

Yak'usda Bughunek

Genesis Be 'Udustl'us K'andit Khunek Neba Lhaidinla

The Book of Genesis and the New Testament in the
Southern Carrier language of Canada
[caf]

Yak'usda Bughunek

Genesis Be 'Udustl'us K'andit Khunek Neba Lhaidinla

The Book of Genesis and the New Testament in the
Southern Carrier language of Canada
[caf]

1st edition of New Testament ©2002 Wycliffe Bible Translators

1st edition of Genesis ©2006 Wycliffe Bible Translators

1st edition of Genesis with New Testament (with
revisions) ©2023 Wycliffe Bible Translators

Visit www.ScriptureEarth.org/caf
for more Scripture resources in Southern Carrier.

The work is licenced under:
Creative Commons (by-nc-nd)
Attribution-NonCommercial-No Derivatives
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Table of Contents

Soo 'Udechoo Whe'whudit'en	Gn	1
Yak'usda Bughunek Unzoo 'I Matthew		
Yuk'uné'uzguz	Mt	116
Yak'usda Bughunek Unzoo 'I Mark		
Yuk'uné'uzguz	Mk	208
Yak'usda Bughunek Unzoo 'I Luke		
Yuk'uné'uzguz	Lk	261
Yak'usda Bughunek Unzoo 'I John		
Yuk'uné'uzguz	Jn	354
Whel'a 'En Hubube 'Ut'en K'ah	Act	416
Paul Rome Whut'en Hubuts'un K'e'anguz	Rom	496
Paul Corinth Whut'en 'Udechoo Hubuts'un		
Yuk'e'ánguz	1 Co	536
Paul Corinth Whut'en Whulh Nat Hubuts'un		
Yuk'e'ánguz	2 Co	573
Paul Galatia Whut'en Hubuts'un K'e'anguz ...	Gal	597
Paul Ephesus Whut'en Hubuts'un K'e'anguz ..	Eph	611
Paul Philippi Whut'en Hubuts'un K'e'anguz ..	Php	624
Paul Colossia Whut'en Hubuts'un K'e'anguz .	Col	633
Paul Thessalonica Whut'en 'Udechoo Hubuts'un		
Yuk'e'ánguz	1 Th	642
Paul Thessalonica Whut'en Whulh Nat		
Hubuts'un Yuk'e'ánguz	2 Th	650
Paul 'Udechoo Dustl'us 'I Timothy Yuts'un		
K'e'anguz	1 Ti	655
Paul Whulh Nat Dustl'us 'I Timothy Yuts'un		
K'e'anguz	2 Ti	666
Paul Ndi Dustl'us 'I Titus Yuts'un K'e'anguz ..	Tit	674
Paul Ndi Dustl'us 'I Philemon Yuts'un K'e'anguz	Phm	679
Hebrew Bughunek K'eyahalhtuk Hubuts'un		
K'e'éduguz	Heb	681
James Dustl'us Yuk'e'ánguz	Jas	714
Peter 'Udechoo Dustl'us Yuk'e'ánguz	1 Pe	725

Peter Whulh Nat Dustl'us Yuk'e'ánguz	2 Pe	737
John 'Udechoo Dustl'us Yuk'e'ánguz	1 Jn	745
John Whulh Nat Dustl'us Yuk'e'ánguz	2 Jn	754
John Whulh Tat Dustl'us Yuk'e'ánguz	3 Jn	756
Jude Dustl'us Yuk'e'ánguz	Jud	758
Jesus Christ 'En Dune Ba Ts'et Hahónla	Rev	762

Ndi Yak'usda Bughunek

Njan Yak'usda Bughunek 'Udechoo Khunek Neba Lhaídinla, 'i Hebrew whut'en buk'una'a, 'i be hukw'e'edúguz. Yak'usda 'en boozi Hebrew bughunek k'una'a, 'i be lhelhts'un na'a boozi hooni be 'int'ah. 'I be whunenulhtun Yak'usda dant'ah unli.

'Et njan ndi 'udustl'us Soo 'Udechoo Whe'whudit'en, 'et Yak'usda boozi hukw'e'edúguz, 'i 'int'ah: Elohim, Yahweh, El Elyon, Adonai, El Roi, El Shaddai, El, El Olam, Yahweh-Yireh, 'ink'ez El Elohe-Yisrael.

'Et ndi Yak'usda Bughunek K'andit Khunek Neba Lhaidinla, 'i be whuts'odul'eh, Jesus Christ 'en chah Yak'usda unli. 'Et whuz na'a Colossia Whut'en 'En Hubuts'un Ke'anguz 2:9, “Yak'usda dant'ah unli, 'et Gri 'en chah ts'iyawh 'ilho buyust'e zeh yundinda 'et huwa.”

'Et njan ndi 'udustl'us Soo 'Udechoo Whe'whudit'en, 'et soo 'udechoo Yak'usda boozi hukw'e'edúguz, 'i Elohim 'int'ah. 'Ink'ez njan 'udustl'us hoh 'et 1,533 unelts'uk 'et ndi boozi Elohim 'i hukw'e'dúguz ho' hoont'ah.

Ndi boozi Elohim, 'i newhunulhtun, “Yak'usda 'En 'Aw 'Ilhunuh Zeh Unli Chaílah, 'et whunts'ih 'Ilhunuh Unli Ho' 'Int'ah,” 'et whuz na'a ndi boozi ni ho' 'utni. 'Et tube neba whe' hoont'ah hooyah.

'Et njan ndi Yak'usda Bughunek K'andit Khunek Neba Lhaidinla 'i be whuts'odul'eh Yak'usda dant'ah unli. 'En 'int'ah tanah unli 'et whunts'ih 'ilhunuh zeh unli ho' 'int'ah. 'En Yak'usda 'uBá, Yak'usda 'uYe', 'ink'ez Yak'usda Ndoni, 'en 'int'ah. 'Et Matthew Yuk'uné'uzguz 28:19 'et, Jesus ndutni, “'Et huwa lhelhts'un keyah whut'en, 'en ts'iyawh buts'un nuhdulh 'ink'ez si sugha hoodul'eh hubulhtsi. Se'abá 'ink'ez 'uYe' 'ink'ez Ndoni, ndi boozi be 'i be too be' butelhi'ilh.” Ndi khunek Jesus hubudáni, 'i be whuts'odul'eh, Yak'usda (Elohim) 'en tanah unli 'et whunts'ih 'ilhunuh zeh unli ho' 'int'ah. 'Et tube neba whe' hoont'ah hooyah.

a) Yak'usda ne'aBá, 'en Jesus Christ buyudinda. John Yuk'uné'uzguz 14:10 Jesus Christ ndutni, “Si se'abá buyudusda 'ink'ez se'abá chah suyudínda.”

b) Yak'usda Ndoni, 'en Jesus Christ buyudinda. Luke Yuk'uné'uzguz 4:1 'et ndutni, “'Et Jesus, 'en Ndoni be dezbun hoh Jordan koh ts'ih hanája. 'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih Ndoni whuz wheyalh'a.”

c) Yak'usda 'Uye', 'en Jesus buyust'e buyudinda. Hebrew Bughunek K'eyahalhtuk Hubuts'un Ke'éduguz 10:5 'et ndutni, “O Yak'usda ndai huwat'aih 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidélhk'un, 'i ts'iyawh buka cha'nínzun. 'Et whunts'ih 'ilho yust'e 'i suba lhadinla.”

'Ink'ez John Yuk'uné'uzguz 10:30, 14:6-9, 17:11, 22, 'ink'ez 2 Corinth Whut'en Hubuts'un Yuk'e'ánguz 13:14 'et chah nduwhútni.

Soo 'Udechoo Whe'whudit'en

(Genesis)

1 Soo 'udechoo whe'whudit'en Yak'usda (Elohim)^a ndi yun 'ink'ez yak'uz 'et 'uhóonla. ²Ndi yun 'i 'aw dant'i nts'ih buk'ut chahoolah. 'Ink'ez bunat nduhoolhcho nts'e whuts'un hoh tsahólhgus. 'Ink'ez Yak'usda (Elohim) bunududeh 'en too bugha ndoh 'et nududeh.

³'Et Yak'usda (Elohim) 'en 'utni, “'Et njan whet'en wule.” Hoh whet'en whuzdli.

⁴'Ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en ndi be whet'en 'i yunilh'en, 'ink'ez 'et buba hoonzoo hoh Yak'usda ndi be whet'en 'i lhulcho tsahólhgus yulhtsi.

⁵Yak'usda (Elohim) ndi be whet'en 'i dzin yulhni, 'ink'ez ndi tsaholhgus, 'i 'ulh'ek yulhni. Hoh 'et hulhgha 'ink'ez bundada 'et soo 'udechoo dzin whuzdli.

⁶'Ink'ez 'et Yak'usda (Elohim) 'utni, “Njan too buniz 'et 'i bulah ndukyaz wule. Ndi too 'i lhk'edoobilh wule.”

⁷Hoh 'et Yak'usda (Elohim) yaz 'uhoonla, 'ink'ez ndi too lhts'e honla njan too 'ink'ez ndukyaz chah, 'et ndúhooja.

⁸'Ink'ez Yak'usda (Elohim) ndukyaz 'et yak'uz whulhni. Hoh 'et hulhgha 'ink'ez bundada 'et whulh nat dzin whuzdli.

⁹'Et Yak'usda (Elohim) 'utni, “Ndi too yak'uz buyah 'i 'ilho wule, 'ink'ez 'et yun dezgák haholts'it.” 'Et nduhóoja.

¹⁰'Ink'ez Yak'usda (Elohim) ndi yun dezgák 'i yun k'ut whulhni, 'ink'ez ndi too 'ilho nidembun 'i yatoo yulhni. Hoh 'et Yak'usda (Elohim) buba hoonzoo.

¹¹'Et Yak'usda (Elohim) 'utni, “Ndi yun k'ut 'et tl'o, ndai 'ut'an haneyeh butse whulhlhíh. Mai chun bumai whulhlhíh ts'iyawh dich'oh butse nawhudlih, 'i wule,” ni hoh 'et nduhóoja.

---

^a **1:1** Ndi boozi Elohim, 'i newhunulhtun “Yak'usda 'En 'Aw 'Ilhunuh Zeh Unli Chaílah, 'Et whunts'i 'Ilhunuh Unli Ho' 'Int'ah,” 'et whuz na'a ndi boozi ni ho' 'utni. 'Et tube neba whe' hoont'ah hooyah.

- 12 'Et ndi yun k'ut tl'o, ndai 'ut'an haniyeh butse whulhlhlih whuk'una'a, 'ink'ez mai chun bumai whulhlhlih ts'iyawh dich'oh butse nawhudlih. 'Et Yak'usda (Elohim) buba hoonzoo.
- 13 Hoh 'et hulhgha 'ink'ez bundada 'et whulh tat dzin.
- 14 'Et Yak'usda (Elohim) 'utni, “Nduk yak'uz whet'en wule, 'i be lhts'e hozit hoh dzin 'ink'ez 'ulh'ek, 'i be nts'oh whezulh, dzin 'ink'ez naodezulh 'et chah.
- 15 'Ink'ez 'et ndi yak'uz be whet'en, 'i yun k'ut be whet'en wule,” 'et nduhója.
- 16 'Et Yak'usda (Elohim) 'en nawh be tube whet'en whulhtsi. 'Et ndi tube be whet'en 'i dzin hubane'duni 'ink'ez dzuhyaz be whet'en, 'i 'ulh'ek hubane'duni. 'Ink'ez ndi sum 'i chah 'uyinla.
- 17 Yak'usda (Elohim) 'en nduk yak'uz ndi be whet'en whulhtsi, 'i ndi yun k'ut hukw'edoodi huba.
- 18 Hoh njan dzin 'ink'ez 'ulh'ek hubane'duni whulhtsi. 'Ink'ez dzin 'i 'ulh'ek ts'un lkh'éhonla. Hoh Yak'usda (Elohim) buba hoonzoo.
- 19 Hoh hulhgha 'ink'ez bundada 'et whulh dit dzin whuzdli.
- 20 'Et Yak'usda (Elohim) 'utni, “Ndi too 'et ndi nughutnah khunai, 'i hole. 'Ink'ez dut'ai 'i ndoh yaz hoh nodelh ndi yun k'ut hukw'uz 'et.”
- 21 Hoh Yak'usda (Elohim) ndi yatoo khunai cho 'ink'ez dant'i khuna nughutnah, 'i 'uyinla. 'I ndi too butah ndi ts'iyaini lhelhyoo dedoh, 'ink'ez dut'ai 'i chah lhelhyoo dedoh whulhtsi. 'Et Yak'usda (Elohim) buba hoonzoo suli.
- 22 'Et Yak'usda (Elohim) hoonzoo 'obúlhni, 'ink'ez njan ndutni, “Lhk'ez hoh lhai wahle ndi too doolhbun yatoo tuz, 'ink'ez dut'ai chah ndi yun k'ut lkh'ez teh lhai wule.”
- 23 'Et hulhgha 'ink'ez bundada 'et skwunlat dzin suli.
- 24 Hoh Yak'usda (Elohim) 'utni, “Ndi yun k'ut ndai khunai lhelhyoo dedoh, 'i lhai wule. Musdus, yun nulh'as 'ink'ez yun k'ut khunai, 'i chah lhelhyoo dedoh hoh,” 'et nduhooja.
- 25 'Et Yak'usda (Elohim) ndi yun k'ut khunai lhelhyoo dedoh, musdus lhelhyoo dedoh, 'ink'ez ts'iyai njan yun nulh'as lhelhyoo dedoh, 'i chah. Hoh Yak'usda (Elohim) whunilh'en 'ink'ez buba hoonzoo.
- 26 'Et Yak'usda (Elohim) 'utni, “Dune 'odulneh nek'ah na'a. Nuwheni dats'ínt'ah, whuz na'a. Ndi lhook yatoo tuz, ndai dut'aiyaz núdelh, ndai musdus, ndai yun k'ut 'ink'ez ndai

yun nulh'as, 'i ndi yun k'ut nulh'as, 'i chah, 'i ts'iyawh k'une'bool'en.”

²⁷ Hoh Yak'usda (Elohim) dune 'inla, duk'ah na'a Yak'usda (Elohim) buk'una'a, dune 'ink'ez ts'ekoo chah 'en 'obinla.

²⁸ Hoh Yak'usda (Elohim) soo 'obulhni 'ink'ez Yak'usda (Elohim) njan ndo bulhni, “Lhk'ez hoh lhai wahle. Njan yun k'ut whudoolhbun, 'ink'ez 'et ba ne'doohni, ndai yatoo lhook, dut'ai ndukyaz nudelh, njan yun k'ut khunai, 'ink'ez yun k'ut nulh'as chah”.

²⁹ 'Et Yak'usda (Elohim) 'utni, “Nilh'en ts'iyaini ndai ndi yun k'ut haniyeh buzalhtse hooni whulhlhah, 'ink'ez ndai duchun 'i bumai, 'ink'ez buzalhtse whulhlhah, 'i nuhwhuba ts'uyi tele.

³⁰ 'Ink'ez chah njan yun k'ut khunai, ts'iyawh dut'ai ndukyaz nudelh, ndi yun k'ut nulh'as ts'iyawh 'i 'et 'usjiz, 'i ndi dult'uz 'ut'an haniyeh, 'i huba ts'uyi wule”, hoh 'et nduhooja.

³¹ Yak'usda (Elohim) 'et ts'iyawh whunalh'en hoh tube buba hoonzoo. 'Et hulhgha 'ink'ez bundada 'et whulh lhk'utak'i dzin suli.

2 'Aw 'et yak'uz, yun k'ut, 'ink'ez ndai ts'iyawh 'uhoonla, 'i lhaoodija. ² 'Et whulh lhuk'alti dzin suli, 'et Yak'usda (Elohim) be 'ut'en, 'i lhaidinla 'ink'ez whulh lhuk'alti dzin 'et nalyiz. Ndi be 'ut'en 'i ts'iyawh lhaoodinla.

³ 'Ink'ez Yak'usda (Elohim) whulh lhuk'alti dzin 'et hoonzoo 'obulhni whulhtsi 'ink'ez 'udun duba niooninla. 'Et huwa njan whulh lhuk'alti dzin 'et nalyiz be 'ut'en 'i ts'iyawh lhaoodinla, Yak'usda (Elohim) ndi 'uyinla 'i lhaoodinla.

⁴ Njan 'et soo 'udechoo whe'whudit'en hukw'elh'az yak'uz 'ink'ez yun k'ut njan dzin Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim)^a 'en ndi yak'uz

^a 2:4 Ndi boozi Yahweh, 'i “Ndan 'Int'ah 'En 'Ust'ah,” ni ho' 'ut'ni. Jesus Christ, 'en Yahweh 'int'ah. 'Et whuz na'a 'et John Yuk'uné'uzguz 8:58 hoh Jesus 'en ndunnah Lizwif hubudáni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, Abraham whuteleh whutsuh da, 'et 'uda usdli ho' 'ust'ah.” Ndi khunek 'i be whuts'odul'eh, hoh da Jesus Christ ndi yun k'ut nuseya hoh 'et Abraham 'en 'uda 2,000 be yus k'ut et'en ndi yun k'ut nuseya. 'Ink'ez Jesus Christ 'en ndunnah Lizwif hubulhni, “Abraham whuteleh whutsuh da, 'et 'uda usdli ho' 'ust'ah.” Ndi khunek 'i be whuts'odul'eh Jesus Christ 'en Yahweh chah unli. Ex 3:14; Jn 8:24-25,58; 17:5,24; 1 Ti 1:17; 1 Jn 5:11-12.

'ink'ez yun k'ut 'uhoonla, ⁵ndi yun k'ut tl'o hanteyeh whutsah 'ink'ez 'ut'an hanteyeh whutsahda, Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en 'aw ndi yun k'ut hukw'un nawhulhtih chahóolhtsil, 'ink'ez 'aw 'ilhunah dune whunts'ih yun whugas chahóolhtsil inle. ⁶Hoh ndi 'a 'i yun k'ut hukw'edidoh, 'i be yun k'ut ndulhcho be nawhunultsulh. ⁷'Ink'ez Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en ndi yun k'ut whulez 'i be dune 'inla. Ndi be ts'ukhuna ts'usjiz, 'i yunik inyol hoh dune khuna suli.

Yak'usda (Elohim) ba ha'neyeh k'et 'et dune nini'az

⁸Eden huwundaz de 'et Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en ha'neyeh k'et niwhuni'ai, ndun dune yulhtsi, 'en 'et ninilhti. ⁹Njan yun k'ut Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en ndai duchun nena ba dinzoo haneyeh, 'ink'ez ts'uui chah ba unzoo 'i 'uyínla. 'Ink'ez ndi khuna ba duchun 'i njan haniyeh k'et, 'et whuniz nadi'a. 'Et ndi duchun be nt'eoonudzun ndet hoonzoo 'ink'ez ndet hoontsi' 'et chah.

¹⁰K'an 'et ndi took'oh Eden whuts'uh hainli, 'i haniyeh k'et be nawhunultsul, 'i 'et whedinli hoh dink'i took'oh suli. ¹¹Soo 'udechoo whuts'ah hainli, 'i Pishon hiyulhni, ndi 'i yun k'ut Havilah ndulhcho whunadezli, 'et gold hooni. ¹²'Ink'ez njan yun k'ut gold 'i unzoo. Bdelium 'ink'ez onyx tse 'i 'et hooni. ¹³Njan whulh nat took'oh yedinli, 'i Gihon hiyulhni, 'i 'int'ah. Yun k'ut Cush, 'et ndulhcho whunasuli. ¹⁴'Et whulh tat took'oh yedinli, 'i Hiddekel hiyulhni, 'i 'int'ah. Assyria ts'un whenli. Whulh dit took'oh 'i Euphrates 'int'ah.

¹⁵'Et Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) ndun dune 'en njan ha'niyeh k'et ninilhti whunane'oot'en ka 'ink'ez huwootan ka. ¹⁶'Ink'ez Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) ndun dune 'en 'uyulhni, “Ndi duchun ts'iyawh njan haniyeh 'i donyi ndet hukwa'ninzin totsuk. ¹⁷Ndi duchun be nt'eoonudzun, ndet hoonzoo, 'ink'ez ndet hoontsi', 'i bumai 'aw chasonryih. Ndet dzin danyi 'aw 'i yibulh datantsah.”

¹⁸Hoh Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'utni, “'Aw chahóozooh dune dich'oh. 'Et yulh dune yula 'oot'en 'en 'utesdlilh.”

¹⁹Ndi yun k'ut 'et Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) ts'iyaini khunai, dut'ai ndukyaz nudelh, 'i ts'iyawh Adam dzuh nibuninla, 'et nts'ena'a hubootezi ka. 'Ink'ez nts'ena'a hubonzi, 'i huboozi suli. ²⁰Hoh Adam 'en

ndi musdus, dut'ai ndukyaz nudelh, 'ink'ez tl'o k'ut khunai, 'i ts'iyawh huboozi whulhtsi. 'Et 'ink'ez Adam yulh ndult'ah 'en dula 'oot'en hoolah.

²¹ 'Ink'ez 'et Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en Adam tube nainelhti, buchak 'ilhuk'i, 'i haídantan, 'ink'ez buka k'et soo na'hoonla.

²² Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) ndi 'uchak dune yuts'ah haidantan, 'i ts'ekoo yulhtsi, 'ink'ez Adam yughaninilhti.

²³ Adam 'et 'utni,

“Ndi 'i k'an suts'un tah suts'un
'ink'ez sutsen tah sutsen hoh ts'ekoo ts'udooni,
dune ts'uháyalhti 'et huwa.”

²⁴ 'Et huwa dune 'en be'abá 'ink'ez be'ama hubuch'aooya 'ink'ez bu'at 'en yughoda 'ink'ez 'ilhunah yust'e hoole.

²⁵ 'Ink'ez 'ahunelht'et 'ahust'et, dune 'ink'ez bu'at bulh, hoh 'aw hooya chahilah.

Dune tinta'ut'ih whuts'unint'uk

3 K'an 'et hoh ndi tl'ughus 'en ts'iyaini khunai njan tl'o k'ut hooni ch'a 'usnik, 'i Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'uyinla, 'en ndun ts'ekoo 'uyúlhni, “'Alha ih Yak'usda (Elohim) 'aw dant'i duchun whunts'ih chasonyih njan haniyeh k'et nyúlhni ih?”

² Ts'ekoo tl'ughus ts'un 'utni, “Dant'i duchun k'ut mai haniyeh, 'i 'oduji huba' hoont'ah. ³ 'Et whunts'ih ndi mai buduchun njan haniyeh k'et whuniz nadi'a, 'i Yak'usda (Elohim) 'utni, ‘Aw chasoohyih 'ink'ez 'aw but'achaghuzoohnal, daóohtsah sih,” ni.

⁴ 'Et ndi tl'ughus, ts'ekoo 'en 'uyulhni, “'Aw whe daohtsah ghait'ah. ⁵ Yak'usda (Elohim) nt'eoninzun 'et dzin nehyi ibulh, nuhwhuna be dahoont'ah 'et ts'ih'un be whuteh'ilh 'ink'ez Yak'usda (Elohim) bulh ndutelhúnilh, hoonzoo 'ink'ez hoontsi' 'et nt'ontehzin.”

⁶ Hoh ndun ts'ekoo ndi duchun ts'uyi ba dinzoo nul'en, 'ink'ez buna ts'un chah soo nul'en. 'Et ndi duchun soo nul'en 'ink'ez dune be ts'uwhunih tele. Hoh 'et ndi mai yuts'ah haina'ai 'ink'ez yunanyi. Buki yulh na'as, 'en chah yughaine'ai hoh yunanyi. ⁷ Hoh 'ahunelht'et hubuna be hita'en, 'ink'ez 'uhust'et 'et nt'ehonanzin hoh fig be 'ut'an 'i lhuhídunilhkai 'ink'ez hahiwelhunik.

⁸'Ink'ez Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en njan haniyeh k'et hoh úyalh hiduzts'ai, dzin whuniz, 'ink'ez Adam bu'at bulh 'en Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) njan haniyeh k'et buduchun whutah, 'et hich'antelhú'i. ⁹Hoh Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en Adam yuka hunih, “Nts'e hoh 'unint'ah?”

¹⁰'Et 'uyulhni, “Njan ha'niyeh k'et whuz nghunek duzits'ai. Whenelhújoot, 'ust'et 'ust'ah, 'et huwa ntelhú'i.”

¹¹'Et 'uyulhni, “Ndan 'unyulhni, 'ust'et ninli, 'et? Ndi duchun 'i 'aw chasonyih dusni, 'i danyi hoh?”

¹²Hoh dune 'utni, “Ndun ts'ekoo sughanilhti sulh 'oot'eka, 'en ndi duchun bumai stl'aina'a hoh nayi.”

¹³'Et Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) ndun ts'ekoo 'uyulhni, “Njan dainja?” Ts'eke 'utni, “Tl'ughus 'i suba lha'utni hoh nayi.”

¹⁴Hoh Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en ndi tl'ughus 'uyulhni,
 “Njan ndinja 'et huwa musdus ts'iyawh ch'a 'onus
 nus nyulh whutetsi'.

'Ink'ez tl'o kut khunai ts'iyawh buch'a chah.
 Mbut be nontsus 'ink'ez lhez oldelh,
 nts'e whuts'un dzin khutana hoh.

¹⁵'Et nyun 'ink'ez ndun ts'ekoo 'en lhst'un tehtsi'.
 Nyuzkeh 'ink'ez ts'ekoo buzkeh bulh,
 'en ntsi k'undool'es,
 'ink'ez nyun bukent'ak kaholhtsilh.”

¹⁶Ts'ekoo ts'un 'utni,
 “Tube mba whunduda hoh 'uskeh tant'i.
 Whunduda be nyuzkeh whutele.
 'Ink'ez nki 'en buka'ntanzin hoh 'en mba ne'duteni.”

¹⁷'Et Adam 'uyúlhni,
 “N'at buk'une'zint'en 'et huwa 'ink'ez ndi duchun bumai, 'i nanyi,
 'i 'aw chasonyih nyudáni,
 'ink'ez njan yun 'i mba whutetsi', nyun nk'uz.
 Tube tena'tal'en hoh 'utanyi, nts'e khutana whuts'un.

¹⁸Ndi whuscho 'ink'ez whusyaz 'i mba hanooyeh.
 'Ink'ez tl'o k'ut 'ut'an haniyeh 'i donyi.

¹⁹Nyunen ts'uhalhdzilh hoh lhes onyi,
 yun natandle whuts'un.

'I buts'uhaints'alhti.

Lhez 'unint'ah 'ink'ez lhez 'i ts'un natandle.”

²⁰ 'Et Adam bu'at boozi, Eve yulhni. 'En ts'iyawh ndan hukhuna, 'en hube'ama 'et huwa.

²¹ 'Ink'ez Adam bu'at bulh Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en ndi khunai zuz 'i huba 'uyinla hiye óke ka. ²² 'Et Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'utni, “Whunulh'en, ndun dune nek'una'a 'uja, hoontsi' 'ink'ez hoonzoo 'et nt'ontezin ka. 'Et whuch'a 'et k'an ndi 'i 'aw yukadutoolnih 'ink'ez ndi duchun 'ilhuz be khutena bumai 'i yunoolhchoot hoh yunooyi 'ink'ez 'ilhuz khutena.” ²³ 'Et huwa Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) njan haniyeh k'et, Eden, 'et whehanaoobalh'a, 'ink'ez njan yun whugas tele 'i buts'uhait's'alhti 'et, oot'e ka. ²⁴ Ndun dune whehanaíyalh'a, 'ink'ez ndunnah Cherubim hubuts'út'ni, 'en njan haniyeh k'et, Eden, 'et huwundaz de, 'et ninilhti. 'Ink'ez kwun soh cho, 'i, lhelhch'a na'a nudunat. 'I ndi duchun 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i buts'un ti be hawésdutan.

Cain 'en Abel yuzelghhi

4 Adam bu'at Eve, 'en ntenanzin 'ink'ez buyaz 'uchaín'ya hoh Cain, 'en whuzdli 'ink'ez 'utni, “Moodihti (Yahweh) bug'ha dune 'ust'i.” ² Doochah 'uski 'ut'i. 'En buchistl'ah Abel. Abel, 'en sheep ghunli 'ink'ez Cain, 'en yun nuwhugas.

³ Cain hoh sa inle 'et'en, 'ink'ez ndi mai yun k'ut hainalhyi, 'i Moodihti (Yahweh) ghainínla. ⁴ Abel, 'en cha soo 'udechoo khunai yunulhyeh buzki 'i 'ink'ez buk'o chah 'i Moodihti (Yahweh) ghainínla, 'ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en Abel yuba soo 'uja. ⁵ 'Et whunts'ih Cain 'en Moodihti (Yahweh) 'aw yuba soo cha'inil ndi yughainin'ai 'i. Hoh Cain tube hunilch'e 'ink'ez bunen ts'una'a nul'en suli.

⁶ Hoh Moodihti (Yahweh) 'en Cain 'uyulhni, “Dant'i ka hunilch'e, nyunen ts'un be hoodet'en 'ink'ez? ⁷ Soo cho ne'int'en t'eh, 'aw ih nla' honeh ghait'ah? 'Ink'ez 'aw soo cho nucha'zint'en t'eh, dune be tinta' 'ut'ih, 'i da'dentan t'ah 'int'ah. Nyun nka'int'ah 'et whunts'ih nyun butus hoh ba ne'doni.”

⁸ K'an Cain 'en buchistl'ah Abel yulh yalhtuk hoh njan tl'o k'ut 'uhut'en 'et. Cain 'en Abel yulh didiltsut 'ink'ez yuzelghhi.

⁹Et hoh Moodihti (Yahweh) 'en Cain yoodulhkut, “Abel, nchistl'ah, 'en nts'e 'int'ah?” 'Ink'ez 'et 'utni, “'Aw nt'ewhunuzúszun! Si ho ih suchul whutesle?”

¹⁰Et 'uyulhni, “Dainja? Nchistl'a buzkai yun yah tso bulh suts'un hahuyih. ¹¹K'an 'aw 'et yun be huwa 'i nts'un hoontsi' suli. 'I buzek dints'e 'ink'ez nchul buzkai nla k'ez 'i buka. ¹²K'an yun ingas t'eh 'aw soo mba ha'nooyeh ghait'ah. 'Et nyun dutsuk hoh 'ants'ih ndutant'ilh njan yun k'ut 'et.”

¹³Hoh Cain 'en Moodihti (Yahweh) 'uyúlhni, “Ndi be sk'ehóonla, 'i tube sch'ahondus! ¹⁴K'an dzin hoh njan yun whehanasunanyoot 'ink'ez nch'a nunlhu'i sili. 'Et hoh ndi yun k'ut hoh 'ants'ih 'et lhch'a nusya sili. 'Ink'ez ndan nasilhti'en 'en sutuzelghelh.”

¹⁵Et Moodihti (Yahweh) 'uyulhni, “Ndan Cain yuzelghighi 'en whulh lhuk'alt'i 'onelts'uk 'et bughootés'alh.” Moodihti (Yahweh) 'en Cain ye hoodalh'en khun nahiyilti 'ink'ez hizoolhghelh whuch'a.

Cain ts'uhainde

¹⁶Cain 'en Moodihti (Yahweh) yuch'a seya 'ink'ez yun k'ut Nod, Eden huwhun daz de 'et ninina.

¹⁷Cain bu'at nt'enanzin hoh buyaz 'uchaínya, 'ink'ez Enoch 'en whuzdli. 'En 'uja keyah niwhuni'ai 'ink'ez njan keyah hooncha 'et buye' 'en Enoch 'i be hoozi Enoch whulhni. ¹⁸Enoch 'en Irad be'abá. Irad 'en Mehujael be'abá. Mehujael 'en Methushael be'abá, 'ink'ez Methushael 'en Lamech be'abá.

¹⁹Lamech bu'at nanah suli. Soo 'udechoo bu'at 'en boozi Adah, 'ink'ez 'ilhunah 'en Zillah 'i boozi. ²⁰Hoh Adah 'en buyaz whuzdli, 'en Jabal yulhni. 'En hube'abá ndun bun be huwhut'i 'ink'ez khunai hit'i. ²¹Be'ilhunah 'en boozi Jubal. 'En ndi harp 'ink'ez flute hiyulhni 'i be hujun, 'en ts'iyawh hube'abá. ²²Zillah, 'en chah buzki hooni. 'Ilhunuh 'en Tubal-Cain hiyulhni. 'En ndan ndi 'utes 'ink'ez bronze yugha ghuna 'en ts'iyawh hubodulh'eh. 'Ink'ez Tubal-Cain budestl'ah 'en Naamah ts'utni.

²³Et Lamech hubu'atkah 'en 'obulhni,

“Adah 'ink'ez Zillah sughunek oozélhts'ai,

Lamech hubu'atkah sughunek oozélhts'ai.

Dune selhghi, nukai silhtsi 'et huwa.

Dune k'an neyelh whunts'ih sundelhda 'et huwa.
²⁴Khun Cain k'utetnilh t'eh, lhuk'altinah teghan,
 'et hoh Lamech 'en lhuk'alti lanezi lhuk'altinah (77)
 k'utetnilh huba' hoont'ah.”

Buye' k'an hooni

²⁵Adam doochah bu'at nt'enanzin, hoh buzki dune suli, 'en Seth yulhni. Eve 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'uye' sughanilhti, 'en Abel yuk'enaidalhti, Cain yuzelghih 'en.” ²⁶Seth 'en chah duneyaz ba hooni, 'en Enosh yulhni. 'Et ndoh dzin dune Moodihti (Yahweh) boozi be 'en ts'un tenahudedli.

Adam ts'uhaindekah

5 Ndi dustl'us 'i Adam ts'uhainde hukw'e'eduguz 'int'ah. Ndet dzin Yak'usda (Elohim) dune inla da, Yak'usda (Elohim) 'en k'una'a yuk'edalhtsi.

²'En 'obinla dune 'ink'ez ts'ekoo chah hoh soo 'obulhni. 'Ink'ez 'et dzin 'obinla whuts'un dune hubúlhni.

³'Et hoh Adam 'en 130 be nawhudezut 'et yinkak usda hoh, buye' 'en duk'una'a whuzdli, 'en Seth hiyulhni. ⁴Buye' Seth hooni hukw'elh'az dzin hoh Adam 'en 800 nawhudezut 'et yinkak usda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ⁵'Et Adam 'en 'ilho yinkak inda hoh 930 nawhudezut hoh dazsai.

⁶Seth 'en 105 nawhudezut 'et buye' Enosh 'en hooni. ⁷Enosh 'en hooni hukw'elh'az Seth 'en 807 nawhudezut hoh 'et buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ⁸'Et Seth 'en 'ilho yinkak inda hoh 112 nawhudezut hoh dazsai.

⁹Enosh 'en 90 nawhudezut yinkak inda hoh buye' Cainan 'en whuzdli. ¹⁰Cainan 'en hooni hukw'elh'az, 'et Enosh 'en 815 nawhudezut hoh yinkak inda, 'et buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ¹¹'Et Enosh 'en 'ilho yinkak inda 'et 905 nawhudezut yinkak inda hoh dazsai.

¹²Cainan 'en 70 nawhudezut yinkak inda hoh buye' Mahalalel hooni. ¹³Mahalalel 'en hooni hukw'elh'az Cainan 'en 840 nawhudezut hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ¹⁴'Et Cainan 'en 'ilho yinkak inda, 'et 910 nawhudezut yinkak inda hoh dazsai.

¹⁵ Mahalalel 'en 65 nawhudezut hoh buye' Jared 'en hooni. ¹⁶ Jared 'en hooni hukw'elh'az, Mahalalel 'en 830 nawhudezut yinkak inda hoh 'et buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ¹⁷ 'Et Mahalalel 'en 'ilho yinkak inda, 'et 895 nawhudezut yinkak inda hoh dazsai.

¹⁸ Jared 'en 162 nawhudezut yinkak inda hoh buye' Enoch 'en hooni. ¹⁹ Enoch hooni hukw'elh'az Jared 'en 800 nawhudezut yinkak inda hoh, 'et buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ²⁰ Jared 'en 'ilho yinkak inda, 'et 962 nawhudezut yinkak inda hoh dazsai.

²¹ Enoch 'en 65 nawhudezut yinkak inda hoh buye' Methuselah 'en hooni. ²² Methuselah hooni hukw'elh'az, Enoch 'en 300 nawhudezut whuts'un Yak'usda (Elohim) bulh nusúya, 'ink'ez buye'kah 'ink'ez butse'kah 'en huhooni. ²³ Hoh 'et Enoch 'en 'ilho yinkak inda, 'et 365 nawhudezut yinkak inda suli. ²⁴ Hoh Enoch 'en Yak'usda (Elohim) bulh nusúya 'ink'ez didut 'aw hoolah, Yak'usda (Elohim) nayilchoot 'et huwa.

²⁵ Methuselah 'en 187 nawhudezut yinkak inda hoh Lamech 'en hooni. ²⁶ Lamech 'en hooni hukw'elh'az, 782 nawhudezut yinkak inda hoh 'et buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ²⁷ Methuselah 'en 'ilho yinkak inda hoh 969 nawhudezut yinkak inda hoh dazsai.

²⁸ Lamech 'en 182 nawhudezut yinkak inda hoh buye' hooni. ²⁹ 'En Noah yulhni. Ndi boozi 'i ndez na'a ni hoh 'utni, “Ndunnah 'en nesoo ne'oolh'in ba ne'ut'en 'i gha, 'ink'ez nela be nets'ut'en 'et chah, ndi yun k'ut chah Moodihti (Yahweh) neba hoontsi' whulhtsi 'et huwa.” ³⁰ Noah hooni hukw'elh'az Lamech 'en 595 nawhudezut yinkak inda hoh 'et buye'kah 'ink'ez butse'kah chah huhooni. ³¹ Hoh Lamech 'en 'ilho yinkak inda, 'et 777 nawhudezut yinkak inda hoh dazsai.

³² 'Ink'ez Noah 'en 500 nawhudezut yinkak inda hoh Noah buye'kah Shem, Ham, 'ink'ez Jepheth huhooni.

Hoontsi' tune'hut'en 'ink'ez dune duba nuna'hudutni

6 Njan duhooja hukw'elh'az 'et hoh dune hulan ndi yun k'ut huzli 'ink'ez hubutse'kah yahonle. ² 'Et hoh Yak'usda (Elohim) buye'kah 'en ndunnah dunekah hubutse'kah 'en hubunilh'en. Tube hinzoo hunul'en, 'et hoh ndan hubuka'huninzun 'ink'ez dahunelts'uk hoh hubu'at yahanle. ³ 'Et Moodihti (Yahweh) 'utni, “Sunududeh, 'en 'ilhuz wheni 'aw dune

bulh 'onus 'un 'aw 'uhoneh ghait'ah. Dune yust'e hinli ho' hint'ah 'et huwa hubudzin 120 bube naodezut.”

⁴Et 'udada njan yun k'ut dune hinchah hanle. 'Et hukw'elh'az Yak'usda (Elohim) hubuye'kah 'en ndunnah dune hubutse'kah 'en hubuzkeh yahonle. 'En 'uhint'ah hube whunujut ndannah 'uda dune hinchah hanle.

⁵Et Moodihti (Yahweh) njan yun k'ut whunalh'en dune be hoontsi' 'i tube hooncha, 'ink'ez ts'iyawh hiye naninezulh 'i hubudzi tuz 'i hoontsi' zeh 'uhet'ilh. ⁶Moodihti (Yahweh) 'en budzi ndesda suli njan yun k'ut dune whulhtsi huwa. 'Ink'ez tube hoh budzi ndesda. ⁷Et Moodihti (Yahweh) 'utni, “Ch'ahoolah whutelhtsilh, dune njan yun k'ut 'obusdla 'en 'ahunelht'et dune, khunai, yun nulh'as, 'ink'ez yaz whudut'ai 'i chah. Ndi ts'iyawh 'obusdla 'et huwa tube sudzi ndesda.” ⁸Et whunts'ih Noah 'en Moodihti (Yahweh) bunalh ndi ye nets'un unzoo 'et nahoo'ai.

Noah 'en Yak'usda (Elohim) yuba soo 'uja

⁹Noah ts'uhainde hukw'e'eduguz 'et 'uhoont'ah. Noah 'en 'aw buk'eholts'it hoolah. Soo ts'ihnus hainzut ts'ih'un unli. Noah 'en Yak'usda (Elohim) yulh 'int'ah.

¹⁰Noah buye'kah 'en tahult'oh 'uhint'ah: Shem, Ham, 'ink'ez Japheth.

¹¹Yak'usda (Elohim) bunalh ndi yun k'ut ndulhcho dune tinta' honilh'en 'ink'ez yun k'ut hoontsi' tune'whut'en, 'i be whudezbun. ¹²Et Yak'usda (Elohim) njan yun k'ut 'et whunilh'en hoh 'alha tube tinta' whunt'en. Dune hinli hubuk'una'a ndi yun k'ut tube tinta' honilh'en.

Ts'i cho 'ulya

¹³Yak'usda (Elohim) 'en Noah 'uyulhni, “Njan ts'iyawh ndai natujih 'aw 'et suba whulatah suli. Dune 'en hubulaghats'ih ndi yun k'ut tube hoontsi' tune'whut'en. 'Et whunilh'en ndi yun k'ut bulh ts'iyawh ts'iya hubutelhtsilh. ¹⁴Ndi duchun gopher hiyulhni, 'i be ts'i cho 'ónleh. 'Ink'ez bez ts'ih 'et lhelhdun whulai holhtsilh. Dzeh 'i be bez ts'ih 'ink'ez yoo'az ts'ih chah be hondzeh. ¹⁵Ink'ez 'et ndez na'a ndi ts'i cho 'i onleh: 450 feet 'et 'uhoolyez, 'ink'ez 75 feet 'et 'uhoolhtel, 'ink'ez 45 feet naoodalhyez. ¹⁶Ndi ts'i cho 'i windah chah bukado'alh. Njan huwandoh, 'et foot and a half whuyus ts'ih 'et 'ink'ez ndi ts'i cho buzih 'et da'dentan hukwa dontan.

'Ink'ez ndi ts'i cho 'et hukwa degha nyus ts'ih whuniz 'ink'ez degha nyoh whuniz 'ink'ez degha ndoh 'et chah niho'alh. ¹⁷'Et whunilh'en 'et si 'utesnilh, yun k'ut ndulhcho too hadutelhbilh. Yaz whuyah 'et ts'iyai whutelhtsilh. Ts'iyawh ndai ndi 'usjiz be ts'ukhuna bulh 'int'ah, 'i ts'iya tele. Ndi yun k'ut 'et ts'iyaini yatedlah. ¹⁸'Et whunts'ih nyun nts'un sughunek ntl'adutes'alh. 'Ink'ez ndi ts'i cho bez tonya, nyun, nye'kah, n'at, 'ink'ez nye'kah hubu'atkah chah, 'en dulh 'óbolneh. ¹⁹'Ink'ez dant'i ts'iyawh khunai usjiz, 'i dulh 'olneh. Nankoh hoh ts'iyaini, 'i ndi ts'i cho bez daoonlelh, nyulh hahóona ka. 'Ilhuk'i hinli hoh dune 'ink'ez ts'ekoo chah. ²⁰Dant'i dut'ai lhelhyoo dedoh, ndi khunai lhelhyoo dedoh, 'ink'ez ts'iyai yun k'ut nulh'as lhelhyoo dedoh 'i chah nankoh hinli hoh nts'utelh'us huhóona ka. ²¹'Ink'ez nyun dant'i ts'uyi, 'i ts'iyai dedoh 'i 'ilhughonlelh, 'i mba ts'uyi tele, nyulh hedoh 'ink'ez ndi khunai chah.”

²²Noah 'et nduja, nts'ena'a Yak'usda (Elohim) yuba nahezya, 'et ts'iyawh nduhóonla.

Tube cho hatadambun

7 'Et hoh Moodihti (Yahweh) 'en Noah 'uyulhni, “Ndi ts'i cho 'i be óonya, nyun 'ink'ez nyulh hedoh, 'et ndoh whelhzulh hubunalh, whunalh'en nyun tube sba ts'ih'un 'unint'ah 'et huwa. ²'Et ndai khunai 'aw me chañlah, 'i lhuk'alti hinli hoh daoobonlelh, dune 'ink'ez ts'ekoo chah. Ndi khunai me unli, 'i nankoh hinli hoh daoobonlelh, dune 'ink'ez ts'ekoo chah. ³'Ink'ez lhuk'alti yaz whudut'ai 'i chah dune 'ink'ez ts'ekoo. 'Et ndi yun buk'ut hukhutena ba. ⁴Lhuk'alti dzin hukw'elh'az 'et ndi yun k'ut dit lanezi (40) dzin 'ink'ez dit lanezi 'ulh'ek whuts'un nawhutelhtilh. Ndi usla ndi yun k'ut 'usjiz 'i ts'iyawh hoolah whutelhtsilh.”

⁵'Et Noah nts'ena'a Moodihti (Yahweh) yuba nahezya, ts'iyawh 'et nduja.

⁶Noah 'en 600 be nawhudezut yun k'ut inda hoh ndi yun k'ut hatadambun. ⁷Noah 'en buye'kah, bu'at, 'ink'ez buye'kah hubu'atkah chah, ndi ts'i cho bez whehandel hatawhendunimbun whuch'a. ⁸Ndi khunai 'aw ba me ilah 'ink'ez khunai ba me unli, yaz whudut'ai, 'ink'ez ts'iyai yun k'ut nulh'az, 'i chah. ⁹Nankoh hinli hoh ndi ts'i cho bez Noah ts'un dahunilh'az, dune 'ink'ez ts'ekoo chah. 'Et nts'ena'a

Yak'usda (Elohim) 'en Noah yuba nahezya, 'et nduhuja. ¹⁰'Et hoh lhuwhuzut lhuk'ailti dzin hukw'elh'az, too hukw'edimbun, 'i be yun hukw'edimbun.

¹¹Noah 600 be nawhudezut, 'et whulh nat sanun hoh 'et lanezi 'onus 'at lhuk'alti dzin (17) ndai yatoo yun t'l'ah hansuli, 'i budane'dutelhkut, 'ink'ez yak'uz buwindah, 'i ts'iyawh buduni'denkat. ¹²Ndi yun k'ut dit lanezi dzin (40) 'ink'ez dit lanezi 'ulh'ek whuts'un hukw'uz nawhulhtih.

¹³'Et hoh dzin zeh, Noah, Noah buye'kah, Shem, Ham, Japheth, Noah bu'at, 'ink'ez buye'kah hubu'atkah, 'en ndi ts'i cho be handel. ¹⁴Hedidut 'ink'ez ts'iyawh khunai lhelhyoo dedoh, ts'iyawh musdus lhelhyoo dedoh, ts'iyai yun nulh'as lhelhyoo dedoh, 'ink'ez yaz whudut'ai lhelhyoo dedoh, ts'iyai dedoh lhelhch'a 'uwhut'en. ¹⁵Ndi ts'iyawh nankoh hinli hoh ndai ndi be ts'ukhuna bulh 'int'ah, 'i ndi ts'i cho bez Noah ts'un dehalh'az. ¹⁶'Et hoh ts'iyawh ndai 'usjiz, dune 'ink'ez ts'ekoo cha, bez whehandel. Yak'usda (Elohim) 'en yuba nahezya whuz na'a, 'et Moodihti (Yahweh) 'en 'aw 'et whudana'dentan.

¹⁷K'an yun k'ut hatadambun, 'et dit lanezi dzin (40) whuzdli hoh ndi too duk 'uja 'ink'ez ndi ts'i cho 'i didinlat. Ndi yun k'ut huwandoh 'et dudellulh. ¹⁸Ndi too tube 'uja, 'ink'ez 'onus 'ilcho suli. Ndi yun buk'ut 'et 'ink'ez ndi ts'i cho 'i hoh nulat ndi too k'ut 'et. ¹⁹Ndi too 'i tube be 'uhooja njan yun hukw'ut 'et, 'ink'ez ndi degha nus hanudest'ai yak'uz whuyah, 'i duts'uk hoh huwandoh hanudezbun. ²⁰Ndi too 'i dzulh bugha ndoh 20 feet, 'onus'unyaz bat'en, 'et nduhoolhdzah hoh hanudezbun. ²¹'Ink'ez ndai 'usjiz 'ink'ez nughutnah 'i ts'iyawh yaidla. Yaz whudut'ai, musdus, khunai, ndi yun k'ut nulh'as, 'ink'ez dune ts'iyawh chah. ²²'Ink'ez ndai bunik be husjiz 'i ndi nududeh be ts'ukhuna bulh 'int'ah, 'i 'ink'ez ndai ndi yun k'ut whedezgak chah, ts'iyawh yahadla. ²³'Et ndai yun k'ut 'usjiz, 'i hoolah whulhtsi. 'Ahunelht'et dune 'ink'ez musdus, yun nulh'as 'ink'ez yaz whudut'ai, 'i ts'iyawh yun whuch'a hoolah whulhtsi. Noah 'ink'ez ndan hiyulh 'int'ah, 'aw 'en zeh ndi ts'i cho bez 'uhint'ah 'en hukhuna.

²⁴'Et 150 dzin inle whuts'un ndi too yun k'ut hukw'ut taduteh.

Too 'aw 'et yuk 'uja

8 'Et Yak'usda (Elohim) 'en Noah yuba 'et niodelhdzut, 'ink'ez ndai ts'iyawh 'usjiz, khunai chah yulh 'int'ah, ndi ts'i cho bez 'et. Yak'usda

(Elohim) 'en ndi yun k'ut hukw'ut nilhts'i whulhts'i hoh ndi too yuk 'úja. ²Yun tl'ah too hajilh 'ink'ez yak'uz buwindah, 'i chah 'ustl'e' hooja, 'ink'ez yak'uz whuchan 'i chah k'ah na'hooja. ³'Et ndi too yun buk'ut 'i yuk zeh 'ut'en. 150 dzin hukw'elh'az ndi too yuk whenatset. ⁴Lhuk'alti sanun 'onus 'at lanezi lhuk'alti dzin (17) ndi ts'i cho 'i dzulh Ararat hiyulhni, 'i k'ut nininlat ⁵'Ink'ez too yuk zeh 'ut'en. 'Et lanezi sanun 'et 'udechoo sanun dzin, 'et ndi dzulh butsilandak be whudiltsai.

⁶'Et hoh lhuwhuzut dit lanezi dzin niooninzut hoh Noah ndi ts'i cho 'uyinla 'i buwindah 'udun ni'dentan. ⁷'Et datsan 'un whet'o yulhtsi, 'et 'awhuz 'awh nut'o 'ink'ez 'az hanat'oh. Ndu't'en ndi too yun k'ut naoodujih whuts'un. ⁸'Ink'ez dut'aiyaz, dove, 'i cha duba 'un whet'o yulhtsi. Dich'oh buts'un ndi yun k'ut too chahoolah whuzdli tusih. ⁹'Et ndi dut'aiyaz, dove, buketl'ah be naoolyis chahoolah. 'Ink'ez ts'i cho bez danant'o hoh njan yun k'ut nk'a chah too hoonli hoh yuts'un tidelnik 'ink'ez nayilchoot ts'un be' yilya 'ink'ez ts'i cho be naiyalhti. ¹⁰'Et lhuk'alti dzin whubailh'i hoh doochah ndi dove ts'i cho bez haíyalh'a. ¹¹'Et hulhgha dove 'i hanat'oh. Whunulh'en, olive hiyulhni, 'i but'an k'an hanalhyi, 'i buzek yudeztan. 'Ink'ez Noah nt'onanzin ndi too yun k'ut hukw'unadutesdubun. ¹²'Et 'onus 'at lhuk'alti dzin inle hoh dove 'i yuladetnik 'un too t'ah ka. 'Et 'un whet'o. 'Et 'aw doochah dughunachait'oh.

¹³'Et lhuwhuzut hoh 601 nawhudezut 'et 'udechoo sanun, 'et ndi yun buk'ut too 'i naoodesjak. 'Ink'ez Noah ndi ts'i cho bukaidinla 'i udun yudutezdla, 'ink'ez whunilh'en! 'alha yun buk'ut 'et whudezgak. ¹⁴'Et whulh nat sanun 'onus 'at nat lanezi lhuk'alti dzin (27), 'et yun k'ut naoodesjak.

¹⁵Yak'usda (Elohim) 'en Noah yulh yatelhtuk njan ndiyulhni, ¹⁶“Ts'i cho be hahdelh, nyun, nyu'at, nye'kah, 'ink'ez nye'kah hubu'atkah, 'en dulh 'obolneh. ¹⁷Dant'i 'usjiz ts'iyawh tioonlelh. Dut'ai, musdus, ndai yun nulh'as, dant'i ndi yun k'ut buk'ut nulh'as, 'i ndi yun k'ut be nawhudoodubun, 'ink'ez hulai wule, 'ink'ez 'ulhk'ez teh hoole.

¹⁸Hoh Noah 'az whenya, buye'kah, bu'at, 'ink'ez buye'kah hubu'atkah, 'en dulh 'obilya. ¹⁹'Ink'ez ts'iyawh khunai, ts'iyawh yun nulh'as, ts'iyawh dut'ai, 'ink'ez dant'i yun buk'ut nulh'as, lhelhyoo dedoh 'i ts'i cho bez 'et 'az whehalh'az.”

**Yak'usda (Elohim) 'en Noah ndi be buts'un nahezya hoh
njan doochah yun k'ut hudutelts'i**

²⁰Hoh Noah 'en Moodihti (Yahweh) bukw'uzdai ts'e 'uzdelhk'un k'ut niooni'ai, 'ink'ez ndai khunai 'aw me chañlah, 'ink'ez ndai dut'ai 'aw me chañlah, 'ilhuk'i unli hoh 'i k'ut yuts'e' dalhk'un. ²¹'Et Moodihti (Yahweh) 'en ba soo 'uhoolsun hoh Moodihti (Yahweh) 'en budzi be 'utni, "Aw whulh nat yun dune hubugha hoontsi' 'uhooja da, 'et nduhoosleh ghait'ah. Dune 'uskeh hinli dak'ez hubudzi hoontsi' 'ahoolhyez tununihunuzut. 'Et whunts'ih 'aw 'et ndusja inle, dant'i khuna ts'iya silhtsi inle, 'et 'aw whulh nat nduhósleh ghait'ah.

²²Nts'e whuts'un yun k'ut whuz'ai,
whuye'nududzaih 'ink'ez ha'nukat,
whuzk'uz 'ink'ez whuzulh, khi 'ink'ez dain,
'ink'ez dzin 'ink'ez 'ulh'ek,
'et 'aw 'ustl'e' honeh ghait'ah."

9'Et Yak'usda (Elohim) 'en Noah 'ink'ez buye'kah 'en hoonzoo 'obulhni, "Nahlan whahle, 'ink'ez ndi yun k'ut whudoolhbun. ²'Ink'ez nuhwheni nuhts'un ndi nuljut 'ink'ez ndi be whunujut 'i hubuts'un 'int'ah sulí, khunai ts'iyawh yun k'ut nulh'as, dut'aiyaz nudelh, 'i ts'iyawh ndi yun k'ut nughutnah, 'ink'ez yatoo toozts'ih lhook, 'i chah. Ndi ts'iyawh nuhla k'ez be huwunt'ai. ³Dant'i ts'iyawh 'usjiz 'i nughutnah, 'i ts'uyi nuhwhuba wule. 'Et ndai ts'iyawh nuhghanila, 'ut'an haniyeh ts'uduyi 'i whunts'ih.

⁴'Et whunts'ih ndi khunai 'awhuz buzkai be khuna bulh 'int'ah, 'i chasonyih, ndi 'be khutna', 'i buzkai 'int'ah ni ho' 'utni. ⁵'Alha buzkai be khahna 'i gha nt'onteszín 'i huba k'elhla ho' hoont'ah. Khunai gha k'us dune gha whunts'ih, 'i gha huba k'elhla whutelhtsilh ho' hoont'ah. Ndan yulh dune yuzelghí, 'en buzkai be khutna 'i buch'a wulhchoot huba' hoont'ah

⁶K'us ndan dune buzkai nadelt'ik,
dune bugha buzkai 'i nadutet'ih,
Yak'usda (Elohim) dune yulh ndult'ah yulhtsi 'et huwa.

⁷'Ink'ez nyun nahlan 'ink'ez lhk'ez teh wahle. Ndi yun k'ut 'et whudoolhbun 'ink'ez lhk'ez teh whudoolhbun."

⁸'Et Yak'usda (Elohim) 'en Noah, 'ink'ez buye'kah hiyulh 'int'ah, 'en hubulh yatelhtuk hoh njan ndo bulhni, ⁹"'Ink'ez si hoh whunulh'en, njan

nuhwhuba 'uwusdla ndi be sughunek nuhwhuts'un nuhwhuba lhadúsla, 'ink'ez nuhk'ah hedoh 'en chah, ¹⁰'ink'ez ndai ts'iyawh khuna nuhwhulh 'int'ah: dut'ai, musdus, 'ink'ez ndi khunai ts'iyawh nuhwhulh 'int'ah. 'I ts'iyawh ts'i cho be nuhwhulh dehailh'az, ts'iyawh yun k'ut khunai, 'i. ¹¹Ndi 'i be sughunek nuhwhuts'un nuhwhuba lhadúsla, 'aw whulh nat whunts'ih ts'iyawh ndan hukhuna, 'i ndi yun k'ut hatadambun be nduhóneh ghait'ah. 'Aw whulh nat hatadambun 'i be ndi yun k'ut hoolah wule ghait'ah.”

¹²'Ink'ez Yak'usda (Elohim) 'utni, “Sughunek nuhwhuts'un nuhwhuba lhadúsla, si 'ink'ez nuhwheni, 'ink'ez dant'i khunai nuhwhulh 'int'ah, 'i nts'e whuts'un haoodanzut whuts'un, ndi be hoodel'en 'i nuhwhuba nahusziya: ¹³njan 'et 'uwusla, suditnik na'nanguz kw'us yah ts'ih, 'ink'ez 'i be whehóodutel'en ndi sughunek nuhwhuts'un nuhwhuba lhadúsla, nuwheguz si 'ink'ez yun k'ut 'et. ¹⁴'Et 'uhot'e, ndet yun k'ut, kw'us whulhlh'ih teh, 'et ditnik na'nanguz 'i ts'unoolh'en kw'us yah 'et. ¹⁵'Et sih, si 'ink'ez nuhwheni, 'ink'ez dant'i khuna 'i buk'uz k'et, sughunek nuhwhuts'un nuhwhuba lhadúsla, 'i whunaoolhunih ndi too 'i 'aw whulh nat be hatadoobilh ghait'ah 'i ts'iyawh wule ghait'ah. ¹⁶Ditnik na'nugus 'i kw'us yah 'utet'ilh, 'i nanlhu'ih hoh be whunaoolhunih sih, ndi ilhuz wheni Yak'usda (Elohim) bughunek ts'iyai ndi yun k'ut khuna nuwheguz huba lhadúsla.”

¹⁷'Et Yak'usda (Elohim) 'en Noah ts'un 'utni, “Ndi 'i be hoodel'en 'int'ah, njan sughunek nuhwhuts'un nuhwhuba lhadúsla, 'i nuwheguz si 'ink'ez ts'iyai ndi yun k'ut khuna 'et.”

Noah 'ink'ez buye'kah 'en hubulh dahooja

¹⁸K'an 'et Noah buye'kah 'en ndi ts'i cho be hahandel, 'en Shem, Ham, 'ink'ez Japheth. 'Ink'ez Ham, 'en Canaan be'abá ant'e. ¹⁹Ndun tahult'ah 'en Noah buye'kah 'uhant'e. 'En hubugha ndi yun k'ut whudezbun.

²⁰Noah 'en ha'nulhyeh suli, 'ink'ez 'et mai haníyeh ba niooni'ai. ²¹'Ink'ez butoo 'i yetnaih 'ink'ez tanésnai hoh bunaih 'i ts'iyawh ts'uhayelya 'ink'ez bun yah sulhti. ²²Ham, Canaan be'abá, 'en be'abá 'ust'et yunalh'en, 'ink'ez boono nanah 'en ndo bulhni 'az ts'ih 'et. ²³'Et Shem 'ink'ez Japheth 'en naih duwus k'e hiyínla, 'ink'ez k'ah ts'un he'us hoh hube'abá hik'ehiyíldel, 'ink'ez 'un hanelhu'ai 'aw hube'abá be 'ust'et 'et chahonilh'il.

²⁴'Et hoh Noah, too 'i yuk'elh'az ts'enandzut hoh nt'onanzin nts'ena'a buye' dek'ah 'en daja 'et. ²⁵'Et njan ndutni,

“Canaan 'en buts'un hoontsi' whutele.

'Unane'hut'en 'en hubunane'tant'ilh hoh bulhutsinkah
ts'un 'utant'e.”

²⁶'Ink'ez 'utni,

“Moodihti (Yahweh) ts'un hoonzoo 'obúlhni.

Shem buYak'usda (Elohim) 'en Canaan 'en huba nane'oot'en.

²⁷Yak'usda (Elohim) 'en 'ooneh,

Japheth 'onus nus hulan wule,

'ink'ez Japheth 'en Shem bubun yah 'et dune hoole,

'ink'ez Canaan 'en huba nane'oot'en.”

²⁸'Ink'ez Noah hatadambun hukw'elh'az 'et 350 nawhudezut yinkak inda. ²⁹'Et Noah 'en 'ilho yinkak inda hoh 950 nawhudezut yinkak inda hoh dazsai.

Noah ts'uhainde

10 Nts'e hahande, 'en ndunnah 'en Noah buye'kah, Shem, Ham, 'ink'ez Japheth. Hatadambun hukw'elh'az hubuye'kah suli.

²K'an Japheth buye'kah 'en Gomer,

Magog, Madai, Javan,

Tubal, Meshech, 'ink'ez Tiras.

³Gomer buye'kah 'en,

Ashkenaz, Riphath,

'ink'ez Togarmah.

⁴Javan buye'kah 'en,

Elishah, Tarshish, Kittim,

'ink'ez Dodanim.

⁵En 'uhint'ah yatoo taba dune hinli, 'en 'uts'un whut'en hinli 'en hubuyun k'ut 'ulhts'ehandel. 'Ink'ez ndan 'ulhk'ah yahulhtuk, lhelhyoo hedoh, 'en nts'e hahande ts'un.

⁶Ham buye'kah,

'en Cush, Misraim, Put,

'ink'ez Canaan 'uhant'e.

⁷Cush buye'kah,

'en Seba, Havilah, Sabtah,
Raamah, 'ink'ez Sabtechah.
Raamah buye'kah,

'en Sheba 'ink'ez Dedan 'uhant'e.

⁸Cush 'en Nimrod be'abá, 'en ndi yun k'ut 'et dune ba ncha suli. ⁹'En 'int'ah Moodihti (Yahweh) bunalh soo tube cho 'uka 'ut'en. 'Et huwa nduwutni, “Nimrod buk'una'a Moodihti (Yahweh) bunalh soo tube cho 'uka 'ut'en unli.” ¹⁰'En soo 'udechoo hubudayi cho suli, 'en Babel, Erech, Accad, 'ink'ez Calneh, yun Shinar ts'uwhutni 'et. ¹¹'Et whedinya 'ink'ez Assyria ninya hoh 'et Nineveh niwhuni'ai ts'uwhut'i whucho, Rehoboth Ir, 'ink'ez Calah 'et chah. ¹²Resen 'i Nineveh 'ink'ez Calah wheguz 'uhoont'ah. 'Et soo degha nus hooncha ts'uwhut'i whucho 'uhoont'ah.

¹³Mizra buye'kah, 'en Ludkah,
Anamkah, Lahabkah, Naphtuhkah,
¹⁴Pathruskah, 'ink'ez Casluhka.
'En hits'u hainde ndunnah Philistine
'ink'ez Caphtor whut'en.

¹⁵Canaan buye' Sidon,
en 'udechoo buye',
'ink'ez Heth 'en chah hits'u hainde,
¹⁶Jebus whut'en, Armor whut'en,
'ink'ez Girgash whut'en chah,
¹⁷ndunnah Hiv whut'en, Ark whut'en,
'ink'ez Sin whut'en chah,
¹⁸ndunnah Arvad whut'en,
Zemar whut'en,
'ink'ez Hanath whut'en chah. 'Et hukw'elh'az Canaan
whut'en 'en lhts'e handel.

¹⁹Canaan whut'en ba 'et lhuwhuz'a, 'et Sidon whuts'un, nde Gerar whuts'un, 'et nduhoodzah Gaza whuts'un, 'ink'ez 'et Sodom ts'un inyalh 'et. Gomorrah, Admah, 'ink'ez Zeboim, nde nduhoolhdzah whuts'un, 'et Lasha.

²⁰Ndunnah 'en Ham buye'kah, hiyulh dedoh 'ulhk'ah ts'un hubughunek, hubuyun k'ut, 'ink'ez nts'e hahande 'et chah.

²¹Shem, 'en Japheth boono 'int'ah, 'en chah buye'kah hooni. Eber 'ink'ez hits'u hainde, 'en ts'iyawh 'en hube'abá 'int'ah.

- ²²Shem buye'kah,
 'en Elam, Assur, Arphaxad, Lud,
 'ink'ez Aram, 'en 'uhant'e.
- ²³Aram buye'kah,
 'en Uz, Hul, Gether,
 'ink'ez Mash en 'uhant'e.
- ²⁴Arphaxad 'en Salah buye' 'int'ah,
 'ink'ez Salah 'en buye' Eber 'int'ah.
- ²⁵Eber buye'kah nanah hooni.
 'Ilhunah boozu 'en Peleg. 'En khuna da ndi yun k'ut
 lhts'e whelts'ut 'et huwa.
 'Ink'ez buchistl'ah, 'en Joktan ts'utni.
- ²⁶Joktan buye'kah 'en Almodad,
 Sheleph, Hazarmaveth, Jerah,
²⁷Hadoram, Uzal, Diklah,
²⁸Obal, Abimael, Sheba,
²⁹Ophir, Havilah, 'ink'ez Jobab. 'En ts'iyawh
 Joktan buye'kah 'uhant'e.
- ³⁰Njan hudalts'i 'et Mesh, Sephar whuts'un inyalh hoh ndi dzulh
 bughun daz de ts'un.
- ³¹Ndunnah 'en Shem buye'kah 'uhant'e. Hiyulh dedoh, 'ulhk'ah ts'un
 hubughunek, hubuyun k'ut, 'ink'ez nts'e hahande 'et chah.
- ³²Ndunnah 'en Noah buye'kah hits'u hainde. Niz dakez 'ulhk'ah ts'un
 nts'e hahande, 'et nts'e hahande 'en ndi yun k'ut hatadambun hukw'elh'az
 'et 'ulhts'e banla.

Babel whunadi'a

11 Njan yun k'ut nduhoolhcho 'et 'ilhuk'i zeh hubughunek 'ink'ez
 'ulhk'ah ts'un zeh yahulhtuk. ²'Et lhuwhuzut hoh ndaz de ts'un
 hahandel, Shinar 'et yun k'ut buk'ut hooncha 'ulhk'odez'a 'et nahuho'ai,
 'et hoh nihunina.

³'Et 'ulhgha 'uhudutni, "Anih, tse t'l'us 'i 'uts'ooleh, 'ink'ez soo ts'ih
 cho hoh ts'oolht'es." Tse t'l'us 'i tse ba hiyit'i 'ink'ez be ts'uwhudzeh 'i hiye
 whutl'us ba. ⁴'Et 'uhutnih, "Anih dune ts'uwhut'i whucho nits'uho'alh,
 'ink'ez nadalhdzat 'i bula tah nduk yak'uz lhugha doo'a. 'Ulhba neyoozi

dincha wule ts'uholhtsilh. Ndi yun k'ut buk'ut ndulhcho 'ulhch'ats'oodelh 'et whuch'a.”

⁵'Et hoh Moodihti (Yahweh) 'en hainya njan ts'uwhut'i whucho 'ink'ez nadalhdzat ndan dune hubuye'kah nihoni'ai 'et, 'et whuntelh'ilh ka. ⁶'Et Moodihti (Yahweh) 'utni, “Whunulh'en, dune 'en 'ilhunah zeh hinli, 'ink'ez hubughunek 'i 'ilhuk'i zeh. 'Et ndez na'a nduwhehunit'en. K'an 'et whuts'un, ndet nduhut'en 'et 'aw huba wuchahóolnah. ⁷'Anih hubuts'un ts'utoodelh, 'ink'ez hubughunek 'i hubuch'a 'ulhtats'uholelh. 'Et sih chalhadoosduts'uk.”

⁸Hoh 'et Moodihti (Yahweh) 'ulhch'a buninla, 'ink'ez njan yun k'ut ndulhcho ninhinindel. 'Et hoh dune whut'i whucho nihuwhu'aih 'et 'ustl'e' huja. ⁹'Et hoh ndi whut'i whucho boozu 'i Babel ts'uwhutni. Moodihti (Yahweh) 'en ndunnah huwhut'i 'en hubukhunek 'i hubuch'a ulhtaooni'ai ndi yun k'ut 'et. 'Et huwa Babel ts'uwhutni. 'Ink'ez Moodihti (Yahweh), 'en ndi yun k'ut ndulhcho nibuninla lhch'a ts'un.

Shem ts'uhainde

¹⁰Ndunnah 'en Shem ts'uhainde. Shem 'en 100 nawhudezut yinkak inda hoh buye' Arphaxad hooni. Hatadambun hukw'elh'az nat yus k'ut inle hoh hooni.

¹¹Buye' Arphaxad hooni hukw'elh'az Shem 'en 500 nawhudezut inda hoh buzkehkah hooni, dune chah 'ink'ez ts'ekoo chah.

¹²Arphaxad 'en 35 nawhudezut yinkak inda hoh Salah hooni. ¹³Salah 'en hooni hukw'elh'az Arphaxad 'en 403 nawhudezut yinkak inda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah hooni.

¹⁴Salah 'en 30 nawhudezut yinkak inda hoh Eber, 'en hooni. ¹⁵Eber 'en hooni 'et hukw'elh'az Salah 'en 430 nawhudezut yinkak inda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah hooni.

¹⁶Eber, 'en 34 nawhudezut yinkak inda hoh Peleg 'en hooni. ¹⁷Peleg 'en hooni hukw'elh'az Eber 'en 430 nawhudezut yinkak inda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah hooni.

¹⁸Peleg 'en 30 nawhudezut yinkak inda hoh Reu 'en hooni. ¹⁹Reu 'en hooni hukw'elh'az Peleg 'en 209 nawhudezut yinkak inda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah hooni.

²⁰Reu 'en 32 nawhudezut yinkak inda hoh Serug 'en hooni. ²¹Serug hooni hukw'elh'az Reu 'en 207 nawhudezut yinkak inda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah hooni.

²²Serug 'en 35 nawhudezut yinkak inda hoh Nahor 'en hooni. ²³Nahor hooni hukw'elh'az Serug, 'en 200 nawhudezut yinkak inda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah hooni.

²⁴Nahor, 'en 29 nawhudezut yinkak inda hoh Terah 'en hooni. ²⁵Terah hooni hukw'elh'az Nahor, 'en 119 nawhudezut yinkak inda hoh buye'kah 'ink'ez butse'kah hooni.

²⁶K'an 'et Terah 'en 75 nawhudezut yinkak inda hoh Abram, Nahor, 'ink'ez Haran, 'en huhooni.

Terah ts'uhainde

²⁷Ndunnah 'en Terah ts'uhainde. Terah hubuye'kah 'en Aram, Nahor, 'ink'ez Haron. Haran buye' 'en Lot.

²⁸Haran be'abá Terah 'en dazsai whutsuh, Haran 'en dazsai. Haran bukeyah Ur, 'et njan keyah Chaldea whut'en hubukeyah 'et, whuz Haran 'en dazsai. ²⁹Abram 'ink'ez Nahor 'en hubu'at hooni. Abram bu'at 'en Sarai ts'utni, 'ink'ez Nahor bu'at 'en Milcah ts'utni. Haran butse' 'en Milcah Haran 'en Milcah be'abá 'ink'ez Iscah bu'abá. ³⁰'Ink'ez Sarai 'en 'aw 'uskeh whut'i ghait'ah. Buzke chahoolah.

³¹'Ink'ez Terah 'en buye' Abram 'ink'ez buchai Lot, 'en Haran buye' 'ink'ez buyas'at Sarai, buye' Abram bu'at chah, 'en hiyulh wheíndel ndi Ur whuz Chaldea whut'en hubukeyah whuz'ai, yun k'ut Canaan 'et. 'Ink'ez Haran keyah hunindel, 'et nihunina.

³²'Et hoh Terah budzin 'et 205 nawhudezut yinkak inda, 'ink'ez Terah 'en Haran keyah ts'uwhutni 'et dazsai.

Abram ts'un nahezya

12 Kan 'et Moodihti (Yahweh) 'en Abram 'uyulhni, “Nyun k'ut 'et whuch'aoonya. Nyulh hedoh chah hubuch'aoonya 'ink'ez nye'abá bukoo 'et chah whuch'aoonya. Ndi yun k'ut ts'un 'et whenyuntelhtun.

²Nts'uhainde 'en tube soo ncha whutelhtsilh.

Tube hoonzoo nyuts'un whutelhtsilh

'ink'ez nyoozi 'i dincha telhtsilh.
 Nyun ngha ts'iyannah ndi yun k'ut
 deggha nus hoonzoo hubulh 'uwhtenilh.
³'Et ndan hoonzoo ntsun 'obulhni,
 'en sichah hoonzoo hubutelhtsilh.
 'Ink'ez ndan hoontsi' nyulhni,
 'et sichah buts'un hoontsi' whutelhtsilh.
 'Ink'ez nyun gha ts'iyannah
 ndi yun k'ut hudelhtsi 'en hoonzoo
 'i hubuts'un whutele.”

⁴'Aw 'et Abram whuch'a ninya njan Moodihti (Yahweh) 'uyulhni, 'ink'ez Lot 'en yulh whein'az. Abram 'en 75 nawhedezut yinkak inda hoh yun k'ut Haran 'et whuch'a ninya. ⁵'Ink'ez Abram 'en bu'at Sarai 'ink'ez bugwaz Lot, 'en 'ink'ez ndai 'ilhuhighizdla 'i ts'iyawh, 'ink'ez ndan dune bube'ildzun huzdli 'en yun k'ut Haran 'et whuch'a hunindel Canaan whuyun k'ut ts'ih hutedulh ka, 'ink'ez yun k'ut Canaan 'et nihunindel.

⁶Abram njan yun k'ut whutah lhuseya keyah Shechem 'et whuts'un. Hoh ndi Moreh buduchun oak, 'i ts'un 'uhoolhdzah 'ink'ez 'et k'an zeh ndunnah Canaan whut'en, 'en njan yun k'ut 'et nihunindel. ⁷'Et Moodihti (Yahweh) 'en Abram yunalh be hoodilts'ai 'ink'ez njan ndiyulhni, “Nts'u hahande 'en ndi yun k'ut hubughaóotes'alh.” 'Et hoh njan 'et buk'ut 'udezk'un niwhuni'ai. Njan Moodihti (Yahweh) yunalh be hoodilts'ai 'et.

⁸'Ink'ez 'et whedinya ndi dzulh 'i Bethel bughun daz de ts'un, 'et bun nini'ai, Bethel 'i huwunch'az 'ink'ez Ai, 'i huwundaz de, 'et Moodihti (Yahweh) butse 'udezk'un niwhuni'ai, 'ink'ez Moodihti 'en boozi be 'en ts'un tenadedli. ⁹'Et hoh Abram nts'un ts'un zeh hedulh.

Abram 'en yun k'ut Egypt lhughadinya

¹⁰'Et njan yun k'ut 'et dai whuzdli, 'ink'ez Abram, 'en nts'un Egypt ts'un tezya 'et nitenilhba, 'et yun k'ut tube hoh dai whuzdli. ¹¹'Et dzuh sa inle hoh Egypt wheghahedulh, 'et bu'at 'uyulhni, “Nt'ewhunuszun ts'ekoo tube ninzoo nil'en 'et. ¹²'Et sih njan nduhoneh, Egypt whut'en nyuha'en t'eh, 'et sih njan ndudooni, 'Ndunnah 'en bu'at'; 'ink'ez si sahuzoohlghelh,

nyun khutana sih nyuhoolhtsilh. ¹³ Soo cho 'udooni, se'ilhunah inda doni, 'et sih soo sula hot'e nyun ngha. 'Et huwa sih khoosna nyun ngha.”

¹⁴ Hoh 'et nduhooja, Abram, 'en Egypt whuz lghadinya hoh Egypt whut'en 'en ts'ekoo hinilh'en 'ink'ez tube huba nzoo nul'en. ¹⁵ Pharaoh hubudayiyaz 'en chah hinalh'en 'ink'ez hubudayi cho Pharaoh 'en 'uhiyúlhni “Ndunnah ts'ekoo 'en tube soo nul'en,” 'aw 'et ndunnah ts'ekoo 'en hubudayi cho Pharaoh bukoo ts'i whets'alhti. ¹⁶ 'Et Abram 'en soo ne'yulh'en, ndunnah ts'ekoo bugha. Sheep, musdus dune, donkey dune, dune 'ink'ez ts'ekoo nane'hút'en chah. Donkey lhints'e 'ink'ez camels chah.

¹⁷ 'Et whunts'ih Moodihti (Yahweh) 'en hubudayi cho Pharaoh 'ink'ez bukoo hudelhts'i 'en chah tube hoh dada nts'i' whuzdli. Sarai 'en buk'uz, Abram bu'at 'en. ¹⁸ 'Et hubudayi cho Pharaoh 'en Abram yuka'dani 'ink'ez 'uyulhni, “Dasinla njan 'et? Dant'i ka ndutch'asudinilh ndunnah n'at 'et? ¹⁹ Dant'i ka 'udini, 'Su'ilhunah' dini 'et? Khun t'eh su'at tele 'et. Nah! N'at nailchoot 'ink'ez naindahlh.” ²⁰ 'Et hoh hubudayi cho Pharaoh budune 'en 'obulhni ndunnah bugha, 'ink'ez 'un whenahiyalh'a, bu'at 'ink'ez dant'i yit'i, 'i ts'iyawh bulh 'uja.

Abram 'en yun k'ut Canaan be hoolhdzun suli

13 'Et hoh Abram Egypt hukwa nduk ts'un whenaja, nde nts'un ts'un, bu'at 'ink'ez dant'i yit'i, 'i ts'iyawh, 'ink'ez Lot, 'en chah yulh 'uja. ² Abram 'en tube soode'a khunai be, silver be 'ink'ez gold bulh chah.

³ 'Et hoh 'un whenya nts'iz de ts'un, Bethel ts'un 'uwuldzah 'et. Bubun 'ilh'a inle 'et 'uhoont'ah, Bethel 'ink'ez Ai wheguz 'et. ⁴ 'Et 'uja njan soo 'udechoo Yak'usda (Elohim) ts'un 'udezk'un niooni'ai inle. 'Et Abram 'en Moodihti (Yahweh) ts'un tenadedli.

⁵ Lot 'en chah Abram yulh when'az inle. 'En chah khunai 'ink'ez musdus, bun lhai chah ut'i. ⁶ 'Et 'aw whe lhulh dune hoole ghait'ah suli. Yun k'ut huba hoontsool lhulh dune hutele 'et. Hubughunai tube hoh lhai suli, 'et huwa 'aw lhulh dune hoole ghait'ah suli. ⁷ 'Et Abram bughunai gha gheztan 'ink'ez Lot bughunai gha gheztan 'en lhewhehundunidulh. 'Et hoh da ndunnah Canaan whut'en 'en 'ink'ez Perizz whut'en 'en njan keyah huwhut'i da.

⁸ 'Et Abram 'en Lot 'uyulhni, “Sla'ineh hoh. 'Aw lhechaduzuhdulh, nyun 'ink'ez si nuhwuguz 'et. 'Ink'ez ndunnah khunai suba gha gheztan

'ink'ez nyun khunai mba gha gheztan 'en chah, lhts'uhaidudzut 'et huwa. ⁹Yun 'i 'aw ih ndulhcho mba chahoolah ih? Sla'ineh hoh such'aninyi. Intl'as ts'un inja t'eh, 'et sih hoh nalhnih ts'un oosneh sih. 'Ink'ez nalhnih ts'un utanih t'eh, 'et sih intl'as ts'un oosneh sih.”

¹⁰'Et hoh Lot 'un yuta'en hoh, 'et ndi yun k'ut buk'ut hooncha, Jordan whunat nduhoolhcho 'et, 'ink'ez soo too hooni ndulhcho. Moodihti (Yahweh) buhaniyeh k'et 'et 'ink'ez Zoar ts'un inyalh hoh 'et yun k'ut Egypt nduhoont'ah. Moodihti (Yahweh) 'en keyah Sodom 'ink'ez Gomorrah hoolah whutelhtsilh whutsah 'et nduhoont'ah. ¹¹'Et Lot 'en nde ndi yun k'ut buk'ut hooncha Jordan whunat ts'iyawh 'et 'utahaho'ai. Lot 'en nda ts'un whena 'ink'ez 'et lhch'a hunt'az. ¹²Abram 'en keyah Canaan 'et ninina 'ink'ez Lot 'en ndunnah dune ts'uwhut'i whucho 'et hubutah ninina. 'Ink'ez bubun 'i Sodom ts'un 'uhooldza 'et hoh lhusuna. ¹³'Ink'ez Sodom whudune 'en tube tinta'hut'i 'ink'ez Moodihti (Yahweh) ts'un lubeshi 'uhulh'en.

¹⁴'Et Lot 'en Abram yuch'a ninya hukw'elh'az, Moodihti (Yahweh) 'en Abram 'uyulhni, “'Aw 'et nduk yute'in 'ink'ez whunilh'en nts'e 'unint'ah 'et, nyus de ts'un, nts'iz de ts'un, ndus de ts'un, 'ink'ez nus de ts'un. ¹⁵Ndai yun nilh'en, 'i 'et 'ilhuz wheni nghaóotes'alh nyun 'ink'ez nts'uhainde 'en chah. ¹⁶'Ink'ez nts'u hahande 'en yun k'ut lhez k'una'a butelhtsilh. 'Et hoh dune yun k'ut lhez hodutelhto t'eh, 'et sih nts'uhainde 'en chah sih bulh oodotoh. ¹⁷'Et ndoneh 'ink'ez yun k'uz hukw'ut eyalh bula gha oodi'a ts'un, 'ink'ez nanguz ts'un chah, 'et si 'ust'ah nghaooni'ai 'uhoont'ah 'et huwa.”

¹⁸'Et hoh Abram bubun nanayanla 'ink'ez nde Mamre yun k'ut whuduchun, Oak hiyulhni, 'i bugha 'et ninina. 'Et Hebron whut'ah 'uhoont'ah. 'Et Moodihti (Yahweh) ts'un 'udezk'un niooni'ai.

Lot ilhchoot 'ink'ez yu'ih nunazja

14 'Et hukw'elh'az inle hoh Amraphel 'en yun k'ut Shinar hubudayi cho da, Arioch 'en yun k'ut Ellasar hubudayi cho da, Chedorlaomer 'en yun k'ut Elam hubudayi cho da, 'ink'ez Tidal 'en ndunnah lhelhts'un hedoh hubudayi cho unli da. ²'En ndunnah 'en huba huteghan ndunnah Bera, 'en keyah Sodom hubudayi cho, Birsha 'en keyah Gomorrah hubudayi cho, Shinab 'en keyah Admah hubudayi cho, Shemeber 'en keyah Zeboiim,

'ink'ez keyah Bela hubudayi cho (njan Bela, 'i keyah Zoar chah hiyulhni), 'en ts'iyawh lhts'udughan nihoni'ai. ³'En ts'iyawh ulhts'un nihudendel njan Siddim whukoh 'et, 'et 'uhoontah yatoo lusel. ⁴Lanezi 'onus 'at nankoh (12) nawhudezut hoh ndunnah hubudayikah 'et ndun hubudayi Chedorlaomer 'en hinane'ust'en da 'ink'ez whulh lanezi 'on 'at tat (13) nawhudezut 'et hich'ats'un 'uja.

⁵'Et hoh whulh lanezi 'onus 'at dit (14) nawhudezut 'et Chedorlaomer 'ink'ez ndun hubudayi cho hiyulh 'ut'en, 'en ndunnah Repha whut'en, 'en yun k'ut Ashteroth Karnaim whudune, ndunnah Zuz whut'en, 'en yun k'ut Ham whudune, 'ink'ez ndunnah Em whut'en, 'en yun k'ut Shaveh Kiriathaim whudune, ⁶'ink'ez ndunnah Hor whut'en 'en hubudzulh Seir 'et El Paran whuts'un 'uhooldza, 'et njan tintawhegha 'uhoont'ah. ⁷'Ink'ez 'et lht'anahunesdel 'ink'ez njan yun k'ut, En Mishpat, 'et njan yun k'ut, Kadesh cha hiyulhni, 'ink'ez ndunnah Amalek whut'en ndulhcho whuyun k'ut, 'ink'ez ndunnah Amor whut'en, ndan yun k'ut Hazezon Tamar huwhut'i, 'en chah, 'en ts'iyawh hubehunindel.

⁸'Et Sodom hubudayi cho, Gomorrah hubudayi cho, Admah hubudayi cho, Zeboiim hubudayi cho, Bela hubudayi cho, 'i Zoar chah hiyulhni, 'en ts'iyawh 'un whehandel 'ink'ez 'ilho lhtahunindel hoh lhahudughan, njan Siddim whukoh 'et. ⁹'Et ndunnah hubuch'a 'uhint'ah, ndun Chedorlaomer 'en Elam whut'en hubudayi cho, Tidal 'en hubudayi cho, Amraphel 'en Shinar whut'en hubudayi cho, 'ink'ez Arioch 'en Ellasar whut'en hubudayi cho, 'en dihult'oh, 'ink'ez ndunnah dinah, 'en skwunlatnah ts'un hube hudulh. ¹⁰'Ink'ez Siddim whukoh 'et tsak'et dzeh hoonli whulai. 'Et Sodom hubudayi cho 'ink'ez Gomorrah hubudayi cho 'en ts'ih huteldel hoh bulunah 'en njan dzeh tsak'et hankat, 'ink'ez bulunah 'en dzulh ts'un whets'ih halhdel. ¹¹'Ink'ez 'et Sodom 'ink'ez Gomorrah hube'ilhdzun 'i ts'iyawh hiyilhchoot 'ink'ez ndai hubuts'uyi 'i chah ts'iyawh hiyilhchoot hoh whunahedel. ¹²Lot, 'en chah hiyilhchoot, Abram boono, 'en buye', Sodom 'et whut'i hoh be'ildzun 'i chah ts'iyawh 'iluhigezdla 'ink'ez whenahedel.

¹³'Et 'ilhunah hubughutelhlha hoh Abram, Hebrew 'int'ah, 'en njan duchun terebinth, oak hiyulhni, 'et whut'i. Ndi duchun 'i ndun Amor whut'en, Mamre 'int'ah, 'en be'ildzun 'int'ah. Boono Eshcol 'ink'ez boono Aner 'en, Abram hits'un detni 'uhint'ah. ¹⁴'Et hoh Abram 'en bulhutsin ts'ilhchoot whulh 'udants'o hoh, 'et 'aw 'et hiyulh 'ilhudughan 'en 318 dune

huhoodul'e hubunane'hut'en, hubukoo yahuhonle 'en hubuhoolhdzih, yun k'ut Dan 'uhoolhdza whuts'un. ¹⁵ Hiyulh lhudughan 'en 'ulhk'ebanla 'ink'ez 'ulh'ek hoh hubuhoolhdel, hiyulh lhudughan 'en bulh nde keyah Hobah ts'un 'uhoodza 'et nebanenyoot. 'Et keyah Damascus ts'un huwunyaz de. ¹⁶ 'Et hoh hube'ilhdzun 'i ts'iyawh hanayanla 'ink'ez bulhutsin Lot, 'en chah hanayalhti, hubunaih, ts'ekoo, 'ink'ez 'onus 'un dune hinli chah.

¹⁷ 'Et hukw'elh'az hubudayi cho Chedorlaomer hubuch'a'nilhde da, 'ink'ez ndun hubudayi cho hiyulh 'ut'en da chah, 'et Sodom hubudayi cho 'en Shaveh whukoh 'et hubudezya. 'Et hubudayi cho bukoh 'uhoont'ah.

¹⁸ 'Ink'ez keyah Salem hubudayi cho 'en Melchizedek, 'en lhes 'ink'ez mai too bulh 'i hayanla. 'En hoh Yak'usda Soo Degha nus 'Int'ah (El Elyon)^a 'en ba nawhulnuk 'int'ah. ¹⁹ 'Ink'ez hoonzoo 'obulhni 'ink'ez njan 'utni,

“Abram 'en hoonzoo ba 'uhot'e,
 'en buYak'usda Soo Degha nus 'Int'ah (El Elyon),
 'en 'int'ah yun k'ut 'ink'ez yaz 'uhoonla.

²⁰ Yak'usda Soo Degha nus Dezti 'Int'ah (El Elyon),
 'en hoonzoo 'obulhni, 'en ba 'uhot'e.

'En 'uja nch'ahudetni 'en nla k'ebanla 'ink'ez 'en 'uja.”

'Ink'ez Abram 'en 'uja Melchizedek, 'en ts'iyaitsuk hoh lanezi whinghaz (10%) 'et yughaooninla.

²¹ 'Et Sodom hubudayi cho 'en Abram ts'un 'utni, “Sudune 'en sghabuninle, 'ink'ez dant'i int'i, 'i nyunch'oh 'olhdzin”.

²² 'Et Abram 'en Sodom hubudayi cho 'en 'uyulhni, “Moodihti (Yahweh), Yak'usda Soo Degha nus Dezti (El Elyon), 'en buts'un didulhlhunuk, yun k'ut 'ink'ez yak'uz 'uhoonla 'en. ²³ 'Aw dant'i whunts'ih whulhchoot ghait'ah. Yabats'eh 'ink'ez ketl'oolh whunts'ih 'ink'ez 'et 'aw dant'i nye'ildzun, 'i 'aw whulhchoot ghait'ah. 'Et ndusudini 'et k'an zeh sih, ‘Abram, 'en soode'a silhtsi’. ²⁴ 'Ink'ez 'et ndai chilhkah hiyanyi, 'i zeh 'ink'ez ndai dune hube'ilhdzun sulh hahandel, 'en Aner, Eshcol, 'ink'ez Mamre, 'en hube'ildzun 'i hitoola.”

---

^a **14:18** Ndi boozi El Elyon, 'i “Yak'usda Soo Degha nus Dezti Unli,” ni ho' 'utni. 'Et 1 Timothy Yuts'un K'e'anguz 6:15 'et Jesus bughundutni, “NeMoodihti 'en zeh k'une'ut'enunli. Hubudayi cho, ts'iyawh buhubudayi cho unli, 'ink'ez moodih chah ts'iyawh buMoodihti unli.”

Yak'usda (Elohim) 'en Abram ts'un nahezya

15 'Et njan hukw'elh'az Moodihti (Yahweh) bughunek 'i be Abram bunalh hawhelts'ut 'et 'utni,

“Abram, 'aw wheniljut ilah.

Si 'en nts'oh 'ust'ah,

tube mba k'elhlaotele ho' nint'ah.”

²'Et Abram 'utni, “Moodih O Moodihti (Adonai Yahweh)^a dant'i sghutanlelh? Sunilh'en, 'uski hoolah 'et hoh usyalh 'ink'ez sukoo ba ne'duni, 'en Eliezer keyah Damascus whut'en 'en ih sk'eduteyalh?” ³Hoh Abram 'utni, “Nilh'en, 'aw 'uski sgha chailhtel, 'et whe ndun sukoo whuzdli, 'en sk'eduteyalh tele!”

⁴'Et Moodihti (Yahweh) bughunek 'i 'utni, “Ndunnah 'en 'aw nk'echádutesyal. Ndunnah nyunch'oh nyust'e ts'un hatezulh, 'en 'utenilh nk'eduteyalh.” ⁵'Ink'ez 'az yulh t'ini'az 'et 'uyulhni, “K'an nduk 'i yak'uz ts'ih yute'en 'ink'ez sum 'i oodilhito, lhuk'i unli hoh oodutalhto t'eh,” 'ink'ez 'et 'uyulhni, “'Et nts'uhainde 'en nda huneltsuk hutele.”

⁶Moodihti (Yahweh) 'en yuba 'alha 'int'ah hoh 'en Abram ts'ah'un dune unli 'utni.

⁷'Et 'uyulhni, “Si, Moodihti (Yahweh) 'ust'ah. Ndunnah Chaldea whut'en, 'et hubuyun k'ut Ur, 'et whuch'a njan yun k'ut nye'hoolhdzun whutele ka.”

⁸'Et 'uyulhni, “Moodih O Moodihti (Adonai Yahweh), nts'ena'a hoh nt'ewhuntezeh stl'awhutékulh 'et?”

⁹Njan nduyulhni, “Tat be nawhudezut musdus lhints'e, tat be nawhudezut sheep ts'ekoo, tat be nawhudezut sbai lhints'e, dut'ayaz, dove, 'ink'ez dut'ayaz, pigeon, 'i suts'un tonla.”

---

^a **15:2** Ndi boozi Adonai 'i, “Moodih 'En neK'une'ul'en 'En 'Int'ah,” ni ho' 'utni. Php 2:9-11. 'I be whuts'odul'eh hoh Jesus Christ 'en Moodih ndun neK'une'ul'en 'En 'Int'ah. Njan 'udustl'us 'et ndutni, “'Et huwa Yak'usda ts'iyaintsuk gha ndo yudálhti 'ink'ez boozi degha nus hooncha hukw'una'a yoozi whulhtsi. 'Et whuz na'a ndi Jesus boozi, 'i bugha ts'iyannah dugwutsi be hits'un nuhudútelya ho' hoont'ah. Yak'uz whut'en 'ink'ez ndi yun k'ut whut'en, 'ink'ez yun t'ah 'int'ah, 'en chah ts'iyawh. 'Et ts'iyawh lhelhyoo khunek be yahalhtuk, 'en ts'iyawh njan dahwúduitenilh, Jesus Christ neMoodihti 'int'ah. 'Et whuz na'a nadahúitenilh, 'et Yak'usda ne'abá, 'en hidutélhti ho' hutni.” 1 Ti 6:14-16; Rev 19:15-16.

¹⁰'Et ndi ts'iyawh yuts'un lhghai dinla 'ink'ez lhulh cho hoh lhts'e yant'az, 'et lhch'a ts'ih nininla 'ink'ez ndi dut'ai 'i 'aw lhts'e chayít'us. ¹¹'Et hoh dut'ai cho, vulture hiyúlhni, 'i ndi khunai hiyanghan, 'i yuk'endel hoh Abram 'un whebunanyoot.

¹²'Et sa yun ts'itez'a'i, 'et Abram 'en bulh cho 'i buk'edilts'ut. 'Ink'ez whunulh'en, wheoonujut cho 'ink'ez tsaholhgus whucho 'i buk'edinzut. ¹³'Et hoh Yak'usda (Elohim) ndo bulhni, “Soo tsih nt'eeononzin, nts'uhainde 'en 'uyoo yun k'ut 'et 'aw t'echahonizun 'ink'ez 'aw hube'hoodhdzun cháílah. 'Et ndunnah yun k'ut whut'en, 'en dzuh ne'bulh'en 'ink'ez hubunane'hoot'en hoh 400 nawhudezut whuts'un tena'hutel'ilh. ¹⁴'Ink'ez ndunnah hedoh 'en ne'buhulh'en, 'en si hoh hububa nahutesyeh. 'Et hukw'elh'az dant'i lhai hoh hitet'i. ¹⁵K'an hoh ndzi dezghel nye'abákah hubuts'un natonja. Soo sa yinkak inda hoh wheyunts'oolhtel. ¹⁶'Ink'ez whulh dit hedoh, 'en njan ninahutedulh, ndunnah Amor whut'en tinta' hunt'en 'et 'aw lhachaoodusne 'et huwa.”

¹⁷'Et hoh lhuwhulhts'ut, sa yunts'i when'ai 'ink'ez tsaholhgus, 'et whunulh'en, ndi be 'ut'es 'i lhut unli, 'ink'ez utsoh dez'k'un 'i ndi khunai hiyanghan 'i beguz wheinkat. ¹⁸'Et dzin zeh Moodihti (Yahweh) 'en Abram ts'un ndi be bughunek buts'un buba lhaidinla hoh njan ndutni, “Nts'uhainde 'en ndi yun k'ut hubughaóoni'ai, Egypt whedinli ts'un 'ink'ez ndi took'oh whucho, 'et Euphrates took'oh whucho 'et. ¹⁹Ndunnah hubuyun k'ut, dunnah Ken whut'en, ndunnah Kenez whut'en, ndunnah Kadmon whut'en, ²⁰ndunnah Hitt whut'en, ndunnah Perizz whut'en, ndunnah Repha whut'en, ²¹ndunnah Amor whut'en, ndunnah Canaan whut'en, ndunnah Girgash whut'en, 'ink'ez ndunnah Jebus whut'en, 'en cha.”

Hagar 'ink'ez Ishmael

16 K'an Sarai, Abram bu'at 'en 'aw yuba uskeh cha'ít'ih 'ink'ez 'et Egypt whut'en 'en hubunane'ut'en Hagar 'i boozi. ²'Et Sarai 'en Abram 'uyúlhni, “Soozélhts'ai, k'an si 'aw Moodihti (Yahweh) 'en uskeh wust'i ba sghachahoo'al. Slaineh hoh, ndunnah sunane'ut'en 'en buts'inyalh khun sih uskeh suba wut'i.” 'Et hoh Abram 'en Sarai yughunek k'ats'ih 'uja.

³'Et Abram yun k'ut Canaan lanezi nawhudezut hukw'elh'az, 'et Sarai, Abram bu'at 'en dunane'ut'en Hagar, Egypt whut'en, 'en buki Abram

tl'ayalhti bu'at wule ka. ⁴ Hoh Abram 'en Hagar ts'un whinya 'ink'ez 'et buzki hooni. 'Et buzki hooni t'einanzin 'aw 'et yunane'ut'en 'en buna ts'un yulh dzuh haninanzut.

⁵ Hoh Sarai 'en Abram 'uyulhni, “Suba 'uts'un, 'i nyun ts'un 'uhooja. Sunane'ut'en 'en ntl'ailhti 'et buzki hooni yi'en, buna ts'un suts'un dzuh haninanzut. Moodihti (Yahweh) 'en nuwhuba nuhuteyeh nyun 'ink'ez si nuwheguz 'et.”

⁶ 'Et Abram 'en Sarai 'uyulhni, “'Alha nyunane'ut'en 'en nla k'ez 'int'ah. Nts'e datanlih hukwa'ninzun 'et.” 'Et hoh Sarai 'en tube dzuh naidilhts'ut hoh yughu telhlhah.

⁷ 'Ink'ez k'an Moodihti (Yahweh) bulizas 'en ndunnah nayilhti. 'En taba yun yuh too hainli tinta 'et 'usda, yun kut Shur whuts'un. ⁸ 'Et 'utni, “Hagar, Sarai bunane'int'en, nts'ez de hainya? Nts'e tenya?” 'Et 'utni, “Sarai sba ne'duni 'en bughutsitelhya.”

⁹ 'Et Moodihti (Yahweh) bulizas 'en ts'ekoo yuts'un 'utni, “Mba ne'duni 'en buts'un nindalh butl'a'dudoltehl.” ¹⁰ 'Et Moodihti (Yahweh) bulizas 'en 'uyulhni, “Nts'uhainde 'en hulai hubutelhts'ilh, 'aw whe'hubuts'oodolhto ghait'ah tele.”

¹¹ 'Ink'ez Moodihti (Yahweh) bulizas 'en 'uyulhni,
 “Whunilh'en, 'uski bulh 'unint'ah,
 'ink'ez dune tant'i.

Moodihti (Yahweh) 'en njan teni'nildzun 'et nyoozálhts'a
 'et huwa boozi Ishmael buóotanzi

¹² 'En 'aw hoonli hukw'unucha'ust'en dune tele.
 Bula be 'i dune ch'a 'utet'e.

Dune hedidut chah hubula be 'i hich'a 'utet'e.

'Ink'ez buboonokah 'en hubuch'a hoh hubunat whutet'i.”

¹³ 'Et 'ink'ez Moodihti (Yahweh) Ndi boozi El Roi^a 'en yuts'u hahuyih hoh 'en dulh yailhtuk, 'en “Nyun 'unint'ah ndun Yak'usda Ndun Sunilh'en (El Roi) 'en,” hoh 'et 'utni “'Et sichah ih njan ndun nalh'en, sunilh'en 'en?”

¹⁴ 'Et huwa njan tsak'et too 'et Beer Lahai Roi ts'uwhutni. Kw'uníznuhts'ut, 'et Kadesh 'ink'ez Bered wheguz whuz'ai.

---

^a 16:13 'I “Yak'usda 'En Whunilh'en” ni ho' 'utni. 'Et John Yuk'uné'uzguz 1:48 hoh Nathanael 'en Jesus yughu ninya hoh Jesus 'en Nathanael 'et nduyúlhni, “Mai chuntah sinda da, Philip 'anih nyuduténilh whutsuh da, 'et 'uda nyunalh'en.” 'Et whuz na'a ndi boozi “El Roi” ni ho' 'utni.

¹⁵Hoh Hagar 'en Abram budune buyaz whuzdli hoh Abram buye' 'en yoozi 'uhoonla, Hagar buzki 'en Ishmael yulhni. ¹⁶Abram 'en 86 nawhudezut yin kah inda hoh Hagar 'en Abram yuba 'uski Ishmael 'en hooni.

Yak'usda (Elohim) 'en Abram ndi be bughunek 'i buts'un buba lhaidinla

17 'Et Abram 'en 99 nawhudezut yinkak inda hoh, Moodihti (Yahweh) Ndi boozi El Shaddai,^a 'en Abram ts'un be hoodilts'ai 'ink'ez 'uyulhni, “Yak'usda Degha Nus 'Ultus (El Shaddai) usli, si 'en 'ust'ah. Sutsah inyalh 'ink'ez 'aw nk'ets'uh'o'alh hoolah. ²'Ink'ez ndi be sughunek 'i mba lháduſla, nyun 'ink'ez Si bulh, 'ink'ez lkh'uz teh hoh nahlan tehle.”

³'Et Abram 'en yun nachaneti 'ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en yulh yailhtuk, njan ndutni, ⁴“Et suba whunilh'en ndi be sghunek mba lhadusla, 'i 'ink'ez nyun ndunnah nus de hedoh hulan 'en hube'abá tanle. ⁵K'an 'onus 'un whuts'un nyoozi 'aw Abram cha'tesle, nyoozi, 'i Abraham tele. Nus de hedoh 'en hube'abá nyuzilhts'i 'et huwa. ⁶'Ink'ez nyuzkeh 'en hulan mba hubutelhtsilh. 'Et nyun ngha ndunnah nus de hedoh nts'uhainde tele. 'Ink'ez hubudayi cho 'en cha nyun nts'uhainde tele. ⁷'Et ndi be sughunek mba lhaidusla 'i 'et nuwheguz si, nyun 'ink'ez nts'uhainde nk'elh'az hubutsuh hahande, 'en chah hubulh 'utet'ilh. 'Ink'ez ndi be sughunek mba lhadusla, 'i 'ilhuz wheni 'ut'et'ilh, nyun 'ink'ez nts'uhainde 'en chah, si Yak'usda (Elohim) hububa tesdle. ⁸'Ink'ez 'et cha njan nghaóonila nyun 'ink'ez nts'u hahande 'en njan nk'elh'az yun k'ut 'et nt'echanyunizun 'et, Canaan yun k'ut nduhoolhcho 'et nts'e whuts'un 'ilhuz be hoolhdzun whutele 'ink'ez si hoh huba Yak'usda (Elohim) tesdle.”

⁹'Ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en Abraham 'uyulhni, “Nyun hoh ndi be sughunek mba lhadusla 'i buk'une'ont'en, nyun 'ink'ez nyulh hedoh nk'elh'az 'en njan 'onus 'un whuts'un hahande 'en. ¹⁰Ndi be sughunek mba lhadusla, 'i buk'une'ont'en, si, nyun, 'ink'ez nts'uhainde nk'elh'az

^a **17:1** 'I “Yak'usda 'En Degha Nus 'Ultus Unli,” ni ho' 'utni. Whuz na'a John Yuk'uné'uzguz 2:19 'et Jesus 'en ndobúlhni, “Njan bukoo whudéſti nuhwheni hoolah whulhtsi 'ink'ez tat dzin inle t'eh, 'et dinaoodutés'alh.” Njan whuts'odul'eh neMoodihti Jesus Christ 'en duyust'e yughu yalhtuk hoh hubudáni, 'en soo 'ultus unli hoh whulh tat dzin inle t'eh dinaoodutés'alh. 'Ink'ez 'et whuz na'a nduhooja. Lhdulalhk'us k'ut neba dazsai hoh whulh tat dzin dinadeja. Mt 28:18; Col 1:15-17.

nyunedoh 'en, ndez na'a 'uhoont'ah: ndan duneyaz whulhlhlih, 'en hik'a dune unli 'i hitet'us huba' hoont'ah. ¹¹ 'Ink'ez buka dune hinli 'i hitet'us nts'entah 'et. 'Et 'i be nt'eoontezin ndi be sughunek mba lhadusla, 'et nuwheguz si 'ink'ez nyun hoh. ¹² Ndan dune lhk'udit dzin hubenli 'aw 'et hubutet'us duneyaz 'en ts'iyawh nts'u hahande 'en. Ndan nkoo whuhuzdli 'en 'ink'ez ndan sooneya be 'onk'et 'en 'uts'un whut'en 'en, nts'u hahánde chahilah chah. ¹³ Ndan duneyaz nkoo hooni 'ink'ez ndan nzooneya be 'onk'et chah, hika dune hinli 'i hitet'us huba' hoont'ah, 'ink'ez ndi be sughunek mba lhadusla 'i nuhwhuts'untah nuhwhulh oot'e hoh ndi be sughunek mba lhadusla 'i 'ilhuz wheni nuhwhulh oot'e ka. ¹⁴ 'Ink'ez ndan duneyaz 'en 'aw buka dune unli 'i 'aw chahiyit'us 'en butsentah, 'en 'utet'ilh bulh dune hubuch'a tinabonenyoot, ndi be sughunek mba lhadusla, 'i lhk'uninyuz hoh 'int'ah.”

¹⁵ 'Et Yak'usda (Elohim) 'en Abraham 'uyulhni, “Sarai n'at 'en 'aw Sarai be chaoozonzih, 'et Sarah 'i boozi tele. ¹⁶ 'Ink'ez hoonzoo buba whutelhtsilh 'ink'ez duneyaz 'en mba buzki tele. 'Ink'ez 'en hoonzoo be buts'un nahutesye 'ink'ez ndoh hedoh 'en hube'ama tele, 'ink'ez dune dayichokah 'en hits'uhátádoh.”

¹⁷ 'Et Abraham bunen be nachuneti 'ink'ez dlokelts'uk hoh budziyah tsih 'utni, “100 nawhudezut yinkak inda 'en ih ba 'uski whutele? 'Ink'ez Sarah 'en 90 nawhudezut yinkak inda 'en hoh ih buzki whutele?” ¹⁸ 'Ink'ez Abraham 'en Yak'usda 'uyulhni, “'Et hoh Ishmael 'en tusih ndi be nets'unahezya 'i be nduhót'e.”

¹⁹ 'Et Yak'usda (Elohim) 'utni, “'Awundooh! Sarah 'en mba buzki duneyaz whutele, 'ink'ez boozi 'i Isaac dutanilh. 'Ink'ez ndi be sughunek mba lhadusla, 'i 'en bulh 'uwhusla, 'ilhuz wheni 'utet'ilh 'ink'ez hik'ah hedoh 'en chah bulh ndotet'e. ²⁰ 'Ink'ez Ishmael, 'en nyoozálhts'a, whunilh'en, si ndusja, be hoonzoo 'i bulh 'int'ah 'ink'ez hulan tele lhk'uz teh hoh 'et buts'e'kah hubudaiyaz lanezi 'onus 'at nanah 'en hubut'i 'ink'ez tube hinchá hedoh ts'ih hainzut tele. ²¹ 'Et whunts'ih ndi be sughunek mba lhadusla, 'i Isaac bulh nts'un ts'ih'un tele. 'En Sarah njan soo 'et ninaoodendzut 'et, buzki whutele.” ²² 'Ink'ez yulh yalhtuk 'et ustl'e' deja hoh Yak'usda 'en Abraham yuch'a nduk whenaja.

²³ 'Et hoh Abraham 'en buye' Ishmael 'ink'ez ndan bukoo yahonle, 'ink'ez ndan sooneya be huba honket, ts'iyawh dune hubutah dune 'en Abraham bukoo 'en hika dune unli 'i 'et dzin hoh bukak huwhuzt'us hubutsentah

'et. 'Et whuz na'a Yak'usda (Elohim) yudani. ²⁴'Ink'ez Abraham 'en 99 nawhudezut hoh hika dune unli 'i hik'ut whuzt'us butsentah 'et. ²⁵'Et Ishmael 'en 13 nawhudezut yinkak inda hoh yuka dune unli 'i hikak whuzt'us butsentah 'et. ²⁶'Et dzin zeh Abraham 'en hika dune unli 'i hik'ut whuzt'us, buye' Ishmael 'en chah. ²⁷'Ink'ez ndan dune ts'iyawh hubukoo yahahonle, 'ink'ez ndan sooneya be hubohonket 'uts'un keyah ts'ih, 'en chah hika dune unli 'i ka hiyulh hubuk'ut huwhuzt'us.

Yak'usda (Elohim) 'en Abraham yunalh hainya

18 'Et Moodihti (Yahweh) 'en Abraham yunalh hainya, njan ndun Mamre, buduchun tah terebinth, oak hiyulhni, whu'iz whuzul hoh bun dati 'et usda. ²Hoh nduk yuta'en 'ink'ez whunil'en, dune tahulta 'en highu nudelhúya 'et huba'en hoh. Bun dati ts'un halgai 'ink'ez hubududélgai 'ink'ez hubut nachaneti.

³'Ink'ez 'utni, “SMoodih (Adonai) k'an hoh nyunalh soo hoonliyaz soo nyuts'un 'uhoont'ah t'eh, 'aw nyunane'ut'en 'en teh suts'un toolh'a gunih. ⁴Sula'ineh hoh, too ntsolyaz 'i de' 'ink'ez nehke be too naogus, 'ink'ez 'et 'uscheh 'et naoohlúyis. ⁵'Ink'ez 'et lhesyaz nuhwhuba haóosdlelh 'et sih nuhwhuyust'e naóolhyis, 'et hukw'elh'az sih sgha lhohdelh. Nts'ena'a nuhnane'ut'en ts'un hahya 'et.” 'Et 'uhutni, “Ndineh, nts'ena'a 'udini 'et.”

⁶Hoh Abraham 'a ts'ih hoh bun yah danalgai 'ink'ez Sarah 'uyulhni, “Soo 'ah lhk'ut tat 'uneltsuk lhes nududzaih nzoo 'i nilhlhus 'ink'ez lhes 'onleh.”

⁷'Ink'ez Abraham 'en musdus ts'un whelgai 'ink'ez musdusyaz unzoo 'ink'ez buyat dutle. 'I dune k'an neyelh 'en yutl'ayalhti 'ink'ez 'en soo ts'ih 'uyooleh ka. ⁸Hoh bada, 'uts'oo 'ink'ez musdus yat soo yulht'e 'i njan uscheh 'et hubut nininla 'ink'ez hubugha suyin 'uheyi hoh.

⁹'Et 'uhiyulhni, “N'at Sarah 'en nts'e whenya?” 'Et 'utni, “Njan bun yah 'int'ah.”

¹⁰'Ink'ez 'utni, “'Inluz hoh sih nts'un nanaóosda njan ts'ukhuna ba niooninzut hoh whunilh'en Sarah n'at 'en buye' whutele.” 'Et hoh Sarah 'en huboozilhts'ai, bun dati yatuk 'et suyen.

¹¹K'an 'et Abraham 'ink'ez Sarah 'en tube hoonyan huzli. Ye'un hezulh 'ink'ez Sarah en buzki whutele 'et tube 'onus 'un hainzut. ¹²'Ink'ez Sarah

'en dulh nadudloh 'et 'utni, “Hoonyan sili hukw'elh'az ih suba whutezoo? Sumoodih 'en chah hoonyan suli 'ink'ez.”

¹³'Ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en Abraham 'uyulhni, “Dant'i ka Sarah udloh? 'Ink'ez 'utni, ‘Et hoh ih 'uski tet'i? Hoonyan sili k'ez?’ ¹⁴'Aw dant'i whunts'ih ih Moodihti (Yahweh) ba whuchahoolnah ih? Ndet 'et niwhuninzut 'et sih hanaosja njan tsukhuna ba nioonínzut 'et, 'ink'ez Sarah 'en buyaz dune tele.”

¹⁵'Et Sarah 'en huba 'uts'un 'utni, “Njan ndutni, 'aw chasudloh.” Hoh nelhujoot 'ink'ez 'et 'uyulhni, “'Awundooh! Indloh lah!”

Abraham 'en ndunnah Sodom whut'en huba tedudlih

¹⁶'Ink'ez ndun dune 'en dinahudidel 'ink'ez keyah Sodom ts'un hites'en hoh Abraham 'en hubuk'uninanja hoh 'un whenabalh'a. ¹⁷'Ink'ez Moodihti (Yahweh) 'utni, “Abraham 'en be hoonteszín ih datesnilh 'et? ¹⁸Abraham 'en dune ncha 'ink'ez hube whunujut hedoh tele 'en, 'ink'ez 'en bugha ts'iyawh njan yun k'ut hedoh 'en hoonzoo obuteslelh hubuts'un hoh. ¹⁹Nt'enuszun 'i gha bughunek gha 'et sih buzkeh hubane'dooni 'ink'ez bukoo ne'hut'en 'en chah Moodihti (Yahweh) hik'ah ts'ih 'uhoot'e. 'Ink'ez Moodihti (Yahweh) bughunek 'i hiyotun 'ink'ez ts'ah'un dune hinli, 'ink'ez ts'ih'un hubanahutedeh. 'Et huwa Moodihti (Yahweh) 'en sih Abraham yuba haholelh dant'i yeyulh yailhtuk 'et.”

²⁰'Ink'ez Moodihti (Yahweh) 'utni, “Ndunnah keyah Sodom 'ink'ez Gomorrah ts'un, hubuch'a 'i tube tso whewhunujut hoh hubulubeshi 'i tube hoontsi' 'uja 'et huwa, ²¹k'an nts'un tesyalh 'ink'ez whuntel'h'ilh dahoot'ah hoh 'ink'ez 'et ts'iyawh nda huja hoh tulih 'uwhutni, ndi tube hubuch'a tso sghudenzut. 'Et nda chahoot'ah t'eh, nt'eeonoszin sih.”

²²'Ink'ez ndunnah dune 'aw 'et whuch'a nahundel 'ink'ez keyah Sodom whuts'un whehá'az. 'Et whunts'ih Abraham 'en nk'at chah Moodihti (Yahweh) 'en yebut seyén. ²³'Ink'ez Abraham 'en 'et yughuyaz nininya 'ink'ez 'uyulhni, “'Et hoh ih ndunnah ts'ah'un dune hinli 'ink'ez lubeshi 'uhulh'en bulh ts'iya hubutelhtsilh? ²⁴Khun teh skwunlat lanezi (50) dune 'en ts'ah'un dune hinli njan whut'ah 'et. 'Et cha ih ts'iya hubutalhtsil 'ink'ez hubuyun k'ut 'et chah ih ts'ya whutalhtsilh? 'Ink'ez 'aw huba ninachaóotuza'al, ndunnah skwunlat lanezi 'en huba? ²⁵'Et tube mba ye'un hoh njan ndutanilh 'et. Ndunnah ts'ah'un dune hinli bulh dune

tinta' hunt'en 'en hubutanghan. 'Et hoh ndunnah ts'ah'un dune hinli 'en chah lubeshi 'uhulh'en k'una'a? Tube mba ye'un 'uhoont'ah! 'Et ndun dune naheyelh, 'en ndunnah huba nahuheyelh 'en ndi yun buk'ut soo ts'ihnus tulih 'uhot'e da?"

²⁶'Et hoh Moodihti (Yahweh) 'utni, "'Et hoh skwunlat lanezi (50) Sodom whut'en 'en ts'ah'un dune hinli njan huwhut'i whucho whut'ah t'eh, 'et 'aw 'et huba ninawhutes'alh 'en huba."

²⁷Hoh Abraham 'en yuts'un hunih 'ink'ez 'utni, "Soo 'ust'ah k'an hoh si 'en lhusts'is 'ink'ez lhez zeh 'ust'ah hoh whunts'ih Moodih (Adonai) 'en bulh yatelhtuk. ²⁸'Et t'eh skwunlai hukw'elh'ih hoh skwunat lanezi (50) ts'ah'un dune hooni t'eh, 'et ho 'ih ts'ayah whutalhts'ilh ts'uwhut'i whucho 'et?" 'Et 'utni, "Dit lanezi skwunlai (45) naoobila t'eh, 'aw ts'iya huboolhts'ilh ghait'ah."

²⁹Doochah yulh yatelhtuk 'ink'ez 'utni, "Khun teh dit lanezi (40) dune 'en nabela t'eh?" Hoh 'utni, "'Et 'en hubugha 'aw nduhosdleh ghait'ah."

³⁰'Et 'utni, "Moodih (Adonai) 'en 'aw chahunoolhuch'e 'ink'ez si yatelhtuk. Khun tat lanezi (30) 'en dune nabila, 'et do?" Hoh 'utni, "Tat lanezi 'en dune naila t'eh, 'aw 'et nduhosdleh ghait'ah."

³¹'Et 'utni, "Soo k'an 'aw 'et sich'oh k'ewhust'ai hoh Moodih (Adonai) 'en bulh yatelhtuk. Khun t'eh nat lanezi (20) 'en nabinla do?" 'Et 'utni, "Ndunnah nat lanezi 'en hubugha, 'aw ts'iya huboolhts'ilh ghait'ah."

³²'Ink'ez 'utni, "'Aw Moodih (Adonai) chahunoolhuch'e, doochah 'iluh zeh yatelhtuk. Khun t'eh lanezi (10) 'en naoobila?" 'Et 'utni, "'Et lanezi 'en hubugha 'aw ts'iya huboolhts'ilh ghait'ah."

³³'Et Moodihti (Yahweh) 'en Abraham yulh yalhtuk 'ustl'e deja, 'aw 'et 'un whenaja, 'ink'ez Abraham 'en nts'e usda, whuz whenaja.

Keyah Sodom 'ink'ez keyah Gomorrah hoolah whutelhtsilh

19 K'an hulhgha hoh ndunnah lizas nanah 'en keyah Sodom huni'az 'ink'ez Lot 'en Sodom keyah whudati 'et usda. Lot huba'en ibulh nduk 'uja 'ink'ez hubududezya 'ink'ez bunen yun ts'un, 'et nachaneti. ²'Ink'ez 'utni, "Njan 'et sumoodihkah, sula 'áhneh nuhnane'ut'en ts'un bukoo ah'us 'ulh'ek 'et whahke 'ink'ez nuhke 'i nuhba too nahoogus. 'Et sih 'a didah'az 'ink'ez tooh'as." 'Et 'uhutni, "'Awundooh, njan yoo'az ts'ih 'et tadutez k'an 'ulh'ek."

³Et 'ilhuz 'obulhni, 'et hoh hits'un 'uhuja 'ink'ez bukoo 'et dahuni'az. 'Et hooncha whe hubugha' ni'ai 'ink'ez lhes nantuldoh cha'lah, 'i huba yulht'e 'ink'ez 'et 'uhanyi. ⁴K'an Lot bukoo hudelhts'i 'en nihutelgwul whutsah, ndunnah ts'uwhut'i whucho hubudene 'en, Sodom hubudune hinli, 'uhunelht'et hoonyan, k'an huneyelh, 'ink'ez yinka dune ts'iyawh nde 'ulhch'a ts'un, 'en koo huwa' huwhezdel. ⁵'Ink'ez Lot 'en hikahunih 'ink'ez 'uhiyulhni, “Ndunnah dune nts'un hunin'az, 'en k'an 'ulh'ek 'et nts'e 'uhint'ah? Nuwhuts'un t'ebuninle, 'et sih soo cho hoh hubut'aoodutez.”

⁶Hoh Lot 'en hubuts'un tininya hukwuti 'et, 'ink'ez buk'ah tsih danadentan. ⁷Et 'obulhni, “Soo sla'ahneh sulh dunekah, 'aw hoontsi' 'oohneh gunih! ⁸Whunulh'en, sutse'kah nanah 'en 'aw dune t'echahunizun, soo sla'ahneh, 'az nahts'un tiboolhtelh sih, 'ink'ez 'et sih nts'e dabutehlilh hukwa'nahzun, 'et ndo boohleh sih. 'Et sih 'aw hoonliyaz dachabuzoohle, ndunnah sukoo k'ut whutsenya hoh suts'un dahuni'az 'et huwa.”

⁹Et 'uhutni, “K'ah sinyen!” 'Ink'ez Lot gha 'ulhodutni, “Ndun dune daninya 'en 'et njan teda 'ink'ez neba naheyelh la'dudil'i. K'an 'et ndunnah hubach'a 'onus nus tube nyulh whutadultsi!” Hoh 'et tube whut'a ba hidendel ndunnah Lot 'en hoh da'dentan 'i 'ankwus nahidanyuz.

¹⁰Et whunts'ih ndunnah dune 'en hits'un tidelnik 'ink'ez Lot, koo danahininguz 'ink'ez dana'hudelht'o. ¹¹'Ink'ez 'et ndunnah dune 'en koo whudati da'dentan, 'en 'ants'ih chahí'ti'en li'hint'ah hubuhulhtsi, 'ahunelht'et hinsol 'ink'ez hinchah 'et ninhunentsai hoh da'dentan 'et nahaho'alh ka hut'en.

Keyah Sodom 'ink'ez Gomorrah 'et hoolah whulhtsi

¹²Et ndunnah dune 'en Lot ts'un 'uhutni, “Aw ih nyulh 'ilhunah njan hooni? Nghundan, nye'kah, ntse'kah, 'ink'ez ndan hubint'i, 'en njan ts'uwhut'i whucho 'et 'uhint'ah t'eh, 'aw 'et njan whehanaóobinle! ¹³Njan 'et ts'iyá whutadulhtsilh, 'et hukwa ndi tube be 'i Moodihti (Yahweh) bunalh tso hubuch'a dincha suli hoh, 'ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en whusanwhalh'a njan hoolah whutelhtsilh ka.”

¹⁴Et Lot 'en 'un whenya 'ink'ez bughundankah 'en butse'kah ghu yahudalts'i 'en ndo hubulhni, “Didahdelh! Njan whehahdelh, 'et Moodihti (Yahweh) njan ts'uwhut'i whucho, 'et hoolah whutelhtsilh!” Ndunnah bughundan 'en hubuts'un hoh 'ants'i nodulyeh 'utni huba li'hoont'ah.

¹⁵ 'Et haootelh'en hoh lizas 'en Lot 'a 'int'en yulhni, “Didinyih, n'at 'ink'ez ntse'kah nanah 'en njan 'uhint'ah 'en whehaóobonlelh njan ts'uwhut'i whucho wheoonuzilhghi 'et nuhwhulh 'uhoneh whuch'a.”

¹⁶ 'Aw 'et 'awhuz ndunt'ah hoh ndun dune hila ílhchoot, bu'at bula, butse'kah nanah hubula chah, 'et Moodihti (Yahweh) 'en yughun ts'uja hoh. 'Et njan whehahiyalhti 'ink'ez njan ts'uwhut'i whucho 'et yoo'az ts'ih nihinilhti. ¹⁷ 'Et hoh lhoduzut, 'et njan tibuninla hoh 'et 'utni, “Be khoohna ba tsitulhyih! 'Aw k'ah naitooh'ten gunih! 'Ink'ez nts'e ts'isai k'ut t'eh ooh'te gunih! Dzulh ts'un ts'ih tsihtoolhdelh, 'et sih 'aw nuhwhulhcha'hosne, ts'iya whahle ch'a.”

¹⁸ 'Et Lot 'en 'obulhni, “Sla'ahneh hoh, 'awundooh sumoodih! ¹⁹ 'Et 'alha k'an nuhye nane'uten 'en nuhwhulh nuhba soo 'unint'ah nuhts'un hoh, 'ink'ez nuhbe tedindlih 'i nuhba 'un whulhtsi, 'i busunelhtan be khusna 'i suba sulhyih. 'Et whunts'ih 'aw whe ndi dzulh ts'un tsitoolhdilh ghait'ah, khun sih be hoontsi' 'i sutaooaya sih 'ink'ez daoosah. ²⁰ K'an nulh'en njan ts'uwhut'i whucho 'et nilhdukw soo buts'un tsiz telhdulh, 'ink'ez 'et hoontsol cha 'uhoont'ah! Sla'ineh hoh 'et whuz oosneh, ('aw ih hoontsol?) 'et suzul 'et sih khoona.”

²¹ 'Ink'ez 'et 'uyulhni, “Nilh'en mba soo hukw'uninulhzut njan 'odini 'et. 'Ink'ez njan ts'uwhut'i whucho 'et 'aw 'un uhosdleh ghait'ah hukwa'dani 'et. ²² 'A ts'ih, whuz 'ahneh! 'Aw whe hoonli óosneh ghait'ah, whuz lhgha dutehdulh whuts'un.” 'Et hoh njan ts'uwhut'i whucho 'et, Zoar ts'uwhutni.

²³ Sa yun k'ein'ai hoh Lot, 'en keyah Zoar 'et ninya. ²⁴ 'Et hoh Moodihti (Yahweh) 'en ndi chan k'una'a, tse kwun, 'ink'ez kwun 'i nalhtih, Sodom 'ink'ez Gomorrah buk'ut 'et Moodihti (Yahweh) nduk yak'uz ts'un 'en 'uhoonla. ²⁵ Hoh 'et njan yuk 'uhoonla ts'uwhut'i whucho 'et. 'Ink'ez ts'iyawh whuzih k'et whuzdla, ts'iyawh ts'uwhut'i whucho dune hini chah 'ink'ez dant'i yun k'ut hanulhyeh 'i ts'iyawh hoolah whulhtsi. ²⁶ 'Et bu'at 'en k'ah naitat'en yuk'ah eyalh hoh, 'ink'ez 'aw 'et lusel be k'edeltsi suli.

²⁷ Hoh Abraham 'en bundada uda 'et nde whenya Moodihti (Yahweh) yubut inyen whuz 'et. ²⁸ 'Et Sodom 'ink'ez Gomorrah ts'un yuta'en 'ink'ez ndet whuz'ai k'ut whuzla ts'iyawh 'et ho'en 'ink'ez whunilh'en! yun k'ut whulhut 'i bukwun ts'udelhk'un cho lhut khuna'a nduk whedejut.

²⁹ Sa hoh lhuwhuzut hoh Moodihti (Yahweh) 'en njan ts'uwhut'i whucho 'et whuz'ai k'ut 'et ts'iya whulhtsi hoh 'ink'ez Lot 'en 'un wheyalh'a njan

yuk 'uhooja whuch'a, njan ts'uwhut'i whucho 'et Lot dune unli inle, 'et Moodihti (Yahweh) 'en Abraham yunalnik.

³⁰'Et Lot 'en Zoar ts'un whehanája 'ink'ez nduk dzulh k'uz 'et ninina. Buts'e! nanah 'en hiyulh dune unli, Zoar 'et huwhut'i whenuljut 'et huwa. 'Et hoh butse' nanah 'en hiyulh dune unli tse'an 'et. ³¹K'an 'udetsah hooni 'en ndunnah buk'ah 'en yuts'un 'utni, “Nuwhe'abá 'en tube hoonyan suli, 'ink'ez 'aw ndi yun k'ut dune cha hoolah 'en nuwhuts'un too'as hoolah, 'et whuz na'a neba 'uhoont'ah ndi yun k'ut ts'iyawh. ³²'Anih ne'abá 'en mai too bodulnai 'ink'ez but'aoodutez, 'et sih ne'abá 'en ba nuwhuts'u hainde hole.”

³³Hoh 'et 'ulh'ek hube'abá 'en mai too hiyulh'ni 'ink'ez 'udetsah 'en be'abá yut'aínte 'ink'ez 'aw nt'echaonizil yut'aínte k'us ndet dinadija 'et.

³⁴'Et nduhooja hoh 'om bundada 'et 'udetsah 'en dek'ah ts'un 'utni, “Alha se'abá t'aíte 'ulh'e da. Doochah k'an 'ulh'ek 'et mai too bodulnai 'ink'ez 'et nyun but'aoonte, 'et sih ne'abá 'en ba nuwhuts'u hainde hole sih.” ³⁵'Ink'ez 'et hube'abá 'en 'et 'ulh'ek doochah mai too hinelh'ni. 'Ink'ez 'udek'ah 'en didinya 'ink'ez yut'aínte, 'ink'ez 'aw nt'echaonizil ndet yut'aínte 'ink'ez ndet dinadija 'et.

³⁶'Et hoh Lot buts'e! 'ahunelht'et 'en hube'abá ba 'uski bulh 'uhint'ah suli. ³⁷'Udetsah buyaz dune suli 'ink'ez boozi 'en Moab ts'utni. Moab hubudune 'en njan dzin whuts'un 'en hube'abá 'en 'int'ah. ³⁸'Udek'ah 'en chah buyaz dune suli 'ink'ez boozi 'en Ben-Ammi ts'utni. Ammon hubudune 'en njan dzin whuts'un 'en hube'abá 'en 'int'ah.

Abraham 'ink'ez Abimelech

20 'Ink'ez Abraham 'et nda ts'un whedinya hoh whuz lhgha dinya 'ink'ez Kadesh 'et Shur wheguz 'ink'ez Gerar 'et inda. ²K'an Abraham 'utni, “Sarah bu'at 'en se'ilhunah 'int'ah,” ni, hoh Abimelech 'en keyah Gerar hubudayi cho 'en yukunawhulh'a 'ink'ez Sarah daínilhti.

³'Et Yak'usda (Elohim) 'en Abimelech bubulhtah hoh 'ulhek be hoodiltsai 'ink'ez 'uyulh'ni, “Alha dasínt'sai dune ho' nint'ah. Ndun ts'ekoo yilhchoot 'en dune 'at 'int'ah 'et huwa.”

⁴Hoh Abimelech 'en 'aw yughu nichaiyilh'al 'ink'ez 'utni, “Moodih (Adonai) ts'ih'un dune hinli hedoh, 'en chah ih hubutánghan? ⁵'Aw ih nduchasudínil, 'Se'ilhunah 'int'ah?’ 'Ink'ez didut dich'oh chah 'utni,

‘Soono 'int'ah.’ Sudzi butah chahoolah 'ink'ez sula chah 'aw yuk'eho'alh hoolah hoh njan ndusja.”

⁶'Ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en bubulhyuh hoh 'uyulhni, “'Alha nt'eoonúszun 'aw ndzi butah cha'hoolah. 'Et huwa lubeshi sts'un onle whuch'a 'unyusla, 'et huwa 'aw but'acha'ghinal. ⁷K'an 'aw 'et ndun dune bu'at ts'un soo na'hondleh. 'En nus whunilh'en 'en 'int'ah. 'En sih mba tenadoodli 'ink'ez 'et sih khona. Khun teh 'aw bu'at ts'un soo nacha'hóodlil t'eh, 'et nt'eoononzin 'ilhuz datansah, nyun 'ink'ez ndan ts'iyawh nye'ilhdzun 'en.”

⁸Hoh Abimelech 'en bundada uda didinya 'ink'ez hinane'ut'en 'en ts'iyawh hubuk'una'dutni, 'ink'ez njan 'uhoozelhts'ai hoh, 'et ts'iyawh hubulh nawhulnuk. 'Et dunekah 'en tube whehonselhújoot. ⁹'Et Abimelech 'en Abraham yuka'dani 'ink'ez 'uyulhni, “Dan nawhinla? Nyulh ts'un ndusja ih? Njan suk'ehoo'ai 'ink'ez njan be hubudayi cho usli 'en chah huba lubeshi cho whuzdli? Njan dusinla, 'et 'aw nduhoneh hubacha'hoot'ah.” ¹⁰Hoh Abimelech 'en Abraham 'uyulhni, “Daja ninzun hoh njan nendinla?”

¹¹'Ink'ez Abraham 'utni, “'Et njan ndunuszun 'ilhuz hoh sih njan 'en 'aw Yak'usda (Elohim) ye chahuniljut, 'ink'ez sutuzelhghelhel su'at 'en buka. ¹²'Et whunts'ih 'alha se'ilhunah 'int'ah. Se'abá 'en buts'e' 'int'ah, 'ink'ez 'aw se'ama 'en buts'e' chaílah, 'ink'ez hoh su'at suli. ¹³'Et hoh sa lhuwhuzut 'et Yak'usda (Elohim) suba 'uhoonla hoh se'abá bukoo whuch'a teya hoh ndun 'udusni, ‘Ndi be ninzoo hoh 'et sba nuhonleh, nts'e dutsuk, nts'e hedulh hoh, 'et 'udoni, 'en se'ilhunah 'int'ah doni.”

¹⁴'Et hoh Abimelech 'en ndi sheep, musdus, 'ink'ez dune 'ink'ez ts'ekoo bulh hubúnane'hut'en, 'en Abraham gha buninla, 'ink'ez Sarah, 'en yuba soo nahóonla hoh bu'at, 'en yutl'anáyalhti. ¹⁵Hoh Abimelech 'utni, “Nilh'en suyun k'ut, 'i nghanus whuz'ai, nts'e hukwa'ninzin 'et nióona.”

¹⁶Sarah ts'un 'et njan hukwa'yudáni, “Whunilh'en, nyono 1,000 k'ah silver, 'i bugha ini'ai. Ndsuja nyunalh 'i be ndan nyulh 'uhint'ah 'ink'ez ts'iyannah 'en chah hubunalh, 'alha ndi mba soo ts'ah'un nawhusdli.”

¹⁷Hoh Abraham 'en Yak'usda ts'un tenadedli, 'ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en Abimelech, bu'at, 'ink'ez ts'ekoo hinane'ut'en 'en soo na'obinla, 'ink'ez hubuzkeh hooni. ¹⁸'Et hoh Moodihti (Yahweh) 'en Abimelech bukoo hudelhts'i 'en ts'iyawh hubuzkeh hoolah hubulhts'i, Sarah buk'uz Abraham bu'at 'en.

Isaac 'en whuzdli

21 'Ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en Sarah yughu ninya hoh 'et nduténilh nida, 'ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en Sarah ba nduja, nts'e datni 'et. ²Sarah 'en ba Abraham yuba 'uski tet'i 'en duneyaz tele. Hoonyan k'ez hoh 'et ndet Yak'usda (Elohim) yuba hoozi 'et. ³Abraham 'en buye' Isaac be yoozi, 'en Sarah buzki 'int'ah. ⁴'Et hoh Abraham buye' Isaac 'en lhk'udit dzin ba inle hoh hika dune unli 'i ka buk'ut heyant'az, whuz na'a Yak'usda (Elohim) ndo bulhni 'et huwa. ⁵K'an Abraham 'aw 'et 100 nawhudezut yinkak inda hoh buye' Isaac 'en hooni.

⁶'Ink'ez Sarah 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'en sulhdloh, 'ink'ez ndan ts'iyawh suhoozelhts'ai 'en sulh hoodloh sih.” ⁷'Et chah zeh 'utni, “Ndan simba 'uduténilh Abraham ts'un, 'et Sarah 'en 'uski ye'telhtukw? 'Et hoh 'uski ba ust'i, hoonyan suli hoh.”

⁸Hoh 'uski 'en nezyi 'ink'ez ch'a 'ulhtukw chah hiyulhtsi. 'Ink'ez Abraham 'en hooncha hoh huwá'ni'ai 'et dzin Isaac 'ulhtukw 'ustl'e' hiyinla hoh.

Hagar 'ink'ez Ishmael tibanenyoot

⁹'Ink'ez Sarah, 'en Hagar, Egypt whut'en, 'en buye' ya'en, 'en Hagar Abraham yuba 'uski 'ut'i 'en, 'et hoh yughudloh. ¹⁰'Ink'ez 'et Abraham ts'un 'utni, “Ndunnah ts'ekoo 'ulhna 'ink'ez buyaz bulh tinabunonyoot. Ndunnah 'ulhna buyaz 'en 'aw suyaz Isaac 'en yulh neghu naholchoot ghait'ah.”

¹¹'Ink'ez daja 'utni hoh, 'et Abraham 'en tube ba chahoozoh, ndunnah 'en buye' 'int'ah 'et huwa. ¹²'Et whunts'ih Yak'usda (Elohim) 'en Abraham 'uyulhni, “'Aw mba chahoozoh cha'ilah nts'un hoh nye' k'us nye'ulhna 'en bugha. Sarah danyulhni, 'et bughunek oozélhts'ai. Isaac 'en gha sih nts'u hainzut nka na'hadootni 'et huwa. ¹³'Et whunts'ih ndunnah nye' 'en 'ulhna buyaz, 'en chah buts'uhainde telhtsilh, nts'u hainzut 'et huwa.”

¹⁴Hoh Abraham bunda 'uda didinya, lhes ilhchoot 'ink'ez 'uzuz be too 'i buwus k'eyílhtan, dune 'uski 'ink'ez Hagar hubutl'a yalhtan, 'ink'ez 'un wheóobalh'a. Hoh whuch'a ninya 'ink'ez Beersheba tinta hoh lhch'anatúdaih.

¹⁵ 'Ink'ez 'uzuz be too 'i ts'iya suli hoh 'uski 'en 'uts'ul yah ilhut 'et ninilhti. ¹⁶ Hoh 'un whenya 'ink'ez k'aza ts'ututsoh 'uhooldzah 'et huwanch'az natl'adeda. 'Et dich'oh na'dudutni, "Uski sunalh 'et daóotsah chahoost'i." 'Ink'ez bughan ch'az ntl'adeda, bughunek duk 'uyinla, 'ink'ez tso yedint'ai.

¹⁷ 'Et Yak'usda (Elohim) 'en 'uski 'utso 'en yuduzts'ai. 'Et hoh Yak'usda (Elohim) bulizas 'en Hagar duts'un haheyih yak'uz ts'un, 'ink'ez 'uyulhni, "Dant'i danyulh'en Hagar? 'Aw wheniljut ilah! Yak'usda (Elohim) 'en 'uski nts'e 'int'ah 'et yoozalhts'a. ¹⁸ Dinadindaih, 'uski dinadilhtih 'ink'ez nla be óontun, 'en tube hulan ts'uhainde whutelhtsilh."

¹⁹ 'Ink'ez Yak'usda (Elohim) yuna be yuta'en yulhts'i hoh 'et njan tsak'et too 'et ho'en 'ink'ez whuz wheinya ndi 'uzuz 'i too be nidelhun 'ink'ez 'uski yeyalhnai.

²⁰ Hoh Yak'usda (Elohim) 'en ndunnah 'uski yulh 'int'ah. Tintah 'et dune hinli hoh nezzyi 'ink'ez 'en soo k'aza be ne'ut'en suli. ²¹ Keyah Paran tintah 'et dune unli, 'ink'ez be'ama 'en yun k'ut Egypt whuz bu'at yuba haflhti.

Ndunnah Abimelech 'ink'ez Phichol, 'en Abraham hiyulh yalhtuk

²² Hoh 'et lhuwhuzut hoh da, Abimelech, 'ink'ez Phichol yulhudugan 'en hubane'duni 'en Abraham ts'un 'uhutni, "Nts'oh ne'int'en 'et Yak'usda (Elohim) nyulh 'int'ah. ²³ K'an hoh suts'un ts'ih'un nahonyeh Yak'usda (Elohim) bughá, 'aw tink'us ts'un sulh cha'suzonle, si, suzkeh, 'ink'ez sts'u haindekah chah. 'Et huwa nts'ena'a nla'úsja inle, 'et whuz na'a 'usonleh, 'ink'ez yun k'ut 'et dune ninli 'et chah."

²⁴ 'Et Abraham 'utni, "Nts'un ts'ih'un nahuziya."

²⁵ 'Et Abraham 'en Abimelech yuch'a 'uts'un 'utni njan tsak'et too 'i ka, Abimelech bunane'hut'en 'en 'et whudahudendel 'et huwa. ²⁶ 'Et Abimelech 'utni, "Aw nt'echaonuzsun ndan njan nduja 'et. Nyun 'aw nduchasudinil, 'ink'ez k'an dzin k'an zeh whulh 'uduzits'ai."

²⁷ Hoh Abraham 'en sheep 'ink'ez musdus bulh 'i Abimelech yughaíninla. 'Et 'uhunelht'et 'ulhba 'ulhts'un khunek be huba lhaoodilya. ²⁸ 'Et Abraham 'en skwunlai nankoh sheep lhintseyaz 'i 'udun nininla. ²⁹ Hoh Abimelech 'en Abraham yoodulhkut, "Dainla, ndi skwunlai nakoh 'i 'udun nininla 'i?"

³⁰'Et 'uyulhni, “Ndi skwunlai nankoh sheep lhints'e 'i slak'ez howaonlelh. 'Et 'i be nt'oononzin njan tsak'et too ba 'et si hahola.”

³¹'Et huwa 'et njan Beersheba ts'uwhutni, ndunnah nanah 'et lhelhts'un ts'un 'uhudeja inle 'et huwa.

³²'Et njan Beersheba 'et nduhuja, lhuba ndi khunek huba lhaoodilya. Hoh Abimelech 'en bulh lhutughan whumoodih, Phichol, 'en lhtughan ba ne'duni, 'en yun k'ut Philistine whut'en whuz whenahedel. ³³'Et Abraham nyo Beersheba 'et duchun dak'et ts'oo k'una'a 'i nyoh 'et wheyinanla, 'ink'ez 'et Moodihti (Yahweh) yukahanih, 'en 'ilhuz wheni Yak'usda (El Olam)^a unli. ³⁴'Ink'ez Abraham 'en yun k'ut Philistine whut'en 'aw 'et inda lhat dzin whuts'un.

Abraham yoolhdzih

22 K'an 'et lhawhuzut hoh hukw'elh'az njan Yak'usda (Elohim) 'en Abraham yoolhdzih 'ink'ez 'uyulhni, “Abraham!” 'Et 'utni, “Njan sída.”

²'Ink'ez 'et 'uyulhni, “K'an 'aw 'et nye' ílhchoot, nye' 'ilhunah zeh Isaac, 'en buk'einsi', 'ink'ez ndi yun k'ut Moriah, 'et 'en ndi dzulh 'ilhuki buk'ut 'et, 'et si ts'un dólhk'un, ndai buk'ut 'i ndi ndoosni sih.”

³Hoh Abraham 'en bunda uda 'et didinya 'ink'ez budonkey, 'i saddle yuk'ena'ai. 'Et nanah chilh 'ink'ez Isaac buye' chah, tsuz 'i lhts'enidelhnat be yutse' dutelhk'un kah, 'ink'ez 'aw 'et njan Yak'usda (Elohim) yuba hoozi, 'et lhgha dinya. ⁴'Et whulh tat dzin Abraham nduk yuta'en hoh 'et ho'en yeyan 'et whuz'ai. ⁵'Et Abraham buchilhkah 'en 'obulhni, “Njan donkey bugha whahke, 'ink'ez ndunnah 'uski bulh nyan whuz tadut'us, 'ink'ez buts'un teni 'untaduldzin, 'ink'ez 'et sih whuz hanaoodut'as.”

⁶'Et Abraham ndi tsuz 'i yudilhchoot be yetse' dutelhk'un ba, 'i Isaac buye' 'en yek'edinla 'ink'ez ndi kwun bulak'eya'i 'ink'ez 'utes chah, hoh

^a 21:33 Ndi boozi El Olam 'i “'Ilhuz Wheni Yak'usda Unli” ni ho' 'utni. Ndi duchun Abraham 'en wheyinanla, 'i tube sa hanulhye 'ink'ez tube dune ba whedezi ho' hoont'ah. 'Et John Yuk'uné'uzguz 1:1-2 hukw'e'udúguz hoh njan ndutni, “Soo 'udechoo da 'et khunek hoonli 'ink'ez ndi khunek 'i Yak'usda yulh 'int'ah. Ndi khunek 'i Yak'usda 'int'ah. Ndun 'en soo 'udechoo da whuts'un Yak'usda bulh 'int'ah.” 'I be whuts'odul'eh, Jesus Christ ndi duchun k'una'a 'en 'ilhuz wheni Yak'usda unli. Whuz na'a ndi boozi “El Olam” ni ho' 'utni. Rom 1:20; 1 Ti 1:17.

'et 'ahunelht'et wheha'az. ⁷ 'Et Isaac Abraham be'abá ts'un 'utni, “Se'abá!” 'Et 'utni, “'Uye', njan 'ust'ah,” ni. 'Et 'utni, “Whunilh'en kwun 'ink'ez tsuz chah 'ink'ez nts'e hoh ndi sheezyaz be buts'e' dutalhk'un ih?”

⁸ 'Et Abraham 'utni, “Suye', Yak'usda (Elohim) 'en duba oot'e sih ndi sheezyaz 'i ba 'udutelhk'un 'i.” 'Et hoh whuz wheha'az.

⁹ 'Et njan huni'az ndet Yak'usda (Elohim) wheínelhtan. 'Et Abraham 'et buts'e' udelhk'un nioni'ai 'ink'ez tsuz hukw'edinla, soo ts'ih 'uhoonla. 'Ink'ez Isaac buye' 'en yulhghel 'ink'ez njan hukw'e'yilhti tsuz buk'ut 'et. ¹⁰ 'Et Abraham be 'utes be lkh'edelhúnik buye' yutuzelghel wheni. ¹¹ 'Et hoh Moodihti (Yahweh) bulizas yak'uz ts'un hikahunih 'ink'ez 'uhutni, “Abraham! Abraham!” 'Et 'utni, “Njan 'ust'ah.”

¹² 'Et 'utni, “'Uski 'aw nla be but'achaghuzenak 'ink'ez 'aw hoonli onleh gunih! K'an 'aw 'et nt'oonuszun Yak'usda (Elohim) be niljut 'et. 'Aw nye' 'en such'a cha'inlil, 'ilhunah zeh nye' 'en.”

¹³ Hoh Abraham nduk yuta'en 'ink'ez whunilh'en njan but'ak 'et sheep dune whutah ts'uldélhtan, 'et bude be usdlooh. 'Et Abraham whuz whenya 'ink'ez sheep yílhchoot 'ink'ez 'i be yuts'e' dalhk'un buye' yuk'edalhti. ¹⁴ Abraham njan hoozi, “Moodihti 'En Haoote'alh (Yahweh-Yireh),”^a whulhni. 'Et awhuz hoh nduhoont'ah k'an dzin whuts'un, “Moodihti (Yahweh) budzulh 'et haoote'alh.”

¹⁵ 'Et Moodihti (Yahweh) bulizas 'en nduk yak'uz ts'un whulh nat hikahunih, ¹⁶ 'et 'utni, “Sich'oh ts'ihnus nehuziya ni, Moodihti (Yahweh) njan ndinja huwa. 'Ink'ez 'aw nye' 'en such'a ch'a'inlil, 'ilhunah zeh nye' 'en, ¹⁷ be soo 'uhoont'ah 'i 'utesdlilh, mba hoonzoo tele. Nts'uhainde 'en chah hulan hubutelhtsilh, yak'uz whusum k'una'a, 'ink'ez yatoo taba sai k'una'a chah. 'Ink'ez nts'uhainde 'en ndunnah nch'ahudetni, 'en hubuch'ada'dentan, 'et hubuch'ahahóotetun. ¹⁸ Ndan nts'uhainde 'en ts'iyawh ndi yun k'ut whudune soo hubulh hoonzoo tele. Nyun soo sughunek 'i soo buk'une'zint'en 'et huwa.”

---

^a **22:14** Ndi boozi Yahweh-Yireh 'i “Moodihti 'en Haoote'alh” ni ho' 'utni. Yak'usda dich'oh zeh ndi sheep dune yuk'édalhti Abraham 'en buye' tse yetse'udutelhk'un ba yuk'edanya. 'Et whuz na'a Yak'usda 'en 'aw 'ilhunah zeh buye' 'en neghanilhti lhdulalghus k'ut nek'edanya ka. 'Ink'ez John Yuk'uné'uzguz 1:29 'et ndutni, “Jesus yuts'un úyalh hoh John yutelh'en, 'ink'ez 'utni, 'Nulh'en, Yak'usda busheezyaz 'int'ah. 'En 'ut'en, yinkak dune hubulubeshi hubuts'uhanáyule.” 'Et whuz na'a ndi boozi “Yahweh-Yireh” ni ho' 'utni.

¹⁹'Et Abraham 'en buchilhkah ts'un lhgha nadija 'ink'ez dinahudit'az. 'Et 'ilhoh keyah Beersheba ts'un whehandel 'ink'ez Abraham 'en keyah Beersheba 'et whut'i.

Nahor 'en ts'uhainde 'en

²⁰K'an hoh lhuwhuzut njan hukw'elh'az 'et hoh Abraham ndi hiyulhni njan nduhutni, “'Alha Milcah 'en chah nye'ilhuna Nahor 'en ba buzkeh hooni: ²¹Huz 'en buye' 'udetsah, Buz 'en be'ilhunah, Kemuel 'en Aram be'abá. ²²Chesed, Hazo, Pildash, Jidlaph, 'ink'ez Bethuel.” ²³Bethuel butse' 'en Rebekah. Ndunnah lkh'uditnah (8) 'en Milcah 'en Nahor yuba uskeh ut'i, Abraham be 'ilhuna 'en 'int'ah. ²⁴Nahor ndun bu'at 'en yugha nyus 'int'ah, 'en boozi Reumah, 'en chah buzkeh hooni: Tebah, Gaham, Thahash, 'ink'ez Maachah.

Sarah dazsai 'ink'ez wheyih hiyalhti

23 Sarah 'en 127 nawhudezut yinkak inda 'et njan ndo nelts'ut Sarah khana. ²'Et Sarah 'en keyah Kirjath Arba, 'et Hebron hawhútni, 'et dazsai, Canaan yun k'ut 'uhoont'ah. 'Et hoh Abraham whusaínya Sarah yak'ebudzi ndunteda ka, 'ink'ez yek'etetso.

³Hoh Abraham 'en dazsai bubut 'et didinya 'ink'ez Heth hits'uhaínde 'en 'obulhni, ⁴“Si hoh 'uts'un whust'en 'ink'ez 'aw chah nt'esunuzáhzun. Yun k'ut whuyudutelhtelh wheni 'et sgha hoh'alh nuhtah 'et. 'Et sih dasítsai 'en suba whu'it hole.”

⁵Heth buye'kah 'en Abraham 'uhiyulhni, ⁶“Nemoodih nehoozélhts'ai, nyun hoh netah 'et hubudayiyaz nincha 'unint'ah. Ndan dazsai 'en ndet k'us soo hoonzoo newhuyuts'ule 'et 'utahaho'alh. 'Aw nch'a ts'uhótun ghait'ah. 'Et nts'u hainzut dazsai 'en 'et wheyonlelh.”

⁷'Et Abraham didinya 'ink'ez ndunnah yun k'ut dune, Heth hits'uhaínde, 'en hubuts'un yuk 'uja. ⁸'Ink'ez hoh hubulh yalhtuk, “'Et ndusunuhzun t'eh sudazsai 'en whuyila hoh suba whe'it hole sih, soo zelhts'ai 'ink'ez Ephron 'en noolh'en suba yatelhtuk, 'en 'int'ah Zohar buye'. ⁹Khun sih Machpelah whe tse'an 'et sgha hoo'alh. 'Et hoot'i butl'o k'ut 'uniwhuni'ai 'et whuz'ai. Dawhudelti 'et ts'ih'un whese'oket. Yun newhweyúts'ule huba nahtah 'et.”

¹⁰ 'Et Ephron 'en Heth hits'uhaínde 'en hubutah whut'i. Ephron 'en Abraham 'uyulhni, Heth hits'uhaínde 'en hubunalh 'ink'ez ndan njan ts'uwhut'i whucho be hoolhdzun, 'et ndan hukw'ehindel, 'en 'obulhni, ¹¹ “Sumoodih 'awundooh! Soo zelhts'ai, ndi tl'o k'ut tse'an bulh 'int'ah, 'et ngha óoni'ai. Sudune hubuye'kah 'en hubunalh 'et ngha óoni'ai nyudazsai 'en wheyolhtelh ka.”

¹² 'Et Abraham ndunnah yun k'ut dunekah 'en hubuts'un nachaneti, ¹³ 'ink'ez Abraham 'en Ephron 'en hiyozelhts'ai hoh 'utni, “Sgha óota'alh t'eh sula 'íneh hoh soo soozélhts'ai, sooneya mba k'elhlattelhtsilh njan tl'o k'ut 'et, 'et suts'un nolhchoot 'ink'ez 'et sih sudazsai wheyolhtelh.”

¹⁴ 'Et Ephron 'en Abraham 'uyulhni, ¹⁵ “Sumoodih soo zelhts'ai, ndi yun k'ut 'i silver 'i 400 shekel k'ah whuztan 'i, 'i dant'i hoh nuwheguz tele? Nyudazsai wheyilhti.”

¹⁶ Hoh Abraham 'en Ephron yoozélhts'ai 'ink'ez Abraham 'en Ephron ba silver 'i neyulhdaz ndet Heth buye'kah hubunalh hoozi, 'et 400 shekel k'ah silver k'ah sk'enahidunudzih 'i.

¹⁷ Ephron 'en whut'l'o k'ut 'et yun k'ut Machpelah 'et whuz'ai. Machpelah huwun dazts'ih whuz'ai tl'o k'ut, 'ink'ez tse'an butah whuz'ai 'et, 'ink'ez duchun ts'iyawh tl'o k'ut nusulh'a njan hukwa be, 'i be k'e'úsduzuguz. ¹⁸ Heth buye'kah hubunalh hoh ndan hukwa hundelh njan ts'uwhut'i whucho 'et, 'en Abraham ndi yun whudustl'us 'i be tl'ayelts'ut. ¹⁹ 'Et hukw'elh'az Abraham 'en bu'at Sarah 'en njan Machpelah tl'o k'ut tse'an, 'et Mamre huwun dazts'ih whuz'ai, 'et Hebron 'uhoont'ah, Canaan whuyun k'ut 'et wheyíalhti. ²⁰ Hoh 'et tl'o k'ut 'ink'ez tse'an 'et bet whuz'ai, 'i Abraham buts'un dustl'us k'e'eduguz, Heth buye'kah hubugha njan newheyuts'ule ba yun 'et.

Isaac k'an bu'at

24 K'an 'aw 'et Abraham hoonyan sulí, tube ye'un uzulh 'ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en ts'iyawh yuba hoonzoo whulhtsi. ² 'Et Abraham 'en 'udetsah koo ba yunane'ut'en, 'en ndi ts'iyawh hubane'duni dant'i ts'iyawh yit'i 'i 'en 'uyulhni, “Sla'ineh hoh, suwuz tah whéguz nidelnih. ³ 'Et Moodihti (Yahweh) yak'uz whe Yak'usda (Elohim), 'ink'ez yun k'ut whe Yak'usda (Elohim) chah, 'en buts'un nahutanyeh njan 'et suye' bu'at yutele, 'en 'aw Canaan whut'en, 'en hubutse'kah 'en hubutah

dune ilah, 'en hubutah whust'i, 'et 'en hubutah whuch'a solhtelh gunih. ⁴Hoh 'et sukeyah ts'ih tonya 'ink'ez sulhtuskah ts'un, 'et Isaac bu'at 'utahaoolht'elh.”

⁵'Et yunane'ut'en 'en 'utni, “Khun teh ndunnah ts'ekoo 'aw sulh natoot'as chahoot'i teh nde yun k'ut ts'un 'et ih? Nye' 'en ndi yun k'uz hainya, whuz telhtelh ih?”

⁶'Et Abraham 'utni, “Húwhentan 'aw suye' 'en whuz natólhte gunih. ⁷Yak'uz wheMoodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en se'abá bukoo whuch'a sunilhti, 'ink'ez sulhtuskah yun k'ut chah, 'en sulh yailhtuk sts'un ts'ih'un 'utni hoh ndutni, 'Nts'uhainde ts'un, ndi yun hubugha óoni'ai,' ndunnah lizas 'en ntsah telh'alh, 'ink'ez 'et suye' ba bu'at 'utahaoolhtelh whuz. ⁸'Et hoh 'aw nyulh natoot'as chahooti t'eh, 'et k'an zeh nghunek 'i bulaóodutetnih. 'Et whunts'ih suye' 'en 'aw whuz chatuzolhte.” ⁹Hoh 'et ndunnah yunane'ut'en 'en Abraham yuwuz tah wheguz nidelnik 'ink'ez yuts'un ts'ih'un nahezya njan datenilh 'et.

¹⁰'Et hoh ndunnah yunane'ut'en 'en lanezi (10) bumoodih bughunai, camel hiyulhni, 'i 'utahaiyanla 'ink'ez 'et whuch'a ninya. 'Et bumoodih be'ildzun 'i ts'iyawh bula k'ez 'int'ah ho' 'uhoont'ah. 'Ink'ez didinya ndi keyah Nahor hubuts'uwhut'i whucho 'et Mesopotamia whuz'ai. ¹¹'Ink'ez 'et hulhgha hoh bucamel 'uyinla, bugwut ts'i be nudelhuya yulhtsi, tsak'et too whegha 'et ts'uwhut'i whucho whu'az ts'i 'et, 'et soo hoh ts'ekoo too keya.

¹²'Et 'utni, “Abraham sumoodih 'en buMoodihti Yak'usda (Yahweh Elohim), O sla'ineh hoh, k'an dzin sla' honeh, 'ink'ez sumoodih Abraham, 'en bugha ts'aoneh. ¹³Njan whunilh'en! Njan tsak'et too gha 'et siyen 'ink'ez ts'uwhut'i whucho hubudune hubutse'kah, 'en 'aw 'et yaz too ka hahutedulh. ¹⁴Kan 'et ndo hot'e, ndunnah t'et ts'un 'udutesnilh, 'Slaineh hoh, ntoo be'ildzun 'i yun ninilhtih, 'et sih too whusnai'. 'Ink'ez 'en 'utni, 'In'nai, 'ink'ez nyucamel chah sih too mba bólhni.' 'Et 'en oot'e nyuba ne'ut'en Isaac 'en ba 'uhoonla hoh 'inja. 'Et ndi bugha nt'eeonanzin sumoodih ts'un ba soo nene'whuzilh'en.”

¹⁵'Et nduhooja nk'at cha yalhtuk stl'echa'desne hoh, 'et ndun Rebekah, 'en Bethuel butse', Milcah buyaz, Nahor bu'at, Abraham buchistl'ah, 'en 'uja too bukw'us k'eyulhtan 'ink'ez 'az hainya. ¹⁶K'an ndunnah t'et 'en tube unzoo nul'en. 'Aw dune nt'echanizun, dune 'aw nt'echahinizun, 'ink'ez nyuk tsak'et too whuz wheinya, oosa' too be delhbun, 'ink'ez whuz hanaja.

¹⁷ Hoh ndunnah 'unane'ut'en 'en yududelghai 'ink'ez 'uyulhni, “Sla'ineh hoh, too be nilhtun 'i nts'olyaz tésnai.”

¹⁸ 'Et ts'ekoo 'utni, “Sumoodi, in'nai.” 'Ink'ez 'á ts'ih bu'oosa' yuk 'uyinla 'ink'ez yugha nílhdze.

¹⁹ 'Et too yugha nílhdze hukw'elh'az 'et 'utni, “Ncamel 'i cha too mba bolhnai nts'e too be soo' huja whuts'un.” ²⁰ 'Aw 'et too ye núlhtun 'i 'a ts'ih ndi too be dezbun ba 'int'ah 'i ye yanyul 'ink'ez tsak'et too whuz whenalgih hoh ndi camel 'i ts'iyawh 'uhetnai. ²¹ 'Et dune 'en yuk'uninulhdzut nt'edusnih, 'ink'ez hoh nduninzun, Moodihti (Yahweh) 'en duba soo 'uhoonla tusih k'us 'awundooh.

²² Hoh 'et nduhooja, camel too hetnai hukw'elh'az, 'et dune ndi gold dzegwul, 'i shekel lhulcho, 'ink'ez bugan ka lachun nizdelya, 'i lanezi shekel 'i 'uldaz 'i chah gold 'int'ah, 'i yuba haiyanla. ²³ 'Et 'utni, “Ndan butse' ninli? Ndusudini sla'ineh hoh nye'abá bukoo 'et taduke whuz'ai?”

²⁴ Hoh ts'ekoo 'en 'utni, “Bethuel butse' 'ust'ah, Milcah buye', 'en Nahor bu'at.” ²⁵ 'Et 'onus 'un chah 'utni, “Tl'o 'ink'ez ts'eyi 'aw 'et soo unelts'uk hooni, 'ink'ez ts'uztez chah whuz'ai.”

²⁶ 'Et ndunnah dune yuk 'uja butsi be, 'ink'ez Moodihti (Yahweh) ts'un teni'nalhdzin. ²⁷ 'Ink'ez 'utni, “Moodihti (Yahweh) nyudóolhti! Sumoodih Abraham 'en buYak'usda (Elohim) 'int'ah. 'Aw nduchadinil ye neghate'ninzun 'ink'ez ye ts'ih'un naheyelh sumoodih ts'un. 'Et sih hoh usyalh Moodihti (Yahweh), 'en sumoodih bukoo ts'un dabe' sughenya.”

²⁸ 'Et hoh ndunnah t'et 'en be'ama bukoo ts'un lhgha nadilghai 'ink'ez njan 'et ndo bulhni. ²⁹ K'an Rebekah 'en be'ilhunah 'en Laban 'i boози, Laban 'en ndunnah dune tsak'et too gha 'int'ah, 'en yuts'un whelgai. ³⁰ Hoh 'et hukw'elh'az ndi dzegwul 'ink'ez nlachun nidenla 'i be'ilhunah nidelya hoh ya'en 'ink'ez be'ilhunah Rebekah bughunek, 'i yoozalhts'ai njan ndutni 'et, “Nyugah dune 'en sulh yailhtuk” 'et hoh dune 'en yuts'un whenya. 'Ink'ez ndun dune 'et tsak'et too ba 'et bucamel gha suyen. ³¹ 'Et 'uyulhni, “Ndaninyih! Moodihti (Yahweh) 'en nyun hoonzoo 'obinla! Dant'i ka 'az 'et sinyen? Koo whuz 'et mba soo' whusla 'ink'ez ncamel 'i chah huba niwhuni'ai.”

³² 'Et dune koo ts'un lhgha dinya 'ink'ez bucamel i yuk'e'tezdla, tl'o 'ink'ez hiduteyi 'i, 'et nidenla camel hiteyi ba, 'ink'ez too 'i chah dune buke hiye too naogus ba. Ndan hiyulh núdelh 'en chah. ³³ Ts'uyi 'i bubut

nizninla yooyi ka, 'ink'ez 'et 'utni, “K'an 'aw 'oosyi ghait'ah, dant'i k'ah whusasts'alh'a 'et ndun whudutesnilh choo.” 'Ink'ez 'et 'uyulhni, “'Aw 'et ndun whudini.”

³⁴'Et 'utni, “Abraham 'en ba buba ne'ust'en 'ust'ah. ³⁵Moodihti (Yahweh) 'en sumoodih tube yuba soo 'obinla. 'Ink'ez dune soode'a yulhntsi. Sheep, musdus, silver 'ink'ez gold chah, dunekah 'ink'ez ts'ekookah chah dunane'hut'en, 'ink'ez camels 'ink'ez donkey chah. ³⁶'Ink'ez Sarah 'en Abraham sumoodih bu'at, 'en sumoodih yuba duneyaz suli. Tube hoonyan suli whunts'ih 'ink'ez 'en ndunnah 'uye', 'en dant'i yit'i, 'i ts'iyawh yuts'un be nilhnik. ³⁷Njan hoh sumoodih 'en 'usinla, Yak'usda (Elohim) nalh hoh ts'ih'un buts'un nahuziya hoh njan ndusulhni, ‘Njan Canaan whut'en hubuyun k'ut whuzti, hubutse' 'en t'eh suye' ba bu'at 'utahaoolhtelh gunih, sulhni. ³⁸Hoh ndi se'abá bukoo 'ink'ez sulhtuskah ts'un whuz tonya 'ink'ez suye' 'en ba bu'at 'utahaoolhtelh’.

³⁹'Et sumoodih 'udusni, ‘Ts'ekoo 'en 'aw sulh natoot'as chahoot'i tusih.’

⁴⁰'Et 'usulhni, ‘Moodihti (Yahweh) 'en bunalh usyalh, 'en bulizas nyulh hubutelh'alh, 'en mba 'uhotelilh 'ink'ez 'et sts'u hainde hubuts'un 'ink'ez se'abá bukoo ts'un whuz suye', 'en ba bu'at haoolhtelh. ⁴¹Be ts'ih'un buts'un nahenya 'i 'aw mba bulawhudetnih, njan sts'u hainde ghuninya hoh. 'Et njan 'aw nt'l'achahiyílhtel t'eh, 'et k'an zeh be ts'ih'un buts'un be nahezya, 'i mba bula dutesnih.’

⁴²'Et k'an dzin ndi tsak'et too ba whuz lhgha diya 'ink'ez 'utni, ‘O Moodihti Yak'usda (Yahweh Elohim), nyun sumoodih Abraham buMoodihti Yak'usda (Yahweh Elohim), k'an suba soo 'uhonleh hoh nts'e tesyalh whuz, ⁴³whunilh'en, njan tsak'et too ba 'et siyen 'ink'ez 'et sih hoh lhuholts'it, ndet ndunnah ts'ekoo 'en dune nt'echanizun njan too keiya,' 'et 'udusni, ‘Slaineh hoh too be nílhtun, 'i nts'olyaz mba toosnai,’ ⁴⁴'et 'usulhni, ‘Yin'nai 'ink'ez ncamel chah too mba bughaooldzeh sih,’ 'en 'óot'e ts'ekoo 'en Moodihti (Yahweh) 'en sumoodih ba 'utahayalhti buye' ba.

⁴⁵'Et whunts'ih 'aw lhachaduzusne sudzi bez yalhtuk hoh, Rebekah hoh uyalh too buwus k'eyúlhtan, 'ink'ez tsak'et ba too whuz whenya, 'ink'ez too inla 'et 'udusni, ‘Slaineh hoh too sugha nínkaih.’

⁴⁶Hoh 'a tsih butoo 'i buwus k'eitelhtan 'ink'ez 'utni, ‘Yin'nai 'ink'ez ncamel chah sih too mba bolhnai.’ Hoh 'et too 'usnai 'ink'ez sucamel chah too hubilhnai.

⁴⁷ 'Et woodulhkut hoh 'udusni, 'Ndan butse' ninli?' 'Et ts'ekoo 'utni, 'Bethuel butse', Nahor buye', 'en Milcah buye'. 'Et hoh dzegwul budzo ghu nininla, 'ink'ez lachun sula, 'i chah bulachun nidenla.

⁴⁸ 'Et sutsi be yuk 'usja 'ink'ez Moodihti (Yahweh) ts'un teni'nalhdzin, 'ink'ez sumoodih Abraham 'en buMoodihti Yak'usda (Yahweh Elohim) 'en yuba hoonzoo whulhtsi, 'en whuz be sghenya nts'e ts'ihnus ts'un 'utesnilh hoh sumoodih be'ilhunah 'en butse', 'en 'utahatéhtelh sumoodih buye' ba. ⁴⁹ K'an 'et ndutanilh t'eh sumoodih ts'un sooyaz ts'ih, 'ink'ez ts'ih'un huba' honleh, ndusudóni 'ink'ez 'awundooh t'eh, 'et chah ndusudóni. 'Et ndi nalnih ts'ih k'us 'intl'as ts'ih noost'ih."

⁵⁰ Hoh Laban 'ink'ez Bethuel 'uhutni, "Ndi 'i Moodihti (Yahweh) ts'un hawhelts'ut. 'I 'aw nts'un hoonzoo k'us hoontsi' ts'un whé nyulh yaoodultuk ghait'ah. ⁵¹ Rebekah njan mbut 'int'ah. Yilhchoot 'ink'ez nindalh. Whute hoh nyemoodih buye' ba bu'at whele. Whuz na'a Moodihti (Yahweh) nahezya."

⁵² 'Et hukw'elh'az Abraham ba ne'ut'en 'en ndi khunek 'uhozalhts'a, 'aw 'et yun nachaneti 'ink'ez Moodihti (Yahweh) yuts'un teni'nalhdzin. ⁵³ 'Et 'aw Abraham yune'ut'en 'en 'uja 'et silver, gold, 'ink'ez naih 'i Rebekah gha íninla, 'ink'ez 'et chah ndi buk'ehoontsi' niyúle 'i be'ilhunah 'ink'ez be'ama 'en hubugha íninla. ⁵⁴ 'Et hoh didut 'ink'ez dune hiyulh nudelh 'en 'uhanyi 'ink'ez tahetnai 'et 'ulh'ek nduhoolhyez 'et hantez. Hoh 'et bundada dihudindel 'ink'ez 'et 'utni, "Sumoodih ts'un nasalh'alh."

⁵⁵ 'Et be'ilhunah 'ink'ez be'ama 'en 'uhutni, "Ndunnah ts'ekooyaz 'en lhat dzin whuts'un, k'us lanezi dzin t'eh, 'et njan wuda, 'et hukw'elh'az 'et sih tooya."

⁵⁶ 'Et 'obulhni, "Aw sba k'ah ch'ahóozahlhtun. Moodihti (Yahweh) 'en sba' hoonla 'et huwa sumoodih ts'un naselh'alh."

⁵⁷ 'Et 'uhutni, "Ndunnah t'et 'en bukana'dutni 'ink'ez dich'oh oododulkut." ⁵⁸ Hoh 'et Rebekah 'en hikana'detni 'ink'ez 'uhiyulhni, "Ndunnah dune 'en bulh natantus ih?" 'Et t'et 'utni, "Bulh natestus."

⁵⁹ Hoh 'et hube'ilhunah Rebekah, ndun highunli, 'ink'ez Abraham ba ne'ut'en, 'ink'ez budune chah 'en 'un whenabalh'a. ⁶⁰ 'Et Rebekah 'en soo ba 'obulhni 'ink'ez njan nduhiyulhni,

"Nuwhe'ilhuna, soo 'et 'uhoneh!

Lhezteh lanezi lkh'ez teh 'en hube'ama oonle.

Soo 'et 'uhoneh,

nts'uhainde 'en soo cho hubuch'a 'uhuholeh
njan hukwa'dentan ndan hubuts'udutnik 'en.”

⁶¹ Hoh Rebekah 'en 'ink'ez hinane'hut'en, 'en dihudindel 'ink'ez ndunnah dune, 'en hik'ah camel be nahedulh. 'Et whuz na'a hinane'ut'en 'en Rebekah yilhchoot 'ink'ez whehandel.

⁶² K'an Isaac 'en Beer Lahai Roi ts'un hainya hoh nts'un ts'un whuz whut'i. ⁶³ Isaac 'en hulhgha 'et ndi tl'o k'ut whuz lhgha dinya 'ink'ez huwu nunintezut wheni, 'ink'ez 'et nduk yuta'en hoh 'et whunilh'en camel 'az de 'ulh'us. ⁶⁴ 'Et Rebekah 'en nduk yuta'en hoh Isaac ya'en. 'Et bucamel yuk'ut tezya, ⁶⁵ hoh 'et 'uda ndun dunane'ut'en 'en yoodalhkut, “Ndan dune hoh 'ut'en tl'o k'ut nets'un uyalh 'en?” Ndun dunane'ut'en 'en 'utni, “Sumoodih 'ut'en.” 'Et hoh tsezoh hayalhchooz 'ink'ez bunen ghá'whelhnik.

⁶⁶ 'Ink'ez yuba nane'ut'en 'en Isaac ts'iyawh yulh naoowhelnuh nts'oh tune'ust'en 'et. ⁶⁷ Hoh Isaac 'en be'ama Sarah bubun yah 'et ndainílhti, 'et Rebekah yilhchoot hoh bu'at sulí, 'ink'ez yuk'ensi'. Hoh Isaac 'en be'ama dazsai soo ne'ts'ulh'en.

Abraham 'ink'ez Keturah

25 Abraham 'en doocha bu'at nawhusli 'ink'ez boozi 'en Keturah. ² 'En cha yuba buzkeh hooni, Zimran, Jokshan, Medan, Midian, Ishbak, 'ink'ez Shuah. ³ Jokshan buye'kah 'en Sheba, 'ink'ez Dedan. 'Ink'ez Dedan buye'kah 'en Asshurim, Letushim, 'ink'ez Leummim. ⁴ Midian buye'kah 'en Ephah, Epher, Hanoch, Abidah, 'ink'ez Eldaah. 'En ts'iyawh Keturah buzkeh.

⁵ 'Ink'ez Abraham 'en dant'i yit'i 'i ts'iyawh Isaac yugha ininla. ⁶ 'Et whunts'ih Abraham 'en ndunnah bu'at 'en yugha nyus 'uhint'ah, 'en chah hubuye'kah ndi hubugha ininla. 'Ink'ez Abraham nk'a cha khuna da, nda ts'un whuz whebalh'a, Isaac buye' 'en buch'a nda ts'un.

Abraham dazsai 'ink'ez wheyihyalhti

⁷ 'Et njan ndoneltsuk nawhedezut hoh Abraham yinka inda, 175 be nawhudezut. ⁸ Hoh Abraham 'en dek'elh'az hanaji 'ink'ez soo hoonyan sulí hoh dazsai. Tube hoonyan 'ink'ez ndi yinkak inda 'et ba whudezbun.

'Et hoh hubudune 'en hubuts'un whenaja. ⁹Buye'kah Isaac 'ink'ez Ishmael 'en njan Machpelah tse'an 'et whehehíyalhti. 'Et Mamre hukw'elh'ih 'et whuz'ai, Ephron butl'o k'ut 'en Hitt whut'en Zohar buye' 'en. ¹⁰Njan tl'o k'ut 'et Heth hits'uhaínde ts'un honket, 'et Sarah buzih 'et Abraham wheyih híyalhti. ¹¹'Et hoh lhuwhuzut Abraham dazsai hukw'elh'az, 'et Yak'usda (Elohim) 'en buye' Isaac hoonzoo yuba hoonla. 'Ink'ez Isaac 'en Beer Lahai Roi 'et whut'i.

Ishmael 'ink'ez Isaac ts'uhainde

¹²Ndunnah 'en Ishmael ts'uhuhainde: Ishmael 'en Abraham buye', Hagar Egypt whut'en 'en Sarah yunane'ut'en 'en buyaz, 'en Abraham buye'.

¹³Ishmael buye'kah 'en ndi 'i huboozi nts'e hahandets'un. Ishmael 'udets'ah buye' 'en Nabajoth, 'et hukw'elh'az Kedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴Mishma, Dumah, Massa, ¹⁵Hadar, Tema, Jetur, Naphish, 'ink'ez Kedemah. ¹⁶'En Ishmael buye'kah 'uhint'ah. Ndi 'i huboozi nts'e hubukeyah 'ink'ez hedelhts'i 'et. Lanezi 'onus 'at nanah (12) hubudayiyaz 'en nts'e hahande hukw'ahts'ih huboozi. ¹⁷Njan ndoneltsuk naoowhudezut Ishmael dune inle, 137 hoh 'udek'elh'az hanaji 'ink'ez dazsai hoh budune ts'un whenya. ¹⁸Yun k'ut Havilah 'et huwhut'i, yun k'ut Shur whuts'un. 'Et yun k'ut Egypt huwun ndaz de ts'un yun k'ut Assyria whuts'un inyalh hoh. Hubulh dune 'en ts'iyawh hubutah hoh dazsai.

¹⁹Ndunnah 'en Isaac ts'uhainde, Abraham buye' 'en. Isaac be'abá Abraham.

²⁰Isaac 'en dit lanezi (40) naoodezut hoh bu'at Rebekah 'en yughusda. Bethuel butse' 'en Syria whut'en, Padan Aram keyah 'et Laban, 'en Syria whut'en 'en be'ilhunah.

²¹Isaac 'en Moodihti (Yahweh) ts'un tedudlih bu'at ba, 'aw buzki hole ghait'ah 'et huwa. Hoh Moodihti (Yahweh) 'en yuba soo 'uhoonla hoh Rebekah 'en Isaac bu'at 'et buzkeh whutéle. ²²'Et hoh buzkeh buchants'i tube ne'hut'en hoh 'et 'utni, "Soo' hoont'ah t'eh, dant'i ka ndust'ah?" 'Et huwa Moodihti (Yahweh) ts'un whenya yoodutelhikut huba.

²³'Et Moodihti (Yahweh) 'en Rebekah 'uyulhni,

"Nahult'oh hedoh 'en nchan 'uhint'ah.

Nahult'oh hoh nyust'e ts'un lhch'anihudute'us.

'Ilhunah dunekah 'en 'ilhunah dunekah
hubuch'a 'onus nus télhtus.

'Ink'ez 'udets'ah 'en 'udekah yenane'tet'ilh.”

²⁴ Hoh 'et ndet buzkeh whutele ba ninooninzut, 'et whunilh'en nanah lht'adanke buchan ts'ih. ²⁵ Soo 'udechoo hooni 'en dulk'un 'ink'ez buk'ah 'et ndúlhcho ugha bésda li'int'ah. 'Et huwa boozi 'i Esau hiyulhni. ²⁶ Hoh hukw'elh'az buchistl'ah 'en hooni. Hoh Esau bukelantsul 'i yoontun 'et huwa boozi Jacob hiyulhni. Isaac 'en lhk'utai lanezi (60) nawhudezut yinkak inda hoh Rebekah buzkeh yuba ut'i.

²⁷ Hoh 'et dune 'uskeh hunézyi 'ink'ez Esau 'en soo 'uka 'ut'en suli, tl'o k'ut whudune. 'Ink'ez Jacob 'en ba dzuh chálah 'ink'ez bun be dune unle. ²⁸ 'Ink'ez Isaac 'en Esau yuk'ensi', ndai yughan 'i yuyi 'et huwa. 'Et Rebekah 'en Jacob yuk'ensi'.

Esau bube'hoodhdzun 'i ye'onket

²⁹ 'Aw 'et Jacob tazul inla 'ink'ez Esau 'en tl'o k'ut ts'un hanaja 'ink'ez tube ninentsai. ³⁰ 'Et Esau 'en Jacob 'uyulhni, “Slá'inle hoh nyutazul dulk'un, 'i zeh sunailyi, tube ninesai 'et huwa.” 'Et huwa boozi 'i Edom ts'utni.

³¹ 'Et Jacob 'utni, “Nye nts'un ts'oozi, 'i k'an dzin hoh be se'oonket.”

³² 'Et Esau 'en 'utni, “Nilh'en 'aw 'et datésah! 'Et hoh ndi be suts'un ts'oozi 'i dant'i suba wule ghait'ah ih?”

³³ 'Et Jacob 'utni, “Suts'un ts'ih'un nahonyelh k'an dzin,” 'et hoh yuts'un nahezya 'ink'ez bubuts'un hooszi 'i Jacob ts'un ye'onket.

³⁴ Hoh Jacob 'en Esau lhes 'ink'ez 'uzalhts'e tazul 'i yugha ínildze. 'Et 'anyi 'ink'ez tatnai, dinadija 'ink'ez 'un whenája. Hoh Esau 'en be buts'eyooszi 'i yuts'udutnik.

Isaac 'ink'ez Abimelech

26 'Et yun k'ut dai whuzdli. 'Et soo 'udechoo dai whuzdli 'et Abraham khuna da 'uhooja. 'Et Isaac 'en Philistine whut'en 'en keyah Gerar hudelhts'i 'ink'ez Isaac 'en Abimelech 'en hubudayi cho ts'un whenya. ² 'Et hoh Moodihti (Yahweh) 'en yunalhts'et hainya 'ink'ez 'uyulhni, “Egypt ts'un teh tonya gunih. Njan keyah 'et dune onle, nts'e 'et sih ndi ndoosni.

³Njan yun k'ut 'et nioona 'ink'ez nyulh 'oost'e 'ink'ez mba hoonzoo 'oboosleh. Nyun mba 'ink'ez nts'uhainde 'en chah, ndi yun k'ut ts'iyawh hubugha ooni'ai. 'Ink'ez nts'ena'a Abraham ts'un nahuziya, 'et 'otesdlilh, nye'abá ts'un da. ⁴'Ink'ez nts'uhainde 'en yak'uz whusum k'una'a lhk'ez teh hulan hubutelhtsilh. 'Ink'ez nts'uhainde 'en ts'iyawh njan yun k'ut hubugha óotes'alh. 'Ink'ez nts'uhainde 'en hubugha ndi yun k'ut dune ts'iyawh huba hoonzoo hubutelhtsilh. ⁵Abraham 'en sughunek oontun 'ink'ez suk'ah ts'i ant'e, sughunek 'i yuk'ah ne'ust'en, dadusni 'et chah hont'en, 'ink'ez nts'ena'a ba niwheni'ai, 'et chah.” ⁶Hoh Isaac 'en keyah Gerar 'et whut'i.

⁷'Et whudune 'en bu'at 'en hika hiyoodulhkut. 'Et 'utni, “Se'ilhunah 'int'ah.” Whenelhújoot, “Su'at,” duteni 'et, khun sih keyah whudune, 'en Rebekah ka sazoolhghelh sih ninzun. 'Et ndunnah ts'ekoo 'en tube unzoo nul'en hoh nul'en 'et huwa.

⁸Hoh 'et hukw'elh'az inle, sa 'et inda hoh Philistine hubudayi cho Abimelech 'en windah k'et 'et kooz yutes'en hoh Isaac 'en bu'at Rebekah 'en yuk'enadutsi' 'et hubunalh'en. ⁹'Et Abimelech 'en Isaac yuka'dani 'ink'ez yoodulhkut, “Ilhuz whunul'en hoh n'at 'int'ah, dant'i ka 'udini, ‘Se'ilhuna' dini?” Isaac 'en 'utni, “Daosah sih 'en buk'uz, 'et huwa 'udusni.”

¹⁰'Et Abimelech 'utni, “K'an danwhinla hoh 'inja? 'Et 'ilhunah dune yut'ainte t'eh, 'et nek'ewhútelts'ulh inle ho' hoont'ah.”

¹¹Hoh Abimelech 'en hubudunekah ts'iyawh hubuk'ehoo'ai hoh ndo bulhni, “'Et ndan ndunnah dune 'ink'ez bu'at hit'ainte 'en, 'ilhuz dahootsah hubutelhtsilh.”

¹²'Et Isaac njan keyah 'et wheye' nandzai 'ink'ez 'et whezulh zeh ha'nandzai lhk'ez teh hoh ha'nalhyi, 'ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en hoonzoo 'obinla. ¹³Hoh ndun dune 'aw 'et soode'a wheninle 'ink'ez lhk'ez teh hoh tube soode'a suli. ¹⁴Sheep 'i yulh lhai suli, musdus 'i chah lhai hoh yit'i suli, 'ink'ez hinane'ut'en 'en chah hulan. 'Et hoh Philistine whut'en hits'un 'oonih huzli. ¹⁵K'an Philistine whut'en 'en ndi tsak'et too ba 'et ts'iyawh 'ustl'e' hahoonla. Njan be'abá Abraham bunane'hut'en 'en 'uhuhoonla, 'et lhez be nahodelhbun.

¹⁶'Et Abimelech 'en Isaac 'uyulhni, “Nech'a naíndalh! Stabe nech'a nincha sinli 'et huwa.”

¹⁷Hoh Isaac njan whuch'a nanja 'ink'ez ndi Gerar whukoh 'et bubun nini'ai 'ink'ez 'et ninina. ¹⁸'Et doochah Isaac njan tsak'et too ba 'et

hahonla, 'et be'abá Abraham budzin da 'et hahuhonla inle, 'et Philistine whut'en 'en 'ustl'e' hahoonla. Abraham dazsai hukw'elh'az 'et huboozi 'uhoolhdzun, be'abá hubonzi 'et.

¹⁹'Et chah Isaac nane'hut'en 'en njan 'ukoh 'et hahuhonla, 'ink'ez tsak'et too ninli nahuhoo'ai. ²⁰'Et whunts'ih Gerar ba khunai gha gheztan 'ink'ez Isaac ba khunai gha gheztan 'en lhena'hudendel. 'Et, "Too, 'i ne'ilhdzun!" ni. Hoh 'et njan tsak'et too ba 'et Esek whulhni, hits'un lhedudendel 'et huwa. ²¹Doochah 'udooh 'et tsak'et too ba hahuhonla. 'Et chah huwa lhe'hudendel hoh 'et huboozi 'i Sitnah whulhni. ²²'Et whuch'a ninya hoh doochah tsak'et too ba hahonla. 'Et 'aw hukwa lhech'a hudidulh hoh 'et boozii, 'i Rehoboth whulhni. "K'an 'et Moodihti (Yahweh) 'en neba niooni'ai, ni ho 'utni. 'Ink'ez 'et njan keyah 'et ts'ulan ts'oole," ni.

²³'Ink'ez 'et whedinya nduk Beersheba ts'un whenya. ²⁴'Ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en 'et 'ulh'ek yenalhts'et hainya 'ink'ez 'et 'uyulhni, "Si 'ust'ah, nye'abá Abraham buYak'usda (Elohim), 'aw seniljut ilah. Nyulh 'ust'ah, soo mba hoonzoo holhtsilh sih, 'ink'ez nts'uhainde 'en hulan tele. Abraham 'en sunane'ust'en 'en bugha 'uwhusla."

²⁵Hoh 'et buk'ut uzdelhk'un ba niwhuni'ai 'ink'ez Moodihti (Yahweh) boozii be 'en ts'un tenadedli. 'Et bubun nini'ai. Isaac hinane'hut'en 'en 'et tsak'et too ka hahuhónla.

²⁶Hoh Abimelech 'en yughu ninya keyah Gerar ts'un. Ahuzzath 'en yulh dune yulha'us hoh 'ink'ez Phichol lhudughan hubane'duni 'en chah 'ut'en. ²⁷Hoh Isaac njan ndo bulhni, "Dant'i kah sts'u tenya? Sts'u dintnik 'ink'ez 'un nch'a whenasalh'a inle."

²⁸'Et 'uhutni, "Ilhuz soo whunul'en Moodihti (Yahweh) nyulh 'int'ah 'et. Hoh 'et 'udidutni, 'Hoh k'an 'et ulhtsun ts'ihnus nahodudeh nuwheguz ts'un, nyun 'ink'ez nuwheni bulh nuwheguz 'et, 'ink'ez ndi khunek huba lhaoodilya, 'i chah nts'un 'uhodulneh. ²⁹'Et huwa 'aw hoonli cha'un whuzonle. 'Aw nt'achaghidutnal inle, 'aw hoonli whunts'ih cha'nyudidulnil, hoonzoo zeh nts'un 'idut'a 'ink'ez be 'un whenanyadul'a. 'Ink'ez k'an hoh nyun Moodihti (Yahweh) ts'un ba hoonzoo 'obulhni sinli.'"

³⁰Hoh 'et hooncha whe hubagha' ni'ai, 'uhanyi 'ink'ez tahetnai. ³¹'Et bunda 'uda dihudindel 'ink'ez 'ulhts'un ts'ih'un yahalhtuk hoh Isaac 'un whenaobal'h'a 'ink'ez hubudzi dezghel hoh whenahedel.

³²Hoh 'et dzin zeh hukw'elh'azyaz 'et ndunnah Isaac hinane'hut'en 'en higha nininya 'ink'ez 'uhiyulhni njan tsak'et too ba hahuhonla 'et ndi

hiyulhni, “Too ghu nioonidulya!” ³³ Hoh 'et Shebah be hoozi. 'Et huwa njan ts'uwhut'i whucho 'et Beersheba ts'uwhutni k'an dzin whuts'un.

³⁴ Esau 'en dit lanezi (40) be nawhudezut hoh bu'atkah whuzdli, Hitt whut'en 'en Beeru butse' Judith hiyulhni, 'ink'ez Hitt whut'en Elon 'en butse' 'en Basemath hiyulhni. ³⁵ 'Et Isaac 'ink'ez Rebekah hubuts'un 'en hubeni 'aw chaízooh.

Isaac 'en Jacob yuba hoonzoo 'uyulhni

27 Hoh 'et sa hoh lhuwhuzut Isaac 'en hoonyan suli 'ink'ez buna cha soo yechaíti'en suli hoh Isaac 'en Esau buye' 'udetsah 'en yeka nadutni, “Suye!” 'Et yuts'uhuni, “Njan 'ust'ah.”

² 'Et 'utni, “Whunilh'en k'an 'aw 'et duneti síli, ndet dzin datesah 'aw nt'echaonuzusun. ³ K'an hoh sla'ineh, be 'uka 'int'en, neye tuljooh, 'ink'ez k'aza chah 'i tonla. 'Et tl'o k'uz ts'ih tonya, 'ink'ez khunai sba ka'ont'en. ⁴ 'Ink'ez tazul hoonust'i 'i sba 'onleh 'ink'ez sts'un tonla, 'et sih naosdai. 'Et sih suszul 'i hoonzoo 'obulhni whule datesah whutsah.”

⁵ 'Et Rebekah 'en Isaac yoozelhts'ai hoh buye' Esau dai yulhni 'et. Hoh Esau 'en ndi tl'o k'uz whenya 'uka tet'ilh, 'ink'ez 'az haítelelh wheni. ⁶ Hoh Rebekah 'en buye' Jacob 'uyulhni, “'Ilhuz soo oozalhts'ai nye'abá 'en Esau 'uyulhni, njan ndiyulhni, ⁷ ‘Uyat suba haoonlelh 'ink'ez tazul sba 'onle. 'I sih naosdai 'ink'ez hoozoo 'obulhni mba holhtsil sih, Moodihti (Yahweh) bunalh datésah whutsah.’ ⁸ Suyaz k'an 'aw 'et sughunek k'ah tsih 'oneh njan dainyedutesnilh 'et. ⁹ K'an 'aw 'et sbai ts'un inyalh 'i ndai soo k'us unzoo, 'i nankoh sbaiyaz 'i sts'u tonla. 'I nye'abá tazul ba yoolhtsilh sih nts'ena'a yoont'i whuz na'a. ¹⁰ 'Et hoh nye'abá butts'un yutonka, 'et naiyoodai 'i, 'ink'ez 'et nyun mba hoonzoo 'obulhni nyóolhtsih sih, datetsah whutsah.”

¹¹ 'Et Jacob be'ama Rebekah 'en 'uyulhni, “Nilh'en Esau soono 'en dune dughai 'int'ah, 'ink'ez si suzuzkak hoolhkut dune usli. ¹² Khun sih se'abá skun doolnih, 'et sih butts'un tink'us ba 'oost'e, 'ink'ez hoontsi' khanahóst'alh 'ink'ez buhoonzoo 'obulhni chaílah sih hole.”

¹³ 'Et whunts'ih be'ama 'en 'utni, “Whute sye', ndi be hoontsi' 'i si sih sk'eholts'it. Sghunek 'i buk'ah ts'ih oneh. Inyalh 'ink'ez sba hainle!”

¹⁴ Hoh 'et 'un whenya 'ink'ez be'ama gha nininla 'ink'ez bu'ama 'en tazul nzoo yulhtsi, nts'ena'a be'abá yoont'i whuz na'a. ¹⁵ 'Et Rebekah

ndi naih soo 'i 'utahayanla boono Esau bunaih Rebekah bukoo sula 'i buchstl'ah Jacob 'en yeyalhti. ¹⁶'Ink'ez ndi sbaiyaz buzuz 'i yula 'ink'ez yets'ilhchun ghaiwelhnik ntsoh bukak hoolhkut 'et. ¹⁷'Ink'ez ndi tazul unzoo 'ink'ez lhes 'i chah ndunnah ts'ekoo 'uyinla, 'i buyaz Jacob yula k'eyanla.

¹⁸'Et hoh be'abá ts'un lhgha dinya 'ink'ez 'utni, “Se'abá.” 'Et 'utni, “Njan 'ust'ah. Suye' 'en k'us ndan hoh 'utni?”

¹⁹Jacob 'en be'abá ts'un 'utni, “Esau si 'udusni, nye' 'udetsah 'en. Njan ndusudini, 'et soo ndusja. Sla'ineh hoh nduk niti'adendaih 'ink'ez mba buka 'est'en 'i onyí. 'Et sih nzul 'i sba hoonzoo 'obulhni solhtsilh sih.”

²⁰Hoh Isaac 'en buye' ts'un 'utni, “Suye', dainla hoh sda'a hoh uzélhghi?” 'Et 'utni, “Moodihti nyuYak'usda (Yahweh Elohim) 'en sts'un yuninla.”

²¹'Et Isaac 'en Jacob ts'un 'utni, “Suye' slaineh hoh sghuyaz nininyeh, 'et sih nk'undoolhúnih suye' Esau k'us 'uyoon tusih.”

²²Hoh Jacob 'en be'abá Isaac yughayaz nininya. 'Et yukundulnih 'ink'ez 'utni, “Nghunek 'i Jacob bughunek 'et whunts'ih ndi nla 'i Esau bula.”

²³'Et hoh 'aw nachayoolts'ulh bula 'i dughai 'i boono Esau k'una'a 'et huwa. 'Et hoh hoonzoo 'obulhni yulhtsi. ²⁴'Et 'utni, “Ilhuz suye' Esau 'en hoh 'i 'unint'ah?” 'Et 'utni, “A, si 'ust'ah.”

²⁵Hoh 'utni, “Sgha nininle. 'Et sih suye' yanghan 'i wusyi. 'Et sih suszul be mba hoonzoo 'obinla wule.” 'Et hoh yugha nininla 'ink'ez yanyi. 'Ink'ez mai too 'i chah yuba hayalhtan 'ink'ez yetnai.

²⁶'Et be'abá Isaac 'en 'utni, “Sye', 'anih sgha nininyih 'ink'ez nasudunints'oos.”

²⁷'Et hoh yugha nininya 'ink'ez naindunants'ooz hoh bunaih 'i yeltsiz 'ink'ez yuba hoonzoo 'obulhni yulhtsi 'i 'ink'ez 'utni,

“Ilhuz suye' Esau zaniltsun,

tl'o k'ut 'et whuzániltsun

'et Moodihti (Yahweh) yuba hoonzoo whulhtsi.

²⁸'Et huwa Yak'usda (Elohim) ngha ho'alh yak'uz be naootúldzeh 'i 'ink'ez ndi yun k'ut whuk'o,

wheyunududzaih 'i lhai tsih,

'ink'ez mai too chah.

²⁹Yun k'ut dunekah 'en nyunane'hoot'en,

'ink'ez ntsoh hedoh 'en ts'iyawh nts'un yuk 'uhoot'ih.

Nyulhutsinkah 'en hubane'dutani hoh nye'ama buyazkah,

'en ts'un mba yuk 'uhoot'ih.
 'Ink'ez ndan nyulh hoontsi' ne'huduni,
 'en hedidut hubuts'un naóotoolt'sit.
 'Et ndan mba soo 'obulhni ts'un teh,
 'et chah hedidut hubuts'un soo 'obulhni wule.”

³⁰ K'an 'et 'uhooja, Isaac 'en Jacob hoonzoo 'obulhni yuba whulhtsi
 fbulh hoh, Isaac yuch'ananja ibulh, boono Esau 'en hanaja 'uka 'et'en
 ts'ih. ³¹ Hoh 'en chah ndi tazul nzoo 'i yuba 'uyinla 'ink'ez be'abá ts'un
 yuninkai, 'ink'ez be'abá 'en 'uyulhni, “Se'abá duk 'ineh 'ink'ez ndi nye'
 yuka 'et'en 'i onyi. 'Et sih nyzul 'i be sba hoonzoo 'obulhni soolhtsilh sih.”

³² 'Et be'abá Isaac 'en 'utni, “Ndan ho' dini?” 'Et 'utni, “Si 'udusni, nye'
 'udetsah Esau 'en.”

³³ 'Et Isaac tube hoh delhútus 'ink'ez 'utni, “Ndan? Nts'e whenya
 ndunnah sba 'uka 'et'en 'en? 'I ts'iyawh yiyi, hanatándalh whutsah, 'ink'ez
 'en ba hoonzoo 'obulhni silhtsi. 'Ink'ez 'aw 'et 'en hoonzoo 'obulhni sulih
 ho' 'int'ah.”

³⁴ 'Et Esau be'abá bughunek yoozalhts'a ibulh tube cho hoh tsoyedent'ai
 'ink'ez nadutso. 'Ink'ez be'abá ts'un 'utni, “Sichah O se'abá, Sichah sba
 hoonzoo 'obulhni solhtsilh!”

³⁵ 'Ink'ez 'et 'utni, “Nchistl'ah 'en k'esunit'ah hoh mba hoonzoo 'obulhni
 'i nch'a hoolhchoot.”

³⁶ 'Et hoh Esau 'utni, “'Aw ih Jacob 'i boozi ilah? 'Aw 'et whulh nat
 sughonez'i hoh 'uja! Ndi buk'ewhuzili 'i sch'a hoolhchoot. K'at 'et ndi
 hoonzoo 'obulhni 'et chah such'a hoolhchoot!” 'Ink'ez 'et 'utni, “'Aw ih
 sba soo hoonzoo 'obulhni sba ninachahoo'al ih?”

³⁷ 'Et Isaac 'en Esau 'uyulhni, “'Alha hoh 'en mba ne'duteni 'ink'ez
 bulhutsinkah 'en gha bunila hinane'tet'ilh k'una'a, ndi haneyeh, 'ink'ez
 mai too chah 'i bugha ónila. Suye', 'et k'an ndant'i 'i be mba 'uteslilh?”

³⁸ 'Et hoh Esau 'en be'abá 'uyulhni, “Sichah O se'abá, 'aw ih 'ilbah
 whunts'ih soo hoonzoo 'obulhni chaozint'ih?” 'Ink'ez Esau tube cho hoh
 tsoyedent'ai.

³⁹ Hoh be'abá Isaac 'en yuts'un hahuyih 'ink'ez 'uyulhni,
 “Whunilh'en njan yun k'ut whuk'o,
 'ink'ez nduk yak'uz be nawhutúldzeh 'i chah,
 'i gha dune tanle.

⁴⁰ Nye 'usoh cho 'i be dune tanle,

'ink'ez nchistl'ah 'en ba bunane'tant'en.
 'Et hoh lhotézulh, hoh 'uwhe hoh 'ilhun 'ont'e ghait'ah
 mba whutelhtsilh,
 'et mba ne'duni nts'ilchun gha buts'ilchun nidentan
 'i lhk'utanyus.”

⁴¹ Hoh Esau 'en Jacob tube hoh yuts'udunik ndi be'abá soo hoonzoo 'obulhni be 'uyinla. 'Et huwa hoh Esau beni be nduninzun, “Se'abá gha nedzi ndunteda 'aw 'et nilhdukw sulí, 'et hukw'elh'az k'an zeh suchistl'ah Jacob 'en tuzélhghelh.”

⁴² 'Et njan 'udetsah 'uye' Esau 'en datni, 'et Rebekah bulh nats'uwhelnuk. Hoh 'et buyaz 'udek'ah Jacob yukana'detni 'ink'ez 'uyulhni, “'Ilhuz hoh nyoono Esau dulh soo nuná'duldzut hoh sih 'utni, nyun ngha hoh nyutuzelghelh ni hoh 'utni. ⁴³ K'an 'et suye', sughunek ólhchoot 'ink'ez duk'oneh, 'ink'ez se'ilhunah Laban 'en Haran 'et usda, whuz tsítolhya. ⁴⁴ 'En 'et bughaonda lhat dzin whuts'un. 'Et sih nyoono ye hunilch'e 'i 'una'óotneh, ⁴⁵ nyoono ye hunilch'e 'i nch'a 'uts'un na'uja. 'Ink'ez dainla 'et whunaodelhúnah t'eh, 'et sih nkunaholh'a 'ink'ez hananyohóolhtelh sih. Dant'i ka 'ilhudzin zeh 'et nuwheni nuhúlt'ah 'en sba sudzi ndooda?”

⁴⁶ Rebekah 'en Isaac 'uyulhni, “'Aw 'et tube be khúsna be ninesai, be khúsna be ninesai ndunnah Heth butse'kah k'uz. Ndune ndi yun k'ut whut'en whutse' li'hint'ah. 'Et Jacob, 'en Heth butse' ghusda t'eh, 'et dant'i hoh be khúsna sba wule ka?”

28 'Et hoh Isaac 'en Jacob yuka'dani 'ink'ez soo hoonzoo 'obulhni yulhts'i 'ink'ez yuk'ehoo'ai hoh 'uyulhni, “Canaan whut'en hubutse' 'en 'aw n'at chaóosle. ² Didinyeh! Padam Aram ts'ih tonya. Bethuel bukoo hudelhts'i, nye'ama be'abá ts'un, 'et n'at hole, ndunnah 'en Laban nye'ama boono, 'en butse'kah. ³ Yak'usda Degha Nus 'Ultus (El Shaddai) 'en mba soo hoonzoo 'obulhni nyoolhtsilh. 'Ink'ez lhk'uz teh hoh nahlan wule, 'ink'ez 'ilho dune nahlan wule. ⁴ Abraham ye soo hoonzoo 'obulhni whusaínkat, 'i chah nts'un whutookat, nyun chah 'ink'ez nts'u hahande nyulh 'uhint'ah 'en chah. 'Et sih njan yun k'ut nuwhe'ildzun wule 'et 'uts'un hoont'en inli. Njan 'et Yak'usda (Elohim) 'en Abraham yugha óoni'ai inle.” ⁵ Hoh Isaac 'en Jacob 'un wheyalh'a hoh Padan Aram ts'ih whenya. Syria whut'en Laban, 'en Bethuel buye' 'en Rebekah boono, 'en Jacob 'ink'ez Esau hube'ama 'en.

Esau 'en Mahalath yughusda

⁶Esau 'en 'et hubunilh'en hoh Isaac 'en Jacob yuba soo hoonzoo 'obulhni whulh'tsi 'ink'ez Padan Amram ts'ih wheyalh'a whuz bu'at haóotelh ka, 'et yuba hoonzoo 'obulhni yulh'tsi ibulh hoh yuk'ehoo'ai 'et njan nduyulhni, “Aw Canaan whut'en hubutse' teh ghonda gunih.”
⁷Hoh 'et Jacob 'en be'abá 'ink'ez be'ama chah 'en hubuk'ah ts'ih 'uja hoh Padan Aram ts'un whenya. ⁸Esau 'en chah whunalh'en ndunnah Canaan whut'en hubutse' 'en 'aw be'abá Isaac ts'un buchahizoo. ⁹'Et hoh Esau 'en Ishmael ts'un whenya 'ink'ez Ishmael 'en Abraham buye', 'en butse' Mahalath, Nebajoth be'ilhunah, 'en bu'at yutele, 'en ndunnah 'onus 'unah bu'at 'en hubutaídelhti.

¹⁰K'an 'et Jacob 'en Beersheba whuz hanaja 'ink'ez keyah Haran whuts'un whenya. ¹¹'Et hoh 'ilhun 'et nininya 'ink'ez 'et 'ulh'ek nduhoolhyez 'et inda, sa yuk when'ai 'et huwa. 'Ink'ez tse 'ilhuk'i 'i yudílhchoot 'et whutse 'i 'ink'ez butsi yuh níde'ai hoh 'et nilget 'ink'ez nanesti. ¹²'Et hoh nusúti 'ink'ez whunilh'en buk'unuda 'i ndi yun k'ut 'et nazdintsi 'ink'ez bula tah 'i yak'uz ts'un lhgha di'a. 'Ink'ez 'i buk'ut 'et Yak'usda (Elohim) hubulizas 'en nduk 'ink'ez nyuk whenahudelh. ¹³'Ink'ez whunilh'en Moodihti (Yahweh) 'en hughu gha ndoh 'et suyen 'ink'ez 'utni, “Nye'abá Abraham 'ink'ez Isaac buYak'usda (Elohim) 'en Si 'ust'ah! 'Et ndi yun buk'ut sinti 'i ngha óotes'alh, i nyun 'ink'ez nts'uhainde chah. ¹⁴'Ink'ez nts'uhainde 'en yun k'ut wholez k'una'a nuhlan wule hoh lhk'ez teh lh'ts'un hoh óoht'e nus de whuts'un, ndaz de ts'un, nyaz de ts'un, 'ink'ez ntsiz de ts'un. 'Ink'ez 'et nyun 'ink'ez nuzálhtse ts'uhainde chah 'en hubugha ndi yun k'ut hudelhts'i, 'en ts'iyawh soo hoonzoo 'obulhni hubutelhtsilh. ¹⁵Whunilh'en nyulh 'ust'ah hoh sulh 'utant'e nts'e inyalh hoh 'et ndi yun k'ut ts'un sih hananyoolhtel, 'aw nch'aoosya ghait'ah. Ndet danyudusni, 'et lhawhudutésdlilh whuts'un.”

¹⁶Hoh 'et Jacob ts'enandzut njan 'int'ah 'et, 'ink'ez 'utni, “Aw 'alha Moodihti (Yahweh) 'en njan 'int'ah 'ink'ez 'aw nt'echaonuzil.” ¹⁷'Ink'ez whenelhújoot hoh 'et 'utni, “Uyukgé! Njan tube slah hoonzoo! Njan 'aw 'uts'un whunduchahoolt'ah 'et Yak'usda (Elohim) bukoo 'et, 'ink'ez njan 'et yaz ba hukwut ti.”

¹⁸'Et Jacob, 'en hoh bundada uda hoh didinya 'ink'ez ndi tse yuk'ut sil'al, 'i 'et naídintsi 'i 'ink'ez khe 'i yuk'ut nuyuzyul. ¹⁹'Ink'ez 'et yun

k'ut boozi 'uhoonla hoh Bethel whulhni. 'Et whutsah dak'ez boozi njan ts'uwhut'i whucho 'et Luz huwhutni.

²⁰ Jacob ndi ts'ih'un ye nahezya hoh njan ndutni, “Khun teh Yak'usda (Elohim) sulh 'utéde t'eh, 'ink'ez ndez na'a usyalh hoh, 'ink'ez lhes ts'uyi 'ink'ez ndi naih be tesda 'i chah, ²¹ 'et hoh sih se'abá bukoo ts'un sudzi dezghel hoh whuz natoosja. 'Et sih Moodihti (Yahweh) 'en seYak'usda (Elohim) wule. ²² 'Et ndi tse njan nadi'a k'una'a silhtsi, 'i Yak'usda (Elohim) bukoo hole, 'ink'ez ndai sgha ninla, 'i lanezi 'onus 'un (10%) nts'un na'óotneh.”

Jacob 'en Rachel yughu ninya

29 Hoh Jacob 'en ndi keyah nilhdza whuz whenya. 'Et nda ts'un whudune 'en hubuts'un lhgha dinya. ² 'Et n'un yetes'en hoh tl'o k'ut 'et tsak'et too ba whuz'ai 'et ho'en. 'Ink'ez whunilh'en sheep tawh lhelhdoo 'i 'onghoh sulhdez. 'Et tsak'et ba 'et sheep ye hiyulhna ba, tse dinya 'et njan tsak'et too ba hukwade'ai. ³ 'Et hoh ndi sheep ts'iyawh 'et 'ilhuhuwulh'us 'ink'ez ndi tse 'i tsak'et too ba hukwade'ai, 'i 'un hedutulmulh 'ink'ez sheep tahulhna. 'Et hukw'elh'az ndi tse 'i njan tsak'et too ba 'et k'ah hukwanahídu'ai.

⁴ Hoh Jacob hubuts'un 'utni, “Sulhutsinkah nts'ez hahdel?” 'Et 'uhiyulhni, “Haran whuz haidudel.”

⁵ 'Et 'obulhni, “Nahor buye' Laben 'en nt'enahzun ih?” 'Et 'uhutni, “Nt'enidudzun.”

⁶ 'Et 'obulhni, “Soo 'int'ah ih?” 'Et 'uhutni, “Soo 'int'ah. Whunilh'en 'en butse' Rachel, 'en 'aw 'et niz de sheep hanteyolh.”

⁷ 'Et 'utni, “Whunilh'en nk'a chah dzin whuniz 'uhoont'ah, 'ink'ez musdus 'aw 'et 'ilhutughelh'us ba nichawhuszit too tetnai 'et. Sheep 'i too bilhna 'ink'ez 'un 'et ooyi ka' inleh.”

⁸ 'Ink'ez 'et 'uhutni, “'Aw ndo dutneh ghait'ah. Ndi sheep 'i ts'iyawh 'ilhunaghelh'az k'an zeh 'ink'ez ndi tse 'i tsak'et too ba bezek 'et 'udun hidutelmulh. 'Et k'an zeh sheep butaztelhna.”

⁹ Nk'a chah hubulh yalhtuk hoh Rachel 'en be'abá busheep 'i 'az hainanyoot, 'en sheep ghunli ts'ekoo 'et huwa. ¹⁰ Hoh 'et hukw'elh'az inle 'et Jacob 'en be'ama boono Laban butse' 'en 'ink'ez busheep chah yunalh'en, 'ink'ez be'ama boono Laban busheep gha nininya. 'Ink'ez ndi tse

'i 'un whedalhmul tsak'et too ba hukwadi'ai 'i, 'ink'ez be'ama boono Laban busheep 'i too yílnai. ¹¹ 'Et hoh Jacob 'en Rachel naídunants'ooz hoh tube ba whucho hoh tsoyedent'ai. ¹² 'Et Jacob 'en Rachel nduyulhni be'abá bulhtus 'ink'ez Rebekah buye! 'ust'ah, 'et hoh be'abá ts'un 'ulheghanadilgai 'ink'ez ndiyulhni.

¹³ 'Et hukw'elh'az 'et Laban whulh óozalhts'a hoh yududelhgai, shih be! yilchoot 'ink'ez naidunants'ooz. Hoh bukoo ts'ih lhugha naidilhti, 'et hoh njan dutsuk yulh nawhelnuk. ¹⁴ Laban 'en 'utni, “Alha hoh suts'un 'ink'ez sutsen 'unint'ah.” 'Ink'ez 'et hoh lhat sanun yugha inda.

Jacob 'en Leah 'ink'ez Rachel hubughusda

¹⁵ 'Et Laban 'en Jacob ts'un 'utni, “Sulhutsin ninli. 'Et huwa 'aw ih 'ants'ih hoh sunane'tant'ilh? Ndsudini daooneltsuk k'elhla 'et?”

¹⁶ Laban 'en butse' nanah 'udetsah 'en Leah, 'ink'ez 'udek'ah 'en Rachel. ¹⁷ Leah buna chanízooh, 'ink'ez Rachel 'en tube hoh nzoo nul'en. ¹⁸ K'an Jacob 'en Rachel tube yuk'ensi' hoh 'uyulhni, “'Et hoh skwunlai 'onus 'at nat (7) nawhudezut whuts'un mba 'utest'ilh, ntse! 'udek'ah Rachel 'en buka.”

¹⁹ 'Et Laban 'en 'utni, “Nyun ngha telhtelh 'et 'onus nus hoonzoo 'uyoon dune ts'un ch'a hoh sughaonda!” ²⁰ 'Et hoh Jacob 'en skwunlai 'onus 'at nat (7) nawhudezut hoh yuba 'et'en Rachel 'en buka. 'Et 'ants'i 'astl'ah dzin whuts'un ba li'hoont'ah, Rachel 'en tube yuk'ensi' 'et huwa.

²¹ Hoh Jacob 'en Laban 'uyulhni, “Su'at 'en stl'ailhtih. Njan mba 'ust'en 'et lhaoodusdla, 'et hoh sih su'at bugha nioosya.”

²² 'Et Laban 'en njan whudune ts'iyawh 'ilhobughezdla 'ink'ez 'uts'uyi hooncha 'et huba nioni'ai. ²³ K'an 'et hukw'elh'az hoh hulhgha 'et butse' Leah 'en Jacob gha ninilhti 'ink'ez yuts'un whenya bu'at yuzdli. ²⁴ 'Ink'ez Laban 'en ndunnah dunane'ut'en Zilpah 'en butse' Leah tl'ayalhti dunane'ot'en ka.

²⁵ 'Et hukw'elh'az bundada, 'et whunilh'en, hoh 'en Leah 'int'ah. Hoh Laban ts'un 'utni, “Dasinla hoh 'usinla? 'Aw ih Rachel 'en buk'elhla mba 'est'en? Dant'i ka 'et njan ndusinla?”

²⁶ 'Et Laban 'en 'utni, “Njan nekeyah 'aw whuz na'a cha 'uhoont'ah. 'Udek'ah 'en 'aw 'udetsah buch'a huwachats'ultek. ²⁷ K'an lhghusduke whudzin 'et lhaoodinleh. 'Et sih ndunnah cha sih ngha óodultelh. Ndi

nye'ut'en 'i doocha skwunlai 'onus 'at nat (7) nawhudezut hoh sba 'utant'ilh.”

²⁸ Hoh Jacob 'en 'et nduja, budzin 'et yuba naoodelhbun hoh butse' Rachel 'en yutl'ayalhti, 'en chah bu'at tele ka. ²⁹ 'Ink'ez Laban 'en dunane'ut'en Bilhah 'en butse' Rachel tl'ayalhti 'en yunane'oot'en ka. ³⁰ Hoh Jacob 'en Rachel yugha nininya. Rachel 'en Leah yuch'a 'onus nus yek'ensi' 'ink'ez doochah skwunlai 'onus 'at nat (7) nawhudezut 'et Laban yuba na'edút'en.

Jacob buzkeh

³¹ 'Et Moodihti (Yahweh) 'en Leah 'aw yuk'echaisi' 'et whunalh'en hoh uskeh tet'i yuba whulhtsi 'ink'ez Rachel 'en 'aw skeh chaít'i. ³² 'Et Leah ulchan 'ink'ez buzki dune suli, 'en yoozi Reuben yulhni. 'Et 'utni, “Moodihti (Yahweh) 'en soo sgha te'nezit dahoolhcho sulh dzuh 'uhoont'ah 'et whunalh'en hoh k'an sih suki suk'eosi'.”

³³ 'Et doochah buzki nawhusli hoh dune whuzdli 'ink'ez 'utni, “Moodihti (Yahweh) 'en soo zalhts'a njan 'aw skechats'isi', 'et huwa ndunnah duneyaz sgha ínilhiti.” 'En chah yoozi Simeon yulhni.

³⁴ 'Et doochah 'uski nat'i 'ink'ez duneyaz whuzdli. 'Et 'utni, “K'an 'et sih njan whust'un suki sulh 'oot'e sih, 'aw 'et tanah hubust'i 'et huwa.” 'Et huwa 'en boozi Levi yulhni.

³⁵ Hoh doochah 'uski nat'i, 'en duneyaz whuzdli. 'Et 'utni, “K'an hoh Moodihti (Yahweh) 'en dutélhti.” 'Et huwa yoozi 'inla hoh Judah yulhni. 'Et hoh buzkeh yaholhleh 'ustl'e 'uja.

30 K'an Rachel whunilh'en 'aw Jacob yuba buzkeh hoolah. 'Et Rachel 'en budez ts'un óonih suli, 'ink'ez Jacob ts'un 'utni, “'Uskeh sgha ninle k'us daosah sih!”

² 'Et hoh Jacob 'en Rachel yulh húnilh'e hoh 'et njan ndiyulhni, “Si hoh ih Yak'usda (Elohim) buk'edusda? 'En nyilhdzun ndi be 'uskeh tant'i 'i nch'a hoontun.”

³ Hoh 'et 'utni, “Njan 'en sunane'ut'en Bilhah 'en gha hont'e 'ink'ez 'en bugha sih sugwutsi be siyin hoh 'uski suk'uz hole. 'Et sichah sih 'uskeh whust'i 'en bugha.”

⁴ Hoh 'et Bilhah 'en yutl'ayalhti bu'at k'una'a 'ink'ez Jacob yughinda. ⁵ 'Ink'ez Bilhah 'en ulchan hoh Jacob yuba 'uski ut'i, 'en buye' hooni. ⁶ 'Et

Rachel 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'en sba nahezya 'ink'ez 'et sghunek 'i yoozálhts'a hoh dune suye' sgha nilhti.” 'Et hoh yoozi Dan yulhni.

⁷'Ink'ez Rachel yunane'ut'en Bilhah 'en doochah 'uski tet'i, 'en Jacob bulh whulh nat buye' yuba ut'i. ⁸'Et Rachel 'utni, “Tube ntl'awhusya hoh sudez bulh ntl'awhusya, hoh 'alha whunélhyi.” 'Et hoh yoozi Naphtali yulhni.

⁹Leah whunilh'en njan 'aw buzkeh chahoolah suli, 'aw 'et dunane'ut'en Zilpah 'en Jacob tl'ayálhti bu'at k'una'a. ¹⁰'Ink'ez Leah nane'ut'en Zilpah 'en Jacob ba buye' ut'i. ¹¹'Et Leah 'utni, “Hulan 'az de hedulh!” 'Et huwa 'en yoozi Gad yulhni.^a

¹²'Et Leah nane'ut'en Zilpah 'en whulh nat Jacob ba buye' whuzdli. ¹³Hoh Leah 'utni, “Hoonúst'i ndunnah ts'ekoo 'en ba soo hoonzoo 'obulhni suli sudoni.” 'Et huwa 'en duneyaz Asher yulhni.

¹⁴K'an Reuben 'en budzin 'et ndi tl'o haneyeh 'et ndi duchunyoo mandrakes nainindzai 'ink'ez 'i be'ama ts'un lhgha naíndunindzai. 'Et hoh Rachel 'en Leah 'uyulhni, “Slaineh hoh ndi nye' bumandrakes 'i bulah sgha nendzaih.”

¹⁵'Et njan ndiyulhni, “Tube ih mba hoontsol suki 'en sch'a nilht'i hoh? 'Et chah ih suye' bumandrakes 'i chah ih buch'a yutalhcholh?” 'Et Rachel 'utni, “'Et sih k'an 'ulh'ek ntaoot'e nuye' bumandrakes k'elhla.”

¹⁶Hoh hulhgha Jacob 'en tl'o k'uz hanaja 'et Leah yududezya 'ink'ez ndiyulhni, “St'aont'e. Suye' bumandrakes k'elhla nyalh'a.” Hoh 'et 'ulh'ek yugha inte.

¹⁷'Ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en Leah yoozalhtsa 'ink'ez hoh ulchan. 'En Jacob buba whulh skwunlat buye'. ¹⁸Leah 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'en sba k'elhla whulhtsi. Sunane'ut'en 'en suki butl'ayalhti 'et huwa.” Hoh 'en boozi 'i Issachar yulhni.

¹⁹'Et Leah doochah buyaz hooni. 'En whulh lkh'utak'i buye'kah huzdli suli, Jacob ba. ²⁰Hoh Leah 'et 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'en hoonzoo sgha ooni'ai. K'an sih suki sulh dune wule, 'aw 'et dune whulh lkh'utanah 'uskeh ba ust'i 'et huwa.” 'En yoozi Zebulun yulhni.

²¹'Et hukw'elh'az buyatse' hooni. 'En Dinah yulhni yoozi.

²²'Aw 'et Yak'usda (Elohim) 'en Rachel yuba 'et niodelhdzut 'ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en yoozalhts'a hoh buzkeh hole ka yuba whulhtsi. ²³'Et ulchan hoh 'ink'ez buyaz hooni 'et 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'en sba

^a 30:11 Ndi boozi Gad, 'i “Hoonzoo neghawhults'ut,” ni ho' 'utni.

hooya 'i n'un na'yidla.”²⁴ Hoh 'en Joseph yulhni 'ink'ez 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'en doochah sih 'uye' sugha oolhtelh.”

Jacob 'ink'ez Laban bulh lhgha' hudeja

²⁵ 'Et hukw'elh'az Rachel buye' Joseph hooni, 'et Jacob 'en Laban 'en 'uyulhni, “'Un nasalh'alh. 'Et sih sich'oh se'hoolhdzun 'ink'ez sukeyah ts'ih natoosja. ²⁶ Su'atkah st'anaoobinle, suzkeh chah. 'En mba huba k'elhla 'est'en 'et whula naoodinzut. Hoh nts'ena'a mba 'est'en 'et nt'ooninzun.”

²⁷ 'Ink'ez Laban 'en 'uyulhni, “Slaineh hoh njan 'aw 'et sinda nyuna ts'un mba soo 'unust'ah t'eh. Njan nye'ut'en gha hodelhú'i hoh Moodihti (Yahweh) 'en suba soo hoonzoo 'obulhni sulh'tsi nyun ngha.”²⁸ 'Et hoh 'utni, “Danelts'uk 'et sba hootanzilh? 'Et sih mba k'elhla holhtsilh.”

²⁹ Hoh Jacob 'en yulhni, “Nyun nt'ooninzun nts'ena'a hoh 'unane'uzt'en 'ink'ez nts'ena'a hoh nyughunai sulh ant'e 'et. ³⁰ Dant'i int'i 'i 'aw chaílah hoh nghu niya inle. 'Ink'ez k'an hoh tube lhái suli. Moodihti (Yahweh) 'en soo hoonzoo 'obulhni nyulh'tsi nghu niya whuts'un. 'Ink'ez k'an nk'et'a hoh sich'oh sukoo ba ne'test'ilh?”

³¹ 'Et hoh 'utni, “Dant'i 'i nghu tesdleh?” 'Ink'ez Jacob 'utni, “'Aw dant'i whunts'ih sugha chatuzanlel. Njan sba nduhoonla t'eh, doochah mba be' téysi 'ink'ez mba whutugheztan nsheep 'i.

³² K'an dzin hoh nsheep 'i ts'iyawh mba butah lhosya. Ndai bukak unezd'ai, ndai bukak hanodelhgus, 'ink'ez ndai ts'iyawh sheepyaz lhez nduwhut'en, 'i chah, 'ink'ez ndi sbai ts'iyawh ndai bukak unezd'ai, ndai bukak nodelhgus, 'i sba k'elhla wule. ³³ Hoh ndet sba k'elhla whutele 'et mbut niwhults'ut teh, sts'un ts'ih'un dune ile 'et sba nahoodeh. 'Ink'ez ndai 'aw bukak unezd'ai chaílah, ndai bukak hanodelhk'us chaílah, 'ink'ez ndai ts'iyawh sheepyaz 'i lhez nduchahoot'en, 'i sulh 'int'ah t'eh, 'i nest'i k'luna'a oot'e.”

³⁴ 'Et hoh Laban 'en 'utni, “O 'et daja dini, 'et nk'ah sih nduhoneh.”
³⁵ 'Et 'aw hoh dzin 'aw 'et ndai sbai dune bukak unezd'ai, ndai bukak nodelhk'us, 'ink'ez ndai sbai lhints'e bukak unezd'ai, bukak nodelhk'us, ndai hoontsolyaz buts'un whulyul, 'ink'ez sheepyaz 'i ndai lhez nduwhut'en 'ink'ez 'i buye'kah lak'eyanla. ³⁶ K'an hoh Laban 'et tat dzin whuk'uz k'et 'et yuba niooni'ai. 'Et nduhooldzah didut 'ink'ez Jacob hubeguz 'et. 'Ink'ez Jacob 'en Laban busheep bulah 'i yugha'ni'ai.

³⁷ K'an Jacob 'en ndi t'ughusyaz k'an dunelhyelh, buduchun, almond hiyulhni, 'ink'ez duchun, chestnut hiyulhni, 'i dedugaz hoh lhuyul buk'ut nusut'uk 'i be hoodiltsai ndi duchun buyah 'uyant'e 'i. ³⁸ 'Ink'ez ndi k'an dunelhyelh yudanghaz nts'oh sheep too kunadul'us, nts'o tadezdla, 'ink'ez tatnai ba hoont'ah, 'et whudah nendenla hoh ndet too k'unadul'us, 'et hoh sheep buzke hole ba. ³⁹ Hoh sheep 'et ndi k'an dunelhyelh 'i butсах yadezdla hoh buzki whutele 'ink'ez ndi sheep 'i buzkeh yahonle hoh bukak ne'uzt'uk, bukak unezdai, 'ink'ez bukak nodelhk'us yainle. ⁴⁰ Hoh Jacob 'en sheezyaz 'i 'utahaiyanla 'ink'ez sheep ndai bukak ne'uzt'uk, 'ink'ez ndai lhez nduwhut'en, Laban busheep 'i ts'un hoolah yulhts'i. 'Ink'ez didut busheep 'i 'udoooh nininla, 'aw Laban busheep duchayilil. ⁴¹ 'Et hukw'elh'az ndai khunai ulhtus buzkeh whulih, 'et Jacob 'en ndi k'an dunelhyelh yudanghaz, ndet khunai buna gha hoh nidenla nts'oh tatnai, 'et ndi bugha buzkeh hole ka. ⁴² 'Et whunts'ih ndai khunai soo chailhtus 'i 'aw 'et nduchayusle. 'Et hoh ndai soo chailhtus 'i Laban be bughunai. Nda i ulhtus 'i Jacob be bughunai. ⁴³ 'Et hoh ndun dune tube soode'a sulii, 'ink'ez khunai lhai hoh yit'i sulii. Ts'ekoo, dune hinane'ut'en 'en chah, camel hiyulhni 'ink'ez donkey hiyulhni chah.

Jacob 'en Laban ch'a tsítelhya

31 K'an hoh Jacob 'en Laban buye'kah bughunek 'i yoozalhts'a njan nduhutni, “Jacob 'en ne'abá be'ilhdzun, 'i ts'iyawh yuch'a yilhchoot. Nda i ne'abá be'ilhdzun 'i be soo dez'at.” ² Jacob 'en whunilh'en Laban 'aw soo duts'un yulh chaít'ah sulii, whutsahda 'et soo duts'un ant'e.

³ 'Et Moodihti (Yahweh) 'en Jacob 'uyulhni, “Nye'abá bukeyah whuz natonja, nyulhutsin ts'un 'ink'ez 'et nyulh 'utest'ilh.”

⁴ Hoh Jacob 'en Rachel 'ink'ez Leah huba kanadetni 'ink'ez tl'o k'uz bughunai ts'un, 'et whuz hubutelh'a. ⁵ 'Et 'obulhni, “Whunel'en nuhwhe'abá 'en 'aw sts'u chaizoooh sulii, whutsahda 'et 'uts'un na'a 'int'ah ant'e. 'Et whunts'ih se'abá buYak'usda (Elohim) 'en sulh 'ut'en ant'e. ⁶ 'Ink'ez nt'oonahzun dahoolcho hoh nuhwhe'abá bunane'uzt'en. ⁷ 'Et whunts'ih nuhwhe'abá k'esunit'a 'ink'ez sba k'elhla whulhts'i 'et chah lanezi ndonelts'uk 'et sba 'uts'un 'uhoonla, 'et whunts'ih Yak'usda (Elohim) 'en sghunli 'et huwa 'aw sundoolhda ghait'ah. ⁸ 'Et njan ndusúlhni t'eh, 'Nda i bukak unezdai 'i mba k'elhla tele,' 'et 'aw 'et ts'iyawh bukak

unezdzai whulhlhlih. 'Ink'ez 'et njan ndutni t'eh, 'Ndai bukak neustuk, 'i mba k'elhlha whulhlhlih,' 'et khunai ts'iyawh bukak neustuk whulhlhlih. ⁹'Et hoh Yak'usda (Elohim) 'en nuhwhe'abá bughunai yuch'a yuninla 'ink'ez sgha ninla.

¹⁰'Et njan nduhooja, sheep buzki whutele 'et, subulhtah 'et whunalh'en hoh, sheep dune sheep k'edujooh 'i bukak ne'uzt'uk, bukak unezdzai 'ink'ez dulgi be bukak nodelhghus. ¹¹'Et Yak'usda (Elohim) bulizas 'en njan subulhtah 'et sulh yalhtuk hoh njan ndutni, 'Jacob.' 'Et 'udusni, 'Njan 'ust'ah.' ¹²'Et 'utni, 'Whunilh'en, ts'iyawh sheep dune ndai sheep k'edujooh, 'i bukak neuzt'uk, bukak unezdzai, 'ink'ez bukak dulgi be nodelhghus. Njan nts'ena'a Laban danyulh'en, 'et ts'iyawh whunalh'en. ¹³Bethel whe Yak'usda (El) 'en 'ust'ah. 'Et nyun ndet hoh ndi tse nadi'a khe be silhlho, 'et sts'un tsih'un nahuzinya, k'an 'aw 'et ndo tenilh njan yun k'ut whuch'a nanindaih 'ink'ez nyulhutsinkah ts'un yun k'ut natonja.”

¹⁴'Et Rachel 'ink'ez Leah 'en 'uhiyulhni, “'Aw ih newhe'ildzun nawhuts'un tekulh 'i ih 'aw chahoolah, newhe'abá bukoo 'et? ¹⁵'Aw ih 'uyoon ba hedudli suli ih? Newhe'onket 'ink'ez nezooniya 'i chah ts'iya yulhtsi. ¹⁶Ndi ts'iyawh be soode'a 'i Yak'usda (Elohim) 'en newhe'abá ch'a yuninla 'i newhe'ilhdzun 'int'ah, newhuzkeh chah. K'an 'et nts'ena'a Yak'usda (Elohim) 'en danyulhni, 'et ndoneh.”

¹⁷'Et Jacob nduja 'ink'ez buye'kah 'ink'ez bu'atkah 'en camel k'eoobinla. ¹⁸Bughunai 'i ts'iyawh 'un wheyanla 'ink'ez ndai bube'ildzun suli 'et'en chah. Njan Padan Aram ndai khunai yuk'elhla 'et'en, 'i ts'iyawh yilhchoot 'ink'ez be'abá Isaac bukeyah ts'ih teyalh wheni, yun k'ut Canaan 'et.

¹⁹K'an Laban 'en sheep hateghus ts'ih whenya hoh Rachel 'en be'abá bukoo be 'uk'edeltsi hukw'eyuzla, 'i yughi nez'i. ²⁰Hoh Jacob 'un whunanel'i, Laban Syria whut'en 'en 'aw nt'echaoonizun, 'aw nduchaidinil nantel'ih 'et. ²¹Hoh ndai yit'i 'i ts'iyawh yulh whenatsilya. 'Et nduja 'ink'ez took'oh naninya 'ink'ez Gilead dzulh 'i ts'un whuz whenya.

Laban 'en Jacob yuntezya

²²'Et Laban whulh tat dzin inle 'et hiyulh nawhelnuh Jacob whenatsilya 'et. ²³'Et hoh bulhutsinkah 'en dulh 'obilya 'ink'ez hiyuntezdel. Skwunlai 'onus 'at nat dzin whuts'un hinedulh hoh Gilead dzulh k'uz 'et hit'asudel. ²⁴'Et whunts'ih Yak'usda (Elohim) 'en Laban Syria whut'en 'int'ah 'en 'et

'ulh'ek bubulhtah 'et be hoodiltsai 'ink'ez 'et nduyulhni, “Huwinli hoh Jacob bulh yaoolhtuk, hoonzoo k'us hoontsi' ts'un teh 'et bulh yaoolhtuk gunih.”

²⁵ Hoh Laban 'en Jacob yu'az nadingya. K'an Jacob 'en dzulh tah 'et bubun nininla, 'ink'ez Laban bulhutsinkah hubulh 'en Gilead dzulh tah bubun nihuninla. ²⁶ Hoh Laban 'en Jacob 'uyulhni, “Dainja hoh 'inja? Sunantuk sugha whenanal'i 'ink'ez sutse'kah 'en cha 'ulhna k'una'a 'usoh cho gha k'una'a 'un whenaobanla. ²⁷ Dant'i ka sghunantel'i whe'izyaz hoh? 'Ink'ez nasunan'a? 'Aw nduchasudinil cha 'inja. 'Et nt'oonuszun inle t'eh, nuhwhudzi unzoo 'ink'ez shun be dujun, 'ink'ez be ts'ujun nuhule, 'i da mba be ts'oojun inle. ²⁸ 'Ink'ez 'aw suye'kah 'ink'ez sutse'kah 'en chah naoobuduntests'oos, 'et chah sba nichahoo'al. 'Et huwa whuzinik whe 'inja njan ndinja 'et. ²⁹ Suts'un hoolhtus hoh hoonli intesdlilh, 'et whunts'ih nye'abá be buYak'usda (Elohim) 'en 'ulh'ek da sulh yaiflhtuk njan ndusulhni, ‘Huwinli hoh Jacob bulh yaoolhtuk, hoonzoo k'us hoontsi' ts'un teh 'et bulh yaoolhtuk gunih.’ ³⁰ K'an hoh whenainja nye'abá bukoo hukw'e ni sinli 'et huwa. 'Et whunts'ih dant'i ka suk'edeltsi 'i sgha ne'i?”

³¹ 'Et Jacob 'en Laban 'uyulhni, “Whenelhujoot hoh njan ndudúsní, ‘Khun sih ntse'kah nyunut'uk be sgha hanaoobolyelh.’ ³² Ndan nyek'edeltsi bulh nainla 'en 'aw chakhoosna ka 'onleh. Nyulhutsinkah huba nalh 'ink'ez dant'i 'i nye'ildzun 'i nusle, 'i natonla.” Jacob 'aw nt'echaonizun Rachel yunez'i 'et.

³³ Hoh Laban 'en Jacob bubun yah ts'i whenya, Leah bubun yah, 'ink'ez ndunnah nanah huba ne'hut'en bubun yah, 'et chah 'et whunts'ih 'aw nachayílel, 'ink'ez Rachel bubun yah ts'ih chah whenya. ³⁴ K'an Rachel 'en ndi 'uk'edeltsi 'i camel busadle buk'ut 'et hukw'enyinla 'ink'ez yuk'etl'adida hoh Laban dutsuk nunéztai 'ink'ez 'aw nachayílel.

³⁵ 'Ink'ez be'abá 'en 'uyulhni, “'Aw sumoodih ba 'utsun oosneh sih, 'aw mba didoosya ghait'ah, ts'eke nasusli 'et huwa.” Hoh nuneztai 'et whunts'ih 'aw ndi 'uk'edeltsi 'aw nachayílel.

³⁶ 'Et hoh Jacob hunilch'e 'ink'ez Laban yet'ayeseya 'ink'ez Jacob 'en Laban njan ndiyulhni, “Nts'ena'a whe nch'a 'usja? Dant'i 'i sulubeshi? 'I stabe buka nasuninyoot? ³⁷ 'Et ndinja, sunaih tah hoh dutsuk nunentai dant'i nkoo whunaih 'i nainla? 'I njan nuwhubut nininle si, sulhutsin 'ink'ez nyun, nyulhutsin hubunalh. 'Et 'en sih neba nahahooyeh nyun 'ink'ez si bulh.

³⁸Njan nat lanezi nawhedezut (20) nyulh 'at'e. Nyusheep'at 'ink'ez nspai'at 'i 'aw buzkeh yunachadusnik, 'ink'ez 'aw nyusheep dune 'i chah 'aw chasusyih hoh 'at'e. ³⁹'Et ndai khunai cho yaídulhch'ulh 'i chah 'aw nts'un chatuzulhtek, sich'oh buk'elhla whulhtsih. Ndet dzin nest'i k'us 'ulh'ek nest'i, sula ts'un 'et ndusílhts'un sich'oh buk'elhla whulhtsih 'et huwa. ⁴⁰'Et 'ust'ah dzin teh 'et sul be 'ust'i, 'ink'ez 'ulh'ek 'et sulh nawhunutih, 'ink'ez bulh 'i chah suna ts'un hoolah. ⁴¹'Et hoh nkoo 'et nat lanezi (20) nawhudezut ngha hida. 'Et lanezi 'onus 'at dit (14) nawhedezut nanah ntse'kah hubuk'elhla 'est'en, 'ink'ez lhk'utat (6) nawhudezut hoh khunai k'elhla 'est'en. 'Ink'ez nyun lanezi (10) 'oneltsuk hoh se'ut'en 'i 'uts'un na'a na'indla inle. ⁴²'Et sih se'abá be Yak'usda (Elohim), Abraham 'en be Yak'usda (Elohim), 'ink'ez Issac be chaniljut hoh, 'en sulh cha'it'ah inle t'eh, 'et t'eh sih sula k'et chah hoolah hoh unasutolh'a inle da. Yak'usda (Elohim) 'en sunalh'en njan nduhoolhcho hoh tune'silh'en, dahoolhcho hoh sula be tena'elhú'en 'et, 'ink'ez 'ulh'ek da hukwa'danyulhni 'et.”

Laban 'en Jacob yuts'un ts'ih'un nahezya

⁴³Hoh Laban 'en Jacob njan nduyulhni, “Ndunnah 'en sutse'kah 'uhint'ah, 'ink'ez ndunnah suzkehkah 'uhint'ah. Ndi khunai 'i sukhunai 'int'ah. Ndai nilh'en 'i se'ilhdzun 'int'ah. 'Et whunts'ih daoosnih simba? K'an dzin whuts'un ndunnah sutse'kah 'ink'ez hubuzkehkah, ndan yuhuhonle 'en chah dabutesdilh? ⁴⁴'Et huwa njan 'aw 'et nuwhek'uz lhts'un khunek be huba lhaoodilya, nyun 'ink'ez si bulh. 'Et sih nuwhuba be whunul'en wule.”

⁴⁵'Et hoh Jacob 'en tse 'i yedilhchoot 'ink'ez 'et nadi'a k'una'a lhk'edinla. ⁴⁶Hoh Jacob 'en bulhutsinkah 'obulhni, “Tse 'ilhudughuhle.” Hoh tse 'ilhu hidughezdlá 'ink'ez lhái hoh lhk'ehidinla 'ink'ez 'et hik'ut 'uhanyi. ⁴⁷Laban 'en 'uwuhulhni, “Jegar Sahadutha,” hoh Jacob 'en “Galeed,” whulhni.

⁴⁸'Et Laban 'en 'utni, “Ndi lhk'edinla, 'i dune ts'iyannah ba be whunul'en wule. Nyun 'ink'ez si bulh nuwheguz k'an dzin whuts'un.” 'Et huwa Galeed 'uwuhulhni. ⁴⁹Mizpah 'i chah 'et njan 'uwuhulhni, 'et huwa ndutni, “Moodihti (Yahweh) 'en neghu ghootan nyun 'ink'ez si bulh nuwheguz ndet lhts'un chahoodudlah t'eh 'et. ⁵⁰Khun teh sutse'kah tena'bilh'en t'eh k'us 'onus 'un 'uyoon cha 'at int'i t'eh, 'aw 'onus 'un dune chahoolah whunilh'en

whunts'ih, Yak'usda (Elohim) 'en nawhuba be whunul'en nyun 'ink'ez si bulh nuwheguz.”

⁵¹ 'Et Laban 'en Jacob ts'un 'utni, “Njan ndi lhk'udezdla 'ink'ez njan ndi nadi'a, 'i nuwhéguz nyun 'ink'ez si bulh. ⁵² Ndi njan lhk'udezdla 'ink'ez njan ndi nadi'a 'i be whunul'en, 'et 'aw 'et ndi lhk'udezdla 'i 'aw bugha nts'un lhosya ghait'ah. 'Ink'ez nyun chah ndi lhk'udezdla 'ink'ez ndi nadi'a 'i bugha lhonya ghait'ah sundolhdah ch'a. ⁵³ Abraham buYak'usda (Elohim), Nahor buYak'usda (Elohim), 'ink'ez 'en hube'abá hubuYak'usda (Elohim) 'en nuwheguz neba nahuhooyeh sih.” 'Ink'ez Jacob 'en be'abá Issac 'en ndun ye nuljut, 'en 'i be tsih'un nahezya.

⁵⁴ 'Et Jacob 'en dzulh k'ut 'et whuts'e udalhk'un 'ink'ez bulhutsin hubuka na'detni lhes hooyi ka. Hoh lhes hanyi 'ink'ez 'et 'ulh'ek nduhoolhyez.

⁵⁵ Hoh 'et bundada uda 'et Laban didinya 'ink'ez buye'kah, butse'kah, 'en nabundunants'ooz 'ink'ez hoonzoo 'obulhni. 'Ink'ez 'et hoh Laban whuch'a nanja 'ink'ez bukeyah whenaja.

Esau 'en Jacob yududezya

32 Hoh Jacob whenaja 'ink'ez Yak'usda (Elohim) bulizas 'en yududezya. ² Jacob huba'en hoh 'utni, “Njan 'et Yak'usda (Elohim) ba lhahudúghan huwhut'i 'uhoont'ah,” 'ink'ez 'et hoozi hoh Mahanaim whulhni.

³ 'Et Jacob, 'en khunek nahudule 'en butсах whebalh'a. Boono Esau 'en yun k'ut Seir 'et Edom wukeyah 'uhoont'ah. ⁴ 'Et njan ndo hubulhni, “Sumoodih Esau 'en ndudoohni, njan nyunane'ut'en Jacob 'en 'utni, ‘Laban 'en bulh dune ile njan whuts'un 'et ída. ⁵ Musdus, donkey, khunai, 'ink'ez dune, ts'ekoo chah sunane'hut'en 'en hubust'i. 'Et hoh sumoodih ts'un khunek whutl'ada'ai, 'et sih nts'un soo 'uhot'e.”

⁶ 'Et khunek nahuda'a 'en hanahedel hoh Jacob ndi hiyulhni, “Nyoono Esau 'en bughunidudel 'ink'ez 'en chah nts'un teyalh. Nduduteyalh 'ink'ez dit lanezi lanezi (400) dune 'en hiyulh tedalh.”

⁷ 'Et hoh Jacob tube whenelhújoot 'ink'ez dzuh ba bulh 'uhooja. 'Et dune hiyulh udulh 'en lhulcho lhk'eoobanla 'ink'ez busheep, bughunai, 'ink'ez bucamel, 'i nat lhelhdooch nibuninla. ⁸ 'Ink'ez 'et 'utni, “Esau 'en khun teh detsah hedulh 'en hubeninya t'eh hoh ndunnah whulh nat hedulh 'et nihuninkat t'eh, 'et sih tsihutooldelh.”

⁹Et Jacob 'utni, “O se'abá Abraham buYak'usda (Elohim) 'ink'ez se'abá Issac buYak'usda (Elohim), Moodihti (Yahweh), 'en 'usulhni, ‘Nkeyah ts'ih natonja 'ink'ez nuyulhutsinkah hubuts'un 'ink'ez 'et sih soo nyulh 'uhosleh.’ ¹⁰Et sugha te'nanzin 'ink'ez 'aw suladootnih ghait'ah, 'et nyunane'ut'en wheoobunelhtan, 'aw huba soo cha'lhudzoo. Hoh njan Jordon took'oh 'et naniya stuz 'i bulh 'ink'ez k'an 'et nawh hedulh suli. ¹¹Nts'utedusdlih soono Esau 'en bula ch'a whehasilhtih, 'en benlhujut khun sih sulh tooltsit, si 'ink'ez 'amakah 'ink'ez hubuzkeh chah. ¹²Et nyun 'usudani, ‘Soo cho 'un yutelh'ilh, 'ink'ez nts'uhainde 'en yatoo whusai k'una'a 'aw whe hoodotoh ghait'ah, tube hulai 'et huwa.”

¹³Hoh 'ulh'ek 'et ndant'e, 'ink'ez dant'i yit'i 'i bulah, boono Esau 'en yughaitelch wheni. ¹⁴200 sbai'at, nat lanezi (20) sbai dune, 200 sheep'at, nat lanezi (20) sheep dune, ¹⁵tat lanezi (30) camel 'ults'oo, buzkeh bulh, dit lanezi (40) musdus, lanezi (10) musdus dune, nat lanezi (20) donkey ts'ekoo, 'ink'ez lanezi (10) dune donkeyyaz. ¹⁶Hoh 'i dunane'hut'en 'en hubut'ayanla, hedich'oh helh'us hoh 'ink'ez hinane'hut'en 'en 'obulhni, “Sutsuh oohneh 'ink'ez buk'uz k'et nihoh'alh khunai 'ulh'us hoh.”

¹⁷'Ink'ez 'udetsah hedulh 'en 'obulhni, “Soonoo Esau nawhududezya 'ink'ez nahoodulh'kut t'eh, ‘Ndan be'ilhdzun ahli? Nts'e tehdel? Ndi nawhutsah 'ulh'us, 'i ndan be'ildzun 'int'ah?’ ¹⁸Et njan ndudoohni, ‘Nyunane'ut'en Jacob bughunai 'int'ah. Sumoodih Esau 'en yugha inílna 'int'ah. 'Ink'ez whunilh'en, nuwhuk'ah uyalh 'int'ah.”

¹⁹Hoh 'et whulh nat, whulh tat hedulh, 'ink'ez ndan khunai k'ah hedulh 'en ndo bulhni, “Ndi na'a 'et ndudoohni Esau bulh yatelhtuk teh. ²⁰'Ink'ez 'et chah ndudoohni, ‘Whunilh'en nyunane'ut'en Jacob 'en nek'ah uyalh.” 'Et uninzun, “Ndi sutsah 'ulh'us 'i bugha inila 'ink'ez 'et hukw'elh'az bunen telh'en t'eh, 'et tusih soo sulh niho'alh.” ²¹Hoh yughainílna 'i yutsah whehínanyoot 'ink'ez didut 'aw 'et 'ulh'ek 'et inda whut'i 'et.

²²Hoh 'ulh'ek didinya 'ink'ez bu'at nanah, nanah dunane'hut'en, lanezi 'onus 'at lhuk'i (11) buyazkah, 'ink'ez 'en nyan ndet natadalhdukw took'oh Jabbok whuz whebalh'a. ²³'Ink'ez 'en, whuz nyan took'oh wheyaz whuz wheoobalh'a, dant'i yit'i 'i chah ts'iyawh.

Yak'usda (Elohim) bulh lhahilchoot

²⁴Hoh Jacob dich'oh zeh 'et nilts'ut 'ink'ez dune yulh nuhúlte, 'et 'ulh'ek nduhoolhyez haootelh'en whuts'un. ²⁵K'an nt'eoonanzin 'aw yuch'a cha'ilhdoh hoh 'ink'ez buk'i lhunaooduwesges 'et yuzkuk 'ink'ez lhunaooduwesges 'et Jacob buk'i 'et hawhunelkut yulh nulhulte hoh. ²⁶'Ink'ez ndun 'en 'et 'utni, “Slanadintnih 'aw 'et haootes'en.” 'Et whunts'ih 'uyulhni, “'Aw nlanadoosnih ghait'ah hoonzoo bulh 'usinla k'an zeh.”

²⁷K'an 'et nduyulhni, “Nyoozi 'i dant'i ts'utni?” 'Et 'utni, “Jacob.”

²⁸'Et 'utni, “Nyoozi 'aw 'onus 'un Jacob be chants'ooteszih. Hoh nyoozi, 'i Israel tele, nyun hoh Yak'usda (Elohim) bulh nutl'awenya, dune chah, 'ink'ez 'en hubuch'a'nilhde.”

²⁹'Et Jacob yoodulhkut, “Nts'utedusdlih, nyoozi 'i ndusudini?” 'Ink'ez 'et 'utni, “Dant'i ka sooz 'i buka 'oodilhkut?” 'Ink'ez 'aw 'et hoh soo hoonzoo bulh 'uyinla.

³⁰Hoh Jacob 'et njan Peniel whulhni hoh hoozi. “'Et Yak'usda (Elohim) 'en bunen nalh'en 'et whunts'ih be khusna 'i sba be whudujih,” ni hoh 'utni.

³¹Penuel 'et soo naninya hoh sa buk'uz hain'ai 'ink'ez buk'i ts'un be hoh 'unelchih. ³²'Et huwa njan dzin whuts'un Israel 'en hits'uhaínde 'en 'aw ndi 'uts'eh nawhesut 'i chahiyusyih, 'i njan buk'i lhunaweswes, 'et yuzkuk ndi lhunaweswes, 'et Jacob buk'i bez ts'ih 'et buts'eh nawesut 'et.

Jacob 'ink'ez Esau lhdahudest'az

33 K'an Jacob nduk yuta'en 'ink'ez whunilh'en hoh 'et Esau 'en 'az de uyalh 'ink'ez 400 dune 'en hiyulh hudulh. Hoh 'et 'uskeh 'en Leah, Rachel, 'ink'ez nanah ts'ekoo hubanane'hut'en 'en lhts'e banla. ²Hoh ndunnah hubanane'hut'en 'en 'ink'ez hubuzkehkah 'en 'udetsah nibuninla, Leah 'en 'ink'ez buzkeh bulh 'en hubuniz nibuninla, hoh Rachel 'ink'ez Joseph 'en 'et dek'elh'az nibunilhti. ³Hoh 'et hubutah naninya 'ink'ez skwunlat 'onus 'at nat yuts'un yunachaneti hoh boono yugha ninyih whuts'un.

⁴'Et whunts'ih Esau 'en yududelhgai 'ink'ez shih be' yilchoot yutsilchun k'ut yuk'eilts'ut, 'ink'ez naindunants'ooz hoh nahedutse. ⁵'Ink'ez nyooz yuta'en hoh ts'ekoo 'uskeh 'en huba, 'en hoh 'utni, “Ndunnah nyulh

'uhint'ah 'en ndan ho' hint'ah?" 'Et 'utni, "Uskeh 'en Yak'usda (Elohim) hoonzoo be nyunane'ut'en hubugha íninla 'uhint'ah."

⁶'Et hoh hubanane'hut'en 'en higha ninindel buzkeh bulh 'ink'ez hibut nachaneti. ⁷Leah, 'en chah buzkeh bulh higha ninindel 'ink'ez hibut nachaneti. 'Et hukw'elh'az Joseph 'ink'ez Rachel, 'en higha nini'az 'ink'ez hibut nachaneti.

⁸'Et Esau 'utni, "Daja dini ho' dini, ndi lhe'huneltsuk hubududeya 'en?" 'Ink'ez 'et 'utni, "Ndi 'i be sba soo 'uhot'e sumoodih ts'un bunalh."

⁹'Et whunts'ih Esau 'utni, "Suchistl'ah soo unelts'uk ust'i. Dant'i int'i 'i nyunch'oh 'ólhdzin."

¹⁰Hoh Jacob 'utni, "Awundooh! Slaineh, khun sih k'an nyulh hoonzoo nahoo'ai t'eh, 'et huwa ngha nila 'i, slak'ez ts'ih olhchoot. Nyunen telh'en 'et Yak'usda (Elohim) bunen nalh'en k'una'a 'ink'ez sulh soo hoh 'unent'ah. ¹¹Slaineh hoh ndi be hoonzoo 'obulhni 'i yilhchoot nts'un nílá 'i, 'et huwa Yak'usda (Elohim) 'en hoonzoo hoh sulh 'uja 'ink'ez 'et huwa 'aw soo unelts'uk ust'i." Hoh 'et hukwa 'uyulhni hoh 'ink'ez 'et k'an zeh yilhchoot.

¹²'Et Esau 'utni, "Todudelh, naztodelh, 'ink'ez nutsuh toosya."

¹³'Et whunts'ih Jacob 'en 'uyulhni, "Sumoodih nt'eooninzun 'uskeh lahit'ah 'ink'ez sheep, khunai, ndai 'e'uhulht'ukw, 'i sulh 'uhint'ah. Khun t'eh ndunnah dune tube hoh dzin ka hinanyoot t'eh, khunai ts'iyawh yaoodlah sih. ¹⁴Slaineh hoh sumoodih sutsuh tonya. Nyunane'ut'en 'en butsuh tonya. 'Et si hoh nagoosdiyaz khunai bulh 'uk'ahyaz hoh sutsuh hutoolh'as 'ink'ez 'uskeh chah ndet soo 'uhutet'e 'et hoh sumoodih ts'un lhgha doosya, Seir 'et."

¹⁵'Ink'ez Esau 'utni, "K'an hoh ndunnah sulh náhudelh, 'en bulunah ntl'a boosdlelh nla hoot'en ka." 'Et whunts'ih 'utni, "Dant'i bezdunudli njan? Sumoodih ts'un hoonzoo nahos'alh silhtsi."

Jacob 'en yun k'ut Canaan ts'un lhgha dinya

¹⁶Hoh Esau 'et dzin whenaja Seir whuts'un. ¹⁷'Ink'ez Jacob 'en Succoth ts'un lhgha dinya. Koo duba 'uhoonla 'ink'ez bughunai 'i chah whendelhúya yuba 'uhoonla. 'Et hoh njan Succoth ts'uwhutni.

¹⁸K'an 'et Jacob 'en njan soo lhgha dinya yun k'ut Canaan 'et ts'uwhut'i whucho 'et Shechem 'uhoont'ah. Canaan yun k'ut 'et whuz'ai. Padan Aram ts'un hainya hoh 'et bubun 'et njan ts'uwhut'i whucho yoo'az 'et

nini'ai. ¹⁹'Ink'ez yun k'ut honket ndet bubun nini'ai 'et. Hamor hubuzkeh ts'un, Shechem be'abá, 'en 100 unelts'uk sooneya 'i k'elhla. ²⁰'Ink'ez 'et ndi buk'ut uzdelhk'un niwhuni'ai, 'ink'ez El Elohe Israel whulhni.^a

Dinah 'en bulh dzuh 'uhooja

34 K'an Dinah 'en Leah butse' 'en Jacob yuba ski 'ut'i, 'en 'un whenya keyah whutse' ts'un hubuntelh'ilh wheni. ²'Ink'ez 'et Shechem 'en Hamor buye' Hiv whut'en keyah hubudayiyaz, 'en ya'en hoh yilhchoot 'ink'ez yut'aainte 'ink'ez tinta' inilh'en. ³Buzul 'i be tube yuka'ninzun, Jacob butse' Dinah 'en, 'ink'ez ndunnah ts'ekeyaz tube yuk'ensi' hoh yulh yalhtuk. ⁴'Et hoh Shechem 'en be'abá Hamor yulh yailhtuk hoh njan ndutni, “Ndunnah ts'ekeyaz 'en sba buka'doni su'at wule ka.”

⁵'Ink'ez Jacob whulh udants'o Dinah butse' 'en tinta' inilh'en 'et. K'an buye'kah 'en tl'o k'ut ts'un whuz khunai bulh 'uhint'ah hoh 'udoodutun whuz hanahudelh whuts'un.

⁶'Et Hamor 'en Shechem be'abá 'en Jacob ts'un 'az whenya yulh yatelhtuk wheni. ⁷'Ink'ez Jacob buye'kah 'en tl'o k'uz hanahedel hoh whulh 'uhudants'o 'ink'ez hubudzi nduda sulí, 'ink'ez tube hanilch'e, Israel bubulh tube hoontsi' whe'uja 'et huwa Jacob butse' yut'aainte 'et. Njan 'aw nduhoneh hubacha'hoot'ah.

⁸'Et whunts'ih Hamor hubulh yailhtuk hoh njan ndutni, “Suye' Shechem 'en ntse' tube yuk'enduda. Sla'ineh hoh bugha inilhtih bu'at wule ka. ⁹'Ink'ez 'et sih lhgha hooduke. Nyutse'kah neghabonlelh 'ink'ez newhutse'kah 'en ngha booslelh sih. ¹⁰Hoh sih nelh dune onle, 'ink'ez keyah 'et sih nuwhulh nuhtsuh 'uhot'e. 'Et dune wahle 'ink'ez 'ilhuz nahlan wule, 'ink'ez keyah chah sih nuwhenich'oh 'oh ba hoht'i sih.”

¹¹Hoh Schechem 'en Dinah be'abá 'ink'ez bulhutsinkah 'en hubuts'un utni, “Nuhwhuna ts'un 'et hoonzoo nuhwhulh nahos'alh, 'ink'ez nts'e

^a **33:20** Ndi boozi, El Elohe-Yisrael, 'i “Yak'usda 'en Israel buYak'usda Ulhtus 'int'ah,” ni ho' 'utni. Ndunnah Israel k'us Jacob chah hiyulhni, 'en duyun k'ut whuz lhgha nadija tele. 'Et Yak'usda yuba nahezya hoontsi' whuch'a yugho tele buyun k'ut whusanáteja ka. Hoh Israel buyun k'ut whusanája hoh t'eeoninzun Yak'usda soo ultus dich'oh hoontsi' whuch'a bubulhyih. 'Et huwa Yak'usda 'en “El Elohe-Yisrael 'int'ah” 'en 'i boozi. 'Et John Yuk'uné'uzguz 10:28 Jesus ndutni, “'Ilhuz hiye khúna, 'i bugha ini'ai. 'Aw yachahutésdlah 'ink'ez 'aw dune sula k'éhaboolelh hoolah.” 'Et whuz na'a ndi boozi “El Elohe-Yisrael” ni ho' 'utni.

dusudahni 'et sih be nuhgha hos'alh. ¹² Soo dilhikut daneltsuk sts'u hukwa sudahni, ndi be lhghusduke hats'ulih ts'it'i ba 'ink'ez huwats'unle 'i nuhgha tesdlelh nts'ena'a huwa ts'un 'et dasudini hoh, 'et whunts'ih nts'ena'a dahoont'ah, 'et ndunnah ts'ekeyaz 'en sgha oolhtelh 'at test'ilh huba.”

¹³ 'Et whunts'ih Jacob buye'kah 'en Shechem 'ink'ez be'abá Hamor 'en k'ebanit'ah hoh hubulh yahulhtuk, Dinah hubulhtus 'en tinta' yunilh'en 'et huwa. ¹⁴ 'Ink'ez 'uhutni, “Njan 'aw ndo dutneh ghait'ah. Nuwhudestl'ah 'en 'aw ndan buka dune ts'inli 'i 'aw buk'ut cha'idut'us 'en bugha hodultelh ghait'ah. 'Et neba hukwaya hoonli 'uhoont'ah. ¹⁵ Njan hukw'ahtsih 'inja, 'et k'an zeh ngha taoodut'alh, nuwheni k'una'a 'inja k'an zeh. Khun teh ts'iyawh nuhwhudune 'en hika dune unli 'i buk'ut huba huzt'us t'eh. ¹⁶ 'Et k'an zeh nuwhutse'kah nuhgha tadultelh. 'Ink'ez 'et k'an zeh newhutse'kah nuwhutl'aboolhlelh 'ink'ez 'et sih nuwhulh dune ts'oole hoh sih 'ilho dune ts'oole. ¹⁷ 'Ink'ez 'et 'aw nek'unucha at'il t'eh, 'ink'ez 'aw buka dune ts'inle 'i buk'ut chanah whuts'it'us t'eh, 'et hoh newhutse' nabidulchoot 'ink'ez natodudelh.”

¹⁸ 'Ink'ez hubughunek 'i huba Hamor 'ink'ez Shechem, Hamor buye', 'en soo 'uhutni. ¹⁹ Hoh ndunnah chilh 'en 'aw huba chailh'il hoh njan ndutenilh whuts'un 'et. Jacob butse' 'en tube yoont'i 'et huwa. Hoh 'en tube ba soo whudezti, be'abá bukoo ts'iyawh whuch'a 'onus nus. ²⁰ Hoh Hamor 'ink'ez Shechem buye' 'en bulh ts'uwhut'i whucho hukwa'dentan 'et ni huni'az 'ink'ez ts'uwhut'i whucho whe dune 'en ndo buhutni, ²¹ “Ndunnah dune 'en nuwhulh soo huwhulh'ai. 'Et huwa whute nelh dune hoole, 'ink'ez lhk'elhla nehoole. 'Aw 'et njan keyah 'et huba soo hoolcho. Hubutse'kah 'en ne'at hoole 'ink'ez huwhutse'kah 'en hubu'at wule. ²² Njan 'ilhun 'et zeh nduts'uja t'eh, k'an zeh dune nelh dune hutele, hoh 'ilho ts'utele. 'Et ndan dune 'en ts'iyawh hika dune unli 'i buk'ut ts'otoot'as, 'et hedidut ts'iyawh nduhint'ah. ²³ Hubughunai 'i 'aw ih hubukeyah, 'ink'ez dant'i hinulhyeh 'i ih ne'ilhdzun tele? 'Et 'alha 'uhoont'ah! 'Et zeh nuwheni hubuts'un a'ah hubuzdooni 'ink'ez 'et nelh 'uhot'e sih.”

²⁴ 'Ink'ez ndan njan hukwa'dentan 'et hukwatezdel, 'en Hamor 'ink'ez buye' Shechem 'en hik'ah ts'i 'uja, dune ts'iyawh hika dune unli 'i bukak ts'owhuzt'us, ts'iyawh ndan ts'uwhut'i whucho whehandel 'en.

²⁵ K'an whulh tat dzin inle hukw'elh'az hoh hunduda 'et, Jacob buye' nanah Simeon 'ink'ez Levi, 'en Dinah bulhutsinkah 'uhint'ah, 'en 'ilhunah

hinli hoh soh cho hudetilh 'ink'ez hubeni ulhtus hoh ts'uwhut'i whucho 'et ni humi'az 'ink'ez ndan dune 'en ts'iyawh hubahangan. ²⁶ 'Ink'ez hoh Hamor 'ink'ez buye' Shechem 'en soh cho bula tah be hubungan, 'ink'ez Dinah 'en Shechem bukoo tinahinilhti 'ink'ez 'az whenahedel. ²⁷ Jacob buye'kah 'en ndunnah hubuhangan tah 'et keyah whutah hunindel 'ink'ez la'hedut'en, hubudestl'ah 'en tinta' hinilh'en 'et huwa. ²⁸ Hubusheep, hubumusdus, 'ink'ez hubudonkey, dant'i ts'uwhut'i whucho whuz 'ink'ez dant'i tl'o k'ut hooni chah, 'i ts'iyawh hiyilhchoot. ²⁹ 'Ink'ez ndai hiye soode'a 'i chah ts'iyawh. Hubuzkehkah chah, 'ink'ez hubu'atkah chah, 'en hubuhilhchoot, 'ink'ez dant'i koo hiyuzdla, 'i chah ts'iyawh hiyela 'et dut'en.

³⁰ 'Et Jacob 'en Simeon 'ink'ez Levi 'en ndo hubulhni, “Sulh dzuh niwhunah'ai ho' sahla sba hoontsi' sulh whuzulhtsi njan keyah huwhut'en ts'un, Canaan whut'en, 'ink'ez ndunnah Perizz whut'en 'en. 'Ink'ez si hoh 'aw chausdlan hooduto whuts'un such'a lhts'un ninahudandel 'ink'ez sutuzelghelh. 'Ilhuz sih 'ilho zeh 'utsoohooleh, sukoo delhts'i 'ink'ez sichah.”

³¹ 'Ink'ez 'uhutni, “Aw ih nuhwhuba dachahóot'ah hoh nuwhudestl'ah 'en 'ul'en k'una'a hoh nehitelh'en?”

Jacob 'en Bethel ts'un whenaja

35 Hoh Yak'usda (Elohim) 'en Jacob 'uyulhni, “Et ndoneh, Bethel ts'un inyalh 'ink'ez 'et nioona, 'ink'ez 'et buk'ut uzdelhk'un niho'alh, Yak'usda (El) ts'un ba, 'en nyunalh hainya ndet Esau nyoono 'en bunen ch'a bughutsítelhya da.”

² 'Ink'ez Jacob 'en ndan hikoo delhts'i 'ink'ez ndan hiyulh nudelh 'en ts'iyawh njan ndo bulhni, “Ndai 'uk'edeltsi 'i yak'usda la hiyilh'i, 'i ts'iyawh bula doohtnih 'ink'ez nuhwhuyust'e 'i soo na'doolhuneh 'ink'ez naih 'uyoo be soo nadoohneh. ³ Hoh 'et dizdoodelh 'ink'ez nduk Bethel ts'un ts'utoodelh. 'Ink'ez 'et Yak'usda (El) ts'un ba buk'ut uzdelhk'un niotes'alh, 'en sts'uhunih njan dzin sulh dzuh 'uhooja 'et, 'ink'ez 'en sulh 'int'ah nts'oh nusiya hoh.” ⁴ Hoh dant'i 'uk'edeltsi 'i yak'usda la hiyilh'i hubulak'ez 'ink'ez ndai dzegwul hubudzo ghu sula, 'i ts'iyawh Jacob tl'ahiyarla, 'ink'ez 'en ndi terebinth duchun, 'i Shechem huwuh nadi'a, 'et whuyuh whuyiyarla. ⁵ 'Ink'ez 'et whuch'a

hunindel, Yak'usda (Elohim) ba be wheóonujut 'i njan ts'uwhut'i whucho whut'en 'en nduhoolhcho hubuk'edindi, 'et huwa 'aw Jacob buye'kah 'en chabantiyolh.

⁶Hoh Jacob 'en Luz, 'et Bethel 'uhoont'ah, Canaan whuyun k'ut 'et didut 'ink'ez ndan hiyulh hedulh 'en 'et lhgha hudindel. ⁷'Ink'ez 'et buk'ut udezk'un niwhuni'ai hoh 'et hoozi, El Bethel whulhni, 'et hoh da huwa Yak'usda (Elohim) 'en yunalhts'et hainya inle, boono bunen ch'a yugha tsítelhya da.

⁸K'an Deborah, 'en Rebekah ba ne'ut'en, 'en dazsai 'ink'ez Bethel huwants'ih ts'ih 'et duchun terebinth nadi'a 'et whuyih hiyalhti. Hoh 'et Allon Bachuth whulhni.

⁹Hoh 'et doochah Yak'usda (Elohim) 'en Jacob yunalhts'et hanaja, Padan Aram ts'i hanaja hoh 'ink'ez hoonzoo 'obulhni yulhni yulhtsi. ¹⁰'Ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en 'utni, “Nyoozi 'i Jacob 'ant'e. Nyoozi 'aw Jacob chaints'utdutesnil njan 'onus 'un 'et. K'an hoh Israel 'i nyoozi tele.” 'Et hoh boozi 'i Israel yulhni.

¹¹'Ink'ez 'et chah Yak'usda (Elohim) 'en 'utni, “Si Yak'usda Degha Nus 'Ultus (El Shaddai) 'en 'ust'ah. Nahlan whule, 'ink'ez lkh'uz teh hoh nts'uhainde hutele. 'Ink'ez lhanah lhulh hedoh ts'uhahande 'en chah nyun gha hoh 'utet'e, 'ink'ez dayichokah 'en chah nyust'e ts'un hoh 'utet'e. ¹²Yun k'ut Abraham 'ink'ez Isaac hubugha whuni'ai inle, 'et ngha whuni'ai, 'ink'ez nts'uhainde nk'elh'az, 'en chah ba ndi yun k'ut hubugha ooni'ai.” ¹³Hoh 'et Yak'usda (Elohim) 'en nduk yuch'a whenaja, nts'e yulh yailhtuk inle 'et.

¹⁴Hoh 'et Jacob 'en nts'e yulh yailhtuk 'et, tse nadi'a niwhuni'ai 'et yuts'e' dutelhk'un wheni, 'i buk'ut 'et ndi ts'utnai 'et hukw'eyinyul 'ink'ez khe 'i chah hukw'eyilhdze. ¹⁵'Ink'ez Jacob 'en njan Yak'usda (Elohim) yulh yailhtuk, 'et Bethel whulhni.

Rachel dazsai

¹⁶Hoh 'et Bethel whuch'a nahundel 'ink'ez 'et 'aw 'et nilhdukwyaz Ephrath ts'i lhgha hudutedulh, 'et Rachel 'uski ka bulh 'ults'ulh 'ink'ez howa whulna cho hoh bulh 'ults'ulh. ¹⁷K'an 'et 'uhooja njan howa whulna cho hoh bulh 'ults'ulh 'et ndunnah ts'ekoo yugheztan 'en 'utni, “Whuniljut ilah, doochah duneyaz tant'i.” ¹⁸'Ink'ez nduhooja 'aw 'et

buzul dawhenintsai ('et dazsai) 'et yoozi Ben-Oni yulhni, 'et whunts'ih be'abá 'en Benjamin yulhni.

¹⁹Hoh Rachel 'en dazsai 'ink'ez Ephrath ('et Bethlehem 'uhoont'ah) 'et whuts'un 'et wheyihyalhti. ²⁰Ink'ez Jacob, 'en yuk'ut tse naidintsi. K'an dzin whuts'un ndi Rachel buk'ut nadi'a 'i 'awhuz ndunt'ah.

²¹Hoh Israel 'en hedulh hoh 'ink'ez Eder whunadi'a whegha 'et bubun nininla. ²²Ink'ez 'et nduhooja, Israel 'en 'et keyah whuti hoh Reuben 'en be'abá bu'at yugha nyus 'int'ah 'en Bilhah hiyulhni, 'en yugha inte, 'ink'ez Israel 'en whulh 'udants'o. K'an hoh Jacob buye'kah 'en lanezi nanah 'uhint'ah.

Jacob bulanezi nanah (12) buye'kah

²³Leah buyzkah 'en Reuben,
Jacob be 'udetsah whuzdli,
'ink'ez Simeon, Levi, Judah,
Issachar, 'ink'ez Zebulun.

²⁴Rachel buyaz 'en Joseph
'ink'ez Benjamin.

²⁵Bilhah, Rachel yunane'ut'en,
'en buyaz Dan 'ink'ez Naphtali.

²⁶Zilpah, Leah yunane'ut'en,
'en buyaz Gad 'ink'ez Asher.

Ndunnah 'en Jacob buye'kah 'en Padan Aram 'et huwhuzdli.

²⁷Hoh Jacob 'en be'abá Isaac ts'un lhgha dinya, Mamre, k'us Kirjath Arba ('et Hebron 'uhoont'ah), 'et Abraham 'ink'ez Isaac dune hanle. ²⁸K'an hoh Isaac budzin 'et 180 nawhudezut yinkak inda. ²⁹Hoh Isaac dek'elh'az hanaji 'ink'ez dazsai, 'ink'ez hubudne 'en hubuts'un whenaja. Tube hoonyan 'ink'ez budzin whudezbun, 'ink'ez buye'kah Esau 'ink'ez Jacob 'en wheyihyalhti.

Esau ts'uhainde

36 K'an Esau ts'uhainde 'uhint'ah, 'en boozi 'i Edom ts'uwhutni. ²Esau bu'atkah 'en Canaan whut'en hubutse'kah 'uhint'ah. Adah 'en Elon butse' Hitt whut'en. Aholibamah 'en Anah butse', Anah 'en

Zibeon butse' 'en Hiv whut'en, ³'ink'ez Basemath 'en Ishmael butse', Nebajoth bulhtus 'en. ⁴K'an Adah 'en buyaz hooni Esau bulh, 'en Eliphaz, 'ink'ez Basemath 'en buyaz Ruel. ⁵'Ink'ez Aholibamah buyazkah 'en Jeush, Jaalam, 'ink'ez Korah. Ndunnah 'en Esau buye'kah njan keyah Canaan 'et huwhuzdli 'en ba. ⁶'Et hoh Esau 'en hubu'at naobilchoot, buye'kah, butse'kah, 'ink'ez ts'iyawh hikoo ne'hut'en, bumusdus, 'ink'ez bughunai ts'iyawh, 'ink'ez dant'i hiyit'i hube'ildzun suli, njan keyah Canaan inda, 'et 'i chah ts'iyawh nahiyilchoot 'ink'ez keyah ts'un whenya buchistl'ah Jacob 'en buch'a. ⁷Dant'i hit'i 'i stabe lhai suli. 'Aw lhulh 'uhoot'e ghait'ah, 'ink'ez keyah dune hinli 'et 'uwhe hubula 'uhooneh ghait'ah, hubughunai 'i stabe lhai 'et huwa. ⁸Hoh Esau 'en Seir dzulh 'et ninina, Esau 'et Edom 'uhoot'ah.

⁹Hoh njan Seir dzulh 'et Edom whut'en hube'abá Esau, 'en ts'uhahande 'uhint'ah.

¹⁰Ndunnah 'en Esau buye'kah huboozi:

Eliphaz 'en Adah buyaz,

Adah 'en Esau bu'at.

Esau buye' Ruel 'en Basemath buyaz Esau bu'at.

¹¹Eliphaz buye'kah 'en Teman,

Omar, Zepho, Gatam, 'ink'ez Kenaz.

¹²'Et Esau buye' 'en Eliphaz, ndun Timna 'en bu'at 'en

yugha nyus 'ante. 'En buyaz Amalek, Eliphaz ba.

Ndunnah 'en Adah buye'kah, Esau bu'at.

¹³Ndunnah 'en Reuel buye'kah 'uhint'ah:

Nahath, Zerah, Shammah, 'ink'ez Mizzah.

'En Basemath buyaz Esau bu'at.

¹⁴Ndunnah 'en Aholibamah buyazkah, 'en Esau bu'at, Anah butse'

Zibeon whutse', 'ink'ez buyazkah 'en Jeush,

Jaalam, 'ink'ez Korah, Esau hube'abá.

¹⁵Ndunnah dayikah 'en Esau buye'kah 'uhant'e. Eliphaz

buye'kah, 'en Esau buye' 'udetsah 'uhant'e.

Dayi Teman, dayi Omar, dayi Zepho, dayi Kenaz,

¹⁶dayi Korah, dayi Gatam, 'ink'ez dayi Amalek.

'En Eliphaz hubudayi 'uhant'e keyah Edom 'et, Adah buyazkah 'en.

¹⁷Ndunnah 'en Reuel buye'kah Esau buye':

dayi Nahath, dayi Zerah, dayi Shammah,

- 'ink'ez dayi Mizzah.
 'En Reuel hubudayi 'uhant'e keyah Edom 'et, Basemath
 buyazkah, Esau bu'at.
 18Ndunnah 'en Aholibamah buyazkah Esau bu'at:
 dayi Jeush, dayi Jaalam,
 'ink'ez dayi Korah.
 Ndunnah dayikah Aholibamah 'en hits'u hainde, Esau
 bu'at 'en Anah butse'.
 19Ndunnah 'en Esau buye'kah, 'en Edom ts'utni, 'ink'ez
 ndunnah 'en hubudayikah 'uhant'e.

Seir hubuye'kah

- 20Ndunnah 'en Seir hubuye'kah 'uhant'e, 'en Hor whut'en
 'et keyah dune hinli,
 Lotan, Shobal, Zibeon, Anah,
 21Dishon, Ezer, 'ink'ez Dishan.
 Ndunnah 'en Hor whut'en hubudayi 'uhant'e Seir
 hubuye'kah, keyah Edom 'et.
 22'Ink'ez Lotan buye'kah
 23Ndunnah 'en Shobal buye'kah:
 'enne Hori 'ink'ez Heman, Lotan bulhtus 'en Timna huyulhni.
 Alvan, Manahath, Ebal, Shepho, 'ink'ez Onam.
 24Ndunnah 'en Zibeon buye'kah 'en 'ahunelht'et
 Ajah 'ink'ez Anah. Ndunnah Anah 'en 'uja tintuz too k'et
 nahoo'ai be'abá Zibeon budonkey yuba gheztan da.
 25Ndunnah 'en Anah buzkeh:
 Dishon 'ink'ez Aholibamah,
 'en Anah butse'.
 26Ndunnah 'en Dishon buye'kah 'uhint'ah:
 Hemdan, Eshban, Ithran, 'ink'ez Cheran.
 27Ndunnah 'en Ezer buye'kah:
 Bilhan, Zaavan, 'ink'ez Akan.
 28Ndunnah 'en Dishan buye'kah:
 'en Uz 'ink'ez Aran.
 29Ndunnah 'en Hor whut'en hubudayi 'uhant'e:

dayi Lotan, dayi Shobal,
 dayi Zibeon, dayi Anah,
³⁰dayi Dishon, dayi Ezer,
 'ink'ez dayi Dishan.

'En Hor whut'en hubudayi 'uhant'e. Hubukeyah Seir 'et
 hukw'una'a hoh dayi hanle.

Edom hubudayi cho

³¹'Et whutsahda ndunnah Israel whut'en 'en hubudayichokah
 k'une'buhul'en whutele, 'et ndunnah 'en keyah Edom whut'en en
 hubudayichokah k'une'buhul'en 'uhant'e.

³²Bela 'en Beor buye' 'en Edom hubane'duni 'ink'ez
 buts'uwhut'i whucho 'et Dinhabah ts'uwhutni.

³³Bela dazsai hoh Zerah buye' Jobab 'en Bozrah
 whut'en 'en yuk'edanya.

³⁴Jobab dazsai hoh Teman keyah whut'en Husham 'en yuk'edanya.

³⁵'Ink'ez Husham dazsai hoh Bedad buye' Hadad, 'en Midian
 hubut'ayesiya hoh hubuch'a'nilhde, njan Moab
 whut'l'o k'ut, 'et 'en yuk'edanya 'ink'ez buts'uwhut'i
 whucho 'et njan keyah Avith ts'odani.

³⁶Hadad dazsai hoh Masrekah whut'en Samlah 'en
 yuk'edanya ant'e.

³⁷'Et Samlah dazsai hoh, took'oh taba Rehoboth whut'en
 Saul, 'en yuk'edanya.

³⁸Saul dazsai da, Achbor buye' Baal-Hanan, 'en yuk'edanya.

³⁹Achbor buye' Baal-Hanan dazsai hoh, Hadar, 'en yuk'edanya
 'ink'ez buts'uwhut'i whucho 'et Pau ts'uwhutni. Bu'at
 boози 'en Mehetabel, Matred butse', 'en Mazahab butse'.

Esau hubudayikah

⁴⁰Ndunnah 'en Esau hubudayikah huboozi 'en keyah nts'e hahande
 huwa hubukeyah 'ink'ez huboozi chah:

dayi Timnah, dayi Alvah, dayi Jetheth,

⁴¹dayi Aholibamah, dayi Elah, dayi Pinon,

⁴²dayi Kenaz, dayi Teman, dayi Mibzar,

⁴³dayi Magdiel, 'ink'ez dayi Iram.

'En hubudayikah 'uhant'e. Hubukeyah hube'hoolhdzun
hoh huwhut'i hukw'una'a. Esau 'en Edom
whut'en hube'abá ant'e.

Joseph ba hooncha 'et whunanute

37 K'an Jacob njan keyah dune unli 'et be'abá 'en 'astlah whuts'un
'et keyah Canaan dune inle.

²Jacob nts'oh tune'ust'en 'et, Joseph 'en lanezi 'onus 'at skwunlai
'onus 'at nankoh (17) nawhudezut hoh uzulh hoh boonokah bulh khunai
ye'hulhyi. Ndunnah hubuchístl'ayaz 'en be'abá bu'atkah Bilhah buyazkah
'ink'ez Zilpah buyazkah, 'en 'uhuja, njan yilah 'uhuja 'et be'abá ts'un
hubuk'un'a whelnuk.

³K'an hoh Israel 'en Joseph deghunla yuk'ensi' buzkeh ch'a ts'iyawh,
'aw 'et tezut hoh buye' suli 'et huwa. 'Ink'ez buzoot 'i lhelhts'un 'uwhut'en
'i yuba 'uyinla. ⁴'Et hoh boonokah 'en honilh'en hube'abá 'en soo
dughunlai yuk'ensi' 'et, 'et huwa 'aw chahiyoot'i 'ink'ez 'aw chah soo
hiyulh yaoolhtuk ghait'ah.

⁵'Et Joseph 'en nusuti 'et be hubulh nawhulnuk boonokah ts'un.
'Ink'ez 'et huwa 'onus nus hits'udutnik. ⁶Hoh 'et 'obulhni, “Sla'ahneh
hoh, soo soo zelhts'ai ndi nuste hoh bunansiti 'i. ⁷Njan 'et 'idut'ah,
tl'o k'ut 'et tl'o didulghel 'ink'ez whunulh'en sutl'o dulghel 'i duk
'uja 'ink'ez ts'ih'un nadi'a suli. 'Ink'ez nuhwheni nuhtl'o dulghel
'i ts'iyawh hinat nudelhuya 'ink'ez sutl'o delhghel 'i hits'un yuk
'int'ah.”

⁸Hoh boonokah 'uhiyulhni, “Neba ne'dutani? K'us soo degha nus
neba ne'dutani ih?” Hoh 'et huwa 'onus nus hits'udutnik, yenute 'ink'ez
bughunek chah.

⁹'Et doochah nusuti 'ink'ez boonokah ndo bulhni, “Whunulh'en nusiti
doochah nusiti k'an 'et sa, 'ulh'ek ooza, 'ink'ez lanezi 'onus 'at sum 'i
sts'un yuk 'uhint'ah.”

¹⁰Hoh 'et be'abá, boonokah 'en ndo bulhni, 'ink'ez be'abá 'en yulh
hunilch'e 'ink'ez 'uyulhni, “Dant'i nute 'i bunaninte? Nye'ama, si, 'ink'ez
nyoonokah 'en ih mba ndi yun k'ut 'et yuk mba uztenilh ih?” ¹¹'Ink'ez

boonokah 'en hits'un oonih hinli, 'et whunts'ih be'abá 'en budzi yuh whudelh'ai.

Joseph 'en boonokah hiye'onket

¹² 'Et hoh boonokah 'en hube'abá bughunai ye'hutelhyi ka Shechem ts'ih whehandel. ¹³ 'Et hoh Israel 'en Joseph 'uyulhni, “'Aw ih nyoonokah Shechem ts'ih khunai ye'hulhyi? 'Anih whuz nyutoolh'a.” Hoh 'et yuts'un 'utni, “Njan 'ust'ah.”

¹⁴ Hoh 'et 'uyulhni, “Sla'ineh hoh, inyalh nyoonokah soo 'uhint'ah hoh, khunai chah soo 'int'ah hoh, 'ink'ez khunek 'i whuz suba hanado'alh.” 'Et hoh njan Hebron whukoh 'et whehayalh'a 'ink'ez Shechem ts'ih whenya.

¹⁵ K'an 'et dune 'ilhunah 'en nayilhti 'ink'ez 'et 'int'ah, tl'o k'ut hoh nuya, 'ink'ez dune yoodulhkut hoh 'uyulhni, “Dant'i kuninta?”

¹⁶ Hoh 'et 'utni, “Soonokah 'en hubukunusta. Slaineh hoh nts'e khunai ye'hulhyi, 'et ndusudini?”

¹⁷ 'Ink'ez dune 'utni, “Njan whuch'a hunindel, 'et nduhutni huboozalhts'a, 'Dothan ts'ih ts'utodelh'.” Hoh Joseph 'en huboonokah huba k'ah whenya, 'ink'ez Dothan 'et naoobinla.

¹⁸ K'an hoh ye'az de uyalh hoh nk'a chah hubugha nichasyak da, hituzelghelh wheni lhahoduleh.

¹⁹ 'Et 'ulhuhudutni, “Whunúlh'en ndunnah nute 'en nets'un úyalh!
²⁰ 'Anih! K'an 'aw 'et ts'uzoolghelh 'ink'ez tsak'et whuz whets'ooneh, 'ink'ez njan nduzdooni, “Tintah khunai cho yentlah!' 'ink'ez 'et sih yunanute 'et dahoneh simba?”

²¹ 'Et whunts'ih Reuben, 'en whulh oozalhts'a hoh 'et hubula k'ez hayalhti 'ink'ez 'utni, “'Aw chats'uzoolghel.” ²² 'Ink'ez Reuben 'en 'obulhni, “'Aw skai nachaduzoolhti, 'et whunts'ih njan tintah tsak'et whuz'ai 'et whets'ooneh 'ink'ez 'aw but'achaghuzoohnal.” 'Et khun sih hubula k'ehanayoolhtelh 'ink'ez be'abá ts'un naítoolhte.

²³ Hoh 'et 'uhooja, Joseph boonokah ts'un lhgha dinya hoh bunaih 'i hits'ahahianla, budzoot lhelhts'un 'uwhut'en 'i. ²⁴ 'Ink'ez hiyilhchoot 'ink'ez njan tsak'et 'et yuk whehiyano, 'ink'ez njan tsak'et 'et 'aw too chahoolah.

²⁵ 'Ink'ez 'et natl'ahudeltsi 'uhuteyi ba, hoh n'un hita'en 'ink'ez honilh'en, Ishmael whut'en 'en hoh hedulh hubucamel bulh Gilead ts'ih

hahandel, soo iltsun, balm, 'ink'ez myrrh, 'i hiyelelh hoh hedulh nts'un Egypt ts'ih hitezdla.

²⁶ Hoh Judah, 'en boonokah ts'un 'utni, “Dant'i nuhwhugha tekulh? Nuhwhuchistl'ah sedulghi 'ink'ez buzkai ntedul'i t'eh? ²⁷ 'Anih, 'ink'ez Ishmael whut'en hubuts'un be' ts'oket, 'ink'ez 'aw newhula be yuk'uz 'oot'e ghait'ah. 'Et hoh nuhwhuchístl'ah nuhwhutstsen chah 'int'ah.” 'Ink'ez boonokah 'et hiyoozálh'ts'a.

²⁸ Hoh Midian whut'en lhk'elhlane' hule 'en hoh hedulh hoh boonokah 'en Joseph tsak'et hanahiyalhti 'ink'ez Ishmael whut'en hubuts'un hiye'onket nat lanezi (20) silver, 'i shekel hiyulhni. 'Ink'ez Joseph 'en Egypt ts'ih whenahiyalhti.

²⁹ Hoh Reuben 'en tsak'et whuz lhgha nadija 'ink'ez 'alha Joseph 'en 'aw tsak'et 'et chahoolah, 'et huwa bunaih 'i yaídalhch'ul. ³⁰ 'Ink'ez bulhutsin ts'un lhgha nadija 'ink'ez 'utni, “Duneyaz 'aw chahoolah, 'ink'ez si, nts'e simba toosya?”

³¹ 'Et hoh Joseph budzoot 'i sbaiyaz nahizelgh'i 'ink'ez buzkai 'i budzoot be toonehíyulhchooz. ³² 'Et budzoot lhelhts'un 'uwhut'en 'i nahitelhchooz 'ink'ez be'abá ghu nahinilhchooz hoh njan nduhutni, “Ndi naídulchooz, nt'eninzun ih? Nye' budzoot k'us 'awundooh tusah?”

³³ 'Et nayoolhuts'it 'ink'ez 'utni, “Suye' budzoot 'i 'aw 'i 'int'ah. Tintah khunai yentlah hoh 'int'ah. Whulh nat chahoot'ah hoh Joseph yube'dalhch'ul.”

³⁴ Hoh Jacob bunaih 'i yaídalhch'ul 'ink'ez 'ezdlai zuz 'i butsi tah yughaiwezduz. 'Ink'ez lhat dzin whuts'un buye' ka budzi nduda. ³⁵ 'Et buye'kah, butse'kah 'en higha nidulh hoh soo ne'hiyulh'en, 'et whunts'ih 'aw soo ne'ts'oolh'en chahoot'i, 'ink'ez 'et 'utni, “Sudzi nduda 'aw 'et ndusda hoh tsak'et suts'utelhtel hoh 'ust'ah.” 'Ink'ez 'et yuba yuk'etso.

³⁶ K'an hoh Midian whut'en 'en Potiphar, Egypt whut'en, Pharaoh hubunelghel, 'en ts'un ye'onket, hubane'duni 'en huba moodih 'en.

Judah 'ink'ez Tamar

38 'Et hukw'elh'az Judah 'en bulhutsinkah hubuch'a ninya 'ink'ez ndunnah Adullamite whut'en, 'en 'astl'ah yulh dune tele wheni, 'en boozi Hirah ts'utni. ² 'Ink'ez 'et Judah, Canaan whut'en butse' boozi 'i Shua ts'utni, 'en yutelh'en 'ink'ez yughusda hoh yut'ainte. ³ Hoh buzki

hooni 'ink'ez 'en duneyaz suli hoh boozi Er yulhni. ⁴Doochah buzki hooni hoh 'en duneyaz 'en boozi Onan yulhni. ⁵'Ink'ez doochah buzki hooni hoh 'en chah duneyaz 'ink'ez boozi Shelah yulhni. 'Et Chezib keyah 'et nuya hoh 'uski yuba ut'i.

⁶'Et Judah 'en buye' 'udetsah 'en bu'at yuba 'utahailhti 'ink'ez boozi 'en Tamar. ⁷'Et whunts'ih Judah buye' 'udetsah Er, 'en Moodihti (Yahweh) bunalh hoh tinta'tut'i 'ink'ez Moodihti (Yahweh) 'en Er yuzelghhi.

⁸'Ink'ez Judah 'en Onan 'uyulhni, "Nyoono bu'at 'en buts'inyalh 'ink'ez bughonda hoh buzki 'en nyoono ba 'uskeh tele. 'Et 'i sih bughaiyookat." ⁹Hoh Onan nt'ooninzun 'et ndunnah skeh hoteleh t'eh, 'en 'aw didut ba skeh chahutesdle, 'ink'ez Er ndai yit'i 'i 'aw bugha chafteskulh. 'Et huwa 'et njan nduhooja hoh hukw'elh'az boono bu'at ts'un daninya hoh yut'aainte. 'Ink'ez buch'a 'uhooja, 'i yun k'uz ts'ih whenluz boono yuba 'uski tet'ilh whuch'a. ¹⁰'Et njan nduja 'et 'aw Moodihti (Yahweh) ba chahoozoh. 'Et huwa 'en chah yuzelghhi.

¹¹'Et Judah 'en Tamar buyaz 'at 'en 'uyulhni, "Awhuz tsandelh onle nyu'abá bukoo, 'et suye' Shelah 'en k'enteyelh whuts'un." 'Et hoh ndutni, "Khun sih boonokah k'una'a daootsah sih." 'Ink'ez Tamar be'abá bukoo ts'ih whenaja 'et dune tele wheni.

¹²Hoh 'et nduhooja hukw'elh'az Shua butse', 'en Judah bu'at, 'en dazsai 'ink'ez Judah k'unihina'ah. 'Ink'ez busheep haghaz ts'un Timnah 'et, didut 'ink'ez yulh dune Hirah, 'en Adullam whut'en, 'en bulh.

¹³'Ink'ez Tamar ndi hiyulhni, "Whunilh'en, nzaz 'en nduk Timnah ts'ih teyalh busheep hateghuz wheni." ¹⁴Hoh butsandelh naih 'i ts'ahanayelya 'ink'ez dunen k'ana'dalhdel 'ink'ez k'ana'welhunik 'ink'ez nts'e ts'et whuz'ai 'et nitl'adenda Timnah whuts'un. 'Et whunalh'en Shelah 'en k'enenyi 'ink'ez 'aw bu'at k'una'a hitl'achayilhtel 'et huwa.

¹⁵Hoh Judah ya'en hoh ts'ekoo 'ul'en 'int'ah ninzun, bunen gha'welhnik 'et huwa. ¹⁶Hoh yugha uyalh 'et yugha nininya 'ink'ez 'uyulhni, "Slaineh hoh ngha nt'aooste." 'Aw nt'echaonizun ndunnah 'en buyaz 'at 'et. Hoh 'et 'utni, "Dant'i sgha tanlelh st'aainte t'eh?"

¹⁷Hoh 'et 'utni, "Sbaiyaz sih ntl'aoolhtelh." Hoh 'et 'utni, "Hoonliyaz hoh sba 'otanolilh ih ndi sbaiyaz sts'otl'atalhtelh whuts'un?"

¹⁸'Et hoh 'utni, "Dant'i 'i ngha niteslelh?" 'Et 'utni, "Ntsinidelya, nlande'ai, 'ink'ez ntuz nla k'ez 'i." Hoh yutl'ayanla 'ink'ez yut'aainte hoh yubalchan.

¹⁹ 'Et dinadija 'ink'ez 'un whenaja. Bunen ka' delhdel 'i ts'ahanayelya 'ink'ez tsandelh naih 'i ye soo naduja.

²⁰ 'Ink'ez Judah 'en bulh dune Adullam whut'en bula k'ez ndi sbaiyaz 'i ts'ekoo yuts'otl'ayalhti, dant'i yuba 'uhoonla, 'i yulak'ez yuba hanayoolelh ka. 'Ink'ez ndun ts'ekoo 'aw chahoolah. ²¹ 'Ink'ez dunekah 'et dune hinli 'en huboodulhkut, "Ts'ekoo 'ul'en ti whut'en 'et hukw'abah usda, 'en nts'e 'int'ah?" 'Ink'ez 'en 'uhutni, "Njan 'et 'aw ts'ekoo 'ul'en chahoolah 'uhoont'ah."

²² Hoh Judah yuts'un lhgha nadija 'ink'ez 'utni, "Aw nachaidultel. 'Ink'ez dunekah 'et dune hinli 'en 'uhutni, 'aw ts'ekoo 'ul'en chahoolah njan 'et."

²³ Hoh Judah 'utni, "Whute, duba yoolhchoot, hooya nuhoolhtsilh sih, ndi sbaiyaz 'i buts'otl'ayalhti 'ink'ez 'aw nachaiflhtel."

²⁴ Hoh 'et lhawhuzut tat sanun bat'en hukw'elh'az hoh Judah hiyulh nawhelnuk hoh njan 'et nduhutni, "Tamar nyas'at 'en ts'ekoo 'ul'en la'dudil'i 'ink'ez 'onus 'un chah 'uski tet'i ts'ekoo 'ul'en lainle 'et huwa." Hoh Judah 'utni, "Whusalhtih 'ink'ez dook'un ka 'oohleh!"

²⁵ Hoh 'et whuz hahiyalhti hoh ndi yutl'ayanla inle 'i buzaz ts'otl'ayanla 'ink'ez 'utni, "Ndi ndan be'ildzun 'en ba 'uski ust'i." 'Ink'ez 'et 'utni, "Slaaneh ndi ndan be'ildzun, lande'ai, tsi nizardelya, 'ink'ez ndi tuz 'i."

²⁶ Hoh Judah 'en nayoolhuts'it hoh njan ndutni, "Ndunnah ts'ekoo 'en such'a 'onus nus ts'ah'un ts'ekoo unli, 'aw suye' Shelah 'en bugha chayulhtel 'et huwa." 'Ink'ez 'aw whulh nat nt'echainizun suli.

²⁷ K'an 'et hoh lhawhuzut busk'i whutele ba newhuninzut hoh whunul'en nanah bucha dinke. ²⁸ 'Et nduja buzkeh wheooninle hoh 'ilhunah 'en yuts'un nidelnik hoh ts'ekoo yughunli 'en yubatseh dulk'un 'i yula yeyulhchuz hoh 'utni, "Ndunnah choo hooni," ni. ²⁹ 'Et 'uja bula k'ah whenadelnik hoh bulhutsin 'en hooni 'aw bakatsih chahooslih hoh, 'et 'utni, "Dainja hoh 'inja? Ndi whuch'a buk'uninya 'i be nts'un 'uhot'e." 'Et huwa hoh boozi 'i Perez be yoozi. ³⁰ 'Et hukw'elh'az hoh buchistl'ah hooni bula yubatseh dulk'un 'i buschuz, 'ink'ez 'en boozi Zerah yulhni.

Joseph 'en 'ulhna suli keyah Egypt 'et

39 K'an hoh Joseph nts'un Egypt ts'ih whehiyalhti, 'ink'ez Potiphar, 'en hubudayi cho Pharaoh hubunelghel 'en hubane'duni, 'en

'ilhunah huba moodih unli, 'en Egypt whut'en 'en yonket. Ishmael whut'en ts'un 'en nts'un lhgha hidilhti.

²'Et Moodihti (Yahweh) 'en Joseph yulh 'int'ah, 'ink'ez 'et tube dunih hoh budula'whudut'en, 'ink'ez dubane'duni Egypt whut'en 'en bukoo 'et usda. ³'Ink'ez dubane'duni whunalh'en Moodihti (Yahweh) 'en yulh 'int'ah 'et. 'Ink'ez Moodihti (Yahweh) yulh 'int'ah dant'i 'uyuleh 'i soo cho yulak'ez nus ut'ih. ⁴Hoh Joseph 'en yuba soo 'int'ah 'ink'ez yuk'uninulhdzut, 'ink'ez bukoo 'et huweztan yulhtsi. 'Ink'ez dant'i yit'i 'i ts'iyawh yutl'ahonla yubane'dooni ka. ⁵'Et nduhooja ndet bukoo haghootan ka yutl'aho'ai, 'ink'ez dant'i ts'iyawh yutl'ahonla da whuts'un, Moodihti (Yahweh) 'en ndunnah Egypt whut'en bukoo 'et Joseph bugha hoh hoonzoo 'obulhni whulhtsi. 'Ink'ez ndai ts'iyawh bukoo 'uhoont'ah, 'ink'ez butl'o k'uz chah, 'et Moodihti (Yahweh) 'en hoonzoo 'obulhni whulhtsi. ⁶'Et dant'i yit'i 'i ts'iyawh Joseph yula k'eyanla, 'ink'ez 'aw hoonliyaz huwununi chanizut, ndi lhes yeyi 'i zeh. 'Ink'ez Joseph 'en nzoo null'en, buyust'e chah.

⁷'Et nduhooja hukw'elh'az yubane'duni bu'at 'en Joseph yuka'ninzun hoh yunilh'en, 'et 'utni, “Sgha sinti.”

⁸'Et whunts'ih yuch'atsi'desnih 'ink'ez hoh yubane'duni bu'at 'en 'uyulhni, “Whunilh'en sba ne'duni 'en 'aw nt'echaonizun dant'i njan koo sulh 'int'ah. 'Et 'ink'ez ndi yit'i 'i ts'iyawh stl'ahonla slak'ez ts'ih. ⁹'Aw 'ilhunah whunts'ih sch'a ncha chahoolah. 'Et 'aw 'ilhuk'i whunts'ih sch'a k'ah chahootun, nyun zeh nyun hoh bu'at ninli 'et huwa. K'an daja hoh njan tube tinta' test'ilh 'ink'ez Yak'usda (Elohim) ch'a lubeshi 'utesdliih?” ¹⁰'Et nduhooja ts'ekoo 'en dzin totsuk Joseph yulh yalhtuk, yugha whute k'us yulh 'oote ka, hoh 'et 'aw yuk'ah ts'icha'inil.

¹¹'Et ndoh bat'en 'et nduhooja, Joseph 'en kooz ts'i whenya be 'ut'en 'i yugha tughena wheni, 'ink'ez 'aw 'ilhunah dune whunts'ih koo whez ts'ih 'et chahoolah. ¹²Hoh ts'ekoo 'en yunaih be dighelchoot 'ink'ez 'uyulhni, “Sgha sinti,” yulhni hoh yula k'ehallhah 'ink'ez bunaih 'i 'awhuz bula k'ez yelhchooz 'ink'ez yughu nats'itelhuya, 'ink'ez 'az yuch'a whenalgai.

¹³'Et nduhooja njan yunaih 'i bula k'ez yulhchooz 'ink'ez 'az ts'i whenatsilya hoh, ¹⁴'et bukoo dunekah 'en hubuka na'detni, 'ink'ez 'et ndo bulhni, “Whunulh'en, ndun Hebrew whut'en 'en neghinilhti neghu notelyoh ba. 'En sughu danininya 'ink'ez sughu notelyoh ba, 'ink'ez 'et tube cho hoh alhudzul. ¹⁵'Et nduja suyiz 'i tube cho hoh ha'adelhúdzul, 'et

sudzuts'ai hoh bunaih 'i 'aw 'et sughu naiya'ah hoh whenats'ilya 'ink'ez 'az whenaja.”

¹⁶ Dune bunaih 'i 'aw 'et k'ut yulheya dubane'duni 'en hanaja whuts'un hoh. ¹⁷ Hoh 'et nduyulhni, khunek nde'a 'et ndutni, “Ndun 'ulhna Hebrew whut'en neghu nilhti, 'en sughu daninya 'ink'ez sughu notelyoh ba. ¹⁸ 'Et nduhooja tube cho hoh ha'adelhúdzul hoh bunaih 'aw 'et sugha nayá'ah 'ink'ez 'az whenatsilya.”

¹⁹ Hoh 'et dubane'duni 'en bu'at bughunek yoozalhts'a hoh njan ndutni 'et, “Nye' 'ulhna 'en njan ndusinla,” ni hoh whuske be hunilch'e. ²⁰ Hoh Joseph yubane'duni 'en yilhchoot 'ink'ez tsak'e yalhti, njan 'et hubudayi cho ba tsak'e hudelhts'i, 'et tsak'e usda.

²¹ 'Et whunts'ih Moodihti (Yahweh) 'en Joseph yulh 'int'ah 'ink'ez yugha te'ninzun hoh whenelhtan, 'et huwa ndun tsak'edelhts'i ba ne'duni, 'en Joseph yuba dune unzoo yuninzun. ²² Hoh tsak'edelhts'i huweztan 'en ndan tsak'edelhts'i 'en Joseph ts'un bula k'ebanla, nduhoont'ah 'et 'uhut'en, 'et didut ba 'uhoont'ah. ²³ Tsak'edelhts'i ba huweztan 'en 'aw dahoont'ah whunts'ih chaonilh'en, ndai Joseph bula k'ez 'uhoont'ah 'et Moodihti (Yahweh) 'en yulh 'int'ah 'et huwa. 'Ink'ez dahoont'ah 'ut'en 'et chah Moodihti (Yahweh) 'en ts'iyannah huba soo 'uhoont'ah whulhtsi.

Tsak'edelhts'i hubunute

40 'Et njan nduhooja hukw'elh'az 'et ndunnah Egypt whudayicho yuba ne'ut'en 'en 'ink'ez yuba 'ulht'es 'en chah hubumoodih 'en hich'a 'uts'un 'uhuja. Hubumoodih Egypt whudayicho 'en. ² 'Ink'ez hubudayi cho Pharaoh 'en ndunnah nanah yuba ne'ut'en, 'en dayi ne'ut'en 'ink'ez dayi 'ulht'es 'en tube hoh hubulh hunilch'e. ³ Hoh 'en tsak'edelhts'i ba ne'duni 'en tl'abalhti tsak'ez delhts'i ba, 'et Joseph 'en chah 'et tsak'esda. ⁴ Tsak'edelhts'i humoodih 'en ndunnah nanah 'en Joseph huba ne'duteni hiyulhtsi, 'ink'ez 'et tsak'e hudelhts'i 'astli'iyaz whuts'un.

⁵ Hoh ndunnah 'en Egypt whudayicho ba ne'ut'en 'ink'ez 'ulht'es, 'en njan tsak'e hudinke 'en nahuzti 'uhunelht'et. 'Ilhunah hinli hoh 'ilha 'ulh'ek nahuztez 'ink'ez 'ilhunah hinli hoh hedich'oh lhelhts'un na'a nahúztez.

⁶ 'Ink'ez Joseph 'en bundada 'et hubughudaninya hoh hubunilh'en 'ink'ez hubudzi nduda hoh hubunilh'en. ⁷ Hoh Pharaoh ba ne'duni 'en

hiyulh 'int'ah njan humoodih bukoo nets'oontun 'et 'utni, “K'an dzin 'et dant'i ka stabe nuhwhudzi nduda nuhlhú'en?”

⁸Et 'uhiyulhni, “Ilhunah nidudli hoh nusiduti 'ink'ez 'aw 'ilhunah whunts'ih ndi nuwhuba khunek datni 'i 'aw neba nt'onozin chahoolah.” 'Et Joseph 'en 'obulhni, “Aw ih khunek datni 'i nt'onteszín 'i Yak'usda (Elohim) 'aw 'en zeh ba 'uhoont'ah? Slaineh hoh ndusudini.”

⁹Dayi ne'ut'en 'en njan whunansuti 'i yuk'e yulh nawhulnuk hoh njan ndutni, “Whunilh'en, hanulhye 'i sudah 'int'ah hoh bunanuste, ¹⁰ndi nunulhye 'i tat butsu'uh'alnyhi. 'Ants'i but'an whutele k'una'a 'int'ah. Khunyaz bindak 'i butsu'uhaninelhyi 'ink'ez bindak 'i mai k'enen't'ai butsu'uhainalhyi. ¹¹Hoh Pharaoh bulubot 'i slak'ez 'int'ah. Hoh mai 'i nilhchoot 'ink'ez Pharaoh bulubot bez ts'ih lhbe'nalnhnik, 'ink'ez Pharaoh bulubot bula k'eyákai.”

¹²Hoh Joseph njan ndiyulhni, “Ndi 'i njan ndutni hoh 'utni bunaninte 'i. Ndi tat butsu'uh'alnyhi, 'i tat dzin 'uhoont'ah. ¹³K'an whulh tat dzin, 'et Pharaoh ntsi 'i duk naitedlilh 'ink'ez ndet 'int'ah 'et ninanyutelht'elh. Hoh Pharaoh bulubot 'i bula k'eta'alh whutsah ne'whut'en k'una'a nkeda ba ndint'en hoh da. ¹⁴Et whunts'ih sunaoolnih nyulh soo 'uhooja teh. 'Ink'ez sla'ineh hoh hoonzoo sutsu'un ont'e Pharaoh ts'un sghuyaaoolhtuk 'ink'ez njan koo 'et whehanasolhtelh. ¹⁵Et 'alha hoh Hebrew hubuyun k'ut whuch'a sts'u nez'i 'ink'ez 'aw njan dahoont'ah whunts'ih tinta cha'ust'il. 'Et whunts'ih njan tsak'ez 'et suhulhda.”

¹⁶Et dayi 'ulht'es 'en njan khunek datni whunélhtan 'et soo 'utni hoh Joseph ts'un 'utni, “Sichah nasiti 'ink'ez njan 'et tak'i lhuyul lhests'ai 'i sutsi k'ut sula. ¹⁷Degha nduk k'its'ai 'i ts'iyaini sut'e 'i be yuzdla Pharaoh ba, 'ink'ez dut'ai 'i ts'iya yulhtsi ndi k'its'ai sutsi k'ut sukai 'i.”

¹⁸Hoh Joseph 'utni, “Ndi njan ndutni hoh 'utni, k'its'ai tak'i 'i tat dzin ni hoh 'utni. ¹⁹Tat dzin inle 'et Pharaoh ntsi 'i nduk itelilh, 'ink'ez duchun k'ez 'et nze'tegus 'ink'ez dut'ai 'i nyust'e hetelhgwuz.”

²⁰Et hoh lhawhuzut whulh tat dzin 'et Pharaoh hooni da lhenaaodughidzut 'et hinane'hut'en 'en huba 'utsuyi niwhuní'ai. 'Ink'ez hiba ne'hut'en hubutah ndunnah dayi ne'ule 'en butsi duk na'yidla 'ink'ez dayi 'ulht'es 'en chah. ²¹Et hoh yuba soo ninaooni'ai ndunnah dayi nebane'ut'en 'en be 'ut'en dayi nebane'ut'en 'et yutl'anahoo'ai 'ink'ez bulubot 'i Pharaoh bula k'eyankai. ²²Et whunts'ih ndunnah dayi 'ulht'es 'en yuze'uzguz, nts'ena'a Joseph huba hukw'un helhya 'et.

²³'Et nk'at chah 'aw ndunnah dayi ne'ut'en 'en Joseph yunachalhunik 'et yunaodelhunah.

Hubudayi cho Pharaoh 'en nusuti

41 'Et hoh lhawhuzut, nat nawhudezut whegha, 'et Pharaoh nusuti 'ink'ez whunilh'en took'oh whukw'abah 'et seyen. ²Khunyaz skwunlai 'onus 'at nankoh musdus 'i njan took'oh 'et tooz hailh'az. Soo nul'en 'ink'ez nelhuk'a hoh tl'o k'ut hoh nudul'as. ³'Et whunilh'en, skwunlai 'onus 'at nankoh musdus 'uyoo 'i chah yuk'ah tooz hailh'az. Ntsi' nul'en 'ink'ez 'uts'un zeh unli hoh 'et ndi musdus 'uyoo 'i yugha nudelhúya took'oh hukw'abah 'et. ⁴'Ink'ez ndi ntsi' 'ink'ez 'uts'un zeh unli 'i ndi skwunlai 'onus 'at nankoh musdus soo nul'en 'ink'ez nelhuk'a, 'i ts'iya yangi. 'Et Pharaoh ts'enandzut.

⁵'Et nanesti 'ink'ez whulh nat nasuti, 'ink'ez khunyaz skwunlai 'onus 'at nankoh tl'o tsih 'ilhuk'i duchun unli hoh dunicha 'ink'ez dinzoo. ⁶'Et whunilh'en skwunlai 'onus 'at nankoh tl'o tsih, dindot ndaz de nilhts'i be, 'ankw'us dezgi, 'i yuk'ah hanusdúki. ⁷'Ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh tl'o tsih dindot, 'i skwunlai 'onus 'at nankoh tl'o tsih dincha 'ink'ez dinzoo, 'i ts'iyawh yudanyi. Hoh Pharaoh ts'enandzut, 'alha hoh nusuti.

⁸K'an 'et bundada hoh lhawhuzut hoh bunududeh be ndi yunansuti 'i 'aw ba soo chahoonil, 'ink'ez wheoobalh'a 'ink'ez ts'iyawh 'et ndunnah ndi hubulhtah 'et ndi bunute gha nus dawhutenilh 'et hukw'anahuhulhye, 'en Egypt whut'en 'ink'ez ts'iyawh dune whunih 'en hubuka'dani. Hoh Pharaoh 'en njan whunanute 'et ndo bulhni. 'Ink'ez 'aw 'ilhunah whunts'ih yuba hukw'un nuchahilhyel Pharaoh ba.

⁹'Et ndunnah dayi ne'ut'en 'en Pharaoh 'uyulhni, “K'an dzin hoh si suk'uz 'et njan whunalhunik. ¹⁰Pharaoh 'en hinane'ut'en hubulh hunilch'e da, 'ink'ez si 'et whuz tsak'edelhts'i koo 'et hughoostan ka 'et nisunilhti inle 'ink'ez ndunnah dayi 'ulht'es 'en chah. ¹¹Anedult'et hoh 'ilha 'ulh'ek 'et nusidutez, didut 'ink'ez sichah. 'Ilhunah nidudli hoh njan 'et dawhutenilh 'et whunansidutez. ¹²'Et njan Hebrew dune 'et newhulh 'int'ah tsak'esda hoh tsak'edelhtsi 'en hubugheztan 'en ndudidutni. Hoh njan whunansidutez 'et 'ilhunah nidudli hoh neba hukw'un hélhya. ¹³'Ink'ez 'et hukw'elh'az nts'ena'a danwhulhni hoh hukw'un helhya 'et

soo whuz na'a nduhooja. Si hoh njan se'ut'en 'et danasunilhti, 'ink'ez dayi 'ulht'es didut 'en buze'usduguz.”

¹⁴Hoh Pharaoh 'en yuka whenáholh'a Joseph 'en yuka'dani hoh 'ats'ih whuz hahiyalhti tsak'et whuz 'ink'ez nahinanzo, hinaih chah lkh'enahidanla hoh Pharaoh ts'un lhgha dinya.

¹⁵'Et Pharaoh 'en Joseph 'uyulhni, “Njan whunansiti 'et 'aw 'ilhunah whunts'ih sba hukw'un hoolhye ghait'ah. 'Et 'usts'utni nyun ndi ba nants'utes 'et nt'eninzun hoh soo buk'ah ts'ih buk'unahilhye.”

¹⁶'Et Joseph 'en Pharaoh 'uyulhni, “'Aw si ilah. Yak'usda (Elohim) 'en Pharaoh yuba soo 'udooni.”

¹⁷Hoh Pharaoh 'en Joseph 'uyulhni, “Whunilh'en, subulhtah nasiti 'et took'oh whukw'abah 'et siyen. ¹⁸Khunyaz skwunlai 'onus 'at nankoh musdus 'i njan took'oh 'et tooz hailh'az. Soo nul'en 'ink'ez nelhuk'a hoh tl'o k'ut nudul'as. ¹⁹'Et whunilh'en 'uyoo skwunlai 'onus 'at nankoh musdus 'i chah yuk'ah tooz hailh'az, tube budaiyanghan. Tube chah ntsi' nul'en 'ink'ez 'uts'un zeh unli. Egypt nduhoolhcho keyah 'aw ndulhtsi' chases'en. ²⁰'Ink'ez ndi 'uts'un zeh unli 'ink'ez ntsi' nul'en musdus, 'i 'udechoo skwunlai 'onus 'at nankoh musdus 'i ts'iya hubanyi. ²¹'Ink'ez ts'iya hubanyi hukw'elh'az 'aw whe chah nt'ets'unoozeh ghait'ah. Ts'iya hubanyi hoh 'et zeh 'uhilhtsi', soo 'udechoo da hunul'en 'et. 'Et hoh ts'enanusdzut.

²²'Ink'ez 'et doochah subulhtah 'et whunulh'en 'ink'ez khunyaz skwunlai 'onus 'at nankoh 'i ndi tl'o chun 'ilhuk'i k'ut hanalhyi, kenelhyi 'ink'ez dinzoo. ²³Hoh whunilh'en, skwunlai 'onus 'at nankoh butsi 'i yudatsuz, dindot 'ink'ez ndaz de nilhtsi be dintsi' suli, 'i yuk'ah hanusduki. ²⁴'Ink'ez ndi dindot 'utsi 'i skwunlai 'onus 'at nankoh 'utsi dinzoo 'i ts'iya wheyllhah. 'Et ndunnah ndi hubulhtah 'et ndi bunute gha nus dawhutenilh 'et hukw'anahuhulhye 'en ndo hubudusni. Hoh 'aw 'ilhunah whunts'ih sts'un huba nachahiyel.”

²⁵'Et Joseph 'en Pharaoh 'uyulhni, “Pharaoh bubul 'i 'ilhuk'i zeh 'int'ah. Yak'usda (Elohim) 'en Pharaoh 'aw 'etyaz nts'e daooténilh 'et whenúlhtun. ²⁶Skwunlai 'onus 'at nankoh musdus nzoo 'i skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut 'int'ah, 'ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh 'utsi ninzoo 'i skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut 'int'ah. Ndi bulh bunansinti 'i 'ilhuk'i zeh 'int'ah. ²⁷'Ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh musdus budaiyanghan 'ink'ez ntsi' nulh'en 'i yuk'ah halh'az 'et skwunlai

'onus 'at nankoh nawhudezut. 'Ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh ndaz de nilhtsi be butsi dintsi' be dizgi suli, 'et skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut hoh dai whutele, ni hoh 'utni.

²⁸Njan 'et Pharaoh ts'un hoh bulh yalhtuk, Yak'usda (Elohim) 'en Pharaoh wheyunelhtan nts'ena'a datenilh 'et ba. ²⁹'Alha 'et skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut hoh Egypt keyah nduhoolhcho hoh tube cho hoh ha'unteyeh whutele. ³⁰'Et whunts'ih skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut 'et hukw'elh'az teh, tube cho dai whutele, 'ink'ez ts'iyawh ndi lhai njan keyah Egypt 'et whunahodutelnah. 'Ink'ez ndi tube cho dai 'i be keyah ts'iya whutele. ³¹'Et ndi lhai hananyi, 'i 'aw nt'echantesdzin njan keyah 'uhoont'ah. Ndi dai cho 'i hukw'edutezulh 'et huwa 'ink'ez tube cho hoh dai whutele. ³²'Ink'ez ndi Pharaoh yunansuti 'i nat hoh yuba yuk'unhelhya, Yak'usda (Elohim) 'en 'ilhuz njan ndo whutelilh 'et huwa. 'Ink'ez Yak'usda (Elohim) 'en 'aw 'etyaz ndo telilh.

³³K'an hoh Pharaoh 'en dune soo buna be whunooh whunilh'en 'ink'ez whunih 'en 'utahaitelhtelh 'ink'ez Egypt yun k'ut 'et ba moodih tele. ³⁴Pharaoh 'et njan ndoneh 'ink'ez ndan yun k'ut ba ne'duteni 'en 'utahayoolhtelh. Njan bulah skwunlai whe 'ilhuk'i (1/5) njan Egypt yun k'ut haneyeh 'i 'ilhun niyooolelh skwunlai 'onus 'at nankoh lhai nawhudutezulh whuts'un. ³⁵'Ink'ez 'et ndi ts'uyi 'i ts'iyawh 'ilnah highoollelh njan hoonzoo nawhuduteszulh 'et, 'ink'ez wheyunududzaih 'i ts'iyawh 'ilhun ninoodzaih, Pharaoh 'en hubane'duni hoh, 'ink'ez ts'uyi 'i ts'iyawh ts'uwhut'i whocho lhelhdoooh 'et nihiyooolelh. ³⁶'Ink'ez 'et ndi ts'uyi 'i njan keyah huba 'utet'e skwunlai 'onus 'at nankoh dai nawhudutezulh wheni yun k'ut Egypt 'et. Hoh sih 'et keyah hubudachayoosghan, dai cho whuzli t'eh.”

Joseph hubane'duni suli

³⁷'Et njan be bughazdani 'i Pharaoh buna ts'un ba hoonzoo 'ink'ez hilane'duni 'en chah. ³⁸Pharaoh 'en hilane'duni 'en 'obulhni, “'Aw ih ndunnah 'en naoodultelh ghait'ah? Dune 'en ndan Yak'usda (Elohim) bunududeh 'en yulh 'int'ah 'en?”

³⁹Hoh Pharaoh 'en Joseph ndo bulhni, “Njan whunilh'en Yak'usda (Elohim) njan ts'iyawh whyunelhtan, 'aw 'ilhunah whunts'ih soo buna be whunooh whunilh'en 'ink'ez whunih chah hoolah, nyun zeh ndunint'ah. ⁴⁰Sukoo 'et huba ne'doni 'ink'ez sudunekah 'en ts'iyawh nghunek 'i datni,

'et hik'ah ts'ih 'uhoot'en. Njan kw'usuda cho buk'ut 'et zeh nghanus 'utest'e.”

⁴¹ 'Ink'ez Pharaoh 'en Joseph 'ulhni, “Whunilh'en lhe'whusdla, Egypt yun k'ut ndulhcho 'et nla k'ehola.” ⁴² Hoh Pharaoh 'en bulande'ai, 'i be moodih unli, 'i ts'uhayet'ai, 'ink'ez Joseph yula nida'ai, hoh naih unzoo 'i ye soo naididla 'ink'ez tsi nizdelya gold 'i yuts'ilchun nidanla. ⁴³ 'Ink'ez njan yeztli yelhbus 'i buk'ah élhbus yit'i 'i yetl'ai dalhda, 'ink'ez 'et hits'un bubut sulyehudulhdulh, “Nuhgwut ts'i be nadelhúya!” 'Et Egypt yun k'ut nduhóolhcho ba 'et ninilhti.

⁴⁴ Pharaoh 'en Joseph 'uyulhni, “Pharaoh si 'ust'ah, 'et huwa 'aw nyun a'ah chadinil t'eh dune 'ilhunah whunts'ih bula be didoolnih, 'ink'ez buke chah be 'aw Egypt whuyun k'ut 'et nadoot'es ghait'ah.” ⁴⁵ 'Et Pharaoh 'en Joseph yoozi 'uhoonla hoh Zaphnath-Paaneah yulhni, 'ink'ez bu'at ba 'en Asenath yugha inilhti, ts'uwhut'i whut'en On huba nawhulnuk 'en Poti-Pherah butse'. 'Et Joseph 'en yun k'ut Egypt nduhoolhcho hoh ba 'et nininya.

⁴⁶ Joseph 'en tat lanezi nawhudezut hoh Egypt whudayicho Pharaoh 'en yubut seyin. 'Ink'ez Joseph 'en Pharaoh bunalh hoh 'un whenya 'ink'ez Egypt whuyun k'ut 'et dutsuk hainya. ⁴⁷ K'an hoh skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut 'et lhai haniyeh, 'i njan yun k'ut tube cho lhai hoh hanalhyi whuzli. ⁴⁸ 'Et hoh ts'iyawh ts'uyi, dant'i k'an hiye ndunidzit chaílah, 'i 'ilhuhighezdla skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut whuts'un njan Egypt yun k'ut 'et, 'ink'ez ts'uyi 'i ts'uwhut'i whucho totsuk 'et lkh'ehiyinla. Ts'uwhut'i whucho totsuk 'et lkh'ehiyelya whutl'o k'uz hubunat haneyeh 'i. ⁴⁹ Joseph tube lhai hoh wheyunududzaih 'i 'ilhighezdzai, yatoo sai k'una'a. Oodulhto istle' deja whuts'un, 'aw whe hoh ts'oodólhto ghait'ah.

⁵⁰ Joseph buye'kah nanah, dai whutele nawhudutezulh whutsah, ndun Asenath 'en Poti-Pherah butse', ts'uwhut'i On hubunawhulnuk 'en 'uski ut'i. ⁵¹ Joseph 'en 'udetsah Manasseh yulhni, “Yak'usda (Elohim) 'en dant'i be tena'elhú'en, 'ink'ez se'abá bukoo 'et ts'iyawh whunaoodelhúnah sulhtsi.” ⁵² 'Ink'ez whulh nat buye' 'en Ephraim yulhni, “Njan yun k'ut dzuh nusízut inle, k'an hoh Yak'usda (Elohim) 'en suba whulai whulhtsi.”

⁵³ 'Et skwunlai 'onus 'at nankoh 'unullai nawhudezut yun k'ut Egypt 'et ustle 'uhooja. ⁵⁴ 'Ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh nawhudezut dai cho whutele 'et whe'whudit'en. Joseph ntse na'a ndutni inle, 'et ndi dai cho 'i yun k'ut dutsuk nidenzut, 'et whunts'ih Egypt yun k'ut nduhóolhcho 'et

lhes hooni. ⁵⁵Hoh Egypt keyah nduhoolhcho hubudayanghan, dune 'en Pharaoh ts'un tso bulh hoh lhes ka 'uhutni. 'Et Pharaoh 'en Egypt whut'en 'obulhni, “Joseph 'en buts'un ahdulh. Daja nuhwhulhni 'et ndohneh.”

⁵⁶Ndi dai cho 'i yun k'ut hukw'ut ndulhcho nidenzut, 'ink'ez Joseph 'en koo uzdlá totsuk 'et duni'denla, 'ink'ez Egypt whut'en ts'un ye'onket. 'Ink'ez ndi dai cho 'i yun k'ut Egypt tube be 'uhooja. ⁵⁷Yun k'ut totsuk whut'en 'en Egypt yun k'ut whuz Joseph hits'un lhgha dindel haniyeh hootekulh ka, dai cho 'i yun k'ut nduhoolhcho hoh be 'uhooja 'et huwa.

Joseph boonokah 'en Egypt ts'un whehandel

42 Jacob 'en Egypt 'et haniyeh hooni whunalh'en 'et hoh Jacob buye'kah ndo bulhni, “Dant'i ka lhunlha'en?” ²'Ink'ez 'et 'utni, “Alha hoh oozalhts'a Egypt 'et haniyeh hooni. Whuz whuts'un toohdelh, 'ink'ez 'et neba 'ohket. 'Et sih ts'ukhoona 'ink'ez 'aw dachats'oosa.”

³Hoh Joseph boonokah lanezi hinle hoh nts'un Egypt ts'un whehandel haniyeh hootekulh ka. ⁴'Et whunts'ih Jacob 'en 'aw Joseph buchistl'ah Benjamin 'en boonokah hubulh chaitilh'al, 'et 'utni, “Khun sih hoonliyaz 'oneh whuch'a.” ⁵'Ink'ez Israel buye'kah 'en haniyeh hootekulh hoh 'uyoon chah hoh hedulh 'en hubulh whehandel, ndi dai cho 'i yun k'ut Canaan 'et 'uhoont'ah 'et huwa.

⁶K'an Joseph 'en keyah ndulhcho huba moodih unli, 'ink'ez 'en yun k'ut whut'en hits'un 'ooket. Hoh Joseph boonokah whusahandel 'ink'ez hits'un nachahunetez, hubunen 'i yun ts'ih hunelhuya. ⁷Joseph boonokah 'en hubunilh'en 'ink'ez naooboolhuts'it, 'et whunts'ih 'uyoon k'una'a la'dudil'i hoh khunek ulhtus be hubulh yalhtuk. 'Et 'obulhni, “Nts'ez de hahdel?” 'Et 'uhutni, “Keyah Canaan whuz haídudel ts'uyi ootadukulh wheni.”

⁸'Et Joseph 'en boonokah nabolhutsit 'ink'ez hedidut 'aw nachahiyoolt'sulh. ⁹'Et Joseph 'en bubulhtah hubunansuti 'et whunalnik, 'ink'ez 'et 'obulhni, “Nunul'i ba 'aht'en ho' 'udahni! Yun k'ut nts'e'a dahoont'ah whe chats'íltus 'et whuntelh'ilh ba 'aht'en!”

¹⁰'Et 'uhiyulhni, “Awundooh, nemoodih. Nyenane'hut'en 'en ts'uyi hootekulh ka haidudel. ¹¹Nuwheni ts'iyawh dune 'ilhunah zeh buye'kah

nidudli. Ts'ih'un dune nidudli. Nyunane'hut'en 'en 'aw nunul'i ba 'ut'en chailah.”

¹²'Et whunts'ih 'obulhni, “'Awundooh, yun k'ut nts'e'a dahoont'ah whe chats'ilhtus 'et whuntel'hil ba 'áht'en ka whusahdel!”

¹³'Et 'uhutni, “Nyunane'hut'en 'en lanezi 'onus 'at nanah hinli. Yun k'ut Canaan whudune 'en 'ilhunah zeh dune 'en buye'kah 'uts'int'ah. 'Ink'ez 'et 'udek'ah 'en ne'abá yulh 'int'ah, k'an dzin hoh, 'ink'ez 'ihunah 'en chahoolah sulí.”

¹⁴'Et whunts'ih Joseph 'obulhni, “Nts'ena'a njan danwhudusni, 'et 'un whudusni, nunul'i ba 'aht'en! ¹⁵Nts'ena'a daht'en 'et nuhwhuts'ootelhdzih. Pharaoh buyiz gha, 'aw njan hukw'unatoodelh ghait'ah, nuhwhudek'ah chistl'ah 'en 'az hainya k'an zeh. ¹⁶Nuhwhe'ilhunah 'en whuz nalh'alh 'ink'ez 'en nuhchistl'ah 'az hayoolhtel, 'ink'ez nuhwheni 'awhuz tsak'et delhutsi. 'Et nuhwhunek 'i ts'ootelhdzih, dadahni 'et ts'ih'un tulih 'udahni. 'Et 'aw ilah t'eh, Pharaoh buyiz gha nt'onudzun hoh nunul'i ba aht'en whutele!” ¹⁷Hoh 'ilho tsak'e banla tat dzin whuts'un.

¹⁸'Et whulh tat dzin inle, 'et Joseph 'en 'obulhni, “Njan 'et ndohneh 'ink'ez sih khoohna, si Yak'usda (Elohim) 'en benlhújut 'et huwa, ¹⁹ts'ih'un dune nahli t'eh, nuhwe'ilhunah 'ilhunah zeh 'en 'aw 'et tsak'e óoda, 'et whunts'ih nuhwheni nahdulh 'ink'ez whuyunududzaih 'i natoohla nuhkoo totsuk dai whuzdli 'et huba. ²⁰'Ink'ez nuhwhuchistl'ah 'en sts'un whusaoolhtel. 'Et hoh nuhghunek 'i ts'ih'un wule 'ink'ez 'aw dachatuzéhtsa.” 'Ink'ez 'et nduhuja.

²¹Hoh 'et 'ulhahudutni, “'Ilhuz hoh tinta ni'dut'ih hoh nuwhuchistl'ah daidulya 'et. Buzul tube cho hoh newhuts'un datso hoh newhuts'un tedudlih, 'ink'ez 'aw oozodults'ai hoodut'i, 'et huwa njan nuwhulhdzah niwhults'ut 'i nek'edílt'sut.”

²²'Ink'ez Reuben 'en 'obulhni, “'Aw ih nduchanwhudusnil, njan ndudusni 'et, 'Dune 'uski ts'un lubeshi 'oohleh gunih,' 'ink'ez 'aw chasudahtsil? 'Et huwa whunulh'en buzkai 'i k'an hoh 'et neba buk'elhla taoodults'ilh.” ²³Joseph nt'ebuninzun 'et 'aw nt'echahonizun, Joseph 'en yuba yalhtuk 'en bugha hubulh yalhtuk 'et huwa.

²⁴'Ink'ez hubach'a 'un 'uja 'ink'ez nadutse. Hoh doochah hubuts'un ninanja 'ink'ez hubulh yalhtuk, 'ink'ez Simeon 'en hubuch'a yilhchoot 'ink'ez hubunalh yulhghel.

Boonokah Canaan whenahedel

²⁵ Joseph 'en hubanaheye hoh hubu'ezdlai 'i haniyeh be yuba nahidelhbun, dune ts'iyawh hubuzooneya 'i hubu'ezdlai be nahina'ai 'ink'ez nde nahutedulh 'et wheni dant'i hiyedunudli 'i hubut'anahidanla. Njan 'et whuz un'a ndobinla. ²⁶ Hoh haniyeh 'i donkey ba hiyulhghel k'enahiyinla 'ink'ez whenahedel.

²⁷ Hoh 'et nihunina dune 'ilhunah 'en budonkey gha' te'alh wheni bu'ezdlai 'i lhch'a 'uyinla, duzooneya ya'en, 'ink'ez 'et nez'ai bu'ezdlai budah 'et. ²⁸ 'Et be'ilhunahkah 'en ndo bulhni, "Suzooneya 'et ninanelts'ut 'ink'ez 'et nez'ai su'ezdlai bet." 'Ink'ez hubudzi dulduz hoh yuk 'uhuja 'ink'ez 'ulhahudutni, "Yak'usda (Elohim) 'en nts'ena'a danwhínla hoh 'uja?"

²⁹ 'Ink'ez hube'abá Jacob 'en ts'un whenahedel, yun k'ut Canaan 'et. 'Ink'ez ts'iyawh hiyulh nawhelnuh hubulh dahooja. 'Et 'uhutni, ³⁰ "Dune keyah humoodih 'en tube dzuh nelh yalhtuk 'ink'ez yun k'ut nunul'i ba 'uts'ut'en nesulhtsi. ³¹ 'Ink'ez 'et ndudidutni, "Ts'ihnus dune 'unidut'ah, 'aw nunul'i chaidudlah. ³² Lanezi 'onus 'at nanah nidudli. Nuwhe'abá buye'kah, 'ilhunah 'en chahoola sulí, 'ink'ez 'udek'ah 'en nuwhe'abá 'aw 'et yugha usda yun k'ut Canaan 'et'.

³³ 'Ink'ez ndunnah dune yun k'ut whemoodih 'en 'un whulhni, 'Nde'a 'i be k'an zeh ts'ihnus dune nawhutelhtsilh, nuwhe'ilhunah 'en njan 'aw 'et sgha nioolhtelh, dant'i ts'uyi dai whuch'a nuhkoo ba 'i natoola, 'ink'ez natoohdelh. ³⁴ 'Ink'ez nuhwhuchistl'ah 'udek'ah 'en suts'u toolhte, 'et whuz na'a nt'eooteszin nunul'i ba 'ut'en chahla, ts'ih'un dune ahli 'et. Nuwhe'ilhunah 'en nuhtl'anaoolhtelh 'ink'ez njan yun k'ut 'et 'ulhk'elhlane'oohle."

³⁵ 'Et 'uhuja hubu'ezdlai hiyeha 'anla hoh 'aw hubanichaílel, 'ilhunah hinli hubuzooneya 'i hubu'ezdlai be nez'ai. Hoh hedidut 'ink'ez hube'abá ndi sooneya lkh'udesduduz 'i hiya'en. 'Aw 'et whehunelhujoot. ³⁶ Jacob hube'abá 'en 'obulhni, "Sudzi nduda suzulhtsi hole. Joseph 'ink'ez Simeon chahuhóolah sulí, 'ink'ez Benjamin 'en toolhte ka' dahni! Ndi ts'iyawh sch'a 'uhooja."

³⁷ 'Et Reuben be'abá 'en 'uyulhni, "Suye'kah nanah 'en hubuzoolhghelh, 'aw mba hanachalhtel t'eh. Slak'ez 'onleh 'ink'ez mba 'az hanaoolhtelh."

³⁸ 'Et whunts'ih 'utni, "'Aw suye' 'en whuz nuhwhulh too'as ghait'ah. 'Ilhunah 'en dazsai 'int'ah. Dich'oh zeh sulí. Khun hoonliyaz bulh 'uhooja

ndoh yinyalh nuhwhulh ah'us t'eh, 'et sutsigha dulgi 'i yuk 'utehlilh, sudzi nduda be tsak'ez ts'un 'utesnilh.”

Joseph boonokah 'en Benjamin bulh whusanahedel

43 K'an ndi dai cho whuzdli 'et yun k'ut tube 'uhooja. ² 'Et hukw'elh'az, haniyeh Egypt whuz hahiyana, 'i ts'iya hiyanyi hoh hube'abá 'en 'obulhni, “K'ah nahdulh 'ink'ez ts'uyiyaz neba ohket.”

³ 'Et whunts'ih Judah 'en 'uyulhni, “Dune ts'ih'un cho hoh neghu dani 'et njan ndutni, ‘Aw sunen 'i noolh'en ghait'ah nuhwhuchistl'ah nuhwhulh 'int'ah k'an zeh.’ ⁴ Nechistl'ah 'en nuwhulhtalh'alh t'eh, 'et sih ntsun uztoodelh 'ink'ez ts'uyi mba ts'oket. ⁵ 'Et whunts'ih 'aw nuwhulh tolh'a ghait'ah t'eh, 'aw ntsun chatuzadudulh, dune 'en njan ndun whulhni, ‘Aw sunen 'i noolh'en ghait'ah nuhchistl'ah nuhwhulh 'int'ah k'an zeh.”

⁶ Israel 'en 'et 'utni, “Dant'i ka stabe 'uts'un such'a 'uwahla hoh 'ahja, dune 'en ndudahni, nk'a chah nuhwhe'ilhunah dune hooni dahni?”

⁷ 'Ink'ez 'et 'uhutni, “Dune 'en soo ts'ih'un cho neoodulh'kut, nuhwheni 'ink'ez nelh hedoh, njan ndutni, ‘Nuhwhe'abá nk'a chah ih khuna? Nuhwhe'ilhunah 'en 'uyoon cha ih hooni?’ 'Et nts'ena'a datni, 'et ndudidutni. Nts'ena'a simba nt'eoonodudzin njan ndutni 'et, ‘Nuhwhuchistl'ah dez toolhte?’”

⁸ 'Et Judah 'en be'abá Israel 'uyulhni, “Nyaz sulh tolh'a, 'aw 'et duk'iduja 'ink'ez todudelh, 'et sih tsukhoona 'ink'ez yachatsosdla, 'anwhunelht'et nuwheni, nyun, 'ink'ez nuwhuskehyaz chah. ⁹ Si, sih bughosdle. Sula k'ez ts'un 'onleh. 'Aw nts'un hanachalhtel, 'ink'ez mbut ninachalhtel t'eh, 'et sih nts'e whuts'un sk'eholts'it. ¹⁰ 'Et njan nduchaidut'ah inle t'eh, 'udada whulh nat whusunaidudel inle.”

¹¹ 'Et hube'abá Israel 'en 'obulhni, “'Et ndutehnilh t'eh, ndi 'i bugha yóohlelh. Njan yun k'ut soo deghunla unzoo mai, 'i ts'ai be dune buts'un toohka, bulahyaz 'i balm, honey, yoo sooltsun, myrrh, pistachio nuts, 'ink'ez almond chah. ¹² Nla k'ez sooneya nawh unelts'uk 'i natooh'a, 'ink'ez nuhla k'ez ndi sooneya nawhe'ezdlai budah yunez'ai, 'i chah k'ah nantoo'h'a, 'aw chahiyí'il sih 'int'ah. ¹³ Nuhwhuchistl'ah cha 'ooneh, 'ink'ez didahdel 'ink'ez dune ts'un natoohdelh. ¹⁴ Yak'usda Degha Nus 'Ultus (El Shaddai), 'en sih ye neghate'ninzun nuhgha ho'alh dune bubut 'et nuhwhe'ilhunah 'ilhunah 'ink'ez Benjamin 'en nuhts'un hubula nadootnih

sih. 'Et 'uskeh cha sust'ih sulì, 'en k'e tube cho sudzi ndesda t'eh, tube cho hoh sudzi ndesda teleh.”

¹⁵ Hoh dunekah ndi yugha ninla 'i hitezdla, 'ink'ez Benjamin chah hitelhti, 'ink'ez sooneya nat hubula k'ez, dihudindel 'ink'ez njan Egypt ts'un whehandel. 'Ink'ez Joseph hibut nudelhuya. ¹⁶ Joseph 'en Benjamin hubulh 'int'ah ho'en, 'aw 'et bukoo ba huwa 'a'aih ba ne'duni, 'en 'uyulhni, “Ndunnah dune 'en sukooz ts'i hubanlelh 'ink'ez khunai nasolhghel, 'ink'ez lhadonle. Ndunnah dune 'en sulh 'uhuteyi soo ts'etniz 'et.”

¹⁷ Dune 'en soo nts'ena'a Joseph datni, 'et soo nduja 'ink'ez dune 'en ndunnah dunekah Joseph bukoo 'et dabuninla. ¹⁸ K'an 'et dunekah whehunelhujoot Joseph bukoo dabaninla 'et huwa. 'Ink'ez 'et 'uhutni, “Ndi sooneya 'i 'udechoo ne'ezdlai be k'ah ninahine'ai 'et huwa. Njan Dan whuts'uninla, 'et huwa sih nek'ehote'alh 'ink'ez nehutelhghel, nedonkey bulh 'ulhna nehutelhtsil.”

¹⁹ Hoh Joseph bukoo ba a'aih ba ne'duni higha ninindel hoh 'et koo whuda'dentan k'ah 'et hiyulh yalhtuk. ²⁰ 'Et 'uhiyulhni, “O nemoodih njan ndiduja, soo 'udechoo ts'uyi ootadukulh wheni whusaidudel da, ²¹ 'et nduhooja, 'et ninantadutus hoh nuwhe'ezdlai 'i budah lhch'a 'uhoodulya hoh 'ilhunah dune totsuk hubuzooneya 'i bubu'ezdlai budah, yunez'ai nezooneya ts'iyawh 'et 'int'ah hoh nuwhula k'ez be k'ah hananadudzai. ²² 'Ink'ez sooneya 'uyoo chah nela k'ez hanadut'ai ts'uyi be ootadukulh wheni. 'Aw nt'echawhunidudzun ndan simba 'uja nezooneya 'i nuwhe'ezdlai be naina'ai 'et.”

²³ 'Et 'utni, “Nuhwhulh whudooghel. 'Aw whechanuzulhujut. NuhYak'usda (Elohim) 'en nuwhe'abá buYak'usda (Elohim) 'en nuhgha ininla 'int'ah 'ezdlai bet 'et. Nuhzooneya 'i nunus'a.” 'Ink'ez Simeon hubuts'un tinainilhti.

²⁴ Hoh ndunnah dune 'en dunekah Joseph bukoo 'et dabininla 'ink'ez too hubugha nílhdze 'ink'ez hubuke toonahuzguz 'ink'ez hubudonkey 'i chah yugha'ni'ai. ²⁵ 'Et ndi Joseph highaitelhl, 'i lhahiduleh, Joseph dzetniz hateyalh wheni, 'et 'uhoozalhts'a lhes hateyi 'et.

²⁶ Joseph bukoo nanja hoh, ndi higha hininla 'i hubula k'ez hiyelelh hoh koo dahininla 'ink'ez hiba yuk 'uhuja yun ts'ih. ²⁷ 'Ink'ez 'et huboodulhkut dahint'ah 'et, 'ink'ez 'et 'utni, “Nuhwhe'abá 'en soo 'int'ah ih? Dune nus uzulh 'en? 'En bughi yalhtuk, nk'at chah ih khuna?”

²⁸ 'Et 'uhutni, “Nye'ulhna ne'abá 'en soo 'int'ah, nk'a chah khuna.” 'Ink'ez hubutsi be yuk 'uhuja 'ink'ez nahantez.

²⁹ 'Et buna be duk yuta'en hoh buchistl'ah Benjamin 'en yutelh'en, be'ama buyaz 'ink'ez 'utni, “Ndunnah 'en ih nuhchistl'ah suts'un bughuyalhtuk 'en?” 'Ink'ez 'et 'utni, “Yak'usda (Elohim) 'en nts'un wuzoo, suye!” ³⁰ K'an hoh budzi tube cho hoh buchistl'ah yuk'eninli, hoh Joseph 'ats'ih hoh whe'iz ts'ih whenya 'ink'ez nadutse. Bukoo wheoodi'ai, 'et dananja 'ink'ez 'et intse.

³¹ 'Et bunen ni'nalhde 'ink'ez 'az tinanja, 'ink'ez soo na'dudilya 'ink'ez 'utni, “Lhes huwanah'ai.”

³² Hoh dich'oh ba 'udooh hiba ni'ninla 'ink'ez hedidut chah hedich'oh 'udooh, 'ink'ez Egypt whut'en ndan hiyulh 'uyi, 'en chah hedich'oh, Egypt whut'en 'en 'aw Hebrew whut'en bulh 'uhooyi ba cha'hoot'ah. Egypt whut'en huba me hoonli. ³³ 'Et hubut natl'ahudelts'i, 'udetsah huhooni hukw'una'a, 'ink'ez 'udek'ah k'an huneyelh hukw'una'a, 'ink'ez dunekah huba hooncha hoh lhanul'en. ³⁴ 'Et hubunalh hubugha ni'ai, 'et whunts'ih Benjamin 'en skwunlai 'onus 'un uneltsuk 'i yugha ini'ai dunekah hubugha 'un 'uneltsuk. Hoh hiyulh tahetnai 'ink'ez honalhnik.

Joseph bulubot

44 'Et Joseph 'en bukoo ba huwa 'a'aih ba ne'duni 'en 'uyulhni, “Dunekah hube'ezdlai 'i ts'iyawh ts'uyi be dandolhbun, danelts'uk hitelelh 'et 'ink'ez hubuzooneya 'i hube'ezdlai totsuk budunaiduno'alh. ² 'Ink'ez chah sulubot, silver lubot 'i, ndunnah 'udek'ah 'en be'ezdlai dah nioon'alh, buhaneyeh sooneya chah 'et ndoh leh.” Hoh nts'ena'a Joseph bughunek be duyulhnni, 'et soo whuz na'a 'uja.

³ 'Aw 'et haootelh'en ibulh, dunekah 'un whenaoobalh'a, hedidut 'ink'ez hubudonkey bulh. ⁴ Ts'uwhut'i whucho whehanahedel, 'aw dzuh ninza nahedel, 'et Joseph 'en bukoo ba huwa 'a'aih ba ne'duni, 'en 'uyulhni, “Didinyih 'ink'ez dunekah 'en hubuk'ah inyalh. Hubunadenya teh, 'et njan ndo budoni, 'Dant'i ka hoonzoo 'et hoontsi' be k'elhla whuzulhtsi? ⁵ 'Aw ih ndi lubot 'i sumoodih ye tatnai 'ink'ez 'i be 'alha hoh nus hukw'un hulhye? Sa hoh hoontsi' whene'aht'en.”

⁶ Hoh hubu'az nadinya 'ink'ez ndi khunek 'i zeh ye hubuts'un yalhtuk. ⁷ 'Et 'uhiyulhni, “Dant'i ka sumoodih 'en njan nendudíni? Nuhwheni

mba nane'ts'ut'en ts'inli. Tube nuwhuch'a ye'un hoh 'udíni nduztenilh 'et? ⁸ Nih'en, yun k'ut Canaan hubuts'un sooneya whuz hananadut'ai, nuwhe'ezdlai budah nanidudzai 'i, 'ink'ez nts'ena'a hoh nodut'ih ndi silver 'ink'ez gold nyumoodih bukoo 'et? ⁹ 'Et ndan nyunane'hut'en bugha ine'ai, 'en whute daootsah, 'ink'ez nuwheni chah whute hoh nemoodih ba 'ulhna odudle.”

¹⁰ 'Ink'ez 'et utni, “K'an 'et nduhot'e nghunek buk'ah na'a, ndan bulh neyúts'ut, 'en se'ulhna wule. 'Ink'ez nuhwheni 'aw nuhk'echootelhts'ulh.”

¹¹ Hoh dune 'ilhunah hinli hoh hubu'ezdlai 'i yuníhininla 'ink'ez hida' dutezdla. ¹² Hoh 'et nunuta. Soo 'udechoo uzulh choo, 'ink'ez 'udek'ah 'en udek'elh'az, 'ink'ez Benjamin be'ezdlai bet 'et lubot nayi'ai. ¹³ Hoh hubunaih 'i k'ehidutelhuch'ul 'ink'ez hubudonkey k'enahiyyinla 'ink'ez k'ah ts'uwhut'i whucho ts'ih whenahedel.

¹⁴ Hoh Judah 'ink'ez bulhutsinkah 'en Joseph bukoo ts'ih dahuníndel. 'Ink'ez nk'ah cha 'aw 'et 'int'ah, 'ink'ez hibut yun nchahunelya. ¹⁵ 'Et Joseph 'obulhni, “K'an daja hoh ahja? 'Aw ih nt'eoonuzahzun nts'ena'a dune 'ust'ah? Dusyun cha usli hoh 'ust'ah!”

¹⁶ 'Et Judah 'utni, “Sumoodih nts'ena'a dadutadutni? Nts'ena'a yatadultuk? Nts'ena'a hoh soo ninaootadut'alh? Yak'usda (Elohim) 'en nuwhulh nt'oninzun nts'ena'a hoontsi' 'uts'uja nyunane'hut'en ts'un 'et, njan 'et idut'ah. Sumoodih be 'ulhna 'un whunelht'et, nuwheni 'ink'ez didut cha lubot bulh nats'i'ai 'en.”

¹⁷ 'Et whunts'ih 'utni, “Such'a ye'un 'uhoont'ah 'et ndutesnilh 'et. Dune ndan lubot bulh natsi'ai 'et, 'en se'ulhna wule 'ink'ez nuhwheni 'en nuwhe'abá ts'un nuhdzi dooghel hoh buts'un natoohdelh.”

Judah 'en Benjamin yuba tedudlih

¹⁸ 'Et Judah 'en Joseph yughuh ninínya 'ink'ez 'uyulhni, “O sumoodih, slaineh hoh nyunane'ut'en 'en khunek 'i sumoodih yudoots'o 'ink'ez 'aw nyuwhuske 'i 'aw nyunane'ut'en ts'un chanuzolch'e, Pharaoh 'en bulh lhulhuga 'unint'ah 'et huwa. ¹⁹ Sumoodih 'en hubunane'ut'en huboodulhkut hoh 'utni, ‘Nuwhe'abá hooni hoh, k'us nuwhulhutsin chah ih hooni?’ ²⁰ 'Et nemoodih 'en ndudidutni, ‘Newhe'abá hooni 'ink'ez teszut hoh 'uski ut'i, 'en k'an uzulh. Boono 'en dazsai 'ink'ez 'en dich'oh zeh be'ama buzki, 'ink'ez be'abá 'en tube yuk'ensi.’ ²¹ 'Ink'ez 'et nyunane'hut'en

'en 'obudini, 'Ndez ulhtelh, 'et sih suna be noolh'en.' ²²'Et sumoodih 'en njan ndudidutni, 'Duneyaz 'aw be'abá yuch'aooya ghait'ah, khun be'abá ch'a ninya t'eh, be'abá datetsah.' ²³'Et whunts'ih nyunane'hut'en 'en dobudini, 'Nuhwhechistl'ah halhti k'an zeh, 'aw 'ilhuteh, 'aw sunen naoht'en ghait'ah.' ²⁴Hoh 'et nduhooja, nyunane'hut'en se'abá 'en buts'un lhgha didudel hoh njan sumoodih datni, 'et ndudidutni.

²⁵'Ink'ez newhe'abá 'en 'un whulhni, 'K'ah nahdulh 'ink'ez ts'uyiyaz neba óhket.' ²⁶'Et ndudidutni, 'Aw whe nts'un todudelh ghait'ah. Newhuchistl'ah 'en newhulh te'us, k'an zeh nts'un tadudulh, dune bunen 'aw 'odut'en ghait'ah, nuhwhechistl'ah nuhwhulh á'us k'an zeh nelhni.'

²⁷'Ink'ez nyunane'ut'en se'abá 'en 'un whulhni, 'Nt'onahzun su'at 'en nanah suye' suba ut'i, ²⁸'et 'ink'ez 'ilhunah 'en 'un sch'awhenya 'ink'ez 'et 'udusni, "Ilhuz sih yabe'dalhch'ul," 'ink'ez 'aw whuz dak'ez chases'en. ²⁹'Et whunts'ih ndunnah 'en cha such'anilhti t'eh, 'ink'ez hoonli hoontsi' bulh 'uhooja t'eh, sutsigha dulgi 'i tube sudzi nduda hoh ts'un k'ut nisutelhtelh.'

³⁰K'an 'et hoh nyunane'ut'en se'abá 'en bughun nanusja 'ink'ez ndunnah duneyaz bu'et t'eh, 'et ndun 'uski 'aw 'en zeh yut'at 'int'ah hoh 'int'ah. ³¹'Et ndo tenilh 'uski 'en bu'et nanwhet'en t'eh, datetsah. 'Et hoh nuwheni nuwhuk'uz, nyunane'hut'en butsigha dulgi 'i yuk 'uyinla 'et nyunane'ut'en ne'abá 'en butsigha dulgi 'i tube budzi nduda hoh ts'un k'uz hitelhtelh. ³²Nyunane'ut'en 'en 'ilhuz ts'ih'un whuts'un be'abá buts'un yuba nahezya hoh 'uski 'en yulak'eyalhti. 'Et huwa njan ndudusni, 'Hoh 'aw nghu nachalhtel t'eh, 'et sih se'abá nts'e whuts'un sih sk'eholts'it,' sula k'ez ts'ih 'et huwa.

³³K'an 'et hoh slaineh nyunane'ut'en 'en njan 'aw 'et oot'e, 'uski 'en yek'edooya smoodih ba 'ulhna tele 'et, 'ink'ez 'uski 'en nduk boonokah hubulh natoot'as. ³⁴Nts'ena'a hoh se'abá buts'un natesdalh 'uski dune bu'et t'eh, 'et sih whunóolh'en ndi ntsi' 'i se'abá bunen k'edoodeh?"

Joseph bubulhutsinkah bunalh haho'ai

45 Joseph 'en 'aw 'udodutun ghainil, ndunnah ts'iyawh hibut nudelhuya 'et khunekti be yaihtuk, "Ts'iyannah sch'a 'un toodelh!" ni hoh 'aw 'ilhunah whunts'ih yulh chandilyah. Hoh Joseph ndan 'int'ah

'et bulhutsinkah 'en ndo bulhni. ²Hoh tube cho 'utso hoh 'ink'ez Egypt whut'en 'ink'ez Pharaoh bukoo hudelhts'i 'et hiduzts'ai.

³'Et Joseph bubulhtsinkah 'en ndo bulhni, “Si Joseph 'ust'ah. Se'abá nk'a chah ih khuna?” 'Et whunts'ih bubulhutsinkah 'aw whe' hidoni hooyal. Tube hubach'a chailé 'et huwa ndunnah hubulh 'int'ah 'et.

⁴Joseph bubulhutsinkah 'en 'obulhni, “Sla ahneh, sugha ninahdelh.” Hoh higha ninindel, 'et 'utni, “Si 'ust'ah Joseph nuhwhuchistl'ah, 'en Egypt buts'un be se'óhket 'en. ⁵K'an 'et 'aw dulh chanzoolhúch'e, k'us nuhwhudzi ndooda gunih, njan se'óhket huwa. Yak'usda (Elohim) 'en sba nduhoonla, nuhtsuhda dune hudoojih ka. ⁶Njan nat nawhudezut keyah tube cho hoh dai whuzdli 'ink'ez nk'a chah skwunlai 'i naoodutezulh whuts'un 'aw yun ts'oogaz k'us ha'ts'unoodzaih ghait'ah. ⁷'Et Yak'usda (Elohim) 'en nuhts'un hasalh'a hoh hudoojih ka, 'ink'ez yun k'ut dune niz de hedoh 'en chah huba. 'Ink'ez nuhwhutelhyih njan hooncha whehanwhutesdlelh.

⁸Hoh k'an 'et 'aw nuhwheni ilah ndez sutelh'a, 'et whunts'ih Yak'usda (Elohim) 'en 'usinla. Pharaoh be'abá sulhtsi 'ink'ez bukoo chah ba ts'iyawh whumoodih sili, 'ink'ez Egypt yun k'ut nduhoolhcho hoh huba ne'dusni sulhtsi. ⁹'A ts'ih hoh 'ink'ez se'abá buts'un nahdulh. 'Ink'ez njan ndudoohni, 'Joseph 'en nye' njan ndi nyulhni, “Yak'usda (Elohim) 'en Egypt nduhoolhcho ba moodih sulhtsi. Ndez suts'un inyalh, 'aw tsodilnik chaílah. ¹⁰Goshen keyah 'et nioonásih, 'ink'ez 'et sih sugha ont'e, nyun, nyuzke, nyuzke hubuzke, nghunai, nuwhumusdus, 'ink'ez dant'i uht'i, 'i chah ts'iyawh. ¹¹'Et sih nuhwhula 'oosneh, khun teh nyun 'ink'ez nkoo hudelhts'i, 'ink'ez dant'i aht'i, 'i bulh nawhulh tewhúl'en whuzdli t'eh, nk'a chah skwunlat nawhudutezulh whuts'un, tube cho hoh dai whutele hoh 'uhoont'ah.”

¹²'Ink'ez whunulh'en, nuhwhuna 'ink'ez Benjamin suchistl'ah buna be whunul'en, suzek be nuhwhulh yalhtuk hoh. ¹³Hoh 'et se'abá njan ts'iyawh ndudoohni, dahoolhcho whudézi hoh Egypt 'et 'ust'en, ts'iyawh whunelh'en 'et. 'Ink'ez 'a ts'ih 'oohneh, se'abá 'en ndez toolhte.”

¹⁴'Et hoh buchistl'ah Benjamin 'en yuts'ilchun k'elts'ut, 'ink'ez nadutso. Benjamin 'en chah yuts'ilchun k'ut nadutso. ¹⁵'Et 'onus 'un chah bulhutsinkah ts'iyawh nabutdunants'ooz 'ink'ez hubughunadutse, 'et hukw'elh'az bulhutsinkah hiyulh yalhtuk.

¹⁶K'an hoh Pharaoh bukoo hudelhts'i whulh uduzts'ai njan nduhutni, “Joseph bulhutsinkah 'en whusahandel.” Hoh Pharaoh ba soo 'uhooja

'ink'ez yunane'hut'en 'en cha huba hoonzoo. ¹⁷Pharaoh 'en Joseph 'uyulhni, “Nyulhutsinkah njan ndo budoni, ‘Nuhghunai soo cho hoh buk'ena'oohlelh 'ink'ez natoohdelh yun k'ut Canaan ts'un. ¹⁸Nuhwhe'abá 'en 'ink'ez nuhkoo delhts'i chah, 'en sts'un hatooohdelh. Egypt whuyun k'ut soo deghunla hoonzoo 'et nuhgha whutes'alh, 'ink'ez keyah whuk'o 'i tehyi.

¹⁹K'an nuhba nuhts'uhezya, 'et ndóhneh, Egypt whuyun k'ut bunulbas, 'i be 'utoolhbas, nuhwhuzkehkah 'ink'ez nuh'atkah be, nuhwhe'abá 'udez toolhte 'ink'ez dez toohdelh. ²⁰'Ink'ez 'aw dant'i be ne'aht'en 'i 'aw huwuni chanuzáhzut. Egypt whuyun k'ut k'us hoonzoo 'et nuhwhe'hooldzun whutele.”

²¹'Et hoh Israel buye'kah 'et nduhúja. Joseph nulbas hubutl'ainla nts'ena'a Paraoh 'obulhni, whuz na'a, 'ink'ez ts'uyi chah hubut'unaidanla hutedulh wheni. ²²'Et ts'iyawh hubugha' ninla, 'ilhunah dune hinli hoh, naih lkh'enahedutellelh 'i, 'et whunts'ih Benjamin 300 k'ah silver 'ink'ez skwunlat ye soo nadutetnilh, 'i yugha ininla. ²³'Ink'ez be'abá 'en ndi 'i yuts'otl'ayanla: lanezi donkey soo yuntsih 'elhdulh dant'i unzoo, Egypt ts'un hooni 'i, 'ink'ez lanezi donkey ts'ekoo 'i haniyeh, lhes 'ink'ez ts'uyi be'abá títeyalh yuteyi wheni. ²⁴Hoh 'et bulhutsinkah whenaobal'h 'a 'ink'ez whenáhedel. 'Ink'ez 'obulhni, “Whuz nahdulh hoh lhedoohdulh gunih.”

²⁵'Et Egypt huwanch'a duk whenahedel 'ink'ez Canaan yun k'ut whuz hube'abá Jacob buts'un lhgha nahudidel. ²⁶'Et njan nduhiyulhni, “Joseph nk'a chah khuna 'ink'ez Egypt whuyun k'ut ts'iyawh huba moodih unli.” 'Ink'ez Jacob budzi 'ilhun 'uja, 'aw hiba 'alha cha'dinil 'et huwa. ²⁷'Et whunts'ih Joseph dabudani 'et ts'iyawh hiyulh nawhelnuh, 'ink'ez ndi nulbas 'i yunalh'en Joseph yuts'otl'ayantan ye hitoolhbas ba, hoh k'an zeh hube'abá Jacob buzul naghutnah nasli. ²⁸Hoh Israel 'utni, “'Aw 'et soo 'uhooja, Joseph suye' nk'a chah khuna. Buts'un tesyalh 'ink'ez ntelh'ilh datesah whutsah.”

Jacob 'en Egypt yun k'ut ts'un tezya

46 Hoh 'et Israel, 'en dant'i yit'i, 'i ts'iyawh dulh 'uyilya, 'ink'ez whuch'a ninya, Beersheba keyah 'et lhgha dinya. 'Et be'abá Isaac buYak'usda (Elohim) 'en tse k'ut 'udézk'un 'et yuts'e' dalhk'un.

²Et Yak'usda (Elohim) 'en hoh 'ulh'ek Israel bunalh hawhelts'ut whunilh'en hoh njan ndiyulhni, “Jacob, Jacob!” 'Ink'ez 'utni, “Njan 'ust'ah.”

³Et 'utni, “Si Yak'usda (El) 'ust'ah, nye'abá buYak'usda (Elohim). 'Aw Egypt ts'un tanyalh, 'et whechanuzoljut. 'Et intesdlilh tube hoh hooncha ts'uhainde nyutelhtsilh. ⁴Egypt ts'un nyulh 'oosneh sih, 'ink'ez soo ts'ih'un hoh sih whuz hananyoolhtelh doocha, 'ink'ez Joseph bula be sih nyuna k'edoolnih dawhenintsai 'et.”

⁵Hoh 'et Jacob 'en Beersheba 'et dindinya, 'ink'ez Israel whuye'kah 'en hube'abá whuz hitelhti, hubuzkeyaz chah, 'ink'ez hubu'atkah chah, 'en ndi nulbas be buhanla, 'i Pharaoh hubuts'otl'ayanla, 'i. ⁶Hoh hubughunai, 'ink'ez dant'i hiye ne'ut'en, 'i njan yun k'ut Canaan hiyit'i ts'iyawh, 'ink'ez Egypt ts'un whehandel, Jacob, 'en 'ink'ez ndan ts'iyawh hiyulh hedoh 'en dulh 'obilya. ⁷Buye'kah, 'ink'ez hubuye'kah k'ah chah, 'ink'ez butse'kah, 'ink'ez buye'kah hubutse'kah chah, 'ink'ez ts'iyawh ndan hiyulh hedoh, 'en Egypt ts'un lhgha hudindel.

⁸Et ndun 'en Israel hubuzkeh boozi 'uhint'ah, Jacob 'ink'ez buye'kah 'en Egypt ts'un whehandel,

Reuben 'en Jacob buye' 'udetsah ant'e.

⁹Reuben buye'kah 'en Hanoch,

Pallu, Hezron, 'ink'ez Carmi.

¹⁰Simeon buye'kah 'en Jemuel,

Jamin, Ohad, Jachin, Zohar,

'ink'ez Shaul, Canaanite whut'en ts'ekoo buyaz.

¹¹Levi buyazkah 'en Gershon,

Kothath, 'ink'ez Merari.

¹²Judah buye'kah 'en Er,

Onan, Shelah, Perez,

'ink'ez Zerah ('et Er 'ink'ez Onan 'en keyah Canaan 'et dahuzsai).

Perez buye'kah 'en

Hezron 'ink'ez Hamul.

¹³Issachar buye'kah 'en Tola,

Puvah, Job, 'ink'ez Shimron. ¹⁴Zebulun buye'kah 'en Sered,

Elon, 'ink'ez Jahlee.

¹⁵ 'Et ndunnah 'en Leah buyazkah 'en Jacob yuba buyazkah, keyah Padan Aram 'et 'en butse' Dinah chah. 'En ts'iyawh buye'kah 'ink'ez butse'kah, 'en tat lanezi 'onus 'at tat (33) hinli hoh 'uhint'ah.

¹⁶ Gad buye'kah 'en Ziphion,
Haggi, Shuni, Ezbon, Eri,
Arodi, 'ink'ez Areli.

¹⁷ Asher buye'kah 'en Jimnah,
Ishuah, Isui, Beriah,
'ink'ez Serah, hubudestl'ah.
'Ink'ez Beriah buye'kah 'en Heber 'ink'ez Malchiel.

¹⁸ Zilpah 'en 'uja,
Laban 'en butse' Leah 'en yagha inilhti, 'ink'ez Zilpah 'en
ndunnah Jacob yuba uskeh ut'i, 'en 'ilho hoh
lanezi 'onus 'at lhk'utak'i (16) hinli.

¹⁹ Rachel, 'en Jacob bu'at, 'en buyazkah,
'en Joseph 'ink'ez Benjamin.

²⁰ 'Et Joseph buts'un keyah Egypt hooni,
'en Manasseh 'ink'ez Ephraim,
'en Asenath Poti-Pherah whutse',
keyah On hubunawhulnuk, 'en ba 'uski ut'i.

²¹ Benjamin buye'kah 'en Belah,
Becher, Ashbel, Gera, Naaman,
Ehi, Rosh, Muppim, Huppim, 'ink'ez Ard.

²² Rachel buyazkah 'en Jacob ba uskeh ut'i, lanezi 'onus
'at dinah (14) 'uhint'ah.

²³ Dan buye' 'en
Hushim huyulhni.

²⁴ Naphtali buye'kah,
'en Jahzeel, Guni, Jezer, 'ink'ez Shillem.

²⁵ Ndunnah 'en Bilhah buye'kah 'uhant'e, 'en Laban butse' Rachel yugha inilhti 'ink'ez 'en Jacob yuba uskeh ut'i, lhuk'alti (7) 'uhunelts'uk 'uhint'ah.

²⁶ Ts'iyawh dunekah Jacob hiyulh whendel Egypt ts'un, 'en buyust'e ts'un hahande, 'ink'ez whuzih 'et Jacob buye'kah hubu'atkah, 'en 'ilho hoh lhk'utat lanezi 'onus 'at lhk'utat (66) dune 'uhint'ah. ²⁷ Joseph buye'kah

'en Egypt huhooni 'en nanah 'uhint'ah. Ts'iyawh Jacob bukoo dune hinli 'en Egypt ts'un whehandel, 'en 'ilho lhuk'alti lanezi (70) 'uhint'ah.

Jacob 'en yun k'ut Goshen 'et ninina

²⁸ 'Ink'ez Judah 'en tsuh wheyé'l'a Joseph buts'un, butsah whenoolhtun ka, 'ink'ez keyah Goshen 'et lhgha hudindel. ²⁹ Joseph bunulbas 'i lhaádinla 'ink'ez nduk Goshen ts'ih whenya. 'Et be'abá Israel duduteyalh, 'et dich'oh yunalh hainya, 'ink'ez yuts'ilchun k'elts'ut, 'ink'ez yuts'ilchun k'ut sa hoh nadutse.

³⁰ 'Ink'ez Israel, 'en Joseph 'uyulhni, “K'an hoh whute daosah sih, 'aw 'et nyunen nanalhu'en, nk'a chah 'aw 'et khina 'et huwa.”

³¹ 'Et Joseph 'en be'ilhunakah 'ink'ez be'abá bukoo dune hinli, 'en ndo bulhni, “Nduk tesyalh. Pharaoh ndudutesnilh, njan ndudutesnilh, 'Se'ilhunakah 'ink'ez se'abá bukoo dune hinli, 'en yun k'ut Canaan hudalts'i, 'en sts'un lhgha hudindel. ³² 'Ink'ez dunekah 'en sheep gha gheztan whene'hut'en 'i hube 'ut'en khunai ye'hulhyi 'et. 'Ink'ez hubughunai 'i chah hahiyana, hubumusdus 'ink'ez dant'i hiyit'i 'i chah whusahíyana.’ ³³ 'Et huwa Pharaoh 'en nuhoodulhkut teh, dahoont'ah hoh nuhwhe'ut'en be ne'aht'en, nuhwulhni teh, ³⁴ 'et njan ndudoohni, 'Nyunane'ut'en nuwhe'ut'en, 'i khunai nidulyeh, 'uski nidudli dak'ez, njan whuts'un 'un whunélt'et nuwheni 'ink'ez nuwhe'abá hube'abákah chah.' 'Et sih njan keyah Goshen doolhúts'i. 'Et Egypt whut'en, 'en ndan Sheep gheztan whene'ut'en, 'en 'aw chabahoot'i 'et huwa.”

47 Hoh Joseph 'en whenya 'ink'ez Pharaoh 'en nduyulhni, “Se'abá, 'ink'ez se'ilhunakah, hubusheep, hubumusdus, 'ink'ez dant'i hiyit'i 'i bulh keyah Canaan whuz hahandel. 'Ink'ez 'alha hoh keyah Goshen 'et nihumindel.” ² 'Ink'ez skwunlatnah be'ilhunakah 'en 'utahabanla 'ink'ez 'en Pharaoh ts'un lhgha budinla.

³ 'Et Pharaoh 'en be'ilhunakah 'obulhni, “Danhoont'ah 'et whene'aht'en?” 'Et Pharaoh 'en 'uhiyulhni, “Nyunane'hut'en 'en sheep gheztan 'uts'int'ah, 'anedult'et nuwheni 'ink'ez nuwhe'abákah chah.”

⁴ 'Et hoh Pharaoh 'en 'uhiyulhni, “Keyah 'et nitadutnilh, nyenane'hut'en 'en 'aw khunai whenudelhuya chahoot'ih bughunai ba. Keyah Canaan ndi dai cho 'i be tube 'uhooja. K'an 'et hoh nela'ineh nyunane'ut'enkah 'en keyah Goshen 'et nihoona ka bughu ho'alh.”

⁵Pharaoh 'en Joseph yulh yaylhtuk hoh njan ndutni, “Nye'abá 'ink'ez nye'ilhunahkah 'en nts'un hunindel. ⁶Egypt whuyun k'ut 'et nuhbut whuz'ai, nye'abá 'ink'ez nye'ilhunahkah, keyah ndet k'us hoonzoo 'et nihoona ka' 'obonleh, keyah Goshen 'et nihoona. 'Ink'ez ndan soo khunai gheztan nt'ooninzun hubutah, 'en sughunai ba dega nus ne'duni huboolhtsilh.”

⁷Hoh Joseph 'en be'abá Jacob 'en Pharaoh yebut ninilhti, 'ink'ez Jacob 'en Pharaoh hoonzoo 'obulhni yulhtsi. ⁸Pharaoh 'en Jacob 'uyulhni, “Dahoolhdzah hoh yinkak inda?”

⁹'Et Jacob 'en Pharaoh 'uyulhni, “Súnawhudezut whe dzin hoh lhusiya 'et 130 nawhudezut. 'Aw whulai ilah 'ink'ez hoontsi' hoh nawhudezut whudzin hoh suyust'e 'ant'e, 'ink'ez 'aw chahahoolil budzin se'abákah lhusiya bunawhudezut 'et.” ¹⁰'Et hoh Jacob 'en Pharaoh hoonzoo 'obulhni yulhtsi, 'ink'ez yuch'a 'un whenaja.

¹¹Joseph 'en be'abá 'ink'ez be'ilhunahkah 'en soo ts'ih nibuninla, 'ink'ez Egypt whuyun k'ut 'et hubutl'aho'ai, keyah k'us hoonzoo 'et, Rameses keyah, Pharaoh 'en huba'hoonla hoh. ¹²Hoh Joseph 'en be'abá, be'ilhunahkah, 'ink'ez ts'iyawh be'abá bukoo dune hinli, 'en chah 'en ndi lhes huba dahunelts'uk hinli hukw'una'a hubugha' ni'ai.

Joseph dai cho whuzli 'et hukw'un nuhulhye

¹³K'an keyah nduhoolhcho hoh lhes chahoollel. Ndi dai cho whuzdli, 'i tube 'uhooja hoh Egypt whuyun k'ut 'ink'ez Canaan whuyun k'ut 'et 'ants'i hoh nahukat li'hut'en suli, ndi dai cho nadanzut 'et huwa. ¹⁴Joseph 'en sooneya ts'iyawh 'ilhinighez'ai, Egypt whuyun k'ut naini'ai, 'i 'ink'ez Canaan whuyun k'ut 'et chah. Haneyeh hiyóoket 'i 'ink'ez Joseph sooneya 'i Pharaoh bukoo ts'un dainendzai. ¹⁵Hoh 'et ndi sooneya ts'iya suli, Egypt whuyun k'ut 'ink'ez Canaan whuyun k'ut chah. Egypt whut'en Joseph ts'un lhgha hudindel 'ink'ez 'uhutni, “Lhes neghani'aih, dant'i ka nyunalh 'et yats'odlah? Nezooneya ts'iya suli.”

¹⁶'Et Joseph 'utni, “Nuhghunai 'i stl'ahle, 'ink'ez 'et lhes nugha oosdleh nuhghunai k'elhla, nuhzooneya ts'iya suli t'eh.” ¹⁷Hoh hubughunai Joseph ts'un lhgha hidinla 'ink'ez Joseph 'en ts'un lhes 'i hubuyeztli k'elhla hitezdla, sheep chah, musdus chah, 'ink'ez hubudonkey chah. 'Et lhes huteyi 'et 'ilbah naodezut whuts'un hubughunai k'elhla.

¹⁸ 'Et nawhudezut whulatah suli hoh, whulh nat nawhudezut 'et hits'un lhgha hudindel 'ink'ez 'uhutni, "Aw nemoodih chawhuntutodul'ih ghait'ah. Nezooneya ts'iyá suli 'et, nemoodih 'en chah neghunai butl'ayadulya, 'aw dant'i nts'ih chasidut'ih suli nemoodih banalh hoh. Neyust'e 'ink'ez nuwhukeyah 'aw 'i zeh idut'i. ¹⁹ Dant'ih ka nyuna nalh yats'odlah, 'anedult'et nuwheni 'ink'ez nuwheyun k'et? Nehoonket 'ink'ez nuwheyun k'et chah, lhes k'elhla, 'ink'ez 'et nuwheni 'ink'ez nuwheyun k'et 'et Pharaoh ba ne'hut'en odudle. Whuyunududzai 'i neghanondzaih, 'et sih hodutna 'ink'ez 'aw yachasodudla, 'et sih yun k'ut 'aw 'uhoolah chahosdle."

²⁰ Hoh Joseph 'en Egypt whuyun k'ut nduhoolhcho Pharaoh yuba honket. Egypt whut'en 'ilhunah hinli hoh hubutl'o k'ut, ndi dai cho 'i tube hubuk'edinzut 'et huwa. 'Ink'ez ndi yun k'ut ts'iyawh Pharaoh bube'ildzun suli. ²¹ 'Ink'ez 'et whudunekah 'en nts'e whut'i whucho 'et nibuninla, Egypt whe 'udechoo whenaodez'a 'ink'ez soo 'udek'elh'az whenaodez'a whuts'un. ²² Nawhulnuk hubukeyah 'et zeh 'aw chahookulh. Pharaoh 'en soo unelts'uk hubugha yu'aih, 'ink'ez hubughaíyut'aih 'i huyeyi, 'et huwa 'aw hubukeyah whecha'hookulh.

²³ Joseph 'en dunekah ts'un 'utni, "Alha hoh k'an dzin Pharaoh ba nuhoket, nuwheni 'ink'ez nuhkeyah chah. Whunulh'en njan nuhba wheyunududzaih 'int'ah, 'ink'ez 'i be yun k'ut wheyunoohdzaih. ²⁴ 'Ink'ez hukw'elh'az hanahyi t'eh, 'et skwunlai whe 'ilhuki ($\frac{1}{5}$) 'i Pharaoh butl'ainoohdzaih. Bulh dit be skwunlai ($\frac{2}{5}$) 'i nuwheni'oh ba'oolhdzin, tl'o k'ut wheyunududzaih ba, 'ink'ez tehyi chah ba, nuhkoo delhts'i 'ink'ez nuhwhuzkeh ba ts'uyi chah."

²⁵ 'Et njan nduhutni, "Nuwhezilhyih hoh khutadutna, nemoodih ts'un hoonzoo bunalh odut'e wule, 'ink'ez Pharaoh ba ne'hut'en 'odudle."

²⁶ Hoh Joseph 'en Egypt whuyun k'ut ba nahezya k'an dzin whuts'un, 'et nduhoont'ah, Pharaoh 'en skwunai whe 'ilhuki ($\frac{1}{5}$) 'i buts'un 'oot'e. Nawhulnuk hubukeyah 'et whu'et, 'et 'aw Pharaoh be 'uhooldzun chaflah.

Joseph 'en Jacob ts'un ts'ih'un nahezya

²⁷ Hoh Israel 'en Egypt whuyun k'et 'et whut'i, Goshen whukeyah 'et, 'ink'ez 'et 'uhít'i 'ink'ez hunézyi 'ink'ez lhk'uz teh hoh hulai suli.

²⁸'Et Jacob 'en Egypt whuyun k'et lanezi 'onus 'at lhk'alti (17) nawhudezut hoh 'et dune inle. Jacob 'en 147 nawhudezut 'et yinkak inda. ²⁹'Aw 'et Jacob datetsah whegha suli hoh, buye' Joseph yukana'detni 'ink'ez ndiyulhni, “K'an hoh hoonzoo nyulh niooni'ai t'eh, slaineh nyula 'i be sukechun yuh nidolnih 'ink'ez hoonzoo ts'ih 'ink'ez sladontnih gunih. Sla'inja hoh 'aw Egypt 'et wheyuchasuzolhtel. ³⁰Su'abákah hubutah 'et nisolhtelh. Egypt 'et whehanasolhtelh 'ink'ez nts'e whuyahudinla 'et whuyusolhtelh.” 'Ink'ez 'et ndiyulhni, “Nts'ena'a ndusudini, 'et sih ndosneh.”

³¹'Ink'ez 'et 'utni, “Suts'un ts'ih'un nahinyeh.” Hoh 'et yuts'un ts'ih'un nahezya hoh Israel butsi be yuk 'uja, bukw'usuti tsi t'ah 'aw 'et.

Jacob 'en Joseph buye'kah hoonzoo ts'ih 'obinla

48 'Et njan Joseph ndi dani, hukw'elh'az sayaz inle hoh, “'Alha nye'abá nduda.” Buye'kah nanah Manasseh 'ink'ez Ephraim 'en dulh ba telha'az. ²Jacob ndi hiyulhni, “Whunilh'en nye' Joseph 'en nts'un tezya.” 'Et Israel nduk na'dudilya 'ink'ez kw'usuti k'ut 'et duk nitl'adenda.

³Hoh Jacob 'en Joseph 'uyulhni, “Yak'usda Degha Nus 'Ultus (El Shaddai), 'en sunalh hainya Canaan whuyun k'et Luz 'et, 'ink'ez hoonzoo 'obulhni sulhtsi. ⁴'Ink'ez 'et 'usulhni, ‘Whunilh'en nahlan 'ink'ez 'ulhk'uz teh hoh nyutelhtsilh, 'ink'ez dunekah hulan nuhwhutelhtsilh, 'ink'ez ndi yun k'ut 'i nk'elh'az nts'uhainde 'en hubugha ho'alh, 'et nts'e whuts'un hube'hoohlhts'un wule.’

⁵K'an nye'kah Ephraim 'ink'ez Manasseh, 'en yun k'et Egypt 'et nts'un huhooni. Egypt nts'un tesyalh whutsah, 'en se'ilhdzun 'uhint'ah, Reuben 'ink'ez Simeon k'una'a se'ilhdzun tele. ⁶'Ink'ez ndan 'en hubuk'elh'az mba huhooni, 'en nye'ilhdzun wule. 'En huboonokah huboozi be nabodzi 'et ndi hubuts'un host'i 'et huba. ⁷'Et si sba keyah Padan hayada, Rachel 'en suzih dazsai yun k'ut Canaan 'et, keyah Ephrath wheghayaz, Ephrath whuts'un 'et wheyílhti, (Bethlehem 'et 'uhoont'ah).”

⁸'Et Israel 'en Joseph buye'kah 'en huba'en hoh 'utni, “Ndan ho' hint'ah?”

⁹Joseph be'abá 'uyulhni, “Suye'kah 'uhint'ah. Yak'usda (Elohim) 'en njan sgha buninla.” 'Et hoh 'utni, “Suts'un hubalhtelh, 'et sih hoonzoo 'obulhni huboolhtsilh.”

¹⁰ K'an hoh Israel buna 'aw soo chaízoo, tube hoonyan 'et huwa. Joseph 'en hegha nibunilhya 'ink'ez nabudunants'ooz 'ink'ez shih be' na'bilchoot.

¹¹ 'Et Israel 'en Joseph 'uyulhni, “'Aw nyunen naoost'en ghait'ah nuszun inle, 'et whunts'ih Yak'usda (Elohim) 'en nyuzkeh whunts'ih sunalh nobulhti.”

¹² 'Et Joseph bugwut gha nibunilhni, 'ink'ez yuk 'uja bunen 'i yun ts'i. ¹³ Joseph 'en 'ahunelht'et hubilhchoot 'ink'ez Ephraim bula nalnih ts'un Israel bula 'intl'as ts'ih, 'ink'ez Manasseh bula 'intl'as ts'un Israel bula nalnih ts'ih, 'ink'ez yughayaz nibunilhni. ¹⁴ Hoh Israel bunalnih be lkh'udelhunik, 'ink'ez Ephraim butsi k'edilnik, 'en 'udek'ah 'int'ah, 'ink'ez bula 'intl'as be Manasseh yutsi k'edilnik, bula be nt'eoninzun Manasseh 'en 'udetsah 'et.

¹⁵ 'Ink'ez Joseph 'en hoonzoo 'obulhni yulhntsi 'ink'ez 'uyulhni,
“Yak'usda (Elohim),

bunalh 'en se'abákah Abraham

'ink'ez Issac dune hinli.

Yak'usda (Elohim), 'en 'int'ah,

'en se'ulhyi nts'e yun k'ut sida hoh k'an dzin whuts'un.

¹⁶ Ndun Lizas 'en ts'iya hoontsi' whuch'a se'onket,

'en ndunnah dunekah,

'en hoonzoo 'obulhni hoole.

Soozi 'i hubuk'edoolts'it,

'ink'ez se'abákah huboozi Abraham 'ink'ez Issac.

'Ink'ez 'et ndi yun k'ut 'et hits'u hainde 'en hulan wule.”

¹⁷ 'Et Joseph whunilh'en be'abá 'en bula nalnih ts'ih Ephraim yutsi k'ut delhunik, 'et chahoot'i hoh be'abá yula ilhchoot 'ink'ez Ephraim yutsi k'enaidutelhnik 'ink'ez Manasseh yutsi k'enaidilhnik. ¹⁸ Joseph be'abá 'uyulhni, “'Aw 'ilah se'abá. Ndunnah 'en 'udetsah, nyula nalnih be butsi k'edolnih.”

¹⁹ 'Et be'abá chahoot'i 'ink'ez 'utni, “Nt'eoonuszun suye', nt'eoonuszun 'en chah dunekah hutele hoh 'int'ah, 'ink'ez dune ncha tele, 'et whunts'ih hoh 'alha yuchistl'ah 'en 'onus nus yuch'a ncha tele 'ink'ez hits'u hainde 'en tube lkh'uz teh hoh hulan hutele.” ²⁰ 'Et dzin hoh hoonzoo 'obulhni hubulhntsi hoh njan ndo bulhni,

“Nuhwheni nuhgha Israel hoonzoo 'obulhni hutele 'utni,

'Yak'usda (Elohim) 'en Ephraim
'ink'ez Manasseh k'una'a 'un hooleh'."

'Ink'ez lhe'uja Ephraim 'en Manasseh yutsah nínilhti.

²¹ Hoh Israel 'en Joseph 'uyulhni, "Whunilh'en dawhenitsai, 'et whunts'ih Yak'usda (Elohim) nyulh 'oot'e 'ink'ez nye'abákah hubukeyah whuz nanyutoolhte. ²² 'Onus 'un chah, njan 'ilhun whegha 'et nga ooni'ai, nye'ilhunahkah hubugha nduk 'et susoh cho 'ink'ez suk'aza be Amor whut'en hubula k'ez haho'ai."

Jacob buye'kah ts'un bughunek dek'elh'az

49 Jacob buye'kah hubuka na'detni 'ink'ez 'obulhni, "Ilhun ninanahdelh, 'et ndun whudutesnilh 'et nuhk'ewhutelts'ulh dek'elh'az dzin 'et.

² Ilho ninanahdelh 'ink'ez oozelhts'ai,
nuhwheni Jacob buye'kah,

'ink'ez nuhwe'abá Israel 'en oozelhts'ai.

³ Reuben nyun se'detsah whuzinli.

Se'iltus 'ink'ez sunut'uk be whe'whudit'en.

Suye'kah hubutah nyun degha nus whudezti

'ink'ez soo whuch'a tube hoolhtus 'et whulh 'unint'ah.

⁴ Too k'una'a 'aw 'ilhun ont'e ghait'ah,

'aw whuch'a hoolhtus onle ghait'ah.

Nye'abá bukw'usuti ts'un whenya 'et huwa,

'ink'ez hoontsi' whuzilhtsi.

Se'buk'uzdelhtsi ts'i whenya.

⁵ Simeon 'ink'ez Levi,

'en lhe'ilhunahkah hudli.

'Et nts'e huzke whuz,

hoontsi' zeh hubeni ts'un 'int'ah.

⁶ Aw suzul 'i teh nts'e nehuduni

'et teh daooya gunih.

'Aw be ts'ih'un ninezul 'i teh hubulh 'ooneh gunih,

nts'e 'uhut'en 'et.

Hubuwuske be dune huzelghhi,

'ink'ez hubeni be moodih ba na'dadil'i hoh

- ndi ox 'i chah nukai hiyulhtsi.
⁷Ndi hubuwuske 'i be hubuk'eholts'it,
 'i tube be whunujut.
 'Ink'ez hiye hoontsi' 'i tube ntsi',
 Jacob hubutah 'et lkh'ebutesdlelh
 'ink'ez Israel hoh dutsuk 'uhoot'e.
⁸Judah nyun nye'ilhunahkah yudoolhti.
 Nyula 'i be nch'ahudetni hubuts'ilchun k'ut dolnik.
 Nye'abá buzkehkah 'en mbut yuk 'uhoot'e.
⁹Judah 'en khunaiti lion buyaz 'int'ah.
 'Et suye' 'uka'ut'en ts'ih hainzut.
 'Et huwa 'en lion k'una'a yuk ut'ih
 'ink'ez yun usti.
 Lion k'una'a ndan simba k'enayoolhdzit?
¹⁰Hubudayi cho butuz 'i Judah
 'aw bula k'ez haholts'it ghait'ah.
 'Ink'ez 'aw ndun neba dust'us ba ne'duni,
 'en 'aw Judah bukechun k'uz k'et haholts'it ghait'ah,
 Shiloh hateyalh whuts'un,
 'ink'ez dunekah 'en buk'ah ts'i 'ooht'e.
¹¹Budonkey 'i duchun nudunúlhye 'i yedutegus.
 'Ink'ez budonkeyaz 'i soo k'us dinzoo duchun
 nudunulhye 'i yedutegus.
 'Ink'ez butl'as 'i mai too be toonaiyugus
 'ink'ez bunaih 'i mai too bumai buzkai be toonaiyugus.
¹²Buna 'i mai too ch'a 'onus nus dulhgus,
 'ink'ez bughoo 'i 'uts'oo ch'a 'onus nus lheyul.
¹³Zebulun 'en yatoo k'ut taba 'et whutet'i.
 'Et ts'i cho too k'ut nukat 'i yuba huba soo yahúkih whuz'ai.
 'Ink'ez bunawhudez'a 'i keyah Sidon but'aoodinla.
¹⁴Issachar 'en donkey ulhtus 'et be lhch'az ts'ih
 hoondaz hoh yun usti.
¹⁵'Et whunilh'en nalyiz 'et hoonzoo,
 'ink'ez yun k'ut 'et hoonzoo.
 Buwhus 'i yuk 'uyinla,
 hoondaz 'et nawhutelhyis

- 'ink'ez hulan hoh 'ulhna huzdli.
- ¹⁶Dan 'en sih budunekah ba nahooyeh,
'et hoh Israel 'ilhunah whudune k'una'a 'int'ah 'et huwa.
- ¹⁷Dan 'en ti nutsudelh ba tl'ughus tele.
Ti hoh huboogas tele.
- 'Et yeztli yukelantsul hooghas,
'et hik'usda 'en k'ah ts'un hitsa haoolts'it ba.
- ¹⁸O Moodihti (Yahweh)
netalhyis ba mba ts'ilh'i
O Moodihti (Yahweh).
- ¹⁹Gad 'en dune hulai 'en hik'ut nutédulh,
'et whunts'ih nk'atlih hoh 'et hubuch'a'nilhde.
- ²⁰Asher bules 'i tube unzoo
'ink'ez 'et huwa ndi lhes,
'i hubudayi cho huba, soo degha nus unzoo whutele.
- ²¹Naphtali 'en yezts'e bula whudetnik.
Bughunek dinzoo be yalhtuk.
- ²²Joseph 'en buts'uhainulhyeh
'i bumai lhai buts'uhainulhyeh,
bumai lhai 'en 'int'ah.
'I njan tsak'et ba too hainli 'et 'int'ah.
Buts'uhainulhyeh 'i when'un whuz whunalhyi.
- ²³K'aza be ne'hut'en,
'en tube cho hoh ch'a hiyoot'i.
Hiyootseh 'ink'ez hits'udutnik.
- ²⁴'Et whunts'ih buk'aza 'i 'awhuz 'ulhtus.
'Ink'ez bugan 'i tube 'ulhtus 'ulhtsih.
Jacob buYak'usda (Elohim) be whunujut 'en bula be 'uhoonla.
('Et ndun 'en 'int'ah Sheep gheztan, Israel whutse 'int'ah).
- ²⁵Nye'abá be Yak'usda (El)^a gha 'en nla'tenilh.
'Ink'ez Yak'usda Degha Nus 'Ultus (El Shaddai),

^a **49:25** Ndi boozi El, 'i "Yak'usda 'en Ts'iyaini ch'a Degha nus Ulhtus," ni ho' 'utni. Jesus Christ 'en cha ts'iyaini ch'a degha nus ulhtus. Whuz na'a Jesus Christ dant'ah unli. 'Et Jesus Christ, 'en dune ba ts'et hahónla 1:8 neMoodihti Jesus Christ njan ndutni, "Si 'ust'ah Alpha 'ink'ez Omega usdli. 'Udechoo whe'whudit'en 'ink'ez 'ustl'e' 'uwwhuténilh, 'en 'ust'ah. K'us ndan usdli 'ink'ez est'e, 'ink'ez whusatéyalh 'ust'ah, 'ink'ez ts'iyaini ch'a degha nus ulhtus, 'en 'ust'ah." Mt 3:11; Rev 4:8; 11:17; 16:5-7.

- 'en mba hoonzoo 'obulhni nyutelhtsilh.
 Nduk yak'uz ts'un 'et 'i be hoonzoo 'obulhni whutele.
 Nyuk yeyuk whuts'un 'et 'i be hoonzoo 'obulhni whutele.
 Hubuts'oo 'ink'ez hubuchan 'et 'i be hoonzoo 'obulhni
 whulhtsih whutele.
- ²⁶Nye'abá 'en hoonzoo 'obulhni yulhtsi,
 se'abákah 'en 'onus nus hubuch'a hoonzoo 'obulhni sulhtsi inle.
 'Et njan nodest'ai 'et 'ilhuz 'uhoont'ah,
 'et ndi hoonzoo 'obulhni,
 'et 'onus nus whutele,
 'i Joseph butsi nide'ai.
 'En be'ilhunahkah ch'a hinilhti inle,
 'en butsi k'ut sa'ai 'i buk'ut oot'e.
- ²⁷Benjamin 'en yus k'un'a 'uka 'ut'en hoont'i.
 Bundada 'et 'uka nioodi'aih
 'ink'ez 'ulh'ek 'et ndai yughan 'i lhtahayullih.”
- ²⁸'Et njan lanezi 'onus 'at nanah Israel whudunekah 'uhint'ah 'ink'ez 'et
 hube'abá whuz na'a hubulh yalhtuk, 'ink'ez hoonzoo 'obulhni hubulhtsi.
 'Ilhunah hinli hoh nts'e dahint'ah hukwuna'a hoh hedich'oh hoonzoo
 'obulhni hubulhtsi.

Jacob dazsai 'ink'ez wheyihyalhti

- ²⁹'Et njan hubutl'aho'ai 'ink'ez 'obulhni, “Sulh dunekah 'uts'un
 ninasoolhtelh, se'abákah hubutah 'et wheyasoolhtelh. Ephron 'en
 Hitt whut'en, 'en whutl'o k'ut tse'an whuz'ai 'et. ³⁰Tse'an yah
 'et Machpelah tl'o k'ut, Mamre whutsah whuz'ai, Canaan yun
 k'ut 'et. Abraham 'en Ephron, 'en Hitt whut'en, 'en whutl'o k'ut
 honket 'uhoont'ah inle. 'Et wheyulh lhahulye ba hube'hoolhdzun.
³¹'Et Abraham 'ink'ez bu'at Sarah whuyehiyalhti. 'Et Isaac 'ink'ez
 bu'at Rebekah 'et whuyehiyalhti, 'ink'ez 'et Leah wheyilhti. ³²Heth
 buye'kah 'en njan tl'o k'ut 'ink'ez tse'an 'en hubuts'un honket
 ant'e.”
- ³³'Ink'ez njan khunekti be hubulh yanaltuk 'istle' deja hoh, buke kw'usti
 k'ut ninadel'ez 'ink'ez 'aw 'et dek'elh'az hanáji, 'ink'ez bulh dunekah ts'un
 whenya.

50 'Et hoh Joseph be'abá bunen k'echanitno 'ink'ez yughutso 'ink'ez naidunuts'oos. ²'Et Joseph 'en hinane'hut'en 'ink'ez ndunnah yoo be duyun 'en 'obulhni be'abá buyust'e hich'a' danla, hoh yoo be duyun 'en Israel buyust'e 'i soo ts'ih 'uhiyinla. ³Dit lanezi dzin (40) 'et wheni ba 'uhoont'ah, 'et dzin ndoneletsuk dzin huba 'uhoont'ah ndan soo buyust'e hich'a' danla. 'Ink'ez Egypt whut'en 'en lhuk'ati lanezi dzin (70) whuts'un hoh hiba teni'hunalhdzin.

⁴'Et hukw'elh'az teni'hunalhdzin wheghoh hoozut hoh Joseph 'en Pharaoh bukoo dune hinli, 'en 'obulhni, “K'an nuhna soo ts'ih'un sulh niwhuna'aih t'eh, Pharaoh soo nahoozelhts'ai, 'et ndudoohni, ⁵'Se'abá 'en buts'un ts'ih'un nahuziye sulhtsi hoh sudani, “Whunilh'en dawhenitsai. Njan newheyuts'ule, 'et sich'oh duba hahóla, Canaan yun k'ut 'et wheyuhsóolhtelh.” K'an 'et huwa sla'aneh hoh nduk toosya 'ink'ez se'abá wheyolhtelh, 'ink'ez 'et 'az teh hanaoosja sih.”

⁶Pharaoh 'et 'utni, “Nduk inyalh 'ink'ez nye'abá wheyilhtih, nts'ena'a buts'un nahuzinya nyulhtsi 'et.”

⁷'Et Joseph nduk whenya be'abá wheyitelhtelh wheni. Pharaoh hinane'hut'enkah 'en cha ts'iyawh, 'ink'ez bukoo ba huwhunih 'en chah hiyulh whendel, 'ink'ez Egypt dunekah huwhunih 'en chah ts'iyawh 'uhuja. ⁸Joseph bukoo hudelhts'i chah ts'iyawh be'ilhunahkah 'ink'ez bu'abá bukoo hudelhts'i 'en chah. Hubuzkehyaz, hubusheep, 'ink'ez hubumusdus, 'i zeh yun k'ut Goshen nibuninla. ⁹'Et nduk hiyulh whendel, nulbas chah 'ink'ez yeztli be ne'hut'en 'en chah, 'ink'ez tube hoh nelhan 'ilhughezdel.

¹⁰'Et njan Atad 'et lhtaha'nukat hugwut, nihunindel, Jordan koh huwan tsit ts'ih, 'et tube cho hoh ts'ih'un hubudzi nduda hoh tenihunildzun. 'Et lhuk'ailti dzin whuts'un hoh be'abá gha tube budzi nududa. ¹¹'Et ndunnah yun k'ut hudelhts'i, Canaan whut'en, 'en haho'en njan Atad 'et lhtaha'nukat hugwut, 'et tube cho hoh hubudzi nduda be teni'hunilhdzun, 'et 'uhutni, “Egypt whut'en huba teni'hunilhdzun 'uhoont'ah.” 'Et huwa be hoodzi, Abel Mizram ts'uwhutni, Jordan koh huwan tsit ts'ih.

¹²Hoh buye'kah nts'ena'a Israel daoobulhni, 'et nduhiyinla. ¹³Buye'kah nts'ena'a yun k'ut Canaan whuz whenahiyalhti. 'Ink'ez Machpelah tl'o k'ut tse'an 'et wheyihiyalhti, Mamre whutsuh, 'et Abraham honket. Ephron 'en Hitt whut'en butl'o k'ut bulh 'et newhuys'ule wheni. ¹⁴Be'abá

wheyihyalhti hukw'elh'az, Joseph 'en Egypt ts'un whenaja. Didut 'ink'ez be'ilhunahkah 'en ts'iyawh nduk hiyulh whendel hube'abá wheyihitelhtelh wheni inle.

Joseph be'ilhunahkah soo na'budutni

¹⁵ Joseph be'ilhunahkah 'en hube'abá dazsai 'et 'uhutni, “Khun sih Joseph nets'udutetnik 'ink'ez 'et nets'un k'utetnilh dahooltsi' daidulya inle 'et.” ¹⁶ Hoh khunek nuda'ai 'en hits'o wheyalh'a njan nduhutni, “Nye'abá datetsah whutsuh njan ndutni, ¹⁷ ‘Joseph njan ndudoohni, “Nts'utedusdlih, sla'ineh hoh nye'ilhunahkah nyenah 'uhuja inle 'ink'ez hubulubeshi 'i huba whenaóodolnah, hoontsi' nts'un 'uhuhonla inle.” K'an nela'ineh hoh neba whunaoodolnah njan nts'un tink'us ts'un 'uts'uja inle. 'Et nye'abá buYak'usda (Elohim) nuwheni nane'ts'ut'en.” 'Ink'ez Joseph intse whehiyulh yalhtuk 'et.

¹⁸ 'Et be'ilhunahkah 'en hits'un whendel 'ink'ez hinen gha 'et yuk 'uhuja 'ink'ez 'uhutni, “Whunilh'en nyenane'hut'en hidudli.”

¹⁹ Joseph 'obulhni, “Whenlhujut ilah. Yak'usda (Elohim) 'en ba 'et sida ih? ²⁰ 'Et nuhwheni 'en hoontsi' suts'un ahja, 'et whunts'ih Yak'usda (Elohim) 'en hoonzoo ts'ih suba' 'uhonla 'et ndez na'a nduhoneh huba njan dzin, dune lhanah doojih huba. ²¹ K'an hoh 'aw whenulhujut ilah. Nuhghu tesdle 'ink'ez nuhwhuzkeh chah.” K'enobunah'ah 'ink'ez soo ts'i hubulh yalhtuk.

Joseph dazsai

²² Joseph 'en Egypt 'et dune unli, didut 'ink'ez be'abá bukoo dune hinli 'en chah. 'Ink'ez Joseph 110 nawhudezut yinkak inda. ²³ Joseph 'en Ephraim buzkehkah whulh tat hedoh hubunalh'en. Machir buzkeh 'en Manasseh buye', 'en chah Joseph bugwut k'uz nezyi.

²⁴ 'Et Joseph be'ilhunahkah 'en 'obulhni, “'Aw 'et dawhenitsai, 'et whunts'ih Yak'usda (Elohim) 'en sih nuhghoya 'ink'ez njan yun k'ut whehananhooleh. Ndi yun k'ut 'et Abraham, Isaac, 'ink'ez Jacob hubuts'un ts'ih'un 'utni inle da.” ²⁵ Hoh Joseph, 'en Israel buzkehkah ts'un ts'ih'un hubuts'un nahezya hoh njan ndutni, “Yak'usda (Elohim) 'en ts'ih'un hoh nuhts'un nuteya, 'ink'ez njan suts'un 'i nduk nadutoohla.”

²⁶Hoh Joseph dazsai, 110 be nawhudezut 'ink'ez buyust'e i soo hichá' danla 'ink'ez Egypt 'et be ne'sulhti be hiyalhti.

Yak'usda Bughunek Unzoo 'I Matthew Yuk'uné'uzguz

(Matthew)

Jesus Christ ndunnah hube dínzut

1 Ndi dustl'us 'uk'e'eduguz 'et ndutni, 'i be Jesus Christ 'en hube dínzut 'en 'uhínt'ah, 'i Jesus 'en David yuts'uhainzut 'int'ah. David 'en Abraham yuts'uhainzut 'int'ah.

² Abraham 'en Isaac bu'abá 'int'ah.

Isaac 'en Jacob bu'abá 'int'ah.

Jacob 'en Judah 'ink'ez bulhutsinkah bu'abá 'int'ah.

³ Judah 'en ndun ts'eke Tamar 'en be Perez 'ink'ez Zerah bu'abá 'int'ah.

Perez 'en Hezron bu'abá,

'ink'ez Hezron 'en Ram bu'abá 'int'ah.

⁴ Ram 'en Amminadab bu'abá.

Amminadab 'en Nashon bu'abá,

'ink'ez Nashon 'en Salmon bu'abá 'int'ah.

⁵ Salmon bu'at Rahab 'en be Boaz bu'abá.

Boaz 'en Ruth 'en be Obed bu'abá.

'Ink'ez Obed 'en Jesse bu'abá 'int'ah.

⁶ Jesse hubudayi cho David bu'abá.

'Et hubudayi cho David, ndun Uriah bu'at inle, 'en be Solomon bu'abá 'int'ah.

⁷ Solomon 'en Rehoboam bu'abá.

Rehoboam 'en Abijah bu'abá,

'ink'ez Abijah 'en Asa bu'abá 'int'ah.

⁸ Asa 'en Jehoshaphat bu'abá.

Jehoshaphat 'en Joram bu'abá,

'ink'ez Joram 'en Uzziah bu'abá 'int'ah.

⁹Uzziah 'en Jotham bu'abá.

Jotham 'en Ahaz bu'abá,
'ink'ez Ahaz 'en Hezekiah bu'abá 'int'ah.

¹⁰Hezekiah 'en Manasseh bu'abá.

Manasseh 'en Amon bu'abá,
'ink'ez Amon 'en Josiah bu'abá 'int'ah.

¹¹Hoh da wheghah whudezulh, ts'iyannah dune keyah whuti Babylon
ts'ih wheoobuhanla, 'et Josiah 'en Jeconiah 'ink'ez bulhutsinkah
'en bu'abá 'int'ah.

¹²Keyah whuti Babylon whuz whebuhanla hukw'elh'az 'et Jeconiah
'en Shealtiel bu'abá 'int'ah.

Shealtiel 'en Zurubabel bu'abá 'int'ah.

¹³Zerubabel 'en Abiud bu'abá.

Abiud 'en Eliakim bu'abá,
'ink'ez Eliakim 'en Azor bu'abá 'int'ah.

¹⁴Azor 'en Zadok bu'abá.

Zadok 'en Achim bu'abá,
'ink'ez Achim 'en Eliud bu'abá 'int'ah.

¹⁵Eliud 'en Eleazor bu'abá.

Eleazor 'en Matthan bu'abá,
'ink'ez Matthan 'en Jacob bu'abá 'int'ah.

¹⁶Jacob 'en Joseph bu'abá 'int'ah. 'En Mary buki 'ink'ez Mary 'en be
Jesus whuzdli. 'En Christ hiyulhni.

¹⁷'Et Abraham 'en David whuts'un, 'en ts'iyawh lanezi 'onus 'at dit (14)
bubé hudinde 'uhint'ah. 'Ink'ez David hoh da whudezulh hoh ts'iyannah
keyah whut'en Babylon ts'ih whebuhanla whuts'un, 'en ts'iyawh lanezi
'onus 'at dit (14) bubé hudinde hinli. 'Ink'ez hoh da whudezulh hoh
ts'iyannah keyah Babylon ts'ih whebuhanla 'et hukw'elh'az dich'oh
bukeyah yun k'ut Judah, whuz whenáhedel, Christ 'et whuts'un, 'en
ts'iyawh lanezi 'onus 'at dit (14) bubé hudinde hinli ho' hint'ah.

Jesus Christ whuzdli

¹⁸'Aw 'et Jesus Christ whuzdli, ndez na'a 'uhooja. 'Ama Mary 'en
Joseph 'en yughu tedalh ka lhahódinla, 'ink'ez yughu tedalh whutsuh
hoh 'et nahoo'ai 'uda 'uski bulh 'int'ah. Ndoni, 'i be 'uja. ¹⁹'Et ndun

Joseph 'en ts'ah'un dune unli, 'et huwa lhgho hutedukelh ts'iyannah tah yooya yoolhtselh whuch'a bubeni lhaidinla. 'Ink'ez whu'iz yuch'a natedalh hukwa'ninzun.

²⁰'Et howu nuninuzut hoh 'et huwu nusúti hoh neMoodihti bulizas 'en 'uyulhni, “Joseph nyun David buts'uhainzut inli ho' 'int'ah. Wheniljut ilah Mary n'at wule. Ndun 'uski Ndoni be chainya ho' 'int'ah. ²¹'Aw 'et 'en duneyaz tele. Nyunch'oh boozi bugha ídon'alh. Jesus dóni. 'En 'utenilh ts'iyannah lubeshi ch'a hubutelhyih.”

²²'Et ndez na'a 'uhooja, neMoodihti ndun nus whunilh'en, 'en be daja ni, 'et nduhoolcho hoh túne'whust'en. 'Et ndun nus whunilh'en ndez na'a njan ndutni, ²³“Soo zulhts'ai ndun ts'eke 'aw dune t'enizun 'et whunts'ih khunyaz 'uski ba 'uja, 'ink'ez buyaz dune tele, boozi Emmanuel hiduténilh, Yak'usda nelh 'int'ah, ni ho 'utni.”

²⁴'Et Joseph ts'enzut hoh neMoodihti bulizas daja yulhni, hoh tune'ust'en 'ink'ez 'aw 'et Mary yilhchoot bu'at tele ka. ²⁵'Udechoo buyaz whutele t'oonanzin 'et whuts'un 'aw yut'áchagheshnak. 'Aw 'et buye' whuzdli, 'et k'an zeh soo yughusda. 'Et boozi yugha íden'ai Jesus yulhni.

Dune whunih, Maji hubuhútni, 'en 'et Jerusalem ts'ih hunindel

2 'Aw 'et yun k'ut Judea, keyah Bethlehem whuz'ai, 'et Jesus whuzdli. Hoh da whuz na'a Herod hubudayi cho unli hoh 'et 'uhooja. 'Aw 'et whuzdli hukw'elh'az khunyaz nda whut'en keyah Jerusalem ts'ih hunindel. 'En whunih Maji hubuhútni, 'en 'uhint'ah. ²'Ink'ez dune hoodulhkut, “Lizwif hubudayi cho k'an whuzdli, 'en nts'e whuzdli? 'Et ndi sum cho ts'a'en, 'i bugha lhuts'úzdel. 'Et huwa ndaz de ndun 'uski 'en buts'un teni'ts'untelhdzilh ka whusats'ándel.”

³'Et whunts'ih hubudayi cho Herod whulh 'udúzts'ai hoh buba dzuh 'uhutni. Jerusalem whut'en, 'en chah whuz na'a zeh huba dzuh 'uhutni. ⁴'Ink'ez ts'iyannah ba náwhulnuk hubumoodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz chah, 'en ts'iyawh Herod 'anilh hubudani. 'Et 'en hubuts'un nahooté'alh Christ ndet whutele. ⁵'Ink'ez 'uhyulhni, “Yun k'ut Judea, keyah Bethlehem whuz'ai, 'et whutele. Nus whunilh'en 'et 'uk'e'edúguz, 'et ndutni,

⁶‘Yun k'ut Judea ts'ih keyah Bethlehem whut'en,
'et nuhkeyah hoontsolyaz hoonli,

'et whunts'ih tube whudezti tele.
 Nuhkeyah 'et whuts'un 'ilhunuh moodih ncha, 'en
 whusateyalh. 'Ink'ez sudune,
 Israel hits'uhainde,
 'en sheep ghunli k'una'a bughutele.' ”

⁷'Et Herod whu'iz hoh dune whunih 'en 'anih hubudáni. 'En hubuts'un naooté'alh ka ndet dzin nts'oh whudezulh ndi sum be hóoduteltsilh. ⁸'Et hukw'elh'az keyah Bethlehem ts'ih whebalh'a 'ink'ez ndobúlhni, “Ahdulh 'ink'ez soo cho hoh 'uski naoolhteh. 'Et nawhah'ai t'eh, nts'e 'int'ah 'et sts'ótl'a khunek wah'alh. Sichah whuz tesyalh buts'un teni'ntelhzilh ka.”

⁹'Et hubudayi cho ndobúlhni hoh whehándel. Hedulh hoh khunyaz ndi sum ndaz de ts'un hitelh'en 'ink'ez hubutsuh 'ults'ulh. 'Et nts'e 'uski usda 'et bugha nduk, 'et lhghá dílts'ut. ¹⁰'Et ndet sum hinalh'en da tube huhóont'i. ¹¹'Et 'ink'ez koo dahuníndel hoh 'uski hitelh'en, 'ama Mary 'en bulh. Hibut nachánelya 'ink'ez hits'un teni'nalhdzin. Huye 'úzdla, 'i hidah lhch'az hiyílhchoot hoh 'i hiyéha'anla 'ink'ez hits'u hítelhdel. Gold, yoo sooltsun, 'i Frankincense hiyulhni, 'ink'ez yoo Myrrh hiyulhni chah, 'i ts'iyawh hits'u hítelhdel. ¹²'Ink'ez Yak'usda bubul be bugha dáni, 'aw Herod buk'unaoohdelh gunih hubudáni. 'Et huwa 'uts'un ts'un hubukeyah ts'ih whenáhedel.

Joseph, Mary teh, 'ink'ez Jesus bulh yun k'ut Egypt ts'uwhútni, whuz whehándel

¹³'Aw 'et whenáhedel hukw'elh'az neMoodihti bulizas Joseph nute hoh beghah hódiltsai. 'Et ndi yúlhni, “Didinyaih, ndun 'uski 'ama bulh hubilhchoot 'ink'ez yun k'ut Egypt 'a ts'ih whuz hubalhtelh! 'Et nuhwhudutésnilh 'et whuts'un 'et doolhúts'i! 'Et 'áho Herod 'uski yuka it'é'ilh yutuzelghelh ka!” ¹⁴'Et 'ulh'ek dinadeja 'ink'ez 'uski 'ama bulh hubilhchoot 'ink'ez yun k'ut Egypt whuz whehandel. ¹⁵'Et Herod datetsah whuts'un 'et hudutéls'ilh. 'Et ndúhut'en hoh neMoodihti ndun nus whunilh'en, 'en be daja ni 'et ndoneltsuk tune'whust'en hoh njan ndutni, “Suye! 'anih dáni yun k'ut Egypt whuch'a naooja ka.”

Hubudayi cho Herod nehughan 'en ndobúlhni, “Keyah Bethlehem ts'ih duneyaz nat naoodezulh be suli, 'en ts'iyawh huboohghan”

¹⁶ 'Aw 'et Herod t'eonanzin ndunnah whunih, Maji hiyulhni, nahina'a, 'et huwa tube hunilch'e. 'Et nts'oh huwa whezulh Maji hidáni hoh bulunah nehughan keyah Bethlehem ts'ih whebalh'a. 'Et ndobúlhni, 'et keyah whut'en ts'iyawh 'ink'ez whunat whut'en chah ndunnah duneyaz nat naoodezulh be suli 'ink'ez whuts'un whudelhdzulh chah, 'en ts'iyawh huboohghan. ¹⁷ 'Et whuz na'a ndun nus whunilh'en Jeremiah hiyulhni, daja ni 'et ts'iyawh nduhóolhcho tune'whust'en hoh njan ndutni,

¹⁸ “'Et keyah Ramah hódants'o hoh tso yahalhtuk

'ink'ez hubuzkeh k'ehúntai.

Rachel buzkehyaz hubuk'etso yahalhtuk.

'Aw budzi nduk na'ootneh ghaít'ah,
bubuzkekkah hoolah huzdli 'et huwa.”

Joseph, Mary, Jesus chah, keyah Nazareth huwhútni hudutélts'ilh

¹⁹ 'Aw 'et Herod dazsai hoh Egypt ts'ih neMoodihti bulizas Joseph huwunute hoh begnah níwhults'ut. ²⁰ 'Et ndiyulhni, “Didinyih! 'Uski bu'ama bulh naoobilchoot. Israel yun k'ut whuz nahdulh. 'Et whutsuh da ndunnah 'uski híkuneztai hituzelghelh ka, 'en ts'iyawh yahadla.”

²¹ 'Et dudinya. 'Uski bu'ama bulh nablchoot 'ink'ez Israel yun k'ut ts'ih whenáhedel. ²² 'Et whunts'ih Joseph whulh uduzts'ai Herod buye' Archelaus hiyulhni, 'en bu'abá k'edanya 'ink'ez k'an Judea yun k'ut hubudayi cho unli. 'Et whuz teyalh whénuljut hoh howu nusúti 'et Yak'usda yugha dáni. 'Et huwa Galilee yun k'ut ts'ih whuz whehándel. ²³ Whuz hunindel keyah Nazareth huwhútni, 'et hudutélts'ilh. 'Et whuz na'a nus whunilh'en daja hutni, hoh túne'whust'en njan nduhútni, “'En Nazareth whut'en hiduténilh.”

John dune too be 'ulh'en ts'iyannah ndobúlhni, “Ndun Yak'uz k'une'whul'en, 'aw 'et nilhdukw netah 'utet'ilh”

3 'Et whezulh hoh John dune too be 'ulh'en 'en Judea yun k'ut dune chahóot'ih ts'ih, whuz whinya 'ink'ez dune bulh yalhtuk. ² 'Et

ndobúlhni, “Nuhwhulubeshi ch'a nuhwhubeni náhandunoohlelh. 'Aw 'et nilhdukw suli hoh ndun yak'uz k'une'whul'en, 'en nuhwhutah 'utet'ilh.”

³Ndun 'en nus whunilh'en Isaiah yughu yalhtuk hoh njan ndutni,

“Dune chahóot'ih ts'ih dune yiz dusduts'ai soo 'ultus

hahuyih hoh njan ndutni,

'NeMoodihti buti lhaoodahleh!

Buti soo lhts'odez'a buba whulhlsi.’ ”

⁴'Ink'ez John dich'oh khunai bugha, camel hiyulhni, 'i ye dune unli 'ink'ez 'ukulh se be sudelhú'oo. Tulk'us cho 'ink'ez honey, 'i ya'alh.

⁵'Et hoh da dune ts'iyawh ndunnah Jerusalem whut'en, Judea yun k'ut whut'en, 'ink'ez dune 'et took'oh Jordan whut'en, 'en ts'iyawh John highu nindel. ⁶'Ink'ez bulubeshi hubugha hunahuwhélnuk hoh 'et nyo 'et took'oh Jordan, John 'en too be' balh'en.

⁷'Et whunts'ih lhanah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en too be' hutelnilh ka highu nindel. 'Et hubunilh'en hoh ndobúlhni, “Nuhwheni poison tl'ughus buzkehkah lí'aht'ah! Ndan 'ún whulhni Yak'usda huntelch'oh whuch'a lhúwus? ⁸Lubeshi ch'a nuhwheni nahandunihla t'eh, ndaht'en ts'iyannah t'ehonóozin ndaht'ah. ⁹'Ink'ez khun teh na'dudoohntni gunih, nuwheni Abraham buts'uhats'ánde 'uts'int'ah. Ts'ah'un na'a 'ún whudusni Yak'usda soo 'ultus ho' 'int'ah, tse be 'i whunts'ih Abraham buts'uhahánde hubutelhtsilh. ¹⁰Nuhwheni duchun lí'aht'ah. 'Aw 'et tsetsilh lhadínt'ah. Duchun bumai hoolah, bughih tubulh tsuhídantsel 'ink'ez hidutélhk'un.

¹¹Nuhwheni nahunduníhla 'et huwa too zai be too be' nuhwhúsdla. 'Et whunts'ih sk'elh'az ndun whusatéyalh, 'en sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw bukegwun buba nutésdle huba soo cha'lhúdzoo. Ndun Ndoni 'ink'ez kwun bulh 'i be too be' nuhwhutelh'ilh. ¹²Be tl'onuldzeh 'i tl'o mai be tahawhúlhts'ih, 'i niyútun. 'Ink'ez ndi tl'o mai yutahawhúlhts'ih, 'i 'ink'ez yuk'ut 'ut'en, 'i chah yuk'ut lhadút'ih t'eh, 'ink'ez yuna'ulhdoh. 'Ink'ez ndi mai ndai lhaduja, 'i deínudzih 'ink'ez mai koo ts'ih wheyúlih. Ndi kwun 'aw nachanusne, be but'ooz, duték'un,” ndobúlhni.

John, Jesus too be 'uyínla

¹³'Et Jesus Galilee yun k'ut ts'ih hainya. Jordan took'oh ninya John too be' yutelilh ka. ¹⁴'Et whunts'ih John dah yúlhni. “Nyun too be' sonleh huba' hoont'ah. 'Ink'ez di ka si suts'útenya too be' nyoosdleh ka?”

¹⁵'Et whunts'ih Jesus ndi yúlhni, “Whute ndoh hot'e, be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i 'et ts'iyawh lhaoodutenilh ho' hoont'ah.” 'Aw 'et whute 'et ndúyinla.

¹⁶Jesus too be' yinla hoh tooz hanája ibulh 'et 'ahoh yak'uz whuda'dutézkez 'ink'ez Yak'usda buyégha yunilh'en hoh ndus de dut'ai, 'i dove hiyúlhni, 'i k'una'a Jesus buk'édinde. ¹⁷Khunyaz ndus de 'uwhutni, “Ndun 'en suYe' buk'esi' 'en 'int'ah, 'ink'ez tube 'en bulh hoonúst'i,” ni.

Netsudule Jesus tink'us yunóolht'uk hukwa'yulh'en

4 Jesus dune chahóot'ih ts'ih Ndoni Jesus whuz wheyálh'a netsudule yootélhdzih ka. ²Dit lanezi dzin (40) sahá'delya, 'et hukw'el'h'az buye'élts'ul. ³'Et ndun yootélhdzih ka, 'en yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, “'Alha Yak'usda buYe' ninli t'eh, ndi tse lhes wule dini.”

⁴'Et Jesus 'uyúlhni, “Yak'usda bughunek k'ut 'uk'une'úsduzuguz, ‘Aw lhes zeh ilah dune yugha khuna, 'et Yak'usda bughunek ts'iyawh, 'i be chah higha khuna.’ ”

⁵'Et netsudule keyah whudezti ts'ih yulh whin'az, 'ink'ez luglez whucho dega ndoh hukw'ut, 'et hukw'abah ninilhya. ⁶'Ink'ez ndi yúlhni, “'Alha Yak'usda buYe' ninli t'eh, njan whegha' dudintneh! 'Alha 'uk'e'edúguz hoh njan ndutni,

‘Yak'usda bulizas butl'aho'ai hoh 'en nyun nka huwuhinli,
 'ink'ez hubula be nyoohóotetun,
 'et 'aw nke tse t'aoonalh ghaít'ah.”

⁷'Et Jesus nduyulhni, “Doochah zeh njan 'uk'e'éduguz hoh ndutni, ‘Khun teh Moodihti nYak'usda 'en nantan'ah hukwa ólhdzih gunih!’ ”

⁸'Et doochah zeh netsudule ndi dzulh yédoh hadet'ai ts'ih whuz yulh whin'az. 'Et ndi yun k'ut ndulhcho hoh whenulhtun hubudayi cho bube 'ut'en k'ah 'ink'ez huyé dezti, 'i chah. ⁹'Ink'ez ndi yúlhni, “Ngwutsi be nininyih 'ink'ez suts'u téni' nilhdzun t'eh, 'et sih ts'iyawh, nye'ildzun wule!”

¹⁰ 'Ink'ez Jesus ndi yúlhni, “Satan naindadh! 'Et 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni, 'Moodihti nYak'usda, 'aw 'en zeh bubut negwutsi be nits'uyih, 'ink'ez buts'uténi'uznilhdzun, 'ink'ez 'en zeh buba né'ts'oot'en huba' hoont'ah.’ ”

¹¹ 'Et netsudule whenaja 'ink'ez lizas whusahándel 'ink'ez hiba ne'ut'en.

Jesus dune hubulh yawhénilhtuk

¹² John tsak'ehiyan'a Jesus whulhúdants'o hoh Galilee yun k'ut ts'ih whinya. ¹³ Nazareth whuch'a séya 'ink'ez keyah Capernaum whuz ninya 'et tedalh ka. Keyah 'et taba whuz'ai. Yun k'ut Zebulun 'ink'ez Naphtali lhodin'ai. ¹⁴ Isaiah nus ho'en, 'et howu yailhtuk lhaóodotneh hoh njan ndutni,

¹⁵ “Yun k'ut Zebulun 'ink'ez yun k'ut Naphtali,
bun k'uz wheti 'et whuz'ai.
Galilee 'i 'udun yun k'ut whut'en,
huwhut'i.

¹⁶ Tsahólhgus yuh hudelhts'i,
'en be whét'en cho 'i hitelh'en.
Hoh huwhut'en dahutetsah tsagwusts'it huba li'hoont'ah,
ndunnah 'en huba hoolh'en.”

¹⁷ 'Et whuts'un Jesus dune hubulh yawhénilhtuk hoh ndobúlhni, “Nuhwhulubeshi ch'a nuhwhubeni náhandunoohleh! Yak'uz k'une'whul'en 'aw 'et nilhdukw suli.”

Dinah lhook ka 'uhut'en Jesus, “'Anih,” hubúlhni

¹⁸ 'Aw 'et bun k'ut Galilee taba Jesus hoh wheghah uyalh 'et nanah dune lhulhutsinkah hubutelh'en. 'Ilhunuh 'en Simon hiyulhni, Peter chah hiyulhni, 'et 'ilhunuh bulhutsin 'en Andrew hiyulhni. 'En lhoombilh tahíyalhdel lhook ka 'uhut'en hinli. ¹⁹ 'Ink'ez ndobúlhni, “Suneh'us. Dune ka 'ut'en nuhwhutelhsilh.” ²⁰ 'Aho hubuloombil hiladetnik 'ink'ez hik'ah ts'ih 'uhoot'en ka hiyuntez'az.

²¹ 'Et 'onus 'un hedulh nanah dune hubutelh'en. 'En chah lhulhutsinkah Zebedee buye'kah. 'Ilhunuh James 'ink'ez 'ilhunuh 'en John hiyulhni. Bu'abá bulh ts'i cho be húdelhts'i 'ink'ez hubuloombil nahuyutl'oo. 'Et

Jesus hubukahunih. ²² 'Et 'ahoh bu'abá highu dehaín'az 'aw 'et ye usda hoh 'ink'ez Jesus hik'ah ts'ih 'uhoot'en ka hiyuntez'az.

Jesus lhanah dune hunduda soo ná'ubalh'en

²³ Galilee yun k'ut Jesus ndulhcho nuya. Lizwif hubuluglez dune hubulh yálhtuk. Yak'uz k'une'whul'en, 'en hubugha khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk. Ndan nduda 'ink'ez buyust'e tel'en, 'en ts'iyawh soo na'bulh'en. ²⁴ 'Et Syria huwhut'en, ts'iyawh hiyulh údits'o. Ndunnah lhenyoo dada bé hunduda, 'ink'ez ndan 'onus nus bulh 'últs'ulh chah, ndan ntsi' nudúde buyudínda chah, 'ink'ez hubukaootuzuk 'ink'ez nuchahúsyah chah, 'en Jesus ts'un lhgha budinla hoh ts'iyawh soo ná'binla. ²⁵ Galilee, 'ink'ez Decapolis yun k'ut whut'en chah, 'ink'ez Jerusalem whut'en, Judea whut'en, 'ink'ez Jordan took'oh 'onghoh whughah whut'en chah, 'et 'ahuneltsuk 'ilhunahuwéedel 'en ts'iyawh hiyuntezdel.

Jesus ndobúlhni, “Dawhuldzoo 'et hubughá whults'ut”

5 'Ilhunahuwéedel Jesus hubunilh'en. Dzulh yenun ts'ih whenya, 'ink'ez 'et nátl'adedá hoh yugha hódul'eh, 'en highu nindel. ² 'Et wheoobudunilh'i, 'et njan ndobúlhni,

³ “Lubeshi 'ulh'en, 'en budzi tel'en unli,

'en yak'uz k'une'whul'en bube'ildzun huzdli,

'et huwa degha nus hoonzoo hubugha whults'ut.

⁴ Hubulubeshi ghu ni hinli, 'en degha nus k'enánet'a hutele.

'En 'uhuja degha nus hoonzoo hubugha whults'ut.

⁵ Yuh údudildzun,

'en ndi yun k'ut bube'ildzun whutele, 'et huwa degha

nus hoonzoo hubugha whults'ut.

⁶ Ndan ye be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i tube hukwa buye'élts'ul 'ink'ez

ta'oosde lí'hint'ah, 'et hubugha óotelts'ulh.

'En degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.

⁷ Bugha te'huninzun, Yak'usda chah hubugha te'untezilh,

'et t'eh degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.

⁸ Hubudzi dutsun chailah,

'en k'at le Yak'usda hute'ilh 'et huwa 'en degha nus
hoonzoo hubughá whults'ut.

⁹Ndan ts'ah'un na'a lhulh 'uhint'ah hubulh'tsi, 'en Yak'usda
buzkeh ubahudaténilh.

'Et huwa degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.

¹⁰Ndunnah ye be ts'ah'un 'uhoont'ah gha dzuh nobuhulhdeh, 'en
yak'uz k'une'whul'en, 'et bube'ildzun hinli.

'Et huwa degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.

¹¹Dune nuhwheni ch'a yahutelhtuk 'ink'ez dzuh nunohotelhdzut,
'ink'ez ts'iyaitsuk whuts'it khunek dutsun, 'i be nuhwheni ch'a 'uts'un
na'a yahutelhtuk, 'et si sugha whuz na'a dune dzuh nunwhahulhdzut t'eh,
'et degha nus hoonzoo hubughá whults'ut. ¹²Whunélnhnik 'ink'ez degha
nus hoonáht'i! Yak'uz hooncha hoh nuhwhuba k'elhla whutele. Nuhtsuh
nus whunilh'en inle, 'en chah whuz na'a zeh bube huzula inle.

Huba 'alha 'uhoont'ah 'en lusel 'ink'ez be whét'en lí'hint'ah

¹³Lubeshi 'uhulh'en huba lusel liaht'ah. 'Et whunts'ih lusel 'aw
buzachahóolkih suli t'eh, nts'ena'a simba doochah lusel buzahóolki
naoodle? 'Aw hoonli ba chaízooh ho' 'int'ah. 'I 'ants'ih dune ti híyulhkuk
'ink'ez hik'unúdelh.

¹⁴Ndi yun k'ut dune huba be whét'en, 'i li'aht'ah. Keyah whuti
dzulh k'ut whuz'ai t'eh, 'aw whuntool'ih ghaít'ah. ¹⁵Dune too dezk'un
naidulhk'an 'ink'ez 'aw k'its'ai yut'ah niyóo'alh ghaít'ah. K'us kw'uzdai
k'eíte'alh 'ink'ez kwun 'i bugha ts'iyannah huwhuntel'h'ilh. ¹⁶Dune ba
be whét'en ahli. 'I be nuhwhe'ut'en unzoo, 'i dune yuntel'h'ilh 'ink'ez
nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en degha nus hidutélh'ti.”

Jesus ndobúlhni, “Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube dustl'us ts'iyawh lhadutésdlih”

¹⁷“Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us 'i hoolah
natelhtsilh ka whusaíya noohzin gunih. 'I ts'iyawh lhaoodutesdlih 'et
wheni whusaíya. ¹⁸'Alha' dusni ndun whudusni, Moses be' dustl'us
Hebrew bughunek k'una'a hoonsolyaz hoh 'uk'e'edúguz 'ink'ez hoonsolyaz
'uk'e'edúsgus, ndet 'uw hulhni, 'et ts'iyawh 'et ndúhooja t'eh, 'et whuts'un

'aw ndi yun 'ink'ez yat'ah chah 'ustl'e' 'uhóneh ghaít'ah. ¹⁹Ndai khunek neghalts'ut, hoontsolyaz whunts'ih dune k'uhinínuz t'eh, 'ink'ez 'uyoon whuz na'a zeh wheobodutelh'eh t'eh, 'et sih yak'uz k'úne' whul'en, 'en 'aw hoonli chailah hiduténilh. 'Et ndi khunek netl'adélts'ut, 'i dune ts'iyawh hik'une'ut'en t'eh, 'ink'ez 'uyoon chah whuz na'a 'az wheobodutelh'eh, yak'uz k'úne' whul'en be ncha 'int'ah hiduténilh. ²⁰Ndun whudusni ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz 'ink'ez Pharisee chah, 'en hiye be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'ink'ez nuhwheni ye be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i be huba nus hoonzoo t'eh, 'aw 'et zeh nts'e yak'uz k'une'whul'en ts'ih téhdulh.”

**Nyulh dune hoonliyaz hoh nch'a detni t'ewhunínzun
t'eh, bughuninya 'ink'ez nyulh dune naooltsilh**

²¹ “Whulh udahts'o netsuhda hubuhutni, ‘Dune solhghelg gunih,’ 'ink'ez ndan dune selhghi t'eh, 'et hukw'una'a huba nahuteyeh ho' hoont'ah. ²²Ndun whuhdúsní, ndunnah 'ants'ih dulh dune bulh hunilch'e t'eh, 'en hubanahutedeh. 'Et ndan dudulh dune ‘Raca’ 'ulhni t'eh, khunek dakelk k'una'a ‘Ntsi’ ni hoh 'utni, 'i bugha naheyelh hububut huteyin. 'Ink'ez chah zeh ndun dune, ‘Whuzinik dune inli ho' 'int'ah!’ yulhni t'eh, 'en tube whewhúnujut kwuncho yuh ts'ih buhutenoh.

²³ 'Et huwa hoonliyaz Yak'usda bukw'uzdai k'ut howa' té'alh, 'ink'ez nyulh dune hoonli nch'ahudetni whunailnih t'eh, ²⁴'et whutsuh nyulh dune bulh lkh'enahoodutseh. Hukw'elh'az k'an zeh Yak'usda bukw'uzdai k'ut huwa' tan'alh, 'et huwa níoon'alh.

²⁵ 'Et khun dune hoonli nch'ahudetni t'eh, 'ahoh buts'un ts'ah'un na'hotneh. 'Et naheyelh but nínyutelhtelh whutsuh ndóneh. 'Aw ndúchainel t'eh, nch'ahudetni, 'en naheyelh but nínyutelhtelh. Naheyelh, 'en nélhghel t'l'anyutelhtelh 'ink'ez nch'a dána'dute'alh. ²⁶ Ts'ah'un 'un whudúsní, ts'iyaitsuk buk'elhla whutelhtsilh whuts'un, nts'ena'a simba whuch'a naooohja?”

Ndun ts'eke yunilh'en 'ink'ez budzi yuh hoh duninzun, “Bulh tínta' test'ilh hukwa'nuszun,” 'et 'uda yulh tinta' 'ant'en ho' 'int'ah

²⁷ “Whulh udahts'o netsuhda hubuhutni, ‘Uyoon ts'eke bulh tinta' ont'en gunih.’ ²⁸ Sich'oh 'un whudúsní, dune ts'eke yunilh'en 'ink'ez budzi yuh hoh duninzun t'eh, ‘Bulh tínta' test'ilh hukwa'nuszun,’ 'uda budzi yuh bulh tinta' 'ant'en ho' 'int'ah. ²⁹ 'Et nalhnih ts'ih nyuna be lubeshi inla t'eh, hanón'alh 'ink'ez 'un ntolh'is. 'Et ndáhja t'eh nuhyust'e ndulhcho chadutésk'un hoh whanus soo' hoont'ah. ³⁰ 'Ink'ez nalhnih ts'ih nla be tínta' nint'en t'eh, k'ont'as 'ink'ez 'un tolh'is. Nuhyust'e ndulhcho 'aw kwuncho yuh ts'ih chadutésk'un, 'et 'onus nus soo' hoont'ah.”

Dune ts'eke bulh lhgho delhts'i, 'ilhuz wheni 'uhoont'ah

³¹ “Onus 'un chah nduhútni ‘Ndun bu'at 'ustl'e' 'utelilh, ye' dustl'us 'istl'e' itelilh, 'i yutl'ayóolhchoos huba' hoont'ah.’ ³² 'Et whunts'ih 'un whudúsní, bu'at 'uyoon dune bulh tinta' 'ant'en 'et huwa zeh dustl'us ye' 'ustl'e' itelilh, 'i yutl'ayóolhchoos. Ndúchainel hoh bu'at 'ustl'e' 'uyínla t'eh, dich'oh bu'at tinta' 'ant'en yulhtsi. 'Ink'ez ndun ts'eke 'uyoon dune ghu nasda t'eh, dune 'en chah tinta' 'ut'ih unli ho' 'int'ah.”

Khun nyunch'oh nghunek k'ónyis gunih

³³ “'Et doochah niz de whudezulh da ts'iyawh t'eeonáhzun 'uda dune daja hutni hoh njan duhutni, ‘Khun nyunch'oh nghunek k'ónyis gunih. 'Et neMoodihti butsunahizínya 'et nduhoolcho hukw'una'a 'ont'en huba' hoont'ah.’ ³⁴ 'Et whunts'ih sich'oh 'un whudúsní, khun whuz na'a teh ndudóhtni gunih. Khun ‘Yak'uz whunalh 'udusni,’ doohtni gunih. 'Alha yak'uz ts'ih Yak'usda bukw'usda cho dezti, 'i 'et su'ai. ³⁵ 'Ink'ez, ‘Ndi yun k'ut whunalh 'udusni,’ doohtni gunih. Yak'usda duke yuk'udelhú'ez, 'i 'int'ah 'et huwa. 'Ink'ez khun teh, ‘Keyah Jerusalem whunalh 'udusni,’ doohtni gunih. Hubudayi cho k'us dezti bukeyah whucho 'uhoont'ah 'et huwa. ³⁶ 'Ink'ez khun teh, ‘Sutsi be 'alha' dusni,’ doni gunih. 'Aw ntsigha 'ilhuk'i whunts'ih dulyul k'us dulhgus 'ólhtsilh hoolah. ³⁷ 'Et ndez na'a njan dúdoohtni, 'Aw 'et 'A,' dahtni, 'A,' 'int'ah. 'Ink'ez ‘Awundooh,’ dahtni

t'eh chah, 'Awundooh,' 'uhoont'ah. 'Et 'uts'un na'a 'udutéhnilh t'eh, 'et sih ntsi' ts'ih hadutédoh ho' 'int'ah.”

Dune ntsi', 'en buch'a nónt'uk

³⁸“Et whutsuh da whulh udahts'o nts'ena'a dune daja hutni inle njan duhutni, 'Dune buna chawhés'en silhtsi t'eh, nyunch'oh nyúna be chawhés'en tanle. 'I be kw'elha whutelhtsilh. 'Et bughoo habe'alhchus t'eh, nyunch'oh nghoo be k'elhla whutelhtsilh,' hutni inle. ³⁹'Et whunts'ih 'un whuhdúsní, dune ntsi' k'ól'en gunih. 'Et k'us ndan nalhni ts'ih nuhnezkuk t'eh, 'et 'intl'as ts'ih buts'un nándunont'ah. ⁴⁰Khun ndan nts'oozt'an naheyelh but nts'u yuka 'utni t'eh, ndzoot 'i chah bughá yólhchoos. ⁴¹Dune 'et nduhóolhdzah sulh ti ínyalh nyulhni t'eh, nat 'uwuldzah ts'ih bulh neóonya. ⁴²Ndan hoonli nts'un hukwa'utni t'eh, hubugha yó'alh. Hoonli bughusinla yulhni t'eh, buch'a naool'ah gunih.”

Nuhch'az detni, 'en buk'eoohsi'

⁴³“Et whulhúdahts'o hubuhútni, 'Nyeghah whut'i buk'eoonsi' 'ink'ez nch'ahudetni, 'en buts'udontnik.’ ⁴⁴Ndun whúdsni, nuhch'a hudetni, 'en buk'eoohsi'. Ndunnah denwhútdule, 'en khunek unzoo, 'i be hubulh yaóolhtuk. Ndunnah nuhts'u dutnik, 'en buts'un wahzoo. 'Et ndunnah hoontsi' nuhts'un ne'hut'en 'ink'ez dzuh nunwhahulhdzut, 'en chah buba tenadoohdli. ⁴⁵'Et ndez na'a nuh'aBá yak'uz usda, buzkeh wahle. Yak'usda ndunnah hintsi' 'ink'ez hinzoo 'en ndi sa lhulhúgha buk'eidindi. Ts'ah'un 'uhint'ah 'ink'ez ts'ah'un cha'hít'ah, en chah lhulhúgha buk'ut nawhúlhtih. ⁴⁶Ndunnah nuhk'entsi', 'en zeh hubuk'ehsi' t'eh, di simba nuhgha óokat? Sooneya nalhdzooch chah whuz na'a zeh nduhút'en. ⁴⁷Nuhwhulhutsinkah zeh dahooja hubudahni t'eh, 'uyoon dega nus ahzoo na'dunáhzun ih? Hoolah! Sooneya nalhdzooch, 'en chah whuz na'a zeh nduhút'en. ⁴⁸Nuh'aBá yak'uz usda dant'ah hoh ts'ah'un 'int'ah, nuhwheni chah whuz na'a zeh ndóht'e huba' hoont'ah.”

**'Ut'en unzoo, 'i 'ulh'en t'eh, khun ts'iyannah nalh
tube cho whe 'ududoolhúti gunih**

6 “Huwahli! Khun tel'en gha' teh'alh t'eh, ts'et whucho ndóht'en gunih. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en 'aw nuhwhuba k'elhla holhtselh ghaít'ah.

²'Et huwa tel'en gha' teh'alh t'eh, khun ts'iyannah nalh tube cho 'ududoolhúti gunih. Ndunnah duba nahudzoo, 'en 'et whuz na'a 'et duhút'en. Lizwif hubuluglez k'us ti whulheguz 'et ts'iyannah hubunoolh'en ka, 'et nduhút'en. 'Alha' dusni, ndunnah ba 'uk'elhla whutele, 'uda huba 'uk'elhla whuzdli ho' hoont'ah. ³'Et whunts'ih tel'en gha' teh'alh t'eh, nyula 'intl'as ts'ih 'aw t'ewhunozin nyula nalhnih ts'ih dat'en 'et. ⁴'Et whuz na'a 'uyoon t'ehonízun 'et ndaht'en hoh tel'en bugha 'áh'aih. 'Ink'ez nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en dahoont'ah huwa 'et ndaht'en, 'et ts'iyawh nuhwhunílh'en ho' 'int'ah. 'Et huwa dich'oh ts'iyannah but hoonzoo hoh nuhwhuba k'elhla whutelhtsilh.”

Ndez na'a tenadoohdli huba' hoont'ah

⁵“'Et tenadahdli t'eh, khun ndunnah duba nahudzoo k'ah ts'ih tenadoohdli gunih. Ndunnah Lizwif hubuluglez nahudelhúya, k'us ti wheguz chah, 'ants'ih ts'iyannah hubunoolh'en ka tenahududli. Ndun whudúzni 'uda huba k'elhla whuzdli ho' hint'ah. ⁶'Et nuhwheni tenadutehdli t'eh, nuhwhenich'oh whaht'i, dati dána'dehtan 'ink'ez tenadoohdli. Nuhwhe'aBá, 'aw be chaoodést'en, 'en ts'iyannah nalh nuhwhuba k'elhla whutelhtsilh. ⁷'Et tenadahdli t'eh, lhat cho lhtanahoohdeh gunih. Whuz na'a ndunnah 'aw Yak'usda t'echahunízun tenahududli. Lhai khunek be tenahududli t'eh, 'et sih Yak'usda hubudutéts'o huninzun. ⁸'En hubuk'una'a 'udoohni gunih. Nuhwhe'aBá dant'i be ndunahdzit 'uda t'ewhunínzun ho' 'int'ah.

⁹'Et ndez na'a tenadoohdli,

'Ne'aBá yak'uz sinda.

Nyoozi dóoti.

¹⁰Hoh hubudayi cho inli,

whusahóolts'it.

Hukwa'ninzun t'eh, ndoh honeh,

ndi yun k'ut 'ink'ez yak'uz chah.

¹¹ K'an dzin uzte'alh,
'i neghainí'ai.

¹² 'Uyoon bulh tink'us ts'uwhulh'ai t'eh, buba whunats'odoolnah.
'Et whuz na'a zeh tink'us 'uts'ut'ih 'et neba whunaoodolnah.

¹³ Nts'e tink'us ts'unint'uk, whuch'a neghinli.
'Ink'ez ndun ntsi', 'en chah buch'a neghinli.

'Et yak'uz k'une'int'en 'int'ah, 'ink'ez be ilhtus,
be dénti, 'i chah, 'i 'ilhuz wheni, 'i ts'iyawh nye'ildzun 'int'ah.
'Et ndoh honeh.'

¹⁴ Dune nuhwhudulhyah né'hut'en t'eh, buba whunaoodelhúnah
t'eh, nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en chah nuhwhuba whunaoodutelnah.

¹⁵ 'Et whunts'ih dune nuhwhudulhyah né'hut'en t'eh, 'ink'ez buba
whuchanaooduzulhunah t'eh, nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en chah nuhwhuba
whunaoodoolnah ghaít'ah.”

Sahá'delhuya t'eh, 'onghunnah hubuch'a nonoolh'i

¹⁶ “Ndet sahá'delhuya t'eh, ndan duba nahudzoo, 'en hubuk'una'a
'ooht'e gunih. 'En hubudziyuh 'uhilhdzun na'hududil'i ho' hint'ah.
Dunen 'uts'un 'oonint'en hiyúlhtsih, whuz na'a te'hududil'en 'ink'ez dzuh
nuhuzut na'hududil'i, 'uyoon húbonoolh'en ka. 'Alha ndun whudusni,
ndan nduhút'en, 'uda huba k'elhla whuzdli ho' hint'ah. ¹⁷ 'Et nuhwheni
sahá'delhúya t'eh, soo cho nuhwhunen chah na'óolhdeh 'ink'ez nuhtsigha
chah naoolhlho. ¹⁸ 'Et whuz na'a sahá'delhúya t'eh, 'et 'onghunnah
hubuch'a nonah'i. 'Et whunts'ih nuhwhe'aBá cha'whést'en ts'ih whunts'ih
whunilh'en, ts'iyannah nalh nuhwhuba k'elhla whutelhtsilh.”

Yak'uz be hoonzoo 'uhoont'ah, 'i be yak'uz ts'ih whuz 'ilho neóohlelh

¹⁹ “Ndi yun k'ut hoonáht'i, 'i 'ilho 'oohleh gunih. Ndulh'en t'eh,
'ants'ih k'enadidutsih 'ink'ez muszooombaiyaz chah hoolah yutelhtsilh.
'Undunut'ih, nuhghu dá'duteyus 'ink'ez hiduntet'ih. ²⁰ 'Et yak'uz be
hoonzoo 'uhoont'ah, 'i whuz 'ilho wéhla. 'Aw buk'ena'doodutsih ghaít'ah.
'Ink'ez muszooombaiyaz chah 'aw hoolah yoolhtselh ghaít'ah. 'Aw nuhghu
da'hooyis 'ink'ez nuhghe' hudunoot'ih ghaít'ah. ²¹ 'Et ndet be hoonzoo
'uhoont'ah, ndet sáhla, nuhdzi chah 'et duté'alh.”

Dune buna too dezk'un li'int'ah

²² “Nena neyust'e ba too dezk'un li'int'ah. Nuhna soo 'int'ah t'eh, nuhyust'e be whét'en, 'i dezbun. ²³ 'Et whunts'ih dune buna tink'us 'ut'en be untsi' t'eh, 'et buyust'e ndulhcho tsahólhgus be dutébun. 'Et huwa be whét'en nohwhulh 'int'ah tsahólhgus k'una'a be hoodet'en t'eh, dáhoolcho, 'i be simba tsahólhgus wule?”

Yak'usda k'une'int'en t'eh, sooneya chah k'une'ont'en ghaít'ah

²⁴ “Ilhunuh dune nanah moodih ba 'oot'en ghaít'ah. 'Ilhunuh 'en yuts'u dutetnik 'ink'ez 'ilhunuh yuk'etesi'. K'us 'ilhunuh yuk'úne'tet'en 'ink'ez 'ilhunuh yuch'a dutetni. 'Aw Yak'usda k'une'int'en 'ink'ez sooneya chah k'une'ont'en ghaít'ah.”

Yinkak delhúts'i huwuni wahle gunih

²⁵ “'Et huwa njan ndun whudusni, yinkak delhúts'i huwuni wahle gunih. Teh'alh, 'i 'ink'ez tehnilh, 'i chah, 'ink'ez nuhyust'e be soo nadutehnilh, 'i chah, 'i ts'iyawh khun bugha ni wahle gunih. Teh'alh, 'i be kháhna, 'i degha nus dezti nahzun ih? K'us naih 'i nuhuyust'e degha nus dezti nahzun ih? ²⁶ Nduk dut'ai núdelh, 'i nulh'en! 'Aw hacha'nusdle 'ink'ez 'aw khi huba ilhucha'wesdle ilah. 'Et whunts'ih nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en bugha 'á'aih. Nuhwheni 'en ilah 'onus nus huba déhti. ²⁷ Nuhtah ndan dalcho tele howuni unli? 'Aw 'et huwa 'onus nus 'ulyez wule ghaít'ah!

²⁸ Di ka be dune tehleh wuni ahli? 'Indakyaz nts'ena'a haniyeh, 'et howu nuni nahzut. 'Aw cha'hust'en 'ink'ez 'aw naih chah cha'hulh'en hiye dune tele ka. ²⁹ Ndun whudusni Solomon 'en whunts'ih soo nadut'ih teh, 'aw 'indakyaz yuch'a degha nus cha'ildzoo. ³⁰ Yak'usda t'l'o unzoo, 'i yilh'i. 'I k'an dzin t'l'o k'ut haniyeh 'ink'ez bunt'ah 'i tshidutelhkuh 'ink'ez duték'un. 'Et dáhoolcho 'i be nuhwheni 'onus nus soo nanohdutele? Nuhwheni 'aw soo cho nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah ho' 'aht'ah! ³¹ 'Et huwa di simba ts'oo'alh, k'us di simba ts'ootnai, k'us di simba be dune ts'oole, noohzin gunih. ³² 'Alha 'udun yun k'ut whut'en 'et zeh hukwa hités'en. 'Ink'ez 'alha 'i be nuhwhe'aBá yak'uz usda, ndai hoonliyaz be ts'udunudli, 'i ts'iyawh t'ooninzun. ³³ Ndet Yak'usda nuhwhuba

hubudayi cho tele 'ink'ez ye ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'i nuhbe'ildzun tele, 'et zeh hukwa'nahzun t'eh, 'onus 'un, 'i chah ts'iyawh nuhgha tékulh ho' hoont'ah. ³⁴'Et huwa bunt'ah dawhútenilh, 'et howuni wahle gunih. Bunt'ah dawhuténilh, 'et ndoh honeh. Dzin totsuk soo' hoolcho howun ni hoonli 'et huwa.”

'Uyoon ba nahoohyeh gunih

7 “'Uyoon ba nahoohyeh gunih. Dooka sih nuhwhuba nahoodeh. ²Nts'ena'a 'uyoon ba nahahyeh, 'et whuz na'a nuhwhuba nahutedeh. 'Ink'ez nts'ena'a 'uyoon ghu nuni nahdzut, whuz na'a zeh nuhghu nuni huntezut.

³'Et di ka nyulhutsin lhusyaz buna k'et deztan, 'i nilh'en, nyunch'oh duchun cho nyuna k'et deztan 'ink'ez? ⁴Nts'ena'a nyulhutsin 'uduténilh, 'Nyuna k'elts'ut, 'i nyuna k'ehanaóos'alh,' 'ink'ez nyunch'oh lhi'ílcho, 'i nyuna k'et su'ai, 'i 'aw chanílh'en? ⁵Buba naindzoo! 'Udechoo lhe'ílcho, 'i nyuna k'élts'ut, 'i choo nyuna k'éhanain'aih. 'Et sih soo whunilh'en hoh buna k'élts'ut, 'i buna k'ehanáyo'alh.

⁶Yak'usda bughunek lubeshi bughuh hoolah, 'i khun teh lhikah ndult'ah hubugha yóoh'alh gunih. K'us Yak'usda ye whúneodulh'eh, 'i kw'usul dehti, 'i pearl hiyulhni, 'et dult'ah, 'i khun teh goso dult'ah butayóolhdelh gunih. 'Et ndahja t'eh, ndulhcho hik'unutéhl'us 'ink'ez 'ahoh nuhts'un nahulhúya 'ink'ez yanohodutélhch'ulh.”

Yak'usda nuhts'o hukwa'ninzun, 'et Yak'usda hukwa 'oodolhkut 'ink'ez nuhgha whúte'alh

⁷“Yak'usda buka yoodulhkut, 'i nuhgha íte'alh. Bukunáhta 'ink'ez nahootéh'alh. Ndati whudúlghalh 'ink'ez nuhwhuba da'dutékwus. ⁸Ndan 'oodulhkut, Yak'usda hubugha whúte'alh. Hoonliyaz hukunúta, 'en nahahooté'alh. 'Ink'ez ndati hodulghalh 'en Yak'usda huba dá'dutet'ilh.

⁹Ndunnah nuhbákah nuhtah, buye' lhes yuts'u ka 'utni t'eh, tse yughándunóo'alh ghaít'ah. ¹⁰K'us lhook yuts'u ka 'utni t'eh, hoh tl'ughus yugha óolelh ghaít'ah. ¹¹Nuhwheni lubeshi 'ulh'en ahli, 'et whunts'ih t'oonahzun nts'ena'a unzoo, 'i nohwuzkeh hubughaitéh'alh. Dáwhulcho, 'i be 'onus nus nduk yak'uz nuhwhe'aBá, ndunnah yoodulhkut, unzoo, 'i

hubughaité'alh. ¹² 'Et huwa nts'ena'a hukwa'nahzun dune danoh hotelh'ilh, 'et whuz na'a zeh nuhwheni 'et ndúboolh'en. 'Alha Moses be' dustl'us, 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah, 'et nawhult'ah 'et nduwhút'ni."

Ndi hukwuti hoondot

¹³ "Njan hukwuti hoondot 'et hukohdelh huba' hoont'ah. 'Et hukwuti hoontel, 'et hoontsi' ts'un whuz'ai, whuz whéti 'uhoont'ah 'ink'ez lhanah whuz whehúdelh. ¹⁴ Njan 'et huwa 'et nduhút'en, njan hukwuti hoondot, 'i 'ilhuz be ts'ukhuna 'uhoont'ah 'ink'ez howa whulna ho' hoont'ah. 'Aw lhanah ilah nahuhóo'aih."

Dune dahút'en, 'et 'i be dahint'ah t'eoobuntehzeh

¹⁵ "Ndunnah whuts'it be nus whunilh'en na'dudil'i, 'en buka huwahli! Sheep zuz be soo dint'ah, 'en buyuh ts'ih yus soo degha nus ntsi' 'en lí'hint'ah. ¹⁶ 'Et huwa dahút'en, 'et 'i be t'eoobuntehzeh. 'Et mai cho whus chuntah ih oonahye? K'us ndi mai, figs hiyulhni, chuntah whuduts'ul whutah oonahye ih? 'Awundooh! ¹⁷ 'Et whuz na'a zeh duchun unzoo, 'i mai unzoo, 'i bugha haniyeh. ¹⁸ 'Ink'ez duchun dalhjut, 'i 'aw mai unzoo, 'i bugha hanóoyeh ghaít'ah. ¹⁹ Ts'iyai, 'i duchun 'aw mai unzoo, 'i bugha hanooyeh ghaít'ah, 'i nánuhidutselh 'ink'ez hidelhk'un. ²⁰ 'Et huwa dune chah whuz na'a ndúhint'ah. 'Et huwa t'eoobunoohzin."

Yak'usda k'únucha'ust'en, 'en Jesus Christ bube'ildzun chahilah

²¹ "Aw ts'iyannah, 'SMoodihti, sMoodihti,' sulhni, 'aw nts'e yak'uz k'une'ts'uwhul'en whuz hutooya ghaít'ah. Ndan se'aBá but's'o hukwa'ninzun tune'ut'en, 'aw 'en zeh yak'uz ts'un hutedulh. ²² 'Et ndunnah njan dzin whusawhélt's'ut t'eh, 'SMoodihti sMoodihti, 'alha nyoozi be nus ts'úhoo'en. 'Ink'ez nyoozi be ntsi' nududeh, 'i 'uyoon bughuwhe náts'inanyoot! 'Ink'ez nyoozi 'i be huwa 'ét'en tune'ts'ut'en,' hutni. ²³ 'Et ndunt'ah dune ts'iyawh hubudutésnilh, 'Aw t'enwhunuzúszun. Such'a nasahdel! Nuhwheni 'aw suk'unucha'aht'il aht'ah!'"

Jesus Christ bughunek soo cho whulh ts'ooyin

²⁴“Et huwa ndunnah sughunek yoozilhts'ai, 'ink'ez daja dusni hukw'une' hut'en, ndun dune whunih bukoo tse k'ut niooni'ai, 'en k'una'a 'uhint'ah. ²⁵'Aw 'et nawhéonilhtan 'ink'ez too 'aw 'et ulhtus sulí, 'i njan bukoo whut'agheznai. Nilhtsi ulhtus, 'i chah whudelhts'ut. 'Et whunts'ih njan bukoo 'aw dachahóonil. Njan bukoo tse k'ut whuz'ai 'et huwa. ²⁶'Et whunts'ih ndan sughunek hudits'o 'ink'ez 'aw hik'unucha'ust'en t'eh, ndun dune whusnik, 'en bukoo 'ants'ih sai k'ut niooni'ai, 'en duhúlt'ah. ²⁷'Aw 'et nawhéonilhtan 'ink'ez too 'aw 'et ulhtus sulí, 'i njan bukoo whut'agheznai. Nilhtsi ulhtus, 'i chah whudilhts'uk. 'Ink'ez njan bukoo nawhélt's'ut. 'Ink'ez wheóonujut hoh nahwélts'ut.”

²⁸'Et Jesus ndi khunek ye hubulh yailhtuk, 'i lhaduja hoh 'ilhunahuwésdel tube huba hooncha. ²⁹Khunek be butl'a whélts'ut hoh wheoobudalh'i. Ndunnah Moses be' dustl'us k'ut 'uk'ununa'úsduzuguz, 'aw whuz na'a hubuchaoodílh'il.

Dune hubukak whulhjut 'en Jesus soo na'binla

8 'Aw 'et Jesus ndus de dzulhyaz k'uz hanaja hoh lhanah dune hinantesdel. ²'Et hoh dune bukak whulhjut, 'i leprosy hiyúlhni, 'en yududezya, yubut nachaniti 'ink'ez ndi yúlhni, “SMoodihti nyun hukwa'ninzun t'eh, ndi ndai be ilhtus, 'i 'int'i, 'i be suna'ilhdeh.”

³'Et Jesus bula be yut'aghéznai 'ink'ez, “A, hukwa'nuszun. Nyuna'alhde!” yúlhni. 'Et bukak whulhjut, 'et 'ahoh soo na'uja. ⁴'Et Jesus ndi yúlhni, “Khun teh 'uyoon doni gunih! 'Et náwhulnuk buts'inyalh 'ink'ez ts'ah'un na'a díni nyust'e nts'ena'a hoh soo na'uja 'ink'ez nyunoolh'en. 'Et Moses be' dustl'us yuk'uyaoolhtuk. 'I bugha ndai huwa ta'alh, 'i nyudóoni. 'Et whuz na'a ts'iyannah whubuntalhtun dainja hoh soo na'inja.”

'Ilhunuh Rome whut'en nehughan bumoodih, 'en buye' Jesus soo na'yinla

⁵'Aw 'et Jesus keyah Capernaum ts'ih huwhutni ninya hoh 'ilhunuh Rome whut'en nehughan bumoodih, 'en yududezya hoh yuts'u tedudlih,

⁶“SMoodihti se'ustlenyaz, 'en njan koo yun sulhti 'aw dechadusnik hoh tube dzuh nuzut.”

⁷'Et Jesus 'uyulhni, “Buts'u tesyalh 'ink'ez soo na'tesdlilh.”

⁸'Et whunts'ih ndun nehughan bumoodih 'uyulhni, “SMoodihti sukoo ts'ih tanyalh huba 'aw soo cha'lhúdzoo. 'Ants'ih nghunek be 'et ndudénja t'eh, 'et whunts'ih se'ustlenyaz soo na'ootnelh sih. ⁹'Alha sichah 'onghunnah sugha ndoh 'uhint'ah hoh hukwa'huninzun tune'suhulh'en. 'Et sichah whuz na'a zeh nehughan huba ndoh 'ust'ah. 'Et 'ilhunuh, 'Inyalh!' dusni t'eh, 'et 'aho wheyih. 'Et 'uyoon 'Anih,' dúsni t'eh, 'et 'ahoh sughuyih. 'Et se'ulhna, 'Njan dineh!' dúsni t'eh, 'et 'ahoh 'et ndút'ih.”

¹⁰Jesus ndun dune ndet 'uwhúlhni whulhúdants'o hoh tube ba hooncha. 'Et huwa ndunnah yunedulh ndobúlhni, “Israel whuyun k'ut ndulhcho hoh, 'aw ndun dune whuz na'a buba 'alha 'uhoont'ah nachalhtel. ¹¹'Et ndun whudusni ndaz de 'ink'ez nus de lhanah whusatedulh hoh yak'uz k'une'whul'en ts'ih 'et Abraham, 'ink'ez Isaac, 'ink'ez Jacob chah, 'en 'ilho lhula na'hutet'alh. ¹²'Et whunts'ih ndunnah yak'uz k'une'hool'en huba 'int'ah inle, 'en 'az tsahólhgus ts'ih hubotelhdulh. 'Et ts'iyawh hutso 'ink'ez hubughoo lnehídutelhk'us.”

¹³'Et Jesus ndun nehughan bumoodih 'en ndi yúlhni, “'Aw 'et inyalh! 'Et nts'e whula mba 'alha 'ust'ah, whuz na'a zeh mba' whuténilh.” 'Et soo 'et 'uhunet'oh hoh be 'ustl'enyaz soo na'uja.

Peter bubez, 'en chah Jesus soo na'yinla

¹⁴'Et Jesus, 'en Peter bukoo daninya hoh bubez yunilh'en. 'Et kw'usti k'ut sulhti dada nézul be nduda. ¹⁵Yuzih ninínya 'ink'ez yula t'agheznai. 'Et 'ahoh ndi nézul nduda buts'uhanaidede. 'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez bugha ná'unt'ai.

Lhanah ntsi' nududeh hubuyidélhts'i, Jesus bughunek be buts'ah haóobunanyoot

¹⁶'Aw 'et sa yuk tez'ai hoh lhanah ntsi' nududeh hubuyidélhts'i, 'en Jesus highu bunínla. Bughunek be ntsi' nududeh, 'i hubuyáh hanaínanyoot. 'Et ts'iyawh ndan nduda, 'en ts'iyawh soo na'ubinla. ¹⁷'Et whuz na'a

Isaiah nus ho'en hoh ndutni, 'et ts'iyawh 'et ndúhooja. 'Et huwa njan ndutni,

“Ndai lait'ah neilh'i, 'i ts'iyawh neghu yílhchoot.
'Ink'ez nedada chah 'i nets'u hanáhonla.”

Ndun Jesus Christ ba ne'tét'en hukwa'ninzun t'eh, 'et t'eh ndai ndi yun k'ut hukw'entsi', 'et ts'iyawh whuladootni huba' hoont'ah

¹⁸'Et 'ilhunahuwédel ts'iyawh hinasdúguz. 'Et Jesus whunalh'en hoh 'et ndunnah yulh 'ut'en, 'en ts'iyawh ndobúlhni, “Nyan uztooke.” ¹⁹'Et 'ilhunuh Moses be' dustl'us 'uk'ununa'usdúguz, 'en yughu ninya hoh ndi yúlhni, “Nehodulh'eh nts'oh tula nutányalh, 'et ndulhcho nyun tesyalh hukwa'nuszun.”

²⁰'Et Jesus ndi yúlhni, “Soo cho howu nuní ninzut! Nanguz 'en chah 'an whut'i ho' 'int'ah 'ink'ez dut'aiyaz chah ut'o ut'i. 'Et whunts'ih yinkak dune ye', 'aw hukw'ut tsin tel'alh 'et whunts'ih chahóot'ih.”

²¹'Et 'uyoon yugha hoodul'eh, 'en ndi yúlhni, “SMoodihti subailh'i. Se'abá wheyutelhtelh choo.”

²²'Et whunts'ih Jesus ndi yúlhni, “Sunanyalh! Dudulh yaidla dich'oh wheyunalhuhooyelh.”

Nilhtsi 'ink'ez tatsi bulh 'i whunts'ih Jesus hik'une'ut'en

²³'Aw 'et ts'i be inya 'ink'ez yugha hoodul'eh, 'en ts'iyawh hiyulh 'úja. ²⁴Ni huzki ibulh hubulh taodelts'ut 'ink'ez 'aw 'et ts'i be tawhenduniteh, 'et whunts'ih Jesus 'en nanisti. ²⁵'Ink'ez yugha hoodul'eh, 'en hits'uwhendel ts'enahiyulhdzit. “NeMoodihti netalhyis! 'Aw 'et too ts'uteghan!”

²⁶'Et ndobúlhni, “Di ka whénlhujut? 'Aw bé 'alha' whut'en, 'i soo 'últus, 'i chaht'ih ho' dahni.” Didinya hoh khunekti be hukwa'yudáni too 'ink'ez nilhtsi bulh yatelhtuk, 'ink'ez 'aw 'et dinghel.

²⁷'Et ndunnah dune huba hooncha hoh 'ulhódutni, “Ndun dant'ah dune simba 'int'ah? Nilhtsi 'ink'ez tatsi bulh 'i whunts'ih hik'une'ut'en.”

**Nanah dune ntsi' nududeh, 'i hubuyudínda, 'en
Jesus ntsi' nududeh, 'i buts'ah hanaóobunanyoot**

²⁸'Aw 'et nyan nisúki ndunnah Gergese hubuyun k'ut huwhutni, whuz lhghuhudindel. 'Et nanah dune highu nin'az. 'En ntsi' nududeh, 'i buyudínda. Ndet neyust'e 'ahule, 'et whuz de hahá'az. Soo cha'hunízun k'et 'aw dune buyust'e ghah lhoya ghaít'ah. ²⁹'Et khunyaz tube cho 'uhutni, “Jesus nyun Yak'usda buYe' inli ho' 'int'ah! Ndai nets'u hukwa'ninzun? Nket'ah neba whusaóotelts'ulh whutsuh, dzuh nunetalhdzut ka 'inja whusainya?”

³⁰'Et njan howu nilhdza, 'et goso lhai hoh ahú'alh. ³¹'Et ntsi' nududeh, 'en hits'utedudlih hoh hiyulhni, “Whusanáneuntanyulh t'eh, 'et nyooz goso yúzdoodeh netl'ahó'alh.”

³²'Et “Ahdulh!” ndobúlhni. 'Aw 'et ntsi' nududeh, 'i ndunnah dune hubuts'uháidande hoh goso yídande. 'Aw 'i bulh goso wheghah helghaz 'ink'ez too hubanghan. ³³'Et ndunnah goso ghuhinli, ts'iyawh 'ahoh keyah ts'ih whehélghaz. 'Ink'ez keyah whut'en ts'iyawh ndo badáni dahooja 'et. Ndunnah nanah ntsi' nududeh, 'i hubuyidande inle, 'et dahúja nduhóolcho ndo badáni. ³⁴'Aw 'et keyah whut'en, ts'iyawh 'az whehélghaz 'ink'ez Jesus hidudezdel. Hiteh'en ibulh njan buyun k'ut whuch'a naóoja, 'et hukwa hits'utedudlih.

Jesus ndun dune 'et ndiyulhni, “Nlubeshi ts'iyawh mba hoolah suli”

9 Jesus 'aw 'et ts'i benya 'ink'ez nyan whehánki dich'oh dukeyah ts'ih. ²'Aw 'et ndun dechadusnik, 'en kwusuti be whusahíyankai. Jesus hubunilh'en 'ink'ez t'eeoninzun huba 'alha' hoont'ah. 'Et dechadusnik 'uyúlhni, “Dahooja 'uski, nduk 'un dunilt'uk! Nyulubeshi ts'iyawh mba hoolah suli!”

³'Et 'ahoh bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz 'ulhódutni, “Ndun dune Yak'usda ch'a yalhtuk ho' 'utni!”

⁴'Et daja huninzun Jesus 'et ts'iyawh t'eeoninzun. 'Et ndobúlhni, “Di ka nuhdzi yuh ntsi' ghu nuni nahzut? ⁵Nts'ena'a simba huwa chahoolnah k'una'a uzdooni? ‘Lubeshi mba hoolah suli,’ k'us, ‘Didinyih 'ink'ez inyalh?’ ⁶'Et njan t'eeonóhzin yinkak dune ye', 'en ndi yun k'ut huba' hoont'ah ho' 'int'ah lubeshi 'un toolhdelh ka huba' hoont'ah ho' 'int'ah,” hubúlhni.

'Ink'ez ndun dechadusnik, “Didinyih 'ink'ez kw'usinti, 'i nailchoot 'ink'ez nkoo ts'ih naindahl!” yulhni. ⁷'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez bukoo ts'ih whenája. ⁸'Et 'ilhunahuwéedel ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez Yak'usda hidálhti, dune, 'en chah butl'aho'ai hoh huba' hót'e ka.

Matthew 'en sooneya nalhdzooch

⁹'Et hukw'elh'az Jesus wheghah lhuseya hoh ndet sooneya nalhdzooch, 'et 'ilhunuh dune Matthew hiyulhni, 'et usda yunilh'en. “Sunanyalh,” yulhni. 'Et didinya 'ink'ez yuk'ah ts'ih oot'en ka yuntezya.

¹⁰Jesus yukoo ts'ih daninya 'ink'ez buzih usda bula na'utet'alh. Sooneya 'ilhunanowez'aih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, 'en chah koo dahuníndel 'ink'ez Jesus 'ink'ez yugha hoodul'eh hubulh hubulana'hut'alh. ¹¹'Ink'ez ndunnah Pharisee hinilh'en hoh yugha hoodul'eh hubuhoodulhkut, “Nuhodulh'eh, 'et di ka sooneya 'ilhunanowez'aih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en chah hubulh na'ut'alh?”

¹²'Et Jesus bubulh údants'o daja hiyulhni 'et ndobúlhni, “Ndunnah soo 'ínt'ah 'aw yoo be duyun ka cha'hunízun. Nduda, 'en zeh yoo be duyun ka' huninzun. ¹³'Et huwa ahdulh 'ink'ez ndet 'uk'e'whe'edúguz hoh 'et hodoohlú'eh, ‘Uyoon hubugha te'ntehzilh 'et nuhts'uh hukwa'nuszun. Ndai Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidutelhk'un, 'i buka'cha'núszun,’ ni. Sichah whuz na'a, 'aw dune ts'ah'un 'uhint'ah, 'aw hubuka ilah whusáya. 'Et lubeshi 'uhulh'en, 'en bulubeshi ch'a bubeni naháhundunooleh ka, 'et huba whusáya.”

John yugha hoodul'eh, 'en sahá'delya 'et Jesus hukwa hiyoodulhkut

¹⁴'Aw 'et John yugha hoodul'eh, 'en Jesus ts'un hunindel hoh hiyoodulhkut, “Dáhoont'ah huwa wheni chah 'ink'ez Pharisee, 'en chah lhat hoh sahá'delya. 'Ink'ez nyun ngha hoodulh'eh, 'en 'aw sahá'chahudulhuye?”

¹⁵'Et Jesus ndobúlhni, “Ndun bu'at whutele, 'en bulh dunekah 'awhuz hiyulh 'int'ah, 'en chah ih soo sahá'hudutelyih? 'Awundooh! 'Et whunts'ih dubulh dunekah buch'a nahítelhtelh, 'et t'eh zeh sahá'hudutelyelh.

¹⁶'Ink'ez chah, 'aw 'uda, 'i dzoot 'aw k'andit, 'i naih be naohlhkut ghaít'ah. 'Et nyoo k'andit, 'i naih naootéltsulh 'ink'ez buts'uhanaitech'ulh, 'et 'onus nus hootétsi!. ¹⁷'Et doochah, 'aw k'an mai too, 'i 'aw 'ujut, 'i 'uzus

be yóolhdzeh ghaít'ah. 'Et nduyínla t'eh, 'et sih bukóltalh. 'Et nyoo k'an, 'i mai too ts'iyawh nadutejulh, 'ink'ez ndi 'uzus 'i chah tinta' tet'ilh. 'Et k'an mai too, k'an 'uzus 'i be híyalhdze t'eh, 'aw tinta' 'oot'en ghait'ah.”

**Jesus 'uski yula ilhchoot hoh dinadija
'ink'ez 'ilhunuh ts'eke soo na'yinla**

¹⁸'Et njan dahooja 'awhuz howu yalhtuk khunyaz 'ilhunuh moodih yughu ninya 'ink'ez yubut nachániti. 'Et ndiyulhni, “Sutse' k'an 'ahoh dazsai. 'Et whunts'ih soo tulih sukoo ts'ih tónya, 'ink'ez nla be buk'édolnih, 'et sih nakhóotna!” ¹⁹'Et Jesus didinya 'ink'ez yuntezya. Yugha hoodul'eh, 'en chah ts'iyawh hiyulh 'ut'en.

²⁰'Et wheghah hedulh hoh khunyaz 'ilhunuh ts'eke, 'en lanezi 'onus 'at nat (12) naooduzuk inle hoh 'uskai 'uyulh'en. Ndun ts'eke Jesus yut'ak ts'ih yugha ninya 'ink'ez nayits'uz, 'i yus ts'ih yut'agheznai. ²¹'Et ndutenilh whuts'uh dich'oh nduna'dudútni, “'Ants'ih bunaih but'aghénai t'eh, 'et sih soo na'oosneh.”

²²Jesus yuts'u nálha'a 'ink'ez yunilh'en 'ink'ez ndi yúlhni, “Stse', nduk 'un dunilt'uk! Be 'alha' hoont'ah, 'i mba 'alha' 'int'ah 'et huwa soo na'inja.” 'Et whuts'un soo na'uja.

²³'Aw 'et Jesus ndun moodih bukoo ts'ih daninya hoh ndi be ts'ujun, 'i flute hiyulhni, 'i hiye ujun hoh hubunilh'en. 'Et 'onghunnah tube tahúdetnik hoh tso yahalhtuk, 'ink'ez ndobúlhni, ²⁴“'Az náhdulh! Ndun ts'ekeyaz 'aw dáchaisal, 'ants'ih nanisti ho' 'int'ah.” 'Et highudloh. ²⁵'Et dune ts'iyawh 'az whenaóobahalh'a. Jesus bukoo ts'ih daninya hoh 'uski yula ilhchoot ibulh dinadija. ²⁶'Et dahooja, 'et yun k'ut ndulhcho 'et hukw'unahuwhulnuk.

Nanah dune chawhés'en, 'en Jesus soo na'binla

²⁷'Aw 'et Jesus natesja hoh nanah dune chawhés'en hiyuntez'az 'ink'ez hikazulh, “NeMoodihti David buts'uhainzut neghate'nenzeh!”

²⁸'Et Jesus koo ts'ih daninya hoh ndunnah chawhés'en highudani'az. 'Et Jesus ndobúlhni, “Nuhwhuba 'alha' hoont'ah ih njan 'et dutésnilh huba?” 'Et 'uhiyulhni, “A, neMoodihti!”

²⁹Buna yut'agheznai 'ink'ez ndobúlhni, “Nts'ena'a nuhwhuba 'alha' hoont'ah, whuz na'a 'uhóneh.” ³⁰'Et 'ahoh nahitát'en 'ink'ez honilh'en. Jesus khunek ulhtus, 'i be ndobúlhni, “Khun 'uyoon dóohni gunih!” ³¹'Et whunts'ih tináhunt'az 'ink'ez ndi keyah ndulhcho ts'iyannah ndo badáni.

Huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en 'uhutni, “Jesus 'en netsudule ye ulhtus, 'i be 'ut'en”

³²'Et tinahúndel 'ilhunuh dune 'aw yachalhtuk, ntsi' nududeh, 'i buyidínda 'et huwa. 'En Jesus highu hínilhiti. ³³'Et ndun ntsi' nududeh, 'i ye yáhanainanyoot. Ndun dune 'aw 'et yawhénilhtuk. 'Et 'ilhunahuwésdel 'ulhódutni, “Israel yun k'ut nduhoolhcho hoh 'aw ndez na'a cha'whúsne, 'et k'an ts'iyai 'et 'udechoo ndúhooja!”

³⁴'Et ndunnah Pharisee nduhútni, “'Ants'ih ntsi' nududeh, 'en bumoodih ye ulhtus, 'i bugha ndi nududeh ntsi' yuts'u hanaínanyoot!”

Jesus 'en dune hubugha te'ninzun

³⁵'Aw 'et Jesus njan keyah whuti 'ink'ez keyah whuyaz chah nduhóolhcho nusiya. 'Ink'ez Lizwif hubuluglez ndi khunek unzoo, 'i be yak'uz k'úne' whul'en, 'en hubugha wheboodulh'eh. 'Et dune ndunnah buyust'e nduda, 'en ts'iyawh soo na'bulh'en. ³⁶'Ink'ez 'ilhunahuwésdel hubunilh'en. 'En ts'iyawh nihunentsai k'ah hanul'en, 'aw 'uhooneh ghaít'ah. 'Ink'ez ts'iyaintsuk ladetnik li'hut'en. 'Ants'ih sheeptyaz lhanah 'aw hubughunli hoolah li'hint'ah. ³⁷'Ink'ez yugha hoodul'eh, 'en ndobúlhni, “'Alha 'aw 'et ha'nukat newhúninzut 'ink'ez t'l'o mai lhai suli, 'et whunts'ih ndunnah 'uhut'en, 'en 'aw soo cha'huniltsuk. ³⁸'Et huwa Yak'usda ha'nukat whumoodih, 'en 'uyoon 'uhut'en chah whusáboolh'a, 'et huba tenadoohdli,” hubúlhni.

Lanezi 'onus 'at nanah (12) whel'a huboozi yuk'e'tegus

10 'Et lanezi 'onus 'at nanah (12) Jesus yugha hoodul'eh, 'en 'ilho 'anih hubudáni. Ntsi' nududeh, 'i 'en ts'iyawh ndet whehíltus chah, 'ink'ez k'une'bool'en ka, 'et chah, 'ink'ez ndet hukw'e húndudá

chah, 'et ts'iyawh 'et whuch'a soo na'botelilh, 'et chah ts'iyawh butl'a hó'ai.

²Njan 'et lanezi 'onus 'at nanah whel'a huboozi yuk'e'tegus; 'udechoo Simon, 'en Peter chah hiyulhni; 'en bulhutsin 'en Andrew hiyulhni; 'et doochah James chah Zebedee buye', 'ink'ez John 'en chah 'en bulhutsin 'int'ah; ³Philip 'ink'ez Bartholomew; Thomas 'ink'ez sooneya nalhdzooch Matthew hiyulhni; James 'en chah Alphaeus buye' 'int'ah, 'ink'ez Lebbaeus 'en buboozi 'udek'elh'az Thaddaeus hiyulhni; ⁴'et Simon chah, 'en Canaan yun k'ut whut'en 'int'ah, 'ink'ez Judas Iscariot 'en 'uja Jesus be 'onket 'int'ah.

Ndunnah lanezi 'onus 'at nanah, 'en Jesus hubutelh'alh

⁵'Aw 'et ndunnah lanezi 'onus 'at nanah, 'en nts'e 'uhutet'ilh, Jesus whuz hubutelh'alh. 'Et khunek ulhtus, 'i hubutl'aida'ai hoh ndobúlhni, “Khun 'udun yun k'ut whut'en hubuti ts'ih teh toohdelh gunih. 'Ink'ez Samaria hubukeyah ts'uti whuz teh toohdelh gunih. ⁶'Et Israel butsu'uhainde, 'en 'ants'ih sheep tinta nilh'az, 'i lí'hint'ah, 'en zeh hubuts'un toohdelh. ⁷'Aw 'et ahdulh hoh hubutah lhohdelh, njan 'et hubudutéhnilh, 'Nts'ena'a yak'uz dune k'úne' whul'en, 'aw 'et nilhdukw sulí.' ⁸Nduda 'ink'ez buka whulhjut, leprosy hiyúlhni, 'en chah ts'iyawh soo na'boolh'en. Yaidla chah dinábudóohlelh. Ntsi' nududeh, dune hubuts'ah hanábunoohyukw. Ndai 'ants'ih nuhgha nkat, 'i chah 'ants'ih huwaóohle. ⁹Khun teh sooneya nuhsooneya zus be óohdzaih gunih! ¹⁰Khun téhdulh t'eh hoonliyaz toohla gunih. 'Ezdla 'ink'ez kesgwut, 'i chah 'ink'ez nankoh ts'oozt'an 'ink'ez nuhtuz. 'Alha ndan 'ut'en, 'en nts'ena'a ne'ut'en, 'en huba soo 'úlzoo dant'i hiye ndunidzit 'i hubutl'ahó'alh huba' hoont'ah.

¹¹Ndet keyah ts'ih téhdulh 'et keyah whuyaz k'us keyah whuti, 'et ndunnah keyah whut'en, 'en hukwa boodolhkut k'us ndan simba dune budzi unzoo, 'en bukoo doolhúts'i. ¹²'Et hubugha danáhdel t'eh, ndunnah bukoo hudelhts'i 'i ts'iyawh hoonzoo nuhghá holts'it, nuhwhuba hukwa'nídudzun, 'et whuz na'a 'et ndubudóohni. ¹³'Et ndunnah bukoo 'et hudelhts'i, 'en huhóont'i hubughudanáhdel t'eh, 'et nuhdzi dant'ah, ts'iyawh hubuts'un be óolhni. 'Aw 'et nduchahit'ah t'eh, daja hubudáhni, 'aw nuhwhula'hooneh ghaít'ah. ¹⁴'Et ndunnah 'aw nuhghun nuchahiyal 'ink'ez chanohuhoozilhts'ai t'eh, 'et bukoo tinaoohdelh 'et nyoh keyah whuti

'et chah whuch'a naoohdelh. 'Ink'ez nuhke ts'iyawh lhez ch'a naoohghat. ¹⁵'Alha ndun whudusni ndet dzin dune ba nahutedeh whusawhélts'ut t'eh, ndunnah Sodom whut'en 'ink'ez Gomorrah whut'en chah, njan keyah whut'en ndunnah nuhghu núchayal, 'en 'onus nus 'uwuhulsi' hubugha óotelts'ulh.”

Jesus 'utni, “Si soози bugha ts'iyannah nuhts'u dutetnih”

¹⁶“Njan whunulh'en, 'ants'ih sheep yus yugha wélh'az li'hoont'ah ts'ih whuz nuhwhutelh'a. 'Et huwa tl'ughus k'una'a whunih wáhle, 'ink'ez dut'aiyas, dove hiyulhni, 'i k'una'a 'aw dune ndóolhdah gunih.

¹⁷Bulunah dune buch'a kháhdli. 'En Lizwif naheyelh, 'en hububut nenóhotelelh. 'Ink'ez Lizwif luglez húbez ts'ih 'et nuhohóotelhtsus. ¹⁸'Et 'ants'ih yun k'ut whumoodih 'ink'ez hubudayi cho chah si sugha 'en hububut nenóhotelelh. 'Ink'ez si sugha wheoobuntelhtun. 'Udun yun k'ut whut'en, 'en chah si sugha wheoobuntelhtun. ¹⁹'Aw 'et whutl'anohuhanla t'eh, nts'ena'a daja dutehnilh, 'et huwuni wahle gunih. Nts'oh howa whudezulh whe ndai be yátelhtuk, 'i 'et t'ewhunoozh. ²⁰'Alha 'aw nuhwhenich'oh ilah yatelhtuk. Nuhwhe'aBá buyégha 'i 'uduténilh.

²¹'Et dune dulhutsin datétsah ka whutl'aítelhtel. Bu'abá 'en buzkeh chah whuz hubutelilh. Bubuzkeh budusnekah chah hubuch'a nehúdutedulh 'et dahutetsah huwá botelelh. ²²'Ink'ez si soози bugha ts'iyannah nuhts'u dutetnik. 'Et whunts'ih ndunnah 'udek'elh'az whuts'un 'et whechahítsaz, 'aw 'en zeh hudutejih. ²³'Et whunts'ih njan keyah 'en dzuh nanóhahulhdzut t'eh, 'et 'udun keyah ts'ih hubuch'a tóohdelh. 'Et keyah whuti 'et chah dzuh nunohohulhdeh t'eh, doochah 'onus 'un keyah hubuch'a tóohdelh. 'Alha' dusni 'et yinkak dune ye' whusateyalh whutsuh, 'aw njan Israel hits'uhainde, 'en hubukeyah ts'iyawh whutah lhóhdelh ghaít'ah.

²⁴Dune yugha hoodul'eh, 'en 'aw yuba dune hoodulh'eh hubugha ndoh cha'it'ah. 'Ink'ez be 'ulhna, 'en chah 'aw dumoodih bugha ndoh cha'it'ah. ²⁵Dune yugha hoodul'eh, whuyodulh'eh k'una'a 'oot'e huba' hoont'ah, 'ink'ez be 'ulhna, 'en dumoodih k'una'a 'oot'e huba' hoont'ah. 'Et si Beelzebul^a suhútni t'eh, 'et nuhwheni sugha hoodul'eh, nuhwheni chah whuz na'a zeh 'et ndunohoduténilh!

^a 10:25 Ndunnah buboozi, Beelzebul, 'en ntsi' hubumoodihti 'int'ah, ni hoh 'utni.

²⁶'Et huwa 'en bube noolhújut gunih! Ts'iyaitsuk lubeshi whu'iz 'int'ah 'ink'ez ntelh'i, 'i ts'iyawh ts'et haóotekulh 'ink'ez ts'iyannah 'et t'ehontezeh.”

Yak'usda 'en zeh be noolhújut

²⁷“Njan daja nuhwhudusni tsahólhigus ts'et whucho howu yaoolhtuk. Ndet whu'iz whudahts'o, 'et bun k'ut whuts'un khunekti be howu yaoolhtuk. ²⁸Ndun neyust'e hughan 'et 'aw nezul 'i hizoolhghelh ghaít'ah, 'et ndunt'ah, 'en bube noolhújut gunih. 'Et whunts'ih Yak'usda ndun nuhzul nuhyust'e bulh kwuncho yuh ts'ih nuhtenoh, 'en zeh be noolhújut. ²⁹'Alha ih ndi nankoh 'uschas, 'i 'ilho sooneya chadíti, 'i 'et 'ultsuk 'i be oohket? A, 'alha 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih ne'aBá 'aw hukwa cha'nizun t'eh, 'aw 'ilhunuh ndi yun k'ut naoolts'it ghaít'ah. ³⁰'Ink'ez nuhtsigha, 'i ts'iyawh 'ilhuk'i hoh t'eininzun. ³¹'Et huwa khun whenoolhujut gunih. Nuhwheni 'uschas buch'a dega nus déhti hoh aht'ah.”

Dune nalh Jesus 'en zeh neulhyis 'int'ah uzdooni

³²“'Et huwa ndun dune nalh 'et ndutni, Jesus, 'en zeh si sulhyis 'int'ah, ndun 'et ndutni, se'aBá yak'uz usda, 'en dutesnilh, ndun 'en se'ildzun 'int'ah. ³³'Et whunts'ih ndunnah dune nalh si hubulhyis ilah hutni t'eh, sichah se'aBá yak'uz usda ndunnah, 'en 'aw se'ildzun chahilah dóosni.”

Ndan si sugha dich'oh ye khuna, 'i whuladetnik, 'en ndai ye khuna, 'i nayité'alh

³⁴“Ts'iyannah lhts'un ts'ah'un 'uhoot'e, 'et hukwa ndi yun k'ut whusáya noohzin gunih! 'Aw lhts'un ts'ah'un 'uhoot'e hubugha ootés'alh hukwa ilah whusáya. 'Et soh cho li'int'ah, 'i hubughaités'alh 'et huba whusáya.

³⁵Dune bu'abá ch'a nidúteyalh 'ink'ez butse' 'en be'ama ch'a nidúteyalh.

'Ink'ez 'en buyas'at 'en dubez ch'a nidúteyalh,
'et hukwa whusáya.

³⁶Ndunnah dune bukoo huwhut'i,
'en chah hich'a nidutédulh.

³⁷Ndan bu'abá k'us bu'ama, si sughanus hubuk'ensi' t'eh, ndunt'ah, 'en 'aw suba soo cha'hildzoooh! 'Ink'ez ndan buye' 'ink'ez butse' bulh, si sughanus hubuk'entsi' t'eh, 'en 'aw suba soo cha'hildzoooh. ³⁸'Ink'ez chah ndunnah bulhdulalhgus chadestil, 'ink'ez suchahunesdulh t'eh, 'en ts'iyawh suba soo cha'hildzoooh. ³⁹Ndan dich'oh ye khuna, 'et hoolhyih hukwa'ut'en, 'en ye khuna ts'iyawh tinta ooté'alh ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndan si sugha dich'oh ye khuna, 'i tinta ooní'ai, 'en ye khuna, 'i nayité'alh.”

**Ndan hoont'i hoh danyunilhti, 'en sichah
hoont'i hoh dasunílhti ho' 'int'ah**

⁴⁰“Ndan hoont'i hoh danyunilhti, 'en sichah hoont'i hoh dasunílhti li'hoont'ah. Ndan whesalh'a, 'en chah hoont'i hoh daínilhti ho' hoont'ah. ⁴¹Ndan nus whunilh'en, 'en 'et huwa dune hoont'i hoh dainílhti. 'Et nts'ena'a buba k'elhla whutele, 'et ndan chah whuz na'a zeh buba k'elhla whutele. 'Et whuz na'a zeh ndan ts'ah'un dune, 'en 'et huwa dune hoont'i hoh dainílhti, 'en ndet buba k'elhla whutele, 'et whuz na'a zeh ndunnah chah ba k'elhla whutele. ⁴²'Ink'ez ndunnah si sugha hoodul'eh, 'ink'ez ndun hubutah k'us hukw'elh'ih 'int'ah, 'en sugha hoodul'eh 'int'ah 'et huwa dune too nezk'uz yubainkai t'eh, 'alha 'ún whudusni, 'en whunts'ih buba k'elhla whutale ho' hoont'ah.”

**Nanah John yugha hoodul'eh, 'en John Jesus ts'un
whebalh'a John dune too be 'ulh'en, 'en nanah
yugha hoodul'eh, 'en Jesus ts'un wheóobalh'a**

11 'Aw 'et Jesus lanezi 'onus 'at nanah yugha hoodul'eh, 'en ts'iyaintsuk ndo budáni 'ustl'e' 'udeja, 'et bughuwhénya. 'Uts'un keyah ts'un whenya dune hodutelh'eh 'ink'ez hubulh yatelhtuk wheni.

²'Aw 'et John ndalts'ut 'et Christ be 'ut'en k'ah whulh uduzts'ai. 'Et huwa nanah yugha hoodul'eh, 'en John Jesus ts'un wheóobalh'a. ³'Et hiyoodulhkut, “Nyun ih whusatéyalh inli, k'us 'uyoon tulih ka ts'itóo'en?”

⁴'Et Jesus njan ndobúlhni, “John bugha nanaht'az t'eh, ndet whunélh'en 'ink'ez ndet whudáhts'o, 'et ts'iyawh ndudóohni. ⁵'Et chawhés'en chah 'et honilh'en nasdli. Dzuh nuhudelh, 'en soo nahudelh nahúsdli. Hubuka

whulhjut chah leprosy hiyúlhni, butsun hoolah nasdli, 'ink'ez cha'hudusts'uk chah 'ahudits'o nasdli. Yaidla chah dináhudidel 'ink'ez tel'en chah khunek unzoo, 'i be hubulh yaintuk ho' hint'ah. ⁶'Et ndunnah si sugha 'aw buba dzuh chaillel t'eh, 'en degha nus hoonzoo bughá whults'ut.”

⁷'Et ndunnah nanah whehá'az, Jesus ndunnah 'ilhunahuwéssel, 'en njan John bugha hubulh yawhenilhtuk hoh ndobúlhni, “Di teh'ilh ka dune chahóot'ih ts'ih whéhdel? Tl'oghazilh nonulhts'i, 'i tulih teh'ilh nahzun ih? ⁸Ndet simba hukwa tsi hoohli whuteh'ilh? Dune naih duchut, 'i be soo naduja, 'en tulih teh'ilh nahzun ih? Sih soo zelhts'ai, ndunnah naih duchut, 'i be dune unli, 'aw 'en zeh hubudayi cho bukoo hudelhts'i. ⁹'Et ndet whuteh'ilh hukwa tsi hóohli? Nus whunilh'en tulih? A, 'alha' hoont'ah. 'Et 'un whudúzni, nus whunilh'en degha nus hoonzoo whunalh'en! ¹⁰Ndun 'en bugha 'uk'une'úsdugez, 'i 'et ndutni,

‘Sih soo zelhts'ai 'uyoon khunek suba na'a, 'en ntsuh telh'alh.

Nts'oh lhutéyalh mba lhaoodutelilh ka.’

¹¹Ts'ah'un na'a 'ún whudusni, ts'iyannah whuzdli, 'aw John dune too be 'ulh'en degha nus dezti hoolah. 'Et whunts'ih nts'e yak'uz k'úne' whul'en, ndan degha nus dezti chailah, 'en degha nus uncha ho' 'int'ah. ¹²'Et hoh da John dune too be 'ulh'en be whe'whudit'en, 'et k'an dzin whuts'un, yak'uz nts'e k'úne' whul'en, 'et yak'uz huhoolhdel, 'ink'ez huhoolhdel, 'en ts'iyawh yak'uz da'hudutóoyis hukwa'hut'en. ¹³John whusatayalh whuts'un, nus whunilh'en hube' dustl'us, 'ink'ez Moses be' dustl'us chah, ndet daóotenilh hubudani, 'et 'uwhulhni. ¹⁴'Et daja nuhwhudúzni, soo nuhwhuba 'alha' whutet'ilh t'eh, ndun nus whunilh'en Elijah whusatayalh, John 'en 'int'ah, 'et huwa. ¹⁵Ndan budzo hooni, 'en 'ahoozólhts'a huba' hoont'ah.

¹⁶'Et yuk'edíndeh nts'ena'a simba nuhwhuba lhuzih neooboosdleh? Ndez na'a njan duhínt'ah hoh 'uskehyaz nduhúlt'ah 'ink'ez nts'e ts'uyi, 'i be 'ooket 'et hudelhts'i. 'En dudulh dunekah butsu'uhahuyih hoh ndó buhútni,

¹⁷‘Be ts'ujun, 'i nuhwhuba be ts'ujun,

'et whunts'ih neba chanuzahdak.

'Ink'ez nuhwheni nuhwhuba tso ts'inli,

'et whunts'ih 'aw wáhtso ghaít'ah!’

¹⁸'Et John dune taninya hoh 'aw cha'us'al 'ink'ez 'aw tachasnai. 'Et highu yalhtuk ho' hutni, ‘Nududeh, 'i ntsi' buyudínda,’ dahni. ¹⁹'Et yinkak

dune ye', 'en dune hubutaninya hoh hubula whé'ni'al 'ink'ez hubula tawhénitnai, 'et 'uhutni, 'Ndun 'en bucha hooncha 'ink'ez mai too chah 'utnai. Sooneya nalhdzoooh 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, 'en hubulh dunekah 'int'ah,' dáhni. 'Et whunts'ih ndunnah Yak'usda bugha whunih suli, 'en ts'iyawh ndi hiye whunih, 'i be ts'ah'un 'uhint'ah suli.”

**Ndunnah hubeni lht'annahádunooolelh hukwa
cha'hunízun, 'en dawhultsi' hubugha óotelts'ulh**

²⁰ 'Et hukw'elh'az nts'e keyah whuti totsuk 'ut'en ncha, 'i ba' yílya, 'i ndut'en hukwa'budáni. 'Aw hubeni lht'annahádunooolelh hukwa cha'hunízun. ²¹ 'Et huwa 'utni, “Nuhwheni Chorazin whut'en, 'ink'ez nuhwheni Bethsaida whut'en chah, dawhultsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Soo cho soozélhts'ai 'uda ndet nduhóolcho hoolhtus nuhnat ne'whust'en, ndunnah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en chah bunat 'et ndúhooja t'eh, 'udada hubeni lht'annahádunooolelh, 'ink'ez doso naih be húdelhts'i 'ink'ez lhez tsi la hidudzih wule da. ²² 'Et whunts'ih ndun whudusni, ndet dzin nuhwhuba whusawhutelts'ulh nts'ena'a nuhwhuba nahutedeh ka, 'et ndunnah hubulh dawhutenilh, 'et nuhwheni 'onus nus 'uwhultsi' 'et nuhts'u whelhts'ulh. ²³ 'Ink'ez nuhwheni Capernaum whut'en nduk yak'uz huba soo áht'ah nahzun ih? 'Awundooh! 'Et kwuncho yuh ts'ih nuhotelhdulh! 'Alha 'uda ndet hoolhtus nuhnat ne'whust'en, ndunnah Sodom whut'en, 'en chah bunat 'et ndúhooja t'eh, 'awhuz da bukeyah 'et whuz'ai wule da. ²⁴ 'Et whunts'ih ts'ah'un 'un whudúsni, dahoot'ah nuhwhuba whusawhutelts'ulh, nts'ena'a nuhwhuba nahutedeh ka, 'et ndunnah Sodom whut'en hubulh dawhutenilh, 'et nuhwheni 'onus nus 'uwhultsi' 'et nuhts'u whélt'sulh.”

**Jesus ndobúlhni, “Nuhwheni ts'iyawh dez ahdulh
'ink'ez natelhuyis nuhgha óotes'alh”**

²⁵ Jesus 'awhuz hubulh yalhtuk 'et ndutni, “'ABá nyun nyudélhti. Yak'uz 'ink'ez yun k'ut huMoodihti inli. Whunih 'ink'ez hoodul'eh, 'en ndi 'i ts'iyawh buch'a whunte'i. 'Et whunts'ih 'uskiyaz li'int'ah, 'en bunalhts'et hahó'ai. ²⁶ 'Et whunts'ih 'aBá ndet 'uhóonla hoonínt'i. Ndoohoneh.

²⁷ Se'aBá ts'iyawh stl'ahónla, 'ink'ez 'en buYe' ndan unli ts'iyannah t'ehonízun. Ba'aBá 'aw 'en zeh t'eininzun. 'Ink'ez ndan be'aBá unli,

buYe' 'aw 'en zeh t'eininzun. 'Ink'ez ndan buYe' 'onghun ts'iyawh wheoobuntelhtun hukwa'ninzun t'eh, 'en zeh huba' hoont'ah.

²⁸ Nuhwheni ts'iyawh ndan 'ut'en ulhtus, 'i 'ulh'en 'ink'ez ndan ndaz, 'i nuhle li'ah't'ah, nuhwheni ts'iyawh dez ahduh 'ink'ez nats'ulyis nuhgha óotes'alh. ²⁹ Ndai se' 'ut'en, 'i ulhchoot 'ink'ez nedúht'aih li'ahleh 'ink'ez si sugha hoodulhú'eh. 'Aw dune ch'a nucha'zust'en 'ink'ez ts'iyannah tah te'dudulhú'en 'et huwa. 'Et whuz na'a nuhzul nátelyis huba nahóh'alh. ³⁰ Ndi úlhchoot, 'i 'aw nuhwhuba hubugha chahóolnah tele, 'ink'ez se'ut'en k'ah chah hoondzak tele.”

Jesus 'en nats'ulyis dzin whunts'ih huMoodihti ho' 'int'ah

12 'Aw 'et 'ilhut dzin 'et Lizwif huba nalyis dzin huhoolh'i. Hoh da Jesus t'l'o k'ut íyalh, 'ink'ez yugha hoodul'eh, 'en chah hiyulh hudulh hoh buye'élts'ul. 'Et t'l'o mai huyoonuye 'ink'ez hiya'alh. ² 'Et ndunnah Pharisee hiya'en ibulh, Jesus hiyoodulh'kut, “Ngha hoodul'eh dahút'en hubunilh'en ih? K'an dzin nats'ulyis dzin 'uhoont'ah. 'Aw 'et nduhóot'en hubacha'hoot'ah!”

³ 'Et Jesus ndobúlhni, “'Et hubudayi cho David daja 'aw ih hukw'e yachasulhtuk? 'Et hoh da David 'ink'ez hiyulh 'ut'en hubuye'élts'ul? ⁴ 'Aw 'et Yak'usda bukoo daninya ndi lhes ndai Yak'usda hubugha it'aih, 'i yu'alh 'ink'ez hiyulh 'ut'en, 'en chah hiyan'al. Nawhulnuk 'aw 'en zeh huyoo'alh huba' hoont'ah, 'et whunts'ih David 'ink'ez hiyulh 'ut'en 'en chah nduhuja. ⁵ 'Ink'ez Moses be' dustl'us chah, 'aw buk'eyáchasulhtuk hoh ih dahni? Ndez na'a njan ndutni, náwhulnuk nats'ulyis dzin luglez whucho dahuníndel 'ink'ez 'et 'uhut'en. Nts'ena'a 'uhuhoolhdzun, 'et k'uhoninyuz, 'et whunts'ih 'aw buk'echahoolts'ulh. ⁶ Whuz na'a ndun whudusni, njan nuhwhutah, 'et 'ilhunuh 'en njan luglez whucho whuch'a dega nus 'ilcho 'int'ah. ⁷ 'Et 'uk'e'whusdúguz 'et ndutni, “Uyoon buga te'untezilh, 'et nuhts'uh hukwa'nuszun. Ndai Yak'usda buk'uzdai k'ut hidutelhk'un, 'i buka cha'nuszun,’ ni. 'Et ndi njan ndutni, 'et t'oonahzun t'eh, 'et sih ndan buk'echáwhulhts'it, 'en 'aw buk'ehoh'alh hukwa aht'en ilah! ⁸ 'Et huwa yinkak dune ye' nats'ulyis dzin 'et whunts'ih 'en huMoodihti ho' 'int'ah.”

Nats'ulyis dzin 'ut'en unzoo, 'i 'uts'oolh'en

⁹'Aw 'et hukw'elh'az bughuh whinya hoh ndunnah Lizwif hubuluglez ts'ih daninya. ¹⁰'Ilhunuh dune 'en 'et usda 'ink'ez 'aw bula 'aw ye nucha'ust'en. 'Et Jesus hiyoodulhkut, “'Et nats'ulyis dzin soo na'uztetnilh huba' hoont'ah ih?” 'Et hoonliyaz highu nahooté'alh hukwa'hut'en.

¹¹'Et ndobúlhni, “Ndan nuhtah 'utenilh sheezyaz tsak'et 'áls'tut hoh hanaítelhtel nats'ulyis dzin 'et whunts'ih? ¹²'Et dawhulcho, 'i be dune sheep dega nus dezti ho' 'int'ah? 'Et huwa netl'awhéls'tut nats'ulyis dzin 'ut'en unzoo, 'i 'uts'ulh'en whuba.”

¹³'Et ndun dune nduyúlhni, “Nyla lhk'unadíntsih!” 'Aw 'et lhk'unaidezsi hoh ílhk'uz ts'ih k'una'a sóo na'uja. ¹⁴'Et Pharisee 'az whuhandel 'ink'ez huwu yahalhtuk nts'ena'a hituzelghelh hukwa.

Jesus ndan unli, 'aw whebuntelhtun hukwa cha'nínzun

¹⁵'Et Jesus hituzelghelh huwu yahalhtuk, 'et t'ewhunanzin ibulh bughuh whenaja. Lhanah nduda hiyuntezdel, 'en ts'iyawh soo naóo'balh'en. ¹⁶Khunek ulhtus, 'i be ndobúlhni, “'Uyoon ts'un sughu yaoolhtuk gunih.” ¹⁷'Et nus whunilh'en Isaiah, daja ni, hoh tuné'whust'en. Ndi khunek njan ndutni,

¹⁸“Ndun suYe' se'ustlen,
'en 'utahaílhti 'int'ah.

'En buk'esi'.

'En bugha suzul tube yé hoont'i.

Suyéghah buk'eidutelhdoh.

'Et nts'ena'a dahoont'ah dune ba nahesyelh,

suYe' whuz na'a zeh 'udun

yun k'ut whut'en ndo buduténilh.

¹⁹'Aw dune budulhyah 'udooni ghaít'ah.

'Aw hububúlh 'aoldzul ghaít'ah.

Ti nuya t'eh, 'aw hubulh dóoltul ghaít'ah.

²⁰'Aw t'l'oghazilh lhbe né'dujut, 'i whunts'ih k'udóojis ghaít'ah.

'Aw too dez'k'un 'aw 'et nanutneh, 'i whunts'ih, 'aw
nainoolhneh ghaít'ah.

'Aw 'et Yak'usda lubeshi ba naheych 'et whuch'a nilhde
t'eh, whuz na'a zeh suYe' 'utet'ilh.

²¹ 'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en ndun suYe' se'ustlen,
'en boozi, 'i be 'et whut'anihíntetan.”

Ndunnah lhch'a nihudendel, 'en chah hoolah hutele

²² Njan 'ilhudzin 'et 'ilhunuh ntsi' nududeh buyudínda, 'en chawhés'en 'ink'ez yaoolhtuk chah ghaít'ah. 'En Jesus buts'un lhgha hidílhiti hoh soo ná'yinla. 'En 'ahoh yutá'en 'ink'ez yawhenilhtuk. ²³ 'Et 'ilhunahuwésdel ts'iyawh tube huba hooncha 'ink'ez dich'oh lhulh yáhaltuk, “'En 'alha David buts'uhainzut tulih 'int'ah.”

²⁴ 'Et Pharisee whulhódants'o hoh 'et 'uhiyulhni, “Ndun Jesus, 'en Beelzebul, ntsi' nududeh bumoodih 'int'ah, 'en be zeh ntsi' nududeh, 'i dune ts'uh hanainuyukw,” hutni.

²⁵ Daja huninzun Jesus t'eeoninzun 'et ndobúlhni, “Yun k'ut k'une'huwhul'en, 'en lhch'a nehúdingel t'eh, 'en ts'iyawh hoolah hutele. 'Ink'ez keyah whuti whudune k'us bukoo hudelhts'i chah, ts'iyawh lhch'a nehúdingel t'eh, 'en chah huoolah hutele. ²⁶ Whuz na'a Satan dich'oh dune ts'uh hanainuyukw t'eh, 'et 'alha dich'oh lhch'a detni ho' 'int'ah. 'Ink'ez nts'ena'a hubudayi cho unli, 'ilhuz whutet'ilh? ²⁷ 'Et si Beelzebul 'en be 'ust'en t'eh, 'et t'eh sudahni nuhwheni nuhye'kah, k'us ndan simba ntsi' nududeh, 'i dune ts'uh hanaóobunooyukw? 'Et huwa 'en hubugha t'ewhuntehzeh tink'us údahni! ²⁸ 'Et whunts'ih Yak'usda buyégha be ntsi' nududeh dune ts'uh hanánusyukw t'eh, 'et 'alha' hoont'ah, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw 'et nuhghu whults'ut ho' hoont'ah.

²⁹ 'Et nts'ena'a 'utenilh 'ilhunuh dune 'et dune ulhtus bukoo daninya 'ink'ez hoonliyaz yegho telhchulh? 'Aw 'ooneh ghaít'ah. Ndun dune 'udechoo yulhghel t'eh, 'et t'eh zeh ts'iyaitsuk yegho telhchulh.

³⁰ Ndunnah sulh cha'it'ah, 'en sch'a hudetni ho' hint'ah. 'Ink'ez ndunnah 'aw dune sula 'ilhuchahowesdle 'en ts'iyawh 'ants'ih yahutedúkulh li'hutenilh.”

**Ndunnah Ndoni ch'a detni be yalhtuk,
'aw buba whunaoodootnah ghaít'ah**

³¹“Et huwa 'un whuhdúsní, lubeshi ts'iyawh 'ink'ez Yak'usda ch'a yalhtuk, 'et ts'iyawh nuhwhuba whunaoodutelnah. 'Et whunts'ih Ndoni ch'a detni be yalhtuk, 'aw buba whunaoodootnah ghaít'ah. ³²'Ink'ez ndunnah yinkak dune ye' ch'a yalhtuk, daja hutni, soo buba 'un whutelhdulh. 'Et whunts'ih ndunnah Ndoni ch'a yahalhtuk, 'aw buba 'un whutoolhdelh ghaít'ah. K'an dzin k'us nus de whunts'ih 'aw 'uhoneh ghaít'ah.”

Duchun bumai gha dant'i duchun 'i t'enahzun

³³“Mai chun unzoo, 'i hanúlhyeh t'eh, bumai unzoo tele. 'Et mai chun untsi', 'i hanálhyeh t'eh, bumai ntsi' tele. 'Et bumai whuzdli t'eh, dant'i duchun 'int'ah, 'i bumai bugha t'entedzeh. ³⁴Nuhwheni ts'iyawh poison t'l'ughus buzkeh li'aht'ah! Nts'ena'a ahtsi' 'ink'ez khunek unzoo, 'i be yalhtuk? Nuhdzi ndai be dezibun, 'i be zeh yalhtuk. ³⁵Dune unzoo 'en ndai unzoo, 'i budzi tuz 'ilhunayoole, 'aw 'i zeh buts'uhaídukat. 'Et dune untsi', 'en ndai untsi', 'i budzi tuz 'ilhunayoole, 'aw 'i zeh buts'uhaídukat. ³⁶'Et ndun whudusni ndunnah 'aw khunek cha'it'ah, 'i be yalhtuk, dune ba nahedelh dzin whusawhélt's'ut t'eh, nts'ena'a khunek 'i be yalhtuk, whuz na'a buba nahutedeh. ³⁷'Et huwa nuhghunek bugha Yak'usda nalh ts'ah'un dune tehle, k'us nuhghunek bugha kwuncho yuh ts'ih téhdulh k'una'a, whuz na'a nuhwhuba nahutedeh.”

**Jesus buba 'alha' cha'ít'ah, 'en hoonliyaz hooncha
tune'whut'en, 'et zeh huhó'en hukwa'huninzun**

³⁸'Aw 'et bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez Pharisee, 'en chah 'uhiyulhni, “Dune hoodulh'eh neba huwa 'et'en tune'tant'en nts'uh hukwa'uzninzun.”

³⁹'Et ndobúlhni, “K'an ndoh whudezulh dune hintsi', 'ink'ez 'ahoolhyez dune ts'eke bulh tinta' hut'ih. Hoonliyaz hooncha tune'whut'en, 'et zeh hukwa hités'en. 'I bugha t'ehonózin. 'Et whunts'ih honilh'en bughá holts'it ghaít'ah. Nts'ena'a nus whunilh'en Jonah bulh dahooja, 'et zeh hote'ilh. ⁴⁰Njan dúhooja, tat dzin 'ink'ez tat 'ulh'ek Jonah lhook cho chadánda. 'Et

whuz na'a zeh yinkak dune ye! 'en tat dzin 'ink'ez tat 'ulh'ek yun yuh ts'ih tédalh. ⁴¹ 'Ink'ez wheghah whezulh dzin dune ba nahutedeh t'eh, Nineveh whut'en, nuhwheni k'andoh whudezulh, 'en nuhwhutah di hudutéduh 'ink'ez nuhwhuba nahoteyeh. Soo cho whunulh'en, hoh da Jonah hubulh yailhtuk da, ts'iyawh hububeni lht'anahádunezdla. 'Aw 'et soozélhts'ai, 'ilhunuh 'en Jonah dega nus 'int'ah k'an nuhtah siyin. ⁴² 'Et wheghah whezulh dzin dune ba nahutedeh t'eh, 'et nyaz de hubudayi cho ts'eke 'en nuhtah didutéyalh, 'et nuhk'ehóotelts'ulh. Ndi yun k'ut nilhdza hainya, Solomon ye whunih, 'i yudutéts'o ka 'et huwa. 'Et whunts'ih 'ilhunuh Solomon dega nus whunih k'an nuhtah siyin.”

Dahooja hoh ntsi' nududeh, 'i doochah zeh dune buyunaídede t'eh

⁴³ 'Ink'ez ndobúlhni, “'Et ntsi' nududeh dune ts'uh hanávide hoh yun whudezgih, 'et whuz nududeh natelyis hukwunúta. 'Et 'aw nduhóont'ah nachahóo'al. ⁴⁴ 'Et dich'oh na'dudútni, “'Et ndun buyudúsda, 'en butsun zeh natóosja,’ ni. 'Et whuz lhghu nadija hoh 'aw hoonli hoolah. 'Et ndun dune budzi yuh chadítsun nawhulhtsi 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uja, 'et nahoo'ai. ⁴⁵ 'Ink'ez 'et 'uts'un whedande 'ink'ez skwunlai 'onus 'at nanah ntsi' nududeh, 'i 'en dega nus 'ultsi', 'en 'et dune hiyaíndel 'ink'ez 'et nihunina. 'Et ndun dune ndun hiyudalts'i', 'en 'et whutsuh da 'onus nus 'ultsi' suli. Nuhwheni k'an ndoh nuhwheghah whudezulh, nuhwheni dune tube untsi' aht'ah, 'et whuz na'a zeh nuhwhuba 'uwhuténilh!”

Jesus be'ama 'ink'ez bulhutsinkah teh hiyulh yatelhtuk hukwa'huninzun

⁴⁶ Jesus 'awhuz 'ilhunahuwésdel hubulh yalhtuk hoh be'ama 'ink'ez bulhutsinkah teh, 'az nahudelhúya. 'Et hiyulh yatelhtuk hukwa'huninzun. ⁴⁷ 'Et 'ilhunuh dune 'uyulhni, “Nilh'en! Nyu'ama 'ink'ez nyulhutsin 'az nahudelhúya nyulh yahutelhtuk hukwa'huninzun!”

⁴⁸ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Ndan su'ama, 'ink'ez ndan sulhutsinkah?” ⁴⁹ 'Et Jesus ndunnah yugha hoodul'eh, 'en butune'úlhge, “Nilh'en ndunnah, 'en su'ama 'ink'ez sulhutsinkah 'uhint'ah. ⁵⁰ Se'aBá 'en yak'uz usda, k'us ndan hik'une'ut'en, 'en sulhutsin, sulhtus, 'ink'ez su'ama teh 'uhint'ah!”

Khunek be whuts'odul'eh, 'i 'a'nule bugha

13 'Et dzin Jesus koo tininya, 'ink'ez bun taba natl'adede. ²'Aw 'et dune lhanah higha wézel 'et ts'i be inya, 'ink'ez ts'i bet natl'adede. 'Et ts'iyawh taba 'et nahudelhúya. ³Ndai khunek be whuts'odul'eh, 'i 'et lhelhdun huwa hubulh yalhtuk hoh ndobúlhni, “Sih soozélhts'ai, 'ilhunuh 'a'nule, 'en 'a'nteleh ts'ih whinya. ⁴'Et 'a'nule bulah ti nanánkat. 'I dut'aiyaz whusahándel 'ink'ez ts'iyawh hinedel. ⁵'Et bulah tse tah nanánkat, 'et huwa 'i 'ahoh hanusdúki, 'ankw'us yun hoolah huwa. ⁶Bughih hoolah 'et huwa hasain'ai hoh ts'iyawh yanúdezgi 'ink'ez hoolah suli. ⁷'Et bulah chah whus tah nanánkat. 'I chah whuscho whutah bulh tanenyi 'ink'ez bulh lhéwhuntlah. ⁸'Et 'onghoh, 'i yun unzoo, 'i k'ut nanánkat hoh soo hananyi. Bumai buluh lanezi lanezi (100) bumai suli, buluh lkh'utat lanezi (60) bumai suli, 'ink'ez buluh tat lanezi (30) bumai suli. ⁹Ndan budzo hoonli, 'en soo cho hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

Khunek be whuts'odul'eh, 'i be zeh Jesus hubulh yalhtuk

¹⁰'Aw 'et yugha hoodul'eh highu nindel, 'et hiyoodulhkut, 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Di ka ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i be zeh hubulh yaíhtuk?”

¹¹'Et ndobúlhni, “Yak'uz be k'úne' whul'en 'aw be whe' hoont'ah hooyah, 'i daja ni, nuhwheni zeh nuhghá whunt'ai. 'Et 'onghun 'aw hubugha chahóolts'ulh. 'Et huwa whuz na'a zeh hubulh yalhtuk. ¹²'Et huwa njan duhoont'ah, ndunnah hoontsoolyaz t'ehonínzun, 'en 'onus nus lhat t'ehonínzun, 'et hubugha whútelts'ulh. 'Et ndunnah hoonli t'ehonínzun, hoontsoolyaz, hodits'o ndai 'aw 'i hiyit'i, 'i whunts'ih bughunayitélchulh. ¹³'Et huwa ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i be zeh hubulh yalhtuk.

'Et dooka honalh'en 'et whunts'ih 'aw chahonilh'en.

'Ink'ez hidits'o 'et whunts'ih 'aw chahodústs'o, 'aw t'ehonoozeh chah ghaít'ah.

¹⁴'Et Isaiah nus ho'en daja ni 'en bugha ts'iyawh lhaóodulya. Njan ndutni,

'Ahoohlheyz whudahts'o 'et whunts'ih 'aw t'echanuzéhze.

'Ahoohlheyz whunulh'en 'et whunts'ih 'aw ts'ah'un nechaóozah'ai.

¹⁵Ndunnah dune budzi 'ants'ih buba' hoont'ah suli 'et huwa,
 'ink'ez 'aw hoonli hodóts'o hoolah,
 'ink'ez ndai be 'alha' hoont'ah,
 'i 'aw hinoohl'en hukwa cha'hunízun.
 'Et huwa chawhés'en lí'hint'ah.
 'Et huwa 'aw honóolh'en ghaít'ah,
 'ink'ez budzo be 'aw hodóts'o ghaít'ah.
 'Ink'ez budzi be 'aw t'ehonoozeh hoolah.
 'Et whuz na'a nducháhit'ah t'eh,
 'udada hubulubeshi ch'a nahulhya wule da,
 'ink'ez da Yak'usda huboolhyih,'

ni Isaiah.

¹⁶'Et whunts'ih nuhwheni ndai nuhna be whunulh'en, ts'ah'un na'a whunulh'en. 'Ink'ez nuhdzeh hoh soo whúdahts'o, 'et huwa dega nus hoonzoo nuhghá whults'ut. ¹⁷Ts'ah'un 'un whúdusni, hoh da lhanah nus whunilh'en 'ink'ez ndunnah ts'ah'un 'uhint'ah, ndai nulh'en, 'i hiyuntelh'ilh hukwa'huninzun, 'et whunts'ih 'aw chahiyí'il! Ndet whudahts'o, 'et soo ts'ah'un hodutéts'o hukwa'huninzun, 'et whunts'ih 'aw chahodíts'il."

Khunek be whuts'odul'eh, 'i be 'a'nule, 'en bugha njan ndutni hoh 'utni

¹⁸"'Et huwa ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i be 'a'nulih, 'en bugha, njan ndutni, ¹⁹ndunnah yak'uz nts'ena'a 'uhuhoolhdzun whulh 'úhudits'o ndi khunek daja ni hoh 'utni 'et whunts'ih bubeni be 'aw t'ehonuszun. Ndai dune budzi tuz 'ahinanla, 'i ndun ntsi' whusayih 'ink'ez budzi be hanaída'aih! Ndi 'i 'int'ah, ti 'anélya, 'i 'int'ah. ²⁰Ndi ndai da tse tah 'anilya, 'i ndunnah 'i k'una'a 'uhint'ah. Ndi khunek hidits'o t'eh, 'ink'ez soo 'ahoh huhóont'i hoh hiyilhchukw. ²¹'Et whunts'ih dich'oh 'aw bughih hoolah li'hint'ah. 'Et huwa 'astli'yaz zeh huba 'alha' hoont'ah. 'Ink'ez ndi khunek 'i bugha dzuh nuhudeh 'ink'ez 'onghunnah buch'a hudetni. 'Et huwa 'ahoh whulahudutnih. ²²Ndai whus tah 'anankat, 'i li'int'ah, 'en ndez na'a 'uhint'ah. 'En khunek hidits'o, 'et whunts'ih ndi yun k'ut huwuni ts'inli, ndi yun k'ut soo uzde'a 'uhoont'ah, 'et 'i ts'iyawh whuscho 'i be bulh lheyúllhuk ndult'ah. 'Et huwa 'aw lhahúdulya hoole ghaít'ah. ²³'Et whunts'ih ndet yun unzoo, 'i k'éninkat, 'i li'int'ah, 'en ndez na'a njan ndúhint'ah. Ndi Yak'usda bughunek hidits'o, 'i t'ehinuzih teh daja ni

hoh 'utni. 'Et huwa bumai lhai lhih li'hint'ah. Bulah lanezi lanezi (100) suli. 'Et doochah bulah lkh'utat lanezi (60) suli. 'Et doochah bulah tat lanezi (30) suli.”

'Uyoo khunek be whuts'odutel'eh, 'i nts'ena'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun

²⁴ Doochah 'uyoo khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et njan ndobúlhni, “Nts'ena'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, 'et dez na'a njan nduhoont'ah. Dune ndi yun buk'ut 'a'nukat. Unzoo, 'i 'anukat, 'i 'ainanla. ²⁵ 'Awhuz huztez hoh dune yuch'a detni whusainya. 'Et ndi 'ainanla, 'i unzoo, 'i tah, ndi 'anukat, 'i 'ut'antsi' ts'utni, 'i yutah 'ainanla, 'ink'ez whenaja. ²⁶ 'Et ts'iyawh hanányi hoh ndi 'ut'antsi', 'i chah bulh hainanyi.

²⁷ 'Et bukoo whumoodih be 'ulhna highu nindel 'ink'ez 'uhiyulhni, 'Dahooja nemoodih, di hoh inla ndi unzoo, 'i hanuyeh butah 'anána? Di ho' 'int'ah ndi 'ut'antsi' ndult'ah?’

²⁸ 'Et ndobúlhni, ‘Sch'a detni 'uja.’ 'Et be 'ulhna hiyulhni, ‘Ndi 'ut'an untsi', 'i butah hananyi, 'i hats'úntelelh hukwa'ninzun ih?’

²⁹ 'Et ndobúlhni, ‘Awundooh! Whute 'int'ah dooka sih ndi unzoo, 'i chah bulh 'óohneh. ³⁰ Whute ndulhdzun ha' untekuhl whuts'un. 'Aw 'et ha'nukat neoninzut t'eh, ha' untelelh, 'en si budóosni, 'udechoo 'ut'antsi' hanáhle 'ink'ez ulhghel duték'un huba. 'Ink'ez ndai unzoo, 'i ts'iyawh hanáhle 'ink'ez haníyeh, 'i ba bukoo whuz danáhle.’ ”

Nts'ena'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, ndi mai, mustard hiyulhni, 'i k'una'a 'uhoont'ah

³¹ Doochah 'uyoo khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et njan ndobúlhni, “Nts'ena'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, 'et ndez na'a njan nduhoont'ah. Ndi mai, mustard hiyulhni, 'i k'una'a 'int'ah. 'I dune yílhchoot 'ink'ez ha'nulhyeh k'et wheyínanla. ³² Ndi mai soo degha nus ninsol, 'i hanányi 'ink'ez buchun degha nus dinya suli. Ndi mustard hiyulhni buchun, 'i ndai mai chun ts'iyawh 'ut'an hanúlhyeh bugha ndoh suli. 'Et 'i dut'aiyaz buyooschun tah 'ut'o ninínla.”

**Nts'ena'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun,
'et lhes ntuldoh, 'i ndult'ah**

³³Doochah 'uyoo khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et njan ndobúlhni, “Nts'ena'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, 'et ndez na'a njan nduhoot'ah, lhes ntuldoh, 'i ndult'ah. Ts'eke yílhchoot 'ink'ez lhes nudzaih, 'i tat tests'ai be lhtayudzih, 'i dezibun. 'Et yunéthus, 'ink'ez 'udun ninínkai hoh untéldoh.”

**Khunek be nawhulnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i 'et whuz na'a
zeh Jesus 'ilhunahuwúdulh hubulh yailhtuk**

³⁴Ndi ts'iyai, 'i khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i 'et whuz na'a zeh Jesus 'ilhunahuwúdulh hubulh yailhtuk. 'Aw 'uts'un na'a cha'budínil. 'Et ndez na'a zeh hubudáni. ³⁵'Et whuz na'a ndun nus whunilh'en daja dani, 'et ts'iyawh lhaóoduja hoh njan ndutni,

“Khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yatelhtuk. Nts'oh huwa whudezulh hoh ndi yun 'uyínla 'et whuts'un, ndai buch'a yuntez'ai, 'i bugha hubudutésnilh.”

Ndi haniyeh, 'i tah 'ut'an ntsi' hanányi, 'i wheoobuntelhtun daja ni

³⁶'Et Jesus 'ilhohuwezdel, 'en ts'iyawh whenábalh'a 'ink'ez koo danínya. 'Et yugha hoodul'eh highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Ndi khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i ts'ah'un na'a nedini ndi haniyeh, 'i unzoo, 'i tah 'ut'an ntsi' hananyi, 'i 'et daja ni hoh 'utni?”

³⁷'Et ndobúlhni, “Ndai unzoo, 'i hanányi bumai 'i, ndun 'ainanla, 'en yinkak dune ye' 'en 'int'ah. ³⁸Haniyeh k'et, 'et ndi yun k'ut nduwhúlt'ah ho' hoot'ah. Ndi mai unzoo, 'i yak'uz hubudayi cho buzkeh, 'en nduhúlt'ah. 'Et whunts'ih ndi 'ut'an ntsi', 'i ntsi' buzkeh nduhúlt'ah. ³⁹'Ink'ez ndun yuch'a detni, ndi 'ut'an ntsi' 'ainanla, 'en netsudule. Njan ha'nukat 'et ndóh yun k'ut ts'udelhts'i whulatah 'et 'uhóont'ah. Ndunnah ha' úntelelh, 'en lizas nduhult'ah.

⁴⁰'Et huwa nts'ena'a ndi 'ut'an ntsi' nahidulhdzooch 'ink'ez hidelhk'un, whuz na'a zeh njan k'an ndoh whudezulh whulatah t'eh chah, nduwhtenilh. ⁴¹'Ink'ez yinkak dune ye', 'en bulizas nduhóolcho ts'ih whutl'abutelelh.

Nts'e hubudayi cho unli, ndunnah hukwaya hoonli tune'úst'en, 'en 'ink'ez yuk'unucha'ust'en, 'en ts'iyawh 'ilhunaobotélelh. ⁴²Nts'e kwun dez'kun huba' hoont'ah, 'et whuz hubatelhdulh. 'Ink'ez tso yahutelhtuk 'ink'ez hubughoo luhidutek'us. ⁴³'Et dzin nts'ena'a sa hadánat, ndunnah ts'ah'un na'a 'int'ah, nts'e be'aBá hubudayi cho unli, 'en chah whuz na'a zeh sa k'una'a but's'uháiteduz ho' hoont'ah. Ndunnah budzo hoonli, 'en soo cho hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

Yak'uz k'une'whul'en, daóodelti, 'et ndez na'a njan ndúhoont'ah

⁴⁴“Doochah zeh 'ún whudusni, yak'uz k'úne' whul'en, daóodelti, 'et ndez na'a njan ndúhoont'ah. Ndun dune njan yun k'ut hoonzoo, 'et nunúta hoonliyaz dezti, i nayí'ai. 'Ink'ez 'onghoh nayuntel'h'i. 'Et hoont'i k'et ndun dune ndai hoonli yit'i, 'i ts'iyawh ye 'ónket 'ink'ez ndi yun yuk'ut nayi'ai, 'i yun ndulhcho whe yonket.”

Doochah zeh yak'uz k'úne' whul'en daodelti, 'et ndez na'a njan nduhoont'ah

⁴⁵“Doochah zeh 'ún whudusni, yak'uz k'úne' whul'en, daodelti, 'et ndez na'a njan nduhoont'ah. 'Et doochah 'uyoon dune, 'en hoonliyaz 'i ts'iyawh yooket. 'Et 'onus 'un doochah ye ná'oonket. 'En kw'usul k'us dunezti, 'i hikunuta. ⁴⁶'En 'ilho kw'usul k'us dunezti, 'i naini'ai. Ndun dune ndai hoonli yit'i, 'i ts'iyawh ye 'ónket hoh ndi kw'usul k'us dunezti, 'i yoonanket.”

Yak'uz k'une'whul'en, 'et lhoombilh tahíyalhdel, 'et whuz na'a njan nduhoont'ah

⁴⁷“'Et doochah zeh 'ún whudusni, yak'uz k'úne' whul'en, 'et ndez na'a njan ndúhoont'ah. Ndez na'a 'uhut'en, lhoombilh tahíyalhdel 'ink'ez yanáhiyigus lhawh dédowh 'i hiyuzdlooh. ⁴⁸'Et yahíyuzguz ts'iyawh lhtahahíyule. Ndai lhook untsi', 'i ts'iyawh 'un whehíyulhdelh. 'Ink'ez ndai unzoo, 'i ts'iyawh nts'e 'uhitelh'ilh ts'úwhehiyulhdelh. ⁴⁹'Aw 'et nts'oh whúdezulh hoh huba neóni'ai, 'et huba whusawhélts'ut t'eh, 'et hukw'un'a zeh 'uwhuténilh. Lizas whusahutedulh, 'en ts'iyawh dune hinzoo

'ink'ez dune hintsi' lhtahábotelelh. ⁵⁰Ndunnah hintsi', 'en nts'e kwun dez'kun huba' hoont'ah, 'et whuz hubotelhdulh. 'Ink'ez tso yahutelhtuk 'ink'ez hubughoo luhidutek'us.”

⁵¹'Aw 'et Jesus ndobúlhni, “Njan ndun whudusni, 'et ts'iyawh ih t'eeonáhzun?” 'Et 'uhiyúlhni, “A, neMoodihti, ts'iyawh t'ets'oninzun.”

⁵²'Et ndobúlhni, “'Et huwa ndan Yak'usda bughunek 'uk'e'eduguz, 'i 'ink'ez yak'uz k'une'whul'en 'et hubugha wheyodalh'i, ndun dune 'en bukoo whumoodih, 'en ndult'ah. 'Ink'ez ndai yit'i, 'i tah ts'iyawh ts'et hayúle, k'an, 'i 'ink'ez 'uda, 'i chah. 'Et whuz na'a dune hoodulh'eh.”

Keyah Nazareth ts'ih ndunnah Jesus buba 'alha' cha'hoot'ah, 'en ts'iyawh hits'u desnih

⁵³'Et ndi khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i 'aw 'et Jesus ts'iyaintsuk lhaoodinla hoh njan usda 'et whuch'a nanja. ⁵⁴'Ink'ez dich'oh bukeyah ts'ih whénaja hoh Lizwif hubuluglez 'et wheóobudunilh'i. Et ts'iyannah huba hooncha sulih, 'ink'ez 'ulhódutni, “Ndun dune nts'ez de hahó'ai ndi khunek whunih, 'i be yalhtuk? 'Ink'ez hooncha tune'ut'en nts'ena'a dat'en hoh 'ut'en? ⁵⁵'Alha ilah bukoo 'uwuhulh'en, 'en buye' 'int'ah? 'Ink'ez 'en ilah be'ama Mary? K'us bulhutsinkah 'en James, Joses, Simon, 'ink'ez Judas? ⁵⁶'Et bulhtuskah 'aw ts'iyawh nelh cha'hit'ah? 'Et ndun dune ndi ts'iyawh nts'ez de hahónla hoh 'utni?” ⁵⁷'Et huwa ts'iyawh hits'u desnih. 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndun nus whunilh'en unli, 'en ts'iyannah yudelhti. 'Et whunts'ih dich'oh bukeyah whut'en 'ink'ez dich'oh bukoo, 'en chah 'aw chahidílh'i.”

⁵⁸'Et Jesus 'en 'aw buba 'alha' cha'yít'ah. 'Et huwa dich'oh bukeyah 'aw lhat hooncha tunucha'ít'il.

John dune too be 'ulh'en, 'en hizelghih

14 'Et hoh da wheghah whudezulh hoh hubudayi cho Herod 'en Jesus yulh údants'o. ²'Et Herod bube 'ustl'en ndobúlhni, “Ndun John dune too be 'ulh'en, 'en 'int'ah. Yaidla tah nakhitna. 'Et huwa 'ut'en hoolhtus tune'út'en.”

³Ndez na'a 'uhooja hoh da Herod John hiyílhchoot, hiyulhghel 'ink'ez tsak'e híya'ai. Bulhutsin Philip hiyulhni, 'en bu'at Herodias hiyulhni,

'en bula gha ts'ih 'uhiyínla. ⁴'Et John 'en Herod ndiyulhni, “'Aw nyun mba ts'ah'un na'a cha'hoot'ah hoh 'uyoon bu'at buzih sinda.” ⁵'Et Herod yutuzelghel hukwa'ninzun. 'Et whunts'ih ts'iyannah dune John 'en nus whunilh'en 'int'ah huninzun, 'et huwa Herod whenelhújoot.

⁶'Et 'ilhudzin 'et Herod whuzdli dzin 'uhoont'ah hoh Herodia butse' 'en hububut nunúdaih. Herod tube buba hoonzoo. ⁷'Et 'ahoh hits'u náhezya hoh ndi yúlhni, “Ndet sts'o hukwa'ninzun sts'o hukwa'dini.” ⁸'Et ndun ts'eke be'ama, 'en, “Herod oodílhkut John dune too be 'ulh'en butsi lusyet be stl'ainkaih dóni,” yulhni. ⁹'Et hubugha hubudayi cho budzi únduda suli. 'Et ts'iyannah ndunnah yuzih hudelhts'i, 'en ts'iyawh hidánts'o, 'et ts'ekeyaz bughunek yutl'aida'ai. 'Et huwa whuz na'a 'uhiyooleh huba' hoont'ah. ¹⁰'Aw 'et nts'e tsak'esda ts'ih whuz wheyálh'a, 'ink'ez tsak'esda ghuhinli, 'en John hitsi k'unéntsel. ¹¹'Ink'ez lusyet be whusahíyankai, 'ink'ez ndun ts'ekeyaz tl'ahíyankai. 'Ink'ez be'ama yughah níninkai. ¹²Yugha hoodul'eh, 'en whusahandel. Hiyust'e hiyilhchoot 'ink'ez whuyihiyalhti. 'Et hukw'elh'az Jesus ts'un whehandel 'ink'ez nduhídani.

5,000 dune Jesus híte'alh, 'i hubugha iní'ai

¹³'Et Jesus whulh uduzts'ai hoh buch'a nanja 'ink'ez ts'i be inya 'ink'ez nts'e dune nuchasyah ts'ih whuz whénki. 'Et whunts'ih lhanah dune t'ehonanzin ibulh nts'e whénki ts'ih, whuz lhelhdun keyah whut'en whehínandel. ¹⁴'Et Jesus ts'i bé hainya hoh dune soo ts'ah'un hulai 'aw 'uzdooni ghaít'ah, 'en bunilh'en. 'Et 'ahoh hubugha té'nanzin 'ink'ez nduda chah ts'iyawh soo na'binla.

¹⁵K'an 'aw 'et hulgha 'uhoont'ah 'et huwa yugha hoodul'eh, 'en highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Njan dune nuchasyah 'uhoont'ah. 'Aw 'et ye'un whezulh. Ndunnah ts'iyawh 'uts'un keyah ts'ih naobéhl'alh, 'et whuz hite'alh, 'i hiyoket.”

¹⁶'Et whunts'ih Jesus ndobúlhni, “'Aw nahutoodelh huba cha'hóot'ah. Nuhwhenich'oh hubugha ná'nuht'aih.”

¹⁷'Et 'uhiyúlhni, “'Aw hoonliyaz chats'it'ih. Lhes skwunlai 'ink'ez lhook nankoh, 'aw 'i zeh ts'it'i.”

¹⁸'Et ndobúlhni, “De' sugháh ninahle!” ¹⁹'Et ndunnah 'ilhunahuwésdel, 'en ts'iyawh tl'oyaz k'ut natl'ahudoolts'ilh hubúlhni. 'Et ndi skwunlai lhes 'ink'ez nankoh lhook chah, 'i hitl'ahíyanla, nduk yetá'en hoh suchanailya

ni tenadedli. Lhes taidalhkut 'ink'ez lhook 'i chah ndíylna 'ink'ez yugha hoodul'eh butl'ayánla, 'ilhohuwezdél hubugha híyoo'alh ka. ²⁰ 'Et ts'iyawh 'uhan'al 'ink'ez 'uhunesdai. Ndai ts'ih tezkát 'i ts'iyawh 'ilhunahiwezdla hoh lanezi 'onus 'at nankoh (12) ts'its'ai dezibun. ²¹ 'Et ndunnah dune, 'en 'ankw'us 5,000 'uha'al. 'Et 'uskeh 'ink'ez ts'ekoo 'en chah 'uha'al.

Jesus too k'ut nuya

²² 'Aw 'et Jesus yugha hoodul'eh ts'i tuz whenaóobalh'a hoh, “Sutsuh nyan ahkelh,” hubúlhni. 'Ink'ez 'ilhunahuwésdél, 'en chah dukeyah ts'ih whenaóobalh'a. ²³ 'Aw 'et ndunnah ts'iyawh whenaóobalh'a hoh dich'oh ndoh dzulh k'uz whinya tenadutedli ka. Dich'oh únli hoh bé nadalhghel. ²⁴ 'Aw 'et ts'i bun k'ut taniz hoh wheghah tatsi cho be nilhts'i be hubududezts'i. 'I be ts'i hoh nudúlduz.

²⁵ 'Aw 'et bundada haootélh'en hoh Jesus too k'ut buts'utezya. ²⁶ 'Et khunyaz yugha hoodul'eh hitel'h'en hoh whehunehújoot, “Dune tsen 'ut'en!” hutni ibulh tsoya whehúniltuk.

²⁷ 'Et 'ahoh Jesus hubulh yatelhtuk, “Nuhdzi ulhtus úlhtsi! Si 'ust'en! Whenulhujut ílah!”

²⁸ Peter ndez na'a yoodulhkut, “SMoodihti 'alha nyun 'int'en t'eh, too k'ut nts'u toosya stl'ahóo'aih.”

²⁹ 'Et 'ahoh ndi yúlhni, “Anih!” 'Aw 'et Peter ts'i be hainya 'ink'ez Jesus too k'ut yuts'u teyalh ka.

³⁰ 'Et nyo whunilh'en hoh nilhtsi tube ulhtus 'ink'ez whenelhújoot 'ink'ez yuk tezdlat hoh, “SMoodihti, sula'ineh!” yulhni.

³¹ 'Et 'ahoh Jesus yula dughélchoot hoh ndiyulhni, “'Aw soo 'ultsuk, 'i be 'alha' hoont'ah, 'i chaint'ih. 'Et dahoont'ah huwa mba nawh 'uhoont'ah?”

³² 'Et ts'i be nahét'az hoh 'ahoh nilhts'i k'ah na'ja. ³³ 'Et ndunnah ts'i be hudelhts'i, ts'iyawh hibut nachánilya 'ink'ez 'uhiyulhni, “'Alha nyun Yak'usda buYe! 'unínt'ah!”

Gennesaret whut'en nduda Jesus soo na'bulh'en

³⁴ 'Aw 'et nyan Gennesaret ts'ih yahuzki hoh, ³⁵ 'et keyah whut'en Jesus hitel'h'en ibulh, nahiyoolhúts'it hoh lhtunahunek hust'ai. 'Ink'ez ts'iyawh nduda, 'en hits'ún lhgha hobodinla. ³⁶ Hits'utédudlih, “Ndai nyunaih

naints'uz, 'i 'ants'ih yus ts'ih but'áts'ughoonalh,” hiyulhni. Ts'iyawh ndan hit'aghéznai, 'en ts'iyawh ts'ah'un na'a soo ná'huja.

Ndai nedzi be yats'ulhtuk, 'i bugha ts'intsi' 'ulhih

15 'Aw 'et Jerusalem keyah whuts'un ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee, 'en chah ts'iyawh Jesus highu nindel 'ink'ez 'uhutni, ²“‘Et di ka ngha hoodul'eh, netsuh whudelhdzulh 'uda ne'whust'en hukw'una'a 'aw hukw'unucha'hust'en? Whunilh'en, ndunnah ngha hoodul'eh, 'aw lanacha'hulhúde 'uhute'alh whutsuh!’”

³'Et ndobúlhni, “‘Et di ka nuhwhenich'oh nuhk'ah ts'ih huwa Yak'usda bughunek buk'unucha'zaht'en? ⁴Whunulh'en, nuhwheni nts'ena'a ndaht'en! Yak'usda bughunek nuhtl'aida'ai hoh njan ndutni, 'Nyu'abá 'ink'ez nyu'ama bulh hubudólhti.' 'Et doochah 'udun 'et njan ndutni, 'Ndan be'ama 'ink'ez be'abá bulh dzuh ts'ih bughuyatelhtuk, 'en daootsah huba' hoot'ah.’ ⁵'Et whunts'ih nuhwheni ndez na'a 'udahni, 'Ndan be'abá k'us be'ama njan ndobúlhni, ndai 'ust'i, 'i be da nuhla 'oost'en wule, 'et whunts'ih 'i ts'iyawh Yak'usda bugha iníla.’ ⁶'Et whuz na'a nuhwhe'ut'en k'ah be 'aw be'ama 'ink'ez be'abá bulh chabudílhti. 'I be Yak'usda bughunek nuhtl'aida'ai, 'i 'aw hoonliyaz chailah sulhtsi! ⁷Nuhwheni duba náhdzoo ahli! Ndun nus whunilh'en Isaiah, 'en 'uda ho'en 'ink'ez ts'ah'un na'a 'utni nuhwheni nuhwhugha. Njan 'et njan ndutni,

⁸'Ndunnah dune bughunek be buzek be sudélhti.

'Et whunts'ih budzi sughun nilhdza 'int'ah.

⁹'Ndunnah dooka 'ants'i 'et suts'un teni 'uhunoolhzin.

'Ink'ez ndet dune bube 'ut'en k'ah,

'i Yak'usda bughunek netl'aida'ai, 'i k'una'a 'uyoon hubuhoodoolh'eh ka' 'uhut'en.’ ”

¹⁰'Et Jesus 'ilhunahuwésdel ndobúlhni, “‘Anih! Ndez áhdulh!’” 'Et ndobúlhni, “Soozélhts'ai 'ink'ez soo cho nt'eoonahzeh! ¹¹Ndai dune buzai yúkat, 'i 'aw 'et ílah hintsi' hulhih. 'Et whunts'ih ndai khunek 'aw chaizoo, 'i dune ye yalhtuk, 'i be dune hintsi' 'ulhih.’”

¹²'Et yugha hoodul'eh highun nindel hoh 'uhiyúlhni, “‘T'eoonínzun ih ndunnah Pharisee nyudánts'o daja dini, 'et nduhóolcho huba dzuh 'údenja?’”

¹³'Et Jesus ndobúlhni, “'ABá yak'uz usda, ndai 'aw whuyuchaínilel, 'i bughih tubulh hahítelhch'ulh. ¹⁴Whute! Ndunnah 'aw buts'áhachaozah'aih! 'En moodih chawhés'en li'hint'ah. 'Et ndez na'a njan nduhoont'ah, 'ilhunuh chawhés'en 'ink'ez 'ilhunuh chawhés'en ghunli t'eh, nahúlt'ah tsak'et hutelst'ulh.”

¹⁵'Et Peter yoodulhkut, “Ndi be nawhutnuk 'i be whuts'odul'eh, 'i nts'ena'a daja ni, 'et ts'iyawh whenénilhtun.”

¹⁶'Et ndi yúlhni, “'Aw ih nuhwheni tachaoodulhts'it hoh ih dahni? ¹⁷'Awhuz ih ts'ah'un nechaóozah'ak? Dune ndai buzai yúkat, 'i ts'iyawh bubut zeh be yukat. 'Ink'ez buyust'e ts'ih hanádukat. ¹⁸'Et ndai dune khunek be yailhtuk, 'i budzi ts'ih hayúkat 'i 'int'ah, 'ink'ez 'i dune dilhtsi'. ¹⁹Soo cho whunulh'en, ndi 'et ndunt'ah, 'i dune budzi tuz hayúkat, be ne-eni untsi', 'i dune hutuzelghelhelh, 'uyoon dune bu'at k'us 'uyoon ts'eke buki bulh tinta' 'ant'en, 'ink'ez 'aw lhughudelhúts'i whunts'ih whuz na'a zeh ne'hut'en. 'Uhudunut'ih, 'uyoon ba huwhuts'it, 'ink'ez Yak'usda ch'a yahulhtuk chah. ²⁰'Et njan 'et ndúhoont'ah, nduhoolhchoh dune hintsi' hulhih. 'Et 'aw lanacha'zulhude hoh 'ah'alh, 'aw 'et huwa ilah hintsi' 'ulhih.”

**Ndun ts'eke, 'udun yun k'ut whut'en, 'en buba
'alha' hoont'ah hooncha ho' hoont'ah**

²¹'Aw 'et Jesus njan usda whuch'a nanja hoh Tyre keyah 'ink'ez Sidon keyah wheghah nánja. ²²'Et whuts'un 'ilhunuh ts'eke, 'en Canaan whut'en 'int'ah, 'en yughu ninya. Tso bulh yalhtuk ho 'uyulhni, “SMoodihti sugha te'ninzeh, t'enyunúszun David buts'uhainzut 'unint'ah! Sutse', 'en ntsi' nududeh, 'i buyídinda!”

²³'Et 'aw daja chaidínil. 'Et yugha hoodul'eh highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “'Un nailh'alh, 'et tso bulh yalhtuk 'ustle' 'udóoneh sih.”

²⁴'Et Jesus, 'en ndun ts'eke 'uyúlhni, “Ndunnah Israel bukoo whut'i, 'en 'ants'ih sheep tinta níl'h'az, 'i li'int'ah, 'en zeh buts'un whests'alh'a.”

²⁵Ndun ts'eke 'en yughu ninya hoh yubut nachaneti 'ink'ez, “SMoodihti, sula'ineh!” yulhni.

²⁶'Et Jesus 'uyúlhni, “'Uskekhah lhes híyu'alh, 'i lhiyazkah hubugha ts'iyah'aih t'eh 'aw chahóozoh.”

²⁷ 'Et ts'eke ndi yúlhni, “SMoodihti 'alha' dini. 'Et whunts'ih ndai moodihti bukw'uzdai k'ut tukat, 'i lhiyazkah hiyedel.”

²⁸ 'Et Jesus ndi yúlhni, “O ts'eke ndi mba be 'alha' hoont'ah, 'et hooncha ho' hoont'ah. 'Et huwa hukwa'ninzun k'una'a 'uhoneh.” 'Et soo ndoh wheghah whezulh, buts'e' soo na'uja.

Lhanah hunduda, 'en Jesus usda highu nindel 'ink'ez ts'iyawh soo ná'balh'en

²⁹ 'Aw 'et Jesus bughunatesja Galilee bun ghah lhunásja hoh, ndoh dzulh k'uz whenya, 'et natl'adedá. ³⁰ 'Et khunyaz lhanah dune, 'en highu nindel. Ndunnah nuchahúsdel, chawhés'en, yachahulhtuk, buyust'e hubodi'ai, 'ink'ez 'uyoon chah, 'en ts'iyawh hits'un hubuninla. Hibut nebaninla 'ink'ez ts'iyawh soo ná'hubínla. ³¹ Yachahulhtuk chah yawhehunilhtuk, buyust'e hubodi'ai, 'en chah soo na'huja. Nucháhsdel chah nahúdelh nahusdli, chahuwhés'en chah honilh'en nahusdli. Ts'iyannah bunalh'en hoh tube huba hooncha 'ink'ez Israel budune, 'en buYak'usda 'en 'onus nus hidálhti.

Jesus 4,000 dune ghá' ní'ai

³² Jesus yugha hoodul'eh, 'en 'anilh hubúlhni 'ink'ez ndobúlhni, “Ts'iyawh ndunnah dune hubugha té'nuszun. Tat dzin whuts'un njan suzih hudelhts'i 'ink'ez 'aw huya'alh, 'i chahít'ih. 'Et 'aw cha'hus'al hoh bukeyah ts'ih nabutoolh'a ghaít'ah. 'Et ndúbusdla t'eh, nahedulh hoh sih bukaootoozit.”

³³ Yugha hoodul'eh hiyulhni, “Njan keyah 'aw dune hoolah 'uhoont'ah. Nts'ez de simba soo 'úlsuk, 'i tet'alh, 'i nats'óolelh dune lhe'hunelhtuk lah?”

³⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Daltsuk lhes sut'e aht'i?” “Skwunlai 'onus at nankoh 'i lhes sut'e 'ink'ez lhook nsolyaz bulh,” hiyulhni.

³⁵ 'Et 'ilhuhowezdel, 'en natl'adulhúts'ih hubúlhni. ³⁶ 'Et ndi lhes skwunlai 'onus at nankoh (7) lhook bulh yílhchoot 'ink'ez suchanailya ni hoh tenadidli. Taidalhtuk 'ink'ez yugha hoodul'eh butl'ayánkai. 'I ts'iyawh natl'ahudelhts'i, 'en butahíninik. ³⁷ Ts'iyawh na'het'al 'ink'ez 'uhunesdai. 'Et yugha hoodul'eh skwunlai 'onus at nankoh k'its'ai dezibun 'i highá'

wez'al, 'i 'ilhunahiwezdla. ³⁸4,000 dune bat'en 'uha'al. 'Uskiyaz 'ink'ez ts'ekoo 'en chah 'uha'al. ³⁹'Aw 'et Jesus 'ilhunahuwésdel bukeyah ts'ih whuz whenaóobalh'a, 'et ts'i be naja 'ink'ez yun Magdala huwhutni ts'ih whuz whehánki.

**Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en huwa 'ét'en
huba' hooleh hukwa hiyoodulhkut**

16 'Aw 'et ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en highu nindel 'ink'ez hiyóolhdzih hoh hiyoodulhkut, “'Aw ih yak'uz whuts'un hooncha tune'whut'en, whunénolhtun ghaít'ah?”

²'Et ndobúlhni, “'Et hulhgha ts'ih nduk whunulh'en. 'Et whudulk'un t'eh, 'et dzin hoonzoo tele dahni. ³'Et bundada kw'us bulh dulk'un suli whunulh'en t'eh, 'aw 'et zeh whudutetsi' dahni. Nuhwheni duba nahdzoo ahli! 'Et nduk dawhut'en, 'et t'eeonáhzun. 'Et whunts'ih ndoh whugha whudezulh dawhut'en, 'et ndet 'uw hulhni, 'aw t'eeonuzáhzun! ⁴Njan k'an ndoh whudezulh, 'en lubeshi ts'un ne'hut'en 'uhint'ah. 'Ink'ez 'ahoolhyez dune ts'eke bulh tinta' hutet'ilh, 'et zeh whuts'un hunint'uk. 'Ink'ez hooncha huwa 'ét'en whuntelh'ilh hukwa'nahzun. 'Et whunts'ih 'aw hooh'en nuhghu hólts'it ghaít'ah. 'Et nts'ena'a Jonah bulh dáhooja inle, 'et zeh whuteh'ilh ho' hoont'ah!” hubúlhni, 'ink'ez bughuwhenája.

Pharisee 'ink'ez Herod bules untuldoh, 'i ch'a hughohle hubúlhni

⁵'Aw 'et nyan yahuzki hoh yugha hoodul'eh lhes nahodelhúnah. ⁶'Et Jesus ndobúlhni, “'Ahoohyeh wheni khahdli ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en bules untuldoh, 'i ch'a.”

⁷'Et 'ahoh lhulh yawhehunilhtuk, “'Et 'aw lhes chats'ít'ih 'et huwa 'utni.”

⁸'Et Jesus t'eeonanzin, 'et ndobúlhni, “Nuhwheni be 'alha' hoont'ah, 'i unsol! 'Et huwa 'udahni. 'Aw lhes whusachah'al, 'et huwa ih 'et howu yalhtuk? ⁹'Awhuz ih 'aw ts'ah'un t'eeonuzahzun? 'Aw whunachazulhunik hoh ih skwulai lhes 'i be 5,000 hubugha náh'ai, 'ink'ez daltsuk k'its'ai ts'utezkat, 'i 'ilhunawehla? ¹⁰'Et doochah skwunlai 'onus at nankoh lhes 'i be 4,000 hubugha ináh'ai, 'et daneltsuk k'its'ai ts'uhtézkát, 'i 'ilhunawehla? ¹¹'Et nts'ena'a aht'ah t'eeonuzahzun, 'aw lhes hubugha

nohwhulh yachasulhtuk? 'Uda ndun whudúsní, ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en bules untuldoh, 'i bughohle, 'i bughi yáltkuk ho' dusni.” ¹² 'Et 'ahoh t'ehoninzun ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, dune huhodulh'eh, 'et whuch'a buch'a huwahli, 'et 'uwulhni. Ndi lhes bulh untuldoh, 'i ch'a huwahli ni ilah hoh 'utni.

Jesus 'en Christ 'int'ah 'et Peter howu yalhtuk

¹³ 'Et Jesus Caesarea Philippi buyun k'uz whinya hoh yugha hoodul'eh, 'en huboodulh'kut, “Si yinkak dune ye' 'ust'ah. 'Et whunts'ih n'awh dune, ndan hoh 'ust'ah hutni?”

¹⁴ 'Et 'uhiyúlhni, “Bulunah, 'en nyun John dune too be 'ulh'en 'int'ah hutni. 'Et bulunah chah, nyun Elijah 'int'ah hutni. 'Et 'onghunnah chah, nyun Jeremiah 'int'ah hutni. 'Ink'ez bulunah nyun nus whunilh'en 'ilhunuh 'int'ah hutni.”

¹⁵ 'Et ndobúlhni, “Nuhwheni do, ndan 'ust'ah dahni?”

¹⁶ 'Et Simon Peter yatelhtuk hoh ndi yúlhni, “Nyun ndun Christ, Yak'usda khuna, 'en buYe' 'unint'ah.”

¹⁷ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Simon Jonah buye', dega nus hoonzoo nghá whults'ut! Ndet sudini, 'et 'aw ndi yun k'ut dune, 'en ilah nyunalhts'et hahó'ai. Se'aBá yak'uz usda, 'en nyunalhts'et haho'ai. ¹⁸ 'Ink'ez nyun Peter 'int'ah. 'Et ndi tse 'i k'ut suluglez neotes'alh. Njan ndun kwuncho ulhtus, 'i yuh ts'ih haindel, 'en whunts'ih 'aw whuch'a' hoolhdeh ghaít'ah. ¹⁹ Nts'e yak'uz hubudayi cho usda, whuz be da'dutut'aih, 'i ntl'ates'alh. 'Et ndi yun k'ut ndai whedinguz, 'i 'et 'uda yak'uz chah whuz na'a zeh whedint'uk. 'Et ndai ndi yun k'ut k'unada'uk, 'i 'et yak'uz chah 'uda whuz na'a zeh k'una'tet'uk.” ²⁰ 'Et yugha hoodul'eh khunekti be ndobúlhni, “Khun teh 'uyoon dóohni gunih, si Jesus ndun Christ, 'en 'ust'ah.”

Dzuh nutezut 'ink'ez datétsah, 'et Jesus howu yalhtuk

²¹ 'Et wheghah whezulh whuts'un Jesus yugha hoodul'eh, 'en wheóobunulhtun nus daootenilh 'et. Nts'ena'a Jerusalem ts'ih teyalh. 'Et keyah ndunnah dune netsuh whudelhdzulh, 'ink'ez náwhulnuk bumoodih, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'en bube lhat hoh dzuh nuhítelhdzut, 'ink'ez hituzelghel. 'Et whulh tat dzin, 'et dinadutédalh.

²² 'Et Peter, 'en Jesus yílhchoot, 'udun neínilhti 'ink'ez hukwa'yudáni, “SMoodihti nyun Yak'usda ngha te'untezeh! 'Aw nyulh 'et ndúhoneh ghaít'ah!”

²³ Peter yuts'un nalhú'a 'ink'ez ndi yúlhni, “Satan sut'ak ninínyih! Nyun yooya suzilhts'i! Yak'usda nts'ena'a dat'en, 'et 'aw howu nuni chanuzinzut. Ndi yun k'ut dune nts'oh tuné'hut'en, 'et hukw'una'a zeh nuni ninzut!”

Ndan Jesus Christ yuntooya hukwa'ninzun, 'en ye dulhdulalhgus yóolhchoot 'ink'ez yuntooya

²⁴ 'Et Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Ndan dune se'ut'en k'ah oot'en ka sunteyalh hukwa'ninzun t'eh, ndi yun k'ut dats'ínt'ah, 'et ts'iyawh whuladootnih, 'ink'ez dulhdulalhgus yóolhchoot 'ink'ez suntooya. ²⁵ 'Et huwa ndan ye khuna hotelhyih hukwa'ninzun t'eh, 'en tinta hóte'alh. 'Et whunts'ih ndan ye khuna si sugha tinta ooní'ai t'eh, 'en ye khuna 'i nahíte'alh. ²⁶ 'Et huwa dune ndi yun 'i ndulhcho bube'ildzun yúzdli t'eh, 'ink'ez duzul 'i tinta iní'ai t'eh, ndet buba whutézoo? 'Ink'ez dich'oh duzul nayitélcholh hukwa'ninzun t'eh, di k'elhla simba duzul nahíyoket? ²⁷ 'Et huwa yinkak dune ye' whusateyalh, ndai be'aBá yedezti, 'i 'ink'ez bulizas, 'en hubulh, 'et whusainya t'eh, nts'ena'a ts'iyannah dahét'en, whuz na'a 'ilhunah hoh buba k'elhla whutele. ²⁸ Soo ts'ah'un na'a ndun whudusni, bulunah njan nuhudelhúya, 'en dahutetsah whutsuh 'et whuts'un yinkak dune ye' nts'ena'a hubudayi cho tele, 'en whuz de úyalh huyuntelh'ilh.”

Jesus 'uts'un onent'en suli

17 'Aw 'et whulh lhk'utat dzin inle hoh Jesus 'en Peter, James, 'ink'ez dulhutsin John chah, 'en ndoh dzulh k'uz dulh hobélya. ² Khunyaz hubunalh 'uts'un onent'en suli. Bunen 'ants'ih sa k'una'a buts'uha'ánduz, 'ink'ez bunaih 'i chah khunyaz lhiyul suli, 'ink'ez 'i chah buts'uha'ánduz. ³ 'Et khunyaz Moses 'ink'ez Elijah hubunalh hube whédilts'ai 'ink'ez Jesus hubulh yawhéniltuk.

⁴ Peter, 'en Jesus 'uyulhni, “NeMoodihti njan uzdelhts'i hoonzoo. Hukwa'ninzun t'eh, tat whut'ah 'uts'otelilh. 'Ilhunuh nyun mba, 'et 'ilhunuh Moses ba, 'ilhunuh chah Elijah ba.”

⁵Peter yalhtuk hoh khunyah kw'us be tídet'en hoh buk'eyínde. Kw'us tah ts'ih khunyah 'uwhutni, “Ndun suYe' dega nus buk'esi' 'int'ah. 'En bulh hóonust'i. 'En zeh 'oozélhts'ai!”

⁶Yugha hoodul'eh hídants'o hoh hibut nachánedel, 'ink'ez tube whehunelhújoot. ⁷Jesus bughuninya 'ink'ez but'agheznai hoh ndobúlhni, “Dinadahdelh 'ink'ez whenlhújut ilah!” ⁸'Et nduk nahítat'en, 'aw 'uyoon hoolah. Jesus dich'oh zeh hiya'en.

⁹Ndet dzulh k'ut whenahedidel, 'et yuk nahidulh, Jesus khunek ulhtus, 'i be hubulh yalhtuk 'et ndobúlhni, “Yinkak dune ye' yaidla tah dinadutédalh whuts'un ndet whunelh'en, 'et khun 'uyoon ndudóohtni gunih!”

¹⁰'Et yugha hoodul'eh, 'en hiyoodulhku, “Ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'et di ka' hutni, Elijah 'en choo whusatayalh huba' hoont'ah hutni?”

¹¹'Et Jesus ndobúlhni, “'Et 'alha Elijah 'en choo whusatayalh 'ink'ez ndai hoonliyaz ts'iyawh lhanaidutedlilh. ¹²'Et whunts'ih ndun whudusni, Elijah 'uda whusainya ho' 'int'ah. 'Ink'ez 'en 'aw t'ehinízun. 'Et hukwa'huninzun k'una'a 'uhiyinla. 'Et whuz na'a zeh 'en hubula be yinkak dune ye' dzuh nutezut.” ¹³'Et yugha hoodul'eh, 'en ts'iyawh John dune too be 'ulh'en, 'en yughu yalhtuk t'ehonanzin.

'Uski, 'en ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda, 'en Jesus soo ná'yinla

¹⁴'Aw 'et 'ilhohuwezdel 'en butanahundel hoh 'ilhunuh dune yughu ninya 'ink'ez yubut dugwútsi be nenínya. 'Ink'ez 'utni, ¹⁵“SMoodihti suye' 'en buga te'nonzeh! Bukaootuzuk 'ink'ez tube dzuh nuzut. Lhat tsudúlts'uk 'ink'ez talts'uk chah 'ut'i. ¹⁶'Et ngha hoodul'eh bughi nílhti 'et whunts'ih 'aw soo na'hiyooleh ghaít'ah.”

¹⁷'Et Jesus ndobúlhni, “Nuhwheni k'an ndoh whudezulh, nuhwheni 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i chaht'ih, 'ink'ez tink'us zeh 'eht'ilh. 'Et dawhuldzah nuhwhutah tesdalh? 'Ink'ez dawhuldzah nuhwhuba 'et ndutest'ilh? De', nye' 'en suga nínilhiti!” ¹⁸'Et ntsi' nududeh, 'i buyudínda, Jesus 'en ts'un khunek ulhtus, 'i be hukwa'yudáni. 'Et whulh hulhgha zeh yuts'u hanája 'ink'ez ndun 'uski soo na'uja.

¹⁹'Et Jesus yugha hoodul'eh, 'en dune hoolah ts'ih highu nindel hoh 'uhiyulhni, “'Et dahoont'ah huwa ndun 'uski, 'en ntsi' nududeh, 'i 'aw buts'uhanáts'inooyoot ghaít'ah?”

²⁰ 'Et Jesus ndobúlhni, “'Aw nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah 'et huwa 'aw 'oohleh ghaít'ah. 'Alha 'ún whudusni ndi 'anukat, 'i lhe'niltso, 'i mustard hiyulhni, 'i k'una'a be nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i 'et 'ulcho t'eh, 'et ndez 'una'a da 'udoozni. Ndi dzulh njan whuts'un, 'et nguz nails'tut dahni t'eh, 'ahoh 'et ndutenilh. 'Et whuz na'a ts'iyaitsuk whuz na'a 'udahni t'eh, 'et ndutét'ilh.

²¹ 'Et whunts'ih ndi ntsi' nududeh, 'i netenadudli, 'i 'ink'ez sahád'elya, 'et t'eh zeh dune buts'uhanáts'iyunteyolh ho' hoont'ah.”

Jesus datetsah, 'et doochah huwu yalhtuk

²² 'Aw 'et Jesus 'ink'ez yugha hoodul'eh, 'en Galilee yun k'ut hudelhts'i 'et ndobúlhni, “'Aw 'et nilhdukw yinkak dune ye', 'en 'uyoon dune t'l'ahítelhtelh. ²³ Hituzelghel'h 'ink'ez whulh tat dzin inle t'eh, dinadutédalh.” 'Et hodánts'o hoh ts'iyawh tube tso huzdli.

Jesus 'en chah luglez whucho whuzooneya yuk'elhla hoolh'i

²⁴ 'Aw 'et keyah Capernaum whuz hunindel hoh 'ilhunuh sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en Peter yughu ninya 'ink'ez yoodulh'kut, “Nuhwheni whunohodulh'eh 'en chah ilah luglez whucho whuzooneya yuk'elhla hoolh'i?”

²⁵ 'Et, “A,” ni. 'Et Peter koo danínya. 'Et Jesus 'ahoh yulh yatélhtuk 'ink'ez ndiyulhni, “Simon, daja ninzun? Ndi ndai sooneya dune buba k'elhla yutele, 'i ndi yun k'ut hubudayi cho 'en ndi sooneya 'ilhunanowes'aih? Dich'oh buzkehkah tulih k'us n'awh whut'en tulih?”

²⁶ 'Et Peter ndiyulhni, “'Aw n'awh whut'en, 'aw 'en zeh.” Jesus ndi yúlhni, “'Et 'alha' dini. Hubudayi cho dich'oh bubuzkehkah 'en 'aw huba k'elhla hole ghaít'ah.

²⁷ 'Et whunts'ih ndunnah Capernaum whut'en, 'en nelh hánilch'e hukw'una'a hubuts'oolh'en ghaít'ah. 'Et huwa ndi luglez whucho whuzooneya, 'i huba k'elhla ts'iyoolhtsilh. 'Aw 'et, bun k'uz ts'inyalh 'ink'ez oolhjas. Soo 'udechoo lhook silhjus, 'i buzek lhch'a 'uhoonleh. 'Et sooneya naité'alh. 'I ilhchoot 'ink'ez si 'ink'ez nyun bulh neba bughaíyo'alh.”

Yak'uz hubudayi cho dilhts'i ndan simba dega nus dezti?

18 'Et hoh da zeh Jesus yugha hoodul'eh, 'en highu nindel 'ink'ez hiyoodulhkut, “Yak'uz hubudayi cho delhts'i ndan simba k'us dezti?”

²'Et Jesus ndun 'uskiyaz 'anah yulhni, 'ink'ez hubutah neínilhti.

³'Ink'ez ndobúlhni, “'Et soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, 'aw 'uts'un na'a nahcha'ahní, 'ink'ez 'uskehyaz k'ah ts'ih sahli t'eh, 'aw 'et zeh huwa, nts'e yak'uz hubudayi cho unli whuz toohdelh ghait'ah. ⁴'Et huwa ndun 'uskiyaz, ndan yuk'ah ts'ih 'int'ah, whuz na'a dich'oh te'dudil'en, 'et ndunt'ah, 'en nts'e yak'uz k'une'whul'en, 'en hubutah k'us hidelhti tele ho' 'int'ah.

⁵'Ink'ez ndun dune 'uskiyaz, ndan yuk'ah ts'ih 'int'ah huhóont'i, 'i bulh highu nuseya, sichah whuz na'a zeh 'usuhinla.” ⁶“'Et ndunnah 'uskehyaz huba 'alha' 'ust'ah, 'uskehyaz hoontsi' ts'ih hubonilht'uk, ndun dune 'et ndúja, 'en tse cho buts'ilchun yehudinguz 'ink'ez k'us takhulh 'et tábuhano t'eh, 'et 'onus nus whútezoo.

Dune 'en buga 'uyoon lubeshi yutélhcholh t'eh, ndun dune nduja, 'et dahóolts'i' 'et whute'ilh

⁷Ndi yun k'ut hudelhts'i, 'en ndunnah hukwaya hoonli tune'uhut'en, 'en dawhulsi', 'et buts'uwhélt'sulh ho' hint'ah. 'Alha njan hukwaya hoonli tune'hutet'en ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndan buga 'et 'úhooja, 'en dawhulsi', 'et hote'ilh ho' hoont'ah! ⁸'Et nla k'us nke 'i be hukwaya hoonli tune'ínt'en t'eh, k'unint'as 'ink'ez 'un tilh'is! 'Et dzuh ninya k'us nyust'e bodin'ai, 'et whuz na'a 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i nghalts'ut t'eh, 'et whuz na'a dega nus mba whútezoo. 'Et whunts'ih nke 'anelht'et 'ink'ez nla 'anelht'et chah bulh 'ínt'ah hoh kwun nachanusne, 'i tanyaníno t'eh, dega nus mba whutétsi'. ⁹'Ink'ez nyuna be hukwaya hoonli tune'whut'en whunilh'en t'eh, nyuna hanó'alh 'ink'ez 'un ntolh'is! 'Et nyuna 'ilho bulh zeh, 'et whuz na'a 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i ngha nínzut t'eh, dega nus mba whútezoo. 'Et whunts'ih nyuna 'anelht'et bulh kwun nachanusne, 'i tanyaníno t'eh, dega nus mba whutétsi'.”

Ndunnah tinta huninkat, 'en Jesus hubutelhyih ka, 'et huba whusainya

¹⁰“Et ndunnah 'uskehkah khun buka cha'nuzoohzin gunih! 'Alha lizas yak'uz hudelhts'i, 'en bughuhinli 'ink'ez se'aBá yak'uz usda, bulizas 'en 'ahoolhyez hinalh ne'ut'en.

¹¹'Et huwa ndunnah tinta huninkat, 'en yinkak dune ye' hubutelhyih ka, 'et huba whusainya. ¹²Nts'ena'a daja nahzun? 'Et dune 'en lanezi lanezi (100) sheep 'ut'i hoh 'en hubutah 'ilhunuh tinta nínya 'et bulah 'et nébuninla 'ink'ez ndai lhuk'i tinta nínya, 'en dzulh k'uz yukawhenántai. ¹³'Et nayilhti t'eh, ts'ah'un na'a 'un whudusni, ndunnah bulah 'et nébuninla, 'en bugha whunelhnik. 'Et whunts'ih ndai lhuk'i tinta nínya, nayilhti t'eh, 'en bugha dahoolcho 'i be simba 'onus nus whuntélnik! ¹⁴'Et whuz na'a zeh ndunnah 'uskehkah 'et 'ilhunuh whunts'ih kwuncho yuh ts'ih teyalh t'eh, nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en 'aw hukwa cha'nizun.”

Nyulhutsin lubeshi be dulya 'uja t'eh, datánlih?

¹⁵“Et nyulhutsin lubeshi be nch'ani t'eh, 'et buzih nininya 'ink'ez di ka sch'adini, 'et dóni. 'Et nyun 'ink'ez nyulhutsin bulh nuhwhenich'oh lhanaóodoohle. 'Et nghunek yílhchoot t'eh, nyulhutsin whuch'a nanilde ho' hoont'ah. ¹⁶'Et 'aw chanyoozílhts'ai t'eh, 'ilhunuh k'us nanah teh ilhchoot 'ink'ez 'et bukoo ts'ih natoohdelh. Nanah k'us tanah teh mba lhgha 'úhudeja t'eh, 'et whuz na'a 'uhót'e. 'Et 'i be daja hutni, ts'iyai 'i khunek ts'ah'un na'a 'uhoneh. ¹⁷'Et whunts'ih 'et chah 'aw chanhozílhts'ai t'eh, 'et Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel, 'en chah budóohni. 'Et 'en chah 'aw chaboozílhts'ai t'eh, 'et ndan 'aw huba 'alha' cha'hoot'ah k'us ndan sooneya 'ilhunanowes'aih, 'et ndun lubeshi be nch'ani, 'et 'en buk'una'a noolh'en.

¹⁸'Alha' dusni ho' dusni, nuhwheni ndai ndi yun k'ut whuladehtnik t'eh, 'et nduk yak'uz chah bulaoodutetnih. 'Et ndi yun k'ut ndai lhgha 'úhudeja t'eh, 'et ndoh yak'uz chah lhgha 'úwhutenilh.

¹⁹Doochah 'ún whudusni, ndai buka yoodutelhcut, 'i 'ink'ez nanah k'us tanah ndi yun k'ut lhgha nuhwhuba soo' hoont'ah t'eh, 'et se'aBá yak'uz usda, 'en nuhwhuba 'uwhutelilh. ²⁰'Et huwa nts'e soози bugha nanah k'us tanah 'ilhunahuwésdel t'eh, 'et sih sichah nuhtah 'ust'ah ho' hoont'ah.”

Lhba whunats'odoolnah

²¹ 'Et Peter yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, “SMoodihti ndun sulhutsin 'en lubeshi be sch'a 'uja. Dawhultsuk whe lubeshi be sch'a 'utet'ilh 'ink'ez buba whunaoodutelhúnah? Skwunlai 'onus 'at nankoh (7) tulih 'et 'uwhuneltsuk?”

²² 'Et Jesus ndiyulhni, “'Aw skwunlai 'onus 'at nankoh (7) 'i chaduzúsnih. 'Et skwunlai 'onus 'at nankoh lanezi (70) k'us 'onus 'un tulih 'et 'uwhuneltsuk dusni ho' dusni.

²³ 'Et yak'uz k'úne' whul'en, 'et ndez na'a njan duhoont'ah. 'Ilhunuh hubudayi cho unli da, 'et be 'ulhna, 'en daneltsuk be buts'úwhulh'ai, 'i ts'iyawh ye bubúlh lhanaoodutélih, 'et hukwa'ninzun. ²⁴ 'Et ho' whunilh'en 'ilhunuh be 'ulhna dahinilhiti. Ndai ye yuts'ú whulh'ai, 'i 10,000 sooneya dezti, 'i 'et unelts'uk. ²⁵ Hoolah! Yuk'elhla yoolhtsilh, 'i hoolah. 'Et ndun hubudayi cho bughunek be 'et ndiyulhni, 'et ndun dune, bu'at, bubuzkeh, 'ink'ez ndai yit'i, 'i chah, 'i ts'iyawh ye 'óket. 'Et t'eh soo suba k'elhla whutelhtsilh.

²⁶ 'Et huwa ndun be 'ulhna yubut nacháneti 'ink'ez yuts'un tedudlih hoh ndi yúlhni, ‘Sumoodih k'at, subailh'! Ts'iyawh mba k'elhla whutelhtsilh!’
²⁷ Bumoodih tube yugha te'nanzin. 'Et ndai ye yuts'u whulh'ai, 'i ts'iyawh yuba whunaoodelhunah, 'ink'ez whenayalh'a.

²⁸ 'En 'ulhna zeh 'az whinya hoh doochah 'ilhunuh dudulh 'ulhna, 'en nayilhiti. 'En lanezi lanezi (100) sooneya ch'adíti, 'i 'et unelts'uk yuts'u whulh'ai. Yuzool ílhchoot hoh ndi yúlhni, ‘Daneltsuk ngunelh'ai, 'i suba buk'elhla hoolhtsi!’

²⁹ Ndun yubut dugwútsi be nininya 'ink'ez yuts'u tedudlih hoh ndi yúlhni, ‘K'at, subailh'i. Ts'iyawh mba k'elhla whutelhtsilh!’

³⁰ 'Et whunts'ih 'aw chayoozilhts'ai. 'Et whunts'ih 'ayan'ai ndai yughi nelh'ai, 'i ts'iyawh yuba k'elhla whutelhtsilh 'et whuts'un. ³¹ 'Et 'onghoh 'ulhna, 'en ts'iyawh honalh'en 'et dahooja. 'Et ts'iyawh howuni huzdli. 'Et huwa hubumoodih ts'un whehandel 'ink'ez ts'iyawh nduhidani.

³² 'Et ndun 'et ndúja, 'en bumoodih 'anilh yudani 'ink'ez 'et ndobúlhni, ‘Nyun 'ulhna k'us ntsi' zeh 'int'ah! Suts'un tedindlih ka 'et huwa ndai be sts'o zilh'ai, 'i ts'iyawh mba whunaoodelhúnah!’ ³³ Nts'ena'a ngha te'nazin, 'et whuz na'a 'oneh mba' hoont'ah, nyulh 'ulhna ts'un!' yulhni.
³⁴ 'Et bumoodih yulh humilch'e. 'Et ndunnah dune dzuh nuhulhdeh, 'en

butl'ayálhti. 'Et ndai yughi nelh'ai, 'i ts'iyawh yuba k'elhla whutelhtsilh whuts'un.

³⁵'Et nuhwheni chah nuhwhulhutsinka tinta' hant'en, 'ink'ez nuhdzi ndulhcho, 'i be 'aw buba whunachaooduzulhúhnah t'eh, 'et sih se'aBá yak'uz usda, 'en chah whuz na'a zeh 'aw nuhwhuba whunaoodoolnah ghaít'ah."

Dune lhghu delhts'i lhch'á nahusdel, 'et huwa Jesus hubodulh'eh

19 'Aw 'et Jesus hubulh yalhtuk 'ustl'e' 'udeja hoh njan Galilee yun k'ut whuch'a nanja. 'Et Judea yun k'ut Jordan koh whuch'az whuz ninya. ²Lhanah dune 'et whuz hahínandel. 'Et soo na'balh'en.

³'Et ndunnah Pharisee, 'en chah highu nindel hiyootéldzih ka. 'Et hiyoodulhkut, "‘Et ndet huwa ne'atkah 'ants'ih hoh hubugha buch'a naztedalh t'eh, 'et Moses khunek netl'aida'ai, 'i buk'una'a ih 'uhoont'ah?"

⁴Jesus ndobúlhni, "‘Et ndi dustl'us k'ut 'uk'e'eduguz, 'i 'aw ih buk'eyáchasulhtuk? Njan 'et ndutni, 'udechoo ho' whewhudit'en da ndun dune inla, 'en dune 'ink'ez ts'eke bulh 'obínla da. ⁵'Ink'ez 'et ndutni, 'Njan huwa dune be'abá 'ink'ez be'ama bulh buch'a ooya huba' hoot'ah, 'ink'ez bu'at bulh lhulh zeh 'uhoot'e huba' hoot'ah. 'Et whuz na'a nahúlt'oh 'ilho hutele.' ⁶'Et whuz na'a 'aw 'onus 'un nanah chahilah, 'ilho zeh hinli suli. 'Et huwa ndun Yak'usda lhgha hubunilhti, 'aw dune lhch'a nabóolhtelh hubacha'hoot'ah."

⁷'Et hiyulhni, "‘Et di ka Moses hoh da whuz na'a netl'ahó'ai 'ink'ez dustl'us chah neba inla inle hoh dune, 'en bu'at tl'ayóolhchoos 'ink'ez naitoolh'a."

⁸'Et ndobúlhni, "‘Nuhwhenich'oh nuhdzi dulhts'un, 'et huwa Moses nuh'at whuch'a naoohja nuhtl'ahó'ai. 'Et whunts'ih whe'whudit'en whuts'un, 'aw 'et duchahoot'ah. ⁹'Et 'un whudúsni, dune bu'at 'en 'uyoon dune bulh tinta' 'ant'en t'eeonanzin t'eh, 'et sih zeh ndi dustl'us ndai ye 'ustl'e' itelilh, 'i bu'at tl'ayóolhchoos. 'En bu'at 'aw tinta cha'it'il t'eh 'et whunts'ih ndi dustl'us yutl'ayálhchooz, 'ink'ez 'uyoon ts'eke yughu nasda t'eh, 'et sih dune ts'eke bulh tinta' 'ant'en suli. 'Ink'ez ndun dune bu'at 'ustl'e' 'uyínla 'ink'ez 'uyoon dune yughu nasda t'eh, ndun dune 'en chah dune ts'eke bulh tinta' 'ant'en tele."

¹⁰ 'Et Jesus yugha hoodul'eh, 'en 'uhiyulhni, “'Et dune bu'at bulh whuz na'a 'uhutet'ilh t'eh, 'aw lhghu चाहिकाह t'eh, 'et 'onus nus soo' hoont'ah.”

¹¹ 'Et ndobúlhni, “Ndi khunek, 'i 'aw ts'iyannah ba cha'it'ah. Ndan bughá whunt'ai, 'aw 'en zeh buba' hoont'ah. ¹² 'Et bulunah dune 'aw bughez hoolah hoh huwhuzdli. 'Et 'onghunnah 'et whuz na'a dune 'ubinla. 'Ink'ez nts'e yak'uz hubudayi cho, bulunah 'en ba whuz na'a soo whulh 'utet'ilh, 'en whuz na'a whulh 'úhoot'e.”

Jesus 'uskehyaz bula be hubuk'edalník

¹³ 'Aw 'et 'uskehyaz highu bunínla. Khun teh buk'édolnih 'ink'ez buba tenadoodli ka. 'Et whunts'ih yugha hoodul'eh, 'en dah hubuhútni.

¹⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Whute 'uskehyaz sts'un hutoodelh. Khun teh dah budóohni gunih! Ndunnah Yak'usda hubudayi cho unli whuz delhts'i, 'en ndunnah 'uskehyaz hubunduhúlt'ah ho' hint'ah.” ¹⁵ Bula be hubuk'edilnik, 'ink'ez buch'a nanja.

Dune soode'a 'int'ah

¹⁶ 'Aw 'et 'ilhunuh dune Jesus yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, “Dune hoodulh'eh unzoo, nts'ena'a hoonzoo k'una'a 'utest'ilh 'ilhuz khutenalh whuch'a ootélhdoh?”

¹⁷ 'Et Jesus ndiyulhni, “'Et di ka nuszoo sudini? 'Aw 'ilhunuh unzoo hoolah. Yak'usda 'aw 'en zeh unzoo ho' 'int'ah. 'Et whunts'ih 'ilhuz be hukhutenalh hukwa'ninzun t'eh, ndai Yak'usda khunek dune tl'aida'ai, 'i buk'une'int'en da.”

¹⁸ 'Et ndi yúlhni, “'Et k'us ndai ho' dini?” 'Ink'ez Jesus ndi yúlhni, “Dune sóolhghehlh gunih! Ts'ekoo bulh tinta' 'ont'en gunih! 'Undunont'ih gunih! 'Uyoon ba honts'it gunih!

¹⁹ Nye'abá 'ink'ez nye'ama bulh hubudólhti! Nts'ena'a nyunch'oh k'enaindusi', whuz na'a zeh nyulh dune buk'eontsi'!”

²⁰ 'Et ndun chilh ndiyulhni, “Nusol da whuts'un, ndi ts'iyawh buk'une'zust'en. Nts'ena'a 'onus 'un datést'ilh?”

²¹ Jesus ndiyulhni, “Lhadulya 'utant'ilh hukwa'ninzun t'eh, ndai 'int'i, 'i ts'iyawh be 'ónket, 'ink'ez tel'en butaininle. 'Et sih nduk yak'uz ndai

'ilhuwenla, 'i 'et mba telalh. 'Ink'ez 'anih se'ut'en k'ah tune'ónt'en ka sunanyalh.”

²²'Et ndun chilh ndi khunek yudánts'o hoh tube budzi nduda hoh yuch'ananja. Tube soode'a 'int'ah 'et huwa.

Dune 'uhuhuoleh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba huwa chahoolnah ho' hoont'ah

²³'Et Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Ndi 'i be soo ts'ah'un na'a 'ún whudusni, yak'uz ts'ih, nts'e hubudayi cho unli, tube howa whulna hoh dune soode'a 'et whuz teyalh. ²⁴Doochah zeh 'un whudúsni, ndi khunai ncha, 'i camel hiyulhni, 'i buba howa whulna hoh ughabatsoh bula tah bukoni'a hukwa téyalh. 'Et whunts'ih 'onus nus howa whulna hoh dune soode'a, 'en Yak'usda hubudayi cho unli whuz dateyalh.”

²⁵'Et yugha hoodul'eh, 'en hidants'o hoh buba hooncha 'ink'ez 'et nduhutni, “Ndan zeh dutejih ho' 'udini?”

²⁶Jesus hubunilh'en 'ink'ez ndobúlhni, “Dune, 'aw ndet 'uhuhuoleh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba huwa chahoolnah ho' hoont'ah.”

²⁷'Et Peter yatelhtuk hoh Jesus njan ndiyulhni, “Whunilh'en, ndai ts'ut'i, 'i ts'iyawh bulazdetnik, 'ink'ez nye'ut'en k'ah ts'ih ts'oot'en ka nyuts'un ts'utezdel. 'Et huwa ndai neghaníkat?”

²⁸'Et Jesus ndobúlhni, “Ts'ah'un na'a 'ún whudusni, nts'oh whuye whudezuhl ts'iyaintsuk k'an, 'i natedleh, 'et wheghah whudezuhl hoh yinkak dune ye', yuk'usda cho dezti, 'i yuk'etl'adutedalh. 'Et nuhwheni suntehdel inle, nuhwheni chah lanezi 'onus 'at nankoh kw'uts'uzda, 'i dune huba nahuteyeh ka, 'et dutelhúts'ilh. 'Et Israel buts'uhainde, 'en lanezi 'onus 'at nanah (12) lhendoh dédownh, 'en huba nahutehyeh. ²⁹'Ink'ez ndan bukoo huwu tezya, k'us dulhutsinkah, k'us dulhtuskah, k'us bu'abá 'ink'ez be'ama, k'us bu'at, k'us buzkehkah, k'us dukeyah chah, njan si soozi bugha huwu tezya t'eh, 'en lanezi lanezi (100) 'et 'uwhuneltsuk butl'anaootedúkulh. 'Ink'ez 'ilhuz be ts'ukhuna, 'et chah hubugha óotelts'ulh. ³⁰'Et whunts'ih lhanah 'udechoo 'uhint'ah, 'en 'udek'elh'az nahutedleh. 'Ink'ez lhanah 'udek'elh'az hinli, 'en 'udetsah nahutedleh.”

**Khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh,
Yak'usda nts'ena'a be nek'une' whul'en**

20 “Yak'uz ts'e Yak'usda hubudayi cho, 'en ts'iyawh k'une'whul'en, 'et ndez na'a njan nduhoont'ah, 'ilhunuh dune 'en ndi yun k'ut yun ut'i. 'Et mai too chun haniyeh k'et, 'et huba 'utet'ilh ka' ninzun. Bundada 'uda 'et dune telh'alh ka whuz whinya. ²'Et ndunnah hubalh'a 'ilhuk'i sooneya chaditi 'i dzin nduhóolyez hoh hik'elhla utet'ilh, huhóost'et. 'Et huwa mai too chun haniyeh k'ez whebalh'a.

³'Et hukw'elh'az 9:00 bat'en, ts'uyi be 'óoket daninya dune bunilh'en, 'ants'ih hoh nahudelhúya. ⁴'Et njan ndobúlhni, ‘Nuhwheni chah whuz mai too chun haniyeh ts'ih ahdulh. 'Ink'ez nts'ena'a sooneya ts'ah'un 'int'ah, 'i nuhwhuba k'elhla telhsilh.’ ‘Ink'ez whuz whehándel. ⁵'Et doochah hukw'elh'az dzetniz bat'en k'us 3:00 bat'en chah whuz whinya. 'Et whuz na'a zeh 'uja.

⁶Doochah hulgha ts'ih bat'en whuz whinya 'ink'ez 'uyoon chah 'ants'ih hoh nadelhúya hubunilh'en. 'En chah ndobúlhni, ‘Et di ka dzin nduwuhlyez 'ants'ih hoh nudelhúya?’

⁷‘Et 'aw dune nechalh'ah, 'et huwa 'uts'int'ah,’ hiyulhni. 'Et ndobúlhni, ‘Nuhwheni chah whuz mai too chun haniyeh ts'ih ahdulh. 'Ink'ez nts'ena'a sooneya ts'ah'un 'int'ah, 'i nuhwhuba k'elhla télhsilh.’

⁸'Aw 'et hulgha ts'ih dune 'ustl'e' hut'ih ndun mai too chun 'ut'i, 'en bughunli 'anih yudani 'ink'ez ndi yúlhni, ‘Uhut'en ts'iyawh whusábinle, 'ink'ez huba k'elhla hoolhtsi. 'Et ndun 'udek'elh'az whe'dit'en, 'en choo huba k'elhla holhtsi.’

⁹Ndunnah hulgha ts'ih bat'en ul'a whusahandel 'ilhunah hinli 'ilhuk'i sooneya chaditi, 'i buba k'elhla yulhtsi. ¹⁰'Et ndunnah 'udechoo ul'a, 'en chah whusahandel. 'Onus nus lhai duba k'elhla tele huninzun. 'Et whunts'ih whuz na'a zeh 'ilhunah hinli 'ilhuk'i sooneya chaditi, 'i buba k'elhla yulhtsi. ¹¹'En ts'iyawh buba 'uk'elhla whuzdli hukw'elh'az, 'et ndun yun ut'i hich'a yawhenilhtuk. ¹²'Et 'uhiyúlhni, ‘Ndunnah 'udek'ah wheóobalh'a, 'en 'ilhoh sadzi hukw'e' hoonist'ah zeh 'uhet'en. 'Ink'ez wheni dzin ndúhoolyeh hoh sa ulhtus, 'i niz 'uts'et'en. 'Et whunts'ih 'en nelhulhúgha zeh buba 'uk'elhla whuzílhtsi.’

¹³'Et ndun yun ut'i 'et ndobúlhni, ‘Sulh dunekah 'aw hoonliyaz tink'us na'a cha'unwhúsliil. 'Et ts'iyawh nuhwhuba soo' hoont'ah 'ilhuk'i sooneya

chaditi, 'i mba k'elhla silhsi. ¹⁴'Aw 'et ndai nuhwhe'ildzun ulhchoot 'ink'ez nahdulh. 'Et ndunnah 'udek'elh'az hubalh'a, 'en nuhwheni nuhk'una'a zeh 'et unelts'uk 'i zeh buba k'elhla tesilh 'et hukwa'nuszun. ¹⁵'Alha ilah ih ndai ust'i, 'i nts'ena'a hukwa'nuszun tune'úlh'en? Nuszoo 'et huwa ih sugha 'aonilh ahli?' hubúlhni.”

¹⁶'Et 'awhuz Jesus njan howu yalhtuk ndobúlhni, “Ndunnah 'udek'ah hinli, 'en 'udechoo nahutedleh. 'Ink'ez ndunnah 'udechoo hinli, 'en 'udek'ah nahutedleh. 'Et huwa Yak'usda lhanah 'anìh dání, 'et whunts'ih ntsoolyaz zeh 'utahaóobanla.”

Jesus datetsah 'ink'ez dinadutedalh 'et whulh tat huwi yatelhtuk

¹⁷'Aw 'et Jesus Jerusalem ts'ih tezya. 'Ink'ez ndunnah lanezi 'onus 'at nanah ndunnah yugha hoodul'eh, 'en 'udun nibuninla 'ink'ez ndobúlhni, ¹⁸“Soo zúlhts'ai, Jerusalem ts'iztedulh 'ink'ez yinkak dune ye', 'en ndunnah náwhulnuk moodih, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'aw 'et butl'ahitelhtel, datetsah ka hiba nahuteyeh. ¹⁹'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en butl'ahitelhtel. 'En highu tedloh, hiyootelhtsus, 'ink'ez 'et lhdulalhghuk'ehitelhtel. 'Ink'ez hukw'elh'az whulh tat dzin dinadutédalh.”

James 'ink'ez John hube'ama, 'en hoonli hukwa Jesus yoodulhkut

²⁰'Aw 'et Zebedee buzkeh hube'ama, 'et Jesus hits'un tezdel hiyoodutelhkut ka. Hube'ama yubut nachaniti.

²¹'Et Jesus ndiyulhni, “Ndet sts'o hukwa'ninzun?” 'Et ts'eke 'utni, “Nts'e hubudayi cho inli, ndunnah nanah suzkeh, 'en 'ilhunuh nalhnih ts'ih tedalh 'ink'ez 'ilhunuh intl'as ts'ih tedalh, sugha óoni'ai.”

²²'Et Jesus njan ndutni, “Ndet hukwa'hoodulhkut 'aw t'oonuzahzun. Ndi lubot 'aw 'et be' tesnilh, 'i nuhwheni chah be' tehnilh nahzun ih? 'Ink'ez ndai dune be too be 'ul'en, 'i be 'usotelilh. Nuhwheni chah whuz na'a zeh ih too be' tehnilh?” 'Et ndi híyulhni, “A, 'et sih nduts'óoneh!”

²³'Et ndobúlhni, “'Alha sulubot be' tehnilh, 'ink'ez be too be' lhúya, 'i too be' tehnilh. 'Et 'aw doosni ghaít'ah ndan nalhnih ts'ih sts'un tedalh 'ink'ez ndan intl'as ts'ih sts'un tedalh. Ndunnah se'aBá huba lhaóodinla, 'aw 'en zeh buba' hoont'ah.”

²⁴'Et 'onghunnah lanezi hidants'o hoh, 'aw 'et ndunnah nanah lhulhutsinkah huba dzuh 'uhudeja. ²⁵'Et Jesus ndunnah ts'iyawh 'anih hubudani 'ink'ez ndobúlhni, “Nuhwheni t'eonahzun ndunnah 'udun yun k'ut whut'en bumoodih, 'en dune k'une'buhul'en. 'Ink'ez ndunnah ncha, 'en ndunnah bumoodih huba hubugha ndoh 'uhint'ah. 'Et whuz na'a hube 'ut'en k'ah hooni. ²⁶'Et whunts'ih nuhwheni nuhtah whuz na'a 'uteht'ilh nóohzin gunih. 'Et ndan nuhtah ncha tele hukwa'ninzun, 'en nuhwhuba ne'út'en wule. ²⁷'Et ndan nuhtah 'udechoo tele hukwa'ninzun, 'en nuhwhe'ulhna wule. ²⁸Whuz na'a yinkak dune ye!, 'aw ba ne'whutet'en hukwa whusáchaiyal. 'Et dune buba ne'ut'en tele 'ink'ez buba datetsah, 'et whuz na'a lhanah naotekulh, 'et hukwa whusainya.”

Nanah chawhés'en, 'en honilh'en nasdli

²⁹'Aw 'et hukw'elh'az Jericho keyah whuch'a náhusdel hoh lhanah dune hiyuntezdel. ³⁰Nanah chawhés'en ti whuzih huzke. 'Et Jesus wheghah uyalh hoh hiduzts'ai. Soo tube cho hits'uhahuyih, “Moodihti, David buts'uháinzut, neghate'nonzeh!”

³¹'Et 'ilhunahuwédel, 'en “T'eduzahnih!” hubuhútni. 'Et whunts'ih 'onus nus 'uhutni, “Moodihti, David buts'uháinzut, neghate'nonzeh!”

³²'Et Jesus bughah nininya 'ink'ez ndobúlhni, “Dez áh'us. Ndet nuhwhuba 'uwhtesdlilh hukwa'nahzun?”

³³“NeMoodihti nena be ts'onolh'en hukwa'uzninzun,” hiyúlhni.

³⁴'Ink'ez Jesus hubugha te'nanzin hoh bula be hubuna yut'agheznai. 'Et 'ahoh honilh'en sulí. 'Aw 'et hiyuntez'az.

Lhanah huhoost'et hoh Jesus keyah Jerusalem ninya

21 'Aw 'et Jerusalem wheghah hedulh keyah whuyaz Bethphage huwhutni, 'et whuz hunindel. 'I dzulh yenun, Olive huwhutni. 'Et Jesus nanah yugha hoodul'eh, 'en dutsuh whébalh'a, ²'et ndobúlhni, “Njan keyah whuyaz nuhghanch'az whuz ah'us. 'Et whuz lhgha dah'az t'eh, 'et 'ahoh yeztliyaz, donkey hiyulhni, buyaz bulh whehudint'uk, 'et whunoolh'en. Sk'unaoobudooh'uk 'ink'ez dez sts'un naobutoohlooh. ³'Et dune nuhoodulhkut, ‘Di ka 'ulh'en?’ nuhuwhútni t'eh, ‘NeMoodihti yuka'ninzun,’ dóohtni. 'Et 'ahoh sts'un bula dóohtnih.”

⁴'Et whuz na'a ndi ts'iyawh tune'whust'en, 'i be nus hon'en daja ni, 'et ndulhcho 'et dúhooja. 'Et njan ndutni,

⁵“Zion bukeyah whuti whut'en,
whunulh'en! Nuhubudayi cho te'dudil'en hoh nuhts'u teyalh.
Donkey buyaz, 'en yuk'usda.
'En be nuhts'u teyalh.”

⁶'Et ndez na'a njan dúhooja, Jesus yugha hoodul'eh whuz wheha'az, 'ink'ez Jesus daja hubúlhni, hoh tune'hust'en. ⁷'Et whuz na'a Donkey buyaz bulh hits'u hinilhti. Dunaih hik'ehíyinla 'ink'ez 'on dus de Jesus hik'etl'ahidilhda. ⁸Lhanah dune dunaih ti hiba néhiyuzbus nts'oh lhuteyalh. 'Ink'ez 'onghunnah, 'en chah 'ul nanehidutselh 'ink'ez ti hiba nehídenla. ⁹'Aw 'et 'ilhunahuwésdel bulunah butsuh 'ink'ez bulunah buk'ah ts'ih hedulh 'ink'ez tube cho hahuyih ho' hutni,

“David buts'uháinzut ba ts'odélhti!
NeMoodihti boozi be whuz de úyalh.
'En degha nus hoonzoo bugha whulsts'ut.
'Et soo degha ndoh hidélhti!” hutni.

¹⁰'Aw 'et Jesus keyah Jerusalem whuz ninya, 'et keyah whut'en khunahuntesdel hoh 'ulhódutni, “Ndan dune ho' 'int'ah?”

¹¹'Et 'ilhunahuwésdel hubuhútni, “Ndun 'en Jesus nus whunilh'en, 'en 'int'ah. Keyah Nazareth yun k'ut Galilee whuz'ai, whuz de hainya 'int'ah.”

Ndunnah luglez whucho 'ooket 'ink'ez 'e'ooket, 'en ts'iyawh Jesus tinaoobunenyooot

¹²'Aw 'et Jerusalem hubuluglez whucho whuna'neztl'oo daninya 'et ndunnah 'ooket 'ink'ez 'e'óoket, 'en ts'iyawh tenabunenyooot. Sooneya lkh'enaduleh bukw'uzdai 'i chah ts'iyawh buch'a yuntez'ai. Ndunnah dut'aiyaz, dove hiyulhni, be 'óoket, 'en bukw'usuda 'i chah buch'a yuntez'ai. ¹³'Et ndobúlhni, “'Uk'e'eduguz hoh njan ndutni, 'Njan sukoo tenadudli ba koo dahni,' 'et whunts'ih 'et chah njan ndutni, 'Undunut'ih, 'en bukoo whuzúlhtsi.' ”

¹⁴'Et luglez whucho 'et chawhés'en 'ink'ez bukechun nduda, 'en highu nindel, 'et soo na'balh'en. ¹⁵Ndunnah náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'en njan huwa 'ét'en tune'ust'en hinalh'en. 'Ink'ez 'uskeh 'en chah luglez whucho sulyahalhtuk 'et njan nduhutni,

“David buts'uhainzut buba ts'odélhti!” 'Et njan ts'iyawh honalh'en hoh hukwa hanflch'e.

¹⁶ 'Ink'ez Jesus 'et ndi hiyulhni, “Ndi daja hutni huboozélhts'ai ih?” 'Et ndobúlhni, “A, 'ink'ez dahúja 'aw hukw'uyachasulhtuk hoh ih dahni? Ndez na'a 'uk'e'wheduguz 'et njan ndutni,

‘Uskeh 'ink'ez 'uskehyaz chah,

'en bughunek 'i be' hutni, ts'ah'un na'a suba hodilhiti hubulhtsi.’”

¹⁷ 'Et ndunnah 'aw 'et buch'a nanja 'ink'ez keyah whuti huwu whenája. 'Ink'ez keyah whuyaz Bethany ts'un ninya 'et usda.

Ndi duchun mai buts'uhaníyeh, 'i Jesus yek'éhanya

¹⁸ 'Et 'om bun 'uda 'et keyah whuti whuts'u hédulh hoh khunyaz buye'élts'ul. ¹⁹ 'Et ti whuzih khunyaz ndi mai chun, fig hiyulhni, yutelh'en. 'Et 'i yuts'un lhgha dinya hoh 'et 'aw bumai bughoh hoolah. 'Ut'an zeh bugha hoonli hoh ndi yúlhni, “'Et 'aw 'ilhuz nyumai hootélah.” Ni ibulh ndi duchun 'uyulhni, 'i dezgi.

Ndi duchun, fig hiyulhni, 'i be whuts'odutel'eh

²⁰ Ndunnah yugha hoodul'eh hiya'en hoh tube huba hooncha. 'Et 'uhutni, “Nyoo mai chun, fig hiyulhni, daja hoh 'uja khunyaz dezgi?”

²¹ 'Et Jesus ndobúlhni, “'Alha 'un whudusi, bé 'alha' hoont'ah, 'i aht'i, 'ink'ez 'aw nuhwhuba nawh cha'whutést'il t'eh, 'et ndi mai chun khun sih doogi. 'Aw 'et zeh ilah, njan dzulhyaz, ‘Didílhts'i 'ink'ez bun k'ut whucho ts'ih tailhts'i,’ 'i dáhtni t'eh, 'et whuz na'a 'et ndoh whútenilh. ²² 'Et ndai buka'dahni tenadudli be, nuhwhuba 'alha' hoont'ah t'eh, 'i ts'iyawh nuhgha tékulh.”

Jesus ndan bugha dune gha ndoh 'int'ah, 'et hukwa hiyoodulhktut

²³ 'Aw 'et luglez whucho daninya 'et hudélhts'i wheoobudunilh'i. 'Et nawhulnuk degha nus dézti 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Nedini ndan bugha dune gha ndoh 'unint'ah njan dint'en. K'us ndan ntl'ahó'ai dune gha ndoh 'unínt'ah?”

²⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Sichah 'ilhun hukwa nuhoodutelhkut. 'Et ndusudáhni t'eh, 'et nuhwhudutesnilh ndan bugha dune gha ndoh 'ust'ah. ²⁵ Nts'ena'a John dune too be 'úlh'en? Ndan yuti'aho'ai dune too be telilh huba? Yak'uz ts'ih tulih hawhélts'ut, k'us dune tulih ts'ih hawhélts'ut?” Dich'oh lhtah howu yahalhtuk 'ink'ez 'uhutni, “'Et yak'uz ts'ih hawhélts'ut ts'utni t'eh, 'et neundúdoni, ‘Et di ka John nuhwhuba 'alha' cha'dusnih?’

²⁶ 'Et whunts'ih, ‘Dune ts'ih hawhélts'ut whutéla 'uhoont'ah,’ ts'utni t'eh, 'aw uzdooni ghaít'ah, dune hububéznuljut, ts'iyannah John 'en nus whunilh'en 'int'ah huninzun 'et huwa.”

²⁷ 'Et Jesus ndi hiyulhni, “'Aw nts'ez de hawhélts'ut nt'ets'onízun.” 'Ink'ez Jesus ndobúlhni, “Ndan be dune bugha ndoh 'ust'ah ndi njan nduwhúlh'en, 'et sichah 'aw ndun whudóosni ghaít'ah.”

Ndunnah nanah ndet be'abá huba hukwa'ninzun, k'us nts'oh tune'hut'en

²⁸ “Njan hubugha daja nahzun? 'Ilhunuh dune nanah buye'. 'En 'udechoo yughu ninya 'ink'ez ndiyulhni, ‘Suye' mai too chun haniyeh ts'ih whuz inyalh 'ink'ez suba 'int'en.’

²⁹ 'Et yuch'a tsí'desnih. 'Et whunts'ih hukw'elh'az ndunát'e 'ink'ez whuz whinya.

³⁰ 'Et bulh nat buye', 'en chah yughu ninya 'ink'ez ndiyulhni. ‘A, whuz toosya 'ink'ez 'oost'en!’ ni. 'Et whunts'ih 'aw whuz chatíyal.”

³¹ 'Et Jesus 'utni, “Ndunnah nanah k'us ndan ndet be'abá huba hukwa'ninzun hoh teh hukw'une' hust'en?” “'Et 'udechoo, 'en zeh,” hutni. 'Et Jesus ndobúlhni, “Ts'ah'un 'ún whudusni, ndunnah sooneya nalhdzooch 'ink'ez ts'ekoo 'ul'en chah, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, whuz nuhtsuh hutedulh.

³² Soo whunulh'en, be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i be John dune too be 'ulh'en nuhts'uh whusainya, 'ink'ez 'aw nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah. 'Et whunts'ih sooneya nalhdzooch 'ink'ez ts'ekoo 'ul'en, 'en ts'iyawh huba 'alha' hoont'ah. 'Et nuhwheni whunulh'en 'et whunts'ih 'aw nuwheni k'ah nácha'ahlil, 'ink'ez 'aw nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah.”

Mai haníyeh k'et whulh'ai, 'en bugha whúts'odul'eh

³³“Njan 'uyoo be nawhutnuk, 'i be nuhwhudutésnilh. Sih soozólhts'a! 'Ilhunuh bukoo whumoodih, 'en haníyeh k'et 'uhoonla, 'ink'ez mai too mai too chun 'ananla. 'Ink'ez whuna'neztl'oo. 'Et tsak'et hahónkai mai too 'utahahúlhtsus, 'et chah neóoni'ai. 'Ink'ez buk'ut yutest'en, 'i chah wheni 'uhinla. 'En njan haníyeh k'et ndunnah ha'nulhyeh butl'a hó'ai, 'ink'ez nilhdza keyah ts'ih whinya. ³⁴'Aw 'et 'oonuje neoninzut hoh bukoo whumoodih 'en 'ulhna, 'en whuz whebalh'a 'ink'ez ndun 'uhut'en, 'en buts'un mai hitelhchulh ka.

³⁵'Et ndunnah ha'nulhyeh, 'en bukoo whumoodih 'en 'ulhna hubílhchoot. 'Ink'ez 'ilhunuh soo yayalhchus. 'Ilhunuh chah hizelghhi. 'Ilhunuh chah tse be yahiyalh'uz. ³⁶'Et doochah zeh 'onghunnah 'ulhna 'onus nus 'uhuneltsuk whuz whebalh'a. 'En chah whuz na'a zeh 'et ndo buhínla. ³⁷'Et 'udek'elh'az bukoo whumoodih buye' whuz buts'úwheyálh'a. 'En tulih hidóolhti,' ni.

³⁸'Et whunts'ih ndunnah bughuwhulh'ai hitelh'en hoh 'et 'ulhódutni, 'Ndun 'en nyoo haníyeh k'et bube'ildzun, 'en buye' 'ut'en. Ts'uzoolhghelhl! 'Et t'eh ndet buts'i telts'ulh, ts'iyawh 'et nduhóolcho ts'ohólhchoot!' ³⁹'Et hiyílhchoot 'ink'ez njan haníyeh k'et tínahinino 'ink'ez hizelghhi.

⁴⁰'Et huwa 'et njan mai too chun haníyeh, 'en bube'ildzun, 'en whusateyalh. Whusainya t'eh, 'et dabóoleh simba?”

⁴¹'Et ndi híyulhni, “'Et ndunnah untsi', 'en hooncha hukw'un'a hoolah hubutelhtsilh 'ink'ez njan haníyeh k'et 'uyoon ha' untelhyeh bugho télh'alh. 'Et whuz na'a niwhúzuk totsuk ndi mai higha' hítelelh.”

⁴²'Et Jesus ndobúlhni, “'Aw ih hukw'e yachazulhtuk Yak'usda bughunek daja ni inle da? 'Et ndez k'e'eduguz,

‘Ndunnah 'en ndi tse be koo 'uwhulh'en 'i 'ún hidutelh'us,

'i ba koo buk'uwhuz'ai huba soo dega nus tse 'int'ah, 'i suli.

'Et Moodihti whuz na'a 'uhoonla.

'Ink'ez nuwheni tube neba hooncha ho' hoont'ah,' ni.

⁴³'Et huwa nuhwhudúsni, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et ts'iyawh nuhghu nahootélchulh 'ink'ez 'uyoon hudedowh butl'aáote'alh. 'En 'ut'en unzoo, 'i buts'uhaóokat. ⁴⁴'Ink'ez ndunnah ndi tse hik'elst'ut, 'en ts'iyawh yahidutéhkulh. 'Ink'ez ndunnah ndi tse buk'édilts'ut, 'en ts'iyawh hoolah hutele.”

⁴⁵ 'Et ndunnah Lizwif náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee chah, 'en ndi khunek be nawhutnuk, 'i whulh 'úhudants'o hoh t'ehonanzin Jesus 'en didut bughuyalhtuk. ⁴⁶ Nts'ena'a simba Jesus hitelhchulh 'et hukwa'hut'en. 'Et whunts'ih dune yé hunuljut. 'En Jesus 'en nus whunilh'en 'int'ah huninzun 'et huwa.

**Yak'uz k'une'whul'en, 'et hubudayi
cho buye' bu'at whutele, 'et ndult'ah**

22 'Et doochah zeh Jesus be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et ndobúlhni, ² “'Et yak'uz k'úne' whul'en, ndez na'a njan dóohoont'ah, 'ilhunuh hubudayi cho buye' bu'at whutele, 'en huba lhadútenilh. ³ 'Ink'ez ndunnah bughunúseya, de'ulhna buts'uwhebaoolh'a, 'anih hubadooni ka, 'et whunts'ih buch'a tséhudesnih.

⁴ 'Et doochah zeh 'uyoon chah de'ulhna whuz wheóolh'a. Ndunnah bughunusja suba budoozni, 'Aw 'et ts'uyi, 'i lhadínt'ah. Njan musdus ts'iyawh ndai nilhúk'a, 'i ts'iyawh suba nahiyanghan dune yute'alh whuba. Ts'iyai 'i lhadínt'ah. 'Aw 'et ndunnah lhghusdúke hubulh na'uztet'alh. Soo 'a dezáhdulh! suba hubudóohni.'

⁵ 'Et whunts'ih ndunnah bughunusja huba 'ants'ih 'uhoont'ah. Ts'iyawh lhelhts'un whehándel. Bulunah chah há'hunulhyeh ts'ih whenáhedel. 'Et bulunah chah hube 'ut'en k'ah whuz'ai ts'ih whenáhedel. ⁶ Bulunah hubudayi cho be 'ulhna hubihílhchoot 'ink'ez dzuh ne'buhalh'en 'ink'ez hubuhanghan. ⁷ 'Et hubudayi cho whulhúdants'o hoh tube hunílch'e. Ndunnah nehughan hubít'i ts'iyawh whuz whebalh'a. Ndunnah be 'ulhna inghan, 'en ts'iyawh hoolah hubulhtsi 'ink'ez bukeyah ts'iyawh hodálhk'un.

⁸ 'Et hukw'elh'az 'uyoon chah be 'ulhna, 'en ndobúlhni, 'Aw 'et na'tet'alh lhaoodint'ah, 'et whunts'ih bughunusja, 'aw huba soo cha'hildzooch.' ⁹ 'Et huwa 'aw 'et ti ts'íh ahdulh. 'Ants'ih lhanah cho nahla t'eh, 'en ts'iyawh bughunóhdelh. ¹⁰ 'Et ndun be 'ulhna ti ts'ih whehandel. Ndan nabuhinla, ntsi' 'ink'ez unzoo tubulh 'ilho ts'iyawh whusábahanla. 'Aw 'et na'hutet'alh bukoo whudezbun.

¹¹ 'Aw 'et hubudayi cho buts'un danínya bughunusja hubuntelh'ilh ka. 'Et 'ilhunuh dune 'en 'aw naih dune lhghu delhts'i whunaih be dune chailah hoh yutelh'en. ¹² 'Et ndi yúlhni, 'Sulh dune 'aw dune lhghu delhts'i

whunaih be dune chainlah. 'Ink'ez nts'ena'a danínya?' 'Et ndun dune 'aw whé 'uyoodoni hooel.

¹³'Et hubudayi cho duba ne'ut'en ndobúlhni, 'Ndun dune ulhchoot 'ink'ez ulghel. 'Ink'ez 'az tsahólhgus yuh ts'ih táhneh! 'Et whuz tetso 'ink'ez dughoo lheidútelhk'us.'

¹⁴Njan 'et ndutni hoh 'utni, lhanah ghu nusja 'et whunts'ih bulunah zeh 'utahálya.”

Yun k'elhla huhoohl'i hukwa'hoodulhkut

¹⁵'Aw 'et ndunnah Pharisee 'udun nehúnindel 'ink'ez howu yahalhtuk, nts'ena'a Jesus ye yalhtuk, 'i be hitelhzah hukwa'hut'en. ¹⁶'Et Pharisee hubugha hoodul'eh 'ink'ez Herod dédowh chah, 'en Jesus ts'un wheoobuhalh'a. 'Et ndi hiyúlhni, “Dune hoodulh'eh t'ets'oninzun nyun ts'ah'un dune 'int'ah 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, 'i be Yak'usda k'una'a dune hodilh'eh. Ts'iyannah mba lhgha 'int'ah. Nts'ena'a dune dahút'en 'et whunts'ih mba 'ants'ih 'uhoont'ah. ¹⁷'Et huwa nedini, ndi yun hik'elhla hiyilh'i, 'i 'et ts'ah'un tulih 'uhoont'ah hoh hubudayi cho Caesar 'en tulih buba k'elhla ts'uyoolhtselh, k'us 'awundooh tulih? Daja ninzun?”

¹⁸'Et Jesus t'eeoninzun nts'ena'a hoontsi' k'ah ts'ih 'uhoont'ah, 'et huwa ndobúlhni, “'Et di kah sóolhdzih? Nuhwheni ts'iyawh duba nahdúdzoo aht'ah! ¹⁹De' nyoo sooneya sunalhts'et nah'a!” 'Ilhuk'i sooneya chaditi, 'i hitl'ahína'ai. ²⁰'Et ndobúlhni, “Ndan bunen 'ink'ez boozi chah buk'e'edúguz?”

²¹“Hubudayi cho Caesar,” hiyulhni. 'Et ndobúlhni, “'Et huwa ndai hubudayi cho Caesar bube'ildzun, 'i butl'anáyahle. 'Ink'ez ndai Yak'usda bube'ildzun, 'i Yak'usda butl'anáyahle.”

²²'Et hidants'o hoh ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez hich'a nandel.

Nat ts'ukhítnaih hukwa Jesus hiyoodulhkut

²³'Et dzin zeh ndunnah Sadducee, 'en highu nindel. 'En 'uhutni dats'úzsai 'ink'ez 'aw nats'ukhóotnah ghaít'ah. ²⁴'Et ndi híyulhni, “Dune hoodulh'eh Moses ndez na'a njan ndutni, 'et dune 'aw buzkeh hoolah hoh dazsai 'ink'ez bu'at zeh khuna t'eh, 'et bulhutsin 'en yughu naooda huba' hoont'ah. 'Et ndun bulhutsin 'en dughe yughu nasda t'eh, 'en

ts'un dulhutsin ba buzkeh whutele. ²⁵ 'Et netah skwunlai 'onus 'at nanah lhulhutsinka, 'en 'udetsah whudelhdzulh, 'en 'at ut'i. 'Ink'ez 'aw buzkeh hoolah hoh dazsai. 'En bu'at dulhutsin ba nayoosdzi. ²⁶ Whúlh nanah whuz na'a zeh dazsai. 'Et whulh tat, 'en chah whuz na'a zeh 'uja. 'Et nduwhúlyez hoh skwunlai 'onus 'at nanah ts'iyawh yahadla. ²⁷ 'Et 'udek'elh'az ndun ts'eke 'en chah dazsai. ²⁸ 'Et huwa nedini 'ilhudzin whusawhutelts'ulh hoh ts'iyannah dinadutédulh, 'et t'eh ndun ts'eke ndan bu'at tele? 'Et whunulh'en skwunlai 'onus 'at nanah ts'iyawh hubughinda.”

²⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Nuhwhenich'oh na'dunáht'ah! 'Aw Yak'usda bughunek nt'enuzahzun. Ye ulhtus, 'i chah 'aw nt'enuzahzun. ³⁰ 'Et ndet dzin dune dinadidel t'eh, 'aw lhghu chahudutelhts'il 'et huwa. Dune dinadidel, 'en Yak'usda bulizas k'una'a 'uhutet'ilh ho' hoont'ah. ³¹ 'Et daja sudahni yaidla tah dinadutédalh hubugha, Yak'usda daja ni, 'aw ih hukw'uyachazulhtuk? Njan ndutni, ³² 'Si Abraham, Isaac, 'ink'ez Jacob, hubuYak'usda 'ust'ah.' 'Aw yaidla hubuYak'usda ilah 'int'ah. Hukhuna 'en hubuYak'usda nusli unli 'et huwa.”

³³ 'Et 'ilhunahuwédel 'en dahoont'ah hubugha hubudani tube huba hooncha.

'Ilhuk'i khunek degha nus dezti, 'i netl'aída'ai

³⁴ 'Et Pharisee whulh 'úhudants'o nts'ena'a Jesus ndunnah Sadducee hubudani, 'et hukwa Sadducee 'aw yahutooldih ghaít'ah hoh hinat 'ilhunahuwédel. ³⁵ 'Aw 'et 'ilhunuh hubutah, Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk unli, 'en Jesus yóolhdzih hoh yoodulhkut, ³⁶ “Dune hoodilh'eh k'us undai khunek neba yutulhúhezya, 'i k'us degha nus dezti?”

³⁷ 'Et Jesus ndiyulhni, “ 'Yak'usda nyuMoodihti ndzi ndulhcho 'i be, nzul ndulhcho 'i be, nyunut'uk ts'iyawh 'i be, 'ink'ez nyeni ts'iyawh 'i be chah, 'et whuz na'a 'en buk'eoonsi.' ³⁸ Ndi ndai nuhwhuba yutulhuhezya, 'i 'udechoo 'ink'ez degha nus dezti, 'i 'int'ah. ³⁹ 'Et bulh nankoh, 'i 'udechoo, 'i k'una'a 'int'ah, ndez na'a njan ndutni, ‘'Et dahoont'ah hukw'una'a nyunch'oh k'enaindutsi', 'et whuz na'a zeh 'onghunnah chah buk'eoonsi.' ⁴⁰ Ndi nankoh khunek nuhtl'adélts'ut, 'i be Moses be' dustl'us, 'ink'ez nus whunilh'en hube dustl'us chah, 'i ts'iyawh 'ants'ih koo buk'ut whuz'ai, 'i li'int'ah.”

Christ ndan unli 'int'ah?

⁴¹'Et 'awhuz ndunnah Pharisee 'ilhunahuwésdel hoh Jesus huboodulhkut, ⁴²“Christ ndan unli 'int'ah nahzun? K'us ndan yuts'u hainzut simba 'int'ah?” “'En David yuts'u hainzut 'int'ah,” hiyulhni.

⁴³'Et ndobúlhni, “Nts'ena'a 'int'ah David Ndoni be nyun sMoodihti 'int'ah nyudúsni ni 'et ndez na'a njan ndutni,

⁴⁴‘Moodihti 'en sMoodihti ndi yúlhni,
nalnih ts'ih sinda t'eh nch'a detni, 'en buk'ut nke
naóolyis mba hólhsilh.’

⁴⁵'Et whuz na'a David, ‘SMoodihti,’ 'uyulhni. Nts'ena'a simba 'en yuts'u hainzut wule?” ⁴⁶'Aw dune yuts'u yatooldih hoolah. 'Et ts'iyannah whehunuljut 'aw 'onus 'un hiyoodolhkut ghaít'ah.

Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz 'ink'ez Pharisee chah, 'en dawhulsi' 'et butsuwhélt'sulh

23 'Aw 'et Jesus ndunnah 'ilhunahuwésdel 'en 'ink'ez yugha hoodul'eh chah hubulh yawhenilhtuk hoh ndutni, ²“Ndun Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz 'ink'ez Pharisee, 'en chah 'en dune hodutelh'eh 'et wheni Moses yuk'usda, 'i k'ut natl'ahudelts'i. ³'Et ndai khunek hiye nohwhulh yalhtuk, 'i 'et ts'iyawh wúlhchoot 'ink'ez buk'úne'ooht'en. 'Et whunts'ih khun hubuk'una'a ne'óoht'en gunih. 'Et 'alha daja hutni, hoh tunuchá'hust'en. ⁴'Et ndez na'a né'hut'en, lhai cho lhughel tube howa whulna dune neyúghe huba. Dune buwus k'ehiyíle. 'Et hedich'oh hubulasgek lhuk'i whunts'ih nuhighoolhnah ghaít'ah.

⁵Ndai 'uhiyulh'en, 'i 'uyoon yunoolh'en huba'uhiyulh'en. 'Ink'ez ndi Yak'usda bughunek zus, Phylacteries hiyulhni, 'onus nus ncha hiyilh'i ts'iyannah hinoolh'en ka. 'Ink'ez ndi nayidúts'uz 'i tenahududli teh nahuyits'uz, 'i chah butsuh 'onus nus 'udelyez nahiyulhtsih. ⁶'Et 'uhuté'alh 'ink'ez luglez chah soo k'us hoonzoo 'et zeh hudutélt'silh hukwa'huninzun. ⁷'Ink'ez ndet ts'uyi, 'i be 'óoket, 'et ts'iyannah hubodélhti hoh dahooja hubuhútni, 'et huhóont'i. 'Ink'ez ts'iyawh 'ihunah hinli hoh, ‘Rabbi! Nehodulh'eh!’ huba hudóoni hukwa'huninzun.

⁸'Et whunts'ih khun teh 'uyoon ‘Rabbi,’ nuhodóoni gunih! 'Aw 'ilhunuh zeh whenohodulh'eh hoonli 'et huwa, Christ 'en 'int'ah. 'Et nuhwheni

ts'iyawh lhulhutsinkah ahli. ⁹'Et ndi yun k'ut 'ants'ih ndan, 'Abá,' hubudóohni gunih. 'Aw 'ilhunuh zeh nuh'aBá unli 'et huwa, Yak'uz usda, 'en 'int'ah. ¹⁰'Ink'ez khun teh 'uyoon 'Nemoodihti,' nuhwhudóoni gunih. 'Aw 'ilhunuh zeh nuhMoodihti hoonli 'et huwa, Christ 'en 'int'ah. ¹¹Ndunnah nuhtah hinchá, 'en nuhwhuba ne'hút'en wule. ¹²'Ink'ez ndan dich'oh ncha nadudil'i, 'en deghanyuk tel'en tele. 'Et ndan deghanyuk 'ududildzun, 'en dega ndoh ncha tele.

¹³'Et nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz nuhwheni Pharisee chah, nuhwheni duba nahdúdzoo aht'ah! Dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh. Ndez na'a njan ndaht'en, nts'e hubudayi cho yak'uz usda, 'et whudáti dune ch'a dána'dehtan. Nuhwhenich'oh whunts'ih daóohya ghaít'ah. 'Ink'ez ndunnah whuz hedulh, 'en chah 'aw dabóohlelh ghaít'ah.

¹⁴Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, nuhwheni Pharisee chah, nuhwheni duba nadúhdzoo aht'ah! Dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Tsandelh hubukoo hubugha haoondunaht'ah. 'Et ndi tenadudli 'i be whuz na'a zeh 'aonilhka sa cho tenadahdli. 'Et huwa 'onus nus 'uwhulcho nuhwhuba nahutedeh. ¹⁵Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, nuhwheni Pharisee chah, nuhwheni duba nadúhdzoo aht'ah! Dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Ndi yun k'ut ndulhcho hoh náhdelh 'ink'ez too k'ut ndulhcho hoh nahke, 'ilhunuh tulih nuhwhenich'oh nuhk'una'a 'int'ah wulhtsilh. 'Et whuch'a nulhde t'eh, 'et sih ndan nat 'uwhulsi' hoh nuhghanus kwuncho yuh whuye' tele.

¹⁶Nuhwheni chawhés'en li'aht'ah, dawhulsi' nuhts'u whélt'sulh. Lhe'aht'ah whuzeh'en 'et whunts'ih dune ti wheoobuntelhtun hukwa'aht'en. 'Et ndez na'a dune whubodulh'eh, njan luglez whucho boozi be dune nahuhezya t'eh, 'et 'ants'ih 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih luglez whucho 'et gold 'ink'ez silver bulh 'uhoolya, 'et 'i be whuz na'a nahuhezya t'eh, 'et whuz na'a 'uhuhooleh huba' hoont'ah, dáhni. ¹⁷Nuhwheni whuzáhnik 'ink'ez chaoozéh'en ahli! K'us ndet dega nus whudezti? Luglez whucho k'us gold bulh 'úhoolya, 'et 'i tulih? 'Et luglez whucho 'et dega nus whudezti. 'Et gold bulh 'uhoolya, 'i 'ants'ih Yak'usda ba 'udun nenínkat, 'i 'int'ah. ¹⁸Ndi 'i chah dune whubodulh'eh, ndan Yak'usda bukw'uzdai 'i be hoonliyaz yuts'u nahezya, 'et 'ants'ih 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih ndai 'ants'ih huwat'aih, 'i Yak'usda bukw'uzdai k'eyin'ai, 'et 'i be dune yuts'u nahezya t'eh, 'et nduyóoleh huba' hoont'ah. 'Et whuz na'a dune whubodulh'eh. ¹⁹Nuhwheni whuzahnik 'ink'ez chaoozéh'en ahli. K'us ndet dega nus

whudezti? 'Ants'ih huwat'aih, 'i tulih k'us Yak'usda bukw'uzdai tulih? Ndi Yak'usda bukw'uzdai 'i dega nus dezti! Ndi 'ants'et huwat'aih, 'i Yak'usda bukw'uzdai 'i buga Yak'usda bube'ildzun suli 'et huwa. ²⁰'Et huwa ndan Yak'usda bukw'uzdai 'i be hoonliyaz yuts'u nahezya, ndi Yak'usda bukw'uzdai 'ink'ez bukw'uyuzdla, 'i ts'iyawh 'i be yuts'u nahezya. ²¹'Ink'ez ndan luglez whucho yuts'u nahezya, luglez whucho 'ink'ez Yak'usda usda, 'et ts'iyawh yuts'u nahezya. ²²'Ink'ez ndan yak'uz yuts'u nahezya, Yak'usda yuk'usda cho dezti, 'i 'ink'ez ndan yuk'usda, 'en be yuts'u nahezya.

²³ Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, nuhwheni Pharisee chah, nuhwheni duba nahdzoo aht'ah! Dawhulsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Ndez na'a njan daht'en, ndai haníyeh, 'i 'ut'an sooltsun, 'i chah, anise hiyulhni, 'i chah, 'ink'ez cummin hiyulhni, 'i chah, 'i bulah zeh, 10%, 'i Yak'usda ghah'aih. 'Et whunts'ih Moses be' dustl'us k'ut dega nus whudezti, 'et ts'iyawh whuladehtnik. Ndez na'a ts'ah'un 'uhoont'ah. Njan ndet ts'ah'un na'a ne'áht'en, ye neghate'untezeh, 'i chah, 'ink'ez be néba 'alha' hoont'ah, 'i chah, njan 'et ts'iyawh whuladehtnik, 'et whunts'ih whuz na'a ndóht'en huba' hoont'ah, 'ink'ez 'onghun, 'i chah 'aw lhachaduzahle bula doohtnih gunih. ²⁴Lhe'aht'ah whuzeh'en 'et whunts'ih, dune ti whúbuntelhtun hukwa'aht'en. Lhe'aht'en, ndai ahnai, 'i sts'uz yé tat'o t'eh, 'i ahguz 'et whunts'ih nuhwheni ndi khunai cho, camel hiyulhni, 'i telhnoh li'hoont'ah!

²⁵ Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, nuhwheni Pharisee chah, nuhwheni duba nahdzoo aht'ah. Dawhulsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Lusyet 'ink'ez lubot chah yoo'az ts'ih toonáhgu. 'Et whunts'ih bet ts'ih 'et ndai 'uyoon be, bé whulhts'it, 'i 'ink'ez nts'ena'a hukwa'nahzun tune'aht'en 'et 'i be nuhlusyet 'ink'ez nuhlubot teh dezibun. ²⁶Nuhwheni Pharisee chawhés'en ahli! Ndi lusyet 'ink'ez lubot bulh 'udechoo bet ts'ih tóonawahagus 'et t'eh yoo'az chah 'aw chaditsun wule.

²⁷ Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Pharisee nuhwheni chah, duba nahdzoo aht'ah! Dawhulsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! 'Ants'ih ts'un k'ut whuduchun dustl'us 'i lí'aht'ah. Yoo'az ts'ih tube soo 'awhut'en, 'ink'ez bet ts'ih whudutsun 'ink'ez dune ts'un be whudezbun. ²⁸'Et whuz na'a zeh dune nalh nuhyust'e yoo'az ts'ih ts'ah'un dune hinli ndoonéht'en. 'Et whunts'ih nuhyuh ts'ih ts'ah'un cha'aht'ah. Ndai duba nahdzoo 'ink'ez 'uk'únucha'ust'en, 'i chah, 'i be whudezbun.

²⁹ Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Pharisee nuhwheni chah, duba nahdzoo aht'ah! Dawhulsi' 'et nuhts'u whélt's'ulh! Nuhwheni nus whunilh'en, 'en buba tse bet 'ahudutelhtelh 'uwuhulh'en. 'Ink'ez ts'ah'un 'int'ah, 'en buts'un k'ut hoonzoo whulhtsi. ³⁰ 'Ink'ez ndez na'a njan ndudáhtni, 'Hoh da netsuh whudelhdzulh hubulh ts'ukhuna inle ndúcha. Hoh da ts'ukhuna t'eh, 'et nus whunilh'en hubuhughan da, 'aw bulah ts'oot'en ghaít'ah inle.' ³¹ 'Et ndi njan ndudáhtni, 'i be nuhwhenich'oh ch'a déhtni. Ts'iyannah hobunulhtun 'aw 'uyoon ndunnah nus whunilh'en hubahangan, nuhwheni 'en buts'uháde ahli! ³² 'Aw 'et ndai 'ut'en untsi', 'i nuhwhubákah whe'hidilh'en, 'et ts'iyawh lhaóodahla.

³³ Tl'ughus poison buzkehkah lí'aht'ah! Njan kwuncho yuh wheni nuhwhuba nahutedeh, nts'ena'a 'utehnilh wheghoo tehduh? 'Aw 'uhóneh ghait'ah! ³⁴ 'Et hukwa soo cho soozélhts'ai, 'et nus whunilh'en, 'ink'ez dune huwhunih, 'ink'ez Yak'usda bughunek hodulh'eh chah, 'en ts'iyawh nuhts'ún butelh'alh. 'En bulunah butehghan. 'Et whuz na'a lhdulalghus hubunduntélt'ah. Bulunah nuhluglez bez ts'ih 'et hubootelhtsus. 'Ink'ez lhelhdun keyah totsuk zah nohbutelhzut. ³⁵ 'Ink'ez 'et huwa 'et ndez na'a nuhk'eóotelts'ulh. Ndunnah ts'ah'un 'int'ah buzkai yun k'ut nájul, 'en bughá 'utehnilh nuhk'eóotelts'ulh. Hoh da Abel 'en 'uja buzkai yun k'ut nájul. 'Et njan Zechariah buzkai yun k'ut nájul 'et whuts'un. 'En 'int'ah Berechiah buye'. Ndun 'en njan luglez whucho 'et Yak'usda bukw'uzdai yeguz 'et nuhtsuh whudelhdzulh, 'en hizelhghi inle. ³⁶ Ts'ah'un na'a be 'ún whudusni k'an whudelhdzulh, 'et nuhwheni hukw'elha whutelhtsilh ho' aht'ah.”

Jerusalem whut'en, 'en hubugha Jesus budzi nduda suli

³⁷ “Nuhwheni Jerusalem whut'en, dáwhulsi' nuhts'u whélt's'ulh! Nuhwheni aht'en nus whunilh'en ahghan. 'Ink'ez ndunnah nuhts'u télh'a, 'en chah tse be hubahghan. Dant'ah ligok duduzkeh dints'un be huboontun, whuz na'a nuhwheni chah lhat hoh 'ilhunanohwutésdlelh hukwa'nuszun, 'et whunts'ih 'aw hukwa cha'nahzun. ³⁸ Soo cho whunulh'en, 'aw 'et nuhwheni Jerusalem whut'en nuhkeyah 'aw hoonli hoolah suli hoh nuhwhuba 'et nenáwhults'ut, 'et whuz na'a Yak'usda nuhladutetnih. ³⁹ 'Et 'un whudusni, 'aw 'onus 'un chasutuzeh'il. 'Et ndet dzin whusaootélt's'ulh,

'et ndudútehnilh, 'Ndun Yak'usda boozi be whusatéyalh, 'en degha nus hoonzoo buts'ótelts'ulh,' 'et k'an zeh suteh'ilh!"

**Njan Lizwif hubuluglez whucho hoolah
whutéleh, 'et Jesus huwu yalhtuk**

24 'Aw 'et njan luglez whucho Jesus 'az whenaja hoh yugha hoodul'eh highu nindel. Njan luglez whucho nts'ena'a 'uhóolya 'et whuhínulhtun. ²'Et Jesus ndobúlhni, "Njan ts'iyawh 'aw chaoonuzulh'en 'ih? Ts'ah'un na'a 'ún whudusni, 'aw lhuk'i tse lhk'uchadutésdla, ts'iyawh nadúntejulh ho' hoont'ah."

Ndet hoh wheóoduteltsilh, 'et huwa nt'ets'onoozeh

³'Aw 'et haoodet'aiyaz dzulh Olive hiyulhni, 'et usda. 'Et ndunnah yugha hoodul'eh ts'iyawh highu nindel, 'ink'ez whu'izyaz hiyoodulhkut, "Njan nket'ah 'uwhuténilh? Nts'oh whudezulh hoh whusanátandalh, 'ink'ez nts'oh huwa whudezulh hoh whulatah whutele? Ndet hoh wheóoduteltsilh, 'et huwa nt'ets'onoozeh? 'Et nendudíni!"

⁴'Aw 'et Jesus ndobúlhni, "Soo cho howahli. Khun teh dune nanohwhunoo'ah gunih. ⁵'Alha lhanah soozi bugha whusahutedulh 'ink'ez 'uhudutenilh, ndun Christ unli, si 'ust'ah, nduhutni hoh lhanah nahunte'ah. ⁶Dune nehughan whulh 'udutéhts'o. 'Ink'ez dune lhutegan chah howu yahutelhtuk. 'Et chah whudutéhts'o. Khun teh whénoolhujut gunih. Njan dawhutenilh, 'et ts'iyawh nduwhutenilh, 'et whunts'ih 'awhuz whulatah ilah 'uhoont'ah. ⁷'Et huwa lhelhdowh dédowh lhch'az nehúdutadulh. 'Ink'ez yinkak ndulhcho hubudayi cho be 'ustl'enah, 'en chah llehútedulh. 'Et dai whúteleh, 'ink'ez dada chah whutéleh. 'Et lhelhdun yun nutughetnah. ⁸Ndi ts'iyawh be dzuh nuts'udeh, 'i k'an be whewhudít'en.

⁹'Et neoninzut 'eh, 'et dzuh nunohotilhdeh ka whutl'anohotelelh. Bulunah nuhoteghan. 'Ink'ez si soozi bugha 'udun yun k'ut whut'en nuhts'o dutetnik. ¹⁰'Et hukw'elh'az 'et lhanah huba dzuh tele, 'ink'ez nuhwhenich'oh nuhtah lhgha hawhútelhyih 'ink'ez lhst'udutehtnih. ¹¹Lhanah whuts'it be nus whunilh'en hinli, 'en lhanah dune nahunte'ah. ¹²'Ink'ez ndunnah 'uk'unucha'ust'en, 'en 'onus nus 'uhulsi' tele. Dune ye

lhk'etsi', 'i chah k'ah 'utenilh. ¹³'Et whunts'ih ndunnah soo whulatah whuts'un whechahítsaz, 'aw 'en zeh hudutejih. ¹⁴'Et nts'ena'a Yak'usda yak'uz ts'un dune k'une'whul'en, 'en bugha khunek unzoo, 'i yun k'ut ndulcho hoh be yatetuk. 'I be 'udun yun k'ut whut'en, 'en huba whubuntelhtun tele. 'Et zeh 'aw 'et whulatah whusawhételts'ulh.”

Degha nus whewhunuju

¹⁵“Et huwa ndi degha nus be whunuju, 'en hoolah yutelhtsilh, 'en degha nus whudezti ts'ih siyin hoh nulh'en t'eh, ndun Daniel nus whunilh'en hoh da howu yalhtuk inle. (Soozélhts'ai, ndi ndan yuk'eyalhtuk, 'en soo cho bubeni taóodoolts'it). ¹⁶'Et ndan Judea yun k'ut hudelhts'i, dzulhyaz k'uz tsihutoolhdelh. ¹⁷Ndan bukoo hukw'usda khun teh nanaóoja 'ink'ez bukoo ts'ih na'óolhchoot gunih. ¹⁸Ndan haníyeh k'et 'ut'en, 'en khun bukoo ts'ih dunaih kunaóoda gunih. ¹⁹'Et hoh t'eh, ndan ts'ekoo helchan, 'ink'ez ndan buzkeh ye'úlht'ukw, 'en huba tube 'onus nus whutetsi'. ²⁰Nket'ah whuch'a tsiz telhdulh, khi k'us nats'ulyis dzin, 'et teh 'uhoneh gunih, 'et huba tenadahli. ²¹'Et 'alha whusawhélts'ut t'eh, hooncha dune dzuh nuhutedeh. 'Et ndi yun k'ut whe'whudit'en da, 'ink'ez k'an dzin whuts'un, 'aw whuz na'a doochah zeh ndó honeh ghaít'ah, 'ilhuh zeh 'uwhtenilh. ²²Hoh t'eh nts'oh whugha whudezulh hoondukw nachahwháhdlel t'eh, 'aw dune hudoojih hoolah. 'Et whunts'ih 'utahálya, 'en hubugha hoondukw whutelhtsilh. ²³'Et ndun Christ njan usda k'us nts'un usda, 'et ndun nuhwhuhútni t'eh, khun nuhwhuba 'alha hudooni gunih. ²⁴'Alha lhanah whuts'it be Christ la'dadil'i 'ink'ez whuts'it be nus whunilh'en, 'en lhanah nuhtah whutele. 'Ink'ez nuhtah tube hooncha tune'hutet'en. 'Ink'ez huwa 'et'en chah nuhtah ne'hutet'en. 'Et ndi njan ndótet'ilh, khun teh 'utahálya nabonoo'ah huninzun, 'et hukwa'hutet'ilh. ²⁵'Et sih soo zulhts'ai, whutsuh whudelhdzulh 'uda nuhwhudáni.

²⁶'Et huwa dune ndun whulhni t'eh, 'Nulh'en nda 'et dune chahóot'ih 'et usda!' hutni t'eh, khun whuz toohdelh gunih. K'us, 'Et bukoo bez ts'ih usda,' hutni t'eh, khun nuhwhuba 'alha hudooni gunih. ²⁷Ndez na'a njan nduwhútenilh, 'et ditnik kwun ndaz de hadánat 'ink'ez nuk ts'un whedanat. 'Et ts'iyannah dune yunoolh'en ka, 'et whuz na'a yinkak dune ye' whusanatedalh. ²⁸'Et huwa nts'e neyust'e súlht'i, 'et sbalyan 'ilhuwezdel.”

Yinkak dune ye' whusanátedalh

²⁹“Et dune dzuh nuhutedeh,

'et ndúhooja t'eh, hukw'elh'az 'ahoh sa dulh'gus tele.

'Ulh'ek ooza chah 'aw be chahoodest'en tele.

Sum chah ts'iyawh ndus de hantejulh.

'Ink'ez ndai yak'uz whelhtus ndulhcho hoh notughetnah.

³⁰'Et njan nduhóoja t'e, ts'iyannah dune yunoolh'en ka yinkak dune ye' yak'uz ts'ih be hóoduteltsilh. 'Et hoh wheghah whezulh t'eh, 'et dune ndi yun k'ut ndulhcho tso yahutelhtuk. 'Et yinkak dune ye' whuz de úyalh hiyuntelh'ilh. Kw'us k'ut yak'uz ts'ih hatéyalh. Yedezti, 'i 'ink'ez ye ulhtus, 'i be' tenilh. ³¹Be ts'ujih, 'i tube cho be' duts'o hoh bulizas whuz haóobutelh'alh. 'Utahálya, 'en ts'iyawh 'ilhunaooohootélelh. Diwh hukw'un'a hutedulh 'ink'ez yaz ndulhcho notedulh. 'Et ndulhcho hoh 'ilhunaooohootélelh.”

Mai, fig hiyulhni, buduchun, 'i be nawhutnuk be whuts'odul'eh

³²“Ndi mai, fig hiyulhni, buduchun, 'i be nawhutnuk be whuts'odul'eh. Ndi 'i 'int'ah, buzooschum 'ulghih teh, 'Aw 'et but'an whulhlh'ih, 'i bugha t'ewhunáhzun 'aw 'et dain nilhdukw suli. ³³Nuhwheni chah whuz na'a zeh ndi ts'iyawh nuhwhudusni. 'Et hoh nket'ah nulh'en 'aw 'et t'ewhunóh'zin, 'en nuhweghah. 'Ants'ih ndati siyin li'hoont'ah. ³⁴Alha ts'ah'un na'a 'ún whudusni, k'an ndoh whudezulh 'aw yachahútesdla, 'et ndi ndótenilh ts'iyawh 'et lhawhúdatenilh, 'et whuts'un. ³⁵Yaz 'ink'ez ndi yun k'ut 'i chah hoolah whutele. 'Et whunts'ih ndi sughunek 'aw hoolah chatesdle.

³⁶Ndet dzin 'ink'ez nts'oh whugha whudezulh 'uwhtutenilh, 'aw dune nt'echaonízun. Lizas yak'uz hudelhts'i, 'en whunts'ih 'aw nt'ehonízun. Se'abá yak'uz usda, 'aw 'en zeh nt'eeoninzun. ³⁷'Et hoh da Noah khuna da, dune dahant'e, 'et whuz na'a zeh 'uwhtét'ilh hoh yinkak dune ye' whusanátedalh. ³⁸Soo cho whunulh'en, yinkak too be' whutenilh da, whutsuh da, ts'iyannah 'a'alh 'ink'ez 'uhutnai. Dune 'ink'ez ts'ekoo bulh lhgho delhts'i, Noah ts'i cho be teyalh 'et whuts'un. ³⁹Dune 'aw t'ehonízun nket'ah too hadutébilh. 'Aw 'et hadámbun hoh ts'iyawh too hubangan. 'Et whuz na'a zeh yinkak dune ye' whusanátedalh t'eh, 'et ndótenilh. ⁴⁰'Et dzin nanah, 'en haniyeh k'et 'uhut'en. 'Ilhunuh, 'en hitéllhcholh

'ink'ez 'ilhunuh 'aw 'et tedalh. ⁴¹ Nanah hite'ulh, 'i hidunulhduz. 'Ilhunuh hitélhcholh 'ink'ez 'ilhunuh 'aw 'et tedalh.

⁴² 'Et huwa soo cho huwahli! Nts'oh huwa whezulh hoh nuhMoodihti whusatayalh 'aw nt'oonuzahzun. ⁴³ 'Et ndi nuwheni taonahle, ndun bukoo moodih, nts'oh huwa whudezulh undunut'ih whusatayalh, 'et t'ewhunizun t'eh, 'et soo ts'ah'un da huwole, 'ink'ez 'aw hikoo da'óoyis ghaít'ah. ⁴⁴ 'Et huwa nuwheni chah lhadóoht'e. 'Alha nts'oh huwa whudezulh, 'et buka tsih chawhahlih, 'et yinkak dune ye', 'et whusanátedalh.”

'Ulhna ts'ah'un 'int'ah

⁴⁵ “K'us ndan 'ulhna, 'en ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez whunih 'int'ah? 'en 'int'ah, bumoodih dich'oh 'en 'onghunnah 'ulhna bukoo humoodih yutelhtsilh. 'Et soo hoh hite'alh, 'i hubughaite'alh. ⁴⁶ 'Et bumoodih whusanaja teh 'ink'ez 'ulhna whuz na'a nduja, 'en degha nus hoonzoo buts'uwhélt'sulh. ⁴⁷ 'Alha 'ún whudusni, ndai yit'i, 'i chah ts'iyawh k'une'yul'en yutelhtsilh. ⁴⁸ 'Et whunts'ih ndun be 'ulhna ntsi' dich'oh budzi yuh 'et ndunizun, ‘SMoodih sa sla whusanádaih.’ ⁴⁹ 'Et khunyaz 'onghunnah dudulh 'ulhna hububeyih, 'ink'ez tatnai chah hubula whe'ni'al 'ink'ez hubula tawhénitnai. ⁵⁰ Ndet dzin ndun bumoodih whusanátedalh 'ink'ez nts'o huwa 'uhunit'oh utenilh 'aw t'ewhunizun, 'et wheghah 'uhunet'oh whusanátedalh. ⁵¹ 'Et lhulcho lhk'ube' yutelht'oh 'ink'ez ndunnah duba nahudzoo 'en hubuts'itekulh, 'i bulah buts'itekulh. 'Et whuz na'a tso bulh dughoo lhidutelhk'us.”

Ndi be nawhutnuk 'i be whuts'odul'eh, 'i lanezinah t'etdukah 'en dune t'ehunizun, skwunlanah, 'en huwhunih 'ink'ez skwunlanah, 'en huwhusnik 'et hubugha

25 “Yak'uz nts'e hubudayi cho usda ndi yun k'ut whusawhélts'ut teh, 'et ndez na'a ndótenilh, lanezi t'etdukah 'en dune t'ehunizun, ndi kwun be whét'en, 'i hiyilhchoot 'ink'ez ndun dune 'at tet'ilh 'az 'et hibalh'i. ² Skwunlanah, 'en huwhunih 'ink'ez skwunlanah, 'en huwhusnik. ³ Ndunnah huwhusnik ndi too dezk'un hit'i 'et whunts'ih ndi too dezk'un hiye náhitelhdzoh, 'i hi'et 'uja. ⁴ 'Et huwhunih 'en too dezk'un denáhitelhdzoh,

'i chah hitez'ai. ⁵'Et 'at tet'ilh sa sla whusayih. 'Et ts'iyawh nehunentsai 'ink'ez ts'iyawh bulh buk'eóodilts'ut hoh nahunéstez.

⁶Tuzniz bat'en 'ilhunuh hahuyih, 'Aw 'et 'at tet'ilh 'az de íyalh. Dinadahdelh 'ink'ez bududéhdelh!'

⁷'Et ndunnah t'etdukah ts'iyawh dihudíndel 'ink'ez too dez k'un, 'i ts'iyawh nahídulhk'an. ⁸Huwhusnik, 'en ndunnah huwhunih hubuhutni, 'Too dez k'un neghanúlhdzeh, netoo dez k'un 'aw 'et bé haooduk'aih!'

⁹'Et ndunnah huwhunih, 'Awundooh!' hutni 'Nuhgha nidulze t'eh, nuhwheni 'ink'ez nuwheni chah 'aw neba soo cha'iltsuk.' 'Et hubuhutni, 'E'óoket ts'ih whuz ahdulh, 'ink'ez nuhwhenich'oh 'óohket.'

¹⁰'Et whuz whehandel, 'at tet'ilh buk'elh'at whusaínya. 'Ink'ez ndunnah yuba lhadint'ah, 'en na'hutet'alh ts'ih hiyúlh danindel, 'ink'ez ndati daná'hudentan, 'ink'ez dána'hude'ai.

¹¹'Et hukw'elh'az ndunnah t'etdukah huwhusnik whusánahedel hoh, 'Nemoodih, nemoodih, neba dana'dutintih!' hiyulhni.

¹²'Et ndobúlhni, 'Alha 'aw nt'enwhunuzúszun!'

¹³'Et whuz na'a nuhwheni chah soo cho huwahli! 'Alha ndet dzin 'ink'ez nts'oh whugha whezulh hoh yinkak dune ye' whusanatedalh, 'aw dune t'eeonízun hoolah.”

Dune dude 'ulhna, ndai yít'i, 'i butl'ayánla, 'et yak'uz hubudayi cho usda ndult'ah be nawhutnuk

¹⁴“Yak'uz ndet hubudayi cho usda, ndi yun k'ut whusawhélt's'ut teh, 'et whuz na'a ndótenilh, ndun dune dukeyah huwu teyalh. 'Et teyalh whutsuh dude 'ulhna 'anilh hubudani. Ndai yit'i, 'i hubutl'ayánla. ¹⁵'Ilhunuh skwunlai sooneya dezti, 'i yutl'aina'ai. 'Et 'ilhunuh chah nankoh sooneya dezti, 'i yutl'ainanzai. 'Et doochah 'ilhunuh 'en 'ilho zeh yutl'ainanzai. 'Ilhunuh hinli hoh nts'ena'a soo hoonzoo hukw'un'a hiye' whutelilh, 'et wheni butl'ainanzai. ¹⁶'Et hukw'elh'az 'aw 'et whinya. 'Et 'ilhunuh skwunlai yutl'ainanzai, 'en 'onus 'un skwunlai uneltsuk, 'i ye na'yínla. ¹⁷'Et whuz na'a zeh 'ilhunuh 'en nankoh yutl'ainanzai hoh nankoh ye yúba na'yínla. ¹⁸'Et whunts'ih 'ilhunuh lhuk'i zeh yutl'aina'ai, 'en yun hahónkai 'ink'ez whuz dumoodih buzooneya yuntel'h'i.

¹⁹'Et hukw'elh'az sa inle hoh ndunnah 'ulhna hubumoodih whusanája. 'Et nahooté'alh hukwa'ninzun nts'ena'a dahiyínla. ²⁰'Et ndun skwunlai

yutl'ainanzai, 'en skwunlai be 'onus 'un unelts'uk, 'i yuba whusanáinanzai. 'Et ndiyulhni, 'Sumoodih skwunlai sooneya dezti, 'i stl'ananzai. Nah! Nilh'en skwunlai be 'onus nus mba na'usdla.'

²¹'Et bumoodih ndiyulhni, 'Tube soo 'inja! Nyun tube inzoo. Nduhóolhcho k'une'nyutelh'en. Nyun tube 'ulhna unzoo inli. 'Et hoontsoolyaz k'une'nyutelh'en inle. 'Et k'an n'un hoh lhai ghu tanleh. 'Anih! Ndai nyumoodih ye hoont'i, 'i nyun chah be hóotant'i.'

²²'Et 'ilhunuh nankoh sooneya dezti, 'i yutl'ainanzai, 'en chah whusainya. 'Et ndiyulhni, 'Sumoodih nankoh sooneya dezti, 'i stl'ananzai. Nah! Nilh'en nankoh be 'onus nus mba na'usdla.'

²³'Et bumoodih ndiyulhni, 'Tube soo 'inja! Nyun chah tube inzoo. Nduhóolhcho k'une'nyutelh'en. Nyun chah tube 'ulhna unzoo inli. 'Et nyun chah hoontsoolyaz k'une'nyutelh'en inle. 'Et k'an nyun chah n'un hoh lhai ghu tanlelh. 'Et nyun chah 'anih! Ndai nyumoodih ye hoont'i, 'i nyun chah be hootant'i.'

²⁴'Et doochah 'ilhunuh 'ilhuk'i sooneya dezti yutl'ainanzai, 'en chah whusainya 'ink'ez ndi yúlhni, 'Sumoodih t'oonuszun nyun 'aw t'echa'nínzun 'unint'ah. Nts'e 'acha' ninlel 'et whunts'ih 'et ha'ninle. Nts'e haneyeh whuyúchaninlel 'et whunts'ih 'et chah ha'nínle. ²⁵Tube whenlhujut 'et huwa ndi sooneya dezti yun yuh ts'ih ntélh'i. Nah! Nilh'en ndi stl'ana'ai, 'i ntl'ananús'aih.'

²⁶'Et bumoodih 'uyúlhni, 'Nyun nínssi' 'ink'ez tsi'dintnik 'ulhna 'int'ah. 'Alha t'ooninzun nts'e 'acha' nuzusdla, 'et whunts'ih 'et chah ha' nusdle. 'Ink'ez nts'e haníyeh whucha'núsdllel, 'et whunts'ih 'et chah ha' nusdle. ²⁷'Et huwa hoh da ndez na'a njan ndónleh huba' hoont'ah. Ndi uszooneya ntl'anadzai, 'i sooneya lkh'enadunudzih, 'en butl'achainuzínzai. 'Et t'eh da uszooneya 'onus nus unelts'uk, 'i be na'óotneh wule da.'

²⁸'Et huwa ndobúlhni, 'Ndunnah ndi uszooneya dezti, 'i bugha nailhúhoot. Ndun lanezi sooneya dezti, 'i yit'i, 'en bugha inéhzaih. ²⁹'Et ndan yulah zeh ut'i, 'en 'onus nus lhai bughaitélt'sulh. 'Et whuz na'a lhai tet'ilh. 'Et whunts'ih ndan ntsoolyaz ut'i, 'i whunts'ih bughunayutéelchulh. ³⁰'Aw 'et ndun 'ulhna ntsi', ulhchoot 'ink'ez 'az tsahólhgus yuh ts'ih téhnoh.' 'Et whuz tso bulh dughoo lhudoolhk'us sih.'"

**Yinkak dune ye' whusanátedalh teh, 'et t'eh yinkak
dune, 'en ts'iyawh huba nahuteyeh**

³¹ “Aw 'et yinkak dune ye' nket'ah buts'uha'ánduz hoh whusanátedalh teh, 'et ndunnah lizas lubeshi bughoh hoolah, 'en hiyulh whusanátedulh. 'Et 'ink'ez yuk'usda cho dezti, 'i k'ut nanátl'adutedalh. ³² 'Et 'ink'ez yinkak dune, 'en ts'iyawh hibut 'ilhunaooobuhootélelh. 'Et sheep ghunli k'una'a sheep, 'i sbai tahanaítelelh. ³³ Sheepyaz 'en nalnih ts'un ts'ih nebutelelh. 'Ink'ez sbai 'en 'íntl'as ts'un ts'ih nebutelelh.

³⁴ 'Et hubudayi cho 'et ndunnah nalnih ts'un ts'ih 'int'ah 'et whuz na'a ndubudutenilh, ‘Nuhwheni se'aBá dega nus hoonzoo nuhghá whulst'ut ahli. 'Et huwa 'anih! Ndi yun 'utelnilh whutsuh, ndet hubudayi cho yak'uz úsda, 'et ndet nuhwhuba lhaoodinla, 'et k'an zeh nuhtl'aootelts'ulh. ³⁵ Soo cho whunulh'en, suye'élt'sul hoh 'ates'alh, 'i sugha náh'ai. Ta'oosde hoh ndai tesnilh, 'i sugha náhkai. 'Uts'un whút'en usdli 'et whunts'ih nuhwhukoo ts'ih dásunulhti. ³⁶ 'Aw naih chaúst'i hoh 'enásalhti. Ndusda hoh sts'un nusahdel. Stsak'esida hoh suts'un nusahdel.'

³⁷ 'Ink'ez ndunnah ts'ah'un 'int'ah hiyoodutélhkut, ‘NeMoodihti nkeda nye'élt'sul hoh nts'a'en 'ink'ez tá'alh, 'i ngházni'ai? 'Ink'ez ta'óonde hoh tantnilh, 'i nghaznínkai? ³⁸ 'Et nkeda 'uts'un whút'en inli hoh dánt'sunilhti inle? K'us naih chaint'ih hoh naih ngházniinla inle? ³⁹ Nkeda ndinda hoh nts'unálh'en k'us tsak'esinda hoh nts'un nuts'uzdel inle?’

⁴⁰ 'Et hubudayi cho njan ndoh dúbudutenilh, ‘Alha, 'i be 'ún whudusni, ndunnah sulhutsinkah, ndunnah 'aw ncha chailah, 'en 'ilhunuh whunts'ih whuz na'a 'et ndóbahla t'eh, 'et si 'usáhla ho' hoont'ah.’

⁴¹ 'Aw 'et ndunnah 'intl'as ts'ih 'int'ah, ndez na'a ndo ba duténilh, ‘Ndai Yak'usda ye hunilch'e, 'i nuwhulh 'int'ah sahli! Sch'a nanahdelh! 'Aw 'et ndi kwun 'aw nachanusne, 'i netsudule bulizas huba 'uhóolya, 'et nuhwheni chah whuz tehduh! ⁴² Suye'élt'sul inle 'et whunts'ih 'aw tes'alh, 'i sugha chah'al. Ta'óosde 'et whunts'ih 'aw tesnilh, 'i sugha chahkal. ⁴³ 'Uts'un whut'en usdli, 'aw 'et dachasúlhtel. Hoh da 'aw naih chast'ih 'et whunts'ih 'aw be oosda, 'i hoolah naih sugha chahlel. Hoh da ndusda hoh 'ink'ez tsak'esida, 'aw suts'un nuchahdulh.’

⁴⁴ 'Et dez na'a 'uhidutenilh, ‘NeMoodihti nkeda da nts'a'en ho' dini? Nkeda nye'ilts'ul 'ink'ez ta'onde? K'us 'uts'un whut'en inle, k'us be dune

onle, 'i chaínt'ih? K'us ndinda 'ink'ez tsak'esinda? 'Et whuz na'a nts'a'en 'et whunts'ih 'aw hoonliyaz hoh nlacha'ts'ínili dini?"

⁴⁵'Et ndoh budutenilh, "Alha 'i be 'un whudusni, ndunnah sulhutsinkah 'aw ncha chahílah, 'et 'aw 'ilhunuh whunts'ih whuz na'a nuchaoobahlil. 'Et huwa sichah 'aw nduchásahlil li'hoont'ah."

⁴⁶'Et nduhint'ah, 'en 'ilhuz wheni dzuh nahutedoh ts'ih hutedulh. 'Et whunts'ih ndunnah ts'ah'un 'int'ah, 'en 'ilhuz hoh ts'ukhuna hubugha ootékulh."

Jesus whu'ízyaz hikunúta hituzelghelh ka

26 'Aw 'et Jesus ts'iyaintsuk lhadúja yugha hoodul'eh 'et ndobúlhni, ²"'Et t'oonahzun 'aw 'et nat dzin whuz'ai butus lhuseya 'et whunahutelnih. 'Et 'ink'ez yinkak dune ye' 'aw 'et butl'ahitelhtelh 'ink'ez lhdulalhgus k'ehiyutelhtelh."

³'Et soo wheghah whezulh hoh, 'et nahuwhulnuk degha ndoh, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en ts'iyawh náwhulnuk degha nus dezti, 'en Caiaphas hiyulhni, bukoo soo' whulcho 'et 'ilhunahuwutédulh. ⁴'Et 'ilho yahalhtuk 'ink'ez huwhuts'it hoh hoonli hiba' hoonla hoh Jesus hitéhlhcholh 'ink'ez hituzelghelh. ⁵"'Et whunts'ih 'et njan butus lhuseya 'et whutah 'uts'inla t'eh, 'et hukwa dune lhtahahót'alh," hutni.

Datetsah whutsuh ts'eke Jesus k'unuts'újul, 'i yutsi k'eyilhdze

⁶'Aw 'et keyah whuyaz Bethany huwhútini, 'et Simon buka whulhjut ínle, leprosy hiyúlhni, bukoo 'et Jesus yuzih usda. ⁷'Et 'ilhunuh ts'eke bughudaninya hoh 'en ndi tse dezti, 'i Alabaster hiyúlhni, 'i be ndi luboodai 'ulya, 'i ye'alh. Ndi k'unutsutjul sooltsun, 'i tube dezti ho' 'int'ah. 'Et kw'uzdai k'ut na'ut'alh hoh yutsi k'eyilhdze.

⁸'Et ndunnah yugha hoodul'eh hinilh'en hukwa cha'hunízun. 'Ink'ez 'en ndúlhodutni, "'Et di ka ndi 'ants'ih tinta' yulh'ih? ⁹Ndi yoo dezti, 'i bé ts'onket 'ink'ez, 'i ts'iyawh tehel'en, 'en hubugha íts'oodzaih wule da!"

¹⁰'Et Jesus t'oonanzin 'et ndobúlhni, "Ndun ts'eke 'aw buts'áhachaozah'ak. 'Ut'en unzoo, 'i suba 'uyínla ho' 'int'ah. ¹¹'Ahoodhyez tehel'en hubulh áht'ah, 'et whunts'ih si 'ahoodhyez 'aw nohwhulh

cha'tuzest'il. ¹² 'Alha ndi k'unutsutjul sooltsun, 'i 'adutestelh huba suyust'e yuk'eyílhdze hoh 'ut'en. 'Et whuz na'a lhasúdinla. ¹³ 'Alha 'un whudusni ndi yun k'ut ndulhcho ndi khunek unzoo, 'i nudutékat, ndun ts'eke ndet 'uhoonla, 'et hukw'unootitnuk 'et hoh dune yunatelnih.”

Judas 'en Jesus be 'óotekulh hukwa'ninzun

¹⁴ 'Aw 'et ndunnah lanezi 'onus 'at nanah, 'en hubutah 'ilhunuh Judas Iscariot hiyulhni, 'en náwhulnuk bumoodih buts'uwhinya. ¹⁵ 'Et ndobúlhni, “Daltsuk sugha ntéh'alh ndun dune nuhwhutl'aílhti t'eh?” “'Et tat lanezi sooneya, silver,” hiyulhni, 'et unelts'uk hiba hiyoodalhto. ¹⁶ 'Et whuts'un nts'ena'a butl'aitelhtelh 'et hukwunúta.

Jesus 'en yugha hoodul'eh butus lhuséya hubulh na'ut'alh

¹⁷ 'Et k'an 'aw 'et ndi lhes chantíldoh dzin whusawhélts'ut hoh ndunnah Jesus yugha hoodul'eh, 'en highu nindel 'ink'ez huyoodulhkut, “Njan Hubutus Lhuseya 'ute'alh, nts'e mba lhats'odutelilh hukwa'nínzun?”

¹⁸ 'Et ndobúlhni, “Nyooz keyah whuti whuz ahdulh. 'Ilhunuh dune suba ndudóhtni, 'Nehodulh'eh njan ndutni, 'aw 'et suba nilhdukw whezulh. Nkoo ts'ih ndunnah sugha hoodul'eh njan butus lhuseya, 'et 'ilho hubulh whunatelnih.’ ” ¹⁹ 'Ink'ez yugha hoodul'eh Jesus daja hubudani, 'et whuz na'a nduhuja. 'Ink'ez njan Hubutus Lhuseya 'et wheni lhaháduja.

²⁰ 'Aw 'et hulhgha whusahonzut lanezi 'onus 'at nanah yugha hoodul'eh, 'en hubulh natl'adeda hubula na'tet'alh ka. ²¹ 'Et 'uha'alh hubutah ndobúlhni, “'Alha 'ún whudusni njan nuhtah 'ilhunuh whutl'asutelhtelh.”

²² 'Et ts'iyawh ni huzdli, 'ink'ez 'ilhunah hinli hoh hiyoodulhkut, “SMoodihti si tulih sudini?”

²³ 'Et ndobúlhni, “Ndan dules sulh toonayuz'ai, 'en 'utenilh whutl'asútelhtelh. ²⁴ 'Alha yinkak dune ye' nts'ena'a ba 'uk'e'eduguz, whuz na'a 'utenilh datetsah. 'Et dune ndan whutl'ayálhti, 'en dune degha nus hoontsi' bughá ootélts'ulh. Ndun dune 'aw cha'hóolel t'eh, 'et sih 'onus nus buba hózoo wule da.”

²⁵ 'Et Judas, ndun whutl'aitelhtelh, 'en Jesus yoodulhkut, “Rabbi si ih sudíni?” 'Et ndi yúlhni, “Nyunch'oh 'udini.”

Jesus 'udek'elh'az na'ut'alh

²⁶ 'Aw 'et 'uhan'al hoh Jesus lhes yilhchoot. Suchanailya ni hoh tenadedli. Taidalhkut 'ink'ez yugha hoodul'eh hubutaininik. 'Et ndobúlhni, “Úlhchoot 'ink'ez ah'alh. Ndi suyust'e 'int'ah.”

²⁷ 'Et lubot 'i chah yilhchoot 'ink'ez suchanailya ni hoh tenadedli. 'Et ndobúlhni, “Nuhwheni ts'iyawh ndi wahnai. ²⁸ Ndi k'andit khunek 'i suzkai be nuhts'u nahuzíya. Lhanah ba nadútelt'ih. 'Et 'i be bulubeshi huba hoolah natedleh. ²⁹ Njan 'et 'un whudusni, ndi mai too, doochah zeh 'aw chatuzésnil. 'Et whunts'ih ndi mai too k'an, 'i nuwhulh tesnilh. Nts'e se'aBá hubudayi cho unli, 'et whuz lhgha dahdel, 'et dzin nuhwhubulh tesnilh.”

³⁰ 'Et Yak'usda buyun be héjun 'ink'ez ndoh dzulhyaz k'uz Olive hiyulhni, whuz whehandel.

³¹ 'Aw 'et Jesus ndobúlhni, “K'an 'ulh'ek nuhwheni ts'iyawh skahóoyatehle. Ndez na'a 'uk'e'edúguz hoh ndutni,

‘Sheep ghunli, tuzelghelh huba whutl'aitelhtelh.

'Ink'ez 'et sheep ts'iyawh lhtatelh'us.’

³² 'Et dinadusja hukw'elh'az t'eh, 'et yun k'ut Galilee ts'ih nuhwhutsah tesyalh.”

³³ 'Et Peter ndi yúlhni, “'Et ts'iyawh nyun nkayahutele, 'et whunts'ih si 'aw nkayáchatuzésdle.”

³⁴ 'Et Jesus njan ndiyulhni, “'Alha, 'i be 'un nyudúsni, 'et k'an 'ulh'ek ligok dune 'uduténilh whutsuh, 'et tat t'echasunuzínzun dutanilh.”

³⁵ 'Et Peter 'utni, “Nyúlh datesah t'eh, 'et whunts'ih 'aw t'echanyunuzúszun doosni ghaít'ah.” 'Et 'onghun yugha hoodul'eh, 'en chah whuz na'a zeh 'uhutni.

Jesus Gethsemane 'et tenadedli

³⁶ 'Et 'ilhunuh haniyeh k'et Gethsemane huwhútni ts'ih whuz hunindel hoh Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Nuhwheni njan delhúts'i. 'Et si ye'at tenadutesdli.” ³⁷ Peter 'ink'ez Zebedee buzkeh, nanah, 'en hubilhchoot 'ink'ez dulh whebeldel. 'Aw 'et tso cho buk'édilts'ut 'ink'ez budzi tube yuk 'uja. ³⁸ 'Ink'ez ndobúlhni, “Suzul tube tso suli k'et 'aw 'et datesah li'ust'ah. Njan delhúts'i 'ink'ez sula huwahli.”

³⁹ 'Onus'unyaz whinya hoh 'et nachaneti 'ink'ez tenawhéndunidli 'ink'ez njan ndutni, “'ABá ndi lubot be dzuh nuteszut, 'i whuz na'a 'int'ah t'eh, 'et whute senghólts'it. 'Et whunts'ih 'aw si hukwa'nuszun k'una'a ilah. Nyun hukwa'ninzun hukw'un'a 'et 'uhóneh.”

⁴⁰ 'Et ndunnah yugha hoodul'eh nahunistez hoh bughunanja. 'Et Peter ndiyulhni, “'Aw ih lhuk'i hukw'e'uhunint'o whuts'un sula ghónle ghaít'ah? ⁴¹ Tink'us nín't'uk whuch'a howinli 'ink'ez tenadinli! 'Alha dune yéghah whuz na'a hukwa'ninzun, 'et whunts'ih buyust'e laít'ah.”

⁴² 'Et doochah zeh whulh nat bugho whenaja tenadutedli ka. 'Et njan ndutni, “'ABá ndi lubot ts'iyawh usnai t'eh, 'et k'an zeh sughu natalcholh. 'Et whuz na'a zeh hukwa'ninzun t'eh, 'et ndó hot'e.”

⁴³ 'Et doochah zeh nahuneztez hoh bughunanja. Bulh huba yilhtus k'et 'aw hitó'en ghaít'ah. ⁴⁴ 'Aw 'et bugho whenaja 'ink'ez whulh tat, 'i khunek 'i be zeh tenadedli.

⁴⁵ 'Aw 'et yugha hoodul'eh bughunanja 'ink'ez ndobúlhni, “'Awhuz nalhúyis 'ink'ez sahtez hó ih aht'ah? Soozélhts'ai 'aw 'et suba whusawhélts'ut. Yinkak dune ye' 'en ndunnah lubeshi 'uhulh'en, 'en butl'asátelhtelh. ⁴⁶ Soo 'a dinadahdelh! 'Aw 'et uztoodelh sih! Whunulh'en ndun butl'asútelhtelh, 'aw 'et seghah uyalh!”

Jesus 'aw 'et hiyílhchoot

⁴⁷ 'Awhuz yalhtuk hoh 'et khunyaz Judas, 'en whusainya, 'en ndunnah lanezi 'onus 'at nanah whuhél'a, 'en ndun 'ilhunuh 'int'ah. 'En bulh lhanah dune yulh whusaindel. Bulunah soh cho nuhule, 'ink'ez bulunah be netunuzdult'o nadule. Náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh, 'en whusaoohábahalh'a. ⁴⁸ 'Aw 'et ndun Jesus hubutl'aitelhtelh, 'en 'ilhunahuwésdel ndobúlhni, “Ndan nandunests'ooz, 'en 'udúsni. 'En 'ahoh olhchoot!” ⁴⁹ 'Et 'ahoh Jesus yughu ninya hoh “Dahooja Rabbi,” yulhni 'ink'ez 'en naindunants'ooz.

⁵⁰ 'Et Jesus ndutni, “Sulh dune di ka whusainya?” 'Aw 'et whusahandel 'ink'ez Jesus 'aw 'et hiyílhchoot.

⁵¹ 'Et khunyaz 'ilhunuh Jesus yulh 'int'ah ndi soh cho hayálhtsus 'ink'ez náwhulnuk degaha nus dezti be 'ulhna, 'en yudzo yuts'ah habé' yalht'o.

⁵² 'Et Jesus ndiyulhni, “Nyoo soh cho t'unádintih! 'Alha ndunnah 'et nduhút'en, 'en 'et hukw'e dahutetsah. ⁵³ 'Et si hukwa'nuszun t'eh, se'aBá

oodalhkut t'eh 'ink'ez k'an 'ahoh 70,000 lizas 'onus 'un 'uhuneltsuk, 'en da sts'o tl'aboolelh wule da sula hudenilh ka. 'Et 'aw t'oonuzínzun hoh 'int'en. ⁵⁴'Et zeh ndust'en t'eh, nts'ena'a Yak'usda bughunek lhadútenilh? Nts'ena'a sts'un dawhut'ih, 'et whuz na'a 'uhóneh huba' hoont'ah.”

⁵⁵'Aw 'et wheghah 'uhunet'oh hoh Jesus 'ilhunahuwésdel ndobúlhni, “'Et di ka soh cho 'ink'ez be netunuzdult'o chah nudáhle 'ink'ez 'undunaht'ih hukw'un'a'a skaootéhdel? Dzin totsuk luglez whucho 'et nuhwutah sída 'ink'ez whunohodulh'eh. 'Et whunts'ih 'aw chasúlhchulh. ⁵⁶'Et huwa, nus whunilh'en bube' dustl'us hukw'e'edúguz, 'et ts'iyawh lhawhúdutenilh.” 'Aw 'et higha hoodul'eh, 'en whulahúdetnik 'ink'ez highut sitélhdel.

Jesus naheyelh hububut ninínya

⁵⁷'Aw 'et ndunnah Jesus hiyilhchoot, 'en náwhulnuk degha nus dezti, Caiaphas hiyulhni, ghu hinílhiti. Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh chah, whuz 'ilhunahuwésdel. ⁵⁸'Et Peter 'onus niz de hubuneyalh hoh náwhulnuk degha nus dezti bukoo whuna'nezdútl'oo whuz níbunenya. Whuz hubughudaninya hoh nélhghel buzih natl'adeda 'ink'ez na'dunildzilh, daootenilh whuntel'h'ilh 'et hukwa.

⁵⁹'Et náwhulnuk bumoodih, 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'ink'ez nahuheyelh chah, 'en ts'iyawh hoonliyaz whuts'it hubugha highu nahó'alh hukwa'hut'en hituzelghelh ka. ⁶⁰'Et whunts'ih 'aw hiyulh náho'alh hoolah. Lhanah dune whusahándel 'ink'ez huwhuts'it be highu yalhtuk. 'Et whunts'ih 'awhuz hoonli hiyulh nachawhus'ai. 'Et khunyaz nanah dune huwhuts'it whuz haha'az ⁶¹hoh nduhútni, “'Et ndun dune 'utni Yak'usda hubuluglez whucho hoolah whutelhtsilh 'ink'ez tat dzin whutah 'udun na'whutelilh ni,” hutni.

⁶²'Aw 'et náwhulnuk degha nus dezti didinya 'ink'ez Jesus yoodulhkut, “'Aw ih daja chadáhni? Daja hutni 'et hubugha daja ninzun?” ⁶³'Et Jesus 'aw nt'edusnih. 'Et náwhulnuk degha nus dezti, 'en 'uyulhni, “'Ndun Yak'usda khuna, 'en be nyudusni yatalhtuk huba' hoont'ah. 'I be mba nahutedeh. Nedini Christ Yak'usda buYe', 'en ih 'unint'ah?”

⁶⁴'Et Jesus ndiyulhni, “'Nyunch'oh 'et 'udíni. 'Et njan hubugha nohwhulh yalhtuk, nk'atlih t'eh yinkak dune ye', 'en ndun be hoolhtus, 'en nalhnihts'ih yughu usda, 'et whuteh'ilh. 'Ink'ez kw'us k'ut ndus de hatéyalh, 'et chah whuteh'ilh.”

⁶⁵ 'Et náwhulnuk degha nus dezti ye usda, 'i bubut gha lhts'e yalhch'ul 'ink'ez 'utni, “Yak'usda ch'a detni hoh yalhtuk. 'Aw 'uyoon nedóni hukwa cha'uznízun. K'an whunulh'en Yak'usda ch'a detni ts'iyawh nuhwheni nuhnalh 'utni. ⁶⁶ Daja nahzun?” 'Et 'uhutni, “Daóotsah huba 'uhoont'ah!”

⁶⁷ Hinen ts'ih huyoodunuzewh. Huyoolhchis 'ink'ez bulunah hiyoonukat. ⁶⁸ 'Et whuz na'a nduhíyulhni, “Neba nus whutan'ilh. Nyun 'int'ah Christ inli t'eh, ndan 'unyinla nyunézkuk?” hiyúlhni.

Peter 'utni, “Jesus 'aw t'echanuzúszun”

⁶⁹ 'Et Peter n'az whuna'nesdútl'oo whez ts'ih usda hoh ts'ekeyaz yughu ninya. 'Ink'ez ndiyulhni, “Ndun Jesus Galilee whut'en, nyun chah bulh 'int'en inle!”

⁷⁰ 'Et ts'iyawh hububut whuts'oodedlai hoh ndutni, “Daja dini 'aw nt'echaonuzúszun.”

⁷¹ 'Et 'az tíanaja. 'Uyoon ts'eke chah yunilh'en, 'ink'ez hoh nahudelhúya, 'en ndobúlhni, “Ndun 'en chah Jesus Nazareth whut'en bulh 'int'ah inle.”

⁷² 'Et doochah zeh neghan ndoh nalh whuts'oodésdlat hoh ndutni, “Ndun dune 'aw nt'echanuzúszun!”

⁷³ Hukw'elh'az ndunnah yuzih nuhudelhúya, 'en highu nindel hoh 'uhiyúlhni, “Alha ndunnah yulh 'uhant'e, 'en nyun chah 'ilhunuh 'int'ah. Nts'ena'a yailhtuk, 'et huwa t'ents'unínzun.”

⁷⁴ 'Et Peter ndutni, “Yak'usda sts'e'telhtsus 'aw ts'ah'un cha'duzusnih t'eh, ndun dune 'udáhni, 'aw t'echanuzúszun.” 'Et 'ahoh ligok dune 'udéja.

⁷⁵ 'Et Jesus daja ni 'et Peter whunalnik hoh njan ndutni, “'Et ligok dune 'uduténilh whutsuh, tat 'aw t'echasunuzinzun dutenilh.” 'Et 'az whenaja 'ink'ez tube cho howintse.

Jesus, 'en Pilate but ninínya

27 'Et 'om bun bundada 'uda náwhulnuk bumoodih, 'en ts'iyawh, dune netsuh whudelhdzulh, 'en chah, 'en Jesus hich'a detni hoh howu yahalhtuk hituzelghel hukwa. ² 'Et Jesus hiyulhghel 'ink'ez yun k'ut whumoodih, 'en Pontius Pilate hiyulhni, hits'un hinilhti.

Judas tsená'usduguz

³'Et ndun whutl'ayálhti, 'en Judas hiyúlhni, 'aw 'et Jesus datetsah huba ba nahisda hoh, 'et nt'eoonanzin hoh tube budzi nduda suli. 'Et ndi tat lanezi sooneya silver hiyulhni, ndunnah náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, buba whusanáyandzai. ⁴'Et ndobúlhni, “Njan ndusja hoh tinta' nust'en. Ndun dune nuhts'un whutl'aílhti, 'en 'aw tinta cha'ft'il.” 'Et 'uhiyúlhni, “Nuwheni neba cha'hóot'ah. Nyunch'oh zeh mba' hoont'ah!”

⁵'Et ndi tat lanezi silver ts'utni, 'i sooneya luglez whucho yun hububut nayántsut. 'Et 'ink'ez 'az whenaja 'ink'ez tsená'usduguz.

⁶'Et ndunnah náwhulnuk bumoodih ndi sooneya silver ts'utni, 'i hiyilhchoot 'ink'ez 'uhutni, “Dune buzkai suli, 'i 'int'ah. 'Et huwa 'aw Yak'usda ba be 'úzdla, 'i be náts'oodzaih ghaít'ah.” ⁷'Et dich'oh dutah howu yahalhtuk. 'Ink'ez ndan lhez 'oosa' 'ulh'en, ndi sooneya 'i be yun hiyónket. 'I k'ut 'uts'un whut'en wheyóbahule 'et wheni. ⁸'Et huwa soo k'an njan dzin 'et whuts'un ndi yun boozii 'i 'uskai yun hiyulhni. ⁹'Et whuz na'a hoh da ndun nus whunilh'en Jeremiah, daja ni 'et nduhóolcho túne'whust'en 'et lhaóodija njan ndutni, “Ndi sooneya silver ts'utni, 'et tat lanezi 'et unelts'uk ulhchoot. 'Et unelts'uk hiyoodolhto, ndun Israel hits'uhainde, 'en huba k'elhla hiyoolhtsilh. ¹⁰'Ink'ez lhez 'oosa' 'ulh'en, 'en buyun hiyónket. 'Et whuz na'a Moodihti sudani.”

Jesus, 'en Pilate yubut siyin

¹¹'Aw 'et Jesus ndun yun moodih 'en yubut siyin. 'En yun moodih yoodulhkut, “Nyun ih 'int'ah Lizwif hubudayi cho inli?” 'Et Jesus ndi yúlhni, “A, 'alha dini.”

¹²'Ink'ez ndunnah Lizwif bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en hik'eho'alh hukwa'hut'en. 'Et whunts'ih 'aw hoonliyaz cha'dínil. ¹³'Et Pilate yoodulhkut, “'Aw ih cha'duzínts'uk, 'aw daooneltsuk hoh nch'a yahálhtuk?” ¹⁴'Et 'aw lhuk'i khunek be whunts'ih daja chadinil. 'Et hoh yun k'ut whumoodih tube buba hooncha.

Pilate, 'en Barabbas buba yulanadetnik

¹⁵ 'Et nawhudezulh totsuk Lizwif butus lhuseya 'et whunahulnih, 'et whutah yun moodih ndan tsak'esda 'ilhunuh hika' ninzun, 'en ts'iyannah buts'un lanadutetnih. 'Et whuz na'a buk'ah ts'ih 'uhoont'ah.

¹⁶ 'Ilhunuh tsak'esda, 'en Barabbas hiyulhni, ts'iyannah t'ehinínzun. ¹⁷ 'Et ts'iyawh 'ilhunahuwéedel hoh Pilate huboodulhkut, “Ndan nuhwhuba bulanadutesnih hukwa'nahzun, Barabbas k'us Jesus, 'en Christ hiyulhni?”

¹⁸ T'eeoninzun 'oolnih bugha butl'ahíyalhti.

¹⁹ 'Et Pilate dune ba nahedilh, 'i kw'usuda k'usda hoh bu'at 'en khunek yuts'ó tl'aida'ai, 'et ndiyulhni, “Ndun dune 'en ts'ah'un 'int'ah. Hoonliyaz onleh gunih! 'Alha k'an dzin 'en bugha huwu nusíti 'et hoh dzuh nusízut.”

²⁰ 'Et ndunnah náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en 'ilhunahuwéedel ba hubahoont'i 'et whuz na'a 'uhóoneh ka, 'en Pilate, Barabbas yulanadootnih 'ink'ez Jesus hoolah hiyoolhtsilh.

²¹ 'Aw 'et yun moodih 'en huboodulhkut, “Ndunnah nanah, 'en k'us ndan nuhwhuba bulanadutesnih hukwa'nahzun?” 'Ink'ez 'et 'uhiyúlhni, “Barabbas.”

²² 'Et Pilate ndobúlhni, “'Et ndun do, Jesus ndun Christ hiyúlhni, 'en nts'ena'a chah daóosdleh ka?” 'Et 'ilhunahuwéedel nduhíyulhni, “Lhdulalhgus kélhtih!”

²³ 'Et yun moodih 'et ndutni, “Di ka? Ndet hoh tinta' 'ant'en?” 'Et whunts'ih sulyehúdelya, “Lhdulalhgus kélhtih!” hutni.

²⁴ 'Et Pilate t'ewhunínzun 'aw hoonliyaz 'uhooleh ghaít'ah. Ndunnah 'ilhunahuwéedel 'aw 'et lhtahotét'alh li'hoont'ah. 'Ink'ez 'ilhohuwezdel hububut too be lana'elde 'ink'ez ndobúlhni, “Ndun ts'ah'un dune buzkai but'aghóosnalh hukwa cha'nuzúszun. Nuhwhenich'oh zeh nuhwhuba 'uhoont'ah.”

²⁵ Ts'iyannah dune 'et nduhútnei, “Nuwheni ts'iyawh neuzkeh tubulh buzkai whuteleh, 'et nek'éholts'it!”

²⁶ 'Aw 'et Barabbas buba yulanadetnik 'ink'ez Jesus hiyolhtsus. 'Et hukw'elh'az butl'ayálhti lhdulalhgus k'ehíyoolhtelh ka.

Nehughan Jesus highu nolhéya

²⁷ 'Aw 'et yun moodih 'en nehughan huwhut'i, 'en Jesus hiyílhchoot 'ink'ez bukoo ts'ih whehíyalhti, 'et Praetorium huwhútni. 'Et ts'iyawh ndunnah nehughan Jesus higha' wezguz. ²⁸ 'Et hinaih hits'u húnuhuyulhch'ul hoh nalhti dulk'un, 'i be híyalhti. ²⁹ Whuscho nahinelhbaz, 'i hitsi nihída'ai. 'Ink'ez tl'oghazilh nalnih ts'ih hila k'ehídantan. Hubudayi cho k'una'a oot'e ka hitl'ahídantan. Hibut nachánuldulh cha'hiyulh'en. 'Et whuz na'a highudloh. 'Ink'ez “Lizwif hubudayi cho sa cho khona!” hiyúlhni. ³⁰ Highá dizoh, 'ink'ez tl'oghazilh be hitsi oonulht'ah. ³¹ 'Et highudloh 'ustl'e' 'uhudeja hoh ndi nalhti highun náhuyílchoot 'ink'ez dich'oh bunaih be nahíyalhti. 'Aw 'et lhdulalhgus k'ehítelhtelh ts'ih hítelhti.

³² 'Aw 'et Jesus tehínilhti hoh 'ilhunuh dune Cyrene whut'en 'int'ah, 'en Simon hiyúlhni, 'en hidudezdel hoh ndi Jesus bulhdulalhgus buba idantilh hiyúlhni. ³³ 'Aw 'et njan Golgotha ts'uwhútni whuz lhgha hudindel. 'Et ndi khunek “Utsints'un nez'ai,” ni hoh 'utni. ³⁴ 'Et mai too dunink'ooz, 'i 'ink'ez yoo, gall ts'utni, hitaidenla. 'I yulh yootnai hukwa'huyinla. 'Et yálhka 'ink'ez 'aw yootnai hukwa cha'nízun. ³⁵ 'Et lhdulalhgus yehídunilht'o hukw'elh'az hinaih higha 'áinlih. Dahúja 'et hoh da nus whunilh'en nts'ena'a 'udani, 'et ts'iyawh hukw'una'a 'uhooja. Ndez na'a njan dudani, “Ndi sunaih dich'oh lhtahiyulya.

'Ink'ez bulah higha 'ainli cha'hiyínla.”

³⁶ 'Aw 'et nátl'ahudelts'i 'ink'ez highunli. ³⁷ Butsi huwandoh ts'ih lhustelyaz whehindunilht'o. 'Ink'ez ndet hik'ehoo'ai 'et 'uk'e'hanguz. 'Et ndutni,

NDUN JESUS 'EN 'INT'AH LIZWIF HUBUDAYI CHO

³⁸ Nanah 'uhundunut'ih, 'en chah hiyulh lhdulalhgus k'ebuhilhti. 'Ilhunuh nalnih ts'ih, 'ink'ez 'ilhunuh 'intl'as ts'ih. ³⁹ Ndunnah wheghah whehúdelh nodunul'us 'ink'ez hich'a detni hoh yahalhtuk. ⁴⁰ 'Et 'uhiyúlhni, “Nyun 'int'ah luglez whucho nanaóodutanlelh 'ink'ez tat dzin zeh na'whutanlelh dini! Nyunch'oh 'ududílyih! Yak'usda buYe' inli t'eh, ndi lhdulalhgus k'ut buk'ut nanaíndaih!”

⁴¹ 'Et ndunnah náwhulnuk bumoodih, 'en chah whuz na'a zeh highudloh. Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en chah 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, ts'iyawh whuz na'a zeh 'uhutni hoh ndez na'a njan

duhutni, ⁴²“Uyoon ulhyis 'et whunts'ih dich'oh 'aw 'ududoolyih ghaít'ah. Israel but's'uhahánde, 'en ba hubudayi cho unli t'eh, 'et t'eh ndi lhdulalhugus yuk'ut nanaóoja wule da. 'Et t'eh da neba 'alha 'oot'e. ⁴³'En Yak'usda t'anínentan. 'Et huwa Yak'usda yuka'ninzun t'eh, k'an 'ahoh da yoolhyih. 'En 'utni si Yak'usda buYe' 'ust'ah.” ⁴⁴Ndunnah 'uhundunut'ih yuzih lhdulalhugus k'usulhti, 'en chah whuz na'a zeh 'et nduhíyulhni.

Jesus ye khuna, 'i yuladetnik

⁴⁵Dzetniz hukw'elh'az 3:00 bat'en 'ink'ez hulhgha 6:00 bat'en 'et whuts'un ndi yun k'ut ndúwhulcho tsahólhugus sulí. ⁴⁶'Et 6:00 bat'en Jesus tube cho ka' deduja hoh, “Eli, Eli, lama sabachthani?” Ndi khunek, “SuYak'usda, SuYak'usda di ka suladantnik,” ni ho' 'utni.

⁴⁷Bulunah dune 'et nuhúdelhuya hidánts'o 'ink'ez 'uhutni, “Ah! Elijah hahayih hoh 'utni!”

⁴⁸'Et 'ahoh 'ilhunuh whusalgai, 'ink'ez duchun bula'dul'oo, 'i mai too dunink'ooz, 'i ye toonayuztan 'ink'ez nduk Jesus yuzek be naónulhtsul. ⁴⁹'Onghunnah 'uhutni, “Bukaza'ez! Khun sih, Elijah yughu ninya 'ink'ez tulih yoolhyih.”

⁵⁰Doochah Jesus tube cho 'udéja 'ink'ez duyégghah yuladetnik.

⁵¹Khunyaz luglez whucho bez ts'ih hukwadelhchooz 'i lhulcho lhk'énych'ul. 'Et yun chah nughésnai, 'ink'ez tse cho chah lhts'edankat. ⁵²Ts'un k'ut dune 'adinla 'et cha da' dutezkat. 'Ink'ez lhanah dune Yak'usda bube'ildzun, 'en nahunestez inle, 'en dináhudidel. ⁵³'Aw 'et tse be tsak'et ts'ih hanáhedel, 'ink'ez keyah Jerusalem ts'ih whehandel. 'Et lhanah nalhts'et hube hódiltsai, 'et whébunelhthan. Jesus nakhitna hukw'elh'az ndulhcho 'et ndúhooja.

⁵⁴'Aw 'et ndun nehughan bumoodih 'en, 'ink'ez yulh 'uhut'en, 'en ndunnah Jesus yughunli, yun nughéznai 'ink'ez nts'oh tuné'whust'en, 'et honalh'en, 'et hoh tube whehunelhújoot 'ink'ez 'et 'uhutni, “Alha ndun dune, 'en Yak'usda buYe' 'int'ah.”

⁵⁵Lanah ts'ekoo chah 'et nahudelhúya ye'az de whuts'un honilh'en. 'En Galilee ts'ih haháandel 'uhut'en. 'En Jesus whusahínandel 'ink'ez hiba ne'úst'en 'uhint'ah. ⁵⁶'En hubutah Mary, Magdala whut'en, 'en chah 'ut'en, 'ink'ez Mary, James 'ink'ez Joses bulh 'en hube'ama, 'en chah 'ut'en, 'et Zebedee buyekah 'en be'ama chah, 'ut'en.

Joseph, Jesus whuyiyalhti

⁵⁷ 'Aw 'et hulgha wheghah whezulh hoh 'ilhunuh Arimathea whut'en, dune soode'a 'int'ah, 'en Joseph 'uhiyulhni. 'En chah Jesus yugha hoodul'eh 'ilhunuh suli. ⁵⁸ 'En Pilate ts'ih whinya, 'ink'ez Jesus buyust'e yuts'un ka na'dutni dutl'ayóolhtelh ka. 'Et Pilate ndobúlhni, “Jesus buyust'e ndunnah butl'ayúlhtih.” ⁵⁹ 'Et Joseph Jesus buyust'e ndus de hanáyalhti 'ink'ez naih dezti, 'i 'aw chaditsun, 'i yughaiwézdus. ⁶⁰ 'Et dich'oh butse be tsak'et k'an 'uhoonla, 'et bez ts'ih 'et nénilhti. 'Et tse cho be whudanaindunelhmul 'ink'ez whenája. ⁶¹ Mary Magdala whut'en, 'en chah 'et usda. Njan tsak'et huwanch'az, 'et 'uyoon Mary chah 'et usda.

Jesus nts'e whuhíyalhti, ndi tse k'ut whuduná'hudelhdze

⁶² 'Et njan dzenis whuti 'et wheni lhazdutneh dzin 'uhoont'ah. 'Et 'om bun dzin ndunnah náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee chah, 'en ts'iyawh Pilate ts'un whehandel. ⁶³ 'Et ndi híyulhni, “Nemoodih ndun nena'a 'awhuz khuna hoh daja neúlhni, 'et whunats'ulnih hoh ‘Tat dzin inle t'eh dinádtúsdalh,’ ni. ⁶⁴ 'Et hoh nghunek be budóoni njan tsak'et da'dute'a whulh tat dzin 'et whuts'un. 'Et 'aw ndúchainel t'eh ndunnah yugha hoodul'eh 'ulh'ek whusahánde 'ink'ez hiyust'e hindutet'ih tulih. 'Ink'ez ts'iyannah ndoh budóoni ndunnah yaidla hubutah dinadeja ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a 'udek'el'h'az whuts'it, 'i 'udechoo, 'i dega nus 'ultsi' whutéleh,” hiyulhni.

⁶⁵ 'Et Pilate ndobúlhni, “Nuhwheni chah nohowunli aht'i hoh aht'ah. 'Aw 'et nahdulh 'ink'ez nuhwhenich'oh soo duts'o cho hoh dána'deh'aih!” ⁶⁶ 'Et whehánde 'ink'ez ndi tse k'ut whuduná'hudelhdze. 'I be duts'o cho whuzdli. 'Et 'ink'ez howuhinli 'en 'et nibanínla.

Jesus dinadija

28 Nats'ulyis dzin hukw'elh'az hukw'enilghel, 'et 'udechoo dzin, soo haootelh'en, 'et Mary Magdala whut'en 'ink'ez 'uyoon Mary bulh ts'un k'uz huni'az 'ink'ez honilh'en.

² Khunyaz 'ilhunuh neMoodihti bulizas yak'uz hainya. 'Et huwa yun chah nughesnai. Whusainya 'ink'ez ndi tse whudahaidunalhmul, 'ink'ez

yuk'étl'adida. ³Bunen 'ants'ih ditnik kwun nduw'hút'en. Bunaih tsil k'una'a lhiyul. ⁴'Et huwa ndunnah howuhinli nujut k'et hudulduz, 'ink'ez 'ants'ih dune dahuzsai li'huja.

⁵Lizas ndunnah ts'ekoo ndobúlhni, “Nulhújut ilah. T'eoonuszun Jesus ndun lhdulalhgus k'ut dazsai, 'en bukunáhta hó 'aht'en. ⁶'Aw njan hoolah! Dinadeja ho' 'int'ah. Nts'ena'a datenilh ni, whuz na'a dinadija hó 'int'ah. 'Anih, njan whunulh'en, ndet neMoodihti ilhte! ⁷'Et 'a cho whuz ah'us 'ink'ez ndunnah yugha hoodul'eh hubudáhni yaidla tah dinadija hó 'int'ah. Soo zelhts'ai nuhtsuh Galilee ts'ih iyalh. 'Et teh'ilh. Soo cho soo zelhts'ai 'uda ndun whudáni.”

⁸'A tsih tse be tsak'et whuch'a nahúnt'az. Whehnelhujoot 'et whunts'ih 'onus nus huhóont'i cha 'uhint'ah. 'Ink'ez ndunnah yugha hoodul'eh 'en buts'un whuhelgai ndoh buduténilh ka.

Jesus hits'u teni'nildzun

⁹'Et ndunnah yugha hoodul'eh ts'ih he'us hoh khunyz Jesus bududezya 'ink'ez ndobúlhni, “Whunélnik.” Hizih neni'az 'ink'ez hike óontun 'ink'ez hits'u téni' nalhdzin. ¹⁰'Et Jesus ndobúlhni, “'Aw whénulhujut ilah. Sulhutsinkah buts'un naht'us 'ink'ez sba dobudóohni, nuhwheni ts'iyawh Galilee ts'ih toohdelh. 'Et si suhunoolh'en.”

Lhuhúdughan 'en sooneya hubugha hinendzai

¹¹'Aw 'et hutezdel hoh 'et howuhinli bulunah Jerusalem ts'ih hunindel. 'Et whuz hunindel hoh 'et ndunnah náwhulnuk bumoodih, 'en 'et nduhóolcho hubudáni njan ndet dahooja 'et. ¹²'Aw 'et náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh, 'en ts'iyawh 'ilhunahuwésdel 'ink'ez howu yahalhtuk. 'Ink'ez lhai sooneya 'i lhahudughan hubugha hinendzai. ¹³'Et ndo buhútni, “'Et nuhwheni ndez na'a 'udutéhnilh, 'Et 'ulh'ek 'awhuz ts'uztez hoh ndunnah yugha hoodul'eh whusahanel'i 'ink'ez buyust'e neghu hitelhti.’ ¹⁴'Et yun moodih whulh 'údants'o t'eh, soo kháznent'a hoh bulh yats'oolhtuk sih. 'Et t'eh whuz na'a 'aw hoonliyz nuhts'u cha'hosne.” ¹⁵'Et huwa ndunnah lhahudughan ndi sooneya hiyoolhchoot, 'ink'ez nts'ena'a ndo badáni, 'et whuz na'a zeh 'onus 'unah

chah hubudáni. 'Et soo k'an dzin 'et whuts'un, 'et whuz na'a Lizwif dich'oh dutah howu yahalhtuk.

**Jesus yak'uz whenaja whutsuh khunek
netl'aída'ai khunek buk'une'ts'oot'en ka**

¹⁶'Aw 'et ndunnah lanezi 'onus 'at 'ilhunuh 'en yugha hoodul'eh, 'en Galilee ts'ih whehandel. Ndi dzulh k'uz Jesus hubudani, whuz whehandel. ¹⁷Hiyan'en hoh hits'un teni'nalhdzin. 'Et whunts'ih bulunah hubacha'hoot'ah. ¹⁸Jesus hubuts'un whusainya hoh hubulh yalhtuk 'ink'ez njan ndobúlhni, “Yak'uz 'ink'ez ndi yun k'ut 'i ts'iyawh huwandoh 'ust'ah, 'et sutl'awhélts'ut. ¹⁹'Et huwa lhelhts'un keyah whut'en, 'en ts'iyawh buts'un nahdulh 'ink'ez si sugha hoodul'eh hubulhtsi. Se'aBá 'ink'ez 'uYe' 'ink'ez Ndoni, ndi boozu be 'i be too be' butelh'ilh. ²⁰Ndai khunek nuhtl'adá'ai, 'i ts'iyawh hik'une'oot'en hubodoolh'eh. 'Ink'ez sih soo zelhts'ai, 'et dzin whulatah lhaoodija t'eh, 'et whuts'un 'ahoolhyez nohwhulh 'útest'ilh ho' hoont'ah.” 'Et ndoh honeh.

Yak'usda Bughunek Unzoo 'I Mark Yuk'uné'uzguz

(Mark)

John dune too be 'ulh'en 'en Yak'usda bughunek be hubulh yalhtuk

1 Ndi khunek unzoo, 'i khunek 'udechoo, 'i Jesus Christ, Yak'usda buYe' bughu.

²Uda Yak'usda be nus whunilh'en, ndi Yak'usda bughunek bughu 'uk'une'úsduzuguz, 'i 'et njan ndutni,

“ ‘Yak'usda 'ust'ah, sóo zelhts'ai,
'uyoon khunek suba na'á ntsuh tes'alh,
mba lhaoodutelilh 'et wheni.’

³Et keyah, 'aw dune chahóot'ih,
dune 'ultus hahuyih hoh,

'NeMoodihti whuz de uyalh, buti buba lháoodahleh.

Lhuteyalh hoonzoo 'ink'ez lhts'e whudez'a buba whulhtsi,” ni.

⁴Et 'uhóoja John dune too be 'ulh'en, 'aw dune chahóot'ih ts'ih ninya 'ink'ez tube 'obudáni, “Lubeshi whuch'a nuhwhubeni náhandunoohleh, 'ink'ez too be 'oohneh, 'aw 'et t'eh zeh Yak'usda nuhwhulubeshi nuhwhuba 'ún yutelhdulh.” ⁵Ts'iyannah Judea whunat whut'en 'ink'ez Jerusalem whut'en chah hits'un lhgha dindel 'ink'ez John dune too be 'ubulh'en hiyoozélhts'ai. 'Ink'ez hubulubeshi hubugha hunáhuwhulnuk hoh nyo 'et took'oh Jordan huwhút'ni toot 'et John dune too be balh'en. ⁶'Ink'ez John dune too be 'ulh'en khunai^a gha sdútl'oo, 'i ye dune unli 'ink'ez 'uzuz se be sudelhú'oo. Tulk'us cho 'ink'ez honey, 'i ya'alh inle. ⁷Et ndobúlhni, “Dune sk'élh'az whusatéyalh sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw bukechun ketl'oolh buba k'unaídutes'uk 'et whunts'ih huba soo cha'lhútdzoo. ⁸Too be 'un whulh'en 'et whunts'ih ndun dune 'en Ndoni be too be 'un whutelilh 'ink'ez Ndoni nuhyédute'alh.”

---

^a 1:6 Ndi khunai, “camel” hiyúlhni.

Jesus too be 'úlya 'ink'ez netsudúle tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih

⁹Et sa ilah hukw'elh'az Jesus Christ Nazareth ^ats'ih hainya 'ink'ez took'oh Jordan huwhútni toot 'et John dune too be 'ulh'en Jesus too be 'uyínla. ¹⁰Soo Jesus tooz hanaja íbulh, nduk yak'uz dá' dutéžkez whutéłh'en, 'ink'ez Ndoni, dut'aiyaz k'una'a, dove hiyúłhni, ndus de buk'eyít'o. ¹¹'Et 'uwhútni, “Nyun suYe' inli. Tube nk'esi', 'ink'ez tube nyulh hoonúst'i.”

¹²'Et 'ahoh Ndoni 'en Jesus nye'un 'aw dune chahóot'ih ts'ih wheyálh'a. ¹³'Et dit lanezi dzin (40) Jesus 'aw dune chahóot'ih inda 'ink'ez Satan tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih. Khunai tsiyaini 'i chah hoonli. 'Et lizas whusaháandel, 'ink'ez hiba ne'ut'en.

Dinah lhook ka 'uhut'en, 'en Jesus, “Anih,” hubúłhni

¹⁴John dune too be 'ulh'en, tsak'e híya'ai hukw'elh'az, Jesus Galilee ts'ih ninya 'ink'ez hubulh yálhtuk nts'ena'a Yak'usda bukúnewhut'en, 'et hubugha. ¹⁵'Ink'ez 'et 'utni, “Ndi khunek unzoo, 'i 'int'ah. K'an 'aw 'et whusahónzut. 'Aw 'et nilhdukw Yak'usda bukúnewhutet'en ho' hoont'ah. Lubeshi whuch'a nuwhubeni náhandunoohlelh, 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i nuhwhuba 'alha 'oot'e 'ink'ez wúłhchoot!”

¹⁶'Et Jesus bun k'ut Galilee taba nuya hoh nanah lhook ka' hut'en hubunilh'en 'en Simon 'ink'ez bulhutsin Andrew bulh lhoombilh tahíyalhdel lhook ka 'uhut'en hinli 'et huwa. ¹⁷'Et Jesus ndobúłhni, “Suneh'us, dune ka 'ooht'en whunwhudoolh'eh sih.” ¹⁸'Et 'ahoh hubuloombil hiladetnik 'ink'ez hik'ah ts'ih 'uhoot'en ka hiyuntez'az.

¹⁹'Et 'onus'unyaz haháandel 'et 'uyoon nanah lhulhutsinkah James 'ink'ez John bulh Zebedee buye'kah 'en hubutelh'en butsi' bet buloombil nahutl'oo. ²⁰Soo Jesus hubutelh'en ibulh, “Anih,” hubúłhni. 'Aw 'et Zebedee buye'kah Jesus bulh whehá'az. Zebedee 'ink'ez yuba 'ut'en chah 'aw 'et ts'i bet hudélhts'i hoh bughoh whehá'az.

---

^a 1:9 Nazareth, yun k'ut Galilee 'et whuz'ai.

Dune ntsi' buyudínda

²¹ Keyah Capernaum^a huwhútni whuz hunindel. 'Om bun dzin Lizwif nahulyis dzin, 'et Jesus Lizwif hubuluglez 'et bughut danínya 'ink'ez whehubondunilh'i. ²²Dune yudánts'o tube huba hooncha, soo buba 'uhoont'ah k'una'a hoh dune wheoobodalh'i, 'aw Moses be' dustl'us 'uk'une'úsduzuguz buk'una'a ilah 'utni. ²³'Et 'ilhunuh dune hubutah usda, 'en ntsi' nududeh, 'i k'úne' 'ut'en, 'alzul hoh 'utni, ²⁴“Jesus Nazareth whut'en ndet nets'ú hukwa'ninzun? Hoolah netalhtsilh ka ih whusaínya? Ndan ninli t'enyunúszun, nyun Yak'usda ba lubeshi bughuhoolah, 'en 'unint'ah.”

²⁵'Et Jesus hukwa'yudani hoh ndi yúlhni, “T'eduzinih hoh buyáh hanaindaih!” ²⁶'Et ntsi' nudúdeh, 'i ndun dune yukaootelhdzut, 'alzul, 'ink'ez yuyáhanaja.

²⁷Ts'iannah huba hooncha k'et 'et 'ulhódutni, “Dant'un dune 'int'ah, whutsuh da chats'udústs'uk 'et whuneoodulh'eh? Bughunek be whúnujut k'et ntsi' nudúdeh, 'i whunts'ih hik'úne'ut'en.” ²⁸'Ahoh Galilee keyah whuti whunat whut'en Jesus hiyulh údants'o.

Jesus lhanah dune hunduda soo ná'bulh'en

²⁹'Aw 'et Lizwif luglez tínahundel. Simon 'ink'ez Andrew bukoo ts'ih hunindel, James 'ink'ez John bulh chah whuz huni'az. ³⁰Simon bubez kwusuti k'ut sulhti. Buyust'e nezul, 'i be undúda. Jesus whuz ninya ibulh ndi hidáni. ³¹'Et yughu nínya 'ink'ez yula t'az nduk yilhchoot. 'Ahoh ts'eke soo 'uja 'ink'ez hubugha ná'unt'ai.

³²Hulhgha sa yun ts'ih tez'ai hukw'elh'az, ndan húnduda 'ink'ez dunnah ntsi' nudúdeh, 'i k'úne' hut'en chah Jesus gha banínla. ³³Ts'iannah 'et keyah whut'en ndati 'ilhúhowezdel. ³⁴Lhawh dédowh dada, 'i be húnduda, 'en Jesus soo ná'balh'en 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i k'úne' hut'en, 'en chah dune yé hanabunanyoot. Ntsi' nudúdeh, 'i 'aw yahoolhtuk butl'achahóo'al, t'ehinínzun 'et huwa.

---

^a 1:21 Capernaum, yun k'ut Galilee 'et whuz'ai.

Keyah Galilee huwhútni, 'et Jesus Yak'usda bughunek be yálhtuk

³⁵ 'Om bun 'uda 'awhuz hootel'eh whutsuh da, 'et Jesus didinya 'ink'ez 'az whenya. 'Et nyo keyah whuch'a siya, ndet soo nehoolah ts'ih, whuz ninínya. 'Et tenadedli. ³⁶ Simon 'ink'ez dulh 'úhut'en, 'en Jesus híkunuta. ³⁷ Nahuyilhti hoh 'et 'uhiyúlhni, “Ts'iyannah nkúnuta.”

³⁸ 'Et Jesus ndobúlhni, “Uts'un keyah ts'ih chah uztoodelh huba' hoont'ah dune bulh yatelhtuk, 'et huba whusáya.” ³⁹ Galilee ndulhcho nukéhudezde luglez totsuk hubulh yálhtuk 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i dune ye hanábuneyukw.

Dune bukak whulhjut, 'i leprosy hiyúlhni, 'en Jesus soo ná'yinla

⁴⁰ 'Ilhunuh dune, bukak whulhjut, leprosy hiyulhni, 'en Jesus ghu ninya, dugwútsi bé nenínya 'ink'ez yuts'u tédudli dula 'ooneh ka. “Nyun hukwa'ninzun t'eh, be ilhtus, 'i 'int'i, 'i be suná'ilhdeh,” yulhni.

⁴¹ Jesus yugha té'nanzin, yuts'un delhúnik 'ink'ez yut'agheznai. “Hukwa'nuszun, soo na'íntneh,” yulhni. ⁴² 'Et zeh ndun dune bukak whulhjut, 'en soo ná'uja.

⁴³ Jesus khunekti be yulh yálhtuk 'ink'ez 'aw 'et whenáyalh'a. ⁴⁴ Ndun dune natesja 'et Jesus ndi yúlhni, “Soo zelhts'ai, 'uyoon dóni gunih! Inyalh ts'ih náwhulnuk 'en buts'ínyalh 'ink'ez nyunoolh'en. 'Et 'ants'ih soo na'ínja hukw'élha ndet Moses bughunek k'una'a náwhulnuk nts'u húkwa' 'utni, 'i hubugha íon'alh. 'Et ts'iyannah whúntalhtun ts'ah'un soo na'ínja.” ⁴⁵ 'Et whunts'ih ndun dune whenája 'ink'ez ts'iyannah ndo budáni 'onus nus huwe yalhtuk k'et Jesus 'aw keyah dune tunóya ghaít'ah. 'Et n'awh dune chahóot'ih hoh dune unli. Lhelhts'un teh whut'en whuz highu lhk'esúdel.

Dune buyust'e dechadusnik, Jesus soo ná'yinla

2 'Et hukw'elh'az whutezut hoh Jesus koo Capernaum ts'ih lhgha nadija. Ts'iyannah whulh 'úhuduzts'ai. ² 'Et 'ahoh dune 'ilhuhowezdel. Whuz dune lhanah 'ilho daníndel k'et 'aw whuz'ai hoolah, ndati 'i bulh whudezbun. 'Et Jesus Yak'usda bughunek bugha hubulh yálhtuk. ³ Yalhtuk hoh dinah dune, 'en 'ilhunuh dune buyust'e dechadusnik Jesus ts'un hítezkai. ⁴ Whuz dune hulan 'ink'ez 'aw Jesus highah nióodelh ghaít'ah. 'Et nduk bun

'i k'ehiyílhti 'ink'ez soo ndet Jesus 'int'ah bat'en, whuz ndun dune buyust'e dechadusnik ndus de yuk'usti, 'i bulh hukwu hininkai. ⁵'Et Jesus dahóolcho huba 'alha 'uhoont'ah t'eeonínzun, ndun dune buyust'e dechadusnik 'ulhni, “Uski nyulubeshi ts'iyawh mba hoolah suli.”

⁶Bulunah Moses be' dustl'us 'uk'une'úsduzuguz, 'en nyo 'et hudelhts'i 'ink'ez 'uhinínzun, ⁷“Ndan na'dunúdzun hoh 'utni, Yak'usda ch'a yalhtuk. 'Aw dune lubeshi n'un hutooldhelh ghaít'ah, Yak'usda 'en zeh lubeshi n'un yutelhdulh ho' 'int'ah.”

⁸'Et Jesus buyeghah be daja huninzun t'ewhunínzun 'et 'ahoh ndobúlhni, “Dáhoont'ah huwa hoh teh nuní nahzut?” ⁹Ndet degha nus huwa chahóolnah, ndun dune buyust'e dechadusnik 'udutésnilh, ‘Nyulubeshi mba 'un telhdel,’ k'us ‘Dinadindaih 'ink'ez ninya?’ ¹⁰Whunuh whuntelhtun, yinkak dune ye!, 'en njan ndi yun k'ut lubeshi n'un tulhdelh huba' hoont'ah.” 'Et ndun dune buyust'e dechadusnik yúlhni, ¹¹“Nyudúsní, bukw'usinti 'i ilhchoot 'ink'ez nkoo ts'ih naíndalh.” ¹²Ts'iyawh hinilh'en hoh 'ahoh dinadija, yuk'usti, 'i yilhchoot 'ink'ez ts'iyannah nalh whenája. Soo ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez Yak'usda hidálhti 'ink'ez 'uhútni, “Aw whutsuh da 'et nduhoont'ah 'aw chats'uwhes'en.”

Jesus, 'en Levi, “Anih,” yulhni

¹³'Et chah Jesus taba ts'ih lhgha nadija. Hulan hoh highu nindel hoh 'et whubodalh'i. ¹⁴'Et Jesus wheghah uyalh hoh Alphaeus buye' Levi, Capernaum hoonkuti huwunli ka sooneya 'ilhunughesdzaih, 'en Jesus yutelh'en, 'et ndi yúlhni, “Sunanyalh.” 'Et Levi dudinya 'ink'ez yuk'ah ts'ih oot'en ka yuntezya.

¹⁵Hukw'elh'az 'et Levi bukoo lhanah ndunnah sooneya 'ilhughnesdzaih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, Jesus yugha hoodul'eh chah 'et hubula na'ut'alh. ¹⁶'Et Moses be' dustl'us yuk'ununa'úsduzuguz 'ink'ez Pharisee dédowh, Jesus hinilh'en ndunnah lubeshi 'ulh'en, 'ink'ez sooneya 'ilhughnesdzaih hubula na'ut'alh. Ndunnah Pharisee Jesus yugha hoodul'eh hubuhoodulhkut, “Dáhoont'ah huwa ndunnah hubula 'ah'alh?”

¹⁷Jesus hubuduzts'ai 'ink'ez ndobúlhni, “Ndan soo 'ínt'ah, 'aw yoo be duyun ka cha'hunínzun, ndan nduda, 'en zeh yoo be dúyun ka' huninzun. 'Et whuz na'a zeh sichah dune ts'ah'un 'int'ah na'dunúdzun ba whusáchasyal, lubeshi 'ulh'en lht'anahunoodelh hubudutésnilh 'et wheni whusáya.”

Dune saha'húdelya 'et hukwa Jesus hiyoodulhkut

¹⁸Et John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh 'ink'ez Pharisee hubugha hoodul'eh chah sahá'hudelya hoh 'uyoon Jesus highu nindel 'ink'ez 'uhyíulhni, “Et dáhoont'ah huwa John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh 'ink'ez Pharisee hubugha hoodul'eh chah saha'húdelya 'et whunts'ih nyun ngha hoodul'eh, 'en 'aw sahácha'hudilyel?”

¹⁹Jesus ndobúlhni, “Aw ih k'an lghusduke bulh dunekah sahá'hudutelyelh? 'Awundooh! Ndunnah hubughun ts'úzel, ndun dune bu'at whuzdli, 'et hubutah usda t'eh, 'aw sahácha'hudilyel. ²⁰Et whunts'ih whusawhutélts'ulh ndet ndun dune 'at ut'i bughunayítelchulh. 'Et dzin whusawhélts'ut t'eh, 'et sih saha'hudutelyelh.”

²¹“Aw 'ilhunuh naih k'an, 'i naih jut be lhudunoolhkalh ghaít'ah. 'Et ndúja t'eh, ndi naih k'an, 'i be lhts'etech'ulh, 'et nyoo naih jut lhts'ench'ul 'i bulh hanaitech'ulh 'ink'ez 'onus nus hooncha tele. ²²Et whuz na'a 'aw 'ilhunuh mai too, 'awhuz 'ut'en, 'i 'uzus 'ujut, 'i be híyoolhdzeh huba cha'hóot'ah. 'Et nduhiyínla t'eh ndi mai too zus jut, 'i buk'otéltulh 'ink'ez mai too nadutejulh 'ink'ez buzus bulh tinta' tet'ilh. Mai too 'awhuz 'ut'en, 'i uzus k'an, 'i be yóoldzeh huba' hoont'ah.”

Nahulyis dzin hukwa'hoodulhkut

²³Et doochah nahulyis dzin 'uhoont'ah hoh, Jesus 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh tl'o k'ut wheghah hidulh hoh, tl'o mai hoonuye. ²⁴Et Pharisee Jesus 'uhyíulhni, “Nilh'en dáhoont'ah huwa ngha hoodul'eh nats'ulyis dzin 'et 'uhut'en? 'Aw 'et nduhóot'en hubacha'hoot'ah.”

²⁵Jesus ndobúlhni, “Aw ih hukw'e yachalhtih David dája hoh da, yoo'alh, 'i hoolah, yulh 'úhut'en teh buye'élts'ul 'et 'uja, ²⁶Yak'usda bukoo 'et danínya 'ink'ez ndi lhes Yak'usda bugha iní'ai, 'i yu'alh 'ink'ez yulh 'uhut'en, 'en chah hiya'al. Nawhulnuk 'aw 'en zeh hiyoo'alh huba' hoont'ah, 'et whunts'ih David 'ink'ez yulh 'uhut'en chah nduhuja. Hoh da Abiathar 'en nawhulnuk bumoodih unli ho' hooja.”

²⁷Et Jesus ndobúlhni, “Nahulyis dzin dune huba whulhtsi, 'ink'ez dune, 'en 'aw nahulyis dzin huba cha'hílnel. ²⁸Et huwa yinkak dune ye', nahulyis dzin 'et whunts'ih nts'ena'a ne'hutet'ilh hukwa'huninzun huba' hoont'ah.”

Jesus Christ dune bula únduda 'en soo na'yinla

3 'Et Jesus Lizwif hubuluglez ts'ih danínya. 'Ilhunuh dune bula 'aw ye nucha'ust'en, 'et usda. ²'Et Pharisee tube Jesus highunli nahulyis dzin tulih ndun dune ka hoonli nayoolhyih, hukwa hik'ého'alh, 'et hukwa highunli. ³Jesus ndun dune bula ka hoonli 'en 'uyúlhni, “Didinyih 'ink'ez 'udez inyalh!”

⁴'Et Jesus huboodulhkut, “Neghá whunt'ai ih nats'ulyis dzin, hubula 'uts'utenilh k'us 'uts'uduntélhda, uztelhyih k'us hoolah ts'utelhtsilh?” 'Aw dája chahudinil.

⁵Jesus tube hunílch'e hoh hubutunuyú'en tube budzi ndesda, ndunnah stabe hubudzi duts'un. 'Et ndun dune ka hoonli yulhni, “Lhk'ut dughelnih!” Ndun dune 'en lhk'udughellhúnik ibulh 'ilhk'us ts'ih k'una'a soo ná'uja. ⁶'Et 'ahoh Pharisee nyo luglez tínahundel 'ink'ez Herod dédowh bulh highu yalhtuk nts'ena'a Jesus hituzelghelh 'et wheni lhahóduleh.

'Ilhuhowezdel bun k'ut taba hudilhts'i

⁷'Et chah Jesus yugha hoodul'eh tubulh Galilee bun ts'ih lhgha hudindel. Galilee keyah whut'en whuz lhgha hidunindel 'ink'ez lhelhyoo keyah ts'ih huhandel tubulh. Judea ts'ih hahandel chah, ⁸Jerusalem whut'en, Idumea ts'ih haháandel, Jordan took'oh wheghah whut'en, 'ink'ez ndunnah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en chah, ts'iyawh Jesus higha 'ilhuhowezdel lhat tune'út'en hiyulh 'udántso 'et huwa. ⁹Lhanah 'ilhuhowezdel Jesus lhube' hintelhljulh 'et whuch'a yugha hoodul'eh, “Ts'iyaz suba lhadáhleh,” hubulhni. ¹⁰Lhanah hunduda soo na'ubinla 'ink'ez 'uyoon hit'aóonalh hukwa'hut'en, ¹¹'ink'ez ndunnah ntsi' nudúdeh, 'i hubuyudínda, Jesus hitulh'ih teh, hibut nachánuldulh, 'ink'ez hahúzulh hoh 'uhutni, “Nyun Yak'usda buYe' inli ho' 'int'ah.” ¹²'Et Jesus khunekti be ndunnah ntsi' nudúdeh, 'en ndobúlhni, “Khun ndan 'ust'ah doohtni gunih!”

Lanezi 'onus 'at nanah (12), 'en Jesus 'et 'utaháooobanla

¹³Dzulhyaz k'ut nduk whenya hoh ndunnah hubuka'ninzun 'en hubuka'dani 'ink'ez hits'uwhendel. ¹⁴Lanezi 'onus 'at nanah, 'en 'utaháooobanla. 'Et ndobúlhni, “Sulh 'óoht'e ka 'utahanhóla, dune bulh

yátelhtuk ka nuhwutélh'alh, ¹⁵'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i dune buyuh hanainóohyukw 'ink'ez dune soo na'boolh'en, 'et nuhwutl'ahó'ai.”
¹⁶Ndunnah lanezi 'onus 'at nanah, 'en 'utaháooanla Simon, 'en Jesus “Peter” naidútni. ¹⁷James 'ink'ez bulhutsin John, Zebedee buye'kah 'en Jesus Boanerges nabudátni, ndi boozi, 'i “Huhuske” ni ho 'utni;
¹⁸Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus buye', Thaddaeus, Simon 'en ts'ah'un 'ut'udil'i, ¹⁹'ink'ez Judas Iscariot chah 'en Jesus be ná'oodutekulh.

Netsudule Jesus Christ buyudínda hutni

²⁰'Et doochah zeh 'ilhohuwezdél hulai k'et Jesus 'ink'ez yugha hoodul'eh bulh 'uhute'alh, 'et whunts'ih 'aw 'uhooneh ghaít'ah. ²¹Lhanah dune 'uhutni, “Beni hooel” hutni 'ink'ez bulhutsinkah hiyulh údants'o hoh hika natesdel budeni 'et tinta' 'oot'en whuch'a.

²²Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, Jerusalem ts'ih huhandel, 'en 'uhutni, “Beelzebul buyudínda 'ink'ez ntsi' nududeh bumoodih 'en ye úlhtus yugha óoni'ai, 'et huwa ntsi' nududeh, 'i dune buts'uhanaoobuneyukw.”

²³'Et Jesus, “Anih,” hubúlhni, 'ink'ez hubulh náwhulnuk higha hodool'eh ka, “Nts'ena'a Satan dich'oh na'dudúntejulh? ²⁴Keyah whut'en lhch'az nihúdendel t'eh, 'et keyah hoolah whutéle, ²⁵k'us 'ilhunuh bukoo whut'en lhch'az nihúdendel t'eh, 'et bukoo whut'en hoolah whutéle. ²⁶'Et Satan dich'oh dulh duch'a nenadenja 'ink'ez lhch'a nihúdendel t'eh, 'aw sa 'uhoot'e ghaít'ah 'ink'ez hoolah whutele.”

Ndan Ndoni ch'a detni be yahulhtuk, 'aw buba whunaoodootnah ghaít'ah

²⁷“Aw 'ilhunuh dune whunts'ih njan dune ulhtus bukoo 'et datdutooyis 'ink'ez te'oooleh ghaít'ah, 'et ndunnah dune ulhtus 'en yulghel choo, 'et sih yughu te'oooleh. ²⁸Soo ts'ah'un nuhwudúsní, ts'iyannah dune bulubeshi 'ink'ez Yak'usda ch'a yátuk chah, ts'iyawh hububa n'ún whuteldulh. ²⁹'Et whunts'ih ndan Ndoni ch'a yáhalhtuk, 'en 'aw bulubeshi buba n'un yutooldelh ghaít'ah, 'ilhuz wheni hubanahutedeh.”

³⁰Jesus hubudani, 'et huwa ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz 'uhútni, “Ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda!”

Jesus bu'ama 'ink'ez bulhutsinkah hits'u tédulh

³¹ 'Et Jesus bu'ama 'ink'ez bulhutsinkah teh whusahándel koo yoo'az ts'ih, 'et nahudelhúya hoh koo whez ts'ih khunek hits'o tl'adá'ai. ³² Dune 'ilhuhowezdel Jesus hinat delhts'i 'ink'ez 'et 'uhiyúlhni, “Nilh'en nyu'ama 'ink'ez nyulhutsinkah ye'at 'az 'uhint'ah 'ink'ez nka' hoodulhkut.”

³³ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndan su'ama k'us ndunnah sulhutsinkah?”

³⁴ Ts'iyawh hudelhts'i hubutunúyuz'en 'ink'ez 'utni, “Whunulh'en njan ndunnah, 'en su'ama 'ink'ez sulhutsinkah chah 'uhint'ah. ³⁵ Ndunnah Yak'usda k'úne! 'ut'en unli, 'en sulhutsin, sulhtus, 'ink'ez su'ama 'uhint'ah.”

Ha'nule bugha whúts'odul'eh

4 'Et bun k'ut Galilee huwhútni, 'et doochah 'ilhuhowezdel Jesus higha wezdel 'ink'ez hubodulh'eh. 'Ilhuhowezdel hulai k'et ts'iyaz bet natl'adedá. 'Et 'onus nus lih dudekelh 'et whuts'un 'ilhuhowezdel taba nahudelhúya hubodulh'eh. ² Lhat hukw'e hubulh nawhulnuk huwa hahodool'eh 'et wheni. ³ “Soo suzelhts'ai, 'ilhunuh ha'nule, há'untelelh ts'ih whenya. ⁴ 'Et ha'nule hoh bulah ti nanánkat. 'I dut'aiyaz whusahándel 'ink'ez ts'iyawh hineldel. ⁵ Et bulah tse tah nanánkat, 'ankw'us yunyaz hoolah, 'et huwa 'ahoh hanusduki. ⁶ Bughih hoolah 'et huwa hasain'ai hoh ts'iyawh yanúdezgi 'ink'ez hoolah suli. ⁷ 'Et bulah chah whuscho tanínkat. 'I chah whuscho whutah bulh hananyi bulh lhéwhuntlah 'ink'ez 'aw hachániyel. ⁸ 'Et 'onghah, 'i yun unzoo, 'i k'ut nanánkat hoh soo hananyi 'ink'ez bumai bulah tat lanezi (30) bumai suli, bulah lhk'utat lanezi (60) bumai suli, 'ink'ez bulah lanezi lanezi (100) bumai suli.”

⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndan budzo hooni, 'en huyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

Bugha whúts'odul'eh, 'i di unli ho' 'int'ah?

¹⁰ 'Et Jesus dich'oh 'int'ah hoh bulunah hiyoozálhts'ai whel'a bulh Jesus higha wézel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Dája dani, 'et neba hukw'unuhílhye.”

¹¹ Jesus ndobúlhni, “Nts'ena'a 'utenilh Yak'usda budune hik'úne'ut'en, k'an whuts'un dune ch'a nonú'i. 'Et k'an ts'iyawh nuhwhuba hahónla

t'eoonoohzeh ka, 'et whunts'ih 'uyoon dune, 'en higha hóodool'eh k'una'a zeh hubulh yálhtuk. ¹²'Et huwa:

'Honilh'en 'et whunts'ih 'aw chahuwhés'en wule.

'Uhoozélhts'ai 'et whunts'ih 'aw t'echahonoosze.

'Et bubeni taóodelts'ut 'ink'ez Yak'usda ts'un nahulhú'a t'eh, 'et bulubeshi buba 'ún yutelhdulh.'”

Ha'nule bugha whúts'odul'eh, 'et Jesus neba hukw'unuhúlhye

¹³'Et Jesus ndobúlhni, “Ndi bugha hodulhú'eh, 'aw ts'ah'un nichawhah'al t'eh, 'ink'ez 'uyoo bugha hoodelhú'i t'eh, 'et nts'ena'a simba 'oohneh ts'ah'un neooteh'alh?” ¹⁴'Et Jesus ndobúlhni, “Ha'nule 'en Yak'usda bughunek 'aínule. ¹⁵Buluh Yak'usda bughunek ti nanúkat, 'i hidits'o teh, 'et 'ahoh Satan khunek budzi bughuyílchokw. ¹⁶Ndi ndai da tse tah 'anelya, ndunnah 'i k'una'a zeh 'uhint'ah. Ndi Yak'usda bughunek hidits'o 'ink'ez soo 'ahoh huhóont'i hoh huyilhchuk. ¹⁷'Et whunts'ih dich'oh 'aw bughih hoolah li'hint'ah. 'Et huwa 'astli'yaz zeh buba 'alha' hoont'ah. 'Ink'ez ndi khunek 'i bugha dzuh nuhudeh 'ink'ez 'onghunnah buch'a hudetni. 'Et huwa 'ahoh ndi khunek hiladutnih. ¹⁸Ndai whus tah 'anankat, ndunnah 'i k'una'a zeh 'uhint'ah. ¹⁹'En khunek hidits'o, 'et whunts'ih ndi yun k'ut huwuni udli, ndi yun k'ut soo uzde'a 'uhoont'ah, 'ink'ez ndai ndi yun k'ut huhóont'i tune'hut'en, 'et 'i ts'iyawh whuscho 'i be bulh lhewhullhuk. 'Et huwa 'aw lhadoolneh wule ghaít'ah. ²⁰'Et bulunah yun unzoo, 'i k'ut nanánkat 'i li'hint'ah. Yak'usda bughunek hidits'o, hiyílchukw, 'ink'ez budzi yuh nihíyu'aih, 'et bumai whulhlhah. Bulunah tat lanezi (30), bulunah lkh'utat lanezi (60), 'ink'ez bulunah chah lanezi lanezi (100).”

Too dezk'un 'i hukw'usu'ai 'i Jesus yughi yailhtuk

²¹'Onus 'un Jesus ndobúlhni, “Too dezk'un dune dainí'ai 'ink'ez k'its'ai tulih yeyuh niyúte'alh, k'us kw'usuti t'ah tulih niyúte'alh? 'Awundooh! Hukw'usu'ai ba' hoont'ah, 'et hukw'eíte'alh. ²²'Et huwa ndai whu'iz 'int'ah, 'i ts'iyawh ts'et haóotekulh.” ²³'Et Jesus ndobúlhni, “Ndan hubudzo hooni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

²⁴'Et chah ndobúlhni, “Huwahli 'ink'ez soo cho soozélhts'ai t'eh, soo bugha hódolhu'eh whuz na'a Yak'usda 'onus 'un chah sih nuhla 'ooneh. ²⁵Ndunnah sughunek soo cho hiyoozélhts'ai, 'en 'onus 'un chah hiyootuzélhts'ilh 'ink'ez higha hódutel'eh. 'Et bugha ótet'alh 'ink'ez ndunnah chahiyootuzélhts'ilh, 'en sughunek hidánts'o 'et whunts'ih hinaoodutelnah.”

Haníyeh, 'i bugha whúts'odul'eh

²⁶'Et Jesus 'utni, “Nuhwhubulh naóotelhúnuk Yak'usda bukúne'whut'en, 'et hubugha dune lí'ut'en 'a'nulye, 'i 'ainúle whuz na'a 'int'ah. ²⁷'Et hukw'elh'az 'ulh'ek usti 'ink'ez dzenis 'et n'awh ne'út'en, 'et nduhoolyez hoh 'ainanla, 'i buk'unónultalh 'ink'ez haníyeh 'et whunts'ih 'aw t'eeonízun dat'en hoh hanúlhyih. ²⁸'Et yun 'i bugha hanúlhyih 'ink'ez bumai whulhlhieh. 'Udechoo yun yuh hanúduki, 'et nuyeh 'ink'ez dinyez 'ulhieh teh bumai whulhlhieh. ²⁹'Et bumai nut'ih teh, 'et dune tl'o be dut'as 'i be yut'us 'aw 'et há'nukat newhúninzut 'et huwa.”

Haníyeh, 'i Mustard hiyúlhni, 'i bugha whúts'odul'eh

³⁰'Et Jesus 'utni, “Daja uzdutenilh Yak'usda bukúne'whut'en, 'et hukw'unuts'úhulhye hígha hódool'eh 'i buk'únats'otelnuke? ³¹Degha nus 'anulye, 'i nintsool, 'i mustard hiyúlhni. 'I dune yilhchuk 'ink'ez yun 'ainulih. ³²'Et hanúlhyih teh, 'ink'ez soo k'enulhyi, 'i ts'iyawh 'ut'an hanúlhyih degha nus 'udelcho 'ulhieh. 'Et huwa buzooschum dincha hoh lhts'enunúlhye, 'et dut'aiyaz yutah 'ut'o nilih.”

³³Lhat higha hódool'eh ka hubulh yálhtuk dáhoolcho 'i be t'ehontezeh, 'et zeh hukw'uhubulh náwhulnuke. ³⁴Higha hódool'eh, 'i be zeh hubulh yálhtuk, 'et whunts'ih dich'oh 'úhint'ah teh, yugha hoodul'eh, 'en soo cho huba hukw'ú nuhúlhye.

Nilhtsi cho 'ink'ez tatsi cho, 'i Jesus yuk'úne'ut'en

³⁵'Et hulgha Jesus yugha hoodul'eh, 'en ndó bulhni, “Nyan tadatus ts'ih uztóoke.” ³⁶'Et 'ilho huwezdél buch'a nahusdel, yugha hoodul'eh ts'i be hándel, Jesus 'uda ye usda, 'i be nyan hutezki, 'uyoo ts'iyaz chah

hubulh tezkat. ³⁷Khunyaz nilhts'i ulhtus tezt's'i hoh tatsi dincha k'et ts'i be tadutih 'ink'ez 'ankw'us too be whendunimbun. ³⁸'Et Jesus ts'i niz ts'ih 'et tsi'alh k'ut tsilhu'al 'ink'ez nanésti. 'Et yugha hoodul'eh ts'ih nahiníldzut 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Nehodulh'eh, 'aw 'et yats'utedlah! 'Aw ih neghu ni chaínlah?”

³⁹Jesus didinya hoh too k'ut nilhtsi khunek ulhtus, 'i be hukwa'yudáni, “Nilhts'i, 'ustl'e' 'ineh,” 'ink'ez, “Tatsi nughuzina,” 'ink'ez 'Aw 'et dónghel.

⁴⁰'Et Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Dahoont'ah huwa stabe whenlhujut, 'aw ih bé 'alha' hoont'ah, 'i chaht'ih hoh 'aht'ah?”

⁴¹'Et tube whehunelhújoot 'ink'ez 'ulhódutni, “Dant'ah dune unli ho' 'int'ah? Nilhts'i 'ink'ez tatsi bulh 'i nts'ih yuk'úne'ut'en.”

Dune ntsi' nudúdeh, 'i buyidélhts'i Jesus soo ná'yinla

5 'Et bun k'ut nyan nahuninki whuz Gadaren whut'en hubukeyah 'et 'uhoont'ah. ²Soo Jesus ts'i bé hainya ibulh 'ilhunuh dune tse bet dune 'adinla whuz de haínya. ³Ndun dune tel'en ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda 'ink'ez ts'un k'ut 'et whut'i. 'Aw dune tse tl'oolh be whunts'ih whehídoolht'uk ghaít'ah. ⁴Lhat hoh bula 'ink'ez buke bulh hiyulhghel 'et whunts'ih hoh totsuk tse tl'oolh k'unuyéyuz 'ink'ez tse tl'oolh buke be lhulhú'oo, 'i chah yayalh'us. Ulhtus k'et 'aw dune hich'a 'oolhdeh ghaít'ah. ⁵Dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh ts'un k'ut whutah 'ink'ez nódest'ai, hoh nuya hoh 'alzul 'ink'ez tse be bubut na'dudut'as.

⁶Dzuh nilhdza, 'et yughu siyin hoh Jesus yutelh'en. 'Ahoh yuts'u télhgai 'ink'ez dugwutsi be yubut nachánnetno, ⁷'ink'ez soo 'ultus 'alzul hoh 'utni, “Jesus dega nus Yak'usda buYe' ndet suts'o húkwa'ninzun. Yak'usda 'en be suts'un nahútanyelh dzuh nusíldzut ilah.” ⁸'Et ndutni hoh Jesus ndiyulhni, “Ntsi' nudúdeh, 'i ndun dune buyáh hanaindaih.” ⁹'Et Jesus yoodulhkut, “Ndai nyoozi?” yúlhni. 'Et 'utni, “Legion, 'i soози 'int'ah. 'I lhanah nehughan 'uts'int'ah ni hoh 'utni.”

¹⁰'Et ntsi' nudúdeh, 'i Jesus soo yuts'u tédudlih, “Njan keyah whuch'a netolh'a gunih,” yúlhni.

¹¹Dzulh yeghah 'et goso lhai 'et 'ahú'alh. ¹²“'Et ntsi' nududeh, 'i Jesus ts'un tehududleh ndunnah n'ún goso 'en buts'un neítelh'alh, 'et 'eh buyúздоodeh.” ¹³'Et huwa 'ahoh Jesus hubutl'ahó'ai ntsi' nudúdeh,

'i dune yuts'ah hanádede 'ink'ez goso 'i yeyúdade. Goso 'ankw'us 2,000 'int'ah, 'i ts'iyawh wheghálghaz 'ink'ez too yanghan.

¹⁴'Et ndunnah goso ghuhinli whuhélghaz 'ink'ez keyah whutah khunek nihuni'ai. 'Et lhanah whusaíndel dáhooja hontelh'ilh ka. ¹⁵'Et Jesus highu nindel 'ink'ez dune hinilh'en ntsi' nudúdeh, 'i buyudelhts'i inle, 'et hukw'usda beni bugha nádelts'ut 'ink'ez soo dint'ah chah 'int'ah. Huba hooncha k'et tube whéhunelhújoot. ¹⁶'Et ndunnah ho'en, 'en dune hubudáni ndun dune ntsi' nudúdeh, 'i buyudélhts'i inle, dája 'ink'ez goso bugha chah. ¹⁷'Et Jesus highut tedudlih hubukeyah whuch'a naóoja ka.

¹⁸'Et Jesus ts'i be nádaih, 'et ndun dune ndun ntsi' nudúdeh, 'i buyudélhts'i inle, 'en Jesus yuts'u tédudlih, “Nyulh 'óosneh,” yúlhni. ¹⁹'Et Jesus, “'Awundooh,” yúlhni 'ink'ez ndi yúlhni, “Nkoo ts'un naíndalh 'ink'ez nyulh 'uhut'en teh hubudóni dálhcho 'i be nyuMoodihti nts'un budzi únzoo 'ink'ez dálhcho 'i be nla 'uja.” ²⁰'Et ndun dune whenája 'ink'ez lanezi keyah 'et whutah lhuséya Jesus daíyinla hoh yula 'uja 'et ndobúlhni. 'Et ndan yudants'o ts'iyawh huba hooncha.

Jesus, 'en Jairus butse' dinaidilhti 'ink'ez ts'eke, 'en Jesus yunaih t'agheznai

²¹'Et Jesus nyan tadatus ts'ih whenahedúki 'ink'ez bun k'ut whuzih lhanah dune higha wezdel. ²²'Et Lizwif hubuluglez whumoodih Jairus hiyúlhni, 'en yughu ninya 'et Jesus yutelh'en hoh yubut nacháneti. ²³'Ink'ez tube cho yuts'un tédudlih, “Sustse'yaz 'aw 'et datétsah, sulh naínt'us 'ink'ez buk'edólnih sih soo ná'ootneh 'ink'ez khoona sih.” ²⁴'Aw 'et Jesus yulh nátest'az. 'Et whuz lhanah dune yulh tezdel k'et lhts'un na'a hiyúlh lhgha dindel.

²⁵'Ilhunuh ts'eke tube dzuh nuzut, lanezi 'onus 'at nat naooduzuk (12) 'et nduhóolhyez hoh 'uskai 'uyulh'en, ²⁶yoo be dúyun lhanah chah hukwa'hiyalh'en. Duzooneya ts'iyawh hoolah yulhtsi 'et whunts'ih 'aw nus zeh lhe'enilh. ²⁷'Et Jesus yulh údants'o 'et huwa dune tah Jesus yut'ak ts'ih yugha ninya 'ink'ez bunaih yut'agheznai. ²⁸Dich'oh 'et ndunínzun, “Ants'ih bunaih 'i teh but'aghénai t'eh, 'et sih soo ná'oosneh.” ²⁹'Et Jesus yunaih 'i yut'agheznai ibulh 'et 'ahoh 'uskai 'iyulh'en 'ustl'e' 'uja 'ink'ez 'ahoh t'éoonanzin dzuh nuzut soo ná'uja.

³⁰ 'Et 'ahoh Jesus t'éoonanzin ye úlhtus ye dune la'ut'en, 'i bulah buts'ah haidélts'ut. 'Et 'ilhuhowezdel hubuts'un nalhú'a 'ink'ez 'utni, “Ndan hoh 'uja sunaih yut'agheznai?”

³¹ 'Ink'ez yugha hoodul'eh hiyúlhni, “Dadíni ho' dini? Lhe'uneltsuk 'ilhohuwezdél lhanah hoh nyan do hahúneldo 'ink'ez, ‘Ndan 'uja sunaih yut'agheznai dini?’”

³² 'Et whunts'ih Jesus ndan 'uja yukiyú'en. ³³ 'Et ndun ts'eke daja soo ná'uja t'éoonanzin hoh butahaínya whenuljut k'et dulduz 'ink'ez Jesus yubut nacháneti. Khunek 'alha' 'int'ah, 'i be ts'iyawh yulh náwhelnuk. ³⁴ Jesus ndi yúlhni, “Sutse' be 'alha' hoont'ah, 'i yint'i, 'et huwa soo ná'inja. Ndzi hóont'i hoh natonja 'ink'ez ndai be dzuh ninzut, 'i buch'a soo ná'ontneh.”

³⁵ 'Et 'awhuz Jesus naheyelh hoh, khunek na'á Jairus bukoo ts'ih hahándel 'uhiyúlhni, “Ntse'yaz dazsai, ndun dune hoodulh'eh di ka 'onus 'un bugha tédindlih?”

³⁶ 'Et Jesus whulh 'uduzts'ai ibulh daja hutni ndun luglez whumoodih ndi yúlhni, “Aw whéchanuzíljut hoh mba 'alha' hot'e.”

³⁷ 'Aw 'uuyoon dune duntoodelh gunih, ndunnah Peter, James, 'ink'ez bulhutsin John chah, 'aw 'en zeh hiyulh tezdél. ³⁸ 'Aw 'et Lizwif luglez whumoodih bukoo ts'ih hunindel, 'et Jesus whunilh'en ndulhcho tahudetnik 'ink'ez tso yahalhtuk. ³⁹ Jesus koo danínya 'ink'ez ndobúlhni, “Di ka sdabe tadéhtnik 'ink'ez ahtso? Ndun 'uski 'aw dáchaitsal, 'ants'ih usti ho' 'int'ah.” ⁴⁰ 'Aw 'et ts'iyawh highudloh. 'Et ts'iyawh tinaóobunilh'a. 'Uski bu'abá 'ink'ez bu'ama bulh hubílhchoot, yugha hoodul'eh tanah chah 'ink'ez 'uski sulhti ts'un dahunindel.

⁴¹ 'Et ts'ekeyaz yula ílhchoot 'ink'ez ndi yúlhni, “Talitha koumi,” 'et dakelh k'una'a, “Ts'ekeyaz dinadindaih nyudúsni,” ni hoh 'utni. ⁴² 'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez nádinya. Ndun ts'ekeyaz lanezi 'onus 'at nat be naoodezulh (12) 'et ndúhooja hoh soo ts'ah'un buba hooncha. ⁴³ Jesus soo khunek ulhtus, 'i be ndobúlhni, “Et dune ndo budóohtni gunih, 'ink'ez hoonliyaz yute'alh, 'i bugha yóoh'alh.”

Jesus, ndunnah Nazareth whut'en, 'en ch'a hínesjoot

6 'Et Jesus 'ut'en inle 'et whuch'a nanja 'ink'ez dukeyah ts'ih whenája. Yugha hoodul'eh chah hiyulh whendel. ² Nahulyis dzin 'et Lizwif

hubuluglez whubodulh'eh hoh lhanah dune 'et hudelhts'i hidánts'o tube huba hooncha 'ink'ez 'uhútni, “Ndun dune nts'ez de hahónla hoh 'utni? Ndi be ts'uwhunih, 'i be nts'ez de hahónla hoh 'utni? 'Et nts'ena'a 'ut'en sdabe hooncha huwa 'ut'en tuné'ut'en?”

³Koo 'uwhulh'en, 'en ilah ih 'int'ah? Mary buye' 'ink'ez bulhutsinkah chah James, Joses, Judas, Simon, 'ink'ez budestl'ahkah chah 'en ts'iyawh njan huwhut'i?” 'Et hits'a desnih.

⁴'Et Jesus ndobúlhni, “K'us ndan Yak'usda be nus whúnilh'en yalhtuk teh ndulhcho hoh hidelhti, 'et whunts'ih bukeyah whut'en, bulhtuskah, 'ink'ez bukoo huhuwhut'i chah, 'en zeh chahidílhti.” ⁵'Et huwa nyoh 'et Jesus 'aw huwa 'oot'en tune'óot'en ghaít'ah, 'et whunts'ih bulunah nduda, 'en zeh buk'edilnih hoh soo ná'bulh'ih. ⁶'Et ndunnah 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i chahiyít'ih, 'et Jesus buba hooncha. 'Ink'ez whunat keyah hoh neya 'ink'ez dune hubodulh'eh.

Yugha hoodul'eh lanezi 'onus 'at nanah (12), 'en Jesus whébalh'a

⁷'Aw 'et ndunnah lanezi 'onus 'at nanah, “Anih,” hubudáni^a 'ink'ez nanah hinli hoh lhelhts'un whebalh'a. 'Ink'ez hiye úlhtus, 'i hubugha iní'ai ntsi' nudúdeh, 'i dune yudúls'i 'i hits'ah hanáhinooyoot ka.

⁸'Ink'ez khunek ulhtus, 'i hubutl'aida'ai, “Teh'us ts'ih hoonliyaz teh whutoohla gunih! Teh'alh, 'i chah, ézdlai, 'i chah, k'us sooneya teh bulh sudoolhú'oo gunih! Tuz 'i zeh dutóohtan. ⁹Nuhkesgwut, 'i 'ink'ez dzoozt'an 'ilhuk'i be súhke, 'i zeh be 'óohneh.” ¹⁰'Et 'udun chah ndobúlhni, “Keyah lhgha dah'az t'eh dune bukoo danah honilhti t'eh, 'et bukoo 'et wahke 'uts'un keyah ts'ih téh'us whuts'un. ¹¹'Et keyah nenáh'az 'ink'ez dune 'aw hachanwhuhílh'al t'eh, k'us chanuwuhudústs'uk t'eh huwu nátoóht'as 'ink'ez whulez ch'a nuhke naóohghat. 'Et dahúja t'ehonoozeh. Ts'ah'un nuhwhudúsní Sodom 'ink'ez Gomorrah whut'en sdabe hintsi'. 'Udékelh'az dzin t'eh hiyédzuh nutézut, ndunnah keyah whut'en, 'en 'onus nus ba dzuh nahutezut ho' hoont'ah.”

¹²'Aw 'et whehándel 'ink'ez dune Yak'usda bughunek be hubulh yahúlhtuk, “Nuhwhulubeshi ch'a lht'ananoohdelh,” hubuhútni. ¹³Lhanah ntsi' nudúdeh, 'i hubugha delhts'i hubugha whenabunanyoot 'ink'ez dune lhanah nduda khe be hubuhulho hoh soo ná'buhalh'en.

^a 6:7 Ndunnah whel'a 'uhint'ah.

John dune too be 'ulh'en, 'en hizelhghi

¹⁴ 'Aw 'et hubudayi cho Herod hiyúlhni yulh údants'o Jesus dulhcho hoh búlh khunek bughí denzut. 'Ink'ez 'utni, “John dune too be 'ulh'en 'ut'en. Dazsai inle 'ink'ez nakhítna, 'et huwa Yak'usda ye ulhtus, 'i buyidí'ai hoh 'út'en whunul'en teh ne'út'en.”

¹⁵ 'Et bulunah chah, “Elijah 'ut'en,” hutni. 'Et 'uyoon chah 'uhutni, “Uda hukw'una'a Yak'usda be nus whunilh'en 'ut'en,” hutni.

¹⁶ 'Et hubudayi cho Herod whulh 'údants'o hoh 'et 'utni, “John dune too be 'ulh'en 'ut'en. Butsi suba k'uhinentsel inle da, 'et whunts'ih nakhítna,” ni.

¹⁷ Herod dich'oh John dune too be 'ulh'en 'ahiyoo'alh huwá bulh'a ínle. Hiyulhghel 'ink'ez tsak'e híya'ai. Ndun ts'eke Herodias hiyúlhni, 'en yughusda. 'En gha 'uyínla ínle. Dulhutsin Philip bu'at 'en lhch'a bunenjoot, 'et whunts'ih yughusda. ¹⁸ John dune too be 'ulh'en Herod yudani, “Yak'usda bughunek k'uninyuz ho' 'int'ah nyulhutsin bu'at zih silda.” ¹⁹ 'Et huwa bu'at Herodias, 'en John dune too be 'ulh'en yuts'udutnik 'ink'ez yuzoolhghel hukwa'ninzun. 'Et whunts'ih Herod, 'en bugha 'aw yuzoolhghel ghaít'ah. ²⁰ 'Et Herod 'en chah John dune too be 'ulh'en yé nuljut, t'oonínzun John dune too be 'ulh'en, ts'ah'un dune unli, 'ink'ez Yak'usda budune 'int'ah. 'Et huwa yugha 'óoli. John whulat tune'út'en, 'et huwa hóont'i hoh yoozélhts'ai.

²¹ 'Et 'ilhudzin Herodias bughá whults'ut Herod whuzdli dzin 'et dune dézti 'ink'ez nehughan moodih chah 'ink'ez Galilee whut'en moodih tubulh, ts'iyawh bughunuséya. ²² Herodias butse' danínya 'ink'ez huba nedak. Herod 'ink'ez hubughunusja tubulh huba hoonzoo. 'Et hubudayi cho Herod ndun ts'eke ndi yúlhni, “Ndai suts'un buka'dini, 'i ngha tesdlelh,” yúlhni.

²³ Lhat yuts'u náhezya hoh ndi yúlhni, “Ndai suts'un buka'dini, 'i ngha tesdlelh, ndai hubudayi cho be usdli, 'i lhulcho 'i whunts'ih ngha tesdlelh,” yúlhni.

²⁴ 'Et ndun ts'ekeyaz 'az whenája 'ink'ez bu'ama 'en yoodalhkut, “Ndai simba buts'uhukwa' doosni?” yúlhni, “John dune too be 'ulh'en butsi,” yúlhni, bu'ama.

²⁵ 'Et ts'ekeyaz 'ahoh hubudayi cho yuts'un lhgha nadija 'ink'ez ndi yúlhni, “John dune too be 'ulh'en butsi k'an 'ahoh tsets'ai be sugha ninínkaih,” yúlhni.

²⁶ 'Et hubudayi cho 'ahoh ni suli 'et whunts'ih 'aw yuch'a 'uts'un 'udooni ghaít'ah, bughunusja 'en hubunalh yuts'u náhezya 'et huwa. ²⁷ 'Et 'ahoh 'ilhunuh huwuhinli, 'adinla delhts'i ts'ih wheyálh'a, John dune too be 'ulh'en butsi whusaínoo'alh wheni. Huwuhinli 'en 'adinla delhts'i ts'ih whénya 'ink'ez John dune too be 'ulh'en yutsi k'éinentsel. ²⁸ Tsets'ai bé na'ai 'ink'ez ts'ekeyaz yutl'ayánkai. 'En be'ama yutl'ayankai. ²⁹ 'Et John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh hiyulh 'údants'o, buyust'e hikunasdel 'ink'ez whuyihyalhti.

5,000 dune Jesus hiyoo'alh, 'i hubugha ínínla

³⁰ 'Aw 'et ndunnah whel'a whusanáhedel 'ink'ez Jesus ts'un 'ilhuhowezdel 'et 'uhidáni nts'oh tuné'hust'en 'ink'ez ndet dune whéooobuhodalh'i. ³¹ Lhanah dune whusahúdulh 'ink'ez whenáhudelh, 'et huwa Jesus 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh 'uhúte'alh 'et whunts'ih búghachawhulhts'it, 'et ndobúlhni, “Uts'un uztoodelh nts'e whenich'oh úztet'ilh, 'et 'astl'iyaz naoolhuyis.”

³² 'Aw 'et nus ts'i be hutezki, dune hoolah ts'ih whuz nehúninki. ³³ 'Et whunts'ih lhanah dune huba'en hutezki hoh 'ink'ez 'ahoh t'ehonínzun ndun 'int'ah, 'et huwa keyah totsuk whut'en lhanah helwus. Jesus 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh butsuh 'et whuz lhgha hadílghaz. ³⁴ 'Et Jesus ts'i be hainya lhanah 'ilhuhowezdel 'et hubunilh'en, tube hubugha té'nanzin 'ants'ih sheeypaz bughuchaídlah lí'hint'ah. 'Et lhat 'et whubuwhéoodunilh'i.

³⁵ 'Aw 'et ye 'ún whezulh hoh yugha hoodul'eh highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Aw 'et tube ye 'ún whezulh 'ink'ez njan dune hoolah chah 'uhoont'ah. ³⁶ Ndunnah dune ts'iyawh n'awh keyah ts'ih nabalh'alh 'ink'ez 'i ts'uyi, 'i náhiyoododuket hiyoo'alh wheni, ndunnah 'aw hiyoo'alh hoolah 'et huwa.”

³⁷ 'Et Jesus ndobúlhni, “Nuhwhenich'oh hite'ulh, 'i hubugha ínah'ai daja.” 'Et hiyoodulhkut, “Whuz uztedulh hukwa'ninzun 'ink'ez \$200.00 k'ah ts'uyi, 'i ts'onket 'ink'ez ih hubughaízte'alh?”

³⁸ 'Et whunts'ih Jesus huboodulhkut, “Lhes dáltsuk aht'i 'et whunulh'en.” 'Et nahuhoon'ai hoh 'et 'uhiyúlhni, “Skwunlai lhes 'ink'ez nankoh lhook chah.”

³⁹ Jesus 'et yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Ts'iyawh dune lhelhdun nibunahle 'ink'ez tl'oyaz k'ut hudóolts'i.” ⁴⁰ 'Aw 'et dune nátl'ahudelts'i tl'oyaz k'ut lanezi lanezi (100) 'ink'ez skwunlai lanezi (50) hoh lhanooowh teh lhuhsudúguz. ⁴¹ 'Aw 'et Jesus nyoo lhes 'ink'ez lhook bulh yílhchoot, ndoh yak'uz ts'ih yuta'en 'ink'ez, “Suchanailya,” ni hoh tenadedli. 'Et lhes taidalhkut hoh yugha hoodul'eh hubutunyoole ka butl'ayánla. 'Et nankoh lhook chah 'et ndúyinla hoh butainínla. ⁴² Ts'iyawh 'uha'al 'ink'ez 'uhunesdai. ⁴³ 'Et yugha hoodul'eh lanezi 'onus 'at nankoh (12) k'its'ai dezbun, 'i lhook 'ink'ez lhes bulh 'et ninínkat, 'i 'ilhunahíghezdlá. ⁴⁴ 5,000 dune, 'en ndi lhes hiya'al.

Jesus too k'ut nuya

⁴⁵ 'Aho Jesus yugha hoodul'eh ts'i be naóobalh'a 'ink'ez Bethsaida huwhútni keyah whuz dutsuh whebalh'a nyan tadatus ts'ih whuz'ai. 'Et didut ndunnah 'ilhuhowezdel whenaóobalh'a. ⁴⁶ 'Et whenáhedel hoh tenadutedli ka 'aw 'et buch'a násja 'ink'ez dzulh k'uz ts'ih whénya.

⁴⁷ 'Aw 'et húlgha suli 'et nyoo ts'i be k'an zeh taniz hekelh 'ink'ez Jesus 'en dich'oh 'awhuz nyoh yun k'ut 'int'ah. ⁴⁸ Yugha hoodul'eh hubunilh'en nilhts'i 'i yenah hekelh, tube hunint'uk, 'aw 'uhoot'o chah ghaít'ah. 'Et bundada haootelh'en, 'et Jesus too k'ut uyalh hoh nus whuz hubughuninya hube ghootéyalh inle. ⁴⁹ 'Et whunts'ih hitelh'en too k'ut uyalh hoh, “Dune tsen 'ut'en,” huninzun. Tube whéhunelhújoot 'ink'ez 'uhúldzul. ⁵⁰ 'Et Jesus 'ahoh ndobúlhni, “Nuhdzi ulhtus úlhtsi! Si 'ust'en. Whenulhújut ílah.”

⁵¹ 'Et ts'i bet hubughudénya. 'Aw 'et nilhts'i chah 'ilhuz ninints'i, 'ink'ez yugha hoodul'eh tube buba hooncha. ⁵² Whutsuh whudelhdzulh lhes dáyinla 'et 'aw ts'ah'un nechahohoo'al, 'et huwa njan lhes bugha dahóoja hubeni taóodoolts'it ghaít'ah.

Gennesaret whut'en hunduda, Jesus soo ná'bulh'en

⁵³ 'Aw 'et nyan bun k'ut yahúninki 'ink'ez keyah Gennesaret huwhútni, 'et ts'i whehídinguz. ⁵⁴ Ts'i bez haháandel 'aw 'et Jesus 'en nahuyoolhúts'it.

⁵⁵ 'Et huwa ndulhcho nahulhúghaz 'ink'ez nts'oh Jesus usda hiyulh 'údíts'o hoh, nduda hik'usútez 'i be hits'úbutule. ⁵⁶ 'Ink'ez nts'oh Jesus nuya keyah whuyaz k'us keyah whuti k'us khunai nuyéh 'e'óoket whutah dune 'ilhodulh whuz nduda nébuhunle 'ink'ez Jesus híghu tédudlih, “Nyunaih 'ants'ih buk'abah 'et hunduda 'en hit'aóonalh,” hiyúlhni. 'Et ndunnah yut'agheznai, ts'iyawh soo ná'huja.

Jesus, 'en Lizwif butsuh whudelhdzulh wheóobuhodalh'i, ndai dune buts'uhaídulsts'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw

7 'Aw 'et Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz tubulh Jerusalem ts'ih huhándel 'en Jesus higha wézdél. ² 'Et hubunílh'en bulunah Jesus yugha hoodul'eh dula tsun bulh 'uha'alh. 'Uda Pharisee, 'en 'et, “Me” huwhútni inle 'et buts'úhahuhó'ai. ³ Pharisee 'ink'ez 'onus 'awh Lizwif ts'iyawh butsuh whudelhdzulh whebuhodalh'i whuz na'a 'uhint'ah soo ts'ah'un na'a dula toonáhugus k'ez 'uhá'alh. ⁴ 'Ooket bukoo ts'ih hanahudulh teh la'huldoh 'et k'an zeh 'uha'alh. Lhat huba hoosdzi teh né'hut'en, dulubot, hube 'oosa', 'ink'ez 'uyoo hiyéne'ut'en, 'i chah, hubukw'usti chah, soo buba' hoont'ah k'una'a zeh toonahíyugus.

⁵ 'Et huwa Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz Jesus hiyoodulhkut, “Et dáhoont'ah huwa ngha hoodul'eh netsuh whudelhdzulh whuneoodalh'i k'una'a cha'hust'en 'ink'ez hubula toonáchahusgus hoh 'uha'alh?”

⁶ 'Et Jesus ndobúlhni, “Nuhwheni duba nahdzoo! 'Alha zeh Isaiah nuhwhugha nus whunilh'en 'uk'e'ánguz inle hoh njan ndutni,

'Ndunnah bughunek be suba hodelhti,

'et whunts'ih 'aw budzi yuh hoh buba 'alha' cha'úst'ah.

⁷ Suts'un téni hunilhdzun dooka 'uhutni,

ndi yun k'ut dune nihini'ai, 'i Yak'usda bughunek

hiyílh'i hoh dune whubuhodulh'eh.”

⁸ 'Et Jesus 'utni, “Yak'usda bughunek nuhtl'aída'ai, 'i 'aw chaoozulhts'ai 'ink'ez yinkak dune whubuhodalh'i, 'i zeh bukúne'uht'en, tsets'ai, lubot, 'ink'ez 'uyoo hiyéne'ut'en, 'i tóonahgus hoh ndúhoont'ah, 'et zeh dune whubodulh'eh.”

⁹ 'Et 'onus 'un chah Jesus 'utni, “Tube 'uyoo ahli! Yak'usda bughunek nuhtl'aída'ai 'i buladehtnik, 'ink'ez nuhwhenich'oh be dune hoodulh'eh,

'i zeh nuht'uk hoh whubodulh'eh. ¹⁰'Et Moses be' dustl'us 'uk'une'uzguz, 'i njan ndutni, 'Nye'abá 'ink'ez nye'ama bulh hubudólhti,' 'ink'ez 'Ndan bu'ama k'us bu'abá dzuh ts'ih bughuyatelhtuk, 'en daóotsah huba' hoont'ah.' ¹¹'Et whunts'ih ndan be'ama 'ink'ez be'abá chah ye yula tet'ilh, 'i dune yit'i t'eh 'ink'ez 'i 'Corban 'uhoont'ah' ní t'eh, (ndi 'Corban' Lizwif bughunek 'et dakelh k'una'a 'Yak'usda be'ílh dzun' ni hoh 'utni), ¹²'et hoh 'aw be'ama 'ink'ez be'abá bulh hubula 'oot'en whuch'a hobodelh'i ho' dahni. ¹³'Et njan huwa Yak'usda bughunek 'aw chaoozúlhts'ai 'ink'ez buk'únucha'zaht'en. Whuz na'a dune whúbunulhtun lhat hoh 'udun chah nuhwhenich'oh nuhk'una'a hoh, whuz na'a wheoobunulhtun.”

Nts'ena'a lubeshi ts'ilhchuk

¹⁴'Et 'ilhuhowezdel Jesus doochah, “Anih! Soozélhts'ai ts'iyannah 'ink'ez nuwheni taoodóolts'it,” hubúlhni. ¹⁵“N dai dune hiyilhchuk, 'i 'aw bugha lubeshi ólhchoot ghaít'ah, 'et whunts'ih ndai dune buts'uháidults'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw.

¹⁶Ndan hubudzo hooni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.” ¹⁷'Ilhuhowezdel 'et hubutahanája 'ink'ez koo danánja hoh yugha hoodul'eh ndi higha hódul'eh yé yaílhtuk, 'et hukwa hiyoodulhkut. ¹⁸'Et ndobúlhni, “Nuhwheni chah ih nuhwheni hoolah? 'Aw nuwheni taóodulhts'it hoh ndai dune yu'alh, 'i bugha lubeshi wulhchoot ghaít'ah. ¹⁹'Aw budzi be chayuskat, bubut zeh be yúkat 'ink'ez buyust'e ts'ih hanaidukat, 'et whuz na'a untsi', 'i neyust'e ts'uh hanádukat.”

²⁰'Ink'ez ndobúlhni, “N dai dune budzi yuh whuts'ahaidults'it, 'i bugha lubeshi ts'ilhchokw. ²¹'Et dune budzi yuh ts'ih whuz de 'ut'en untsi' buts'uháidukat, 'et huwa 'uyoon dune bu'at bulh lubeshi hilhchokw, dune ts'eke bulh tinta' 'ut'ih, nehughan chah, ²²'uhundunut'ih chah, 'uyoon be'ílh dzun ka' huninzun, hoontsi' k'una'a túne'hut'en, dune nahuna'ah chah 'uhut'en, yooyá chailah, 'uhoolnih chah, Yak'usda ch'a yahalhtuk, 'uhudelhúti, 'ink'ez yílah tune'hut'en. ²³'I ts'iyawh ndi dune budzi yuh ts'ih hadúlts'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw.”

Ndun 'udun yun k'ut whut'en ts'eke, 'en buba 'alha' hoont'ah

²⁴ 'Et Jesus whenája hoh Tyre 'ink'ez Sidon huwhútni keyah 'et whunat whuz lhghu nadija. 'Et 'ilhunuh koo danínya 'ink'ez 'et usda 'uyoon t'ehonózin hukwa cha'nízun, 'et whunts'ih 'aw buch'a ntool'ih ghaít'ah. ²⁵ 'Ilhunuh ts'eke buyats'e ntsi' nudúdeh, 'i buyidínda, Jesus yulh údits'o hoh yughu ninya 'ink'ez yubut nachánetro. ²⁶ Ndun ts'eke nts'iz de háinya 'ink'ez 'en Greek buk'una'a yalhtuk 'ink'ez Phonecia, Syria whuz'ai, 'et whuzdli 'int'ah. 'En Jesus yughu tédudlih hoh ndi yúlhni, “Ntsi' nudúdeh, 'i suyats'e butsu'uhanaínonyoot.”

²⁷ 'Et whunts'ih Jesus ts'eke ndi yúlhni, “Uskeh, 'en choo hububé' ts'oolh'alh. 'Aw ts'ah'un cha'hóot'ah 'uskeh hiya'alh, 'i ts'ílhchoot 'ink'ez lhiyazkah hubugha ts'iyoo'alh ghaít'ah.”

²⁸ 'Et ts'eke 'uyúlhni, “Moodihti, 'alha' dini, 'et whunts'ih whulutah teh lhiyazkah 'en whunts'ih kw'uzdai t'ah yun nakat, 'i 'uskeh yugha' wéz'al, 'i hiya'alh.”

²⁹ 'Et Jesus ndiyulhni, “Et ndedénja 'et huwa nkoo ts'ih naíndalh, ntsi' nudúdeh, 'i nyats'e buyuh hánaidede.”

³⁰ 'Et koo ts'ih whenája 'ink'ez buyats'e kw'usuti k'ut usti ntsi' nudúdeh, 'i buyah hanaidede.

Dune cha'dústs'uk 'ink'ez yachalhtuk cha'int'ah, 'en Jesus soo ná'yinla

³¹ Doo cha zeh Jesus 'en Tyre 'ink'ez Sidon keyah hoh wheghah lhuséya, 'Et Decapolis keyah whutah lhuséya 'ink'ez Galilee Bun k'ut whuz ninya. ³² 'Ilhunuh dune cha'dústs'uk 'ink'ez yachalhtuk cha'int'ah, 'en Jesus highu nihinílhya 'ink'ez Jesus highu tédudlih yuk'édoolnih ka.

³³ 'Et Jesus bughah 'udunyaz nínilhya hoh yudze 'alhge, 'ink'ez 'ún whenzo, 'ink'ez dune yutsoola yut'agheznai. ³⁴ Jesus nduk yak'uz ts'ih yutá'en, telhayiz 'ink'ez dune 'uyúlhni, “Ephphatha!” Ndi Lizwif bughunek 'et “Mba dá' dutools'tit,” ni hoh 'utni. ³⁵ 'Et 'ahoh dune 'udits'o nasdli 'ink'ez soo yálhtuk chah nasdli.

³⁶ 'Et ndobúlhni, “Khun teh dune dóohtni gunih!” 'Aw 'et, “Dah” ndobúlhni, 'et whunts'ih 'onus nus huwu yahulhtuk. ³⁷ 'Ink'ez ndan hubodits'o ts'iyawh huba hooncha, “Sóo 'usdla ts'iyantsuk né'whul'en,

cha'hudústs'uk 'uhudits'o 'ink'ez yachahúlhtuk chah yahulhtuk hubulhtsi," hutni.

Jesus 4,000 bughá' ni'ai

8 'Aw sa ilah hukw'elh'az doochah zeh dune lhanah 'ilhuhowezdel 'aw 'et 'uhute'alh, 'i hoolah suli hoh Jesus yugha hoodul'eh, "Anih," hubudáni 'ink'ez ndobúlhni, ²"Ndunnah dune hubugha te'nuszun. 'Aw 'et tat dzin sulh 'úhet'en 'ink'ez hiyoo'alh, 'i hoolah. ³'Et nduhínt'ah bukoo ts'ih whenábalh'a t'eh nahedulh hoh bukaootoodeh. Bulunah tube nilhdza ts'ih hahánde'et huwa."

⁴'Et yugha hoodul'eh hiyoodulhkut, "Ndoh dune chahóot'ih, nts'e simba hite'alh, 'i nats'óolelh lhe'huneltsuk dune gházte'alh wheni?"

⁵'Et Jesus huboodulhkut, "Daneltsuk lhes sut'e aht'i?" 'Et ndi híyulhni, "Skwunlai 'onus 'at nankoh lhes sut'e."

⁶'Et 'ilhuhowezdel yun natl'ahudóolts'ih huwa bulh'a. 'Et skwunlai 'onus 'at nankoh lhes yílhchoot 'ink'ez, "Suchanailya," ni ho' tenadedli. Taidalhkut 'ink'ez yugha hoodul'eh yutl'aiyanla hubutunyooni' ka, 'ink'ez hudelhts'i butaininik. ⁷'Et lhook chah ntsoolyaz hit'i, 'i chah Jesus "Suchanailya," ni hoh yuba tenadedli 'ink'ez 'i chah yugha hoodul'eh ndobúlhni, "Hubutunyooni'." ⁸Ts'iyannah 'aha'al 'ink'ez 'uhunesdai. 'Et yugha hoodul'eh skwunlai 'onus 'at nat k'its'ai dezibun 'i highá' wez'al, 'i dih tezkat. ⁹4,000 bat'en 'en 'aha'al. 'Aw 'et Jesus hoh whenaóobal'h'a. ¹⁰'Et 'ahoh yugha hoodul'eh bulh ts'i be náhedel 'ink'ez keyah Dalmanutha huwhútni whuz yanahúduki.

Ndunnah Pharisee, 'en Jesus buba hooncha tune'tet'ilh 'uhooleh hukwa hiyoodulhkut

¹¹'Et bulunah Pharisee, 'en Jesus highu nindel 'ink'ez hiyenah hoh hiyóolhdzih hiyóodúlhkut, "Alha Yak'usda ntl'ahón'ai t'eh, yak'uz ts'ih hooncha tune'tant'ilh 'uhonleh, 'i be t'éts'onoozeh ka." ¹²Jesus tube cho hiba dzuh 'uhídeja 'ink'ez ndobúlhni, "Di ka k'an dune huwa ne'ut'en hukwa'hutni? 'Alha 'un whudúsní 'aw ndi yun k'ut whudune ndúhoont'ah honóolh'en ghaít'ah." ¹³'Et 'ahoh buch'a nanja, ts'i be nája 'ink'ez bun k'ut nyan whenadúki.

Huwohle Pharisee 'ink'ez Herod hubules untéldoh, 'i ch'a hubúlhni

¹⁴ Yugha hoodul'eh lhes nahodelhúnuh, lhes lhuk'i zeh ts'i be húlh'ai.

¹⁵ 'Et Jesus hubugha utni, “Huwohle, 'ahoolhyez khuhdli Pharisee 'ink'ez Herod hubules untuldoh, 'i ch'a,” hubúlhni.

¹⁶ 'Aw 'et lhulh yáwhehuniltuk, “Et 'aw lhes chats'ít'ih 'et huwa 'utni.”

¹⁷ 'Et Jesus daja hutni 'uda t'oonínzun, 'et ndó bulhni, “Et di ka lhes cháht'ih 'et huwa yalhtuk, 'awhuz nt'oonuzúhzun k'us nuhwheni t'achaoodulhúts'it nuhdzi 'awhuz ih duts'un ho' dahni? ¹⁸ Nuhna hoonli be chaóozeh'en, nuhdzo hoonli be cha'duzahts'uk. 'Aw ih whunachasulhúnik? ¹⁹ 5,000 dune skwunlai lhes hubutaidalhkut hoh daneltsuk k'its'ai dezibun 'i dune yugha' wéz'al, 'i dih tezkat inle?” “Lanezi 'onus 'at nankoh,” hiyúlhni.

²⁰ “'Ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh lhes 4,000 dune butaidalhkut, daneltsuk k'its'ai dezibun, 'i highá' wez'al, 'i dih tezkat ínle?” hubúlhni. “Skwunlai 'onus 'at nankoh,” hiyúlhni.

²¹ 'Ink'ez ndobúlhni, “Et 'awhuz ih nuwheni tachaoodulhts'it?”

Keyah Bethsaida 'et Jesus dune chawhés'en whé'en nayulhtsi

²² 'Et Jesus yugha hoodul'eh bulh keyah Bethsaida huwhútni whuz hunindel hoh 'ilhunuh dune chawhés'en, 'en Jesus highu nihínilhya 'ink'ez highu tedudlih yuk'edoolnih ka. ²³ 'Et Jesus chawhés'en yula ilhchoot 'ink'ez keyah whuch'a inílhya hoh lhch'az dune yuna k'éenzo 'ink'ez yuna k'édilnik hoh ndiyulhni, “Dahooja, hoonliyaz ho'en ih?” yúlhni.

²⁴ Dune yutá'en 'ink'ez 'utni, “A, dune nulh'en, 'et whunts'ih 'aw ts'ah'un chaoozes'en, dune 'ants'ih duchun li'hint'ah hoh nuhúdelh.”

²⁵ Jesus doochah zeh lhch'az dune yuna k'édilnik 'ink'ez yeduk yuta'en hoh 'et 'aw 'et whe'en nasdli 'ink'ez ts'iyaitsuk huba hooltsai. ²⁶ 'Et Jesus dune chawhés'en bukoo ts'ih whenáyalh'a 'ink'ez khunek ulhtus, 'i be ndi yúlhni, “Bethsaida ts'ih nátonja gunih 'ink'ez Bethsaida whut'en ndo budóni gunih!”

Jesus ndan unli, 'et Peter huwu yalhtuk

²⁷ 'Ink'ez yugha hoodul'eh bulh Caesarea Philippi 'et keyah whuz whehándel. Hedulh hoh huboodulhkut, “Ndun dune sughu yahulhtuk t'eh, ndan usdli hutni?”

²⁸ 'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “Bulunah 'uhutni John dune too be' 'ulh'en inle 'int'ah. 'Et 'uyoon 'uhutni Elijah 'en Yak'usda whusaítel'h'alh 'int'ah. 'Et 'uyoon chah Yak'usda be nus whuníl'h'en 'ilhunuh 'int'ah hutni.”

²⁹ 'Ink'ez yugha hoodul'eh ndobúl'hni, “Nuhwheni do, ndan 'ust'ah dahni?” 'Et Peter 'utni, “Nyun Christ^a 'unint'ah.”

³⁰ Jesus khunek ulhtus 'i be ndobúl'hni, “Si sugha dune dóohni gunih!”

Dzuh nutezut, 'ink'ez datetsah, 'et Jesus huwu yailhtuk

³¹ 'Aw 'et Jesus yugha hoodul'eh whubodulh'eh 'ink'ez ndobúl'hni, “Yinkak dune ye' tube cho dzuh nuhítelhdzut. 'Et netsuh whudelhdzulh, náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz chah ts'iyawh 'aw hiyoozólh'tsa ghaít'ah. Hituzelghel'h 'ink'ez whulh tat dzin dinadutédalh.” ³² Soo ts'et cho hubúl'hni, 'et huwa Peter, 'en Jesus 'udun nenílhti 'ink'ez hukwa'yudáni.

³³ Jesus yugha hoodul'eh buts'un nalhú'a 'ink'ez Jesus, 'en Peter hukwa'yúl'hni, “Satan sut'ak ninínyih! Ndi yun k'ut hoonliyaz zeh yugha nuní nuzut. 'Aw Yak'usda be 'ut'en k'ah bugha nuní chanuzinzut.”

³⁴ 'Et Jesus 'ilhohuwezdel 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh, “Anih,” ndobúl'hni, “Ndan suntédulh hukwa'huninzun, dich'oh duba moodih nahoodle ghaít'ah. Dulhdulalhgus hídutootan 'ink'ez suntooya. ³⁵ 'Et ndan duk'una'a zeh hukwa'huninzun, 'en 'aw 'ilhuz wheni hukhoona ghaít'ah. 'Et whunts'ih ndan si suba, 'ink'ez khunek unzoo, 'i bugha 'et huwa dahásai t'eh, 'en 'ilhuz wheni hukhutenalh. ³⁶ 'Et dune yinkak ndulhcho 'uhoolhdzun 'ink'ez dazsai t'eh, ndet simba whuch'a hólhdeh? 'Aw 'uhóneh ghait'ah! ³⁷ K'us dahóont'ah simba dats'úzsai t'eh, 'aw hoonli be whunts'ih 'ilhuz ts'ukhutenalh nats'uhoket ghaít'ah. ³⁸ 'Et k'an yuk'edinzut lhanah dune ts'eke bulh tinta' hut'ih, 'ink'ez Yak'usda nahodilnah ho' hint'ah. 'Et huwa ndan dune si 'ink'ez sughunek bulh hukwaya unli t'eh, 'et sih

^a 8:29 Ndi boozi, “Yak'usda nets'ítel'h'a” ni ho 'utni.

yinkak dune ye', 'en yukaya hutele hoh lizas bulh be'aBá buts'uhayánduz, 'i tah whusanája t'eh.”

9 'Et 'onus 'un chah ndutni, “Njan whunaoolhúnih, ndet ts'iyannah Yak'usda ye úlhtus, 'i be hik'úne'ut'en, 'i whusáwhutelts'ulh, bulunah dune njan hudelhts'i hote'ilh dahútetsah whutsuh.”

Jesus 'uts'un na'a be hóodiltsai

²Lhk'utak'i dzin inle hoh 'et Jesus, Peter, James 'ink'ez John dulh hubutelhúdel ndoh dzulh k'uz dulh 'óbilya. 'Et hinilh'en hoh 'uts'un na'a be hóodiltsai. ³'Ink'ez bunaih be hóodiltsai, lheyul k'et 'ants'ih soo tsil 'et nduja, dega nus ndi yun k'ut soo toonasdúguz, 'i buga 'onus nus lheyul suli. ⁴Ndunnah tanah yugha hoodul'eh khunyaz Elijah 'ink'ez Moses bulh Jesus hizih siyin 'ink'ez hiyulh yálhtuk hoh hiya'en.

⁵'Ahoh Peter Jesus yulh yatelhtuk, “Nehodulh'eh hoonzoo ho' hoont'ah njan uzdelhts'i. Tat bun nuhwhuba nets'oooleh, 'ilhuk'i nyun mba, 'ilhuk'i, 'i Moses ba, 'ink'ez 'ilhuk'i, 'i Elijah ba.” ⁶Peter ndi khunek be yalhtuk hoh daja dutenilh 'aw nt'eeonízun, ndunnah tahult'ah 'en tube hunelhújoot 'et huwa 'utni.

⁷Khunyaz kw'us buk'eínde 'ink'ez yedoh kw'us tah ts'ih yaztelhtuk, “Ndun sich'oh suYe' 'int'ah, tube buk'esi!. 'En soo óozelhts'ai,” whutni.

⁸'Et 'ahoh dunat nuhúyuz'en, 'aw 'uyoon chah'il, Jesus 'en zeh hubulh 'út'en.

⁹'Aw 'et dzulh k'ut ntsun nahedulh hoh Jesus khunek ulhtus, 'i be ndobúlhni, “Khun teh 'uyoon dóohni gunih! Ndet whunulh'en, yinkak dune ye' dinadutédalh 'et whuts'un.” ¹⁰Jesus bughunek hiyoontun hoh lhulh yawhehúniltuk, 'ink'ez nduhútni, “Ndi khunek ‘Dazsai 'ink'ez dinadutédalh?’ dant'i ni hoh 'utni?”

¹¹'Ink'ez Jesus hiyoodulh'kut, “Et Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz di ka hubodulh'eh Elijah 'en 'udechoo whusatéyalh?”

¹²Jesus 'et ndobúlhni, “Elijah 'alha 'udechoo whusaínya ts'iyaintsuk lhaóodutelilh ka. 'Et whunts'ih di ka Yak'usda bughunek 'uk'ununa'usdúguz, 'i 'et ndutni ‘Yinkak dune ye' 'en ye dzuh nutezut 'ink'ez tube hits'udutnik tele?’ ¹³'Et whunts'ih nuhwhudúsni Elijah 'uda whusaínya 'ink'ez dune nts'ena'a hukwa'huninzun t'eh, hoh teh né'hiyulh'en. 'Et Yak'usda be' dustl'us k'ut whuz na'a 'uk'une'úsduzuguz ínle.”

'Uski ntsi' nudúdeh, 'i buyídinda, 'en Jesus soo na'yínla

14 'Et Jesus 'onghunnah yugha hoodul'eh butananja hoh, dune hubugha 'ilhuhowezdel 'en hubunilh'en 'ink'ez bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz yugha hoodul'eh hiyenah 'uhutni. 15 'Ilhuhowezdel Jesus hitelh'en ibulh huba hooncha hoh hidudelhúghaz 'ink'ez, “Dahooja,” hiyúlhni.

16 'Et Jesus Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz huboodulhkut, “Dant'i ghu yalhtuk ho' 'udahni?”

17 'Ilhuhowezdel 'ilhunuh dune butahańnya, “Nehodulh'eh suye' ntsi' nudúdeh, 'i buyudńnda 'et huwa 'aw yaoolhtuk ghańt'ah, 'en nts'un nilhti. 18 'Et ndet ndi ntsi' buyédinda 'i hubugha buba hoolhtus t'eh, 'et yun nadélduz, huwus buzek hanányi, dughoo lhedúlhk'us, 'ink'ez lhts'edunukw. Ngha hoodul'eh ntsi' nudúdeh, 'i yeyuhanahinooyoot, hubudúśni 'et whunts'ih 'aw 'uhiyooleh ghańt'ah.”

19 'Ink'ez Jesus ndi yúlhni, “Aw nuhwheni dune nuhwhuba 'alha' 'uhot'e ghańt'ah! Dáwhuldzah nuhzih tesdahl? Dawhuldzah nuhwhutah tesdahl sudutéhts'o whuts'un 'ink'ez nuhwhuba 'alha' test'ilh? 'Uski ndez suts'u tóolhte!”

20 'Et highu hinílhti. 'Et ndi ntsi' nududeh, 'i ye yudńnda Jesus yutelh'en ibulh, 'ahoh 'uski bukaootezut 'ink'ez nadélduz, 'ink'ez huwus buzek haneldo hoh núkallhah.

21 'Et Jesus be'abá yoodulhkut, “Dáhooldzah ndun 'uski 'et ndunt'ah?” yúlhni. “Ntsool da whuts'un,” ní be'abá.

22 “Lhat hoh 'uski yuzoolhghelh hukwa'yalh'en. Too be chah yuzoolhghelh hukwa'yalh'en 'ink'ez tsídunoh cha'yulh'en. Soo' tenilh t'eh, neghaté'nonzeh 'ink'ez nela 'oneh!”

23 “A,” yúlhni, “Soo 'úlcho 'i be be 'alha' hoont'ah int'i t'eh, ndan be 'alha' hoont'ah hit'i t'eh, 'en ts'iyaintsuk ne'hutet'en buba huwa chaootelhúnah.”

24 'Ahooh be'abá bunatsultoo hoonli hoh 'utni, “SMoodihti be 'alha' hoont'ah 'ust'i, 'et whunts'ih 'aw soo cha'lhutus. 'Et huwa sula'ineh, 'onus nus 'iltus, 'i be 'alha' hoont'ah, 'i be 'oost'e ka, 'et hukwa'nuszun.”

25 'Et Jesus whutelh'en 'ilhuhowezdel 'aw 'et higha welhúghaz hoh 'ahoh khunek ulhtus, 'i be ntsi' nudúdeh, 'i hukwa'yudáni, 'ink'ez ndi yúlhni, “Ntsi' nudúdeh, 'i cha'hudústs'o 'ink'ez yachahulhtuk hubilh'i, ndun 'uski

buyáh hanaindaih nyudúсни, 'ink'ez doochah 'onus 'at buyunádondzit gunih!”

²⁶ 'Et ntsi' nudúdeh, 'i ndunnah 'uski yukaootelhdzut, 'ink'ez tube cho duldúz, 'alzul, 'ink'ez yeyáhanaja. Ndunnah 'uski 'ants'ih dazsai li'uja. 'Et huwa lhanah, “Dazsai ho' 'int'ah,” hutni. ²⁷ 'Et whunts'ih Jesus 'uski yula ílhchoot 'ink'ez nduk 'úyinla. 'Et 'uski dich'oh dinadija.

²⁸ 'Et hukw'elh'az Jesus koo danínya hoh yugha hoodul'eh whu'izyaz hiyoodulhkut, “Et dáhoont'ah huwa wheni ntsi' nudúdeh, 'i 'aw butsuhanáts'inooyoot ghaít'ah?”

²⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndan tenahududli, 'ink'ez sahá'hudulyih, 'aw 'i zeh ntsi' nudúdeh, dune nahiyunteyukw.”

Jesus datetsah doochah huwu yailhtuk

³⁰ 'Aw 'et keyah whuch'a nahundel 'ink'ez 'et keyah Galilee wheghah lhunáhusdel. Jesus nts'e whénya ts'ih dune t'éoonózin hukwa cha'nízun, ³¹ yugha hoodul'eh hubodulh'eh 'et huwa. 'Ink'ez ndobúlhni, “Yinkak dune ye', 'uyoon dune t'lahítelhtel 'ink'ez hituzelghel. Hizelghhi hukw'elh'az whulh tat dzin 'et dinadutédalh.” ³² 'Aw daja ni hoh 'utni nt'ehonízun 'ink'ez hiyénułjut 'aw hiyoodulhkut ghaít'ah.

Ndan simba netah degha nus dune uncha unli

³³ 'Et keyah Capernaum ts'ih whuz lhghu nahudídel. Koo danáhandel hoh 'et Jesus yugha hoodul'eh huboodulhkut, “Njan ni ti ts'ih ahdulh hoh, dant'i ghu yalhtuk ho' dahni?” ³⁴ Daja hutni hukwaya hinli 'et huwa t'echahudusnih. Ti 'et lhena'uhutni ho' hutni, “Ndan simba netah degha nus dune uncha unli?”

³⁵ Jesus nátl'adeda ndunnah lanezi 'onus 'at nanah yugha hoodul'eh, “Anih,” hubúlhni 'ink'ez ndobúlhni, “Ndan degha nus dune uncha tele hukwa'ninzun t'eh, 'en 'udek'ah wule huba' hoont'ah, 'ink'ez ts'iyannah nané'tet'en.”

³⁶ 'Et Jesus 'ilhunuh 'uskiyaz yílhchoot 'ink'ez hububut ninílhya 'ink'ez yunasúnik hoh ndobúlhni, ³⁷ “Ndan si soози gha ndun 'uski ndult'ah danílhti t'eh, si dasunílhti. 'Ink'ez ndan dasunílhti, si zeh ilah dasutálhtel. Ndun sutélh'a, 'en chah dahinilhti ho' hoont'ah.”

Jesus ndobúlhni, “Ndan nech'a chadítni, 'en neba 'int'ah”

³⁸ 'Et John ndi yúlhni, “Nehodulh'eh, 'ilhunuh dune nyoozi be ntsi' nudúdeh, 'i dune buts'uhanaídulhdoh, 'en uznilh'en. ‘Ustl'e' 'ineh ts'utni, 'aw nelh cha'ust'en 'et huwa.”

³⁹ Jesus ndobúlhni, “Aw whuch'a néhyoot ilah, ndan soozu bugha huwa 'ét'en 'uwuhulh'en, 'en 'aw hukw'elh'az t'eh dzuh k'una'a sughi yaoolltuk ghaít'ah. ⁴⁰ Ndan nuhch'a chahudítni, 'en nuhts'un hudetni ho' hint'ah.” ⁴¹ 'Ink'ez 'utni, “Njan whunalhúnih, nuhwheni Christ bube'ildzun ahli huwa ndan too whunts'ih nuhgha nílhdze t'eh, 'en Yak'usda buba k'elhla whutelhtsilh.”

⁴² “Et 'ilhunuh 'uski buba 'alha' 'ust'ah, 'ink'ez 'ilhunuh dune lubeshi be such'a itélhtelh t'eh, ndun dune 'uski tink'us na'a wheyúntelhtun 'et whutsuh tse be hits'ilchun ye'ulhchuz 'ink'ez hiyulh tatse doolh'is 'onus nus soo' whutet'e. ⁴³ 'Et nla 'i bugha lubeshi inla t'eh, nla k'ont'as! 'Et nla k'us zeh int'i hoh yak'uz whénya t'eh whuz 'ilhuz khutanalh, 'et degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az nla bulh kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh degha nus mba whutétsi', whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. ⁴⁴ 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne. ⁴⁵ 'Et nke 'i bugha lubeshi inla t'eh, nke k'ont'as! 'Et nke k'us zeh int'i hoh yak'uz whénya t'eh whuz 'ilhuz khutanalh, degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az nke bulh kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh degha nus mba whutétsi', whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. ⁴⁶ 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne. ⁴⁷ 'Et nyuna 'i bugha lubeshi inla t'eh, hanó'alh! 'Et nyuna k'us zeh int'i hoh Yak'usda bukúne'whut'en whénya t'eh, 'et degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az nyuna bulh kwuncho yuh ts'ih whényuhano t'eh, degha nus mba whutétsi', whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. ⁴⁸ 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne. ⁴⁹ Lizwif Yak'usda ts'un khunai hidélhk'un hoh 'udechoo lusel hik'unhiyudzih. 'Et whuz na'a ts'iyanah dzuh nutezut ho' hoont'ah.

⁵⁰ Lusel unzoo ho' 'int'ah, 'et whunts'ih lusel buzachahoolkih 'uts'ulh'ih t'eh, nts'ena'a doochah lusel buzahóolki 'uztelhtsilh? Whuz na'a nuhdzi wútsi' gunih 'ink'ez nuwuhulh dune ts'un nuhdzi dóoghel.”

**Dune lhghu hudelhts'i lhch'á nahoodelh, 'et
hubugha Jesus huboodulh'eh**

10 'Et Jesus whuch'a nasja 'ink'ez Judea huwah nenínya, 'et took'oh Jordan huwhútni, 'et yasúya. 'Et lhanah dune yugha wézdél. 'Et whutsuh da datni 'ahoolhyez whuz na'a doochah zeh huboodulh'eh.

²'Et bulunah Pharisee highu nindel 'ink'ez hiyóolhdzih hoh hiyoodulhkut, “Nedíni, dune 'en ih bughá whunt'ai bu'at lahudootnih ka?”

³'Et Jesus 'utni, “Daja ni hoh Moses khunek nuhtl'aída'ai inle, 'i?”

⁴'Et 'uhyíúlhni, “Moses bugha óonin'ai dune dustl'us yuk'une'úzguz, 'i be bu'at buch'a nayólh'telh.”

⁵'Et Jesus ndobúlhni, “Stabe nuhdzi duts'un 'et huwa ndi khunek Moses nuhwhuba yuk'e'ánguz. ⁶'Et whunts'ih 'udechoo Yak'usda ts'iyaintsuk inla hoh dune 'ink'ez ts'eke chah inla. ⁷'Et njan huwa dune be'abá 'ink'ez be'ama bulh buch'a óoya, 'ink'ez bu'at 'en zeh zih wuda. ⁸'Et nuhult'ah 'ilho hutele, 'et 'onus 'un hoh nanah chahílah. ⁹Ndan Yak'usda lhghá buninla, 'en 'aw dune lhch'a nabuhóolelh huba cha'hóot'ah.”

¹⁰'Et koo danáhandel hoh yugha hoodul'eh Jesus njan dáhoont'ah 'et hukwa hiyoodulhkut. ¹¹'Et ndobúlhni, “Dune ndan bu'at 'ún tezo 'ink'ez 'uyoon ts'eke ghu nasda t'eh, 'en 'uyoon ts'eke bulh tinta' tét'ilh ho' 'int'ah. ¹²'Et whuz na'a zeh ts'eke buki 'ún tezo 'ink'ez 'uyoon dune ghu nasda t'eh, 'en chah 'uyoon dune tinta' tet'ilh.”

Jesus 'uskeh buk'udelhúnik 'ink'ez buba tenadudli

¹³Bulunah dune 'uskeh Jesus ts'un nibaninla buk'edoolnih ka, 'et yugha hoodul'eh ndunnah 'uskeh whusaínla hukwa'búdani. ¹⁴'Et Jesus whunalh'en hoh hunílh'e 'ink'ez yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Whute 'uski suts'un hutoodelh. Khun teh dah hubudóohni gunih. Ndan Yak'usda hubudayi cho unli whuz hudelhts'i, 'en ndunnah 'uskehyaz hubunduhúlt'ah ho' hint'ah. ¹⁵Soo ts'ah'un 'alha' 'un whudúsni, ndan 'uskehyaz k'una'a njan Yak'usda hubudayi cho unli chahoolhchulh t'eh, 'aw whuz dahóoya ghaít'ah.” ¹⁶'Et 'uskehyaz ts'iyawh bunasunik 'ink'ez 'ilhunah hinli hoh hubuk'edilnik 'ink'ez huba tenadedli.

Dune soode'a 'int'ah

17 'Et Jesus doochah natesja hoh dune yududelhgai, yubut bugwutsi be nenínya 'ink'ez yoodalhkut, “Dune hoodul'h'eh unzoo, nts'ena'a dast'en hoh 'ilhuz khutesnalh whuch'a ootélhdoh?”

18 'Et Jesus 'uyúlhni, “Di ka 'usudíni, ninzoo sudíni? 'Aw 'ilhunuh unzoo hoolah. Yak'usda 'aw 'en zeh unzoo ho' 'int'ah. 19 Ndi khunek Yak'usda nuhtl'aída'ai, 'i 'et t'eninzun: nesóolhghelg gunih, dune k'us ts'eke bulh tinta' 'ont'en gunih, 'undunont'ih gunih, honts'it gunih, ha'ndunont'ah gunih, nyu'abá 'ink'ez nyu'ama chah hubudólhti.”

20 'Et dune 'utni, “Nehodul'h'eh ndet chilh usdli 'uda whuts'un, ndi khunek ts'iyawh bukúne'zust'en.”

21 'Et Jesus soo yuk'ensi' hoh yunalh'en 'ink'ez ndi yúlhni, “Ilhun zeh whu'et 'int'ah, inyalh 'ink'ez ndai int'i, 'i ts'iyawh be 'ónket 'ink'ez sooneya tehel'en hubugha ínondzaih, lhdulalhgus ilhchoot 'ink'ez 'anih, se'ut'en k'ah tune'ónt'en ka sunanyalh. 'Et t'eh nduk yak'uz hoonzoo, 'et whuch'a ootálhdoh.”

22 'Et ndun dune ndi khunek whudánts'o hoh tube budzi ndesda, 'ink'ez tso unli hoh yughu natesja, tube soode'a 'int'ah 'et huwa.

23 Jesus yugha hoodul'h'eh bunilh'en 'ink'ez ndobúlhni, “Dáhoont'ah huwa whúlna hoh ndan soode'a, 'en Yak'usda hubudayi cho unli, 'et dahútedulh.”

24 'Et yugha hoodul'h'eh ndi khunek hídants'o hoh tube huba hooncha. 'Et Jesus whuz heyelh hoh ndutni, “Suzkehrkah dahoont'ah huwa whúlna hoh 'en duzooneya hit'az 'int'ah Yak'usda hubudayi cho unli, 'et dahútedulh. 25 Dant'ah khunai cho, camel hiyúlhni, 'i 'aw yubatsoh buna 'aw yukólget ghaít'ah. 'Et whuz na'a dune soode'a 'int'ah, 'onus nus buba huwa whúlna Yak'usda hubudayi cho unli datéyalh huba.”

26 'Et yugha hoodul'h'eh tube buba hooncha 'ink'ez lhuhoodulkut, “Ndan simba doojih?”

27 'Et Jesus hubunilh'en 'ink'ez ndobúlhni, “K'us njan 'et dune ba 'uhóneh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba ts'iyaintsuk 'aw huwa chahólnah ho' hoont'ah.”

28 'Et Peter yatélhtuk, “Soo cho whunilh'en, ts'iyaintsuk bulazdetnik 'ink'ez nts'un tezdél.”

²⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, “A, ts'ah'un nuhwudúsni, ndan bukoo huwu tezya 'ink'ez dulhutsinkah, k'us dulhtuskah, be'ama, be'abá, bu'at, buzkehkah, k'us duyun k'ut t'eh, si sugha 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i k'uz ts'iyaintsuk whuladetnik, 'ink'ez suntezya t'eh, ³⁰ nus de 'onus nus lhai únli hoh butl'anaítekulh: bukoo 'ink'ez bulhutsinkah, bulhtuskah, be'ama, buzkehkah, 'ink'ez buyun k'ut 'ink'ez dune hiye tena'tel'ilh chah, 'ink'ez nus de 'ilhuz khutena. ³¹ 'Et whunts'ih lhanah 'udechoo 'int'ah 'en 'udek'elh'az hutele, 'ink'ez lhanah ndunnah 'udek'elh'az hinli, 'en 'udechoo hutele.”

Jesus datetsah 'ink'ez dinadutédalh whulh tat huwu yatelhtuk

³² 'Aw 'et Jerusalem ts'ih ti hedulh Jesus, 'en yugha hoodul'eh hubutsuh úyalh. Hoh hedulh tube huba hooncha k'et whéhunuljut. 'Et doochah Jesus yugha hoodul'eh lanezi 'onus 'at nanah 'udun nébuninla 'ink'ez nus de bulh daóotenilh, 'et hubugha hubulh yaílhtuk. ³³ 'Et ndobúlhni, “Sih soozélhts'ai, Jerusalem ts'ih ts'utedulh 'ink'ez yinkak dune ye', 'en Lizwif náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'en butl'aihítelhtelh. 'Et datétsah wheni hiba nahuteyeh, 'ink'ez ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, 'en butl'aihítelhtelh. ³⁴ 'Et 'en highu tedloh, higha dútezoh, hiyootélhtsus 'ink'ez hituzelghelh. 'Et tat dzin inle t'eh, dinadutédalh.”

James 'ink'ez John bulh Jesus hiyoodulhkut

³⁵ 'Et James 'ink'ez John bulh Zebedee buye'kah Jesus highu nin'az 'ink'ez hiyoodulhkut, “Nehodul'eh ndai nts'un buka'ts'utni, 'i 'et neba 'uwhutanlilh hukwa'ts'uninzun.”

³⁶ Jesus huboodulhkut, “Ndet nuwhuba 'uwhutesdlilh hukwa'nahzun?”

³⁷ 'Et 'uhutni, “Ndet yak'uz deggha nus dénti ts'ih sinda t'eh, nzih taduke 'et hukwa'nídudzun, 'ilhunuh 'en nalnih ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh 'en 'intl'as ts'ih 'int'ah.”

³⁸ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndet suts'u hukwa'dahni 'aw t'éoonuzúhzun k'us ndi lubot be tesnilh, 'i soo tulih wahnai 'ink'ez nts'ena'a too bé' 'ulya soo tulih whuz na'a too be' 'óhneh?”^a

^a 10:38 “Nts'ena'a dzuh nuteszut, whuz na'a dzuh nuhtézet ih?” ni ho 'utni.

³⁹“Soo sih 'uts'ooneh,” hiyúlhni. 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndai lubot be tesnilh, 'i nuhwheni chah téhtnilh ho' 'int'ah. 'Ink'ez too bé' 'ulya whuz na'a nuhwheni chah too be' téhnilh. ⁴⁰'Et ndan nalhnih ts'ih sughu tedalh, 'ink'ez 'intl'as ts'ih sughu tedalh, 'aw si huwá hos'alh ghaít'ah, ndunnah huba lhawhúdulya, 'en zeh buba' hoont'ah.”

⁴¹'Et 'onus 'un lanezi yugha hoodul'eh, 'en James 'ink'ez John hubulh hánilch'e. ⁴²'Et Jesus soo ts'iyawh, “Anih,” hubudáni, 'ink'ez ndobúlhni, “Et nt'eeonáhzun 'udun yun k'ut whut'en hubutah, ndun dune tsuh whudelhdzulh hinli, 'en dune buk'ut moodih hinli. 'Ink'ez ndan bumoodih hinli, 'en chah bumoodih hinli. ⁴³'Et whunts'ih nuhwheni nuhtah 'aw whuz na'a ilah ho' hoont'ah. 'Ilhunuh nuhtah dune uncha tele hukwa'ninzun t'eh, 'onus 'awh chah huba ne'óot'en wule huba' hoont'ah. ⁴⁴'Et nuhtah 'ilhunuh 'udetsah tele hukwa'ninzun t'eh, ts'iyannah 'e'ulhna wule huba' hoont'ah. ⁴⁵Yinkak dune ye', 'en whunts'ih 'aw ba né'whutet'en huba whusachaíyal 'et huwa. Dune buba né'tet'en 'ink'ez dune buba datétsah 'et hoh dune ts'iyawh nabootekulh.”

Dune chawhés'en Bartimaeus hiyúlhni, 'en Jesus whe'en nayulhtsi

⁴⁶Jericho ts'ih hunindel, Jesus yugha hoodul'eh tubulh nahutesdel hoh, lhanah 'ilhuhowezdel chah 'ut'en. Dune chawhés'en Bartimaeus hiyúlhni, Timaeus buye', 'en ti whuzih usda hoh tedudlih, ⁴⁷Jesus Nazareth whut'en wheghah uyalh whulhúdants'o. 'Aho hazulh hoh 'utni, “Jesus, David buts'uhainzut sugha té'ninzeh!”

⁴⁸Lhanah t'edoosnih hiyulhni 'ink'ez whuch'a hínenyoot. 'Et whunts'ih 'onus nus 'alzul hoh 'utni, “Jesus, David buts'uhainzut sugha té'ninzeh!”

⁴⁹Jesus 'ilhunenínya 'ink'ez ndobúlhni, “Anih sba dáhni,” hubúlhni. 'Et dune chawhés'en yuka hunih, “Hoonínt'i 'ink'ez didinyih, 'anih nyúlhni,” hiyúlhni. ⁵⁰Dunaihts'uz 'i ts'ahayét'ah, dudillhah, 'ink'ez Jesus yughah ninínya.

⁵¹“Et dányutesdlilh 'et suts'u hukwa'ninzun?” ni hoh Jesus yoodulhkut. “Nehodulh'eh doochah whes'en naóosle, 'et sugha holts'it,” yúlhni.

⁵²“Naindalh, si suts'un be 'alha' hoont'ah, 'i be soo ná'inja,” yúlhni. 'Et 'ahoh dune 'aw 'et whe'en nasdli, 'ink'ez Jesus ti yuntezya.

Lhanah honelhnik hoh Jesus Jerusalem lhgha dínya

11 'Aw 'et Jerusalem whéghah hedulh, nat keyah Bethphage 'ink'ez Bethany chah 'et dzulhyaz Olive be hóodzi, 'et whuz nihúnindel. 'Et Jesus nanah yugha hoodul'eh whébalh'a, 'et ndobúlhni, ²“Keyah whiyaz nda ts'ih whuz'ai whuz ah'us. Whuz lhugha dah'az, 'et yeztliyaz, donkey hiyúlhni, whutsuh da dune yak'uchaídah, 'i 'et whédint'uk, 'i lhk'unadooh'uk 'ink'ez suts'u toolhdlooh. ³Dune, ‘Di ka 'et ndaht'en?’ nuwhúlhni t'eh, ‘NeMoodihti yuka'ninzun’ doohtni. 'Aw 'et sih nuhtlayoolhtelh.”

⁴'Et whehá'az 'ink'ez keyah 'et yeztliyaz nahuyilhti, 'ilhunuh bukoo ndati 'et whédint'uk, 'ink'ez lhk'unahida'uk. ⁵'Et bulunah n'awh nahudelhúya, 'en hubuhoodulhkut, “Et daht'en hoh aht'en yeztliyaz lhk'unadah'uk?” hubuhútni. ⁶'Et Jesus buba nahezya k'una'a hubuhútni, 'et 'ants'ih t'ehudínel 'ink'ez hubula hudetnik. ⁷'Et Jesus yeztliyaz highu hinílhti hoh bulunah nahiyíts'uz 'i hiba hik'ehiyíldel 'ink'ez Jesus yuk'étl'adida. ⁸Lhanah dune chah nahiyíts'uz, 'i ti 'et nehíyuzbus. Bulunah chah 'ul k'us 'ut'an k'unuhídut'as, 'i ti nahídulhdelh Jesus yuk'ut lhuteyalh 'et wheni. ⁹Ndunnah dune Jesus hitsuh hedulh, 'ink'ez hik'ah hedulh, ts'iyawh hahuzulh hoh 'uhutni,

“Yak'usda ba whudélhti!

NeMoodihti boozi bugha whusaínya,

'en dega nus hoonzoo bughá whults'ut.

¹⁰Netsuh whudelhdzulh, David hubudayi cho keyah 'et dúhoont'ah chah zeh whusawhutéts'ulh, 'et Yak'usda ba ts'odóolhti.”

¹¹'Aw 'et Jesus Jerusalem keyah neninya hoh Lizwif hubuluglez whucho ts'ih danínya 'ink'ez dulhcho núyuz'en. 'Aw 'et náwhendunilghel 'et huwa Bethany huwhútni ts'ih whuz lanezi 'onus 'at nanah yugha hoodul'eh whuz hubulh whén'az.

Ndi mai chun hanulhye, 'i fig hiyulhni, 'i Jesus yek'ehanya

¹²'Om bun Bethany ts'ih whuz de nahédulh 'et Jesus buye'élts'ul. ¹³Nilhdza 'et mai chun yunílh'en but'an chah hoonli. 'Et yughu nínya mai ntélhcholh ka. Yughu ninya hoh 'ut'an zeh 'int'ah, nk'a chah bumai

hoolah. ¹⁴'Et Jesus ndi mai chun ndi yúlhni, “Aw 'onus 'at dune nyumai hunoo'alh ghaít'ah!” 'Et ndutni hoh yugha hoodul'eh hídants'o.

Jesus, 'en Lizwif hubuluglez whucho ts'ih tezya

¹⁵'Et Jerusalem ts'ih hunindel. Jesus Lizwif hubuluglez whucho 'et daninya. Ndunnah 'e'óoket 'ink'ez 'ooket ts'iyawh tinábuninyoot. Sooneya lhk'enáhududzaih bukw'uzdai chah náina'ai, 'ink'ez dut'ai be 'óoket chah, ¹⁶'aw luglez hoonli ne'hóole butl'achahoo'al. ¹⁷'Ink'ez Jesus dune whubodulh'eh ndobúlhni, “Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'ut ne'úsduguz,

‘Njan sukoo ts'iyannah tenadudli bakoo 'úhoont'ah,’ ni.

'Et 'uwháhla undunut'ih 'ink'ez nanúl'i bakoo whuzúlhtsi!”

¹⁸'Et náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz hodánts'o hoh, hizoolhghelh hukwa húnuta, tube hiyénułjut, ts'iyannah 'ilhuhowezdel hubodulh'eh, 'en huba hooncha 'et huwa.

¹⁹Soo nadálhghel ibulh Jesus yugha hoodul'eh hubulh Jerusalem whuch'a nahúndel.

Ndi mai chun bugha hahóodul'eh

²⁰Hoh bundada 'uda 'et ti hedulh ndi mai chun hinilh'en. Soo ts'ah'un bughih tubulh desuz. ²¹'Et Peter, 'en whunalnik hoh Jesus bulh yátelhtuk, “Nehodulh'eh nilh'en ndi mai chun bulh buk'éhanya, 'i desuz,” yúlhni.

²²'Et Jesus ndobúlhni, “Njan whunaoolhúnih, Yak'usda nuhwhuba 'alha' 'int'ah t'eh, ²³ndi dzulhyaz 'i 'udóohni, ‘Didilts'it 'ink'ez bun k'ut whucho ts'ih tails'tit.’ 'Et soo nuhdzi yuh 'aw nawh cha'hoot'ah 'ink'ez nuhwhuba 'alha' hoont'ah t'eh, dawhútenilh dahni, ts'iyawh nuhwhuba 'et ndótenilh. ²⁴'Et huwa' 'un whudúsní, ndi be 'alha' hoont'ah, 'i be tenadahdli, 'ink'ez hoonli ka' dahni 'et 'alha' nahzun hoh nuhgha tekulh t'eh, ndai buka'dahni, 'i nuhgha tekulh ho' 'int'ah. ²⁵'Et sahyin hoh tenadahdli, 'ink'ez 'uyoon ts'un nuhwhuba dzuh t'eh, buba n'ún whutulhdelh, 'et sih nuhwhe'aBá, yak'uz úsda, 'en nuhwheni chah nuhwhulubeshi nuhwhuba 'un yutoolhdelh.

²⁶'Et 'uyoon buba n'ún chaootulhdulh t'eh, nuhwhe'aBá, yak'uz úsda, 'en chah 'aw nuhwhulubeshi nuhwhuba 'un yutoolhdelh ghaít'ah.”

Jesus be 'ut'en k'ah 'et hukwa'hoodulhkut

²⁷ 'Ink'ez doochah Jerusalem ts'ih nahundel, Jesus Lizwif hubuluglez whucho nuya hoh náwhulnuk moodih, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh, 'en Jesus highu nindel, ²⁸ 'ink'ez ndi híyulhni, “Nedini ndai bugha dune bugha ndoh 'int'ah hoh njan ndint'en? Ndan nghá ooni'ai hoh 'int'en?”

²⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ilhun zeh hukwa nuhoodutelhkut. 'Et ndusudáhni t'eh, 'et sih ndun whudóosni ndi dune bugha ndoh 'ust'ah hoh njan ndust'en. ³⁰ Ndsudóohni ndun John dune too be' 'ulh'en ndan yutl'ahón'ai hoh dune too be 'úlh'en inle, Yak'usda tulih k'us dune tulih yugha ooní'ai?”

³¹ 'Et 'ahoh dich'oh dutah hukw'unahúhulhye hoh njan duhútni, “Daja chah uzdooni, ‘Yak'usda yugha ooní'ai,’ ts'utni t'eh, 'et sih dooni, ‘Di ka John nuhwhuba 'alha' cha'dusnih?’ ³² 'Et, ‘Dune yugha ooní'ai ts'utni t'eh,’” 'et njan dune hubé hunuljut 'et huwa, ts'iyawh dune John dune too be 'ulh'en, 'en Yak'usda be nus whunilh'en unli inle huninzun.

³³ 'Et huwa Jesus 'uhiyúlhni, “Aw t'ets'onízun.”

Jesus 'et ndobúlhni, “Sichah ndan sugha óoni'ai 'aw nuhwhudoosni ghaít'ah.”

Mai haníyeh k'et huwhulh'ai bugha whúts'odul'eh

12 'Aw 'et Jesus khunek hiye oodool'eh hubugha hubulh yálhtuk, “Ilhunuh dune, 'en mai haníyeh, mai too 'úlh'ih, 'i 'ainanla. Yuna'neztl'oo, tsak'et hahónkaih, mai tahúndununih huba, 'ink'ez yutést'en chah 'uhóonla. 'Et dune bughuwhulh'ai 'ink'ez ninza keyah whenya. ² 'Et 'aw 'et mai oonteje niwhuninzut t'eh, 'ulhna 'ilhunuh 'en mai haníyeh k'et butl'ahúhonla buts'úwheyalh'a, ndai ooneje, 'i bulah buts'itookat huba' hoont'ah, 'i ka. ³ 'Et 'uhiyínla ndunnah mai k'et butl'ahúhonla, 'ulhna hiyílhchoot yahúyalht'o 'ink'ez hoonli higha chaílel hoh whenáhinanyoot. ⁴ Ndun dune be'íldzun, 'en doochah 'uyoon 'ulhna whuz whelh'a. 'En tse be nahínelh'uz hitsi ts'e' nalh'uz hoh nukai híyulhtsi, 'ink'ez hukwayáhoonli k'una'a 'uhiyínla hoh whenáhinanyoot. ⁵ Doochah 'uyoon 'ulhna whuz wheyalh'a. 'En hizelghhi. Lhanah 'uyoon chah 'et ndo buhinla. Bulunah hubuhoolht'ah 'ink'ez bulunah chah hubuhangan.

⁶ 'Ilhunuh zeh 'udek'elh'az whuz buts'un wheyálh'a, 'et usda, 'en buye' yuk'ensi', 'Suye', 'en sih hidóolhti,' ni 'et huwa.^a

⁷ Ndunnah dune mai k'et butl'ahúhonla 'et 'ulhodútni, 'Ndun njan mai k'et be'ildzun, 'en buye' 'int'ah. 'Anih, ts'uzoolhghel. 'Et sih ndun buye' buts'ítekulh, 'i ts'iyawh ne'ildzun wule.' ⁸ 'Et ndun buye' hiyílhchoot, hizelghi 'ink'ez hiyust'e 'i nyoh haníyeh k'et tínahinino."

⁹ 'Et Jesus huboodulhkut, "Daóoneh simba ndun mai k'et whulh'ai? Whusanája, 'ink'ez ndunnah dune ts'iyawh hubóoghan, 'ink'ez mai k'et 'uyoon gho hohólh'a. ¹⁰ 'Aw whutsuh whudelhdzulh ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i, 'aw ih buk'eyáchasulhtuk? 'Et ndutni,

'Ndi tse be koo 'uwhulh'en 'ún hidutelh'uz,

'i 'uja degha nus bukadaoodilt'ah, 'i suli.

¹¹ 'Et Moodihti whuz na'a 'uhóonla.

Tube huba hooncha k'una'a 'obínla ho' hoont'ah.' 'Et whuz na'a Yak'usda be' dustl'us k'ut ndutni," ndobúlhni.

¹² 'Et Lizwif bumoodih, 'en Jesus hiyoolhchoot hukwa'hut'en, t'ehonínzun didut buch'a yálhtuk hoh dune hoodalh'i, 'et whunts'ih dune 'ilhuhowezdel hiye nuljut huwa Jesus dachahíyilil hoh whenáhedel.

Yun k'elhla huhoohl'i hukwa'hoodulhkut

¹³ 'Et bulunah Pharisee 'ink'ez Herod budune chah 'en Jesus khunek be hiyoolhgooh ka hits'úwheóobahalh'a. ¹⁴ 'Et Jesus highu nindel 'ink'ez 'uhutni, "Dune hoodulh'eh t'ets'onínzun ts'ah'un zeh 'udanilh. 'Aw 'uyoon daja huntezilh huwuni cháinlah hoh dune dant'ah whunts'ih chabunílh'en hoh Yak'usda beni k'ah ts'ih hubugha khunek 'alha' 'int'ah, 'i be whúbodilh'eh. 'Et nedíni wheni khunek netl'ahon'ai, 'i whudulhyah 'uts'oot'en ih tulih Roman keyah whumoodih buts'un yun k'elhla ts'uhoolh'i 'i buba buk'elhla ts'otelh'i tulih k'us 'awundooh tulih?" ¹⁵ 'Et whunts'ih Jesus hiyoolhgooh hukwa'hiyulh'en t'eeonanzin, 'ink'ez ndobúlhni, "Et di ka sóolhdzih? Sooneya stl'anah'aih noolh'en sih."

¹⁶ 'Aw 'et 'ilhunuh sooneya yutl'ainá'ai. 'Et Jesus huboodulhkut, "Ndan ho' 'int'ah bunen 'ink'ez boozi 'ukw'e'usdúguz?" 'Et 'uhiyúlhni, "Yun k'ut whumoodih Caesar, 'en 'int'ah."

^a 12:6 Njan mai k'et haníyeh humoodih, 'en Yak'usda 'int'ah, 'ink'ez buYe' 'en Jesus Christ 'int'ah. 'Et ndun bugha télh'a, ndunnah Lizwif hubumoodih 'uhint'ah, ni ho 'utni.

¹⁷'Et Jesus ndobúlhni, “Ndai Caesar be'ildzun, 'i buts'un buk'elhla whulh'i, 'ink'ez ndai Yak'usda be'ildzun, 'i Yak'usda ts'un buk'elhla whulh'i.” 'Et soo tube huba hooncha.

Nats'ukhítнай 'i buka 'oodulkut

¹⁸'Aw 'et ndunnah Sadducee hubuhútni, 'en Jesus highu nindel. 'En 'uhutni, “Dats'úzsai 'ink'ez 'aw nats'ukhóotnah ghaít'ah.” ¹⁹'En hiyoodulhkut hoh 'uhutni, “Nehodulh'eh Moses 'en khunek neghaide'ai, 'i neba yuk'une'úzguz, ‘Dune bu'at 'en dazsai, 'ink'ez buzkeh hoolah t'eh, ndun dune dazsai bulhutsin 'en ndun tsandelh yughu naooda, ndun dune dazsai, 'en ba buzkeh hole ka.’ ²⁰'Et skwunlai 'onus 'at nanah lhulhutsinkah hinli, 'udetsah whudelhdzulh, 'en 'at ut'i, 'awhuz buzkeh hoolah hoh dazsai. ²¹'Et yuk'ah whúdelhdzulh, 'en tsandelh yughu nasda. 'En chah buzkeh hoolah hoh dazsai. 'Et whulh tat chah whuz na'a zeh 'uja. ²²Ts'iyawh skwunlai 'onus 'at nana 'ilho dunedzulh 'en ts'iyawh highu dalts'i, ts'iyawh bubuzkeh hoolah hoh yahadla. 'Udek'elh'az ndun ts'eke dich'oh chah dazsai. ²³Ndunnah yahadla ts'iyawh dinahudutéduh dzin dinahudidel t'eh, k'us ndan simba bu'at tele, ts'iyawh skwunlai 'onus 'a nanah, 'en highu dálts'i?”

²⁴'Et Jesus ndobúlhni, “Tube 'uts'un na'a 'udahni. Ndet daja dahni t'oonuzáhzun ih? Yak'usda ye ulhtus, 'i 'ink'ez bughunek k'e'eduguz, 'i t'énuzahzun, 'et huwa whuz na'a 'udahni. ²⁵Ndet yahadla dinahudidel t'eh, ndoh yak'uz lizas li'hint'ah. 'Et ndótet'ilh dune chah 'ink'ez ts'ekoo chah 'aw lhgha hudóolts'i ghaít'ah. ²⁶'Ink'ez ndunnah yaidla dináhudutédalh hubugha, ndi Moses 'uk'une'úsduguz, 'i 'aw ih buk'uyachálhdih, whus delhtan, 'i tah whudezk'un hoh Yak'usda yulh yalhtuk inle? 'Et 'uk'une'úsguz, 'i ndutni ndun Moses Yak'usda ndiyulhni, ‘Si 'ust'ah Abraham 'en buMoodihti 'ust'ah, Isaac, 'en buMoodihti 'ust'ah, 'ink'ez Jacob, 'en chah buMoodihti 'ust'ah.’ ²⁷'Et huwa huhukhuna hubuYak'usda 'int'ah, 'aw yahadla hubuYak'usda ilah ho' 'int'ah. 'Et 'ílhuz 'uts'un na'a 'udahni.”

'Ilhuk'i khunek neba yutulhúhezya, 'i degha nus dezti

²⁸ 'Ilhunuh dune Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en 'et 'ut'en, 'ink'ez hubudánts'o 'ink'ez 'en t'éoonínzun Jesus ndunnah Sadducee soo ndo budáni. 'Et didut chah Jesus yoodulhkut, “K'us ndai khunek neba yutulhúhezya, 'i k'us dezti?”

²⁹ 'Et Jesus 'uyúlhni, “Ndi degha nus dezti, 'i 'int'ah, 'Israel budune, oozélhts'ai, neMoodihti 'en Yak'usda unli. 'En zeh 'ilhunuh Moodihti 'int'ah. ³⁰ Yak'usda nuhMoodihti nuhdzi ndulhcho, 'i be, nuhzul ndulhcho, 'i be, 'ink'ez nuhwhubeni ts'iyawh ndulhcho chah buk'eoohsi!.' ³¹ Whulh nat khunek higha nélh'a, 'i chah degha nus dezti, 'i 'int'ah, 'Nts'ena'a nuhwhenich'oh k'enahdutsi!, whuz na'a nuhwhulh dune chah buk'eoohsi!.' 'Aw 'uyoo khunek higha nélh'a, 'i ndi nankoh 'onus nus dezti, 'i hoolah.”

³² 'Et ndun Moses bughunek 'uk'ununa'úsduguz, 'en Jesus 'uyúlhni, “Nehodulh'eh soo' denja! Khunek 'alha' 'int'ah, 'i be yailhtuk! Degha ndoh Moodihti 'en zeh Yak'usda unli, 'aw 'uyoon Yak'usda chaílah. ³³ 'Ink'ez dune budzi ndulhcho 'i be Yak'usda yuk'eooosi' huba' hoont'ah, budeni ts'iyawh 'i be, buzul be, bunut'uk ts'iyawh, 'ink'ez dich'oh k'enadusi' chah, whuz na'a bulh dune hubuk'eooosi!. 'Et degha nus neba hooncha ndi nankoh khunek yugha nélh'a, 'i bukúne'ts'oot'en. Khunai 'ink'ez 'uyoo hoonliyaz Yak'usda buk'w'uzdai k'ut Yak'usda bugha idézk'un, 'i ba 'onus nus whudezti.”

³⁴ Jesus t'éoonanzin dalcho 'i be whunih k'una'a 'udéja 'et ndi yúlhni, “Aw 'et nilhdukw hoh Yak'usda k'úne' nyul'en tele.” 'Et hukw'elh'az 'aw 'udun hukwa chahiyoodílhkulh hiyéntsaz 'et huwa.

Christ, 'en nts'ena'a David buts'uhainzut, 'et hukwa hiyoodulhkut

³⁵ 'Et Jesus, 'en Lizwif hubuluglez whucho dune hoodulh'eh hoh huboodulhkut, “Nts'ena'a ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'Christ 'en David buts'uhainzut tele ho' 'int'ah,’ hutni? ³⁶ 'Et David, 'en Ndoni bugha 'et ndutni,

'Moodihti 'en suMoodihti 'uyúlhni njan nalnih ts'ih sughu sinda.
Hoh t'eh sih nch'a húdetni, 'en buk'ut nke
naóolhyis mba hólhsilh.'

³⁷ David dich'oh, 'Sumoodihti,' yúlhni, 'et nts'ena'a Christ 'en David ts'ih haínzut wule?" 'Et nyoh dune, 'en huhóont'i hoh hidants'o.

**Jesus dune ndobúlhni, “Ndunnah Moses be'
dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en buch'a kháhdli”**

³⁸ 'Et Jesus hubodulh'eh hoh 'et ndobúlhni, “Ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en buch'a kháhdli. Ndunnah 'e'óoket bakoo 'et dune tah hoh nahúduchun tl'asus nyez be húdelhts'i, 'ink'ez dune hubaoodelhti hukwa ne'hutdudul'en. ³⁹ Njan luglez ndet huntel'ilh, 'et 'utahaóodet'aih, 'ink'ez dune dahúlih teh, 'et chah k'us whudézti, 'et didut nátl'ahududaih. ⁴⁰ Tsandelh chah khábonut'ah, 'ink'ez bukoo huwa hahuwhút'aih. 'Ink'ez ncha ná'hadudil'i hoh sa cho tenahududli. 'En 'et hukw'elha 'onus nus dzuh nahútezut ho' hint'ah.”

Tsandelh sooneya huwa iné'ai

⁴¹ Lizwif hubuluglez whucho sooneya dekat, 'et Jesus usda, 'ink'ez hubunilh'en sooneya dehínudzaih. Lhanah soode'a 'uhint'ah, 'en sooneya lhai hoh dehínudzaih. ⁴² 'Et 'ilhunuh tsandelh tel'en, 'en 'óh wheghah uyalh, 'ink'ez nankoh sooneyayaz dénalhdel.^a

⁴³ 'Et Jesus yugha hoodul'eh ts'un bé' buntelhúnik 'ink'ez ndobúlhni, “Nuhwhudúsní ndun tsandelh tel'en, ndunnah ts'iyawh huba nus lhai 'i denandzai ho' 'int'ah. ⁴⁴ Ndunnah 'uyoon, 'en ndai hiye soode'a 'int'ah, 'i 'un hakat, 'i 'uhiyulh'en dehínudzaih. 'Et ndun lhe'int'ah tel'en ndai 'aw 'i yít'i, 'i yuk'ekhutenalh, 'i whunts'ih ts'iyawh deyándzai.”

**Njan Lizwif hubuluglez whucho hoolah
whutéleh, 'et Jesus huwu yailhtuk**

13 'Et Jesus Lizwif hubuluglez whucho tinanja hoh 'ilhunuh yugha hoodul'eh ndi yúlhni, “Nehodilh'eh whunilh'en, njan luglez whucho 'ink'ez tse chah 'i lhe'íldzoo 'i be 'uhóolya.”

² 'Et Jesus 'utni, “Njan koo whucho whuzdla whunulh'en ih? 'Aw lhuk'i tse 'i whunts'ih lhk'uchadutésdlal, 'i ts'iyawh nadúntejulh ho' hoont'ah.”

^a 12:42 Ndi sooneya dega nus chadíti, 'i 'int'ah.

**Ndan Jesus Christ hinedulh, 'en hiye dzuh
nutezut, 'i hubugha hubulh yátelhtuk**

³'Aw 'et Lizwif hubuluglez whucho huwanch'az dzulhyaz Olive hiyúlhni, 'i k'ut, 'et Jesus usda. Peter, James, John, 'ink'ez Andrew chah, 'et dune hoolah, 'et Jesus hiyoodulhkut. ⁴'Et hiyúlhni, “Nedíni nket'ah 'uwhuténilh? 'Ink'ez ndet huwa t'ets'ontézin daóotenilh hoh 'et neóotelts'ulh?”

⁵'Et Jesus ndobúlhni, “Huwuhli dune nanwhanoo'ah gunih. ⁶Lhanah dune whusahútedulh 'ink'ez soozi bugha 'uhudutenilh, 'Christ 'ust'ah!' 'Et nduhútni hoh dune lhanah nahuntet'ah. ⁷'Et nuhgha ha'nóojoot gunih. Nilhdukw dune lhutedughan whulh 'uhuduzts'ai, 'ink'ez nilhdza lhuhudughan whulh 'uhúduzts'ai t'eh, 'et ndoh honeh huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih 'awhuz whulatah ilah ho' hoont'ah, 'awhuz 'udun chah whusawhútekulh ho' hoont'ah. ⁸Lhelhts'un keyah whut'en, 'en lhch'a nihúdutedulh, 'ink'ez lhelhts'un hubudayi cho hinane'ut'en 'en chah lhch'a nihúdutedulh. Nduhóolhcho yun chah natughetnah, 'ink'ez dai chah whutéleh 'ink'ez nduhóolhcho hoh dune dzuh nulhuwhuteldeh. 'Et nduwút'en suli t'eh, t'ewhúntézhzin 'onus nus hooncha tune'whutet'en. 'Et dzuh nutehdeh k'an ho' whe'whudit'en.

⁹Nuhwhenich'oh chah huwahli. Keyah huwunli but nenóhwhutellelh 'ink'ez luglez koo 'et chah yanwhuts'utelht'oh. 'Et si sugha ndunnah moodih 'ink'ez hubudayi cho chah bubut ninhótellelh, khunek unzoo, 'i be hubulh yaoolhtuk ka. ¹⁰'Ink'ez 'udechoo ndi yun k'ut ndulhcho dune ts'iyawh khunek unzoo, 'i bugha hubulh yatetuk. ¹¹Tsak'e nawhuanla 'ink'ez naheyelh but nenóhnilhti t'eh, dája dutehnilh, 'aw huwuni wahle gunih 'ink'ez nuhzi dóoghel. 'Et nióoninzut t'eh, 'ants'ih ndai nuhza dántat, 'i be yaoolhtuk, Ndoni bughunek 'i be yatelhtuk.

¹²Dune, 'en dulhutsinkah dahútsah huwa butelelh. 'Et hube'abákah 'en chah, bubuzkeh 'en ndúbotelh'ilh, 'ink'ez 'uski, 'en chah, hube'ama 'ink'ez hube'abá, 'en hubuch'a nahútel'ah 'ink'ez dahóotsah hukwa'hubutelilh. ¹³Si sugha sunehdulh huwa ts'iyannah nuhts'uh dútetnik. 'Et whunts'ih ndan 'udek'elh'az whuts'un whechahítsaz, 'aw 'en zeh hudutejih.”

Degha nus whewhúnujut 'et

14 “Ndan degha nus be whunjut, 'aw buba cha'hóot'ah 'et siyin nulh'en t'eh, (ndi yuk'é yalhtuk soo cho nuwheni taóodoolts'it. Daniel, Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en 'uda húwu yailhtuk ínle). Judea hudelhts'i dzulhyaz k'uz ts'ih, whuz tsi hutoolhdelh. 15 Dune bukoo hukw'ut^a usda t'eh, 'aw bukoo ts'ih nuchátesdal 'ink'ez ndai be'ildzun yutelelh, 'i 'aw nayóolchoot gunih! 16 'Ink'ez dune haníyeh k'et 'ut'en chah, 'aw bukoo ts'ih nayítsuz kunaóoda gunih. 17 Dahoolcho 'i be whéwhunujut tele, hoh t'eh ts'ekoo, 'úlchan 'int'ah t'eh, 'ink'ez buzkeh yé'ulht'ukw chah. 18 Njan dzuh nutehzut whuch'a ténadoohdli 'et khi 'uhoneh whuch'a. 19 'Et Yak'usda yun inla k'an dzin whuts'un 'aw cha'whúsne 'ink'ez 'aw 'et 'ulcho 'i be whutsuh da hiye dzuh nulháulzut, 'i be dzuh natezut. 20 'Et whunts'ih neMoodihti lhat dzin hoh k'ah ná'hoonla. 'Et nduchaínil t'eh, 'aw 'ilhunuh whunts'ih doojih ghaít'ah. 'Et ndunnah 'utaháobanla, 'en bugha' hoonla hoh t'eh hoondukw whutelhtsilh. 21 'Et hoh t'eh dune ndunóhowhutni t'eh, 'Nulh'en njan Christ 'en njan usda!' K'us, 'Ngut usda!' nuhuwhútni t'eh, khun teh nuhwhuba 'alha' 'uhudooni gunih. 22 'Et whunts'ih ndunnah Christ na'dudil'i, 'ink'ez nus whúnilh'en na'dudil'i chah, 'en lhanah hitele hoh lhat teh huwa ne'ut'en 'ink'ez hooncha túne'hutet'en, ndunnah Yak'usda 'utuhaóobanla, 'en whunts'ih nabunoo'a hukwa'hutet'ilh. 23 'Ahoohlhez tsi hóohli! Ts'iyaintsuk whutsuh da 'un whudáni.”

Yinkak dune ye' whusatéyalh

24 “Et hukw'elh'az dune dzuh nuhuzde t'eh,
sa 'i chah dulhgus tele,
'ink'ez 'ulh'ek ooza chah 'aw be chawhest'en tele.

25 Sum chah natekulh 'ink'ez ndukyaz be hóolhtus,
'i be notughetnah.

26 Hoh t'eh yinkak dune ye', 'en ndoh kw'us tah bé wheóonujut ye ulhtus, 'i bulh 'ink'ez Yak'usda buts'uhayánduz, 'i be ndoh be wheóoduteltsilh. 27 'Ink'ez bulizas 'en haóobutelh'alh, ndus de, n'az de, niz de, 'ink'ez ndaz de, 'ink'ez ndi yun k'ut 'ink'ez yaz chah ndulhcho hoh Yak'usda ndunnah 'utaháobanla 'en 'ilho hubutughélelh 'et wheni.”

^a 13:15 Lhat Lizwif hubukoo, 'et bun k'ut lkh'eoodez'a.

Mai chun, fig hiyulhni, bumai 'i be bugha whúts'odul'eh

²⁸“Ndi mai, fig hiyulhni, buduchun, 'i be buk'unats'uwhulnuk be whuts'odul'eh, 'i soo ts'ah'un boodulhú'eh. Ndi 'i 'int'ah, buzooschum delghih t'eh, 'aw 'et but'an whulhlhah, 'i bugha t'eeonáhzun 'aw 'et shen nilhduk wuli. ²⁹'Et ndez na'a ndun whudúsní, ndet whusawhét'en whutélh'en t'eh, 'et sih whuz na'a zeh t'eeonóhzin 'aw 'et nilhduk wuli ho' whe'oodutet'ilh. ³⁰'Alha ts'ah'un na'a 'un whudusni, k'an ndoh whudezulh 'aw yachahútesdla, 'et njan ndótenilh, ts'iyawh 'et lhawhúdutenilh, 'et whuts'un. ³¹Yaz 'ink'ez ndi yun k'ut 'i chah hoolah whutele. 'Et whunts'ih ndi sughunek 'aw hoolah chatesdle.”

³²“Aw dune t'eeonízun ndet dzin k'us nts'oh huwa 'uhunet'oh 'et whusawhútelts'ulh. 'Aw lizas yak'uz hudelhts'i, 'ink'ez Yak'usda buYe' whunts'ih 'aw t'ehonízun, se'aBá dich'oh zeh t'eeonínzun. ³³'Ahoohyez huwahli 'ink'ez tenadahdli. 'Aw nt'eeonuzáhzun nts'oh t'eh whusawhútelts'ulh. ³⁴'Et ndez na'a 'uwhutenilh, 'ilhunuh dune bukoo huwu tezya 'ink'ez hiba 'ut'en 'en 'et nibuninla 'ilho hinli hoh dude 'ut'en 'uhoolh'en ka, 'ink'ez 'et ndati huwunli ndi yúlhni, ‘Soo cho huwonle!’

³⁵'Et whuz na'a nuhwhudúsní, huwahli! 'Et nts'oh teh bukoo humoodih whusanatedalh 'aw nt'eeonuzáhzun, hulhgha tulih, tuzniz tulih, yilhkaz tulih, k'us sa haí'ai t'eh tulih. ³⁶'Et huwa 'ahoolhiez lhadáht'ah. 'Aw hukwa tsi chawhahlih 'ink'ez nanehtez t'eh, nuhche tulih nuhwhumoodih nuhghun naooja. ³⁷'Et daja nuhwhudúsní, 'et ts'iyannah chah ndo budúsní, huwahli!”

Jesus whu'izyaz hikunuta hituzelghelk ka

14 'Awhuz nat dzin whuz'ai Lizwif Hubutus Lhuseya^a whewhúnahulnih 'ink'ez lhes chantulhúdoh, 'i ts'uyi, whewhúnahulnih chah, 'et náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, Jesus whu'izyaz hikunúta hituzelghelk ka. ²'Et 'uhutni, “Njan butus lhuseya, 'et whutah ilah 'uts'ooleh, dune lhtahohót'alh 'et whuch'a.”

^a 14:1 Nawhudezulh totsuk 'ilhohuwudulh 'ink'ez ndi sheep k'us unzoo 'i nahiyut'alh. Njan whunahulnih 'oh da Yak'usda yun k'ut Egypt whuch'a hanaóobanla da.

Bethany 'et ts'eke Jesus k'unuts'újul yutsi k'eyílhdze

³ 'Ilhunuh keyah wheyaz Bethany huwhútni, 'et Simon buka whulhjut ínle, leprosy hiyúlhni, bukoo 'en Jesus yuzih 'usda. 'Et na'ut'alh hoh ts'eke k'unuts'újul dezti, 'i tse be ídezibun, 'ink'ez 'i be buda' deldze ye'alh hoh danínya. Ndi 'i lhts'eyalhkut 'ink'ez k'unuts'újul 'i Jesus yutsi k'eyílhdze.

⁴ Bulunah dune hukwa hunílh'e 'ink'ez ndulhóhudutni, “Et di ka ndi k'unuts'újul 'ants'i 'et tinta' yulh'ih. ⁵ Dezti hoh bé' ts'onket t'eh^a 'ink'ez da sooneya tehel'en hubugha ts'ínoodzaih,” hutni, 'ink'ez koo ts'ih ts'eke tube cho hich'a yálhruk.

⁶ 'Et Jesus ndobúlhni, “Buts'áhachaozah'ak! Di ka tedulhlih? 'Ut'en unzoo, 'i suba inla ho' 'int'ah. ⁷ 'Ahoohyez tehel'en nuhwhunat whutéle. Ndet hukwá'nahzun t'eh, hubula 'ooh't'en. 'Et si 'ahoolhyez huba nuhwhúbulh cha'tuzest'il ho' hoont'ah. ⁸ K'unuts'újul, 'i suyust'e yuk'eyílhdze 'adutes'alh wheni lhasúdinla. Ndun ts'eke 'aw 'onus 'un 'ooneh ghaít'ah, 'et 'uhóonla ho' 'int'ah. ⁹ 'Alha' 'un whudusni, ndi yun k'ut ndulhcho hoh ndi khunek unzoo, 'i nudutekat, ndun ts'eke ndet 'uhoonla, 'et hukw'unaootetnuk, 'et hoh dune yunatelnih.”

Judas, 'en Jesus ye 'óotekulh hukwa'ninzun

¹⁰ Lanezi 'onus 'at nanah yugha hoodul'eh, 'ilhunuh Judas Iscariot hiyúlhni, 'en Lizwif bunáwhulnuk bumoodih buts'un whinya Jesus hubutl'aítelhtel ka. ¹¹ Dája ndobúlhni huhóont'i 'ink'ez sooneya hits'óozi. 'Et Judas, 'en Jesus ye 'óotekulh, 'et hukwa hités'en.

Jesus 'en yugha hoodul'eh butus lhuséya whunahutelnih, 'et hubulh na'ut'alh

¹² 'Et 'udechoo dzin lhes chantíldoh, 'i nahíyut'alh, 'et dzin sheezyaz na'hitet'alh, 'i naihizulhghih, ndi sheezyaz Lizwif Hubutus Lhuséya huba 'int'ah. 'Et Jesus yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “Nts'e netalh'alh ndi na'tant'ulh, 'i mba lházdutelih?”

¹³ 'Et Jesus nanah, 'en wheóobal'h'a 'ink'ez ndobúlhni, “Jerusalem ts'ih ah'us 'ink'ez dune too nulhtun, 'en sih nuhdudóoya. Nts'e bukoo

^a 14:5 Tehul'en ba 'iluh yus k'ut yuk'elhla 'et'en, 'et unelts'uk.

tezya whuz bun tooh'as, ¹⁴'ink'ez bukoo be'ildzun njan dudoohтни, 'Dune hoodulh'eh njan ndutni ndet sugha hoodul'eh bulh Hubutus Lhuséya huwa na'uztet'alh bukoo negho télh'alh ih?' ¹⁵'Et nduk hukw'uz hooncha lhaóodint'ah whunwhunoolhtun, 'et na'uztet'alh, 'i lhádoohleh.”

¹⁶'Aw 'et yugha hoodul'eh Jerusalem ts'ih whehá'az 'ink'ez Jesus soo daja ndobúlhni, ts'iyawh whuz na'a nahuhóo'ai 'ink'ez Hubutus Lhuséya wheni llahodinla.

¹⁷'Et hulhgha 'aw 'et Jesus, ndunnah lanezi 'onus 'at nanah bulh, 'en whusahándel. ¹⁸'Et na'hut'alh hoh Jesus ndobúlhni, “Et njan ndun whudusni 'ilhunuh nuhtah sulh ná'ut'alh, 'en se'óotekulh.”

¹⁹'Et yugha hoodul'eh hubudzi únduda hoh 'ilhunuh hinli hoh hiyoodulhkut, “Si ih 'usudíni,” hiyúlhni. 'Et 'uyoon chah ndutni, “Si ih 'usudíni?”

²⁰'Et Jesus ndobúlhni, “Et lanezi 'onus 'at nanah njan netah ndan bules sulh toonayuz'ai, 'en 'utenilh. ²¹Ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úzguz, 'i 'et ndutni, 'Yinkak dune ye', 'en datetsah. 'Et ndun ye 'ónket, 'en dalcho 'i be buba wheóonujust tele.' Ndun dune 'aw chahóolel t'eh, 'et da 'onus nus soo' hot'e wule da.”

Jesus 'udek'elh'az na'ut'alh

²²'Et na'hut'alh hoh Jesus lhes yílhchoot yuba tenadedli 'ink'ez taídalhkut. 'Et yugha hoodul'eh hubugha íninla 'ink'ez ndobúlhni, “Ndi ulhchoot, 'ink'ez ah'alh. Ndi suyust'e 'int'ah.”

²³'Et lubot yílhchoot, 'ink'ez be'aBá “Schanailya,” yúlhni. Hubutl'ayankai 'ink'ez ts'iyawh hiyetnai.

²⁴'Ink'ez ndobúlhni, “Ndi 'i suzkai 'int'ah. Lhanah huba nadútelt'ih 'ink'ez ndi k'andit khunek 'i suzkai be nuhts'u nahuzíya. ²⁵'Et 'alha' 'un whudusni, ndi mai too 'aw doochah zeh naóosnai ghaít'ah. Ndet dzin ts'iyannah Yak'usda bukúne'hutet'en 'et whuts'un, 'et ndet t'eh, ndi mai too k'an natesnai.”

²⁶'Et Yak'usda buyun be hújun 'ink'ez ndoh dzulhyaz k'uz Olive be hóodzi whuz whehandel.

Jesus, 'en Peter 'uyúlhni, “T'esunuzínzun dutanilh”

²⁷ 'Ink'ez Jesus ndobúlhni, “K'an 'ulh'ek nuhwheni ts'iyawh sukayátehle, 'ink'ez si sugha tintuz telhúwus, ndi Yak'usda bughunek ndutni, ‘Et huwa Yak'usda 'en sheep ghunli yutuzelghelhelh 'ink'ez ndi sheep ts'iyawh lhtatelwus.’

²⁸ 'Et dinadusja hukw'elh'az t'eh, 'et yun k'ut Galilee ts'ih nuhtsuh tesyalh.”

²⁹ Peter ndi yúlhni, “Ts'iyannah nkaya tele, 'et whunts'ih 'aw si ilah!”

³⁰ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Peter, njan whunaoolnih, k'an 'ulh'ek ligok dune nat 'uduténilh whutsuh, tat 'et ‘T'esunuzínzun,’ dutanilh.”

³¹ 'Et Peter soo khunek ulhtus, 'i be ndutni, “Nyulh datésah 'et whunts'ih 'aw t'enyunuzúszun doosni ghaít'ah.” 'Onghunnah yugha hoodul'eh chah ts'iyawh whuz na'a nduhútni.

Jesus, 'en Gethsemane 'et tenadedli

³² 'Et 'ilhunuh haníyeh k'et Gethsemane huwhútni ts'ih whehándel 'ink'ez Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Njan delhúts'i. Si nye'un tenadutesdli.” ³³ 'Et Peter, James 'ink'ez John teh 'onus 'un hubulh when'az. 'Aw 'et buyust'e 'i be tso be teni'nelhts'it 'i buk'edilts'ut, ³⁴ 'ink'ez ndobúlhni, “Suzul tube tso sulí, 'aw 'et datesah 'et suts'un whelhts'ulh ho' hoont'ah. Njan delhúts'i 'ink'ez howohle.”

³⁵ 'Et 'onus'unyaz nenínya 'ink'ez nachanétno. 'Et tenadedli hoh ndutni, njan huba whusawhutelts'ulh, 'et whuz na'a senghoholts'it t'eh 'et ndoh honeh. ³⁶ 'Ink'ez ndi yúlhni, “‘Abba, 'aBá, nyun zeh ts'iyaintsuk nk'úne' whut'en. Ndi be dzuh nuteszut suba hoolah nahoolhtsi, 'et whunts'ih si hukwa'nuszun ilah, nyun hukwa'ninzun hukw'una'a 'et ndoh honeh.”

³⁷ 'Et ndunnah tanah yugha hoodul'eh nahunéstez hoh bughunanja 'ink'ez Peter 'uyúlhni, “Simon nanenti hoh ih 'unint'ah? 'Aw ih 'astl'iyaz whunts'ih honih ghaít'ah?” ³⁸ 'Ink'ez ndobúlhni, “Howahli tink'us nteht'uk whuch'a tenadoohdli. Nuhyéghah be teh zoo hukwa'nahzun, 'et whunts'ih nuhyust'e latet'ah ho' 'int'ah.”

³⁹ 'Et doochah 'onus 'un whenaja 'ink'ez whutsuh da tenadedli whuz na'a zeh tenadedli. ⁴⁰ Doochah zeh yugha hoodul'eh, 'en nahunéstez hoh bughunanja 'aw huhoonih ghaít'ah 'ink'ez 'aw whé' hidooni hooyah.

⁴¹ Whulh tat bughunanja 'et ndobúlhni, “Whute sahtez 'ink'ez nalhúyis. 'Aw 'et whusawhélt's'ut, soo cho whunulh'en, yinkak dune ye', 'en dune ntsi' butl'ahítelhtelh. ⁴² Dinadahdelh! 'Uztoodelh! Nulh'en ndun dune se'óotekulh, 'aw 'et nyoh hiyalh.”

Jesus 'aw 'et hiyilhchoot

⁴³ 'Et 'awhuz Jesus yalhtuk hoh Judas 'en whusaínya. Ndun Judas 'en lanezi 'onus 'at nanah whel'a 'en, 'ilhunuh 'int'ah. Dzuh sa inle Lizwif náwhulnuk bumoodih, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh chah, 'uda buts'un nuséya, 'ink'ez Jesus ye búts'e'onket. 'En Judas buts'un whenáhiyalh'a, 'ink'ez dune lhanah yulh údulh soh cho chah 'ink'ez tuz chah hiyellelh hoh whusaháandel.

⁴⁴ Héduh hoh Judas ndobúlhni, “'Ilhunuh dune bunenk'us k'ut nadests'ooz, 'en wahgooh 'ink'ez bugha 'óohli hoh tóolhte!” ⁴⁵ 'Et huwa Judas Jesus yughu ninya ibulh ndiyulhni, “Dahooja, Rabbi,” 'ink'ez naindunants'ooz. ⁴⁶ 'Aw 'et Jesus hiyílhchoot 'ink'ez duts'o cho hiyoontun. ⁴⁷ 'Et whunts'ih 'ilhunuh Jesus zih siyin soh cho hayálhtsus 'ink'ez Lizwif náwhulnuk degha nus dezti be 'ulhna, 'en yudzo k'uz habe' yalht'o.

⁴⁸ 'Et Jesus ndobúlhni, “Et di ka soh cho 'ink'ez tuz chah nahle 'ink'ez 'undunust'ih hukw'una'a skaootéhdel? ⁴⁹ Dzin totsuk nuhwhubulh 'úst'ah 'ink'ez luglez whucho whunwhudulh'eh, 'et di ka hoh da chasulhchulh inle. 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek dája ni whuz na'a 'uhóneh huba' hoont'ah.” ⁵⁰ 'Et ts'iyawh yugha hoodul'eh hich'a sudel 'ink'ez tinta hulghaz.

⁵¹ 'Ilhunuh chilh naih ts'ut'on, 'i zeh khaíwesdúduz, 'en Jesus yuneyalh. Ndun chilh 'en 'uyoon chilhkah hiyoolhchoot. ⁵² 'Ust'et whelgai hoh naih zeh hubula k'éyano.

Jesus ndunnah naheyelh 'en hibut nihínilhya

⁵³ 'Et Jesus hiyílhchoot 'ink'ez Lizwif náwhulnuk degha nus dezti bukoo ts'ih whehíyalhti. 'Et Lizwif náwhulnuk bumoodih, dune tsuh whudelhdzulh, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah 'ilhuhowezdel. ⁵⁴ Peter ye niz de hubuneyalh. Lizwif náwhulnuk degha nus dezti bukoo 'et

whuna'nesduti'oo, whuz bughudanínya. 'Et howuhinli buzih natl'adedá 'ink'ez na'dunildzilh.

⁵⁵ Lizwif náwhulnuk bumoodih 'ink'ez naheyilh chah 'en hibut Jesus nihínilhti hituzelghelhel hukwa highu nahó'alh hukwa'hut'en, dune yuch'a yaoolhtuk nahóolhtelhel hukwa'hut'en, 'et whunts'ih 'aw 'ilhunuh nachahilhtel. ⁵⁶ Lhanah dune huwhuts'it hoh hich'a yaílhtuk, 'et whunts'ih ts'iyawh lhelhts'un na'a 'uhutni.

⁵⁷ Bulunah dune dihudíndel 'ink'ez Jesus hiba whuts'it hoh njan nduhútni, ⁵⁸ “Njan ndutni hoh nenalh 'útni, ‘Njan luglez whucho dune 'uhóonla, 'et nanaóoduntesyus. 'Et hukw'el'h'az tat dzin inle t'eh, 'aw dune bula be nacha'hoolil hoh 'udun na'whutesdlilh.” ⁵⁹ 'Et whunts'ih 'aw ts'ah'un lhgha 'úhudooni ghaít'ah.

⁶⁰ 'Et Lizwif bunáwhulnuk deggha nus dezti hubutah didinya 'ink'ez Jesus 'uyúlhni, “Ndunnah dune nch'a yahúlhtuk daja dutenilh?” ⁶¹ 'Et whunts'ih Jesus t'edusnih 'ink'ez 'aw yachatílhtih. 'Et doochah náwhulnuk yoodulhkut, “Nyun ih Christ 'int'ah? Yak'usda dezti buYe' inli ih?”

⁶² Jesus 'et ndi yúlhni, “A, 'en 'ust'ah, 'ink'ez nuhwheni ts'iyawh yinkak dune ye', hiyuntel'h'ilh Yak'usda buggha nalnhnih ts'ih sida hoh ndus de kw'us tah hanátedalh.”

⁶³ 'Et ndun náwhulnuk tube hunílch'e k'et dunaih lhst'e yalhch'ul 'ink'ez njan ndutni, “Aw 'onus 'un 'uyoon ts'oodolhkut ghaít'ah. ⁶⁴ Ndi bughunek Yak'usda yech'a yaílhduk, 'i dahts'o! Nuhwhuba dáhoont'ah?” 'Et ts'iyawh 'úhutni, “Daóotsah huba' hoont'ah.”

⁶⁵ 'Et bulunah highá whenduninzoh, hina ka'dalh'oo 'ink'ez hiyoonukat cha'hiyulh'en 'ink'ez, “Ndan nyunézkuk?” hiyúlhni. 'Et ndunnah dune ghunli hiyílhchoot 'ink'ez 'en chah hiyoonankat.

Peter 'utni, “Jesus 'aw t'enuzúszun”

⁶⁶ 'Et Peter 'onghoh nanestl'oo bet 'ut'en hoh Lizwif bunáwhulnuk deggha nus dezti ts'ekeyaz yuba 'ut'en, 'en wheghah úyalh. ⁶⁷ Peter na'dunildzilh yutelh'en 'ink'ez ndi yúlhni, “Nyun chah Jesus Nazareth whut'en bulh 'ínt'en inle.”

⁶⁸ 'Et Peter 'utni, “Aw t'éoonuzúszun ndet 'uwhudini,” 'ink'ez 'az whenya. Soo 'aw 'et lígok dune 'udéja.

⁶⁹'Et ts'ekeyaz njan 'et ya'en ndunnah hoh nuhudelhúya chah 'et ndobúlhni, “Ndunnah 'en chah 'ilhunuh 'int'ah.” ⁷⁰'Et whunts'ih Peter doochah, “'Awundooh!” ni. 'Et 'astl'iyaz inle ndunnah hoh nahudelhúya, 'en chah Peter 'et ndi híyulhni, “Alha nyun chah 'ilhunuh 'unint'ah. Nyun chah Galilee hoont'en 'unint'ah, whuz na'a yailhtuk 'et huwa.”

⁷¹'Et Peter 'utni, “Ndughni bunalh, 'alha' dusni ho' dusni, ndun dune 'udáhni, 'aw nt'enuzusun!”

⁷²'Et ligok dune whulh nat 'udeja. 'Et Peter Jesus dája yulhni whunalnik, “Ligok dune nat 'uduténilh whutsuh, 'et tat t'esunuzínzun dutenilh.” 'Et huwun ni ninzut 'ink'ez intse.

Jesus Pilate yubut nenínya

15 'Et bundada 'uda Lizwif náwhulnuk moodih, dune tsuh whudelhdzulh, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune ba naheyilh chah, ts'iyawh yahalhtuk. 'Et Jesus hiyulhghel 'ink'ez Pilate tl'ahíyalhti.

²'Et Pilate ndi yúlhni, “Nyun ih Lizwif hubudayi cho inli?” 'Et Jesus 'utni, “Alha' dini ho' dini.”

³Lizwif náwhulnuk moodih lhat Jesus hich'a yalhtuk, 'ink'ez hiba honts'it, 'et whunts'ih Jesus t'edusnih. ⁴'Et Pilate doochah Jesus yoodulhkut, “Daóoneltsuk nk'ehuhóo'ai, 'et hubugha 'aw ih dája chadutuzanil?”

⁵'Et doochah Jesus 'aw yachatíltih. 'Et Pilate buba hooncha.

Pilate Jesus datétsah whuts'uyúlh'a

⁶Naoodezulh totsuk Lizwif butus lhuséya whunahulnih, 'et 'ilhunuh dune tsak'esda Lizwif 'utaháyulhtih, 'en Pilate yula nadutnih. ⁷'Et hoh da ndunnah lhtahuwhunt'ai da dune lhutughan ts'iyawh tsak'ebahanla. Barabbas 'en chah hubutah tsak'esda dune selhghi hukwa. ⁸Ts'iyannah 'ilhuhowezdel 'ink'ez Pilate 'uhíyúlhni, “Nawhudezulh totsuk 'ilhunuh dune tsak'esda 'en bula nadantnik. Doochah 'et ndoneh.”

⁹'Et ndobúlhni, “Lizwif hubudayi cho, 'en ih bulanadutesnih hukwa'nahzun?” ¹⁰Dich'oh soo t'oonínzun Lizwif náwhulnuk bumoodih 'oonih bugha Jesus hitl'ahíyalhti 'et huwa. ¹¹'Et whunts'ih Lizwif

náwhulnuk bumoodih dune huba nus hódelhti, Barabbas 'en Pilate yulanadootnih hidóoni ka.

¹²'Et Pilate doochah dune 'ilhuhowezdel ndobúlhni, “Ndun Lizwif hubudayi cho dáhni datésdlilh hukwa'nahzun?”

¹³'Et tube cho 'uhiyúlhni, “Lhdulalhgus yundunilht'ah!”

¹⁴'Et Pilate ndobúlhni, “Ndet hoh tink'us 'úja?” 'Et whunts'ih 'onus nus 'uhutni, “Lhdulalhgus yundunilht'ah!” hutni.

¹⁵'Et 'ilhuhowezdel 'en huhót'i ka Barabbas 'en Pilate huba yulanadetnik. 'Et Jesus yahiyalhtsus, 'ink'ez lhdulalhgus k'ehíyoolhtelh ka butl'ayálhti.

Nehughan Jesus highu nolhúya

¹⁶'Et nehughan moodih^a bukoo whuna'nesdutl'oo, 'i tuz ts'ih Jesus dahínilhti 'ink'ez 'onghoh nehughan ts'iyawh buka'hudáni. ¹⁷Naiyits'uz dulk'un, 'i Jesus higha híwezduz. Whus nahínelhwut, 'i hitsi nihída'ai. ¹⁸'Et hidélhti lahoohóolh'i, 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Lizwif hubudayi cho sa cho khona.” ¹⁹Duchun be hitsi ts'e' nalht'o, highá dizoh, hibut dugwútsi be nihúdulh, 'ink'ez hibut nachánuldulh cha'hiyulh'en. ²⁰Jesus highu núwhulhya 'ustl'e' 'uhiyínla hukw'elh'az nayits'uz dulk'un, 'i highu nahiyilchoot, 'ink'ez dich'oh bunaih be nahíyalhti. 'Aw 'et lhdulalhgus k'ehítelhtelh ts'ih hítelhti.

Jesus lhdulalhgus k'ehíyilhti

²¹'Et hedulh hoh 'ilhunuh dune, Simon hiyúlhni, Jerusalem ts'ih tezya. 'En hidudezdel 'ink'ez Jesus bulhdulalhgus yuba idutetilh ka, 'et nihínenyoot, ndun Simon, 'en Cyrene whut'en, 'en Alexander 'ink'ez Rufus 'en hube'abá 'int'ah. ²²'Et Jesus Golgotha huwhútni ts'ih lhgha hídilhti. Ndi Golgotha 'utsints'un nez'ai hutni ho' hutni. ²³'Et mai too 'ink'ez yoo, myrrh hiyúlhni, hitaídenla, 'i Jesus hiyíhiyoolhnai hukwa'hiyínla, 'et whunts'ih 'aw chaitítnil. ²⁴'Et lhdulalhgus k'ehíyilhti 'ink'ez bunaih 'i higha 'aínlih hoh lhtahiyulya.

²⁵Bundada 9:00 'uhunet'oh bat'en Jesus lhdulalhgus k'ehíyilhti. ²⁶Ndet hukwa'hiyínla hutni, 'et 'uk'e'hanguz, 'i higha ndoh huwuhidi'ai. Ndi khunek hík'e'anguz, 'i ndutni,

^a 15:16 Ndun moodih Pilate 'int'ah.

LIZWIF HUBUDAYI CHO

²⁷ Nanah 'uhundunut'ih chah hiyulh lhdulalhghus k'ébuhilhti, 'ilhunuh bugha naílhni ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh bughe' 'intl'as ts'ih. ²⁸ 'Uda Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i whuz na'a 'uhóoja ndutni hoh, “Dune ntsi' dult'ah huninzun.” ²⁹ Dune whúgha hoh nahúdelh nohóndunul'us 'ink'ez Jesus highudloh, “Lhoonk'a! Nyun lah 'udini, ‘Luglez whucho yanawhutduntanyus 'ink'ez tat dzin na'whutanlilh,’ dini? ³⁰ K'an 'ahoh nanaíndaih, 'ink'ez 'ududílyih,” hiyúlhni.

³¹ Whuz na'a Lizwif náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'en chah, Jesus highudloh 'ink'ez njan ndulhódutni, “Uyoon úlhyis, 'et whunts'ih dich'oh k'an 'ududoolyih ghaít'ah. ³² K'an Christ, Lizwif hubudayi cho ts'unoolh'en nanaóoja, 'et neba 'alha' 'oot'e.” 'Et ndunnah nanah hizih lhdulalhghus k'ut sulhti, 'en chah highudloh.

Jesus dazsai

³³ Dzetniz 'et 'onus 'un 3:00 bat'en 'uhúnet'oh keyah nduhoolhcho hoh tsahólhghus whuzdli. ³⁴ Whulh skwunlai 'onus 'at dit (9) hukw'e' hunit'o, 'et Jesus soo tube cho haínzul, bughunek k'una'a 'utni, “Eloi, Eloi, lama sabachthani,” “SuYak'usda, suYak'usda, di ka suladantnik?” ni hoh 'utni.

³⁵ 'Et bulunah dune 'et nahudelhúya hoh hídants'o, 'ink'ez 'uhutni, “Nulh'en! Ndun Elijah yuka hahuyih.”

³⁶ 'Ilhunuh whusálgai, 'ink'ez duchun bula'dul'oo, 'i mai too dunink'ooz, 'i ye tóonayuzsi, 'ink'ez nduk Jesus yuza bé' yunantan, 'ink'ez 'utni, “Kw'azi'ez! Elijah tusih whusatéyalh 'ink'ez lhdulalhghus k'ut nanaítelhtelh.”

³⁷ 'Et Jesus tube cho haínzul 'ink'ez dek'elh'az hanáji.

³⁸ Lizwif hubuluglez whucho njan dadelhchooz, 'i bugha nduk 'ink'ez but'l'az ts'ih lhts'ench'ul. ³⁹ Nehughan moodih lhdulalhghus yubut siyin. Jesus nts'ena'a haínzul 'ink'ez dazsai 'et yunalh'en. “Ndun dune 'alha hoh Yak'usda buYe' unli,” ni.

⁴⁰ Ts'ekoo chah 'et nudelhúya yoo'az de ts'un honilh'en. Butah Mary Magdala whut'en, 'ink'ez Mary Jamesyaz, 'ink'ez Joses bulh be'ama, 'ink'ez Salome chah. ⁴¹ 'En Jesus Galilee 'et 'ut'en hoh hiyununézdél 'ink'ez hila 'ét'en. 'Uyoon ts'ekoo lhanah chah 'et 'uhut'en. 'En Jerusalem ts'ih hahínandel.

Joseph, 'en Jesus whuyíhiyalhti

^{42,43} 'Aw 'et hulhgha ts'ótezut hoh Joseph, 'en Arimathea whut'en whusaínya. 'En nahéyelh tah boozi unzoo 'int'ah. 'En, Yak'usda bukúne'whut'en, 'et hukwaités'en. 'Et dzin nats'ulyis dzin huba lhahúdutneh 'úhoont'ah. Joseph soo budzi ulhtus 'udulhútsi hoh Pilate yubut ninínya, 'ink'ez Jesus buyust'e yuts'un ka' dani. ⁴⁴ 'Et Pilate buba hooncha Jesus 'uda dazsai. Nehughan moodih, 'en yuka'dani 'ink'ez ndi yúlhni, “Jesus 'uda tulih dazsai?” ⁴⁵ 'Et hukw'elh'az nehughan moodih, “Alha' dazsai,” ni. 'Et Pilate, 'en Joseph 'uyúlhni, “Jesus buyust'e nailchoot.” ⁴⁶ Joseph naih dezti, 'i yonket, 'ink'ez buyust'e nanáyalhti, 'ink'ez ndi naih dezti, 'i yugháíwezdud. 'Et tse'an whuz wheyíyalhti, 'ink'ez tse cho whudunaíndunelhmul. ⁴⁷ Mary Magdala whut'en, 'ink'ez Mary, 'en Jose be'ama bulh 'en bunalh, Jesus 'et nihínilhti.

Jesus dinadija

16 Lizwif nahulyis dzin hukw'elh'az hulhgha ts'ih Mary Magdala Whut'en, 'ink'ez Salome, 'ink'ez Mary James be'ama chah, yoo sooltsun, 'i hiyónket, Jesus buyust'e hiye hítelho huba. ² Bundada 'uda hukw'enilghel 'et 'udechoo dzin, 'et sa haín'ai hoh, ts'un k'uz hutezdel. ³ Whuz hedulh hoh 'ulhódutni, “Tse cho ts'un k'ut whudándune'ai, 'i ndan simba neba 'udun nindunoolhmelh?”

⁴ Tse 'uda 'udun nindunelmul hoh hotelh'en. Tse tube ndunincha. ⁵ 'Et tse'an 'uhandel hoh chilh lheyul, 'i be dune unli, 'en naílhnih ts'ih 'usda hoh hitelh'en. 'Et hubugha tube huba hooncha hoh hunelhújoot.

⁶ 'Et ndobúlhni, “Nulhújut ilah! T'eoonúszun Jesus Nazareth whut'en, lhdulalhgus k'ehíyilhti, 'en bukunáhta hoh 'aht'en. 'Aw hoolah! Dinadija ho' 'int'ah! Njan whunulh'en ilhte 'et. ⁷ 'Aw 'et nahdulh, Peter 'ink'ez 'onghunnah Jesus yugha hoodul'eh, 'en ndo hubudóohni, Jesus dája nuwhúlhni da, nuhtsuh Galilee ts'ih téyalh 'et sih wah'en.”

⁸ 'Aw 'et tse'an tínahalghaz 'ink'ez nahutelhúghaz tube hubughá ha'nejoot 'ink'ez 'aw dune nduchahudinil, hunelhújoot 'et huwa.

Jesus Mary Magdala whut'en yunalhts'et haínya

⁹Et Jesus dinadija hukw'elh'az, Lizwif nahulyis dzin bundada 'uda 'et Jesus 'udechoo Mary Magdala whut'en, 'en choo yunalhts'et hainya. 'En skwunlai 'onus 'at nankoh (7) ntsi' nudúdeh, 'i ye yáhanainanyoot ínle. ¹⁰Jesus yulh 'út'en inle hík'enudle, 'ink'ez hutso hoh hubughuninya 'ink'ez ndo budáni, ¹¹Jesus khuna hoh ya'en, 'et whunts'ih 'aw huba 'alha' cha'dusnih.

Jesus nanah yugha hoodul'eh hubunalhts'et hainya

¹²Et hukw'elh'az Jesus 'uts'un na'a be hóodet'en, nanah 'uts'un keyah ts'ih he'us hoh hubunalhts'et hainya. ¹³Hoh wheha'az, 'onghunnah hubulh náwhuhulnuk 'aw huba 'alha' cha'hudusnih.

Jesus lanezi 'onus 'at 'ilhunuh hubunalhts'et hainya

¹⁴Et hukw'elh'az Jesus yugha hoodul'eh lanezi 'onus 'at 'ilhunuh (11) na'hut'alh hoh hubunalhts'et hainya. 'Et 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i chahít'ih 'ink'ez 'uts'un 'uhuninzun. 'Et huwa ndunnah hiya'en 'aw huba 'alha' cha'hudusnih, 'et Jesus hukwa'hubudáni ¹⁵'ink'ez ndobúlhni, “Yinkak ndulhcho hoh náhdelh, 'ink'ez khunek unzoo, 'i ts'iyawh yinkak dune wheóobunulhtun. ¹⁶Ndan huba 'alha' hoont'ah, 'ink'ez too be 'úlya t'eh, 'en dutejih. Ndan huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en hoontsi' hukw'una'a huba ne'whutet'ilh. ¹⁷Ndunnah huba 'alha' 'ust'ah, 'en be úlhtus hubugha ootés'alh. Si soosi bugha ntsi' nududeh, 'i dune ts'uh hanáhiyunteyulh. K'an khunek 'i cha be yahutelhtuk. ¹⁸Tl'ughus ntsi' hiyílhchoot, k'us poison hétnai t'eh, 'et whunts'ih 'aw dachahutesnil. 'Ink'ez hunduda butsi k'ehudilnih, 'en chah soo ná'hutetnilh.”

Jesus yak'uz whenaja

¹⁹Et hukw'elh'az 'et Jesus neMoodihti dune hubulh yálhtuk 'ustl'e' 'udéja hoh, 'et yak'uz whenája 'ink'ez Yak'usda bugha nálhnih ts'ih nátl'adeda. ²⁰Yugha hoodul'eh 'en ndulhcho nahúdelh, 'ink'ez ndi khunek unzoo 'i be dune bulh yahúlhtuk. 'Et neMoodihti hubulh 'út'en 'ink'ez be

úlhtus, 'i hubutl'aida'ai, 'et huwa bughunek be yahulhtuk, 'alha' hutni ho' hutni. 'Et ndoh honeh.

Yak'usda Bughunek Unzoo 'I Luke Yuk'uné'uzguz

(Luke)

Luke ndi dustl'us ndun Theophilus ba yuk'uné'uzguz

1 Lhanah 'uda hoolhtus hoh hét'en ndi be nawhutnuk ts'ah'un na'a 'uhidáni, 'i ts'iyawh hik'e'anguz. 'Et hik'e'anguz whutsuh, 'i ts'iyawh ndi whenich'oh netah neba 'alha' 'int'ah. ²Soo 'udechoo whe'whudit'en 'et dich'oh hubuna be honalh'en 'ink'ez Yak'usda bughunek be ne'hút'en huzdli, 'en ndi khunek netl'ahídanla, 'i 'int'ah. ³'Et Theophilus nyun dune uncha inli. 'Ink'ez sichah ndi 'uk'une'tésguz hoh 'ust'ah. 'Udechoo whe'whudit'en whuts'un nts'ena'a dahooja 'ink'ez ndet 'uwuhulhni, 'et ts'iyawh soo ts'ah'un na'a t'oonúszun 'et huwa. ⁴'Et ndet 'onghun whunyohodalh'i, 'et tink'us na'a 'uhoont'ah k'us ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'et ts'ah'un na'a t'ewhuntanzeh.

Zacharias bu'at, Elizabeth, 'en duneyaz buyaz tele. 'En 'int'ah John dune too be 'ulh'en 'int'ah

⁵'Et hoh da Herod 'en Judea yun k'ut hubudayi cho inle, 'et da 'ilhunuh náwhulnuk, 'en Zacharias hiyulhni, 'en Abijah bulh dédowh 'int'ah. Bu'at Elizabeth hiyulhni, 'en Aaron yé dinzut 'int'ah. ⁶'En nahult'ah Yak'usda nalh ts'ah'un dune 'uhint'ah. Ndet Yak'usda bughunek huba yutulhuhézya 'ink'ez ndet hubuts'uhukwa'ninzun hik'une'tet'en ka, 'et ts'iyawh hukw'úne' hut'en. 'Aw hoonliyaz hukwa hubuk'eho'alh gháit'ah. ⁷'Et whunts'ih Elizabeth 'aw buyaz hole ghaít'ah tube ye'un hezulh 'et huwa.

⁸'Aw 'et Zacharias bulh 'ínt'ah k'una'a hoh Yak'usda nalh náwhulnuk be 'ut'en k'ah huwaghúna, ⁹nts'ena'a 'ilhuk'i hinli hoh náwhulnuk k'una'a né'hutelelh, 'et whuz na'a Zacharias, 'en chah nawhulnuk 'utahayálhti

yoo sooltsun dutélhk'un ka. 'Et neMoodihti hubuluglez whucho ts'ih danínya. ¹⁰'Et yoo sooltsun yudelhk'un hoh 'et nduwhulyez lhanah 'az ts'ih tenahududli.

¹¹'Et Yak'usda bukw'uzdai k'ut yoo sooltsun delhk'un, 'et nalhnih ts'ih, 'et lizas be hoodiltsai. ¹²Zacharias khun yutelh'en 'i be bugha 'uts'un 'úja 'ink'ez whenelhújoot. ¹³'Et lizas ndi yúlhni, “Zacharias wheniljut ilah. Yak'usda ntenadudli yudánt's'o. N'at Elizabeth, 'en dune buyaz yaz tele, 'ink'ez boozi John be beootanzi. ¹⁴'En bugha dawhulcho be hootant'i 'ink'ez whuntélhnik. 'Ink'ez whuzdli t'eh, lhanah chah hohontélhnik. ¹⁵'Alha neMoodihti bunalh dune uncha tele. Mai too k'us too ulhtus, 'i chah chaitesnil. Whutele whutsuh 'et whunts'ih Ndoni be dutebun. ¹⁶'Ink'ez Israel hits'uhainzut, 'en lhanah neMoodihti buYak'usda ts'ih hubutelelh. ¹⁷'Et nus whunilh'en Elijah hiyulhni, 'en k'una'a 'et whuz na'a Ndoni ye ulhtus, 'i be neMoodihti yutsuh teyalh. Ndez na'a njan ndotet'ilh, lhanah hubuzkekhah hube'abákah hubudzi hubuts'un tezoo dutebun nabutelhtsilh. Ndan 'uk'unucha'ust'en, 'en lhanah ts'ah'un 'int'ah ye whunih hitélhchulh. 'Ink'ez dune, 'en lhanah neMoodihti but's'un teyalh, 'et wheni lhábudutelilh,” lizas ndi yúlhni.

¹⁸'Et Zacharias ndun lizas yoodulhkut, “Nts'ena'a t'ewhuneszeh? Nilh'en duneti 'ust'ah 'ink'ez su'at 'en chah ye'un uzulh ho' 'int'ah.”

¹⁹'Et lizas ndi yúlhni, “Si Gabriel 'ust'ah. Yak'usda zih siyin 'ust'ah. Nts'un sutélh'a nyulh yatelhtuk ka. Ndi khunek unzoo, 'i nyudutésnilh wheni. ²⁰Soozélhts'ai! Sughunek daja dusni, soo 'et néwhults'ut t'eh, 'et ts'iyawh 'et ndótenilh. 'Et whunts'ih daja dusni 'aw mba 'alha' cha'hoot'ah. 'Et ndet dzin 'uwhtenilh whuts'un, 'aw yachatuzalhtuk!” yulhni.

²¹'Ink'ez dune, 'en ts'iyawh Zacharias hika tsi hooli, 'ink'ez daja hoh simba 'int'ah, sa luglez whucho ts'ih 'ut'en. ²²Tinanja hoh 'aw hubulh yaóolhtuk ghaít'ah. 'Ink'ez t'ehoninzun hoonliyaz begbah hawhelts'ut ho' 'int'ah. 'Ink'ez 'ants'ih huba núlhni hoh hubulh yalhtuk.

²³'Et hukw'elh'az ne'úle 'ustl'e' 'uhooja hoh, 'aw 'et bukoo ts'ih whenája. ²⁴'Et hukw'elh'az bu'at Elizabeth buyaz 'ucháinya hoh skwunlai sanun 'et nduwhulyez 'et whu'iz inda. 'Et njan ndutni, ²⁵“Et whuz na'a azeh neMoodihti sulh 'ut'en. Hoh da dzin sunalnih inle hoh ndet hukwaya usdli, ts'iyawh sch'ah hanáhonla.”

**Ndun lizas Gabriel, 'en Mary ndi yúlhni,
“Uski ba' tanilh. 'En Jesus dutanilh”**

²⁶ 'Aw 'et bulh lkh'utat sanun hoh Yak'usda ndun lizas Gabriel hiyulhni, 'en keyah Nazareth ts'ih wheyalh'a. Njan keyah 'et yun k'ut Galilee whuz'ai. ²⁷ Whuz ts'ih 'ilhunuh ts'eke 'aw dune yut'achagesnak unli, 'en ts'un whel'a. 'Ilhunuh dune, Joseph hiyúlhni, 'et David hits'uhainde, 'en 'ilhunuh 'int'ah. 'En yughu tedalh yuts'un lhaoodinla. 'Et ndun ts'eke 'aw dune yut'achagesnak, 'en Mary hiyúlhni. ²⁸ Lizas yuts'uh whusainya 'ink'ez 'et ndiyulhni, “Whunélnik! Yak'usda nts'un unzoo! Nemoodihti nyulh 'int'ah 'et huwa ts'ekoo tah degha nus hoont'i inli!”

²⁹ 'Et yutelh'en hoh 'et tube bugha ha'nejoot. 'Ink'ez 'et howun nuninuzut bughunek daja ni ho' 'utni. ³⁰ 'Ink'ez lizas 'en ndi yúlhni, “Mary niljut ilah! Yak'usda nyulh hoont'i. ³¹ Dája 'uski ba' tenilh. Duneyaz nyaz tele. 'En Jesus dutanilh. ³² 'En ncha tele. 'En 'uhidutenilh soo 'uk'enus 'en buYe' tele. 'Ink'ez Yak'usda neMoodihti David butsuh whudelhdzulh, ndet hukw'inda, 'et yutl'aóote'alh. ³³ 'Et whuz na'a Jacob hits'uhainde 'ilhuz wheni huba hubudayi cho tele. 'Ink'ez njan hubudayi cho tele, 'aw whulatah whutélah.”

³⁴ 'Et Mary, 'en lizas 'uyúlhni, “Nts'ena'a 'uwhutenilh, 'aw dune t'enuzusun hoh 'ust'ah.”

³⁵ 'Et lizas yulh yalhtuk, “Ndoni nk'edinde 'ink'ez degha nus 'en ye ulhtus, 'i nk'ut sak'uwhusts'it be whútele. 'Et huwa ndi 'uyust'e lubeshi bughoh hoolah, 'i whuzdli t'eh, 'en Yak'usda buYe' hidutenilh. ³⁶ K'an 'aw 'et nyunat Elizabeth ye'un uzulh, 'en whunts'ih duneyaz buchainya. Ndun 'aw buzkeh hole ghaít'ah hiyulhni, 'et whunts'ih 'en 'aw 'et whulh lkh'utak'i sanun be suli. ³⁷ 'Alha 'i be Yak'usda 'en 'aw hoonliyaz buba hoolhtus hoolah.”

³⁸ 'Et Mary ndi yúlhni, “Daja, si neMoodihti be 'ulhna 'ust'ah! Nts'ena'a nghunek k'una'a daootenilh dini, whuz na'a sulh 'úhoneh.” 'Et lizas yugho whenája.

Mary 'en Elizabeth 'astl'iyaz whuba yuzih usda

³⁹ 'Et hukw'elh'az Mary lhadúja. 'Et yun k'ut nódest'ai whuz Judea yun k'ut 'ilhun keyah whuz'ai, 'ahoh whuz whinya. ⁴⁰ Zacharias bukoo

daninya 'ink'ez Elizabeth dahooja yulhni. ⁴¹ 'Et Elizabeth, en Mary daja ni yuduzts'ai ibulh 'uski buchán ts'ih télhah. 'Ink'ez 'ahoh Ndoni be dezibun. ⁴² Elizabeth soo tube cho ndi yúlhni “Ts'ekoo tah degħa nus hoonzoo nyulh 'uhooja. 'Ink'ez nyaz whutéleh, 'en dawhuldzoo nghá whults'ut! ⁴³ Nts'ena'a hoh sugħa whults'ut sMoodihti 'ama 'en sugħu ninya. ⁴⁴ 'Alha, dahooja 'usudini hoh nyuduzíts'ai ibulh, 'uski schán ts'ih hoont'i k'et núllhah. ⁴⁵ Ndun ts'eke buba 'alha' hoont'ah, 'en degħa nus hoonzoo bugħa whults'ut. Nts'ena'a neMoodihti daja yulhni, buba 'alha' hoont'ah, 'et huwa hoh teh buba ne'whutet'en.”

Mary buyun

- ⁴⁶ 'Et Mary njan ndutni,
 “Suzul, 'i be neMoodihti ye uncha yudélhti.
⁴⁷ 'Ink'ez Yak'usda súlh yih.
 'En be suyéghah whunéílnik.
⁴⁸ 'Alha ndun be 'ulhna,
 nts'ena'a yuh 'ududildzun, 'et t'ewhuninzun.
 'Et whunulh'en, k'an whuts'un, nus de chah,
 'ilhuz wheni ndi yun k'ut ts'iyannah soo degħa nus
 hoonzoo bulh 'úhooja soo 'uduténilh.
⁴⁹ 'Alha ndun hooncha hoh tune'sulh'en,
 'en be óonujut 'int'ah 'ink'ez boozi, 'i degħa nus dezi.
⁵⁰ Ndi yun k'ut hudedowh, 'ink'ez 'onus 'un hubundunedoh,
 ndunnah 'en k'una'a hidóolhti,
 'ink'ez ndan hiyénułjut, 'en ts'iyawh hubugħa te'ninzun.
⁵¹ Dugan bunut'uk 'i be hoolhtus tune'ut'en.
 Ndunnah budzi be 'ududelhúti, 'en ts'iyawh yabanla.
⁵² Ndunnah dune ncha hukw'adálts'i, 'et 'en nanábanla.
 'Et ndunnah te'dadildzun, 'en hinchá hubulhtsi.
⁵³ Ndunnah buye'últs'ilh, 'en unzoo 'i be hubudelhbun.
 'Ink'ez ndunnah soode'a, 'en 'aw hoonliyaz bugħá
 chai'al hoh whenábalh'a.
⁵⁴ Be 'ustl'en Israel, 'en hubugħa te'ninzun,
 'et whunalnih hoh hubula 'uja.

⁵⁵ 'Et whuz na'a netsuh dune hanle hubulh yailhtuk hoh
Abraham 'ink'ez yuts'u hainde,
'en 'ilhuz wheni 'uhint'ah, 'et whuz na'a hubudáni.”

⁵⁶ 'Et Mary tat sanun bat'en hoh Elizabeth yuzih inda. 'Et hukw'elh'az
bukoo ts'ih whenaja.

John dune too be 'ulh'en 'aw 'et whutele

⁵⁷ 'Aw 'et Elizabeth buyaz whutele 'et níodelhdzut 'ink'ez buye' whúzdli.
⁵⁸ 'Et highah delhts'i 'ink'ez hinat hudélhts'ikah whulh 'úhuduzts'ai nts'ena'a
neMoodihti yugha te'nanzin. 'Ink'ez ts'iyawh hiyulh whunélnik.

John 'aw 'et yuka dune unli, 'i k'ut hitet'us

⁵⁹ 'Aw 'et whulh lkh'udink'it dzin hoh 'uski 'en yuka dune unli, 'i k'ut
hitet'us. 'Ink'ez bu'abá boozi Zacharias 'i be hiyootézilh. ⁶⁰ 'Et whunts'ih
bu'ama, “'Awundooh! Ndi boozi John 'i be hiyootézilh,” ndobúlni.

⁶¹ 'Et hiyúlni, “'Aw nyulh dunekah hubutah 'aw John boozi 'i hoolah!”

⁶² 'Et bu'abá ndi boozi higha idúte'alh 'et t'ehontezeh hukwa'huninzun.
'Et dula be hiba núlnih whuz na'a hiyoodulhkut. ⁶³ Dula be núlnih hoh
dustl'us hubuts'uka' dani, 'ink'ez 'uk'une'uzguz, “'Boozi John hidutenilh.”
'Ink'ez ts'iyawh huba hooncha. ⁶⁴ 'Et khunyaz yanawhéniltuk hoh Yak'usda
dálhti. ⁶⁵ Yunat whut'en, 'en ts'iyawh nujut hubughunídelts'ut. 'Ink'ez Judea
yun k'ut nodest'ai ndulhcho 'et whut'en, 'en ts'iyawh howu yahalhtuk.
⁶⁶ 'Et ndunnah whulh uzduzts'ai, ts'iyawh hubudzi be hódanla 'ink'ez
'ulhódutni, “'Ndan 'uski dant'ah simba wule?” hutni. 'Ink'ez neMoodihti
bula be yula'ut'en.

Zacharias nus whunilh'en

⁶⁷ 'Aw 'et be'abá Zacharias, Ndoni be dezibun 'ink'ez nus whunilh'en
hoh ndutni,

⁶⁸ “'Israel buYak'usda 'ink'ez neMoodihti, 'en daldzoo!
Budune, 'en buts'un nusiya nabootekulh ka.

⁶⁹ David 'en Yak'usda be 'ustl'en, 'en yuts'u hainde,
'en hubugha neulhyis hooncha, 'en neba yulhtsi.

- 70 'Uda whe'whudit'en whuts'un,
 'et whuz na'a Yak'usda be nus whunilh'en, 'en hube yailhtuk.
- 71 'Et hoh nech'a yalhtuk 'ink'ez ndunnah nets'u detni,
 'en ts'iyawh hubula k'éhaoodelts'ut, 'et neulhyis.
- 72 Ne'abákah 'en Yak'usda hubugha te'ninzun.
 'Ink'ez ndi khunek huba lhaídinla, 'i 'et yunalnih.
- 73 Netsuh whudelhdzulh Abraham nts'ena'a Yak'usda bughunek
 yutl'aída'ai hoh 'ink'ez yuts'un náhezya,
 njan 'et wheni neba' whutelilh ka,
- 74 'et hoh nech'ahudetni, 'en hubula k'ehaoodelts'ut,
 'et hoh neulhyis.
 'Ink'ez 'aw whechats'uniljut hoh Yak'usda ba' uztet'ilh.
- 75 Lubeshi cha'ulh'en uztele 'ink'ez ts'ah'un na'a uztet'ilh,
 'et whuz na'a Yak'usda bunalh dzin totsuk ts'ukhuna
 hoh 'en ba' ts'ut'en.
- 76 'Ink'ez nyun 'uskiyaz 'en ndun degha nus dedoh, 'en
 ba nus whunilh'en nyuhudutenilh.
 NeMoodihti 'en ti hoonzoo buba whutelhtsilh ka
 butsuh tanyalh 'et huwa.
- 77 'Ink'ez wheni budune soo cho t'ets'onózin dahoont'ah
 hoh uzdutejih 'ink'ez nelubeshi chah neba
 hoolah yutelhtsilh,
 'et hubugha nedutenilh.
- 78 'Et whutsuh neYak'usda nek'entsi' hoh neghate'nanzin.
 'Et ndun sa yilhkaz ts'utni,
 'en ndus de whuts'un nets'ún k'unadaih.
- 79 Ndunnah tsahólhgus yuh hudélhts'i 'ink'ez datsah
 huba 'int'ah chah,
 'en ts'iyawh hubuk'eiduténohl.
 'Ink'ez lhuteyalh hoh nedzi soo 'uhot'e, 'et nts'e
 wheho'a, 'et newhutelhtun.
 'Et huwa Yak'usda be nus whunilh'en nyudutenilh,"

ni Zacharias.

80 'Et ndun 'uski John, 'en nezvi 'ink'ez buyégha ulhtus suli. 'Ink'ez nket'ah Israel budune hubunalh haooya dunábunteltun ka, 'et whuts'un nts'e dune chahóot'ih ts'ih inda.

Mary 'udechoo buyaz whuzdli, Jesus 'en 'int'ah

2 'Et da 'ilhunuh dune Caesar Augustus hiyulhni, 'en nduhoolhcho keyah hudelhts'i, 'en ndi khunek yutah lhuhezya. Ts'iyannah boozi 'i ts'iyawh hik'e'tegus ka. ²'Et hoh da whudezulh whutah, 'ilhunuh dune Cyrenius hiyulhni, 'en whuyun k'ut Syria whumoodih inle. 'Et wheghah whudezulh 'et whuts'un huboozi 'uk'e'whehininguz. ³'Et ts'iyannah dich'oh dukeyah whuz whehandel huboozi k'éhutegus ka.

⁴'Et Joseph 'en yun k'ut Galilee 'ink'ez keyah Nazareth, 'et whehúdin'az 'ink'ez David bukeyah, Bethlehem huwhutni, whuz wheha'az Joseph, 'en David yuts'uhainzut 'int'ah 'et huwa. ⁵Ndun Mary yughu tedalh hoh yuts'un nahezya, 'en njan Mary 'uski ba 'int'ah hoh yulh when'az huboozi k'éhutegus ka. ⁶'Aw 'et huzke hoh buyaz whutéleh 'et neoodenzut. ⁷'Aw 'et 'udechoo buyaz whuzdli. 'Et ndi layin naih yughaiwézduduz 'ink'ez musdus yez 'uyi, 'i be yalhti. 'Aw ts'uztez bakoo nachahuhó'al, ts'iyawh whudézbun 'et huwa.

NeMoodihti buts'uhayanduz, 'i ndulhcho hoh hubunat hube dendi

⁸'Ilhunuh yun k'ut dzuh nilhdzayaz, 'et sheep ghuhinli tl'o k'ut 'et huwhut'i, 'ink'ez 'ulh'ek nduwhulyez hoh hubughunai ghuhinli. ⁹'Ink'ez nilh'en, 'aw 'et neMoodihti bulizas hububut siyin. 'Ink'ez neMoodihti buts'uhayanduz, 'i ndulhcho hoh hubunat hube dendi. 'Ink'ez 'aw 'et tube hoh hunelhújoot. ¹⁰'Et lizas ndobúlhni, “Whenoolhujut gunih! Nulh'en ndi khunek unzoo 'i soo ts'iyannah dune ye hóotet'i, 'i nuhwhuts'u té'ai. ¹¹K'an dzin David bukeyah, nuhwhutelhyis nuhwhuba whuzdli. 'En Christ neMoodihti ts'utni, 'en 'uja. ¹²Ndez na'a hoh t'ewhuntehzeh ka nuhwhuba hoh hoodel'en nts'ena'a dahooja, lhe'ínt'ah layin bughaiwésduduz 'ink'ez musdus yez 'uyi, 'i bet usti.”

¹³Khunyaz lizas 'ink'ez lhanah lizas nehughan, 'en ndus de hahandel. 'Et Yak'usda 'onus nus hiba hodélhti hoh nduhútni,

¹⁴“Yak'usda degha ndoh yak'ut, 'en uzdelhti.

'Ink'ez ndi yun k'ut nedzi dooghel, 'i be ts'iyannah dune hubuts'un hoonzoo hole!”

¹⁵'Aw 'et ndunnah lizas yak'uz ts'ih hubugho whenáhedel. Ndunnah Sheep ghuhinli ndulhodutni, “Aw 'et Bethlehem ts'ih ts'utoodelh. 'Ink'ez nts'ena'a dahooja 'et neMoodihti nedani, 'et ts'onoolh'en!”

¹⁶'Et 'a tsih ndaz de hedulh. 'Et Mary 'ink'ez Joseph 'ink'ez 'uski musdus yez 'uyi bet usti hoh hubughuhunindel. ¹⁷Hiya'en hukw'elh'az, nts'ena'a 'uski bugha lizas 'en hubudáni, 'et whunat ts'iyannah t'ehonandzin hoh ¹⁸ndunnah yudants'o sheep ghunli daja hubulhni, 'en ts'iyawh huba hooncha suli. ¹⁹'Et Mary dahooja, budzi be yodanla 'ink'ez 'ahoolhyez howu nuninuzut. ²⁰'Aw 'et ndunnah sheep ghuhinli 'en sheep ts'un whenahedel. 'Et ndet hodants'o, 'ink'ez honalh'en, 'ink'ez nts'ena'a hubulh yahalhtuk chah, 'et hubugha Yak'usda hidélhti 'ink'ez 'onus nus hoonzoo k'una'a highu yalhtuk.

Jesus 'aw 'et yuka dune unli 'i lhk'ihitét'us

²¹Whulh lhk'udit dzin lhaóodija hoh 'uski yuka dune unli 'i lhk'uhinint'az, 'ink'ez hiyoozi be hiyootézilh, Jesus hiyulhni. 'Awhuz 'ucha dinda hoh 'et ndi boози, 'i lizas yugha íde'ai.

Jesus luglez whucho ts'ih, 'et neMoodihti bunalh hahítelhtelh

²²'Et Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh ts'ekoo buyaz whulhik hukw'élh'az soo ná'hut'ih 'et luglez danáhudaih, 'et ndúwhulcho hoh Mary lhaóodinla. 'Ink'ez 'uski Jerusalem ts'ih whehíyalhti neMoodihti bunalh hahítelhtelh 'et hukwa. ²³NeMoodihti, 'en Moses bugha ndi bughunek butl'aida'ai, 'i whuz na'a 'uk'e'hanguz 'et njan ndutni, “Ndunnah duneyaz 'udechoo whuzdli, 'en ts'iyawh neMoodihti ba 'udun nelti hinli ho' hint'ah.” ²⁴'Ink'ez ndai Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidutélhk'un, “I nankoh dut'aiyaz, dove hiyulhni, k'us nankoh dut'aiyaz, 'i dih hiyulhni.” NeMoodihti, en Moses bugha ndi bughunek butl'aida'ai, 'et whuz na'a 'utni.

Simeon 'en neMoodihti buChrist yunalh'en

²⁵'Et 'ilhunuh dune Simeon ts'utni, Jerusalem whut'i. Ts'ah'un na'a 'int'ah 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda be 'ut'en k'ah 'uwulh'en. Ndun Israel

budune k'enábunte'ah, 'en yuka tsi hóolih. 'Ink'ez Ndoni chah yulh 'int'ah. ²⁶Ndoni 'en whut'einalhdzin, datetsah whutsuh neMoodihti buChrist ts'utni, 'en yute'ilh. ²⁷'Et Ndoni bugha luglez whucho daninya. 'Ink'ez 'uskiyaz Jesus, 'en be'abá 'ink'ez be'ama, 'en hik'uz dahinilhti. Moses bughunek 'uk'une'usdúguz butl'aida'ai, ndet hubuts'un hukwa'ninzun, 'et hukw'une'hutet'en ka. ²⁸'Et 'ahoh Simeon yilhchoot 'ink'ez njan ndutni hoh Yak'usda yudélhti,

²⁹“SMoodihti si nye'ulhna usdli.

'Ink'ez nts'ena'a nghunek k'una'a, 'et 'uhoont'ah
sudzi dezghel hoh daóosah.

³⁰'Alha be suna be netelhyis nulh'en.

³¹Ts'iyannah dune hubunalh lhaoodinla.

³²'Udun yun k'ut whut'en, 'en chah huba be whét'en,
'i 'int'ah. 'En be hite'ilh.

'Ink'ez nyudune, 'en Israel budune, 'en chah huba
idézti 'en 'int'ah,” ni.

³³Nts'ena'a yughu yatelhtuk 'et huwa Joseph 'ink'ez 'uski 'ama bulh huba hooncha. ³⁴'Et Simeon Yak'usda ts'un hukwa'dani hubuts'un wuzoo ka. 'Ink'ez 'ama Mary 'en ndiyulhni, “Ndet huba ndun 'uski Yak'usda 'en huba 'utahayálhti 'int'ah, 'et nyudutésnilh. Israel hits'uhainde, 'en bugha lhanah natekulh 'ink'ez lhanah dinadutéduh. 'Ink'ez highu t'eeoninzun 'et whunts'ih hich'a yatelhtuk. ³⁵'Ink'ez nyunch'oh nzul soh cho be huyuzgwut li'tenilh. 'Ink'ez lhanah hubudzi be daja huninzun, 'et ts'iyawh ts'iyannah nalhts'et haootelts'ulh.”

Anna 'en chah Jesus ya'en 'ink'ez Yak'usda délhiti

³⁶'Aw 'et 'ilhunuh ts'eketi, Anna hiyulhni, Yak'usda be nus whunilh'en. Phanuel butse', 'ink'ez Asher hubulh dédowh, 'ilhunuh 'int'ah. Tube ye'un uzulh. 'Udechoo ki tet'ilh whutsuh, 'aw dune t'enizun 'int'ah. Skwúnlat 'onus 'at nat naodezulh duki zih inda. ³⁷Ndun tsandelh, 'en lhk'udit lanezi 'onus 'at dit be naodezulh bat'en (84). 'Et 'aw luglez whucho whuch'a cháíyal. 'Et whunts'ih lhat hoh dzenis 'ink'ez 'ulh'ek ibulh sahá'dulyih 'ink'ez tenadudli, 'i be Yak'usda ba ne'ut'en unli. ³⁸'Et ndun ndoh whudézulh hoh daninya 'ink'ez Yak'usda yudélhti. Jerusalem hudelhts'i, ndun nabootekulh, 'en hika ítes'en, 'et 'en bugha Anna hubudáni.

Joseph 'ink'ez Mary, 'uski bulh hubukeyah Nazareth ts'un whenahedel

³⁹'Aw 'et Joseph 'ink'ez Mary, neMoodihti, 'en Moses bugha ndi bughunek hubutl'aida'ai, 'et ts'iyaintsuk lhahuduja hoh yun k'ut Galilee 'ink'ez hubukeyah Nazareth ts'un whenahedel. ⁴⁰'Et 'uski 'aw 'et nuyeh 'ink'ez buyégha be ulhtus súli. Ye whunih be dezibun 'ink'ez Yak'usda ye unzoo, 'i bulh 'int'ah.

Jesus 'aw 'et chilh unli hoh keyah Jerusalem usda. Ndan yudits'o tube huba hooncha sulí

⁴¹'Aw 'et be'abá, be'ama bulh naodezuhl totsuk Jerusalem ts'ih k'unáhut'us. Na'hutet'alh hoh Hubutus Lhusiya whunahutelnih, 'et hukwa whuz whehándel. ⁴²Hoh da ndunnah 'uski 'en lanezi 'onus 'at nat be naodezuhl (12) 'et Jerusalem ts'ih k'unáhudulh, butus lhusiya da hukw'un'a 'et huwa 'uhut'en. ⁴³Nkeda 'ustl'e' hooja hoh k'ah nahutest'az. 'Et whunts'ih 'awhuz 'uski Jesus Jerusalem 'aw 'et usda. Joseph, 'ink'ez be'ama bulh 'aw t'ehonízun. ⁴⁴'Uyoon bulh 'ut'en huninzun. 'Ilhudzin bat'en huní'az 'et k'an zeh hikaités'en. 'Et bulh dunekah 'ink'ez bulhutsinkah 'en hubutah hikunúta. ⁴⁵'Et 'aw nachahuyílhtel 'et doochah Jerusalem ts'ih whenáhet'az, 'ink'ez 'et hikunúta. ⁴⁶Tat dzin hukw'elh'az 'et k'an zeh nahuyilhti. Luglez whucho 'et whubodulh'eh hubutah usda. Huboozélhts'ai 'ink'ez huboodulhkut. ⁴⁷Ndan hidits'o tube huba hooncha sulí. Ts'iyaintsuk t'ewhunínzun 'ink'ez ts'iyawh ts'ah'un na'a ndó bulhni. ⁴⁸Be'ama 'ink'ez Joseph bulh ndet 'ut'en 'et usda hinilh'en hoh huba hooncha. 'Et be'ama 'uyúlhni, “Uyaz di ka whuz na'a nene'ilh'en? Nyu'abá 'ink'ez si bulh tube nk'enedutai.”

⁴⁹'Et ndobúlhni, “Di ka sukunahta? 'Aw nt'echaoonuzúhzun se'aBá be 'ut'en k'ah huwa óosna huba' hoont'ah?” ⁵⁰'Et daja ni hoh 'utni, 'et 'aw t'echahonízun.

⁵¹'En hubulh whenát'az. Nazareth ts'ih whenahédel 'ink'ez hubutl'a'dudelti. 'Et be'ama ndi ndet 'uwuhulhni, budzi yídanla. ⁵²'Ink'ez Jesus 'onus nus whunih chah 'ulheh hoh nus lhaneyelh. Yak'usda yuba hoont'i, 'ink'ez dune, 'en chah hiba hoont'i.

**John dune too be 'ulh'en ts'iyannah, “NeMoodihti
buti buba lhaoodahleh” ndobúlhni**

3 'Aw 'et Caesar Tiberius, 'en yun k'ut ndulhcho hoh hubudayi cho inle. Lanezi 'onus 'at skwunlai naodezulh (15) ant'e. 'Et Pontius Pilate, 'en Judea yun k'ut whumoodih unli. Herod, 'en Galilee yun k'ut whumoodih unli. Bullhutsin Philip, 'en Iturea 'ink'ez Trachonitis yun k'ut whumoodih unli. 'Ink'ez Lysanius, 'en Abilene yun k'ut whumoodih unli. ²Annas 'ink'ez Caiaphas, 'en nawhulnuk degha nus dézti 'uhint'ah. 'Et whughah whudézulh whutah 'et John, 'en Zacharias buye', 'en dune chahóot'ih ts'ih usda hoh Yak'usda bughunek buk'édilts'ut. ³'Et Jordan koh 'et whunat nuya hoh dune hubulh yalhtuk too be' hooneh ka hukwa. 'Et whebunulhtun dulubeshi ch'a bubeni náhubudunoooleh ka. 'Et hoh lubeshi buba hoolah yutelhtsilh. ⁴'Et whuz na'a Isaiah bughunek 'uk'e'eduguz 'et njan ndutni, “Dune chahóot'ih ts'ih dune yiz dusduts'ai, 'et 'ultus hahuyih hoh njan ndutni, 'NeMoodihti buti lhaoodahleh!
Buti soo lkh'eodez'a buba whulhtsi!
⁵Took'oh totsuk naoodutebun.
Dzulh 'ink'ez dzulhyaz bulh ts'iyawh lhgha yuk na'tetnilh. Whudélyah 'et chah lkh'enaoodutedukih.
Yun nudest'ai 'i chah lhgha na'whuténilh.
⁶'Ink'ez nts'ena'a Yak'usda dune ulhyis, 'et ts'iyannah hontelh'ilh.””

**John dune too be 'ulh'en, 'en dune hubulubeshi
hubugha khunek ulhtus 'i be ndobúlhni**

⁷Dune lhanah yughu nindel too be' hutenilh hukwa'huninzun. 'Et ndobúlhni, “Nuhwheni poison tl'ughus buzkehkah li'aht'ah. Yak'usda lubeshi 'ulh'en hubulh húnitelch'oh 'et whuz de whélt'sulh, ndan 'un whúlhni whuch'a lhúwus? ⁸Nuhwhulubeshi ch'a nuwheni náhundunehla t'eh, nuhwhe'ut'en be ts'iyannah whebunoolhtun nuhwulubeshi buladehtnik. 'Ink'ez khun lhts'un njan dudoohtni gunih wheni Abraham hits'uhats'ánde 'uts'int'ah. 'Alha ts'ah'un na'a 'un whudusni, Yak'usda soo 'ultus ho' 'int'ah, ndi tse 'i whunts'ih 'i be Abraham buts'uhahánde hubutelhtsilh. ⁹Njan soo cho whunulh'en, nuhwheni duchun lí'aht'ah. 'Aw 'et tsetsilh

ba lhadínt'ah. 'Et nuhwheni bulunah duchun bumai hoolah, 'et ndaht'ah. K'an whunts'ih ndai bumai hoolah, 'i tsetsilh be bughih tubulh tahídantsel 'ink'ez hidutélhk'un."

¹⁰'Ink'ez dune ts'iyawh hiyoodulhkut, "'Ink'ez nts'ena'a simba dats'óoneh."

¹¹'Et ndobúlhni, "Ndan dzoozt'an nankoh 'ut'i, ndan dzoozt'an chait'ih, 'en 'ilhuk'i yugha óolhchoos. 'Ink'ez ndan ts'uyi 'ut'i, 'en chah whuz na'a zeh ndóneh."

¹²Ndunnah sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en chah too be' hutenilh ka hits'uwhusaindel 'et hiyoodulhkut, "Whuneodulh'eh nts'ena'a daztenilh?"

¹³'Et ndobúlhni, "Ndet ndanéłtsuk hutni téłhcholh huba' hoont'ah, 'et 'aw 'onus 'un chawhuzóolhchoot."

¹⁴Nehughan, 'en chah hiyoodulhkut, "Nuwheni do daztenilh." 'Et ndobúlhni, "Khun nuhwheni dune sooneya nuhgha hóo'alh huboolhtsilh gunih! Khun dune whuts'it be buk'éhoh'alh gunih! 'Ink'ez ndet daneltsuk nuhwhuba k'elhla whútele, 'aw 'et hóht'i huba' hoont'ah!"

¹⁵Ts'iyannah hoonliyaz hukwa tsi huholi. 'Et budzi be dahoont'ah simba John 'en bugha, ndun Christ ts'utni, 'en tulih 'int'ah k'us 'awundooh.

¹⁶John ts'iyawh 'et ndobúlhni, "Too zeh 'i be too bé' nuhwhulh'en. 'Et whunts'ih sk'elh'az whusateyalh, 'en sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw buke tl'oolh buba lhk'unadutes'uk 'et whunts'ih huba soo cha'ust'ah. Ndun 'en Ndoni 'ink'ez kwun bulh 'i be too be' 'un whutelilh. ¹⁷Be tl'onuldzeh tl'o mai be tahawhúłts'it, 'i lhaídilhdzun. 'Ink'ez ndi tl'o mai yuk'ut tahawhúłts'it, 'i chah yuk'ut lhadút'ih t'eh, 'ink'ez yuna'ulhdoh. 'Ink'ez ndi mai lhaduja, 'i ts'iyawh denúdzih 'ink'ez mai bakoo ts'ih wheyúlih. 'Et whunts'ih ndi kwun 'aw nachanusneh, ndi but'ooz 'i be duték'un," hubúlhni. ¹⁸Ndi Khunek 'ink'ez 'uyoo khunek 'i bulh 'et whuz na'a khunek ulhtus, 'i be hubudáni.

¹⁹'Aw 'et ndi yun k'ut whumoodih Herod, 'en 'ilhunuh 'int'ah. 'En dulhutsin Philip bu'at 'en yuzih usda. John 'uyúlhni, "Lubeshi 'ilh'en." 'Udun tink'us na'a chah 'ut'en. 'Et chah ts'iyawh lubeshi 'uhoont'ah yulhni.

²⁰'Et ndi lubeshi 'uyulh'en, 'i 'uyoo chah yuts'u na'whuleh hoh John 'en tsak'eya'ai.

Jesus too be 'úlya

²¹ 'Aw 'et ts'iyannah dune too be 'úlya. Jesus 'en chah too be 'uyínla. Tenawhéndunidli 'i bulh yat'ah dá'dutezkez, ²² 'ink'ez Ndoni dut'aiyaz, dove hiyulhni, 'i k'una'a ndus de hát'o 'ink'ez yuk'eít'o. 'Et nduk yak'uz khunek huduzts'ai, 'i ndutni, “Nyun suYe' nk'esi' 'unint'ah. Tube nyulh hoonúst'i.”

Jesus hubuts'uhainzut

²³ 'Et Jesus tat lanezi naodezut bat'en suli (30), 'aw 'et whe'dít'en. Ts'iyannah 'en Joseph buye' huninzun.

'Ink'ez 'en Heli buye'.

²⁴ 'En Matthat yuts'uhainzut, 'en Levi yuts'uhainzut, 'en Melchi yuts'uhainzut, 'en Janna yuts'uhainzut, 'en Joseph yuts'uhainzut.

²⁵ 'En Mattathiah yuts'uhainzut, 'en Amos yuts'uhainzut, 'en Nahum yuts'uhainzut, 'en Esdli yuts'uhainzut, 'en Naggai yuts'uhainzut.

²⁶ 'En Maath yuts'uhainzut, 'en Mattathiah yuts'uhainzut, 'en Semei yuts'uhainzut, 'en Joseph yuts'uhainzut, 'en Judah yuts'uhainzut.

²⁷ 'En Joannas yuts'uhainzut, 'en Rhesa yuts'uhainzut, 'en Zerubbabel yuts'uhainzut, 'en Shealtiel yuts'uhainzut, 'en Neri yuts'uhainzut.

²⁸ 'En Melchi yuts'uhainzut, 'en Addi yuts'uhainzut, 'en Cosam yuts'uhainzut, 'en Elmodam yuts'uhainzut, 'en Er yuts'uhainzut.

²⁹ 'En Jose yuts'uhainzut, 'en Eliezer yuts'uhainzut, 'en Jorim yuts'uhainzut, 'en Matthat yuts'uhainzut, 'en Levi yuts'uhainzut,

³⁰ 'En Simeon yuts'uhainzut, 'en Judah yuts'uhainzut, 'en Joseph yuts'uhainzut, 'en Jonan yuts'uhainzut, 'en Eliakim yuts'uhainzut,

³¹ 'En Melea yuts'uhainzut, 'en Menan yuts'uhainzut, 'en Mattatha yuts'uhainzut, 'en Nathan yuts'uhainzut,

'en David yuts'uhainzut,

³²'En Jesse yuts'uhainzut, 'en Obed yuts'uhainzut,

'en Boaz yuts'uhainzut, 'en Salmon yuts'uhainzut,

'en Nahshon yuts'uhainzut,

³³'En Amminadab yuts'uhainzut, 'en Ram yuts'uhainzut,

'en Hezron, yuts'uhainzut, 'en Pharez yuts'uhainzut,

'en Judah yuts'uhainzut,

³⁴'En Jacob yuts'uhainzut, 'en Isaac yuts'uhainzut,

'en Abraham yuts'uhainzut, 'en Terah yuts'uhainzut,

'en Nahor yuts'uhainzut,

³⁵'En Serug, yuts'uhainzut, 'en Reu yuts'uhainzut,

'en Peleg yuts'uhainzut, 'en Eber yuts'uhainzut,

'en Salah yuts'uhainzut,

³⁶'En Cainan yuts'uhainzut, 'en Arphaxad yuts'uhainzut,

'en Sem yuts'uhainzut, 'en Noah yuts'uhainzut,

'en Lamech yuts'uhainzut,

³⁷'En Methuselah yuts'uhainzut, 'en Enoch yuts'uhainzut,

'en Jared yuts'uhainzut, 'en Mahalaleel yuts'uhainzut,

'en Cainan yuts'uhainzut,

³⁸'En Enos yuts'uhainzut, 'en Seth yuts'uhainzut,

'en Adam yuts'uhainzut, 'ink'ez 'en Yak'usda yuts'uhainzut.

Netsudule, 'en Jesus tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih

4 'Et Jesus, en Ndoni be dezibun hoh Jordan koh ts'ih hanája. 'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih Ndoni whuz wheyalh'a. ²'Et whulh dit lanezi (40) dzin 'et dzin totsuk netsudule tink'us ooneh hukwa'yulh'en 'et yoolhdzih. 'Et nduwhulyez hoh 'aw hoonli chas'al. 'Et lhaóodinla hukw'elh'az buye'élts'ul.

³'Et netsudule 'uyúlhni, “Alha Yak'usda buYe' inli t'eh, ndi tse lhes wule dini.”

⁴'Et Jesus njan ndi yúlhni, “Ndez na'a Yak'usda bughunek k'ut 'uk'une'úsduzuguz 'et njan ndutni, 'Aw lhes zeh ilah dune yuk'ekhuna. 'Et ndai Yak'usda bughunek 'i ts'iyawh dune yuk'ekhuna.”

⁵'Et netsudule nyedoh dzulh k'ut yulh whin'az. 'Et 'ahoh yun k'ut nts'oh tula dune whut'i, 'ink'ez hubudayi cho bube 'ut'en k'ah, 'et nduwulcho

wheínulhtun. ⁶ Netsudule 'uyúlhni, “Et nyun ndi ts'iyawh humoodih tanle, 'ink'ez hiye dezti 'et chah ngha ootés'alh. Njan sugha whulya. 'Et huwa ndan hubuka', nuszun, 'en hubutl'aootes'alh. ⁷ 'Et ngwutsi be nininya 'ink'ez sts'u téni' nilhdzun t'eh, 'et sih ndi ts'iyawh nye'íldzun wule.”

⁸ 'Et Jesus ndiyulhni, “Satan st'ak inyalh! 'Et 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni, 'Moodihti nYak'usda 'aw 'en zeh bubut negwutsi be nits'eyih, 'ink'ez 'en zeh buts'uteni' uznilhdzun. 'Ink'ez 'en zeh ba nets'ut'en.”

⁹ 'Et Jerusalem ts'ih yulh whin'az 'ink'ez njan luglez whucho yedoh hukw'ut 'et soo hukw'abah ninílhya 'ink'ez ndi yúlhni, “Alha Yak'usda buYe' inli t'eh, 'et njan whegha' dudintneh! ¹⁰ 'Alha 'et 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni,

‘Yak'usda bulizas ngho hoole ka 'ink'ez nyuhotun
'ink'ez wheni hubutl'ahó'ai.

¹¹ Bula be nyedoh nyuhóotetun,

'et huwa 'aw nke be tse t'aoonalh ghaít'ah.”

¹² 'Ink'ez Jesus ndi yúlhni, “Njan 'et 'uk'e'uduguz hoh njan nduwhtun, 'Khun teh Moodihti nYak'usda 'en nantá'ah hukwa ólhdzih gunih.”

¹³ 'Et netsudule ts'iyaintsuk hoh tink'us ooneh hukwa yóolhdzai, 'aw 'et lhaooduja hoh 'astl'iyaz whuts'un yugha whenája.

Jesus bube 'ut'en 'aw 'et whe'yudilh'en

¹⁴ 'Et Jesus, en Ndoni ye ulhtus, 'i be yun k'ut Galilee ts'ih whenaja. 'Ink'ez yughu yalhtuk Galilee yun k'ut hudelhts'i ndulhcho hiyulh údants'o, 'ink'ez ts'iyawh highu yalhtuk. ¹⁵ 'Et ts'iyawh Lizwif luglez totsuk whéobondunilh'i 'ink'ez ts'iyannah hidélhti.

¹⁶ 'Et ndet keyah nezyi Nazareth huwhutni, whuz whinya. 'Et dzin dune nalyis dzin 'uhoont'ah, 'et Lizwif hubuluglez whuz ninya. 'Et whuz na'a dich'oh be 'ut'en k'ah 'uhoont'ah. 'Ink'ez buba 'uk'eyatelhtuk ka didinya. ¹⁷ 'Ink'ez nus whunilh'en Isaiah be' dustl'us 'i hitl'ahúya'ai. Lhk'inéllghal 'ink'ez ndet hukw'uyatelhtuk 'et nahoo'ai. 'Et buba k'eyawhénilhtuk 'et njan ndutni,

¹⁸ “Moodihti buyégha 'i sulh 'int'ah.

'I be 'utahasalhti, ndunnah tehel'en, 'en khunek
unzoo, 'i hubughaités'alh ka.

Ndunnah, en hubudzi nduda,

'en nabutélyih ka hubuts'un whusaíya.
 Ndunnah ílchoot,
 'en hobuntelhtun nts'ena'a hubulanadetnik hutele.
 'Ink'ez hobuntelhtun ndunnah chahuwhés'en,
 'en chah honilh'en nahutedleh.
 Ndunnah dune nts'e whuts'un yuk nihininkat,
 'en chah dinábudutésdleh.
¹⁹'Et ndet nawhudezulh soo 'et neMoodihti buba hoonzoo,
 'et ts'iyannah hubudutesnilh."

²⁰'Aw 'et dustl'us nainílhghal 'ink'ez 'et 'ut'en yutl'anayá'ai 'ink'ez nanátl'adeda. 'Ink'ez ndunnah Lizwif luglez hudelhts'i, ts'iyannah 'en zeh hinilh'en. ²¹'Ink'ez 'aw 'et hubulh yawhenilhtuk, "Et nuhwheni ndi Yak'usda bughunek dáhts'o, 'et k'an dzin ts'iyawh lhaooduja."

²²Ts'iyannah soo highu yalhtuk. Khunek unzoo, 'i ye yailhtuk, 'i ts'iyannah huba hooncha. Dich'oh 'ulhódutni, "Ndun 'en Joseph buye' 'en ilah ih 'int'ah?"

²³'Et ndobúlhni, "Aw nawh cha'hoot'ah ndi khunek 'ahoolhyez 'et dudáhtni hoh njan ndutni, 'Yoo be duyun nyunch'oh cho soo na'dudilneh,' 'et whuz na'a sichah 'et ndusúdatehnilh. 'Et ndez na'a ndutehnilh, 'Ndet keyah Capernaum huwhútni, dawhut'en whulh úzdits'o, 'et njan nyunch'oh nkeyah 'et chah whuz na'a zeh ndint'en."

²⁴'Ink'ez 'et ndutni, "Alha ts'ah'un 'ún whudusni, nus whunilh'en dich'oh bukeyah ninya hoh 'aw 'ilhunuh whunts'ih yukacha'nizun. ²⁵Ndet nuhwhudutésnilh soo ts'ah'un 'et 'alha' hoont'ah. 'Et hoh da ndun Elijah, 'en yun k'ut Israel nus whunilh'en huba unli inle. 'Et lhanah tsandelh hoonli inle. Hoh da tat naooduzuk 'onus 'at lhk'utat sanun 'et nduhóolhyez 'aw chan hoolah. 'Et 'uhooja yun k'ut ndulhcho hoh dai whuzdli. ²⁶'Et Elijah 'aw 'ilhunuh whunts'ih hubuts'un chaitílh'al. 'Ilhunuh tsandelh, 'aw 'en zeh. 'En yun k'ut Sidon nts'e keyah Zerephath 'et whut'en, 'aw 'en zeh buts'un wheyalh'a. ²⁷'Ink'ez hoh da Elisha, 'en nus whunilh'en huba unli inle, 'et hoh da yun k'ut Israel hubukák whulhjut, leprosy hiyulhni, hulai. 'Aw 'ilhunuh whunts'ih soo nacha'yítlil, 'et Naman, ndun Syria whut'en, 'aw 'en zeh soo na'yinla," ndobúlhni.

²⁸'Et Lizwif luglez húdehts'i hidánts'o hoh tube huyulh húnilch'e. ²⁹Ts'iyawh dihudíndel 'ink'ez hiyílhchoot njan keyah hukw'un nahítelhya. 'Ink'ez nyedoh dzulhyaz k'ut keyah whuzdla, 'et whukw'abah nihinílhya

whegha hitenoh ka. ³⁰'Ink'ez ts'iyannah hubutah lhuseya 'ink'ez nts'e hukwa'ninzun ts'ih whénya.

Dune ntsi' buyudínda

³¹'Aw 'et Galilee yun k'ut 'et keyah Capernaum whuz'ai whuz whinya. Nats'ulyis dzin totsuk whubodulh'eh. ³²'Et njan hubodulh'eh tube huba hooncha. Bughunek hoolhtus hoh buk'une'hóot'en ka hubulh yalhtuk.

³³'Et nyo Lizwif luglez 'et 'ilhunuh dune, 'en ntsi' nududeh, 'i yudínda. Ndun ntsi' nududeh tube cho 'alzul, ³⁴'ink'ez 'utni, “Ah! Nyun Jesus Nazareth whut'en 'unint'ah. Ndet nets'u hukwa'ninzun? Nehoolah ka netalhtsilh 'et hukwa whusainya ih? Ndun inli t'enyunúszun! Yak'usda ba lubeshi bughoh hoolah, 'en 'unint'ah!”

³⁵'Et Jesus hukwa'yudáni hoh ndi yúlhni, “T'eduzinih hoh buyáh hanaindaih!” Ntsi' nududeh, 'i ndun dune hubutah nayáno 'ink'ez yuts'u hanája. 'Ink'ez 'aw chayundíldal.

³⁶Ts'iyannah hubugha ha'nejoot 'ink'ez whehunelhújoot 'ink'ez 'ulhahudutni, “Ndi khunek ndai ho' 'int'ah? Ulhtus 'ink'ez buk'une'whut'en. Ndai ntsi' nududeh, 'i 'et ndiyulhni ibulh 'et yuts'u hanaja.” ³⁷'Et yun k'ut nduhoolcho hoh hiylulh údants'o.

Jesus Peter bubez soo na'yinla

³⁸'Et Jesus Lizwif luglez dinadija 'ink'ez Simon bukoo ts'ih whuz whinya. 'Et Simon bubez dada nezul 'i be nduda. 'Et Jesus ndi hiyúlhni khun teh yula 'ooneh ka. ³⁹'Et kw'usuti yuzih nininya 'ink'ez yutus chah tez'a. 'Ink'ez dada hukwa'yudáni hoh ndi nezul ye nduda, 'i yuts'ahanádoolts'it yúlhni, 'ink'ez buts'ah hanaídels'tut. 'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez hubugha ná'unt'ai.

Nats'ulyis dzin 'et lhanah nduda, Jesus soo na'ubinla

⁴⁰'Aw 'et sa yun ts'ih tez'aih hoh ndunnah bulh dunekah lhelhyoo dédowh, 'i dada be nduda ts'iyannah Jesus higho bunínla. 'Ink'ez ts'iyannah hubuk'edálnik 'ink'ez 'et soo ná'ubinla. ⁴¹'Ink'ez bulunah dune ntsi' nududeh, 'i 'ahúlzul hoh hubuts'uhanaídede, 'ink'ez 'uhutni,

“Nyun Yak'usda buYe' ndun Christ hiyulhni, 'en 'unint'ah!” T'eduzahnih ndobúlhni 'aw yahutéltuk whunts'ih hubut'achahoo'al, t'ehonínzun Christ 'en 'int'ah 'et huwa.

Yun k'ut Galilee ndulhcho hoh Jesus dune hubulh yalhtuk

⁴²'Et 'om bun bundada sa hawhéni'ai 'et 'aw nehoolah ts'ih whenya. 'Et dune ts'iyannah hikunúta. 'Et nts'e usda highu nindel, hubughutooya whuch'a né'hiyulh'en. ⁴³'Et ndobúlhni, “Udun keyah chah ndi khunek unzoo, 'i be yatelhtuk, dant'ah hoh nts'e whuba Yak'usda hubudayi cho unli hubudutesnilh. 'Et huba whusáts'alh'a.” ⁴⁴'Et Galilee yun k'ut ndulhcho Lizwif whuluglez whuz lhgha dínya 'ink'ez hubulh yalhtuk.

Dinah lhook ka' hut'en, 'en Jesus, “Anih,” hubúlhni

5 'Ilhut dzin Gennesaret bun k'ut taba siyin, 'et dune ts'iyannah higha wezdel, Yak'usda bughunek hidutéts'o ka. ²Ts'i cho nankoh yasá'a yunilh'en. 'Et whunts'ih lhook ka' hut'en, 'en 'udun loombilh toonahugus. ³'Ink'ez 'ilhunuh Simon, 'en butsi 'i yeínya. 'Ink'ez ndi yúlhni, “Nusyaz le 'inleh.” 'Ink'ez 'et ts'i bet nat'l'adeda 'ink'ez dune, 'en wheobudunilh'i.

⁴Njan hubulh yalhtuk 'ustl'e' déja 'et Simon ndi yúlhni, “Nts'e soo takhulh 'et nuwhuloombilh ts'iyawh tenahle 'utehlooh huba.”

⁵Simon ndi yúlhni, “Sumoodih wheni 'ulh'ek nduhoolyez hoh 'uts'et'en 'et whunts'ih 'aw hoonliyaz nts'ih chats'ílooh. Nedini t'eh 'et lhoombilh 'ilho tenaosdlelh sih.”

⁶Te'huninla hoh lhook lhai hiyuzdlooh. Lhai huzdlooh k'et hubuloombil 'aw 'et lkh'enich'oolh. ⁷'Et 'onghunnah ts'i cho bet 'uhut'en, 'en 'anih hubuhútni hubula 'uhooneh ka. 'En chah whusahanki 'ink'ez 'ahunélt'et ts'i cho hidelhbun 'ink'ez 'aw 'et tewhéninlat.

⁸Simon Peter, 'en whunalh'en hoh Jesus yubut dugwútsi be neninya 'ink'ez, “Sumoodihti sch'a naindadh, si lubeshi 'ulh'en usdli,” yúlhni. ⁹Peter 'ink'ez yulh 'ut'en, 'en ts'iyawh hubugha ha'nejoot 'ink'ez whehunelhújoot ndi lhook lhe'neltsuk hoh hiyuzdlooh 'et huwa. ¹⁰'Et James 'ink'ez John Zebedee buye'kah, 'en Simon ts'udetni, 'en chah hubugha ha'nejoot 'ink'ez whehonselhújoot. 'Et Jesus 'uyulhni, “Simon khun whenoljut gunih. K'an whuts'un dune ka' tant'ilh.”

¹¹ 'Aw 'et yanahusdúki hoh ts'iyaintsuk 'et hiladetnik. 'Ink'ez hik'ah ts'ih 'uhóot'en ka hiyuntezdel.

Bukak whulhjut, 'en Jesus soo ná'yinla

¹² 'Et hukw'elh'az Jesus 'ilhunuh keyah 'ut'en. 'Ink'ez 'ilhunuh dune ndulhcho hoh bukak whulhjut, 'i leprosy hiyulhni, 'i be nduda, 'en chah 'et keyah whut'en. Jesus yutelh'en hoh yubut nachaneti, yuts'un tedudlih, "SMoodihti nyun hukwa'ninzun t'eh be ilhtus 'int'i, 'i be suna'ilhdeh," yulhni.

¹³ 'Et Jesus bula be yut'aghéznai 'ink'ez ndi yúlhni, "A, hukwa'nuszun hoh nyuna'alhde." 'Et ndunnah bukak whulhjut 'en 'aw 'et soo na'uja.

¹⁴ 'Et Jesus khuneki be njan ndiyulhni, "Khun teh 'uyoon ndudóni gunih! 'Et ndun náwhulnuk buts'inyalh 'ink'ez nyulh dahooja, 'et nyunoolh'en. 'Et Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh 'aw ts'ah'un cha'it'ah, 'et huba hoolah whutele, 'et whuz na'a Yak'usda bukw'uzdai k'ut hoonliyaz dutálhk'un. 'Et hobunolhtun dainja hoh soo na'inja," yulhni.

¹⁵ 'Et whunts'ih be nawhutnuk 'i Jesus Christ 'en bugha lha'un teh whulh 'úhudits'o. 'Et whulagha ts'ih 'onus nus hulai 'ink'ez 'onus nus 'uhuneltsuk hoh highudulh, ndai hiye nduda, 'i ts'iyawh hubutelhyih hits'uhukwa' ninzun. ¹⁶ 'Et dich'oh lhat nehoolah ts'ih wheyih tenadutedli ka.

Dune dechadusnik, Jesus soo ná'yinla

¹⁷ 'Ilhut dzin dune hoodulh'eh, 'et ndunnah Pharisee, 'ink'ez Moses be' dustl'us hodulh'eh chah, 'en Jesus highah delhts'i. Ndunnah yun k'ut Galilee 'ink'ez Judea, 'ink'ez Jerusalem chah, 'en whuz hahándel. 'Ink'ez neMoodihti ye ulhtus, 'i nduda soo ná'hubutelh'ilh ka, 'i yulh 'int'ah. ¹⁸ 'Aw 'et ndun dune dechadusnik, 'en kw'usuti be whusahúyankai, 'ink'ez Jesus bukoo ts'ih hits'uhitoolhte hukwa'hiyulh'en. ¹⁹ 'Et whunts'ih dune hulai 'ink'ez 'aw 'uhiyooleh ghaít'ah. 'Et nduk bun hukw'ut, 'et hukw'ehiyilhti, 'i k'ehiyílhti. Bun hikonintsi 'ink'ez whuz hukwu hinínkai. 'Et soo buniz Jesus bubut yun nihínkai.

²⁰ Ndoh ts'iyannah hubunilh'en 'et t'eeoninzun huba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez dechadusnik ndi yúlhni, “Dahooja dune nlubeshi ts'iyawh mba hoolah suli.”

²¹ 'Et Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úguz 'ink'ez Pharisee, dich'oh 'et ndonínzun, “Ndun dune 'en Yak'usda ch'a yalhtuk. Ndun na'dunúdzun hoh 'utni? Ndun lubeshi 'un tulhdelh? Yak'usda dich'oh zeh lubeshi 'un tulhdelh!”

²² 'Et Jesus nt'eeonínzun daja huninzun, 'ink'ez ndobúlhni, “Et di ka nuhdzi yuh 'et ndunahzun? ²³ Nts'ena'a simba huwa chahoolnah k'una'a uzdooni, ‘Lubeshi mba hoolah suli,’ k'us, ‘Didinyih 'ink'ez nínya?’ ²⁴ 'Et njan t'eeonóhzin yinkak dune ye', 'en ndi yun k'ut huba' hoont'ah ho' 'int'ah lubeshi 'un toolhdelh huba' hoont'ah ho' 'int'ah,” ndobúlhni. 'Ink'ez ndun dechadusnik, “Didinyih, bukw'usinti nailchoot, 'ink'ez nkooz ts'ih naindalh!” yulhni. ²⁵ 'Et 'ahoh ts'iyannah nalh didinya, yuk'usti nayílchoot 'ink'ez Yak'usda délhti hoh bukooz ts'ih whenaja. ²⁶ 'Et ts'iyannah huba hooncha. 'En chah Yak'usda hidálhti. Tube whehunuljut, “Njan tube huwa 'et'en tune'ust'en, 'et ts'onalh'en,” hutni.

Jesus, 'en Levi, “Anih,” yúlhni

²⁷ 'Et hukw'elh'az Jesus 'az whenya 'ink'ez 'ilhunuh sooneya 'ilhunaoonughés'aih, Levi hiyulhni, 'en 'ut'en usda hoh yunilh'en, 'ink'ez ndi yúlhni, “Sunanyalh.” ²⁸ 'Et didinya, 'ink'ez ts'iyaintsuk yula ditnik hoh yuk'ah ts'ih oot'en ka yuntezya.

²⁹ 'Et Levi bukooz ts'ih hooncha 'et dune hubugha na'tét'alh, Jesus ba. 'Et sooneya 'ilhunaoonughés'aih 'en chah hulan. 'Ink'ez 'uyoon chah hulan hubulh 'et húdelhts'i. ³⁰ 'Et ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee, 'en dich'oh highu yalhtuk 'ink'ez Jesus yugha hoodul'eh, 'en hubuhútni, “Et ndunnah sooneya 'ilhunaoonughés'aih 'ink'ez lubeshi 'uhulh'en, 'en di ka hubulh áh'alh 'ink'ez hubulh táhtnai?”

³¹ Jesus 'et ndobúlhni, “Ndunnah soo 'ínt'ah, 'aw yoo be duyun ka cha'hunízun. Nduda, 'en zeh yoo be duyun ka' huninzun. ³² Sichah whuz na'a zeh 'aw dune ts'ah'un 'int'ah, 'en bulubeshi ch'a bubeni naháhunduntele huba ilah whusáya. 'Et lubeshi 'ulh'en, 'en bulubeshi ch'a bubeni naháhundunoolelh hubudutésnilh ka, 'et huba whusáya.”

Dune saha'délya soo hukwa'hoodulhkut

³³'Et hiyoodulhkut, “Dahoont'ah huwa John yugha hoodul'eh, 'en lhat soo saha'dulyih 'ink'ez tenahududli? 'Ink'ez Pharisee hiye hoodul'eh, 'en chah 'et nduhút'en. 'Et whunts'ih nyun ngha hoodul'eh, 'uha'alh cha 'uhut'en 'ink'ez 'uhutnai cha 'uhut'en?”

³⁴'Et ndobúlhni, “Ndun bu'at whutele, 'en bulh dune 'en 'awhuz hiyulh 'ut'en, 'en do soo saha'dutélyelh ih? 'Awundooh! ³⁵'Et whusawhutelts'ulh, hoh t'eh bu'at whutele bughunayítelcholh. Hoh t'eh zeh soo sahá'hudutelyelh.”

³⁶'Et be nawhutnuk 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et njan ndutni, “Aw 'ilhunuh naih k'an ts'ih hayálhch'ul 'ink'ez 'ujut, 'i lhunaidunóokalh ghaít'ah. 'Et whuz na'a nduja t'eh, 'et ndi k'an naih, 'ink'ez naih jut bulh 'aw lkh'una'a oot'e ghaít'ah. ³⁷'Et doochah, 'aw 'ilhunuh k'an mai too 'i 'aw 'ujut mai too 'uzus be yóolhdzeh ghaít'ah. 'Et ndúja t'eh, k'an mai too ndi 'ujut mai too 'uzus buk'e'ootéltulh. 'Et ts'iyawh mai too bé haitejulh. 'I 'uzus 'i chah tinta' tet'ilh. ³⁸'Et whunts'ih k'an mai too, 'i k'an mai too 'uzus be naoldzeh huba' hoont'ah. 'Et whuz na'a 'anelht'et soo' tet'ilh. ³⁹'Aw 'ilhunuh mai too 'ujut utnai t'eh, 'ahoh k'an mai too ka' noozin ghaít'ah. “Ujut, 'i zeh 'onus nus unzoo,' hutni,” 'et hubúlhni.

Yinkak dune ye', 'en nats'ulyis dzin, 'et chah huMoodihti unli ho' 'int'ah

6 K'an whulh nat dune nalyis dzin, 'udechoo 'et hukw'elh'az 'uhoont'ah. Jesus 'ink'ez higha hoodul'eh, 'en bulh tl'o k'ut hedulh hoh, tl'o mai hiyooneye. 'Ink'ez hubula k'et nuhínulhmul 'ink'ez hiya'alh. ²'Et bulunah Pharisee hubuhútni, “Daht'en hoh 'aht'en? K'an dzin nats'ulyis dzin 'uhoont'ah! 'Aw 'et nduhóot'en hubacha'hoot'ah!”

³Jesus ndobúlhni, “Hubudayi cho David daja 'aw ih hukw'e yachazulhtuk. 'Et hoh da David 'ink'ez yulh 'ut'en buye'élts'ul. ⁴'Et 'úja, Yak'usda bukoo daninya. Lhes 'i Yak'usda bugha yu'aih, 'i ndi lhes nawhulnuk 'aw 'en zeh hiyoo'alh huba' hoont'ah. 'Ink'ez 'i yilhchoot 'ink'ez ya'al. 'Ink'ez dulh 'ut'en, 'en chah bulah hubugha iní'ai.” ⁵'Ink'ez

Jesus ndobúlhni, “Yinkak dune ye!, 'en njan nats'ulyis dzin, 'et chah huMoodihti unli ho' 'int'ah.”

Nats'ulyis dzin 'et Jesus Christ dune bula ndúda soo na'yínla

⁶Et hukw'elh'az 'onus 'at nats'ulyis dzin Lizwif luglez daninya 'ink'ez whubodulh'eh. 'Et 'ilhunuh dune 'en chah 'et usda. Ndun bula nalhnih ts'ih 'aw yé nucha'ust'en. ⁷Ndunnah Moses be' dusti'us 'uk'ununa'úsduzuguz 'ink'ez Pharisee chah soo cho highunli 'ink'ez hinilh'en daténilh simba. 'Et dune nalyis dzin 'et tulih soo na'yooleh. 'Et hoonliyaz hiyulh nahó'alh hukwa'hut'en. ⁸'Et daja huninzun t'ooninzun. 'Et dune bula yunucha'ust'en ndi yúlhni, “Didinyih 'ink'ez hubuniz sinyin.” 'Et didinya 'ink'ez hubuniz ninínya.

⁹'Ink'ez Jesus ndobúlhni, “Hoonliyaz hukwa nuhoodutelhkut. 'Et nats'ulyis dzin, nts'ena'a netl'awhélts'ut, 'et ts'ah'un na'a 'uztenilh, k'us hoontsi' k'una'a 'uztenilh? Dune hiye khuna 'uztelhyih k'us daztelhtsah?”

¹⁰'Ink'ez 'et ts'iyawh hubunilh'en. 'Et ndunnah dune ndi yúlhni, “Nla ts'ih'un lhk'ut dughelnih!” 'Et ndúja 'ink'ez bula k'uz ts'ih dachait'ah, 'et whuz na'a zeh ndunája. ¹¹'Et 'onghunnah tube whuske be honílch'e, 'ink'ez dich'oh howu yahalhtuk Jesus dahítelilh 'et hukwa.

Lanezi 'onus 'at nanah whel'a, 'en Jesus 'utahaóobanla

¹²Hoh da 'et dzin njan ndúhooja, Jesus dzulhyaz k'ut tenadutedli ka whuz whenya. 'Ulh'ek nduhoolhyez Yak'usda ts'un tenadedli. ¹³'Et yilkhai higha hoodul'eh, 'anih hubulhni. 'Et hubutah lanezi 'onus 'at nanah, 'en 'utahaóobanla. 'En whel'a huboozi yúlhtsi. ¹⁴Simon, 'en ndi boozi Peter, 'i yugha íde'ai. 'Ink'ez bulhutsin Andrew, James, John, Philip 'ink'ez Bartholomew. ¹⁵Matthew 'ink'ez Thomas. James Alphaeus buye!, 'ink'ez Simon 'en huwu daóodit'ah hiyulhni. ¹⁶Judas, 'en James buye!, 'ink'ez Judas Iscariot chah, 'en 'utenilh whu'iz buch'a niduteyalh.

**Lhanah nduda 'ink'ez ntsi' nududeh, 'i be dzuh
nuhúdeh, 'en Jesus soo ná'balh'en**

¹⁷'Et whududlun ndus de yugha hoodul'eh hubulh hainya 'ink'ez lhts'eodez'a nináhundel. Yun k'ut Judea whut'en, Jerusalem whut'en chah, 'ink'ez yatoo ba keyah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en chah hulan 'ink'ez 'aw uzdooni ghaít'ah. Hiyootuzélhts'ilh 'ink'ez soo na'butelilh, 'et hukwa 'ilhuhowezdel. ¹⁸'Ink'ez ndunnah ntsi' nududeh 'i be dzuh nudeh, 'en chah 'et hudelhts'i, 'ink'ez soo na'balh'en. ¹⁹Ts'iyannah hit'aghoonalh hukwa'hut'en. Ye ulhtus buts'uhaidults'uk, 'i be ts'iyawh hubudada 'et soo na'ubinla.

Jesus ndobúlhni, “Degha nus hoonzoo nohwhulh 'uhooja”

²⁰Jesus 'et yugha hoodul'eh, 'en ts'iyawh hubutuniyú'en hoh njan ndobúlhni,

“Nuhwheni tel'en ndet Yak'usda 'et hubudayi cho unli, 'et
nuhwheni nuwhe'ilhdzun 'uhoont'ah.

'Et huwa degha nus hoonzoo nuhgha whults'ut.

²¹Nuhwheni k'an buye'últs'ilh,
untehdai, 'et huwa degha nus hoonzoo nuhgha whults'ut.
Nuhwheni k'an ahtso, 'et tehdlloh, 'et huwa degha nus
hoonzoo nuhgha whults'ut.

²²Hoh t'eh dune nuhts'u hudutnik 'ink'ez 'aw hubulh
'óoht'e ghaít'ah nuhowhulhtsi.

'Ink'ez nuhch'a yahutelhtuk hoh yinkak dune ye'
'en bugha, 'et huwa nuhoozi dutsun hitelhtsilh
'ink'ez 'un hitelhdulh.

'Et whuz na'a ndunóhowhulh'en t'eh,
'et degha nus hoonzoo nuhgha whults'ut.

²³'Et dzin ndóohooja t'eh, 'et hooteht'i 'ink'ez hoonah't'i hoh nduk tóolhutlhuk. 'Alha 'uhoont'ah nduk yak'uz hooncha 'et nuhwhuba k'elhla whutele. Hoh t'eh whusawhutelts'ulh ndunnah whuz na'a zeh ndunohotelh'ilh, 'et ndunt'ah butsuh whudelhdzulh, 'en chah niz dak'ez nus whunilh'en inle, whuz na'a zeh ndubuhalh'en 'et huwa.”

Bulunah dega nus hoontsi' hubugha whútelhts'ulh

- 24 “Et whunts'ih nuhwheni soode'a 'aht'ah, soo cho howahli!
 Ndai be hoonah'ti, 'i be 'uda ts'iyawh nuhwhuba
 'uk'elhla whuzdli 'et huwa.
- 25 Nuhwheni ndunnah soo 'a'alh, nuhwheni chah soo cho howahli!
 Nuhyé'telts'ulh! Ndunnah hédloh howahli!
 Nuhdzi dúnteda 'ink'ez tehtso!
- 26 'Et huwahli ndunnah sóo nuhghu yalhtuk.
 Hoh da nus whunilh'en la'dudil'i, 'en chah butsub
 whudelhdzulh, 'et zeh ndó buhutni.”

Nuhch'a húdetni, 'en hubuk'ehtsi'

27 “Et whunts'ih ndez na'a ndun whudusni, nuhch'a húdetni, 'en buk'ehsi'. Ndunnah nuhka cha'nizun, 'en chah sóo ne'bulh'en. 28 Ndunnah nuhk'ehuyih, Yak'usda butsub'un wúzo ka huba tenadóhdli. 'Et ndunnah dzuh ne'nohulh'en, 'en chah huba tenadóhdli. 29 Ndunnah nuhnen k'ut nuhnezkuk t'eh, huba 'awh nandunóht'ah 'ink'ez 'ilhk'us ts'ih chah 'unohuhooleh. Ndan ndzoot nghu halchooz, ndzoozt'an chah buch'a yóntun gunih. 30 Ts'iyannah hoonliyaz ka nuhts'u ka 'utni t'eh, hubughaíyoohlelh. Ndai nuhwe'ilhdzun 'uyoon yílchoot t'eh, butsub'un ka na'doohtni gunih. 31 Nts'ena'a hukwa'nahzun dune danoh hotelh'ilh, 'et whuz na'a zeh nuhwheni chah 'et né'boolh'en.

32 Ndunnah nuhk'ensi', 'en zeh buk'ehsi' t'eh, whuz na'a hoonzoo nahzun ih? 'Awundooh! Ndunnah lubeshi 'uhulh'en, 'en whunts'ih ndunnah buk'ensi', ts'iyawh hubuk'ehinsi'. 33 Ndunnah soo ne'nohulh'en, 'en zeh soo ne'bulh'en t'eh, whuz na'a hoonzoo nahzun ih? 'Awundooh! 'Et lubeshi 'uhulh'en chah whuz na'a zeh 'et nduhút'en. 34 'Et ndunnah bughi zilh'ai t'eh, 'en nuhtl'anaíte'alh nuhzun t'eh, whuz na'a hoonzoo nahzun ih? 'Awundooh! 'Et lubeshi 'uhulh'en, 'en whunts'ih lubeshi 'uhulh'en ghe' hulh'ai 'ink'ez 'et unelts'uk zeh hubutl'anáha'aih. 35 'Et whunts'ih nuhch'a hudétni, 'en hubuk'eoohsi', 'ink'ez soo ne'boolh'en. Hubughe 'oohla 'ink'ez hoonliyaz nuhtl'unaíte'ts'ulh hukwa tsi hóhli gunih. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, hooncha hoh nuhwhuba k'elhla whutele. 'Et ndun yak'uz soo 'udedo 'int'ah, 'en k'una'a tihleh. 'Alha ndunnah suchanailya

chadusnih 'ink'ez ntsi' chah, ts'iyawh hubuts'un unzoo. ³⁶ 'Et nuhwhe'aBá nts'ena'a te'ninzun, nuwheni chah whuz na'a zeh te'noohzin.”

'Uyoon ba nahoohyeh gunih

³⁷ “Uyoon ba nahoohyeh gunih, dooka sih 'aw nuwhuba nahoodeh ghaít'ah. 'Uyoon k'ehoh'alh gunih, 'et sih 'aw nuhk'eholts'it ghaít'ah. 'Uyoon ba whunaoodoolhunah, 'et t'eh nuwheni chah nuwhuba whunaoodutetnah. ³⁸ 'Uyoon hubugha' nán'ai, 'i nuhtl'anátedukulh ho' 'int'ah. Lht'usúkat 'ink'ez lhai cho tele. 'Et niyulh'uz hoh bé haitekulh. 'Et unelts'uk hoh nuhbut nehítekalh. Daltsuk hubugha inán'ai, 'et unelts'uk zeh nuhtl'anátedukulh 'et huwa.”

³⁹ Be nawhutnuk be whúts'odul'eh, 'i be hubulh yailhtuk, “Soo ih chawhés'en 'uyoon chawhés'en nutéguz? 'Alha nahúlt'ah ka háwhedukai 'ahoolts'it! ⁴⁰ Hodul'eh 'ink'ez whuyodulh'eh, 'en 'aw yagha ndoh cha'ít'ah. 'Et whunts'ih ndunnah soo ts'ah'un na'a hodul'eh, 'et hubodulh'eh 'en k'una'a 'uhutet'ilh.

⁴¹ 'Et di ka nyulhutsin lhezyaz uslai buna k'et deztan, 'i nilh'en, 'et whunts'ih 'aw t'oonuzinzun nyunch'oh duchun cho nyuna k'et deztan? ⁴² Nts'ena'a nyulhutsin 'uduténilh, ‘Sulhutsin nyo lhusyaz nyuna k'ehanádoostan.’ 'Et whunts'ih nyunch'oh duchun cho nyuna k'et deztan 'aw chasá'en. Nyunch'oh duba naindzoo! 'Udechoo duchun cho nyuna k'ehanadintih. 'Et t'eh soo yutó'en hoh nyulhutsin nyoo lhusyaz 'i buna k'éhanaidontan.”

Dune budzi yuh be whudezbun, 'i be yatelhtuk

⁴³ “Et duchun dinzoo 'aw mai untsi', 'i bughi noot'ai ghaít'ah. 'Et whuz na'a zeh duchun dintsi' mai unzoo, 'i bughi noot'ai ghaít'ah. ⁴⁴ 'Et whuz na'a zeh bumai bugha duchun dant'ah 'int'ah t'enudzun. 'Et whuz na'a zeh ndi mai unzoo, figs hiyulhni, 'aw whus chun bughuhiyoonoye ghaít'ah. 'Ink'ez whuz na'a zeh whuscho chun, 'aw mai cho ndoh whut'en bughuhiyoonoye ghaít'ah. ⁴⁵ 'Et whuz na'a zeh dune unzoo, ndai unzoo budzi yuh hoonli, 'i bugha khunek unzoo be yalhtuk. 'Ink'ez dune untsi', ndai untsi' budzi yuh hoonli, 'i be khunek untsi' be yalhtuk. Ndez na'a njan nduwhutni, dune di budzi yuh be whudezbun, 'i be yatelhtuk.”

Jesus Christ bughunek soo cho whulh ts'ooyin

⁴⁶“Ink'ez di ka ‘SMoodihti, sMoodihti,’ sudahni, 'ink'ez daja nuhwhudusni 'aw húkw'u nucha'zaht'en? ⁴⁷Ndan sts'un teyih 'ink'ez soo zelhts'ai 'ink'ez hukw'ú ne'ut'en, 'et ndan 'uhint'ah 'en bunwhuntelhtun. ⁴⁸Ndez whuz na'a 'et ndúhint'ah. Dune bukoo 'uwhutelilh hoh, soo yeyoh hahónkai 'ink'ez bukoo buk'uwhuz'ai 'et tse k'ut newhúte'alh. 'Et ndet too telhbun t'eh, 'et ninli ulhtus bukoo whut'agheznai, 'et whunts'ih bukoo 'aw dachahóonil. Tse k'ut niwhuni'ai 'et huwa. ⁴⁹'Et whunts'ih ndunnah sughunek yoozelhts'ai 'ink'ez 'aw hik'unucha'ust'en t'eh, 'et ndez na'a njan nduhint'ah. Dune yun k'ut bukoo 'uhoonla. 'Ink'ez bukoo buk'uwhuz'ai 'i 'aw cha'hiyílil. 'Et ninli ulhtus bukoo whut'agheznai 'et 'ahoh nawhunet'ai. Tube wheóonujut hoh hoolah whuzdli.”

Nehughan whumoodih yuba ne'út'en, Jesus soo ná'yinla

7 'Et dune Jesus yoozelhts'ai ndet hubugha ndobúlhni, 'aw 'et ts'iyawh lhaoodinla. 'Ink'ez keyah Capernaum huwhutni whuz lhgha dinya. ²'Ink'ez njan 'et keyah whut'en 'et 'ilhunuh nehughan whumoodih yuba ne'út'en. Tube yúk'entsi', 'en tube nduda 'ink'ez 'aw 'et datetsah. ³'Et ndun nehughan whumoodih Jesus yulh údants'o 'ink'ez Lizwif tsuh whudelhdzulh, 'en whuz whebalh'a. Jesus hiyoodutélhkut nehughan whumoodih yuba ne'ut'en soo na'yooleh ka. ⁴'Et Jesus highu nindel hoh soo tube cho hits'utedudlih 'ink'ez 'uhiyulhni ndun nehughan whumoodih, 'en tube unzoo ho' 'int'ah yuba ne'ut'en, 'en soo na'yooleh ka. ⁵“Nedune, 'en hubuk'ensi' 'ink'ez 'en bugha Lizwif buluglez neba 'uhóonla,” hiyulhni. ⁶'Et hubulh tez'as. 'Et Jesus koo wheghah uyalh hoh, 'et ndan nehughan whumoodih 'en hubulh dune Jesus hits'úwhebalh'a. Hidudezdel 'ink'ez Jesus 'uhiyúlhni, “Nehughan whumoodih njan ndunyúlhni, ‘SMoodihti 'ants'i 'et dzuh ne'dudoldzut gunih. Sukoo datányalh huba 'aw soo cha'lhudzooh 'et huwa.’

⁷'Et sichah 'et ndunuszun 'aw soo cha'lhudzooh ndudutétyalh huba. 'Et whunts'ih 'ants'ih nghunek be dini t'eh, 'et suba ne'út'en soo na'óotneh. ⁸'Alha sichah 'onghunnah sgha ndoh 'uhint'ah hoh hukwa'huninzun tune'satelh'en. 'Et sichah whuz na'a zeh nehughan huba gha ndoh 'ust'ah. 'Et 'ilhunuh, 'Inyalh!' dúsni t'eh, 'et 'ahoh 'aw 'et teyalh. 'Et 'uyoon,

'Anih!' dúsni t'eh, 'et 'ahoh sts'u teyih. 'Et suba ne'út'en, 'Njan dineh!' dúsni t'eh, 'et 'ahoh 'et ndút'ih."

⁹ Jesus ndun dune daja ni yulh údants'o hoh tube buba hooncha. 'Et ndunnah hinedulh, 'en hubuts'un nalhú'a 'ink'ez ndobúlhni, "Israel ndulhcho keyah ndun dune 'en k'una'a 'aw 'ilhunuh ndulhcho be huba 'alha' hoont'ah nachasulhtek." ¹⁰ Ndunnah yuts'un whel'a ndun nehughan whumoodih bukoo ts'ih nahundel, 'et ndun yuba ne'út'en nduda, 'en 'aw dáchait'ah hoh highu danáandel.

Dune dazsai, Jesus dinaidilhti

¹¹ 'Et 'om bun dzin Jesus njan keyah Nain huwhutni, yugha hoodul'eh bulh, 'ink'ez hooncha hoh lhanah hinedulh, 'en chah ts'iyawh whuz haíndel. ¹² Njan keyah na'nestl'oo ghu ti wheghah nihúnindel, 'et khunyaz dune dazsai hidihídezkai. 'Et 'ama tsandelh, 'aw 'ilhunuh zeh buye' 'int'ah. 'Et keyah whut'en, 'en lhanah yulh údulh. ¹³ 'Et neMoodihti ya'en hoh yugha te'nanzin 'et ndi yúlhni, "Intso ilah!"

¹⁴ 'Ink'ez be nesulhti yughu neninya 'ink'ez yut'agheznai. Ndunnah yelhtel, 'en chah 'ilhuz nihunindel. 'Ink'ez 'et 'utni, "Chilh dune didinyih nyudúsni!" ¹⁵ 'Ink'ez ndun dune dazsai nduk ninatl'adenda 'ink'ez yawhénihltuk. 'Ink'ez Jesus, 'en be'ama tl'anayalhti.

¹⁶ Ts'iyannah hunelhújoot, 'ink'ez Yak'usda hidélhti hoh njan duhutni, "Njan netah nus whunilh'en hooncha unli, 'en whusainya." 'Ink'ez 'et chah nduhútni, "Yak'usda budune hubutah nunasja." ¹⁷ 'Et Judea yun k'ut nduhoolcho 'ink'ez 'et whunat keyah nduhoolcho chah, ts'iyannah hiyulh údants'o.

John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh, 'en Jesus ts'un whebalh'a hiyoodutelhkut ka

¹⁸ John yugha hoodul'eh ts'iyawh ndi hiduténilh dahooja 'et. ¹⁹ 'Ink'ez nanah 'anih hubúlhni 'ink'ez Jesus ts'un whebalh'a hiyoodutelhkut ka, "Nyun ih whusatányalh inli, k'us 'uyoon tulih ka ts'itóo'en?"

²⁰ 'Et Jesus highu ni'az 'ink'ez 'uhiyúlhni, "John dune too be 'ulh'en, 'en nts'u nételh'a nts'oodutelhkut ka, nyun ih whusatányalh inli, k'us 'uyoon tulih ka ts'itóo'en?"

²¹ 'Et 'ahoh ndunnah hunduda 'ink'ez buka, 'ink'ez ntsi' nududeh buyudínda, 'en chah lhanah hoh soo na'balh'en. Chawhés'en, 'en chah honilh'en butl'anáho'ai. ²² 'Et Jesus John yugha hoodul'eh ndobúlhni, "John buts'un ah'us. Ndet whunelh'en 'ink'ez whudáhts'o 'et dóohtni, nts'ena'a chawhés'en honilh'en nasdli. Nuchahúsdel, 'en nahúdelh nahusdli. Bukak nódutsi', leprosy hiyulhni, 'en chah soo ná'binla. Cha'hudusts'uk, 'en chah 'ahudits'o nahusdli. Yahadla, 'en chah dináhudidel. Tel'ennah, 'en chah khunek unzoo, 'i be hubulh yaíntuk ho' hint'ah. ²³ 'Ink'ez ndunnah si sugha buba dzuh chahoolah, 'en degha nus hoonzoo bughá whults'ut."

²⁴ 'Et John khunek yuba na'a whenáhet'az, 'aw 'et Jesus John yughu yatelhtuk hoh 'ilhunahuwésdel njan ndobúlhni, "Dune chahóot'ih ts'ih ndet hukwa tsi hoohli whuteh'ilh? Tl'oghazilh nónulhts'i, 'i tulih teh'ilh nahzun ih? ²⁵ Ndet simba hukwa tsi hoohli whuteh'ilh? Dune naih duchut 'i be soo naduja, 'en tulih teh'ilh nahzun ih? 'Alha ndez whuz na'a soo nadut'ih, 'en lhai sooneya ts'iyá hulhtsih 'ink'ez hubudayi cho bukoo huwhut'i. ²⁶ 'Et ndet simba hukwa tsi hoohli whuteh'ilh? Nus whunilh'en tulih? A! 'Alha 'un whudúsni nus whunilh'en ba nus unzoo 'et nulh'en! ²⁷ 'En bughá 'uk'une'usguz inle hoh njan ndutni,

'Soo zilhts'ai, khunek suba na'a, 'en ntsuh tes'alh.

'En ti lhutanyalh, mba lhaoodutelilh 'et wheni.'

²⁸ 'Alha 'un whudúsni, nus whunilh'en ndunnah whuzdli, 'en hubutah John dune too be 'ulh'en, 'en degha nus ncha 'int'ah. 'Et whunts'ih nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, ndan degha nyoh 'int'ah, 'en 'onus nus uncha unli."

²⁹ Ts'iyannah dune 'ink'ez sooneya 'ilhuhunughes'aih, Jesus daja ni hidants'o hoh Yak'usda buba 'alha' yija, John 'en too be' balh'en 'et huwa. ³⁰ 'Et whunts'ih ndunnah Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'en ts'iyawh Yak'usda nts'e buts'uhukwa' ninzun, 'ants'ih 'et 'un hubutelhdel. 'En 'aw John too be cha'bilel 'et huwa.

³¹ 'Et Jesus ndobúlhni, "Dune k'an yuk'edídeh nts'ena'a simba nuhwhuba lhzih niboosdlelh, k'us dant'ah dune hinli, 'et nuhwhudutésnilh. ³² Ndez na'a njan nduhínt'ah, 'uskehyaz duhúlt'ah hoh hiya'alh be 'e'óoket 'et hudelhts'i. 'Ink'ez lhts'u háhudih hoh njan ndulhódutni,

'Be ts'ujun be nuhwhuba ts'ujun,

'et whunts'ih 'aw chanuzahdak.

'Ink'ez nuhwhuba tso ts'inli,
'et whunts'ih 'aw chasáhtso!'

³³ Soo cho whunulh'en, John dune too be 'ulh'en whusainya, 'aw lhes chas'al 'ink'ez mai too chah chasnai. 'En 'údahni 'Ntsi' nududeh buyudínda,' dahni. ³⁴ 'Et yinkak dune ye' whusainya, 'a'alh 'ink'ez 'utnai. 'Et 'udáhni, 'Ndun dune 'en bucha hooncha 'ink'ez tanutnai. Sooneya 'ilhunanoewes'aih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, 'en hubudune,' dáhni. ³⁵ 'Ink'ez ndunnah hiye whunih na'dudil'i, 'en bugha ndi be whútnih, 'i ts'ah'un na'a 'uhóoja.”

Ts'eke lubeshi 'ulh'en bulubeshi lhai, Jesus ts'iyawh yuba whunaoodelhúnah

³⁶ 'Et Pharisee 'ilhunuh yughu nusíya dudulh ná'oot'alh yulhni. 'Et whuz bukoo ts'ih yughu daníya. 'Et kw'uzdai yeyoh 'int'ah, 'i yuzih nilget ute'ulh wheni. ³⁷ 'Et 'ilhunuh keyah whut'en, 'en lubeshi 'ulh'en ts'eke. 'Et Pharisee bukoo ts'ih 'et Jesus 'a'alh yulh údants'o hoh whuz whinya. Ndi k'unutsutjul sooltsun, 'i dezti, 'i alabaster luboodai bé yalhde, 'i whuz wheya'ai. ³⁸ 'Et yut'ak suyin. Utso 'ink'ez bunatsultoo buke k'eidilt'ik. 'I dutsi gha be yuna'ulhdeh, 'ink'ez buke naidunants'ooz. 'Ink'ez ndi k'unutsutjul sooltsun, 'i dezti, 'i be yuke yulhlho.

³⁹ 'Et ndun Pharisee, ndun 'anih yudani, dich'oh na'dudutni, “Et ndun nus whunilh'en unli t'eh, t'eeonózin da dant'ah ts'eke 'int'ah yut'agahunah. 'En lubeshi 'ulh'en 'int'ah.”

⁴⁰ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Simon, hoonliyaz nyudutésnilh.” “Nehodulh'eh dini,” ni.

⁴¹ 'Et Jesus ndi yúlhni, “'Ilhunuh sooneya yughu sulh'ai nanah dune ghe 'ulh'ai. 'Ilhunuh 'en 500 unli sooneya, 'ink'ez 'ilhunuh 50 unli sooneya. ⁴² 'Aw hiba k'elhla hitelhtsilh चाहít'ih. 'Et nahúlt'ah huba whuladetnik. 'Et sudini, k'us ndan degha nus yuk'ensi'?”

⁴³ 'Et Simon 'utni, “Si ndunúszun, ndun degha nus lhai yuba ladetnik, 'en degha nus yuk'ensi'.” 'Et Jesus ndi yúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'udenja.”

⁴⁴ 'Et ndun ts'eke ts'un nalhu'a 'ink'ez Simon 'uyúlhni, “Ndun ts'eke nilh'en ih? Nkoo daníya hoh 'aw too suba 'et néchainkal suke be tóona'tesgus huba. 'Et whunts'ih ndun ts'eke dunatsúltoo be suke nainelhtsul 'ink'ez butsigha be yuna'alhde. ⁴⁵ Nyun 'aw na'duts'ooos be dahooja chasudínel.

'Et whunts'ih ndun ts'eke 'udechoo danínya whuts'un 'aw suke naduts'oos stl'echa'ínil. ⁴⁶'Aw sutsi khe be chaílhoh 'et whunts'ih ndun ts'eke ndi khe be suke yulhoh. ⁴⁷'Et huwa ndi ndusni, bulubeshi lhai ts'iyawh huba whunaoodelhúnah. Nilh'en ih 'ilhuz tube skensi' ho' 'int'ah? 'Et whunts'ih ndunnah hoontsolyaz lubeshi huba hoolah unli, 'en whunts'ih hoontsolyaz zeh whe shehinsi'."

⁴⁸'Ink'ez Jesus ts'eke ndiyulhni, "Nlubeshi ts'iyawh mba hoolah suli."

⁴⁹'Et ndunnah 'onghunnah kw'uzdai k'ut na'hut'alh, 'en dich'oh 'ulhódutni, "Ndun, ndan ho' 'int'ah? Lubeshi 'i whunts'ih yuna'alhdeh?"

⁵⁰'Ink'ez ts'eke ndiyulhni, "Mba 'alha' hoont'ah, 'i be dinjih. 'Aw 'et ndzi dezghel hoh naindahl!"

Lhanah ts'ekoo 'en Jesus hila 'ut'en

8 'Et hukw'elh'az Jesus kedutezut keyah whucho 'ink'ez keyah whuyaz totsuk, ndet hoh Yak'usda hubudayi cho unli, 'et hubugha khunek unzoo, 'i be yatelhtuk. 'Et ndunnah lanezi 'onus 'at nanah, 'en chah hiyulh 'ut'en. ²'Ink'ez ndunnah ts'ekoo 'en chah hiyulh 'ut'en hoh ntsi' nududeh, 'i buyudínda 'ink'ez bukak nódutsi', 'en ts'iyawh soo na'binla. Mary Magdala whut'en, 'en chah 'ut'en. 'En 'int'ah skwunlai 'onus 'at nankoh ntsi' nududeh, 'i buyáh hanaidede. ³'Ink'ez Joanna, Chuza bu'at, 'et Chuza, 'en Herod bukoo hudelhts'i bumoodih unli, 'en bu'at 'ink'ez Susanna, 'ink'ez 'uyoon lhanah chah, ndai hiyit'i, 'i be hila 'ut'en.

Ha'nule bugha whúts'odul'eh

⁴'Et njan nduhoolhcho keyah whut'en 'ilhuhowezdel 'ink'ez Jesus nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be yatelhtuk, ⁵"'Ilhunuh 'a'nule 'en 'a'untelelh ka. 'Et 'a'nule 'et ndi ninutsut 'et bulah 'ants'ih 'et nts'oh nanánkat. 'Ink'ez hik'ut nusúdel 'et dut'aiyaz chah ts'iyawh yuneldel. ⁶'Et bulah chah tse tah nanánkat. 'Et ndet hanálhyi hoh 'et ndi hanulhyeh, 'i too hoolah 'et huwa yanúdezgi. ⁷'Et 'onghuh, 'i chah whuscho tanínkat. 'I chah whuscho bulh taninyi 'ink'ez whuscho 'i bugha chaniyel. ⁸'Et 'onghuh, 'i yun unzoo, 'i k'ut nanánkat, 'ink'ez hanálhyi. 'Ink'ez bumai 'i lhan'un teh lhai suli lanezi lanezi (100) 'et unelts'uk suli." 'Et hukw'elh'az

'et tube cho ndobúlhni, “Ndunnah budzo hooni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah!”

**Di ka Jesus ndi be nawhutnuk, 'i be
whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk?**

⁹Et yugha hoodul'eh hiyoodulhkut, “Ndi be whuts'odul'eh, 'i daja ni hoh 'utni?” ¹⁰Et ndobúlhni, “Ndi Yak'usda hubudayi cho unli huba whe' hoont'ah hooyah, 'i bugha t'oonoozhah ka, 'i 'uda nuhtl'awhélt's'ut. 'Et whunts'ih 'onghunnah ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i whuz na'a zeh hubulh yalhtuk. 'Et sih,

‘Honah'en 'et whunts'ih 'aw chahuwhés'en.

'Et hodits'o 'et whunts'ih 'aw t'ehonízun daja ni.”

'A'nule bugha whuts'odul'eh, 'et Jesus neba hukw'unuhúlhye

¹¹“Ndi be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i ndi 'et ndutni. Ndi mai 'anukat, 'i Yak'usda bughunek 'int'ah. ¹²Ndunnah ti 'int'ah, 'en Yak'usda bughunek hidits'o 'ink'ez netsudule ndi khunek budzi be hanaída'aih. 'Et whuz na'a 'aw huba 'alha cha'hoot'ah 'ink'ez 'aw hudoojih ghaít'ah. ¹³Ndai tse tah nanánkat, 'i li'int'ah hodits'o 'ink'ez huhóont'i hoh khunek hiyilhchuk. 'Et whunts'ih 'aw bughih hoolah. 'Et huwa 'astl'iyaz huba 'alha' hoont'ah. 'Et 'ahoh bé tink'us hunint'uk, 'i be tinch'a haninkat, 'en 'uhint'ah. ¹⁴Ndai ndi whuscho tah nanánkat, 'i 'et njan nduwhutni, dune Yak'usda bughunek hidits'o 'et whunts'ih ndi yun k'ut huwuni ts'inli, ndi yun k'ut soo uzde'a 'uhoont'ah, 'ink'ez ndai ndi yun k'ut huhoont'i tune'hut'en, 'i ts'iyawh whuscho 'i bulh 'ilho ndunt'ah. 'Et huwa 'aw lhaoodoolneh wule ghaít'ah. ¹⁵Et whunts'ih ndai yun unzoo, 'i k'ut nanánkat, 'i ndez na'a njan nduwhutni, 'en huhóont'i 'et khunek hidants'o 'ink'ez budzi unzoo hoh hiyoontun. Nts'oh dahoont'ah whunts'ih 'ilhuz hiyilhchoot. 'Et whuz na'a bumai lhai tele.”

**'Et nts'e too dez'k'un, 'i hukw'usú'ai, 'et
hukw'e yi'ai, 'i Jesus bughuyalhtuk**

¹⁶“Dune too dez'k'un 'ink'ez 'i nahidilhk'aih 'ink'ez 'aw 'oosa' yuk'uz koo náidoo'ah ghaít'ah. K'us kwusuti t'ah ts'ih whuyuh neyoo'alh ghaít'ah. 'Et nts'e too dez'k'un, 'i hukw'usú'ai, 'et hukw'e yi'ai. 'Et sih ndunnah dahúndelh ts'iyawh 'i be hinoohl'en. ¹⁷Ndez na'a 'et ndúhoont'ah, ndai nest'i, 'i whunts'ih nus de 'et ts'iyawh haootekulh. Ndai whu'iz 'uts'ulh'en hukwa'ts'ut'en, 'i 'et whunts'ih ts'iyannah t'ewhuntezeh. 'I ts'iyawh ndet whét'en, nus de ts'et haootekulh. ¹⁸'Et soo cho howahli nts'ena'a ndi khunek dutéhts'o. Soo ts'ah'un 'alha ndunnah hoontsolyaz t'ehonínzun, 'en 'onus nus lhat t'ehonínzun, 'et hubugha whútelts'ulh. 'Ink'ez ndunnah hoonli t'ewhunúszun, hoonts'olyaz 'uhudits'o, ndai 'aw 'i hiyít'i, 'i huninzun, 'et whunts'ih 'i bughunayútelcholh.”

**Jesus be'ama 'ink'ez bulhutsinkah bulh
hiyulh yatelhtuk hukwa'huninzun**

¹⁹'Aw 'et be'ama 'ink'ez bulhutsinkah bulh, hits'un hukwa'hut'en. Dune hulan 'et huwa 'aw highah niooya ghaít'ah. ²⁰Bulunah ndi hiyulhni, “Nyu'ama 'ink'ez nyulhutsinkah bulh, 'az nahudelhúya, nyuhuntelh'ilh hukwa'huninzun.”

²¹'Et ndobúlhni, “Ndunnah Yak'usda bughunek yoozélhts'ai 'ink'ez hik'une'ut'en, 'en se'ama 'ink'ez sulhutsinkah hinli, ho' hint'ah.”

²²'Et hukw'elh'az 'ilhuh dzin yugha hoodul'eh bulh ts'i be handel. 'Ink'ez “Nyan uztooke,” hubúlhni. 'Aw 'et nus níhuzki. ²³Nus ni huzki 'et Jesus 'ahoh nanesti. Khunyaz hubulh taodelts'ut 'ink'ez 'aw 'et ts'i too be táduteh. 'Ink'ez tube wheóonujut hoh hube naints'i.

²⁴'Et ts'enahinílhts'ut, “NeMoodihti, neMoodihti, 'aw 'et too ts'uteghan!” hiyúlhni. 'Et ts'enahiníldzut, 'ink'ez didinya hoh too k'ut nilhts'i 'i khunek ulhtus 'i be yuts'un nahezya. 'Et 'ahoh k'ah na'hooja 'ink'ez dínghel.

²⁵'Et ih, “Nuhwhuba 'alha' 'ust'ah, dáhooja?” hubúlhni. Ts'iyawh whehunelhújoot 'ink'ez huba hooncha. 'Et 'ulhódutni, “Ndun dune, 'en ndan unli ho' 'int'ah? Nilhts'i 'ink'ez tatsi 'i whunts'ih dah yúlhni, 'aw 'et yuk'une'ut'en.”

Dune ntsi' nududeh, 'i buyidélhts'i, Jesus soo ná'yinla

²⁶ 'Aw 'et Gadaren hubuyun k'ut yahuzki. 'Et njan 'et Galilee howanch'az whuz'ai. ²⁷ 'Et de hainya 'et 'ahoh dune 'et keyah whut'en yududezya. 'En sa whuts'un ntsi' nududeh, 'i lhai buyidélhts'i. 'En tsan 'et nuya, 'ink'ez 'aw koo chailah, 'et ts'un k'ut whut'i. ²⁸ 'Et Jesus yutelh'en hoh yuts'u hahuyih 'ink'ez yubut nacháneti. 'Ink'ez tube cho yuts'u tédudli, “Jesus nyun soo degha ndoh Yak'usda buYe' 'unint'ah! Ndet suts'u hukwa'ninzun? Nts'utedusdlih, dzuh nusilhdzut ilah!” ²⁹ 'Et 'uda ndi ntsi' nududeh, 'i khuneki be ndobúlhni ndun dune ye yáhanadoodeh ka. Hoh da 'ut'es tl'ool be hiyulhghel bula 'ink'ez bukechun chah, 'et whuz na'a highunli inle. 'Et whunts'ih lhat hoh ndi ntsi' nududeh, 'i yilhchukw hoh ndi 'ut'es tl'ool lhtánuduch'us 'ink'ez ndi ntsi' nududeh, 'i 'en dune chahóot'ih ts'ih whuz wheníyukw.

³⁰ 'Ink'ez Jesus 'en yoodulhkut, “Ndai nyoozi?” “Legion,” yulhni. Lhanah ntsi' nududeh, 'i ye yudúlts'i 'et 'utni.

³¹ Ntsi' nudúdeh, 'i Jesus hits'utedudlih 'et nyo tsak'et whucho whutl'ah hoolah, whuz teh netólh'a gunih, hiyúlhni.

³² 'Et goso lhai hoh 'onghun whenun núlh'as. 'Et ntsi' nududeh, 'i Jesus hits'utedudlih goso hubuyídoodeh ka. 'Et hubutl'aho'ai. ³³ 'Et ntsi' nududeh, 'i dune, 'i buts'uhaídade hoh goso buyídade. 'Aw 'i bulh goso bulh wheghah helghaz 'ink'ez too buhanghan.

³⁴ 'Et ndunnah goso ghuhinli 'en dahooja honalh'en hoh ts'iyawh whehélghaz. Hedulh hoh keyah whunat whut'en 'ink'ez keyah whut'en ts'iyawh ndo badáni. ³⁵ 'Et ndunnah dune hodánts'o hoh 'et whuz whehándel 'ink'ez honalh'en. 'Et Jesus highu nindel hoh 'et ndun dune ndun ntsi' nududeh, 'i buts'uhanáidede, 'en Jesus yuk'etl'a usda hoh hinalh'en. Naih be dune unli 'ink'ez beni chah bugha nádelts'ut hoh soo 'int'ah. Ts'iyawh hinalh'en 'ink'ez hunelhújoot. ³⁶ 'Et ndunnah dahooja honalh'en, 'uyoon chah hudáni 'et dahooja ndun ntsi' nududeh, 'i buyudínda 'aw 'et dujih. ³⁷ 'Et ndunnah Gadaren huwhut'en 'et whunat whut'en nduhóolhcho hoh whehunelhújoot. 'Et huwa Jesus hubuch'a naooja hiyúlhni. 'Et ts'i be naja 'ink'ez hugho whenaduki.

³⁸ 'Et ndun dune ndi ntsi' nududeh, 'i buts'uhanádide, 'en Jesus yuts'u tedudlih yulh útenilh hukwa'ninzun. 'Et whunts'ih Jesus whenáyalh'a 'ink'ez ndi yúlhni, ³⁹ “Nkoo ts'un naindalh 'ink'ez dáhoolcho hoh Yak'usda

mba daja, ts'iyawh hubudóni.” 'Et whenaja 'ink'ez keyah ndulhcho hoh ts'iyannah Jesus dahoolhcho yuba' hoonla ts'iyawh 'et hubugha dune ndo budáni.

Jesus Jairus butse' dinaidilhti, 'ink'ez ts'eke Jesus yunaih t'aghéznai

⁴⁰ 'Aw 'et nyan whenadúki. Ts'iyannah Jesus hikunúta hoh whusanaduki ts'iyannah huhóont'i hoh nahíyet'en. ⁴¹ Soo yanasdúki ibulh 'ahoh dune Jairus yughu ninya. 'En Lizwif hubuluglez whumoodih 'int'ah. Yubut nachaneti 'ink'ez yuts'u tedudlih bukoo ts'ih yulh nátoot'as ka. ⁴² 'Ilhunuh zeh butse', lanezi 'onus 'at nat be naooduzuk bat'en. 'En 'aw 'et dáwhenintsai. Jesus, 'en Jairus bukoo ts'ih yulh nátest'az. 'Aw 'et 'ilhohuwezdel lhanah higha wézdél.

⁴³ 'Ilhunuh ts'eke tube dzuh nuzut lanezi 'onus 'at nat naodezulh 'et dúwhulyez hoh 'uskai 'iyúlh'en, yoo be dúyun lhanah chah hukwa'hiyalh'en. 'Et hukw'uz duzooneya ts'iyawh hoolah yulhtsi, 'et whunts'ih nus zeh lhe'enilh. ⁴⁴ Ndun 'en ts'eke Jesus yut'ah ts'ih yughu ninya 'ink'ez nayits'uz, 'i yus ts'ih but'ah 'et yut'agheznai. 'Et 'ahoh uskai 'uyulh'en 'i 'ustl'e' 'uja.

⁴⁵ 'Et Jesus 'utni, “Ndan 'uja st'aghéznai?” “Ts'iyawh wheni ilah 'uts'uja,” hutni. Peter 'ink'ez ndunnah yulh 'ut'en, 'en 'uhutni, “Nemoodih lhe'huneltsuk nyunat hahúneldo 'ink'ez nyuhoolghas. 'Ink'ez di ka' dini 'Ndan st'aghéznai?' dini?”

⁴⁶ 'Et Jesus 'utni, “T'eeonuzsun 'ilhunuh st'agheznai. Be ulhtus, 'i sts'u hadélts'ut 'et nt'eeonuzsun.”

⁴⁷ 'Et ndun ts'eke t'eeonanzin 'aw yuch'á ntool'ih ghaít'ah. Dulduz hoh yughu ninya 'ink'ez yubut nachaneti. 'Et ts'iyannah nalh Jesus ndi yúlhni ndet huwa yut'agheznai 'ink'ez daja hoh 'ahoh soo ná'uja. ⁴⁸ 'Ink'ez ndi yúlhni. “Sútse' mba 'alha' hoont'ah 'et huwa soo na'inja. 'Aw 'et ndzi dezghel ho' 'unint'ah naindalah.”

⁴⁹ 'Et 'Awhuz ndun ts'eke yulh yalhtuk hoh Lizwif hubuluglez whumoodih bukoo usda, 'en yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, “Ntse' dazsai. Whute ndun dune hoodulh'eh, 'aw 'onus 'un dzuh nilhdzut ilah. 'Aw 'et dazsai ho' 'int'ah.”

⁵⁰ 'Et Jesus yulh údants'o hoh Jairus ndi yúlhni, “Whenoljut gunih, njan 'et zeh mba 'alha' hot'e, 'ink'ez soo na'tetnilh ho' 'int'ah.”

⁵¹ 'Ink'ez bukoo ts'ih daninya. 'Et 'aw 'uyoon chah dachaóosya. Peter, James, John, 'ink'ez ndun 'uski be'abá 'ink'ez be'ama chah, 'en zeh dahóodelh. ⁵² 'Et ts'iyannah tso yahalhtuk 'ink'ez hik'etedudlih. 'Et Jesus ndobúlhni, “Ahtso ilah! 'Aw dachaitsal 'ants'ih nanesti ho' 'int'ah.”

⁵³ 'Ink'ez ts'iyawh highudloh, t'ehonínzun dazsai ho' 'int'ah. ⁵⁴ Jesus ts'iyawh tinaóobunilh'a, 'ink'ez 'uski yula ilhchoot 'ink'ez, “Uski didinyih,” yúlhni. ⁵⁵ Buyéggha buyunaídede 'ink'ez 'ahoh didinya. 'Ink'ez 'et 'obúlhni, “Hoonliyaz yute'alh, 'i bugha ináh'aih.” ⁵⁶ Be'ama 'ink'ez be'abá tube huba hooncha, 'ink'ez khunek ulhtus, 'i be ndobúlhni, “Uyoon dudóohtni gunih njan bulh nduhooja.”

Lanezi 'onus 'at nanah yugha hoodul'eh, Jesus whebalh'a hiye 'ut'en k'ah húhodutel'eh ka

9 'Et lanezi 'onus 'at nanah yugha hoodul'eh, Jesus ts'iyawh buka'dani. Ntsi' nududeh, 'i ts'iyawh ndet whehílhtus chah, 'ink'ez himoodih wule ka, 'et hubugha óoni'ai. 'Ink'ez dune ndet hukw'e hunduda, 'et chah soo na'boohoolh'en, 'et chah hubugha óoni'ai. ² 'Uyoon nts'ena'a Yak'usda hubudayi cho unli 'et hubugha hubulh yalhtuk 'ink'ez nduda soo na'hubuhooleh, 'et wheni wheóobalh'a. ³ 'Ink'ez ndobúlhni, “Nts'e tehduh 'et ndi nuhtuz, k'us nuhwhu'ezdlai k'us lhes, k'us sooneya chah, 'et ndunt'i, 'i toohla gunih. 'Ink'ez nankoh dzoozt'an nyez, 'i waht'i gunih. ⁴ Ndet koo danáh'az, 'et zeh wahke, 'ink'ez 'et koo zeh whenádooh't'as. ⁵ 'Et ndunnah danáh'as 'aw chanwhadusnih t'eh, 'et keyah whunateht'us whutsah, 'et hubulez ch'a nuhwhuke naóohghat. 'I bugha t'ehonózin buk'ewhutelts'ulh 'et buts'uwhélt's'ulh.” ⁶ 'Et whenáhedel 'ink'ez keyah totsuk whutuh lhunáhusdel. 'Et whuz na'a dune khunek unzoo, 'i be hubulh yahulhtuk. 'Ink'ez keyah totsuk dune soo na'hulh'en.

John dune too be 'ulh'en, 'en hizelghhi

⁷ 'Aw 'et hubudayi cho Herod hiyulhni whulh uduzts'ai nts'oh teh Jesus ne'ut'en. Bulunah nduhútni, “John yaidla hubutah nakhitna, 'en 'int'ah,” hutni. 'Et huwa ba nawh 'uhooja. ⁸ 'Ink'ez 'uyoon chah 'uhutni, “Ndun 'en Elijah 'int'ah hoh nenalhts'et hainya.” 'Et 'onghunnah chah nduhútni, “En 'uda yinkak Yak'usda be nus whunilh'en, 'ilhunuh nakhítna 'ink'ez

'en 'ut'en.”⁹ 'Et Herod 'utni, “John butsi k'unélht'o inle. 'Et whunts'ih ndan hoh 'ut'en ndun lhe'hoont'ah teh ne'ut'en bulh 'údusts'o?” 'Ink'ez yuntelh'ilh hukwa'ninzun.

5,000 dune, Jesus hiyoo'alh, 'i hubugha ní'ai

¹⁰ 'Et ndunnah whel'a whusanáhedel hoh dahét'en, 'et ts'iyawh hidani. 'Ink'ez “Aw 'et uztoodelh!” hubúlhni, 'ink'ez njan Bethsaida keyah whunat dune nuchasyah ts'ih wheóobanla. ¹¹ 'Et whunts'ih 'ilhohuwezdel nahuhoon'ai hoh hiyuntezdel. 'Et Jesus hoont'i hoh highu nindel 'ink'ez nts'ena'a Yak'usda hubudayi cho unli hukw'un'a hubugha hubulh yalhtuk. 'Ink'ez ndunnah soo na'tetnilh hukwa'ninzun, 'en chah ts'iyawh soo ná'balh'en.

¹² 'Aw 'et ts'etniz hukw'elh'az ye'un whezulh 'ink'ez ndunnah lanezi 'onus'at nanah, 'en highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Ndunnah 'ilhohuwezdel nabalh'alh njan dune nuchasyah 'uts'int'ah. 'Et ndo ho keyah whunat hiya'alh, 'i hoket 'ink'ez 'et hutetez chah nahohólelh sih.”

¹³ 'Et whunts'ih Jesus ndobúlhni, “Hoonliyaz hiyoo'alh, 'i hubugha naínuht'aih.” 'Et 'uhiyulhni, “Lhook nankoh 'ink'ez lhes skwulai chah, 'aw 'i zeh ts'ít'i. 'Et ndunnah 'ilhohuwezdel ts'uyi, 'i huba ts'onket t'eh, 'et zeh soo hubugha ná'uztet'alh.”

¹⁴ 'Et njan 'ilhohuwezdel 'ankw'us 5,000 dune hinli. 'Et Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Skwunlat lanezi hinli hoh (50) lhendun natl'ahudoolts'ilh budáhni.”

¹⁵ 'Et whuz na'a 'uhuja. 'Aw 'et ts'iyawh natl'ahudelts'i hoh ¹⁶ 'et skwulai lhes yilhchoot 'ink'ez lhook nankoh chah, 'et nduk yutá'en 'ink'ez suchanailya ni hoh yuba tenadedli. 'Et taidalhkut 'ink'ez yugha hoodul'eh butl'ayánla, 'ilhohuwezdel hubugha híyo'alh ka. ¹⁷ Ts'iyawh 'uha'al 'ink'ez soo' na'hunesdai hoh ndai ts'utezkat, 'i ts'iyawh 'ilunahíwezdla hoh lanezi 'onus'at nankoh k'its'ai cho dezibun.

Jesus, 'en Christ unli, 'et Peter huwu yalhtuk

¹⁸ 'Et hukw'elh'az Jesus dich'oh zeh tenadedli 'ink'ez higha hoodul'eh hiyulh 'ut'en 'ink'ez huboodulhkut, “Ilhohuwezel, 'en ndan usdli hutni?”

¹⁹'Ink'ez 'uhiyúlhni, “John dune too be 'ulh'en 'int'ah hutni. 'Et 'onghunnah Elijah 'int'ah hutni. 'Ink'ez 'onghunnah 'uhutni 'uda nus whunilh'en, 'ink'ez 'ilhunuh dinadija, 'en 'int'ah, hutni.”

²⁰'Et, “Nuhwheni do?” hubúlhni, “Ndan usdli dahni?” Peter yatelhtuk hoh ndi yúlhni, “Ndun Yak'usda buChrist ts'utni, 'en 'unint'ah.”

Dzuh nutezut 'ink'ez datétsah, 'et Jesus huwu yalhtuk

²¹'Et khunekti be ndobúlhni, “Khun teh 'uyoon dóohtni gunih!” ²²'Ink'ez ndobúlhni, “Yinkak dune ye' lhat whé dzuh nutezut buba 'uhoont'ah. 'Ink'ez ndunnah tsuh whudelhdzulh, nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzug chah, 'en ts'iyawh hich'a dutétni ho' hint'ah 'ink'ez 'et hituzelghelh. 'Ink'ez whulh tat dzin dinadutédalh.”

Jesus ndobúlhni, “Ndan sulh tídulh hukwa'ninzun, dich'oh duba moodih nahoodle ghaít'ah”

²³'Ink'ez ts'iyawh 'úbulhni, “Ndan dune se'ut'en k'ah ts'ih oot'en ka hukwa'ninzun, 'et ndunt'ah ndai dats'int'ah, ts'iyawh whuladootnih 'ink'ez dzin totsuk dulhdulalhgus yóolhchoot 'ink'ez suntooya. ²⁴'Et huwa ndunnah hoh húkhuna hotelhyih, 'en 'et whunts'ih tinta hoté'alh. 'Et whunts'ih ndan ye khuna si sugha tinta ooni'ai t'eh, 'en hoh ye khuna hotelhyih. ²⁵'Et dune ndi yun k'ut nduhoolhcho whuch'a oonilhde t'eh, 'et whunts'ih dich'oh ye khuna tinta ní'ai k'us ye khuna yugha nahootélchulh t'eh, 'et ndet simba whuch'a hólhdeh? ²⁶'Et k'us ndan dune si, 'ink'ez sughunek 'i yukaya unli, 'et nket'ah yinkak dune ye', nts'o t'eh 'i be'aBá 'ink'ez Yak'usda bulizas hiye dezti chah, 'i 'et whuz na'a whusanaja t'eh, 'et sih ndunnah dune hukwayá tele. ²⁷'Alha 'un whudusni, bulunah njan nuhudelhúya ndet dahutetsah 'et whuts'un, ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et dahutetsah whutsuh hote'ilh.”

²⁸Lhk'udit dzin bat'en hukw'elh'az 'et njan ndutni, 'et Peter, John, 'ink'ez James ndoh dzulh k'uz dulh wheóobeldel whuz tenadutedli ka. ²⁹'Et 'awhuz tenadudli hoh 'et bunen ts'ih 'uts'un be hoonet'en suli. 'Ink'ez bunaih chah soo ts'ah'un lheyul suli, 'ink'ez butsu'uha'ánduz suli chah 'uja. ³⁰Khunyaz nanah dune, 'en hiyulh yálhtuk. 'Ilhunuh Moses 'ink'ez 'ilhunuh Elijah. ³¹Whet'en butsu'uhayánduz 'i be hóodet'en. 'Et

Jerusalem ts'ih datenilh hoh datétsah lhaóodutelilh, 'et huwa hubulh yálhtuk. ³²'Et Peter 'ink'ez hiyulh 'ut'en sa tube hantez. 'Et ts'ah'un na'a ts'enawhehunide hoh 'et Jesus buts'uhayánduz, 'i nanah dune yuzih siyin hoh hitel'h'en. ³³'Et hukw'elh'az highu when'az hoh Peter, 'en Jesus ndi yúlhni, “Nemoodih hoonzoo njan uzdelhts'i. Tat whut'ah uztezez 'uts'uhooleh. 'Ilhunuh nyun mba, 'ilhunuh Moses ba, 'ink'ez 'ilhunuh chah Elijah ba.” 'Et whunts'ih Peter daja dutenilh 'aw t'eoonuszun.

³⁴Awhuz yalhtuk hoh kw'us buk'eyínde. 'Et kw'us hubunanezdo hoh 'et whehunelhújoot. ³⁵Kw'us tah ts'ih khunek huduzts'ai, “Ndun suYe' 'en buk'esi' 'int'ah. 'En oozólhts'a,” ni. ³⁶'Et yatuk 'ustl'e' 'uwuhudeja hoh Jesus dich'oh zeh 'int'ah hinilh'en. 'Et 'aw hoonliyaz cha'hudíníl ndet hohon'en. 'Et hoh da dzin 'aw dune nduchahudinil nts'ena'a hinalh'en 'et.

'Uski ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda, 'en Jesus soo ná'yinla

³⁷'Et 'om bun dzin dzulhyaz k'ut ts'ih hanáhedel hoh 'ilhohuwezdel Jesus hidudezdel. ³⁸'Ilhunuh dune 'ilhohuwezdel hubutah, 'en Jesus 'últus be yuts'u háyih hoh njan ndiyulhni, “Nehodilh'eh nts'u tédusdlih suye' nolh'en. 'En 'aw 'en zeh 'ilhunuh suye' 'int'ah. ³⁹'Et khunyaz ntsi' nududeh, 'i yilhchuk ibulh hazulh, bukaootuzuk, 'ink'ez huwus buza hanúldoh. 'Et huwa ndulhcho hoh bukaootúzuk. 'Ink'ez tube howa whúlna hoh yeyáhanadudoh. ⁴⁰'Et nye hódul'eh hubuts'utédusdli hits'uhanáhidoolhdeh ka, 'et whunts'ih 'aw 'uhooneh ghaít'ah.”

⁴¹'Et Jesus 'utni, “Nuhwheni k'an ndoh whudezuhl 'alha 'i be nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah. Nuhwheni dune 'aw ts'ah'un cha'it'ah ahli. Dawhuldzah nuhtah 'utest'ilh hoh nohwhulh whúsyin? Nye' suts'ílhtelh!”

⁴²'Et 'awhuz Jesus ts'un yelhtel'h hoh ndi ntsi' nududeh, 'en 'uski nayáno 'ink'ez yukaootelhzut. 'Et Jesus ntsi' nududeh, 'i khunekti be hukwa'yudáni, 'ink'ez 'uski soo na'uja hoh bu'abá yutl'anáyalhti.

'Aw 'et nilhdukw yinkak dune ye', 'en dune ntsi' tl'aitelhtel'h k'une'hitel'ilh ka

⁴³'Ink'ez Yak'usda daltus 'et huwa ts'iyannah huba hooncha sulí. 'Ink'ez Jesus nts'oh tune'ust'en huba hooncha k'et, 'aw buk'eóodoozit ghaít'ah. Hoh da zeh yugha hoodul'eh 'en 'úbulhni, ⁴⁴“Ndi khunek be nohwhulh

yatelhtuk, soo cho nuhdzi be wheoodoolts'it. 'Aw 'et nilhdukw yinkak dune ye', 'en dune ntsi' t'aduteltelh k'une'hitel'ilh ka.” ⁴⁵'Et whunts'ih njan daja ni 'aw ts'ah'un t'echahonízil. 'Aw huba ts'et ka hachahóolts'ulh. 'Et huwa daja ni, 'aw ts'ah'un nachahuhoo'al. 'Et whunts'ih whehúnuljut, 'aw hukwa hiyoodolhkut ghaít'ah.

Ndan netah simba degha nus dune uncha unli?

⁴⁶'Ink'ez hedich'oh lhtah 'ulhadutni, k'us ndan degha nus uncha tele. ⁴⁷Hubudziyuh daja huninzun 'et Jesus t'eeoninzun. 'Et huwa 'ilhunuh 'uskiyaz yílhchoot 'ink'ez buzih ninílhti. ⁴⁸'Ink'ez ndobúlhni, “Et soo ts'ah'un na'a 'un whudusni, ndunnah soozi bugha ndun 'uskiyaz hik'esutset, 'en sk'ehintsi' ho' hint'ah. 'Ink'ez ndunnah sk'esutset, 'en ndun whuz de sútelh'a, 'en chah hik'esutset ho' hoont'ah. 'Et huwa, ndan nuhtah degha nus dune ba tel'en, 'en degha nus ncha tele.”

Jesus ndobúlhni, “Ndan nech'a chaditni, 'en nelh 'int'ah”

⁴⁹'Et John ndi yúlhni, “NeMoodihti 'ilhunuh dune nyoozi be ntsi' nududeh, 'i dune buts'uhanaídulhdoh, 'et ts'uh'o'en. 'En 'aw nelh 'ilhunuh chailah, 'et huwa 'et ndut'en whuch'az nényoot.”

⁵⁰'Et whunts'ih Jesus ndi yúlhni, “Whuch'a' nehyoot ilah! 'Alha ndan 'aw nech'a chahuditni, 'en nets'ú détni 'int'ah.”

Keyah Samaria whut'en, 'en Jesus hikacha'nízun

⁵¹'Aw 'et Jesus buba whusahonzut nduk yak'uz nátedalh huba, 'aw 'et Jerusalem whuts'u nalhú'a 'ink'ez whuz natedalh howun nanínuzut. ⁵²Khunek yuba na'a dutsuh wheoobalh'a. 'En hutezdel hoh 'aw 'et 'ilhunuh Samaria keyah ts'ih humindel hiba lhaoodutelilh ka. ⁵³'Et whunts'ih Jerusalem ts'ih tezya 'et nahuhoo'ai hoh njan keyah Samaria whut'en 'aw hikacha'nízun. ⁵⁴'Et yugha hoodul'eh James 'ink'ez John honalh'en bulh dahooja hoh Jesus hiyoodulhkut, “NeMoodihti Elijah k'una'a ndi kwun ndus de yak'uz ts'ih hadóonat 'ink'ez ts'iyawh hadóok'un uzdooni, 'et ih neba hukwa'ninzun?” ⁵⁵'Et whunts'ih hubuts'un nalhú'a 'ink'ez hukwa'hubudani, 'ink'ez 'utni, “Aw daja nahzun nt'ewhunuzáhzun 'et

huwa' dahni! ⁵⁶Soo cho soozélhts'ai, yinkak dune ye', dune ye khuna hoolah yutelhtsilh ka ilah whusainya, hubutelhyih ka whusainya." 'Ink'ez 'et 'udun keyah whuyaz ts'ih whehándel.

Ndan yun wheoonilhch'ul 'ink'ez k'ah naidutut'ih t'eh, ndunt'ah ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et 'aw huba soo cha'hit'ah ho' hint'ah

⁵⁷'Aw 'et ti hedulh hoh 'ilhunuh dune Jesus yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, "SMoodihti nts'e ténya ts'ih 'ilhuz nyun tesyalh."

⁵⁸'Et Jesus ndi yúlhni, "Nanguz 'en chah 'an whut'i ho' 'int'ah 'ink'ez dut'aiyaz chah t'o ut'i. 'Et whunts'ih yinkak dune ye', 'aw netsin tet'alh 'et whunts'ih chahóot'ih."

⁵⁹'Et 'uyoon chah 'ulhni, "Nyun chah sunanyalh." 'Et whunts'ih ndi yúlhni, "SMoodihti, k'at 'udechoo se'abá buyust'e wheyútelhtelh choo."

⁶⁰'Et whunts'ih Jesus ndi yúlhni, "Whute dudulh yahadla didutch'oh wheyúnalhuhoolyelh. 'Et whunts'ih nyun ndulhcho hoh nónya 'ink'ez ndi Yak'usda hubudayi cho unli, ts'iyannah 'et hubugha dóni."

⁶¹'Et 'uyoon chah 'utni, "SMoodihti nyun tesyalh, 'et whunts'ih 'udechoo sukoo hudelhts'i ts'ih hubuts'un nunatesda choo 'ink'ez 'ilhuz wheni nuhghu tesyalh budutésnilh, 'et stl'ahóo'aih."

⁶²'Et whunts'ih Jesus ndi yúlhni, "Ndan wheoonilhch'ul 'ink'ez k'ah naidutut'ih t'eh, ndunt'ah ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et 'aw huba soo cha'hit'ah ho' hint'ah."

Skwunlai 'onus 'at lanezi (70) yugha hoodul'eh, Jesus dutsuh wheoobalh'a

10 'Et hukw'elh'az neMoodihti skwunlai 'onus 'at lanezi (70) 'en 'utaháooobanla keyah whuti totsuk nuteyalh, nanah hinli hoh dutsuh wheoobalh'a. ²'Et ndobúlhni, "Alha 'aw 'et há'nukat newhúninzut 'ink'ez tl'o mai lhái sulí, 'et whunts'ih 'uhut'en, 'en 'aw soo a'hunelhtsuk. 'Et huwa Yak'usda ba ha'nukat whumoodihti, dich'oh 'a'dunenla 'uyoon chah 'uhut'en whuz haóobalh'a, 'et huba tenadehdli. ³'Aw 'et ahdulh 'ink'ez soozélhts'ai! Lhe'un whusla 'ants'i Sheep k'una'a yus tuz whenwhalh'a. ⁴'Aw sooneya zuz, k'us 'ezdlai, k'us kegwun chah, 'i ndunt'i, 'i toohla gunih. 'Ink'ez ti dune dudéh'az t'eh, khun teh dahooja dóohni gunih.

⁵Ndet koo danáhya t'eh, 'et koo hudelhts'i njan ndo budoohni choo, nuhkoo whudóoghel wule. ⁶'Et dune t'edusnih 'et usda t'eh, 'et nuhzi dezghel 'et butl'á whutelts'ulh. 'Et 'aw ndunt'ah hoolah t'eh, be nuhzi dezghel 'i nuhts'u nádutelts'ulh. ⁷'Et koo zeh wahke. Ndai nuhgha híya'aih 'i zeh wah'alh 'ink'ez wahnai. 'Alha ndun 'ut'en bube 'ut'en, 'en k'elhla hole huba' hoont'ah. 'Ink'ez lhelhdun koo teh danaóohdaih gunih.

⁸'Ink'ez nts'e 'udun keyah lhgha dah'az, 'et 'anih nuhwháh hutni t'eh, 'et ndai nuhbut nehinihla, 'i wah'alh. ⁹'Et ndan 'et koo nduda, 'en chah soo na'ubóohleh 'ink'ez ndo budóohni, 'Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw 'et nuhwhughah 'uhoont'ah.' ¹⁰'Et nts'e keyah lhgha dah'az, 'et 'aw nuhghu nuchahíyal t'eh, 'et ti k'enaohja, 'ink'ez 'udoohni, ¹¹'Et njan nuhkeyah whulez, ndai neke ghu hoonli, 'i whunts'ih, nuhch'a búna'ts'alhde. 'Et whunts'ih t'ewhunóhzin huba' hoont'ah, Yak'usda hubudayi cho, 'et nuhwhughah 'uhoont'ah,' 'et hubudóohni. ¹²'Alha ts'ah'un 'un whudusni, 'et dzin whusaootelts'ulh, 'et keyah Sodom whut'en, hoh da nts'ena'a hubulh dahooja inle, 'et njan keyah whut'en, ndunnah nuhka cha'nízun, 'en 'onus nus hoontsi' hubugha óotelts'ulh.”

**Ndunnah hubeni nahádunooleh hukwa cha'hunízun,
dáwhulsi' butsuh whélts'ulh ho' hoont'ah**

¹³“Et nuhwheni Chorazin whut'en, 'ink'ez nuhwheni Bethsaida whut'en, nuhwheni chah 'aw 'et dawhulsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Soo cho soozélhts'ai, ndet hoolhtus nuhnat 'uhooja, ndunnah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en bunat 'et chah 'et ndúhooja t'eh, 'uda hubeni náhondunezdla wule. 'Ink'ez doso be hudelhts'i 'ink'ez lhusts'iz k'enahidudzih. 'Et whuz na'a 'uhooneh wule. ¹⁴'Et dzin nuhwhuba whuz de whélts'ulh nuhwhuba nahutedeh ka, 'et ndunnah hubulh dawhutenilh, nuhwheni 'onus nus nuhwhuba whutétsi'. ¹⁵'Et nuhwheni Capernaum whut'en nduk koo huba soo áht'ah nahzun ih? 'Awundooh! 'Et k'us kwuncho yuh ts'ih nóhotelhdulh!

¹⁶'Ink'ez nuhwheni sutsuh tehdulh ndunnah nuhoozelhts'ai, 'en sichah soo hoozelhts'ai. Ndan ch'a nuwhunehsjoot, sichah ch'a sunésjoot ho' hoont'ah. 'Ink'ez ndan ch'a sunésjoot, ndun whuz de sítelh'a, 'en chah ch'a inésjoot ho' hoont'ah.”

Nduk yak'uz nuhoozi 'uk'une'úsduguz, 'et huwa whunoolhnik

¹⁷ 'Et hukw'elh'az skwunlai 'onus 'at lanezi (70) huhoont'i hoh whusanáhedel. 'Et nduhúyulhni, “NeMoodihti ndunnah ntsi' nududeh, 'i 'en whunts'ih, nyoozi bugha nek'une' hut'en!”

¹⁸ 'Ink'ez ndobúlhni, “Satan, 'en ditnik kwun hadanat k'una'a ndus de yak'uz hadélduz, 'et nalh'en. ¹⁹ Sih soozélhts'ai, t'l'ughus 'ink'ez poison unli, 'i scorpion hiyulhni, tube cho buk'unahya. 'Ink'ez ndai nuhch'a detni, 'en hiye ulhtus, 'i 'et ts'iyawh ndi bugha ndoh 'ooht'e, 'et nuhtl'ahó'ai 'ink'ez 'aw hoonli nuhwhundóolhda ghaít'ah. ²⁰ 'Et whunts'ih ntsi' nududeh, 'i nuhk'une' 'oot'en huba 'int'ah, 'aw 'et huwa ilah whunélnik. 'Et k'us nduk yak'uz nuhoozi ts'iyawh 'uk'une'úsduguz, 'et huwa zeh whunóolhnik.”

Jesus, 'en Ndoni be whunoolhnik

²¹ 'Et hoh wheghah 'uhunet'oh Jesus, 'en Ndoni be whunélnik hoh njan ndutni, “'abá nyun 'un yudúzni! Yak'uz 'ink'ez yun k'ut huMoodihti inli. Whunih 'ink'ez hodul'eh, ndi 'i ts'iyawh buch'á whunte'i. 'Et whunts'ih 'uskiyaz li'int'ah, 'en bunalhts'et haho'ai. 'Alha 'aBá mba soo 'uhooja.

²² Se'aBá ts'iyawh stl'ahónla, 'ink'ez 'en buYe' ndan unli ts'iyannah t'ehonízun. Be'aBá 'aw 'en zeh t'eininzun. 'Ink'ez ndun be'aBá unli, buYe' 'aw 'en zeh t'eininzun. 'Ink'ez ndun buYe' 'onghunnah wheóobuntelhtun hukwa'ninzun t'eh, 'en zeh buba 'uhoont'ah.”

²³ 'Ink'ez yugha hoodul'eh hubuts'un nalhú'a 'ink'ez whu'ízyaz ndobúlhni, “Ndet hoh'en 'uyoon duna be honilh'en, 'en dega nus hoonzoo hubugha whults'ut. ²⁴ Ndun whudusni, lhanah nus whunilh'en, 'ink'ez hubudayi cho chah 'en dalcho 'i be ndet hoh'en hote'ilh hukwa'huninzun, 'et whunts'ih 'aw chahuhóo'il. 'Ink'ez ndet whudáhts'o 'en nychah hidutéts'o hukwa'huninzun 'et whunts'ih 'aw cha'hudits'il.”

Daztet'ilh hoh 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i ts'utélhcholh?

²⁵ 'Et hukw'elh'az 'ilhunuh Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'en didinya 'ink'ez Jesus 'aonilhka yoodulhkut, “Nehodulh'eh datest'ilh hoh 'ilhuz be ts'ukhutena, 'i whutélhcholh?”

²⁶ 'Et Jesus 'utni, “Ndet hukw'e'éduguz Moses be' dustl'us k'ut? Buk'eyáilhtuk hoh nts'ena'a mba daja ni?”

²⁷ 'Et ndiyulhni, “Ndez na'a njan ndutni, ‘Yak'usda nyuMoodihti ndzi ndulhcho 'i be, nzul ndulhcho 'i be, nyunut'uk ts'iyawh 'i be, 'ink'ez nyeni ts'iyawh 'i be chah, 'et whuz na'a 'en buk'eoonsi'. 'Et dáhoont'ah hukw'una'a nyunch'oh k'enaindútsi', 'et whuz na'a zeh nyenghoh whut'i 'en chah buk'eoonsi'.”

²⁸ Jesus ndiyulhni, “Soo ts'ah'un 'udini. 'Et ndint'en t'eh, 'et 'ilhuz wheni khutanalh.”

²⁹ 'Et whunts'ih ndun dune ts'ah'un 'int'ah na'dudil'i. 'Et hubugha Jesus yoodulhkut, “Ndan sughah whut'i?”

³⁰ 'Et Jesus njan di yulhni, “'Ilhunuh dune Jerusalem ts'ih hainya 'ink'ez Jericho ts'un úyalh hoh 'uhundunut'ih hiyílhchoot. Bunaih ts'iyawh higha hahíyulya 'ink'ez nukai hiyulhtsi, 'et nehinílhti, 'ink'ez higho whenádel, 'aw 'et dawhenínsai. ³¹ Soo hoh da zeh 'ilhunuh náwhulnuk ti uyalh hoh ndun 'en yutelh'en. Yutelh'en hoh 'ants'ih yagha nch'az lhusiya. ³² 'Ink'ez doochah 'ilhunuh dune Levi yuts'uhainzut, 'en chah hoh uyalh 'et yunalh'en 'ink'ez 'ants'ih yugha nch'az lhusiya. ³³ 'Et whunts'ih 'ilhunuh Samaria whut'en, 'en chah hoh uyalh 'et yutelh'en 'ink'ez 'aw 'et yugha te'nanzin. ³⁴ Yughu ninya 'ink'ez khe yuk'eyílhdze 'ink'ez mai too bulh yuka' dalh'oo. 'Et dughunai k'eyílhti 'ink'ez dune ts'uztez bakoo ts'ih wheyalhti, 'et yughunli. ³⁵ 'Et 'om bun dzin teyalh whutsuh nankoh sooneya ts'uztez whumoodih tl'aya'ai 'ink'ez ndi yúlhni, ‘Bughonle. 'Ink'ez ndai 'onus 'un buk'uz ts'iya silhtsi t'eh, 'et whusanásja, 'et sih mba k'elhla hólhtsilh.”

³⁶ 'Et Jesus 'ilhunuh Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'en yoodulhkut, “'Et ndun dune untsi' 'ankw'us hizelhghi, 'et ndunnah tanah dune hinalh'en da, 'et k'us ndan soo ts'ah'un na'a yeghah whut'i 'int'ah ninzun ih?”

³⁷ 'Et ndi yúlhni, “N dun yugha te'nezit, 'en 'int'ah!” 'Et Jesus ndi yúlhni, “Aw 'et inyalh 'ink'ez nyun chah whuz na'a zeh 'et ndónt'en!”

Mary degha nus hoonzoo 'utahahó'ai

³⁸ 'Et hukw'elh'az hedulh hoh Jesus 'udun keyah ninya 'ink'ez ts'eke Martha hiyulhni, hubukoo ts'ih yughun seya. ³⁹ Bulhtus Mary hiyulhni, 'en chah Jesus yukétl'ah usda 'ink'ez yughunek yoozélhts'ai. ⁴⁰ 'Et whunts'ih

Martha nts'ena'a hubugha ná'tet'alh 'et tube 'unest'it. 'Et Jesus yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, “SMoodihti 'ants'ih mba 'uhoont'ah ih sulhtus sich'oh zeh 'et nesunilhti buba'oost'en ka? Sula oot'en dini!”

⁴¹'Et whunts'ih Jesus ndi yúlhni, “Martha Martha lhat teh howu ndzi nduda 'ink'ez howu nuni ninzut! ⁴²'Et whunts'ih 'aw 'ilhunuh zeh degha nus nduts'ooneh huba' hoont'ah. 'Et Mary degha nus hoonzoo 'utahahó'ai ho' hoont'ah 'ink'ez 'aw bula k'ehahólts'it ghaít'ah.”

Ndez na'a tenazdoodli huba' hoont'ah

11 'Et 'ilhut dzin, Jesus tenadudli. 'Istl'e' deja hoh 'ilhunuh yugha hoodul'eh 'uyúlhni, “John nts'ena'a yugha hoodul'eh huboodalh'i, nyun chah whuz na'a tenazdutedli whuneoodilh'eh.”

²'Et ndo bulhni, “Njan ndudáhni hoh tenadoohdli,
'Ne'aBá yak'uz sinda.

Nyoozi dooti.

Dahoont'ah hoh hubudayi cho inli,

'et chah nets'ó toolts'it.

'Ink'ez ndet yak'uz ts'ih hukwa'ninzun dahooja,

ndi yun k'ut chah, 'et whuz na'a zeh 'et ndúhoneh.

³Ndai k'an dzin ts'uté'alh, 'i neghaní'aih.

⁴'Ink'ez 'uyoon bulh dulhyah ts'uwhulh'ai t'eh, buba whunats'odoolnah.

'Et whuz na'a zeh nelubeshi neba whunaoodoolnah.

Nts'e tink'us ts'unint'uk whuch'a neghinli.

'Ink'ez ntsi' 'en ch'a neghinli.”

⁵'Ink'ez Jesus ndobúlhni, “Nuhwheni nuhtah ndan 'int'ah bulh dune hoonli 'ink'ez tuzniz buts'utéhyalh 'ink'ez 'udutéhnilh, 'Sulh dune lhes tak'i sughu sinla! ⁶Njan sulh dune 'ilhunuh sughu ninya. Nilhza ts'ih hainya, 'aw bugha yóos'alh, 'i hoolah,' yúlhni.

⁷'Ink'ez bukoo whuts'un idóoni, 'Aw sugha ghínai ilah. Ndati 'aw 'et dana'délts'ut ho' hoont'ah. Suzkehkah ts'iyawh nahunéstez. 'Aw dinadóosja ghaít'ah. 'Ink'ez hoonliyaz ngha óos'alh ghaít'ah.' ⁸'Et ndun whudusni, 'aw dinadóoja ghaít'ah 'ink'ez hoonliyaz yugha óo'alh ghaít'ah, bulh dune 'int'ah 'et whunts'ih. 'Et whunts'ih 'awhuz yoodulhkut zeh 'utni, 'et huwa dinádutédalh 'ink'ez ndai yuka'ninzun ts'iyawh yughaitélelh.

⁹Et whuz na'a 'un whudúsní, Yak'usda ndai buka yoodulhkut, 'i nuhghaité'alh. Bukunáhta 'ink'ez nahootéh'alh. Ndati whudulhghalh 'ink'ez nuhwhuba dá'dutetilh. ¹⁰Et ndunnah Yak'usda hoonli hits'u hukwa'utni t'eh, 'en 'et bugha whútekuh. Ndunnah hoonliyaz hukwunúta, 'en nahuhooté'alh. 'Ink'ez ndunnah ndati whudulhghalh, 'en chah huba dá'dutetilh.

¹¹Ndunnah nuh'abákah nuhtah, buye' lhes yuts'u ka 'utni t'eh, 'aw tse yutl'adóo'alh ghaít'ah. K'us lhook yuts'u ka 'utni t'eh, 'aw 'i gha t'l'ughus yutl'a oolelh ghaít'ah. ¹²K'us ligok ghez yuts'u ka 'utni t'eh, 'aw 'i gha ntsi' neoolht'ah, 'i scorpion hiyulhni, 'i yutl'ayóolhtelh ghaít'ah. ¹³Et njan nduhoont'ah, nuhwheni lubeshi 'ulh'en ahli, 'ink'ez t'eeonáhzun nts'ena'a unzoo, 'i nuwhuzkeh hubughaitéhleh. 'Et dáwhulcho, 'i be 'onus nus nduk yak'uz nuhwhe'aBá, k'us ndan yoodulhkut, 'en Ndoni hubugha íte'alh.”

Huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en 'uhutni, “Jesus, 'en netsudule ye ulhtus, 'i be 'ut'en”

¹⁴'Aw 'et ndi ntsi' nududeh buyudínda 'aw yaoolhtuk ghaít'ah hoh Jesus dune yuts'ah hanaínanyoot. 'Et yuts'ah hanaínanyoot hoh dune yalhtuk 'aw 'et yawhenilhtuk. 'Et 'ilhohuwezdel ts'iyawh huba hooncha. ¹⁵'Et bulunah nduhútni, “Beelzebul ndun ntsi' nududeh bumoodih, 'en be ntsi' nududeh dune yuts'u hanainanyoot.” ¹⁶'Et 'uyoon hiyoolhdzih hoh hiyoodulhkut, “Yak'uz ts'ih whuts'un neba huwa 'et'en tune'tant'en ih, 'et whunenilhtun?”

¹⁷Daja huninzun t'eeoninzun, 'et ndobúlhni, “Nts'e hubudayi cho hinli, 'en lhch'a nihúdendel t'eh, 'en ts'iyawh huhoolah hutele. 'Et whuz na'a zeh 'ilhunuh bukoo delhts'i, 'en chah lhch'a nihúdendel t'eh, 'en chah huhoolah hutele. ¹⁸'Et whuz na'a zeh nts'e Satan hubudayi cho unli, 'et dich'oh lhch'a nidinja t'eh, nts'ena'a bukúne'whut'en tele? Lhe'dahni Beelzebul 'en be ntsi' nududeh, 'i dune ts'ah hanánusyukw dahni. ¹⁹'Et si Beelzebul 'en be 'ust'en t'eh, 'et sudahni nuhwheni nuhye'kah k'us ndan be simba ntsi' nududeh, 'i dune ts'ah hanaóobunooyukw? 'Et huwa 'en bugha t'ewhuntehzeh tink'us údahni! ²⁰'Et whunts'ih Yak'usda bulasgek be ntsi' nududeh, 'i dune ts'ah hanánusyukw t'eh, 'et 'alha' hoont'ah, nts'e Yak'usda hoh hubudayi cho unli, 'aw 'et nuhghu whults'ut ho' hoont'ah.

²¹ 'Et dune ulhtus lhahutedughan huba lhahudint'ah, 'et bukoo huwunli 'ink'ez ndai 'et yuzdla, 'i 'aw but'aghóohnalh ghaít'ah. ²² 'Et 'uyoon yugha nus 'ultus yundélhda 'et yuch'a' nilhde. 'Et dune ye lhuhutughan, 'i yut'aninintan, 'i ts'iyawh hubugha hayulya. 'Et hukw'elh'az ndun buch'a' ninde, 'en ndai 'et yuzdla, 'i chah ts'iyawh 'uyoon ba lkh'eyanla 'ink'ez butainínla.

²³ Ndunnah sulh cha'it'ah, 'en such'a hudetni ho' hint'ah. 'Ink'ez ndunnah 'aw dune sula 'ilhuchawesdle, 'en ts'iyawh yadutékulh.”

Dahooja hoh ntsi' nududeh, 'i doochah zeh dune buyunaídede t'eh

²⁴ “Et ntsi' nududeh, 'i dune ts'ah hanádide hoh, yun whudezgi 'et whuz nududeh natelyis hukwunúta. 'Et 'aw nduhóont'ah nachahoo'al 'et dich'oh na'dudútni, 'Et ndun buyudúsda, whuz zeh natoosja.’ ²⁵ 'Et whuz lhghu nadidaih 'ink'ez 'et nahoo'aih ndun dune budzi yuh chaoodítsun nawhulhtsi 'ink'ez ts'ah'un na'uja. ²⁶ 'Ink'ez 'et 'uts'un whedudoh 'ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh ntsi' nududeh, 'i 'en 'onus nus 'iltsi', 'en 'et dune ye yuná'dudoh 'ink'ez 'et nihúnih. 'Et ndun dune ndun hiyudúlt'i, 'en 'et whutsuh da 'onus nus 'ultsi' sulí.”

K'us ndan Yak'usda bughunek yudits'o 'ink'ez yoontun, 'en degha nus hoonzoo buts'un whélts'ulh

²⁷ 'Et Jesus njan ndutni hukw'elh'az, 'ilhohuwezdel hubutah 'ilhunuh ts'eke yuts'uh hahúyih, “Ndun buchan yuts'uhainzut 'ink'ez ndun nye 'alht'ukw, 'en ts'eke degha nus hoonzoo bugha whults'ut,” ni.

²⁸ 'Et whunts'ih Jesus ndi yúlhni, “Et degha nus hooncha 'uhoont'ah, k'us ndan Yak'usda bughunek yudits'o 'ink'ez yoontun, 'en degha nus hoonzoo hubulh 'uhooja!”

Hooncha tune'whut'en, 'et zeh hukwa hités'en

²⁹ 'Et 'ilhohuwezdel lha'un teh nus lhe'huneltsuk 'ink'ez ndobúlhni, “Njan k'an whudezulh dune, 'en hintsi'. 'Et hoonliyaz hooncha tune'whut'en 'et zeh huwhuntel'h'ilh hukwa'huninzun. 'I bugha t'ehonóozin. 'Et whunts'ih 'aw honilh'en bughá holts'it ghaít'ah. 'Et nts'ena'a nus whunilh'en Jonah

bulh dahooja, 'et zeh hote'ilh. ³⁰ 'Alha nts'ena'a Nineveh whut'en, 'en Jonah be huba whehóodal'en inle, 'et whuz na'a zeh 'en k'una'a k'an whudezuhl dune, yinkak dune ye', 'en be huba whehoodel'en tele. ³¹ Njan dzin dune ba nahutedeh whusawhéls'tut t'eh, 'et nyaz de hubudayi cho ts'eke 'en hubuniz didutéyalh, 'et hububa nahutedeh. Soo cho whunoolh'en, ndi yun k'ut nilhdza de hainya hubudayi cho Solomon ye whunih, 'i yudutets'o ka. 'Et whunts'ih 'ilhunuh hubudayi cho Solomon ch'a degha nus 'int'ah k'an 'et nuhtah siyin. ³² 'Ink'ez hoh wheghah whezuhl dzin dune ba nahutedeh t'eh, Nineveh whut'en nuhwheni k'an ndoh whudezuhl nuhwhutah di hudutédulh 'ink'ez nuhwhuba nahuteyeh. Soo cho whunulh'en, hoh da Jonah hubulh yailhtuk da, ts'iyawh bubeni náhundunezdla. 'Aw 'et soo zulhts'ai, 'ilhunuh 'en Jonah ch'a degha nus 'int'ah k'an 'et nuhtah siyin.”

Nena 'i neyust'e ba too dezk'un 'et ndunt'ah

³³ “Dune 'aw too dezk'un naidulhk'an 'ink'ez whunest'i k'us k'its'ai t'ah chah 'aw níyoo'alh ghaít'ah. 'Et too dezk'un hukw'usú'ai 'et hukw'eyí'ai. 'I bugha ts'iyannah dahúndelh ndi be whét'en, 'i hinilh'en gha. ³⁴ 'Et whuz na'a nuhwheni nuhna 'i nuhyust'e ba too dezk'un li'int'ah. 'Et nuhna soo 'int'ah t'eh, 'et nuhyust'e ndulhcho hoh be whét'en, 'i be whudezbun. 'Et whunts'ih nuhna chanizooch t'eh, 'et nuhyust'e 'i chah tsahólhgus be dezbun. ³⁵ 'Et huwa ndai be nuhyust'e be whét'en, 'i ahli, khun teh nuhyust'e tsahólhgus naoodle gunih. 'Et whuch'a soo cho huwohle! ³⁶ 'Et huwa nuhyust'e ndulhcho hoh be whét'en, 'i dezbun, 'ink'ez 'aw hoontsolyaz whunts'ih tsahólhgus bughoh hoolah t'eh, 'et ndulhcho, 'i be, be whét'en wule. 'Et whuz na'a soo ts'ah'un be whét'en, 'i ulhtus, 'i k'una'a whedéndi, 'i bugha soo whunoolh'en.”

Duba nahudzoo, 'en dawhultsi', 'et hubugha whútelts'ulh

³⁷ Jesus 'awhuz yalhtuk hoh 'ilhunuh Pharisee yoodulhkut, “Sulana'int'alh sukoo ts'ih.” 'Et Jesus bukoo daninya 'ink'ez natl'adede 'ute'ulh wheni. ³⁸ 'Ute'alh whutsuh lanacha'ildoh. 'Et Pharisee yunilh'en 'ink'ez tube huba hooncha.

³⁹ 'Ink'ez neMoodihti 'et ndiyulhni, “Nuhwheni Pharisee soo cho whunulh'en, nuhlusyet 'ink'ez lubot bulh, bukak zeh toonáwhahgus.

'Et whunts'ih nuhdzi yuh dátni, 'ink'ez 'ut'en ntsi' 'i bulh, 'i ts'iyawh 'i be nuhyuh whudezbun. ⁴⁰Whuzahnik ahli! 'Aw ih t'eoonuzáhzun? Ndan yoo'az ts'ih 'uhoonla 'ink'ez bez ts'ih chah, 'en zeh 'uhoonla. ⁴¹'Et whunts'ih ndai aht'i, 'i be bulah ndunnah tehel'en hubula 'ooht'en. 'Et sih ts'iyaintsuk nuhwhuba whuna'doodeh.

⁴²'Et whunts'ih nuhwheni Pharisee 'aw 'et dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Nandai hanúlhyeh, 'i 'ut'an sooltsun, 'i rue hiyulhni, 'ink'ez 'onghoh, 'i buluh, 10%, 'i Yak'usda ghah'aih. 'Et ndóht'en huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndet ts'ah'un na'a ne'áht'en, 'ink'ez Yak'usda ye nek'entsi', 'i 'aw nduchazaht'en. 'Et whuz na'a chah ndóht'en huba' hoont'ah.

⁴³Nuhwheni Pharisee 'aw 'et dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Lizwif luglez dahyih teh, soo hoonzoo, 'et natl'adahdaih, 'et zeh hukwa'nahzun! 'Ink'ez ndet 'e'óoket, soo ts'iyannah nohwhudóolhti hukwa'nahzun.

⁴⁴'Et nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez nuhwheni Pharisee, dune nalh duba nadudzoo. 'Aw 'et dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Nuhwheni ts'un k'ut 'adahla, 'aw dune chanohwhes'en li'aht'ah. 'Ink'ez 'adahla dune t'ehonízun hoh nuhk'unuhudelh."

⁴⁵'Et 'ilhunuh Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'en Jesus 'uyúlhni, "Nehodulh'eh njan 'udini, 'et nuwheni chah, 'en nelh 'udini, 'et huwa neba dzuh 'udénja."

⁴⁶'Et ndi yúlhni, "Nuhwheni chah Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'aw 'et dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Nuhwheni nuhgha dune 'ut'en howa whúlna butl'awhahle, 'aw hoontsolyaz be hubula'oohneh ghaít'ah.

⁴⁷Nuhwheni 'aw 'et dawhulsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Nuhtsuh whudelhdzulh nus whunilh'en, 'en huba tse bet 'ahudutelhtelh 'uwuhulh'en. 'Ink'ez nuhwhubákah 'en hubuhanghan inle. ⁴⁸'Et 'alha nuhwhubákah 'et dahája, 'et nuhwheni nuhwhuba ts'ah'un 'uhoont'ah nahzun. 'Et soo cho whunulh'en, nuhwhubákah nus whunilh'en hubuhanghan 'ink'ez nuhwheni 'ahudutelalh huba 'uwuhulh'en. ⁴⁹'Et huwa njan Yak'usda ye whunih, 'i be 'et ndutni, 'Nus whunilh'en 'ink'ez whel'a, 'en nuhts'un hubutelh'alh. 'En bulunah dzuh nubotelhdzut 'ink'ez 'onghunnah chah huboteghan.' ⁵⁰'Et ndi yun 'udechoo 'ulya 'et whuts'un ndunnah nus whunilh'en hubuzkai whúzdli, nuhwheni k'an whudezulh dune nuhwheni hukw'elha whutelhtsilh ho' hoont'ah. ⁵¹'Et huwa hoh da Abel buzkai whuzdli whuts'un 'ink'ez Zacharias buzkai whuzdli da, ndan 'en 'int'ah

Zacharias njan luglez whucho 'et Yak'usda bukw'uzdai beguz 'et hizelghi, 'alha ts'ah'un 'ún whudusni, hoh da dahooja, 'et k'an whudezulh dune, 'et nuhwheni hukw'elha whutelhtsilh ho' aht'ah.

⁵²'Et nuhwheni Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'aw 'et dawhultsi' 'et nuhts'u whélt'sulh! Nts'ena'a dune t'ehonózin, 'et bughunaoolhúhoot! Nuhwhenich'oh 'aw chawhúlhchulh. 'Et ndunnah hóolhdzih, 'en chah k'ah húboohtun!”

⁵³'Et 'awhuz héyelh hoh, ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez Pharisee, 'en tube hiyóolhdzi. Khun teh hoonliyaz 'uts'un na'a 'udooni ka 'et lhelhdun hukwa hiyoodulhkut. ⁵⁴'Ahoohyez hinilh'en 'aonilhka khun teh tink'us 'údooni. Khunyaz hoonliyaz 'udeja t'eh, 'et hik'eóote'alh 'et huba.

Pharisee hubules be untuldoh, 'et whuch'a khohdle

12 'Et whulhugha da lhanah dune 'ilhuhowezdel. Hulan 'ink'ez lhk'ut nahúdelh cha 'uhut'en. Ndunnah yugha hoodul'eh, 'en choo ndubulhni, “Ndunnah Pharisee hubules be untuldoh, 'i ch'a soo cho howahli. 'I dune nalh ye dúba naudzoo, 'i 'int'ah. ²'Alha ndai ts'iyawh whunest'i, ts'iyawh ts'et haóotekulh. 'Et ndai whu'iz 'int'ah, 'i chah ts'iyawh t'entedzeh. ³'Et huwa ndet tsahólhgus yuh ts'ih yalhtuk, 'et whét'en hidutets'o. 'Et ndet koo whez ts'ih 'uyoon yudzek khunek i'aih daja dani, 'et bun k'ut whuts'un khuneki be howu yatelhtuk.”

Yak'usda 'en zeh be noolhújut

⁴“'Ink'ez sulh dunekah ndun whudusni, ndunnah nuhyust'e ughan, 'et whunts'ih 'aw 'onus 'un hoonliyaz 'uhooneh ghaít'ah, ndunt'ah hube noolhújut gunih. ⁵'Et whunts'ih ndun be ntelhújut, 'en bunwhuntelhtun. Ndun nuhyust'e selghi, 'et hukw'elh'az, 'en zeh buba 'uhoont'ah hoh kwuncho yuh ts'ih chah nuhwhutenoh, 'en zeh be noolhújut! 'Alha 'ún whudusni, soo ts'ah'un na'a 'en be noolhújut! ⁶'Alha ih 'uhoont'ah skwunlai 'uschas, 'i nankoh sooneya chaditi, 'i be 'óoket? 'Ink'ez ndi dut'aiyaz Yak'usda 'aw lhuk'i whunts'ih yunachaoodulhúnah ho' hoont'ah. ⁷'Ink'ez daneltsuk nuhtsigha 'i whunts'ih ts'iyawh t'einínzun. 'Et huwa whenoolhújut gunih! Nuhwheni 'uchas dega nus déhti ho' aht'ah!”

Dune nalh Jesus 'en zeh neulhyis 'int'ah ts'udooni

⁸“'Ink'ez 'et chah 'ún whudusni, k'us ndan dune, 'en dune nalh, Jesus Christ 'en zeh sulhyis unli ni t'eh, 'en yinkak dune ye' Yak'usda bulizas ndo ba duténilh, 'en se'ildzun unli ho' 'int'ah. ⁹'Et whunts'ih k'us ndan dune, 'en dune nalh 'aw sulhyis ilah ni t'eh, 'en Yak'usda bulizas bunalh 'aw se'ildzun ilah hubuduténilh. ¹⁰'Ink'ez ndunnah yinkak dune ye' ch'a detni be yahulhtuk, daja hutni, soo huba 'un whutelhdulh. 'Et whunts'ih ndunnah Ndoni ch'a detni be yahulhtuk, 'aw huba 'un whutookat ghaít'ah.

¹¹'Ink'ez Lizwif luglez, k'us naheyelh k'us moodih chah, 'en hububut nenohonilha t'eh, daja dutehnilh, 'et huwuni oohle gunih. ¹²'Et soo 'et whudezuhl Ndoni whunohuntelhtun daja dutehnilh.”

Khunek be nawhutnuk, 'i dune whusnik, 'en bugha

¹³'Aw 'et dune tah 'ilhunuh dune 'utni, “Whuneoodulh'eh nedusnekah hubuk'elhlaítezkat, 'i sulhutsin ndai se'ildzun unli, 'i stl'ayóolelh suba dini!”

¹⁴'Et Jesus ndi yúlhni, “Dune, ndan 'usinla nuhwhuba naheyelh, k'us nuhwhuba yatelhtuk sulhutsi?” ¹⁵'Ink'ez Jesus ndobúlhni, “Nuhwheni soo cho khahdli! 'Uyoon dune be'ildzun ka noohzin gunih! Dune daneltsuk hoonli yut'i ndi yun k'ut, 'et ndi 'ants'ih ho' 'int'ah.”

¹⁶'Ink'ez 'et khunek bugha whuts'odul'eh hubugha hubulh yalhtuk hoh njan ndutni, “'Ilhunuh dune soode'a 'int'ah, buyun k'ut ts'iyaintsuk soo haníyeh. ¹⁷'Ink'ez dich'oh 'uninzun, 'Nts'ena'a simba daoosneh? Haníyeh, 'i bakoo whudezbun k'et. 'Aw 'onus 'un chah 'uyoo dánosdzaih ghaít'ah.’

¹⁸'Ink'ez 'et ndutni, ‘Njan dutésnilh lhai hananyi, 'i sutl'o bakoo nawhutesyes 'ink'ez 'onus nus 'uhoolcho na'whútesdliih. 'Ink'ez 'et ndai hanálhyi, 'i 'ink'ez ndai ust'i, 'i ts'iyawh, 'et datésdlelh. ¹⁹'Ink'ez 'et sih na'dudóosni, lhai unzoo, 'i mba 'ilhowezkat, lhat naooduzuk whuba. 'Et nailyis, 'in'alh, taintnai, 'ink'ez whunélnik.’

²⁰'Et whunts'ih Yak'usda ndi yúlhni, ‘Tube slah whuzinik! K'an 'ulh'ek nzul naitélcholh. 'Ink'ez ndai int'i, 'i ndan simba but's'e ítookat?’

²¹'Et whuz na'a ndan lhai duba 'ilhowezdla 'ink'ez Yak'usda ba hoonli chait'ih.”

Yinkak delhúts'i huwuni wahle gunih

²² 'Ink'ez yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Et huwa 'ún whudusni, yinkak delhúts'i, ndai teh'alh, 'ink'ez be sóo nadutehnilh, 'i ts'iyawh bugha ni wahle gunih! ²³ Ndai ts'uyi, 'ink'ez ndi naih chah, 'ants'ih unli ho' 'int'ah. Yinkak sahda, 'ink'ez nuhyust'e chah 'i 'onus nus dezti. ²⁴ Ndunnah datsan cho dahint'ah buk'un nuni nulhzut. 'Aw whuyucha'hunusdzai 'ink'ez 'aw hacha'hunusdzai cha'hint'ah. 'Aw uzdla bakoo 'ink'ez haníyeh bakoo chah chahuhóot'ih. 'Et whunts'ih Yak'usda hubugha 'á'aih. 'Et njan whunulh'en, nuhwheni ndi dut'ai ch'a degha nus déhti ho' 'aht'ah. ²⁵ Nuhwheni nuhtah ndan 'int'ah dalcho tele howuni unli? 'Aw 'et huwa 'onus nus 'ulyez wule ghaít'ah. ²⁶ Ndi hoontsolyaz whunts'ih 'ohoohleh ghaít'ah t'eh, 'et di ka 'udun chah howuni ahli?

²⁷ 'Ink'ez 'indakyaz unzoo, 'i nts'ena'a haníyeh, howu nuni nahzut. 'Aw cha'ust'en 'ink'ez 'aw hoonliyaz hiye soo nadootnih, 'i chah cha'husdle. 'Et hubudayi cho Solomon naih dezti 'i be soo nadut'ih teh, 'et whunts'ih 'aw 'indakyaz degha nus cha'íldzooch ho' 'int'ah. ²⁸ 'Et Yak'usda tl'o unzoo, 'i yilh'i. 'I k'an dzin tl'o k'ut haníyeh 'ink'ez bunt'ah 'i tshidutelhkuhl 'ink'ez duték'un. 'Et nuhwheni dalhcho 'i be 'onus nus soo nuhghutele. Nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i tube usdlah nuhwhuba ntsol. ²⁹ Ndai teh'alh, 'ink'ez tehtnilh, 'i chah, 'ahoolhyez tube cho buka daóohtne 'ink'ez bughunek wahle gunih. ³⁰ 'Et ndi yun k'ut 'udun yun k'ut whut'en 'et zeh hukwa hunúta. 'Et whunts'ih Yak'usda nuh'aBá ndai be ndunahdzit, 'i ts'iyawh t'einínzun ho' 'int'ah. ³¹ 'Et whunts'ih nts'ena'a Yak'usda hubudayi cho unli, 'et zeh hukwaitéh'en t'eh, 'et ndi chah 'onus nus nuhghá tekulh ho' hoont'ah.

³² Nuhwheni se'usheep 'ilho núlh'as, 'aw whenoolhújut gunih! Njan whunulh'en, nuh'aBá nts'ena'a hubudayi cho unli, 'et hoont'i hoh nuhgha óote'alh. ³³ Ndai aht'i, 'i ts'iyawh be 'óhket 'ink'ez tehel'en, 'en hubugha yoohlelh. 'Et whuz na'a 'et ndaht'en t'eh, 'ink'ez nuhsooneya zus 'aw tinta cha'test'il, 'i 'ahleh. 'Ink'ez ndai unzoo, 'i 'ilhuz wheni bula tah hoolah, 'i ts'iyawh be yóohlelh, 'i yak'uz ts'ih níóohlelh. 'Aw whuz undunut'ih daóoya ghaít'ah 'ink'ez 'aw yun nulh'as, 'i whunts'ih tinta' yoolh'en ghaít'ah. ³⁴ 'Et ndai oonaht'i be sahla 'i 'ilhughehla, ndet sula, nuhdzi chah 'et zeh da' duté'alh.”

Lhazdoot'e, 'aw nket'ah t'ets'onízun neMoodihti whusanátedalh

³⁵“Nuhwheni nuhnaih be 'áht'en, 'i ts'iyawh be náhdelh 'ink'ez nuhtoo dezk'un, 'i chah dóok'un. ³⁶'Et nuhwhenich'oh dune ndunnah dumoodih ba lh'i, 'en buk'una'a 'ooht'e. Nts'e dune lhghusdúke ts'ih hanája, 'ink'ez ndati whudulhghalh t'eh, 'ahoh hiba dá'dutootan. ³⁷'Et ndet moodih whusanaja t'eh, 'ink'ez be 'ulhna hika tsi hooli, 'ink'ez hika ítes'en, ndunnah moodih ndut'en bunilh'en t'eh, 'en degha nus hoonzoo hubugha whults'ut. 'Alha 'un whudúsní, bumoodih soo nadutetnilh ka, 'ink'ez dude 'ulhna natl'adulhúts'ih hubuduténilh, 'ink'ez hububut ní'telelh. ³⁸'Ink'ez moodih tuzniz tusih k'us tuzniz hukw'elh'az tusih, 'et whusanatedalh 'ink'ez be 'ulhna hika tsi hooli hoh hika ítes'en, 'et whuz na'a moodih ndut'en hubunilh'en t'eh, 'en degha nus hoonzoo hubugha whutelts'ulh. ³⁹'Ink'ez soo cho t'eeonahzeh, ndun bukoo whumoodih nts'owhugha whudezulh undunut'ih whusatéyalh, 'et t'ewhuninzun t'eh, 'et soo ts'ah'un da huwole, 'ink'ez 'aw hikoo da'dutooyis ghaít'ah. ⁴⁰'Et huwa nuhwheni chah lhadóoht'e. 'Alha nts'owhugha 'uhunet'oh 'et buka tsichahóohlih, 'et yinkak dune ye' 'en whusanátedalh,” ni Jesus.

⁴¹'Ink'ez 'et Peter ndi yúlhni, “NeMoodihti, ndi khunek bugha whuts'odul'eh, 'i be yailhtuk, 'i nuwheni zeh tulih k'us ts'iyannah ba tulih 'udini?”

⁴²'Ink'ez neMoodihti 'utni, “K'us ndan ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez whunih unli hoh bukoo huwunli? 'En bumoodih bukoo whumoodih yutelhtsilh, soo 'et neooduzuk t'eh, 'et 'onghunnah hite'alh, 'i hubugha naítet'aih. ⁴³'Et bumoodih whusanaja t'eh, 'ink'ez hibe 'ulhna whuz na'a ndut'en yunilh'en t'eh, 'et tsih ndan bukoo whumoodih yulhtsi, 'en degha nus hoonzoo bulh 'uwhútenilh. ⁴⁴'Alha 'ún whudusni ndan bumoodih ndai yit'i, 'i ts'iyawh k'une'yul'en yutl'aóote'alh. ⁴⁵'Et whunts'ih ndan be 'ulhna dich'oh budzi yuh hoh 'et nduninzun t'eh, 'Sumoodih sa slash whusanádaih.' 'Ink'ez 'et dune bumoodih hiba 'uhút'en 'ink'ez ts'ekoo hiba 'uhút'en chah whéboonilhtsus. 'Ink'ez whé'ni'al 'ink'ez tanutnai, hoh tanutnih, ⁴⁶hoh t'eh ndet dzin 'et ndan be 'ulhna 'aw yuka ts'ih chahoolih 'ink'ez nts'oh howa 'uhunet'oh utenilh 'aw t'eeonízun, 'et hoh wheghah 'uhunet'oh hoh bumoodih whusanátedalh. Tube ye'whudutelhyah, 'ants'ih lhulcho k'eitet'us li'yutelilh 'ink'ez ndai Yak'usda k'unucha'ust'en hubuts'ítekulh, 'et didut chah whuz na'a zeh bugha ootét'alh.

⁴⁷ 'Ink'ez ndan 'ulhna 'en bumoodih ndet yuts'u hukwa'ninzun, 'et ts'iyawh t'ooninzun, 'et whunts'ih 'aw wheni lháhadit'ah 'ink'ez yuk'unucha'ust'en, 'et huwa lhat hoh hubooteltsus. ⁴⁸ 'Et whunts'ih ndan t'oonízun dumoodih ndet yuts'u hukwa'ninzun, 'ink'ez dude 'ut'en k'ah huwa hubooteltsus huba, dzuhyaz zeh hubooteltsus. 'Et ndun dune lhai bugha nt'ai, 'en lhat yuts'u hukwa'ntezilh. 'Ink'ez ndan lhat butl'awhélya, 'en 'onus nus lhat yuts'u hukwa'untezilh.”

Jesus 'utni, “Dune lhch'a nihudutéduh 'et hukwa whusáya”

⁴⁹ “Ndi yun kwun buk'eítes'alh ka whusáya. 'Uda ncha duzk'an. ⁵⁰ 'Et whunts'ih be dune too be 'ul'en, 'i be too be' tesnilh huba' hoont'ah. 'Et lhaoodutenilh 'et whuts'un 'et huwa tube dzuh nuszut. ⁵¹ Ts'iyannah lhts'un ts'ah'un 'úhoot'e, 'et hukwa ndi yun k'ut whusáya nahzun ih? 'Awundoo! 'Et ndun whudusni, dune lhch'a nehúdateduh 'et hukwa whusáya. ⁵² 'Et k'an njan whuts'un skwunlanah 'ilhughun bukoo hudelhts'i, 'en lhch'a nihúdateduh. Tanah, 'en nanah ch'a nihudateduh, 'ink'ez nanah, 'en tanah ch'a nihúdatet'us. ⁵³ Be'abá buye' ch'a niduteyalh, 'ink'ez buye' 'en be'abá ch'a niduteyalh. Be'ama 'en chah dutse' ch'a niduteyalh, 'ink'ez butse', 'en be'ama ch'a niduteyalh. 'Ink'ez bubez 'en chah beyas'at ch'a niduteyalh, 'ink'ez beyas'at, 'en chah bubez ch'a niduteyalh.”

Jesus Christ whusanatedalh soo cho buka tse ts'úholi

⁵⁴ 'Et lhanah 'ilhohuwezdél, 'en chah ndobúlhni, “Et ndet nus de kw'us whúzdli nulh'en t'eh, 'et 'ahoh 'udahni, ‘Dzuh stl'iyaz nawhulhtih.’ 'Ink'ez 'et nduw'hút'ih. ⁵⁵ 'Ink'ez n'az tézts'i teh 'et 'udahni, ‘Tube whuntézulh ho' whut'en,’ 'ink'ez 'et nduw'hút'ih. ⁵⁶ Nuhwheni dune nalh duba nahdzoo aht'ah! Ndi yun k'ut 'ink'ez yat'ah chah dawhutenilh, 'et nt'oonuhzun. 'Et whunts'ih dáhoont'ah huwa k'an dawhutenilh 'aw nt'oonuzáhzun?

⁵⁷ 'Ink'ez nuhwhenich'oh dahoont'ah huwa nts'ena'a ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'et 'aw nt'oonuzáhzun? ⁵⁸ 'Et ndan nch'a detni, 'en naheyelh but ninyutéhlhtel, 'et whuz ah'us hoh 'et tube buts'un lhanaoodonleh hukwa'ont'en. 'Et sih naheyelh but ninyutelhtel 'ink'ez naheyelh nehúlghel tl'anyutelhtel, 'ink'ez nehúlghel tsak'enyute'alh. ⁵⁹ 'Et

ndun whudusni ndi sooneya ntsolyaz whunts'ih, 'i ts'iyawh buk'elhla whutelhtsilh, 'et whuts'un tsak'etanda.”

Nuhwheni lubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh, 'et ndúchahnel t'eh, 'et nuhwheni ts'iyawh kwuncho yuh ts'ih téhdulh

13 'Et hoh da bulunah dune, 'en Jesus 'uhiyulhni nts'ena'a Galilee whut'en hubanghan hubulh dahooja. 'En 'uhint'ah Galilee whut'en Yak'usda ba 'uhudélhk'un hoh Pilate hubanghan 'ink'ez hubuzkai nyoo hidélhk'un, 'i butayunjut. ²'Et Jesus ndobúlhni, “Ndunnah Galilee whut'en, 'en nts'ena'a 'uhuja dzuh nuhuzde, 'et huwa 'uyoon Galilee whut'en deggha nus lubeshi 'uhulh'en nahzun ih? ³'Awundooh nuhwhudúzni! 'Et whunts'ih nuhwheni chah nuhwhubeni lubeshi whuch'a náhandunoohlelh, 'et nduchahnil t'eh, 'et nuhwheni chah ts'iyawh, whuz na'a zeh yatáhdlah! ⁴'Et keyah Siloam huwhútni, 'et tse whedi'a, 'i ndunnah lanezi 'onus 'at lkh'udinah, 'en hubuk'enínghez hoh ts'iyawh hedúghan. 'Et Jerusalem whut'en, 'en huba nus lubeshi 'uhulh'en 'uhint'ah nahzun ih? ⁵'Awundooh nuhwhudúzni! 'Et whunts'ih nuhwheni chah nuhwhubeni lubeshi whuch'a náhandunoohlelh, 'et nducháhnit t'eh, 'et nuhwheni chah ts'iyawh, whuz na'a zeh yatáhdlah!”

Ndi duchun, fig hiyulhni, 'i be Lizwif hubodutelh'eh

⁶'Et doochah Jesus huwa whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndutni, “'Ilhunuh dune 'en mai chun, figs hiyulhni, 'i bumai haníyeh, 'i k'ut, 'et 'ilho haínulhyeh. 'Ink'ez 'ilhudzin yumai kaités'en. 'Ink'ez 'aw mai bughoh hoolah. ⁷'Ink'ez 'et bumai haníyeh huwunli ndi yúlhni, ‘Whunilh'en ih? Tat naodezulh whuts'un ndi mai chun, figs hiyulhni, bumai kaités'en 'ink'ez 'aw bumai bughoh hoolah. Di ka yun k'ut bulh hóonsol? Ntintselh!”

⁸'Ink'ez 'utni, ‘Moodih white k'an naodezulh zeh buts'un hachaoozí'aih. K'at bunat naooteskalh 'ink'ez buggha soo ha'niyeh, 'i butaíduteslelh. ⁹'Et soo bumai whúzdli t'eh, 'et soo' hoont'ah. 'Et ndúchainil t'eh, 'et sih ntooselh.”

Ts'eketi, 'en Satan yulghel

¹⁰'Aw 'et dzin nats'ulyis 'et 'ilhunuh Lizwif luglez 'et whubodulh'eh. ¹¹Khunyaz 'et 'ilhunuh ts'eke lanezi 'onus 'at lkh'udit naoodezut (18) 'et ntsi' nududeh, 'i lait'ah yulhtsi hoh 'en yudinda. 'Et huwa nachaneti 'ink'ez dich'oh 'aw nduk na'ootneh ghaít'ah. ¹²Jesus yutelh'en ibulh, yuka hunih 'ink'ez 'anih yúlhni, 'ink'ez ndi yúlhni, “Ts'eke lait'ah 'aw 'et mba whulaoodetnik!” ¹³'Et yuk'edilnik 'ink'ez 'ahoh lkh'unadesduki 'ink'ez Yak'usda dálhti.

¹⁴'Et nats'ulyis dzin 'et Jesus ndun ts'eke soo na'yinla, 'et hukwa ndun Lizwif luglez whumoodih hunílch'e. 'Ink'ez 'ilhohuwezdél, 'en ndobúlhni, “Lkh'utat dzin (6) 'et dune 'uhoot'en huba' hoont'ah. 'Et huwa 'uts'ut'en dzin 'aw 'et zeh soo na'nohohooleh huba' hoont'ah. 'Et nats'ulyiz dzin 'et hubacha'hoot'ah.”

¹⁵'Et neMoodihti ndi yúlhni, “Nyun dune nalh duba naindzoo 'unint'ah! 'Alha nuhwheni ilhughun ahli hoh nats'ulyis dzin nuhmusdus dune, k'us nuhmuyool teh musdus bakoo hundelhúya, 'et lkh'unadúh'uk 'ink'ez too k'ez toolhdlooh ghaít'ah ih? ¹⁶Ndun ts'eke 'ilhunuh Abraham yuts'u haínzut 'ink'ez Satan lanezi 'onus 'at lkh'udit (18) naoodezulh hoh yulghel. Soo cho howu nuni nahzut! 'Alha nats'ulyis dzin 'et 'aw buk'una'óot'uk ghaít'ah hoh ih 'udahni?”

¹⁷'Et Jesus ndi khunek 'et ndudáni hoh yuch'a detni, 'en ts'iyawh hooya huzdli. 'Ink'ez 'onghunnah lhanah 'en hubugha hoonzoo tune'ust'en 'et huwa honélhnik.

Haníyeh, 'i mustard hiyúlhni, 'i bugha whúts'odul'eh

¹⁸'Et Jesus ndobúlhni, “Yak'usda hubudayi cho unli, 'et nts'ena'a nuhwhuba dahoont'ah? 'Ink'ez di bulh simba nuhwhuba nduwhúlt'ah nahzun? ¹⁹Ndez na'a nduhoont'ah, ndi mai nintsolyaz butse, 'i mustard hiyulhni, 'i k'una'a 'uhoont'ah. 'I dune yunílchokw 'ink'ez ha'neyeh whuyína'aih 'ink'ez haneyih. 'Ink'ez duchun cho ulhíh. 'Et dut'aiyaz buzooschum tah 'ut'o nilih.”

Yak'usda bukúne'whut'en 'et, lhes ntuldoh, 'i ndult'ah

²⁰ 'Ink'ez doochah ndobúlhni, “Nts'ena'a simba whunwhunoolhtun Yak'usda bukúne'whut'en? Ndez na'a Yak'usda bukúne'whut'en 'et. ²¹ Lhes ntuldoh, 'i dunt'ah. Ndai ts'eke yílhchukw 'ink'ez lhes nudúdzaih, 'i ta tsetsai be yúnde'oolhdzih, 'i dezbun. 'I ntuldoh, 'i bulh 'ilho be yandzai, 'ink'ez yunelhlhus. 'Et hukw'elh'az 'udun ninínkai hoh untelhúdo.”

Hoondot ndati hukwa 'óohneh

²² 'Et hukw'elh'az Jesus Jerusalem whuz tezya. 'Ink'ez keyah whuti 'ink'ez keyah whuyaz 'et dune hoh uyalh 'ink'ez dune hoodulh'eh. ²³ 'Et 'ilhunuh ndi yúlhni, “Nemoodihti bulunah zeh ih hudutejih?” 'Ink'ez Jesus ndobúlhni, ²⁴ “Hoondot ndati hukwa 'óohneh. 'Et ndun whudúsní lhanah 'et ndati dahátedulh hukwa'huntezilh, 'et whunts'ih 'aw 'uhooneh ghaít'ah. ²⁵ 'Et 'ilho bukoo whumoodih didinya 'ink'ez ndati dána'dentan, 'et nuhwheni 'az nudelhúya 'ink'ez ndati whudulhghalh 'ink'ez 'udahni, ‘Moodihti, moodihti neba dá'dutentih!’ 'Et 'un whudóoni, ‘Aw nt'enohwhunuzúszun nts'ez de háhdel.’

²⁶ 'Ink'ez 'udooohni, ‘Nyulh 'uts'u'alh 'ink'ez nyulh 'úts'utnai. 'Ink'ez nekeyah whuti 'et da whuneoodilh'e inle.’

²⁷ 'Et whunts'ih 'udóoni, ‘Nuhwhudusni, nuhwheni 'ink'ez nts'ez de háhdel 'aw t'enowhunuzúszun. Sch'a nasáhdelh! Nuhwheni ts'iyawh tink'us ne'zajt'en!’

²⁸ Abraham, Isaac, Jacob, 'ink'ez nus whunilh'en, 'en ts'iyawh, ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et hudutélt's'ilh 'et hubunoolh'en. 'Et whunts'ih nuhwheni tinanohonilhdel. 'Et tehtso 'ink'ez nuhghoo lhedultelhk'us. ²⁹ 'Ink'ez lhanah ndaz de, nus de, nyaz de 'ink'ez nts'iz de, whuz de hahutedulh 'et ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et nátl'ahudutelts'ilh 'uhute'alh ka. ³⁰ 'Et ndóohoont'ah, bulunah 'udechoo hinli, 'en 'udek'ah hutele. 'Ink'ez bulunah 'udek'ah hinli, 'en 'udechoo hinli nahutedleh.”

³¹ 'Et dzin zeh bulunah Pharisee, 'en Jesus highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Naindahl 'ink'ez njan whuch'a nasindaih. Herod nyutuzelghelhl hukwa'ninzun!”

³² 'Ink'ez ndobúlhni, “Ndun 'uyoo nanguz 'en sba dóohni, ‘Sih soo zolhts'ai! K'an dzin 'ink'ez bunt'ah chah ntsi' nududeh, 'i dune ch'a

hanánusyukw 'ink'ez dune soo ná'ulh'en, 'ink'ez whulh tat dzin 'et hukwa whusáya 'et lhaoodúlya tesdle.' ³³ 'Et whunts'ih k'an dzin, bunt'ah dzin, 'ink'ez 'om bun dzin kedutooszit huba' hoont'ah. 'Alha' hoont'ah, 'aw nus whunilh'en, 'en 'aw keyah Jerusalem whu'az daóotsah huba cha'hóot'ah.”

Jerusalem whut'en, 'en hubugha Jesus budzi nduda suli

³⁴ “Nuhwheni Jerusalem whaht'en, Jerusalem whut'en, nuhwheni aht'en nus whunilh'en, 'en ahghan. 'Ink'ez ndunnah nuhts'uh whel'a, 'en chah tse be hubahghan. Dant'ah ligok duduzkeh dut'a bugha hubudelhts'i, whuz na'a nuhwheni chah dáwhultsuk hoh 'ilhunanohwutésdlelh hukwa'nuszun, 'et whunts'ih 'aw hukwa cha'náhzun. ³⁵ Soo cho whunulh'en, 'aw 'et nuhwheni Jerusalem whut'en nuhkeyah 'aw hoonli hoolah suli hoh nuhwhuba 'et nenáwhults'ut, 'et whuz na'a Yak'usda nuhladutetnih. 'Ink'ez 'alha 'un whudúzni, ndet whusawhútelts'ulh, 'et hoh t'eh 'et ndudútehnilh, 'Ndun Moodihti boozi be whusateyalh, 'en degha nus hoonzoo bugha whults'ut.' 'Et ndudútehnilh 'et whutsuh, 'aw sooh'en ghaít'ah.”

Nats'ulyis dzin, 'et Jesus nduda soo ná'yinla

14 'Aw 'et 'ilhut dzin 'ilhunuh Pharisee bumoodih bukoo, 'et nats'ulyis dzin, 'et Jesus lhes natet'alh ka daníya. 'Et soo ts'ih hinilh'en. ² 'Et khunyaz 'ilhunuh dune buyust'e tah too whudezbun suli, 'et hukw'énduda, 'en Jesus yubut suyin. ³ 'Ink'ez Jesus ndunnah Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'ink'ez Pharisee, 'en chah ndobúlhni, “Et neba ts'ah'un 'uhoont'ah ih nats'ulyis dzin dune soo na'ts'oolh'en?” ⁴ 'Et ts'iyawh t'ehudusnih. 'Ink'ez ndun dune yílhchoot 'ink'ez soo na'yinla, 'ink'ez yulanadetnik.

⁵ 'Et ndobúlhni, “Ndunnah 'int'ah nuhtah muyool 'ut'i k'us bumusdus dune tsak'et 'alts'ut t'eh, 'aw nats'ulyis dzin 'uhoont'ah 'et huwa ih 'ahoh 'aw hanáchahitelhtel nahzun ih?” ⁶ Njan 'et hubugha huboodulhkut, 'aw whe' hudooni hooyal ghaít'ah.

Dune ncha unli tehleh, 'et hukwa'ooht'en gunih

⁷Ndunnah hubugha nusja k'us hoonzoo 'utahahódet'ai 'ink'ez hubunilh'en ho' hut'en. 'Et huwa whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndutni, ⁸“Nts'e dune lhghu tekelh ts'ih nuhghu nusja t'eh, k'us hoonzoo teh natl'adoohdalh gunih. Dooka nohghan do 'int'ah tulih highu nóya. ⁹'Et t'eh ndun nuhghu nuseya, 'en 'un yudooni, ‘Sinda 'et ndun 'et butl'ahóo'aih.’ 'Ink'ez 'et hooya sinli hoh dega nus 'on yuk 'et nanátl'adondalh. ¹⁰'Et whunts'ih nts'e nuhghu nuhúzya whuz toohya 'ink'ez 'ants'ih ndati wheghah nátl'adondalh. 'Et t'eh ndun nuhghu nusiya 'en tulih 'un whudóoni, ‘Sulh dune soo hoonzoo 'et natl'adindaih.’ 'Et ndunnah kw'uzdai k'ut nyulh hudelhts'i, 'en nyahudóolhti. ¹¹Soo cho whunulh'en, ndan ncha na'dudil'i, 'en hooya tele. 'Ink'ez ndan te'dudil'en, 'en ncha hiyoolhtsilh.”

¹²Ndun yughu nusiya, 'en Jesus ndi yúlhni, “Ndet dzetniz k'us hulgha huwa' tan'alh t'eh, khun teh nyulh dunekah, k'us nyulhutsinkah, k'us nyulhtuskah, k'us nghah whut'i ndunnah soode'a 'int'ah, 'en ts'iyawh hubughunónya gunih. 'En hubughunusinya t'eh, 'en tulih nghu nunáhooda hoh mba k'elhla whutele. ¹³'Et whunts'ih huwa' tan'alh t'eh, 'et ndan tehel'en, 'ink'ez dzuh nuhudelh, 'ink'ez hubuyust'e hubodi'ai, 'ink'ez chawhés'en chah, 'en ndunt'ah, 'en zeh hubughunonya. ¹⁴'Et nyun dega nus hoonzoo nyulh 'úhoneh. 'En 'aw mba k'elhla huhoollhtsilh ghaít'ah. 'Ink'ez nk'et'ah dune tsah'un 'int'ah, 'en dináhudidel t'eh, 'et sih mba k'elhla whuteleh 'et huwa.”

'Udechoo hubughunusiya, ndunnah 'awundooh hutni, 'aw 'ilhunuh whunts'ih ndi tet'alh 'aw chahítesyil

¹⁵'Et 'ilhunuh dune kw'uzdai k'ut yulh usda, 'en yudants'o, 'en ndi yúlhni, “Ndet Yak'usda hubudayi cho unli, ndunnah 'en 'uha'alh, 'en dega nus hoonzoo hubugha whutelts'ulh!”

¹⁶'Ink'ez Jesus ndi yúlhni, “'Ilhunuh dune hulgha hooncha hoh huwa' ni'ai. 'Ink'ez lhanah ghu nusiya. ¹⁷'Et hulgha na'hutet'alh dude 'ulhna yálh'a 'ink'ez ndunnah hubughunusja ndo budóoni, ‘Aw 'et ts'iyai lhadúja, dez ahdulh!’

¹⁸ Ts'iyawh 'ilhunah hinli hoh 'aonilhka 'aw 'uhooneh ghaít'ah hutni. 'Et 'udechoo njan ndutni, 'Si yun oket 'ink'ez whuz tesyalh whuntelh'ilh ka, 'et huwa 'aw oosneh ghaít'ah suba dóni.'

¹⁹ 'Et 'uyoon dune 'en chah njan ndutni, 'Skwunlai musdus dune lhuzih ndelhúya oket. 'Ink'ez nantelhú'ilh dant'ah simba, 'et huwa 'aw oosneh ghaít'ah suba doni.'

²⁰ 'Uyoon chah 'et ndutni, 'K'an zeh 'at ust'i 'et huwa 'aw whuz toosya ghaít'ah.'

²¹ 'Et hoh 'ulhna yughu nanja 'ink'ez dumoodih 'en hubugha ts'iyawh ndi yúlhni. 'Ink'ez ndun bukoo whumoodih 'aw 'et hunilch'e 'ink'ez dude 'ulhna ndi yúlhni, 'Soo 'a tsih! Keyah whuti ts'ih inyalh 'ink'ez ti wheyaz ndulhcho hoh ninya 'ink'ez tehel'en, dzuh nuhudelh, chahuwhés'en, 'ink'ez hubuyust'e hubodinla chah, 'en ts'iyawh whusaoobonlelh!' 'Ink'ez wheyálh'a.

²² 'Ulhna whusanája 'ink'ez 'utni, 'Sumoodih nts'ena'a 'udini, hukw'una'a 'usja, 'et whunts'ih 'awhuz hooncha whuz'ai.'

²³ 'Ink'ez moodih dude 'ulhna ndi yúlhni, 'Aw 'et ti whucho ts'un inyalh 'ink'ez ti whuyaz ts'un chah inyalh 'ink'ez dune ts'iyawh dez hutoodelh hukwa'bilh'en, sukoo whudoobun ka. ²⁴ 'Alha' dusni hoh nyudusni, ndunnah 'udechoo hubughunusíya, 'aw 'ilhunuh whunts'ih ndi tet'alh, 'i 'aw chahítesyil.'"

Nuhwheni nuhtah 'ilhunah ahli hoh ts'iyai aht'i, 'i 'aw bulachaduzahnik t'eh, 'aw sugha hoodul'eh wahle ghaít'ah

²⁵ 'Et lhanah 'ilhohuwezdel hiyulh tezdel. 'Et hubuts'unalhú'a 'ink'ez ndobúlhni, ²⁶ "Ndan suts'u teyalh se'ut'en k'ah 'uwhutelh'ilh 'ink'ez bu'abá, bu'ama, bu'at, buzkehkah, dulhutsinkah, 'ink'ez dulhtuskah, 'alha 'ink'ez dich'oh hoh yinkak usda chah, ndi njan ts'iyawh si sugha whuladetnik t'eh, 'en 'aw sugha hoodol'eh wule ghaít'ah. ²⁷ 'Ink'ez chah ndan bulhdulalhgus chaidestil 'ink'ez suntezya, 'en 'aw sugha hoodol'e wule ghaít'ah.

²⁸ Soo cho whunulh'en, ndan 'int'ah nuhtah, 'en whedi'a, 'i 'itelilh t'eh, 'en 'udechoo nátl'adeda 'ink'ez daneltsuk whutele neooni'ai, 'i bé lhaoodutenilh. ²⁹ Dooka 'aw nduchaínil t'eh, 'ink'ez koo buk'uwhuz'ai inla, 'et 'aw soo unelts'uk ye lhaoodutelilh, 'i chayít'ih t'eh, 'et ndunnah

whuhunilh'en, ts'iyawh highu tedloh. ³⁰'Ink'ez 'uhudooni, 'Ndun dune whedi'a, 'i whe'yuninle 'ink'ez 'aw lhai dooleh ghaít'ah!'

³¹K'us ndan hubudayi cho 'utenilh 'uyoon hubudayi cho bulh lhuhutedúghan hukwa'ntezilh. 'Alha 'udechoo nátl'adeda 'ink'ez hukw'ununi noolhdzut datenilh. 'Et soo tulih 10,000 budune, 'en be ndun 'uyoon hubudayi cho 'en 20,000 lhahudughan, 'en soo tulih ndunnah 10,000 be hubududóoya. ³²'Et k'us ndan 'uyoon hubudayi cho 'en 'awhuz nilhdza 'az de hédulh hoh, 'et khunek yuba na'a yuts'u whébahalh'a, nts'ena'a simba ts'ah'un nenáhoho'alh 'et huwa. ³³'Et huwa nuhwheni nuhtah 'ilhunah ahli hoh, ts'iyai aht'i, 'i 'aw bulachaduzahnik t'eh, 'aw sugha hoodul'eh wahle ghaít'ah.

Lusel buzachahóolki t'eh, 'aw hoonli huba cha'íldzooch ho' 'int'ah

³⁴Lusel 'i unzoo ho' 'int'ah. 'Et whunts'ih 'aw buzachahóolki sulí t'eh, nts'ena'a simba doochah buzachahóolki naoodle? ³⁵Lusel buzachahóolki t'eh, 'aw hoonliyaz huba cha'íldzooch ho' 'int'ah. 'Aw yun ba whunts'ih cha'íldzooch. 'Ink'ez 'aw musdus ndálya 'et whunts'ih huba cha'íldzooch ho' 'int'ah. 'I 'ants'ih dune ti híyulhkuk huba 'int'ah. Ndan hubudzo hooni hiyoozólhts'a huba' hoont'ah!"

Sheep tinch'a ninya

15 'Aw 'et ndunnah sooneya 'ilhunaoonughés'aih 'ink'ez lubeshi 'uhulh'en, 'en chah ts'iyawh Jesus hiyootuzélhts'ilh ka highu nendel. ²'Ink'ez ndunnah Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz chah highu yawhenilhtuk hoh njan nduhútni, "Nulh'en ndun dune 'en lubeshi 'uhulh'en, 'en hubulh ne'ut'en 'ink'ez hubulh 'á'alh chah 'ut'en."

³'Et huwa bugha whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndutni, ⁴"Ndan 'int'ah nuhtah dune 'en sheep 100 ut'i hoh 'ilhuk'i tinta ninya. 'Aw 99 'en chuntah 'aw 'et níbuninla 'ink'ez 'ilhunuh tinta inilhti, 'en naitélhtelh whuts'un yukunúta? ⁵'Ink'ez ndet nayilhti hoh duwus k'eyilhti 'ink'ez hootét'i. ⁶'Et hoh da bukoo ts'ih lhgha nadija, budunekah 'ink'ez hubeghah huwhut'i, 'en ts'iyawh 'anih hubudani 'ink'ez ndobúlhni, 'Sulh hoonah'ti. Ndun se'usheepyz tinch'a nilhti inle, 'en nailhti!' ⁷'Et ndun

whudusni, whuz na'a zeh ndan 'ilhunuh dune lubeshi whuch'a bubeni nahundunez'ai, 'en 99 ts'ah'un 'int'ah, 'en 'uda dulubeshi ch'a hubeni nahundunezdla. 'Et whunts'ih ndan 'ilhunuh dune 'en bugha nduk yak'uz hudelhts'i, 'en huba nus 'onus nus howun télhnik.”

⁸“Et doochah zeh 'ilhunuh ts'eke lanezi silver ut'i 'ink'ez lhuk'i tinch'a iné'ai. 'Aw 'et too dezk'un nadulhk'an 'ink'ez bukoo t'nawhulhtsas, 'ink'ez nayunté'alh whuts'un yukunúta. ⁹'Ink'ez ndet nainí'ai t'eh budusnekah 'ink'ez bughah huwhut'i, 'en 'ilho 'anih hubudani 'ink'ez hubudútenilh, 'Sulh hóonaht'i! Ndi sooneya lhuk'i tinch'a ne'ai, 'i naní'ai!’ ¹⁰Whuz na'a zeh 'un whudúsni, 'ilhunuh lubeshi 'ulh'en bubeni nahundunez'ai t'eh, 'et sih Yak'usda hubulizas, 'en ts'iyawh huwhun télhnik.”

'Ilhunuh tintalts'ut inle 'aw 'et nailti

¹¹Jesus 'et 'utni, “'Ilhunuh dune, nanah buye' hooni. ¹²'Udek'ah 'et bu'abá ndiyulhni, 'Abá ndai suba naootándzilh, 'i k'an ts'iyawh st'l'ainle.' 'Et ndun be'abá ndai buye' buba nayootedzilh, 'i ts'iyawh huba lkh'éyanla.

¹³'Et hukw'elh'az 'aw lhat dzin chailah, 'et 'udek'ah yugha ininla, 'i ts'iyawh soo nininla. 'Ink'ez keyah nilhdza ts'ih whinya. 'Et whuz ninya hoh ndai yít'i, 'i ts'iyawh tinta' yunilh'en 'ink'ez hoolah yulhtsi. ¹⁴Hoh da 'et ndai yuts'u yoozi, 'i ts'iyawh hoolah yulhtsi hoh, 'et nyoh yun k'ut dai cho whúzdli. 'Ink'ez ndun chilh ts'iyai, 'i ye ndunidzit suli. ¹⁵'Et 'ilhunuh dune 'et yun ut'i, 'en 'ut'en yugha ní'ai. 'Ink'ez hanulhyeh ts'ih wheyálh'a, 'et goso ghá' te'aih ka. ¹⁶'Et buye'élts'ul k'et 'et ndunínzun, ndi goso yu'alh, 'i úncha us'alh, ninzun. 'Et whunts'ih 'aw dune yugha cha'us'aih.

¹⁷'Et beni bugha nadelts'ut li'uja 'ink'ez 'utni, 'Dahúneltsuk se'abá ba 'uhut'en hiya'alh, 'i huba nus unelts'uk, 'ink'ez si njan lhe'ust'ah! 'Aw 'et dai súzulhghe! ¹⁸Dinadoosja 'ink'ez se'abá buts'unátoosja 'ink'ez njan ndudóosni, su'abá yak'uz whudulhyah chah lubeshi usdla 'ink'ez nyun mbut chah. ¹⁹'Aw 'onus 'at suye' sudutenilh huba soo cha'lhúdzoo. 'Et huwa ndunnah mba 'uhut'en k'una'a 'usolhdzin.' ²⁰'Aw 'et be'abá ts'un natesja. 'Awhuz yoo'az de nádalh, be'abá yutelh'en hoh 'ahoh yugha te'nanzin. Yududelhgai 'ink'ez buye' bushih be na'yilchoot 'ink'ez naindunants'ooz.

²¹ 'Ink'ez buye' ndi yúlhni, 'Se'abá yak'uz whudulhyah 'ink'ez nyun nyunalh chah lubeshi usdla. 'Aw 'onus 'at nye' sudutánilh huba soo cha'lhúdzooh.'

²² 'Et whunts'ih be'abá be 'ustl'en hubuts'un 'et ndutni, 'Naih degha nus unzoo, 'i whusaoohlchoos 'ink'ez be sóo naidahleh, lande'ai bula nidah'aih 'ink'ez kegwun chah beyúlhes. ²³ 'Ink'ez musdusyaz nilhúk'a, 'i ulhchoot 'ink'ez nasulhge! 'Et 'uts'oo'alh 'ink'ez ts'onóolhnik. ²⁴ Suye' dazsai inle 'ink'ez k'an nakhítna li'hoont'ah. Tintanilhiti inle, 'ink'ez k'an nailhti.' 'Aw 'et ts'iyannah hiyulh whunélnik.

²⁵ 'Et buye', 'udetsah whudelhdzulh, 'en ha'níyeh ts'ih 'ut'en. 'Et koo ts'ih natesja. 'Aw 'et wheghah nadalh hoh 'et shun chah 'ink'ez hanudaih 'et whuduzts'ai. ²⁶ 'Ink'ez 'ilhunuh 'uski ye 'ulhna 'anih yulhni 'ink'ez yoodulhkut, 'Dawhutni ho' whutni?' ²⁷ 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Nyulhutsin whusanája. Soo 'int'ah 'ink'ez dáchait'ah hoh whusanája. 'Et huwa nye'abá musdusyaz nilhk'a, 'i naselhghi.'

²⁸ 'Et whunts'ih bulhutsin 'udetsah hunilch'e. 'Ink'ez 'aw koo ts'ih nátooja hukwa cha'nizun. 'Et be'abá tenínya 'ink'ez yughu tedudlih. ²⁹ 'Ink'ez be'abá ndi yúlhni, 'Nilh'en lhe'whuldzuh mba 'ust'en. 'Ink'ez 'aw nghunek lhuk'i whunts'ih k'uchásyus. 'Et whunts'ih 'aw sheepyaz whunts'ih sugha chailhtel sulh dunekah hubulh whúnoolhnik ka. ³⁰ 'Et whunts'ih ndun nye', 'en, ndai bugha íni'ai, 'i ts'ekoo 'uhul'en, 'en buk'uz ts'iyai, 'i yulhtsi 'ink'ez musdusyaz nilhúk'a, 'i buba naizélnghi!'

³¹ 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Suye' 'ahoolhyez sulh 'ínt'ah. 'Ink'ez ndai ust'i, 'i ts'iyawh nyun nye'ildzun 'int'ah. ³² 'Et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah ts'onóolhnik 'ink'ez ts'ohót'i huba' hoont'ah. Nyulhutsin dazsai inle, 'en nakhitna. Tintalts'ut inle, 'aw 'et nailhti.'"

'Aw Yak'usda chah 'ink'ez sooneya chah ba 'ont'en ghaít'ah

16 'Ink'ez 'et chah yugha hoodul'eh, 'en ndobúlhni, "'Ilhunuh dune soode'a 'int'ah, 'en bukoo whumoodih unli. 'Et 'uyoon 'uhiyulhni, 'Nkoo whumoodih ndai int'i, 'i tinta'inílh'en.' ² 'Et 'anih yudani 'ink'ez ndi yúlhni, 'Daja hutni nyulh udusts'o? Nts'ena'a sukoo whumoodih inli, 'et ts'iyawh suba 'uk'e'ónges. 'Aw 'et sukoo whumoodih inli 'ustl'e' 'inja ho' hoont'ah!'

³'Et ndun bukoo whumoodih inle dich'oh na'dudutni, 'Daoosneh simba? Sumoodih 'aw 'et se'ut'en sughu nayílchoot. 'Aw soo cha'lhútus yun whuteskaih whuba. 'Ink'ez da'dutelhúne chah hukwayá usdli. ⁴Daténelh howu nuni nuszut. Ndet se'ut'en njan tintani'ai t'eh, dune bukoo ts'ih soo dasuhoolhtelh.'

⁵'Et ndunnah bumoodih 'ilhunah hinli hoh hubuts'ún 'ít'i, ts'iyawh 'anih hubudáni. 'Ink'ez 'udechoo 'en yoodulhkut, 'Sumoodih daneltsuk buts'un int'i?'

⁶'Et ndi yúlhni, 'Khe 100 bundé'oolhdzai, 'i.' 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Soo 'a natl'adindaih 'ink'ez bé nts'uh whuz'ai, 'i 50 zeh 'uk'e'inges!'

⁷'Et 'ilhunuh chah ndi yúlhni, 'Nyun do, daneltsuk buts'ún int'i?' 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Tl'o mai 100 bundé'oolhdzai, 'i.' 'Et ndi yúlhni, 'Bé nts'uh whuz'ai, 'i 80 zeh 'uk'e'inges!'

⁸Ndun ts'ah'un cha'it'ah bukoo whumoodih, tube 'uyoo unli hoh 'uja. 'Et ndi yúlhni bumoodih, 'Aw soo ts'ah'un na'a cha'inil, 'et whunts'ih 'uyoo inli hoh 'inja!'" 'Et Jesus ndobúlhni, "Ndez na'a njan nduhoont'ah, ndunnah huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en 'uyoo hinli 'int'ah 'ink'ez ndunnah Yak'usda ba be whét'en hinli, 'en huba nus 'uyoo hinli. ⁹'Ink'ez ndun whudusni, ndi sooneya, 'i be dulh dunekah nahultsih. 'Ink'ez datéhtsah t'eh, 'et sih, 'ilhuz 'uhoont'ah ts'ih, whuz danánhohoolelh.

¹⁰Ndai 'aw hoonli chahóolah, 'et ts'ah'un ne'whulh'en t'eh, ndai hooncha 'et chah ts'ah'un ne'whutelh'en. 'Et ndan hoontsolyaz be tink'us 'int'ah, 'en hooncha whuz na'a zeh 'et ndutet'ilh. ¹¹'Et huwa ndi sooneya, 'i be ts'ah'un nucha'zaht'en t'eh, nts'ena'a simba ndai be soode'a 'uhoont'ah, 'i nuhtl'ayóo'alh? ¹²'Et nuhwheni ndai 'uyoon be'ildzun 'i be ts'ah'un cha'áhnal t'eh, 'et ndan simba óoneh ndi nuhbe'ildzun unli, 'i nuhtl'ayóo'alh?

¹³'Aw 'ilhunuh 'ustl'en 'en 'aw nanah moodih ba né'oot'en ghaít'ah. 'Et 'ilhunuh 'en yuts'u dutetnik 'ink'ez 'ilhunuh yuk'etesi'. K'us 'ilhunuh yuk'úne'tet'en 'ink'ez 'ilhunuh yuch'a dútetni. 'Aw Yak'usda k'une'int'en 'ink'ez sooneya chah k'une'ont'en ghaít'ah."

Ndai dune ba dezti, 'i Yak'usda yuts'udutnik ho' 'int'ah

¹⁴'Et ndunnah Pharisee, 'en sooneya huba dezti 'uhint'ah. 'En chah soo nts'ena'a daja ni ts'iyawh hidants'o, 'ink'ez highudloh. ¹⁵'Et ndobúlhni,

“Nuhwheni ndez na'a njan daht'ah. Dune tah nuhwhenich'oh soo ts'ah'un 'int'ah na'dudulhú'i, 'et whunts'ih Yak'usda nuhdzi dant'ah ts'iyawh soo ts'ah'un nt'eeoninzun. Ndai dune ba dezti, 'i Yak'usda yuts'udutnik ho' 'int'ah.

¹⁶ Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah ndet whuts'un John dune too be 'ulh'en khuna da, 'et whuts'un dune hik'une'oot'en huba' hoont'ah. 'Et whuts'un whudutezut ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et hubugha khunek unzoo, 'i dune hiye yalhtuk. 'Ink'ez ts'iyannah 'et whuz na'a húkwa' hut'en. ¹⁷ 'Et tube howa whulna hoh nduk yat'ah 'ink'ez ndi yun chah hoolah whutele. 'Et whunts'ih njan Moses be' dustl'us k'ut dega nus hoontsolyaz hukw'e'éduguz, 'et 'onus nus howa whulna hoh hoolah whutele.

¹⁸ 'Et ndan dune bu'at 'ustl'e' 'inla 'ink'ez 'uyoon ts'eke ghu nasda t'eh, ndun dune 'en lubeshi 'ulh'en. 'Ink'ez ndun ts'eke duki ch'a nasja 'ink'ez 'uyoon dune ghu nasda t'eh, ndun dune 'en chah lubeshi 'ulh'en ho' 'int'ah.”

Lazarus 'ink'ez dune soode'a, 'i

¹⁹ “Aw 'et 'ilhunuh dune soode'a 'int'ah, 'en naih dulk'un, dezti, 'ink'ez laiyin dezti, 'i chah, ye dune unli. Dzin totsuk unzoo, 'i zeh yu'alh, ²⁰ 'ink'ez 'ilhunuh dune tel'en, 'en Lazarus hiyulhni, 'en buyust'e 'et ndulhcho hoh buka whulhjut. 'Ink'ez ndun dune soode'a 'int'ah, 'en bughudati 'et hiyulhti. ²¹ Ndun soode'a bukw'uzdai k'ut wheghakat, 'i uncha us'alh ninzun. Lhikah 'en whunts'ih highuh nilgok hoh hika k'et whúdlat.

²² 'Et ndun dune tel'en dazsai. 'Ink'ez lizas, 'en Abraham zih nihinílhti. 'Ink'ez ndun soode'a 'int'ah chah dazsai. 'Ink'ez wheyih hiyalhti. ²³ 'Et ndun 'en yaidla tah usda 'ink'ez tube dzuh nuzut. 'Et nduk yutá'en hoh nilhdza 'et Lazarus, Abraham yuzih usda hoh hubutelh'en. ²⁴ 'Et tube soo cho yuts'u hahuyih 'ink'ez 'uyulhni, 'Se'abá, Abraham, sugha te'nonzeh! Lazarus 'en suts'ilh'alh! 'Astl'iyaz dulasegek be toot nudoolnih 'ink'ez 'i be sutsoola k'ut nawhunoolhtsul, 'i be nanoosdúk'as! Ndi kwun 'i be dzuh nuszut!' yulhni.

²⁵ 'Et whunts'ih Abraham ndi yúlhni, 'Suye' yinkak sinda da whunailnih ih? Ts'iyaintsuk unzoo, 'i nghánkat. 'Et whunts'ih Lazarus ntsi' zeh bughankat. 'Ink'ez 'aw 'et 'en hoonzoo bughá whulsts'ut, 'ink'ez nyun k'an

dzuh ninzut. ²⁶ 'Ink'ez 'aw 'et zeh ilah, nyun 'ink'ez nuwheni nuhwhéguz tube nadalhdzat ho' hoont'ah. 'Et huwa njan whuts'un 'aw nts'ó tooya ghaít'ah k'us nyun nts'un ts'ih whuts'un chah 'aw dez hutooya ghaít'ah.'

²⁷ 'Et ndi yúlhni, 'Se'abá Abraham nts'u tedusdli, Lazarus 'en se'abá bukoo ts'ih ilh'alh. ²⁸ Skwunlanah sulhutsinkah hooni. Khun teh khunek hubugha óo'alh. Dooka sih njan dune dzuh nudeh ts'ih hutoodelh.'

²⁹ 'Et Abraham ndi yúlhni, 'Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah hit'i. 'I hiyoozólhts'a da.'

³⁰ 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Awundooh se'abá Abraham. 'Et 'ilhunuh yaidla tah ts'ih hanája 'ink'ez hubuts'utezya t'eh, 'et huwa lubeshi whuch'a hubeni nahodunooleh.'

³¹ 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah, daja ni 'aw hiyoozólhts'a hukwa cha'hunízun t'eh, 'et nts'ena'a 'ilhunuh dazsai yaidla tuz hanaja t'eh, 'en whunts'ih 'aw hubeni 'uts'un ná'yooleh ghaít'ah.'"

Ndun dune tink'us nehúnilht'uk, 'en bugha 'et nduwhut'en, 'et dawhultsi' buts'uwhélt'sulh

17 'Ink'ez Jesus yugha hoodul'eh 'et ndobúlhni, "Njan tink'us uznint'uk 'ahoolhyez 'et whuzdla ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndun dune bugha tink'us 'úwhut'en, 'en dawhultsi' buts'uwhélt'sulh. ² Ndunnah 'uskehyaz 'ink'ez ndun dune 'en bugha tink'us 'úhut'en suli t'eh, 'en dune tse cho hits'ilchun edinguz 'ink'ez soo takhulh tahíyano t'eh, 'et 'onus nus whutézoo. ³ 'Et huwa soo cho khahdli. 'Et nuhulhutsinkah nuhdulhyah 'uhuja t'eh, 'et hukwa'budóohtni. 'Et hubeni náhudunez'ai t'eh, 'et huba whunaoodoolhúnah.

⁴ 'Et 'ilhut dzin skwunlai 'onus at nankoh ndulhyah 'uja t'eh, 'et totsuk nghu nadaih 'ink'ez, 'Seni náhandune'ai,' nyúlhni t'eh buba whunaoodolnah."

Nts'oh dahooja whunts'ih, be 'alha' hoont'ah, 'i be neMoodihti buk'une'ts'oot'en

⁵ 'Ink'ez ndunnah whel'a, 'en neMoodihti 'uhiyúlhni, "Be néba 'alha' hoont'ah, 'i 'onus nus 'ultus neba ilhtsi."

⁶'Et neMoodihti ndobúlhni, “Degha nus haníyeh mai tseyaz, 'i mustard hiyulhni, 'et nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'et 'uwulcho t'eh, 'et njan duchun, 'i mulberry hiyulhni, 'et Yak'usda boodolhkut, ‘Ndi duchun bughih tubulh hanaílhch'oolh 'ink'ez nye bun cho k'ut 'et whuyuní'aih.’ 'Et Yak'usda nuhk'ah ts'ih 'ooneh.

⁷'Ink'ez nuhwheni nuhtah 'ilhunuh nuhwhe'ulhna unli. 'Et ndan 'en haníyeh k'et nawhulhch'ul k'us sheep ghunli. 'Et ndi hanúlhyeh k'us whuz de hanája. 'Et ndez na'a tulih 'udóoni, ‘Soo 'a! Natl'adindaih 'ink'ez na'int'alh!’⁸ 'Awundooh! K'us ndez na'a njan dudóoni, ‘Hulhgha natest'alh, 'i suba lhadinle, 'ink'ez soo cho soo nadíntneh! 'Ink'ez suba hukw'e'inle, bulh na'test'alh, 'i chah suba hukw'eínkaih. 'Ink'ez na'est'al hukw'el'h'az 'et na'ont'alh.’⁹ 'Et ndun be 'ulhna ndet yutl'ahonla 'et ts'iyaintsuk lhaoodinla. 'Et nduja 'et huwa ih suchanailya yudutenilh? 'Awundooh nuszun.¹⁰ 'Et whuz na'a zeh nuhwheni chah, ndet daóoht'en nuhwudani, 'et ts'iyawh lhaoodahla t'eh, 'et 'ink'ez njan dudutéhnilh, ‘Aw 'ilhun whunts'ih huba soo cha'ts'ilzooch. Daja nehutni, 'et zeh ne'ts'ut'en.”

Dune bukak whulhjut, buba 'alha' hoont'ah, 'i be soo ná'uja

¹¹'Aw 'et Jesus Jerusalem tezya hoh yun k'ut Samaria 'ink'ez yun k'ut Galilee chah wheguz lhuseya. ¹²'Et whuz uyalh hoh keyah whuyaz ninínya. 'Et lanezi ndulhcho hoh bukak whulhjut, 'i leprosy hiyúlhni, 'i be hunduda, hidudezdel. 'Ink'ez highu nilhdza nahudelhúya. ¹³'Et whuts'un hits'un hahuyih, “Jesus neMoodihti, neghate'ninzeh!”

¹⁴'Et Jesus hubunilh'en 'ink'ez ndobúlhni, “Náwhulnuk buts'un ahdulh.” 'Et 'awhuz whuz hédulh hoh soo na'huja.

¹⁵'Et 'ilhunuh soo na'uja t'ewhunanzin hoh 'et nuhundunezya. 'Et soo tube cho Yak'usda dálhti. ¹⁶'Et Jesus yubut yun 'et nacháneti, 'ink'ez lhk'uz teh suchanailya yulhni. 'En dune Samaria whut'en 'int'ah.

¹⁷'Et Jesus ndi yúlhni, “Lanezinah ih soo na'huja? Ndunnah lhuk'i hoolah lanezinah nts'e whehándel? ¹⁸'Et ndun 'udun keyah ts'ih hainya, 'en zeh whusanaja 'ink'ez Yak'usda suchanailya yulhni.” ¹⁹'Ink'ez Jesus ndi yúlhni, “Didinyih 'ink'ez naindadh. Mba 'alha' hoont'ah, 'i be soo na'inja.”

Nket'ah 'uwhutenilh Yak'usda hubudayi cho unli whusaóotelts'ulh

²⁰ 'Et bulunah Pharisee, 'en Jesus hiyoodulhkut, “Nket'ah 'uwhutenilh Yak'usda hubudayi cho unli whusaóotelts'ulh?” 'Et ndobúlhni, “Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw nts'ena'a whusaóotelts'ulh, 'et 'aw whunólh'en ghaít'ah. ²¹ 'Aw 'ilhunuh whunts'ih dooni ghaít'ah, 'Njan whunulh'en 'et 'uhoont'ah,' k'us, 'Nghah 'uhoont'ah.' 'Et Yak'usda hubudayi cho unli 'uda nohwhulh 'uhoont'ah ho' hoont'ah.”

²² 'Ink'ez 'et yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Et hoh dzin whusaóotekulh 'ink'ez yinkak dune ye', 'ilhut dzin whuteh'ilh hukwa'ntehzilh, 'et whunts'ih 'aw hooh'en ghaít'ah. ²³ 'Et 'onghunnah dune 'en ndun núhwhudooni, 'onus 'un whunulh'en!' k'us 'Njan whunulh'en!' Khun hubuts'utoohdelh gunih 'ink'ez hubun toohdelh gunih! ²⁴ Nts'ena'a ditnik kwun 'oolhges teh ndulhcho hoh bé wheóodiltsih, 'et whuz na'a zeh yinkak dune ye', budzin t'eh ndulhcho hoh ts'iyannah ba be hooduteltsilh. ²⁵ 'Et whunts'ih 'udechoo lhat hoh dzuh nutezut huba' hoont'ah. 'Ink'ez k'an whudzulh dune, 'en hikacha'unteszil.

²⁶ 'Et nts'ena'a Noah budzin whudezulh da, dahoont'ah inle, 'et whuz na'a zeh yinkak dune ye' dzin 'et ndo whútenilh. ²⁷ 'Et ts'iyannah 'uha'alh zeh 'uhut'en, 'ink'ez tahunutnai. Dune 'ink'ez ts'ekoo chah lhgho delhts'i. 'Ink'ez hoh da nts'ena'a Noah ts'i cho be ínya 'ink'ez too hadámbun, 'et ts'iyannah too hubanghan.

²⁸ 'Ink'ez ndun Lot 'en khuna da whuz na'a 'et ndúhooja. 'Et ts'iyannah 'uha'alh zeh 'uhut'en 'ink'ez tahunutnai. 'Oohooket 'ink'ez 'e'hooket. 'A'hunule 'ink'ez koo 'uhuwulh'en cha'hut'en. ²⁹ 'Et hoh da dzin Lot, 'en keyah Sodom huwhutni huwu whenaja hoh kwun 'ink'ez tse dez'kun, 'i ndus de yak'uz ts'ih naílhtan, 'ink'ez ts'iyawh hoolah hubulhtsi.

³⁰ 'Ink'ez ndet dzin 'uwhutenilh yinkak dune ye' be hóoduteltsilh, 'et whuz na'a ndótenilh. ³¹ 'Et hoh dzin, ndun dune bukoo hukw'ut nalyis hoh, 'en 'aw koo natooja 'ink'ez bukoo ts'ih ye 'int'ah, 'i 'aw nayóolchoot gunih. 'Et whuz na'a zeh ndun dune ha'niyeh k'et 'ut'en, 'en bukoo ts'ih 'aw ye 'int'ah, 'i yukunaóoda gunih. Khun 'uwhuténilh 'et huwa. ³² Lot, bu'at 'en bunalhúnih! ³³ Ndan dich'oh ye khuna, 'et 'ududoolyih hukwa'ut'en, 'en ye khuna, 'i tintaité'alh. 'Ink'ez ndan dich'oh ye khuna tinta ooní'ai t'eh, 'en 'udutelyih ho' 'int'ah. ³⁴ 'Et ndun whudusni ndez na'a njan nduwhútenilh, 'et 'ulh'ek nanah lhuk'i kw'usuti k'ut huztez.

'Ilhunuh 'en itélcholph, 'ink'ez 'ilhunuh 'aw 'et ndutét'ilh. ³⁵Nanah hite'alh, 'i hidunulhduz. 'Ilhunuh itélhcholph, 'ink'ez 'ilhunuh 'aw 'et ndutét'ilh.

³⁶Nanah, 'en haníyeh k'et 'uhut'en. 'Ilhunuh itélhcholph, 'ink'ez 'ilhunuh 'aw 'et ndutét'ilh.” ³⁷'Et hukwa hiyoodulhkut, “NeMoodihti nts'e 'udini?” 'Ink'ez ndobúlhni, “Ndet neyust'e sula, 'et sbalyan 'ilhowútuwédulh.”

Nuwheni 'ahoolhyez tenazdoodli 'ink'ez whulazdootnih gunih

18 'Et Jesus be whuts'odul'eh, 'i bugha ndobúlhni. 'Et ndez na'a whunehodulh'eh hoh njan ndutni, dune 'ahoolhyez tenazdoodli 'ink'ez 'et whulazdootnih gunih. ²'Et ndobúlhni, “Et 'ilhun keyah, 'et ndun nahéyelh, 'en 'aw Yak'usda yé chaniljut, 'ink'ez dune ba 'ants'ih 'int'ah. ³'Et keyah zeh 'ilhunuh tsandelh, 'en 'ahoolhyez yugheyih 'ink'ez ndi yúlhni, ‘Ndun such'a detni, dásinla suba ts'ah'un na'honleh!’

⁴'Et 'astl'iyaz whuts'un hoont'i hoh 'aw yoozólhts'a ghaít'ah. 'Et 'udek'elh'az na'dudútni, ‘Aw Yak'usda be chanuzulhújut 'ink'ez dune chah 'ants'ih suba hinli. ⁵'Et whunts'ih ndun tsandelh sdabe tesudule, 'et huwa buba ts'ah'un na'whutesdlih, dooka sih suk'a'doolhdzas!’”

⁶'Ink'ez neMoodihti ndobúlhni, “Ndun naheyelh ts'ah'un cha'ít'ah, daja ni oozélhts'ai. ⁷'Et whuz na'a zeh k'us ndan Yak'usda budune, dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh hits'utedudlih, 'ink'ez soo hubulh whulh'ai. 'Aw hiyoozólhts'ai ghait'ah nahzun ih? ⁸'Et 'un whudusni, 'a cho huba k'utetnilh! 'Et whunts'ih yinkak dune ye' ndi yun k'ut whusanája t'eh, soo ih dune buba 'alha' hoont'ah naootélelh?’”

Dahoont'ah huwa dune Yak'usda nalh ts'ah'un na'uja

⁹Bulunah ts'ah'un na'a 'ust'ah na'hundunúdzun, 'ink'ez 'onghunnah, 'en hintsi' hubunínzun. 'Et huwa Jesus 'en ndi nawhutnuk 'i be whúts'odul'eh 'i be 'ubulh yalhtuk hoh njan ndobúlhni, ¹⁰“Nanah dune Lizwif hubuluglez whucho tenahudutedli ka whuz wheha'az. 'Ilhunuh 'en Pharisee 'int'ah, 'ink'ez 'ilhunuh sooneya 'ilhunanowes'aih 'int'ah. ¹¹Ndun Pharisee 'en dich'oh siyin 'ink'ez tenadudli hoh njan ndutni, ‘Yak'usda suchanailya nyudusni. 'Aw 'uyoon dune dúlh nduchaust'ah. 'Uyoon 'en huwhilhtsi' sooneya be, 'en 'aw ts'ah'un cha'it'ahnah 'uhint'ah, 'ink'ez ts'ekoo k'us dune bulh t'inta' 'ut'ihnah. 'Ink'ez ndun sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en

whunts'ih bunduchalhút'ah. ¹² Hukw'enilhghel 'et totsuk nat sahá'delhuya. 'Ink'ez ndai suba k'elhla unli, 'i chah bulah, 10%, luglez huwas'aih,' ni Pharisee.

¹³ 'Et ndun sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en chah 'udun siyin. 'Aw nduk whunts'ih yutóo'en ghaít'ah 'ink'ez yuk nelhú'ai. 'Ink'ez budzi k'ut hoolhchis, 'Yak'usda sugha te'ninzeh! Lubeshi 'ulh'en 'ust'ah,' ni.”

¹⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndun whudusni ndun sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en Yak'usda nalh ts'ah'un na'uja hoh bukoo ts'ih nanja. 'Et 'ilhunuh 'aw nduchaínil. 'Et ndez na'a njan ndúhoont'ah, ndun duba nahúdzoo, 'en hooya yutelhtsilh. 'Ink'ez ndun yuk 'ududildzun, 'en Yak'usda nduk na'yutelilh.”

Jesus 'uskehyaz huba tenadudli

¹⁵ 'Aw 'et 'uskehyaznah highih hininla khun sih buk'edoolnih ka. 'Et yugha hoodul'eh honilh'en hoh, “Dah!” buhútni. ¹⁶ 'Et whunts'ih Jesus yugha hoodul'eh 'anih hubúlhni, “Whute 'uskehyaz suts'un toohdelh. Khun teh dah budoohni gunih. Ndunnah Yak'usda hubudayi cho unli whuz hudelhtsi, 'en ndunnah 'uskehyaz hubunduhúlt'ah ho' hint'ah. ¹⁷ Soo ts'ah'un 'alha 'ún whudusni, ndet Yak'usda hubudayi cho unli ts'ih, ndunnah Yak'usda hubudayi cho unli 'aw 'uskehyaz k'una'a chahuhóolhchulh t'eh, ndunnah 'aw whuz dahóoya ghaít'ah.”

Dune soode'a, 'en daténilh hoh 'ilhuz khutenalh whuch'a ootélhdoh

¹⁸ 'Aw 'et 'ilhunuh dune moodih uncha 'en Jesus yoodulhkut, “Dune hoodulh'eh unzoo, nts'ena'a datesnilh hoh 'ilhuz khutesnalh whuch'a ootélhdoh?”

¹⁹ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Di ka' sudini, nuszoo sudini? 'Aw 'ilhunuh unzoo hoolah. Yak'usda 'en zeh unzoo ho' 'int'ah. ²⁰ Ndaí Yak'usda khunek dune butl'aida'ai, 'i t'einizun. Khun teh ts'ekoo bulh tinta'ooht'en gunih. Dune soolhghelh gunih. 'Undunooh't'ih gunih. 'Uyoon ba hohts'it gunih. Nuhwhé'aba 'ink'ez nuhwe'ama bulh budóolhti.”

²¹ 'Et ndi yúlhni, “Nusol da whuts'un, ndi ts'iyawh buk'une'zúst'en.”

²² 'Et Jesus njan oozalhts'a hoh 'et ndi yúlhni, “Awhuz 'ilhunuh mba 'et whuz'ai. Ndaí int'i, 'i ts'iyawh be 'ónket, 'ink'ez tel'ennah hubughaíyo'alh.

'Et sih nduk yak'uz dezti, 'i 'et mba téla. 'Ink'ez 'anìh se'ut'en k'ah tune'ónt'en ka sunanyalh.”

²³'Et whudánts'o hoh tube budzi yuk 'úja. Ndun dune tube soode'a 'int'ah 'et huwa. ²⁴'Et Jesus yunilh'en hoh ndun dune tube budzi nduda suli, 'et 'utni, “Ndunnah soo hude'a 'uhint'ah dahóolhcho huba howa whulna hoh Yak'usda hubudayi cho unli ts'un hutedulh. ²⁵'Et ndi khunai ncha, 'i camel hiyulhni, 'i buba howa whulna hoh ughabatsoh bula tah bukoní'a hukwutelgwulh. 'Et whuz na'a 'onus nus howa whulna hoh ndunnah soo hude'a 'uhint'ah, 'en Yak'usda hubudayi cho unli dahútedulh.”

²⁶'Et ndunnah hodants'o 'uhutni, “Ndan zeh simba doojih?”

²⁷'Et whunts'ih ndobúlhni, “Dune ndai bulh 'uhuhooleh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba huwa chahoolnah ho' hoont'ah.”

²⁸'Et Peter yatelhtuk hoh Jesus njan ndiyulhni, “Whunilh'en ndai ts'it'i, 'i ts'iyawh bulazdetnik 'ink'ez nye'ut'en k'ah ts'ih ts'oot'en ka nyuts'un tezdel.”

²⁹'Ink'ez ndobúlhni, “Alha 'un whudúsni, ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et huwa dune bukoo huwu tezya t'eh, k'us budusnekah, k'us dulhutsinkah teh, k'us bu'at, buzkeh chah, ndi ts'iyawh huwu tezya t'eh, ³⁰'et ndan 'et ndúja, 'en 'onus nus lhat butl'anaóotedúkulh. 'Et nus de whusawhéłts'ut t'eh, 'et 'ilhuz khutena.”

Jesus datetsah whulh tat huwu yatelhtuk

³¹'Aw 'et ndunnah lanezi 'onus 'at nanah, 'en 'udun nibuninla 'ink'ez ndobúlhni, “Sih soo zulhts'ai, Jerusalem ts'ih ts'utedulh 'ink'ez yinkak dune ye', ndunnah nus whunilh'en, 'en bugha hik'e'anguz, 'i ts'iyawh lhawhudutenilh. ³²Lizwif 'udun yun k'ut whut'en butl'a'duteltelh. 'En highu notelyoh, 'ink'ez highu tedloh, 'ink'ez higha dútezoh. ³³Hiyootelhtsus 'ink'ez hituzelghelhel. 'Et whulh tat dzin dinadutédalh.”

³⁴'Ink'ez njan ndobúlhni, 'aw hubeni tachaóodulhts'it. Bughunek daja ni hubuch'a whuntest'i ho' hoont'ah. 'Aw daja ni ho' 'utni, 'aw t'ehonízun.

Dune chawhés'en, 'en Jesus whé'en nayulhtsi

³⁵'Et hukw'elh'az Jesus keyah Jericho wheghah uyalh hoh, dune chawhés'en, 'en ti whuzih usda, 'ink'ez dune ts'un datni. ³⁶'Et dune

lhanah hoh wheghah hudulh hoh 'et hubuduzts'ai. 'Et ndobúlhni. “Et dawhut'en ho' whutni?” ³⁷'Et 'uhiyúlhni, “Jesus Nazareth whut'en 'en wheghah uyalh.”

³⁸'Et hahuyih, “Jesus, David buts'ah hainzut, sugha te'nenezh!”

³⁹'Et 'udetsah hedulh khunek ulhtus, 'i be, “T'eduzinih!” hiyúlhni. 'Et whunts'ih 'onus nus 'ultus hoh hahuyih, “David buts'ah hainzut, sugha te'nenezh!” ni.

⁴⁰'Et Jesus 'ilhuz nininya 'ink'ez dune chawhés'en duts'un hítoolhte hubúlhni. 'Et Jesus hizih nehinílhti hoh yoodulhkut, ⁴¹“Ndet mba 'uwhutesdlilh hukwa'ninzun?” “Moodihti doochah whunulh'en nasilhsti!” ni.

⁴²'Et Jesus ndi yúlhni, “Ho'en naoondle! Mba 'alha' 'ust'ah 'et huwa soo na'inja.” ⁴³'Et 'ahoh whunilh'en nasdli, 'ink'ez Jesus yuntezya 'ink'ez Yak'usda délhti. 'Et ts'iyannah, njan 'et honalh'en, 'en chah ts'iyawh Yak'usda hudélhti.

Zacchaeus 'en chah dune hiye dujih, 'i bughaíyults'ut

19 'Et Jesus 'aw 'et Jericho ts'ih whutalhuséya. ²'Ink'ez 'et 'ilhunuh dune 'en 'et usda, Zacchaeus hiyulhni. 'En sooneya 'ilhunanowes'aih hubumoodih, 'ink'ez soode'a. ³'Ink'ez Jesus ndan 'int'ah yuntelh'ilh hukwa'ninzun. 'Et whunts'ih 'ilhunahuwésdel, 'en bugha 'aw yoo'en ghaít'ah. Ndun dune tube ndukw 'et huwa. ⁴'Et butsuh telhgai 'ink'ez duchun, Sycamore hiyulhni, yuntelh'ilh ka, 'et hukwa 'i k'ut dugailget. Whuz na'a Jesus hoh wheghah lhuteyalh.

⁵'Et Jesus 'et nininya, 'et nduk yútan'en hoh yutelh'en, 'ink'ez ndi yúlhni, “Zacchaeus 'a cho k'an 'ahoh nanaíndaih! K'an dzin nkoo tesdalh huba' hoont'ah.” ⁶'Et 'a cho nanája. 'Ink'ez hoont'i hoh bukoo ts'ih yughu nuséya.

⁷'Et ts'iyannah hinalh'en hoh whuts'uh destnih, 'ink'ez howu yahalhtuk hoh 'ulhódutni, “Ndun lubeshi 'ulh'en, 'en yukoo tedalh.”

⁸'Et whunts'ih Zacchaeus didinya 'ink'ez Moodihti ndi yúlhni, “SMoodihti whunilh'en, ndai ust'i, 'i ts'iyawh lhulcho tehel'en hubugha isdle. 'Ink'ez ndunnah hubuts'un whusts'it, 'en dit 'et unelts'uk, 'i hubut'la naís'alh.”

⁹'Et Jesus ndi yúlhni, “K'an dzin dune hiye dujih, 'i hoh njan bukoo hudelhts'i hubughaíyults'ut. Ndun 'en chah Abraham yuts'uhainzut ho' 'int'ah 'et huwa. ¹⁰'Alha ndunnah tinta huninkat, 'en yinkak dune ye', 'en hubukúnteta 'ink'ez hubutelhyih ka, 'et whuba whusainya.”

**Ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i be t'ezninzun neMoodihti
whusanátedalh whuts'un, ndez na'a ndi yun k'ut uzdóolts'i**

¹¹'Et njan hidants'o hoh 'uyoo khunek be whúts'odul'eh, 'i be hubulh yawhenílhtuk. Jerusalem wheghah hedulh 'ink'ez 'uhuninzun ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw 'et 'ahoh wheóoduteltsilh huninzun. ¹²'Et huwa ndobúlhni, “'ilhunuh dune ncha, 'en nilhdza keyah ts'ih teyalh. 'Et whuz ninya t'eh, whuz hubudayi cho hitelhtsilh. 'Ink'ez dukeyah ts'ih nátedalh. ¹³Teyalh whutsuh lanezi dude 'ulhna 'anah hubudani. 'Ink'ez ilhughun hinli hoh sooneya dezti, 'i 'ilhuk'i hoh butl'aína'ai, 'ink'ez ndobúlhni, ‘Whusanátedalh whuts'un be 'óoht'en 'ink'ez be 'ahóhleh.’

¹⁴'Et whunts'ih bulh keyah whut'en hika cha'nizil. 'Et whinya hukw'elh'az njan keyah whudune, 'en bulunah 'utahaóobahanla, 'en keyah whunat whuz whebahalh'a huba yahutelhtuk ka, ‘Aw ndun dune nedayi cho wule hukwa cha'uznízun,’ hutni.

¹⁵'Et ndun dune hubudayi cho sulí hoh whusanája, 'et ndunnah dude 'ulhna, ndunnah sooneya hubutl'ain'ai, 'en 'anah hubúlhni. 'Ilhunah hinli hoh daltsuk hiba inla 'et nahooté'alh hukwa'ninzun.

¹⁶'Et 'udechoo yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, ‘SMoodih ndi sooneya dezti, 'i suzih niní'ai, 'i be lanezi unelts'uk, 'i be mba 'usdla.’

¹⁷'Ink'ez ndi yúlhni, ‘Se'ulhna, tube soo 'ínja! Ntsolyaz ntl'anádzai, 'i ts'ah'un na'a be ne'zint'en. 'Et huwa lanezi keyah whuti whumoodih tanleh 'et ntl'ahó'ai.’

¹⁸'Et bulh nanah whusainya 'ink'ez ndi yúlhni, ‘SMoodih nzooneya dezti, 'i suzih nine'ai, 'i be skwunlat unelts'uk, 'i be mba 'usdla,’ yúlhni.

¹⁹'Et ndun ndi yúlhni, ‘Et huwa nyun chah skwunlat keyah whuti whumoodih tanleh, 'et ntl'ahó'ai.’

²⁰'Et 'uyoon chah yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, ‘SMoodih, nah njan nzooneya dezti, 'i suzih není'ai. 'I dzezoh be be' lhasílhchuz 'ink'ez 'et mba nine'ai. ²¹'Aw dune gha te'ninzun chaínlah t'enyunúszun, 'et

huwa nyenlhújut. Ndai nye'ildzun chailah, 'i whunts'ih nailchukw. Ndai hachanilel, 'i hanínle,' yúlhni.

²²'Et ndi yúlhni, 'Nyunch'oh nzek hoh dája dini, 'et hoh mba nahutesyih. Se'ulhna intsi', 'aw huba inzoo hoolah. T'eeoninzun dant'ah dune usdli. Ndai 'ilhuchaghuzus'ai 'i whunts'ih 'ulhchukw. 'Ink'ez ndai hachaznílel hanúsdlih 'ink'ez be sooneya 'ulh'en. ²³'Et di ka sooneya lhk'enanduna'aih suzooneya 'en butl'achayí'al? 'Et t'eh da, whusanasja t'eh, 'onus 'un be 'ahósdleh?'

²⁴'Et 'onghah nadelhúya ndobúlhni, 'Sooneya dezti, 'i bugha nailhúhoot. 'Ink'ez ndun lanezi 'inla, 'en bugha ínah'aih.'

²⁵'Et whunts'ih 'uhiyulhni, 'Moodih 'uda 'aw 'et lanezi ut'i.'

²⁶'Et ndun hubudayi cho 'utni, 'Ndunnah hoonli hit'i, 'onus 'un lhai bughaitét'alh. 'Ink'ez ndan hoonli chait'ih, 'aw 'i yut'i, 'i whunts'ih bugha nayutélchulh. ²⁷'Et ndunnah such'a hudetni 'en, sukacha'hunízun hoh hubudayi cho tesdle, 'en ts'iyawh sábahle 'ink'ez subut 'et hubahghan.'"

Yak'usda hudelhti hoh keyah Jerusalem hunindel

²⁸'Et ndo hubudani hukw'elh'az Jesus Jerusalem ts'ih hutezdel hoh hubutsuh tezya. ²⁹'Aw 'et dzulhyaz, Olive hiyulhni, 'et keyah whuyaz Bethphage 'ink'ez Bethany huwhutni dzulhyaz zih whuzdla. 'Et dzulhyaz wheghah hedulh hoh nanah yugha hoodul'eh hubutélh'a. ³⁰'Ink'ez 'utni, "Keyah wheyaz nuhghanch'az ts'ih whuz ah'us. 'Aw 'et keyah wheyaz nenah'az t'eh, 'et 'ilhunuh yeztliyaz, donkey hiyúlhni, whédint'uk, 'i 'aw whutsuh da dune yuk'uchaíduh, 'i teh'ilh. 'I lhk'unadóoh'uk 'ink'ez ndez tóolhdlooh. ³¹Dune nuhuhóodulhkut t'eh, 'et dant'i ka 'ulh'en lhk'unaduh'uk? 'Et njan ndúdoohni, neMoodihti yuka'ninzun."

³²'Et whebalh'a whuz lhghuhudi'az hoh, daja ni, 'et whuz na'a nahuhoo'ai. ³³'Aw 'et yeztliyaz lhk'unaidú'uk hoh ndunnah hubube'ildzun, 'en 'uhútni, "Ndi yeztliyaz dant'i ka 'ulh'en lhk'unaduh'uk?"

³⁴'Ink'ez 'et ndo buhútni, "NeMoodihti yuka'ninzun."

³⁵'Aw 'et Jesus highu hinílhdlukw. 'Ink'ez dich'oh dunaih yeztliyaz hik'ehíyinla, 'ink'ez Jesus hik'ehíylhti. ³⁶'Aw 'et tezya hoh ti yun dunaih hiba nehíyuzbuz.

³⁷ 'Aw 'et dzulhyaz, Olive wheduháandel hoh 'et huwu nilhdukw hoh, lhanah yugha hoodul'eh huhóost'et. 'Et ndet huwa 'ét'en tune'ust'en 'et honalh'en, 'et huwa soo tube cho Yak'usda hidélhti. ³⁸ 'Ink'ez 'uhutni,

“Hubudayi cho 'en Moodihti boozi be whusainya, degha
nus hoonzoo bugha whults'ut!

Nduk yak'uz whudutéghel, 'ink'ez dugha ndoh k'us whudutéti.”

³⁹ 'Et bulunah Pharisee hubutah hits'un hahúyih, “Dune hoodulh'eh, ndunnah nye hóodul'eh, 'en hukwa'hubudini!”

⁴⁰ 'Et whunts'ih ndobúlhni, “Ndun whudusni, njan t'ewhudusnih t'eh, tse 'i whunts'ih da 'ahoh yatooldih.”

Jerusalem whut'en hubulh dawhutenilh, 'et huwa Jesus howintse

⁴¹ 'Et keyah whuti wheghah uyalh, Jerusalem whutelh'en hoh howintse.

⁴² 'Ink'ez 'et ndutni, “Nuhwheni Jerusalem whut'en, k'an dzin uncha t'eeonahzun nuhdzin 'uhoont'ah. 'Et huwa da t'eeonóhzin nts'ena'a hoh nuhwhuba whudutéghel. 'Et k'an nuhna ch'a whuntest'i. ⁴³ 'Et

dzin whusawhutelts'ulh nuhch'a detni, 'en nuhna'hutegus. 'Ink'ez lhez lhk'ehitelhkuh nuhnat ndulhcho hoh, 'ink'ez whez ts'ih nuhuhootetun.

⁴⁴ 'Ink'ez keyah whuti lhk'unahuhootélhkuh. 'Ink'ez ndunnah whez ts'ih hudelhts'i, 'en chah ts'iyawh hubulh 'uwhútenilh. 'Aw 'ilho tse lhk'udez'ai, 'i nuhwhuba 'et nenachaídutes'al. Nuhulyis nuhts'un whusainya, 'aw t'echaonáhzil 'et huwa.”

Luglez whucho ts'ih 'uhóoket 'ink'ez 'é'hooket, 'en ts'iyawh Jesus tinaóobunenyoot

⁴⁵ 'Et luglez whucho whuna'nesduti'oo daninya 'ink'ez 'uhooket 'ink'ez 'é'hooket, 'en ts'iyawh tinaóobunenyoot. ⁴⁶ 'Ink'ez ndobúlhni, “Uk'e'eduguz ho' njan ndutni, 'Sukoo 'et tenadudli bakoo 'úhoont'ah.’ 'Et whunts'ih 'uhundunut'ih bakoo whuzúlhtsi.”

⁴⁷ 'Ink'ez 'et luglez whucho dzin totsuk dune hubodulh'eh. 'Et whunts'ih soo nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh chah, ts'iyawh nts'ena'a hituzelghel hukwa hités'en. ⁴⁸ 'Et whunts'ih 'ilhunahuwésdel,

ts'iyawh hinat nodelhúya 'ink'ez soo cho hiyoozélhts'ai. 'Et huwa 'aw ndunnah hizoolhghelh ghaít'ah.

Jesus ndai bugha dune bugha ndoh 'int'ah, 'et hukwa huyoodulhkut

20 'Et hoh da 'et 'ilhudzin 'et ndúhooja. Luglez whucho Jesus dune hoodulh'eh hoh khunek unzoo, 'i be hubulh yalhtuk hoh nawhulnuk deggha nus dézti, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'usdúguz chah, ts'iyannah dune netsuh whudelhdzulh, 'en khunek be hik'udughaínya. ²'Ink'ez 'uhiyúlhni, “Nedini ndai bugha dune bugha ndoh 'int'ah hoh ndi 'ut'en oowaghina? K'us ndan ntl'ahón'ai hoh 'udini?”

³'Et whunts'ih ndobúlhni, “Sichah 'ilhunuh hukwa nuhoodutelhkut, 'et úsudáhní, ⁴nts'ena'a John dune too be 'úlh'en? Ndan yutl'aho'ai dune too be telh'ilh huba? Yak'uz ts'ih tulih hawhélts'ut, k'us ndi yun k'ut dune tulih ts'ih hawhélts'ut?”

⁵Dich'oh lhtah howu yahalhtuk 'ink'ez 'ulhadutni, “Et yak'uz whuts'un hawhélts'ut ts'utni t'eh, 'Et di ka John nuhwhuba 'alha' cha'dusnih, nedóni. ⁶'Et whunts'ih dune ts'ih hawhélts'ut, ts'utni t'eh, 'et dune ts'iyannah tse be nehooghan. John 'en nus whunilh'en 'int'ah 'et huba 'alha 'uhoont'ah 'et huwa.”

⁷'Et Jesus ndi hiyulhni, “Aw nts'ez de hawhélts'ut t'ets'onízun.”

⁸'Ink'ez Jesus ndobúlhni, “N dai be dune bugha ndoh 'ust'ah hoh ndi njan nduwhúlh'en, 'et sichah 'aw nuhwhudóosni ghaít'ah.”

Mai haníyeh k'et whulh'ai bugha whuts'odul'eh

⁹'Aw 'et 'uyoo khunek be whúts'odul'eh, 'i be hubulh yawhénilhtuk hoh njan ndutni, “'ilhunuh dune haníyeh k'et mai too mai 'ananla. Haníyeh k'et há'nulhyeh bughuwulh'ai, 'ink'ez sa whuts'un nilhdza keyah ts'ih whinya. ¹⁰'Aw 'et mai oonteje néwhuninzut hoh 'ilhunuh 'ulhna hubuts'úwhéyahl'a. 'Et ndai mai buts'ítekulh, 'i bulah higha ínoodzaih. 'Et whunts'ih haníyeh k'et bughuwulh'ai, ndun 'ulhna yahíyalhchus 'ink'ez, whenáhinanyoot. ¹¹'Et doochah 'uyoon 'ulhna buts'úwhelhl'a. 'En chah yahíyalhchus, 'ink'ez hooya hiyulhtsi, 'ink'ez 'en chah, whenáhinanyoot. ¹²'Et búlh tanah dude 'ustl'en buts'úwhelhl'a. 'En chah nukai hiyulhtsi 'ink'ez tináhinino.

¹³'Et haníyeh k'et whut'i 'utni, 'Daoosneh chah simba? Sich'oh suye' buk'esi', 'en butsfítóolh'a. 'En tulih hiyan'en t'eh, 'int'ah k'una'a né'hiyoolh'en,' ni.

¹⁴'Et whunts'ih ndunnah bughuwuhulh'ai hitel'h'en hoh 'et 'ulhódutni, 'Ndun 'en haníyeh k'et bube'ildzun 'en buye' 'út'en. Ts'uzoolhghel! 'Et t'eh ndet butsfótelts'ulh ts'iyawh 'et ndúwhulcho hoh nets'ó toolts'it.'

¹⁵'Et njan haníyeh k'et tináhinino 'ink'ez hizelghí. 'Et huwa soo cho 'ún whudusni, ndan haníyeh k'et bube'ildzun hoonli, dabóoleh simba?

¹⁶Ndez na'a njan dutenilh, whusanátedalh 'ink'ez ndunnah mai k'et bughuwuhulh'ai, 'en ts'iyawh hoolah hubutelhtsilh. 'Ink'ez bumai haníyeh k'et 'uyoon, 'en bugha íte'alh." 'Et dune hohodánts'o hoh 'uhutni, "Aw uncha 'et nduchahóonil!"

¹⁷'Et Jesus hubunilh'en 'ink'ez 'utni, "Ndi Yak'usda bughunek daja ni hoh 'uk'e'eduguz,

'Ndi tse koo 'uwuhulh'en 'ún hidutelh'uz,

'i koo huk'uwhez'ai huba degha nus tse 'int'ah, 'i suli.'

¹⁸Ndunnah ndi tse hik'elts'ut, 'en ts'iyawh yahutelkulh. 'Ink'ez ndunnah ndi tse buk'édilts'ut, hoolah hutele."

¹⁹Lizwif náwhulnuk bumoodih, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'en chah, 'et soo 'et dzeh 'uhunet'oh, 'en Jesus hiyólhchoot hukwa'hut'en. 'Et whunts'ih dune hubé hunuljut 'et hubugha 'aw 'uhooneh ghaít'ah. T'ehoninzun ndi khunek bé whuts'odul'eh, didut buch'a yalhtuk hoh 'utni 'et huwa.

Yun k'elhla huhoolh'i hukwa'hoodulhkut

²⁰'Ink'ez highunli, 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah na'dudil'i nunúl'i, 'en hits'un whehíyalh'a. Khun teh Jesus ye yalhtuk, 'i bugha hiyoolhgooh. 'Et t'eh yun k'ut whut'en bumoodih yutl'ahíyoolhtel. 'En 'int'ah hoolhtus tune'út'en ne'ut'en, 'ink'ez ts'iyannah k'une'ul'en. ²¹'Et nunúl'i hiyoodulhkut, "Whunehodulh'eh t'ets'oninzun ts'ah'un na'a yailhtuk. Ts'iyannah mba lhgha 'int'ah. Ts'ah'un na'a Yak'usda k'una'a dune hodilh'eh. ²²Nedini ndi yun hik'elhla hiyilh'i, 'i tax hiyúlhni, 'i ts'ah'un tulih 'uhoont'ah hoh hubudayi cho Caesar 'en buba k'elhla ts'uyoolhtsilh, k'us 'awundooh tulih?"

²³ 'Et Jesus t'ooninzun 'aonilhka 'uhutni. 'Ink'ez ndobúlhni, “Di ka sóolhdzih? ²⁴ Sooneya sunalhts'et nah'a! Ndan bunen 'ink'ez boozi chah 'uk'une'úsduzug?” 'Et 'uhiyúlhni, “Hubudayi cho Caesar 'int'ah.”

²⁵ 'Et Jesus 'uhutni, “Ndi hubudayi cho Caesar bube'ildzun, 'i butl'anáyahle. 'Ink'ez Yak'usda bube'ildzun, 'i chah Yak'usda t'l'anáhle.”

²⁶ Khunek be dune hubulh yailhtuk, 'i bugha 'aw huyoolhgooh ghaít'ah. Ts'iyannah nalh hubudáni hoh tube huba hooncha sulí, 'ink'ez ts'iyawh t'ehudíní.

Jesus dinadutédalh bugha hiyoodulhkut

²⁷ 'Et bulunah Sadducee Jesus highu nindel. 'En 'uhutni dats'úzsai 'ink'ez 'aw nats'ukhóotnah ghaít'ah. 'Ink'ez hiyoodulhkut, ²⁸ “Dune hoodulh'eh Moses daztet'ilh neba 'uk'e'anguz ho' hoont'ah. 'Et 'ilhunuh dune buzkeh hoolah hoh dazsai 'ink'ez bu'at khuna t'eh, dune bulhutsin 'en dughe inle yughu naooda huba' hoont'ah. 'Ink'ez bubuzkeh whúzdlí t'eh, 'et ndunnah buzkeh dazsai, 'en boozi hiyóolhchoot huba' hoont'ah. ²⁹ 'Et 'uhoont'ah skwunlat 'onus 'at nanah lhulhutsinkah hoonli. 'En 'udetsah whudelhdzulh, 'at ut'i. 'Ink'ez 'aw buzkeh hoolah hoh dazsai. ³⁰ 'Et bulh nánah 'en ndun ts'eke yughu nasda. 'En chah dune buzkeh hoolah hoh dazsai. ³¹ 'Et bulh tanah, 'en chah yughu nasda. 'Et whuz na'a zeh ts'iyawh skwunlat 'onus 'at nanah ts'iyawh ndun ts'eke highu dálts'i. 'Ink'ez ts'iyawh bubuzkeh chahóolel hoh yahadla. ³² 'Et 'udek'elh'az ndun ts'eke chah dazsai. ³³ 'Et dune dinadidel t'eh, ndun ts'eke ndan bu'at tele? Ndunnah skwunlat 'onus 'at nanah, 'en ts'iyawh ndun ts'eke hubughinda 'et huwa.”

³⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Dune 'ink'ez ts'ekoo teh ndi yun k'ut ts'iyawh lhgho delhts'i. ³⁵ 'Et ndet hoh t'eh whusawhútelts'ulh hoh ndunnah Yak'usda ba hoonzoo hoh bughá whults'ut yaidla tah dinahudutédulh 'ink'ez yak'uz hutedulh. Whuz 'aw dune lhghu chadílts'ih ho' hoont'ah. ³⁶ 'Aw doochah yahódlah ghaít'ah. Yak'usda buzkeh huzdlí 'ink'ez lizas hubulh lhgha 'uhint'ah. 'En hudujih 'uhint'ah. ³⁷ 'Ink'ez Moses 'en ts'ah'un newhuni'ai yaidla dinahudutédulh ho' hoont'ah. 'Et hoh da 'ut'an delhtan, 'i tah whudezk'un 'et whunts'ih 'aw whudóok'un ghaít'ah. 'En Moodihti ghu yalhtuk hoh njan ndutni, ‘Abraham buYak'usda, Isaac chah buYak'usda, 'ink'ez Jacob chah buYak'usda 'int'ah,’ ni. ³⁸ 'Aw

yahadla hubuYak'usda chailah, hukhuna hubuYak'usda 'int'ah. Soo cho whunulh'en, 'en be ts'iyannah hukhuna.”

³⁹'Ink'ez bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'uhiyúlhni, “Dune hoodulh'eh tube soo' denja!” ⁴⁰'Et whehunelhújoot 'Aw 'onus 'un hiyoodolhkut ghaít'ah.

Nts'ena'a Christ 'en David yuts'ahainzut 'int'ah?

⁴¹'Ink'ez ndobúlhni, “Nts'ena'a bulunah nduhútni, Christ dahni, David yuts'a hainzut 'int'ah? ⁴²David dich'oh 'et ndutni Yak'usda bughunek Shun be' dustl'us k'ut,

‘Moodihti 'en SMoodihti ndi yúlhni,

Sunailhni ts'ih sinda,

⁴³nch'ahudetni, 'en hubuk'ut nke naóolhyis mba huboolhtsilh.’

⁴⁴'Et huwa David, ‘SMoodihti,’ yulhni, nts'ena'a simba Christ 'en yuts'uhainzut wule?”

Jesus dune ndobúlhni, “Moses bughunek 'uk'ununa'úsduguz buch'a kháhdli”

⁴⁵'Et ts'iyannah dune huyoozelhts'ai hoh Jesus yugha hoodul'eh 'et ndobúlhni, ⁴⁶“Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, naih nyiz, 'i be húdelhts'i, 'ink'ez ts'uyi, 'i be 'óoket, 'et ts'iyannah hubodélhti hoh dahooja buhútni, 'et huhóont'i. 'Ink'ez Lizwif hubuluglez k'us hoonzoo hudutélt's'ilh hukwa'huninzun. 'Ink'ez dune ghnuda, soo k'us hoonzoo huteda huka'huninzun. Ndunt'ah soo cho buka tsi hoohli! ⁴⁷Tsandelh bukoo hubugha ha'hudunent'ah 'ink'ez bughuhuhoolhchukw. 'Ink'ez 'aonilhka sa cho tenahududli huhoolh'i. 'En 'onus nus 'uwulcho hoh hubanahutedeh.”

Tsandelh tel'en, huwa íné'ai, 'i

21 'Et nyoh yutá'en hoh ndunnah soode'a 'uhint'ah sooneya howa híte'alh, sooneya bé kat, 'i be hína'aih, 'et hubunilh'en. ²'Ink'ez 'ilhunuh tsandelh tel'en, 'aw 'iyaz yit'i, 'i nankoh sooneya chaditi, 'i dená'aih. ³'Ink'ez ndobúlhni, “Alha 'ún whudusni, ndun tsandelh tel'en,

ndunnah ts'iyawh huba 'onus nus lhai dená'aih ho' 'int'ah. ⁴Ndunnah soode'a 'uhint'ah lhai hiyít'i, 'i Yak'usda ba hilah zeh dehína'aih. 'Et ndun tsandelh tel'en 'aw 'i yuk'ehútenalh, 'i ts'iyawh dená'aih."

Njan luglez whucho hoolah whutéle, 'et Jesus huwu yalhtuk

⁵'Et bulunah 'aw 'et luglez whucho howu yahalhtuk 'ink'ez 'uhútni, "Lhe'whuldzoo tse lhe'ildzoo 'i be 'uhoolya. 'Ink'ez Yak'usda bugha t'aih 'i chah 'uhoolya." 'Et Jesus ndobúlhni, ⁶"Ndi ts'iyawh nulh'en, 'et njan whusawhútelts'ut t'eh 'aw lhuk'i tse lkh'uchadutésdlal, ts'iyawh nadúntejulh ho' hoont'ah."

Nket'ah 'uwhuténilh?

⁷'Ink'ez hiyoodulhkut, "Whuneoodulh'eh, nts'oht'ah 'uwhuténilh? 'Ink'ez 'aw 'et nilhdukw sulí t'eh, dant'i be wheóoduteltsilh?"

⁸'Ink'ez ndobúlhni, "Soo cho howahli. Khun teh dune nanohonoo'ah gunih. Lhanah soozi bugha whusahútedulh 'ink'ez 'uhudutenilh, 'Si 'en 'ust'ah,' 'ink'ez 'aw 'et whusawhútekuh, hutni t'eh, khun teh hubuntoohya gunih. ⁹Dune nehughan whulh 'úduzahts'ai t'eh, 'ink'ez dune lhulhdulhyah nehóninla t'eh, njan 'et 'udechoo whusawhútekuh ho' hoont'ah. Khun teh whénoolhujut gunih. 'Awhuz whulatah, 'aw wheghah ilah 'uhoont'ah."

¹⁰'Et ndobúlhni, "Lhulhyoo dédowh, 'en lhch'a nehúdatedulh. 'Ink'ez yinkak ndulhcho hubudayi cho be 'ustl'en chah lhch'a nehúdatedulh. ¹¹Lhelhdun ndulhcho hoh wheónujut yun nutughétnah. 'Ink'ez dai chah 'ink'ez lhanah lhelhdun chah dada whutéleh. Dune wheoonujut hote'ilh, 'ink'ez hooncha hoh be wheóoduteltsilh chah hote'ilh.

¹²'Et nduwhútenilh whutsuh, 'et nanwhútelcholh 'ink'ez dzuh nunóhotelhdeh. Lizwif hubuluglez whumoodih, butl'anóhotelelh 'ink'ez tsak'e nohotelelh. 'Ink'ez hubudayi cho yun humoodih cha, si soozi bugha hububut ninuhotelelh. ¹³'Et t'eh si sugha khunek unzoo, 'i be yatelhtuk. ¹⁴'Et hoh t'eh, 'Daja doosni simba,' noohzin gunih. ¹⁵Khunek 'ink'ez be wháhnih, 'i nuhtl'adutes'alh. Ndunnah nuhch'a hudetni, 'en 'aw nuhts'oohoodódlai ghaít'ah. 'Ink'ez 'aw daja 'uhudooni ghaít'ah. ¹⁶Nuhwhulhdusnekah, 'ink'ez nuhwhulhutsinkah, 'ink'ez nuhwhulhtuskah, nuhwhulhdunekah, whutl'anóhotelelh 'ink'ez bulunah nuhtah nuhoteghan. ¹⁷'Ink'ez si soozi

bugha ts'iyannah nuhts'u dutetnik. ¹⁸'Et whunts'ih Yak'usda 'aw nuhla dootnih ghaít'ah. Nuhtsigha 'aw lhuk'i whunts'ih tinta dóokes ghaít'ah. ¹⁹Yak'usda ba soo cho bulh nudelhúya. 'I bugha nuhzul óhtun.”

Jerusalem hoolah whutelhtsilh

²⁰“Jerusalem nehughan whuna'húsduguz, 'et whunulh'en t'eh, t'eeonoozhah 'aw 'et nilhdukw suli njan keyah whuti hoolah whutelhtsilh. ²¹'Et ndúhooja t'eh, Judea whut'en dzulhyaz k'uz ts'ih hutoolhdelh. Ndunnah 'et keyah whuti 'et hudelhts'i, ts'iyawh whuch'a hóodelh. 'Ink'ez ndunnah whunat huwhut'i, 'en chah khun teh keyah whuti ts'ih hutooya gunih. ²²'Aw 'et dzuh nutehzut whusawhutelts'ulh ho' hoont'ah. 'Et hubugha 'uk'e'wheduguz, ts'iyawh lhaóodutenilh. ²³'Et hoh dzin ndunnah hélchan, 'ink'ez ndunnah hubuzkeh 'e'úlht'ukw chah, 'en huba tube 'onus nus whutétsi'. Ndi yun hoontsi' buk'e whudutelts'ulh 'et huwa. Yak'usda ye húnilch'e, 'i chah dune hubuk'eidutelts'ulh. ²⁴Bulunah soh cho buk'a be ts'iyawh hudutedúghan. 'Ink'ez 'onghunnah hitéhlcholh 'ink'ez lhelhdun keyah ts'ih hubotelhna. 'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, huba ni'unduguz whuts'un, Jerusalem nduhóolhcho hoh hukw'unátedulh.”

Yinkak dune ye' whusanátedalh

²⁵“Sa, 'ink'ez 'ulh'ek ooza, 'ink'ez sum chah, ts'iyawh hoonliyaz 'i be hóoduteltsilh. Ndi yun k'ut hoh lhenyoonah dune, ts'iyawh tube dzuh natedeh 'aw dahútenilh t'ehonízun. Yatoo chah tatsi tadetnik hoh taba ndulhcho yánteghus. ²⁶Whehunuljut k'et, bulunah budzi 'ustl'e' 'utenilh. Nduk yat'ah be hóolhtus, 'i be ndulhcho nuhówutughetnah 'et huwa. ²⁷'Et t'eh, yinkak dune ye' kw'us tah ye úlhtus, 'i be 'ink'ez buts'uhayánduz, 'i chah, whuz na'a hiyuntelh'ilh hoh whusatéyalh. ²⁸'Et njan nduwheóonit'en t'eh, nduk yutooh'en 'ink'ez whunoolhnik. Lubeshi buch'a nanhóotekulh 'aw 'et niooninzut suli 'et huwa.”

Mai cho chun, fig hiyúlhni, 'i bugha whúts'odul'eh

²⁹'Et be náwhutnuk 'i be whuts'odul'eh 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndobúlhni, “Fig hiyulhni buduchun 'ink'ez 'uyoo duchun chah nulh'en.

³⁰ Bindak hawhenilh'az 'i bugha t'oonohzin dain 'aw 'et nilhdukw ho' hoont'ah. ³¹ Nuhwheni chah whuz na'a nuhnalh 'et nduwhút'en t'eh, 'et huwa t'oonoozhaz nts'ena'a hoh Yak'usda hubudayi cho unli 'aw 'et nilhdukw ho' hoont'ah.

³² 'Alha 'ún whudusni, k'an njan whudezulh, 'en 'aw yachahutésdla 'et ndótenilh ts'iyawh 'et lhawhúdutenilh whuts'un. ³³ Yat'ah 'ink'ez ndi yun k'ut 'i chah hoolah whutéleh, 'et whunts'ih sughunek 'aw hoolah chatesdle.”

Soo cho khahdli

³⁴ “Et whunts'ih soo cho khahdli. Khun teh zoodulhú'i, 'ink'ez tanahtnai, 'ink'ez ndi yun k'ut hooni 'et zeh huwu nuní nahzut, ndi ts'iyawh 'i be nuhzi be whudoobun gunih. Dooka sih 'et dzin hukwa tsi chawhahlih 'et whusawhútelts'ulh. ³⁵ Hoh t'eh, ndi yun k'ut ndulhcho hoh whudune lhugoooh li'hutenilh khun whusaóotelts'ulh whuz na'a. ³⁶ 'Et huwa 'ahoolhyez hukwa tsi hóohli 'ink'ez nts'oh whute daóotenilh nuh'et 'uwhténilh huba soo 'ulhúdzoo 'ink'ez yinkak dune ye' 'en bubut tehyin, 'et huba tenadoohdli.”

³⁷ 'Aw 'et dzin totsuk Jesus luglez whucho dune hodulh'eh. 'Ink'ez hulgha totsuk ndoh dzulhyaz, Olive huwhútni, whuz whenádaih, tetelh ka. ³⁸ 'Et ts'iyannah 'uda cho luglez whucho dahúdulh hiyootuzélhts'ilh ka.

Jesus whu'ízyaz hikunúta hituzelghelh ka

22 'Aw 'et lhes nachantulhúdooh, 'i nahitet'ulh, 'aw 'et wheghah whezulh. 'Et Hubutus Lhuseya dzin huwhútni. ² 'Ink'ez nawhulnuk dega nus dézti, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsdugez, Jesus hituzilghelh, 'et hukwánuta. 'Et dune hube hunuljut 'et huwa nonut'i be né'hut'en. ³ 'Ink'ez Satan, 'en Judas ye ghínya. 'En Iscariot hiyulhni. Lanezi 'onus 'at nanah, 'en hubutah 'ilhunuh 'int'ah. ⁴ 'Et náwhulnuk bumoodih 'ink'ez lhuhudúghan bumoodih chah 'en hubuts'uwhinya 'ink'ez hubulh hukw'anótelhye nts'ena'a Jesus hubutl'aitelhtelh 'et. ⁵ 'Ink'ez huhóost'et hoh ts'ah'un hiyúlh niwhuni'ai 'ink'ez sooneya highan té'alh hiyulhni. ⁶ 'Aw

'et Judas buts'unáhezya nts'ena'a 'ilhuhowezdel hubuch'a hubutl'aitelhtelh, 'et hukwunúta.

Jesus yugha hoodul'eh butus lhuséya hubulh na'tet'alh lhahodule

⁷'Et lhes nachanteldoh, 'i nahitet'alh dzin whusawhélt's'ut. 'Et Hubutus Lhuseya 'et whunahulnih hoh sheep k'us unzoo, 'i nahituzelghel. ⁸'Et Jesus, Peter 'ink'ez John bulh whuz wheoobalh'a 'ink'ez ndobúlhni, “Ah'us 'ink'ez neba lhaoodahleh Hubutus Lhuseya 'et na'uztet'alh.”

⁹'Ink'ez ndi hiyúlhni, “Nts'e hukwa'ninzun mba lhats'ódutelelh?”

¹⁰'Ink'ez ndobúlhni, “Soo zelhts'ai, ndet keyah whuti nináh'az t'eh, dune nuhdudutéyalh. 'En too be dezibun 'i niya'a. Bukoo danátedalh ts'ih whuz buntóoh'as. ¹¹'Ink'ez bukoo whumoodih 'en 'udóohni, 'Whuneodulh'eh ndet 'uhoont'ah nkoo dune 'ilhoghudulh 'uha'alh wheni? 'Et sugha hoodul'eh Hubutus Lhuseya hubulh ná'test'alh.’ ¹²'Ink'ez 'et nduk yuh hooncha lhaoodint'ah whunóhnoolhtun. 'Et lhaoodahleh.”

¹³'Et whehá'az hoh soo nts'ena'a hubudáni, whuz na'a nahahoo'ai. 'Et Hubutus Lhuseya wheni lhaháduja.

Jesus 'udek'elh'az na'ut'alh

¹⁴'Et wheghah whudezuhl whusawhélt's'ut, ndunnah lanezi 'onus 'at nanah whel'a hubulh natl'adede. ¹⁵'Ink'ez ndobúlhni, “Dzuh nuteszut whutsuh sudzi ndulhcho, 'i be njan Hubutus Lhuseya 'et nohwhulh ná'test'alh tube hukwa'nuszun. ¹⁶'Alha 'ún whudusni, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et ts'iyawh lhaoodutenilh, 'et whuts'un, 'et Butus Lhuseya 'aw 'onus 'at naóost'alh ghaít'ah.”

¹⁷'Et lubot yilhchoot 'ink'ez be'aBá suchanailya yulhni 'ink'ez 'utni, “Ulhchoot 'ink'ez ts'iyawh 'ilho ahtnai. ¹⁸'Alha 'ún whudusni, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et whusawhutelts'ulh 'et whuts'un, 'aw ndi mai too wusnai ghaít'ah.”

¹⁹'Et lhes yilhchoot. Be'aBá suchanailya yulhni, taídalhkut 'ink'ez butainínla, 'et ndobúlhni, “Ndi suyust'e 'int'ah. Nuhwhuba huwalti. Ndaht'en t'eh, 'et hoh sunaoolhúnih.”

²⁰'Uhan'al hukw'elh'az whuz na'a zeh lubot yílhchoot 'ink'ez 'utni, “Ndi lubot 'i suzkai be k'an khunek nuhwhuba lhadúsdlá, 'i 'int'ah,

nuhwheni nuhwhuba nadútel't'ih. ²¹'Ink'ez whunulh'en, whu'izyaz dune ch'a detni, 'en njan kw'uzdai gha sulh usda. ²²'Alha' hoont'ah yinkak dune ye', nts'ena'a buba 'et níwhults'ut, 'et whuz na'a 'et 'uwhuténilh. 'Et whunts'ih ndun dune whu'izyaz dune tl'aitelhtelh, 'en dáwhultsi' buts'uwhélt's'ulh!" ²³'Ink'ez hedich'oh lhutah lhuhoodulkut, "K'us ndan simba 'uyúlhni, ndan 'utenilh hoh 'utni?"

Yugha hoodul'eh hubutah, k'us ndan simba degha nus ncha wule?

²⁴'Et 'ilho dich'oh 'ulhtah 'uhútni k'us ndan suba degha nus ncha wule? ²⁵'Ink'ez Jesus ndobúlhni, "Udun yun k'ut huwhut'en hubudayi cho dune k'une'bul'en 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah hubugha ndoh 'int'ah, 'en nets'un hinzoo 'uhint'ah hubuhútni. ²⁶'Et whunts'ih nuhwheni nuhtah 'en ndóht'e gunih! K'us nuhtah ndan degha nus 'int'ah wule, 'en 'udek'ah k'una'a wule. Ndan nuhtsuh whudelhdzulh, 'en nuhwhuba ne'út'en wule. ²⁷Daja nahzun? K'us ndan degha nus 'int'ah? Ndan kw'uzdai k'usda 'ute'alh ka, k'us yuba ne'út'en? 'Et whunts'ih nuhwheni nuhtah nuhwhuba ne'út'en, 'en 'ust'ah. ²⁸Nuhwheni aht'ah dzuh nususzut, 'et nduhóolyez hoh sulh 'éht'e. ²⁹'Et se'aBá stl'ahó'ai hoh hubudayi cho usdli, whuz na'a nuhwheni chah hubudayi cho tehleh nuhgha hó'ai. ³⁰'Et nts'e hubudayi cho usdli, 'et sukw'uzdai k'ut sulh 'uteh'alh 'ink'ez sulh 'utehtnai. Kw'usuda cho dezti, 'i 'et hukw'udutelhúts'ilh 'ink'ez lanezi 'onus 'at nat Israel hits'uhainzut bulh dédowh huba nahutehyeh."

Jesus, 'en Peter 'uyúlhni, "T'esunuzínzun dutanilh"

³¹'Ink'ez neMoodihti 'utni, "Simon, Simon, soo zelhts'ai! Satan tube nuhka' ninzun. Tl'o mai k'una'a lhtahahontéyulh hukwa'ninzun. ³²'Et whunts'ih mba tenadesdli, ndet mba 'alha' 'ust'ah, 'et 'aw nla k'éhahoolts'it ghaít'ah. 'Ink'ez ndet suts'u nanínja t'eh, nyulhutsinkah 'en hilhtus nabolhtsilh."

³³'Et whunts'ih ndi yúlhni, "SMoodihti lhadúst'ah nyulh tesyalh, tsak'edutes'alh 'ink'ez nyulh datésah."

³⁴'Ink'ez 'uyúlhni, "Peter ndi nyudúsní, k'an dzin ligok dune 'uduténilh whutsuh, tat, 'Aw ndun t'enuzuszun, 'dutanilh."

Ts'iyawh lhawhúdoneh huba' hoont'ah

³⁵'Ink'ez ndobúlhni, “Hoh da whénwhalh'a hoh, sooneya zus, 'ezdlai chah, 'ink'ez nuhkesgwut, 'i ts'iyawh be 'et. 'Aw ih hoonliyaz whechandunuzáhdzit?” 'Ink'ez, “Hoolah!” hiyulhni.

³⁶'Ink'ez ndobúlhni, “Et k'an sooneya zus 'ink'ez be ne'ughe ut'i, whute yóolhchoot. 'Ink'ez ndan soh cho chait'ih, 'en budzoot ye 'óket 'ink'ez soh cho lhuk'i óket. ³⁷'Et huwa 'un whudusni Yak'usda bughunek k'ut si sugha 'uk'une'úsduzuguz, 'i ts'iyawh lhaódoneh huba' hoont'ah. 'Et nduwhutni, 'Ndunnah 'uk'unuchá'hust'en hubun dult'ah hudoomi,' ni. 'Et huwa si sugha 'uk'une'úsduzuguz lhawhúdoneh huba' hoont'ah.”

³⁸'Ink'ez 'uhiyúlhni, “NeMoodihti njan whunilh'en nankoh soh cho 'et 'ustan.” 'Ink'ez ndobúlhni, “I 'aw 'et soo 'úlsuk.”

Jesus, 'en Gethsemane 'et tenadudli

³⁹'Aw 'et tinánja hoh whutsuh da hukw'una'a dzulhyaz, Olive 'i yuk'uz whenaja. 'Ink'ez yugha hoodul'eh chah whehínandel. ⁴⁰Whuz hunindel hoh 'et ndobúlhni, “Tink'us únteht'uk whuch'a ténadahdli.” ⁴¹Nts'e tse nadulh'us, 'et nduwuldzah ts'ih bughuninínya. Dugwútsi be ninínya 'ink'ez tenadudli. ⁴²'Et ndutni, “'Abá hukwa'ninzun t'eh, ndi be dzuh nuteszut, 'i sughu naoolchoot. 'Et whunts'ih 'aw si hukwa'nuszun k'una'a ilah. Nyun hukwa'ninzun k'una'a 'uhóneh!” ⁴³'Et ndus de yak'uz lizas be hoodiltsai. 'En ulhtus nayúlhtsi. ⁴⁴Tube budzi nduda hoh 'onus nus 'íltus hoh tenadedli. 'Uskai k'una'a buts'uhalhdzilh hoh yun nadúluz.

⁴⁵Tenadedli 'istl'e! 'udeja 'ink'ez dinadija hoh yugha hoodul'eh tso k'et nahunéstez hoh bughunanja, ⁴⁶'ink'ez ndobúlhni, “Di ka sahtez? Dooka sih tink'us nóoht'uk dinadahdelh 'ink'ez whuch'a tenadahdli.”

Jesus 'aw 'et hiyílhchoot

⁴⁷'Awhuz yalhtuk hoh khunyaz lhanah dune whuz de údulh, Judas hiyulhni, 'en butsuh uyalh. 'En lanezi 'onus 'at nanah hubulh 'ilhunuh 'int'ah. Jesus yughah neninya naiduntets'oos ka. ⁴⁸'Ink'ez Jesus ndi yúlhni, “Judas, yinkak dune ye' nadutants'oos 'i be ih whunést'i hoh butl'aítalhtelh?”

⁴⁹ Jesus bunat nuhudelhúya, dawhútenilh honalh'en, 'et 'uhiyúlhni, “NeMoodihti soh cho be ih lhst'utedughan?” ⁵⁰ 'Ink'ez 'ilhunuh yuzih seyin, Lizwif náwhulnuk degha nus dezti be 'ulhna nalhnih ts'ih yudzo habe' yalht'o.

⁵¹ 'Ink'ez Jesus ndobúlhni, “Njan dutésnilh, 'et stl'awháh'aih.” 'Ink'ez ndunnah budzo yut'agheznai 'ink'ez soo na'yinla.

⁵² 'Et náwhulnuk hubumoodih, luglez whucho nehúghan hubumoodih, 'ink'ez butsuh whudelhdzulh chah highu nindel, 'ink'ez Jesus ndó bulhni, “Di ka soh cho 'ink'ez tult'oh chah nuhle 'undunust'ih hukw'una'a sukaóotehdel? ⁵³ Dzin totsuk luglez whucho nuhtah sída hoh, 'aw hoh da 'aw sóolhchoot hukwa cha'záht'en inle. 'Et whunts'ih k'an netsudule, tsahólhghus yuh usda nuhmoodih tele, 'aw 'et nuhwhuba ní'hunent'o.”

Peter 'utni, “Ndun dune 'aw t'enuzuszun”

⁵⁴ 'Aw 'et Jesus hiyilhchoot 'ink'ez náwhulnuk degha nus dezti highu dáhinilhti. 'Ink'ez Peter yoo niz de yuneyalh. ⁵⁵ 'Et naneztl'oo tuz whuniz ts'ih kwun húdulhk'an 'ink'ez 'ilho nátl'ahudelts'i. Peter 'en chah hubutah usda. ⁵⁶ Kwun zih usda hoh 'ilhunuh 'ustl'e ts'ekeyaz yunen ts'ih yunilh'en 'ink'ez ndi yúlhni, “Ndun dune 'en chah yulh 'ut'en inle.”

⁵⁷ 'Et whunts'ih yuts'oodesdlai 'ink'ez ndi yúlhni, “Ts'eke, ndunnah dune 'aw nt'echanuzuszun.”

⁵⁸ 'Et hukw'elh'az 'astl'iyaz inle hoh 'et 'uyoon cha ndi yúlhni, “Nyun chah hubulh 'ilhunuh 'unint'ah.” 'Et whunts'ih Peter 'utni, “'Awundooh!”

⁵⁹ 'Et doochah 'ilhu hukw'e'hunint'o 'et 'uyoon cha ndi yúlhni, “Alha' hoont'ah ndun 'en chah yulh 'ut'en. Galilee whut'en 'ilhunuh 'int'ah 'et huwa.”

⁶⁰ 'Et Peter ndun dune ndi yúlhni, “Aw daja dini 'aw nt'echaonuzúsun!” 'Awhuz yalhtuk hoh lígok dune 'udéja. ⁶¹ 'Et neMoodihti Peter yuts'un nalhú'a 'ink'ez yunen ts'ih yunalh'en. 'Et Peter 'ahoh neMoodihti yughunek yunalnik daja yudani inle hoh ndiyulhni, “Lígok dune 'uduténilh whutsuh tat nt'echasunuzínzun dutanilh.” ⁶² 'Et Peter 'az whinya 'ink'ez tube intse.

Nehughan, 'en Jesus highu nolhúya

⁶³Ndunnah dune Jesus yilhchoot, highudloh 'ink'ez hiyoolhchis. ⁶⁴'Ink'ez hina k'úna'uzguz 'ink'ez hiyoonukat 'ink'ez hiyoodulhkut, “Nebanus whunóolh'en nedini ndan 'unyinla nyunezkuk?” ⁶⁵'Ink'ez lhat hoontsi' hoh hich'a yalhtuk.

Jesus naheyelh hububut nehínílhti

⁶⁶'Aw 'et yilhkai ibulh dune tsuh whudelhdzulh, nawhulnuk deghanus dézti nahúlt'ah, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz chah, 'en 'ilhuhowezdel 'ink'ez huba naheyelh but nihinilhti. 'Ink'ez 'uhiyúlhni, ⁶⁷“Nyun Christ inli t'eh, nedíni!” 'Et ndobúlhni, “Ndun whudáni t'eh, 'aw nuhwhuba 'alha' doosni ghaít'ah.

⁶⁸Sichah hoonliyaz nuhoodulhkut t'eh, 'aw sudóohni ghaít'ah 'ink'ez 'aw sula nadoohtnih ghaít'ah. ⁶⁹K'an whuts'un Yinkak Dune Ye' nalhnihts'ih Yak'usda whelhtus whuda.”

⁷⁰'Ink'ez ts'iyawh 'uhutni, “Nyun Yak'usda buYe' ih 'int'ah?” 'Et ndobúlhni, “Ts'ah'un na'a 'udahni, si 'en 'ust'ah.”

⁷¹'Ink'ez 'uhutni, “Aw 'onus 'un bugha hoonli highun nedóoni hukwa cha'ts'unízun. Whenich'oh buzek ts'udánt's'o.”

Jesus, Pilate but néhinilhti

23 'Et dune 'ilhozuwezdél ts'iyawh dináhudidel 'ink'ez Pilate but nehínilhti. ²'Aw 'et hik'e whehoni'ai 'ink'ez 'uhutni, “Ndun dune Lizwif tink'us úbunilht'uk 'et bulh náts'uhoo'ai. 'Ink'ez hubudayi cho Caesar ts'un ndi yun k'elhla hiyilh'i, 'i tax hiyulhni, 'et chah whuch'a bunéyoot. 'Ink'ez didut hubudayi cho Christ ts'utni, 'en usdli na'dudútni.”

³'Et Pilate yoodulhkut, “Nyun ih Lizwif hubudayi cho inli?” 'Et Jesus 'utni, “A, 'alha' dini.”

⁴'Et Pilate, ndunnah Lizwif bumoodih, 'ink'ez 'ilhozuwezdél ndobúlhni, “Ndun dune 'aw hoonli tinta' 'ant'en bugha nachawhus'al.”

⁵'Et 'onus nus huhunílch'e 'ink'ez 'uhutni, “Yun k'ut Judea ndulhcho hoh, Galilee yun k'ut, 'ink'ez njan chah, dune nuhch'a nihudoodelh whuz na'a whebodulh'eh.”

Hubudayi cho Herod, 'en chah Jesus yóolhdzih

⁶'Et Pilate njan oozalhts'a hoh, huboodulhkut, “Ndun dune Galilee whut'en 'int'ah?” ⁷'Et Pilate Jesus hubudayi cho Herod bukeyah be'ildzun unli t'eonanzin, 'et 'ahoh yuts'u wheyálh'a. Ndun hubudayi cho 'en chah hoh da soo 'et Jerusalem 'ut'en inle.

⁸Herod tube hoont'i hoh Jesus yutelh'en. 'Et tube sa whuts'un yuntelh'ilh hukwa'ninzun 'et huwa. 'Et lhat hoh yulh údants'o inle. Khun teh huwa 'ét'en dunalh 'uhooleh. ⁹'Ink'ez khunek lhai be yoodulhkut. 'Et whunts'ih Jesus yuts'un t'édusnih. ¹⁰'Et hoh da zeh njan ndúwhut'en ndunnah nawhulnuk dega nus dézti 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, ts'iyawh dináhudidel 'ink'ez whúske be hik'ehóo'ai. ¹¹'Et Herod 'ink'ez yuba nehughan, 'en hubulh ts'iyawh hoonliyaz huba chaílah hininzun 'ink'ez highudloh. Hubudayi cho nayits'uz, 'i be híyalhti 'ink'ez Pilate ts'un whunahíyalh'a. ¹²'Et dzin Pilate 'ink'ez Herod bulh dune nulhuhulhtsi. Whutsuh da lhch'a hudetni inle.

Pilate Jesus butl'ayálhti datetsah ka, 'ink'ez Barabbas huba yulanadetnik

¹³'Aw 'et Pilate nawhulnuk dega nus dézti, dune k'une'bul'en, 'ink'ez ts'iyannah dune, ts'iyawh ilho hubughezdla, ¹⁴'ink'ez ndobúlhni, “Ndun dune tink'us hubunilht'uk k'una'a sughu nulhti. 'En nuhwhubut soo ts'ah'un na'a buga nunéstai. 'Et whunts'ih ndet buk'éwhah'ai 'aw hoonliyaz buga nachawhús'al. ¹⁵'Awundooh! 'Ink'ez Jesus, 'en Herod buts'un nohwhulh whélh'a. 'En chah hoh tink'us 'int'ah yughu nachahóo'al. Ndun dune 'aw hoonli hukwa daóotsah hoolah. ¹⁶'Et hiyootelhtsus 'ink'ez bulanadutesnih.”

¹⁷'Et njan butus lhuseya na'hut'alh, 'et naodezulh totsuk, 'ilhunuh dune tsak'edi'ai, 'en lana'hudutnih. 'Et whuz na'a buk'ah ts'ih 'uhoont'ah. ¹⁸'Ilho hits'uhahúyih 'ink'ez 'uhutni, “Barabbas neba bula nadintnih, 'ink'ez ndun dune sulhghe!” ¹⁹Barabbas 'en buga lhtahuwhunt'ai hoh 'ilhunuh dune selhghi 'et hukwa tsak'eya'ai inle.

²⁰'Et whunts'ih Pilate Jesus lanadutetnih hukwa'ninzun, 'et 'ilhohuwezdal doochah hubulh yaílhtuk. ²¹'Et whunts'ih 'onus nus hits'uhahuyih, “Lhdulalhugus k'eilhtih! Lhdulalhugus k'eilhtih!” hutni.

²²'Et whulh tat ndobúlhni, “Et di ka? Ndet dáhoont'ah hoontsi' tinta' 'ant'en? 'Aw hukw'elha daootsah bugha nachawhús'al! 'Et huwa hiyootelhtsus 'ink'ez bulanadutesnih.”

²³'Et whunts'ih 'aw hiyoozólhts'a ghaít'ah. 'Onus nus hits'uhahuyih, “Lhdulalhgus k'eilhtih!” Nawhulnuk dega nus dézti, 'ink'ez ndun dune chah, daja hutni 'et hoh Pilate hich'a' nilhde. ²⁴'Et Pilate nts'ena'a hukwa'huninzun hukw'una'a yuba nahezya. ²⁵'Ink'ez Barabbas 'en bugha lhtahuwhunt'ai hoh 'ilhunuh dune selhghi, 'et hukwa tsak'eya'ai 'en Pilate hubuts'un yulanadetnik. 'Et whunts'ih Jesus 'en nts'ena'a hukwa'huninzun k'una'a 'uhitelelh ka hubutl'ayálhti.

Jesus lhdulalhgus k'ehíylhti

²⁶'Aw 'et Jesus hitelhti hoh 'ilhunuh dune Simon hiyulhni, Cyrene whut'en, wheghah keyah ts'ih hainya, Jesus bulhdulalhgus yuba yudutootan ka hiwus k'ehídintan. ²⁷Lhanah dune hiyuntezdel, ts'ekoo chah. 'En tso hinli 'ink'ez hutso. ²⁸'Ink'ez Jesus hubuts'un nalhú'a 'ink'ez ndobúlhni, “Nuhwheni Jerusalem whuts'ekoo, si sughahtso ilah, nuhwhenich'oh khunahdutso, 'ink'ez nuhwhuzkehkah chah ghahtso. ²⁹'Alha dzin whuz de whékulh ho' hoont'ah, 'et 'uhudooni, ‘Buzkeh hoolah, 'aw cha'hílhtsil, 'ink'ez 'aw 'uski yetcha'úlht'ukw 'onus nus huba soo 'uwhtet'ilh.’ ³⁰'Et hoh dune 'uhudooni ‘Dzulh 'i uncha nek'énit'ai 'ink'ez dzulhyaz 'i chah be nek'oonookat.’

³¹Duchun 'awhuz duli hoh 'et whunts'ih 'awhuz njan 'et nduhút'en. Duchun desuz t'eh, dawhútenilh nahzun?”^a

³²'Et nanah untsi', 'en chah, hiyulh hubutuzelghel. ³³'Ink'ez dzulhyaz Calvary huwhútni, 'utsints'un nez'ai huwhutni, whuz hinilhti 'ink'ez lhdulalhgus k'ehiyilhti. Ndunnah dune ntsi', 'ilhunuh nalhnih ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh 'intl'as ts'ih, lhdulalhgus k'eóobuhilhti. ³⁴'Et Jesus 'utni, “'Abá huba whunaoodolnah. 'Aw dahút'en t'ehonizun, 'et huwa 'uhut'en.” 'Ink'ez hinaih lhk'ehíyelya 'ink'ez higha 'aínlih.

³⁵Dune hundelhúya 'ink'ez honilh'en. Bumoodih chah buzih nuhudelhúya 'ink'ez highudloh hoh nduhútni, “Uyoon, hubulhyis inle. 'Et

^a 23:31 Ndi duchun duli, 'i Jesus Christ ndi yun k'ut nuséya, 'uwhúlhni, 'ink'ez ndi duchun désuz, 'i ndunnah chahúdíjih 'uwhúlhni. 'Ink'ez Jesus Christ yak'uz whenája t'eh, tube hoontsi' 'et hubuts'úwhelhts'ulh, ni ho 'utni.

huwa ndun Christ, Yak'usda 'utahayálhti 'int'ah t'eh, dich'oh 'ududooliyih da!"

³⁶ Nehughan chah highudloh. Hizih niníndel 'ink'ez mai too dunink'ooz, 'i hits'un dihidinkai. ³⁷ 'Ink'ez 'uhíyulhni, "Lizwif hubudayi cho inli t'eh, nyunch'oh 'ududílyih!"

³⁸ Lhustelyaz hik'une'úgzuz. 'Udechoo Greek, Latin hubughunek k'una'a, 'ink'ez Hebrew hubughunek k'una'a chah, 'aw 'et lhdulalhgus k'ut sulhti, higha ndoh ts'ih whehidunilht'o. Ndez na'a njan ndutni:

NDUN 'EN LIZWIF HUBUDAYI CHO 'INT'AH

³⁹ 'Et hintsi', hizih lhdulalhgus k'ehiyílhti, 'ilhunuh hich'á 'uts'un 'utni hoh 'et di yulhni, "Nyun Christ inli t'eh, 'et nyunch'oh 'ududílyih 'ink'ez nuwheni chah neílhyih!"

⁴⁰ 'Et 'ilhunuh untsi' hukwa'yudáni hoh ndi yúlhni, "Aw Yak'usda bé chanuzíljut hoh ih 'udini? Huba nahesda, 'et whuz na'a zeh nuwheni chah neba nahesda. ⁴¹ 'Ink'ez wheni ts'ah'un na'a neba nahesda. Daidút'en 'et huwa k'an lhdulalhgus k'ut neba k'elhla sidúlti. 'Et huwa neba 'uk'elhla whuzdli. 'Et whunts'ih ndun dune 'aw hoonliyaz tinta cha'ít'il."

⁴² 'Et ndun untsi' 'en Jesus ndi yúlhni, "SMoodihti nts'e hubudayi cho inli, whuz lhga nadinja t'eh, sunaoolnih!"

⁴³ 'Et Jesus ndi yúlhni, "Ts'ah'un na'a nyudusni, dega nus hoonzoo, 'et k'an dzin sulh 'útant'ilh."

Jesus lhdulalhgus k'ut ye khuna, 'i yuladetnik

⁴⁴ Dzetniz hukw'elh'az 3:00 bat'en whuts'un ndi yun k'ut ndúhoolcho 6:00 whuts'un tsahólhgus inle. ⁴⁵ Sa chah 'aw chast'en suli. 'Ink'ez luglez whucho dutai, 'i hukwa délhchooz, 'i chah lhulcho lhk'enínch'ul. ⁴⁶ 'Ink'ez Jesus tube cho 'utni, "Abá, suyégah 'i nts'un bula desnik." 'Ink'ez 'et ndudéja 'aw 'et 'udek'elh'az hanáji.

⁴⁷ 'Et dahooja nehughan bumoodih whunalh'en hoh Yak'usda yudélhti 'ink'ez 'utni, "Ndun 'alha ts'ah'un dune zeh 'int'ah." ⁴⁸ 'Ink'ez 'ilhohuwezdel ts'iyawh 'et nehunindel howhunalh'en hoh, dáhooja howhunalh'en, tso k'et budzi k'ut huhoodhchis 'ink'ez whusanáhedel. ⁴⁹ Ndunnah t'ehinizun, 'ink'ez ts'ekoo Galilee whuts'un whusanáhinedel, nilhdzayaz highu nudelhúya hoh dawhut'en honilh'en.

Joseph, 'en Jesus whuyíyalhti

⁵⁰ 'Et 'ilhunuh dune Joseph hiyulhni, ndunnah Lizwif bukúne'whut'en, 'ilhunuh 'int'ah. Dune unzoo 'ink'ez ts'ah'un dune unli. ⁵¹ Ndunnah bukúne'whut'en, dahúja, 'aw huba ts'ah'un cha'hoot'ah. Joseph 'en Arimathea whut'en 'int'ah. 'En chah ndet Yak'usda hoh hubudayi cho unli hubalh'i. ⁵² Ndun 'en Pilate ts'un whinya 'ink'ez Jesus buyust'e yuts'u ka ná'dutni. ⁵³ Buyust'e nanáyalhti hoh naih dezti, 'i layin hiyulhni, 'i be yughaiwezdud. 'Et tse bet hahuhontsel, whuts'uh da, 'uyoon 'et 'achadílhtah, 'et wheyíhiyalhti. ⁵⁴ 'Et dzin wheni lhahúdutneh 'uhoont'ah. Lizwif nats'ulyis dzin hoolh'en.

⁵⁵ 'Ink'ez ts'ekoo Galilee whuts'un whusahínandel, 'en Joseph hiyuntezdel, 'et buyust'e wheyihiyalhti 'et hinalh'en. ⁵⁶ 'Et whenáhedel. Yoo sooltsun, 'i khe sooltsun, 'i chah lhahídinla. 'Et nats'ulyis dzin, Yak'usda bughunek be buba' hoonla, 'et nahelyiz.

Jesus dinadija

24 'Aw 'et ndi k'enílhghel 'udechoo dzin 'uhoont'ah. Bundada 'uda, ts'ekoo 'ink'ez 'uyoon chah bulh ts'un k'uz ts'ih hutezdel. Yoo sooltsun, 'i lhahídinla chah hitezda. ² Tse 'uda 'udun dez'ai hoh hotelh'en. ³ 'Et dahúnindel 'ink'ez neMoodihti Jesus buyust'e hoolah nahuhoo'ai. ⁴ Hububa whe' hooja hooyal 'et dáhooja hoh simba 'uhoont'ah. 'Et khunyaz nanah dune buzih siyin. Bunaih tube be hoodet'en. ⁵ 'Ink'ez ndunnah ts'ekoo tube whehonselhújoot hoh butsi be nachahúnelya. Ndunnah 'uhutni, "Et di ka yaidla tah dune khuna, 'en bukunáhta?" ⁶ 'Aw njan hoolah, dinadija ho' 'int'ah! 'Awhuz Galilee 'ut'en hoh, daja nuhwhulhni, whunalhúnik. ⁷ Ndótenilh, 'Yinkak Dune Ye', 'en lubeshi 'ulh'en t'lahítelhtelh 'ink'ez lhdulalhgus k'ehítelhtelh ka. 'Ink'ez whulh tat dzin dinadutédalh.'" ⁸ 'Ink'ez highunek hinalnih.

⁹ 'Et ts'un k'uz hanáhedel, 'et ndi ts'iyawh lanezi 'onus 'at 'ilhunuh, 'ink'ez 'onghunnah chah, ts'iyannah ndo budáni. ¹⁰ Mary Magdala whut'en, Joanna chah, Mary, James be'ama chah, 'ink'ez 'uyoon ts'ekoo bulh 'uhut'en, 'en 'uhuja ndunnah whel'a ndo budáni. ¹¹ 'Et whunts'ih ndunnah 'ants'ih hoh ne'huduni whula 'uhutni hubunínzun 'ink'ez 'aw huba 'alha' cha'hudusnih. ¹² 'Et whunts'ih Peter didillhah 'ink'ez ts'un k'uz ts'ih whélgai. Yuk lih

'uja 'ink'ez tsak'et whunilh'en. 'Et naih dezti, 'i zeh 'et sulhchooz hoh yutelh'en. 'Et koo ts'ih whenaja. 'Et howu nuní nuzut 'ink'ez buba hooncha dahooja hoh simba 'uhoont'ah.

Jesus nanah yugha hoodul'eh bunalhts'et hainya

¹³ 'Et dzin keyah whuyaz, Emmaus ts'uwhútni, nanah dune whuz hutez'az. Jerusalem whuts'un 7 miles bat'en 'uhoont'ah. ¹⁴ Whuz he'us hoh dawhút'en hoh howu yahulhtuk. ¹⁵ 'Et howu yahulhtuk dawhút'en ne'whust'en hoh, Jesus hubughan ninya 'ink'ez hubulh tez'az. ¹⁶ Hinilh'en 'et whunts'ih 'aw butl'acháhoo'al 'et huwa 'aw t'echahínzil.

¹⁷ 'Ink'ez ndobúlhni, “Wheghah ah'us hoh, ndet ho' whudahni? Stabe hubugha nuhdzi nduda hoh howu yalhtuk?”

¹⁸ 'Ilhunuh, Cleopas hiyulhni, 'en ndi yúlhni, “Aw nyun zeh ilah ih nts'oh teh k'an ne'whust'en, 'aw ih nt'ewhunuzínzun. 'Aw Jerusalem whut'en chainlah ho ih 'udini?”

¹⁹ 'Et ndobúlhni, “Ndet 'uwhudahni?” 'Ink'ez 'uhiyúlhni, “Jesus Nazareth whut'en, 'en bugha dahooja. Nus whunilh'en 'int'ah. Yak'usda 'ink'ez dune chah bunalh hoolhtus hoh ne'whúst'en 'ink'ez hoolhtus whe chah yaílhtuk.

²⁰ Nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez nuwheni nemoodih chah, 'en Rome whut'en hiba nahuhooyeh ka butl'ahíyalhti, 'ink'ez lhdulalhghus k'ehíyilhti. ²¹ 'En úncha Israel hits'uhainzut nabootekulh uzninzun da. Nts'oh tuné'whust'en whuts'un k'an 'aw 'et whúlh tat dzin 'uhoont'ah. ²² A, 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez bulunah ts'ekoo nelh 'uhet'en, daja hutni, tube neba hooncha. 'Uda bundada ts'un k'uz huníndel. ²³ 'Aw hiyust'e nachahíyilhtel. 'Ink'ez lizas ha'en hoh 'en 'uhutni, ‘Khuna ho' 'int'ah!’ ²⁴ 'Ink'ez bulunah nelh 'uhut'en chah ts'un k'uz nahúz'az. Nts'ena'a ts'ekoo daja hutni, whuz na'a nahuhoo'ai. 'Et whunts'ih Jesus 'aw chahiyí'il.”

²⁵ 'Et Jesus ndobúlhni, “Tube nuwheni whuzahnik ahli! Ndet ts'iyawh nus whunilh'en daja hutni, tube sa nuhdzi be nuhwhuba 'alha 'uhoneh! ²⁶ 'Alha ih 'uhoont'ah Christ, 'en dzuh nutezut huba 'uhoont'ah 'ink'ez 'et hukw'elh'az whudezti ts'ih natedalh?” ²⁷ 'Ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úzguz 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah, ndai hik'une'úzguz 'en bugha, 'i ts'iyawh Yak'usda bughunek yubunelhtan.

'Et hitán'en li'huja 'ink'ez nahiyoolhúts'it

²⁸'Et keyah wheyaz hutezdel ts'ih, 'aw 'et wheghah hedulh. 'Ink'ez Jesus njan keyah wheghah lhuteyalh li'ut'en. ²⁹Duzíh wuda hukwa'hiyulh'en, 'ink'ez 'uhiyúlhni, “'Aw 'et sa naín'ai, hulhgha 'uhoont'ah.” 'Ink'ez koo hubulh danánt'az buzih tedalh ka.

³⁰'Et natl'ahudelts'i 'ink'ez 'uhute'alh. Jesus lhes yílhchoot 'ink'ez Yak'usda suchanailya yulhni. 'Ink'ez lhataídalhkut 'ink'ez hubutl'ayánla. ³¹'Et hitá'en li'huja 'ink'ez nahiyoolhúts'it. 'Ink'ez khunyaz hoolah nasdli. ³²'Et 'ulhódutni, “Nus de ti nelh yalhtuk 'ink'ez Yak'usda bughunek daja ni whunenulhtun hoh 'aw ih nedzi dézk'un lí'ts'int'ah inle?”

³³'Et wheghah 'uhunet'oh hoh dihudíndel 'ink'ez Jerusalem ts'ih nahutesdel. 'Et lanezi 'onus 'at 'ilhunuh 'ink'ez hubulh 'uhut'en, ts'iyawh ndet 'ilhoh 'úhint'ah hoh hubughun nahúndel, ³⁴'ink'ez njan 'et hudelhts'i 'uhutni, “Alha neMoodihti dinadija ho' 'int'ah! 'Ink'ez Simon yunalh be hóodiltsai!” ³⁵'Ink'ez ndunnah nanah ti dahooja 'et hubugha hubulh náhohoolnuk nts'ena'a Jesus lhes taídalhkut hoh ndun unli nahiyoolhúts'it.

Jesus dich'oh hubuniz be hóodiltsai

³⁶'Awhuz howu yahalhtuk hoh, Jesus dich'oh hubuniz be hóodiltsai, 'ink'ez ndobúlhni, “Nohwhulh soo whudooghel.”

³⁷'Et whunts'ih hubugha ha'nejoot 'ink'ez tube hunelhújoot. Dune dazsai butsen ha'en huninzun. ³⁸'Ink'ez ndobúlhni, “Dahoont'ah huwa whenlhujut? 'Ink'ez dahoont'ah huwa nuhdzi yuh hoh nuhwhuba nawh 'uhoont'ah? ³⁹Sula 'ink'ez suke chah nulh'en. Si 'ust'ah. St'agháhnaih 'ink'ez sunulh'en! Suyust'e chah hoonli 'ink'ez suts'un chah. Dune butsen 'aw nduchaít'ah, buyust'e 'ink'ez buts'un chah hoolah, ts'iyawh bulh 'ust'ah.”

⁴⁰'Aw 'et ndudáni hoh, dula 'ink'ez duke chah hubunalhts'et niyuzdla. ⁴¹Huhóont'i 'ink'ez tube huba hooncha, 'et whunts'ih 'awhuz huba 'alha' cha'hoot'ah. 'Ink'ez ndobúlhni, “Aw njan ts'uui, 'i cháht'ih?” ⁴²'Et lhook sut'e, 'i 'ink'ez honey, 'i yoo'alh ka higha híninla. ⁴³'I yílhchoot 'ink'ez hubunalh ya'al.

Jesus whubunulhtun Yak'usda bughunek daja ni

⁴⁴'Ink'ez ndobúlhni, “Awhuz nohwhulh 'úst'ah da ndi khunek 'i da be nohwhulh yalhtuk, ts'iyawh lhaoodoneh Moses be' dustl'us 'ukune'usdúguz, ndunnah nus whunilh'en, 'ink'ez Yak'usda bughunek Shun be' dustl'us k'ut chah, si sugha 'uk'une'úsduzuguz.”

⁴⁵'Et hubeni t'ehonoozeh ka butl'a hó'ai Yak'usda bughunek t'ehinoozeh ka. ⁴⁶'Ink'ez ndobúlhni, “Ndi 'i 'uk'une'úsduzuguz hoh 'et ndutni, Christ, 'en dzuh nozut huba' hoont'ah, 'ink'ez whulh tat dzin dinadija huba' hoont'ah, ⁴⁷'ink'ez boozi bugha hoh ts'iyannah bulubeshi ch'a bubeni naháhundunooleh, 'ink'ez bulubeshi huba 'ún tukuk chah, ndi bugha boozi hubugha ts'iyannah ndudóohni. 'Et njan Jerusalem 'et choo whe'dooht'en. 'Et hukw'elh'az t'eh, Yun K'ut Whut'en whebodoolh'eh. ⁴⁸'Ink'ez nuhwheni dune whúntelhtun ahli hoh aht'ah. ⁴⁹'Ink'ez soozélhts'ai, ndi se'aBá nuhts'u yoozi, 'i nuhts'o tl'adutes'alh. 'Et whunts'ih yak'uz ndus de whelhtus, 'i nuhk'edútelts'ulh 'et whuts'un, Jerusalem 'et zeh doolhúts'i.”

Jesus nduk yak'uz whenálti

⁵⁰'Aw 'et Bethany whuz nabuninla. Bula nduk 'uyínla 'ink'ez Yak'usda yoodulhkut hubuts'un wuzoo ka. ⁵¹'Awhuz Yak'usda yoodulhkut hubuts'un wuzoo ka, hubuch'a nduk yak'uz whenabe'whéldzut. ⁵²Hits'un teni'nalhdzin, 'ink'ez tube huhóont'i hoh Jerusalem ts'ih whunáhedel. ⁵³'Ink'ez 'ahoolhyez luglez whucho hudelhts'i hoh Yak'usda hidelhti 'ink'ez daldzoo ho' 'int'ah hutni. 'Et ndoh honeh.

Yak'usda Bughunek Unzoo 'I John Yuk'uné'uzguz

(John)

Ndi khunek 'ilhuz 'int'ah

1 Soo 'udechoo whe'whudit'en 'et khunek hoonli 'ink'ez ndi khunek 'i Yak'usda yulh 'int'ah. Ndi khunek 'i Yak'usda 'int'ah. ²Ndun 'en soo 'udechoo da whuts'un Yak'usda bulh 'int'ah.

³'En bula gha ts'ih ts'iyaitsuk 'ulya ínle. Di 'ulya, 'i tah 'aw ilhuk'i cha'yílil hoolah. ⁴Be ts'úkhuna 'en buts'un haídanzut 'ink'ez ndi be ts'ukhuna 'i ts'iyannah dune huba be whét'en 'int'ah. ⁵Be whét'en tsahólhgus^a yuh ts'ih whéndi 'ink'ez tsahólhgus yuh ts'ih haínya, 'aw yuch'a 'oolhdeh ghaít'ah.

⁶'Ilhunuh dune John^b hiyulhni, 'en Yak'usda whusayálh'a. ⁷Ndun dune 'en ts'iyannah dóni ndi be whét'en, 'i bugha. 'En bugha ts'iyannah huba 'álha 'uhot'e. ⁸Ndun John, 'en 'aw be whét'en ilah 'int'ah. 'En 'int'ah be whét'en, 'i bugha ts'iyannah dóni 'int'ah. ⁹Ndun ts'ah'un be whét'en, ts'iyannah dune ndi yun k'ut k'eínya, 'en ndi be whét'en hubughaite'alh.

¹⁰Yun k'ut inda. Ndi yun 'uyínla 'et whunts'ih yinkak dune t'ehinóozin. ¹¹Dulh whút'en 'en lhtahaoobanla 'ink'ez hubutaninya hoh 'aw chahayílhcholph. ¹²'Et ndan ho' 'int'ah hiyílhchoot, Yak'usda buzkeh huzdli 'et hubugha óoni'ai. Ndan boozi huba 'álha' yint'ah. ¹³'Aw dune hits'uhafnzut whula ts'ih ilah Yak'usda buzkeh huzdli, k'us buyust'e hukwa'nínzun huwa ilah, k'us dich'oh dune hukwa'huninzun huwa chah ilah, Yak'usda 'en bugha zeh huwhuzdli.

¹⁴'Et ndi khunek Yak'usda unli, 'i dune suli 'ink'ez netah dune inle, 'et hoh dadélti ts'onalh'en. Ndi yé dezti, 'i Yak'usda 'ilhunuh zeh buYe' yé dezti 'i 'int'ah. Ye unzoo 'i 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah 'i zeh ye dézbun.

---

^a 1:5 Ndi tsaholhgus yuh ts'iyaini hoontsi' 'ink'ez tink'us 'int'ah 'i ni ho 'utni. ^b 1:6 "En Zan Badis," 'ulhni.

¹⁵'En bugha John hubudáni inle, dune bulh yálhtuk hoh, “Ndun 'en nuhghu dáni, sk'elh'az whusatéyalh 'et whunts'ih whutesdleh whutsuh, 'uda 'et khuna ho' 'int'ah, 'et sugha ndoh 'int'ah,” hubúlhni. ¹⁶'Ink'ez yé dezibun 'i ts'iyawh neghaíninla. Dzin totsuk ye unzoo 'i neba 'onus 'un 'int'ah. ¹⁷Yak'usda bughunek 'i buk'une'ts'oot'en, 'i Moses 'en bugha netl'aidá'ai ínle. 'Et whunts'ih k'an Jesus Christ 'en bugha ye unzoo, 'i 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, 'i neghalts'ut. ¹⁸'Aw Yak'usda 'en ya'en, 'et 'aw 'ilhunuh buYe', be'aBá degha nus yuk'ensi' Yak'usda bugha 'et wheinélhtan.

John dune too be 'ulh'en, 'en ndó bulhni 'aw ndun Christ 'en ilah 'ust'ah

¹⁹'Et ndunnah Lizwif Jerusalem huwhut'en, náwhulnuk 'ink'ez Levitenah, 'en John buts'un wheóobahalh'a hiyoodolhkut ndan unli 'et hukwa. 'Et John ndobúlhni, ²⁰soo ts'ah'un na'a 'aw whuts'u chaoodídlai hoh hubudáni, “Aw Christ, 'en ílah 'ust'ah,” hubúlhni.

²¹'Et hiyoodulhkut, “Ndan inli? Elijah tulih 'int'ah?” “'Awundooh,” hubúlhni. “Yak'usda be nus whunílh'en hubughi yatuk inle, 'en tulih 'int'ah?” hiyúlhni. 'Et chah, “'Awundooh,” hubúlhni.

²²'Et 'uhiyúlhni, “Aw ndan h'ó nint'ah? Nyunch'oh daja ho' dini? 'Et ts'ah'un ne'díni, 'et ndez na'a ndunnah whuz denételh'a hubuzdóoni,” hiyúlhni.

²³'Et John ndobúlhni,

“Si 'ust'ah 'aw dune chahóot'ih ts'ih dultul hoh
ts'iyannah dune hubudúsní,

neMoodihti lhuteyalh hoonzoo 'ink'ez lkh'owhudez'a
huba whulh'tsi.

'Et Yak'usda 'en be nus whunilh'en Isaiah ndutni ínle,” ndobúlhni.

²⁴'Et ndunnah John buts'un whets'iyalh'a ndunnah Pharisee bulunah zeh 'uhint'ah. ²⁵'Ink'ez doochah hiyoodulhkut, “Aw Christ, k'us Elijah, k'us ndun Yak'usda 'en be nus whunilh'en, ndunnah ilah 'int'ah t'eh, di ka dune too bé' bilh'en?” hiyúlhni.

²⁶'Et John ndobúlhni, “Si too 'i be dune too be' 'ulh'en, 'et whunts'ih nuhwhutah 'ilhunuh dune hoonli, 'en 'aw t'enuzáhzun. ²⁷'En 'int'ah sk'élh'az whusatéyalh sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw bukechun ketl'oolh buba k'unáidutes'uk, whunts'ih huba soo cha'lhudzoo,” hubúlhni.

²⁸ Keyah Bethabara huwhútni Jordan took'oh whanch'az whuz'ai, 'et John dune too be' 'óbulh'en.

²⁹ 'Om bun dzin Jesus yuts'un úyalh hoh John yutelh'en, 'ink'ez 'utni, “Nulh'en, Yak'usda busheepyz 'int'ah. 'En 'ut'en, yinkak dune hubulubeshi hubuts'unáyule, hubúlhni. ³⁰ 'En bugha 'un whudúsní sk'elh'az whusatéyalh, whutesdleh whuts'u, 'uda khuna ho' 'int'ah, 'et huwa sughanus dezti ho'. ³¹ Ndan unli 'aw seni be t'énuzúszun inle, 'et huwa nuhwheni Israel but'suháhde nuhwhuts'un whuz haya be t'ewhunoolhzeh 'ink'ez too zeh 'i be too be' 'un whulh'en, 'i bugha ndan 'int'ah soo cho t'ewhunoolhzeh,” hubúlhni.

³² Njan 'et Jesus bugha John ndutni, “Ndoni dut'aiyaz nduwhút'en hoh yak'uz ts'ih hadánde 'ink'ez bukuk'eyinde buyulh 'int'ah. ³³ Hoh da 'aw seni be t'éoonuzúszun ndun 'int'ah, 'et whunts'ih Ndun whuz de sutélh'a too zeh 'i be dune too be' oolh'en ka, 'en sudáni, ‘Ndan Ndoni ndus de yuk'édilts'ut 'ink'ez 'ilhuz yulh 'int'ah, 'en 'int'ah Ndoni be dune too be' 'ulh'en unli.’ ³⁴ 'Et whunalh'en. Soo ts'ah'un khunek be nuhwhudúsní, 'alha ndun 'en Yak'usda buYe' 'int'ah,” hubúlhni.

³⁵ 'Om bun dzin John 'ink'ez yugha hoodul'eh nanah 'et huyuzin. ³⁶ Jesus hoh wheghah uyalh hoh John yunilh'en, “Nulh'en ndun Yak'usda buSheepyz 'int'ah!” hubúlhni.

³⁷ Ndunnah nanah dune John yugha hoodul'eh daja ni hidánts'o hoh Jesus Christ hiyuntez'az. ³⁸ Jesus hubuts'un úyalh hubunilh'en hine'us hoh 'et huboodulh'kut, “Di kunahta hoh 'aht'en?” hubúlhni. 'Et 'uhiyúlhni, “Rabbi, nts'e hoont'i?” ('Et ndi khunek “Rabbi” 'i Lizwif k'una'a dune hoodulh'eh ni ho 'utni.) 'Et Jesus hubúlhni, ³⁹ “Anih, whunoolh'en sih!” hubúlhni. 'Et hiyúlh tez'az 'ink'ez nts'e sída 'et honalh'en. 'Et dzin nduhoolyez hoh hizih hinke 'et hoh da 10:00 bat'en 'uhunet'oh.

⁴⁰ 'Et ndunnah nanah dune John hidánts'o huwa Jesus hiyuntez'az, 'en 'ilhunuh, Andrew hiyulhni, 'en Simon Peter bulhutsin 'int'ah. ⁴¹ 'En 'ahoh dulhutsin, Simon hiyulhni, 'en yughu ninya 'ink'ez yudáni, “Ndun Messiah 'aw 'et nats'ilhti,” yúlhni. (Ndi boozi Messiah, Christ ni ho 'utni.) ⁴² 'Ink'ez Jesus 'en yughu inílhti. Jesus yunalh'en 'ink'ez ndi yúlhni, “Nyun Simon Jonas buye' 'en 'unint'ah, 'et whunts'ih Cephas nyuhuduténilh,” yúlhni. (Ndi Cephas 'i Peter 'i zeh 'int'ah 'ink'ez 'i “tse” ni ho 'utni.)

⁴³ 'Om bun dzin Jesus Galilee ts'ih teyalh hukwa'ninzun. Whuz ninya hoh Philip hiyúlhni, 'en nayilhti 'ink'ez “Sunanyalh,” yúlhni.

⁴⁴ Philip 'en keyah Bethsaida huwhútni whut'en 'int'ah. Keyah 'et Andrew 'ink'ez Peter bulh 'et huwhut'i. ⁴⁵ 'Et Philip 'en Nathanael hiyúlhni, 'en nayilhti, “Ndun dune Moses dude dustl'us k'ut yugha 'uk'une'úzguz, 'ink'ez Yak'usda be nus whunilh'en highun 'uk'une'úzguz, 'en nats'ilhti. 'En 'int'ah Jesus, Joseph buye' unli. Keyah Nazareth huwhútni, 'et whut'i,” yúlhni.

⁴⁶ 'Et Nathanael 'utni, “Nts'ena'a simba hoonliyaz 'unzoo 'i Nazareth ts'ih haóolts'it?” 'Et Philip 'utni, “Anih, sulh ín'us 'ink'ez whunolh'en sih!” yúlhni.

⁴⁷ 'Et Jesus Nathanael 'az de úyalh yunilh'en 'ink'ez yugha 'et ndutni, “Ndun 'en soo Israel buts'uhainzut 'int'ah, 'aw t'ínk'us 'uhóont'ah teh nucha'ust'en,” ni.

⁴⁸ 'Et Nathanael Jesus yoodulh'kut, “Dí bugha t'ewhunínzun dant'un dune usdli?” 'Et Jesus 'uyúlhni, “Mai chun t'ah sinda da, Philip 'anih nyuduténilh whutsuh da, 'et 'uda nyunalh'en,” yúlhni.

⁴⁹ 'Et Nathanael ndi yúlhni, “Rabbi, 'alha' Yak'usda buYe' inli 'ink'ez Israel hits'u hainde, huba hubudayi cho chah inli,” yúlhni.

⁵⁰ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Mai chun t'ah sinda hoh nyunalh'en nyudúsni. 'Et huwa Yak'usda buYe' usdli mba 'álha 'uhoont'ah, 'et whunts'ih 'onus nus ts'un 'onus nus hooncha, 'et whuntalh'ilh. ⁵¹ 'Et soo ts'ah'un 'unint'ah nyudusni, yak'uz da' dutézkez 'ink'ez Yak'usda hubulizas ndus de haháandel 'ink'ez doochah whenáhudéde ndun Yinkak Dune Ye^a 'en buts'un 'uhut'en, 'et whuntalh'ilh,” yúlhni.

Jesus huwa 'ét'en túne'ut'en 'et huwa dune 'en Christ 'int'ah t'ehonózin

2 'Et whulh tat dzin hoh Galilee yun k'ut 'et 'ilhun keyah Cana huwhútni, 'et keyah 'et k'an nalgha húsduke huba honélnik. 'Et Jesus be'ama 'en chah 'et usda. ² Jesus 'ink'ez yugha hóodul'eh 'en chah hubughunahúzdel. ³ 'Et njan lghahúsduke ba honel'nik whutah 'et ndi mai too ntsol súli. 'Et Jesus be'ama yughu ninya 'ink'ez 'uyúlhni, “Aw mai too chahít'ih.”

⁴ Jesus 'et ndi yúlhni, “Ts'eke dant'i ka 'uyoon ba 'uhoont'ah 'et si hukwa'sudini, njan 'et 'aw suba 'et nicha'hunest'o!”

^a 1:51 Yinkak dune ye' ni, 'et dich'oh na'dudútni.

⁵'Et be'ama ndunnah ustlen, 'en búlhni, “Daja nuhwhúlhni hoh tuné'ooht'en.”

⁶'Et njan lkh'uta tse 'oosa' cho, too hiye 'ílh dzun wheni, 'et súla. Lhanah Lizwif hube 'ut'en k'ah hukw'un'a lana'huldeh wheni.

⁷'Et Jesus ndunnah ustlen, 'en hubúlhni, “Ndi tse 'oosa' cho ts'iyawh too be nadulhbun.” 'Et soo ts'iyawh budah whuts'un yanahídelhbun.

⁸“Aw 'et buyé' 'ahkaih 'ink'ez ndun njan howunli, 'en buts'un yéhkalh,” hubúlhni. 'Ink'ez bulah hits'un whinkai.

⁹Ndi too mai too suli, 'i 'aw nts'ez de hahuyalhdze ndan howunli 'en t'éoonízun, 'et whunts'ih ndunnah ustlen, 'en hiyínkai, 'en t'ehonínzun. 'Ink'ez ndet huwunli 'en dune 'at ut'i, 'en 'anih yúlhni, ¹⁰'ink'ez ndi yúlhni, “Dune ts'iyannah ndi mai too unzoo, 'i choo howu hínilhde, 'et hukw'elh'az soo' neltsuk hutni, 'et 'ink'ez hukw'elh'az 'int'ah 'i mai too 'i bughuhínilhde. 'Et nyun ndi unzoo, 'i 'udek'ah whuts'un ontun!” yúlhni.

¹¹Njan keyah Cana Galilee yun k'ut whuz'ai 'et soo 'udechoo Jesus huwa 'ét'en teh whená'dit'en, 'ink'ez dádeli 'et hóbunelhtan. 'I bugha hodul'eh 'en bugha ba 'alha yint'ah suli.

Jerusalem luglez whucho Jesus 'uhooket tinábunenyoot

¹²Hukw'elh'az Jesus keyah Capernaum huwhutni ts'ih whinya. Be'ama, bulhutsinkah, 'ink'ez yugha hoodul'eh chah, 'aw sa ilah 'et hudálts'i.

¹³'Aw 'et wheghah whúdezulh ndet da Lizwif bukoo Yak'usda lizas Butus Lhuséya whunahulnih,^a 'et Jesus Jerusalem ts'ih whénnya. ¹⁴'Et luglez whucho whuna'nesdutl'oo wheyah ts'ih tézya 'et dune 'e'óoket hubunílh'en. Khunai cha, musdus cha, sheep cha, 'ink'ez dut'aiyaz cha, dove hiyúlhni, hiye 'óoket, 'ink'ez dune sooneya lkh'enáhudunedzih, 'en chah 'et 'uhut'en. ¹⁵Tl'oolhyaz be dutsus inla. 'I be khunai ts'iyawh tináfenyoot. Sooneya lkh'enáhundunedzih chah hubuzooneya nus wheyantsut, 'ink'ez kw'uzdai chah yun tezdla. ¹⁶'Ink'ez dut'aiyaz be 'óoket ndó bulhni, “K'an 'aw 'et tiná'nuhle! 'Aw se'aBá bukooyah 'et 'e'óohket bakoo whulhtsi ilah!” hubúlhni.

^a 2:13 Nawhudezulh totsuk 'ilhunahowudulh 'ink'ez ndi sheep k'us unzoo 'i nahiyut'alh. Njan whewhúnhulnih hoh da Yak'usda yun k'ut Egypt ts'e hanaóobanla da.

¹⁷ 'Et ndunnah yugha hoodul'eh 'et whunahulnih huwa 'uk'une'huzguz 'i daja ni, 'et ndutni, “Njan nkoo hukwa'nuszun k'et 'ants'ih siyah whudezk'un li'nust'ah.”

¹⁸ Lizwif 'uhiyúlhni, “Njan nts'oh teh ne'ínt'en nts'ez na'a 'ínt'en hooncha túne'int'en, 'et whunéniltun?”

¹⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Njan bukoo whudézi nuhwheni hoolah whulhlsi 'ink'ez tat dzin inle t'eh, 'et dinaoodutés'alh.”

²⁰ 'Et ndunnah Lizwif 'uhiyúlhni, “Njan koo whudézi dit lanezi 'onus 'at lhk'utat naoodezut hoh lhaoodúlya. 'Et daja ninzun ho' dini, tat dzin whutuh zeh dinaoodutá'alh dini,” hiyúlhni. ²¹ 'Et njan Jesus bukoo whudézi howu yalhtuk hoh, dich'oh buyust'e, 'i yughu yalhtuk ho 'utni íne. ²² 'Et huwa Jesus Christ dásai hubutuh dinadija hoh yugha hoodul'eh whunahulnih daja hubúlhni inle da, 'ink'ez Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i 'ink'ez khunek 'i Jesus ye yaílhtuk, 'i bulh daja ni ts'iyawh huba 'álha 'uhoont'ah.

²³ 'Awhuz Jerusalem 'et 'ut'en hoh Hubutuh Lhusíya, 'et whutah ne'whut'en, bulunah ndunnah Jesus yunilh'en nts'oh túne'ut'en, 'et huwa k'us lhanah boozu huba 'alha' yint'ah suli. ²⁴ 'Et whunts'ih Jesus dich'oh chah 'aw dune hubut'achanítan, t'eoobunínzun dune dahínt'ah 'et huwa. ²⁵ 'Ink'ez 'aw 'uyoon dune dahínt'ah 'et ndudóoni ghaít'ah, dich'oh dune dahínt'ah chah t'eoobunínzun 'et huwa.

Jesus Nicodemus yúlhni doochah zeh whutanle huba 'uhoont'ah

3 'Ilhunuh dune Pharisee bulh dezulh, 'en 'ilhunuh Lizwif hubutsuh whudelhdzulh, 'en Nicodemus hiyulhni. ² 'En 'ulh'ek 'et Jesus yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, “Rabbi, Yak'usda yulh 'int'ah dune, 'en zeh njan huwa 'ét'en tune'oot'en huba 'uhoont'ah. 'Et huwa soo t'ets'onínzun dune hoodulh'eh Yak'usda ts'ih haínya inli ho' nint'ah.”

³ 'Et Jesus 'uyúlhni, “Soo ts'ah'un na'a nyudúzni, dune doochah zeh whuzdli t'eh, 'et t'eh zeh Yak'usda hubudayi cho unli whute'ilh.”

⁴ 'Et Nicodemus ndi yúlhni, “Nts'ena'a suba 'ilhunuh dune tube ye'un uzulh, 'en doochah 'uhóoleh ho' dini? 'Aw whulh nat be'ama yuchan naooja 'ink'ez doochah 'uhóoleh ghaít'ah!” yúlhni.

⁵ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Soo ts'ah'un na'a nyudúzni, dune too 'ink'ez Ndoni be chah whuzdli t'eh, 'et zeh nts'e dune Yak'usda hubudayi cho

unli 'et 'aw dahóoya ghaít'ah. ⁶Ndun dune bugha whuzdli, 'en dune budune 'int'ah, 'ink'ez ndan Ndoni be whuzdli, 'en Ndoni budune 'int'ah. ⁷'Et nyudúsní nuhwheni doochah zeh hóhle huba' hoont'ah. Khun teh 'et huwa mba hócha gunih! ⁸Nilhts'i delts'ulh li'hoont'ah. Nilhts'i dints'o 'et whunts'ih nts'ez de hadélts'ut k'us nts'e dutelts'ulh 'aw nt'éoonuzínzun. 'Et whuz na'a zeh 'aw nt'éoonónzin ghaít'ah nts'ena'a dune Ndoni be whuzdli," yúlhni.

⁹'Et Nicodemus ndi yúlhni, "Et nts'ena'a 'uwhutét'ilh?"

¹⁰'Et Jesus ndi yúlhni, "Et nyun Israel buts'uhainde whubodilh'eh inli, 'ink'ez nts'ena'a njan t'éoonuzínzun? ¹¹Soo ts'ah'un na'a njan nyudúsní, t'éts'onínzun ndet howu yats'ulhtuk 'ink'ez ts'ah'un na'a nuhwhuts'útni ndai ts'a'en 'ink'ez nuhwheni 'aw neghunek nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah. ¹²Ndi yun k'ut nts'oh tulih né'whut'en, 'et hubugha 'ún whudusni, 'et whunts'ih nuhwhuba 'álha cha'hóot'ah nts'ena'a simba nduk yak'uz né'whut'en, 'et hubugha 'ún whudusni, 'et nuhwhuba 'alha 'uhot'e? ¹³'Aw 'ilhunuh dune nduk yak'uz whenya hoolah, 'aw 'ilhunuh zeh 'uja ndus de yak'uz haínya. 'En 'int'ah Yinkak Dune Ye' unli, 'en 'int'ah yak'uz whukeyah whuz'ai. ¹⁴'Uda 'aw dune chahahóot'ih 'et Moses 'en t'l'ughus k'edéltsi dibe' yudilhtsi inle, whuz na'a Yinkak Dune Ye' dibe na'hidóolhtsih huba 'uhoont'ah. ¹⁵'Et huwa ndunnah 'en bugha huba 'alha 'uhoont'ah, ndan 'aw dachatesa,^a 'ilhuz wule wheni hutenalh.

¹⁶Yak'usda dalhcho 'i be ndi yun k'ut dune húbuk'ensi', 'aw 'ilhunuh zeh buYe' 'en hubugha ínilhiti. 'En bugha ndan huba 'alha' yint'ah 'aw dachahútesa, 'ilhuz wheni hukhutena 'et huwa. ¹⁷'Aw dune ba nahuteyeh ílah Yak'usda buYe' ndi yun k'uz yutéll'h'a. 'En bugha ndi yun k'ut whut'en 'en ts'iyannah hudoojih, 'et wheni ndi yun k'uz yutéll'h'a. ¹⁸Ndunnah huba 'álha' yint'ah 'en 'aw huba nachahutésyel. 'Et ndunnah 'aw huba 'álha cha'yít'ah, 'en 'uda huba nahézya ho' hint'ah, 'aw Yak'usda buYe' boozí 'aw huba 'alha cha'yít'ah 'et huwa. ¹⁹'En 'int'ah be whét'en unli ndi yun k'eínya. 'I 'aw 'i hikacha'nízun njan tsahólhgus yuh 'et 'onus nus tinch'a'uhút'ih, 'et huhóot'i. 'Et huwa huba nahooyeh. ²⁰Ndunnah hoontsi' tune'hút'en, 'en ndi be whét'en hits'udutnik. 'Et huwa ndi be whét'en, 'aw hits'un tóoya ghaít'ah, dooka tink'us ne'hút'en 'et ts'et haootélt'sulh 'et whuch'a. ²¹'Et whunts'ih ndan ts'ah'un na'a 'et'ilh,

^a 3:15 Njan ndachátesa ni, 'aw neyust'e ílah, nezul 'ink'ez neyégha gha yalhtuk ni ho 'utni.

'en ndi be whét'en ts'un teyalh, 'et hoh ts'iyannah t'ehonózin, nts'oh tune'út'en, Yak'usda 'en bugha ne'ts'oot'en.”

John dune too be ne'úlh'en Jesus yuba whudélhti

²²Njan hoh túne'whust'en hukw'elh'az Jesus 'ink'ez yugha hoodul'eh Judea yun k'ut ts'ih whehándel. 'Et yugha hoodul'eh higha nudáls'ti 'ink'ez dune too be' hubalh'en. ²³Hoh da John 'en chah keyah Aenon huwhútni, keyah Salem huwhútni wheghah whuz'ai, 'et dune too be 'oobalh'en, 'et too lhai 'et huwa. Dune hits'u lhadulh 'ink'ez bulunah dune too be' binla. ²⁴'Et John nk'ácha tsak'echalhts'it 'et huwa. ²⁵John yugha hoodul'eh Lizwif bulh lkh'enahuditdzut Lizwif hube 'ut'en k'ah hukw'una'a lana'huldeh 'et huwa. ²⁶'Et huwa John highu nindel 'ink'ez hiyoodulhkut, “Rabbi ndun dune 'ilhunuh ngha hoodul'eh, Jordan took'oh nyaz ts'ih, 'en dune hubulh yáílhuk ínle, 'aw 'et 'en dune too be 'úlh'en 'ink'ez ts'iyannah hits'ún lhadulh,” hiyúlhni.

²⁷'Et John ndobúlhni, “Yak'usda yugha óoni'ai t'eh zeh, 'et huwa hoonliyaz 'oot'e ghaít'ah. ²⁸Nuhwhenich'oh 'et whunts'ih daja dusni t'éoonáhzun, si 'aw Christ 'en ilah 'ust'ah. 'Et whunts'ih 'ilhunuh yutsuh whusál'a, 'en 'ust'ah. ²⁹'Et nduhóont'ah hoh, 'ilhunuh dune ts'eke yughusda, 'en 'at ut'i 'int'ah. 'Et hubuk'entsi' yuzih suyin 'ink'ez yughunek yoozélhts'ai whuz na'a tube yuba hóont'i. 'Et huwa sichah whuz na'a tube cho hoonúst'i.^a ³⁰'Onus nus tube cho hidóolhti 'ink'ez si hukw'elh'ih suba hodóolhti, 'et whuz na'a 'uhót'e huba' hoont'ah.

³¹Ndun ndus de haínya, 'en ts'iyannah hubugha ndoh 'int'ah 'ink'ez ndan yinkak ts'ih haínya, 'en yinkak dune unli, 'et huwa ndi yun k'ut hoonli, 'i zeh highu yalhtuk. 'Et ndun yak'uz haínya, 'en ts'iyannah hubugha ndoh 'int'ah. ³²'Ink'ez ndet ndun whunalh'en 'ink'ez whudánts'o, 'et 'uyoon chah hubúlhni, 'et whunts'ih daja hubúlhni 'aw highunek chaílhcholh. ³³Ndun yughunek ilhchoot daja ni, 'en 'utni ndun Yak'usda 'en buba 'alha' yint'ah, ni. ³⁴Ndun 'en Yak'usda whusayálh'a, 'en 'ink'ez didut Ndoni be yudelhbun, 'et huwa Yak'usda bughunek zeh be yálhtuk. ³⁵Yak'usda 'en buYe' yuk'ensi' 'et huwa ts'iyaintsuk k'úne' hool'en, 'et yugha óoni'ai. ³⁶Ndunnah Yak'usda buYe' buba 'alha yint'ah, 'ilhuz wheni be ts'úkhuna, 'i

^a 3:29 Ndun dune 'at ut'i 'en Jesus Christ dult'ah, 'ink'ez buk'esi', 'en John dune too be 'ulh'en dult'ah ni ho 'utni.

huyit'i, 'ink'ez ndunnah huba 'alha' cha'yít'ah, 'en 'aw honoolh'en ghaít'ah, Yak'usda yé hubulh húnilch'e 'ahoolhyez wheni buk'uz 'uztét'ilh," ni John.

**'Ilhunuh ts'eke Samaria yun k'ut whut'en, Jesus
'ilhuz wheni be ts'ukhuna 'i bugha yulh yálhtuk**

4 'Et ndunnah Pharisee hiyulh údants'o hoh 'uhíyulhni, “Jesus 'en John degha nus lhanah dune chah yugha hoodul'eh sulí, 'ink'ez dune too be 'úlh'en chah 'ut'en,” hutni. ²'Et whunts'ih 'alha Jesus 'aw dich'oh ilah dune too be' bulh'en, yugha hoodul'eh, 'en zeh 'uhut'en. ³'Et neMoodihti 'et Judea yun k'ut whuch'a nanja 'ink'ez Galilee ts'ih natesja.

⁴Nadalh hoh Samaria yun k'ut hoh lhunátedalh, ⁵'ink'ez Samaria yun k'ut keyah Sychar huwhútni ts'ih ninya. Njan keyah 'et yun k'ut Jacob buye' Joseph yugha óoni'ai ínle, 'et wheghah whuz'ai. ⁶'Et Jacob too k'et 'uhóonla, 'et whuz'ai. 'Et Jesus tube sa nuséya 'ink'ez ninéntsai, 'et huwa too k'et whuzih 'et nátl'adeda. 'Et 6:00 'uhúnet'oh hoh 'ut'en.

⁷'Et usda hoh 'ilhunuh ts'eke, Samaria whut'en, 'en too kéya. 'Et Jesus ndi yúlhni, “Too sugha nínkaih!” yúlhni. ⁸Dich'oh zeh 'int'ah, yugha hoodul'eh keyah ts'ih ts'iyi hootekulh ts'ih whehándel 'et huwa.

⁹'Et ndun Samaria ts'eke 'en 'uyúlhni, “Nyun Lizwif 'unint'ah 'ink'ez si Samaria ts'eke 'ust'ah, 'ink'ez di ka dini too suts'un ka' dini?” Lizwif, 'en Samaria whut'en 'aw buka cha'hunízun.

¹⁰'Et Jesus ndi yúlhni, “Yak'usda huwa íni'ai, 'i t'eninzun t'eh, 'ink'ez ndun 'utni nyulh yálhtuk hoh too nts'u ka 'utni, 'en t'enínzun t'eh, 'et nyun 'uda oodolhkut 'ink'ez ndai too bugha hiye khuna, 'i da nughá yoolhdzeh ínle,” yúlhni.

¹¹'Et ndun ts'eke ndi yúlhni, “Nyun 'aw be ta'ónkalh 'i chaínt'ih, 'ink'ez njan too k'et nádalhdzat, nts'ena'a ndi too be ts'úkhuna, 'i be 'útankalh? ¹²Netsuh whudelhdzulh Jacob 'en njan too k'et neghaóoni'ai. Didut, buye'kah, 'ink'ez bughunai teh, njan too k'et 'et too hutnai ínle, nyun buba nus incha ninzun ih?” yúlhni.

¹³'Et Jesus ndi yúlhni, “Ndunnah njan too k'et too utnai, doochah zeh ta'hóosde hulhih, ¹⁴'et whunts'ih ndunnah too bugha ítelhdzoh, 'i hiyetnai t'eh, 'aw 'onus 'at ta'hóde ghaít'ah. Ndun ndi too bugha ínildhze, 'i too 'ahoolhyez ninli 'int'ah, 'i be 'ahoolhyez wheni hukhutena,” yúlhni.

¹⁵ 'Et ts'eke ndi yúlhni, “Hoh ndi too 'udíni 'i sugha nílhdzeh, 'et huwa 'aw 'onus 'un tacha'ootuzesde 'ink'ez 'aw 'onus 'at njan too ooskalh ghaít'ah.”

¹⁶ “Nki 'anìh dínì 'ink'ez 'en bulh dez náht'us,” yúlhni Jesus.

¹⁷ 'Et ts'eke 'utni, “Aw suki hoolah hoh 'ust'ah.” 'Et Jesus ndi yúlhni, “Soo' dini! Ts'ah'un udíni, 'aw nki chah hoolah dini.

¹⁸ T'éoonúszun skwunlanah nkikah inle, 'ink'ez k'an bughusinda, 'en chah 'aw nki ilah 'int'ah. 'Et ts'ah'un na'a 'udenja,” yúlhni.

¹⁹ 'Et ts'eke ndi yúlhni, “Nyun nus whunilh'en tulih 'unint'ah? ²⁰ Netsuh whudelhdzulh ndi dzulh k'ut 'et teni 'uhunilhzun ínle. 'Et nuhwheni 'udúhni Jerusalem 'et 'ilhun whuz'ai, 'et dune teni 'uhunoolhzin huba 'uhoont'ah,” yúlhni.

²¹ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Mba 'alha 'udoosni, 'ilhudzin dez whélt'sulh hoh 'uhoont'ah, 'aw ndi dzulh k'ut k'us Jerusalem 'et zeh ilah Yak'usda buts'uténi 'untelhdzin hoh 'uhoont'ah. ²² Nuhwheni ndai buts'un téni 'unulhdzun 'i 'aw nuhwheni be t'enuzúhzun. Wheni ndun buts'uténi 'uznilhdzun t'ezninzun, Lizwif hubulagha ts'ih zeh dune hudutejih 'et huwa. ²³ Ndet whuz de whúdezulh k'an 'et huba 'uhoont'ah, ts'ah'un na'a teni 'uhunilhzun soo ndzi ndulhcho 'i be ts'ah'un na'a Yak'usda hits'un téni 'uhunoolhadin wheni. Ndunt'ah Yak'usda buka'nuta buts'un téni 'uhunoolhadin ka. ²⁴ Yak'usda nudúdeh 'i unli ho' 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah hits'un téni' hunilhdzun, 'en ts'ah'un na'a buyégha be hits'un teni 'unoolhadin huba' hoont'ah,” yúlhni.

²⁵ 'Et ndun ts'eke ndi yúlhni, “T'éoonúszun ndun Messiah whusatéyalh, ndun Christ hiyúlhni, 'en whusaínya t'eh, dutsuk newhuntehtun.”

²⁶ 'Et Jesus ndi yúlhni, “K'an 'et ndan nyulh yálhtuk, 'en 'usdli hoh 'ust'ah.”

²⁷ 'Ink'ez 'et ndutni 'aw 'et 'ustl'e' 'udeja hoh, yugha hoodul'eh whusanáhedel. Tube huba hooncha Jesus ndun ts'eke 'en bulh yálhtuk, 'et whunts'ih 'aw 'ilhunuh nts'ih chahiyoodulhkut, “Di ka ts'eke 'en bulh yaíhtuk?” k'us, “Ndet 'et nahoote'alh?” chahidínìl.

²⁸ 'Et ndun ts'eke too ye kuya 'i chah 'aw 'et nínin'ai 'ink'ez keyah ts'ih whenája. 'Et dune ts'iyawh ndó bulhni, ²⁹ “Anih! Ndun dune noolh'en sih! Nts'oh tula né'zust'en inle, ts'iyawh ndusúlhni. 'En tulih Christ 'int'ah?” hubúlhni. ³⁰ 'Et huwa soo ts'iyannah keyah ts'ih hahándel 'ink'ez Jesus highu nindel.

³¹ Hoda yugha hoodul'eh 'uyúlhni, “Rabbi, na'int'alh!”

³² 'Et Jesus ndobúlhni, “Ts'iyi 'aw nuhwheni t'enuzuhzun, 'i úst'i.”

³³ 'Et yugha hoodul'eh dich'oh 'úlhodutni, “Uyoon dune yuté'alh 'i yuba whusayánla ho tulih ni?”

³⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndun whuz de sutelh'a, ndet suts'u húkwa'ninzun, hoh tune'óost'en 'ink'ez be 'ut'en lhadóosdleh huba 'uhoont'ah. Ndi 'i zeh suts'eyi 'int'ah. ³⁵ 'Awhuz dink'i sanun whuz'ai, t'l'o 'utelilh whuts'un. 'Et whunts'ih 'un whudusni hoh soozélhts'ai, soo cho nuhwhuna be whunulh'en. Tl'o k'ut 'aw 'et whudezgi t'l'o 'utenilh huba. ³⁶ Ndan whut'as, 'en huba k'elhla hóle, 'ink'ez 'en 'ilhuz wúle hiye khúna, 'i bughaitélt's'ulh. 'Et huwa ndan 'a'nule 'ink'ez ndan 'ilhodughulhdzeh, nahúlt'ah 'en hóntelhnik. ³⁷ Whuz na'a daja ni 'alha 'utni, 'Ilhunuh dune 'en whuye' nule 'ink'ez 'uyoon dune 'en ha'nule.' 'Et ndi 'utni 'i 'alha 'uhoont'ah. ³⁸ 'Aw whutsahda cha'záht'en 'et whunts'ih whetélh'a na'oolhdzooch wheni. Whuz whutsuh da 'uyoon suba 'et'en ínle. 'Et k'an nuhli whusáhdel 'ink'ez 'uyoon ha' nanla 'et ha' nilhla,” hubúlhni.

³⁹ 'Et ndun ts'eke, njan keyah whut'en, 'en ts'iyannah hubudáni, “Dast'en inle, ts'iyawh ndusúlhni,” ni. 'Et huwa 'en bughunek bugha lhanah Samaria whut'en huba 'alha' yint'ah suli. ⁴⁰ 'Et huwa Samaria whut'en dune Jesus highu nindel hoh hubuzih ónda hiyúlhni. 'Et huwa nat dzin 'et hubuzih inda. ⁴¹ Bughunek 'i bugha tube 'onus nus unélt'suk, 'en bugha hubaba 'alha 'uhoont'ah.

⁴² 'Et ndun ts'eke 'uhiyúlhni, “Aw nyun nghunek 'i bugha zeh ilah neba 'alha' 'int'ah, whenich'oh bughunek ts'udánts'o. 'I bugha 'alha ndun 'en dune telhyis wheni, Christ, 'en ndi yun k'einya t'ets'onanzin,” hiyúlhni.

⁴³ Nat dzin inle hoh Jesus Galilee yun k'ut ts'ih whénaya, ⁴⁴ 'ink'ez dich'oh hoh ndútni, “Yak'usda be nus whúnilh'en dich'oh dukeyah inda, 'et whunts'ih, 'aw chahidílhiti,” ni. ⁴⁵ Galilee yun k'ut ts'ih hainya hoh ndunnah Galilee whut'en 'en dune tube huhóont'i hubughuninya. Didut chah Jerusalem dzenis whuti nduhóolyez hoh 'et 'uhet'en 'ink'ez Jesus hinilh'en hoh hubunalh hooncha túne'ust'en.

⁴⁶ Doochah Jesus Galilee yun k'ut, keyah Cana huwhútni ts'ih lhunásja. 'Et 'uja too, 'i mai too yulhtsi ínle. 'Et 'ilhunuh dune keyah dune tsuh whudélhdzulh buye' tube únduda keyah Capernaum 'et. ⁴⁷ 'Et Jesus Judea yun k'ut ts'ih haínaya 'ink'ez Galilee yun k'ut whuz tezya, 'et whulh

úduzts'ai hoh yuts'un ninya, Capernaum ts'ih dudulh nátoot'as buye' 'aw 'et datétsah, 'en soo ná'yooleh, 'et hukwa yuts'un tedudlih.

⁴⁸'Et Jesus ndi yúlhni, “Nyunalh huwa 'int'en tune'ust'en 'ink'ez hooncha tune'úst'en t'eh, 'et t'eh zeh nohba 'alha 'oost'e.”

⁴⁹'Et ndun keyah dune tsuh whudélhdzulh ndi yúlhni, “Sumoodih 'anilh soo 'a! Siyaz datétsah whutsahda!”

⁵⁰'Et Jesus ndi yúlhni, “Naindalh, nye' khuna.” 'Et dune daja yulhni, Jesus yuba 'alha' deja 'ink'ez whenája.

⁵¹'Awhuz bukoo whuts'un nádalh hoh, be' ustle hidudezdel 'ink'ez, “Nye' khuna,” hiyúlhni. ⁵²'Et huboodulhkut, “Soo nts'oh da whudézulh hoh soo na'uja?” 'Et hiyúlhni, “Hulhda 7:00 'uhunit'oh hoh ndi dada butsu'uháidelts'ut.”

⁵³'Et ndun dune t'ewhunínzun soo hoh wheghah whezulh hoh Jesus ndi yúlhni, “Nye' khuna.” 'Et didut 'ink'ez 'onghoh 'int'ah tubulh, ts'iyawh Jesus bugha hububa 'alha' yint'ah suli.

⁵⁴'Et Judea yun k'ut ts'ih háinya 'ink'ez Galilee 'et ninya hoh whulh nat Jesus hooncha tune'ust'en.

Ta dez'ai Bethesda huwhútni, 'et Jesus 'ilhunuh dune soo ná'yinla

5 Njan hoh tune'whust'en hukw'elh'az 'et Lizwif budzenis whuti 'et wheni Jesus Jerusalem ts'ih whinya. ²Nyoh Jerusalem 'et sheep ba da'dentan hoonli, 'et wheghah tádez'ai whuz'ai. Njan tádez'ai, 'et Hebrew k'una'a Bethesda huwhútni, 'et whunat skwunlat bun tsilh t'ah whuzdla. ³Njan bun tsilh t'ah 'et tube lhanah nduda 'et husdla. Bulunah chahuwhés'en, 'ink'ez bulunah hubódin'ai, 'ink'ez bulunah chah nchahúghusna. 'En ndi too nutughetnah, 'et huba hilh'i. ⁴Soo nenaóodughidzuk te'whut'ih totsuk, lizas ndus de hadúdoh 'ink'ez ta dez'ai, 'et too nunáhighelnaih. Ndan soo 'udechoo toot tayih 'en, nts'oh dant'i dada be nduda, 'et whunts'ih soo na'ut'ih. ⁵'Ilhunuh dune tat lanezi 'onus 'at lhk'udit (38) naóodezut, 'en 'et ndúda. ⁶'Et sulhti hoh Jesus yunilh'en. T'ewhunínzun tube sa 'et ilhte. 'Et ndi yúlhni, “Soo ná'tantnilh hukwa'ninzun ih?”

⁷'Et 'ahoh dune nduda 'utni, “Ndi too nunaghetnaih teh, 'aw dune tasóolhtelh hoolah. 'Awhuz whuts'un húkwa 'ust'en hoh 'uyoon whusayih 'ink'ez sutsuh tayih.”

⁸ Jesus 'et ndí yulhni, “Didinyih, kw'usinti 'i ílhchoot, 'ink'ez nínya!”
⁹ 'Ahoh dune nduda soo ná'uja. Yuk'usti 'i yílhchoot, 'ink'ez tezya. Lizwif nahulyis 'et dzin 'et 'uhóoja.

¹⁰ Ndun dune soo ná'uja, 'en Lizwif ndi hiyúlhni, “K'an dzin nahulyis ho' 'uhoont'ah. 'Aw bukw'usinti 'i 'aw nólhchoos huba chahóot'ah!”

¹¹ 'Et ndobúlhni, “Ndan soo ná'sinla, 'en 'usúlhni, 'Kw'usinti 'i ílhchoot 'ink'ez ninya,' sulhni.”

¹² 'Et huwa hiyoodulhkut, “Ndan ho' 'int'ah, ndi kw'usinti 'i ílhchoot 'ink'ez ninya nyúlhni 'en?”

¹³ 'Et ndun dune dich'oh chah 'aw t'echainízil ndan 'uyínla soo ná'yínla. Tube lhanah dune ta dez'ai, 'et 'uhut'en hoh Jesus whu'iz ts'ih whenya, 'et huwa 'aw t'echahínízil.

¹⁴ Njan 'et ndúhooja hukw'elh'az luglez whucho 'et Jesus ndun nayilhti 'ink'ez ndi yúlhni, “Dahooja, k'an 'aw 'et soo ná'inja. Lubeshi 'ilh'en 'ustl'e' 'oneh, dooka 'onus nus hoontsi' 'et ts'ih ngha hólts'it!” ¹⁵ 'Et ndun dune whenája 'ink'ez Lizwif hubudáni Jesus 'en 'uyínla soo ná'yínla.

¹⁶ 'Et huwa Lizwif Jesus dzuh nahídilhazut 'ink'ez hituzelghel'h 'et hukwa húnuta. Njan nahulyis dzin 'et hoh tune'ust'en 'et hukwa. ¹⁷ 'Et whunts'ih Jesus ndobúlhni, “aBá 'ahoolhyez 'ut'en, 'et huwa sichah 'ust'en.” ¹⁸ 'Et hukwa Lizwif 'onus nus hituzelghel'h hukwa'hunuta. 'Aw nahulyis dzin lkh'onínyuz 'et huwa zeh ilah, 'ink'ez chah Yak'usda 'en be'aBá yulhni. 'Et ndutni hoh 'et bugha ts'ih Yak'usda yulh lhúgha 'int'ah ni, 'et huwa hituzelghel'h hukwa'huninzun.

¹⁹ 'Et Jesus 'et ndobúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whúodusni, buYe' 'aw dich'oh hukwa'nuszun tune'oost'en ghaít'ah. Yak'usda se'aBá nts'oh ne'út'en nulh'en, 'et whuz na'a zeh buYe' ne'út'en. ²⁰ Se'aBá buYe' yuk'ensi' 'et huwa ts'iyaitsuk be 'ut'en k'ah whénulhtun. Ndet whunalh'en, 'et 'onus nus 'ut'en k'ah hooncha, 'et whuyúntelhtun. 'I be tube nuhwhuba hóoncha. ²¹ Be'aBá 'en nts'ena'a yahadla 'en dinabudile 'ink'ez 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hubugha yú'aih, whuz na'a zeh BuYe' ndunnah hubuka'nuszun, 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hubugha yú'aih. ²² Be'aBá 'en 'aw dune ba nahéyel'h ílah, k'us buYe' 'en dune ba nahooyeh, 'et yutl'ahó'ai. ²³ 'Et huwa buYe' dune ts'iyannah 'en hidóolhti nts'ena'a be'aBá hidélhti hukw'una'a. Ndunnah buYe' chadílhti 'en 'aw be'aBá 'en chah chahidílhti, 'ink'ez 'en 'uyínla buYe' whusayálh'a inle.”

Ndunnah sughunek ílhchoot 'ink'ez ndun whuz de sítelh'a, 'en hubugha hububa 'alha' 'int'ah, 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hiyít'i

²⁴ “Soo ts'ah'un na'a nuhwhudúsní, ndunnah sughunek ílhchoot 'ink'ez ndun whuz de sítelh'a, 'en hubugha hububa 'alha' 'uhoont'ah, 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hiyít'i. 'Aw hubuna'doodeh ghaít'ah, 'uda be dats'útsaih 'i hiye ghóozdel 'ink'ez 'ilhuz hiye khúna, 'i hiyít'i. ²⁵ Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, ndet whuz de whúdezulh k'an 'aw 'et néwhults'ut. K'an 'aw 'et yahadla Yak'usda buYe' bughunek hidutéts'o, 'ink'ez ndan hidánt's'o, 'en hukhutenalh. ²⁶ Se'aBá 'en dich'oh hiye khúna 'i yit'i. 'Et whuz na'a zeh buYe', 'en chah be khútna 'i dich'oh yít'i, 'et yugha óoni'ai 'et huwa. ²⁷ 'Ink'ez ts'iyannah hubugha ndoh 'oot'e yugha óoni'ai 'ink'ez ts'iyannah dune huba nahuteyelh huba 'uhóont'ah cha, Yinkak Dune Ye' unli, 'et huwa.

²⁸ Daja 'un whudúsní 'aw nuhwhuba hócha gunih! 'Aw 'et whuz de whúdezulh, 'et ts'un k'ut yahadla chah highunek hidutéts'o, ²⁹ 'ink'ez dinahudutédulh. Ndunnah 'ut'en unzoo 'i 'ahiyulh'en, 'en dinábudutélelh 'ilhuz wheni hukhutena, 'ink'ez ndunnah hoontsi' tune'húst'en, 'en chah dinábudutélelh 'ilhuz wheni dzuh nahutezut huba nahuteyeh. ³⁰ 'Aw sich'oh ndúhoont'ah whunoolh'én ghaít'ah. 'Aw sich'oh hukwa'nuszun tune'óost'en ghaít'ah. Nts'oh tula se'aBá suts'u húkwa'ninzun hoh teh zeh ne'úst'en. 'Et huwa dune ba nahutesyeh t'eh, se'aBá súlhni, 'et whuz na'a zeh dune ba nahusyeh, 'et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah.

³¹ Sich'oh sugha 'un whudúsní t'eh, 'aw nuhwhuba 'álha cha'zóost'e. ³² 'Et hoontsi' 'uyoon 'int'ah, 'en si sugha ts'iyannah dune wheóobunulhtun 'ink'ez si sugha daja ni, 'alha 'uhoont'ah 'et t'ewhunúszun.

³³ 'Et nuhwheni 'uyoon, 'en John ts'un wheóobalh'a, 'et daja ni, 'et khunek 'alha' 'int'ah 'i be hubudáni. ³⁴ 'Aw dune si sugha daja ni, 'et huwa zeh ilah, njan ndúhoont'ah huwa ndun nuhwhudúsní, 'et huwa whedóohjih, 'et huwa ndun whudúsní. ³⁵ John 'en too dez'kun 'ink'ez be whét'en, 'i hubuts'uhayándi 'et ndánt'e. 'Ast'iyaz wheni ndi be né'hoot'en, 'i be ndun whúlhni inle.

³⁶ 'Et whunts'ih John si sugha 'uyoon wheóobunelhtan, 'onus nus 'uhóolcho, 'et whust'i. Ndi 'ut'en 'i se'aBá stl'ayá'ai lhadóosdleh wheni, 'i 'ut'en 'aw 'i zeh bughá ghusna, 'i bugha 'uyoon t'ehonózin, se'aBá 'en whuz de sítelh'a. ³⁷ 'Ink'ez se'aBá, ndun whuz de sítelh'a, 'en dich'oh

si sugha ts'ah'un na'a whulh'tsi. 'Aw yalhtuk chah suduzahts'o, 'ink'ez dant'ah unli 'aw chaséh'en. ³⁸'Ink'ez bughunek 'aw chaózoahtun. Ndun whuz de yútelh'a 'aw nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah, 'et huwa bughunek 'aw nuhwhéyah chadi'ah. ³⁹Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i be 'ilhuz hiye khúna 'i aht'i nahzun, 'et huwa 'áht'en soo cho hoodulhú'eh, 'ink'ez ndi khunek 'uk'une'úsduguz, 'i si sugha zeh 'int'ah. ⁴⁰Si sugha 'ilhuz wule hiye khúna 'i 'ooht'e, 'et whunts'ih 'aw suts'u toohdelh hukwa cha'nuzuhzun.

⁴¹'Aw dune ye súdelhti 'i wulhchoot ghaít'ah, ⁴²'et whunts'ih nuhwheni nuhwhugha ts'iyawh t'éoonúszun. Nuhwhuyuh ts'ih daht'ah hoh 'aw Yak'usda buk'echasi' 'et t'ewhunuszun. ⁴³Se'aBá 'en boozi bugha whusáya, 'et nuhwheni 'aw suka cha'nuzáhzun, 'et whunts'ih 'uyoon teh dich'oh buboozi bugha whusáinya t'eh, 'et t'eh da 'en buka'nóohzin. ⁴⁴Nuhwhenich'oh nuhtah chaoodúlhti. 'Et whunts'ih, ndai be 'uzdélhti 'i Yak'usda dich'oh butsu'uháidelts'ut, 'i 'aw bakancha'zaht'o 'et huwa nts'ena'a nuhwhuba 'alha' 'uwhutét'ilh?

⁴⁵Se'aBá 'en bubut nuhk'éhos'alh nóohzin gunih! 'Uyoo chah hoonli. Ndi khunek Yak'usda neba lhuhezya, 'i Moses 'en yutl'aída'ai ínle, 'i but'anínuhtan, 'en, 'i nuhk'éhoo'ai. ⁴⁶Ndi Moses 'uk'uné'uzguz 'i, nuhwhuba 'alha' 'int'ah t'eh, 'et si sugha chah da nuhwhuba 'alha' 'uhót'e, Moses si sugha 'uk'uné'uzguz 'int'ah 'et huwa. ⁴⁷'Et whunts'ih ndi Moses 'uk'uné'uzguz 'i 'aw nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah 'et huwa nts'ena'a suba si sughunek 'i nuhwhuba 'alha' 'oot'e?" 'et Jesus ndubulhni.

Huwa 'ét'en tune'ust'en, 'et huwa 5,000 dune 'en Jesus hiyoo'alh ka, 'i hubugha iní'ai

6 'Et hukw'elh'az Galilee bun k'ut 'et Jesus nyan whinki, 'i bun k'ut zeh Tiberias cha huwhútni. ²Hunduda hubutah tube huwa 'ét'en tune'úst'en 'et hinilh'en, 'et huwa tube lhanah 'ilhunahuwésdel, 'en 'et nihínudelh. ³'Et Jesus yasúya hoh yugha hoodul'eh tubulh, 'on ndoh dzulhyaz k'ut 'et nátl'ahúdelts'i. ⁴'Aw 'et wheghah whudezulh Lizwif Yak'usda bulizas Hubutus Lhuséya whunahulnih.

⁵'Et Jesus whunilh'en tube lhanah dune hits'úlhadulh, 'et hubunilh'en hoh Philip 'uyúlhni, "Nts'e lhes ts'ootekulh, ndunnah dune hite'alh huba?"

⁶'Et Jesus dich'oh daténilh 'et nt'oonínzun, 'et whunts'ih Philip 'en yóolhdzi ho 'utni.

⁷'Et Philip 'utni, “\$200.00 k'ah dust'us lhes 'aw huba soo cha'níltuk, 'i 'ilhunuh hinli 'et whunts'ih ntsólyaz hite'alh, 'i hiya'al.”

⁸'Ilhunuh Jesus yugha hoodul'eh, Andrew, Simon Peter bulhutsin, 'en Jesus ndi yúlhni, ⁹“Njan 'ilhunuh duneyaz netah 'ut'en, 'en lhes sut'e skwunlai (5) chah 'ink'ez lhookyaz nankoh (2) chah, 'i yit'i, 'et whunts'ih di wule lhe'huneltsuk yute'ulh huba?”

¹⁰'Et Jesus 'utni, “Ts'iyannah nitr'ahudoolts'ilh hubuhútni.” 'Et 'uhut'en tl'oyaz k'ut hoonli, 'et dune 5,000 bat'en hinli hoh 'et natl'áhudelts'i. ¹¹'Et Jesus lhes yílhchoot, Yak'usda ts'un suchanailya ni hoh tenadédli, 'ink'ez yugha hoodul'eh hubutl'áyanla, hudélhts'i ts'iyawh hubutah niyoowhni ni. 'Et lhookyaz yílhchoot 'ink'ez 'i chah 'et ndúyinla. Ts'iyannah soo unelts'uk hoh hiyílhchoot 'ink'ez hiya'al.

¹²'Ink'ez ts'iyannah 'uhunesdai hoh, Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Ndai ts'íhtezkat, 'i soo ts'iyawh 'ilhunawoohlelh, 'et huwa 'aw tintaookat ghaít'ah.” ¹³'Et huwa soo ts'iyannah 'an'al hukw'elh'az, ndai highá wéz'al 'i skwunlai lhes sut'e 'ink'ez nankoh lhookyaz bulh, díhtezkat, 'i lhunahighezdla hoh lanezi 'onus 'at nankoh (12) hoongwun 'i dezibun.

¹⁴'Et ndunnah dune honalh'en hoh Jesus dahoolcho 'uja, “Et 'alha' hoont'ah hoh ndun 'en nus whunilh'en 'et yun k'e teyalh, 'en 'int'ah,” hutni. ¹⁵'Et Jesus t'éwhunínzun hubudayi cho tele, 'et k'ehintét'a hukwa'huninzun, 'et huwa doochah zeh dich'oh dzulhyaz k'uz whenája.

Jesus too k'ut nuya

¹⁶'Aw 'et hulhgha suli hoh yugha hoodul'eh 'en bun k'ut ts'ih whenahedel, ¹⁷'ink'ez ts'i be nahédel nyan keyah Capernaum ts'ih whuz nahutekelh hukwa'huninzun. 'Aw 'et tube tsahólhgus suli 'ink'ez Jesus 'awhuz bughunachasdak. ¹⁸Tube nilhtsi ulhtus, 'et huwa too k'ut tatsi díncha suli. ¹⁹'Aw 'et bun k'ut lhulcho 'uhut'en hékelh hoh, Jesus too k'ut uyalh hoh hitelh'en, 'ink'ez 'aw 'et hubuts'i hubugha haínya hoh tube híyemelhujoot. ²⁰'Et, “Aw senlhujut ílah, si 'ust'en!” hubúlhni. ²¹'Et ndobúlhni hukw'elh'az huhóont'i hoh hubuts'i be naja. 'Et hubughudenája ibulh, 'ahoh nts'e yun k'ut hutézki, whuz yáhuuzki.

**Jesus 'ilhohuwezdel ndobúlhni, “Si lhes
'ilhuz wule hiye khútena, 'i 'ust'ah”**

22 'Om bun dzin 'et ndunnah bun k'ut ts'ih 'ilhohuwezdel ínle nyaz ts'iyaz 'ilho zeh 'et hinalh'en ínle, 'et huwa Jesus 'aw yugha hoodul'eh hubughut denachaídal, hi'et whenadúki t'éhonínzun. 23 'Et whunts'ih ndet neMoodihti Yak'usda ts'un lhes ba tenadedli 'ink'ez dune tainínla huyoo'alh wheni, 'et whuzih, 'et hukw'elh'az 'uyoo ts'i chah Tiberias whuz de hainkat. 24 'Et ndet 'ilhohuwezdel ts'iyawh t'ehonanzin Jesus chah hoolah 'ink'ez yugha hoodul'eh chah ts'iyawh chah huhóolah, 'et huwa didut chah ts'iyawh ts'i be hándel 'ink'ez nyan Capernaum ts'ih whehánki Jesus hikunúta wheni.

25 'Et ndunnah 'ilhohuwezdel bun k'ut nyan nahuninki hoh Jesus nahiyilhti 'ink'ez hiyoodulh'kut, “Rabbi nkeda njan 'et nínnya?” hiyulhni.

26 'Et Jesus ndobúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, 'aw njan nuhnal' huwa 'ét'en túne'ust'en, 'et huwa ilah skunáhta. Lhes nuhgha ní'ai, 'ink'ez be soo 'uhja, 'i ka zeh 'aht'en skunúhta. 27 Ndi naht'alh 'i hoolah nadleh ho' 'int'ah, 'aw 'i ilah bukunáhta, k'us ndi ah'alh 'i dune 'ilhuz wule be ye khútena, 'i bukunóohta. Yinkak Dune Ye' 'i nuhwhughá yoo'alh, be'aBá Yak'usda 'en yugha óoni'ai, 'en be hóodel'en, buYe' 'int'ah 'et huwa.”

28 'Et 'uhiyúlhni, “Dats'út'en hoh ndi Yak'usda be 'ut'en 'uts'utélh'ilh?”

29 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndun dune Yak'usda nuhts'u whusayálh'a, 'en nuhwhuba 'al'ha 'oot'e. Ndi 'i Yak'usda be 'ut'en, 'i 'int'ah.”

30 'Et 'uhiyúlhni, “Dant'i 'ut'en 'utal'h'ilh? 'Ilhunuh huwa 'ét'en neba 'uhoonleh, 'et t'eh ts'onoolh'en, 'ink'ez neba 'al'ha 'ont'e. 31 Wheni netsuh whudelhdzulh 'aw dune chahóot'ih ts'ih manna ndus de hainkat, 'i hiya'al. Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'úsduguz bughunek, 'i 'utni, ‘Lhes yak'uz haínkat, 'i bugha íni'ai hiyoo'alh wheni,” hiyulhni.

32 'Et Jesus ndobúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni 'aw Moses 'en bugha ílah ndi lhes yak'uz hainkat, 'i nuhgha yá'aih inle, 'et k'us se'aBá 'en 'ut'en yak'uz whules nuhgha yú'aih. 33 Ndi Yak'usda bules 'en 'int'ah ndus de yak'uz haínnya 'ink'ez yinkak whudune 'ilhuz wheni hiye khútenal'h 'i bugha íní'ai.”

34 'Et 'uhiyúlhni, “NeMoodihti, 'ahoolhyez ndi lhes 'i neghaóon'alh.”

³⁵ 'Et Jesus ndobúlhni, “Si 'ust'ah ndi lhes ndai dune yugha khúna 'i usdli. Ndan sughuyih, 'en 'aw 'ilhuz wheni buye'óolts'ilh ghaít'ah, 'ink'ez ndan si buba 'alha' 'ust'ah, 'aw 'ilhuz wheni ta'hóde ghaít'ah. ³⁶ 'Et 'un whudúsní, k'an sunulh'en 'et whunts'ih 'aw nuhwhuba 'alha' cha'úst'ah. ³⁷ Ts'iyannah se'aBá sugha bunínla, 'en suts'un hutoodelh, 'ink'ez ndan sughuyih, 'aw hubuch'a naóolhu'ah ghaít'ah. ³⁸ 'Et húkwa ndus de yak'uz ts'ih háya. 'Aw sich'oh hukwa'nuszun tuné'test'en huba ilah, ndun whuz de sítelh'a, 'en nts'oh tula daóotenilh hukwa'ninzun, 'i 'ut'en 'óosdleh wheni whusáya. ³⁹ 'Ink'ez se'aBá, whuz de sítelh'a, ndunnah sugha buninla 'aw 'ilhunuh whunts'ih yudóonih hukwa cha'nízun, 'ink'ez dek'elh'az dzin t'eh dinabudutélelh. ⁴⁰ Ndunnah Yak'usda buYe' t'einínzun 'ink'ez 'en buba 'alha' 'uyint'ah, 'ilhuz wheni hiye khúna 'i hiye'tét'ilh 'ink'ez dek'elh'az dzin t'eh 'en dinabudutélelh. Ndun whuz de sítelh'a njan 'et hukwa'ninzun 'et huwa,” hubúlhni.

⁴¹ 'Et Lizwif 'en Jesus hich'a yáwhenilhtuk, “Datni hóh 'utni ndi lhes yak'uz ts'ih halts'ut 'i 'ust'ah ni?” ⁴² 'Ink'ez chah 'uhutni, “Ndun 'utni, 'en Joseph buye' Jesus 'en 'int'ah, 'ink'ez be'abá chah, be'ama chah, t'ébuznínzun. Nts'ena'a 'utni ndus de yak'uz ts'ih háya ni?” hutni.

⁴³ 'Et Jesus ndobúlhni, “Aw nuhwheni tah sughu yálhtuk ilah! ⁴⁴ Ndunnah se'aBá suts'ó bunilht'uk, 'en zeh suts'un hutoodelh 'ink'ez dek'elh'az dzin t'eh 'en dinahubudutélelh. ⁴⁵ Ndun nus honilh'en, 'en ndi 'i hik'une'úgzuz ínle, 'Yak'usda 'en ts'iyannah hubodutelh'eh,' 'Et huwa ndunnah se'aBá bughunek hidánts'o 'ink'ez 'i bugha huhodul'eh t'eh, 'en suts'un hutedulh. ⁴⁶ 'Aw se'aBá ya'en hoolah 'et whunts'ih Yak'usda buts'uhaínya 'int'ah, 'en zeh ya'en. ⁴⁷ 'Alha 'un whudúsní, ndunnah si buba 'alha' 'ust'ah, 'en 'ilhuz wule hiye khúna 'i hiyít'i. ⁴⁸ Si 'ust'ah lhes dune ye khúna, 'i usdli. ⁴⁹ Nuhtsuh whudelhdzulh, 'en 'aw dune chahóot'ih ts'ih huwhut'i ínle, 'ink'ez manna 'i hiya'al, 'et whunts'ih yahadla. ⁵⁰ 'Et ndi lhes yak'uz ts'ih haínkat, 'i, ndan ya'al t'eh, 'aw dahóotsah ghaít'ah. ⁵¹ Ndi lhes yak'uz ts'ih haínkat 'i, 'ilhuz wule wheni hiye khúna, 'i 'ust'ah. Ndunnah ndi lhes ya'al t'eh, 'en 'ilhuz wheni hukhutenalh, 'ink'ez ndi lhes nuhghaité'alh, 'i suyust'e 'int'ah. 'Et ndi bughaités'alh, 'i hubugha yinkak whudune, 'ilhuz wule wheni hukhutenalh,” húbulhni.

⁵² 'Et doochah ndunnah Lizwif 'et lhk'enahudidzut 'et nduhútni, “Nts'ena'a ndun dune buyust'e ts'ute'ulh?” hutni.

⁵³ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ts'ah'un ndun whudusni, 'aw ndun Yinkak Dune Ye' buyust'e cháh'ulh 'ink'ez buzkai chah cháhtnil t'eh, 'et ndi 'ilhuz wheni hiye khúna 'i 'aw chatuzeht'ih hoh 'uht'ah. ⁵⁴ Ndan suyust'e ya'al 'ink'ez suzkai chah yétnai, 'en 'ilhuz wheni hukhutenalh 'ink'ez 'udek'elh'az dzin t'eh dinábudutélelh. ⁵⁵ Suyust'e ts'uui 'i 'int'ah, 'ink'ez suzkai chah soo ts'utnai 'i 'int'ah. ⁵⁶ Ndan syust'e ya'al, 'ink'ez suzkai chah yetnai, 'en 'ilhuz wheni sulh 'útet'e 'ink'ez sichah bulh 'útest'ilh. ⁵⁷ Se'aBá, 'ilhuz wheni khuna, 'en whuz de súdeh'a. 'En bugha sichah 'ilhuz wheni khusna. 'Et whuz na'a ndan sk'ut dune unli, si sugha 'ilhuz wule hukhutena. ⁵⁸ 'I 'int'ah, ndi soo lhes unli hoh ndus de yak'uz ts'ih hánya. 'Aw manna dulh nduchait'ah nuhtsuh whudelhdzulh 'aw dune chahóot'ih huwhut'i 'ink'ez hiya'al inle, 'et whunts'ih yahadla. Ndi lhes k'an bughuyalhtuk, 'i ndan yá'al, 'ilhuz wheni hukhutenalh,” hubúlhni. ⁵⁹ Jesus njan 'et ndutni inle keyah Capernaum huwhútni 'et luglez dune hodul'eh da.

⁶⁰ 'Et huwa lhanah yugha hoodul'eh daja hutni hidánts'o hukw'elh'az 'uhutni, “Njan whuneodulh'eh, 'et neba howu whulna k'una'a 'utni. Nts'ena'a bukúne'hutet'en?”

⁶¹ Jesus dich'oh t'éwhunínzun yugha hoodul'ehyugha hoodul'eh daja ni 'et huwa hubudziyuh ts'ih hich'a yalhtuk, 'et huwa huboodulh'kut, “Nuhwhuba dzuh 'udusni ih? ⁶² 'Ink'ez Yinkak Dune Ye' ndoh nts'e whutsuh da usda ts'ih, whuz nadalh nulh'en t'eh, daja ntéhzilh? ⁶³ Ndoni 'en 'ut'en yinkak dune 'en 'ilhuz hukhutenalh bugha whu'aih. Dune yust'e yu'alh, 'aw hoonli chahoolah ho' hoont'ah. Ndi khunek be nóhwhulh yalhtuk, i be 'ilhuz wheni hukhutenalh. ⁶⁴ 'Et whunts'ih nuhtah bulunah 'aw nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah.” Jesus 'uda t'eeonínzun ndunnah hububa 'alha' cha'hoot'ah, 'ink'ez ndun ye 'óotekulh, 'et chah t'eeonínzun 'et huwa. ⁶⁵ 'Et Jesus 'utni, “Et huwa 'un whudúsni, ndunnah se'aBá bugha óoni'ai, 'en zeh sts'un hutédulh ho' 'ínt'ah,” hubúlhni.

⁶⁶ 'Et whuts'un lhanah yugha hoodul'eh hich'a nasdel 'ink'ez 'aw 'onus 'at highah lhúnasdel.

⁶⁷ 'Et Jesus ndunnah lanezi 'onus 'at nanah (12) yugha hoodul'eh huboodulh'kut, “Nuhwheni chah ih such'a natehdulh hukwa'nahzun?” hubúlhni.

⁶⁸ 'Et Simon Peter ndi yúlhni, “NeMoodihti, ndan simba buts'uztoodelh? Nyun zeh khunek 'ilhuz wheni be ts'úkhuna, 'i ínt'i, ⁶⁹ 'ink'ez neba 'alha'

'int'ah. T'léts'onínzun nyun Christ 'en 'int'ah. Yak'usda 'ilhuz wheni khuna, 'en buYe' 'int'ah!” hiyúlhni.

⁷⁰ 'Et Jesus ndobúlhni, “Alha nuhwheni lanezi 'onus 'at nanah, 'en lhtahanhóla, 'ink'ez nuhtah 'ilhunuh 'en netsudule unli.” ⁷¹ Judas Iscariot, Simon buye', 'en bugha yughi yalhtuk hoh 'utni, 'en 'utenilh, ye 'óotekulh t'éwhunínzun 'et huwa 'utni. 'En chah lanezi 'onus 'at nanah 'ilhunuh hubutuh 'int'ah.

Jesus bulhutsinkah 'aw huba 'alha' cha'hóot'ah Jesus 'en Christ 'int'ah

7 Njan hukw'elh'az Jesus Galilee yun k'ut zeh nuséya. Lizwif hituzelghelhel hukwa'huninzun 'et whuch'a 'aw Judea yun k'ut nóya hukwa cha'nízun. ² Lizwif budzenis whuti, 'et 'ulbun be koo nihúwhulih^a chah huwhútni, 'aw 'et nilhdukw whuz'ai. ³ 'Et bulhutsinkah khunek be' 'uhiyulhni, “Njan huwinyalh 'ink'ez Judea yun k'ut ts'ih inyalh, 'et ndet ngha hoodul'eh ndai 'ut'en bugha ghína 'et honoolh'en. ⁴ Ndan ts'iyannah t'einóozin hukwa'ninzun 'aw whu'iz ne'oot'en ghaít'ah. 'Alha hooncha túne'int'en t'eh, ndi yun k'ut dune ts'iyannah nyun ngha t'ehonóozin huba 'uhoont'ah!” ⁵ Bulhutsinkah 'en whunts'ih 'aw ndun Christ 'en 'int'ah 'aw huba 'alha' cha'hóot'ah, 'et huwa hoh tune'hiduni.

⁶ 'Et Jesus ndobúlhni, “Sutsuh whudezulh 'awhuz whusachawhulhts'it, 'et nuhwheni nuhwhuts'u whélts'ulh, 'et 'ahoolhyez lhawhúdint'ah. ⁷ Ndi yun k'ut dune 'aw nuhwheni nuhwhuts'u dootnik ghaít'ah, 'et si suts'u hudutnik. Tink'us 'úhut'en ts'iyawh 'et hubugha ndo budúzni, 'et huwa. ⁸ Whute, dzenis whuti ts'ih whuz ahdulh. Sughá whunt'ai 'awhuz 'aw lhachaduzúsne, 'et huwa 'awhuz 'aw si dzenis whuti ts'ih toosya ghaít'ah,” hubúlhni. ⁹ Njan 'et ndubúdani hukw'elh'az Galilee yun k'ut 'et inda.

¹⁰ Bulhutsinkah dzenis whuti ts'ih whehandel hukw'elh'az, Jesus dich'oh chah whu'iz 'et whuz whinya, 'aw dune bunalh ilah. ¹¹ 'Et nyo dzenis whuti whutuh 'et Lizwif hikaités'en 'ink'ez 'uhutni, “Nts'e 'ut'en ho' 'int'ah?” hutni.

^a 7:2 Njan bun nehulih huwhútni, 'et t'l'o 'uhulh'ih hukwelh'az Lizwif 'uda Moses bulh dune chahóot'ih ts'e inle ho whúnahulnih. 'Et whutuh 'et Jerusalem 'et hiyulhbun be yah, 'i hoonli ts'ah'un na'a k'us tink'us 'uhóont'ah 'i bugha t'ets'oninzun ts'utni ho' ts'utni.

¹²'Et 'ilhohuwezdel dich'oh dutuh whu'ízyaz hoh highu yalhtuk. Bulunah chah 'en unzoo hutni, 'ink'ez bulunah chah 'awundooh dune nana'ah hutni.

¹³'Et hoonstsi 'aw 'ilhunuh whunts'ih ts'et highu yachalhtuk, ndunnah Lizwif moodih hubé hunuljut 'et huwa.

¹⁴'Aw 'et dzenis whuti lhuchoolcho bat'en 'uwhét'ilh, 'et Jesus ndoh luglez whucho ts'ih nínya, 'ink'ez dune huboodulh'eh, ¹⁵'ink'ez daja ni Lizwif tube huba hooncha 'ink'ez 'uhutni, “Aw dune hoodul'eh ts'ih inda ilah, 'ink'ez nts'ena'a stabe 'onus nus lhat t'éwhunínzun?”

¹⁶'Et Jesus ndobúlhni, “Ndai be hoonwhudulh'eh, 'i 'aw si si'ilhdzun chailah 'int'ah. Ndun whuz de súdeh'a, 'en butsu'uhaidelts'ut, 'i 'int'ah. ¹⁷Ndunnah Yak'usda yuk'úne'tet'ilh hukwa'ninzun, 'en t'ehonózin, ndi khunek Yak'usda butsu'uhaidelts'ut 'i 'int'ah, k'us sich'oh sughunek be yalhtuk, 'et t'ehonózin. ¹⁸'Et dune dich'oh khuyanaltuk t'eh, dich'oh dutéti 'et zeh hukwunúta hoh 'utni. 'Et whunts'ih dune yalhtuk, ndun whuz de yúdeh'a, 'en yudutéh'it hukwunúta t'eh, 'en ts'ah'un na'a dune unli hó 'utni 'ink'ez tink'us ne'ut'en 'i 'aw bughi yóolah. ¹⁹'Aw ih Moses 'en ndi khunek buk'úne'ooht'en, 'i nuhwhutl'aída'ai, 'et whunts'ih 'aw buk'uncha'záht'en, 'ink'ez di ka sutuzelghelh hukwa'tune'aht'en?” hubúlhni.

²⁰'Et 'ilhohuwezdel 'uhiyúlhni, “Ntsi' nudúdeh, 'i nyudínda! Ndan nyutuzelghelh hukwunúta ho' dini?”

²¹'Et Jesus ndobúlhni, “Et nats'ulyis dzin 'ilhun 'ut'en, 'i ncha, 'i 'úsdla, 'et nuhwheni tube nuhwhuba hóoncha. ²²Moses, 'en bugha buka dune ahli, 'i óonaht'as íne. ('Aw Moses 'en bugha zeh ilah, nuhwhutsuh whudelhdzulh, 'en butsu'uhawhélt'ut hoh 'uht'en.) 'Ink'ez 'et nats'ulyis dzin 'uskiyaz duneyaz whulih teh, 'onus 'at nats'ulyis dzin 'et yuka dune unli, 'i hiyut'as. ²³Moses be' dustl'us k'ut butulhúhesde k'ohyis whuch'a, nats'ulyis dzin 'et dzin whunts'ih 'uskiyaz dune whulh'it teh yuka dune unli hiyóot'as. 'Ink'ez di ka 'et si dune nats'ulyis, 'et dzin dune soo ná'usdla 'et hukwa sulh húnlhuch'e? ²⁴'Aw whunulh'en 'et huwa ilah dune ba naháhye, ts'ah'un na'a 'uhoont'ah hukw'una'a zeh dune ba nahoohyeh,” hubúlhni.

Bulunah dune Jesus 'en Christ 'int'ah huninzun

²⁵ Bulunah Jerusalem whut'en 'uhutni, “Ndunnah 'en tulih 'int'ah hituzilhghelh wheni hikunuta? ²⁶ Whunulh'en! Dune ts'iyannah tah usda 'ink'ez hubulh yálhtuk, 'et whunts'ih 'aw dune dachahidusnih. Ndunnah moodih, 'en t'ehonínzun tulih ndunnah 'en 'alha Christ 'int'ah? ²⁷ 'Et whunts'ih ndunnah 'en nts'ez de háinya t'ets'onínzun, 'et whunts'ih Christ whusaínya t'eh, nts'ez de hainya, 'aw 'ilhunuh whunts'ih t'ehonóozin ghaít'ah,” hutni.

²⁸ 'Et 'aw 'et nyo luglez whucho dune hoodulh'eh hoh Jesus soo khunekti be ndobúlhni, “Nuhwheni t'esunáhzun 'ink'ez nts'ez de háiya chah nt'eeonáhzun, 'aw sich'oh sughá ilah whusáya, 'et whunts'ih ndun whuz de há salh'a, 'en soo ts'ah'un 'en unli ho' 'int'ah, 'en 'aw nuhwheni t'enuzuhzun. ²⁹ 'Et 'en butsu'uháiya 'et huwa t'enuszun 'ink'ez 'en whuz de hasálh'a!” hubúlhni.

³⁰ 'Et hukwa hiyóolhchoot hukwa hét'en, 'et whunts'ih buts'un whudelts'ulh 'awhuz whuchasawhulhts'it, 'et huwa 'aw dachahíyilil. ³¹ 'Et 'ilhuhowezdel hubutah lhanah 'en huba 'alha' yint'ah sulil 'ink'ez 'uhutni, “Ndun Christ whusaínya t'eh, ndun yenus túlih huwa 'ét'en teh tuné'tet'en? 'Awundooh!” hutni. 'Et huwa 'en Christ 'int'ah huninzun.

³² 'Et ndunnah 'ilhohuwezdel whuz na'a Jesus highu yalhtuk hoh Pharisee hubuduzts'ai, 'et Pharisee 'ink'ez náwhulnuk moodih, nélhghel whuz whéobuhalh'a Jesus hiyóolhchoot ka.

³³ 'Et huwa Jesus 'ilhuhowezdel 'en 'obúlhni, “Awhuz sáyaz tele 'et nuhwhulh 'utest'ilh, 'et 'ink'ez ndun whuz de hasálh'a, 'en buts'un nátesdalh. ³⁴ Nuhwheni skunúhta 'et whunts'ih 'aw nasóolhtelh ghaít'ah, nts'e 'ust'ah 'aw nuhwheni whuz toohya ghaít'ah.”

³⁵ 'Et Lizwif dich'oh 'ulhódutni, “Nts'e teyalh hoh 'utni? 'Aw nats'óolhtelh ghaít'ah néulhni. 'Udun yun k'ut whut'en, 'en butuz tulih teyalh, whuz Lizwif bulunah hahandel inle, 'ink'ez whuz tulih 'udun yun k'ut whut'en hubodutelh'eh? ³⁶ Daja ni hoh utni inle, 'Nuhwheni skunúhta 'et whunts'ih 'aw nasóolhtelh ghaít'ah, 'ink'ez nts'e tesdalh ts'ih 'aw nuhwheni whuz toohya ghaít'ah,' 'et daja ni hoh 'utni?” hutni.

Jesus ndobúlhni, “Ndoni 'en nuhwhuts'u télh'alh”

³⁷ 'Aw 'et nuhwhújeh cho whutah, 'et 'udek'elh'az dzin, 'et dzin degha nus hooncha. 'Et dzin 'et Jesus hubutah síyin 'ink'ez soo khunekti be hubulh yáíhtuk, “Ndan ta'óosde suts'un hutóodelh 'ink'ez tahóotnai! ³⁸ Ndun si huba 'alha' 'ust'ah, Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz ndutni, “Too, 'i 'ilhuz wheni be ts'úkhutena, 'i 'en buts'uhaíteli,” hubúlhni. ³⁹ 'Et Jesus ndutni hoh Ndoni bugha hubulh yaííhtuk. Ndunnah 'en huba 'alha' yint'ah, 'en buyédutelts'ulh. 'Aw 'ahoh ilah. Jesus huba whudálhti hukw'elh'az t'eh, 'et nduwhútenilh.

⁴⁰ 'Et 'ilhuhowezdel hubutah ndi khunek hidánts'o hoh lhanah 'en 'uhutni, “Alha 'i be ndun 'en ndun yenus whunilh'en bughuyatuk inle 'en 'int'ah.”

⁴¹ 'Et bulunah chah 'uhutni, “Ndun 'en Christ 'en 'int'ah.” 'Et 'uyoon chah 'uhutni, “'Awundooh! Ndun Christ 'en Galilee ts'ih ih hatéyalh?

⁴² Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i ndutni, David buts'uhaídanzut, 'en keyah Bethlehem huwhútni, David bukeyah ínle, Christ whuz de hatéyalh,” hutni. ⁴³ 'Et huwa ndunnah 'ilhuhowezdel ndun 'en bugha lhch'a nehúdenel. ⁴⁴ Bulunah, 'en hitéíhcholh hukwa'huninzun, 'et whunts'ih dachahíyilil.

⁴⁵ 'Et ndunnah néíhghel ndunnah náwhulnuk moodih 'ink'ez Pharisee 'en whuz wheobuhalh'a, 'en chah hi'et whuz hanahédel hoh hubuhoodulhkut, “Di ka whuz hachalhtel?”

⁴⁶ Néíhghel 'uhutni, “Aw whutsuh da 'uyoon dune 'en ndun dune k'una'a yachalhtuk.”

⁴⁷ 'Et Pharisee 'uhutni, “Nuhwheni chah nahwhunan'a ho ih 'udahni? ⁴⁸ Nuwheni moodih k'us Pharisee wheni chah neba 'alha' 'int'ah nahzun ih? 'Awundooh! ⁴⁹ 'Et whunts'ih ndunnah 'ilhuhowezdel luglez whucho, 'et ts'iyawh di chahílah 'uhint'ah 'et huwa ndai Moses yuk'uné'uzguz 'i 'aw beni be t'éhinízun!” hutni.

⁵⁰ Nicodemus, 'en 'ilhuh 'úlh'ek Jesus yughu ninya inle, 'en chah Pharisee hubulh 'ilhunuh unli hoh dulh Pharisee hubúlhni, ⁵¹ “Wheni neba khunek butulhúhesde 'i 'utni, dune bughunek uzdánts'o 'ink'ez be 'ut'en uznalh'en t'eh, 'et hoh ih whunts'ih buba nats'uhoooyeh huba 'uhoont'ah.”

⁵² 'Et 'uhiyúlhni, “Nyun chah ih Galilee ts'ih haínya inli? Yak'usda bughunek 'uk'une'usduguz 'i soo cho nilh'en, 'et nts'e nyeni be t'éoonónzin,

'aw 'ilhunuh whunts'ih nus whunilh'en, 'en Galilee yun k'ut ts'ih haínya hoolah!"

⁵³ 'Et 'aw 'et ts'iyannah bukoo ts'ih whenáhudel.

8 'Et Jesus dzulhyaz Olive hiyulhni, yúk'uz whinya.

Ts'eke dune bulh lubeshi 'úhuleh hoh nahilhútus. Jesus highu hinílhti 'ink'ez tse be hituzelghelh hutni

² 'Et 'om bun dzin soo 'uda 'et Jesus luglez whucho ts'ih ninya. Ts'iyannah dune highu nindel. 'Et nátl'adeda 'ink'ez whehobudunilh'e. ³ 'Et whubodulh'eh hoh ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez ndunnah Pharisee teh, ts'eke dune bulh lubeshi 'uleh hoh nahiyulhtus, 'en soo hubuniz 'et nihínilhti. ⁴ 'Et Jesus 'uhiyúlhni, “Neoodulh'eh ndun ts'eke 'en dune bulh lubeshi 'uhuleh hoh soo 'et naoobuts'ulhútus. ⁵ Moses khunek netulhúhesde, 'i butl'aidét'ai, 'i k'ut 'utni, ‘Ndunnah ndi lubeshi 'ulh'en, 'en tse be hubuts'uzoolghelh,’ ni. Nyun do 'et hubugha daja dini?” ⁶ 'Et 'aonilhka hiyóolhzih hoonliyaz hukwa hik'eóote'alh 'et hukwa 'uhutni. 'Et Jesus nyuk 'uja 'ink'ez dulasgek be yun k'ut hukw'uné'uzguz.

⁷ 'Awhuz hiyoodulhkut hoh 'et njan nduk naja 'ink'ez ndobúlhni, “Nuhwheni nuhtah ndan lubeshi chait'ih, 'en 'udechoo tse be yuts'e 'oolh'is,” hubúlhni. ⁸ Doochah yuk na'uja 'ink'ez yun k'ut hukw'une'uzguz.

⁹ 'Et ndunnah hodánts'o hoh neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun^a wheóobunelhtan hedich'oh chah lubeshi 'uhulh'en hínli, 'ink'ez 'ilhunuh hinli hoh hoonyan 'udetsah hedulh hoh ts'iyawh highu whenáhedel 'ink'ez ndun ts'eke dich'oh zeh Jesus yubut séyin suli. ¹⁰ 'Et Jesus nduk na'uja hoh ndun ts'eke whusahiyálhti 'en 'aw huhoolah honilh'en hoh ndun ts'eke ndi yúlhni, “Ts'eke ndunnah nk'éhoo'ai nts'e whenahedel? 'Aw 'ilhunuh whunts'ih ih mba nahooyeh ghaít'ah?”

¹¹ 'Et ts'eke ndi yúlhni, “'Awundooh, 'aw 'ilhunuh whunts'ih huhoolah.” 'Et Jesus ndi yúlhni, “'Aw sichah mba nahoosyeh ghaít'ah. 'Et huwa naindadh 'ink'ez 'aw whulh nat whuts'un lubeshi cha'zolph'en!” yúlhni.

^a 8:9 Ndi khunek, “neyuh ts'e hoh bugha t'ets'onínzun”, 'i hoonli ts'ah'un na'a k'us tink'us 'uhóont'ah 'i bugha t'ets'oninzun ts'utni ho' ts'untni.

Yinkak whut'en didut 'int'ah buba be whét'en 'i unli hubúlhni Jesus

¹² 'Et Jesus doochah zeh hubulh yálhtuk hoh ndutni, “Si 'ust'ah yinkak whudune huba be whét'en 'i usdli. Ndan suneyalh, 'en 'aw tsahólhgus yuh hutooya ghaít'ah, k'us ndi be whét'en, 'i higha 'ilhuz wheni hukhutenalh, 'i hitet'i,” hubúlhni.

¹³ 'Et Pharisee 'uhiyúlhni, “Nyunch'oh khuyanailtuk ho' dini, nghunek daja nedíni, 'i 'aw ts'ah'un cha'ít'ah.”

¹⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Nts'ez de háya nt'eoonúszun 'ink'ez nts'e tesyalh chah nt'eoonúszun, 'et huwa daja dusni, si sugha 'alha 'uhoont'ah, 'et nts'ez de háya 'ink'ez nts'e tesyalh nuhwheni 'aw t'éoonuzáhzun. ¹⁵ Nuhwheni dune ba nahehyelh, si 'aw dune ba nahusyeh hoolah. ¹⁶ 'Et sichah dune ba nahusyeh t'eh, ndi be náhusyeh, 'i ts'ah'un na'a 'int'ah. 'Aw sich'oh ilah 'ust'ah, se'aBá, ndun whuz de sítelh'a, 'en sulh 'int'ah, 'et huwa ndi be dune ba náhesyelh t'eh, 'i ts'ah'un na'a zeh 'int'ah. ¹⁷ 'Et whuz na'a zeh 'uk'une'úsduguz ndi khunek nuhwhuba butulhúhesde, 'i k'ut hoh ndutni, 'Nanah dune ndet huhon'en lhgha 'úhudeja hoh howu yahulhtuk t'eh, 'et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah,' ni hoh 'utni. ¹⁸ Sich'oh duba yanalhútuk 'ink'ez se'aBá ndun whuz de sítelh'a, 'en chah suba yalhtuk,” hubúlhni.

¹⁹ 'Et hiyoodulhkut, “Nyu'aBá 'en nts'e usda?” 'Et Jesus ndobúlhni, “Si 'aw t'esunuzáhzun. 'Ink'ez se'aBá 'en chah 'aw t'echanuzáhzun. Si t'esunáhzun t'eh, se'aBá chah da t'enóohzin wule.”

²⁰ Jesus ndi khunek 'i be yailhtuk luglez whucho 'et dune hoodulh'eh da. Nts'e sooneya nahulhdzoo, 'et dune hoodulh'eh. 'Et 'awhuz huba whudezulh whuts'un whezulh, 'et huwa 'aw chahiyílhcholh.

²¹ 'Et Jesus doochah ndobúlhni, “Nuhghu tesyalh. Skaitéh'en, 'et whunts'ih nuhwhulubeshi bulh yatáhdlah, 'et huwa nts'e tesyalh ts'ih nuhwheni chah 'aw whuz toohdelh ghaít'ah.”

²² 'Et doochah ndunnah Lizwif 'ulhódutni, “Ndun dich'oh tulih na'dutuzelghel? 'Et huwa tulih 'utni, 'Nts'e tesyalh ts'ih nuhwheni chah 'aw whuz toohdelh ghaít'ah,' neúlhni?”

²³ 'Et ndobúlhni, “Nuhwheni ndi yun k'ut ts'ih hahdel, 'et si ndus de háya ho 'ust'ah. Nuhwheni ndi yun k'ut ts'ih hahdel, 'et si 'aw ndi yun k'ut ts'ih hainzut ilah ho 'ust'ah. ²⁴ 'Et huwa ndun whudusni nuhwhulubeshi

bulh yatáhdlah. 'Aw nuhwhuba 'alha' cha'hóot'ah si ndun 'ust'ah 'et hubugha, 'et huwa nuhwhulubeshi bulh yatáhdlah,” hubúlhni.

²⁵ 'Et “Ndan inli ho' nint'ah?” hiyúlhni. 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndun whudusni soo 'udechoo whuts'un, 'en zeh 'ust'ah.

²⁶ 'Awhuz tube lhat nuhwheni nuhwhugha howu yatélhtuk, 'ink'ez tube lhat nuhwheni nuhwhugha nahutesyeh whuz'ai, 'et whunts'ih ndun whuz de sítelh'a, 'en ts'ah'un na'a 'int'ah. Ndai buts'un whudást's'o, 'et whuz na'a zeh yinkak whudune hubulh yálhtuk,” hubúlhni.

²⁷ 'Et whunts'ih 'aw hubeni be t'ehonízun, be'aBá, 'en bugha hubulh yálhtuk ho 'utni.

²⁸ 'Et Jesus ndobúlhni, “Yinkak dune ye' nduk dube dibe' dúlhtsi t'eh, 'et t'eh soo ts'ah'un ndan usdli, 'en 'ust'ah t'oonóhzin. 'Ink'ez 'aw sich'oh duba moodih nasdli ílah, se'aBá nts'ena'a whusodalh'i, 'i khunek zeh be yálhtuk, ²⁹ 'ink'ez ndun whuz de sítelh'a, 'en sulh 'int'ah. 'Ahoohyez wheni se'aBá hóont'i zeh hoh ne'úst'en, 'et huwa 'aw such'a nachásdak,” hubúlhni. ³⁰ 'Et ndi khunek 'i ye yaílhtuk hoh tube lhanah 'en huba 'alha 'int'ah suli.

³¹ 'Et ndunnah Lizwif, ndunnah Jesus yuba 'alha' 'int'ah, 'en ndobúlhni, “Sughunek 'óohtun 'ink'ez bukúne'uht'en t'eh, 'alha 'uhoont'ah hoh sugha hoodul'eh ahli. ³² 'Ink'ez 'et huwa ndi khunek 'alha' 'int'ah 'i t'enoohzin, 'ink'ez 'i bugha 'aw 'onus 'un 'ulhna wahle ghaít'ah.”

³³ 'Et 'uhiyúlhni, “Nuwheni Abraham buts'uhats'ánde 'uts'int'ah. 'Aw whutsuh da 'uyoon ba 'ulhna chats'ílah, 'ink'ez di ka ne'díni, nuhwhula na'dutetnih nedíni?”

³⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whudúzni, ndunnah lubeshi 'uhulh'en, 'en lubeshi ba 'ulhna hinli. ³⁵ Ndan koo 'ilhunuh 'ulhna unli, 'en 'aw 'ahoolhyez 'et 'usda ílah, 'et whunts'ih ndan koo whudune buye', 'en 'ahoolhyez wheni, 'et 'usda. ³⁶ 'Et huwa buYe' lubeshi ch'a nuhwhulanadutnih t'eh, 'et t'eh 'alha 'uhoont'ah 'aw 'onus 'un 'ulhna wahle ghaít'ah. ³⁷ T'ewhunúszun Abraham buts'uháhde ahli, 'et whunts'ih sughunek 'aw buka cha'nuhzun, 'et huwa sutuzelghelh hukwa'nahzun. ³⁸ Ndet se'aBá whusunelhtan, 'et 'un whudúzni. 'Et whunts'ih nuhwheni nuhwhé'abá 'un whúlhni, hoh tuné'aht'en.”

³⁹ 'Et 'uhiyúlhni, “Abraham 'en buts'uhats'ánde ts'inli.” 'Et Jesus ndobúlhni, “Abraham 'en buts'ah hahde t'eh, 'en be 'ut'en k'ah zeh da ne'óoht'en.

⁴⁰ 'Et whunts'ih k'an si nts'oh teh 'unuhwhudúsní ts'ah'un na'a 'uhoont'ah hoh Yak'usda ts'un whudásts'o. 'Et whunts'ih nuhwheni sutuzelghelhel hukwa'nahzun. Njan 'et 'aw Abraham be 'ut'en k'ah ilah 'uhoont'ah. ⁴¹ Nuhwhe'abá be 'ut'en k'ah 'uwuhulh'en." 'Et doochah 'uhiyúlhni, "Aw nuwheni nuwhusulh'tsi ilah 'uts'int'ah! 'Ilhunuh ne'aBá 'en Yak'usda unli!"

⁴² 'Et Jesus ndobúlhni, "Yak'usda 'en nuhwhu'aBá unli t'eh, si suk'eoohsi' wule da, Yak'usda but's'un háya 'et huwa. 'Aw sich'oh sughá ilah whusáya, Yak'usda whusásalh'a. ⁴³ Di ka nuhwulh yalhtuk, 'aw t'ewhunuzáhzun. Daja nuhwhudúsní 'aw sudóohts'o hukwa cha'nuzáhzun 'et huwa. ⁴⁴ Netsudule 'en nuhwhé'abá 'int'ah. Ndet 'en hukwa'ninzun, hoh zeh ne'óoht'en hukwa'nahzun. Soo 'udechoo da whuts'un dune ughan unli. 'Aw ts'ah'un 'uhoont'ah hukwa cha'nizun, 'et huwa 'aw ndi khunek 'alha' 'int'ah 'i bughuyoolah. Nts'oh tula ne'duni tink'us na'a zeh yalhtuk, dich'oh duk'una'a 'utni. Ndi whuts'it 'en 'int'ah, 'ink'ez khunek whuts'it, 'i 'en zeh but's'uhaídukat 'et huwa. ⁴⁵ 'Et si khunek 'alha' 'int'ah 'aw 'i zeh be yalhtuk, 'et 'aw nuhwhuba 'alha' cha'duzusni. ⁴⁶ 'Aw nuhtah 'ilhunuh whunts'ih si lubeshi 'ulh'en 'úsdli doohtni ghaít'ah. 'Et huwa khunek 'alha' 'int'ah, 'i be 'un whudúsní 'ink'ez, di ka 'et nuhwhuba 'alha' cha'duzusnih? ⁴⁷ Ndunnah Yak'usda budune unli, 'en zeh Yak'usda bughunek hidits'o. Nuhwheni 'aw Yak'usda budune cháhlah 'et huwa bughunek 'aw dóohts'o ghaít'ah," hubúlhni.

⁴⁸ 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, "Alha 'i be nts'útni, nyun Samaria whut'en 'int'ah 'ink'ez ntsi' nudúdeh 'i nyudínda!"

⁴⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, "Aw ntsi' nudúdeh 'i sughu hoolah hoh, se'aBá 'en délhti, 'et nuhwheni 'aw chasudulhti. ⁵⁰ 'Aw 'uyoon sudóolhti hukwa cha'núszun, 'et 'ilhunuh suba whudutélhti hoonli, 'en naheyelh chah 'int'ah. ⁵¹ Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, ndan sughunek yoontun, 'en 'aw dahóotsah ghaít'ah."

⁵² 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, "K'an 'aw 'et t'éts'onínzun ntsi' nudúdeh 'i nyudínda! Abraham 'ink'ez nus whúnilh'en yahadla, 'et whunts'ih né'dini, ndunnah nghunek yoontun, 'aw dahóotsah ghaít'ah d'íni. ⁵³ Ne'abá Abraham dazsai inle. 'En ba nus 'ilcho hoh ih 'udini? 'Et nus whúnilh'en, 'en chah yahadla. 'En chah huba nus 'ilcho ih? Soo ndan inli dini ho' dini?"

⁵⁴ 'Et Jesus ndobúlhni, "Sich'oh duba nadesduti t'eh, sich'oh be núscha 'ants'ih 'int'ah. Nuhwheni ndun nuhYak'usda dáhni, 'en si se'aBá 'int'ah, 'ink'ez 'en sudélhti. ⁵⁵ 'Et nuhwheni 'aw t'echanáhzil, 'et si t'enuszun. 'Aw

si t'enuzuszun dusni t'eh, 'et nuhwheni nuhk'una'a whahts'it usdli ho' dutesnilh. 'Et whunts'ih ndun soo t'enuszun 'ink'ez bughunek 'ahoolhyez wheni bukúne'ust'en. ⁵⁶ Nuhwhé'abá Abraham tube hóont'i whe sdzin whunalh'en. 'Et whunalh'en 'ink'ez tube whunálhnik.”

⁵⁷ 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, “Nilh'en cha'hoot'ah teh ne'dini! 'Awhuz skwunlai lanezi (50) nyeyus k'ut ilah, 'ink'ez 'udini Abraham 'uda in'en dini!”

⁵⁸ 'Et Jesus ndobúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, Abraham whuteleh whutsuh da, 'et 'uda si usdli ho 'ust'ah.” ⁵⁹ 'Et ndobúlhni hoh, ts'iyawh tse hiyeni dézgooh, 'i be whusa be' hínalh'uz 'ink'ez hituzelghelhelh 'et hukwa. 'Et Jesus hubuch'a untelhú'i 'ink'ez soo hubutah 'et lhunásja hoh luglez whucho 'et tinánja.

Dune whuzdli da whuts'un chawhés'en Jesus soo na'yínla

9 'Et Jesus uyalh hoh, dune whuzdli da whuts'un chawhés'en yutélh'en. ² 'Et yugha hoodul'eh hiyoodulhkut, “Whuneoodilh'eh ndun dune, ndan simba bulubeshi yugha 'úja chawhés'en hoh whuzdli? Dich'oh k'us be'abá k'us be'ama hubulubeshi?”

³ 'Et Jesus ndobúlhni, “Aw dich'oh bulubeshi bugha, k'us be'abá k'us be'ama hubulubeshi hubugha ilah chawhés'en suli. Yak'usda be 'ut'en k'ah bughá t'ewhunoodzeh, 'et huwa 'uja chawhés'en hoh whuzdli. ⁴ 'Awhuz dzenis whét'en hoh, ndun whuz de súdeh'a, 'en hube 'ut'en oolh'en huba 'uhoont'ah. 'Ulh'ek whusawhutélts'ulh 'ink'ez tsahólhgus yuh suli t'eh, 'aw dune 'oot'en ghaít'ah. ⁵ 'Awhuz ndi yun k'ut sída hoh, ndi yun k'ut whudune huba be whét'en 'i usdli.”

⁶ 'Et ndúdeja hukw'elh'az yun 'ún tezo, buzek too, 'i be whutl'us inla, 'ink'ez ndun dune chawhés'en yuna yé yulhlho, ⁷ 'ink'ez ndi yúlhni, “Nyooz too dez'ai Siloam ts'ih inyalh 'ink'ez ni'nildeh.” 'Et ndi khunek Siloam ni, 'et whél'a, ni ho 'utni. 'Et huwa whuz whinya, ni'nelde, 'ink'ez whunilh'en hoh whusanája.

⁸ 'Et ndun hinat whut'i 'ink'ez 'uyoon chah, ndunnah chawhés'en hoh hinalh'en da, 'en 'ulhódutni, “Ndun 'en da hoh úsda 'ink'ez hubuts'udatso inle, 'en ih 'int'ah?” ⁹ Bulunah 'uhutni, “A, 'en 'int'ah.” 'Et bulunah chah 'uhutni, “'Awundooh, 'ants'ih yunduwhút'en 'int'ah.” 'Et ndun chawhés'en inle obúlhni, “A, si 'ust'ah.”

¹⁰ 'Et 'uhiyúlhni, “Daínja hoh ho'en suli?”

¹¹ 'Et ndobúlhni, “'ilhunuh dune, Jesus hiyulhni, 'en whutl'us 'ínla, suna k'ut yé sulhlho, 'ink'ez 'usulhni, ‘Ta dez'ai ts'ih, Siloam huwhútni, whuz inyalh 'ink'ez ni'nildeh.’ Whuz lhgha diya 'ink'ez nine'lhúde hoh whes'en súli.”

¹² Et doochah hiyoodulhkut, “Ndun dune, nts'e 'ut'en?” “Aw nt'éoonuzúszun,” hubúlhni.

¹³ 'Et ndun chawhés'en inle, Pharisee bughuhinílhti. ¹⁴ Njan dzin, ndun dune Jesus whutl'us 'ínla 'ink'ez whes'en nayulhntsi, 'et nats'ulyis dzin 'uyínla. ¹⁵ 'Et doochah zeh Pharisee hiyoodulhkut, “Dáhoont'ah huwa ho'en suli?” 'Et ndobúlhni, “Ndun dune whutl'us 'ínla, suna k'ut yé whulhlho, hukw'elh'az ni'nelhude, 'ink'ez whes'en sili.”

¹⁶ 'Et ndunnah Pharisee bulunah 'uhutni, “Ndun dune bugha yailhtuk, 'en 'aw Yak'usda buts'uháinya ilah 'int'ah. 'Aw nats'ulyis dzin hukw'unucha'ust'en 'et huwa.” 'Et 'uyoon chah 'uhutni, “Nts'ena'a 'uwhtút'elh, 'aw lubeshi 'ulh'en, 'en huwa 'ét'en túne'óot'en ghaít'ah!” 'Et hubugha lhch'a nihudendel.

¹⁷ 'Et doochah zeh ndun chawhés'en inle 'uhiyúlhni, “Hó'en nyúlhtsi, 'et huwa 'en bugha daja dini?” “Alha nus whunilh'en 'int'ah,” hubúlhni.

¹⁸ 'Et whunts'ih Lizwif moodih 'aw hububa 'alha' cha'hóot'ah, chawhés'en inle hoh whuzdli 'ink'ez k'an 'et whe'en, 'et huwa be'abá 'ink'ez be'ama 'anih hubúdani, ¹⁹ 'ink'ez huboohoodulhkut, “Ndun 'en nuhye' 'int'ah 'ink'ez whuzdli whuts'un chawhés'en nedúhni, 'ink'ez nts'ena'a k'an whe'en?”

²⁰ 'Et be'abá 'ink'ez be'ama 'uhutni, “T'ets'onínzun ndun 'en neye' 'int'ah 'ink'ez whuzdli whuts'un chawhés'en inle. ²¹ 'Ink'ez ndet huwa k'an whe'en, 'ink'ez ndun whe'en yulhntsi, 'aw t'éts'onínzun. 'Aw 'uski chailah ho' 'int'ah, oodilhkut da. Dich'oh 'un whudóoni.” ²² Be'abá 'ink'ez be'ama t'ehonínzun Lizwif moodih 'uda lhgha 'úhudeja ndunnah Jesus Christ 'int'ah, 'uyoon hudáni t'eh, luglez 'et whuch'a tinabunteyolh. 'Et huwa ndun dune be'abá 'ink'ez be'ama Lizwif moodih hube hunuljut. ²³ Njan hunuljut, 'et huwa 'uhutni, “Aw 'uski chah ilah ho' 'int'ah, 'en huboodilhkut daja,” hutni.

²⁴ 'Et doochah zeh ndun dune chawhés'en inle, “Anih,” hiyúlhni, 'ink'ez 'uhutni, “Njan daínja Yak'usda 'en buba whudélhti, 'aw ndun dune 'en ilah, t'ets'onínzun lubeshi 'ulh'en 'int'ah 'et huwa.”

²⁵ 'Et ndobúlhni, “Lubeshi 'ulh'en tulih 'int'ah, 'aw t'éoonuzúszun. 'Et 'ilhuh nt'éoonúszun, chaozes'en ínle, 'et k'an naitast'en.”

²⁶ 'Et doochah zeh 'uhiyúlhni, “Danyín lainle? Nts'ena'a hó'en nyulhtsi?”

²⁷ 'Et ndobúlhni, “Uda ndun whúdusni, 'aw chasóozulhts'ai, di ka 'et doochah 'un whudóosni hukwa'nahzun? Soo tuzélhts'ilh hukwa'nahzun ih? Nuhwheni chah ih bugha hodutelhu'eh tehleh hukwa'nahzun ih?” hubúlhni.

²⁸ 'Et highudloh, “Nyun 'en yugha hoodul'eh inli! 'Et wheni Moses bulh 'út'en ts'inli! ²⁹ T'éts'onínzun Yak'usda 'en Moses yulh yáilhtuk ínle. 'Et ndun 'en, 'aw nts'ez de hainya t'éts'onínzun,” hiyúlhni.

³⁰ 'Et ndun dune chawhés'en inle ndobúlhni, “Ndun dune whes'en sulhtsi 'et whunts'ih nuhwheni 'aw t'éoonuzúhzun nts'ez de haíya duhni! TUBE suba hooncha! ³¹ T'ets'onínzun Yak'usda 'aw lubeshi 'ulh'en chaboozílhts'ai. 'Et ndunnah Yak'usda ts'un téni' nilhzun, 'ink'ez buts'uhúkwa'ninzun tune'út'en, 'en zeh huboozélhts'ai. ³² Soo 'udechoo yinkak 'uhóolya whuts'un 'aw dune chawhés'en hoh whuzdli, 'en dune soo ná'yinla whucha'uzdilhts'o. ³³ Ndun dune 'en 'aw Yak'usda buts'un ilah 'int'ah t'eh, 'aw hoonli whe ndóneh ghaít'ah,” hubúlhni.

³⁴ “Lubeshi za whuzinli da, 'ink'ez ndun na'dunínzun hoh whuneoodlh'eh hukwa'dini?” hiyúlhni 'ink'ez 'az tináhinino.

³⁵ 'Et Jesus whulhúdants'o hoh Lizwif ndun dune tináhinino, hukw'elh'az nayilhti, 'et ndi yúlhni, “Yak'usda buYe' bugha mba 'alha 'uhoont'ah ih?”

³⁶ 'Et dune 'utni, “Moodihti ndan ho' 'int'ah? Busúnilhtun 'et sih suba 'alha 'uhot'e.”

³⁷ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Uda ah'en ho' 'int'ah, 'ink'ez 'en 'utni nyulh yáilhtuk.”

³⁸ 'Et dune yubut nacháneti 'ink'ez, “SMoodihti, suba 'alha' 'int'ah!” yúlhni, 'ink'ez yuts'u teni'nalhzin.

³⁹ 'Et Jesus 'utni, “Ndi yun k'ut ts'un whusaíya 'et huwa yinkak dune huba nahooyeh ka. Whusaíya, 'et huwa chawhés'en 'en huwhe'en hutele. 'Et ndunnah whe'en, 'en chah chawhés'en hutéle.”

⁴⁰ 'Et bulunah Pharisee yugha hoodul'eh hidánts'o hoh, 'et 'uhiyúlhni, “Wheni chah chats'uwhe's'en dini hoh ih 'udini?”

⁴¹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Chawhuzeh'en t'eh, nuhwheni 'aw lubeshi nuhwhuba hoolah. 'Et 'uduhni, 'Nuwheni ts'uwhe'en,' dahni, 'et huwa lubeshi nuhwhuba hoonli.”

Jesus hubodulh'eh hoh 'utni, “Si susheep ghunli 'ust'ah. Ndunnah soo sulh 'út'en, se'usheep hinli”

10 'Et Jesus ndobúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, ndan sheep ba nanestl'oo 'aw dáti k'et dáchayal 'ink'ez nanestl'oo tus telhget t'eh, 'en dune 'undunut'ih 'int'ah. ²'Et ndan dáti ts'ih dayih, 'en sheep ghunli 'int'ah. ³'En dáti huwunil'eni yuba da'dututih. 'Et t'eh sheep buboozi be hubukahunih t'eh, hidits'o huwa t'ehinínzun 'ink'ez 'az hiyuntulh'us. ⁴Tinaóobulih hukw'elh'az, 'et hubutsuh teyih 'ink'ez sheep ts'iyawh hiyunelh'us, highunek t'ehinínzun 'et huwa. ⁵'Et 'ants'ih hoh neya, 'en 'aw hiyuntoolh'as ghaít'ah. 'Ants'ih hoh núa 'int'ah 'aw bughunek t'ehinínzun 'et huwa hich'a nutsílhdelh,” hubúlhni. ⁶'Et Jesus ndi higha hódool'eh ka hubulh náwhulnuk, 'et whunts'ih daja ni hoh 'utni 'aw t'ehonún.

⁷'Et huwa doochah zeh Jesus ndobúlhni, “Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, Si susheep ba dáti usdli ho 'ust'ah. ⁸Ndunnah sutsuh whusaháandel, 'en 'undunut'ih 'uhint'ah, 'et huwa 'aw sheep chaboozílhts'ai. ⁹Si datí 'ust'ah. Ndunnah si sugha dahúnindel, 'en ts'iyawh hudutejih. Dahúnindel 'ink'ez whuz 'az wheháandel t'eh, tl'o k'ut nahuhóote'alh. ¹⁰'Undunut'ih, 'en 'uduntet'ih 'ink'ez dune tuzelghel'h 'ink'ez tinta óobutélih 'et wheni dayih. 'Et si whusáya hoh 'ilhuz wheni hiye khúna 'i 'utet'ilh 'ink'ez ndi 'ilhuz hiye khúna, 'i hiyit'i t'eh, 'aw hoonli whe ndunoodzit ghaít'ah.

¹¹Si nuszoo sheep ghusdli 'en 'ust'ah. Sheep ghunli unzoo, 'en ye khúna 'i dude'usheep ba yuladutetnih. ¹²'Et lhuhul'a, 'en 'aw sheep ghunli ilah 'int'ah. 'Ants'ih sheep yughole ka tsalh'a. Sheep 'aw busheep ilah 'uhint'ah, 'et huwa yus whuz de úlgwulh yunilh'en t'eh, sheep hubula dutnih 'ink'ez whetsílyih. 'Et yus bulunah huboogooh 'et 'onghun chah hich'a wheyálwus. ¹³Ndan lhúhul'a, 'en 'ants'ih ts'alh'a 'int'ah, 'et huwa sheep 'ants'ih hiba unli 'ink'ez didut bughw whetsílyih.

¹⁴Si nuszoo sheep ghunli 'en 'ust'ah, ndunnah sudune t'ebunúszun 'ink'ez didut chah t'ésanínzun. ¹⁵'Et whuz na'a zeh se'aBá 'en t'ésunínzun 'ink'ez sichah t'enuszun. 'Ink'ez se'usheep be khúsna 'i huba hubula dutesnih. ¹⁶'Uyoo sheep chah 'i 'ust'i. Ndi tah, 'en chahoonli. 'Aw ndi tah ilah. 'En chah whusáboosdlelh huba 'uhoont'ah. Sughunek hidóots'o,

'ink'ez 'ilho 'ulh'us zeh hutele 'ink'ez 'ilhunuh zeh sheep gahunli hutéle.^a
¹⁷ Se'usheep ba be khúsna 'i bula dutesnih 'et huwa be khúsna 'i doochah naoolhúhoot. 'Et huwa se'aBá tube sk'ensi'. ¹⁸ 'Aw be khúsna 'i dune sughu yóolhchoot hoolah. Sich'oh zeh huwa tés'alh. Ndi be khúsna 'i huwa tés'alh 'ink'ez naitélcholh, 'et sughá whunt'ai hoh 'ust'ah. Se'aBá 'en 'uja ndi khunek stl'aída'ai ndi 'ut'en 'oolh'en ka," hubúlhni.

¹⁹ Ndi khunek 'i bugha doochah Lizwif dich'oh dutah lhch'a nínahudéndel. ²⁰ Tube lhanah, 'en 'uhutni, "Ntsi' nudúdeh 'i yudínda! Whusnik ho' 'utni, di ka oozélhts'ai?"

²¹ 'Et 'onghunnah chah 'uhutni, "Aw ntsi' nudúdeh 'i yughudínda, 'en bughunek ilah 'utni. Nts'ena'a ntsi' nudúdeh, 'i dune chawhés'en 'en chah whe'en yutelhtsilh?"

Lizwif, 'en Jesus 'aw hika cha'nizun

²² 'Aw 'et khi sulí. Jerusalem keyah 'et nowhújuh nihoní'ai. 'Et whunahulnih k'ahoondit nahuwhulhtsi huwhútni.^b ²³ 'Et luglez whucho bun 'un hayalbun buyah, 'et Solomon bubun 'un hayalbun buyah huwhútni, hoh whéghah Jesus uyalh, ²⁴ 'ink'ez Lizwif higha wézdél hoh hiyoodulhkut, "Dahoodzah 'et nech'a nontalh'i. 'Alha hoh Christ 'en 'int'ah t'eh, k'an 'et ts'ah'un na'a nedíni."

²⁵ 'Et Jesus ndobúlhni, "Uda ndun whudúsni 'et whunts'ih 'aw nuhwhuba 'alha' cha'duzusnih. Ndi se'aBá boozí bugha 'ut'en 'ulh'en, 'i bugha si sugha chah t'éwhunóohzin huba 'uhoont'ah. ²⁶ 'Et whunts'ih nuhwheni 'un whudúsni hukw'una'a 'aw se'usheep ilah 'aht'ah. 'Et huwa ndi 'ut'en 'ulh'en 'i 'aw nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah. ²⁷ Si se'usheep t'ébunúszun. Sughunek hidits'o 'ink'ez nusáhunudelh. ²⁸ 'Ilhuz hiye khúna, 'i bugha iní'ai. 'Aw yachahutésdlah 'ink'ez 'aw dune sula k'éhabooelh hoolah. ²⁹ Se'aBá, ndan sughá buninla, ts'iyannah sugha ndoh 'int'ah, 'ink'ez ndunnah sudune sulí, 'en 'ilhuz sulh 'útet'ilh. 'Aw dune soo 'últus hoolah

---

^a **10:16** 'Et ndi 'udechoo 'ulh'us Israel buts'uhainde ubúlhni. 'Et ndi 'uyoo 'ulh'us 'i yughu yailhtuk, 'I 'udun yun k'ut whut'en 'uhint'ah. Ndannah 'awhuz Jesus hiyulhcha'dusts'o. 'Et huwa huba 'alha cha'hít'ah. ^b **10:22** 'Et njan nowhújuh 'et Lizwif whunahulnih 'udayaz inle ho luglez whucho dune untisi' 'en daninya ho tinta'whunilh'en. 'Et huwa Lizwif k'andit nahuwhulhtsi. 'Et huwa dahóodelh 'ink'ez Yak'usda buts'un téni 'uhunoolhdzin.

se'aBá yula k'éhanabutelelh wheni. ³⁰Si 'ink'ez se'aBá bulh 'ilho zeh nidudli,” hubúlhni.

³¹'Et doochah Lizwif tse hiye tuzelghel'h 'i hidílhchoot. ³²'Et Jesus ndobúlhni, “Se'aBá be 'ut'en k'ah hoonzoo lhat si sugha whunulh'en. 'Ink'ez k'us dant'i ka 'usutelhlil'h tse be suzoolhghel'h hukwa'nuhzun?”

³³'Et Lizwif 'uhiyúlhni, “Aw 'ut'en unzoo, 'i ka ilah tse be nts'utuzelghel'h! Nyun 'ants'ih hoh dune inli 'ink'ez Yak'usda ch'a yaílhtuk. Nyunch'oh Yak'usda na'dudil'i, 'et hukwa tse be nts'útuzelghel'h.”

³⁴'Et Jesus ndobúlhni, “Soo cho whunalhúnih hoh Yak'usda bughunek k'une'úsdu'guz 'i nuhtlaida'ai hoh ndutni, ‘Nuhwheni yak'usda ahli?’ ³⁵T'éts'onínzun 'aw Yak'usda bughunek 'uk'une'úsdu'guz, 'i k'uyooyis ghaít'ah, 'ink'ez ndunnah Yak'usda bughunek bug'hi delts'ut, 'en yak'usda hubulhni. ³⁶'Et Yak'usda buYe' usdli 'un whudú'sni, 'et huwa Yak'usda ch'a yalhtuk dahni hoh sk'ehóoh'aih. Se'aBá 'en 'udun nésunilhti hoh ndi yun k'ut ts'ih sutel'h'a. ³⁷Se'aBá be 'ut'en cha'zúl'h'en t'eh, whute, nuhwhuba 'alha' cha'úst'ah. ³⁸'Et whunts'ih se'aBá be 'ut'en 'ulh'en t'eh, si nuhwhuba 'alha' cha'ust'ah, 'et whunts'ih ndi 'ut'en 'ulh'en, 'i bug'ha nuhwhuba 'alha' 'uhót'e. 'I bug'ha nuhwheni be t'éwhunóh'zin 'ink'ez nuhwhuba 'alha' 'uhót'e se'aBá 'en syudínda 'ink'ez sichah buyudú'sda,” hubúlhni. ³⁹'Et doochah zeh hiyóolhchoot hukwa 'uhuja hoh Jesus butáhaná'ja 'ink'ez hubula k'ah hanaja.

⁴⁰Jordan took'oh nyaz ts'ih ndet da John 'udechoo dune too be 'ulh'en inle, whuz whenaja 'ink'ez 'et inda. ⁴¹Lhanah dune highu nindel 'ink'ez 'ulhódutni, “John 'aw huwa 'ét'en tunucha'it'il, 'et whunts'ih ndun dune 'en bug'ha daja dani, ts'ah'un 'udani.” ⁴²'Ink'ez nyoh 'et tube lhanah huba 'álha' yint'ah suli.

Lazarus dazsai hoh Jesus nahighíl'hna

11 'Ilhunuh dune Lazarus hiyúlhni, keyah whuyaz Bethany huwhút'ni, 'et whut'en. 'En nduda suli. Bulhtuskah nanah Mary 'ink'ez Martha bulh hizih whut'i. ²Ndun Mary 'en 'uja ínle neMoodihti khe 'i be yuke 'ink'ez butsig'ha be yuna'alhde ínle. 'En bulhutsin Lazarus 'en nduda. ³Bulhtuskah 'en Jesus khunek hits'ó t'l'aidá'ai, “NeMoodihti ndun dune buk'ensi', 'en nduda,” hiyúlhni.

⁴'Et Jesus huboozélhts'ai hoh 'utni, “Aw ndi dada 'ilhuz ye daóotsah ghaít'ah. Njan nduda bugha, 'et hoh Yak'usda buba whudélhti, 'ink'ez 'i bugha Yak'usda buYe', 'en chah ba whudélhti.” ^{5,6}'Et Lazarus nduda Jesus whulh 'udúzts'ai hoh Martha, bulhtus chah, 'ink'ez Lazarus chah tube hubuk'ensi' 'et whunts'ih whut'i 'et, nat dzin, 'et naná'el'ai.

⁷Nat dzin 'et whut'i hukw'elh'az 'et yugha hoodul'eh 'et ndobúlhni, “Doochah Judea ts'ih uztoodelh,” ni.

⁸'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “Rabbi, k'an 'ahoh Lizwif tse be nyotúzélhghelh hukwa'huninzun 'ink'ez cha za whuz natandalh ih?”

⁹'Et Jesus ndobúlhni, “Et 'ilhudzin 'et lanezi 'onus 'at nat (12) hukwe'hunít'oh 'uhoont'ah. Ndan dzenis neya, 'en 'aw dughun tooghalh ghaít'ah. Ndi yun k'ut be whét'en, 'i be honílh'en 'et huwa. ¹⁰'Et whunts'ih ndunnah 'ulh'ek nuya t'eh, dughun teghulh, 'aw be whét'en 'i bu'et 'int'ah 'et huwa.”

¹¹'Et ndobúlhni hukw'elh'az 'et 'utni, “Ndunnah buk'ets'intsi' Lazarus nanésti 'et whunts'ih buts'un tésyalh 'ink'ez ts'enatehdzulh.”

¹²'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “NeMoodihti Lazarus nanesti t'eh, 'et soo na'tetnilh ho' 'int'ah.” ¹³'Et Jesus njan dazsai, 'et howu yalhtuk hoh 'utni. Yugha hoodul'eh, 'en 'ants'ih nanesti 'ink'ez nalyis 'et howu yalhtuk hoh 'utni huninzun.

¹⁴'Et Jesus soo ts'et gaih ndobúlhni, “Lazarus dazsai. ¹⁵'Et nuhwheni nuhwhuba hoonúst'i 'aw 'et chásdah hoh 'uja. 'Et t'eh nuhwhuba 'alha hot'e. 'Et whunts'ih k'an 'aw 'et buts'uztoodelh.”

¹⁶'Et Thomas, 'en 'ut'adánda hiyúlhni, ndunnah yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Wa'ih! Bulh úztoodelh! Wheni chah sih, bulh yats'odlah!”

¹⁷Jesus whuz whenya 'et nahoo'ai Lazarus whiyahiyalhti whuts'un dit (4) dzin inle. ¹⁸Njan keyah wheyaz Bethany 'et Jerusalem tube wheghah whuz'ai. Ts'éyalh hoh 'ilhuh (1) hukw'e hunít'oh bat'en 'uhoodzah 'uhoont'ah. ¹⁹Tube wheghah whuz'ai, 'et huwa lhanah Lizwif highu nindel. Mary 'ink'ez Martha bulh hubulhutsin dazsai 'et hoh hinidoolhya ka 'et huwa highu nindel. ²⁰'Et Jesus whuz de úyalh Martha whulh úduzts'ai hoh yududezya. Mary 'en koo 'aw 'et usda.

²¹'Et Martha Jesus ndi yúlhni, “SMoodihti, njan sinda inle t'eh, 'aw da sulhutsin dachatésa wule da. ²²'Et k'an whunts'ih, ndai Yak'usda buts'un kwa' dini, 'i ngha íte'alh, 'et t'éwhunúszun.”

²³'Et Jesus ndi yúlhni, “Nyulhutsin dinadóoja.”

²⁴ 'Et Martha ndi yúlhni, “T'éwhunúszun 'udek'elh'az dzin t'eh, ts'iyannah dinádutédalh, 'et t'eh 'en chah sih dinadója.”

²⁵ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Si 'ust'ah dune ts'iyannah dinabudutédslelh 'ink'ez 'ilhuz wheni hiye khúna 'i hubughaités'alh. Ts'iyannah ndunnah huba 'alha' 'ust'ah, dahúzsai 'et whunts'ih hukhutenalh. ²⁶ 'Ink'ez ndunnah 'awhuz khuna 'ink'ez huba 'alha' 'ust'ah, 'aw dahóotsah ghaít'ah. 'Et mba 'alha 'uhoont'ah ih?”

²⁷ 'Et Martha ndi yúlhni, “A sMoodihti, suba 'alha 'uhoont'ah nyun Yak'usda buYe', Christ, ndun ndi yun k'etéyálh, 'en 'unint'ah.”

²⁸ Njan 'et ndudáni hukw'elh'az 'et dulhtus Mary yughu nanja 'ink'ez whe'ízyaz 'uyúlhni, “Whuneodulh'eh whusaínya 'ink'ez nka 'oodulhkut.” ²⁹ Soo whudants'o ibulh didinya 'ink'ez yuts'un whenya. ³⁰ Jesus 'awhuz keyah wheyaz whuts'un úyálh hoh, ndet da Martha yududezya, 'et zeh 'ut'en. ³¹ 'Et ndunnah Lizwif, hubutah hudélhts'i, hinidélhya wheni, Mary soo 'a ts'ih didinya 'ink'ez 'az whinya, hinilh'en 'et hiyuntezdel 'ink'ez 'ulhódutni, “Ts'un k'ut ts'ih tétso wheni whuz tezya hoh 'ut'en.”

³² Jesus ndet da 'ut'en Mary whuz ninya. Soo yutelh'en ibulh yubut dugwútsi be nenínya 'ink'ez ndi yúlhni, “SMoodihti, njan 'unint'ah inle t'eh, 'aw da sulhutsin dachaítsal wule da.”

³³ 'Et Jesus yunilh'en utso, 'ink'ez Lizwif ndunnah hiyulh nudelh, 'en chah hutso hubunilh'en hoh, tube whuts'u desnih 'ink'ez buyéggha hoh huba dzuh 'uhooja, ³⁴ 'ink'ez huboodulhkut, “Nts'e wheyalhti?” 'Et 'uhiyúlhni, “Anih, whunolh'en sih!”

³⁵ 'Et Jesus intse.

³⁶ Lizwif 'et 'ulhódutni, “Nulh'en ndulhcho 'i be yuk'ensi!”

³⁷ 'Ink'ez bulunah 'uhutni, “Chawhés'en 'en whé'en yulhtsi ínle, 'aw ih ndun dune 'en chah datétsah whuch'a 'uyooleh ghaít'ah inle?”

³⁸ 'Et Jesus doochah budzi yuh hoh buba dzuh 'uhooja, 'ink'ez ni suli hoh ts'un k'uz ninya. Njan ts'un k'ut 'et 'an tse be whudá'de'ai 'uhoont'ah. ³⁹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Ndi tse 'udun dutah'aih!” 'Et Martha dune dazsai bulhtus, 'en 'utni, “SMoodihti, ndun 'aw 'et dit (4) dzin 'adalhte 'ink'ez 'ulhtsun chah suli.”

⁴⁰ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Aw ih chanyudúsnil inle, si sugha mba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'et t'eh Yak'usda yé dezti 'i tant'ilh?”

⁴¹ 'Et nyoh ts'un k'ut dune wheyudílhti, tse 'udun hidutez'ai. 'Et Jesus nduk yutá'en 'ink'ez 'utni, “'abá sudánts'o 'et huwa suchanailya nyudúsní.

⁴² 'Ink'ez t'éwhunúszun 'ahoolhyez wheni soozélhts'ai. 'Et whunts'ih njan 'udusni ndunnah 'ilhuhowezdel njan nahudelhúya, 'et huwa nyun whuz de sutélh'a huba 'alha 'uhot'e."

⁴³ 'Et ndudéja hukw'elh'az soo khunekti be yatélhtuk, "Lazarus, ndez ínyalh!" yúlhni. ⁴⁴ 'Et ndun dune dazsai tsak'ez ts'ih hanája. Bula 'ink'ez buke chah 'awhuz naih be híyulhti, 'i be bugha' wésduduz, 'ink'ez dzezoh chah bunen 'awhuz bugha' wésduduz. "Buk'una'ah'uk 'ink'ez bula duhni!" hubúlhni Jesus.

⁴⁵ Ndunnah Lizwif, Mary yughu nindel inle, Jesus bunalh 'uja 'et huba 'alha' yint'ah suli. ⁴⁶ 'Et whunts'ih bulunah, 'en Pharisee ts'un whehandel 'ink'ez Jesus nts'oh tune'ust'en, 'et ndó ba dani. ⁴⁷ 'Et hukwa náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee yahútelhtuk wheni 'ilhúnahuwesdel 'ink'ez 'uhutni, "Nts'ena'a dáztenilh? Ndun dune stabe lhat hooncha tune'út'en!

⁴⁸ Whute 'ut'en ts'ilh'i t'eh, ts'iyannah huba 'alha oot'e 'ink'ez Roman whusahándel hoh neluglez whucho 'ink'ez njan neyun k'ut chah neghahahóolhchoot, 'ink'ez ts'iyawh yats'óodelh."

⁴⁹ 'Et 'ilhunuh hubutah Caiaphas hiyulhni, 'en 'et naooduzuk wheni náwhulnuk dega nus dezti unli ínle, 'en ndobúlhni, "Aw hoonli t'éwhunuzáhzun! ⁵⁰ 'Aw ih hubuk'ut chanunínulhzut, ts'iyannah ba 'ilhunuh dune zeh dazsai t'eh, 'et t'eh 'onus nus soo whutét'ilh, 'et huwa 'aw neyun k'ut hoolah hole ghaít'ah."

⁵¹ Caiaphas dich'oh ilah ndi khunek yaka ni ntezut, 'et náwhulnuk dega nus dezti unli, 'et naooduzuk huba, 'et huwa nus whunilh'en Jesus 'en ts'iyannah Lizwif 'et yun k'ut whut'en ba datétsah. ⁵² 'Et 'aw Lizwif hiyúlh dedowh, 'en huba zeh ilah. Ndunnah Yak'usda buzkeh hinli, nts'e hahandel, hoh whut'en, 'en huba chah. 'Et huwa ts'iyawh 'ilho ninaoobutélelh 'ink'ez 'ilho whut'en dune whutéleh. ⁵³ Soo 'et dzin whuts'un lhadóduleh hituzelghelh wheni.

⁵⁴ 'Et wheghah ts'ih Jesus 'aw ts'et Lizwif hubutah nuchásyah. K'us yun k'ut 'aw dune chahóot'ih ts'ih whuzih whuz'ai, 'ilhun keyah Ephraim huwhútni, whuz whinya 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh 'et hudálts'i.

⁵⁵ 'Et Lizwif budzenis whuti ndet da Hubutus Lhuseya huwhútni, 'aw 'et wheghah whudezulh. 'Et huwa lhanah yun k'ut whut'en Lizwif hubuna'udoh hukw'un'a 'uhutenilh wheni keyah whuti Jerusalem ts'ih hunindel. ⁵⁶ Luglez whucho nahudelhúya 'ink'ez Jesus hikaités'en, 'et 'ulhódutni, "Daja nahzun? 'Aw tulih dzenis whuti wheni whusachásyah

nahzun ih?” ⁵⁷Et náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee chah, 'uda dune tah khunek butl'a ída'ai Jesus nts'e 'ut'en t'éhonínzun t'eh, 'ahoh ndobadooni, 'et t'eh 'aw 'et hitéhlcholh.

Soo 'udek'elh'az Jesus Jerusalem ts'ih tezya

12 Dzenis whuti Hubutus Lhuseya huwhútni 'awhuz lhk'utat (6) dzin whuz'ai, 'et Jesus keyah wheyaz Bethany 'et 'uja Lazarus dazsai hoh yaidlah tah dinaidilhti inle, 'et Lazarus whut'i, whuz lhugha dinya. ²Et hulgha na'tet'alh wheni hiba lhadúja. Martha 'en huba hukw'e'ile. 'Et Lazarus 'en chah hubulh na'ut'alh. ³Et Mary lubot dezibun bat'en, k'unuts'újul soo dezti, 'i khe, nard hiyulhni, 'i luboodai be whusayá'ai. 'I be Jesus yuke yulhlho 'ink'ez dutsi gha be yuna'alhde. Bukoo ndulhcho hoh k'unuts'újul be soo whultsun suli.

⁴Et 'ilhunuh yugha hoodul'eh Judas Iscariot, Simon buye', 'en 'utenilh ye 'óotekulh, ⁵'en 'utni, “Di ka ndi k'unuts'újul be chá'oohkulh 'ink'ez tel'ennah hubugha chanuzáhdzaih? Tube dezti ho' 'int'ah!” ni.^a ⁶Et 'aw tel'ennah huba dátni ilah huwa 'et ndutni. Undunut'ih unli 'ink'ez sooneya zus ndai be yúkat, 'i didut buba niyú'a, 'ink'ez hukwa'ninzun totsuk ndai be yúkat 'i 'ants'ih ye hainá'a'ih 'et huwa 'utni.

⁷Et Jesus 'utni, “Ndun ts'eke buts'áhachaoozah'ak, ndi wheyosuhutelhtelh dzin wheni, 'et yálh'a 'i 'int'ah. ⁸Tehul'en 'en 'ahoolhyez nohwhulh 'úhint'ah, 'et si 'ahoolhyez ilah nohwhulh 'útest'ilh.”

⁹Lizwif'en Jesus 'et usda t'éhonanzin hoh, soo tube lhanah 'ilhuhowezdel whusaháandel. 'Aw Jesus 'en bugha zeh ilah, Jesus, 'en Lazarus dinaidilhti inle, 'en huyuntelh'ilh ka. ¹⁰Et náwhulnuk bumoodih 'ilhuhowezdel Lazarus 'en chah hituzelghel'h 'et howu yahutelhtuk wheni. ¹¹'En bugha tube lhanah Lizwif hube 'ut'en k'ah whuch'a huzdel 'ink'ez Jesus 'en bugha huba 'alha' yint'ah suli.

Jesus Jerusalem lhugha dinya

¹²Et 'om bun dzin lhanah 'ilhuhowezdel dzenis whuti wheni Jerusalem ts'ih hunindel Jesus hiyúlh údants'o whuz de úyalh hutni 'et huwa. ¹³'Ul hidílhchoot 'ink'ez 'i hidelelh hoh hidudezdel 'ink'ez tube cho 'uhutni,

^a 12:5 Tel'en buba 'ilhuh yus k'ut yuk'elhla 'et'en, 'et unelts'uk.

“Yak'usda buba whudélhti!

Ndun neMoodihti boozi bugha whusaínya, 'en dega
nus hoonzoo hubugha whults'ut!

'En Israel buts'uhainde hubudayi cho 'int'ah!”

¹⁴ 'Et Jesus yeztliyaz hiba whusaílhti 'ink'ez yuk'etl'adida. 'Et whundúlya hoh ndi 'uda bugha 'uk'une'úsdugez, 'i ndutni,

¹⁵ “Zion^a whut'en nuhdzi ulhtus ulhtsi!

Nulh'en nuhwhubudayi cho yeztliyaz k'ut usda
'ink'ez nuhts'un úyalh!”

¹⁶ 'Udechoo hoh Jesus yugha hoodul'eh 'aw hubeni be t'éhonízun 'i bugha. 'Et yak'uz buba whudélhti ts'ih, whenája hukw'elh'az 'et whunahelnik ndi bugha 'uk'une'úsdugez 'i 'et ndutni 'ink'ez hoh didut hoh chah hiba né'hiyulh'en.

¹⁷ 'Et ndunnah 'ilhuhowezdel, ndunnah yugha hoodul'eh hoh Lazarus yuka hezya 'ink'ez ts'un k'ut yuhadla tah dinaidilhti hoh hinalh'en inle, 'et howu yawwhehunilhtuk. ¹⁸ 'Et ndunnah 'ilhuhowezdel hooncha túne'ust'en whulh 'úhudants'o 'et huwa 'uhuja hidudezdel. ¹⁹ 'Et Pharisee dich'oh 'ulhódutni, “Nulh'en! 'Aw hoonliyaz cha'ts'uhóolil! Ndi yun k'ut dune, ts'iyawh huyúntezdel!”

Bulunah 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah Jesus hite'ilh hukwa'huninzun!

²⁰ Ndunnah dune Jerusalem ts'ih hutezdel, 'en hubutah, bulunah Greek cha 'uhut'en. Dzenis whuti 'et Yak'usda ts'un teni 'uhuntelhzilh, 'et wheni.

²¹ Philip, 'en keyah Bethsaida, Galilee yun k'ut whuz'ai, 'en highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Wheni chah Jesus ts'ute'ilh hukwa'uzninzun.” ²² 'Et Philip, Andrew yughu ninya 'ink'ez 'uyúlhni, 'ink'ez Andrew Philip bulh Jesus nduhíyulhni.

²³ 'Et Jesus ndobúlhni, “Aw 'et Yinkak Dune Ye' huba whudutélhti, 'et whusahónzut. ²⁴ Soo ts'ah'un 'un whudúzni, haniyeh 'i bumai 'aw yun k'ut nachanílts'ulh t'eh, dant'ah 'et zeh ndutet'ilh. 'Et whunts'ih soo ndi yun k'ut ná'nest'ai t'eh, soo lhai bumai, 'i bugha hanantejeh.^b ²⁵ Ndan dune

^a 12:15 Njan Zion ni, 'et Jerusalem keyah, 'et 'uwuhulhni. ^b 12:24 Ndi haniyeh bumai, 'i Jesus Christ dulh ndúlt'ah, 'ink'ez ndi bumai bugha hanányih, 'i ndunnah buba 'alha 'uyint'ah, 'en 'uhint'ah ni ho 'utni.

ye khuna 'i yuk'ensi' t'eh, 'et t'eh ye khúna 'i tintaité'alh ho' 'int'ah. 'Et whunts'ih ndan ndi yun k'ut ye khúna 'i buba 'ants'ih yint'ah t'eh, 'ilhuz wule whuz na'a khutena. ²⁶Ndan suba né'tet'en t'eh, 'en suhuntoodelh 'ink'ez nts'e 'ust'ah suba ne'ut'en chah 'et 'uhutet'ilh. 'Ink'ez ndan suba ne'ut'en unli, 'en se'aBá hubuduté'lhti.”

Jesus datetsah howu yalhtuk

²⁷“K'an tube suzul ba dzuh neoninzut, 'ink'ez daja doosni simba? Se'aBá njan sts'un whudelts'ulh whuch'a sula'ineh doosni ih? 'Awundooh! Njan sts'un whudélt'sulh, 'et wheni whusáya. ²⁸“Abá nyoozi 'onus nus dezti ílhtsi.” 'Et yak'uz whuts'un khunek huduzts'ai, “Uda sooji dézti 'ink'ez doochah zeh 'onus nus dutésti,” whutni.

²⁹Bulunah 'ilhunahuwéssel, 'et nuhúdelhuya 'ink'ez hodánt's'o. 'Et ndulhodútni, “Ditnik desni!” 'Et bulunah, “Lizas yulh yálhtuk hoh 'uw'hutni,” hutni.

³⁰'Et Jesus ndobúlhni, “Ndi khunek duzáht's'ai, 'i 'aw si suba ilah 'uw'hutni, nuhwheni nuhwhuba 'uw'hutni. ³¹K'an 'aw 'et yinkak whudune huba nahuteyeh 'ink'ez whutsuh da ndi yun k'ut humoodih,^a 'en 'ilhuz 'un hítenoh. ³²'Ink'ez ndi yun k'ut dibe' sadunintan t'eh, 'et sih ts'iyannah sut's'un buntelhut'uk.”^b ³³'Et ndutni hoh nts'ena'a datétsah, 'et hobunelhtun ni hoh 'utni.

³⁴'Et 'ilhunahuwéssel 'uhiyulhni, “Moses yuk'une'úzguz inle, 'i bugha whulh 'úzdits'o ndun Christ 'en 'ilhuz khutena. 'Ink'ez dálhti 'udini Yinkak Dune Ye' dibe na'hidóolhtsih huba 'uhoont'ah. Ndan ho' 'int'ah ndun Yinkak Dune Ye'?” hutni.

³⁵'Et Jesus ndobúlhni, “Awhuz sayaz whuz'ai 'et ndi be whét'en 'i nohwhulh 'útet'ilh. 'Awhuz ndi be whét'en 'i nohwhulh 'int'ah hoh ahdulh zeh aht'en. 'Et nduht'en t'eh, 'aw tsahólhgus nuhk'éoodoolts'it ghaít'ah. Ndunnah tsahólhgus yuh hédulh 'aw nts'e hédulh t'éhonízun. ³⁶Dáhoodzah ndi be whét'en aht'i, 'ink'ez nuhwhuba 'alha' wule, 'et ndi be whét'en 'i buzkeh téhleh.” 'Et Jesus ndo bulhni hukw'elh'az, buguwhenája 'ink'ez buch'a ntelhu'i.

^a 12:31 Ndi yun k'ut humoodih, 'en netsudule 'int'ah. ^b 12:32 Dibe' hidunintan ni, 'et lhdulalhgus yulhni ho 'utni.

³⁷Tube 'ut'en uncha 'i bunalh 'alh'en 'et whunts'ih 'aw huba 'alha' cha'ít'ah. ³⁸'Et nus whúnoolh'en Isaiah yuk'úne'uzguz, 'i bugha whuz na'a hoh tune'whust'en. Njan ndutni hoh 'uk'une'úzguz,

“Moodihti ndi khunek whutl'azdá'ai, 'i ndan zeh buba 'alha yint'ah?
NeMoodihti yé ulhtus 'i ndan ts'un ye nénelhtan?”

³⁹'Et huwa huba 'alha' cha'hóot'ah, Isaiah cha za ndutni 'et huwa,

⁴⁰“Yak'usda, 'en hubuna be chahuwhés'en hubulhtsi,
'ink'ez hubudzi chah duts'un yulhtsi.

'Et 'aw hubuna be honóolh'en ghaít'ah
'ink'ez hubudzi be 'aw t'ehozin ghaít'ah.
'Soo na'butésdlilh huba suts'un nahoolyeh
ghaít'ah,' ni Yak'usda.”

⁴¹'Et Isaiah Yak'usda yé dezti 'i yunalh'en hoh 'et yugha ndutni inle.

⁴²'Et whunts'ih lhanah dune gha ndoh 'uhínt'ah, 'en Jesus huba 'alha yint'ah, 'et whunts'ih 'aw hudooni ghaít'ah. 'Et ndo deja t'eh, Pharisee Lizwif hubuluglez whuch'a 'ilhuz tibuhoneh 'et whehunuljut. ⁴³'En dune Yak'usda buch'a 'onus nus huba délhti.

⁴⁴'Et Jesus khunek ulhtus 'i be ndutni, “Ts'iyannah Ndunnah si huba 'alha' 'ust'ah, 'aw si sugha zeh ílah, ndun whuz de sítelh'a, 'en huba 'alha' yint'ah. ⁴⁵'Ink'ez ndun sunilh'en, 'en ndun whuz de sítelh'a, 'en yunilh'en.

⁴⁶Yinkak whudune ba be whét'en 'et hukwa ndi yun k'ut niníya. 'Et huwa ndun huba 'alha' 'ust'ah, 'aw tsahólhgus yuh hudoolts'i ghaít'ah.

⁴⁷'Ink'ez ndunnah sughunek hidits'o 'et whunts'ih huba 'alha' cha'yít'ah, 'aw huba nahoosyeh ghaít'ah. Ndi yun k'ut whudune huba nahutesyeh ílah ka whusáya, hubutelhyih ka whusáya. ⁴⁸Ndan sts'u desnih 'ink'ez 'aw sughunek chayílhcholph, 'ilhunuh 'en huba nahuteyeh. Ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i khunek zeh 'udek'elh'az dzin t'eh be nuhwhuba nahutedeh. ⁴⁹'Aw sich'oh ílah yalhtuk. Se'aBá, ndun whuz de sítelh'a, 'en dich'oh khunek yutulhuhézya, 'i stl'aída'ai daja doosni hoh yaoolhtuk 'et wheni. ⁵⁰'Ink'ez t'éwhunúszun ndi khunek yutulhúhezya, 'i bugha 'ilhuz be khútna 'i unli. 'Et huwa ndai sich'oh be yálhtuk, 'i nts'ena'a se'aBá sudáni, sichah whuz na'a zeh yalhtuk,” hubúlhni.

Ndi yun k'ut howu natedalh, Jesus yugha hoodul'eh hubulh yálhtuk

13 Dzenis whuti ndet hoh da Hubutus Lhuséya huwhútni, 'et whutsuh da Jesus 'aw 'et buts'uwhúdelts'ulh ba 'et newhúninzut t'éwhunínzun ndi yun k'ut howu teyalh 'ink'ez be'aBá ts'un natedalh. Ndi yun k'ut ndan budune 'en ts'iyawh hubuk'ensi'. Soo nts'e whuts'un hubuk'ensi'.

²'Et hulgha na'het'al hukw'elh'az 'uda netsudule Judas Iscariot Simon buye' Jesus ye 'ootékuh hukwa'nizun, yudzi yuh niode'ai. ³'Et Jesus t'éwhunínzun be'aBá ts'iyaitsuk k'úne' yool'en, 'et yugha óoni'ai. 'Ink'ez Yak'usda ts'un haínya 'ink'ez Yak'usda ts'un nátedalh. ⁴'Et na'het'al 'ink'ez yoo'az ye dune unli 'i 'udúnininla. Lusima ilhchoot hububut neíníhbal 'ink'ez yets'údelhú'oo. ⁵'Aw 'et be la'ts'uldeh ts'ih too deínyul 'ink'ez yugha hoodul'eh hubuke toonagus 'ink'ez lusima yulh ts'údelhú'oo, 'i be hubuke yuna'ulhdeh.

⁶'Et Jesus Simon Peter yughu ninya hoh Simon Peter ndi yúlhni, “SMoodihti, sichah suke tóona'tangus hoh ih 'int'en?”

⁷'Et Jesus ndi yúlhni, “K'an dast'en 'aw nyeni be t'éwhunuzínzun, 'et k'at lih sih t'ewhunonzeh.”

⁸'Et Peter ndi yúlhni, “Awundooh! 'Aw suke too naóongus ghaít'ah!” 'Et Jesus ndi yúlhni, “Aw too nachainyúsgus t'eh, 'aw sulh 'ónt'e ghaít'ah.”

⁹'Et Simon Peter ndi yúlhni, “SMoodihti, 'aw suke zeh ilah, sula 'ink'ez sutsi chah too naóongus!”

¹⁰'Et Jesus ndi yúlhni, “Ndan buna'éde, duke zeh too naoogus huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndulhcho hoh chadáhtsun hoh aht'ah. 'Et nuhwheni ts'iyawh nuhwhuna'dóodeh 'et whunts'ih nuhtah 'aw ts'iyawh ilah lhchadáhtsun.” ¹¹'Et 'uda t'éwhunínzun ndun ye 'ootékuh 'et huwa 'utni, “Aw ts'iyawh ilah lhchadáhtsun.”

¹²Hubuke toonagus 'aw 'et lhadúja hoh, ye dune unli 'i yé naja 'ink'ez hubutah nanátl'adeda, 'ink'ez ndobúlhni, “Dahooja, njan k'an danóhusdla, soo cho ih nuhwheni be t'éwhunúhzun? ¹³Whuneoodulh'eh 'ink'ez Moodihti sudúhni. 'Et 'alha duhni ho' duhni, si 'en 'ust'ah 'et huwa. ¹⁴'Et si 'en 'ust'ah dune hodul'eh 'ink'ez Moodihti usdli hoh nuhke toonasíguz, 'et nuhwheni chah whuz na'a nuhwhuke lhuba toonaóohgus huba' hoont'ah. ¹⁵K'an nuhwhunalh danóhwhusdla whuz na'a nuhwheni chah 'et ndusóolh'en. ¹⁶Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, 'aw ustle, 'en

bumoodih yugha ndoh cha'ít'ah. 'Et whuz na'a zeh khunek na'a 'aw ndan yughatélh'a yugha ndoh cha'ít'ah. ¹⁷'Et nuhwheni be t'éwhunáhzun t'eh daja nuhwhudúzni, 'ink'ez danwhúsdla, 'et nuhwheni chah whuz na'a 'aht'en t'eh, 'et tube hooteht'i.

¹⁸'Aw soo ts'iyawh ilah nuhwhugha 'et ndudúzni. Ndan 'utaháoobála, 'en t'ébunúszun, 'et huwa Yak'usda bughunek 'i 'uk'une'úsduguz k'ut dawhútenilh 'et hubugha njan ndutni, 'Ndan lhes sulh í'al, 'en sch'a nidenya hoh sazoolhghel hukwa'ninzun.'

¹⁹Njan 'et ndo whútenilh whutsuh 'et nuhwhudúzni. 'Et ndúhooja t'eh, nuhba 'alha 'uhot'e ndan usdli, 'en 'ust'ah. ²⁰Soo ts'ah'un nuhwhudúzni ndan whuz na'a, 'en budzi yuh hoh hiyílhchoot t'eh, sichah suhílhchoot hoh 'uhoont'ah. 'Et Ndan budzi yuh hoh sílhchoot, 'en ndun whuz de sútelh'a, 'en chah yílhchoot hoh 'uhoont'ah."

²¹'Et Jesus njan ndudáni hukw'elh'az buyégha hoh buba dzuh 'uhooja. 'Et hubulh yátelhtuk 'ink'ez njan ndobúlhni, "Soo ts'ah'un nuhwhudúzni 'ilhunuh nuhtah 'en se'óotekulh."

²²'Et yugha hoodul'eh ts'iyawh lhahunul'en k'us ndan simba 'uyúlhni 'aw nt'éhonízun. ²³'Et 'ilhunuh yugha hoodul'eh, Jesus k'us yúk'ensi' soo yuzih k'ut usda, ²⁴Simon Peter John yuba núlhni hoh Jesus yoodolhkut, soo ndan simba ndi 'uyúlhni yughu yalhtuk 'et huwa.

²⁵'Et John ye chanenti 'ink'ez 'uyúlhni, "SMoodihti, ndan ho' 'int'ah?"

²⁶'Et Jesus ndi yúlhni, "Ndan ndi lhesyaz toonasí'ai 'ink'ez butl'ayá'ai, 'en 'int'ah." 'Ink'ez lhesyaz toonayuz'ai 'ink'ez Judas Iscariot Simon buye', 'en yutl'ayá'ai. ²⁷'Et ndi lhesyaz yutl'ayá'ai hoh 'aw 'et Satan ye ghínya. 'Et Jesus ndi yúlhni, "Ndet da 'uwhutanlilh, soo 'ah lhaóodinleh!"

²⁸'Et 'onghunnah ts'iyawh ndun Jesus yugha hoodul'eh, 'en dant'i ka 'et ndiyulhni 'aw t'éhonízun. ²⁹Bulunah, 'en 'uhuninzun Judas 'en sooneya zus nuyá'a 'et huwa ndi dzenis whuti wheni buka nudzun, 'i yoket ka ndi yúlhni. K'us tel'en teh hoonliyaz hubugha 'óo'alh ka ndi yúlhni huninzun. ³⁰'Aw 'et lhesyaz yílhchoot ibulh, 'ahoh 'a tsih 'az whinya. 'Aw 'et tsahólhghus 'uhoont'ah.

³¹'Az whénya hukw'elh'az 'et Jesus 'utni, "Aw 'et Yinkak Dune Ye' buba whudélti 'ink'ez 'en bugha Yak'usda buba whudélti. ³²'En bugha Yak'usda buba whudélti t'eh, 'et Yak'usda dich'oh chah Yinkak Dune Ye' soo 'ahoh 'et yuba whudutélhti.

³³ Suzkehkah 'aw sa ilah nohwhulh 'utést'ilh. Suteh'ilh hukwa'ntehzilh, 'et nts'ena'a Lizwif hubudáni, whuz na'a nuhwheni chah nuhwhudúsní, nts'e tésyalh ts'ih 'aw nuhwheni chah sulh tóohdelh ghaít'ah.

³⁴ 'Ilho khunek k'an 'i nuhwhutl'adá'ai 'ink'ez ndi 'i 'int'ah, ts'iyawh lhk'eoohdusi'. Nts'ena'a si nuhk'esi', 'et whuz na'a zeh nuhwheni chah lhk'eoohdusi'. ³⁵ Ndi be lhk'ezdusi' 'i nuhtah hoonli t'eh, 'i bugha sugha hoodul'eh ahli ts'iyannah t'éhonóozin.”

³⁶ 'Et Simon Peter yoodulhkut, “Moodihti, nts'e tanyalh?” 'Et Jesus ndi yúlhni, “Nts'e tesyalh ts'ih, 'aw k'an suntonya ghaít'ah, 'et whunts'ih nk'atlih, suntanyalh.”

³⁷ 'Et Peter ndi yúlhni, “Moodihti, 'et di ka k'an 'et 'aw nyun toosya ghaít'ah? Be khúsna, 'i whunts'ih nyun mba bula dutesnih!”

³⁸ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Alha ih be khína, 'i suba bula dutatnih? Soo ts'ah'un na'a nyudúsní ligok dune 'uduténilh whutsuh, tat 'et t'ésunuzínzun dutanilh.”

Jesus yugha hoodul'eh ndobúlhni, “Si sugha zeh se'aBá buts'un téhdulh”

14 “Khun teh nuhwhudzi ndóoda gunih. Yak'usda nuhwhuba 'alha 'int'ah, whuz na'a sichah nuhwhuba 'alha 'oost'e. ² Se'aBá bukoo lhat koo whuzdla hoh 'uhoont'ah. 'Aw 'alha cha'hóot'ah t'eh, ndun whudóosni da. Whuz tesyalh nuhwhuba lhawhúdutesdleh wheni. ³ Whuz lhadíya 'ink'ez nuhwhuba lhawhúdusdla t'eh, doochah zeh whusanátesdaldh 'ink'ez nanwhutelhúchulh, ndet sída, 'et si sulh úteht'ilh. ⁴ 'Ink'ez nts'e whéya ts'ih 'ink'ez nts'e ti whého'a 'et t'éwhunáhzun.”

⁵ 'Et Thomas yoodulhkut hoh 'uyúlhni, “Moodihti, nts'e tanyalh 'aw nt'ets'onízun, 'ink'ez nts'ena'a whuz ti nt'éts'ontézin?”

⁶ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Si yak'uz ti, 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah 'i chah usdli. 'Ink'ez 'ilhuz wheni be ts'ukhuna, 'i chah 'usdli. 'Et huwa 'aw 'ilhunuh whunts'ih se'aBá yuts'un tooya ghaít'ah, si sugha zeh 'et ndutenilh. ⁷ Si t'ésunahzun inle t'eh, 'et se'aBá chah da t'enóohzin wule. 'Et k'an whúts'un, 'en 'aw 'et t'enahzun 'ink'ez ah'en chah áhja.”

⁸ 'Et Philip ndi yúlhni, “Moodihti, nye'aBá bunenilhtun 'ink'ez uznoolh'en, 'aw 'et neba soo hoont'ah.”

⁹Et Jesus ndi yúlhni, “Philip, lhe'hóoldzah nohwhulh 'úst'en, 'et 'awhuz ih t'ésunuzínzun? Ndan sunalh'en, 'en se'aBá chah hinalh'en. 'Ink'ez di ka, 'Nye'aBá bunenilhtun,' díni? ¹⁰Si se'aBá buyudúsda 'ink'ez se'aBá chah suyudínda. 'Et 'aw ih mba 'alha cha'hóot'ah? Khunek be nohwhulh yálhtuk 'i 'aw si sughunek ilah 'int'ah. Se'aBá suyudínda, 'en ndi 'ut'en 'uyulh'en 'en 'int'ah. ¹¹Nuhwhuba 'alha 'uhot'e si se'aBá buyudúsda 'ink'ez se'aBá 'en suyudínda. 'Et nuhwhuba 'alha cha'hóot'ah t'eh, ndi 'ut'en ndai 'ulya, 'i bugha si sugha nuhwhuba 'alha 'uhot'e. ¹²Soo ts'ah'un na'a ndan nuhwhudúsni, ndan buba 'alha 'ust'ah, 'en ndi 'ut'en ndai 'ulh'en, 'i, 'en chah 'uhitelh'ilh. 'Et si se'aBá but'sunátesdalh 'et huwa si 'ut'en 'ulh'en, 'i, 'onus nus 'ílhcho 'ut'en, 'i, 'uhiyoolh'en. ¹³'Ink'ez ndai si soozu buka'dahni 'i hoh nuhwhuba né'test'en. 'Et huwa se'aBá 'en buYe' buba whudóolhti. ¹⁴Ndai si soozu buka'dahni, 'et nuhwhuba 'uwhtesdlih.

¹⁵Nuhwheni sk'ehsi' t'eh, ndai ndi khunek nuhtl'ádala, 'i buk'une'ooht'en. ¹⁶'Ink'ez se'aBá 'en 'ilhuz wheni nuhLa'tet'ilh, 'en nuhwhugha itélhtel, 'et but'suhukwa' doosni. ¹⁷'En Ndoni 'int'ah. Ndai khunek 'alha 'int'ah, 'i zeh but'suhaídults'it. Ndi yun k'ut whudune^a 'aw bubení be t'ehínizun, 'ink'ez 'aw huyóolhchoot ghaít'ah. 'Et nuhwheni t'enahzun, nohwhulh 'int'ah, 'ink'ez nuhyudutélts'ulh. ¹⁸'Aw ts'unuh ahli li'aht'ah hoh nuhghu toosya ghaít'ah. Nuhts'un tóosya. ¹⁹Dzuh sayaz inle, 'ink'ez yinkak whudune, chasátes'il, 'et whunts'ih nuhwheni suntel'h'ilh. Si khusna 'et huwa nuhwheni chah khutehna. ²⁰'Et dzin t'eh, 'et t'ewhunohzin si se'aBá buyudúsda 'ink'ez se'aBá chah syudínda 'ink'ez 'onus 'un nuhwheni chah nuhyudusda. ²¹Ndan khunek 'et nidéla 'i yuk'úne'ut'en, 'en sk'ensi' 'uhint'ah. 'Ink'ez ndan sk'ensi', se'aBá chah buk'etesi', 'ink'ez sichah buk'etesi' 'ink'ez ndan usdli 'et t'ehonozin huboolhtsilh.”

²²'Et Judas, 'aw Judas Iscariot 'en ilah, 'en Jesus ndi yúlhni, “Moodihti, nts'ena'a 'uhoont'ah hoh nyun nyugha t'ets'onóozin neba 'uwhutánlih, 'et whunts'ih yinkak whudune, 'en nyun nyugha 'aw t'éhontészin dini?”

²³'Et Jesus ndi yúlhni, “Ndunnah sk'ensi', 'en sughunek yootetun. 'En se'aBá buk'etesi' 'ink'ez hubulh 'útet'ilh 'et huwa si bulh hubutah óduke. ²⁴Ndan sk'echaísi', 'aw sughunek hik'unucha'ust'en. 'Ink'ez ndi khunek

^a 14:17 Ndan ndi yun k'ut Yak'usda huba 'alha cha'it'ah. 'En 'obulhni bughuyalhtuk.

nuhwheni dahts'oh, 'i 'aw sich'oh sughunek ilah 'int'ah. Se'aBá, whuz de sútelh'a, 'en bughunek 'int'ah.

²⁵ 'Awhuz nuhtah 'ust'ah hoh njan 'et nuhwhudúsní. ²⁶ 'Et nuhLa'ut'en, 'en Ndoni 'int'ah, 'en si soozí bugha se'aBá 'en nuhts'ítel'h'alh, ts'iyaintsuk whunohodutelh'eh 'ink'ez daja nuhwhudáni 'et whunalhúni'h chah nuhwhutéhtsilh. ²⁷ Be nedzi dezghel, 'i nuhghu nenánust'ai. 'I sich'oh be sudzi dezghel, 'i nuhgha ní'ai. Ndi be nedzi dezghel nuhgha ní'ai, 'i 'aw yinkak whudune nuhgha húyu'aih, 'i 'aw yulh nduchaft'ah ho' 'int'ah. Khun teh nuhdzi úndooda 'ink'ez noolhújut gunih!

²⁸ Sudahtso hoh 'un whudúsní. 'Aw 'et nuhghu tesyalh 'ink'ez nuhts'u tóosya. Se'aBá 'en sughanus dezti 'et huwa 'en but's'unátesdadh, 'ink'ez sk'ehsi' t'eh, k'an daja nuhwhudáni 'et huwa whunóolhnik. ²⁹ 'Ink'ez hoh tune'whutet'en, k'an nuhwhudáni. 'Et t'eh whusawhélt's'ut t'eh, si sugha nuhwhuba 'alha 'uhot'e. ³⁰ 'Aw dzuh sayaz 'onus 'un nohwhulh yaóolhtuk ghaít'ah. Ndi yun k'ut humoodih^a 'az de úyalh 'ink'ez si sugha 'aw ntsolyaz 'i whunts'ih buch'a chayílah 'et huwa. ³¹ 'Aw 'et didahdelh, 'aw 'et njan huwuztoodelh, 'et huwa yinkak whudune t'éhonózin se'aBá buk'esi' 'ink'ez nts'oh tula khunek stl'aidan'ai, hoh tune'út'en ne'úst'en.”

**Jesus yugha hoodul'eh hubodulh'eh mai chun
buyooschun but's'uhainulhyeh, 'et whuz na'a zeh yugha
hoodul'eh hiyulh zeh oot'e. 'Et hubugha hubodulh'eh**

15 “Soo mai chun 'i 'ust'ah 'ink'ez se'aBá 'en mai k'et huwunli unli. ² Ndunnah si sugha 'uzooschum unli, 'en 'aw bumai hoolah t'eh, 'et but's'uhaídule, 'ink'ez ndunnah bumai lhái, 'en soo 'obulh'en bumai lhái wule ka. ³ Ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i be 'uda nuhwhuna'dede hoh 'aht'ah. ⁴ Nuhwheni syudoolhúts'i 'ink'ez sichah nuhyudóosda. 'Uzooschum mai chun bunída'a t'eh, bumai whutéleh. 'Et whuz na'a zeh nuhwheni nuhwhugha 'alha 'uhoont'ah. Si syudelhúts'i t'eh, 'et zeh nuhmai whutéleh.

⁵ Si mai chun nust'ah 'ink'ez nuhwheni 'uzooschum 'aht'ah. Ndunnah si syudínda 'ink'ez sichah buyudúsda, 'en zeh bumai lhái téleh. 'Aw si su'et, 'aw hoonliyaz 'uhuhooleh ghaít'ah. ⁶ Ndunnah si syudínda ilah, 'en 'uzooschum k'una'a k'uhídut'us 'ink'ez n'un hidutulht'oh, 'et dugi, 'et

^a 14:30 Ndi yun k'ut humoodih, 'en netsudule 'int'ah.

nduhínt'ah. 'Uzooschum ts'iyawh nahidulhdzoo 'ink'ez tsuh hidulhkuk 'ink'ez hidéllh'kun. ⁷'Et si suyudelhúts'i 'ink'ez sughunek nuhyuh dez'ai t'eh, 'et ndet hukwa'nahzun, 'et ts'iyawh nuhwhuba 'et nduwhténilh. ⁸'Ink'ez mai lhai nuhwhuts'u hánulhyeh t'eh, 'et huwa se'aBá 'en buba whudóolti. 'Et huwa sugha hoodul'eh wahle.

⁹Se'aBá 'en si sk'ensi'. 'Et whuz na'a zeh nuhk'esi', 'et huwa be nuhk'esi' 'i bulh zeh 'ooht'e. ¹⁰Se'aBá nts'ena'a suba luhézya bukúne'zust'en 'ink'ez yé sk'ensi', 'i chah bulh 'utést'e. 'Et whuz na'a zeh khunek nuhtl'adála 'i bukúne'aht'en t'eh, 'et huwa be nuhwhuk'esi', 'i bulh 'óoht'e. ¹¹K'an njan nuhwhudúsní, 'et be hoonust'i, 'i be hoonáht'i t'eh, 'et hoonáht'i k'et 'aw 'onus 'un 'óoht'e ghaít'ah. ¹²Ndi sughunek nuhtl'adá'ai 'i ndutni, 'ilho ahli hoh nts'ena'a nuhk'esi', whuz na'a zeh lkh'eoohdusi'. ¹³Ilhunuh dune yuk'ensi' buk'uz dazsai t'eh, 'aw 'onus 'un ye búk'eoots'i' hoolah. ¹⁴'Ink'ez khunek nuhtl'adá'ai 'i bukúne'aht'en t'eh, 'et nuhwheni sk'entsi' aht'ah. ¹⁵'Aw 'onus 'un sunane'uht'en chanuwhuduzúsnih. Hubunane'hút'en 'en bumoodih nts'oh tune'ut'en, 'aw t'éhonízun. Si nts'oh tula se'aBá bugha whudáts'o, 'et soo ts'iyawh whún whunelhtan, 'et huwa sk'ehtsi' nuhwhudúsní. ¹⁶'Aw nuhwheni 'utahachásulhtel. Si lhtahánhola toohdelh 'ink'ez mai hanóolhyeh 'ink'ez nuhmai 'ilhuz wheni 'óot'e, 'et huwka 'et ninwhunila. 'Et huwa se'aBá ndai si soozí bugha buts'un hukwa'dahni, 'i sih nuhghaíyoo'alh. ¹⁷K'an nuhwhudúsní, ts'iyawh lkh'eoohdusi'.

¹⁸Ndi njan k'ut whudune nuhts'u hudutnik t'eh, whunalhunih nuhwheni nuhts'u dutetnik whutsuh, 'et 'uda si sts'u hudutnik inle. ¹⁹'En buluh ahli t'ah, 'et da nuhk'ehoosi' wule t'eh. 'Et whunts'ih nuhwheni 'utáhanhóla, 'ink'ez 'aw 'onus 'un bulah cháhlah, 'et huwa yinkak whudune nuhts'u hudutnik. ²⁰'Et huwa daja nuhwhudusni whunalhunih, 'aw hubunane'hut'en, 'en dumoodih gha ndoh cha'ít'ah. Si dzuh nusúhulhdzut t'eh, nuhwheni chah dzuh nunóhotelhdzut. 'Et sughunek hik'úne'ust'en t'eh, nuhwheni nuhghunek chah hik'úne'oot'en sih. ²¹'Et nuhwheni sudune ahli, 'et huwa hoh teh ne'nohuhooh'en, ndun whuz de sútelh'a, 'aw t'éhinízun 'et huwa. ²²'Aw si whusáchasyal 'ink'ez hubulh yáchalhtih t'eh, lubeshi 'ulh'en hinli 'aw hukwa t'éhonózin ghaít'ah. 'Et k'an whuts'un hubulubeshi 'aw nuhínooh'i hoolah. ²³Ndunnah sts'u dutnik, se'aBá 'en chah hits'udutnik hoh 'uhint'ah. ²⁴Ndi 'ut'en 'ulh'en 'i 'aw 'uyoon cha'yulh'en, 'i bunalh cha'whuslel t'eh, 'et t'eh lubeshi 'ulh'en hinli 'aw da t'éhonózin. 'Et k'an 'ut'en 'ulh'en, 'i hinalh'en, 'et huwa si 'ink'ez

se'aBá bulh nets'u hudutnik. ²⁵'Ink'ez ndi Yak'usda bughunek buba 'uk'une'úsduzuguz 'et ndutni, 'Aw hoonliyaz huwa ilah sts'u hudutnik.' Daja ni k'an 'aw 'et ne'whust'en.

²⁶'Et whunts'ih nuhLa'ut'en, Ndoni, ndai be 'alha 'uhoont'ah 'i buts'uháidelts'ut, 'en 'int'ah se'aBá buts'un 'en nuhts'un telh'alh, 'en whusainya t'eh, si sugha ts'iyawh whun whunóolhtun, se'aBá yuts'u haínya 'et huwa. ²⁷'Ink'ez nuhwheni chah si sugha 'uyoon wheóobuntelhtun, soo 'udechoo da whuts'un sulh 'aht'en 'et huwa.”

Jesus yugha hoodul'eh 'en nihínudelh hinli, 'et huwa ndi yun k'ut whut'en dzuh nubotelhdeh, 'et huwa 'óbulhni

16 'Et Jesus 'onus 'un ndobúlhni, “Nuhwhuba 'alha' hoont'ah dooka si whuladoohtnih, 'et 'un whudúsní. ²Luglez tinan whuts'unooyoot. 'Aw 'et whuz de whudezulh, 'et t'eh ndunnah nuhteghan Yak'usda ba 'uhut'en huntezilh. ³Si 'ink'ez se'aBá bulh t'éhonízun 'et huwa ne'nohohoolh'en. ⁴'Et 'uda 'un whudáni, 'aw 'et ne'nohohulh'en t'eh, 'et whunaoolhúnih. Nohwhulh 'ust'en inle 'et huwa 'aw nduchanuhwhudusni.

⁵K'an ndun whuz de sítelh'a, 'en buts'un nátesdalh, 'et whunts'ih 'aw 'ilhunuh nuhtah nts'e tésyalh 'et hukwa chasuzoodúzulhkut. ⁶'Et njan 'un whudúsní, 'et huwa nuhwhudzi tso be dézbun, ⁷'et whunts'ih khunek 'alha' 'int'ah 'i 'ún whudusni, nuhghu natesdalh, 'et nuhwheni nuhwhuba whutézoo. 'Aw whenáchasdal t'eh, nuhLa'tet'ilh, 'en 'aw nuhts'un tooya ghaít'ah. Whenásja t'eh, 'et 'en nuhts'un télh'alh. ⁸Whusainya t'eh, bubeni tah dez'ai 'i bugha yinkak whudune lubeshi 'uhulh'en hinli t'éhonózin. 'Ink'ez ndai ts'ah'un 'int'ah 'i 'ink'ez Yak'usda ye náhezya 'i chah 'i bugha t'éhonózin. ⁹Si sugha 'aw huba 'alha cha'hóot'ah 'et huwa lubeshi 'uhulh'en hinli t'ewhunoolhzeh. ¹⁰'Ink'ez ndai ts'ah'un 'int'ah 'i^a cha bubut'ewhunoolhzeh. Se'aBá buts'un nátesdalh 'ink'ez 'aw 'onus 'un sooh'en ghaít'ah 'et huwa. ¹¹'Ink'ez di be náhudeh 'i, ndi yun k'ut humoodih,^b 'en chah buba nahutedeh et huwa.

¹²'Awhuz tube lhat nuhwhudutésnilh whuz'ai, 'et whunts'ih k'an 'aw whulh whuyin, ghaít'ah. ¹³'Et Ndoni, ndun khunek 'alha' 'int'ah 'i buts'uháidulst'it, 'en nuhyudánde t'eh, 'en ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'i

^a 16:10 Jesus Christ 'en chah ts'ah'un 'int'ah, 'et chah bulh t'ewhunoohzeh. ^b 16:11 Ndi yun k'ut humoodih, 'en netsudule 'int'ah.

nuhwheni tah nídoo'alh. 'Et ndi 'i be 'ut'en 'int'ah; 'aw dich'oh bughunek be ilah nohwhulh yátelhtuk, ndet whudánts'o, 'et zeh whunohuntelhtun, 'ink'ez nts'oh tune'whutet'en, 'et chah t'ewhunáhzun nuhwhutelhtsilh. ¹⁴Se'ut'en k'ah ts'iyawh whútalhchulh 'ink'ez whunóhuntelhtun, 'et si suba whudóolhti. ¹⁵Ts'iyaitsuk ndai se'aBá be'ilhdzun yinli, 'i si se'ilhdzun 'int'ah. 'Et 'un whúdsni Ndoni 'en ndai se'ut'en k'ah unli, 'i ts'iyawh yutélhchulh 'ink'ez 'i yenewhuntelhtun.

¹⁶'Aw 'et se'aBá buts'unatésdahl 'et huwa 'udusni dzuh sayaz whuts'un, 'aw sooh'en ghaít'ah. 'Et doochah dzuh sayaz inle t'eh, 'et suteh'ilh," hubúlhni.

¹⁷'Et yugha hoodul'eh dich'oh chah lhahoodulkut, "Ndi khunek ye nelh yalhtuk 'i lhe'utni, 'Se'aBá buts'unatésdahl,' 'ink'ez, 'Dzuh sayaz whuts'un, 'et 'aw sooh'en ghaít'ah. 'Et doochah dzuh sayaz whuts'un, 'et suteh'ilh.' 'I daja ni hoh 'utni?" ¹⁸'Et 'onus 'un chah 'uhutni, "Njan dzuh sayaz whuts'un ní, 'et daja ni hoh 'utni? Wheni 'aw t'ets'onízun."

¹⁹'Et Jesus hukwa huyoodutélhkut hukwa'huninzun, 'uda t'éoonínzun 'et ndobúlhni, "Nuhwhudúsní dzuh sayaz whuts'un, 'et 'aw sooh'en ghaít'ah. 'Et doochah dzuh sayaz inle t'eh, 'et suteh'ilh. 'Et ih nuhwhenich'oh nuhtah hukwa lhoodulhukut? ²⁰Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, tehtso 'ink'ez 'onus 'un chah tube sk'enitehle, 'et whunts'ih yinkak whudune hontélnik. Nuhwheni tube tso tehleh, 'et whunts'ih nuhtso 'i bé hoonah'ti 'i tele. ²¹'Et whuz na'a ts'eke buyaz whutéleh, 'en k'una'a 'et ndúhoont'ah. 'Aw 'et wheghah whudezulh whuch'a ní unli llih. 'Et buzki whulih teh, yé ndeda 'i yunaoodilnah, 'uski yinkak nenílhti 'et tube hóont'i. ²²'Et whuz na'a zeh nuhwheni k'an tso ahli, 'et whunts'ih nanwhutest'ilh 'ink'ez nuhdzi hóotet'i, 'ink'ez be hóonah'ti 'i 'aw nuhghu hayóolhchoot ghaít'ah. ²³'Et dzin t'eh, 'aw hoonliyaz suts'u ka' doohtni ghaít'ah. Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, se'aBá si soozí bugha hoonliyaz buts'uhukwa' dahni t'eh, 'i nuhgha íte'alh. ²⁴K'an whuts'un si soozí bugha 'aw buts'o hukwa'dahni hoolah. 'Et se'aBá huboodulhkut, 'et nuhgha whútelts'ulh, 'ink'ez 'et be ts'uhooont'i teht'ilh."

**“Ndi yun k'ut humoodih, 'ink'ez be 'ut'en k'ah chah,
ts'iyawh buch'a' nílhde,” ni Jesus**

²⁵ “Whutsuh da khunek whe' hoont'ah hooyah be 'ún whudusni inle. 'Et whunts'ih whuz de whélt'sulh, khunek whe' hoont'ah hooyah be ilah 'udutésnilh. Se'aBá 'en bugha soo ts'et khunek 'i be nuhwhudutésnilh. ²⁶ 'Et neóodinzut t'eh, 'aw si ilah se'aBá nuhwhuba bóodolhkut nuhwhudusni, nuhwhenich'oh si soozu bugha hóobudutelhkut. ²⁷ Nuhwheni sk'ehsi' 'et huwa se'aBá dich'oh nuhk'ensi', 'ink'ez Yak'usda ts'un haya 'et nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah. ²⁸ Se'aBá 'en but'suháya hoh ndi yun k'ut niníya. Doo cha ndi yun k'ut whuch'a natesdalh 'ink'ez se'aBá 'en but's'unátesdalh,” hubúlhni.

²⁹ 'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “K'an 'aw 'et ts'et khunek be nelh yaílhtuk, 'aw khunek whe' hoont'ah hooyah be ilah 'udini. ³⁰ K'an 'aw 'et t'ets'onínzun soo ts'iyaintsuk 'et t'éwhúnínzun 'et huwa 'aw 'onus 'un nts'oodólhkut ghaít'ah. 'Et huwa Yak'usda but's'un hainya neba 'alha 'uhoont'ah.”

³¹ 'Et Jesus ndobúlhni, “Soo ih nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah? ³² Nulh'en whuz de whúdezulh 'aw 'et 'et níoodenzut, ndet 'ilhunah ahli hoh lhch'a dutelhuwus 'ink'ez nuhwhenich'oh nuhwhútk'una'a 'uteht'ilh. Sichah sich'oh úsdli hoh sughu téhdulh, 'et whunts'ih 'aw sich'oh ilah 'ust'ah, se'aBá 'en sulh 'int'ah 'et huwa.

³³ K'an njan 'et hubugha ndi khunek 'i be nohwhulh yálhtuk, daja nuhwhudáni, 'et huwa nedzi be dezghel, 'i 'ooht'e. Ndi yun k'ut nuhwhé'huzoola, 'et whunts'ih hóht'ah, ndi yun k'ut humoodih 'ink'ez be 'ut'en k'ah chah, ts'iyawh buch'a' nulhde 'et huwa.”

Jesus Christ dich'oh de'aBá yuts'un tenadudli

17 Jesus njan 'et ndudáni hukw'elh'az, nduk yak'uz yuta'en 'ink'ez 'utni, “'Abá, 'aw 'et sts'o dezulh 'aw 'et whusawhélt'sut. NYE' buba whudélhti, 'et hoh NYE' chah mba whudólhti. ² 'Et nts'ena'a hoh yinkak whudune ts'iyawh hubugha ndoh oot'e, 'et hubugha óoni'ai, 'et ndunnah sughá buninla 'ilhuz wheni hiye khútenalh 'i hubughaités'alh. ³ 'Et ndez na'a ndi 'ilhuz wheni be khuténalh, nyun zeh ts'ah'un Yak'usda inli, 'ink'ez ndun whuz de haílh'a, Jesus Christ 'en 'int'ah, ndunnah soo hubeni be

t'éhonoozeh, ndi 'ilhuz wheni be khutéналh 'et 'uhoont'ah. ⁴ 'Ut'en sugha ní'ai 'i 'aw 'et lhadúsdla hoh ndi yun k'ut mba whudálhti. ⁵ 'ABá, ndi yun k'ut 'uwhuténilh whutsuh da, ndai nyun bulh hoh da bé whúdalti, 'i be k'an doochah zeh suba whudélhti. ⁶ Ndunnah ndi yun k'ut whudune hubutah sughá buninla, ts'iyannah nyun ye nehobonelhtan. Nyun hube'ílhhdzun hinli hoh sughá buninla 'ink'ez nghunek hik'úne'ust'en. ⁷ Ndai sugha nínla, 'i ts'iyawh nyun nts'u haínkat 'i 'int'ah. 'Et k'an bubeni be t'ehonínzun. ⁸ Ndai khunek 'i huba stí'aída'ai, 'i chah hubutl'aída'ai. Soo cho hiyílhchoot 'ink'ez hubeni be t'ehonínzun, 'et huwa Nyun nts'u háya 'ink'ez Nyun whuz de súdeh'a, 'et chah hubeni be t'ehonínzun 'ink'ez huba 'alha 'uhoont'ah. ⁹ Huba tenadusdli. 'Aw ndi yun k'ut whudune, 'en ilah huba tenadusdli. Ndunnah sughá buninla, 'en zeh huba tenadusdli, Nyun hube'ílhhdzun hinli 'et huwa. ¹⁰ Ndai si se'ílhhdzun unli, 'i Nyun nye'ílhhdzun 'int'ah, 'ink'ez ndai Nyun nye'ílhhdzun unli, si se'ílhhdzun 'int'ah. 'Ink'ez 'en hubugha 'aw 'et suba whudáhti. ¹¹ 'Aw 'onus 'un ndi yun k'ut sída ílah 'ink'ez nts'un usyalh, 'et whunts'ih ndunnah, 'en ndi yun k'ut 'uhint'ah. 'ABá, lubeshi bughoh hoolah 'int'ah, 'ink'ez ndunnah sughá buninla, Nyoozi 'i be huboontun, 'i be Nyun si bulh 'ilho ídudli, whuz na'a didut chah 'ilho hoole. ¹² Ndunnah sughá buninla, ndi yun k'ut 'awhuz hubulh 'úst'ah da, Nyoozi 'i be huboostun 'ink'ez hubughosdle. 'Et 'aw kwuncho yuh whuye', 'en ilah, 'et huwa nts'oh teh bugha 'uk'une'úsduzuguz inle, hoh teh whét'en. ¹³ K'an 'aw 'et Nts'un téya. 'Et whunts'ih 'awhuz ndi yun k'ut sída hoh njan 'et howu yalhtuk, 'et soo ts'ah'un na'a ndai be whúnelhnik, 'i be hubudzi doobun. ¹⁴ Nghunek hubugha íde'ai 'ink'ez ndi yun k'ut whudune hubuts'uhudutnik. Nts'ena'a si 'aw ndi yun k'ut whudune hubulh 'ust'ah ilah, 'et whuz na'a 'en chah 'aw ndi yun k'ut whudune hubulh 'uhint'ah ilah. ¹⁵ 'Aw ndi yun k'ut whuch'a nabónlelh, 'et ilah nts'u húkwa' dusni, 'et whunts'ih ntsi', 'en ch'a soo cho hubughonle, 'et nts'u húkwa' dusni. ¹⁶ Nts'ena'a 'aw ndi yun k'ut whudune hubulh 'uhint'ah ilah, 'et whuz na'a sichah 'aw ndi yun k'ut whudune hubulh 'ust'ah ilah. ¹⁷ Khunek 'alha' 'int'ah 'i Nts'u hadélt'sut, 'i be nyunch'oh mba 'udun níbuninle. Nghunek 'i khunek 'alha 'int'ah 'i 'int'ah. ¹⁸ Nts'ena'a nyun ndi yun k'ut whudune but'sun whesalh'a, 'et whuz na'a 'en ndi yun k'ut whudune but'sun whébalh'a. ¹⁹ 'Ink'ez 'en hubugha si 'udun ní'dunlhuti, 'et whuz na'a 'en chah Nyun Mba 'udun níbuninla hoole. ²⁰ 'Aw ndunnah, 'en zeh ilah huba tenadusdli, ndunnah bughunek hubugha si sugha huba 'alha 'uwhuté'ílh,

'en chah huba tenadusdli. ²¹ 'Et t'eh soo ts'iyannah 'ilho 'ilhunahuwésdel hoole. 'ABá nts'ena'a Nyun syudínda, 'ink'ez sichah Nyudúsda, 'et whuz na'a zeh neyuh 'uhoot'e. 'Et hoh yinkak whudune soo ts'ah'un na'a huba 'alha 'uhot'e Nyun whuz de súdeh'a. ²² 'Ink'ez ndi be dézti sugha ní'ai, 'i 'onus 'un hubugha iní'ai. 'I be Nyun si bulh da ídut'ah hoh 'ilho idúdli, whuz na'a zeh 'ilho hoole. ²³ Si 'en hubuyudúsda usdli 'ink'ez nyun si syudínda inli, 'et whuz na'a ndunnah 'ilho hinli hoh lhahádootneh. 'Et huwa yinkak whudune soo bubeni be t'éhonózin Nyun whuz de súdeh'a. 'Ink'ez nts'ena'a sk'einsi', whuz na'a 'en chah hubuk'einsi'. ²⁴ Se'aBá ndi yun k'ut 'owhuténilh whutsuh da sk'einsi', 'ink'ez bé dézti 'i sugha ní'ai ínle, 'et ndunnah huwhute'ilh hukwa'nuszun. 'Et huwa ndunnah sughá buninla, k'an nts'e 'ust'ah 'et sulh 'úhoot'e hukwa'nuszun. ²⁵ 'ABá Nyun ts'ah'un 'int'ah inli. 'Et yinkak whudune Nyun ngha 'aw soo cho bubeni be t'echanyonízun. 'Et si t'ényunúszun 'ink'ez ndunnah sulh 'út'en chah t'éhonínzun nyun whuz de súdeh'a. ²⁶ 'Ink'ez Nyun ngha soo cho bubeni be t'éhonózin hubuzílhtsi. 'Ink'ez Nyun ngha 'onus 'un chah soo cho t'éhontézin hubutéhlsilh. 'Et huwa ndai be sk'ensi' 'i hubuyuh doo'a, 'ink'ez sichah hubuyuh 'utesdadh.”

Jesus 'aw 'et huyilhchoot

18 Jesus ndi khunek be tenadedli hukw'elh'az, yugha hoodul'eh tubulh took'oh wheyaz Kedron huwhút'ni, nyan yahunindel. 'Et haniyeh k'et whuz'ai, whuz yugha hoodul'eh tubulh 'et dahuníndel.

² 'Ink'ez Judas, ndunda ye 'ónket, 'en chah nyo t'éwhunínzun, Jesus yugha hoodul'eh tubulh lhat 'et 'ilhúnahodulh 'et huwa. ³ 'Et náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee teh, ndunnah nehúghan 'ink'ez nélhghel chah, Judas dulh hubutelhudel. Too dízk'un teh, bé nukwunult'a, 'ink'ez soh cho teh, ts'iyawh hiyelelh.

⁴ Jesus nts'oh teh didut bugha ne'whutet'en, soo ts'iyawh t'éwhunínzun, 'et hubududezya 'ink'ez huboodulh'kut, “Ndan kunúhta hoh 'aht'en?” hubúlhni.

⁵ 'Et 'uhiyúlhni, “Jesus Nazareth whut'en, 'en kúznuta.” 'Et Jesus ndobúlhni, “Si 'en 'ust'ah.” 'Et Judas ye 'ónket, 'en chah hubutah súyin.

⁶ Ndet Jesus si 'en 'ust'ah hubúlhni hoh, ts'iyawh k'ah na'húja 'ink'ez yun k'ut nahánkat.

⁷'Et doochah zeh huboodulhkut, “Ndan kunúhta hoh 'aht'en?” 'Et 'uhutni, “Jesus Nazareth whut'en, 'en kúznuta.”

⁸'Et Jesus ndobúlhni, “Uda ndun whudáni, si 'en 'ust'ah. 'Et si skunáhta t'eh, ndunnah, 'en nahutoodelh hubugha óonah'aih.” ⁹'Et Jesus whutsuh da daja tenadedli ínle da, “Sughá buninla 'aw 'ilhunuh whunts'ih tinta chalhtel,” ni, 'et hoh teh whét'en 'et ndobúlhni.

¹⁰'Et Simon Peter soh cho ut'i, déhayalhtsus, 'i be náwhulnuk degha nus dezti be 'ustl'en ye yoonilht'o hoh nalnih ts'ih yudzo habe' yalht'o. 'En 'ustl'en boozi Malchus hiyúlhni.

¹¹'Et Jesus Peter ndi yúlhni, “Nyoo soh cho buzus be naíntih. 'Alha ilah lah ndi lubot 'aw chatuzénil se'aBá stl'ayánkai 'i?”

¹²'Et lhuhudúghan bumoodih 'ink'ez Lizwif nélhghel Jesus hiyílhchoot 'ink'ez hiyulhghel. ¹³'Ink'ez 'udechoo Annas 'en choo highu hinílhti. 'En Caiaphas 'et nawhuduzuk huba náwhulnuk degha nus dezti unli ínle, 'ink'ez Annas, 'en buzaz 'int'ah 'et. ¹⁴'Et ndun Caiaphas 'en 'utni ínle, Lizwif hubugha 'utni hoh ndutni, 'ilhunuh dune 'en ts'iyannah dune ba dazsai t'eh, 'et whutézoo ni.

Peter, 'aw Jesus t'einízun ni

¹⁵Simon Peter 'ink'ez 'ilhunuh yugha hoodul'eh bulh Jesus hiyúntez'az. Ndun 'ilhunuh yugha hoodul'eh, 'en náwhulnuk degha nus dezti t'einínzun, 'et 'en Jesus nanistl'oo bet yúlh daní'az. ¹⁶'Et Peter ndati yoo'az ts'ih siyin. 'Et ndun Jesus yugha hoodul'eh 'ilhunuh, ndun náwhulnuk degha nus dezti t'einínzun, 'en 'az tenínya 'ink'ez ndati huwunli yulh yaílhtuk hoh Peter chah daínilhti.

¹⁷'Et ndun ts'ekeyaz, ndati huwunli, 'en Peter ndi yúlhni, “Nyun chah ih ndun dune yugha hoodul'eh 'ilhunuh inli?” 'Et Peter, “'Awundooh,” yúlhni.

¹⁸'Et bulunah 'ustl'en 'ink'ez nélhghel teh whúzk'uz 'et kwun húdulhk'an. Na'danildzil hoh Peter 'en chah hubutah siyin 'ink'ez na'dunildzil.

¹⁹'Et ndun náwhulnuk degha nus dezti Jesus yugha hoodul'eh, 'ink'ez hubodulh'eh hukwa yoodulhkut.

²⁰'Et Jesus ndi yúlhni, “Soo ts'et gaih 'et ndi yun k'ut whudune hubulh yálhtuk. 'Ahoohyez wheni luglez 'ink'ez luglez whucho nts'e Lizwif 'ilhúnahuwúdulh, 'et dune hóodulh'eh. 'Aw 'ilhuwhu'iz khunek

be yachálhtih. ²¹ 'Ink'ez di ka hukwa soodulhkut? Daja dusni ndunnah sudánts'o, 'en huboodulhkut sih, soo ts'ah'un t'éhonínzun daja dáni 'et."

²² 'Et Jesus njan ndutni hoh, 'ilhunuh nélhghel yuzih siyin, yunen ts'ih yunézkuk 'ink'ez ndi yúlhni, "Ndan na'dunínzun hoh 'udini? Ndun náwhulnuk dega nus dezti, 'en whuz na'a 'i bulh yaílhtuk!"

²³ 'Et Jesus ndi yúlhni, "Dzuh k'una'a yatélhtuk t'eh, 'et nedini daja dáni. 'Et ts'ah'un na'a 'un dusni t'eh, di ka sunénkuk?" ²⁴ 'Et Annas 'awhuz Jesus lhughel hoh náwhulnuk dega nus dezti Caiaphas, 'en ts'un wheyalh'a.

²⁵ 'Et Peter 'awhuz tse ba siyin 'ink'ez na'dunildzilh, 'et 'uhiyúlhni, "Nyun chah tulih yugha hoodul'eh hubutah 'ilhunuh inli?" 'Et whuts'oodedlai 'ink'ez, "Awundooh," hubúlhni.

²⁶ 'Et náwhulnuk dega nus dezti be 'ustl'en 'ilhunuh, Peter ndun 'en yudzo haílht'az, 'en bunadun 'int'ah, 'en 'uyúlhni, "Nyun chah tulih haniyeh k'et bulh 'ínt'en hoh nyunalh'en ínle?" ²⁷ 'Et doochah zeh Peter whuts'oodedlai hoh soo 'ahoh lígok dune 'udéja.

Jesus, Pilate but nihínilhti

²⁸ 'Et Jesus, Caiaphas bukoo tínahinilhti, yun k'ut humoodih, Pilate hiyulhni 'en bukoo ts'ih whuz whehíyalhti. Bundada tube 'uda 'uhoont'ah 'ink'ez Lizwif 'aw bukoo dachahídulh. 'Et bukoo dahúnindel t'eh, 'en huba me hoonli.^a 'Et nduhúja t'eh, 'aw njan Hubutus Lhuseya nayút'et'alh, 'aw 'uhoo'alh ghaít'ah 'et huwa. ²⁹ 'Et Pilate 'az buts'un teninya 'ink'ez huboodulhkut, "Ndun dune ndet buk'éwhah'ai hoh 'aht'en?"

³⁰ 'Et 'uhiyúlhni, "Aw ndun dune tinta cha'ít'il t'eh, 'aw nts'uz toolhte ghaít'ah."

³¹ 'Et Pilate ndobúlhni, "Ulhchoot 'ink'ez nuwhenich'oh nuwhuba butulhúhesde 'i k'una'a buba nahahyeh!" 'Et ndunnah Lizwif 'uhiyulhni, "Nuwheni 'aw dune ts'uzoolhghel neghachahóot'al."

³² Njan 'et nduhútni hoh Jesus nts'ena'a datétsah howu yailhtuk ínle, hoh teh ne'hóot'en ka' hutni.

³³ 'Et Pilate bukoo ts'ih whenája. Jesus yukunáwhulh'a 'ink'ez ndi yúlhni, "Nyun ih Lizwif hubudayi cho inli?"

^a 18:28 Ndan 'en 'udun yun k'ut whut'en unli, 'aw Lizwif yughu daooya huba cha'hóot'ah huninzun.

³⁴ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Nyunch'oh ih 'et ndunínzun, k'us 'uyoon si sugha nyádani?”

³⁵ 'Et Pilate 'uyúlhni, “Si ih Lizwif usdli ninzun? Nyunch'oh nyulh dune 'ink'ez náwhulnuk bumoodih, 'en stl'ányuhalhti! Ndet hoh tinta' nín't'en?”

³⁶ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Nts'e hubudayi cho usdli 'et 'aw ndi yun k'ut ilah 'uhoont'ah. 'Et ndi yun k'ut hubudayi cho usdli t'eh, suhunedulh 'aw da Lizwif tl'achasúhoolhtel wule da. 'Awundooh, hubudayi cho usdli 'aw ndi yun k'ut ilah 'uhoont'ah.”

³⁷ 'Et huwa Pilate yoodulhku, “Et t'eh hubudayi cho inli ho' 'int'ah!” 'Et Jesus ndi yúlhni, “Nyun 'alha 'udini hubudayi cho usdli. 'Et wheni whuzídli 'et huwa yinkak whudune soo cho hubeni be khunek 'alha 'int'ah 'i t'éhinoozeh 'et ndi yun k'ut neníya. Ndunnah khunek 'alha' 'int'ah 'i t'ehuninzun, daja dusni soo cho suhoozélhts'ai.”

³⁸ 'Et Pilate ndi yúlhni, “Di 'int'ah khunek 'alha' 'int'ah 'i?” 'Et ndudéja hukw'elh'az doochah zeh Lizwif 'az buts'un tinanja 'ink'ez ndobúlhni, “Aw hoh tinta 'unt'en bugha nachawhus'al! ³⁹ 'Et nuhwheni nuwhe'út'en k'ah whuz'ai Nuhtus Lhuséya whutah 'ilhunuh dune buda'de'ai, 'en nuhwhuba bulanadustnih sih. Ndun Lizwif hubudayi cho, 'en ih bula nadutestnih hukwa'nahzun?”

⁴⁰ 'Et soo ts'iyawh sulya hulhtuk hoh 'uhutni, “Barabbas 'en bula nadintnih, 'aw ndun 'en ílah!” 'Et ndun Barabbas 'en 'undunut'ih 'int'ah.

Pilate, Jesus lhdulalhgus be nabe'hidutelhsih ba 'et nihínilhti

19 'Et hukw'elh'az Pilate Jesus hiyilhchoot 'ink'ez hiyolhtsus, ² 'ink'ez nehughan whuscho 'awh nahinelhwut, 'i hitsi nehída'ai, 'ink'ez nalhti dulk'un, 'i higha hiwelhnik, ³ 'ink'ez 'uhiyulhni, “Lizwif hubudayi cho sa cho khona.” 'Ink'ez hinen ts'ih hiyoonukat.

⁴ 'Et doochah zeh Pilate 'az hubuts'un tinanja 'ink'ez ndobúlhni, “Nulh'en, ndun 'aw hoh tinta 'unt'en bugha nachawhús'al, 'et nuhwhuts'un tinánílhti.” ⁵ 'Et Jesus whuscho butsi nide'ai 'ink'ez nalhti dulk'un 'i nait's'uz hoh títanja Pilate yunilh'en 'et ndobúlhni, “Nulh'en, ndun dune!”

⁶ Náwhulnuk bumoodih 'ink'ez nélhghel teh, hitelh'en ibulh, soo tube cho sulya hulhtuk 'ink'ez hubulhni, “Lhdulalhgus yundunulht'ah! Lhdulalhgus yundunulht'ah!”. 'Et Pilate ndobúlhni, “Nuhwhenich'oh

ulhchoot 'ink'ez lhdulalhgus yundunulht'ah! Si 'aw hoh tínta 'unt'en bugha nachawhús'al 'et huwa!”

⁷'Et Lizwif 'uhiyúlhni, “Nuwheni khunek neba butulhúhesde 'i ts'ít'i, 'i k'ut 'utni, daóotsah huba 'uhoont'ah. Lhe'utni Yak'usda buYe' 'ududulhútsi 'et huwa.”

⁸'Et Pilate hubuduzts'ai 'et tube nelhújoot. ⁹'Ink'ez doochah zeh bukoo ts'ih danánja 'ink'ez Jesus yoodulhkut, “Nts'ez de haínya ho' nint'ah?” yúlhni. 'Et Jesus 'aw yulh yachailhtih. ¹⁰'Et huwa Pilate ndi yúlhni, “Aw ih sulh yaóolhtuk ghaít'ah? 'Aw ih t'éwhunuzínzun lhdulalhgus whunyunduntélht'us sughá whunt'ai k'us nla nadutestnih chah sughá whunt'ai?”

¹¹'Et Jesus ndi yúlhni, “Aw ndus de yak'uz whuts'un ngha chahóot'al t'eh, 'aw sugha ndoh 'ont'e ghaít'ah. 'Et huwa ndun ntl'asálhti, 'en bulubeshi nyun nlubeshi 'onus nus 'ulcho.”

¹²Pilate yudzts'ai hoh Jesus yúla nadootnih, 'et nahó'alh hukwa 'ét'en. 'Et Lizwif sulya hulhtuk 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Ndun dune bula nadantnik t'eh, 'aw hubudayi cho Caesar buk'entsi' ilah 'int'ah! Ndan hubudayi cho na'dudil'i, 'en hubudayi cho Caesar yuch'a détni 'int'ah!”

¹³Pilate whuduzts'ai hoh kw'usuda yuk'usda hoh dune ba naheyelh, 'i k'enát'l'adida. 'Et Jesus hububut neheyóolhtelh ndet Hebrew k'una'a Gabbatha huwhútni, 'i khunek 'utni, Tse Buk'ut Hoonzoo, 'i ni hoh 'utni. 'I k'ut kw'uts'uzda yulh'ai dune ba naheyelh wheni. ¹⁴Ndi dzin Hubutus Lhuséya, 'et dzin wheni lhahúdutneh, 6:00 bat'en 'uhúnet'oh, 'et Pilate Lizwif ndobúlhni, “Ndun nuhwhubudayi cho nulh'en!”

¹⁵'Et whunts'ih sulya hulhtuk 'ink'ez 'uhutni, “'Awh 'udini! Lhdulalhgus yundunilht'ah!” 'Et Pilate ndobúlhni, “Nuhwhubudayi cho 'en ih lhdulalhgus k'ehítelhtelh?” 'Et náwhulnuk bumoodih 'uhutni, “Hubudayi cho Caesar 'aw 'en zeh nehubudayi cho, 'aw 'uyoon nehubudayi cho hoolah!”

Jesus lhdulalhgus k'ehíyilhti

¹⁶'Aw 'et Pilate Jesus lhdulalhgus k'ehúyolhtelh wheni butl'ayálhti. Hiyílhchoot 'ink'ez 'onus 'un whenahíyalhti.

¹⁷'Ink'ez dulhdulalhgus yudetilh hoh 'Utsin Ts'un huwhútni, whuz ninya. 'Et Hebrew k'una'a Golgotha huwhútni. ¹⁸Whuz lhdulalhgus

k'ehíyilhti. 'Uyoon nanah chah hiyúlh 'ubihinla. 'Ilhunuh 'ílhk'us ts'ih, 'et 'ilhunuh chah bugha naílhnih ts'ih, 'et Jesus 'en buniz 'uhiyínla.

¹⁹ 'Et Pilate yuk'úne'uzguz, 'i butl'ayá'ai lhdulalhghus hiyundunóolht'a ka. 'I k'ut 'utni,

JESUS NAZARETH WHUT'EN,
LIZWIF HUBUDAYI 'INT'AH

²⁰ Tube keyah wheghah 'uhiyínla hoh lhdulalhghus k'ehíyilhti 'et huwa, tube lhanah Lizwif ndi Pilate yuk'úne'úgzuz 'i hik'eyailhtuk. 'Ink'ez ndi khunek tawh dédowh buk'una'a 'uk'une'úsduguz. Hebrew k'una'a, Greek k'una'a, 'ink'ez Latin k'una'a chah. ²¹ 'Et huwa Lizwif náwhulnuk bumoodih Pilate hiyúlhni, “Aw ndun Lizwif hubudayi cho 'int'ah dini hoh ilah 'uk'e'inges. 'Ants'ih njan ndutni dini, si Lizwif hubudayi cho 'ust'ah.”

²² 'Et Pilate ndobúlhni, “Ndaí hukw'une'zíguz, 'i nts'ena'a usdla, 'et whuz na'a 'oot'e ka usdla.”

²³ 'Et ndunnah nehughan, 'en Jesus lhdulalhghus k'ut whehídunilht'o hukw'elh'az, hinaih hiyílhchoot 'ink'ez dink'i hiyulhtsi hoh 'ilhunah hinli hoh lhtahíyulya. 'Et ndi 'ude k'ut ye usda, 'i 'aw lhundunílkai ilah hoh 'ilho zeh unli hoh 'ulya.

²⁴ 'I bugha dich'oh 'ulhódutni, “Ndi 'i 'aw yachazduzoolhch'oolh. 'Ants'ih buka 'áts'oolih, ndan simba buts'ítooneh.” 'Et nduhútni hoh Yak'usda bughunek soo buk'ah teh né'hoot'en 'et 'uhutni. Ndi khunek 'i ndutni inle,

“Sunaih, 'i ts'iyawh lhtahuyulya.

'Ude k'ut be sída, 'i hika 'aínlih.”

'Et soo ndunnah nehughan ne'húst'en.

²⁵ 'Et Jesus bulh dulalhghus soo begghah 'et 'ama siyin. 'Ama bulhtus chah, 'ink'ez Mary Clopas bu'at chah, 'ink'ez Mary Magdala whut'en chah. ²⁶ Jesus 'ama yunilh'en 'ink'ez 'ilhunuh yugha hoodul'eh, soo degha nus yuk'ensi', 'en chah yughah siyin. 'Et Jesus 'ama ndi yúlhni, “Ts'eke, ndun nye' nilh'en.” ²⁷ 'Et ndun yugha hoodul'eh, 'en chah yunilh'en hoh 'uyúlhni, “Ndun nyu'ama nilh'en.” Soo 'et whuts'un ndun yugha hoodul'eh Jesus 'ama bukoo daínilhti.

Lhdulalhghus k'ut Jesus ye khúna 'i yuladetnik

²⁸ Njan hoh tune'whust'en hukw'elh'az Jesus t'éwhunínzun ts'iyáintsuk lhaoodíja. 'Et didut bughá Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz 'i daja ni, 'et ndúhoneh 'et huwa, “Ta'óosde,” ni. ²⁹ 'Et nyo 'oosa'yaz mai too ts'ulki' 'i 'et s'ú'ai. 'Et ndi hitabehiyalhnik 'i mai too huyé tóonahiyuz'ai 'ink'ez duchun hyssop hiyúlhni, 'i highaíwelh'oo, 'ink'ez hizek ts'ih dibe' hidunintan. ³⁰ 'Et ndi mai too ts'ulki' 'i yálhka 'ink'ez 'utni, “Aw 'et ts'iyaintsuk lhawhúdiya.” Yuk ninent'ai 'ink'ez ye khúna 'i yuladetnik.

³¹ 'Et nahulyis dzin huba lhahúdutneh, 'ink'ez nats'ulyis dzin whudézti hoh 'uhoont'ah. Lizwif 'et dzin dune buyust'e 'aw lhdulalhghus k'ut hoolhte hukwa cha'hunínzun, 'et huwa Pilate hiyoodulhkut bukechun k'unuhíyooyuz^a 'ink'ez buyust'e nanáhiyoolhtelh 'et hukwa. ³² Nehughan whuz lhgha hudíndel hoh soo 'udechoo ndunnah nanah Jesus hiyulh lhdulalhghus k'ut sulhti, 'en choo bukechun k'unuhíyuzyuz. ³³ 'Et Jesus highu nindel hoh 'uda dazsai hinilh'en, 'et 'aw hikechun lhk'uchahayíyus. ³⁴ 'Et whunts'ih 'ilhunuh nehughan sohtuz be yuzih k'ut 'et yúzwut. 'Ahoh 'uskai 'ink'ez tooyaz bulh, 'i buts'uhayéjul. ³⁵ 'Et ndun howu yalhtuk, soo 'alha whunalh'en hoh 'utni. 'Ink'ez daja ni soo dich'oh t'éwhunínzun hoh 'utni. 'Et huwa nuhwhuba 'alha 'uhot'e. ³⁶ 'Et whuz na'a hoh tune'whust'en. 'Et huwa ndai Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'una'a lhawhúduja hoh ndutni, “Aw 'ilho buts'un 'i whunts'ih k'uchaítih,” ni. ³⁷ 'Et Yak'usda be dustl'us 'uk'une'úsduguz, 'i k'ut 'udun 'et chah 'utni, “Ndun huyúzwut, hinoohl'en,” ni.

Jesus whihíyalhti

³⁸ 'Aw 'et hoh tune'whust'en hukw'elh'az 'et Joseph, Arimathea whut'en, Pilate yughu ninya 'ink'ez Jesus buyust'e yóolhchoot hukwa yoodulhkut. 'Et Joseph 'en chah Jesus yugha hoodul'eh unli, 'et whunts'ih Lizwif hube nuljut 'et whu'iz Pilate yugha óoni'ai Jesus buyust'e nayóolchoot 'ink'ez whusainya 'ink'ez buyust'e yílhchoot. ³⁹ 'Et Nicodemus, 'en chah yulh whúsain'az. 'En 'uja ínle soo 'udechoo Jesus hoh det'en hoh 'ilho 'ulh'ek yughu ninya. Yoo sooltsun, 'i myrrh 'ink'ez aloes bulh lhtadilya 'i hoh 100 pounds bat'en 'uldaz, 'i whusayánla. ⁴⁰ 'Et Jesus buyust'e

^a 19:31 'A tsih daootsah.

hiyílhchoot 'ink'ez Lizwif hube 'ut'en k'ah hukw'una'a, naih dezti lhuyul 'i hiyílhchoot 'ink'ez yoo sooltsun 'i lhtahidénla 'i hik'únuhíyuzdzai, 'ink'ez Jesus buyust'e higha híwezduz 'ahitelhtel wheni. ⁴¹ 'Et nyo ndet da lhdulalhgus ye hidunilht'o, 'et wheghah haniyeh k'et whuz'ai. 'Et k'ahoondit tse be tsak'et 'aw whutsuh da dune whuyuchadílhti whuz'ai. ⁴² 'Et tube nilhdukwh whuz'ai 'et Jesus buyust'e 'et 'uhíyalhti, Lizwif 'et dzin lhahúdutneh 'uhoont'ah 'et huwa.

Jesus ts'un k'ut dinadija

20 Dimos dzin whutanilghel 'awhuz tshólhgus hoh Mary Magdala whut'en, ts'un k'uz tezya. Whuz ninya hoh tse cho ts'un k'ut whudadune'ai, 'i 'udun dunez'ai hoh yutelh'en. ² 'Aw 'et Simon Peter 'ink'ez ndun 'ilhunuh Jesus yugha hoodul'eh k'us yúk'ensi', 'en bulh, hubughulgai 'ink'ez ndobúlhni, “NeMoodihti buyust'e hiyílhchoot. 'Uts'un whehíyalhti, 'ink'ez 'aw t'éts'onízun nts'e símba whehíyalhti.”

³ 'Et Peter 'ink'ez ndun 'ilhunuh bulh ts'un k'uz ts'ih hutelhgai. ⁴ Whuz lhgha hudilgai. 'Et ndun 'ilhunuh 'en Peter 'a bugha nus lhgha dilgai 'et huwa 'udechoo ts'un k'uz lhgha dilgai. ⁵ 'Aw 'et whuz núlhgai hoh, nyuk 'uja 'ink'ez whiyah whunalh'en. 'Et naih dezti 'i 'et sula yunalh'en, 'et whunts'ih 'aw dachaíyal. ⁶ 'Et soo yúnelgih hoh Simon Peter whuz lhadílgai. 'En ts'un k'ut danínya 'ink'ez naih dezti 'i 'et sula yulh'en. ⁷ 'I ndi dzezoh butsigha waiwesdúduz inle, 'i 'aw naih dezti 'i butuh chahóolah. 'Et hoontsi soo cho lhénintan 'ink'ez 'udun 'et sulhchooz. ⁸ 'Et ndun 'ilhunuh yugha hoodul'eh 'udechoo ts'un k'uz lhadígai, 'en chah danínya. Soo cho whunalh'en 'ink'ez buba 'alha 'uhooja. ⁹ 'Awhuz soo cho hubeni be t'éhonízun daja ni ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduz 'i k'ut, Jesus yaidla tah dináduutédalh 'et hubugha.

¹⁰ 'Aw 'et Jesus yugha hoodul'eh bukoo ts'un whenáhet'az. ¹¹ 'Et whunts'ih Mary 'en ts'un k'ut 'aw 'et nétl'adinda. Yoo'az ts'ih siyin 'ink'ez utso. 'Ink'ez utso hoh yuk 'int'ah 'ink'ez ni tse tuz whunilh'en. ¹² 'Ink'ez nanah lizas soo lhuyul 'i be hízke, njan hoh hubutelh'en. 'Ilhunuh 'en yutsi t'ah, 'et 'ilhunuh chah yuketl'ah ndet Jesus buyust'e ilhte, 'et huzke.

¹³ 'Et hiyoodulhkut, “Ts'eke, di ka intso?” 'Et ndobúlhni, “SMoodihti 'uts'un whehíyalhti 'ink'ez nts'e simba 'ahíyalhti 'aw t'éwhunuzúszun.”

¹⁴ 'Et ndudéja hukw'elh'az n'un nalhu'a hoh khunyaz Jesus 'et siyin hoh yutelh'en, 'et whunts'ih 'aw Jesus 'int'ah 'aw nachayóolts'ulh.

¹⁵ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Ts'eke, di ghintso? Ndan kunínta hoh 'int'en?” 'Et Mary 'uninzun haniyeh k'et huwunli tulih 'ut'en, 'ink'ez ndi yúlhni, “Nyun ílhchoot 'ink'ez 'uts'un wheílhti t'eh, nts'e ninílhti ndusudóni, 'et t'eh si naoolhúchoot.”

¹⁶ 'Et Jesus, “Mary,” 'uyúlhni. 'Et Mary 'awh nadelhú'a 'ink'ez, “Rabboni!” yúlhni ('i khunek nehodulh'eh ni hoh 'utni).

¹⁷ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Aw njan soontun ilah. 'Awhuz nduk se'aBá buts'un náchatuzusdak. 'Et whunts'ih sulhutsinkah hubuts'un naíndalh 'ink'ez ndo budíni, nduk se'aBá buts'un nátesdalh. 'En nuhwheni chah nuhwhe'aBá. Si suYak'usda 'ink'ez nuhwheni chah nuhYak'usda unli.”

¹⁸ 'Et Mary Magdala whut'en Jesus yugha hoodul'eh hubughunanja 'ink'ez ndi khunek huba dani, 'ink'ez neMoodihti chah ya'en húbulhni. 'Et Jesus daja yudáni hukw'e hubulh náwhulnuk.

Jesus yugha hoodul'eh hubunalh haínya

¹⁹ 'Et dzin 'et Dimos dzin whutanilhghel whutah 'uhoont'ah, 'et hulhgha zeh, 'et yugha hoodul'eh 'ilhunahuwéedel. Dulh Lizwif hube hunuljut 'et ndati dá'denla. Jesus hubutah siyin hitelh'en. 'Et ndobúlhni, “Soo cho nuhdzi dooghel.” ²⁰ 'Et ndúbudani hoh bula chah, 'ink'ez buyust'e k'ut chah hubunalh hahonla. 'Et yugha hoodul'eh tube cho huhóost'et hubuMoodihti hiya'en 'et.

²¹ 'Et Jesus doochah zeh ndobúlhni, “Nuhdzi dooghel, nts'ena'a se'aBá whuz de sítelh'a, 'et whuz na'a sichah nuhwé'a nuhwhutélh'alh.”

²² 'Et ndudéja hukw'elh'az hubuk'uz tésjiz 'ink'ez ndobúlhni, “Ndoni nuhyudóolts'it. ²³ Ndunnah bulubeshi huba 'un telhdel, 'en 'uda huba 'un tezkat ho' 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah hubulubeshi huba 'un chatuzulhdel 'aw huba 'un chatikulh ho' 'int'ah.”

²⁴ 'Et ndunnah lanezi 'onus 'at nanah (12) hubutah 'ilhunuh, 'ut'udánda, Thomas hiyulhni, 'aw hubutah hoolah hoh Jesus bughuninya. ²⁵ 'Et ndunnah yugha hoodul'eh, 'en Thomas hiyulhni, “NeMoodihti 'en ts'á'en!” 'Et ndobúlhni, “Soo sich'oh suna be bula lugloo k'a k'et whunalh'en, 'ink'ez sulasgek be whune'sílhge, 'ink'ez buyust'e 'et sula be buka k'et nudelhunik, 'et k'an zeh sih suba 'alha 'uhot'e,” ni.

²⁶ 'Et 'ilhuwhutanilghel inle hoh, doochah Jesus yugha hoodul'eh koo tuz ts'ih hudelhts'i hoh Thomas 'en chah hubutah usda. Ndati duts'o da'de'ai, 'et whunts'ih khunyaz Jesus hubutah siyin hítel'h'en, 'ink'ez ndobúlhni, “Soo cho nuhdzi dooghel.” ²⁷ 'Et Thomas 'uyúlhni, “Sula nil'h'en 'ink'ez nlasgek be suka k'et nudilnih 'ink'ez nla be suzih k'ut chah nudíl nih. 'Et 'onus 'un 'aw suts'oodóntlai gunih. Mba 'alha 'uhot'e,” yúlhni.

²⁸ 'Et Thomas ndi yúlhni, “SMoodihti 'ink'ez sYak'usda!”

²⁹ 'Et Jesus ndi yúlhni, “Thomas, k'an sa'en, 'et huwa mba 'alha 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih ndunnah 'aw chasuhí'il whunts'ih, 'ink'ez huba 'alha 'uhoont'ah, 'en dega nus hoonzoo hubugha whults'ut.”

³⁰ 'Et 'onus nus lhat yugha hoodul'eh hubunalh Jesus hooncha túne'ust'en 'et whunts'ih 'aw ndi dustl'us k'ut 'aw buk'echa'iduguz. ³¹ 'Et ndi zeh kw'uné'usduguz, 'i soo cho buga t'éwhunohzin 'ink'ez nuhwhuba 'alha 'uhot'e, 'alha Jesus 'en Christ, Yak'usda buYe', 'en 'int'ah. 'Et njan nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah hoh 'ilhuz wule be ts'úkhuna, 'i Jesus Christ boozu buga' téht'ilh.

Jesus yugha hoodul'eh lhook ka' hut'en, 'et doochah hubunalh haínya

21 Njan hoh tune'whust'en hukw'elh'az, doochah Jesus yugha hoodul'eh 'en hubunalh haínya. Bun k'ut 'et Tiberias huwhútni, 'et 'uja.^a 'Ink'ez ndiz na'a hubunalh haínya hoh ² Simon Peter, Thomas 'ut'udánda, Nathanael, 'en keyah Cana Galilee yun k'ut whuz'ai, 'et whut'en, Zebedee buye'kah chah, 'ink'ez 'uyoon nanah Jesus yugha hoodul'eh chah, 'en ts'iyannah 'ilho hudelhts'i hoh ³ 'et Simon Peter ndobúlhni, “Lhook ka' test'ilh.” 'Et 'uhiyulhni, “Wheni chah nyulh ts'utoodelh.” 'Et 'ahoh ts'i cho be hándel. 'Ulh'ek ndúhoolhyez hoh te'huzdla, 'et whunts'ih 'aw cha'hílooh.

⁴ 'Ombundada sa haín'ai hoh Jesus taba siyin hitel'h'en, 'et whunts'ih ndunnah yugha hoodul'eh 'aw Jesus 'en 'int'ah t'éhonízun.

⁵ 'Et Jesus ndobúlhni, “Suzkeh^b 'aw ih cha'áhlooh?” “Hoolah,” hiyulhni.

^a 21:1 Ndi bun k'ut Galilee chah hiyúlhni.

^b 21:5 Hoh da hubutah whuz na'a lhk'ehudutsi' bulh yahalhtuk.

⁶'Et ndobúlhni, “Nuhlhoombil ts'i bugha nalhni ts'ih tailhkat, 'et sih be 'óohlooh.” 'Et whuz tahiyalhkat, lhook whuz lhai huzdlooh k'et, 'aw lhoombil hanahíyooelsh ghaít'ah.

⁷'Et ndun 'ilhunuh Jesus k'us yúk'ensi', 'en Peter 'uyúlhni, “NeMoodihti 'ut'en.” 'Et neMoodihti 'ut'en ni Peter yudánts'o hoh soo 'a cho yoo'az ts'ih ye usda 'i yé nallhah, 'ankw'us 'ust'et 'int'ah ínle 'et, 'ink'ez bun k'ut tooz tállhah. ⁸'Aw taba howu nilhdza ilah 'uhut'en, lanezi 'onus 'at lanezi (200) negan ghúztunih bat'en 'uwuldzuh. 'Et ndunnah yugha hoodul'eh ts'iyaz be hándel 'ink'ez lhoombilh lhook tubulh toot hiyégu hoh yahíyulhdlat. ⁹Yanahúsduki hoh taba kwunyaz dézk'un 'ink'ez lhook buk'ut 'ínt'ah 'ink'ez lhes chah 'et sa'ai hotelh'en.

¹⁰'Et Jesus ndobúlhni, “Nyooz lhook suhlooh 'i bulah ndéz ahlelh.”

¹¹'Et Simon Peter ts'i yenia, 'ink'ez lhoombilh taba yáyuzguz. Lhook soo ncha 'i zeh dezibun, 153 unelts'uk. Tube lhai 'ink'ez undaz, 'et whunts'ih lhoombilh 'aw k'uchaích'ulh. ¹²'Et Jesus ndobúlhni, “Anih, njan na'aht'alh.” Hiyéntsaz hoh 'aw 'ilhunuh whunts'ih ndan 'int'ah hukwa chahiyoodulhkat, 'uda t'ehonínzun neMoodihti 'en 'int'ah 'et huwa. ¹³Jesus 'et ninínya, lhes yílhchoot 'ink'ez hubugha íni'ai. 'Et whuz na'a zeh lhook chah hubugha íninla. ¹⁴'Aw 'et yaidla tah dinadija whuts'un, whulh tat Jesus yugha hoodul'eh hubunalh hainya.

¹⁵'Aw 'et na'het'al hukw'elh'az, Jesus, Simon Peter yoodulhkat, “Simon Jonas buye', ndunnah, 'en huba dega nús ih sk'einsi'?” 'Et Peter ndi yúlhni, “A sMoodihti, nyunch'oh t'éwhunínzun nk'esi' 'en usdli.” “Et t'eh susheepaz hube 'olh'alh,” yúlhni.

¹⁶Doochah zeh whulh nat yoodulhkat, “Simon Jonas buye', sk'einsi' ih?” 'Et Peter ndi yúlhni, “A sMoodihti, nyunch'oh t'éwhunínzun nk'esi' usdli.” “Et t'eh susheep hubughonle,” yúlhni.

¹⁷Whulh ta k'an yoodulhkat, “Simon Jonas buye' 'alha ih sk'ensi' 'en inli?” 'Et Peter tube buba dzuh sulí, Jesus whulh tat yoodulhkat hoh ndi yúlhni, “Sk'ensi' inli ih?” ndi yúlhni. 'Et Peter ndi yúlhni, “SMoodihti, nyunch'oh ts'iyaintsuk t'éwhúnínzun. 'Ink'ez nyunch'oh t'éwhunínzun nk'ensi' 'en usdli.” 'Et doochah Jesus ndi yúlhni, “Susheep hube 'ilh'alh!

¹⁸Soo ts'ah'un na'a nyudúsní, soo chilh inli da soo cho soo nadint'ih 'ink'ez nts'e hukwa'ninzun teh ninya inle. 'Et whunts'ih hoonyan sinli t'eh, nla nusnidelnik 'ink'ez 'uyoon dune nla ye'dínguz, 'i t'az nts'e hukwa cha'nínzun, hoh teh whunts'ih ninyutélhte,” yulhni. ¹⁹'Et Jesus ndiyulhni

hoh nts'ena'a datétsah whuz na'a Moodihti yudutélhiti, 'et wheínulhtun hoh 'utni. 'Et ndi dani hukw'elh'az 'et huwa, “Sunanyalh,” yúlhni.

²⁰'Et Peter 'awh nadelhú'a hoh ndun Jesus k'us yúk'ensi', 'en 'uja 'udek'elh'az na'hút'alh yuts'un le'uja 'ink'ez yoodulhkut, “SMoodihti, ndan 'uténilh nye'óotekulh?” ²¹Peter ya'en hoh Jesus ndi yúlhni, “SMoodihti, ndun 'en do daténilh?”

²²'Et Jesus ndi yúlhni, “Whusanátesdalh whuts'un 'et khóona hukwa'nuszun t'eh, nyun mba cha'hóot'ah. 'Et nyun sunanyalh.”²³Ndunnah lhulhutsinkah sulí 'et ndi khunek Jesus ye yátelhtuk 'i ts'iyawh hubutah nidélts'ut, ndun Jesus yuk'ensi' 'aw dachatésa. 'Et whunts'ih Jesus Peter 'aw chidíníil ndun 'en 'aw dachatésa. 'Ants'ih yúlhni, “Whusanatésdalh whuts'un 'et 'en khóona hukwa'nuszun t'eh, nyun mba cha'hóot'ah?”

²⁴'Et ndun yugha hoodul'eh, ndun Jesus deggha nus yuk'ensi', 'en 'udani njan howu yailhtuk 'ink'ez 'uk'e'ánguz 'ink'ez daja dani soo 'alha 'uhoont'ah 'et t'éts'onínzun.

²⁵'Onus 'un chah tube lhat Jesus ne'úst'en. 'Et hubuggha ts'iyawh 'uk'e'ánguz t'eh, dustl'us lhai k'et ndi yun k'ut 'et whunts'ih 'aw soo cha'hoolcho wule t'ah 'et telalh wheni núsun. 'Et ndoh honeh.

Whel'a 'En Hubube 'Ut'en K'ah

(Acts)

Luke, ndun Theophilus dahooja yulhni

1 Sulh dune Theophilus, dahooja. 'Udechoo khunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i 'uk'une'zíguz, 'i Jesus nts'oh tune'úst'en 'ink'ez nehodulh'eh 'et hubugha ndet bube 'ut'en whe'yudilh'en, ²'ink'ez ndet dzin nduk yak'uz whenája 'et whuts'un. 'Et nduk yak'uz nateltelh whutsuh, ndunnah dune whel'a hubulh'tsi, 'en Ndoni bugha huba nahezya. ³Jesus dazsai hukw'élh'az dit lanezi (40) dzin ndoohoolyey lhat hoh hubunalh'ts'et nusiya, 'et whuz na'a 'alha khuna 'aw whuts'u hoodódlai ghaít'ah. Hinilh'en 'ink'ez Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha hubulh yáltkuk.

Ndoni buts'uyoosdzi

⁴'Et 'ilhoh hudelhts'i, Jesus khúnek bughunini'ai hoh ndobúlhni, “Jerusalem huwu toohdelh gunih! Se'aBá ye nuhwhuts'un náhezya, 'i huba oolh'i. Ndai nuhgha tet'alh, 'i bugha 'ún whudusni inle. ⁵John dune too be 'ulh'en, 'en too, 'i be too be' 'un whulh'en inle, 'et whunts'ih 'aw lhadzin ilah inle t'eh, se'aBá Ndoni nuh'ts'uh t'l'aidute'alh 'ink'ez 'en be too be 'un whutelilh,” hubúlhni.

⁶'Et huwa whel'a 'en Jesus teh 'ilhunahuwésdel hoh 'et Jesus hiyoodulh'kut, “NeMoodihti, 'aw 'et ih whusahónzut Israel hubuts'uhainzut doochah zeh buyun k'ut nahutedleh?”

⁷'Et Jesus ndobúlhni, “Nts'oh t'eh 'uwhuténilh, 'aw nuhwheni nt'eoonohzin huba cha'hóot'ah. Se'aBá, 'en zeh nt'eooninzun. ⁸'Et whunts'ih Ndoni nuhyudélt's'ut t'eh, soo nuhdzi ulhtus hoh Jerusalem 'et si suba dune whunulhtun tehle, Judea yun k'ut nduhóolcho, Samaria yun k'ut, 'ink'ez ndi yun k'ut nduhóolcho chah,” hubúlhni.

Jesus Christ yak'uz whenája

⁹'Et ndi yughu yaílhtuk hoh, 'aw 'et nduk yak'uz whenája. 'Aw 'et hinilh'en hoh, kw'us yuh ts'ih hoolah suli.

¹⁰'Et 'awhuz nduk yak'uz ts'ih hikaités'en hoh khunyaz nanah dune lheyul 'i be dune hinli hubuzih hube hóodiltsai. ¹¹“Galilee whut'en, di ka 'et nudelhúya 'ink'ez ndukyaz ts'ih whunulh'en? Ndun Jesus nduk yak'uz ts'ih nuhwhughu whenája k'an nulh'en nduk yak'uz whenája, whuz na'a zeh whusanátedalh,” hubuhútni.

Tenahudutedli huba 'et 'ilhohowudulh

¹²'Et whel'a 'en dzulh Olive hiyúlhni, 'i hiye nádidel hoh Jerusalem ts'ih lhgha hudindel keyah whuts'un dzuh nilhza 'uhoont'ah. ¹³Jerusalem ts'ih lhgha hudindel hoh, 'ahoh nduk koo huwhut'i danáhundel. Peter, John, James 'ink'ez Andrew, Philip 'ink'ez Thomas, Bartholomew 'ink'ez Matthew, James Alphaeus buye', Simon Lizwif ba huwu daóodit'ah, 'ink'ez Judas James buye', 'en 'et koo húdelhts'i. ¹⁴'Ahoohlhyez 'ilhunahuwudulh tenahudutedli hukwa. Ts'ekoo bulh chah, Jesus bulhutsinkah, 'ink'ez Mary be'ama chah, ts'iyawh tenahududli.

Judas yuk'enádeja

¹⁵'Et hoh da dzin yugha hodil'e 'ilhohuwezdel ('ilho 120 'uhut'en dune). 'En hubutah Peter hubulh yatéltuk ka didinya, ¹⁶'ink'ez ndobúlhni, “Sulhutsinkah ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'et lhaóodoneh huba' hoont'ah. Ndet David hó'en Ndoni 'en bugha Judas datenilh 'et yughu yalhtuk. Judas 'en hobunelhtan hoh, hoh da Lizwif Jesus hiyílhchoot inle. ¹⁷'En chah nelh 'óot'en ka 'utuhaílhti inle. 'Et huwa Judas wheni nek'una'a en chah whel'a inle.”

¹⁸(Ndi sooneya Judas bugha ínenkat tinta' 'ant'en 'et huwa 'i be yun lhadínt'ah, 'i ye'onket. 'Et Judas nadelduz 'ink'ez buyust'e ndulhcho bé buyáh hawheltal. ¹⁹Jerusalem whut'en ts'iyawh whulh 'úhudants'o 'et nahahoozi “Akeldama” huwhútni. 'I khunek, “Uskai Yun” ni hoh 'utni.

²⁰Peter 'et chah ndutni, “Yak'usda bughunek 'uk'une'uzguz, 'i k'ut 'Shun' hiyúlhni, 'i ndutni,)

‘Bukoo 'aw dune chahóot'ih hóle.’

'Ink'ez chah ndutni,

‘Bube 'ut'en k'ah 'uyoon yuk'e nadóoja.’

^{21,22} Et huwa 'uyoon netaóoya Jesus Christ dinadija hubugha nela ts'ah'un 'udooni ka. Ndun dune 'utaháztelhtelh, 'en 'ahoolhyez huba nelh 'ét'en inle, 'en 'uztelilh. 'Udechoo Jesus neMoodihti nelh tezya da 'et whuts'un, 'et ndet John dune too be 'ulh'en too bé' yinla da 'ink'ez nduk yak'uz negho whenája 'et whuts'un.”

²³ Hukw'elh'az Peter budáni, 'et nanah dune 'utahaóobahalhti. 'Ilhunuh Joseph 'en Barsabbas hiyúlhni, Justus chah hiyúlhni. 'Ink'ez Matthias hiyúlhni 'en cha. ²⁴ 'Et tenahedudli hoh nduhútni, “NeMoodihti nyun ts'iyannah dune hubudziyuh téoonínzun. 'Et huwa whunénilhtun k'us ndan 'en neba 'utuhaílhni. ²⁵ Judas tinta' 'ant'en hoh huba 'int'ah ts'ih wheínya, 'et huwa ndan yuk'enádutedalh, 'en whel'a whunénilhtun ndan simba 'uts'ooleh.” ²⁶ 'Et nahúlt'ah huboozi tse k'ehanguz 'ink'ez 'un hinduntelhmul, k'us ndan boozu nduk nádelhts'ut, 'en 'utahaitelhtelh. 'Ink'ez Matthias 'en whel'a 'en lanezi 'onus 'at 'ilhunuh hinli hoh butanínya.

Ndoni huba 'álha' hoont'ah hubuyídels'ut

2 'Et Lizwif budzenis whucho, Pentecost^a huwhútni, whusawhéls'ut hoh ts'iyannah Jesus huba 'alha' hoont'ah 'ilhunuh bukoo hudelhts'i. ² Khunyaz nduk yat'ah ts'ih 'uhuduzts'ai, 'ants'ih nilhts'i cho delts'ulh li'whutni. 'Ink'ez nyo koo hudelhts'i nduhóolhcho 'uwhutni. ³ 'Ink'ez 'ants'ih kwun li'int'ah, 'i hitel'h'en 'ink'ez lhawh tezkat hoh koo hudelhts'i lhuk'inli hoh hubuk'édinkat. ⁴ 'Et hudelhts'i ts'iyawh Ndoni hubuyídels'ut 'ink'ez khunek whutsuh da t'ehinízun, 'i be yawwhehúnilhtuk, 'et Ndoni bugha óoni'ai 'et ndadooni ka.

⁵ 'Aw 'et lhanah Lizwif, Yak'usda hínedulh hinli Jerusalem húdelhts'i nilhdza keyah ts'ih haháandel. ⁶ 'Et keyah whut'en 'ants'ih whudutni 'et 'uhudánts'o ka, hoh ts'iyawh lhelhts'un keyah whut'en bughunek be hubulh yawwhehúnilhtuk, tube huba hooncha hoh. ^{7,8} Huba hooncha k'et lht'ah 'ulhahudutni, “Nts'ena'a 'uwhutét'ilh? Ndunnah Galilee whut'en lhe'hutni nek'eyá hulhtuk wheni nek'una'a hubuzdits'o,” hutni. ⁹ “Wheni

^a 2:1 Njan dzin dakelh k'una'a, Ndoni dzin huwhútni. Hoh da Lizwif budzenis whuti 'i ha'nukat dzin huwhútni.

Parthia, Media, 'ink'ez Elam whut'en ts'inli. Mesopotamia whuts'un, Judea 'ink'ez Cappadocia whut'en chah ts'inli. Pontus whuts'un, 'ink'ez Asia ts'ih hats'andel chah ts'inli. ¹⁰Phrygia whuts'un, 'ink'ez Pamphylia whut'en chah ts'inli. 'Et Egypt whuts'un, 'ink'ez Lybia whunat Cyrene whuzih whut'en chah, bulunah chah Rome ts'ih hats'andel. ¹¹'Ilho Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndan Lizwif ts'ih nalhéya, netah bulunah chah Crete 'ink'ez Arabia ts'ih hats'andel ts'inli. 'Et whunts'ih dahóolcho 'i be Yak'usda ne'úst'en, 'et nduhóolcho hoh whenich'oh neghunek k'una'a, whuz na'a hubuzdits'o," 'uhutni. ¹²Bugha hané'nesjoot 'ink'ez 'uhoot'e ts'ih hoolah hoh ts'iyawh lhahóodulkut, "Dawhútenilh hoh simba 'uwhutni?" lhahudutni.

¹³'Et 'uyoon, 'en Jesus huba 'alha' 'int'ah ghuhedloh, "Ndunnah dune yatahunatnai," ho' hutni hubuhútni.

Peter, ndunnah Lizwif hubulh yálhtuk

¹⁴'Et Peter whel'a 'en hubutah didinya 'ink'ez 'ilhohuwezdel hubulh whenduniltul, "Judea dune 'ink'ez nuhwheni Jerusalem whut'en chah ts'iyawh soo soozélhts'ai, 'et nuhwhudóosni dáhooja njan 'et hubugha. ¹⁵Ndunnah dune 'aw tachahunítнай nuhwheni ndunáhzun whunts'ih, 'ink'ez k'an ts'iyai dzetniz whutsuh 9:00 'uhunet'oh 'uhoont'ah. ¹⁶'Et hoontsi njan dawhút'en, 'et ndun Yak'usda ba nus whunilh'en Joel, 'en huwu yailhtuk hoh ndutni,

¹⁷'Udek'elh'az dzin whusahónzut teh Nts'ena'a k'an dune ts'inli 'ustl'e' 'uhóoja t'eh, ni Yak'usda,

'et sih suyeghah si sugha 'en ts'iyannah dune yudutélt'sulh. Nuhwhuzkehkah nus daóotenilh 'et huwu yahutelhtuk.

Nuhchilhkah chah hubenghun newhúlt'suk t'ehontézin.

Nuhduneti 'en chah nahútes hoh t'ehontezeh.

¹⁸'Ink'ez hoh t'eh ndunnah suba 'uhut'en,

dune, 'ink'ez ts'ekoo chah ts'iyawh suyeghah si sugha 'en buyeídutelts'ulh, 'et huwa 'en chah nus dawhútenilh huwu yahutelhtuk.

¹⁹Ndukyaz 'ink'ez ndi yun k'ut chah huwa 'ét'en tuné'whutet'en.

'Et 'uskai, 'ink'ez kwun chah,

'ink'ez lhut lhai chah whutéleh.

20 Sa chah tsahólhgus tele,
 'ink'ez 'ulh'ek ooza chah 'uskai tele,
 ndet whéwhunujut 'ink'ez whudézti dzin neMoodihti
 whusatéyalh 'et whutsuh 'uwhuténilh.

21 'Et ndet whusahónzut, 'et whusawhútelts'ulh ndan neMoodihti
 hudutejih hits'u hukwa 'uhutni, 'en hudutejih.'"

22 Peter 'et chah ndutni, "Nuhwheni ndun Israel hubuts'uháhzut,
 sughunek soo cho oozolhts'ai, Jesus, 'en Nazareth whut'en, Yak'usda
 nuhts'ítelh'a, 'en Yak'usda bugha huwa 'ét'en tune'út'en, 'et hoh whunéllhtan
 njan nuhtah 'uhoot'en 'ink'ez nuhwheni chah soo cho t'ewhunáhzun.

23 Yak'usda nanínezut 'ink'ez 'uda t'ooninzun, 'i be 'uda Jesus nuhtl'atéltelh
 niwhuni'ai. Nuhwheni nuhgha lubeshi 'ulh'en Jesus lhdulalhgus k'ut
 whehídunilht'o, 'et hoh sélhghi. 24 'En Yak'usda ninaidilhti. Be dats'útsaih,
 'i yuch'a' nilhde, 'aw 'ilhuz daootsah huba cha'hóot'ah 'et huwa. 25 'Et
 'uda David yughu yailhtuk ínle hoh ndutni,

'Ahoohlhez neMoodihti sunen ba nulh'en.

Nalhnih ts'ih sunen ba siyin dzuh noszut whuch'a.

26 'Et huwa 'ahoolhez sudzi hóont'i, 'ink'ez whunénik
 bulh chah yalhtuk,

'ink'ez si 'astl'iyaz yinkak sída.

Datésah t'eh 'aw whenoolhújut ghaít'ah.

27 'Et hoh naootnilh keyah si suzul 'aw 'et neóolhtelh
 ghaít'ah 'ink'ez ndunnah Yak'usda be'ildzun,
 'en 'aw buyust'e wulhjut ghaít'ah.

28 'Ilhuz khutesnalh, 'et whusunelhtan.

Sulh 'ínt'ah 'et huwa hoonúst'i satalhtsilh.'"

29 Peter 'onus 'un chah ndutni, "Sulh dune 'ink'ez sulh 'int'ah David
 netsuhda keyah whuduchun unli, 'en bugha ts'ah'un na'a whunwhunoolhtun
 hukwa'nuszun. David dazsai 'ink'ez 'uhíyalhti 'ink'ez buts'un k'ut 'awhuz
 nezih whuz'ai. 30 'En Yak'usda ba nus whúnilh'en 'int'ah 'ink'ez Yak'usda
 ye yúts'u nahezya t'einínzun. 'Ink'ez Yak'usda yuba niwhuni'ai ho' yulhni,
 'David buts'uháinzut, 'en 'ilhudzin David k'una'a bukw'uts'uzda cho dezti,
 'i k'utedalh,' 'en Christ 'int'ah. 31 David nus hó'en hoh Christ dinadutéldalh
 'et huwi yailhtuk hoh ndutni,

'Yaidla tah 'aw 'et neyóolhtelh ghaít'ah, buyust'e chah
 'aw wulhjut ghaít'ah.'

³² 'Et ndun Jesus 'en dazsai hoh Yak'usda nahighilhna inle 'ink'ez wheni bugha hoodul'eh ts'iyawh khuna hoh ts'a'en 'et huwa. 'Alha nakhítna t'ets'onínzun. ³³ Nduk yak'uz degha nus whudézi, 'et Yak'usda bunalhnih ts'ih natl'aidalhda 'ink'ez nets'úyoozi, 'i bugha Yak'usda buYe' yutl'ahó'ai. 'Et 'en Ndoni nets'ítelh'a 'ink'ez neyudéts'ut. 'Ink'ez 'alha' 'int'ah k'an dzin ndi 'i oozelhts'ai 'ink'ez nulh'en. ³⁴ 'Aw David yak'uz nuchaiyal, 'et whunts'ih njan ndutni,

'Moodihti 'en suMoodihti 'et ndiyulhni,

“Njan nalhnih ts'ih sughu sinda,

³⁵ ndet nch'ahudetni, 'en hubuch'a'nilhde hukw'élh'az
'et 'ilhuz bumoodih onle.”

³⁶ 'Et huwa nuhwheni Israel buts'uháhzut, ts'ah'un nuhwhudúzni, 'alha' ndun Jesus lhdulalhghus k'ut yundunilt'o, Yak'usda, 'en Moodihti 'ink'ez Christ chah yulhtsi.”

³⁷ 'Et Peter hidánts'o hoh soo ts'ah'un budzi t'aígheznai. 'Et Peter 'ink'ez 'uyoon whel'a 'en bulh hubuhoodulhkut, “Nelhutsinkah, Peter nedani hubugha dáztenilh?”

³⁸ 'Et Peter ndobúlhni, “Ilhunah ahli nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh 'ink'ez Jesus Christ boozu bugha too be 'ahneh. 'Et nuhwhulubeshi nuna'doodeh 'ink'ez Ndoni nuhyudóolts'it. ³⁹ Ndunnah Yak'usda neMoodihti buka'dutenilh, 'ilhunah ahli hoh Ndoni nuhts'ú yoozi inle, nuwhuzkeh chah 'ink'ez nilhza yun k'ut whut'en, 'en whunts'ih.”

⁴⁰ 'Et Peter sa hoh hubulh yaílhtuk 'ink'ez huba nus whúnilh'tuk 'ink'ez ndobúlhni, “Ududulhúyis! Ndunnah ntsi' hubuch'a nalhú'ah, 'ink'ez hubulh áht'en ilah, Yak'usda dzuh nobutelhdeh ho' hoont'ah.” ⁴¹ Lhanah huhóont'i hoh highunek hiyílhchoot 'ink'ez too be' hulya. 3,000 bat'en 'uhint'ah, 'en hubutaobuninla.

⁴² 'Ahoohlhez 'ilhuhowudulh, 'ink'ez whel'a 'en hubuhoodulh'eh. Ts'iyawh 'ilho lhulh 'uhut'en. 'Ink'ez 'udek'elh'az hulhgha na'het'al hoh whunahulnih ka lhula'uhut'alh 'ink'ez 'ilho tenahududli.

Nts'ena'a huba 'alha' hoont'ah yinkak hudelhts'i

⁴³ 'Et whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hust'en 'et hoh 'onus nus ts'iyannah nujut hubudankut. ⁴⁴ Huba 'alha' hoont'ah ts'iyawh 'ilho nuhúdelh 'ink'ez

hiyit'i, 'i ts'iyawh hiyélhula'dut'en. ⁴⁵'Ilhunuh yit'i, 'i be 'óokuk t'eh, 'i ts'iyannah ndunnah 'en ndai hiye dunidzit, 'en sooneya hubutuninunih. ⁴⁶Lizwif hubuluglez whucho 'et dzin totsuk 'ilhuhowudulh. Koo 'et 'ilho budzi únzoo 'ink'ez huhóont'i hoh lhula na'hut'alh. ⁴⁷'Et ndunnah huba 'alha' hoont'ah Yak'usda ba whudélhti, 'ink'ez Jerusalem whut'en, 'en chah buts'un hínzoo. Ndunnah hudujih, 'en neMoodihti dzin totsuk 'onus nus 'uhuneltsuk hubulhti.

Peter 'ink'ez John, 'en dune nuchásyah 'en soo ná'yinla

3 'Et 'ilhudzin Peter 'ink'ez John bulh dzetniz hukw'elh'az, 3:00 bat'en 'uhúnet'oh, Lizwif hubuluglez whucho ts'ih hutez'az tenahududli neóninzut 'et wheni. ²Hukwuti hoonzoo huwhútni, 'et dune 'en whuzdli whuts'un 'aw nuchásyah, 'en 'et 'usda. Dzin totsuk whuz nihiyukaih. Ndunnah Lizwif hubuluglez whucho ts'ih tihúdulh 'en sooneya ka hubuts'un dátso. ³'Et Peter 'ink'ez John bulh bukoo ts'ih hútez'az hoh hubutelh'en 'ink'ez hoonliyaz higha óo'alh ka buts'udátso. ⁴Soo cho hinilh'en hoh Peter utni, “Nenilh'en!” yulhni. ⁵'Et hubunilh'en hoonli higha te'alh ka hubuts'un tsi hooli.

⁶'Et Peter 'uyúlhni, “Aw silver 'ink'ez gold 'i chah chasúst'ih, 'et whunts'ih ndai 'ust'i, 'i ngha tés'alh. Jesus Christ Nazareth whut'en whelhtus 'ink'ez boozi bugha didinyih 'ink'ez ninya!” ⁷'Ink'ez Peter ndun dune nuchásyah nalnih ts'ih yula ilhchoot 'ink'ez didilhya ibulh buke, bukechunah tubulh hoolhtus whuzdli. ⁸'Ahoh didillhah 'ink'ez nádinya. 'Et Lizwif hubuluglez whucho ts'ih hubulh tez'az. Nuya hoh nduk túllhuk chah 'ut'en 'ink'ez Yak'usda délhti. ⁹Ts'iyannah yunilh'en nuya 'ink'ez Yak'usda délhti. ¹⁰Ndun dune nuchásyah nahuyoolhúts'it 'et Lizwif hubuluglez whucho hukwuti hoonzoo 'et 'usda, 'en 'int'ah. Tube huba honchoh sulí! Ndun hinilh'en hoh tube huba hooncha.

Lizwif hubuluglez whucho ts'ih Peter hubulh yálhtuk

¹¹Peter, John bulh 'awhuz ndun dune soo na'yinla huboontun zeh 'int'ah hoh, dune ts'iyawh njan Solomon bughudáti bet huwhútni ts'ih whuz hubuts'un whehélg haz. ¹²'Et Peter hubunilh'en 'ink'ez ndobúlhni, “Nuhwheni Israel buts'uháhzut, di ka nenulh'en 'ink'ez nuhwhuba whe'

hoojah ih? 'Aw nuwwhenich'oh be ts'inzoo k'us be ts'ilhtus 'i bugha ilah ndun dune nuya nats'úlhtsi. ¹³ Netsuh whudelhdzulh Abraham, Isaac, 'ink'ez Jacob lhan'un teh lhuzkehkah hinli hoh 'uhoont'ah. 'Ink'ez hubuYak'usda Jesus Christ yuk'úne'ust'en, 'en ncha yulhtsi 'ink'ez yudélhti. Lizwif howuhinli tl'ahíyalhti. Pilate yulanadutetnih 'et whunts'ih nuhwheni buch'a nídehdel inle. ¹⁴ 'En lubeshi bughuhoolah 'ink'ez ts'ah'un dune chah unli, 'et whunts'ih buch'a nidehdel 'ink'ez dune selhghi, 'en Pilate nuhts'u yúlanadootni butso húkwa' dahni. ¹⁵ 'Ink'ez ndun 'ilhuz be ts'ukhutena neghaíni'ai, 'en 'ahla sélhghi, 'et whunts'ih Yak'usda naootnilh keyah 'et nahiyílhna, 'et njan nduhooja hoh newhuzneulhtan. ¹⁶ 'Et Jesus huba 'alha' yint'ah 'ink'ez ndi yé ulhtus 'i bugha ndunnah dune soo ulhtus suli hoh soo ná'uja. 'En 'int'ah nilh'en. 'Alha' 'i be hoont'ah ndun dune nuhbut siyin, 'en Jesus huba 'alha' yint'ah, 'et 'i be buyust'e ndulhcho hoh soo na'uja.

¹⁷ 'Ink'ez sulhutsinkah t'enwhunúszun nuhwheni 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en chah Jesus dálh'en t'éoonuzúhzun, 'et huwa'éht'en. ¹⁸ 'Et 'uda hoh Yak'usda dani 'et ndunnah ts'iyannah Yak'usda be nus whúnilh'en, 'et Christ dzuh nutezut, hutni. 'Et whuz na'a 'uhóoja suli. ¹⁹ 'Et huwa nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh, 'ink'ez Yak'usda butso'unaóolhu'ah, 'aw 'et sih nuhwhulubeshi nuhwhuba yuna'doolhdeh. ²⁰ 'Et teh Yak'usda Jesus Christ 'en chah nuhts'ítóolh'a. Whutsuh whudelhdzulh 'uda 'en yugha nuhwhudáni inle. ²¹ 'En nduk yak'uz 'et 'usda, ndet ts'iyaintsuk doochah soo ná'whutelelh nasdli 'et whuts'un. 'Uda huwu yuhalhtuk ínle. ²² 'Alha 'uda Moses ndutni inle, 'Yak'usda neMoodihti 'ilhunuh Yak'usda be nus whúnilh'en si sk'una'a 'int'ah, 'en nuhts'útelh'alh. Nuhkeyah 'ilhunuh 'en 'utenilh. Daja nuhwhuduténilh ts'iyawh oozólhts'a. ²³ 'Ink'ez ndunnah ndan Yak'usda be nus whúnilh'en chahiyoozólhts'ai, 'en Yak'usda budune buch'a baninla, 'ink'ez hoolah hubutelhtsilh.'”

²⁴ 'Et Peter 'onus 'un ndutni, “Ndunnah Yak'usda be nus whúnilh'en ndet 'uwhuténilh huwu yahalhtuk da, Samuel chah 'ink'ez 'uyoon yuk'élh'az khuna chah, ts'iyawh whuz na'a zeh 'uhutni inle. ²⁵ Nuhwheni chah Yak'usda be nus whúnilh'en butso'uháhde 'ink'ez ndai Yak'usda nuhtsuh whudelhdzulh khunek huba lhaídinla, 'i nuhwheni chah nuhwhuba 'int'ah. Ndi khunek huba lhaídinla, 'i Abraham chah tl'adélt'sut inle hoh Yak'usda, Abraham yulhni, 'Nts'u haínzut, 'en bugha dune ndi yun k'ut

huba hoonzoo tele.' ²⁶ 'Ink'ez Yak'usda buYe' Jesus, 'en dinaidilhti hoh nuhwheni 'udechoo 'en nuhts'ú wheyalh'a. 'Et hoontsi' 'i be túne'aht'en, 'i whuch'a nanwhúninla. 'Et huwa Yak'usda Jesus 'udechoo nuhts'ítelh'a hoh nuhwhuba hoonzoo wule ka.”

Peter 'ink'ez John bulh nahéyelh 'en but nébanilhti

4 'Et 'awhuz Peter, John bulh dune hubulh yahulhtuk hoh, ndunnah nawhulnuk luglez whucho howuhinli bumoodih, 'ink'ez Sadducee hubuhútni chah, 'en hubugha nindel. ² Whuts'uhudutnik ndunnah whel'a 'en Jesus dazsai 'ink'ez dinidija, 'et hubugha whebuhodulh'eh. 'Et hoh yaidla dinahudutédulh 'alha' hoont'ah. ³ 'Et 'om bun whuts'un tsak'eobuha'ai 'aw 'et hulhgha ts'un ye'un whezulh 'et huwa. ⁴ 'Et whunts'ih lhanah hubudánts'o Jesus dazsai 'ink'ez dinidija huba 'alha' hoont'ah suli. 'Aw 'et 'ilho huba 'álha' hoont'ah 5,000 bat'en huzdli.

⁵ 'Aw 'et 'om bun dzin ndunnah Lizwif k'une'buhul'en hubumoodih, hubutsuh whúdelhdzulh, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz chah, 'en Jerusalem 'et 'ilhúhowezdel. ⁶ 'Ink'ez náwhulnuk degha nus dezti, Annas hiyúlhni, Caiphas, John, Alexander, 'ink'ez náwhulnuk degha nus dezti ts'ah hahande, 'en chah, ts'iyawh Jerusalem 'et 'ilhuhowezdel. ⁷ Whel'a 'en 'ink'ez ndun soo na'huyinla, 'en chah hububut níboninla 'ink'ez hubuhodulh'kut “Dáhla hoh ahla? Ndai be úlhtus, 'i be 'aht'i? Ndan boozii bugha ndun dune soo na'uhla?”

⁸ Ndoni Peter 'onus nus ulhtus yulhtsi hoh ndobúlhni, “Israel budune nuhwheni k'une'bulhú'en 'ink'ez hubutsuh whúdelhdzulh chah, ⁹ ndun dune nuchásyah, 'en ba 'ut'en unzoo, 'i 'uts'ínla, 'i 'ink'ez dats'ínla soo ná'ts'inla hoh, 'i k'an buka neoodulh'kut. ¹⁰ 'Et huwa nuhwheni 'ink'ez Israel hits'uhainzut 'en soo cho t'eeonahzeh ndun, Jesus Nazareth whut'en, 'en lhdulalhgus k'eílhti, 'en Yak'usda nahighílhna. 'En boozii 'ink'ez whélhtus 'i be ndun nuchásyah, 'en soo ná'ts'inla. ¹¹ Jesus, 'en 'int'ah Yak'usda be' dustl'us 'uk'une'úzguz, 'i k'ut ndutni hoh bughi yatak,

‘Nuhwheni koo 'uwuhulh'en tse 'ún dutelh'uz,

'i 'uja degha nus tse tube buka daóodit'ah, 'i suli.’

¹² Yinkak ndulhcho hoh Jesus Christ 'en bugha zeh uzdutejih. 'Aw 'uyoon yé ulhtus, 'i bugha uzdoojih ghaít'ah. 'Et whuz na'a Yak'usda neghaooni'ai.”

¹³'Et naheyelh 'en t'ehonínzun Peter 'ink'ez John 'en 'ants'ih hoh dune, 'aw whechahodi'il 'uhint'ah. 'Aw chaníljut hoh yahulhtuk, 'et huwa huba hooncha, 'ink'ez t'ehonanzin Jesus Christ hiyulh nusudel hinli. ¹⁴Ndun nuchásyah soo ná'uja 'ink'ez Peter John bulh hubuzih siyin hinilh'en hoh 'et huwa 'aw dája hudooni ghaít'ah. ¹⁵'Et yatuk bakoo tinábonilh'a 'ink'ez hukw'unahuhúlhye. ¹⁶'Ink'ez lhahoodulkut, “Ndunnah dune daóobuztelilh? Jerusalem whut'en ts'iyawh t'ehonínzun deggha nus huwa 'ét'en, 'et 'uhuhóonla. 'Aw whuts'oozdódlai ghaít'ah. ¹⁷'Et huwa 'aw 'onus 'un 'uyoon t'eeonoozeh whuch'a, ndunnah dune tube cho bube' ts'oonolhjoot Jesus Christ boozi buggha 'aw 'onus 'un 'uyoon dune bulh yáhoolhtuk gunih.”

¹⁸'Et hubukoo danáboninla 'ink'ez hubuhútni, “Nts'oh dáhoont'ah 'et whunts'ih, 'aw Jesus boozi buggha yaoolhtuk, k'us dune húhodoolh'eh gunih!” ¹⁹'Et Peter, John bulh 'uhútni. “Nuhwhenich'oh hukw'ununí nulhzut, nuhk'una'a tulih k'us Yak'usda buk'una'a tulih 'uztenilh? Ndet Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhoont'ah? ²⁰Nts'ena'a ts'uho'en 'ink'ez whulh 'uzdánt's'o, 'aw 'i zeh huwu yalht's'oolhtuk huba' hoont'ah?”

²¹Nahéyilh 'en hubuts'un k'uchasne, 'i be doochah, “Jesus yughu yaoolhtuk gunih!” hubuhútni, 'ink'ez hubulanahudetnik. 'Aw dzuh nobuhoolhdzut hoolah, dune ts'iyannah Yak'usda ba hodélhti njan dáhooja 'et huwa. ²²Ndun dune huwa 'ét'en 'i be soo ná'huyinla, 'en dit lanezi (40) 'onus 'un be naodezut ho' 'int'ah.

Huba 'alha' hoont'ah hunooljut whuch'a ténahududli

²³'Aw 'et Peter, John bulh hubulanahudetnik ibulh, ndunnah náwhulnuk deggha nus dezi 'ink'ez hubutsuh whudelhdzulh chah, 'et njan daoobuzdáni, 'et hukw'unáhuwhulnuk. ²⁴'Et 'uhudánt's'o hoh ts'iyawh lhgha Yak'usda ts'un tenawhehúndunidli, “NeMoodihti nyun Yak'usda 'int'ah t'éts'onínzun, yaz, ndi yun, yatoo, 'ink'ez bun k'ut chah ínla, 'ink'ez di bulh 'úhoonla, 'i tubulh. ²⁵Netsuh whudelhdzulh David nye'ustlen, Ndoni buggha mba yalhtuk ínle hoh ndutni,

‘Udun yun k'ut whut'en,

di ka whuske be honílch'e? Di ka ndunnah dune

Yak'usda ch'a yahálhtuk?

²⁶Ndi yun k'ut hubudayi cho,

'en chah lhahudutedughan wheni.
 'Ink'ez dune k'une'nuwhuhul'en chah 'ilhúhowezdel
 Yak'usda 'ink'ez buChrist,
 'en hich'a nidendel ho' hut'en.”

²⁷ 'Et 'onus 'un tenahudedli hoh 'uhutni, “Et njan Jerusalem 'et Herod 'ink'ez Pontius Pilate bulh 'udun yun k'ut whut'en chah, 'et Israel hubuts'uhainzut 'en chah, ts'iyawh 'ilhuhowezdel hoh 'alha' 'i be nYe' Jesus lubeshi bughoh hoolah, 'en buka tsi hóodli neba yulhtsi, 'en hich'a nidendel 'et wheni. ²⁸ 'Et 'uda be ilhtus, 'i 'ink'ez nyeni be ndunínzun inle hoh lhawhudinla. 'Et k'an 'et daóotenilh dini ínle, 'et whuz na'a ndunnah 'ilhuhowezdel nduwhútenilh. ²⁹ 'Et huwa neMoodihti, ne'hunoolhjoot, k'an dzin hubóozelhts'ai 'ink'ez 'aw chats'uníljut hoh wheni, mba' ts'ut'en, nghunek unzoo, 'i be yats'oolhtuk neghaooni'aih. ³⁰ 'Et huwa neMoodihti, be ilhtus 'i be dune soo na'inle 'ink'ez nYe' Jesus, lubeshi bughoh hoolah, 'en boozi be úlhtus, 'i bugha ts'iyannah hubunalhts'et hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tune'whut'en hóle.”

³¹ 'Aw 'et tenahudedli 'ustl'e' 'uhudéja hoh, nyoh 'ilhúhowezdel ndulhcho noghésnai 'ink'ez Ndoni buyídelts'ut hoh 'aw chahuníljut hoh Yak'usda bughunek 'i be hubulh yáwhehunilhtuk.

Huba 'alha' hoont'ah 'ilho lhula' hudut'en

³² Huba 'alha' hoont'ah 'ilho ts'iyannah lhula hudut'en. 'Aw hube'ildzun hoolah. Ndai hiyet'i 'ilho hiyéne'ut'en. ³³ 'Aw chahuníljut hoh whel'a 'en soo khunek ulhtus, 'i be, “alha' hoont'ah hoh Jesus neMoodihti 'en dinadija,” hutni, 'ink'ez Yak'usda tube hubuts'un únzoo. ³⁴ 'Aw 'ilhunuh hubutah ye dunidzit hoolah. Ndunnah bukoo k'us yun lhadínt'ah huyit'i, whe' honket, ³⁵ 'et sooneya bugha yúlts'uk, 'i whel'a 'en hubutl'aihinudzih. 'Et ndun 'en yedunidzuk 'en hubutl'áhíyudzih.

³⁶ 'Ink'ez 'ilhunuh dune, Joses hiyúlhni, 'en Levite^a 'int'ah, 'et Cyprus whuzdli, 'en whel'a 'en “Barnabas” hiyúlhni, ndi boozi 'i, “En nedzi ulhtus ilh'i,” ni hoh 'utni. ³⁷ 'En yun ut'i, 'i be 'ónket 'ink'ez whel'a 'en hubutl'a yándzai.

^a 4:36 Barnabas, ndunnah 'ilhunah 'int'ah.

Ananias bu'at Sapphira bulh dahútenilh 'et

5 'Et whunts'ih 'ilhunuh dune, Ananias hiyúlhni, 'ink'ez bu'at Sapphira bulh yun hiyít'i, 'i hiyé'onket, ²'ink'ez sooneya bulah dich'oh duba yílhchoot. 'Et bu'at chah t'eoonínzun. 'Ink'ez bulah 'i whel'a 'en butl'ayándzai, 'ink'ez ndobúlhni, “Ndi sooneya 'i ts'iyawh 'int'ah.”

³'Et Peter 'uyúlhni, “Et di ka Satan bukúne'tant'en hukwa'nizun? 'Ink'ez lhe'dini sooneya buluh ílhchoot 'ink'ez Ndoni ts'un honts'it? ⁴Ndi yun be 'óotekkulh whutsuh nuhwhe'ildzun unli ínle. Be 'óhket hoh buzooneya 'i chah nuhwhe'ildzun 'int'ah. 'Ink'ez di ka ndzi yuh hoh njan tinta' nint'en? Yak'usda ts'un honts'it 'aw dune ts'un ilah!”

⁵Soo Ananias whudánts'o ibulh, nadélduz 'ink'ez dazsai. Ndunnah whulhúdants'o tube cho whehunelhújoot. ⁶Chilhkah 'en dahuníndel 'ink'ez buyust'e highá' wezduz, tihinilhti, 'ink'ez whuyéhiyalhti.^a

⁷'Et tat hukw'e' hoonezt'o bat'en inle, 'et bu'at 'aw dáhooja t'echaonízun hoh danínya. ⁸'Et Peter 'uyúlhni, “Sudíni ndi sooneya, nki netl'ayándzai, 'i be 'óhket, 'i buzooneya, ts'iyawh tulih 'int'ah?” “A, ts'iyawh 'int'ah,” yúlhni.

⁹'Et Peter 'uyúlhni, “Et di ka nki bulh Ndoni ólhdzih hukwa'aht'en? Ndunnah chilhkah nki whuyéhiyalhti ndati hundel'húya, nyun chah whuz na'a zeh tinanyotelhtelh!”

¹⁰'Et 'ahoh 'en chah yubut nált's'ut 'ink'ez dazsai. Chilhkah dahuníndel 'ink'ez 'en chah dazsai hinilh'en. 'Et 'en chah tihinilhti 'ink'ez buki hizih whuyéhiyalhti. ¹¹'Et huba 'alha' hoont'ah 'ink'ez 'uyoon dune tubulh ts'iyawh hodánts'o hoh nujut cha 'i buke dilts'ut degha nus whéhunelhújoot.

Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hut'en

¹²'Et dune tah whel'a 'en lhat huwa 'ét'en tuné'hut'en. Solomon budáti bet huwhútni, 'et ts'iyannah huba 'alha' hoont'ah whuz 'ilhuhowezdel. ¹³Ts'iyannah soo hubughi yahalhtuk, 'et whunts'ih 'aw huba 'alha' hoont'ah 'uyoon dune hubutahoodelh ghaít'ah, hubudélhti 'et huwa whehínsaz. ¹⁴Jesus Christ huba 'alha' yint'ah 'onus nus hulai suli, dune chah 'ink'ez ts'ekoo chah. ¹⁵Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hut'en 'et huwa

^a 5:6 'Et whuz na'a hubukeyah nduhutja.

ti whuzih nduda hik'usútez 'i bulh tébuhulih, khun sih Peter hoh wheghah uyalh t'eh, butsen 'i whunts'ih buk'ut lhúyolts'it. ¹⁶Lhanah hoh dune Jerusalem whunat keyah whut'en, 'en chah whusahándel. Nduda chah 'ink'ez ntsi' nudúdeh buyidélhts'i 'en chah whusábuhule 'ink'ez ts'iyawh soo ná'buhulh'en.

Whel'a 'en dzuh nubuhulhdeh

¹⁷'Aw 'et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti, 'ink'ez yuts'ú dutnik, 'en Sadducee hinli 'en whel'a 'en tube bughe' hoolnih sulí. ¹⁸'Ink'ez whel'a 'en hubuhílhchoot 'ink'ez dune tsak'edelhts'i 'et tsak'ebahanla. ¹⁹'Et whunts'ih 'et 'ulh'ek neMoodihti bulizas tsak'edelhts'i da'duteztan, tinaóobuninla 'ink'ez obúlhni, ²⁰“Ahduh 'ink'ez Lizwif hubuluglez whucho nudelhúya 'ink'ez ndi k'an be ts'úkhuna, 'i bugha hubulh yálhtuk.”

²¹'Et hidánts'o hoh, soo yilhkai 'et Lizwif hubuluglez whucho dahuníndel 'ink'ez 'aw 'et dune wheoobohódulh'eh.

'Et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez yuts'úh dutnik, 'en Lizwif butsuh whúdelhdzulh, 'ink'ez nahéyelh chah, bughúnahézya yahatelhtuk hubugha. 'Et 'ink'ez whel'a 'en tsak'edelhts'i ts'ih Israel hits'uhaínzut 'en bukuwhenábuhalh'a hububut nibatelelh ka.

²²'Et whuz hunindel hoh whel'a 'en tsak'edelhts'i 'en huhóolah hotelh'en. 'Et nahéyelh buts'un náhündel 'ink'ez ndo badáni, ²³“Dune tsak'edelhts'i ts'ih lghazdindel hoh dá'denla 'aw 'et ndóohoont'ah. 'Ink'ez huwuhinli chah 'aw 'et huwuhinli 'et dá'uzdutez'ai hoh, 'aw ndunnah whel'a 'en huhoolah!” ²⁴Luglez whucho huwuhinli bumoodih, Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez Lizwif bunáwhulnuk moodih tubulh whulh 'úhudants'o hoh, 'et huwu yahulhtuk, “whel'a 'en dahúja simba 'uhint'ah?” hutni.

²⁵'Et 'ilhunuh dune danínya 'ink'ez ndobúlhni, “Whunulh'en ndunnah dune tsak'e hudelhts'i 'en nyooz luglez whucho ts'ih dune hubodulh'eh!” ²⁶Luglez whucho huwuhinli bumoodih, budune tubulh whuz whéhandel, 'et ndunnah 'ilhuhowezdel hubé hunuljut dooka tse be hubuhooghan, 'et huwa whel'a 'en higha 'ooliyaz hoh nabuhílchoot.

²⁷'Et whel'a 'en dunábuninla 'ink'ez nahéyelh hububut nebaninla 'ink'ez náwhulnuk degha nus dezti, 'et huboodulh'kut, ²⁸“Soo khunek ulhtus, 'i be nuhwhuba nats'uhézya ínle ndun Jesus bugha dune huboodulh'eh ílah

nuhts'utni inle. K'an whunulh'en lhe'ahja, Jerusalem ndulhcho hoh 'aw 'et hubodilh'eh. Ndun dune dazsai, 'et nuwheni nek'éhoh'alh hukwa'aht'en!" hutni.

²⁹'Et hoonts'i Peter 'ink'ez 'uyoon whel'a 'en bulh whuz yahatelhtuk, "Yak'usda zeh bukúne'ts'oot'en huba' hoont'ah, 'aw dune bukúne'ts'oot'en huba cha'hóot'ah," húbulhni. ³⁰"Et Jesus lhdulalhgus hiyendunilht'o hoh sélhghi, 'et whunts'ih netsuh whudelhdzulh buYak'usda 'en nakhiyílhna. ³¹'Et Yak'usda yak'uz whenáyalhti dunalhnih ts'ih buzih 'et yulhda, 'ink'ez Moodihti 'ink'ez neulhyis chah yulhtsi. 'Et Israel hubuts'uhainzut hubeni náhondunoolelh, 'et sih bulubeshi huba 'ún yutooldelh. ³²'Et nuwheni Yak'usda ne'ust'en ho'en ts'inli 'ink'ez huwu yats'ulhtuk. 'Ink'ez Ndoni, 'en Yak'usda k'une'ut'enhubugha iní'ai, 'en chah nela'ut'en," 'et húbúlhni.

³³'Et nahéyelh njan hodánts'o hoh, tube cho 'onus nus hukwa ha'nilch'e k'et, whel'a 'en hubotuzelghelh hukwa'huninzun, 'et howu yahalhtuk. ³⁴'Et whunts'ih 'ilhunuh dune, Gamaliel hiyúlhni, 'en Pharisee unli ts'iyannah hidelhti, 'en hubutah didinya 'ink'ez ndobúlhni, "Astl'iyaz 'az hubehlelh." ³⁵'Et nahéyelh ndobúlhni, "Israel whudune huwa 'óohli hoh ndunnah dune né'bulh'en. ³⁶Dzuh sa da inle 'ilhunuh dune Theudas hiyúlhni, 'en ninya 'Dune ncha usdli,' ni hoh hubulh yáhtuk. 'Et 400 bat'en 'en hits'únedindel, 'et whunts'ih hizelghghi, 'ink'ez yuts'ú nidendel inle, ts'iyawh 'ants'ih lhtahanindel. 'Et nduhóoja hoh hoolah huzdli. ³⁷'Et hukw'elh'az 'uyoon dune chah nduja, Judas Galilee whut'en hiyúlhni, 'et dune naoodulto hoh 'et ninya. 'Et chah lhanah dune hits'únidendel. 'En chah hizelghghi 'ink'ez yuts'ú nidendel ínle, 'en chah ts'iyawh lhtanahundel. ³⁸'Et ndúhooja inle 'et huwa nuhwhudúsní, ndunnah dune hoonli 'oboohleh gunih, hubuts'uhachaozah'ak! 'Et dich'oh duba 'uhut'en 'ink'ez whunohodulh'eh t'eh, 'ahoh hoolah naóotedle. ³⁹'Et whunts'ih Yak'usda ndi 'ut'en k'ah ts'ih hubugha ini'ai t'eh, 'aw buch'a' oolhdeh ghaít'ah, dooka sih Yak'usda ch'a ne'aht'en wahle."

⁴⁰'Et nahéyelh huba 'alha' deja. Whel'a 'en danábaninla 'ink'ez "Huboolhtsas," hubuhútni. 'Ink'ez "Jesus boozí bugha dune huhuhodoolh'eh gunih!" hubuhútni, 'ink'ez hubulanahudetnik.

⁴¹'Et whel'a 'en nahéyelh bughutínahundel. Yak'usda Jesus Christ ba dzuh nuhude 'et huba soo' huldzoo dich'oh 'et na'hundunudzun, 'ink'ez howu nélhnik. ⁴²'Et dzin totsuk Lizwif luglez whucho 'ink'ez dune bukoo

chah, Jesus, 'en Yak'usda buChrist, 'en bugha dune hubuhodulh'eh 'ink'ez khunek unzoo, 'i be dune hubulh yahúlhtuk, 'aw 'ustl'e' cha'hudíníl.

Skwunlai 'onus 'at nanah dune, ndunnah whel'a 'en la'hut'en

6 'Et hoh da yugha hoodul'eh 'onus nus hulai suli. Yugha hoodul'eh Lizwif nawh hudedowh, Greek hubughunek k'eyahalhtuk 'ink'ez Lizwif dich'oh hubughunek k'eyahalhtuk, 'en lhst'un lhenah 'ahúdeja. Greek k'eyahalhtuk hutni, “Netsandelh 'aw hubugha cha'hus'ai dzin totsuk sooneya dune hiye la'ut'en, 'i whutahudzih teh.”² 'Et lanezi 'onus 'at nanah whel'a 'en Jesus Christ yugha hoodul'eh, ts'iyawh 'ilhubuhuwezdlá 'ink'ez 'uhutni, “Aw cha'hóozoo Yak'usda bughunek be yats'ulhtuk whulazdutetnih 'ink'ez sooneya dune be la'whut'en, 'i zeh 'uts'oolh'en ghaít'ah.”³ 'Et huwa sulhutsinkah skwunlai 'onus 'at nanah dune nuhtah ndunnah t'ebunáhzun Ndoni hubuyidínda 'ink'ez huwhunih chah 'uhint'ah 'utaháobahle 'en ndi 'ut'en 'uhiyoolh'en wheni 'en huwuhinli hubuts'oolhtsilh.”⁴ 'Et nuwheni tenazdulí 'ink'ez Yak'usda bughunek be yáts'ulhtuk, 'et zeh 'uts'otelh'ilh,” hubuhútni.

⁵'Et 'ilhuhowezdel ts'iyawh whel'a 'en huba soo' hudeja, 'et Stephen 'en 'utahahúyalhti soo cho be 'alha' hoont'ah ut'i, 'i 'int'ah 'ink'ez Ndoni buyudínda. 'Et Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas chah, 'ink'ez Nicolaus, 'en 'udun yun k'ut whut'en, Antioch whut'en 'int'ah, 'en Lizwif ts'únenadenja inle, 'en 'utahaóobahanla.⁶ 'En whel'a 'en hububut nébaninla hoh whel'a 'en huba tenahudedli 'ink'ez hubuk'událnik.^a

⁷'Ink'ez Yak'usda bughunek ndulhcho t'enédzin. Yugha hoodul'eh, Jerusalem whut'en chah 'onus nus hulai huzdli. Lhanah Lizwif hubunáwhulnuk 'en chah Yak'usda bughunek hiyílhchoot.

Stephen hiyílhchoot

⁸'Et Stephen be 'alha' hoont'ah 'ink'ez Ndoni ye úlhtus, 'i be dézbun, 'i bugha dune tah hooncha huwa 'ét'en túne'ust'en.⁹ 'Et whunts'ih bulunah dune hich'a nídendel, 'en Lizwif Cyrene 'ink'ez Alexandria ts'ih hahándel 'uhint'ah. 'En, 'et 'ulhna hinli hubulanadetnik 'ilhunuh luglez 'et whehúhoozi 'et 'ilhuhowezdel. 'Uyoon chah Cilicia 'ink'ez Asia ts'ih

^a 6:6 'Et whuz na'a ts'iyannah t'ehinízun, hubulh lhulh lhugha hinli.

hahándel, 'en chah Stephen hiyenah 'utni. ¹⁰'Et whunts'ih Stephen, Ndoni bugha whunih k'et yalhtuk, 'et huwa 'aw hich'a oolhdeh ghaít'ah.

¹¹'Et 'ants'ih hoh dune, 'en huba k'elhla háwhulhtsi Stephen, Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez Yak'usda ch'a yalhtuk hudooni ka.

¹²'Et nduhútni hoh, hubutsuh whúdelhdzulh, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'ink'ez 'onghunnah chah huba hodi'ai, 'en ts'iyawh Stephen hiyulh húnilh'e. Highu nindel, hiyílhchoot, 'ink'ez naheyelh hububut nihínilh'i. ¹³'Et bulunah dune hiba hoots'it ka whusaóobahanla 'ink'ez naheyelh njan ndo buhútni, “Ndun dune neluglez whucho whudezti 'ink'ez Moses huwa néulh'a 'ahoolhyez whuch'a yálhtuk. ¹⁴Njan ndutni hoh uzdits'o. ‘Ndun Jesus Nazareth whut'en neluglez whucho nawhúdunteyus 'ink'ez Moses khunek netl'aída'ai, 'i chah ts'iyawh 'uts'un na'a zeh na'whutelilh,' 'et ndutni hoh uzdants'o.”

¹⁵Ndunnah nahúheyelh ts'iyawh Stephen 'en zeh hínilh'en bunen unzoo k'et 'ants'ih lizas nen 'et ndunt'ah.

Stephen wheoobunelhtan nts'ena'a Yak'usda Abraham 'utahayalhti

7'Et Lizwif bunáwhulnuk dega nus dezti Stephen yoodulhkut, “Et ndunnah 'alha, hutni hoh ih hutni?”

²'Et Stephen 'uyúlhni, “Sulhutsinkah 'ink'ez 'abákah soo zúlhts'ai! Netsuh whudelhdzulh Abraham 'awhuz Mesopotamia usda, Haran ts'ih natedalh whutsuh hoh, Yak'usda buts'uhayánduz, 'et bunalhts'et hawhélt'sut. ³'Et Yak'usda 'uyúlhni, ‘Nyunatnekah 'ink'ez nkeyah chah whuch'a sinyih 'ink'ez nts'e keyah whúnyuntelhtun whuz tonya.’

⁴'Et Abraham, Chaldea yun k'ut whuch'a síya 'ink'ez Haran ts'ih ninya. 'Et hukw'elh'az be'abá dazsai hoh ndi yun k'an buk'udelhúts'i, 'i Yak'usda whuz wheyálh'a. ⁵'Aw Yak'usda yun ntsolyaz whunts'ih yugháchai'al, 'et whunts'ih yuts'ú yoozi hoh ndiyulhni, ‘Nyun 'ink'ez ndan nyehudutéduh, 'en ndi yun hubube'hooldzun tele.’ 'Et hoh da Yak'usda ndiyulhni hoh Abraham 'aw buzkeh hoolah inle. ⁶'Et Yak'usda ndiyulhni, ‘Nts'ahahutedulh 'uts'un yun k'ut ts'ih whuz 'ulhna huteleh 'ink'ez 400 naodezut 'et dune dzuh nubutelhdoh.’ ⁷'Et Yak'usda ndobúlhni, ‘Ndunnah 'ulhna hubuhit'i huba nahutesyeh. 'Et hukw'elh'az whuch'a nahúsdel 'ink'ez njan keyah, si zeh sk'úne' hutet'en.’ ⁸'Et Yak'usda Abraham ndi ye yuts'u nahezya, 'i bugha buts'uhuhaínzut, 'en hika dune unli, 'i k'ut hubuhít'us. 'Et whuz

na'a Yak'usda hiyulh 'ilhunuh huzdli. 'Et Abraham buye' Isaac whuzdli 'ink'ez whulh lkh'udit dzin 'et hiyúzt'us. 'Ink'ez Isaac chah buye' Jacob hoh Jacob, 'en chah ndunnah buye'kah lanezi 'onus 'at nanah, 'en chah netsuh whudelhdzulh whunih ndúbuhinla.

⁹'Et doochah nuhtsuh whudelhdzulh, Joseph bulhutsinkah, 'en highe 'oolnih 'et Egypt ts'ih hiye 'ónket 'ulhna tele ka, 'et whunts'ih Yak'usda yulh 'út'en,^a ¹⁰'ink'ez dzuh nutezut whuch'a nayulhti. 'Et Pharaoh, Egypt hubudayi cho, yubut ninínya hoh Yak'usda whunih chah yulhtsi, 'ink'ez hubudayi cho yót'i ka 'et chah yugha óoni'ai. 'Et hubudayi cho Pharaoh 'en bukoo chah 'ink'ez keyah dulhcho hoh chah whumoodih yulhtsi.

¹¹'Et Egypt 'ink'ez Canaan whulh dulhcho hoh dai whuzdli. Tube dune dzuh nudeh k'et netsuh whudelhdzulh 'aw ts'uyi, 'i nahóolelh ghaít'ah. ¹²'Et whulhúdants'o Egypt ts'ih whuz ts'uyi, 'i 'ilhówezda 'et netsuh whudelhdzulh, 'en 'udetsah whuz whebalh'a. ¹³Whúlh nat hanahedel hoh 'et Joseph bulhutsinkah ts'un t'éoonédzin 'ink'ez hubudayi cho Pharaoh 'en Joseph bulh dunékah whulhúdants'o. ¹⁴'Et Joseph be'abá Jacob yuts'ótl'a khunek i'ai, dich'oh 'ink'ez dunatnékah teh ts'iyawh whusahóodelh, hubúlhni. 'Ilho skwunlai 'onus 'at nankoh lanezi 'onus 'at skwunlanah, (75) 'en hinli. ¹⁵'Et Jacob Egypt ts'ih ninya, didut chah 'ink'ez netsuh whudelhdzulh chah 'et hudáalts'i 'et keyah yahadla. ¹⁶Buyust'e 'et keyah Shechem huwhútni ts'ih whuz lhghu naoobadinla. 'Et whutsuh da Abraham 'et keyah, ndunnah Hamor whut'en hubuts'un yunyaz onket inle, 'i k'ut whuyo buhanla.

¹⁷'Et ndi yun Yak'usda Abraham ye yúts'u nahezya, 'i beghah whúdezulh 'ink'ez nedune Egypt hudelhts'i 'onus nus hulai suli. ¹⁸'Et 'ants'ih 'uyoon hubudayi cho suli. 'En 'aw Joseph be 'ut'en k'ah 'aw t'éwhunúszun. ¹⁹Nedune hubé' whulhts'it 'ink'ez netsuh whudelhdzulh dzuh nubulhdeh hoh k'anya huhonle 'en tíbuhoolelh yahódlah ka.

²⁰'Et hoh da Moses whuzdli, 'ink'ez Yak'usda yuk'ensi' hoh tat sanun 'et be'abá bukoo hinalhyi. ²¹'Et téhinilhti hoh Pharaoh butse' 'en yílhchoot 'ink'ez dich'oh buyaz k'una'a yunelhyi. ²²Egypt whut'en ndai hiyéwhunih, 'i ts'iyawh wheyoodalh'i. 'Et dune ncha suli bughunek bugha 'ink'ez be 'ut'en chah.

²³'Et dit lanezi be naodezulh suli hoh ndun Israel hubuts'uhainzut Moses, 'en dudulh whut'en, 'en hubutah nanátedalh hukwa'nínzun. ²⁴'Et

^a 7:9 Hubutsuhda 'en yun k'ut Egypt 'et hudalts'i.

whuz ninya hoh 'ilhunuh bulh whút'en, 'en yunilh'en hoh ndun Egypt whut'en dzuh nuyulhdzut 'en yuk'ut dune hoh k'ut duja 'ink'ez ndun Egypt whut'en yuzelghí. ²⁵ Moses dich'oh ndunínzun, 'Sudune 'en njan t'ewhunuszun si Yak'usda buts'un sítelh'a, si sugha hubulánáhúdútetnih ka.' 'Et whunts'ih 'aw t'echaohonízil Moses Yak'usda buts'úwheyalh'a. ²⁶ 'Et 'om bun dzin 'et nanah Israel hubuts'uhuhanzut lhehút'us 'et, 'Dah!' hubúlhni, 'Soo zúlhts'ai sulh dune lhulhutsin ahli, di ka lhéht'us?' hubúlhni.

²⁷ 'Et ndun bughá whut'en Moses 'un be' yunilhtsut 'ink'ez, 'Ndan nemoodih 'ink'ez nahéyilh nyulhtsi hoh 'int'en? ²⁸ Hulhda ndun Egypt whut'en lhé'inla sélhghi! Whuz na'a sichah sutuzalghelh hukwa'ninzun ho ih 'int'en?' yúlhni. ²⁹ 'Et Moses whudánts'o hoh, 'et whetsílhya, 'ink'ez keyah Midian huwhút'ni ts'ih whuz whinya, 'et dune unli, 'ink'ez 'et nanah buye'kah whúzdli.

³⁰ 'Ink'ez dit lanezi naoodezulh nadle hoh, nyooz dzulh Sinai hiyúlhni, 'i buzih dune chahóot'ih ts'ih 'et whus delhtan, 'i dézk'un 'i tah neMoodihti bulizas yá'en. ³¹ 'Et Moses ba hooncha ho'en 'et whuz wheínya, soo cho whuntel'hil ka. 'Et Yak'usda yulh yatélhtuk hoh ndutni, ³² 'Si 'ust'ah, ntsuhda hubuYak'usda usdli. Abraham 'en buYak'usda 'ust'ah, Isaac, 'ink'ez Jacob chah buYak'usda 'usdli.' Moses nuljut k'et dulduz 'ink'ez 'aw whunoolh'en ghaít'ah.

³³ 'Et Yak'usda ndiyulhni, 'Ke hain'es, njan yun whudézi 'uhoont'ah hukw'usinyin. ³⁴ Egypt hudelhts'i sudune hubunulh'en ndulhcho, 'i be dzuh nuhudeh 'ink'ez hubudústs'o lhe'hoolcho, 'i be tehududlih 'en hubutelhyih 'et wheni 'usja ndus háya. 'Anih 'aw 'et Egypt ts'ih nyutéhl'alh.'

³⁵ Moses 'en 'int'ah Israel hubuts'uhainzut hich'a nalhúya inle, 'Ndan nemoodih 'ink'ez nahéyilh nyulhtsi ho ih 'int'en?' hiyúlhni inle. 'En 'uyínla Yak'usda hubuts'ítelh'a ndun lizas whus dézk'un, 'i tah ya'en, 'en yula'ut'en hoh Moses bumoodih 'ink'ez whuch'a nabuzdla yulhtsi. ³⁶ 'Et hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tune'út'en, 'et huwa Egypt whut'en hubula k'éhanabanla, 'et yatoo dulk'un huwhút'ni, 'ink'ez 'et dit lanezi naoodezulh (40), 'et dune chahóot'ih hoh nahudelh inle.

³⁷ Moses 'en 'int'ah Israel hubuts'uhainzut hubúlhni hoh ndutni, 'Yak'usda be nus whúnilh'en, sundult'ah, 'en Yak'usda nuhts'ítelh'alh. Nuhkeyah 'ilhunuh 'en 'utenilh. 'En hubóozolhts'a.' ³⁸ Moses 'en dune chahóot'ih 'et Israel hubuts'uhainzut hiyulh 'ílhodulh inle. Netsuh

whudelhdzulh hubutah 'et'en 'ink'ez 'en zeh 'int'ah Sinai dzulh k'ut lizas yulh yaíłhtuk inle Yak'usda bughunek netl'aídoo'alh ka. Yak'usda bughunek bula tah hoolah ho' 'int'ah.

³⁹'Et whunts'ih netsuh whudelhdzulh Moses hik'éne'oot'en hukwa cha'hunízun, hich'a nalhúya, 'ink'ez Egypt ts'ih nahutedulh zeh hukwa'hunínzun. ⁴⁰'Ink'ez Aaron 'uhiyúlhni, 'uk'e déłtsi neba inleh! Neba yak'usda wule huba. 'Et ntse newhuntełhtun. Ndun Moses newhusaínla, 'en dája simba 'aw t'ets'onízun 'et huwa.' ⁴¹Hoh da 'et musdusyaz k'edeltsi 'uhínla inle 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut hits'e' delhk'un. 'Et huhóont'i hoh honéłhnik, hubula be nyoo 'uhiyínla 'et huwa. ⁴²'Et Yak'usda hubuch'a náłhú'a 'ink'ez n'un hubutelhdel ndukyaz sum 'i hits'un téni' noolhdzin ka. 'Et hukwa Yak'usda be nus whúnilh'en 'i k'ut 'uk'une'úsuz inle hoh ndutni,

'Dune Israel buts'uhuhanzut,
njan dune चाहóot'ih dit lanezi naoodezulh whutah ndi
khunai uhghan 'aw si suts'un ilah Yak'usda
bukw'uzdai k'ut dulhk'un ho' 'int'ah.

⁴³'Et nuhyak'usda Moloch 'i nuhwhuba luglez 'ulh'en nuhle 'ink'ez sum k'edeltsi 'i चाह nuhyak'usda Remphan hiyulhni, 'i 'uk'edéłtsi 'uhla, 'i buts'un téni'nulhzun, 'et huwa 'aw 'et Babylon 'onus 'un ts'ih nuhwhutelh'alh.'”

⁴⁴'Et Stephen 'onus'un ndutni, “Et netsuh whudelhdzulh dune चाहóot'ih ts'ih bun choyah Yak'usda hubeghah 'int'ah, 'i nahíyule. 'Et nts'ena'a Moses Yak'usda ndi yúlhni hoh whuz na'a 'uyínla, nts'ena'a 'uk'e'whéłtsi 'et Moses whínelhtan inle. ⁴⁵'Ink'ez k'at le netsuh whudelhdzulh bun choyah hububákah hubutl'ahúho'ai. 'Et Yak'usda 'udun yun k'ut whut'en yun k'ubuntézyoot hoh hubudune ndi yun hiyílhchoot inle. 'Ink'ez ndi bun choyah 'et whuz'ai Joshua hiyulh tezdél David whusatéyalh whuts'un. ⁴⁶'En Yak'usda ba unzoo, 'en 'et Yak'usda yoodulhkut, 'Aw ih 'udun koo mba níhos'alh ghaít'ah? 'Ilhuz wheni 'et whuté'alh.' Yak'usda 'en netsuh whudelhdzulh Jacob, 'en buYak'usda 'int'ah. ⁴⁷'Et whunts'ih Solomon 'en 'uja Yak'usda ba koo 'uhóonla inle.

⁴⁸'Et whunts'ih degha nus Yak'usda dezti 'aw dune bukoo 'uhóonla चाहídah. 'Et Yak'usda be nus whúnilh'en inle 'et ndutni,

⁴⁹'Moodihti utni, yak'uz whuts'un ts'iyawh k'úne' whul'en 'ink'ez ndi yun suke buk'usíla huba' 'int'ah.

Nts'ena'a 'usutelhlilh koo suba 'uwwhutehlilh 'ink'ez ndet natel'húyis,
'et suba niootéh'alh?

⁵⁰ 'Aw nt'eóonuzáhzun sich'oh ts'iyaintsuk 'usdla inle,' ni hoh utni.”

⁵¹ 'Et Stephen 'onus 'un ndobúlhni, “Ndi Yak'usda bughunek be nohwhulh yalhtuk, tube 'uts'un únuhzun ahli hoh 'aw oozólhts'a hukwa cha'nuzáhzun 'ink'ez Yak'usda 'aw bulh 'ilhunuh cháhlah! Nuhwheni chah nuhtsuh whudelhdzulh dahánt'e 'et ndaht'ah. Ndoni bukúne'teht'en 'aw hukwa cha'náhzun! ⁵² Ts'iyannah Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en nuhtsuh whudelhdzulh hube' huzúla inle. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda be nus whúnilh'en, ndun Yak'usda ba ts'ah'un na'a 'int'ah whusatéyalh hubugha hubunalh hútni hoh, nuhtsuh whudelhdzulh hizelghhi inle. Ndun 'en 'int'ah be 'óhket 'ink'ez sélhghi inle. ⁵³ Nuhwheni 'uht'ah, Yak'usda bughunek bulizas nuhtl'aída'ai 'et whunts'ih 'aw buk'únucha'aht'il!” hubúlhni Stephen.

Stephen tse be hizelghhi

⁵⁴ 'Et dune nahéyelh Stephen hidánts'o hoh 'onus nus huyulh húnilch'e k'tet 'et huwa hituzelghelhel hukwa'huninzun. ⁵⁵ 'Et whunts'ih Ndoni Stephen soo ye yudílt'sut, nduk yak'uz ts'ih yutá'en hoh Yak'usda buts'uhayánduz yutelh'en 'i bulh 'ink'ez Jesus Yak'usda nalnih ts'ih yughu siyin. ⁵⁶ 'Ink'ez utni, “Nduk lhe'hóoja whunulh'en, yak'uz da' dutézkez 'ink'ez yinkak dune ye^a Yak'usda nalnih ts'ih yughu siyin hoh whunulh'en!”

⁵⁷ 'Et soo 'uhultus hoh 'uhúldzul 'ink'ez hubudzo whudahúdelhnik 'ink'ez ts'iyawh 'ilho hiyúlhl telhtsut. ⁵⁸ 'Et Jerusalem 'et tinahínino, 'ink'ez tse be whehiyoonilh'uz. 'Et ndunnah Stephen nehínulh'uz^b nahiyits'uz, 'i ts'ahahiyelya, 'et dune chilh, Saul hiyúlhlhni, 'en zih nihíninla yughole ka.

⁵⁹ 'Et whuz na'a zeh Stephen tse be nuhínulh'uz hoh neMoodihti ka huyih, “Jesus neMoodihti suzul ilhchoot!” yúlhlhni. ⁶⁰ 'Et dugwútsi be nenínya 'ink'ez soo 'ultus 'utni, “SMoodihti ndi lubeshi 'uhiyínla, 'i huba 'un yutolhdelh!” Ndudeja 'ink'ez dazsai.

^a 7:56 Jesus Christ whuz na'a chah hiyóozi. ^b 7:58 Ndun ninulh'uz, 'en Stephen hich'a yalhtuk inle 'uhint'ah.

Saul ndunnah huba 'alaha' hoont'ah 'en hube' zula

8 'Et ndun Saul hiyeni k'una'a 'ayínla. 'Et dzin zeh Jerusalem ts'ih Jesus ba 'ilhuhowezdel hube' túzelalh 'ink'ez dzuh nobutelhzut. 'Et ts'iyannah huba 'alaha' hoont'ah Judea 'ink'ez Samaria whut'en bukeyah ts'ih whuz ts'iyawh whutabanényoot. Whel'a, 'en zeh 'aw 'et hudelhts'i.

²Bulunah soo Yak'usda ts'un téni' hunilhzun, Stephen whuyihiyalhti tube hubugha budzi únduda 'ink'ez hutso. ³'Et whunts'ih Saul, Jesus Christ bugha 'ilhuhowezdel hoolah hubutelhtsilh hukwa'ninzun. Koo totsuk dune 'ink'ez ts'ekoo chah tíbugus 'ink'ez tsak'eoobulih.

Khunek unzoo, 'i Philip ye yátelhtuk

⁴'Aw 'et huba 'alaha' hoont'ah ndulhcho hoh nuhúdelh 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i hiye yálhtuk. ⁵'Et Philip 'en keyah Samaria whuz'ai whuz ninya 'ink'ez Christ, 'en bugha dune hubulh yálhtuk. ⁶'Ink'ez 'ilhuhowezdel Philip yalhtuk hidánts'o 'ink'ez huwa 'ét'en tune'út'en chah hinilh'en hoh, ts'iyawh t'ehudusnih 'ink'ez hiyoozélhts'ai. ⁷Ntsi' nududeh, 'i hubuyáh hanainuyukw hoh 'ahúlzul. 'Ink'ez lhanah dune dechadusnik chah 'ink'ez dzuh nuhudelh chah, 'en soo naóo'balh'en. ⁸'Ink'ez nyoh keyah Samaria whuz'ai ts'iyawh huhóont'i.

⁹'Et whunts'ih whuz 'ilhunuh dune, Simon hiyúlhni, 'et usda. 'En 'uda 'ahoolhyez duyun 'ink'ez huba né'dulhde 'et hoh, "Si dune uncha 'ust'ah!" hubúlhni hoh Samaria whut'en huba hooncha. ¹⁰'Ink'ez ts'iyannah keyah hudelhts'i soode'a 'int'ah 'ink'ez tel'ennah chah hinilh'en 'ink'ez hiyoozélhts'ai. 'Et, "Ndun Simon 'en 'int'ah Yak'usda ba hooncha túne'ut'en unli," hutni. ¹¹Soo sa huba duyun unli 'ink'ez huba hooncha 'et huwa bughunek tube hiyoontun. ¹²'Et whunts'ih Philip ndi khunek unzoo Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha 'ink'ez Jesus Christ boozi bugha, 'i chah ye hubulh yalhtuk inle, 'en 'onus nus huba 'alaha' utni, 'et huwa dune 'ink'ez ts'ekoo chah, ts'iyawh too bé' hulya. ¹³'Et huwa Simon 'en chah buba 'alaha' hoont'ah suli. 'Et too be 'úlya hoh Philip yulh zeh 'ut'en. Nts'oh huwa 'ét'en 'ink'ez hooncha tune'út'en ts'iyawh 'et hubugha Simon buba hóoncha.

¹⁴'Et whel'a 'en Jerusalem ts'ih whulh 'uhúdants'o Samaria whut'en Yak'usda bughunek hiyílhchoot, 'et Peter 'ink'ez John bulh whuz

whebahalh'a. ¹⁵'Et whuz huni'az hoh 'et buba 'alha' hoont'ah Ndoni buyudóolts'it ka huba tenahudedli. ¹⁶'Awhuz Ndoni buyíchaidulhts'it, Jesus boozi 'i bugha zeh too be' hulya. ¹⁷'Et Peter 'ink'ez John bulh hubuk'ehúdílnik hoh 'aw 'et Ndoni buyídelts'ut.

¹⁸'Et Simon hubunilh'en whel'a 'en dune hubuk'ut delhúnik t'eh Ndoni hubuyídulhts'uk. 'Et Peter John bulh sooneya hubugha óo'alh hukwa'bulh'en. ¹⁹'Ink'ez ndobúlhni, “Sichah ndi be ts'íltus, 'i sughu náh'aih 'et ndan buk'udelhúnik 'en chah Ndoni buyudóolts'it.”

²⁰'Et whunts'ih Peter 'uyúlhni, “Ndi Yak'usda neghaóoni'ai sooneya be ootankulh ninzun t'eh, nyun 'ink'ez nyuzooneya bulh hukw'elha dutank'un ho' hoont'ah! ²¹Ndi ne'ut'en 'aw nela'olh'en huba cha'ínt'ah 'ink'ez Yak'usda nalh 'aw ndzi ts'ah'un cha'ít'ah 'et huwa, 'ink'ez 'aw nets'ún dentni ilah cha'unint'ah. ²²Njan tink'us na'a nuni ninzut lht'ananindaih 'ink'ez neMoodihti buts'un ténadinli njan dunínzun, khun sih mba 'ún whutoolhdelh. ²³T'enyunúszun, daint'ah 'oolnih ntsi' dembun 'ink'ez lubeshi 'ustl'e' onleh ghaít'ah!”

²⁴'Et Simon, 'en John 'ink'ez Peter ndobúlhni, “NeMoodihti ts'un sba tenadahdli njan daootenilh dahni, 'et 'aw sts'un nducha hosne.”

²⁵'Et hoh bughunek ulhtus hoh neMoodihti bughunek ghu yáhálhtuk hukw'elh'az John 'ink'ez Peter bulh Jerusalem ts'ih nahunt'az. He'us hoh Samaria whutah keyah whuyaz totsuk khunek unzoo, 'i be dune bulh yahúlhtuk.

Philip, ndun Ethiopia moodih ye yátelhtuk

²⁶'Et neMoodihti bulizas, 'en Philip yulh yátelhtuk hoh ndi yúlhni, “Lhadíntneh 'ink'ez ndet Jerusalem ts'ih ti n'az Gaza ts'ih, whuz ti inyalh,” whuz dune chahóot'ih ts'ih. ^{27,28}'Et Philip lhadúja 'ink'ez whuz whenya. 'Et sih Ethiopia dune, 'en eunuch hubuhútni,^a 'en koo ts'ih nádalh. Ethiopia hubudayi cho ts'eke^b 'en ba sooneya ghunli dune ncha hiyilh'i. Jerusalem ts'ih Yak'usda ts'un teni'noolhdzin ka whuz nusíya, wagon be whuz de hanaja. Hoh wheghah élhbus hoh Isaiah, Yak'usda ba nus whúnilh'en, 'en yuk'une'úzguz, 'i yuk'uyalhtuk. ²⁹'Et Ndoni Philip yulh yailhtuk, “Whuz buts'ínyalh 'ink'ez wagon buzih k'ut tonya,” yúlhni.

^a 8:27,28 Ndi boozi, eunuch, 'i dune 'aw ts'ekoo t'aghóonalh ghait'ah hiyulhtsi, ni ho 'utni. ^b 8:27,28 Ndunnah hubudayi cho ts'eke, 'en Candace hiyúlhni.

³⁰ 'Et Philip yughulgai 'ink'ez Isaiah yuk'úne'uzguz 'i k'ut 'uk'eyalhtuk yuduzts'ai, 'et yoodulhkut, “Ndai buk'uyailhtuk 'i daja ni, 'et nt'eoonínzun ih?” yúlhni.

³¹ “Nts'ena'a t'entészin? Dune hiye súnulhtun t'eh, 'et sih daja ni hoh 'utni nahós'alh,” yúlhni. 'Ink'ez Philip, “Sughu denyih, 'ink'ez suzih sinda,” yúlhni.

³² Ndi Yak'usda bughunek buk'une'úsduguz, 'i 'ilhunuh 'et hukw'e yalhtuk ndutni hoh,

“Sheep hituzelghelh ts'ih hítelhti, 'i dant'ah,
 'ink'ez sheepyaz hahiteghus teh t'edusnih,
 'et ndunt'ah 'aw yachatílhtih.

³³ Ts'iyannah nalh 'et hooncha hoh hukwayáhoonli tuné' hiyulh'en, 'ink'ez 'aw ts'ah'un na'a nucha'hiyilh'il.

Ndi yun k'ut ye khútna 'i hubugha yílchoot, 'et huwa
 híts'uhainde 'aw dune t'ehinóozin ghait'ah.”

³⁴ 'Et ndun eunuch Philip 'uyulhni, “Sudíni ndan Yak'usda be nus whúnilh'en ndan 'uyulhni, dich'oh tulih na'dudútni k'us 'uyoon dune tulih 'uyulhni?” ³⁵ 'Et Philip yawhénilhtuk ndi dune yuk'uyailhtuk, 'i Yak'usda bughunek 'et ho' dini hoh khunek unzoo, 'i Jesus bugha ts'iyawh yudáni.

³⁶ 'Uhelhbus hoh too hoonli 'uhunilhbaz. 'Et ndun moodih 'utni, “Njan too hooni. Dáhoont'ah huwa 'aw too be' 'óosneh ghaít'ah?” ³⁷ 'Et Philip 'uyúlhni, “'Alha mba 'alha' hoont'ah t'eh, 'et too be' talnilh.” 'Et 'uyúlhni, “Jesus Christ 'en Yak'usda buYe' 'int'ah, 'et suba 'álha' hoont'ah!” ³⁸ 'Et ndun eunuch be ne'ulbas 'ilhuz nenintan 'ink'ez nahult'ah Philip ndun eunuch bulh dehah'az 'ink'ez tahá'az. 'Et Philip ndun eunuch too be' yinla. ³⁹ 'Et tooz hanáhet'az ibulh Philip Ndoni be whedánde 'ink'ez ndun eunuch 'aw 'onus 'at nachayít'il hoh didut tube cho whunelhnik hoh dukeyah ts'ih whena'elbaz. ⁴⁰ 'Ink'ez Philip keyah Azotus huwhútni 'et nuya hoh hitelh'en. 'Et whunat keyah wheyaz whut'en keyah Caesarea ts'ih teyalh whuts'un, ts'iyawh khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk.

Saul, Jesus Christ ts'unalhú'a

9 'Et whezulh hoh Saul neMoodihti yugha hoodul'eh húnilh'e k'et ts'iyawh hubuteghan huwu yailhtuk, 'et Lizwif náwhulnuk dega nus dezti ts'úwhenya, ² 'ink'ez yoodulhkut keyah Damascus huwhutni ts'ih

Lizwif hubuluglez be nawhulnuk duba buts'un k'e'ooges buts'uhúkwa 'utni, ndan Jesus k'una'a nuninuzut ts'iyawh dune 'ink'ez ts'ekoo chah tsak'eobutelelh, 'ink'ez Jerusalem ts'ih nabatoola ka 'et wheni. ³'Et Saul keyah Damascus wheghah uyalh hoh, 'et khunyaz ndus de ts'un bunat tube kwun ulhtus ndult'ah, 'i hadanat. ⁴'Ink'ez yun 'et náłts'ut 'ink'ez 'uwhutni, “Saul di ka dzuh nusíłhdzut hoh 'int'en?”

⁵“Moodihti ndan inli?” ni Saul. “Si Jesus 'ust'ah. Si 'usilh'en dzuh nusíłhdzut. Ndan tutsus nulé buk'únucha'zint'en t'eh, nyunch'oh zeh dzuh nuná'dudildzut,” yúlhni.

⁶'Et dulduz, buba hooncha, 'ink'ez 'utni, “SMoodihti ndet datésnilh suts'u hukwa'ninzun?” 'Ink'ez neMoodihti ndi yúlhni, “Dinadindaih 'ink'ez keyah ts'ih ínyalh. 'Et dune daténilh nyudóoni,” yúlhni.

⁷Ndunnah dune Saul bulh nuhudelh 'ilhuz nehúnindel 'ink'ez t'ehudínel, 'aw dune chawhes'en 'et whunts'ih njan yatuk 'et 'uhoozélhts'ai. ⁸Saul dinadija 'ink'ez yutá'en hoh chawhés'en suli. 'Et hila ilhchoot 'ink'ez Damascus ts'ih lhgha hidilhya. ⁹Tat dzin 'et 'aw chawhés'en. 'Et nduhoolhyez hoh 'aw cha'us'al 'ink'ez too whunts'ih chayusnai.

¹⁰'Et keyah Damascus 'et 'ilhunuh buba 'alha' hoont'ah, Ananias hiyúlhni, 'en bunalh hawhelts'ut hoh neMoodihti yulh yailhtuk 'ink'ez ndutni, “Ananias” yúlhni. 'Et 'ahoh Ananias, “SMoodihti, njan sida,” yúlhni.

¹¹'Et neMoodihti 'uyúlhni, “Lhadíntneh 'ink'ez ti lhts'eodez'a huwhutni ts'ih whuz inyalh Judas bukoo ts'ih, 'ink'ez dune Tarsus whut'en, Saul hiyúlhni, 'en buka 'oodolhkut. 'En tenadudli ho' 'int'ah. ¹²'Ink'ez bunalh hawhelts'ut hoh Ananias hiyúlhni, 'en daninya yunilh'en 'ink'ez yutsi k'edilnik whe'en naoodle ka.”

¹³Ananias 'et 'uyúlhni, “NeMoodihti 'utesnilh, lhanah dune ndun Saul 'en bugha whulh 'udats'o, njan 'et ndúja. Jerusalem whut'en, dune nye'ildzun, 'en lhe'hoolhcho 'i be dzuh nobulhdeh ho' 'int'ah. ¹⁴'Ink'ez ndez Damascus ts'ih ninya náwhulnuk moodih ndunnah huba 'alha' hoont'ah ilhchoot 'ink'ez nyoozi be yalhtuk, ts'iyawh tsak'eboolelh ka higha óoni'ai.”

¹⁵NeMoodihti 'et 'uyúlhni, “Inyalh 'ink'ez dája nyudúsni 'uhonleh. Saul 'utaháılhti ho' 'int'ah, suba' tet'ilh 'et wheni. 'Udun yun k'ut whut'en, hubudayi cho, 'ink'ez Israel hits'uhainde chah ts'iyawh si sugha t'ehonózin

'et whúbuntelhtun 'et wheni. ¹⁶'Et 'ink'ez njan si sugha dahóolhcho whe dzuh nutezut 'et whuntelhtun.”

¹⁷'Et Ananias whuz whenya 'ink'ez koo danínya hoh Saul yuk'édilnik 'ink'ez ndutni, “Saul, sulhutsin, neMoodihti sutelh'a, Jesus dich'oh, ndez ínyalh hoh ti nyeghah be hóodilts'ai, 'en sutelh'a whe'en naoondle 'ink'ez Ndoni nyudóolts'it ka.” ¹⁸'Et 'ahoh hoonliyaz dugoos li'int'ah, 'i Saul buna k'eháyankat, 'ink'ez 'ahoh whe'en nasdli. Didinya 'ink'ez too bé' 'ulya. ¹⁹Hukw'elh'az 'et 'an'al 'ahoh ulhtus nasdli. 'Et Saul, ndunnah Jesus yugha hoodul'eh 'en dzuh sayaz Damascus 'et hubuzih inda.

Damascus whut'en, 'et Saul khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

²⁰'Et 'ahoh Lizwif hubuluglez ts'ih danínya 'ink'ez Christ bugha hubulh yáwhenilhtuk, “En Yak'usda buYe' 'int'ah,” hubúlhni. ²¹Ndan hiduzts'ai ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez 'ulhahudutni, “Ndun dune Jerusalem 'en ndi yoozi be yahalhtuk, 'en hubanghan 'en 'int'ah 'ink'ez 'et huwa zeh ndez ninya ndunnah hubutélhchulh 'ink'ez náwhulnuk moodih ts'ih nábutelhl 'et wheni.” ²²'Et whunts'ih Saul bughunek 'onus nus ulhtus hoh dune hubulh yalhtuk 'ink'ez Jesus 'en Christ 'int'ah ts'ah'un huba 'álha' hoont'ah hubulhtsi k'et, Lizwif Damascus whut'en 'aw dája hidooni ghaít'ah.

²³'Et lhat dzin inle hoh Lizwif 'ilhúhowezdel 'ink'ez Saul nts'ena'a hituzelghelhubugha wheni lhahódinla. ²⁴Dzin 'ink'ez 'ulh'ek ibulh njan keyah hukwuti 'ahoolhyez huwuhinli hituzelghelhubugha ka, 'et whunts'ih Saul dahítelilh 'et nt'oonanzin. ²⁵'Et 'ilhu 'ulh'ek Jesus yugha hoodul'eh, 'en Saul hiyílhchoot 'ink'ez keyah whunasú'a, 'i bukoni'a, whuz hukwa hínilhti 'ink'ez k'its'ai cho be híyalhti 'ink'ez yoo'az ts'ih nahíyalhbal.

Saul Jerusalem ts'ih ninya

²⁶'Et Saul Jerusalem ts'ih ninya 'ink'ez Jesus yugha hoodul'eh hubuts'un nidooya hukwa'ut'en, 'et whunts'ih 'en 'aw Jesus yugha hoodul'eh 'int'ah cha'hunizun, 'ink'ez tube hiyénułjut. ²⁷'Et hoontsi Barnabas yughu ninya 'ink'ez yula 'uja hoh whel'a 'en yughi nilhti 'ink'ez hubudáni dája hoh Saul ti uyalh hoh neMoodihti i'en 'ink'ez yulh yaílhtuk chah 'uja. 'Ink'ez ndobúlhni dat'en hoh 'aw chaníljut hoh Damascus whut'en Jesus boozi bugha hubulh yálhtuk. ²⁸'Et Saul hubuzih nitl'adenda 'ink'ez Jerusalem

nduhoolhcho hoh neya, 'aw chaníljut hoh neMoodihti Jesus boozi bugha Yak'usda bughunek be hubulh yálhtuk. ²⁹Ndunnah Lizwif, Greek k'eyahulhtuk, 'en chah hubulh yálhtuk 'ink'ez hubulh hukw'unáhulhye, 'et whunts'ih hizoolhghelh hukwa'hiyulh'en. ³⁰'Et whunts'ih huba 'alha' hoont'ah náhuhoo'ai t'eh, Saul keyah Caesarea ts'un buch'a whehiyalhti. 'Ink'ez dukeyah, Tarsus huwhútni, whuz whehíyalh'a.

³¹'Et nduhoolhcho Judea, Galilee, 'ink'ez Samaria bulh Jesus ba 'ilhúhowezdel 'aw dzuh nulhahuldeh hoolah. 'Et hoh huba hoonzoo hoh lhódezut 'ink'ez Ndoni bugha huba 'alha' hoont'ah ulhtus úbulhtsi. 'Et huwa 'onus nus lhanah huzdli 'ink'ez neMoodihti zeh hudélhti suli.

Keyah Lydda 'ink'ez Joppa huwhútni, 'et Peter huwa 'ét'en tune'út'en

³²'Aw 'et Peter soo ndulhcho hoh nuya. 'Et keyah Lydda dune Yak'usda bube'ildzun, 'en 'et hudelhts'i, ³³'en buts'un nuya hoh 'ilhunuh dune, Aeneas hiyúlhni, yughu ninya. 'En lhk'udit naodezulh (8) whuts'un déchadusnik 'ink'ez sulhti zeh 'int'ah. ³⁴'Ink'ez Peter 'uyúlhni, “Aeneas Jesus Christ soo na'unyinja! Didindaih 'ink'ez nyukw'usti k'ut soo ná'hoonleh,” yúlhni. 'Aho Aeneas didinya. ³⁵'Ink'ez keyah Lydda 'ink'ez Sharon huwhutni whut'en ndun dune Aeneas hiya'en hoh ts'iyawh neMoodihti hits'u nalhíya.

³⁶'Et keyah Joppa huwhútni 'ilhunuh ts'eke 'et whut'en, Tabitha hiyulhni. 'En buba 'alha' hoont'ah. Boozi Greek k'una'a “Dorcás” hiyúlhni, 'et “Yests'e” ni hoh 'utni. 'En 'ahoolhyez hoonzoo túne'ut'en, 'ink'ez tel'ennah chah la'ut'en. ³⁷'Et hoh da nduda suli 'ink'ez dazsai. Buyust'e toonáhiyulhti 'ink'ez huwhut'i 'et dúlhya 'et nehínlhti. ³⁸Joppa, Lydda whuts'un 'aw chanilhdza, 'et Jesus yugha hoodul'eh, Peter, Lydda usda whulh 'úhudants'o nanah dune, 'en whuz wheobahalh'a, “Soo 'a nets'ínyalh!” hiyúlhni.

³⁹'Et 'ahoh Peter lhadúja 'ink'ez hubulh whenát'az. Whuz ninya hoh ndoh huwhut'i dulhyah ts'ih, whuz whenya. Ts'iyawh tsandelh higha wézdél, hutso hoh ndun ts'eke, Dorcás khuna da dzoozt'an 'ink'ez dzoot chah huba 'uyal'h'en, 'i hinalhts'et nihíyule.

⁴⁰'Et Peter ts'iyannah 'az whenaóobalh'a, dugwútsi be nenínya 'ink'ez tenadudli. Nyoo buyust'e yuts'un nalhú'a 'ink'ez 'utni, “Tabitha, didinyih!” 'Et yutá'en ibulh Peter yutel'h'en hoh nduk ninat'l'adenda. ⁴¹'Et Peter yula ilhchoot 'ink'ez didílhya. 'Et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en tsandelh

tubulh, hubuka'dani 'ink'ez khuna hoh hubutl'anaiyalhti. ⁴²'Et Joppa ndulhcho hoh njan whulh 'úhudants'o hoh lhanah neMoodihti huba 'álha' yint'ah suli. ⁴³'Et Peter, Simon 'uzuz 'úlh'en, 'astl'iyaz yuzih inda.

Peter, ndun Cornelius, 'en khunek unzoo, 'i be yulh yálhtuk

10 Caesarea 'et 'ilhunuh dune Cornelius hiyúlhni 'et usda. Roman nehughan, 'en, “Italy hudedoh” hubuhútni, 'en ndun bumoodih unli. ²'En teni'nilhdzun dune unli, 'ink'ez Yak'usda yé nuljut 'int'ah. Didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i ts'iyawh Yak'usda zeh hídelhti. Lizwif tehel'en, 'en chah tube hubula 'ut'en 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un tenadudli. ³Dzetniz hukw'elh'az, 3:00 bat'en, 'et 'uja hoonliyaz bunalh hawhelts'ut. 'Et soo ts'ah'un Yak'usda hubulizas 'ilhunuh 'en danínya 'ink'ez, “Dahooja Cornelius,” yúlhni.

⁴Tube hubugha ha'nejoot hoh lizas yunilh'en 'ink'ez, “Dáahooja?” yúlhni. 'Et lizas utni, “Yak'usda ntenadudli yudánts'o, 'ink'ez nye 'ugha té'nezih chah unzoo, 'et huwa Yak'usda nyunalnik.

⁵'Aw 'et Joppa ts'ih 'ilhunuh dune Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, 'en bukunáwhulh'a. ⁶Ndun dune, 'uzuz 'úlh'en, 'en chah Simon hiyúlhni, yatoo taba whut'i, 'en zih usda, 'ink'ez daténilh, 'et hubugha nyuduténilh.”

⁷'Et hukw'elh'az ndun lizas yulh yaílhtuk whenádede hoh Cornelius nanah bukoo 'uhut'en, dich'oh budune, 'ink'ez 'ilhunuh nehughan, 'en soo Yak'usda zeh délhti, 'en chah dich'oh yunat ne'út'en utaháyalhti. ⁸Daja hubugha ts'iyawh hubudáni 'ink'ez Joppa ts'un whébalh'a.

Peter koo whukw'ut hoh benghuni whults'ut

⁹'Et 'om bun dzin ndunnah keyah Joppa 'aw 'et wheghah hedulh, 'et wheghah whezulh hoh Peter Joppa usda hoh, dzetniz bat'en 'et nduk bun k'ut^a whuz hukw'eínya tenadutedli 'et wheni. ¹⁰'Et Peter tube buye'élts'ul, 'ute'ulh hukwa'ninzun. Ts'uyi lhahíduleh whutah, 'et hoonliyaz bunalh hawhelts'ut. ¹¹Ndukyaz ts'ih lhch'az 'úhooja 'ink'ez nalhti cho ndult'ah, 'i dit lhch'az bunedest'uk, 'i t'az ndus de hámbal, 'ink'ez yun ninimbal. ¹²'I bet 'et khunai lhelhyoo dedowh, 'i tl'ughus, 'ink'ez yinkak dut'ai chah,

^a 10:9 'Et hubukeyah hubukoo whukw'ut 'et lhts'e whudez'a huhoohl'i.

'i ts'iyawh yedelhts'i. ¹³ 'Ink'ez, “Peter didinyih, 'inghan, 'ink'ez 'in'alh,” whutni.

¹⁴ 'Et whunts'ih Peter ndutni, “SMoodihti ndi khunai, 'Me' ts'útni buch'a 'unenjoot ho' 'int'ah, 'et huwa 'aw wus'alh ghaít'ah!”

¹⁵ 'Et doochah zeh 'uw'hútni, “Ndai Yak'usda in'alh nyulhni t'eh, 'i 'aw, 'Me 'int'ah, 'dini ilah!”

¹⁶ Soo tat whucho 'et njan bunalh hawhelts'ut 'ink'ez ndi naímbal inle, 'i nduk whenalts'ut.

¹⁷ 'Et Peter njan bunalh hawhelts'ut, 'et dawhút'en ho' whut'en, 'et huwu nuní nuzut hoh 'ink'ez ndunnah Cornelius whuz whebalh'a nts'e Simon bukoo 'et t'ehonanzin 'ink'ez hukwuti 'et nahudelhúya. ¹⁸ Hahuhuyih 'ink'ez 'uhoodulhkut, “Aw ih Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, njan chaidah?”

¹⁹ 'Et Peter 'awhuz njan ho'en beni taóodoolts'it hukwa'ut'en hoh Ndoni 'uyúlhni, “Oozélhts'ai, njan tanah dune, 'en nka hites'en. ²⁰ Dinadindaih 'ink'ez nyuk naíndalh. 'Aw mba dahot'e gunih hubulh 'útanilh, si whuz whebalh'a ho' hut'en,” yúlhni.

²¹ 'Et Peter nanája 'ink'ez ndunnah dune ndobúlhni, “Si 'ust'ah, dune bukaitéh'en. Di ka ndez tehdel?”

²² 'Et 'uhiyúlhni, “Nehughan moodih, Cornelius, 'en netélh'a ho' ts'ut'en. Dune unzoo 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un ténadudli, Lizwif chah ts'iyawh hidélhti. Yak'usda bulizas 'ilhunuh 'en bukoo ts'ih nka' doni yulhni, 'ink'ez dája dutenilh 'et nyootuzélhts'ilh wheni.” ²³ 'Et Peter koo daóobuninla 'ink'ez 'et hantez.

'Et 'om bun dzin lhadúja 'ink'ez hubúlh nátest'az hoh bulunah huba 'alha' hoont'ah Joppa whut'en, 'en chah hubulh lhghu nahudidel. ²⁴ 'Et 'om bun dzin Caesarea ts'ih ninya. 'Et Cornelius yubalh'i, bukoo hudelhts'i 'ink'ez bulh dunekah chah, “Anih,” hubudáni. ²⁵ Peter bukoo ts'ih tezya hoh Cornelius yududezya 'ink'ez yubut nacháneti. ²⁶ 'Et Peter, “Dinadindaih. 'Ants'ih hoh dune 'ust'ah,” yúlhni.

²⁷ 'Et bukoo ts'ih hute'us whuts'un Peter, 'en Cornelius bulh yálhtuk 'ink'ez bukoo ts'ih huni'az hoh lhanah dune 'ilhúhowezdel 'et hubunilh'en. ²⁸ 'Et ndobúlhni, “Nuhwhenich'oh soo cho t'éoonáhzun, Lizwif whuch'a' hunenyoot 'udun yun k'ut whut'en bukoo dats'óoya 'ink'ez hubulh né'ts'oot'en huba cha'hóot'ah. 'Et whunts'ih, Yak'usda whusúnelhtan 'aw 'uyoon dune 'Me' suba hinli doosni ghaít'ah. ²⁹ 'Et huwa skunaóozulh'a

hoh 'aw 'uts'un cha'dusnil hoh nuhts'u whúsaya. 'Et nuhóodulhkut di ka 'ahja skunaóozulh'a?"

³⁰ 'Et Cornelius utni, "Et ndoh wheghah whezulh bat'en tat dzin inle hoh dzetniz hukw'elh'az 3:00 bat'en 'uk'e' hunint'o hoh sukoo sahá'delhuya, 'ink'ez tenadesdli hoh khunyaz dune naih soo lheyul, 'i be usda, ³¹ subut suyin 'ink'ez 'usúlhni, 'Cornelius, Yak'usda ntenadudli yudánts'o, 'ink'ez whunalnih nts'ena'a dune ba teni'nilhzun. ³² 'Aw 'et Joppa ts'ih 'ilhunuh dune Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, 'en bukunáhoolh'a. Ndun dune 'uzuz 'ulh'en, 'en Simon hiyúlhni, yatoo taba whut'i, 'en zih usda, 'ink'ez whusáinya t'eh nyulh yátelhtuk,' 'et lizas ndusúlhni. ³³ 'Et huwa 'ahoh nka whenahólh'a, 'ink'ez soo 'inja nets'u whúsainya. 'Ink'ez njan 'aw 'et ts'iyawh Yak'usda bulh 'úts'int'ah mba ts'ilh'i dája neMoodihti huwá nyulh'a bugha nelh yátalhtuk."

Peter khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

³⁴ 'Aw 'et Peter yawhénilhtuk hoh ndutni, "Soo ts'ah'un t'éooneszín 'et 'álha' hoont'ah 'ilho lhgha Yak'usda nenilh'en. 'Aw 'ilhunuh dune 'onus nus yuts'udutnik hoolah. ³⁵ 'Et hoonts'i ndunnah ndi yun k'ut Yak'usda delhti 'ink'ez tink'us 'utet'ilh whénuljut, 'en Yak'usda buka'dani nts'oh 'udun yun k'ut whut'en 'et whunts'ih. ³⁶ Israel hubuts'uhainzut hubulh 'údahts'o dahúja hoh khunek unzoo, 'i butl'aidélts'ut 'ink'ez Jesus Christ, 'en bugha, dahúja hoh ndi khunek unzoo, 'i be hubudzi dinghel, 'en ts'iyannah dune buMoodihti unli ho' 'int'ah 'et huwa. ³⁷ 'Ink'ez chah Israel hubuts'uhainzut bukeyah ndulhcho hoh nts'oh teh hooncha tune'whust'en, ndet John too be' ts'ul'ih huwu yailhtuk hoh Galilee 'et whuts'un ho' whe'dit'en, ts'iyawh nt'éoonánhazun. ³⁸ T'enahzun Jesus, Nazareth whut'en, 'en daja hoh Yak'usda, Ndoni 'ink'ez ye ts'íltus, 'i chah ye yudá'ai, 'et huwa ndulhcho nuya hoonzoo tune'út'en 'ink'ez netsudule k'une'bul'en 'en chah soo na'bulh'en, Yak'usda yulh 'int'ah 'et huwa.

³⁹ Lizwif bukeyah 'ink'ez Jerusalem nts'oh tuné'ust'en t'ets'onínzun, nenalh 'úwhet'en 'ink'ez 'en lhdulalhgus ye hín dunilht'o hoh hizelhgghi. ⁴⁰ 'En whulh tat dzin 'et Yak'usda nahiyílhna 'ink'ez nenalhts'et neya yulhtsi, ⁴¹ dune ts'iyawh ilah, wheni zeh ndunnah nenalh 'úwhet'en Yak'usda 'utahanenla ínle. Dinadija hukw'elh'az bulh 'uts'a'al 'ink'ez bulh 'uts'étnai inle. ⁴² 'Ink'ez ndi khunek unzoo, 'i dune be hubulh yáts'oolhtuk, hukwa

nélh'a 'ink'ez 'et 'uzdooni Yak'usda, Jesus 'en 'utahayálhti dune yaidla 'ink'ez khuna chah huba nahooyeh ka. ⁴³Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en ts'iyawh highu yailhtuk ndunnah huba 'alha' yint'ah Jesus Christ 'en bugha bulubeshi huba 'ún yutelhdulh.”

'Udun yun k'ut whut'en, 'en Ndoni hubuyídels'tut

⁴⁴'Et Peter 'awhuz yalhtuk hoh ndunnah yoozélhts'ai Ndoni hubuyídels'tut. ⁴⁵'Ink'ez ndunnah Lizwif huba 'alha' hoont'ah, Peter bulh whusahandel, huba hooncha 'uhooja hoh 'udun yun k'ut whut'en whunts'ih Ndoni buts'ótl'aidels'tut 'ink'ez buyidélts'tut. ⁴⁶'Ink'ez khunek whutsuh da t'ehinízun, 'i be yawwehúnilh'tuk Yak'usda hidélhti hoh hubudíts'o. 'Ink'ez 'et Peter hubulhni, ⁴⁷“Ndunnah chah nuwheni nek'una'a Ndoni buyidélts'tut. Ndunnah too be' telnilh t'eh, ndan dah dutenilh?” ⁴⁸'Ink'ez khunek hubugha óoni'ai neMoodihti boozu bugha too be' hutelnilh. 'Et hukw'elh'az Cornelius, Peter yughu tedudlih 'astl'iyaz yuzih wuda ka.

Jerusalem huba 'alha' hoont'ah Peter hubulh yátelhtuk

11 'Et whel'a, 'en 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah, 'en Judea hudelhts'i, 'udun yun k'ut whut'en chah Yak'usda bughunek hiyílhchoot 'ink'ez hits'un nalhúya 'et whulh úhudants'o. ²'Et Peter, Jerusalem ts'ih ninya, bulunah Lizwif Peter hiyenah 'uhutni, ³“Udun yun k'ut whut'en, Lizwif chailah, 'en hubuzih hoont'i 'ink'ez hubula 'an'al chah 'inja inle,” hiyúlhni.

⁴'Et Peter ndulhcho hoh 'udechoo whuts'un bulh dahooja hubugha ts'iyawh hubulh náwhelnuk. ⁵“Keyah Joppa 'et tenadusdli hoh hoonliyaz sugha hawhelts'tut, nalhti cho dit bunedest'uk, 'i ndus de haímbal 'ink'ez suzih nenimbal. ⁶Soo cho nulh'en hoh khunai lhelhyoo dédown hoh tl'ughus, 'ink'ez yinkak dut'ai chah, 'i yedelhts'i nulh'en. ⁷'Ink'ez khunyaz khunek duzíts'ai 'i 'utni, 'Peter didinyih, 'inghan, 'ink'ez 'in'alh,' whutni.

⁸'Et whunts'ih, 'SMoodihti 'awundooh, ndi khunai “Me” ts'út'ni, buch'a 'unenjoot ho' hoont'ah, 'et huwa 'aw wus'alh ghaít'ah,' dusni.

⁹'Et doochah zeh ndus de 'úwhutni, 'Ndai Yak'usda in'alh nyulhni, 'i 'aw, “Me 'int'ah,” dini ilah!” ¹⁰Soo tat whucho 'et njan bunalh hawhelts'tut 'ink'ez ndi námbal inle, 'i nduk whenalts'tut.

¹¹'Et wheghah whezulh whuzeh, tanah dune Caesarea whuts'un suts'úbotelh'a, 'aw 'et koo sida ts'ih hunindel. ¹²'Et Ndoni 'usúlhni, 'Aw buch'a 'uts'un cha'duzinih hoh hubulh í'us.' 'Ink'ez ndunnah lkh'utánah (6) huba 'alha' hoont'ah, 'en chah Caesarea ts'ih sulh hútezdel 'ink'ez ts'iyawh Cornelius bukoo ts'ih dálnindel. ¹³'Ink'ez nedáni ndun lizas bukoo siyin hoh yunilh'en 'ink'ez 'uyúlhni, 'Joppa ts'ih whuz ndun dune Simon Peter hiyúlhni, 'en bukunáhoolh'a. ¹⁴'En ndun whuduténilh datéhnilh 'et hoh nyun 'ink'ez nkoo hudelhts'i chah hudutejih.'

¹⁵'Aw 'et yawhénilhtuk hoh, 'udechoo nuwheni lhe'ts'uja, whuz na'a 'en chah Ndoni hubuyídelts'ut. ¹⁶'Et whunalhúnik nts'ena'a neMoodihti 'et ndutni inle, 'John dune too be 'ulh'en, 'en too be, too be' 'un whulh'en inle, 'et whunts'ih Ndoni 'en be too be 'un whutelilh.' ¹⁷'Et 'alha' hoont'ah wheni danénla inle Jesus Christ neba 'alha' 'int'ah suli hoh Yak'usda hoonzoo neghaóoni'ai, ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah whuz na'a 'obínla. Ndan usdli ka suba Yak'usda buch'a doosni?"

¹⁸'Et ndunnah Jerusalem huba 'alha' hoont'ah hodánts'o hoh Peter hich'a yálhtuk 'ustl'e' 'uhudeja 'ink'ez 'en chah Yak'usda hidelhti. 'Ink'ez njan nduhútni, "Udun yun k'ut whut'en, 'en chah hubulubeshi whuch'a hubeni lht'anahídunezdla, 'ink'ez 'ilhuz hukhutena. 'Et whuz na'a Yak'usda hubugha óoni'ai," hutni.

Antioch whut'en Yak'usda bughunek hidutéts'o

¹⁹Stephen hizelghhi hukw'elh'az ndunnah Yak'usda k'une'hut'en hube húzula, 'et whulagha ts'ih ts'iyawh lhch'a huzdel. 'Et bulunah nilhza Phonecia ts'ih, Cyprus 'ink'ez Antioch ts'ih chah whehándel. Ndi khunek unzoo, 'i ndunnah Lizwif 'aw 'en zeh be hubulh yahúlhtuk. ²⁰'Et whunts'ih bulunah huba 'alha' hoont'ah dune noo cho Cyprus hiyúlhni, 'ink'ez Cyrene ts'ih hahándel, 'en Antioch ts'ih whehándel 'ink'ez 'et 'udun yun k'ut whut'en, ndunnah Greek hubughunek k'una'a yahalhtuk, 'en Jesus neMoodihti 'en bugha ndi khunek unzoo hubulh yahúlhtuk. ²¹'Ink'ez NeMoodihti hiye úlhtus, 'i bugha íni'ai, 'et hoh lhanah dune neMoodihti bughunek hílhchoot 'ink'ez hits'u nalhúya.

²²'Et Jerusalem huba 'alha' hoont'ah, 'en whulh 'úhudants'o, 'et Barnabas 'en Antioch ts'ih whehíyalh'a. ²³'Et whuz ninya whunilh'en daja hoh Yak'usda ndunnah dune ye unzoo, 'i be hubuts'un unzoo. 'Et

hóost'et 'ink'ez huba nus whúnilht'uk, “Nts'oh dáhoont'ah 'et whunts'ih neMoodihti soo bulh zeh 'ooh't'e,” hubúlhni. ²⁴Barnabas 'en soo Ndoni yudínda 'ink'ez tube dune buba 'álha' hoont'ah. 'Ink'ez lhanah dune neMoodihti hits'u nalhúya.

²⁵'Et hoh Barnabas keyah Tarsus ts'ih whenya Saul 'en yukúnuta. ²⁶'Et nayilhti 'ink'ez Antioch ts'ih nainílhti. 'Et 'ilhuh naodezut hoh nahúlt'ah dune Jesus Christ yugha hoodul'eh hubutah lhanah dune whehubahoodalh'i. 'Ink'ez Antioch 'et Jesus Christ yugha hoodul'eh, 'en 'udechoo Jesus Christ budune hubuhútni.

²⁷'Et hoh da Yak'usda be nus whúnilh'en Jerusalem whehúndindel hoh Antioch ts'ih húnindel. ²⁸'Et hubutah 'ilhunuh Agabus hiyúlhni, 'en didinya 'ink'ez Ndoni bugha hubúlhni, “Aw 'et nilhdukw yun k'ut ndulhcho hoh dai whútele.” 'Et Claudius hubudayi cho degha nus dezti unli hoh 'et ndúhooja. ²⁹'Et Jesus Christ yugha hoodul'eh lhgha 'úhudeja hoh, 'ilhunuh hinli hoh hubulh huba 'alha' hoont'ah, Judea hudelhts'i, ndet 'úhint'ah hoh hubudula'hutet'ilh hutni. ³⁰'Et nduhúja hoh, Barnabas 'ink'ez Saul bulh sooneya hubut'ahínudzih hoh hubuhútni, “Ndi sooneya nelh huba 'alha' hoont'ah be hubúla'teht'ilh, dune tsuh whudelhdzulh hubut'ayóoh'ah.”

Hubudayi cho Herod ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en hube zúla

12 'Et hoh da bat'en hubudayi cho Herod ndunnah huba 'alha' hoont'ah hube' zúla suli. ²'Et James, John bulhutsin, 'en tes cho be hízelhghi. ³'Et Herod nt'eoonanzin Lizwif huhóont'i hoh honilh'en, 'et Peter 'en chah tsak'ehiya'ai, lhes nachantildoh, 'i ut'alh whehúnahulnih, 'et 'uhooja inle. ⁴'Et Peter hiyílhchoot hukw'élh'az, tsak'ehiya'ai huwunli dinah nehughan lkh'enáhudedulh, 'en highole ka hubut'ahíyalhti. Njan Hubutus Lhuseya hukw'el'h'az ts'iyannah nalh hiyootélhzih 'et wheni.

Peter tsak'ehiya'ai hoh lizas tinílhti

⁵'Et Peter tsak'ehiya'ai 'et whunts'ih huba 'alha' hoont'ah soo ndet 'úhint'ah, 'et hiba tenadudli.

⁶'Aw 'et Peter 'en Herod yubut niteyalh whutsuh, 'ulh'ek 'et Peter nanah highunli 'en tes be lhughel hoh hubeguz nanesti, 'et hukwuti 'et

chah nanah nehughan huwuhinli. ⁷Khunyaz neMoodihti bulizas bughah be hóodiltsai, bukoo chah whét'en suli. 'Et lizas Peter 'ún be yulnhih hoh ts'enainílhzut 'ink'ez, “Soo 'ah didinyih!” yúlhni. 'Et 'ahoh ndi tes t'l'ool be lhúghel, 'i bula buts'uhayákat.

⁸'Et lizas, “Tsunadil'oooh 'ink'ez ke nadil'oooh chah 'ineh,” yúlhni. 'Et Peter ndúja 'et lizas, “Nyunait'suz chah t'unásilchoos, 'ink'ez sunanyalh,” yúlhni. ⁹'Et Peter tsak'ehiya'ai hubughuténinya 'ink'ez yuneyalh, 'aw nt'éhonízun dat'en ndun lizas 'alha tulih 'int'ah k'us 'ants'ih hubunalh hawhélt'sut ninzun. ¹⁰'Udechoo huwuhinli zih lhunáhus'taz, 'et whulh nat chah. 'Et tes dádentan, 'i choo keyah dati huwa ni'az hoh dich'oh ndi dati huba da'dutezkez. 'Et tináhant'az 'ink'ez ti hutez'az ibulh lizas hoolah suli.

¹¹'Et Peter beni nawhusdli 'ink'ez 'uninzun, “Aw 'et nt'oonazin 'alha' hoont'ah, neMoodihti bulizas whusayálh'a 'ink'ez Herod Lizwif tubulh dzuh nusátelhzut, 'et whuch'a sulhyih.”

¹²'Et njan huwu ninínizut hoh Mary bukoo 'et howu ninya, 'en John Mark be'ama. 'Et lhanah dune 'ilhúhowezdel 'ink'ez tenahudedli. ¹³'Et Peter yoo'az ts'ih ndati whudulhghalh hoh ts'ekeyaz 'et 'ut'en, Rhoda 'en hiyúlhni, 'et ndati ninínnya hoh yudánt's'o. ¹⁴'Et 'ahoh Peter 'utni natsíyoodelhúts'it hoh hóont'i k'et, 'aw dacha'dutítíl 'ink'ez 'ants'ih koo danálgai 'ink'ez, “Peter ndati siyin!” húbulhni.

¹⁵“Nyeni hoollel hoh 'udini,” hiyúlhni. 'Et whunts'ih, “Alha' dusni,” ni zeh 'utni hoh, “'Awundooh, bulizas 'ut'en,” hutni.

¹⁶'Et whutah Peter ndati whudulhghalh zeh 'utni. 'Udek'elh'az hoh hiba da'duteztan, tube huba hooncha hitel'h'en hoh. ¹⁷'Et huba núlhni hoh t'ehudoosnih hubúlhni 'ink'ez huba hukw'unuhúlhye daja hoh neMoodihti tsak'ehiya'ai hoh tenaínilhti. “James 'ink'ez 'onus 'unah huba 'alha' hoont'ah ts'iyawh hubudóohni,” hubúlhni. 'Aw 'et 'uts'un hubughuwhenája.

¹⁸'Et bundada nehughan huwuhinli Peter hik'énentai hoh whewhunujut whe lhtahúwhunt'ai, “Peter 'en dája,” lhahudútni. ¹⁹'Et Herod, “Peter hikunoota,” hubúlhni. 'Aw nahayólhthel ghaít'ah 'et ndunnah yughinle hubuhoodalhkut 'ink'ez, “Huboohooghan,” hubúlhni. 'Et hukw'elh'az Herod, Judea ts'ih whenya 'et whuts'un Caesarea ts'ih chah 'ét'en.

Herod ndunda be whunujut hoh dazsai

²⁰ 'Et ndunnah nat keyah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en Herod tube cho hubulh húnilch'e, 'et lhanah hinli Herod highu nindel. Ndun Blastus 'en hubudayi cho bukoo yuba huwunli, 'en ts'ún nehidelhti. 'Et 'ants'ih Herod highu nindel 'ink'ez huba soo' holeh hits'u húkwa' 'utni, hubudayi cho bukeyah ts'ih whuz de hiya'alh, 'i whuz hakat 'et huwa.

²¹ 'Et dzin huba hoozi Herod 'et hubudayi cho naih yé naja 'ink'ez kw'uts'uzda buba yint'ah, 'i yuk'etl'adida. 'Et whuts'un dune hubulh yálhtuk. ²² 'Et ndunnah dune 'ahúzul hoh hahuyih, “Aw dune ilah 'int'ah yalhtuk, Yak'usda unli 'utni!” hiyúlhni. ²³ 'Et Herod 'aw Yak'usda chadílhti, 'et huwa Yak'usda bulizas khunyaz Herod nduda yulhtsi 'ink'ez 'usgoo yulh haneldo, 'et hukw'e dazsai.

²⁴ Yak'usda bughunek ndulhcho hoh t'enudzun sulí, 'ink'ez lhanah dune huba 'alha' yint'ah sulí.

Barnabas 'ink'ez Saul bulh Ndoni 'utáhalti 'ink'ez whebalh'a

²⁵ Barnabas, Saul bulh 'uhuwulh'en lhahódinla hoh, Jerusalem ts'ih hanáhedel, John Mark 'en dulh 'uhíyul'en.

13 'Et keyah Antioch Jesus bugha 'ilhuhowezdel bulunah Yak'usda be nus whúnilh'en 'ink'ez bulunah Yak'usda bughunek hubuhodulh'eh 'en chah 'et hudélhts'i. Ndunnah bulunah 'uhint'ah: Barnabas, 'ink'ez Simeon, 'en dune dulhgus hiyúlhni, Lucius chah, Cyrene whut'en 'en 'int'ah, Manaen, 'en yun whumoodih, Herod yulh nézyi, 'ink'ez Saul chah 'int'ah. ² Soo saha'húdelya 'ink'ez neMoodihti hiba 'út'en whutah, Ndoni ndobúlhni, “Barnabas 'ink'ez Saul bulh suba 'udun nébutalhtel, ndi 'ut'en hubugha iní'ai, 'i 'uhiyooleh 'et wheni.” ³ 'Et doochah zeh soo saha'húdelya 'ink'ez tenahudedli hoh hubutsi k'ehudalnik 'ink'ez whébahalh'a.

Barnabas, Saul 'ink'ez hubulh 'út'en chah, 'en Cyprus noo k'éhindel

⁴ 'Et Ndoni hubutéhl'a hoh Barnabas 'ink'ez Saul bulh Seleucia ts'ih hunindel, 'et whuts'un noo Cyprus hiyúlhni whuz huninki. ⁵ 'Et keyah Salamis ts'ih hunindel hoh Lizwif hubuluglez 'et Yak'usda bughunek be yáhalhtuk. John Mark 'en chah bula 'ut'en 'et wheni dulh 'uhíyul'en.

⁶'Et noo ndulhyez hoh hiye oozdel 'ink'ez Paphos ts'ih hunindel. 'Et 'ilhunah duyun, Joshua buye' hiyúlhni, Lizwif unli, 'en Yak'usda be nus whuníl'h'en la'dudil'i, 'en chah 'et 'usda. ⁷'Ink'ez noo k'ut whumoodih, Sergius Paulus hiyúlhni, 'en dune whunih 'int'ah, 'en ndun duyun yulh dune unli. 'En Barnabas, Saul bulh, “Anih,” hubudáni Yak'usda bughunek dutéts'o hukwa'ninzun 'et wheni. ⁸'Et whunts'ih ndun duyun Greek bughunek k'una'a Elymas chah hiyúlhni, 'en Yak'usda bughunek yuch'a yunílht'uk 'et hukwa'yulh'en. ⁹'Et Saul, 'en Paul chah hiyúlhni, Ndoni k'une'yul'en hoh soo cho yunen ts'ih yunilh'en ¹⁰'ink'ez 'uyúlhni, “Netsudule buye', ndai unzoo, 'i ts'iyawh buch'a déntni. Soo hoontsi' hoh dune naní'ah ts'iyawh hoont'i, Yak'usda bughunek 'i chah whuts'it khunek naoolhtsilh hukwa 'ílh'en. ¹¹Yak'usda nyulh húnilch'e 'et hoh 'aw chaoza'en tanleh 'astl'iyaz wheni!”

'Et 'ahoh Elymas, dulhgus, 'i buna k'eínde, 'ink'ez chawhés'en suli. 'Ink'ez dune yula t'az nítelhyalh hukwa hahuyih.

¹²'Et noo k'ut whumoodih njan dahooja ho'en hoh, Yak'usda buba 'alha' yint'ah suli. Ndai neMoodihti bugha whehiyoodalh'i 'i tube huba hooncha.

Barnabas, Paul bulh Antioch Pisidia buyun k'ut whuz'ai whuz hunindel

¹³'Et Paul 'ink'ez yulh nudelh tubulh Paphos 'et nus ni huzki hoh Perga 'et Pamphylia whuz'ai whuz huninki. 'Et John Mark buk'enaja 'ink'ez Jerusalem ts'un whenája. ¹⁴'Et Perga whehúndindel hoh 'onus 'un Antioch, Pisidia whuz'ai, whuz hunindel. 'Et Lizwif nahulyis dzin hubuluglez dahúnindel 'ink'ez nátl'ahudelts'i. ¹⁵Moses bughunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i 'ink'ez Yak'usda be nus whúnilh'en bughunek chah hik'eyailhtuk hukw'elh'az, Lizwif luglez whumoodih Paul, Barnabas chah, 'en hubuhútni, “Nelhutsinkah, khunek hiye úlhtus, 'i aht'i t'eh, ndunnah dune hubulh yátelhtuk hukwa'uzninzun.”

¹⁶'Et Paul didinya 'ink'ez buts'un didílnik hoh hubulh yáwhenilhtuk 'ink'ez ndó bulhni, “Sulh dune 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah, k'us ndan Yak'usda delhti, 'en soo zelhts'ai. ¹⁷Israel buts'uhuhanzut buYak'usda 'en netsuh whudelhdzulh 'utaháoobanla 'ink'ez Egypt whut'en bunalh hinchá hubulhtsi. 'Et hukw'elh'az Yak'usda whelhtus 'et hoh Egypt whut'en bukeyah whuts'ahanaóobanla. ¹⁸'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih 'et dit lanezi

naoodezulh whutah, 'et hich'ane'ut'en, 'et whunts'ih k'úne' bul'en hoh inle. ¹⁹'Et skwunlai 'onus 'at nat dédownh (7), 'et Canaan whuyun k'ut whuzdla, 'et hudelhts'i, 'en Yak'usda hoolah hubulhtsi, 'ink'ez 'et ndunnah budune, 'en bukeyah whulhtsi. ²⁰'Et 450 naoodezut whutah 'et dune hanle.

'Et hukw'elh'az Yak'usda be nus whunílh'en Samuel whusatéyalh whuts'un lhanah hoh bumoodih inle. ²¹'Et hubudayi cho ka' hutni hoh, Saul, Kish buye', 'en Yak'usda bugha inílh'ti. 'En Benjamin yek'edínzut 'ilhunuh 'int'ah, 'ink'ez dit lanezi naoodezulh 'et hubudayi cho inle. ²²'Et Saul Yak'usda whusanáyalhti hukw'elh'az 'et David 'en hubudayi cho yulhtsi 'ink'ez Yak'usda 'en yughi yalhtuk hoh ndutni, 'David, Jesse buye', 'en sudzi k'ah ts'ih dune unli. Ts'iyaintsuk hoh suk'úne' tet'en ho' 'int'ah.'

²³Jesus, David yuts'uh hánzut, 'en Israel hubuts'uhainzut hubutelhyis wheni Yak'usda hubuts'ítelh'a hubuts'úyoozi inle 'et huwa. ²⁴'Et Jesus whe'dutet'ilh whutsuh 'et John dune too be 'ulh'en Israel hubuts'uhainzut hubulh yálhtuk, lubeshi whuch'a hubeni náhondunoooleh 'ink'ez too be' hoolneh, hubúlhni. ²⁵'Aw 'et John dune too be 'ulh'en dude 'ut'en lhai whutele hoh 'et hubúlhni, 'Ndan usdli nahzun? 'Aw ndun buba ilh'i, 'en ílah 'ust'ah, 'et whunts'ih whunulh'en, sunteyalh ho' 'int'ah. Buke hana'tesdleh 'et wheni whunts'ih 'aw huba soo cha'lhudzooh,'" hubúlhni.

²⁶'Et Paul 'onus 'un ndobúlhni, "Sulhutsinkah, Abraham yekédinzut, 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndunnah Yak'usda ts'un tenadudli, nuhwheni ts'iyawh, wheni chah, ndi khunek 'i netelhyis wheni nets'ó tl'adelts'ut. ²⁷Jerusalem 'et whut'i 'ink'ez k'úne'nuwhuhul'en chah 'aw t'ehinízun neulhyis 'int'ah. Lizwif nahulyis dzin totsuk ndi Yak'usda be nus whunilh'en 'uk'úne'úsduzug buk'eyatuk, 'et whunts'ih 'aw hubeni tachaoodulhts'it. Jesus datétsah ts'ih be' highenya, 'et huwa Yak'usda be nus whunilh'en bughunek 'alha' 'int'ah hiyulhtsi. ²⁸'Et 'aw hukwa hizoolhghelh hoolah, 'et whunts'ih Pilate 'en highu tédudli hizoolhghelh ka. ²⁹'Et ndi bugha 'uk'úne'úsduzug, 'i dája ni hoh tune'hiyulh'en hoh lhdulalhgus k'ut nihinilhti, 'ink'ez wheyehíyalhti. ³⁰'Et whunts'ih Yak'usda yaidla tah nahighílhna. ³¹'Et Galilee 'ink'ez Jerusalem whuts'un yúlh lhusudel, 'en hukw'elh'az lhat dzin whuts'un hiya'en. 'En Israel hubuts'uhuhanzut whébonelhtun hinli.

^{32,33}'Et wheni njan whusats'ándel khunek unzoo, 'i buk'unats'otelnuh. 'I Yak'usda netsuh whudelhdzulh, buts'un datenilh ni, k'an wheni,

buts'uhats'ánde nenalh 'et 'en Jesus nahighílhna. 'Ink'ez ndi bulh nankoh Shun 'uk'une'úsduzuguz, 'i chah ndutni,

‘Nyun Si suYe' 'unint'ah,
k'an dzin, nye'aBá síli,' ni.

³⁴'Et nahighílhna 'ink'ez 'aw buyust'e telhjut ts'ih natoools'tit ghaít'ah. 'Et hubugha Yak'usda njan ndutni,

‘Nдай bugha 'ét'en unzoo, 'i David butsun yóozizi
inle, 'i k'an nuhgha tés'alh.’

³⁵'Et 'udun 'uk'une'úsduzuguz, 'i chah ndutni,

‘Yak'usda 'aw dulh 'int'ah dezti buyust'e wulhjut ghaít'ah yulh'tsi.’

³⁶'Et David soo hoh Yak'usda k'úne' 'ust'en khuna whutah. 'Et dazsai hoh ndunnah butsuh whudelhdzulh 'uhudinla, 'et whuyihiyalhti 'ink'ez ílhjut. ³⁷'Et whunts'ih ndun Yak'usda nahighílhna, 'en 'aw buyust'e chaílhjut.”

^{38,39}'Et Paul 'onus 'un ndutni, “‘Et huwa sulhutsinkah nuhwheni, 'alha' hoont'ah ndun Jesus dája 'et huwa nuhwhulubeshi nawhuná'dutedoh. 'Et t'ewhunóhzin ndai Moses ye náhezya, 'i bugha 'aw ts'ah'un dune tehle ghaít'ah inle. 'Et whunts'ih k'us ndan Jesus Christ huba 'alha' yint'ah, 'en hubulubeshi ts'iyawh hoolah huba whulh'tsi hoh ts'ah'un dune tele.

⁴⁰'Et huwa huwahli ndet Yak'usda be nus whunilh'en huwu yahalhtuk, 'et nohwhulh 'uhóneh gunih! ⁴¹'Et ndutni,

‘Ughuhedloh ndet huwú ni untehzut,
'ink'ez yatéhdlah.

Ndi yun k'ut delhúts'i whutah,

'i lkh'uz teh whunwhunelhtan,

'et whunts'ih 'aw nuhwhuba 'alha hot'e ghaít'ah tele.”

⁴²'Et Lizwif luglez huwu nahust'az hoh 'udun yun k'ut whut'en, “Nats'ulyis dzin t'eh nets'u nátooh'tas, 'ink'ez doochah zeh ndi khunek bugha yalhtuk, 'i bugha nelh yaóolhtuk,” hubuhútni. ⁴³'Et lhtahanahedel hukw'elh'az Paul, Barnabas bulh nahutest'az hoh Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndan Lizwif ts'un nalhíya hiyuntezdel. 'Et Paul, Barnabas bulh, hubulh yahúlhtuk, “Yak'usda nuhts'un yé unzoo, 'i zeh bugha yinkak doolhúts'i,” hubuhútni. 'Et hoh budzi ulhtus hubuhulh'tsi.

⁴⁴'Et 'onus 'at nats'ulyis dzin 'ankw'us ts'iyawh keyah hudélh'ts'i, 'en Yak'usda bughunek hiyootuzélh'ts'ilh wheni 'ilhuhowezdel. ⁴⁵'Et Lizwif

'ilhuhowezdel hubunilh'en, 'oonih zeh ye dezibun suli hoh Paul hiye dúdulh 'ink'ez hiba whuts'it. Daja ni, 'et chah whuch'a yáhalhtuk.

⁴⁶'Et whunts'ih Paul Barnabas bulh 'onus nus hoolhtus hoh yahulhtuk, "Ndi Yak'usda bughunek 'i nuhwheni choo be nohwhulh yaóolhtuk huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih bukacha'nuzáhzun t'eh, 'ink'ez 'ilhuz khutehna huba soo cha'lhudzooch na'dunáhdzun t'eh, 'ants'ih nuhwhuba 'uhoont'ah náhzun, 'et whute! 'Aw 'et 'udun yun k'ut whut'en, 'en buts'un tadút'us!

⁴⁷'Et ndi khunek 'i neMoodihti ye néts'u nahezya 'i 'int'ah, 'et njan ndutni, 'Nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en be whét'en, 'i huba tehle.

'Et whuz na'a yun k'ut ndulhcho hoh chah nuhgha
dune hudutejih,"

ni, Paul.

⁴⁸'Et 'udun yun k'ut whut'en 'uhudánts'o hoh, huhoont'i hoh neMoodihti bughunek hiba whudélhti 'ink'ez ndunnah 'ilhuz khutena huba 'utahálya huba 'alha' hoont'ah suli.

⁴⁹Ndulhcho hoh 'et keyah neMoodihti bughunek nudúlts'ut suli. ⁵⁰'Et ndunnah dune hinchá, 'ink'ez ndunnah ts'ekoo hinchá soode'a 'uhint'ah, Yak'usda ts'un tenahududli hinli, bulunah Lizwif bughe' hoolnih 'uts'un húbonilht'uk hoh Paul, Barnabas bulh hube húzula suli, 'ink'ez dukeyah k'unabontezyoot. ⁵¹'Et huwa 'et keyah whulez ch'a hubukegwun nahíyanghat 'ink'ez keyah Iconium ts'ih huni'az. ⁵²'Et Jesus yugha hoodul'eh Antioch hudelhts'i Ndoni be hilhtus súli 'ink'ez tube cho honélnik.

Iconium whut'en khunek unzoo, 'i hidánts'o

14 'Et Iconium ts'ih huni'az hoh 'et chah nduhóoja. Paul, Barnabas bulh Lizwif luglez ts'ih huni'az hoh dega nus soo hubulh yáhalhtuk, 'et huwa tube lhanah Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah Jesus huba 'alha' 'int'ah huzdli. ²'Et whunts'ih ndunnah Lizwif be 'alha' hoont'ah chahiyílchulh, 'en ndunnah 'udun yun k'ut whut'en hubeni 'uts'un hubunilht'uk hoh ndunnah huba 'alha' hoont'ah buch'a nahulhúya. ³'Et huwa ndunnah whel'a 'en sa 'et hanke. 'Aw chahuníljut hoh neMoodihti bugha hubulh yahúlhtuk daja hoh Yak'usda ndunnah dune ye únzoo, 'i be hubuts'un únzoo howu yahalhtuk. 'Et Yak'usda njan hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tuné'hut'en hubulhtsi. 'Et huwa bughunek

'alha' 'int'ah t'ehonínzun sulí. ⁴'Et keyah 'ilhohuwezdél bulunah, 'en Lizwif ts'un nihudendel 'ink'ez bulunah chah whel'a 'en ts'un nihudendel. ⁵'Et 'udun yun k'ut whut'en, Lizwif chah, 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en tubulh, whel'a 'en tenabe' whebonilh'en 'ink'ez tse be hubotuzelghelgh hukwa'huninzun. ⁶'Et whel'a 'en whulh 'úhudants'o hoh, keyah Lystra 'ink'ez Derbe, Lycaonia hoh whuzdla, whuz buch'a whetsihalhdél, 'et whunat chah. ⁷'Ink'ez Lystra 'ink'ez Derbe whut'en whel'a 'en khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk.

Lystra 'ink'ez Derbe whut'en khunek unzoo, 'i hidants'o

⁸Lystra 'et 'ilhunuh dune buke déchadusnik 'et whut'i, 'en whuzdli whuts'un 'aw nuchasyah. ⁹'Et usda 'ink'ez Paul yalhtuk yoozélhts'ai. 'Et Paul yunilh'en, t'éoonínzun ndun dune buba 'alha' hoont'ah 'et hoh soo ná'tetnilh ninzun, 'et soo cho yunen ts'ih yunilh'en hoh ¹⁰soo 'ultus 'uyúlhni, “Didinyih 'ink'ez ts'ah'un na'a sinyin!” 'Et ndunnah dune didillhah 'ink'ez 'aw 'et nádinya.

¹¹'Et ndunnah 'ilhuhowezdel Paul daja hinilh'en hoh soo 'ultus hubughunek, Lycaonia k'una'a, 'uhutni, “Neyak'usda yinkak dune k'una'a 'uhint'ah huzdli 'ink'ez ndus de nets'un hahá'az.” ¹²Barnabas 'en hubuyak'usda Zeus be náhiyoozi 'ink'ez Paul chah 'uyoon hubuyak'usda Hermes hiyúlhni, 'en be náhiyoozi, 'en yalhtuk 'int'ah 'et huwa. ¹³Hubuyak'usda Zeus hiyúlhni 'en bunáwhulnuk, soo keyah yoo'az ts'ih 'et luglez huwhulh'ai, 'en musdus dune 'ink'ez 'indak 'i keyah dati 'et nihíninla. Ndunnah 'ilhuhowezdel whel'a 'en hubuts'i hidutéhkh'un 'et wheni.

¹⁴'Et Barnabas, Paul bulh 'aw 'et ndunnah dune dahútenilh whulh 'úhudants'o hoh, huba dzuh k'et dunaih k'uhídutelhúch'ul^a 'ink'ez 'ilhuhowezdel nus buniz 'et nihúlgai 'ink'ez soo 'ultus 'uhutni, ¹⁵“Di ka 'et ndaht'en? Nuwheni chah nuhk'una'a dune ts'inli, 'aw Yak'usda chats'ílah ho' ts'int'ah. Njan khunek unzoo, 'i nuhghá uzte'alh 'et wheni whusaidút'az. Ndi be natsi' unli, 'i nuhyak'usda buch'a naóolhuyeh 'ink'ez Yak'usda khuna 'en buts'un naóolhuyeh. 'En 'int'ah yaz, ndi yun k'ut, yatoo chah, 'ink'ez ndai buk'ut hoonli, 'i ts'iyawh 'uyínla ho' 'int'ah. ¹⁶'Et whuts'uh da k'úne' hut'en, 'et whunts'ih húbuts'uhachawhus'ak.

^a 14:14 'Et whuz na'a Lizwif hube 'ut'en buba dzuh t'eh.

¹⁷'Et whunts'ih 'ahoolhyez dunábunultun hoh ndus de 'ut'en unzoo, 'i 'uyulh'en, 'i be chan nalhtih, 'i 'ink'ez hanéyeh 'i chah soo 'et 'ut'en yílh'i. 'Et whuz na'a ts'uyi, 'i chah nuhghat'aih hoh nuhdzi chah hoont'i yílh'i." ¹⁸Ndunnah 'ilhuhowezdel whel'a 'en buts'un hidut'élhk'un, 'et whuch'a 'ankw'us hubuhotun ghaít'ah, 'et whunts'ih Paul bughunek be k'ah hubuhoontun.

Paul tse be hituzelghulh hukwa'huninzun

¹⁹'Et bulunah Lizwif Antioch Pisidia whuz'ai 'ink'ez keyah Iconium chah, 'et keyah Lystra ts'ih haníndel 'ink'ez Lystra whut'en 'ilhuhowezdel, 'en ts'iyawh hits'un nint'uk hukwa'hut'en. 'Et huwa Paul tse be hízelghgi 'ink'ez dazsai zeh hininzun. 'Et keyah yoo'az ts'ih 'et nihininguz. ²⁰'Et whunts'ih Jesus Christ yugha hoodul'eh higha wezdel hoh dinadíja 'ink'ez keyah ts'ih whenaja. 'Et 'om bun dzin Barnabas bulh keyah Derbe ts'un whehá'az.

Paul, Barnabas bulh Antioch Syria whuz'ai ts'ih whuz nahutest'az

²¹'Et Paul, Barnabas bulh keyah Derbe khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk hoh lhanah Jesus k'úne' hut'en huzdli. 'Et Lystra ts'ih whenáhet'az, Iconium ts'ih chah 'ink'ez Antioch, Pisidia whuz hoh wheghah chah lhuhúz'az. ²²Yugha hoodul'eh soo budzi ulhtus hoh ndet huba 'alha' hoont'ah whulh hóoyin hubuhulhtsi, 'ink'ez ndo bahútni, "Lhat hoh dzuh nuts'udeh, 'et whunts'ih whuz na'a nts'e Yak'usda hubudayi cho unli 'et dáztedulh huba' hoont'ah." ²³Ndet Jesus Christ bugha 'ilhuhowezdel dune tsuh whudelhdzulh huba 'utaháooobanla. 'Et tenahududli 'ink'ez saha'húdelya hoh neMoodihti huba 'alha' hoont'ah 'en tl'ábahanla. ²⁴'Ink'ez Pisidia whuyun k'ut lhuhuz'az hukw'elh'az 'et Pamphylia ts'ih huni'az. ²⁵'Et Perga whut'en chah Yak'usda bughunek be hubulh yahúlhtuk 'ink'ez nyoh Attalia ts'un huni'az.

²⁶'Et whuts'un Antioch ts'ih nahúsduki. Ndet keyah Paul Barnabas bulh Yak'usda be 'ut'en k'ah butl'aháhonla inle. 'Aw 'et ndi 'ut'en lhadídinla hoh 'uhoont'ah. ²⁷'Et Antioch ts'ih nahunt'az hoh Jesus Christ yugha hoodul'eh, ts'iyawh 'ilhóhubughezdla 'ink'ez nts'oh teh Yak'usda bugha ne'húst'en 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah be 'alha' hoont'ah, 'i hiyít'i

suli hutni hoh hubulh nahuwhulnuk. ²⁸Sa yugha hoodul'eh hubutah hanke.

**Paul, Barnabas bulh Jerusalem ts'ih whel'a 'en 'ink'ez
dune tsuh whudelhdzulh hubulh 'ilhuhowezdel**

15 'Et bulunah dune Judea whehudíndel keyah Antioch ts'ih hunindel 'ink'ez ndunnah huba 'alha' hoont'ah Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha buka dune ahli, 'i k'ut nuwhuhúzt'us t'eh, 'aw 'et t'eh zeh dutehjij, whuz na'a wheooboohoodalh'i. ²Paul, Barnabas bulh tube cho Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha dája hutni 'et hubugha lhenah nihúwhunt'ai, Judea ts'ih hahándel tubulh. 'Et huwa lhgha 'úhudeja hoh Paul, Barnabas, 'ink'ez 'uyoon Antioch whut'en tubulh, Jerusalem ts'ih hutoodelh 'ink'ez whel'a 'en ndunnah dune tsuh whudelhdzulh hubulh huwu yahoolhtuk hubuhútni. ³'Aw 'et Jesus Christ bugha 'ilhuhowezdel, whel'a 'en whebahalh'a. 'Et Phoenicia 'ink'ez Samaria whutuh lhuhúz'az hoh 'udun yun k'ut whut'en dahúja Yak'usda ts'un náhulhéya hubuhútni hoh tube cho ndunnah Jesus Christ k'úne' hut'en huhóont'i suli. ⁴'Et Jerusalem ts'ih huni'az hoh Jesus Christ bugha 'ilhuhowezdel tube cho hubanélhnik. Ndunnah whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh, 'en hubulh náhuwhulnuk Yak'usda bugha nts'oh teh ne'whust'en 'et hubugha.

⁵'Et bulunah huba 'alha' hoont'ah, Pharisee hubulh hudedoh, 'en dihudíndel 'ink'ez 'uhutni, “Udun yun k'ut whut'en hika dune unli, 'i k'ut hubatet'us 'ink'ez ndi Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'úne' hóot'en hubadooni huba' hoont'ah.”

⁶'Et whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh ts'iyawh 'ilhuhowezdel 'ink'ez njan 'uhutni hukw'unuhulhye. ⁷Sa hukw'unuhulhya hoh Peter didinya 'ink'ez ndobúlhni, “Sulhutsinkah nt'eoonáhzun 'uda hoh Yak'usda nuhtáhasálhti Yak'usda bughunek unzoo, 'i bugha 'udun yun k'ut whut'en hubulh yaóolhtuk ka, khun sih sudóots'o 'ink'ez huba 'alha hot'e ka. ⁸'Ink'ez Yak'usda dune dahínt'ah t'eobunínzun, 'et huwa 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah hubuk'entsi' hoh wheni danénla da whuz na'a ndunnah chah Ndoni hubuyidelts'ut ho' hoont'ah. ⁹Wheni Lizwif ts'inli 'ink'ez 'en 'udun yun k'ut whut'en hinli 'et whunts'ih 'aw lhelhts'un na'a necha'ílh dzun. 'Et hoh ndunnah Jesus Christ huba 'alha' hoont'ah suli 'et huwa bulubeshi huba yuna'dalhde. ¹⁰Ndi Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i wheni 'ink'ez

netsuh whudelhdzulh, 'en whunts'ih 'aw ts'ah'un na'a hukw'ú nucha'hit'il inle. 'Ink'ez k'an di ka Yak'usda 'en ólhdzih ho' dahni? Ndunnah yugha hoodul'eh 'uhót'e ghaít'ah teh huba né'dahni. ¹¹ 'Et whunts'ih neba 'alha' hoont'ah 'ink'ez nts'ena'a 'uhint'ah, whuz na'a wheni chah Jesus Christ neMoodihti ye únzoo, 'i be uzdoojih ka neghá whunt'ai.”

¹² 'Et soo hudelhts'i ts'iyawh t'ehudusnih hoh Barnabas, Paul bulh nahuw hulnuk whutah 'udun yun k'ut whut'en hubutah nts'ena'a Yak'usda bugha hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tuné'hust'en 'et hubugha. ¹³ 'Et yahulhtuk 'ustl'e' 'uhudeja hoh James didinya 'ink'ez utni, “Sulhutsinkah soo sih soozélhts'ai! ¹⁴ Simon k'an nuhwhudáni, nts'ena'a Yak'usda 'udechoo ndunnah 'udun yun k'ut whut'en dinabunelhútan hoh dune hubutah 'utahaóobanla. 'En 'uhuja Yak'usda boozi dezti hiyulhtsi.” ¹⁵ 'Et James 'onus 'un ndutni, “Et Yak'usda be nus whunilh'en hubughunek 'uk'une'úsduzug, 'i ts'iyawh lhgha 'uhudeja hoh ndutni,

¹⁶ 'Et hukw'elh'az whusanátesdahl, ' ni neMoodihti,

'Ink'ez David bukoo naoonankat, 'et dinaoodutés'alh 'ink'ez

yahónkat chah soo ná'whutesdlilh,

'ink'ez lhanaooduteslilh.^a

¹⁷ 'Et whuz na'a dune 'et nenínkat chah skahunóota

'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en,

ndunnah sich'oh suba 'udunébunila soози be hiyozi ka,

'en chah skahúnoota, neMoodihti utni.

'En 'int'ah ndi ts'iyawh 'uhóonla.

¹⁸ Yak'usda ndi yun 'itelilh 'et whutsuh whudelhdzulh nus de dawhútet'ilh 'et ts'iyawh t'oonínzun.”

¹⁹ 'Et James 'onus 'un ndobúlhni, “'Et huwa si 'et ndunúszun ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, ndunnah Yak'usda ts'un nalhúya, 'aw huba hoontsi' ts'ih 'uhot'e huba cha'hóot'ah. ²⁰ 'Et whunts'ih but'sók'e'ts'ooges 'ink'ez hubuzdóoni, 'Ndai ts'uyi, 'i hubuyak'usda 'uk'eltsi, 'i hits'un hítulhdelh 'et buch'a' nenjoot ho' 'int'ah, khun teh wah'alh gunih. Ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooh't'en gunih. Khunai buze 'úsduzug, 'i 'ink'ez 'uskai tananji, 'i wah'alh gunih, 'ink'ez 'uskai chah wahnai gunih.’ ²¹ 'Et 'alha' hoont'ah Lizwif luglez 'et nats'ulyis dzin totsuk sa whuts'un Moses bughunek 'uk'une'úsduzug, 'i buk'eyatuk 'ink'ez keyah totsuk chah bughunek hiye búbulh yalhtuk,” ni, James.

^a 15:16 David hík'edinzut doocha hubudelhti naobulhtsi, ni ho 'utni.

**Whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh 'udun yun
k'ut whut'en hubuts'un k'e'hanguz**

²²'Et ndunnah whel'a 'en chah, dune tsuh whudelhdzulh, 'ink'ez Jesus Christ bugha 'ilhohuwezdel tubulh lhulh lhugha 'úhudeja hoh Paul, Barnabas bulh Antioch ts'ih hubulh te'us 'utahábotelhtelh. 'Et Judas, 'en Barsabbas hiyúlhni, 'en Silas bulh 'utahaóobahalhti. 'En huba 'alha' hoont'ah hubutah ndunnah nanah, 'en soo whunih hinli. ²³'En ndi hik'une'úzguz, 'i hubutl'ahíya'ai, 'i ndutni:

“Wheni whel'a 'en, dune tsuh whudelhdzulh, 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah chah Jerusalem delhúts'i, wheni ts'iyawh nuhts'o k'e'ts'uges, nuwhulhutsinkah, 'udun yun k'ut whuzdli, keyah Antioch, Syria 'ink'ez Cilicia yun k'ut delhts'i, Dahooja nuhts'utni. ²⁴Whulh 'úzdits'o bulunah dune netahaíndel nuhts'un hunindel 'ink'ez tink'us na'a 'unohuhútni. ‘Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i buk'une'ooht'en 'ink'ez buka dune ahli, 'i k'ut nahuhoot'us.’ Ndi khunek 'i be tink'us nahonilht'uk, 'aw wheni ndo buts'útni 'ilah ho' hutni. ²⁵'Et huwa 'ilhuts'owezdel 'ink'ez ts'iyawh lhgha 'úzdeja hoh dune whunih 'en nuhts'un uztelh'alh 'utahaóobats'alhti 'ink'ez soo ndunnah hubuk'ets'insi' Barnabas 'ink'ez Paul bulh hubulh hútoo'as 'et wheni. ²⁶'En 'uhuja Jesus Christ, neMoodihti, bughunek be yáhalhtuk hukw'édahootsah tulih t'ehoninzun 'et whunts'ih. ²⁷'Et huwa Judas 'ink'ez Silas nuhts'ú buztelh'alh, 'en daja ts'utni hoh nuhts'un k'e'ts'anguz, 'et ts'iyawh buzek whe ndun whuduteni. ²⁸'Et Ndoni 'en bulh lhgha 'úzdeja 'aw 'onus 'un chah howu whúlna nuhwhuba ts'uhólh'i hukwa cha'uznínzun. Ndet k'an nuhghá whunt'ai whuz na'a zeh 'ooht'e hukwa'uzninzun. ²⁹Ts'uyi, 'i hubuyak'usda k'edeltsi ts'un tulhdelh, 'i wah'alh gunih! 'Uskai, khunai buze 'úsduguz, 'i buzkai tananji, 'i chah wah'alh gunih! 'Ink'ez ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooht'en gunih! 'Et whuch'a khahdli t'eh, 'et sih soo 'óoht'e. 'Aw 'et zeh.”

³⁰'Et khunek na'a 'en whéoobahalh'a hoh Antioch ts'ih hunindel. 'Et ts'iyawh huba 'alha' hoont'ah 'ilhobughezdla 'ink'ez dustl'us hubutl'ahíya'ai. ³¹'Et ndi hubuts'un k'e'hanguz 'i hik'eyailhtuk hoh

buk'une'úsduguz, 'i bugha hubudzi ulhtus nasdli 'ink'ez tube huhóont'i. ³²'Et Judas, Silas bulh hedich'oh Yak'usda ba nus whunilh'en hinli chah, 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah sa hoh Yak'usda bughunek be hubulh yahalhtuk, 'et hoh soo hubudzi unzoo 'ink'ez hilhtus chah hubuhulhtsi. ³³'Et hukw'elh'az dzuh sa hubuzih hudelhtsi. 'Et huba 'alha' hoont'ah ndunnah khunek na'a 'en nts'ez de haháandel ts'ih whuz khunek unzoo 'i bulh hoh whel'a 'en hubuts'un whenábahalh'a. ³⁴'Et whunts'ih Silas 'en 'aw 'et teda buba hoonzoo ho' hoont'ah. ³⁵'Et Paul, Barnabas bulh Antioch 'et chah 'et hanke, 'uyoon chah hubulh khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk 'ink'ez neMoodihti bughunek bugha wheóobuhodulh'eh.

Paul, Barnabas bulh ndun John, Mark hiyulhni, 'en bugha lhch'a hust'az

³⁶'Et hukw'elh'az dzin Paul, Barnabas 'uyúlhni, “Nts'e keyah totsuk neMoodihti bughunek be yats'ulhtuk, nelhutsinkah hubuts'un nunaoodút'as 'ink'ez nahot'alh dahínt'ah simba.” ³⁷'Et Barnabas, John, Mark hiyulhni, 'en dudulh tóo'as hukwa'ninzun, ³⁸'et whunts'ih Paul 'aw ts'ah'un buba cha'hóot'ah. Hoh da Pamphylia bughuwhenája 'ink'ez 'ut'en hubulh lhachaídilil, 'et huwa hubulh 'útenilh, 'aw Paul hukwa cha'nízun. ³⁹'Et tube lhenah 'ahudeja k'et, lhch'a nahust'az. Barnabas, Mark dulh 'iyílya 'ink'ez Cyprus ts'ih whenahedúki. ⁴⁰'Et Paul, Silas hubutaháiyalhti 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah Yak'usda t'l'aóobahanla ye únzoo, 'i be hubughole ka, 'et hukw'elh'az whenáhet'az. ⁴¹'Et Syria 'ink'ez Cilicia whuyun k'ut whutah lháhuz'az, 'ink'ez Jesus Christ bugha 'iluhowezdel 'onus nus hubudzi ulhtus hubuhulhtsi.

Timothy, 'en Paul Silas hubúlh tez'az

16 'Et Paul 'en keyah Derbe 'ink'ez Lystra ts'ih ninya. Whuz 'ilhunuh dune buba 'alha' hoont'ah Timothy hiyúlhni, 'en hoh whut'en. Be'ama chah buba 'alha' hoont'ah, 'en Lizwif 'int'ah, 'et be'abá, 'en Greek 'int'ah. ²Keyah Lystra 'ink'ez Iconium whut'en, ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en Timothy soo highu yalhtuk. ³'Et Paul 'en Timothy dulh yutél'us hukwa'ninzun, 'et yuka dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us. 'Et ndihiyínla hoh Lizwif hoh whut'en, 'en Timothy be'abá Greek unli t'ehinínzun 'et

huwa. ⁴'Et keyah whutuh hedulh hoh huba 'alha' hoont'ah ndai whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh Jerusalem 'et highu nahezya, 'i zeh k'úne' 'ooht'en hubuhútni. ⁵'Et Jesus Christ bughá 'ilhohuwezdel hoh be 'alha' hoont'ah, 'i be 'onus nus hilhtus huzdli, 'ink'ez 'et huwa dzin totsuk nus lhe'huneltsuk.

**Paul, Ndoni bughá bengan néwhults'ut
Macedonia ts'ih yun k'ut tóoya ka**

⁶'Et Phrygia 'ink'ez Galatia yun k'ut wheghah luhúzdel hoh Asia yun k'ut 'et Yak'usda bughunek be yáhutelhtuk, 'et Ndoni whuch'a hubunezyoot. ⁷'Aw 'et Mysia yun k'ut wha'az nihúnindel, Bithynia yun k'ut ts'un hútoodelh hukwa'hut'en, 'et whunts'ih Ndoni 'aw hubugha chahóo'al. ⁸'Et Mysia yun k'ut wheghah luhúzdel hoh keyah Troas ts'ih hunindel. ⁹'Et 'ulh'ek Paul hoonli bunalh hawhélts'ut hoh dune Macedonia yun k'ut whut'en yunilh'en 'et siyin 'ink'ez yughu téduelih, “Macedonia yun k'ut ts'ih nets'ínyalh 'ink'ez nela'ineh!” yúlhni. ¹⁰Soo njan bunalh hawhélts'ut ibulh lhazduja Macedonia yun k'uz ts'ih uztekelh 'ink'ez ndunnah 'et whut'en khunek unzoo, 'i be hubulh yats'oolhtuk ka. NeMoodihti neka dani t'ets'onínzun 'et whuz na'a 'uts'uja.

Lydia buba 'alha' hoont'ah suli 'ink'ez too be' 'ulya

¹¹'Et Troas 'et ts'i cho be nus ts'utezki, 'et soo ts'ihyan whuz Samathrace ts'ih yats'úzki, 'ink'ez 'om bun dzin 'et Neapolis ts'ih ts'utezki. ¹²'Et whezdindel hoh keyah Philippi ts'ih ts'unindel. 'I yun k'ut Macedonia 'udechoo keyah whudézti 'et whuz'ai. 'Et Roman keyah be'ilhdzun hoonli ho' hoont'ah. 'Et keyah Philippi lhat dzin 'et na'ts'alh'ai.

¹³'Et Lizwif nats'ulyis dzin hoh keyah whuch'a ts'uzdel 'ink'ez took'oh taba ts'ih ts'unindel. 'Et Lizwif tenahudedli hoonli 'uzninzun, 'et huwa 'et nátl'azdelts'i 'ink'ez ts'ekoo 'ilhohuwezdel 'en bulh yáts'ulhtuk. ¹⁴'Ilhunuh ts'eke, Thyatira whut'en Lydia hiyúlhni, 'en chah nedánts'o. 'En naih dulk'un dezti be 'óoket unli, 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un teni'nildzun. 'Et huwa neMoodihti Paul Yak'usda bughunek ye yálhtuk, 'i soo cho yoozélhts'ai 'ink'ez beni taóodoolts'it yulhtsi. ¹⁵'Et didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i, bulh dunekah chah, ts'iyawh too be' hulya. 'Et hukw'elh'az

neghunséya, 'ink'ez neundulhni, “NeMoodihti soo cho but'anunestan nuhwhuba 'alha' hoont'ah t'eh, 'anih sukoo ts'ih suzih doolhúts'i.” 'Ink'ez 'ilhuz 'udeja hoh bulh 'utezdel.

Paul, Silas bulh keyah Philippi 'et tsak'ebaha'ai

¹⁶'Et 'ilhudzin nts'e tenazdedli ts'ih ts'enindel hoh, 'ilhunuh 'ulhna, 'en ts'eke nedudezya. 'En ntsi' nudúdeh, 'i buyídinda 'i be nus whunilh'en 'ink'ez nus daóotenilh ts'iyawh ndobúlhni. 'Et ndunnah yughunli 'en lhai sooneya hiye 'úlh'en. ¹⁷'Et 'ut'en Paul 'ink'ez wheni teh nenunéya 'ink'ez 'alzul hoh utni, “Ndunnah dune dega nus nduk Yak'usda budune hinli. Nts'ena'a dutehjih hoh teh nuhwhuba nuhúhuyeh!” ¹⁸Lhat dzin ndut'en, 'udek'elh'az Paul tube taídezni, yuts'un nálhu'a 'ink'ez ntsi' nududeh díyulhni, “Jesus Christ boozi buga buyúh hanaindaih!” 'Et 'ahoh ntsi' nududeh, 'i yeyúh hanadede.

¹⁹'Ink'ez ndunnah ts'eke bumoodih t'ehonanzin ndet hoh sooneya 'uhulh'en, 'ustl'e' 'uhooja, 'et Paul, Silas bulh hubuhúzgooh 'ink'ez huba' hoont'ah, 'et keyah k'une'nuwhuhul'en hububut nébanilhiti. ²⁰'Et lhahudughan moodih but nebanilhiti 'ink'ez hubuhutni, “Ndunnah Lizwif 'uhint'ah. Netah 'ahoolhyez dune tehudule. ²¹'Ink'ez ndet wheni hubugha neba nahesda ts'iyawh whuch'a na'a whubuhodulh'eh. Wheni Roman 'uts'int'ah 'et huwa 'aw buk'ah ts'ih 'uts'ooneh ghaít'ah 'ink'ez hoh tuné'ts'oot'en ghaít'ah.”

²²'Et 'ilhuhowezdel ts'iyawh hubuch'a nihúdendel, nehughan moodih Paul, Silas bulh hubunaih hubuk'uhidutelhch'ul 'ink'ez hubuholht'ah hubuhútni. ²³'Et soo tube hubuholht'o hoh nts'e dune tsak'eha'aih, whuz tsak'ebaha'ai, 'ink'ez ndun huwunli, 'en, “Hubuch'a dana'doo'alh,” hiyúlhni. ²⁴'Et tsak'edinla ghunli hiyúlhni hoh 'ahoh soo bez tsak'edi'ai 'et tsak'ehiya'ai 'ink'ez duchun dindaz huba' 'int'ah, 'i bukechun ghu níhininla 'ink'ez hiduna'denla.

²⁵'Et tuzniz bat'en Paul, Silas bulh Yak'usda ts'un tenahududli 'ink'ez hujun. 'Et ndunnah tsak'e hudelhts'i hubuhoozélhts'ai. ²⁶Khunyaz tube cho yun naghesnai hoh koo tsak'e hudelhts'i, 'et chah ndulhcho noghutnah. 'Et 'uhooja ndati ts'iyawh dá'dutezkat 'ink'ez 'i bulh tes t'ool hiyelhúghel, 'i hubuts'uháyankat. ²⁷'Et tsak'edelhts'i ghunli ts'enandzut hoh ndati ts'iyawh 'udun 'udenla whutelh'en ts'iyawh tsak'e hudelhts'i tinta hulghaz

ninzun, 'et dutes cho hayálhtsus 'ink'ez 'aw 'et na'dutuzelghelh. ²⁸ Paul soo 'ultus 'uyúlhni, “Dah! 'Udun dóldah gunih, ts'iyawh 'aw 'et 'uzdélhts'i!” yúlhni.

²⁹ 'Et tsak'edelhts'i ghunli kwun nult'a ka 'utni hoh dálgai 'ink'ez soo dultuz hoh Paul, Silas bulh hububut nacháneti. ³⁰ 'Et tinábunilhti 'ink'ez huboodulhkut, “Soo sudutéhnih, datésnih hoh dutesjih?” hubúlhni.

³¹ “Jesus Christ neMoodihti, 'en mba 'alha' 'oot'e, 'ink'ez dutanjih, nyun 'ink'ez nkoo hudelhts'i chah,” hiyúlhni. ³² 'Et neMoodihti bughunek bugha hiyulh yálhtuk 'ink'ez ts'iyawh ndunnah 'et bukoo hudelhts'i chah. ³³ 'Et 'ulh'ek soo hoh whegha whezulh hoh tsak'edelhts'i ghunli daóobunilhti 'ink'ez hubuka k'et tináwhuzguz. 'Et didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i chah, ts'iyawh 'ahoh too be' hulya. ³⁴ 'Et Paul Silas bulh bukoo ts'ih nábunilhti 'ink'ez bughuna'unt'ai, 'ink'ez tube cho whunélnik didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i chah, ts'iyawh Yak'usda huba 'alha' 'int'ah suli 'et huwa.

³⁵ 'Et bundada nehughan moodih nélhghel hubuts'un whebualh'a, “Ndunnah dune hubulanadintnih!” hubuhútni. ³⁶ 'Et tsak'edelhts'i ghunli Paul 'en 'ídani, “Nehughan moodih but's'á khunek 'ults'ut, 'Nyun 'ink'ez Silas bulh nuhlanazdootnih,’ hutni, 'et huwa soo cho khohle hoh natooh'tas,” hubúlhni.

³⁷ 'Et whunts'ih Paul nélhghel ndobúlhni, “Hukwa tsak'enhoo'alh hoolah, 'et whunts'ih dune tuz neholhtsus, nuwheni Roman keyah ts'uwhut'en ho' ts'int'ah, 'et whunts'ih tsak'edelhts'i 'ink'ez k'an whu'iz 'et nanehutooh'a hukwa'hut'en. 'Awundooh, 'aw nducháhoot'ah ho' hoont'ah! Nehughan moodih dich'oh whusahóodel 'ink'ez nelanahudootnih huba' hoont'ah.”

³⁸ 'Et nélhghel ndi khunek bugha nehughan moodih hudáni, 'et Paul, Silas bulh Roman keyah whut'en 'uhint'ah whulh 'úhudants'o hoh tube whehunelhújoot. ³⁹ 'Et ndunnah nehughan moodih, 'en hubuts'un tehududli hoh tsak'e hudelhts'i whuch'a nabuhuzdla 'ink'ez keyah whuch'a nahoodelh hubuhútni. ⁴⁰ Paul, Silas bulh tsak'edelhts'i tináhunt'az 'ink'ez Lydia bukoo ts'ih huni'az. 'Et ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en chah 'et hudelhts'i. Khunek be ts'ílhtus, 'i be hubulh yaílhtuk 'ink'ez whenáhet'az.

Paul 'ink'ez hiyulh nudelh keyah Thessalonica 'et dzuh nubatelhdzut

17 'Et hedulh whuzeh keyah Amphipolis 'ink'ez Apolonia whutah lhuhúz'az, 'et keyah Thessalonica ts'ih huni'az. 'Et Lizwif

hubuluglez whuz'ai. ²'Et whutsuh da ne'út'en huwa Paul njan Lizwif hubuluglez ts'ih ninya. 'Et tat nats'ulyis dzin whutah 'et Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i bugha wheoobunoolhtun hukwa'utni. ³'Et huba hukw'ú nuhúlhye Christ 'en 'utenilh dzuh nutezut, datétsah, 'ink'ez nakhutétnalh. 'Et ts'ah'un 'uhoont'ah huba hoolh'i, "Ndun Jesus k'an bugha nohwhulh yálhtuk, 'en Christ 'int'ah," ni, Paul. ⁴'Et bulunah huba 'alha' hooja hoh Paul, Silas bulh hubuts'un nihudendel 'ink'ez lhanah Greek whut'en, 'en Yak'usda huba 'alha' 'int'ah 'ink'ez ts'ekoo hinchah chah ts'iyawh hubuts'un nihudendel.

⁵'Et whunts'ih Lizwif huwe' hoolnih 'et kaldus ti núdelh, 'en nabaháldzoo 'ink'ez lhts'un nébodinla keyah ndulhcho hoh whudutni buch'a yáhalhtuk, 'i be 'ilhunuh dune, Jason hiyúlhni, 'en chah bukoo tinta' honílh'en, Paul, Silas bulh nabuhóolhtelh hukwa'hut'en 'ink'ez 'az dune ts'un títotelhtelh 'et wheni. ⁶'Et 'aw nachabuhíhtel hoh Jason 'ink'ez bulunah huba 'alha' hoont'ah 'en chah whúske bulh keyah whumoodih 'en ts'un haoobuhanguz 'ink'ez hudultul hoh njan nduhútni, "Ndunnah dune ndi yun k'ut ndulhcho hoh tinta' huwhulh'ih 'ink'ez 'aw 'et njan nekeyah chah 'et ndótet'ilh wheni whusahánde, ⁷'ink'ez Jason 'en bukoo hubuzdla. Ts'iyawh nehubudayi cho deggha nus dezti khunek netl'aída'ai 'i k'uhunyis ho' hut'en 'ink'ez 'uyoon hubudayi cho unli, "En Jesus ts'utni," nehútni." ⁸'Et ndi khunek 'i be ts'iyawh 'ilhohuwezdel 'ink'ez keyah whumoodih tubulh ndulhcho 'ants'ih whuts'uhudutnik hoh huwu yahalhtuk. ⁹'Et keyah whumoodih, Jason 'ink'ez 'onghuh chah tínahutedulh wheni sooneya k'enáhudedzai 'et bula nahudetnik.

Paul, Silas bulh Berea keyah ts'ih whebahalh'a

¹⁰'Et soo nadálghel ibulh huba 'alha' hoont'ah Paul, Silas bulh keyah Berea ts'ih whebahalh'a. 'Et whuz huni'az, 'et Lizwif hubuluglez ts'ih dahaní'az. ¹¹Ndunnah 'et whut'en, 'en Thessalonica whut'en whuch'a 'onus nus hinzoo. Ndi khunek butst'ót'aidelts'ut, 'i soo hika' nizun hoh Paul hiyoozélhts'ai, 'ink'ez dzin totsuk Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i hik'uyalhtuk hiyoodol'eh ka, ndi khunek Paul ye yálhtuk, 'i 'alha tulih 'int'ah t'ehontezeh hukwa'huninzun 'et huwa. ¹²'Et lhanah huba 'alha' hoont'ah sulí. Greek whut'en ts'ekoo 'ink'ez dune chah.

¹³'Et whunts'ih Lizwif Thessalonica whut'en whulh 'úhudants'o keyah Berea huwhútni 'et chah Paul Yak'usda bughunek be hubulh yaháhtuk hoh whuz lhgha hidunindel 'ink'ez hubuch'a t́nta' huhoolh'en hukwa'hut'en. ¹⁴'Et 'ahoh huba 'alha' hoont'ah Paul yatoo ts'ih whenáhiyalh'a, 'et whunts'ih nahúlt'o Silas, Timothy bulh Berea 'aw 'et hanke. ¹⁵Ndunnah dune Paul bulh 'uhut'en 'en keyah Athens ts'un zeh hiyúlh lhusúdel. 'Ink'ez Silas, Timothy bulh soo 'a cho duts'un hutoo'as hubúlhni hoh hubuts'otl'a khunek yi'ai, 'et 'ahoh hits'un whin'az.

Paul keyah Athens 'et yalhtuk

¹⁶'Et Paul keyah Athens 'et Silas, Timothy bulh hubalh'i 'ink'ez hubukeyah ndulhcho hoh buYak'usda k'edeltsi zeh hoonli, 'et Paul tube hubugha budzi nduda suli. ¹⁷'Et Lizwif hubuluglez ts'ih, ndunnah Lizwif 'ink'ez ndan whuz ts'ih tenahududli chah, ndi Yak'usda bughunek 'i be hubulh howi yalhtuk, 'ink'ez njan 'uhóoket hoh, dzin totsuk ndan 'et nuhudelh, 'en chah hubulh howi yalhtuk. ¹⁸'Et ndunnah Epicurea hudedowh 'ink'ez ndunnah Stoic hudedoh dune hoodulh'eh hubugha hiyulh yálhtuk hoh bulunah howu yahalhtuk, “Ndun ilah teh ne'duni, daja dutenilh hukwa'ninzun ho' 'utni,” hutni. 'Et 'uyoon chah 'uhutni, “Ndun, 'en 'uyoo yak'usda, 'en bughuyalhtuk 'ududil'i ho' 'utni.” Paul, Jesus 'ink'ez dinadija hubugha hubulh yálhtuk 'et huwa 'uhutni. ¹⁹'Et Paul dzulhyaz, Mars hiyúlhni, yedoh hiyúlh nenindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Ndi k'an buneoodilh'eh, 'i bugha yailhtuk soo cho t'ets'untezeh hukwa'uzninzun. ²⁰Ndi bugha yailhtuk, tube neba hooncha ho' hoont'ah, 'et huwa daja ni ho' 'utni, soo cho t'ets'onoozeh hukwa'tsuninzun.” ²¹'Et keyah Athens whut'en 'ink'ez uts'un keyah whut'en chah 'et huwhut'i, 'en ts'iyawh k'an khunek bugha yatuk, 'i huhoont'i hoh 'ahoolhyez wheni huwu yahulhtuk k'us ndi khunek daja dutenilh hiyoozólhts'a.

²²'Et Paul dune dilhts'i dzulhyaz k'ut, 'et 'ilhohuwezdel buniz seyin 'ink'ez ndobúlhni, “Athens whaht'en, t'enwhunazin tube 'ahoolhyez nuhyak'usda ts'un tenadahdli. ²³'Et nuwhu'az usyalh hoh nuhyak'usda bukw'uzdai lhe'neltsuk nulh'en. 'Ilhunuh Yak'usda bukw'uzdai k'ut bukw'une'úsduguz ndutni, 'Yak'usda t'echats'unízun, 'en ba 'int'ah.' 'En t'enuzuhzun hoh buts'un tenadahdli, 'en k'an bugha nohwhulh yatelhtuk.

²⁴Ndun Yak'usda t'énuzuhzun, 'en 'int'ah, ndi yun k'ut 'ink'ez ndai buk'ut 'uyint'ah, 'i ts'iyawh 'uyínla. Nduk yak'uz 'ink'ez ndi yun k'ut ts'iyawh whuMoodih unli, 'et huwa luglez whucho dune 'uhoonla 'et chaídah ho' hoont'ah. ²⁵'Et dune buyiz hiye khúna, 'i 'ink'ez ts'iyaintsuk chah soo dich'oh zeh huwá yúnle ho' 'int'ah. 'Et huwa 'aw dune 'uyínla, 'i yukacha'nizun. ²⁶'Ink'ez Yak'usda 'ilhunuh dune zeh ndi yun k'ut ts'iyannah dédowh 'ulya inle, 'ink'ez ndi yun k'ut nduhoolcho huwhut'i suli. 'Ink'ez 'en zeh ba' hoont'ah hoh nts'e keyah hudutelts'i. Nket'ah ndi yun dune 'utelilh 'ink'ez nts'e 'ahutet'ilh, 'et whutsuh 'uhóoja 'uda t'eeonínzun. ²⁷'Et whuz na'a 'uja didut hika itóo'en 'et huwa dune chawhés'en k'una'a hoh hikudúlnih t'eh nahiyóolhtelh tulih. 'Et whunts'ih Yak'usda 'aw nilhdza neghucha'ít'ah ho' 'int'ah.

²⁸'En bugha dune ts'inli 'ink'ez ts'ukhuna.

'Ink'ez bulunah nuhtah 'uk'une'úsduzuguz 'uhutni,

'Wheni chah 'en bugha dune 'uts'int'ah.'

²⁹'Et huwa wheni Yak'usda bugha dune ts'inli t'eh, 'aw 'uk'edeltsi k'una'a gold k'us silver k'us tse be 'úlya, 'i Yak'usda uznóozen ghaít'ah. 'I ts'iyawh dune yuhoolh'ai, 'i 'int'ah. ³⁰'Et hoh da dune t'ehonínzun huwa Yak'usda dzuh nuchaoobilhdzulh, 'et whunts'ih 'aw 'et k'an Yak'usda ts'iyannah dune ndulhcho lubeshi whuch'a hubeni nahondunooleh hubúlhni. ³¹'Et 'ilhudzin 'utahahó'ai ndet ndi yun k'ut ndulhcho ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i be dune ba nahuteyeh ka. Ndun 'ilhunuh dune 'en dune ba nahuteyeh ka 'utahayálhti. 'En dinaidilhti 'et huwa 'alha 'et ndótenilh."

³²'Et Paul hidánts'o ndun dune dinadija yughu yailhtuk hoh, bulunah chah highudloh, 'ink'ez bulunah 'uhutni, "Doochah zeh njan hubugha nelh yaóolhtuk hukwa'uzninzun," hiyúlhni. ³³'Ink'ez Paul 'aw 'et 'ilhohuwezdel butahanája. ³⁴'Et whunts'ih bulunah dune hits'un nidendel 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah suli. Hubutah 'ilhunuh, 'en Dionysius hiyúlhni, 'en nahéyilh 'ilhunuh, 'en 'int'ah. 'Ilhunuh ts'eke chah, Damaris hiyúlhni, 'ink'ez 'uyoon chah, 'en huba 'alha' hoont'ah suli.

Paul Corinth whut'en khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

18 'Et hukw'elh'az Paul keyah Athens huwu natesja 'ink'ez keyah Corinth huwhútni ts'ih 'et ninya. ²'Et Lizwif 'ilhunuh Aquila hiyúlhni yughu ninya. 'En yun k'ut Pontius huwhútni 'et whuzdli, k'an

zeh yun k'ut Italy huwhútni ts'ih whuz de bu'at Priscilla bulh whusahá'az. 'Et hubudayi cho Claudius hiyúlhni, Lizwif ts'iyawh keyah Rome whuch'a nahoodelh hubúlhni 'et huwa whusahá'az, 'ink'ez Paul hubuts'úwhenya. ³'Et buzih usda 'ink'ez hubulh 'út'en. Didut dahút'en whuz na'a bun 'ulh'en, 'et whuz na'a hoh whuch'a na'duldeh. ⁴Nats'ulyis dzin totsuk Lizwif hubuluglez 'et Paul whébunoolhtun hukwa'utni. Lizwif 'ink'ez Greek whut'en tubulh ndi Yak'usda bughunek, 'i ts'ah'un be hubulh yalhtuk hukwa'utni.

⁵'Et Silas, Timothy bulh Macedonia ts'ih hanáhet'az. 'Et Paul Ndoni yula'ut'en hoh ndunnah Lizwif soo cho whébunulhtun ndun Christ, 'en Jesus, 'en 'int'ah. ⁶'Et whunts'ih ndi bughunek hiyoolhchoot hukwa cha'hunízun, 'ink'ez Yak'usda ch'a hudetni t'eh, 'et bulez ch'a dunaih nayughat 'ink'ez ndobúlhni, “Tinta nahkat t'eh, nuhwhenich'oh zeh nuhwhuba' hoont'ah ho' tehnilh. Si suk'ého'alh ghaít'ah. K'an whuts'un 'udun yun k'ut whut'en, 'en but's'utóosya!”

⁷'Et huwa bughuwhenája 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, Justus hiyúlhni, 'en 'ahoolhyez Yak'usda ts'un teni nilhdzun, 'en yuzih whutet'i ka yuts'un ninya. Bukoo 'et Lizwif hubuluglez whuzih whuz'ai. ⁸'Et Crispus, Lizwif hubuluglez whumoodih, 'en, ts'iyawh bukoo hudelhts'i chah, neMoodihti huba 'alha yint'ah 'ink'ez lhanah Corinth whut'en, 'en chah khunek unzoo, 'i hidánts'o hoh huba 'alha' hoont'ah sulí, 'ink'ez too be' hulya.

⁹'Et 'ilhu 'ulh'ek Paul bunalh hawhélts'ut hoh neMoodihti ndi yúlhni, “Whéniljut ilah, yailhtuk ze' dini, 'aw 'ustl'e' doneh gunih, ¹⁰'ahoolhyez nyulh 'ust'ah 'et huwa. 'Aw dune nyun dóolhdah hoolah, lhanah njan keyah sulh dune hinli ho' hoont'ah.” ¹¹'Et Paul 'ilhu naodézut 'onus 'at lhúhoolcho 'et hubutah inda. 'Et Yak'usda bughunek bugha whubodulh'eh zeh inle.

¹²'Et yun k'ut Greece huwhútni, 'et Galio, Roman moodih hiyulhtsi. 'Ink'ez Lizwif 'ilho lhtahundel 'ink'ez Paul hiyílhchoot hoh naheyelh bukw'usuda but nihinílhti. ¹³'Ink'ez 'uhutni, “Ndun dune ndi khunek néba nahesda, 'i ch'a dune hoodulh'eh. 'Uts'un na'a Yak'usda ts'un tenahudoodli hukwa'bulh'en.”

¹⁴'Et Paul soo yatelhtuk hoh Galio, Lizwif ndobúlhni, “Alha njan tink'us 'úhoont'ah, k'us 'onus nus hooncha hoh tinta' whúnt'en ho' dahni t'eh, 'et sih 'uda, Lizwif, 'alha' hoont'ah hoh nuhoozálhts'a wule. ¹⁵'Et

whunts'ih ndi khunek 'i bugha hiyenah 'uzdooni, 'i unli khunek 'ink'ez buyust'e chah 'ink'ez be néba nahesda, 'i nuhwhenich'oh lhanádahleh. 'Aw si hubugha nahátesyeh hukwa cha'nuzúszun.” ¹⁶ 'Et 'ink'ez nahédulh bukoo 'et tinaóobunenyoot. ¹⁷ 'Ink'ez ndun Lizwif hubuluglez bumoodih, Sosthenes hiyúlhni, ndunnah Greek whut'en, 'en hiyúzgooh 'ink'ez naheyelh bukw'usuda but 'et yahiyalht'o, 'et whunts'ih ndun Galio 'aw buba dacháhoot'ah.

Paul keyah Antioch ts'un nanja

¹⁸ 'Et Paul huba 'alha' hoont'ah Corinth 'et sa hubutah inda. Hukw'elh'az Syria ts'ih nahutekelh, Priscilla, Aquila, 'en chah, hiyulh na'uja. 'Et natekelh whuts'uh Cenchrea. 'Et Yak'usda ts'un nahezya inle, 'et huwa hitsigha ts'iyawh hahinant'az. ¹⁹ 'Et Ephesus ts'ih nahusduki, Priscilla, Aquila bulh bughuw'hénya. 'Et whunts'ih dich'oh zeh Lizwif hubuluglez 'et daninya 'ink'ez Lizwif hubulh yaoolhtuk hukwa'utni. ²⁰ 'Et 'onus nus sayaz buzih wuda hiyúlhni, 'et whunts'ih 'aw nduchaínil. ²¹ 'Ink'ez ndobúlhni, “Njan Jerusalem dzenis whuti 'et huwa 'a whuts'u lhunatesdahl hukwa'nuszun. Yak'usda 'uninzun t'eh, 'et sih nuhts'un nátoosja.” 'Ink'ez Ephesus whuch'a nasduki. ²² 'Ink'ez Caesarea ts'ih lhugha nadiduki hoh Jerusalem ts'ih whénya. 'Et whuz ninya hoh Jesus Christ bugha 'ilhohuwezdel, “Dahooja,” hubúlhni, 'ink'ez Antioch ts'ih whénya.

²³ Sayaz 'et inda 'ink'ez whenája. Galatia 'ink'ez Phrygia whuyun k'ut wheghah lhuséya hoh Jesus Christ yugha hoodul'eh ts'iyawh hubudzi nduk ná'yinla.

Apollos 'en keyah Ephesus 'ink'ez keyah Corinth chah 'et Yak'usda bughunek be yalhtuk

²⁴ 'Ilhunuh dune, Lizwif, 'en Apollos hiyúlhni, keyah Alexandria 'et whuzdli inle, Ephesus ts'ih ninya. 'En dune soo bughunek dinzoo hubulh yálhtuk 'ink'ez Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i soo cho chah t'einínzun. ²⁵ Ndunnah neMoodihti be 'ut'en k'ah hubugha hodel'i, 'et soo howu daóodit'ah hoh Jesus bugha ts'ah'un na'a yalhtuk 'ink'ez whebodulh'eh. 'Et whunts'ih ndet John, dune too be 'ulh'en too be' 'úlya

inle 'et zeh t'éoonínzun ho 'utni.^a ²⁶Lizwif hubuluglez 'et soo chaníljut hoh yawhénihltuk. 'Et Priscilla, Aquila bulh hidánts'o hoh, bukoo ts'ih nahínihlti. 'Et soo cho nts'ena'a Yak'usda be 'ut'en k'ah hiba hukw'un nahúhulhye.

²⁷'Et Apollos 'en yun k'ut Achaia ts'ih teyalh hukwa'ninzun, 'et keyah Ephesus whut'en Jesus Christ yugha hoodul'eh, 'en huba 'alha' hoont'ah Achaia ts'ih hiba whuts'un k'e'anguz hoh hila 'ooneh ka. 'Ink'ez 'et, “Whuz ninya t'eh, soo cho bughohle,” hubuhútni. 'Et whuz ninya hoh ndunnah Yak'usda ye únzoo, 'i bugha huba 'alha' hoont'ah suli, tube cho bula 'et'en. ²⁸'Et Lizwif 'ilhohuwezdél hiyenah 'uhutni hoh buch'a 'unilhde, daja ni Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha Jesus 'en ts'ah'un 'alha' hoont'ah, Christ, 'en 'int'ah. 'Et whuz na'a huba hukw'unúhelhya.

Paul keyah Ephesus 'et Yak'usda bughunek be yalhtuk

19 'Et ndez na'a njan ndúhooja, Apollos 'en Corinth ts'ih 'ut'en, 'ink'ez Paul 'en yun k'ut nukéduzut hoh Ephesus ts'ih ninya. 'Et bulunah Jesus yugha hoodul'eh bughuninya, ²'ink'ez ndobúlhni, “Nuhwhuba 'alha' hoont'ah suli hoh Ndoni nuhyudélt'sut inle ih?” “Aw Ndoni hoonli tulih, 'aw whulh chá'uzdusts'o!” hiyúlhni.

³'Ink'ez “Ndai be too be' ts'ulh'ih 'ulhchoot?” hubúlhni.

“Be too be' ts'ulh'ih John dune too be 'ulh'en yughu yalhtuk, 'i,” hutni.

⁴'Et Paul 'utni, “Be too be' ts'ulh'ih John dune too be 'ulh'en yughu yailhtuk, 'i ndunnah dulubeshi yuch'a naóol'ah, 'en huba' yint'ah. 'Ink'ez Israel hubuts'un hinzut chah hubúlhni inle, ‘Ndun sk'elh'az whusatéyalh, 'en nuhwhuba 'alha' 'oot'e,’ Christ 'en Jesus 'int'ah.” ⁵'Et njan hodánts'o hoh, Jesus neMoodihti boozí be too be' hulya. ⁶Paul buk'edilnik hoh 'et Ndoni hubuyídelts'ut. 'Ink'ez lhelhts'un na'a khunek be yahalhtuk, 'ink'ez Yak'usda bugha nus húho'en. ⁷Lanezi 'onus 'at nanah dune bat'en 'uhint'ah.

⁸'Et tat sanun, dzin totsuk Paul Lizwif hubuluglez ts'ih nunádaih 'ink'ez chaníljut hoh Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha whebunulhtun 'ink'ez soo cho huba hukw'un nuhúlhhye. ⁹'Et whunts'ih bulunah hubeni dúts'o hoh 'aw huba 'alha' cha'hóot'ah 'ink'ez neMoodihti be 'ut'en k'ah 'et 'ilhuhowezdel tah whuch'a yáhalhtuk. 'Et huwa Paul ndunnah

^a 18:25 Jesus Christ be 'ut'en k'ah, 'aw soo cho t'ewhunizun ho' 'utni.

Jesus Christ yugha hoodul'eh hubílhchoot 'ink'ez bughó whenaja. 'Ink'ez Tyrannus dune hoodulh'eh bukoo whuz'ai, 'et dzin totsuk Yak'usda bugha whebunulhtun. ¹⁰Nat naoodezut hoh 'et zeh nduhét'en. 'Et huwa Asia yun k'ut whudune, ts'iyawh Lizwif 'ink'ez Greek whut'en chah, Jesus neMoodihti bughunek bulh 'uhúdants'o.

Sceva buye'kah ntsi' nududeh, 'i hiyéhanahinooyoot hukwa'hut'en

¹¹'Et Yak'usda, Paul 'en zeh ba' hoont'ah hoh bula be huwa 'ét'en tune'út'en. ¹²Dzezoh 'i whunts'ih 'ink'ez but ts'ulhuchooz teh, Paul 'i ye 'út'en, 'i hubuk'eyílhchos teh, 'ahoh nduda soo na'hut'ih 'ink'ez ntsi' nudúdeh 'i chah butsu'uhanaíneyukw.

¹³Bulunah Lizwif 'ahoolhyez nukéhududeh, 'ink'ez ntsi' nudúdeh hit'i bughuwhenáhonuyukw. 'Ink'ez neMoodihti Jesus boozi bugha chah 'uhoot'en hukwa'hut'en. 'Et ntsi' nudúdeh 'uhiyúlhni, “Nuwheni 'ún whuts'utni, njan Paul yughu yalhtuk Jesus Christ boozi bugha buyáh hanaindaih!” hutni. ¹⁴Skwunlai 'onus 'at nanah hinli ndun Lizwif náwhulnuk dega nus dezti, Sceva hiyúlhni, 'en buye'kah 'en 'uhut'en. ¹⁵'Et nduhútni hoh ntsi' nududeh, 'i hubulh yátelhtuk 'ink'ez ndobúlhni, “Jesus 'en t'enuszun, 'ink'ez Paul chah bugha t'éoonúszun, 'et whunts'ih nuhwheni, ndan ahli ho' 'uht'ah?” ¹⁶Ndun dune ntsi' nudúdeh buyudínda soo' hoolhtus hoh hubeníya. 'Aw hich'a 'oolhdeh ghaít'ah. Tenaobudínlak, nukai hubulhtsi 'ink'ez buk'e'dutelhch'ul 'et koo tínatsehuldel.

¹⁷Ts'iyawh Lizwif 'ink'ez Greek whut'en, Ephesus hudelhts'i whulh 'úhudants'o hoh ts'iyawh whéhunilhújoot 'ink'ez Jesus neMoodihti boozi 'onus nus huba idézti suli. ¹⁸'Ink'ez ndunnah dune nededúle hinli, lhanah hubutah huba 'alha' hoont'ah suli. 'Et whusaháandel 'ink'ez ts'iyannah nalh khunahawhelnu. ¹⁹Lhanah ndunnah dune nededúle huhóolhdzih ts'iyawh ndi dustl'us higha 'ut'en, 'i 'ilhunahiwezda. 'Et ndi dustl'us buzooneya hiyoodúlhto hoh \$50,000 bat'en suli. 'Ink'ez ts'iyannah nalh hidálhk'un. ²⁰'Onus nus lhanah Yak'usda bughunek hidánts'o hoh 'et Yak'usda bughunek hoolhtus hoh lhanah dune lhba hodit'ai, Jesus hik'úne'tet'en.

Keyah Ephesus 'et lhtahuwhunt'ai

²¹ 'Et hoh njan dutsuk ne'whust'en hukw'elh'az, Paul, Ndoni nuyúlh'a hoh Macedonia 'ink'ez Greece yun k'ut hoh wheghah lhutéyalh 'ink'ez Jerusalem ts'ih téyalh, whuz na'a bubeni lhaidinla. "Et whuz níya t'eh, 'et Rome ts'ih chah nutésya," ni Paul. ²² 'Et nanah hila 'ut'en, Timothy 'ink'ez Erastus, 'en dutsuh whébalh'a Macedonia ts'ih 'ink'ez didut 'awhuz Asia yun k'ut 'et 'astl'iyaz inda.

²³ 'Et hoh bat'en Ephesus njan nts'ena'a neMoodihti be 'ut'en k'ah 'et hubugha tube hiyena 'uhutni suli. ²⁴ Ephesus 'et luglez whuz'ai. Ndi ts'eke k'edeltsi, Artemis hiyúlhni, hits'un ténadudli. 'Ilhunuh dune, Demetrius hiyúlhni, silver ulh'uz. Ndi ts'eke k'edeltsi hits'un ténadudli, 'en silver, 'i be yuk'éne'ulh'tsi. 'I 'ants'ih hoh dune dezti hoh hiye butse' oonet. Whuz na'a sooneya lhai 'uhulh'en. ²⁵ 'Et huwa Demetrius hibulh 'ut'en ts'iyawh, "Anih," hubudáni. 'Uyoon duk'una'a 'ut'en, 'en chah 'ink'ez ndobúlhni, "Sulh dune nt'éoonáhzun ndi 'ut'en 'i bugha soozde'a 'uts'int'ah. ²⁶ Nuhwhenich'oh whunulh'en 'ink'ez whuduhts'o ndun dune Paul dat'en hoh 'ut'en, dune hubúlhni, 'Ndi dune la be 'iyalh'en, 'aw Yak'usda cha'ít'ah.' 'Ink'ez lhanah dune Ephesus 'ink'ez Asia yun k'ut ndulhcho chah highunek hiyílhchoot. ²⁷ 'Ink'ez neba húwa 'óodli suli. Njan sooneya ho' ts'ulh'en tinta' hot'en. 'Et zeh ilah, njan neyak'usda Artemis hubuluglez whucho hukwa cha'hunízun wule, 'ink'ez dich'oh yedezti, 'i chah hoonli chailah wule. 'En Asia 'ink'ez yun k'ut ndulhcho ndun ts'eke neyak'usda hits'un tenadudli."

²⁸ 'Ink'ez ndunnah dune ndi khunek hidánts'o hoh tube hahunílh'e hoh 'ultus 'uhúldzul 'ink'ez 'uhutni, "Ephesus ts'uwhut'en neyak'usda Artemis 'en zeh neba dezti ho' 'int'ah!" ²⁹ 'Et keyah nduhoolhcho hoh huwa lhtahawhant'ai. 'En 'ilho níhudulh, 'en Macedonia whut'en, nanah Gaius 'ink'ez Aristarchus hubuhútni, Paul bulh nahá'as, hubuhúzgooh 'ink'ez dune nuwhúlyeh huba whuz'ai ts'ih whebuhano 'ink'ez whuz nibanilhti. ³⁰ 'Et Paul dich'oh chah nus 'ilho huwezdél hubutah netéya hukwa'ninzun, 'et whunts'ih Jesus Christ yugha hoodul'eh, "Dah!" hiyúlhni. ³¹ Bulunah Asia yun moodih, Ephesus hudelhts'i, 'en Paul hubuk'entsi' hinli, 'en chah hits'otl'a khunek i'ai highu tedudlih hoh dune nuwhúlyeh huba whuz'ai ts'ih tóoya gunih.

³²'Et zeh 'ilhuhowezdel 'awhuz lhtahuwhunt'ai hoh bulunah 'ilhunuh zeh huwa 'uhúldzul 'ink'ez bulunah chah 'udun huwe' hutni. 'Ink'ez bulunah 'aw t'ehonízun ndet huwa 'ilhuhowezdel. ³³'Et 'ilhuhowezdel hubutah, 'ilhunuh dune Alexander hiyúlhni, 'en Lizwif nus hububut nihínilhti huba yaoolhtuk wheni. 'Et dula be t'ehudoosnih hubulhni. ³⁴'Et whunts'ih ndunnah 'ilhuhowezdel Paul, 'en Lizwif 'int'ah t'ehinanzin hoh, 'et nat hukw'uhoozetz'o whutah 'onus nus 'ahúlzul ho' hutni, “Ephesus whut'en hubuyak'usda Artemis, 'en zeh neba dezti ho' 'int'ah!”

³⁵'Et ndun dune keyah huba 'uk'une'úguz, 'en 'ilhuhowezdel 'ustl'e' 'uhudeja hubulhtsi 'ink'ez ndobúlhni, “Ephesus whut'en soo sih soozéllhts'ai, ts'iyawh ndulhcho hoh t'ehonínzun nekeyah Ephesus 'et ndun neyak'usda Artemis buluglez whucho 'et huwu ts'inli ho' hoont'ah, 'ink'ez ndi tse dezti ts'eke k'edeltsi unli ndus de yaz ts'ih hádelts'ut 'i chah. ³⁶'Aw dune whuts'oododlai hoolah, 'et huwa t'eduzahnih 'ink'ez ilah tune'óoht'en gunih! ³⁷Ndunnah dune 'aw luglez whucho huwe' hutezdla ilah, 'ink'ez neyak'usda chah ch'a yacháulhtuk, 'et whunts'ih njan whusaóobehla. ³⁸Demetrius 'ink'ez hubulh 'ut'en, 'uyoon hoonli hubugha buk'ehúhooote'alh t'eh, 'et sih dzin dune ba nahudeh whuz'ai, 'ink'ez naheyelh chah 'et delhts'i. 'En hububut 'uhudooni da! ³⁹'Et whunts'ih, 'onus 'un hoonli nt'eoonohzin hukwa'nahzun t'eh, 'et sih nts'e keyah whut'en 'ilhodulh teh, 'et ts'ah'un na'a nuhwhuba nehóh'alh. ⁴⁰K'an dzin 'uhóoja lhtahuwhunt'ai, tube neba huwa'óodli ho' hoont'ah. Roman bumoodih wheni nek'ého'alh. 'Aw 'et ndúhoneh huba cha'hóot'ah. 'Aw di ka 'uts'uja 'uzdooni ghaít'ah.” ⁴¹'Et ndúdeja hukw'elh'az ts'iyawh yanahóodelh hubúlhni, 'et whenáhedel.

Paul, Macedonia 'ink'ez Greece yun k'ut whulh doochah whuz nanátedalh

20 'Aw 'et 'ustl'e' 'uhudéja hoh, Paul, ndunnah Jesus Christ yugha hoodul'eh, “Anih,” hubudáni. Khunek hubudzi be ulhtus, 'i be hubulh yaílhtuk 'ink'ez, “Aw 'et natesdalh,” hubúlhni. 'Et hubughuwhenája hoh Macedonia ts'ih whénya. ²'Et lhat keyah whutuh húyalh, dune whut'en budzi ulhtus ka hubulh yálhtuk 'ink'ez Greece ts'ih ninya. ³'Ink'ez tat sanun 'et inda. 'Et whuts'un Syria yun k'ut ts'ih tekelh huba lhadútneh hoh Lizwif hituzelghelh huwu yahulhtuk whulh 'údants'o, 'et ndoh

Macedonia ts'ih whégha lhunátedalh ninzun. ⁴'Et Sopater hiyúlhni, 'en Pyrrhus buye', Berea whut'en, 'en yulh nátest'az, 'et Thessalonica whut'en Aristarchus 'ink'ez Secundus bulh chah 'et Derbe whut'en Gaius hiyúlhni, 'ink'ez Timothy chah 'et Asia whut'en Tychicus 'ink'ez Trophimus, 'en chah. ⁵'En ts'iyawh nus netsuh whehándel 'ink'ez Troas 'et neba hih'i. ⁶'Et lhes chantíldoh, 'i ut'alh, hukwelh'az 'et Philippi 'et nus nasdúki 'ink'ez skwunlat dzin inle 'et Troas 'et bughunats'undel 'ink'ez skwunlat 'onus 'at nat dzin 'et uzdálts'i.

Paul 'aw 'et 'udek'elh'az Troas whut'en buts'un nunasja

⁷'Et hukw'enilhghel 'et 'udechoo dzin 'et Jesus yugha hoodul'eh 'ilhunahuwéssel lhes tahídalhkut nahitet'alh huba. 'Ink'ez tuzniz whuts'un Paul dune hubulh yaílhtuk 'om bun dzin bughunatedalh 'et. ⁸Nduk ts'ih 'ilhuts'owudulh lhai be whét'en, 'i dez'k'un. ⁹'Ink'ez 'ilhunuh chilh, Eutyclus hiyúlhni, 'en windah 'et usda. 'Ink'ez Paul yalhtuk zeh utni ndun chilh Eutyclus 'en dughu nantutih zeh 'ut'en. 'Udek'elh'az 'aw 'et dughu nantesti hoh tat lhandoh whuz'ai de whus de hadélduz. 'Ink'ez dazsai hoh dinahidilhti. ¹⁰'Et Paul yughah nininya 'ink'ez dushih bé' yilchoot, "Bugha ni uhli ílah, 'awhuz khuna," hubúlhni. ¹¹'Et 'ink'ez nduk wheyah ts'ih whenaja. Lhes taidalhkut 'ink'ez 'uha'al. 'Et sa haté'alh whuts'un hubulh yaílhtuk 'ink'ez whenája. ¹²'Et ndun chilh khuna hoh koo ts'ih whuz hubulh nant'az 'ink'ez 'et huwa tube huhóont'i.

Paul, Troas whuts'un Miletus ts'ih ninki

¹³'Et nus butsuh ts'ih, ts'i be nats'undel 'ink'ez Assos ts'ih uztezki. 'Et Paul denáztelhtelh wheni, 'et nduts'ooneh neúlhni 'ink'ez didut yun k'ut lhutéyalh ni. ¹⁴'Et keyah Assos 'et neghu nanja 'et denáts'alhti 'ink'ez keyah Miletus ts'ih ts'utezki. ¹⁵'Et nus nats'usduki 'ink'ez 'om bun Chios huwanch'az 'et yats'uzki. 'Et 'om bun 'et Samos lhgha ts'udinki 'ink'ez Trogylium yats'uzki nízninki. 'Ink'ez 'om bun 'aw 'et Miletus lhghazdinki. ¹⁶'Et Paul 'en keyah Ephesus hoh wheghah lhutekelh hukwa'ninzun tube 'aóodulni 'et huwa. 'Aw Asia yun k'ut wuda hukwa cha'nízun. Soo 'a cho Jerusalem ts'ih tooya hukwa'ut'en, soo tulih Pentecost dzin, 'et neóoya hukwa'ninzun.

**Ephesus 'et butsuh whudelhdzulh Paul 'aw 'et 'udek'elh'az
hoh hubulh yanaltuk, 'ink'ez bugho whenája**

¹⁷ 'Aw 'et Miletus usda whuts'un, Ephesus ts'ih Jesus bugha 'ilhuhowezdel butsuh whúdelhdzulh hidudoodelh hubulhni hoh buts'otl'a khunek i'ai. ¹⁸ 'Et highu nindel hoh ndobúlhni, "T'éoonáhzun dast'en hoh nuhtah sída, 'udechoo dzin Asia yun k'ut niniya whuts'un. ¹⁹ Soo yuk 'udulhúdzun 'ink'ez sunatsul too hoonli hoh neMoodihti be 'ut'en k'ah 'uhoolh'en, dzuh nuszut, 'et whutah sughá whulst'ut ndunnah Lizwif satuzelghelh huwu yahulhtuk 'et huwa. ²⁰ 'Aw dant'i be soo nuhwhula' whudutedut'ilh, 'aw hoonliyaz whunts'ih whechasaz hoh 'i 'aw nuhwhuch'a k'ah óstun hoolah. 'Et huwa njan ts'et whe nuhwhuhoodalh'i, nahkoo ts'un 'ink'ez nahkoo whuts'un. ²¹ Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en 'ilho tube cho hubugha dáni Yak'usda ts'un lubeshi whuch'a bubeni nahudunooleh, 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti 'en huba 'alha 'uhoot'e.

²² 'Ink'ez k'an tube cho whuts'un cha'dusts'il hoh Jerusalem ts'ih tesyalh. 'Et datésnilh 'aw nt'éoonuzúszun. ²³ 'Et zeh nt'éoonúszun, keyah totsuk Ndoni whusúnelhtan, 'Dzuh nutánzut 'ink'ez tsak'etanda 'et mba whuz'ai,' súlhni. ²⁴ 'Et whunts'ih 'et 'ants'ih 'uhoot'ah, 'ink'ez si be khúsna, 'i chah suba 'ants'ih unli, khun sih ndi 'ut'en sughaoalts'it, 'i 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti 'ut'en k'ah stl'ahó'ai chah, hoonúst'i hoh lhaóodoosleh khunek unzoo, 'i be Yak'usda ye únzoo, 'i bugha wheoobunoolhtun ka.

²⁵ Soo ts'iyawh nuhtah nusíya Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha nohwhulh yálhtuk. 'Aw 'et t'éoonúszun 'aw doochah zeh nasooht'en ghaít'ah. ^{26,27} 'Aw Yak'usda bugha nuhwhudutesnilh nuhch'a hóostun ilah hoh nuhtah ída. 'Et huwa k'an dzin soo cho 'ún whudusni, 'ilhunuh whunts'ih kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh, 'aw si sugha ilah 'utenilh. ²⁸ 'Et huwa nuhwheni chah soo cho khohdle 'ink'ez ndai Yak'usda be sheep Ndoni be hubughohle ka nuhwhútl'aiyanla, njan Yak'usda bugha 'ilhuhowezdel, 'en sheep ghunli huba ahli, buzkai be bube'ildzun hubulhtsi inle 'et huwa. ²⁹ Nt'éoonúszun whenásja t'eh, dune hintsi', yus whúske, 'i k'una'a whint'ah, 'en nuhtah nehútedulh, 'ink'ez nuhóduntélhdah, 'ink'ez 'aw nuhghu hooli ghaít'ah. ³⁰ 'Ink'ez 'ilhudzin whusaóowhutelts'ulh nuhtuhaháandel dune, 'en huba hoodul'eh naobana'ah hoh nuhch'a nahool'ah 'ink'ez ts'un nebodoolyelh. ³¹ 'Et huwa 'un whudúsni, huwahli

'ink'ez whunaoolhunih, lhat sunatsul too hoonli hoh dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh 'ilhunah ahli hoh tat naodezulh 'et whenwhudalh'i.

³²'Ink'ez sulhutsinkah, k'an 'et Yak'usda 'ink'ez bughunek unzoo, 'et nuhtlahó'ai, 'et sih nuhdzi 'onus nus úlhtus naootelhtsilh. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda ba 'udun nibuninla, ndi bughunek 'i be 'en hubulh ndi Yak'usda be'ildzun, nuhwheni chah 'i nuhghátelelh. ³³'Aw 'uyoon buzooneya, silver 'ink'ez gold, k'us bunaih chah buts'uka cha'duzusnih. ³⁴Nuhwhenich'oh t'éoonáhzun ndi sich'oh sula be 'ust'en. 'Ink'ez sulh nahudelh hik'ekhuna, 'i hiye ndunidzit, 'i ts'iyawh huba 'uyulh'en. ³⁵'Ink'ez ts'iyaintsuk whunwhunelhtan hoh nduts'út'en 'i be ndunnah 'aw 'oot'en ghaít'ah, 'en hubudula'ts'oot'en huba' hoont'ah, 'ink'ez Jesus neMoodihti daja ni 'et whunats'oolnih, 'et njan ndutni, 'Dant'i huwats'unle 'i k'us dant'i neghakuk, njan dant'i huwats'unle teh, 'i 'onus nus neba ts'un whutezoo ho' hoont'ah.”

³⁶'Et Paul lhadúja hoh, ts'iyawh hubulh dugwútsi be nenínya 'ink'ez hubulh tenadedli. ³⁷'Et ts'iyawh hutso hoh dushih be' hiyilchoot 'ink'ez nahídunants'ooz. ³⁸“Aw 'onus 'at nachasutuzeht'il,” ndobúlhni hoh hubulh yanaltuk, 'et huwa tube cho hubudzi únduda 'ink'ez ts'i ts'un whuts'un hik'uninandel.

Paul Jerusalem ts'ih nanátedalh

21 'Aw 'et nus nats'usduki. 'Et ts'ihyan lhunats'usduki 'ink'ez Cos ts'ih ts'uninki. 'Et 'om bun Rhodes nezninki, 'ink'ez 'et whuts'un Patara ts'ih uztezki. ²'Et Phoenicia ts'ih, ts'i cho ukelh 'et nats'uhoo'ai hoh, 'i be ts'andel 'ink'ez uztezki. ³Soo noo k'ut Cyprus ts'onilh'en hoh wheghah intl'as ts'ih noo bugha lhuts'úzki, 'ink'ez Syria yun k'ut ts'ih ts'uninki. 'Et keyah Tyre 'et ts'i be deha'hutelelh whutah 'et nyoh uzdálts'i. ⁴'Et Jesus Christ yugha hoodul'eh hubuka'ts'oodulhkut hoh nabuts'inla 'ink'ez 'ilhuh hukw'enilghel 'et buzih uzdálts'i, Ndoni be Paul Jerusalem ts'ih tóoya gunih hiyúlhni. ⁵'Aw 'et bulh lházduja hoh, bugho whenáts'edel 'ink'ez naztesdel ts'iyawh bu'atkah, 'ink'ez buzkeh chah nelh lhunahusdel hoh keyah whuch'a nats'usdel. Taba 'et negwutsi be nízndel 'ink'ez tenazdedli. ⁶'Aw 'et ts'iyawh lhula nunats'ust'ai 'ink'ez ts'i be náts'edel hoh hedidut chah koo ts'ih whenáhedel.

⁷'Et ts'ekelh ze' ts'ut'en Tyre nus nats'uski hoh Ptolemais ts'un lhahazdinki. 'Et 'ilhuh dzin huba 'alha' hoont'ah buzih uzdálts'i. ⁸'Et 'om bun dzin uztezdel hoh Caesarea ts'ih ts'unindel. Khunek unzoo, 'i be yálhtuk, Philip hiyúlhni, 'en buts'ún ts'unindel, 'en buzih uzdutélts'ilh. 'En Jerusalem skwunlai 'onus 'at nanah 'utahálya hoh, 'en hubutah 'ilhunuh 'int'ah. ⁹'Ink'ez Philip 'en dinah buts'e'kah, 'aw dune t'echahunizun hinli, 'en Yak'usda ba nus whunilh'en hinli.

¹⁰Lhat dzin 'et uzdálts'i hoh 'ilhunuh Yak'usda ba nus whunilh'en, Agabus hiyúlhni, 'en Judea yun k'ut ts'ih haínya. ¹¹Neghu ninya hoh Paul buze yets'údelhú'oo, 'i yuts'u hayánla 'ink'ez 'i be duke 'ink'ez dula chah lheyulh'oo 'ink'ez 'utni, “Et Ndoni ndutni, ‘Jerusalem ts'e ndunnah Lizwif whut'en ndi se be'ildzun yinli whuz na'a hiye hítelghel, 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en butl'ahítelhtelh.”

¹²'Et whulh 'úzduts'ai hoh nuwheni 'ink'ez 'uyoon chah 'et hudelhts'i, Paul bugha tezdudlih Jerusalem ts'ih tooya whuch'a. ¹³'Et nendulhni, “Et di ka ahtso 'ink'ez sudzi tso ulh'i? Jerusalem satelghel 'et huba lhadúst'ah, 'et whunts'ih 'onus 'un Jesus Christ neMoodihti 'en buba 'et datésah huba lhadúst'ah ho' 'ust'ah.” ¹⁴'Et whunts'ih 'aw nek'ah ts'ih cha'ínil, 'et huwa, “T'ezdínil, nts'ena'a neMoodihti hukwa'ninzun k'una'a 'ahóneh,” ts'utni.

¹⁵'Et hukw'elh'az 'astl'iyaz 'et nazdélhts'i 'ink'ez ndai ne'ezdlai, 'i lhanázdinla 'ink'ez Jerusalem ts'ih naztesdel. ¹⁶'Et bulunah Jesus Christ yugha hoodul'eh, Caesarea whut'en, 'en chah nelh hútezdel. 'En ndun dune buzih uzdutélts'ilh hits'un nenihunínla, Cyprus whut'en, Mnason hiyúlhni, 'en 'uda whuts'un buba 'alha' hoont'ah 'int'ah.

Paul, James ts'un nuséya

¹⁷Jerusalem ts'ih ts'unindel hoh, ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en nehunelhnik. ¹⁸'Et 'om bun dzin Paul nélh tez'az James uzte'ilh wheni, 'ink'ez ts'iyawh butsuh whudelhdzulh, 'en chah 'et hudelhts'i. ¹⁹'Et Paul, “Dahooja,” hubúlhni. 'Ink'ez ts'iyawh nts'oh 'udun yun k'ut whut'en hubutah hube 'ut'en be Yak'usda ne'ust'en, 'et hubugha hubulh náwhulnuk.

²⁰'Et hidánts'o hoh ts'iyawh Yak'usda ba hodélhti 'ink'ez Paul 'uhiyúlhni, “nelhutsin whunulh'en dáhoont'ah tube lhanah Lizwif huba 'alha' hoont'ah suli hoonli 'ink'ez ts'iyawh Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i soo

cho hik'úne'ut'en. ²¹'En nyulh 'úhudants'o nts'ena'a Lizwif 'udun yun k'ut hudelhts'i, 'en whubodilh'eh. Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i hiladootnih, 'ink'ez buzkeh hika dune unli, 'i k'ut hubutét'us, 'ink'ez Lizwif k'una'a dune hinli 'i chah 'ustl'e' 'uhooneh, whuz na'a hubodilh'eh hutni. ²²'Et huwa njan whusainya hubugha t'ewhuntedzeh ho' hoont'ah 'ink'ez dats'óoneh simba? ²³'Et huwa ne'úzduni tune'ónt'en. Dinah dune Yak'usda ts'un nahezya, 'en njan nezih hudelhts'i ho' hint'ah. ²⁴'En hubulh 'ínt'en 'ink'ez buts'ún nidenya, 'ink'ez nts'ena'a duna'huldoh nyun huba 'uk'elháhoolhtsi, 'et soo dutsi náhunoozo. 'Et ndínja t'eh, 'et whuz na'a nyunch'oh Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i ts'ah'un na'a bukúne'int'en hunoozin. 'Ink'ez daja nch'a nyuhútni, 'et huba 'alha' cha'whudoosnih. ²⁵'Et whunts'ih ndunnah 'udun yun k'ut whut'en huba 'alha' hoont'ah suli buts'ók'e'tsanguz 'ink'ez nts'ena'a 'uzdeja, 'et ndo buzdáni ndai ts'uyi, 'i buYak'usda k'edeltsi ts'un hítulhdelh, 'i wah'alh gunih. Ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooht'en gunih. Khunai buze 'úsduguz, 'i 'ink'ez 'uskai butantsus, 'i wah'alh gunih, 'ink'ez 'uskai chah wahnai gunih.”

Paul luglez whucho 'et hiyílhchoot

²⁶'Et huwa Paul ndunnah dinah dune hubílhchoot 'ink'ez 'om bun dzin 'et duna'huldoh 'et hubulh duna'elde. 'Aw 'et hubuluglez whucho danánja, 'et hoh 'aw 'et Lizwif k'una'a buna'éde. 'Ink'ez Lizwif nawhulnuk hubudáni dáwhuldzah dzin 'et 'uhutet'ilh njan 'et lhahóduteliilh whuts'un Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'ilhunah hinli hoh huba 'uhudutélhk'un.

²⁷'Aw 'et skwunlai 'onus 'at nat dzin 'ustl'e' 'uwhuténilh hoh, bulunah Lizwif, Asia yun k'ut ts'ih huhánde, Paul luglez whucho 'et hiya'en. Bulunah 'ilhohuwezdel tubulh lhba hodit'ai hoh Paul hiyílhchoot. ²⁸'Et 'ahúlzul hoh hahuhéyih, “Israel hubuts'un háhzut, nela'uhneh! Ndun dune 'en 'int'ah, nduhoolhcho nuya 'ink'ez Israel hubuts'uhainzut Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez neluglez whucho chah ts'iyawh whuch'a yálhtuk. 'Ink'ez k'an 'udun yun k'ut whut'en chah neluglez whucho daóobuninla, 'et hoh neba me whulhtsi!” hutni. ²⁹'Et ndun dune Trophimus, Ephesus whut'en, 'en Jerusalem 'et Paul bulh na'as hoh hinalh'en inle. 'Et Paul hubuluglez whucho daínilhti huninzun 'et huwa 'uhutni.

³⁰ Jerusalem ndulhcho hoh dune dzuh hubutaoodelts'ut. Ts'iyawh 'ilho 'ilhunahowelhúghaz, Paul hiyílhchoot, 'ink'ez hubuluglez whucho 'et tínahininguz. 'Et 'ahoh hubuluglez whucho dána'denkez. ³¹ Ndunnah lhulh nudelh Paul hizoolhghelk hukwa'hut'en hoh nehughan moodih hudáni, “Jerusalem whut'en ts'iyawh lhtahawhant'ai!” hubuhútni. ³² 'Et 'ahoh nehughan moodih 'uyoon moodih 'ink'ez nehughan chah hilhchoot 'ink'ez 'ilhuhowezdel buts'un whehélghaz. 'Et ndunnah dune nehughan bulh hubotelh'en hoh 'et Paul njan hiyedúlh 'ustl'e' 'uhiyínla.

³³ 'Et nehughan moodih Paul yughu ninya, yílhchoot, 'ink'ez nankoh tes tl'ool be hiyoolhghel hubulhni. 'Ink'ez huboodulhkut, “Ndun dune ndan 'int'ah, 'ink'ez daja hoh tinta 'unt'en?” ³⁴ 'Ink'ez 'ilhuhowezdel ts'iyawh lhelhts'un na'a 'uhutni hoh hahuhúyih, 'onus nus higha 'un ha' dani k'et nehughan moodih dáhooja 'aw t'echaonízil. 'Et huwa budune Paul nehughan delhts'i ts'ih hitoolhte hubúlhni. ³⁵ Soo buk'ut dugháiti ts'ih hitelhti, 'et dune budádendel. 'Et 'onus nus hiyulh húnilch'e, 'et huwa nehughan 'en hitelhti. ³⁶ Ts'iyawh hiyunelwus 'ink'ez 'uhúldzul hoh, “Sulhghe!” hutni.

Paul duba yanaltuk

³⁷ 'Aw 'et Paul nehughan delhts'i ts'ih hitelhti hoh nehughan moodih bulh yátelhtuk, “Nyulh yatelhtuk hukwa'nuszun.”

'Et nehughan moodih 'uyúlhni, “Greek k'una'a chah ih yailhtuk?” ³⁸ “Et Egypt ts'ih haínnya dune 'en tulih 'unint'ah? Nyun tulih 'inja, ndunnah 4,000 nehughan dudulh dune dzuh nuhulhdeh hubuzílhstsi? 'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih whuz huba whénnya, nyun tulih 'int'ah?” yúlhni.

³⁹ 'Et Paul 'utni, “Si Lizwif 'ust'ah. Tarsus, Cilicia yun k'ut whuz'ai, 'et keyah whudézi, 'et whust'en. Ndunnah dune hubulh yatelhtuk, 'et sugha ooni'aih.”

⁴⁰ 'Et nehughan moodih yugha óoni'ai, 'et Paul dugháiti siyin 'ink'ez dune huba núlhnih hoh t'ehudínel 'ink'ez Paul, Hebrew bughunek k'una'a hubulh yáwhenilhtuk.

22 'Et ndobúlhni, “Sulh dune, sulhutsinkah, 'ink'ez 'ubákah, soo sih soozélhts'ai, k'an nohwhulh duba yanatelhútuk!” hubúlhni.

² 'Et Hebrew bughunek k'una'a hubulh yawhénilhtuk hidits'o hoh 'onus nus t'ehudínel. 'Et Paul 'utni, ³ “Si Lizwif 'ust'ah. Tarsus, Cilicia yun k'ut

whuz'ai 'et whuzíli. Jerusalem 'et néyi, ndun Gamaliel 'en whusodalh'i hoh netsuh whudelhdzulh hik'úne'ut'en, 'i soo cho yusodalh'i. K'an nuhwheni Yak'usda ba buts'unint'uk, sichah whuz na'a zeh ndust'ah inle. ⁴ Ndunnah Jesus hunedulh ts'iyawh dahútetsah whuts'un hubube' zúsdla inle. Dune 'ink'ez ts'ekoo chah ts'iyawh tsak'ebusdle ínle. ⁵ 'Et Náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez ts'iyawh dune tsuh whudelhdzulh, 'en ts'iyawh ts'ah'un 'udusni, 'en chah ndun whadóoni, ndai Lizwif dédowh Damascus delhts'i hubuts'un k'e'hanguz, 'i si stl'ahíyanla 'i bugha dune hubuts'un téya hubutéhlcholh 'ink'ez tes tl'ool be hubutéhlghel 'ink'ez Jerusalem ts'ih dzuh nubotelhdzut wheni, whuz whebusdle ínle.”

Paul, Jesus ts'ih nálh'a howu yalhtuk

⁶ “Et hoh wheghah usyalh ho 'uhooja, 'aw 'et Damascus wheghah dzetniz bat'en khunyaz ndus de kwun ulhtus, 'i hadanat, 'ink'ez sunat nudéznat. ⁷ 'Ink'ez yun nadelhúduz 'et 'uduzíts'ai 'ink'ez njan nduwhutni oozalhts'a, ‘Saul, Saul di ka dzuh nusíldzut ho' 'int'en?’

⁸ ‘SMoodihti ndan inli?’ dusni hoh oodulhkut. ‘Jesus, Nazareth whut'en usdli, si 'usilh'en dzuh nusíldzut,’ súlhni.

⁹ 'Ink'ez ndunnah dune sulh nuhudelh ndi kwun hiya'en 'ink'ez hoh hunelhújoot, 'et whunts'ih ndan sulh yatelhtuk 'aw chahidíts'il.

¹⁰ 'Et 'udusni, ‘SMoodihti datésnilh?’ 'Ink'ez neMoodihti 'usúlhni, ‘Dinadindaih, 'ink'ez Damascus ts'ih inyalh 'ink'ez 'et ts'iyawh ndun yadooni ndet Yak'usda ba datánt'ilh.’

¹¹ 'Et 'usja ndi kwun tube sunat nudeznat k'et chaozes'en suli, 'et ndunnah sulh nuhudelh sula hilhchoot 'ink'ez Damascus ts'ih sanilhya.

¹² 'Et 'ilhunuh dune Ananias hiyúlhni, 'en Moses bughunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i yuk'úne'ut'en 'ink'ez Lizwif Damascus whut'en ts'iyawh hidelhti. ¹³ 'Et sughu ninya hoh suzih siyin 'ink'ez 'usúlhni, ‘Saul sulhutsin, whé'en naoondle!’ 'Et ndudeja ibulh 'ahoh nduk yutá'en 'ink'ez whunés'en nasusdli.

¹⁴ 'Ink'ez 'usúlhni, ‘Netsuh whudelhdzulh hubuYak'usda 'en 'utahányalhti Yak'usda be 'ut'en k'ah t'éoononzeh ka 'ink'ez ndun ts'ah'un na'a 'unint'ah 'en ta'ilh 'ink'ez dich'oh chah 'et nyulh yátelhtuk. ¹⁵ 'Et nyun ts'ah'un ndun Jesus bugha ndo hubudutánilh ndet ho'en 'ink'ez whudánts'o hubugha. ¹⁶ 'Ink'ez k'an dant'i ba ilh'i? Didinyih 'ink'ez

neMoodihti boozi 'i be buts'un tedondli hoh too be 'oneh, 'i bugha sih nlubeshi nyuna'doodeh!"

Yak'usda, Paul 'udun yun k'ut whut'en ts'un yutelh'a

¹⁷ 'Et Paul 'onus 'un ndobúlhni, "Et Jerusalem ts'ih whenásja 'ink'ez nuhluglez whucho tenadusdli whutah 'et njan sunalhts'et hawhélts'ut hoh, ¹⁸ neMoodihti 'en nulh'en 'ink'ez 'usúlhni, 'Soo 'a njan Jerusalem whuch'a nanindaih. Si sugha yailhtuk 'aw nyuhoozólhts'a hukwa cha'hunízun 'et huwa.'

¹⁹ 'Ink'ez 'udusni, 'NeMoodihti, nts'ena'a hoh luglez totsuk whubulh ndunnah nyun buba 'alha 'int'ah, 'en ts'iyawh hubulhchukw 'ink'ez dzuh nobulhdzut inle, soo cho nt'ehonínzun. ²⁰ 'Ink'ez Stephen nyun ngha dune hubulh yálhtuk, 'et hukwa hizelghhi, hoh da sichah 'et síyin inle, suba ts'ah'un 'uhut'en. Ndunnah nehughan hubudzoot, 'i huba bughusdli.'

²¹ 'Ink'ez neMoodihti 'usúlhni, 'Inyalh, nilhdza 'udun yun k'ut whut'en butúz nyutéhl'ah!"

²² 'Et dune 'ilhuhowezdel Paul huyoozélhts'ai 'et whunts'ih 'et ndudéja hoh soo hubuyiz t'ahúzulh hoh 'uhutni, "Nalhtel, sulhghe, 'aw khoona huba cha'ít'ah!"

²³ Soo 'uhultus hoh dunaih k'uhídutulch'oolh 'ink'ez whuske k'et lhez chah nduk hótudzi. ²⁴ 'Et ndun Roman nehughan moodih, 'en Paul ndet nehughan délhts'i whuz nahitoolhte 'ink'ez hiyoolhtsas hoh hiyoodolhkut ndet huwa ndunnah Lizwif hiyúlh 'alzul hubúlhni. ²⁵ 'Et whunts'ih 'aw 'et hiyootelhtsus wheni hiyulhghel hoh ndun Paul yughunli, 'et siyin 'en 'uyúlhni, "K'us ndan Roman yun k'ut whut'en, 'en ba nahutedeh whutsuh ootalhtsus mba' hoont'ah ih?"

²⁶ 'Et ndun huwunli whudánts'o hoh nehughan moodih yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, "Daint'en hoh 'int'en? Ndun dune Rome yun k'ut whut'en 'int'ah!" yúlhni.

²⁷ 'Et dich'oh nehughan moodih Paul yughu ninya 'ink'ez yoodalhkut, "Rome whut'en inli ih?"

"A," ni Paul.

²⁸ 'Et nehughan moodih 'en 'utni, "Si lhai sooneya hukw'elha sílhsi hoh Rome whut'en sili 'ust'ah."

'Ink'ez Paul 'utni, "Si 'et whuzlí 'et huwa hube'ilhdzun usdli."

²⁹'Et ndunnah dune Paul hiyoodutelhkut, 'ahoh hich'a nasdel 'ink'ez ndun nehughan moodih t'éoonanzin Paul Rome yun k'ut whut'en 'int'ah 'ink'ez lhe'yínla yulghel chah 'uyínla 'et huwa whenelhújoot.

³⁰Ndun nehughan moodih soo naóote'alh hukwa'ninzun, ndet hukwa Paul hiyulh whuske. 'Et huwa 'om bun hububa ne'duni Paul, 'en tes tl'ool hits'ahanahiyana 'ink'ez ndunnah náwhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez nahéyelh chah ts'iyawh, 'anih hubúlhni 'ink'ez Paul hibut nihínilhti.

Paul nahéyilh yubut siyin

23 Paul soo cho hubunilh'en 'ink'ez ndobúlhni, “Sulhutsinkah neyah ts'ih bugha t'ets'oninzun^a 'i bugha Yak'usda but 'ahoolhyez be khusna, 'i k'an dzin whuts'un ts'ah'un na'a 'ust'ah.”² Ndunnah náwhulnuk degha nus dezti, Ananias, 'en Paul hizih siyin, 'en hizek hokat hubúlhni. ³'Et Paul 'uyúlhni, “Yak'usda 'en chah nyunokat. Koo bez whuzih whudutsun, 'i naodesduti'us, 'i li'nint'ah hoh nyo 'et sinda 'ink'ez ndai Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i bugha suba nahutanyeh, 'et whunts'ih suhóonokat hukwa huwaobilh'a, 'et whuz na'a Yak'usda bughunek k'uninyis ho' dini!”

⁴Ndunnah dune Paul zih nuhudelhúya 'uhiyúlhni, “Ndun Yak'usda bunáwhulnuk degha nus dezti buba dzuh 'udenja.”

⁵'Et Paul 'utni, “Sulhutsinkah 'aw nt'éoonuzúszun 'en náwhulnuk degha nus dezti 'int'ah. Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'ut ndutni, 'Nuhmoodih 'en dzuh ts'ih bughi yaoolhtuk gunih.”

⁶'Et Paul hubunilh'en 'ilhuhowezdel bulunah Sadducee 'uhint'ah 'ink'ez bulunah chah Pharisee 'uhint'ah hoh tube cho hubulh yátelhtuk, “Sulhutsinkah sichah Pharisee 'ust'ah! Pharisee ye' usdli, 'ink'ez suba 'alha' hoont'ah yaidla dinahudutédulh 'et huwa njan suba nahutedeh huba sída!”

⁷'Et ndudéja hoh Pharisee 'ink'ez Sadducee bulh lhéwhehundunidulh 'et huwa 'ilho huwezdel nawh lhk'ehankat suli. ⁸'Et Sadducee yaidla dinahudutédulh 'ink'ez lizas chah, nudúdeh chah hoonli 'et 'aw huba 'álha' cha'hóot'ah, 'et whunts'ih Pharisee ndulhcho 'et huba 'álha' hoont'ah.

⁹'Et 'onus nus 'ulcho, 'i be 'awhehúnilzul 'ink'ez Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i hodul'eh, Pharisee dédowh, 'en dihudíndel 'ink'ez

^a 23:1 Ndi khunek “Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun”, 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

tube cho whuch'a hutni, “Ndun dune 'aw hoontsi' bughúnachats'uhóo'al. Lizas tulih k'us nududeh, 'i tulih yulh yálhtuk hoh tulih 'utni! 'Et huwa Yak'usda buyénah uzdooni ghaít'ah.” ¹⁰Whuz tube lhtah 'uhutni k'et, Rome nehughan moodih whenelhújoot Paul yahidólhch'oolh ninzun, 'et dulh lhadughan, 'en Paul hubugha hanaíyooltelh 'ink'ez ndet nehughan delhts'i 'et whuz hitoolhte hubúlhni.

¹¹'Et 'ulh'ek zeh neMoodihti Paul yuzih siyin 'ink'ez 'uyúlhni, “Soo cho ndzi 'ulhtus 'ududil'i. Njan Jerusalem nts'ena'a si sugha ts'ah'un hubudáni 'et Rome chah whuz na'a zeh 'udutánilh.”

Bulunah Lizwif Paul hituzelghelhel hukwa'huninzun

¹²'Et 'om bun bundada bulunah Lizwif 'ilhúhowezdel 'ink'ez 'ilho nahúhezya hoh nduhútni, “Cha'ts'oos'al 'ink'ez too chah cha'ts'oosnai Paul ts'utuzilghelhel whuts'un.” ¹³Ndunnah ts'iyawh dit lanezi 'onus 'un 'uhuneltsuk 'en hukw'unúhuhilhye. ¹⁴'Et Lizwif náwhulnuk degha nus dézti 'ink'ez hubutsuh whúdelhzulh chah hubugha nindel 'ink'ez hubuhútni, “Ts'iyawh 'ilho nats'úhezya 'aw cha'ts'utes'al Paul ts'utuzelghelhel whuts'un. ¹⁵'Et huwa k'an 'et nuhwheni 'ink'ez nahuhéyelhel tubulh ndun Rome lhudugan moodih 'en but'sót'l'a khunek áh'aih 'aonilhka Paul ndez náhitoolhte 'onus nus soo cho be 'ut'en k'ah t'ewhuntehzeh 'et wheni doohtni. 'Et wheni huba lhazdoot'e njan nenátedalh whuts'un ts'uzoolghelhel,” hubuhútni.

¹⁶'Et whunts'ih Paul bulhtus buye' 'en whulh 'udants'o hoh, 'et nehughan delhts'i ts'ih ninya 'ink'ez Paul ndi yúlhni.

¹⁷'Et Paul 'ilhunuh nélhghel, “Anih,” yulhni, 'ink'ez 'uyúlhni, “Ndun chilh nehughan moodih ts'ih ílhtel, hoonliyaz 'un yudutenilh.” ¹⁸'Et nélhghel yílchhoot 'ink'ez nehughan moodih ts'un wheyalhti 'ink'ez 'uyúlhni, “Paul tsak'edi'ai 'anih sulhni 'ink'ez ndun chilh nts'u tóolhte súlhni, hoonliyaz nyuduténilh 'et.”

¹⁹'Et ndun nehughan moodih yula ilhchoot 'ink'ez dune hoolah ts'ih nénilhti 'ink'ez yoodulhkut, “Dahoont'ah hubugha 'usudutánilh?” yúlhni.

²⁰'Et 'uyúlhni, “Ndunnah Lizwif moodih bunt'ah nyuhóodútélhkut, Paul naheyelhel ts'un tolhte nyoduténilh, 'aonilhka 'onus nus soo cho highu t'ewhuntehzeh, 'et wheni hudutenilh. ²¹'Et whunts'ih khun teh huboozólhhts'a gunih! Dit lanezi 'onus 'un Lizwif, 'en ti hika óodelhts'i, 'en

ts'iyawh hituzelghelhel whuts'un 'aw cha'hutes'al 'ink'ez too chahutesnil hutni hoh nahúhezya. K'an 'ahoh 'uhutenilh huba lhahúdint'ah, nyun nahútanyeh 'et zeh huba hilh'i," yúlhni.

²²'Et nehughan moodih utni, "Khun teh 'uyoon ndudóni gunih, njan ndusudani 'et." 'Aw 'et chilh whenáyalh'a.

Paul, ndun Felix yun moodih ts'ih whehíyalhti

²³'Et ndun nehughan moodih nélhghel moodih nanah, 'en hubuka'dani 'ink'ez ndobúlhni, "200 nehughan lhábudahleh keyah Caesarea ts'ih tehduh, skwunlai 'onus 'at nankoh lanezi (70) yeztli be nahúdelh chah, 'ink'ez 200 sohtuz nudúle chah, 'ulh'ek lanezi 'onus 'at 'ilhuk'i hoolah hukw'éhunint'o t'eh bat'en (9:00) 'et hutédulh wheni lhahúdoot'e. ²⁴Paul chah yeztli buba lhadáhleh, soo cho bughohle hoh Felix, yun moodih, 'en but's'un niyóolhtelh."

²⁵'Et 'ink'ez nehughan moodih yuts'o k'e'anguz, 'i ndutni,

²⁶"Felix yun moodih dezti si Claudius Lysias nts'ó k'e'úsages, dahooja. ²⁷Lizwif ndun dune hiyílhchoot 'ink'ez hituzelghelhel ínle. Rome keyah whut'en unli 'et whulh 'údusts'o 'et sulh nehughan ílhchoot 'ink'ez hubugha hunayunlhúti. ²⁸Ndet hukwa hiyílhchoot 'et naootés'alh, 'et huwa Lizwif yuba naheyelh ts'ih whélhti. ²⁹'Aw hoonliyaz tink'us 'út'en bugha nachawhús'al datétsah k'us huwa 'átelts'ul huba. 'Ants'ih duk'una'a hiba nahooyeh hukwa'hutni. 'Et huwa hich'a yalhtuk. ³⁰'Ink'ez ndet Lizwif ndun dune hituzelghelhel hukwa yahulhtuk sudáni hoh, 'ahoh nts'u whes'a. 'Ink'ez ndunnah yuch'a yahulhtuk, 'en chah, lhahudughan hubulh nyun nts'o tooya hubudúsni. Soo cho khondle."

³¹'Et nehughan nduhóot'en hubúlhni t'eh, hoh tune'hust'en, Paul hiyílhchoot 'ink'ez 'et 'ulh'ek zeh keyah Antipatris huwhútni ts'ih lhgha hidilhti. ³²'Et 'om bun nehughan yun nuhulghas 'en ts'iyawh nehughan delhts'i ts'ih nahundel, 'ink'ez yeztli be 'uhut'en, 'en zeh Paul bulh hutoodelh ka. ³³'Et keyah Caesarea ts'ih hinílhti, 'et yun moodih chah yuts'ó k'e'anguz, 'i hitl'ahíya'ai, 'ink'ez Paul chah hitl'ahíyalhti. ³⁴'Et yun moodih ndi yuts'un k'e'anguz, 'i yuk'eyailhtuk 'ink'ez Paul yoodulhkut, "Nts'ez de yun k'ut hańya?" yúlhni. 'Et yun k'ut Cilicia huwhútni

ts'ih haínya t'éoonanzin hoh, ³⁵'et utni, “Ndunnah nch'a yáhalhtuk whusahánde t'eh, 'et nyoozólhts'a.” 'Et Paul, Herod bukoo whucho ts'ih hitoolhte, 'ink'ez highole ndobúlhni.

Ndunnah Lizwif, 'en Paul ch'a yahalhtuk

24 'Aw 'et skwunlat dzin inle hoh, náwhulnuk degha nus dezti, Ananias hiyúlhni, hubutsuh whúdelhdzulh chah, 'ink'ez 'ilhunuh dune yalhtuk, Tertulus hiyúlhni, 'en Caesarea ts'ih hunindel. 'En yun moodih, Felix hiyúlhni, hibut 'et Paul ch'a yáhalhtuk. ²'Et Paul dáhinilhti 'ink'ez ndun Tertulus dune yalhtuk, Paul ch'a yáwhenilhtuk hoh ndutni, “Degha nus dezti hoonih hoh neghinli 'et huwa sa hoh neyun k'ut whudezghel 'et ndúhont'e, 'ink'ez lhat hoh neyun k'ut soo 'uts'oot'e neba ná'hoonla. ³'Et huwa 'ahoolhyez ts'uhóont'i neilh'i tube nelh dune nts'útni. ⁴'Aw sda sa nyostun ghaít'ah, 'et whunts'ih hoontsolyaz khunek be nyulh yasztélhtuk, neoozólhts'a nts'u tédusdlh.

⁵T'éts'onínzun ndun dune tube wheóonujut hoh ntsi' dune unli. Yun k'ut ndulhcho hoh 'en bugha Lizwif chah lhtáhúwhút'aih 'ink'ez Nazarennah hubutsuh nuya 'ududil'i. ⁶'Ink'ez Lizwif hubuluglez whucho 'et chah me neba whulhtsi, 'et ts'ílhchoot whenich'oh nek'una'a buba nats'ateyeh hukwa'uzninzun. ⁷'Et whunts'ih ndun nehughan moodih, Lysias hiyúlhni, danínya 'ink'ez neghahanáyulti. ⁸'Et Lysias 'en Paul ch'a yálhtuk nyun nts'ó toodelh hubúlhni. 'Et nyunch'oh ndun dune oodilhkut t'eh, tube lhat hoh bughuyats'ulhtuk t'éwhunonzeh.”

⁹'Et Lizwif chah Paul ch'a yalhtuk ts'iyawh 'alha' hutni, hutni.

Felix bubut Paul duba yanaltuk

¹⁰'Et yun moodih Paul yatelhtuk yutl'ahó'ai hoh ndutni, “T'éoonúszun ndi yun k'ut lhat naodezut 'et nahéyelh inle, 'et huwa hoonúst'i hoh mbut duba yanalhútuk. ¹¹'Et nyunch'oh nahó'alh 'aw lanezi 'onus 'at nat dzin bat'en inle teni'ntesdzilh ka, Jerusalem ts'ih teya. ¹²'Aw Lizwif hubuluglez whucho 'et dune ch'a ts'un cha'duzusnih hoh Lizwif chasuhés'en, 'ink'ez bukeyah 'et dune lheoobulhdulh 'et chah chasuhés'en. ¹³Daja suhútni 'aw ts'ah'un mba nehúho'alh ghaít'ah. ¹⁴'Et njan nyudúsní Jesus k'una'a 'uhuninzun 'et whuz na'a sichah netsuh whudelhdzulh buYak'usda buts'un

teni'nulhdzun. 'Ink'ez Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez Yak'usda be nus whúnilh'en 'uk'une'huzguz, 'i chah suba 'alha' 'int'ah. ¹⁵ K'us ndan yaidla unzoo k'us ntsi' inle ts'iyawh dinahudutéduh, Lizwif huba 'alha' hoont'ah, whuz na'a sichah Yak'usda suba 'alha' 'int'ah. ¹⁶ 'Et huwa si 'ahoolhyez Yak'usda ts'un 'ink'ez dune chah ts'un neyah ts'ih bugha t'ets'oninzun^a 'i bugha ts'ah'un na'a oost'e hukwa'ust'en.

¹⁷ 'Et hukw'elh'az lhat naodezut hoh Jerusalem keyah niya. 'Ink'ez sulh whut'en ba ndai sooneya huba 'ilhunanughe'ai, 'i hubuts'unaínte'ai 'ink'ez Yak'usda ts'un Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'udutéhkh'un wheni whuz lhgha nadasja. ¹⁸ 'Et hubuluglez whucho Lizwif soo cho hubuna'udeh k'una'a lhaóodusdla inle. 'Et whutah ndust'en hoh suhá'en. 'Aw dune 'ilhuhowezdel 'ink'ez 'aw hoonliyaz lhenah cha'hudusnih ilah inle. ¹⁹ 'Et ndunnah njan, mbut nihóodelh huba' hoont'ah 'ink'ez sch'a yáhoohlhtuk hoonliyaz hoh senah 'úhint'ah t'eh. ²⁰ K'us ndunnah teh nyodóni ndet hoh tinta' nust'en sughu náháhóo'ai neba naheyelh hububut síyin hoh, ²¹ 'et whunts'ih nahéyelh but síyin hoh, 'ilhuh ze' dusni, 'Yaidla dinahudutéduh suba 'alha' hoont'ah,' 'et huwa k'an dzin 'et suba nahinyeh."

²² 'Et Felix ndai Jesus k'una'a 'int'ah, 'i bugha soo t'eóoninzun. 'Et Paul yuba nahooyeh hukwa cha'nízun 'et ndobúlhni, "Nk'atlih nehughan moodih Lysias whusaínya t'eh, mba nahoosyeh." ²³ 'Et Paul nélhghel yughunli 'ulhni, "Ahoohlhiez bughinli, 'et whunts'ih 'onus nus k'úne' oot'en whute bulh dunekah hits'ún nunaoodulh 'ink'ez ye ndunidzit, 'i be highole ka."

Paul, Felix 'ink'ez Drusilla hububut ninínya

²⁴ 'Et dzuh lhat dzin inle hoh Felix bu'at Drusilla bulh whusahá'az, 'en chah Lizwif 'int'ah. 'Et Paul hikunáwhulh'a, nts'ena'a Christ buba 'álha' 'int'ah 'et hubugha hubulh yálhtuk, 'ink'ez hiyoozélhts'ai. ²⁵ 'Et Paul, Yak'usda be ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'i 'ink'ez nuwhenich'oh khuts'udli chah, 'ink'ez neba nahutedeh dzin whusaóotelts'ulh t'eh, 'et hubugha wheóobunoolhtun hukwa'utni. 'Et Felix nelhújoot 'ink'ez utni, "Aw 'et k'an naindalh, doochah nkana'doosni, sughá whults'ut t'eh." ²⁶ 'Et yalhtuk

^a 24:16 Ndi khunek "Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun", 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

whutah, “khun teh Paul sooneya sugha óo'alh, 'et bulanadoosnih,” ninzun. 'Et huwa lhat hoh yuka' dunih 'ink'ez yulh yálhtuk.

²⁷'Et whunts'ih nat naodezut inle, Porcius Festus hiyúlhni, 'en Felix yun moodih yuk'énadeja. Felix 'en Lizwif dune unzoo hunoozin ninzun 'et huwa Paul tsak'edilh'ai.

**Paul, Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, Caesar
hiyulhni, 'en yubut nióoya yuts'u húkwa' 'utni**

25 'Ink'ez tat dzin inle Festus yun moodih Judea yun k'ut ts'ih ninínya. 'Et hukw'elh'az keyah Caesarea whédinya 'ink'ez Jerusalem ts'ih ninya. ²'Et náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez Lizwif bumoodih Festus ts'ih hunindel hoh Paul hich'a yálhtuk 'ink'ez Festus highu tédudlih, ³Paul, Jerusalem ts'ih naitoolh'a hukwa'hunínzun 'et hoh dula 'ooneh hiyúlhni, 'aonilhka hiba lhaóodinla hoh wheghah uyalh t'eh, 'et hituzelghelh 'et wheni. ⁴'Et Festus 'utni, “Paul, Caesarea 'et tsak'edi'ai unli ho' 'int'ah. 'Et sich'oh chah 'ahoh 'et whuz natesdadh. ⁵'Et nuhmoodih sulh náhutoodelh 'et hich'a yaóolhtuk Paul tinta' 'unt'en hoonli t'eh,” hubúlhni.

⁶'Et lanezi dzin bat'en 'et hubutah índa, 'ink'ez Caesarea ts'ih whenya. 'Et 'om bun 'aw 'et dune ba nahedelh hukw'étl'adida 'ink'ez, “Paul dahíyoolhtelh,” hubúlhni. ⁷'Et Paul danínya hoh Lizwif Jerusalem ts'ih haíndel higha wezdel 'ink'ez lhat hooncha 'et tinta' 'unt'en hiyúlhni hoh hich'a yálhtuk, 'aw ts'ah'un 'alha' hutni huhoollhtsilh ghaít'ah.

⁸'Et whunts'ih Paul duba yanaltuk hoh ndi yúlhni, “Aw Lizwif be huba nahesda, 'ink'ez hubuluglez whucho, 'ink'ez Rome hubudayi cho, 'en chah buts'un tinta cha'ust'il.”

⁹'Et Festus, Lizwif soo cho huba 'uja, 'et huwa Paul yoodulhkut, “Jerusalem ts'ih ndi hiye nch'a yálhtuk, 'i bugha whuz subut tanyin hukwa'ninzun ih?”

¹⁰Paul 'utni, “Njan Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en Caesar hiyúlhni, dich'oh nahéyelh, 'et mbut síyin 'et suba nahoodéhuba' 'ust'ah. Lizwif hubuts'un tintacha'úst'il nyunch'oh soo cho nt'eeonínzun. ¹¹'Et be ba nahesda, 'i k'uníyuz t'eh, k'us hoonliyaz hukw'elha daóosah huba' hoont'ah 'usja t'eh, 'aw whuch'a ne'óost'en ghaít'ah. 'Et 'aw daja 'uhútni 'alha' cha'hóot'ah t'eh, 'aw dune hubutl'asóolhtelh hoolah. Rome

whut'en hubudayi cho degha nus dezti 'en but neóosya 'et nts'u húkwa' dusni.”

¹² 'Et Festus yugha utni 'en naboodelkut hukw'elh'az, 'et Paul 'uyúlhni, “Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti but nitányalh hukwa'ninzun, 'et huwa Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en bubut neóonya!” yúlhni.

Festus, hubudayi cho Agrippa, 'en Paul bugha yúlh yalhtuk

¹³ 'Aw sa ilah hukw'elh'az hubudayi cho Agrippa hiyúlhni 'ink'ez ts'eke yúlh na'as, Bernice hiyulhni chah, Caesarea ts'ih huni'az, Festus dahooja huba hudutenilh ka.

¹⁴ 'Aw 'et lhat dzin hanke hukw'elh'az Festus hubudayi cho Agrippa Paul bugha dáhoont'ah ts'iyawh yulh náwhelnuk, “Njan 'awhuz 'ilhunuh tsak'edi'ai 'et usda, 'en Felix 'aya'ai ínle. ¹⁵ 'Ink'ez Jerusalem ts'ih níya hoh Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'en 'ink'ez hubutsuh whudelhdzulh chah hich'a yálhtuk 'ink'ez datetsah huba buba nahoosyeh ka suts'un téhududlih.

¹⁶ 'Et whunts'ih ndo hubudusni, ‘Rome hubuk'una'a 'et ndúhoont'ah, dune tinta' 'unt'en daóotsah ka dáhni t'eh, 'udechoo yuch'a yálhtuk hububut inyin 'ink'ez hububut yuk'ého'alh huba' hoont'ah, 'aw 'et t'eh zeh hubanahutedeh.’ ¹⁷ 'Et whusahándel hoh 'om bun 'ahoh dune ba nahudeh, 'et nátl'adesda 'ink'ez, ‘Ndun dune dahiyóolhtelh,’ hubudúsni. ¹⁸ 'Et yuch'a detni, 'en dihudíndel tube yuk'ehóte'alh nuszun hoh, 'aw daja chahidínil. ¹⁹ Lizwif hubuluglez hubugha 'ink'ez 'ilhunuh dune, Jesus hiyúlhni, dazsai inle 'et whunts'ih Paul utni, ‘Khuna,’ ni hoh hubugha zeh lhtana'hudentni. ²⁰ 'Aw náhos'alh ts'ih hoolah njan 'uwhutni hubugha, 'et Paul oodalhkut, soo tulih Jerusalem ts'ih tooya 'et nahéyelh hububut ootéldzih huba. ²¹ 'Et Paul hubuts'uhúkwa' dani tsak'edoo'a 'ink'ez Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en duba nahooyeh ni, 'et Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en ts'un télh'alh 'et whuts'un tsak'edoo'a dusni,” ni Festus.

²² 'Et Agrippa Festus 'uyúlhni, “Ndun dune sich'oh ootuzelhts'ilh hukwa'nuszun,” yúlhni.

'Et Festus 'utni, “Bunt'ah sih oozólhts'a,” yúlhni.

²³ 'Et 'om bun Agrippa, Bernice bulh soo huba hodélhti hoh whusahá'az. 'Et nehughan moodih 'ink'ez keyah whumoodih chah dune 'ilhodulh 'et bulh dahuníndel. 'Et Festus, “Paul dahíyoolhtelh,” hubúlhni. 'Et dáhinilhti. ²⁴ Festus 'utni, “Hubudayi cho Agrippa 'ink'ez nuhwheni dune njan delhúts'i ts'iyawh ndun dune nulh'en. Lizwif njan 'ink'ez Jerusalem chah sulh náwhuhulnuk hoh Paul tink'us ne'ust'en, hutni. Soo tube cho 'uhutni, 'aw khoona huba cha'ít'ah. ²⁵ 'Et whunts'ih 'aw tink'us ne'ust'en hukw'elha daóotsah bugha nachawhús'al 'ink'ez dich'oh Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti yuts'u húkwa' dani, 'et huwa 'en but's'íte'alh. ²⁶ 'Et Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti but's'un k'e'tesgus whunts'ih 'aw Paul tink'us 'uja ts'ah'un bugha nachawhús'al. 'Et huwa njan nuhwhubut ninílhti, nyun soo hubudayi cho Agrippa mbut ninílhti, khun sih hoonli bugha náwhuh'ai t'eh, 'et sih whuk'é'oosges. ²⁷ 'Aw ndun dune hoonli bugha nachats'uhóo'al whuz whets'álh'a t'eh, 'aw ts'ah'un suba cha'hóot'ah.”

Agrippa bubut 'et Paul duba yanaltuk

26 'Et Agrippa, Paul yúlhni, “Duba yanataltuk 'et ngha ooní'ai.” Paul didilnik 'ink'ez duba yanawhéniltuk hoh ndutni, ² “Hubudayi cho Agrippa, Lizwif lhat sk'ehúhoonla hubugha, sich'oh mbut duba yanatelhútuk. K'an dzin sugha ooní'ai, 'et huwa tube suba hóolya nuszun. ³ 'Et 'alha' hoont'ah nyunch'oh soo t'eóoninzun nts'ena'a Lizwif duk'ah ts'ih dune hinli 'ink'ez lhtah 'uhudutni hoh chah, 'et huwa soo cho soozélhts'ai nts'u húkwa' dusni.

⁴ Nusol da whuts'un nts'ena'a yinkak sída Lizwif ts'iyawh t'éhonínzun soo 'udéchoo whuts'un sich'oh skeyah 'ink'ez Jerusalem chah hoh zeh dune usdli 'et t'éhonínzun. ⁵ Udechoo whuts'un soo degha nus duluglez hukw'un né'ut'en, Pharisee, 'en hubulh desdowh 'et t'éhonínzun, 'et huwa hukwa'huninzun t'eh 'et da sla'hudootni wule. ⁶ 'Ink'ez ndai Yak'usda netsuh whudelhdzulh hubuts'úyoozi, 'i sichah buká tsih hóosdli, 'et huwa k'an njan ootélhdzih ka mbut síyin. ⁷ 'Et whuz na'a ndunnah lanezi 'onus 'at nawh dédowh dune,^a 'en ndi khunek but's'úyoosdzi hubughaítelts'ulh, 'et hukwa tsih huhóoli, dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh

^a **26:7** Ndunnah lanezi 'onus 'at nanah (12), 'en Jacob buzkeh 'uhant'e. Lizwif ndunnah hits'uhainde ho' hant'e.

Yak'usda ts'un téni' 'uhunilhzun whutah. 'Et hubudayi cho Agrippa, ndet ndunnah Lizwif, hukwa tsih huhóoli, sichah hukwa tsih hóosdli. 'Ink'ez 'et hukwa sk'ehúhoo'ai. ⁸'Et ndet huwa nuhwhuba 'alha 'uhot'e ghaít'ah njan Yak'usda dune yaidla dinabudile hubugha?

⁹Ndun Jesus, Nazareth whut'en, ts'iyaintsuk hoh buch'a doosni nuszun ínle. ¹⁰Jerusalem 'et ndust'en inle, náwhulnuk degha nus hudézti stl'ahahó'ai hoh lhanah dune Yak'usda bube'ildzun, 'en tsak'ebesdle 'ink'ez yahutédlah wheni huba nahesda hoh, sichah buch'a désni. ¹¹Si 'udusni huwa luglez totsuk dune dzuh nobuhulhdeh Jesus Christ hich'a naóol'ah hukwa'bulh'en. Whuz tube hubulh húnlhuch'e k'et nilhdza keyah whunts'ih nobunusya dzuh nobutelhzut ka.”

Paul, Jesus ts'un budzi náhundenez'ai hukw'un náwhutelnuk

¹²“Njan 'et wheni náwhulnuk degha nus whudézti stl'ahuho'ai 'et Damascus ts'ih teya, ¹³'ink'ez hubudayi cho Agrippa, dzetniz bat'en 'et ti ts'edulh hoh kwun ndult'ah, 'i sa degha nus 'ultus, 'i dune sulh hédulh bulh nenat núdeznat. ¹⁴'Et ts'iyawh yun nats'ánkat hoh Hebrew bughunek k'una'a sulh yáztelhtuk hoh nduwhútni, ‘Saul, Saul, di ka 'int'en, dzuh nusílhdzut? Tulsus nule 'aw buk'únucha'zint'en t'eh, nyunch'oh zeh dzuh nuná'dudutaldzut,' súlhni.

¹⁵'Et oodulhkut, ‘Moodihti ndan inli?’ dúsni. ‘Si, Jesus 'ust'ah. Si 'usilh'en dzuh nusílhdzut.

¹⁶'Et whunts'ih didinyih 'ink'ez sinyin, njan nyunalhts'et haíya suba 'int'en nyutesilh ka. K'an dzin sa'en 'ink'ez 'udun chah nus de whúnyuntelhtun, 'et chah hubugha 'uyoon ndo budóni. ¹⁷Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'en hubuts'un nyutéll'alh. Dzuh nunyotelhdzut 'et whunts'ih nla' test'ilh. ¹⁸Whebuntalhtun, tsahólhgus yáhanahudutedulh 'ink'ez whét'en nihútedulh 'ink'ez hitá'en Satan huboontun Yak'usda ts'un nahútelyelh. 'En Si huba 'alha' 'ust'ah huwa hubulubeshi ch'a hubuna'dutedoh 'ink'ez Yak'usda ba 'udun nibuninla hubutah 'et hubugha óotelts'ulh,' súlhni.”

Paul dude 'ut'en k'ah huwu yalhtuk

¹⁹“Et huwa, hubudayi cho Agrippa, njan ndus de kwun deznukw 'ink'ez oozalhts'a 'aw 'uts'un cha'dúsnil. ²⁰'Udechoo Damascus 'et 'ink'ez Jerusalem chah 'et hukw'elh'az Lizwif hubuyun k'ut ndulhcho hoh, 'udun yun k'ut whut'en hubutah chah, lubeshi whuch'a bubeni nahodunooleh huba' hoont'ah 'ink'ez Yak'usda ts'un nahóolyeh 'ink'ez hubudzi náhundunezdla chah, whuz na'a zeh ne'hóot'en, hubudúsnil. ²¹'Et njan huwa luglez whucho 'ust'en hoh Lizwif suhílhchoot 'ink'ez sazoolhghel hukwa'hut'en. ²²'Et hoh da k'an dzin whuts'un Yak'usda sla 'út'en. 'Ink'ez k'an njan nuhbut síyin ts'iyannah dóosni ka, tehul'en 'ink'ez hudézi chah. 'Et daja dusni, Yak'usda be nus whúnilh'en 'ink'ez Moses chah daóotenilh hutni, 'et zeh 'uwhudúsnil. ²³Christ 'en dzuh nutezut 'udéchoo dune utenilh, datétsah, 'ink'ez 'ilhuz dinadutédalh. 'Et huwa Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'en hububa be whét'en teleh.”

²⁴'Et Paul whuz na'a ndutni hoh, 'et Festus yúlh yedúdulh, “Paul nyeni hooel! 'onus nus hodil'eh k'et, nyeni hoolah sulil!”

²⁵'Et Paul 'utni, “Festus dezti 'aw seni hoolah ilah, ndi khunek be yálhtuk, 'i khunek 'álha' 'int'ah, 'i 'int'ah 'ink'ez ts'ah'un na'a 'udusni. ²⁶Hubudayi cho Agrippa soo ts'et whucho 'un yudúsnil, nyunch'oh chah soo nt'éooninzun hoonliyaz nts'oh tune'whust'en. 'Alha ndunuszun 'aw hoonliyaz nch'a ilah túne'whust'en ho' hoont'ah. ²⁷Hubudayi cho Agrippa, Yak'usda be nus whúnilh'en khunek hik'une'uzguz, 'i mba 'álha' utni ih? T'éoonúszun mba 'álha' whutni.”

²⁸'Et Agrippa, Paul 'uyúlhni, “K'an 'astl'iyaz 'et 'ankw'us Jesus Christ yuneyalh suzílhtsi.”

²⁹'Et Paul 'utni, “Dahoolhduk w'us dawhuldzah nyun chah 'ink'ez ndunnah soo hoozelhts'ai ts'iyawh sundult'ah uncha nuszun hoh nuhwhuba tenadusdli. Ndi tes t'l'oolh be sulhghel, 'i zeh nuhwhuba buka cha'núszun.”

³⁰'Aw 'et hubudayi cho, 'ink'ez yun k'ut moodih, 'ink'ez Bernice, 'ink'ez 'uyoon chah ts'iyawh dináhudidel, ³¹'et whenáhedel hukw'elh'az 'ulhódutni, “Ndun dune 'aw hoonli hukw'elha datetsah k'us tsak'eteda cha'ínil.”

³²'Ink'ez Agrippa, Festus 'uyulhni, “Ndun dune Rome whut'en hubudayi cho dega nus dezti yubut wuyin hukwa cha'dínel t'eh, 'udada bulanazdootnih inle.”

Paul, Rome ts'ih whehíyalhti

27 'Aw 'et lhgha 'úhudeja hoh yun k'ut Italy ts'ih nilhts'i t'az nuke 'i be uztooke hutni. 'Et Julius hiyúlhni 'en Rome nehughan moodih unli, ndunnah nehughan, 'en Rome whut'en hubudayi cho dezti budune nehughan hubuhútni, 'en Paul 'ink'ez 'uyoon tsak'edelhts'i chah, Julius 'en hitl'ábanla. ²Ts'i cho, keyah Adramyttium ts'ih haínkez, 'i Asia ts'ih yatoo ba ts'i yanadukuk whutuhnutéke, 'i be ts'ánde'l 'ink'ez 'aw 'et uztezki. 'Ilhunuh dune Aristarchus hiyúlhni, 'en keyah Thessalonica, Macedonia yun k'ut whuz'ai ts'ih whuz de haínya, 'en chah nelh 'úja.

³'Om bun 'aw 'et keyah Sidon ts'ih ts'utezki. Julius 'en Paul ts'un unzoo dulh dunekah naboot'en ka, 'et yugha óoni'ai, ndai ye ndunindzit, 'i higha yóolelh 'et wheni. ⁴'Et whuch'az ninki hoh nedudezts'i, 'et whuch'az noo Cyprus 'i buch'az lhuts'úzki. ⁵Cilicia 'ink'ez Pamphylia, yatoo wheghah 'et nazninki, 'ink'ez keyah Myra, 'et Lycia yun k'ut whuz'ai, 'et yats'úzki. ⁶'Et ndun nehughan moodih ts'i cho keyah Alexandria ts'ih haínki, 'i yun k'ut Italy ts'ih tekelh, 'i be nets'anla. ⁷Lhat dzin whuts'un hoh ndai gha ts'ekelh tube huwa whulna hoh ts'ekelh. 'Et 'udek'elh'az keyah Cnidus 'et whuzih lhuts'úzki. Nedudezts'i 'i bugha 'aw 'á uztooke ghaít'ah. 'Et huwa nus sih noo cho Crete hiyúlhni 'i buts'un 'úts'uja, Salmone huwhútni, hoh wheghah lhuts'úzki, 'ink'ez noo bu'ih zeh 'uts'ut'en hoh, ⁸noo whuzih zeh ts'ékelh, tube huwa whulna hoh Tl'oh Dezghel huwhútni, 'et keyah Lasea huwhútni, 'et huwu nilhdza ilah, 'et yats'úzki.

⁹'Et sa hoh 'et 'uzdálts'i. 'Aw 'et Lizwif sahád'elya dzin 'et chah 'uda whegho dezut, tube huwa'óodli whudezulh nuts'úke huba.^a 'Et Paul hubugha dáni hoh njan ndó bulhni, ¹⁰“Dune 'aw 'et njan whuts'un tube huwa 'oodli tele. Ts'i chah 'ink'ez be yuzdla, 'i chah tinta' tet'ilh, 'ink'ez bulunah chah yahutádlah ho' hoont'ah.” ¹¹'Et whunts'ih ndun nehughan moodih Paul yuba 'alha' cha'dusnih. Ts'i niz ts'ih usda, 'ink'ez ndun ts'i bube'ildzun unli, 'en zeh hiba 'álha 'int'ah. ¹²'Et hudelhts'i khi hudutélts'ilh huba nek'e' hoot'ah. 'Et ndunnah dune k'us lhanah, 'en nus hutekelh hukwa'huninzun, soo' hutenilh t'eh, keyah Phoenix ts'ih hutekelh hutni. 'Et noo cho k'ut tl'at whucho whuz'ai, nyan nilhts'i 'ink'ez nus nilhts'i chah ch'a whu'it whuz'ai, 'et khi hudutelts'i hukwa'huninzun.

^a 27:9 'Et soo dak'et 'uhoont'ah.

Yatoo k'ut whudutelhts'ut

¹³'Et nyaz de nezul bulh nilhts'i 'i be teztz'i, 'ink'ez ndunnah dune soo 'uhutenilh huninzun, 'et huwa ts'i bulh too su'ai, 'i too hanahiya'ai 'ink'ez nus wheháŋki, 'ink'ez noo cho Crete 'i soo buzih k'ut zeh hutezki. ¹⁴'Et 'aw chaootuszit hoh nilhts'i ulhtus, 'i yoo ts'iz teztz'i hiyúlhni, 'i noo soo buts'uhaínts'i hoh teztz'i. ¹⁵Ts'i buk'eoodilts'uk hoh 'aw nilhts'i buyah uztooke ghaít'ah suli. 'Et hukwa'ts'ut'en 'ustl'e' 'uts'uja 'ink'ez whute nilhts'i k'una'a uztezki. ¹⁶'Uyoo nooyaz Clauda hiyúlhni, 'i bu'it ts'uninki, 'et 'ankw'usyaz neba soo úhónt'e. 'Et soo 'uts'unút'en hoh ts'iyaz whuts'ulh'oo, 'i duts'o ts'úlhtsi, ¹⁷'ink'ez dets'ántan. 'Et ts'i cho t'l'oolh be bunané'ts'uzguz. Nilhts'i be nuke 'i nanáhiyanla, yun k'ut Lybia whunat taba tadalhduk, 'ink'ez teh whudutle, 'i hik'ételulh 'et whehunuljut 'et huwa. 'Ink'ez 'ants'ih nilhts'i be hoh nuzdulduz. ¹⁸Whéwhunujut hoh nilhts'i zeh 'uwhut'en. 'Et 'om bun ts'i be sula, 'i bulah táwhehinilhdel. ¹⁹'Et doochah whulh tat dzin nyoo ts'i bet be ne'whut'en, 'i chah whenich'oh tats'álhdel. ²⁰Lhat dzin inle 'et sa chah 'ink'ez sum chah 'aw chats'és'en 'ink'ez whuz tube nílhts'i ze' whut'en. 'Udek'elh'az 'aw 'et uzdutejih 'et cha whulanizdunanzut.

²¹'Et sa hoh dune 'aw cha'hus'al hoh Paul hubutah siyin 'ink'ez ndobúlhni, "Dune soo sih soozólhts'a huba' hoont'ah, noo cho Crete 'aw whuch'a ts'ooke huba cha'hóot'ah. 'Et 'uts'úja t'eh, 'et t'eh da 'aw hoonli nech'a tinta cha'host'en 'ink'ez dachats'útesnil wule da. ²²'Et whunts'ih k'an nuhghu tédusdlih, nuhdzi ulhtus cho ulh'i! 'Aw nuhtah 'ilhunuh whunts'ih dachatesah, ts'i zeh tinta' tet'ilh. ²³Yak'usda be'ildzun usdli, 'ink'ez buba ne'ust'en, 'en 'ulh'ek da bulizas 'en suzih be hóodiltsai, ²⁴'ink'ez 'utni, 'Paul whéníljut ilah! Rome whut'en hubudayi cho dezti bubut tanyin ho' hoont'ah, 'ink'ez Yak'usda nyudánts'o hoh ye únzoo, 'i bugha nyulh dehúdelhts'i yachahutésdla.' ²⁵'Et huwa dune nuhdzi ulhtus cho wule! 'Et suba 'álha' hoont'ah nts'ena'a Yak'usda 'usúlhni, whuz na'a 'uhót'e. ²⁶'Et whunts'ih 'ilhuh nooyaz k'ut 'et whuniz telhts'ih."

²⁷'Aw 'et whulh nat hukw'enilghel inle, 'et Adria yatoo k'ut 'awhuz uzdeldus. 'Et tuzniz bat'en ndunnah ts'i bet 'uhut'en 'en yun yeghah 'uts'ut'en huninzun. ²⁸Tl'oolh ndaz, 'i huyé dinguz 'ink'ez tahíya'ai. 'Et nahuhoo'ai tube takhulh 120 feet 'et ta'delkulh. 'Et hukw'elh'az 'et doochah zeh whunduna'hoolhdzai, 'et 90 feet ta'delkulh. ²⁹Tse k'ez

tekelh whéznuljut, 'et huwa dit tse tl'oolh ts'i bulh too sula, 'i ts'i niz ts'ih taháyanla 'ink'ez soo 'a hol'eh huninzun. ³⁰ Ts'i bet 'uhut'en neghu déhahunool'ilh hukwa'hút'en. Ts'iyaz tahítetilh 'ink'ez ts'i bulh too sula, 'i nus tahítelelh lahuhoohl'i. ³¹ 'Et Paul ndunnah nehughan 'ink'ez bumoodih chah ndobúlhni, “Ndunnah dune 'uhut'en 'aw ts'i be chahudilts'ih t'eh, 'aw nuhwheni doohjih ghaít'ah.” ³² 'Et ndunnah nehughan tl'oolh k'uhinínt'az 'ink'ez ts'iyaz hiladetnik.

³³ 'Aw 'et haootelh'en hoh Paul ndobúlhni, “'Uhoo'alh, 'aw 'et whulh nat hukw'enilghel hubalh'i, 'et ndúhoolyez hoh 'aw hoonli cha'zah'al. ³⁴ Nuhghu tédusdlih 'ah'alh! 'Et whut'az dutehjih ho' hoont'ah. Nuhtsigha 'ilhuk'i whunts'ih tinta cha'dutéskwus.” ³⁵ 'Et ndudáni hukw'elh'az, Paul lhes yílhchoot, ts'iyawh hubunalh Yak'usda ts'un, “Suchanailya,” dani, taídalkhut 'ink'ez hoh whení'al. ³⁶ 'Et hubudzi ulhtus násdli 'ink'ez 'ilhunuh hinli hoh 'úha'al. ³⁷ Nuwheni ts'iyawh 276 ts'inli hoh ts'i bez ts'udelhts'i. ³⁸ Ts'iyannah soo 'ultsuk nahét'al hukw'elh'az, ts'i ndaz sulí ch'a, lhes haníyeh, 'i desúdzai, 'i tahíyalhdel.

Desk'udinki hoh tatsi be ts'i yaidujut

³⁹ 'Aw 'et hoolh'en hoh ts'i bet 'úhut'en nyo yun nachahuhóoltsulh. Tl'ah taba hoonli, 'et hotelh'en, soo 'uhutenilh t'eh whute ts'i yahítejooch huninzun. ⁴⁰ 'Et huwa ts'i bulh too yuzdla, 'i k'unuhíyuzt'az 'ink'ez nyo 'aw 'et hiladetnik. Tl'oolh ts'i be nuhunukes, 'i be dint'uk 'i chah k'unuhíyuzt'az 'ink'ez nus nilhts'i 'i be nuke, 'i hoh náhidintsi nilhts'i be yádooldis ka. 'Aw 'et whusahudutelhúduz. ⁴¹ Nyo lheghidli ndúwhult'ah sai dutle, 'i haín'a 'i ts'i yuk'énkez 'ink'ez nus ts'i bunintsis duts'o súli, 'aw naghóotnah ghaít'ah. 'Ink'ez niz ts'ih 'aw 'et tatsi be yawheni'el.

⁴² 'Et nehughan ndunnah tsak'e hudelhts'i 'en huboteghan ka lhahódinla, dooka yahúl'el 'ink'ez tinta nahoolghas. ⁴³ 'Et whunts'ih nehughan moodih Paul yutelhyih hukwa'ninzun 'et, “Dah,” hubúlhni. “Ndunnah dune soo nube t'éhonínzun, ts'iyawh 'en choo tahóollhat 'ink'ez yahoobe,” hubúlhni. ⁴⁴ 'Et 'onghunnah, 'en lhustel k'us ts'i buts'uhánidestuk, 'i ndi hit'az yahulhú'el. 'Et whuz na'a ts'iyawh dachats'ínil hoh yats'úzdél.

Paul Malta whut'en hubudula'tet'ilh

28 Soo yats'úzdél ndi noo 'i Malta hiyúlhni 'et t'ets'onanzin. ²'Et whut'en tube nets'un hínzoo. Návheoonilhtan 'ink'ez whuzk'uz. Kwun neba hídulhk'an 'ink'ez soo cho nene'hulh'en. ³Paul tsuz 'ilhidughezdlá 'i nus tsídúle hoh tl'ughus neoolhch'oolh, 'i kwun be ninzil hoh Paul yula súlhch'ulh. ⁴'Et ndunnah Malta whut'en nyoo tl'ughus Paul yula yé dint'uk hinilh'en 'et 'ulhódutni, “Ndunnah dune neghan 'int'ah. Wheni neyak'usda, 'en boozí, 'i 'ahoolhyez 'uk'elháoolh'i ts'útni, 'en hutenalh yugháho'alh ghaít'ah, yatoo k'ut dujih whúnts'i.” ⁵'Et whunts'ih Paul 'aw dachaínil hoh kwun k'ut dula yughat 'et ndi tl'ughus yuts'úhainkat. ⁶Hibalh'i, wulk'et tulih, k'us khunyaz tulih nadooldis 'ink'ez daóotsah. Sa hibalh'i hukw'elh'az 'aw hoonli cha'ínel. 'Et huwa 'uts'un na'a na'húnudzun 'ink'ez ndun buYak'usda bulh 'ilhunuh 'int'ah huninzun.

⁷'Aw bughunilhdza ilah 'et tl'o k'ut whuzdlá, noo k'ut hubudayi, Publius hiyúlhni, 'en bube'ildzun hoonli. Soo whu'it teh bugha dáznindel 'ink'ez tat dzin buzih uzdálts'i. ⁸Publius be'abá kw'usuti k'ut sulhti dada be chah 'ink'ez bubut k'e dzuh nuzut. Nts'e sulhti, 'et Paul yughu danínya 'ink'ez tenadedli, yuk'edálnik, 'ink'ez soo ná'yinla. ⁹'Et ndúhooja hukw'élh'az noo k'ut whut'en hunduda ts'iyawh whusahándel 'ink'ez 'en chah soo ná'huja. ¹⁰'Et hoonliyaz lhai nets'ótelhdel 'ink'ez uztezki hoh ndai buka ts'untezilh, 'i chah netl'anáhiyelya.

Malta whuts'un Rome ts'ih hutezki

¹¹Tat sanun inle hukw'elh'az, keyah Alexandria ts'ih haínki, 'i Lhulhutsin Lht'adanke hiyúlhni, 'i ts'i khi noo k'ut intan, 'i be uztezki. ¹²'Ink'ez keyah Syracuse huwhútni 'et uzninki 'ink'ez tat dzin 'et uzdálts'i. ¹³'Et whezdinki 'et doochah keyah Rhegium huwhútni whuz ts'uninki. 'Et 'om bun 'et yoo'az tezt's'i, 'et nat dzin inle 'et keyah whuyaz Puteoli huwhútni 'et yats'úzki. ¹⁴Bulunah huba 'álha' hoont'ah nabuts'inla hoh 'ilhuh hukw'enilhghel 'et hubuzih uzdóolts'i nehútni. 'Aw 'et yun k'ut 'uts'uja hoh Rome ts'ih ts'utezdel. ¹⁵'Et ndunnah neulhutsínkah Rome 'et nelh 'úhudants'o hoh, 'e'óoket, Appius huwhútni, 'ink'ez ts'uztez bakoo chah tat ts'uyi huwhútni, 'et tazah 'uhooldzah ts'ih whuz nedadezdel.

'Et Paul hubutelh'en hoh, Yak'usda, “Suchanailya,” yudáni 'ink'ez 'aw 'et budzi nduk ná'uja.

Paul keyah Rome 'et Jesus Christ bugha dune hubulh yálhtuk

¹⁶'Et Rome ts'ih ts'unindel hoh Paul ndun nehughan 'ilhunuh zeh yughunli hoh dich'oh whút'i higha óoni'ai.

¹⁷'Et hukw'elh'az tat dzin inle hoh Paul 'et whut'en Lizwif dune hinja hubulh yátelhtuk ka usda ts'ih duts'ó toodelh hubúlhni. Whusaháandel hoh 'et ndó bulhni, “Dune 'ink'ez sulh Lizwif 'aw hoonli sulh dédownh hubuch'a nuchá'ust'il 'ink'ez netsuh whudelhdzulh buk'ah ts'ih né'whut'en hoh chah whuch'a nuchá'ust'il. 'Et whunts'ih Jerusalem 'et tsak'etsuha'ai 'ink'ez Rome whut'en, 'en hubutl'ásahalhti. ¹⁸'Et 'en suhoodalhkut 'ink'ez hoonli hoh t'inta' nust'en hukw'elha datésah sugha náchahuhóo'alh, 'et huwa sula nahudutetnih hukwa'huninzun. ¹⁹'Et whunts'ih Lizwif huwanch'az nehúnindel 'ink'ez sulh dune 'aw hoh tink'us na'a bughuyoolhtuk ghaít'ah, 'et whunts'ih 'oosneh huba' hoont'ah. 'Et huwa Rome whut'en hubudayi cho dezti bubut nitésyalh 'ink'ez buts'utédutesdlih. ²⁰Ndi Israel hubuts'uhuhainzut hika tsih hóoli, 'et suba 'álha 'int'ah huwa ndi tes t'ool be suhulhghel. 'Et huwa nanwhutes'ilh 'ink'ez nuhwhulh yátelhtuk hukwá nuszun.”

²¹'Et njan dihiyulhni, “Aw nyun nyugha yun k'ut Judea whuts'un dustl'us nets'ó t'l'achahusdlah, 'aw neulhutsinkah chah whuz de haíndel chah nyun hoontsi' k'una'a nghu yachahulhtuk. ²²'Et whunts'ih daja dutenilh nts'óotuzelhts'ilh hukwa'ts'uninzun. T'ets'onínzun dune buts'údintnik ndulhcho hoh yinka hubuch'a yáhalhtuk 'et huwa.”

²³'Et Paul ts'un lhahódinla ndet dzin hits'u tedulh. 'Et 'onus nus 'uhuneltsuk, 'en 'et dzin hits'u whúsaindel. 'Et bundada hulhgha whuts'un Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha hubodoolh'eh. Yak'usda be nus whúnilh'en 'uk'unuhúyuzguz 'ink'ez Moses yuk'une'úzguz, 'i chah 'i bugha Jesus huba 'alha 'oot'e wule hubúlhni. ²⁴Bulunah huba 'alha deja 'et whunts'ih 'onghunnah, 'en 'aw huba 'alha cha'dusnih. ²⁵'Et Lizwif lhelhts'un 'uhutni. 'Et 'az náhedulh hoh Paul njan ndobúlhni, “Dalhcho 'i be Ndoni 'en Yak'usda be nus whúnilh'en Isaiah 'uhiyúlhni, yudáni, ndi khunek nuhtsahda hubutl'aídoo'alh ka. ²⁶'Et utni,

‘Inyalh 'ink'ez ndunnah dune ndobudini,

soo cho 'oozélhts'ai 'et whunts'ih 'aw t'eeonoozhéh ghaít'ah;
soo cho whunulh'en 'et whunts'ih chaséh'en.

²⁷Ndunnah dune hubudzi dúts'o,

dudzo chah whudá'hudinla,

'ink'ez hunilhúts'ul chah 'uhint'ah.

'Et njan 'aw nduchahit'ah t'eh soo da honilh'en,

'ink'ez 'uhudoots'o, 'ink'ez hubeni chah da t'eeonoozhéh wule.

'Et t'eh da suts'un náhulheya 'ink'ez da soo

ná'boosdeh, ni Yak'usda.”

²⁸'Ink'ez Paul 'udek'elh'az ndobúlhni, “'Et huwa njan t'eeonoozhin
huba' hoont'ah, Yak'usda bughunek be uzdujih, 'i 'udun yun k'ut whut'en,
'en hubuts'un tl'aida'ai 'ink'ez hiyoozólhts'a huba' hoont'ah!”

²⁹'Et Paul 'et ndudáni hukw'elh'az tube cho lhtana'hudentni hoh Lizwif
whenáhedel. ³⁰Nat naodezut 'et Paul njan hukw'elha hoolh'i 'et whut'i.
Ndun highundelh 'en du'ih teh hubutulh'ih, ³¹ts'et whucho Yak'usda
dune k'úne! bul'en, 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti 'en bugha chah dune
hoodulh'eh. 'Aw dune whuch'a chahiníyoot hoh ndutni.

Paul Rome Whut'en Hubuts'un K'e'anguz

(Romans)

**Paul ndi dustl'us keyah Rome 'et ndunnah huba
'alha 'uhoont'ah hubuts'un k'e'anguz**

1 Si Paul Jesus Christ be 'ulhna, 'en ska na'detni whel'a 'úst'ah. Ndi khunek unzoo, 'i dune ndo budoosni huba, Yak'usda 'udun nésunilhti hoh 'ust'ah. ²Tube 'uda hoh ndunnah Yak'usda ba nus whunilh'en, 'en hubugha ndi khunek nets'úyoozi, 'ink'ez Yak'usda be' dustl'us lubeshi bughuhoolah, 'i k'ut neba hik'e'anguz. ³Yak'usda nets'úhoozi buYe' bugha, 'en Jesus Christ neMoodihti 'int'ah. 'En hubudayi cho David yuts'u haínzut. 'Et huwa dune 'int'ah t'éts'onínzun. ⁴Yak'usda buye' chah unli. Yak'usda ye ulhtus, 'i be dinadija. 'I gha Ndoni, lubeshi bughuhoolah, 'en néwhunelhtan 'en Jesus Christ neMoodihti 'int'ah. ⁵'En ye únzoo bugha whel'a usdli 'ink'ez buba 'ust'en. Khunek unzoo, 'i ndi yun k'ut ts'iyannah dune hubudutésnilh highunek hiyóolhchoot ka, 'ink'ez boozi bugha hik'une'oot'en. ⁶'En hubutah nuhwheni chah Jesus Christ budune sahli.

⁷Nuhwheni Rome hudilh'ti, Yak'usda nuhk'ensi' 'ink'ez nuhka na'detni dune hube'ildzun^a sahli. Ne'aBá Yak'usda 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti nuwhughaini'ai hoh nuhdzi dóoghel 'ink'ez Yak'usda ye únzoo, 'i nohwhulh 'óot'e ka.

**Paul ndan huba 'alha 'uhoont'ah, 'en Rome
ts'ih hubuts'un nutéya hukwa'ninzun**

⁸Udechoo 'un nuhwhudutésnilh, yun k'ut dune ndulhcho nohwhulh 'uhudits'o, Jesus Christ ts'un be 'alha 'uhoont'ah bugha. 'Et huwa nuhwheni nuhwhugha Jesus Christ bugha suYak'usda nuhwhuba chanailya dusni. ⁹Yak'usda nalh 'un whudusni, suyégghah, 'i be Yak'usda ba

---

^a 1:7 Ndan Jesus Christ hik'une'ut'en, 'en ndunnah dune yak'usda hube'ildzun hinli.

ne'ust'en, ndi khunek unzoo, buYe' bugha, be yalhtuk. 'Ink'ez bunalh 'un whudúsní, nuhwhuba tenadusdli, 'aw 'ustl'e' cha'duzesne. ¹⁰'Ink'ez Yak'usda oodulhkut, 'et nduwhútenilh hukwa'ninzun t'eh, 'et sih nuhts'un tóosya.

¹¹Tube nuhwhuntelh'ilh hukwa'nuszun Jesus Christ be 'ut'en 'i be nawhuntehtun ka. 'I bugha ulhtus wahle 'ink'ez 'aw buch'a naoolhúyeh ghaít'ah. ¹²'Aw nuhwheni zeh ílah, nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez sichah be 'alha 'uhoont'ah, 'i be 'ilho nús ts'unóot'uk. ¹³Sulhutsinkah 'et nt'eoonohzeh hukwa'nuszun, lhat nuhts'u t'ésyalh nuwheni lhadúst'ih 'et whunts'ih 'aw 'oosneh ghait'ah. Nts'ena'a 'uyoon 'udun yun k'ut whut'en dahája, 'et ndóhneh, si sgha ts'iyawh Jesus Christ ts'un naoolhúyeh ka.

¹⁴Njan 'et ndósneh huba' hoont'ah, khunek unzoo, 'i Greek k'eyahulhtuk 'ink'ez 'aw soo dune chah hilah, ndunnah whuwunih chah k'us chahuhóonih chah, 'en hubodoolh'eh ka. ¹⁵'Et huwa nuhwheni Rome whut'en nuhts'u t'ésyalh wheni lhadúst'ah, 'et sih khunek unzoo, 'i bunwhuntéhtun.

Jesus Christ bugha khunek unzoo, 'i Yak'usda ye ulhtus be dune hudujih, 'i 'int'ah

¹⁶Ndi khunek unzoo Christ bugha, 'aw hukwaya chasdlah hoh be yálhtuk. Yak'usda ye ulhtus hoh ndan huba 'alha 'uhoont'ah, 'en hudutejih 'et huwa. Lizwif choo 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah. ¹⁷Ndi khunek unzoo, 'i Yak'usda ye ts'ih'un 'uhoont'ah yunenélhtan, nts'ena'a neba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez 'onus 'un chah 'uts'oot'e. 'Et whuz na'a Yak'usda be' dustl'us yuk'e'ánguz ndutni, “Ndunnah ts'ah'un na'huja, 'en be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hukhutena.”

¹⁸Yak'uz whuts'un Yak'usda ye hunilch'oh 'i yunedunelhútan, ndunnah Yak'usda hiyé nah 'ink'ez tink'us 'uhet'ilh, 'en ndi khunek 'alha 'int'ah t'ehinínzun tink'us 'uhut'en hoh yuk hinilht'uk. ¹⁹'Et hubugha nts'ena'a Yak'usda dant'ah, 'et newhunélhtan, 'et huwa ts'iyannah t'einínzun 'en 'int'ah. ²⁰'Aw 'ilhunuh whunts'ih Yak'usda chahes'en, 'et whunts'ih dant'ah t'éhonínzun. Ndi yun 'uyínla k'an 'et whuts'un ndet Yak'usda dát'en huwhunalh'en. 'Et huwa Yak'usda 'int'ah 'ink'ez ye ulhtus, 'i 'aw bula tah nachahuhóo'al ts'iyannah t'éhonínzun. Njan t'éhonínzun 'et huwa dune 'aw t'éwhunuzúszun hudooni ghaít'ah.

²¹ Yak'usda t'ehinínzun 'et whunts'ih 'aw chahidílhiti 'ink'ez 'aw chanailya chahidúsnih. 'Et huwa 'ants'i ilah teh nuni hunuzut 'ink'ez hubudziyuh tink'us 'uhuninzun. ²² Huwhunih dune na'hundunúdzun 'et whunts'ih 'aw t'ehonínzun hoolah. ²³ Yak'usda 'ilhuz khuna, 'en ye dézti 'et whulahudetnik 'ink'ez ndi 'uk'e déltsi 'uhiyulh'en, 'i dune, dut'ai, khunai, 'ink'ez t'l'ughus chah, ndi ts'iyawh yaidlah, 'i 'int'ah, 'i huba idézti suli.

²⁴ 'Et huwa Yak'usda hubula detnik hoh hukwa'huninzun k'una'a yinkak húdelhtsi. 'Ut'en dutsun, 'i 'uhulh'en. Lhtah hubuyust'e hukwayáhoonli hiye ne'ut'en. ²⁵ Yak'usda ye ts'ah'un 'utni, 'i ndi khunek whuts'it 'i be lhk'engahída'ai. 'Ink'ez ndai Yak'usda 'uyalh'en, 'i hits'utedudlih 'ink'ez hik'une'ut'en. 'Et whunts'ih Yak'usda 'en ts'iyaintsuk 'uyalh'en 'ink'ez 'en zeh 'ilulhuz wheni dóoti huba' hoont'ah. Ndoh honeh.

²⁶ 'Et huwa Yak'usda huba 'ants'i yúzdli 'et huwa Yak'usda hubula detnik hukwa'huninzun k'una'a yinkak hudóolts'i ka. Lhat whudutsun 'uwuhulh'en. Dune ts'ekoo bulh Yak'usda nuwheni 'obinla, 'et whulahudetnik 'ink'ez bulunah ts'ekoo dudulh ts'ekoo 'en 'uhulh'en. ²⁷ Bulunah dune chah whuz na'a zeh 'uhut'en. Dune ts'ekoo bulh 'et wheni Yak'usda 'obinla, 'et whulahudetnik. Hudézk'un k'una'a dudulh dune buka'huninzun 'ink'ez hukwaya hoonli teh hubulh ne'hut'en. 'Et ndahút'en 'et huwa hubuyust'e dada zeh dubih, 'et bugha whúlts'uk.

²⁸ 'Ink'ez 'aw Yak'usda bugha nuní hunoozut hukwa cha'hunízun. 'Et huwa Yak'usda hubula detnik. Hubeni ntsi' sáli. Nts'oh né'hut'en, 'aw 'et ndoohóot'en huba cha'hít'ah. ²⁹ 'Ahoohyey 'aw ts'ah'un na'a nucha'hust'en. Lubeshi hukwaya hoonli 'i 'uhiyulh'en, 'uyoon yit'i ka' huninzun, 'uyoon hundélhdaih, 'uhoolnih, dune hughan, lhéhudulh, huwhuts'it, huwhúske, 'ink'ez dudulh dune ts'iyawh lhghu yuhaltuk chah, ³⁰ dudulh dune ch'a yá hulhtuk, Yak'usda hits'udutnik, dune ba dzuh úhutni, 'uhududelhúti, duba na'hudzoo, 'ahoolhyey tink'us 'úhoot'en huninzun, 'ink'ez 'aw dudusnekah hubuk'únucha'hust'en chah, ³¹ 'aw hubeni hoolah, 'aw hubughunek chahuyóotun, 'aw hubulh dune hubuk'echahitsi', 'aw sulh dunekah nahoolhtsilh ghaít'ah, 'ink'ez 'aw técha'hunízun. ³² 'En dune 'et nduhut'en dahútetsah ho' hoont'ah. Njan t'ehonínzun 'et whunts'ih, whuz na'a zeh 'uhet'ilh. 'Et ndunnah dune nduhut'en t'eh huba hóont'i, 'et huwa Yak'usda ts'ah'un na'a huba nahuteyeh.

Yak'usda ts'ah'un na'a dune ba nahuteyeh

2 'Et nyun ndi dustl'us k'eyailhtuk hoh soo cho dints'o ih? K'us ndan nuhtah dudulh dune ghu yalhtuk tink'us 'úhut'en hubugha, 'et dich'oh chah 'alha tink'us 'ut'en. 'Et dich'oh chah khúyanaltuk hoh 'utni. Dich'oh chah whuz na'a zeh ne'ut'en. ²Whunulh'en, t'ets'onínzun, Yak'usda dune tink'us na'a 'uhut'en t'eh, ts'ah'un na'a huba nahuteyeh ho' hoont'ah. ³Nyun chah tink'us na'a 'int'en 'ink'ez nyulh dune ba nahinyeh t'eh, 'et Yak'usda whuz na'a mba nachahutesyeh ninzun ih? ⁴Khun tulih Yak'usda lhe'whuldzuh nts'un únzoo 'ink'ez 'aw nyulh chahunlhúch'e. 'Et 'ants'i ih mba' hoont'ah? 'Awhuz ih t'ewhunuzínzun Yak'usda nts'un únzoo, nyeni nahaduno'ah ka huba' hoont'ah?

⁵'Et whunts'ih 'aw ndzi náchaduní'al. 'Et zeh 'iltsi'. 'Et huwa ndet dzin Yak'usda ye hunilch'oh dune hubunalhts'et hawhélt'sut suli t'eh, 'et sih ts'ah'un na'a dune ba nahuteyeh, ⁶'et hoh 'ilho ahli hoh nuhwhe'ut'en bugha Yak'usda nuhwhuba 'uk'elhla whutelhtsilh. ⁷Bulunah 'aw whechahítsaz hoh ts'ah'un na'a 'uhut'en. 'Et nduhút'en hubugha Yak'usda budóolhti, hinja uboolhtsilh, 'ink'ez 'ahoolhyez dachahútesa 'et hits'u húkwa'ninzun. 'Et nduhint'un dune Yak'usda 'ilhuz wheni hiye khutenalh bugha óote'alh. ⁸'Et whunts'ih bulunah dune k'úwhulh'ai, dich'oh zeh duk'ah ts'ih ne'hutet'en hukwa'huninzun. 'Ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i k'unucha'hust'en, tink'us zeh 'uhet'ilh. Ndunnah dune Yak'usda tube whúske hoh huba nahuteyeh. ⁹'En wheoonujut hoh dzuh nahutedoh. K'us ndan dune tink'us zeh 'uhut'en, Lizwif choo 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah. ¹⁰'Et whunts'ih Lizwif choo 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah, ndan hubutah ts'ah'un 'uhet'ilh, 'en Yak'usda hubuduté'lhti, hinja hubutelhtsilh, 'ink'ez hubudzi dutéghel. ¹¹Yak'usda ndi yun k'ut dune ts'iyannah 'ilho lhulhúgha nenílh'en 'et huwa.

¹²'Et huwa ndunnah Moses be' dustl'us t'ehinínzun, lubeshi 'uhulh'en t'eh, ndi dustl'us bu'et 'ilhuz wheni dzuh nuhatedoh. 'Ink'ez ndan Moses be' dustl'us t'ehinínzun, lubeshi 'uhulh'en t'eh, 'uk'une'úsduzuguz, 'i bugha hubanahutedeh. ¹³Njan whunulh'en, ndunnah Moses be' dustl'us 'ants'i 'et yoozélhts'ai, 'aw Yak'usda ba ts'ah'un cha'hít'ah. 'Et whunts'ih ndunnah Moses be' dustl'us hik'úne'ust'en, 'en tinta' hunt'en Yak'usda huba hoolah whutelhtsilh. ¹⁴'Udun yun k'ut whut'en Moses be' dustl'us 'aw chahiyust'ih, 'et whunts'ih yinkak húdelhts'i huwa ndi dustl'us

hik'úne'ust'en t'eh, 'ants'i t'ehinínzun huba li'hoont'ah. ¹⁵ 'En Moses be' dustl'us k'una'a hik'úne'ust'en t'eh, 'ants'i hubudzi k'ut 'uk'ununa'úsduzuguz huba li'hoont'ah. 'Et neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun^a 'i bugha dahínt'ah, 'et whuz na'a nts'ena'a dahút'en t'ehonínzun, whulahtah tink'us na'a 'uhoont'ah, k'us ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'et dudzi yuh ts'ih t'ehonínzun. ¹⁶ Ndet dzin Yak'usda dune ba nahuteyeh, nts'oh whu'iz hoh ne'hust'en, 'et Jesus Christ huba nahuteyeh. 'Et ndi sughunek unzoo, 'i dune be hodulh'eh 'et whuz un'a ndutni.

**Lizwif 'en 'udun yun k'ut whut'en chah, 'aw
Yak'usda bughunek hik'únucha'it'il**

¹⁷ Lizwif inli 'ink'ez ndi k'eyailhtuk t'eh, nyun Moses be' dustl'us but'anínintan, 'et Yak'usda ts'un ténadusdli dini 'et hoh duba nainzoo. ¹⁸ Nyun Yak'usda ndet nts'u hukwa'ninzun t'ewhunínzun. Moses be' dustl'us hubugha whenyunelhtan 'et tink'us 'uhoont'ah 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uhoont'ah t'ewhunínzun. ¹⁹ 'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en hodilh'eh nduninzun, 'et huwa dune chawhes'en ndult'ah bula óontun ninzun, 'ink'ez dune tsahólhgus yuh hudélhts'i li'int'ah, 'en huba be whét'en huba usdli ninzun. ²⁰ 'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en 'uskehyaz whusnik li'hint'ah hubunínzun, 'et whuz na'a whebudolh'eh ninzun. Moses be' dustl'us int'i, 'et huwa 'i bugha ts'iyawh t'eeonínzun na'dunínzun. Ndai tink'us na'a 'ink'ez ts'ah'un na'a 'int'ah t'eeonínzun na'dunínzun. ²¹ 'Uyoon hodulh'eh dini. Di ka nyunch'oh nacha'dunuzíltun? Lhe'díni, 'uyoon dune ubudíni, “Udunooht'ih gunih!” Nyun chah tulih 'undunint'ih? ²² 'Uyoon chah ndúbudini, “Ts'ekoo k'us dune bulh tinta'ooht'en gunih!” Nyun chah tulih 'et ndint'en? “Uk'edéltsi ts'udusnik,” dini, 'et whunts'ih 'uk'e déltsi ts'un ténahududli ts'ih, 'alha ih 'aw hubuluglez hoonliyaz chazílhoot bé' tant'ilh wheni? ²³ Dune dini Moses be' dustl'us daldzoo, 'et whunts'ih bughunek k'inysis t'eh, Yak'usda 'aw chadílhti ho' 'int'en. 'Aw ih hubugha nuní chanuzinzut? ²⁴ Nuhwheni nuhwugha 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda ch'a yahalhtuk. 'Et whuz na'a Yak'usda be' dustl'us 'utni k'uninyuz.

---

^a **2:15** Ndi khunek “Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun”, 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

²⁵ 'Et hukwa buka dune inli, 'i k'ut nyuhúzt'us t'eh, 'et hoh nyehóodet'en Lizwif 'unint'ah. ^a 'Ink'ez Moses be' dustl'us bukúne'zint'en t'eh, nyuhúzt'us mba hóonzoo. 'Et whunts'ih Moses be' dustl'us 'aw buk'únucha'zint'en t'eh, nyuhúzt'us 'aw hoonli chahóolah. ²⁶ Njan whunulh'en 'udun yun k'ut whut'en ndet Moses be' dustl'us buts'uhúkwa'ninzun tuné'hut'en t'eh, 'et 'ants'i hubuhúzt'us li'hoont'ah, 'et nduchabahilil whunts'ih. ²⁷ 'Et 'udun yun k'ut whut'en ndet Yak'usda buts'uhúkwa'ninzun tuné'hut'en t'eh, ndi tuné'hut'en, 'i gha nuhwhuba nahutedeh. Nuhwheni Lizwif, hubuhánt'az 'et whunts'ih Moses be' dustl'us k'unahyuz 'et huwa lubeshi 'ulh'en ahli.

²⁸ Ndunnah Lizwif hinli 'ink'ez hubuhúzt'us Moses be' dustl'us k'una'a t'eh, 'et nduhúja whunts'ih, 'aw ts'ah'un Yak'usda budune chahílah. ²⁹ 'Et whunts'ih ndunnah ndet Moses be' dustl'us hubuts'uhúkwa'ninzun hoh túne'hust'en t'eh, 'aw 'en zeh soo Yak'usda budune hinli. 'En soo Lizwif 'uhint'ah. Ndoni bugha 'ants'i Moses be' dustl'us buk'una'a hubudzi k'ut hiyúzt'us be hóodet'en, 'aw Moses be' dustl'us k'una'a ílah. 'En Yak'usda hubudutélhti, 'aw dune ílah.

3 'Et dahoont'ah huwa Lizwif whut'en hinli 'et huwa 'onus nus huba hoonzoo? 'Ink'ez dahoont'ah huwa huba húzt'us 'et hubugha 'udun yun k'ut whut'en hubugha ndoh 'uhint'ah? ² Lhat hoh huba hoonzoo. Yak'usda bughunek hubutl'aída'ai, 'i be ts'iyannah wheoobuhodolh'eh ka.

³ 'Alha 'uhoont'ah, bulunah Lizwif Yak'usda bughunek 'aw hik'únucha'it'il. 'Et ndunt'ah bugha Yak'usda 'onghoh Lizwif hubula dutetnih ninzun ih? ⁴ 'Aw nts'ena'a? 'Uhót'e hoolah ho' hoont'ah! Dune ts'iyannah whuhuts'it 'et whunts'ih Yak'usda 'aw chawhusts'it ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a 'uk'e'ánguz hoh ndutni,

“Nghunek bugha 'uyoon dune 'alha' dini t'ehontézin.

'Uyoon nyenah 'uhutni t'eh, hubuch'a' talhdoh,” ni.

⁵ Nuwheni Lizwif tink'us 'úts'ut'en t'eh, 'et 'uyoon dune 'aw huwa cháhoonlah hoh t'ehonínzun Yak'usda ts'ah'un 'int'ah. Tink'us 'úts'ut'en huwa Yak'usda neba nahuteyeh t'eh, ts'ah'un cha'ust'en ninzun ih? 'Ants'i hoh dune k'una'a 'udusni. ⁶ Yak'usda nuwheni Lizwif ts'ah'un na'a neba nachahusyeh t'eh, nts'ena'a simba ndi yun k'ut dune ts'ah'un na'a huba nahooyeh? Nts'ena'a? 'Uhót'e hoolah ho' hoont'ah! ⁷ Lhe'hutni, si whusts'it huwa Yak'usda bughunek 'alha 'int'ah, 'i 'onus nus dézti suli 'ink'ez 'uyoon

^a 2:25 Ts'iyannah t'ehoninzun, Lizwif 'en Yak'usda 'utahaaoobanla budune hoole ka. Rom 4:11 'et cha hukw'e yahalhtuk.

'aw Yak'usda chawhusts'it 'et t'ehontézin t'eh, 'et di ka si lubeshi 'ulh'en sudutéhnilh? ⁸'Et whunts'ih bulunah dune, nech'a yáhalhtuk hoh hutni, "Tink'us 'úhoot'en butts'útni Yak'usda dézti t'ehonoozeh ka," 'et hoh nech'a yáhalhtuk. 'Et 'alha 'uhoont'ah njan huhonts'it 'et hukw'elha Yak'usda huba nahuteyeh, hubulh dawhútenilh ts'ah'un 'uhoont'ah.

Ndi yun k'ut dune ts'iyannah lubeshi 'uhalh'en

⁹Nuwheni Lizwif 'udun yun k'ut whut'en huba nus sóo' ts'inzoo ninzun ih? 'Aw whuz na'a cha'hóot'ah! 'Uda whenyunelhtan nahúlt'ah Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en lubeshi 'ulh'en 'uhint'ah. 'Et huwa Yak'usda huba nahuteyeh. ¹⁰'Et whuz na'a 'uk'une'úsuguz 'et ndutni,

"Aw ndi yun k'ut 'ilhunuh dune ts'ah'un na'a 'int'ah hoolah.

¹¹'Aw 'ilhunuh dune t'eeoninzun hoolah.

'Ink'ez 'aw 'ilhunuh dune hukwa tsi chahoolih.

¹²Ts'iyannah Yak'usda ch'a nahulhúya.

Ts'iyannah hintsi' súli.

'Aw 'ilhunuh dune unzoo hoolah.

¹³Bughunek untsi'. Dune dazsai be yust'e ílhjut zeh buzahooltsun li'hint'ah, hubughunek 'i be dune nabuna'a.

Huwhts'it zeh 'uwuhulh'en.

Khunek hiye yálhtuk, 'i 'ants'i tl'ughus poison ndunt'ah.

Whuz na'a hubughunek be dune hundulhda.

¹⁴Ahoolhyez hubuzek hoontsi' 'ink'ez hubuk'eheyih.

¹⁵Ahoolhyez dune hughan, 'et zeh huba hilh'i.

¹⁶Nts'oh nuhúdelh teh, ts'iyaintsuk tinta' hulh'ih, 'ink'ez dune dzuh nuhulhdeh.

¹⁷Nts'ena'a lhts'un soo' ts'oot'e, 'aw t'ehonízun.

¹⁸'Aw Yak'usda hiyéchaniljut cha'hint'ah,"

ni hoh 'utni.

¹⁹'Alha t'ets'onínzun ndan Moses be' dustl'us hik'úne'uhut'en, dustl'us daja ni, ts'iyawh hik'úne'oot'en huba' hoont'ah. 'Et huwa ts'iyannah Yak'usda hibut nihuníndel t'eh, lubeshi 'uhulh'en t'éhonínzun, 'et huwa 'aw hoonliyaz 'uhidooni ghaít'ah. ²⁰Ndunnah Moses be' dustl'us k'úne'uhut'en 'aw 'et huwa lubeshi 'uhulh'en huba hoolah hoolhtsilh ghaít'ah.

Njan Moses be' dustl'us 'i bugha lubeshi 'uhulh'en 'uhint'ah t'ehonínzun 'et huwa.

**Jesus Christ neba 'alha 'int'ah t'eh, tinta' ts'unt'en
Yak'usda neba hoolah whutelhtsilh**

²¹ K'an 'et Moses be' dustl'us bu'et Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhutet'ilh, ye ts'ah'un be' hoont'ah 'et ts'iyannah wheóobunelhtan. Moses be' dustl'us, 'ink'ez Yak'usda be nus whunilh'en hubube' dustl'us chah whuz na'a 'uwhuténilh hutni. ²² Soo 'onus 'un zeh, Yak'usda ye ts'ah'un be' hoont'ah, 'et 'i be ts'iyannah hububa 'ink'ez ts'iyannah hububulh, ndunnah Jesus Christ huba 'álha 'int'ah, 'aw 'en zeh ts'ah'un na'huja hinli nahúsdli. Yak'usda ndi yun k'ut dune lhulhúgha úbunilh'en 'et huwa. ²³ 'Et nuwheni ts'iyawh lubeshi 'uts'alh'en. 'Et huwa Yak'usda ye dézti, 'et nduts'óot'e ghait'ah. ²⁴ Christ, 'en Jesus ts'utni, 'en bugha nelubeshi ch'a nenaonket. 'Et huwa Yak'usda ye unzoo, 'i be tinta' ts'unt'en, 'i neba hoolah neba nawhulhtsi. 'Et nuwhuba hukw'elha chats'uhoolhtsil hoh neghaóoni'ai. ²⁵ Yak'usda buYe' ndi yun k'ut whut'en yúbunelhtan Yak'usda soo cho hubuts'unaitoot'en ka. 'Et Jesus Christ buz kai bugha neba 'alha 'uhoont'ah 'et hoh Yak'usda dulh dunekah nenasulhtsi. 'Et whuz na'a dich'oh ye ts'ah'un be' hoont'ah, 'et whunenilhtan. 'Uda dune lubeshi 'uhalh'en Yak'usda hububa hoolah ubunínzun. ²⁶ 'Et k'an 'et ndi ye ts'ah'un be' hoont'ah 'i be dunabunelhútan, ndan Jesus yuba 'alha 'int'ah, Yak'usda ts'ah'un na'a 'int'ah hoh 'en tinta' hunt'en 'et huba hoolah whulhtsi.

²⁷ 'Aw ih hoonliyaz 'ónt'e bulh bughuyats'oolhtuk, 'i hoolah? Soo hoolah! Ndet dáhoont'ah simba? 'Ut'en bugha tulih? 'Awundooh! 'Et Jesus Christ neba 'alha 'int'ah, 'i bugha. ²⁸ 'Et huwa whuts'odul'eh, Yak'usda huba 'alha 'int'ah, tinta' hut'ih huba hoolah whulhtsi. 'Aw 'onus 'un Moses be' dustl'us hik'únucha'oost'en huba' hoont'ah. ²⁹ Daja nuhzun? Yak'usda Lizwif zeh hubuYak'usda unli, k'us 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah tulih hubuYak'usda unli nuhzun ih? 'Alha 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah hubuYak'usda 'int'ah. ³⁰ Yak'usda 'ilhunuh zeh unli. 'Et huwa Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en huba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'et t'eh tinta' hunt'en huba hoolah whutelhtsilh. ³¹ 'Et whulagha ts'ih, nuwheni Yak'usda buba 'alha' ts'int'ah ts'ah'un na'a na'ts'uja, 'et nduts'int'ah t'eh,

Moses be' dustl'us bunats'odutelnah nuhzun ih? 'Awundooh! 'Awhuz 'et dez'ai. 'I chah Yak'usda bughunek 'int'ah.

**Abraham Yak'usda buba 'alha 'int'ah
'et hubulubeshi buba hoolah nasdli**

4 Nuwheni Lizwif ndun netsuhda Abraham, 'en bughudája uzninzun? Niz t'eh yinkak inda huwa ndet simba nahoo'ai? ²Abraham be 'ut'en gha Yak'usda tinta'ant'en yuba hoolah whulh'tsi. 'Et 'alha 'uhoont'ah t'eh, Abraham whé' oot'e da, 'et whunts'ih 'aw Yak'usda nalh ílah. ³Yak'usda bughunek 'uk'e'éduguz daja ni? “Abraham Yak'usda buba 'alha 'int'ah 'et huwa ts'ah'un dune unli yúlhni.”

⁴Ndan dune be 'ut'en gha 'i ba 'uk'elhla hóle huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih 'aw ye únzoo 'i bugha ilah 'uk'elhla whulh'tsi. ⁵'Et whunts'ih dune Yak'usda dája ni buba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'et t'inta' ut'ih, Yak'usda yuba hoolah whutelh'tsilh 'ink'ez iduténilh ts'ah'un dune inli. Yuba' whutelilh 'aw hoonli yuba cha'ílil 'et whunts'ih. ⁶Hubudayi cho David 'en chah 'et huwu yalhtuk, ndan dune 'aw 'ut'en cha'yilh'il whunts'ih Yak'usda ndobúlhni, “Nyun ts'ah'un dune 'unint'ah,” 'et 'alha degha nus hoonzoo bughá whulh'ts'ut ho' 'int'ah. ⁷Njan 'et ndutni,

“Ndan tink'us 'uhét'en hubulubeshi buba 'ún yutelhdel
'ink'ez hubulubeshi 'aw chast'en suli lí'uja t'eh,
'en degha nus hoonzoo hubugha whulh'ts'ut.

⁸Ndan dune Yak'usda 'aw lubeshi 'ulh'en yuk'echaootes'al,
'en dune degha nus hoonzoo hubugha whulh'ts'ut ho' 'int'ah.”

⁹'Et daja nahzun? 'Et dune buhúzt'us hoh be hóodet'en, 'en zeh tulih Yak'usda bugha 'ukenus hoonzoo hubugha whulh'ts'ut? K'us ndunnah chahídut'us, 'en chah tulih Yak'usda bugha degha nus hoonzoo hubugha whulh'ts'ut? Njan 'et nduts'útni, Abraham Yak'usda daja ni buba 'alha 'uhoont'ah 'et huwa ts'ah'un dune unli yúlhni. ¹⁰Nkeda Yak'usda yudáni ts'ah'un dune unli? Hitet'us whutsuh tulih k'us hukw'elh'az tulih? Hitet'us whutsuh 'et be hóodet'en 'aw hukw'elh'az ilah. ¹¹Abraham Yak'usda daja yudáni 'et buba 'alha 'uhoont'ah, 'et huwa Yak'usda 'utni, ts'ah'un dune yulhni. Yak'usda yudáni hitet'us whutsuh da. Hukw'elh'az hiyúzt'us 'et hoh be hóodet'en be 'alha 'uhoont'ah 'i be ts'ah'un dune 'int'ah. 'Et huwa ndan Yak'usda daja ni buba 'alha 'uhoont'ah, 'aw buba cha'hít'us hoh

bube hóodet'en whunts'ih, 'en Abraham butsuh whudélhdzulh ínle. 'En chah Yak'usda ubúlhni, ts'ah'un 'uhint'ah. ¹² Ink'ez bulunah Lizwif, 'en chah Abraham hubutsuh whudélhdzulh unli. Lizwif ts'iyawh hubuhúzt'us hoh hube hóodet'en. 'Et whunts'ih ndan Lizwif Abraham k'una'a yuka dune unli hik'ut hiyúzt'us whutsuh da Yak'usda bughunek buba 'alha 'int'ah, 'aw 'en zeh Abraham hubutsuh whudélhdzulh unli.

¹³ Abraham 'ink'ez ye k'éinde 'en ndi Yak'usda buts'úyoozi, 'i bugha ndi yun bube'ildzun whutele, 'aw Moses be' dustl'us bugha ílah hoh butl'a ída'ai, 'et k'us be 'alha 'uhoont'ah bugha ts'ah'un dune suli, 'et huwa ndi buts'úyoozi, 'i butl'a ída'ai. ¹⁴ Njan whunulh'en ndunnah Moses be' dustl'us hik'une'hút'en 'aw 'et huwa ílah ndi yun bube'ildzun whutele. 'Et whuz na'a nduwútenilh t'eh, 'et t'eh Yak'usda yuts'ú hoozi hoolah nawhutédle, 'ink'ez Yak'usda bughunek neba 'álha 'uhoont'ah 'ants'i 'et 'uwhutét'ilh. ¹⁵ Ndi Moses be' dustl'us 'i be dune bulubeshi hubugha hubanahutedeh. 'Et whunts'ih dune Moses be' dustl'us chahiyít'i t'eh, 'aw huba nahookeh ghaít'ah.

¹⁶ 'Et huwa ndi buts'uyoozi, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be dune yitélhcholh. 'Et hoh Yak'usda dune ts'uhóozi ts'iyannah Abraham yuk'éinde, en hubube'ildzun whutele. Ndunnah Lizwif Yak'usda bughunek huba 'alha 'int'ah, 'aw 'en zeh ílah, ts'iyannah Abraham k'una'a Yak'usda bughunek hiyílhchoot t'eh, 'alha ts'iyannah netsuh whudélhdzulh unli wule. ¹⁷ Yak'usda bughunek 'uk'e'éduzug, 'i Yak'usda Abraham ndúyúlhni, “Dune lhelhts'un hudédowh butsuh whudélhdzulh nyuzílhsi.” 'Et huwa Yak'usda Abraham lhelhts'un hudédowh butsuh whudélhdzulh unli. Yak'usda yuts'ú hoozi 'aw cha'whúsne, 'et whunts'ih ts'ah'un na'a 'uhooja k'una'a huba 'álha 'uhoont'ah. Yak'usda 'en 'int'ah, 'en bugha yahadla chah hukhuna, 'ink'ez ndai 'uyínla, 'i hoolah be 'uyínla.

¹⁸ Yak'usda yuts'ú hoozi lhanah hudedowh butsuh whudélhdzulh tele. 'Uhóneh ghaít'ah li'hoont'ah, 'et whunts'ih huba 'alha 'uhoont'ah 'et nduwútenilh. 'Et huwa Yak'usda ndi yúlhni, “Nts'uhainde hutelai.” 'Et hoh bulh nduhooja. ¹⁹ Tube duneti súli, nts'ena'a simba buzkeh hole? 'Ankw'us 100 naooduzuk be suli. Bu'at Sarah 'en chah buzkeh whutéle 'onus 'un hóonyin. 'Et whunts'ih, njan 'aw soo cho howuni chaílah, Yak'usda daja yudáni, 'et tube cho buba 'alha 'uhoont'ah 'et huwa. ²⁰ Yak'usda ndet Abraham yuts'ú hoozi 'aw 'uts'un na'a cha'nízil 'ink'ez 'aw nawh buba cha'hóot'ah. Yak'usda buba 'alha 'int'ah, 'et hoh ulhtus

suli, 'ink'ez Yak'usda délhiti. ²¹Tube buba 'alha 'uhoont'ah, t'eeonínzun Yak'usda soo úlhtus hoh ndet yuts'ú hoozi 'et nduténilh. ²²'Et huwa Yak'usda 'utni, “Ts'ah'un dune inli.” ²³Yak'usda bughunek 'uk'e'edúguz, 'i Yak'usda ndun Abraham ndí yulhni, “Ts'ah'un dune inli.” Ndi 'aw Abraham zeh ilah buba 'uk'e'edúguz, ²⁴nuwheni chah neba 'int'ah. Yak'usda Jesus Christ neMoodihti dazsai hoh dinaidilhiti 'et neba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'et t'eh Yak'usda neduténilh, “Ts'ah'un dune ts'inli.” ²⁵Tink'us 'úts'ut'en huwa Yak'usda Jesus Christ hubutl'ayálhiti. 'Ink'ez dazsai hoh dinaidilhiti. 'Et huwa Yak'usda nelubeshi neba hoolah whulhiti.

Dune ne'huzúla 'et whunts'ih Ndoni neyudinda 'et huwa 'aw whechats'ítsaz

5 Yak'usda daja nedáni 'et neba 'alha 'uhoont'ah. 'Et hoh tinta' ts'ut'ih Yak'usda neba hoolah whulhiti. 'Et whulagha ts'ih Jesus Christ neMoodihti 'en bugha Yak'usda ts'un nedzi dezghel. ²Jesus Christ neba 'alha 'int'ah, 'et huwa Yak'usda ye únzoo, 'i ne'ilhdzun unli ho' 'int'ah, 'ink'ez 'i be 'ilhuz wheni 'et nízndindel. 'Et ts'uhóont'i hoh huba ts'ilh'i ndet whusawhútelts'ulh Yak'usda ye dézti 'i be ts'owhuntehnik. ³'Ink'ez 'aw 'et zeh ilah, 'et huwa dune ne'huzúla whunts'ih, ts'uhóont'i, t'ets'oninzun dune ne'husúla 'i gha whechats'ítsaz. ⁴'Et huwa ts'iyannah t'ehonózin ba soo' ts'uja dune ts'inli. 'Ink'ez 'i gha huba ts'ilh'i ndet whusawhútelts'ulh. ⁵'Ink'ez Yak'usda Ndoni nets'ó t'l'aidá'ai 'ink'ez neyudande. 'En bugha Yak'usda dahóolcho 'i be nek'ensi' t'ets'onínzun. 'Et huwa 'et dzin whusawhútelts'ulh hoh huba ts'ilh'i.

⁶Njan whunulh'en, whutsuh da 'aw be ts'ílhtus, 'i chats'ít'i inle, Yak'usda ts'ah'un na'a buba yinkak uzdutélts'ilh huba. 'Et whunts'ih ndet dzin Yak'usda 'udun néwhuni'ai, 'et dzin Christ ts'iyannah lubeshi 'uhulh'en huba dazsai. ⁷Howu nuní nuhzut, 'aw dune ts'ah'un 'int'ah ba daóotsah hukwa'huninzun hoolah. Nuhtah 'ilhunuh tulih budzi ulhtus hoonli chah 'int'ah, 'en dune unzoo ba datétsah huba. ⁸'Et whunts'ih nuwheni 'awhuz lubeshi 'uts'ulh'en hoh Christ neba dazsai. 'Et hoh Yak'usda néwhunelhtan dahóolcho, 'i be nek'ensi'.

⁹'Aw 'et zeh ílah, Jesus Christ buzkai 'i bugha ts'ah'un na'ts'uja. 'Et huwa Jesus Christ 'en bugha Yak'usda ye húnilch'oh, 'i ch'a uzdutejih. ¹⁰Njan whunulh'en, 'awhuz Yak'usda buch'a úzdetni hoh buYe' neba

dazsai, 'i bugha Yak'usda ts'un dune nelh soo ninawhunt'ai. 'Et 'onus 'un dega nus cha'hoont'ah, Jesus ye khúna, 'i be uzdutejih 'et huwa. ¹¹ 'Aw 'et zeh ílah, Jesus Christ neMoodihti 'en bugha Yak'usda bulh ts'uhóont'i, 'aw 'et Yak'usda ts'un dune nelh soo ninawhunt'ai 'et huwa.

Adam 'en bugha lubeshi 'uts'ulh'en, 'et whunts'ih Jesus Christ 'en bugha Yak'usda nelubeshi neba hoolah yulhtsi

¹² Huwú nuní nuhzut, 'ilhunuh dune lubeshi 'ínla, 'en bugha ts'iyannah ndi yun k'ut lubeshi 'uhulh'en huzdli. Lubeshi bugha yaztádlah. Ts'iyawh lubeshi 'uts'inla, 'et huwa ts'iyawh yats'adlah. ¹³ Yak'usda Moses bughunek yutl'aída'ai. 'Et whuts'un dune lubeshi 'uhulh'en. Dune Moses be' dustl'us 'aw chahiyít'ih, 'et huwa hubulubeshi ba nahutedeh k'at lih huba 'et niwhuni'ai. ¹⁴ 'Et whunts'ih Adam yinkak inda da hukw'elh'az Moses yinkak ninínya 'et nduhóolhez hoh, dune lubeshi 'uhulh'en, 'et huwa yahadlah. Adam Yak'usda bughunek t'einínzun, 'et whunts'ih k'einínyuz, 'et lubeshi 'ínla. 'Et huwa ts'iyannah lubeshi 'uhulh'en huzdli. Ndunnah dune 'aw Adam k'una'a lubeshi cha'hílil, 'en whunts'ih lubeshi 'uhulh'en hinli inle 'et huwa yahadlah. Ndunnah whusatéyalh, 'en Adam ndunt'ah.

¹⁵ 'Et whunts'ih ndi hukw'elha chats'uhoolhtsil neghaíní'ai, 'i 'aw 'ilhunuh dune 'en bula gha ts'ih 'uts'úja whundúchats'ilt'ah. 'Ilhunuh dune 'en lubeshi 'ínla 'et huwa ts'iyannah yahadlah. 'Et whunts'ih Yak'usda ye únzoo, 'i bugha nelubeshi yunaodelhúnah. 'Et huwa Yak'usda ye únzoo, ndun 'ilhunuh dune, Jesus Christ, 'en bugha ndi huba hukw'elha chats'uhoolhtsil, 'i dega nus hoonzoo hoh lhanah hubugha inínkat. ¹⁶ 'Et ndun 'ilhunuh dune 'en lubeshi 'ínla hoh dáhooja, Yak'usda ndi hukw'elha chats'uhoolhtsil neghaíní'ai, 'i 'aw 'et whundúchailt'ah. Ndez na'a njan nduhoont'ah, ndi 'ilho lubeshi 'ulya 'i bugha Yak'usda ye náhuteyeh 'ulya, 'i ts'iyannah dune dahútetsah. 'Et whunts'ih lubeshi lhai 'uts'inla whunts'ih, Yak'usda ndi hukw'elha chats'uhoolhtsil neghaíní'ai, 'i bugha tinta' ts'unt'en neba hoolah whulhtsi. ¹⁷ Njan whunulh'en ndun 'ilhunuh dune, 'en bulubeshi 'i bugha ts'iyannah dune yahádlah suli. 'Ink'ez 'aw highah lhoya ghaít'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda ye néts'un unzoo, 'i dega nus unzoo. Ndunnah hiyílhchoot, 'i bugha, ndi 'et huba hukw'elha chats'uhoolhtsil neghaíní'ai, 'et Yak'usda ndunélni, ts'ah'un dune ts'inli

'ink'ez 'ilhuz wheni khuztena. 'Et ndun 'ilhunuh dune, Jesus Christ, 'en whuz na'a neba 'uhóonla.

¹⁸'Et huwa ndun 'ilhunuh dune, 'en lubeshi 'ínla, 'en bugha ts'iyannah dune yahutédlah huba nahesda. 'Ink'ez ndun 'ilhunuh dune whuz na'a zeh ts'ah'un 'uhoont'ah hoh neba 'uja. 'Et huwa tinta' ts'unt'en Yak'usda neba hoolah whulh'tsi, 'ink'ez 'ilhuz wheni khuztenalh ho' hoont'ah. ¹⁹'Ilhunuh dune 'en Yak'usda bughunek 'aw yuk'únucha'it'il, 'et huwa 'en bugha' hooja ts'iyannah dune lubeshi 'ulh'en huzdli. 'Et whunts'ih ndun 'ilhunuh dune 'en Yak'usda bughunek yuk'une'ust'en huwa lhanah dune ts'ah'un 'uhint'ah tele.

²⁰'Et Yak'usda bughunek Moses, 'en chah yutl'aída'ai, 'et 'on nus whénulhtun hoh dawhunélsuk hoh Yak'usda bughunek k'úzninyuz. Ndet t'ets'onínzun lubeshi 'ulh'en ntsi' ts'inli nats'uhoo'aih Yak'usda ye néts'un únzoo, 'i 'onus nus 'íltus hoh nelubeshi yuch'a' nilhde. ²¹'Et hoh da nts'ena'a lubeshi bugha dune ye dátsah 'aw yughah lhoya ghaít'ah. 'Et whunts'ih k'an 'et whuz na'a Yak'usda ye únzoo, 'i dune hiyílhchoot t'eh, 'i bugha 'ilhuz hukhutenalh. NeMoodihti Jesus Christ 'en bugha whuz na'a neba' hóonla.

Netsudule buch'a náts'oolyeh 'ink'ez Jesus Christ bukúne'ts'oot'en

6 Dája simba ts'udooni 'et? Lubeshi 'uts'ulh'en zeh ih uztet'ilh, Yak'usda dalcho, 'i be nets'un únzoo t'ets'ontézin huba? ²Nts'ena'a 'uwhutét'ilh? Nets'en'a lubeshi whuch'a dats'úzsai, 'ink'ez doochah lubeshi uztelh'ilh? 'Aw nduhót'e huba cha'hóot'ah! ³'Awhuz ih t'ewhunuzáhzun? Ndunnah Jesus Christ bugha too be' hulya t'eh, 'et sih dune t'ehontézin Jesus Christ budune hinli. 'Et nduts'úja t'eh 'en bulh dats'úzsai lí'ts'int'ah. ⁴'Et huwa too be' ts'ulya 'i bugha Christ bulh dats'úzsai, 'ink'ez hiyulh 'áneyalhti li'ts'int'ah. 'Ink'ez ne'aBá ye úlhtus dézti, 'i be Christ yahadla tah dinaidilhti da, 'et whuz na'a nuwheni chah 'uyoon nats'usdli k'una'a yinkak uzdóolts'i 'et huba' hoont'ah.

⁵Njan whunulh'en, Jesus Christ hiyulh 'áneyalhti bulh 'ilhunuh nduts'ínt'ah t'eh, 'et whuz na'a dinadíja da bulh 'ilhunuh ts'inli lí'uztet'ilh. ⁶T'ets'onínzun, 'uda dats'ánt'e, 'et Jesus Christ 'en yulh lhdulalhgus k'ut whulh dazsai. 'Et 'uda dats'ánt'e 'i bugha lubeshi uztelh'ilh hukwa'uzninzun,

'i neba hoolah whulhtsi. 'Ink'ez 'aw 'onus 'un lubeshi 'uztelh'ilh hukwa cha'ts'unteszil. ⁷Ndan dazsai, 'en bulubeshi buch'a hanálti ho' 'int'ah.

⁸'Et huwa nuwheni Christ bulh dats'úzsai t'eh, 'et sih 'en bulh khuztenalh, 'et neba 'alha 'uhoont'ah. ⁹'Et t'ets'onínzun, Christ yahadla tah dinadíja 'ink'ez 'aw whulh nat daóotsah ghaít'ah ho' hoont'ah. Ndi be yats'adlah 'i 'aw ye nek'une'ool'en ghait'ah. ¹⁰Ndi yuk'edazsai, 'i 'et 'ilhuh zeh ts'iyannah ba dazsai. 'Et whunts'ih k'an 'et khuna 'ink'ez Yak'usda bulh khuna.

¹¹Nuhwheni chah lubeshi ch'a yáhdla nahzun, 'et whunts'ih Yak'usda, Jesus Christ neMoodihti 'en bulh, khahna hoh 'aht'ah. ¹²'Et huwa lubeshi nuhmoodih wule gunih 'ink'ez k'une'nuhool'en! ¹³'Aw 'onus 'at nuhyust'e tink'us na'a 'utet'ilh wheni butl'á'dudoolhúyeh gunih, 'et nuhyust'e yaidla buch'a 'i khuna k'una'a Yak'usda butl'a' dudulhúye, 'ink'ez nuhyust'e Yak'usda ba ts'ah'un na'a 'ut'en wahle. ¹⁴Moses bughunek nuhtl'aída'ai, 'i but'anínoohtan gunih. Yak'usda ye únzoo, 'i zeh but'anínoohtan. 'Et t'eh lubeshi nuhmoodih wule ghait'ah.

¹⁵Daja nahzun? Niz de da ndi khunek netl'aída'ai, 'i 'aw 'onus 'un but'aníznootan huba cha'hóot'ah. 'Et Yak'usda ye únzoo, 'i zeh t'aníznootan t'eh, lubeshi 'uztelilh netl'ahó'ai nahzun ih? 'Aw nduhót'e ghaít'ah. ¹⁶'Aw nt'ewhunuzúhzun? 'Et 'ilhunuh dune tehle ka butl'á'dudelhúya t'eh, ndet hukwa'ninzun hoh nduteht'ilh, 'et t'eh 'en be 'ulhna 'aht'ah. 'Et whuz na'a zeh lubeshi butl'á'dudelhúye t'eh, lubeshi be 'ulhna 'aht'ah, 'ink'ez 'ilhuz wheni kwuncho yuh 'et ts'ih tehduh, 'i nuhwhuba k'elhla tele. 'Et whunts'ih Yak'usda butl'á'dudelhúya t'eh, Yak'usda be 'ulhna tehle, 'ink'ez Yak'usda nuhduténilh ts'ah'un 'aht'ah, 'et whuz na'a nuhwhuba k'elhla whutéle. ¹⁷'Ink'ez sulhutsinkah tube nuhwhuba hoonúst'i 'et huwa Yak'usda, "Chanailya," dusni. Niz de lubeshi be 'ulhna ahli ínle, 'et whunts'ih k'an nuhdzi ndulhcho 'i be ndet whunohoodalh'i hukw'úne' zaht'en. ¹⁸'Et k'an lubeshi ch'a dahjih, 'ink'ez ye ts'ah'un be' hoont'ah 'i be 'ulhna sahli.

¹⁹Lait'ah hoh 'aht'ah, 'et huwa whuz na'a nohwhulh yáhtuk. 'Et huwa daja nuhduténilh 'aw nuhwhuba huwa cháhoolnah hoh sudutéhts'o. Niz de nuhyust'e lubeshi be 'ulhna tehleh huba butl'a'dudelhúya ínle. 'Ink'ez hoontsi' 'uhoolh'en nus zeh lhé'wheltsi' whulh'i. K'an 'et nuhyust'e ye ts'ah'un be' hoont'ah 'i be 'ulhna tehleh 'et butl'aítelhtelh. Whuz na'a ndaht'en t'eh, ts'ah'un uteht'ilh, 'ink'ez Yak'usda ba 'udun nilya tehle ka.

²⁰Lubeshi be 'ulhna ahli da, 'aw ts'ah'un na'a 'uteht'ilh chanúhzil inle. ²¹'Et hukwayáhoonli tune'zaht'en ínle. 'Aw cha'aht'il 'ink'ez 'et hukw'elha 'ilhuz wheni kwuncho yuh ts'ih téhdulh ho' hoont'ah. 'Et whuz na'a dune ahli ínle. ²²K'an 'et lubeshi 'ulh'en whuladehtnik, 'ink'ez Yak'usda be 'ulhna sahli. Whuz na'a 'áht'en 'et hukw'elha Yak'usda ba 'udun nilya sahli, 'ink'ez hukw'elh'az 'ilhuz wheni yak'uz téhdulh. ²³Lubeshi 'uts'alh'en, 'i k'elhla daztétsah. 'Et whunts'ih neMoodihti Jesus Christ, 'en bugha Yak'usda 'ilhuz be ts'ukhutena, 'et huba hukw'elha chats'uhoolhtsil hoh neghaóoni'ai.

Jesus Christ k'úne' ts'ut'en 'et huwa 'aw Moses be' dustl'us 'i bugha ilah neba nahutedeh

7 Sulhutsinkah, 'aw ih t'eoonuzúhzun? Yak'usda bughunek Moses yutl'aída'ai, 'i soo ts'ah'un t'enuhzun, 'et huwa' dusni be nuwhulh yalhtuk. Dune khuna húbutah ndi khunek Yak'usda butl'aída'ai hik'úne'oot'en huba' hóont'ah. ²Njan whunulh'en, ts'eke dune ghusda t'eh, yinkak usda whutah, yulh 'ilhunuh 'ulh'ih. 'Et buki dazsai teh, 'et 'aw yulh 'ilhunuh chálah nawhudlih. 'Et whuz na'a Moses be' dustl'us ni ho' 'utni. ³'Et buki dazsai t'eh, 'et Moses be' dustl'us bugha ts'eke suh natesja ho' 'int'ah. Hukwa'ninzun t'eh, 'uyoon dune ghu natedalh 'ink'ez 'aw lubeshi buba chahóolah. 'Et whunts'ih buki 'awhuz khuna hoh 'uyoon dune zih usda t'eh, 'ink'ez 'en lubeshi 'inla.

⁴Sulhutsinkah ndet whunohodalh'i nuhwheni 'ants'i Christ bulh dasáhsai lí'aht'ah ínle. 'Et huwa 'aw 'onus 'un Moses be' dustl'us but'anínoohtan huba cha'hóot'ah. Christ bulh dats'uzsai, 'et huwa Moses be' dustl'us yuch'a naneninla. K'an 'et ndun dazsai 'ink'ez dinadíja, 'en bulh 'ilhunuh tehleh. 'Ink'ez ndet Yak'usda nuhts'uh hukwa'ninzun, whuz na'a 'uhóhlehuba' hoont'ah. ⁵Niz de neyust'e lubeshi whuts'unint'uk hoh Moses be' dustl'us 'i lubeshi yuch'a nenenyoot 'et whunts'ih nedzi hukwa'ninzun k'una'a yinkak uzdelhts'i inle. Neyust'e lubeshi butl'ats'íyalhti li'ts'inla, 'et ndúts'uja huwa kwuncho yuh 'i neba k'elhla suli. ⁶Moses be' dustl'us but'anízntan ínle. 'I bugha 'ants'i ts'ulhúghel lí'ts'ant'e ínle. 'Et whuch'a dats'úzsai da, 'ink'ez k'an nelaoodetnik lí'ts'uja. 'Et huwa Ndoni bugha k'an beni, 'i be 'ulhna ts'inli hoh bukúne'ts'oot'en huba' hoont'ah, 'aw 'onus 'un 'uda Moses be' dustl'us but'aníznoohtan huba cha'hóot'ah.

Moses be' dustl'us unzoo ih?

⁷Moses be' dustl'us bughudája uznóozin simba? Moses be' dustl'us 'i ghá ih lubeshi 'uts'ulh'en? 'Awundooh! 'Aw 'uhót'e ghaít'ah. 'I bugha lubeshi 'ulh'en usdli t'éwhunúszun 'et huwa. Moses be' dustl'us k'eyalhtuk hoh 'utni. “Uyoon yit'i ka' nonzin gunih,” 'i bugha nahóo'ai lubeshi 'ulh'en usdli. ⁸'Et whutsuh da Moses be' dustl'us bu'et lubeshi 'ulh'en inle 'aw t'eóonuzúszun. 'Et whunts'ih ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i t'enazin hoh, 'et dalcho 'i be suyust'e lubeshi ts'un nín't'uk 'et nahóo'ai. ⁹'Et whutsuh da Moses be' dustl'us bu'et kwuncho yuh ts'ih t'ésyalh t'eóonuzúszun. 'Et whunts'ih ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i t'enazin hoh lubeshi 'ulh'en usdli, 'ink'ez kwuncho yuh ts'ih tesyalh 'et nahóo'ai. ¹⁰'Ink'ez ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i be 'ilhuz ts'ukhutena newhunéltan, 'et whunts'ih buk'eyalhtuk huwa kwuncho yuh ts'ih tesyalh nahóo'ai. ¹¹'Et ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i t'enázin hoh suyust'e lubeshi ts'un nín't'uk 'i khasúnent'a hoh nanést'a, 'et huwa kwuncho yuh ts'ih tesyalh t'eoonazin. ¹²'Et huwa 'alha ndi Moses be' dustl'us lubeshi bughuhoolah, 'ink'ez 'uyoo khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i chah lubeshi bughuhoolah. 'Awhunelt'et ye ts'ah'un na'a 'ink'ez unzoo chah ho' 'int'ah.

¹³Dája ts'untezilh 'et hubugha? Ndi khunek suba unzoo, 'i bugha kwuncho yuh ts'ih t'ésyalh túlih? 'Aw 'uhót'e ghaít'ah! Ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i nela' 'oot'en ka neghaíninla. 'I bugha lubeshi dáltsi' t'enazin. Sich'oh lubeshi ts'un núst'uk, 'et huwa lubeshi 'ulh'en usdli, 'et nahóo'ai, 'ink'ez 'i bugha kwuncho yuh ts'ih t'ésyalh inle.

Neyust'e 'ahoolhyez lubeshi ts'un nín't'uk, 'et huwa neba huwa whulna 'aw Moses be' dustl'us bukúne'ts'oot'en ghaít'ah

¹⁴Ndoni bugha Moses be' dustl'us neghá yunle, 'et whunts'ih suyust'e lubeshi ts'un nín't'uk, 'ink'ez lubeshi be 'ulhna tesdleh 'et t'eoonuszun. ¹⁵Njan whunulh'en, suyust'e lubeshi ts'un nín't'uk teh, si suba 'aw chahóozooh ho' hoont'ah. Ndai 'óolh'en hukwa cha'nuzúszun 'i zeh 'ulh'en, 'ink'ez ndai degha nus whuts'u dusnik, hoh zeh ne'ust'en. ¹⁶'Et ndet hukwa cha'nuszun 'ust'en teh, 'et Moses be' dustl'us suba ts'ah'un 'int'ah t'éwhunúszun. ¹⁷'Et whunts'ih, 'aw si hukwa'nuszun ílah hoh 'ust'en, ndi lubeshi suyust'e ts'un nín't'uk, 'i bugha 'ust'en. ¹⁸T'eoonúszun

'aw suyust'e be whuts'unint'uk 'et chahóozoooh ho' hoont'ah. Hoonzoo teh né'test'en hukwa'nuszun 'et whunts'ih 'aw 'oosneh ghait'ah. ¹⁹ 'Et hoonzoo teh né'test'en hukwa'nuszun t'eh, 'aw 'uhósdle ghaít'ah. 'Ink'ez hoontsi' 'uwhuteslilh hukwa cha'nuzúszun whunts'ih, 'aw huwa chahoolna hoh tuné'test'en. ²⁰ 'Ink'ez hoontsi' teh ne'úst'en t'eh, 'aw hukwa cha'nuzúszun, 'et whunts'ih 'aw si hukwa'nuszun ílah hoh 'ust'en, ndi lubeshi suyust'e ts'un nín't'uk, 'i bugha 'ust'en.

²¹ 'Et nduwhút'en nahóo'ai, ndet ts'ah'un 'utest'ilh hukwa'nuszun totsuk, ndi lubeshi ts'un núst'uk 'i whuch'a súnilht'uk. ²² Sudzi yuh be ndi khunek Yak'usda nets'aída'ai hoonúst'i. ²³ 'Et whunts'ih 'uts'un na'a chah t'eóonúszun. 'Et suyust'e seni lhenah né'tet'en whuts'u nín't'uk. 'I be lubeshi soontun 'et ndust'ah, 'ink'ez suyust'e whuz zeh nint'uk. ²⁴ Tube telhú'en. Ndi suyust'e lubeshi zeh ts'un nín't'uk. 'I bugha kwuncho yuh ts'ih t'éssyalh. Ndan 'et whuch'a sítelhyih? ²⁵ Jesus Christ 'en zeh 'utenilh. 'Et huwa tube cho Yak'usda, “Chanailya,” dusni.

'Et ndez na'a 'ust'ah, seni be Yak'usda buk'ah zeh bukúne'ust'en, 'et whunts'ih suyust'e 'awhuz lubeshi ts'un nín't'uk zeh 'int'ah.

Jesus Christ Ndoni bugha 'ilhuz ts'ukhutena 'et neghaóoni'ai

8 K'an 'et, Christ Jesus ndunnah hiyudúlts'i, 'aw kwuncho yuh ts'ih wheni huba nachahídel. 'En 'uhint'ah 'aw buyust'e hoontsi' ts'un nint'uk hukw'unucha'hust'en, 'et Ndoni buk'ah ts'ih zeh hukw'une' hut'en. ² Njan whunulh'en, Christ Jesus 'en bugha Ndoni 'ilhuz wheni khuztenalh neghaóoni'ai, 'et Moses be' dustl'us 'i bugha nt'ets'oninzun lubeshi 'uts'ulh'en dáztetsah ka, 'et whuch'a suba whulaoodetnik. ³ Neyust'e lubeshi ts'un nint'uk, 'et huwa Moses be' dustl'us 'aw nela 'ooneh ghaít'ah. 'Et hukw'elh'az Yak'usda nela 'uja hoh buYe' nets'ítelh'a. 'En buyust'e neyust'e ndult'ah, 'et whunts'ih neyust'e 'i lubeshi bulh 'int'ah. 'Ink'ez 'en datétsah ka whutl'a'dudelti, ndi yun k'ut dune bulubeshi k'elhla whutelhtsilh 'et wheni. ⁴ 'Et hoh Moses be' dustl'us nets'u húkwa' 'utni, ts'iyawh neba lhaóodinla. Nuwheni 'uts'int'ah, 'aw neyust'e nint'uk ts'ih hukw'unucha'ts'ust'en, 'et Ndoni buk'ah ts'ih zeh hukw'une'ts'ust'en.

⁵ Ndunnah lubeshi zeh whuts'unint'uk t'eh, 'ahoolhyez lubeshi 'uhulh'en. 'Ink'ez ndunnah Ndoni k'ah ts'ih zeh núní hunuzut, 'en Ndoni k'ah ts'ih zeh hukw'úne' hut'en ho' hint'ah. ⁶ 'Et ndunnah lubeshi ts'un hunínt'uk, 'en

kwuncho yuh ts'ih hutedulh, 'ink'ez ndunnah Ndoni k'ah ts'ih dune hinli, 'en Yak'usda whudezghel bube'ildzun whutele 'ink'ez 'ilhuz hukhutenalh. ⁷Njan huwa' dusni, ndunnah 'ahoolhyez lubeshi ghu nuní hunuzut, 'en Yak'usda ch'a detni hinli. 'Aw Yak'usda buk'ah ts'ih k'úne' whét'en whutl'a chá'hududulhti, 'ink'ez Yak'usda k'úne' hutet'en 'et 'aw 'úhóoneh ghaít'ah. ⁸'Et huwa buyust'e lubeshi ts'un hunínt'uk, 'aw Yak'usda ba chahízooh.

⁹'Et Yak'usda buyégha nuhyudínda t'eh, Ndoni budune ahli 'ink'ez nuhyust'e lubeshi ts'un nint'uk 'aw buk'únucha'zacht'en. 'Et whunts'ih ndunnah Christ buyeghah^a chahit'ih, 'en 'aw budune chahílah. ¹⁰Nuhyust'e lubeshi bugha datétsah, 'et whunts'ih Christ nuhyudínda t'eh, 'et sih nuhyéghah 'ilhuz khutena. Yak'usda be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i bugha ahja 'et huwa. ¹¹Jesus dazsai hoh ndun buyeghah Yak'usda dinaidilhti, 'en nuhyudínda t'eh, 'et Yak'usda Christ dinaidilhti, 'en buyégha nuhyudínda, 'en bugha nuhyust'e 'ilhuz khutena yugháote'alh.

¹²Sulhutsinkah, njan dúhoont'ah ho' hoont'ah, nuhyust'e lubeshi ka' ninzun t'eh, 'aw whuz na'a 'oohneh huba cha'hóot'ah. ¹³'Et whuz na'a dune ahli t'eh, 'et kwuncho yuh ts'ih téhdulh. 'Et whunts'ih Ndoni 'en bugha nuhyust'e lubeshi ka' ninzun 'ustl'e'uhla t'eh, 'et 'ilhuz wheni khutehnalh. ¹⁴K'us ndan Ndoni buts'uhúkwa'ninzun hukw'una'a 'uhut'en, 'aw 'en zeh Yak'usda budune hinli. ¹⁵'Et njan whunulh'en, Ndoni nuhyudélt'sut hoh 'aw Yak'usda be chats'uníjut wheni 'ulhna chanhohíhtsel. 'Et nuhyudélt'sut hoh Yak'usda budune nuhwhulhtsi. 'Et huwa whéchants'uniljut hoh bulh yáts'ulhtuk 'ink'ez, "Abba, 'aBá," ts'utni. ¹⁶Ndoni 'en dich'oh neyéghah wheóobunulhtun, nuwheni Yak'usda buzkeh ts'inli. ¹⁷'Ink'ez nuwheni Yak'usda buzkeh ts'inli t'eh, ndai Yak'usda buts'úyoozi, 'i bube'ildzun whutele. 'Et whuz na'a Christ bulh úztet'ilh, Christ bulh dzuh nuts'uzut t'eh, 'en bulh uzdutéti 'et huwa.

K'at lih Yak'usda nedutéłhti

¹⁸'Et njan ndunuszun, Yak'usda ye dézti, 'i whuneuntelhtun hooncha k'et njan k'an 'et Jesus Christ buba dzuh nuts'uzut, 'et ants'i 'uhoont'ah. ¹⁹Ndai Yak'usda 'uyinla, ndi 'uyinla, 'i ts'iyawh soo hukwa tsi húhooli hoh dudune wheoobuntelhtun. ²⁰Ndi 'uyinla, 'i 'astl'iyaz wheni 'uyínla. 'Aw dich'oh 'utahacháhoo'al, Yak'usda dich'oh 'utahahó'ai whuz na'a 'uhót'e

^a 8:9 Yak'usda bughi 'ink'ez Christ yughi, 'ilho zeh unli. 'En Ndoni hiyulhni.

ka. 'Et huwa ndi 'uyinla, 'i hukwa tsi húhooli 'uts'un na'a na'whuténilh. ²¹Ndi 'uyinla, 'i whunts'ih, njan whusawhélt'sut t'eh, ndi yun k'ut be whulhjut, 'et 'ustl'e' 'uwhuténilh. Tube whudézti whutéle. 'Et Yak'usda buzkeh k'una'a buk'ena'ét'uk hutenilh.

²²Nt'ets'onínzun, ndai Yak'usda 'uyinla, 'i ndunt'i k'an 'et whuts'un khun dutso, nts'ena'a ts'ekoo buyaz whutéle whuz na'a dzuh nuzut. ²³'Aw 'i zeh ílah, nuwhenich'oh chah khun dutso Yak'usda buzkeh gaih zeh uzteleh 'et whuts'un. 'Et hoh t'eh, neyust'e 'ants'i buk'ena'et'uk lí'tenilh. 'Et Ndoni nets'ú whusayalh'a inle, 'et hoh t'ets'onínzun Yak'usda nedáni whuz na'a 'et nenaootekulh. ²⁴'Et ndi Yak'usda but's'un húkwa tsi ts'úhooli, whuz na'a uzdujih. 'Et hukw'ununí nulhzut, ndet hukwa tsi ts'úhooli 'uhóoja t'eh, 'aw 'onus 'un hukwa tsi ts'úholi ghaít'ah. Ndet dune honalh'en, 'aw 'onus 'un hukwa tsi húholi ghaít'ah 'et huwa. ²⁵'Et whunts'ih Yak'usda ndi nets'úhoozi 'awhuz chats'úwhes'en t'eh, 'awhuz hukwa tsi ts'úholi zeh 'uts'oot'e.

²⁶Lhawh hukw'una'a 'aw chats'íltus. 'Et huwa Ndoni nela'ut'en. 'Aw whulutah teh ndet huba tenazdutedli 'aw t'éts'onínzun. 'Et whunts'ih Ndoni neba tedudlih, khudutso li'utni, khunek 'aw be yaóotuk ghait'ah, 'i be neba tenadudli. ²⁷Ndun nedzi yuh nunúta, 'et Ndoni dája ninzun 'et nt'eoonínzun. Yak'usda hukwa'ninzun hukw'una'a. Ndoni dune Yak'usda bube'ildzun 'en hububa tedudlih 'et huwa.

²⁸'Et huwa nt'ets'onínzun ndunnah Yak'usda k'ensi', 'en ts'iyaintsuk hoonzoo k'una'a zeh huba whulhih. Yak'usda 'en k'us ndet huba hukwa'ninzun hubutelhyih ka hubuka'dani 'en 'uhint'ah. ²⁹Udechoo whuts'un k'us ndan Yak'usda bube'ildzun huteleh, 'et 'uda ts'iyawh t'eoobunínzun. 'Et huwa whutsuh da huba lhaóodinla nuhwheni buYe' k'una'a uteht'ílh lí'hutet'ílh. 'Et whuz na'a Jesus Christ lhanah bulhutsinkah hubutah 'Udéchoo Whuzdli huba unli tele. ³⁰'Ink'ez ndunnah whutsuh da hube'ildzun hutele t'ebunínzun, 'en hudutejih ka buka'dani. 'Et tink'us 'uhut'en huba hoolah whulh'tsi, 'ink'ez 'en hubudálhti.

Jesus Christ 'en bugha Yak'usda nek'entsi'

³¹'Et njan dazdóoni simba? Yak'usda nelh 'int'ah t'eh, ndan simba nech'a dootni? ³²'Aw Yak'usda buYe' 'en hubuch'a chayóotun hoh neba datétsah wheni hubutl'ayálhti. 'Alha 'uhoont'ah, 'et Yak'usda neba 'udeja t'eh, 'et

buYe' bulh 'aw hukw'elha chats'uhoollhtsil hoh ts'iyaintsuk neghaítelelh.
³³Ndunnah Yak'usda 'utahaóobanla, ndan 'udutenilh lubeshi 'uhulh'en
 buduténilh? Hoolah! Yak'usda 'en 'uja tink'us 'úhut'en, 'en huba hoolah
 whulhtsi. ³⁴Ndan 'udutenilh hoontsi' k'una'a neba nahuteyeh? Hoolah!
 Christ 'en 'uja neba dazsai. 'Aw 'et zeh ílah, 'en dinadíja 'ink'ez Yak'usda
 nalhnih ts'ih yuzih usda, 'ink'ez neba tenadudli. ³⁵Ndan 'útenilh Christ ye
 nék'ensi', 'i yuch'a nanetélhtel? Nech'a hahóonelh'i, k'us howa whúlna
 neghá whonkat, k'us dune ne'zula, k'us dai ts'ínli, k'us tube tets'ul'en,
 k'us nelh howa 'óodli uzdelhtsi, k'us nehutuzelghelhel túlih? 'Aw hoolah!
³⁶Ndi Yak'usda be' dustl'us njan ndutni,

“Sheep nahituzelghelhel k'una'a 'uts'int'ah.

Nyun ngha dzin totsuk nehutuzelghelhel li'hoont'ah,”

ni.

³⁷Ndi hoontsi' nelh 'uwhut'en 'et whunts'ih, ndunnah nek'ensi', 'en
 bugha 'aw nech'a 'oodeh ghaít'ah. ³⁸'Aw 'et njan tube suba 'alha
 'uhoont'ah hoh ndi be dats'utsah, k'us be ts'ukhuna, k'us lizas, k'us
 nek'une'hul'en, k'us negha ndoh ye úlhtus, k'us k'an nelh 'uwhut'ih, k'us
 nus de haóotekulh, ³⁹k'us nduk 'uhoont'ah, k'us ndai nyuk 'uhoont'ah,
 k'us 'onus 'un dant'i 'ulya chah, 'et ndi ts'iyawh Yak'usda ye nek'ensi', 'i
 Jesus Christ neMoodihti yugha 'int'ah, 'aw yuch'a naneolelh hoolah ho'
 hoont'ah.

**Ndai hoonliyaz Yak'usda Lizwif buts'úyoozi, 'i 'aw bugha
 chayíkulh, Yak'usda hik'ah ts'ih ne'hoot'en hukwa cha'hunízun
 'ink'ez bughunek 'aw chahiyóotun. 'Et huwa 'uja
 Yak'usda 'udun yun k'ut whut'en dudune hóole ni**

9 Njan ndun whuduténilh Christ bunalh 'úusni. 'Aw chaozústsit
 ho' dusni. Dája nuhwhuduténilh Ndoni 'en bugha suyuh ts'ih
 bugha t'ets'oninzun, 'i 'et chah 'álha 'uhoont'ah. ²Sudzi únduda, 'ink'ez
 'ahoolhyez hubuk'e ni usdli. ³Lizwif sulh húdedowh 'et huwa budula'tesnilh
 hukwa'nuszun. 'Et hoh bula 'e'whuduténilh t'eh, whute Yak'usda skehooyeh
 'ink'ez Christ ch'a naoosja doosni wule da. ⁴Israel hits'uhainde Yak'usda
 'utahaóobanla dudune hoole ka. 'En 'uhint'ah Yak'usda hidálhti 'ink'ez
 be hubuts'únahezya, 'et huba nahoosdzi. 'En 'uhint'ah Moses be' dustl'us
 hubutl'aída'ai 'i be Yak'usda ts'ah'un na'a hiba 'oot'en ka. ⁵Israel budune

'uda dune tsuh whúdelhdzulh ts'ih hahánde ho' hint'ah, 'ink'ez Christ hubuts'uháinzut. 'Et huwa buyust'e dune k'una'a 'uchainya inle. 'En 'int'ah ts'iyaintsuk whuYak'usda unli. 'Et huwa 'ilhuz wheni hoh hidélhti. 'Et ndoh honeh.

⁶'Aw 'et Yak'usda bughunek 'ants'i yuk 'uhooja nahzun ih? 'Awhundoo! 'Aw yuk 'uhooja ilah. Njan whunulh'en, ndunnah Israel hits'uhainde, 'aw ts'iyawh ilah Israel whudune hinli 'et huwa. ⁷'Ink'ez Abraham yuts'u háinzut 'aw ts'iyawh ilah Israel whudune hinli. Yak'usda 'en Abraham 'ídani, “Isaac 'en bugha nts'u háinzut hootédzilh.” ⁸Njan 'et 'udúzni, Yak'usda budune 'aw dune yust'e ts'un háinde, 'en ílah 'uhint'ah. Ndi khunek ye but's'unahezya, ndunnah 'i huba 'alha' yint'ah, 'aw 'en zeh Yak'usda budune 'uhint'ah. ⁹Yak'usda Abraham yuts'u náhezya, “Ndet hoozizi 'et whusanátesdahl 'ink'ez n'at Sarah, 'en dune buyaz tele,” yúlhni.

¹⁰'Aw njan 'et zeh ílah, Rebecca buzkeh lht'adánke, 'en bu'abá, netsuhda Isaac, 'en 'int'ah. ^{11,12}'Aw chahuwhúsdle whutsuh da whuts'un, 'aw hoontsi' k'us hoonzoo cha'whuhusdle da, Yak'usda Rebecca 'idáni, “Udechoo, 'en dek'ah yuk'úne'tet'en.” 'Et hoh Yak'usda hukwa'ninzun, 'et whuz na'a 'uhóoja. ¹³'Et Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'e'úsduzuguz, ndutni, “Jacob^a 'en buk'esi', 'et whunts'ih Esau 'en 'ants'i suba unli.”

Yak'usda buk'ah ts'ih 'aw soo t'echats'onízun

¹⁴'Et huwa dája uzdutenilh nuhzun? Yak'usda 'aw ts'ah'un cha'ít'ah uzdutenilh ih? 'Aw whuz na'a 'uhót'e ghaít'ah! ¹⁵'Et Yak'usda Moses 'idáni,

“Ndan bugha té'untsezeh, 'aw 'en zeh bugha té'untsezeh,
'ink'ez ndan bugha sudzi dúnteda, 'aw 'en zeh
bugha sudzi dúnteda.”

¹⁶'Et huwa Yak'usda ye neghaté'nuzeh, ndan buka'ninzun, k'us dune dich'oh hukwa'huninzun ilah huwa 'uhooja, Yak'usda 'aw 'en zeh ba' hoont'ah. ¹⁷Yak'usda bughunek 'uk'une'uzguz, 'i k'ut Pharoah njan ndúyulhni, “Njan 'et huwa Egypt whuhubudayi cho nyuzílhsi, nyun ngha ndet whélhtus dune whúntelhtun. 'Et huwa soozi ndi yun k'ut nduhoolhcho hoh t'entédzin,” yúlhni. ¹⁸'Et huwa t'eeonóhzin hukwa'nuszun, ndunnah

^a 9:13 Ndan Jacob, Israel cha hiyulhni, 'ink'ez bulhutsin cha Esau hiyulhni.

Yak'usda 'utahaóobanla, 'en bugha te'untezilh. 'Et ndunnah 'uts'un 'úninzun, 'en chah whuz na'a 'uhint'ah hubilh'i.

¹⁹Bulunah nuhtah 'et tulih sudóohni, “Dant'i ka Yak'usda 'en nek'eóote'alh. K'us ndai nets'u hukwa'ninzun 'aw dune hoolah hoh whuch'a hooyen ghait'ah.” ²⁰Ndan ahli hoh Yak'usda buyenah 'udutéhnilh? 'Et dune 'uyínla, 'i ndi 'uyínla, 'i nts'ena'a 'udutenilh, “Di ka 'inja whuz na'a 'usínla dutenilh?” ²¹Njan whunilh'en, dune whutl'us be 'oosa' inla t'eh, lhuk'i unzoo yulhtsi t'eh, 'i ye' dudetélti huba, 'ink'ez lhuk'i 'i yé' tet'ilh wheni yulhtsi. 'Et whuz na'a 'uyínla t'eh, dich'oh zeh buba' hoont'ah.

²²'Et whuz na'a Yak'usda lhelhyoo hoh lhelhts'un na'a huba 'uhóonla. Bulunah bulubeshi bugha Yak'usda kwuncho yuh ts'ih whébule, dich'oh khanáhuwhut'aih huwa' bulh'ih. Sa whuts'un whechaftsaz hoh dzuh nobutelhdzut. 'En bugha Yak'usda dáltus ts'iyannah t'éwhuntézin, 'ink'ez dalcho 'i be lubeshi yuts'udutnik, 'et chah ts'iyawh t'ehontézin. ²³'Ink'ez whutsuh da 'utahanénla neghate'untezilh ka. 'Et whuz na'a nuwheni chah uzdutéti. Nuwheni negha ts'iyannah t'ehontézin Yak'usda ye dézti, 'i dálzoo hoh 'int'ah. ²⁴Nuwheni Yak'usda uzdutejih ka neka' dani ts'inli whunts', 'aw Lizwif hubutah zeh ílah, 'udun yun k'ut whut'en chah. ²⁵Yak'usda 'en 'utni nus whunilh'en Hosea be dustl'us k'ut, whuz na'a 'uwhuténilh hoh 'utni,

“Aw sudune ilah, 'en sudune hubudutésnilh,
'ink'ez hubuk'echasi', 'en hubuk'etesi'.

²⁶Nts'oh yun k'ut whudune,
'aw sudune ilah 'aht'ah hubudáni,
'en whunts'ih Yak'usda khuna, 'en dudune hubudutenilh.”

²⁷'Et nus whunilh'en Isaiah, Israel budune bughuyalhtuk hoh 'et khunek ulhtus, 'i be ndutni,

“Israel budune taba sai nduhuneltsuk whunts'ih,
whulutah zeh hudutejih.

²⁸'Ink'ez nts'oh húdelhts'i ndet Yak'usda ubudáni, ye be ts'ah'un
'uhoont'ah, 'i be khunyaz 'et nduténilh,
'ink'ez khunyaz 'ilhuz wheni huba nahuteyeh,”

hubúlhni.

²⁹Nts'ena'a nus whunilh'en Isaiah ndutni,
“Ndun ts'iyaintsuk whuMoodihti unli,
'en Lizwif hubulah zeh chabílhyis t'eh,

'et sih Sodom 'ink'ez Gomorrah whut'en 'et da hubulh dahooja,
nuwheni chah 'et ndúztenilh ts'oole da.”^a

**Israel budune Yak'usda 'aw highunek
chahiyilhcholh 'et huwa hubula detnik**

³⁰ Daja simba ts'udooni 'et? 'Udun yun k'ut whut'en, 'en 'uda Yak'usda nalh 'aw ts'ah'un na'a 'uhoot'e hukwacha'hust'en, 'en 'uhint'ah k'an 'et Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhint'ah, be 'alha 'uhoont'ah hit'i, 'i bugha 'uhuja. ³¹ 'Et whunts'ih Israel budune ndi Moses be' dustl'us 'i bugha ye be' ts'ah'un 'uhoont'ah, hukwa'hét'en, 'et whunts'ih 'i 'aw cha'huhóolil. ³² 'Et di ka ndez na'a 'uhóoja? Yak'usda bughunek 'i 'aw huba 'alha cha'yít'ah, 'et huwa 'aw ts'ah'un cha'hít'il. Moses be' dustl'us, 'i zeh hik'úne'oot'en hukwa'hút'en. Ndi tse be hiye dunudaih, 'i hidunudaih 'et huwa. ³³ 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'uk'e'usdúguz ndutni,

“Whunulh'en, keyah Zion ts'uwhút'ni, 'et tse^b 'i nidúntes'alh,
'i dune hinedúntedaih.

'Et ndunnah Yak'usda bughunek chahiyilhcholh,
ndi tse huba chayízooh.

'Et whunts'ih ndunnah huba 'alha' yint'ah, 'en 'aw
hukwaya hoole ghaít'ah.”

**Israel budune, ndi Moses be' dustl'us dune hik'une'oot'en, 'i
ts'iyaintsuk Christ huba 'ustl'e' 'uhóonla**

10 Sulhutsinkah Yak'usda buts'un ténadusdli khun teh Israel budune hudoojih. 'Et sudzi yuh hoh hukwa'nuszun. ² 'En bugha 'alha' dusni, tube nchah, 'i be Yak'usda ndet hubuts'uhúkwa'ninzun hukw'ú ne'hutet'en hukwa'huninzun, 'et whunts'ih 'aw soo cho nt'ehonízun. ³ Yak'usda ye be' ts'ah'un 'uhoont'ah k'úne' hutet'en 'et 'aw t'ehonízun. Nts'ena'a dich'oh 'uhuhóonla whuz na'a ts'ah'un na'a 'uhint'ah na'hududil'i. 'Ink'ez ndet Yak'usda hubuts'uhúkwa'ninzun 'aw hubutl'acha'hududiltel. ⁴ Njan whunulh'en, ndi Moses be' dustl'us nets'u húkwa'ninzun, 'i Christ

^a 9:29 Njan Sodom 'ink'ez Gomorrah huwhut'en 'onus nus hintsi' k'et 'aw nduchaoobudinel hoh huhoolah hubulh'tsi. ^b 9:33 Ndi tse, 'i Jesus Christ 'int'ah.

ts'iyaintsuk neba lhaoodinla. 'Et huwa ndan huba 'alha' yint'ah, 'en Yak'usda nalh ts'ah'un dune hinli.

⁵'Et Moses be' dustl'us bugha ts'ah'un dune hik'una'a 'uhoot'en hukwa 'uhut'en t'eh, 'et Moses yuk'une'úzguz hoh ndutni, “Ndi khunek yuhts'u húkwa'ninzun, whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah.” ⁶'Et be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha Yak'usda nalh ts'ah'un na'a 'uts'int'ah, njan 'uk'e'edúguz, “Aw na'ts'oodudolkut ghaít'ah, ‘Ndan utenilh nduk teyalh Jesus Christ ndus de haítelhtelh?’ ⁷K'us ndan utenilh, ‘Christ neba whusaítelhtelh, yahadla tuz téyalh 'et wheni?’” ⁸'Et Yak'usda bughunek daja ni hoh 'utni? Njan 'et 'uk'e'edúguz, “Ndi khunek bugha ts'ah'un na'a 'uztet'ilh, 'i neghah dez'ai ho' 'int'ah, nezek chah 'ink'ez nedzi yuh chah dez'ai.” 'I khunek be 'alha 'uhoont'ah be nohwhulh yáts'ulhtuk, 'i 'int'ah. ⁹'Et 'uyoon dune ndo budíni t'eh, “Jesus Christ 'en suMoodihti unli,” 'ink'ez ndzi yuh hoh mba 'alha 'uhoont'ah Yak'usda Jesus Christ dazsai hoh dinaidilhtih, 'et t'eh dutanjih ho' hoont'ah. ¹⁰'Et ndzi yuh hoh mba 'alha 'uhoont'ah t'eh, Yak'usda nalh ts'ah'un na'a 'int'ah. 'Et 'uyoon dune budíni t'eh, 'et sih dínjih ho' nint'ah. ¹¹Yak'usda bughunek 'utni, “Ndan neMoodihti huba 'alha' yint'ah, 'aw yooya chatesdle.” ¹²Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en 'aw lhelhts'un na'a cha'hít'ah. Yak'usda ts'iyannah hubuMoodihti ho' 'int'ah. 'Et huwa ndunnah hubudula'whudóneh hits'u húkwa 'utni, 'en tube hubuts'un unzoo ho' 'int'ah. ¹³'Et huwa neMoodihti hudoojih hits'u húkwa' 'utni t'eh, 'et 'alha 'uhoont'ah hoh hudutejih.

¹⁴'Et ndunnah Jesus Christ huba 'alha cha'ít'ah, 'et nts'ena'a 'uhudutenilh huboolhyis hits'u hukwa'dutenilh? 'Aw hiyulh ch'a'dusts'uk t'eh, 'et nts'ena'a huba 'alha yutét'ilh? 'Uyoon dune hubudáni t'eh zeh. ¹⁵Dune hubuts'un whehalh'a ubuduténilh huba, 'et t'eh zeh hiyulh 'údutets'o. Njan hubugha Yak'usda be' dustl'us k'ut ndutni, “Dáwhulzoo ho' hoont'ah dune khunek unzoo, 'i whuneuntelhtun, nts'ena'a nedzi yuh whudutéghel 'ink'ez Yak'usda be 'ut'en unzoo, 'i ts'óolhchoot huba.”

¹⁶'Et whunts'ih 'aw ts'iyannah ílah khunek unzoo, 'i hik'úne'ust'en. Nus whunilh'en Isaiah 'utni, “NeMoodihti ndunnah dune daja hubuts'útni 'aw huba 'alha cha'hóot'ah.” ¹⁷'Et huwa ndi khunek uzdits'o, 'i bugha be neba 'alha 'uhoont'ah 'uts'int'ah. 'Ink'ez ndi khunek uzdits'o, 'i Yak'usda bughunek 'int'ah. ¹⁸'Et whunts'ih 'et hukwa nuhoodulhkut, Israel budune 'aw ih ndi khunek hiyulh 'udits'il? A, hiyulh 'údants'o. Njan Yak'usda be' dustl'us k'ut 'et ndutni,

“Ndunnah naghúnek na'a 'en bughunek ts'iyawh ndi
yun k'ut hídants'o.

'Et bughunek dune hiyubodulh'eh nts'e dune huwhut'i
ts'iyawh hidánts'o.”

¹⁹'Et doochah nuhoodulhkut, 'et Israel budune 'aw ih njan whulh
cha'hudústs'o? A, hiyulh 'údants'o. 'Udechoo Moses ndutni,

“Ndunnah dune buyun k'ut hoolah nuhzun, 'en hubughe
'ootelhúnih nuhwhutélsilh.

'Et ndunnah yun k'ut whut'en, 'en ilah tune'hut'en, 'en
hubugha tube huntelhúch'oh nuhwhútelhsilh,”

ubúlhni.

²⁰Nus whunilh'en Isaiah 'aw whéchaniljut dája dutenilh, Lizwif hubulh
yaílhuk da 'ink'ez Yak'usda ba yalhtuk hoh ndutni,

“Ndunnah 'aw skacha'hoodulhkut,
'en ndan usdli 'et t'ehonozin huboolhtsilh.
Ndunnah 'aw skúchanustah,
'en bubuduna dunelhútan.”

²¹'Et whunts'ih Yak'usda Isaiah ndi yúlhni Israel budune hubugha.

“Dzin nduhóolhyez hoh hubuka'dúsni khun teh
suts'un hútoodelh ka.

'Et whunts'ih 'aw suk'únucha'hust'en 'ink'ez
'uts'un 'uninzun hinli.

'Ink'ez 'aw suts'un hutóoya hukwa cha'hunízun.”

Yak'usda Israel budune 'awhuz hubugha te'obuninzun

11 'Et doochah 'udusni, Yak'usda dudune 'ilhuz ih 'ún hubutelhdel?
'Awundooh! Sichah 'ilhunuh Israel budune 'ust'ah. Abraham 'en
be dizut 'ink'ez Benjamin bulh désdoh. ²Yak'usda dudune whutsuh da
t'ebuninzun 'en 'aw hubuch'a nachaíl'al. 'Et 'aw ih whunachasulhúnik
Yak'usda be' dustl'us k'ut dája ni nus whunilh'en Elijah 'en bugha? Nts'ena'a
Yak'usda yuts'u tédudli Israel budune, 'en buch'a 'útni, ³“SuMoodihti
nye nus whunilh'en chah hubahanghan 'ink'ez nkw'uzdai k'ut 'i chah
nahínanyuz. Si zeh 'et ninlhúts'ut. Sichah suhutuzelghelh ka suka
hunuta.” ⁴'Et whunts'ih ndet Yak'usda yadáni? Njan 'et ndi yúlhni,
“Awhuz 7,000 dune 'en 'et hubudelhts'i. 'En 'aw ndi 'uk'e déltsi Baal 'aw

'i hits'u téni'noolhzin 'ink'ez hits'u ténadoodli ghaít'ah.” ⁵ 'Et whunts'ih k'an dzin 'awhuz bulunah Israel budune dujih hoonli. 'En Yak'usda ye únzoo, 'i be 'utahaóobanla, 'en 'uhint'ah. ⁶ 'Ink'ez Yak'usda ye únzoo, 'i be uzdujih, 'aw khunek netl'adét'ai, 'i bukúne'ts'ut'en 'aw 'et huwa ilah. 'Aw njan ducháhoot'il t'eh, Yak'usda ye únzoo, 'i whutélah ho' hoont'ah. 'Et ndi khunek netl'aída'ai, 'i bukúne'ts'ut'en huwa uzdujih ts'utni t'eh, 'ink'ez nts'ena'a Yak'usda ye únzoo, 'i be uzdutejih uzduténilh? 'Et dune howu yahalhtuk nts'ena'a hudutejih, khunek Moses be' dustl'us bugha netl'adélts'ut, 'i bukúne'ts'ut'en whunts'ih, 'i bugha uzdoojih ghaít'ah, 'et 'uwhúlhni.

⁷ Khunek njan ndutni hoh 'utni, Israel budune hubudzi duts'un, 'et huwa hukwahúnuta 'aw nachahuhóo'al. 'Et whunts'ih 'utahálya, 'en nahuhoo'ai. ⁸ 'Et Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'whusdúguz, soo whuz na'a 'uhóoja.

“Yak'usda dune 'ants'i nahunestez hubulhtsi.

Hubuna hóoni 'et whúnts'i 'aw hiye chawhes'en.

Hubudzo chah hoonli 'et whunts'ih 'aw hiye cha'dusts'uk.

K'an 'et dzin whuts'un 'awhuz nduhínt'ah,”

hoh ndutni.

⁹ David 'en chah njan bugha ndutni,

“Ndai Yak'usda, ncha 'i hubugha íninla, 'i whute, bilh
'ink'ez tsagooh buka níyults'ut lí'uja.

Ndai bughá ininla, 'i hikaya wule huboolhtsilh.

'Et whuz na'a hubulubeshi huba k'elhla nahuwulhtsi.

¹⁰ Hubuna whute hiye chahuwhés'en Yak'usda ye únzoo,
'i hiye nóolh'en whuch'a.

'Ink'ez hiyéduh nudeh 'i be yuk húnoot'uk dune
ndaz, 'i nuyúghe k'una'a,” ni.

Yak'usda Israel budune 'aw 'ilhuz ilah bula detnik

¹¹ 'Et doochah zeh nuhoodulhkut, Lizwif 'et tse bugha huntézhghal, 'et 'ilhuz wheni tintá hutelts'ulh ka ih nahélts'ut? 'Aw whuz na'a 'uhót'e ghaít'ah! Yak'usda bughunek hikacha'nízun, 'et huwa 'udun yun k'ut whut'en 'et k'an 'et hiye dújih. 'Et whuz na'a 'uhutenilh Lizwif 'udun yun k'ut whut'en ghe' hootelnih. ¹² 'Et tink'us na'a 'uhut'en 'et huwa 'uyoon dune Yak'usda ye únzoo, 'i be huhóont'i hubulhtsi, 'ink'ez Yak'usda Lizwif

buch'a hóontun 'i be 'udun yun k'ut whut'en tube huhóont'i hubulhtsi. 'Et ndet dzin whusawhélts'ut t'eh, Lizwif, 'en chah Yak'usda buzkeh nahúsdli, 'et 'onus nus whutézoo.

¹³'Aw 'et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en nohwhulh yálhtuk, Yak'usda 'utahásalhti nuhwheni nuhwhuba whel'a wúsdle ka. Njan 'et sih tube suba hooncha. ¹⁴Njan ndun whudutésnilh, 'et sulh Lizwif huwe' hoolnih huwa tulih bulunah hudoojih. ¹⁵Yak'usda Lizwif 'ún nubutelhdel, 'ink'ez Jesus Christ 'en bugha nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en 'aw 'et Yak'usda ts'un dune bulh soo ninawhunt'ai. 'Et Lizwif Jesus Christ hits'u nahulhéya huboolhyih ka t'eh, 'et Yak'usda nabutelcholh ho' hint'ah. Dune yahadla doochah dune nahusdli li'hutenilh. ¹⁶'Et whunóhuntehtun nts'ena'a 'uwhuténilh. Whunulh'en, lhes nantéldoh t'eh, 'udechoo, 'i unzoo 'int'ah t'eh, 'et whulutah chah ts'iyawh unzoo tele. 'Et 'udun, duchun bughih unzoo t'eh, 'et buzooschum chah 'i ts'iyawh dutezoo.^a

¹⁷'Et ndi duchun unzoo, 'i bulah buzooschum k'unúdestuk. 'Et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en, 'et duchun hoh nunúlhye, 'i Olive duchun hiyúlhni, 'i li'aht'ah. 'Et ndet buzooschum k'unúdestuk 'et nuhwheni hik'enánohdanla. 'Et huwa ndi duchun bughih bugha 'ink'ez buk'unih unzoo, 'i nuhwhe'ildzun suli.^b ¹⁸Ndi buzooschum k'unúdestuk, 'i buch'a dóohtni gunih! Whuz na'a 'ududelhúti t'eh, 'aw t'ewhunuzúszun ndi 'ughih 'aw bulacha'zaht'en, 'et 'ughih 'i nuhla'ut'en. ¹⁹Ndi uzooschum k'unúdestuk wheni buk'enázdoodelh ka doohtni. ²⁰Soo' ndudahni. Lizwif 'aw Yak'usda bughunek chahuyílhchulh 'et huwa 'uhuja k'unúdestuk. 'Et nuhwheni Yak'usda bughunek úlhchoot 'et huwa 'áhja Lizwif buk'enánohodanla. 'Et dudoolhúti gunih, 'et whenoolhújut. ²¹Whunulh'en, ndi duchun soo buzooschum 'aw Yak'usda yugha técha'nizil t'eh, 'et t'eh nuhwheni chah tulih nuhgha técha'nooszin.

²²'Et huwa whudáhts'o 'et hoodulhú'eh, Yak'usda dalhcho 'i be nets'un únzoo 'ink'ez 'uyoon ts'un dálhcho, 'i be hubúlh whúske. Ndunnah Yak'usda bughunek chahiyílhchulh, 'i be nahélts'ut, 'en hubuts'un bughunek tube duts'un ho' 'int'ah. 'Et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda bughunek úlhchoot, 'et ye únzoo, 'i be whuz na'a zeh 'aht'ah t'eh,

^a 11:16 Paul, 'en Abraham yughi yalhtuk. 'En 'udechoo Yak'usda nalh ts'ah'un ho' 'int'ah. Yak'usda bughunek buba 'alha' yant'e ho' 'int'ah. 'En k'una'a hik'elh'az hutezdel Yak'usda buzkeh huzdli ni ho' 'utni. ^b 11:17 Ndi 'uzooschum k'unudestuk, 'i Lizwif li'hint'ah. 'Et ndan hik'enadedel, 'udun yun k'ut whut'en li'hint'ah, ni ho' 'utni.

'et huwa 'int'ah nuhts'un únzoo. 'Et Yak'usda buk'una'a 'aw hukwa cha'núhszun t'eh, 'et sih nuhwheni chah k'únudútehtuk, uzooschum k'una'a wahle. ²³ 'Ink'ez Lizwif Yak'usda hits'u nátedulh hukwa'huninzun 'ink'ez highunek hitelhchulh t'eh, 'et t'eh ndi uzooschum k'unúdestuk 'et Yak'usda yuk'ená'budutelilh, Yak'usda dich'oh ye úlhtus 'i be 'et nduténilh 'et huwa. ²⁴ Nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en ndi duchun Olive hoh nunulhye, 'i buzooschum li'aht'ah. Yugha 'óoli hoh k'unúdezsél 'ink'ez Olive duchun unzoo, 'i yughun nenaídenla, 'aw whuz na'a cha'hust'en 'et whunts'ih. 'Et Lizwif ndi duchun dinzoo, 'i 'et duhínt'ah. 'Et huwa Yak'usda 'aw buba howa chahóolna' ndi uzooschum k'unúdestuk, 'i duchun unzoo, 'i yughu nenaídutelelh.

²⁵ Sulhutsinkah njan whe' hoont'ah hooyah, 'et t'ewhunoozhéh nuhwhuba hukwa'nuszun, dooka ts'iyaintsuk t'ets'onínzun na'dudoolhú'i. Njan 'et dúhoont'ah, 'et bulunah Lizwif budzi duts'un hutele, ndet 'udun yun k'ut whut'en whudezulh, 'en huba 'ustl'e' 'uwhuténilh 'et whuts'un. ²⁶ 'Ink'ez hukw'elh'az Israel budune ts'iyawh hudutejih. 'Et Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'usduguz 'et ndutni,

“Neulhyis, 'en 'et keyah whuti Zion huwhútni ts'ih
whuz de hatéyalh.

'Et Jacob budune^a nts'ena'a tink'us 'úhut'en 'et
whuch'a naoobutélelh.

²⁷ 'Et bulubeshi huba 'ún telhdel t'eh,

'et whuz na'a buts'un khunek lhadúsdla inle, 'et huwa' tesnilh.”

Yak'usda ts'iyannah gha te'ninzun

²⁸ Ndi khunek unzoo, 'i be nuhwhubulh yalhtuk, 'i 'aw Lizwif hiyóolhchoot hukwa cha'hunízun, Yak'usda ch'a detni hinli. 'Et huwa nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en dájhij. 'Et whunts'ih Yak'usda ndunnah butsuhda^b 'en hubugha Lizwif 'utahaóobanla 'ink'ez hubuk'ensi'. ²⁹ Ndunnah Yak'usda hudutejih ka buka'dani, 'ink'ez ndai Yak'usda hubughaiyúnle, 'i 'aw 'uts'un na'a na'ootneh ghaít'ah. ³⁰ 'Et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en niz de haóodanzut whuts'un Yak'usda 'aw buk'únucha'zaht'en. 'Ink'ez ndunnah Lizwif, 'en Yak'usda 'aw

^a 11:26 'Et njan “Jacob budune”, 'en “Israel budune” ni ho' 'utni. ^b 11:28 Butsuhda, 'en Abraham, Isaac, 'ink'ez Jacob 'uhint'ah.

hík'unucha'hust'en, 'et huwa k'an 'et ye neghate'ninzun 'i nuhgháini'ai.
³¹ Ndunnah Lizwif, 'aw hik'únucha'ust'en, 'en hubugha Yak'usda nuhgha te'ninzun. 'Et whuz na'a Yak'usda 'ilhudzin 'en chah hubugha té'noozeh.
³² Ts'iyannah yuk'únucha'ust'en 'ink'ez tsak'edinla lí'binla, didut bugha té'nooze ka.

Yak'usda dálzoo Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en butelhyih huba

- ³³ Yak'usda ye néts'un unzoo, 'i ye whúnih 'ink'ez ndet ts'iyaintsuk t'ewhunínzun, 'et tube hooncha ho' hoont'ah.
 Nts'ena'a be 'ut'en k'ah 'ink'ez 'utáhawhúle, 'aw dune t'ehonózin hoolah 'ink'ez 'aw nahúho'alh chah hoolah.
³⁴ Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'whusdúguz 'et ndutni, "Yak'usda dája ninzun, 'aw dune t'echaonízun hoolah.
 'Ink'ez 'aw 'ilhunuh whunts'ih yugha nádootni chah hoolah.
³⁵ Yak'usda ts'iyaintsuk neghaunle, 'aw huba k'elhla ts'uhoollhtsilh ghait'ah."
³⁶ Ts'iyaintsuk inla, 'ink'ez 'en bugha ts'iyaintsuk 'uyínla k'una'a 'int'ah, 'ink'ez 'en ba ts'iyaintsuk 'ulya.
 'Et huwa 'ilhuz wheni Yak'usda 'en zeh uzdóolhti. 'Et ndó honeh.

Yak'usda budune nts'ena'a Yak'usda hukwa'ninzun, whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah

12 Sulhutsinkah Yak'usda ye neghate'ninzun, 'i be nuhts'u tédusdlih, lubeshi be 'et hoh be khahna, 'i 'ilhuz wheni Yak'usda butl'á'dudelhúya. 'Et ndahja t'eh, Yak'usda hootét'i 'ink'ez whuz na'a 'en ts'ah'un na'a buba' teht'ilh. ² 'Ink'ez nts'ena'a dune k'an dzin dahínt'ah buk'une'óoht'en hukwa'ooht'en gunih. K'an 'et nuhwhubeni 'ats'un na'a na'ahleh. 'Et ndaht'en t'eh, 'et sih t'éwhunóhzhin ndet Yak'usda nuhts'u húkwa'ninzun. Yak'usda be 'ut'en k'ah ts'iyawh hoonzoo, ts'iyannah ba hoonzoo, 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uhoont'ah.

³ Yak'usda yé sts'un unzoo, 'i bugha 'un whudúzni, nuhwheni ndan Jesus Christ k'úne' 'uhut'en dubanadudoolhúti gunih. 'Et whunts'ih 'ilhunuh ahli hoh dahoont'ah huwa Yak'usda ye be 'alha 'uhoont'ah nuhtl'aída'ai, 'et 'uwuhultsuk ye whunih, 'i be huwu nuní noohzut. ⁴ Njan

whunulh'en, neyust'e 'ilho zeh unli, 'et whunts'ih lhai bughah hoonli. 'Et 'i ts'iyawh neyust'e lhelhdun huba 'int'ah. ⁵Christ budune whuz na'a zeh 'uts'int'ah. Nuwheni ts'ulai whunts'ih, ts'iyawh Christ buyust'e bube'ildzun ts'inli, 'et huwa 'ilho zeh ts'inli. ⁶'Et whunts'ih ts'iyawh lhelhts'un na'a Yak'usda ba 'uts'ut'en, ye únzoo, 'i bugha 'úja 'ut'en lhelhyoo neghalya 'uts'oolh'en ka. Bulunah Yak'usda be nus honilh'en, 'et hubugha óoni'ai, dahoolcho Yak'usda ye be 'alha 'uhoont'ah hubugha óoni'ai, whuz na'a zeh yahoolhtuk huba' hoont'ah. ⁷Bulunah Yak'usda ba ne'hut'en, whuz na'a ba ne'hutet'ilh. Bulunah huwhunih hubulhtsi 'uyoon huhodoolh'eh ka. ⁸Bulunah 'uyoon dune hubudzi úlhtus hubóolh'i ka hubughá whunt'ai, bulunah hiyít'i, 'i 'uyoon hiye hubulá 'oot'en ka 'ink'ez 'aw highu yachaoohhtuk. Bulunah ndunnah dune tsuh whudéldhzulh soo cho huwa hinli hoh nduhóot'e. Bulunah chah hubudzi hóont'i hoh 'uyoon hubugha te'hunoozeh ka, 'et chah hubughá whunt'ai.

⁹Whahts'it hoh 'uyoon k'eoohsi' gunih. Tink'us 'úhoont'ah whuts'udoohhtnik. Ts'ah'un 'uhoont'ah 'et hoohtun. ¹⁰Nts'ena'a lhulhutsinkah lkh'ehudutsi', 'et whuz na'a soo ts'ah'un na'a lkh'ehdusi'. Ts'ah'un na'a né'lhoolhú'en nuhgha whúlt'suk totsuk. ¹¹Ndai 'ut'en nuhghált'sut, soo cho 'oolh'en. Ndoni ye nuhla'ut'en, 'i be soo hoonáht'i hoh neMoodihti buba 'ooht'en. ¹²Ndet Yak'usda buts'un húkwa tsi hooqli, 'et huwa tube hóht'i. Ndet Jesus Christ bukúne'aht'en huwa dune nuhwhé'zula t'eh, 'ustl'e' 'oohneh gunih, 'ahoolhyez neMoodihti buts'un tenádahdli. ¹³Dune Yak'usda bube'ildzun,^a 'en 'endunidzit, ndai aht'i, 'i bulah be hubula'aht'en. 'Ahoohlyez huba nuhkoo 'udun 'udóolhtan.

¹⁴Dune nuhwhe'huzúla t'eh, hubuts'un wahzoo 'ink'ez hubuk'ehoohyeh gunih. ¹⁵Ndunnah hóont'i hubulh hóonaht'i, 'ink'ez ndunnah hutso hubulh 'ahtso. ¹⁶Nuhwheni nuhwhulh dune ts'un 'ilhuk'i wulh'i. Ahcha na'dudoolhú'i gunih. Tel'ennah hubuch'a déhti noohzin gunih. Whunih dune la'dudoolhú'i gunih.

¹⁷Dune tink'us na'a nuhts'un ne'hut'en t'eh, nuhwheni chah tink'us na'a hubuts'un ne'ooht'en gunih. 'Et ts'iyannah nalh 'ahoolhyez ts'ah'un na'a zeh ne'ooht'en. ¹⁸Ndet soo 'onus 'un 'oohneh ghaít'ah hoh ts'iyannah dune ts'ah'un na'a lhts'un 'ooht'e. ¹⁹Nuhwhuk'esi' khun k'unóohdzin gunih. Yak'usda 'en butl'awháh'aih. NeMoodihti bughunek 'et 'utni, "Be k'uz nudzun, 'i si se'ilhdzun 'int'ah. Si hukw'elha whutelhsilh," ni.

^a 12:13 Ndan Jesus Christ hik'úne'ut'en, 'en Yak'usda bube'ildzun hinli.

²⁰ 'Et huwa nuhch'a hudetni buye'élts'ul t'eh, hubugha 'óoh'alh.

'Et tá'hoosde t'eh, too hubugha óolhdzeh.

'Et ndiz na'a ndáht'en t'eh,

'et 'ants'i kwuntset hubutsi nídahdzaih li'teht'ilh.^a

²¹ Tink'us be né'whut'en, 'i be nuhwhuch'a' hoolhdeh, 'aw hubutl'a'dudoolhúyeh gunih, 'et whunts'ih be hoonzoo ne'whut'en, 'i be whuch'a' oolhdeh.

Yun k'ut whumoodih buk'úne'ooht'en

13 'Aw 'et nuhwheni ts'iyawh ndunnah yun k'ut huwuhinli, 'en hubuk'une'hóot'en huba' hoont'ah. Ndi yun k'ut hiye huwunli, 'et Yak'usda 'uhóonla 'et huwa. ² Ndet keyah dune húdelhts'i, dája hubuhútni, 'et whuch'a ne'hut'en t'eh, 'et t'eh nts'ena'a Yak'usda 'uhóonla, 'et whuch'a ne'hut'en ho' hut'en. 'Et nduhut'en t'eh, 'et sih ndi yun k'ut hubanahutedeh tele. ³ Ts'ah'un na'a ndi yun k'ut delhúts'i t'eh, 'et yun k'ut k'une'nuhwhuhul'en bubé noolhújut ghait'ah, tink'us 'uhut'en 'aw 'en zeh. 'Et ts'ah'un na'a nuhghu yaoolhtuk hukwa'nahzun t'eh, hoonzoo hukw'una'a ooht'en 'ink'ez ndai khunek nuhtl'aída'ai, 'i be noolhújut huba cha'hóot'ah. ⁴ 'Et yun k'ut nuhmoodih, 'en nuhwhuba hózoo ka Yak'usda ba ne'hut'en. 'Et tink'us ne'áht'en t'eh, 'et sih bube noolhújut. Ndai ye úlhtus, 'i butl'á yét'ai, 'i be dzuh nunóhootelhdzut 'et huwa. 'Aw 'ants'i ílah 'uhoont'ah. ⁵ 'Et huwa yun k'ut nuhmoodih hinli buk'une'oohten huba' hoont'ah. Nohwhulh huntelch'oh whuch'a, 'ink'ez nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i chah.

⁶ 'Et huwa ndunnah yun k'ut nuhmoodih, 'en Yak'usda ba ne'hut'en hinli hoh, bughunek nuhwhutl'ádet'ai, 'i be 'ahoolhyez nus be honoolht'uk. 'Et huwa yun k'elhla hole huba' hoont'ah. ⁷ 'Et huwa ndet nuhts'ú whuz'ai, 'uk'elhla whulh'i. Ndet nuhwhenich'oh 'ink'ez nuhyun chah nuhts'ú whuz'ai, ts'iyawh hukw'elha whulh'i. K'us ndan neba hinchá, 'en neba hoocha, 'ink'ez k'us ndan hubudélhti, 'en hubudóolhti.

^a 12:20 'Et 'ut'en unzoo buts'un ahla t'eh, 'et t'eh Yak'usda ye k'utetnilh ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a huwununi hunoozut, ni.

**Jesus Christ budune nts'ena'a dich'oh k'enahudutsi',
whuz na'a dulh dune hubuk'ehootsi'**

⁸Uyoon ts'un 'oht'i gunih, 'uyoon dune k'etehsi' 'et zeh nuhts'ú whuz'ai. 'Et nyulh dune k'ensi' t'eh, Yak'usda khunek whutl'aída'ai, 'i ts'iyawh lhaoodahla ho' 'aht'ah. ⁹'Et khunek Yak'usda whutl'aída'ai, 'i dune 'ulhni,

“Ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooht'en gunih,
dune soolhghel'h gunih,
'undunooht'ih gunih,
'uyoon dune be hohts'it gunih,
'uyoon yit'i, 'i ka' noohzin gunih,”

ni. 'Ink'ez 'onghoh khunek whutl'aída'ai t'eh, ndez na'a lhaoodoohleh, nts'ena'a k'enats'udusi', whuz na'a nohwhulh dune hubuk'eoohsi' huba' hoont'ah.

¹⁰Ndan dudulh dune k'ensi', 'aw yuts'un tink'us na'a 'ooneh ghaít'ah. 'Et huwa nohwhulh dune buk'ehsi' t'eh, 'et sih Moses be' dustl'us ts'iyawh lhaoodulhla ho' hoont'ah.

¹¹'Et t'ewhunéhzin ndet whudezulh 'aw 'et neba whulatah tele. Hoh da Jesus Christ neba 'alha 'int'ah inle, k'an 'et 'onus nus nilhdukw whuzdli, 'et huwa ts'ets'oodeh huba' hoont'ah. ¹²'Aw 'et haootel'h'en, 'et huwa ndai 'ut'en tsahólh'gus yuh 'uts'ulh'en, 'i 'ustl'e' 'uts'ool'h 'ink'ez ndai 'ut'en 'uztel'h'ilh, dzenis 'uts'ool'h'en.^a 'Et nduts'út'en hoh soo cho netsudule 'ets'udulh li'ts'oot'en. 'Ink'ez 'aw nech'a 'oolhdeh ghaít'ah. ¹³Ndai dzenis 'uts'ulh'en, 'i zeh 'uts'ool'h'en. 'Et whuz na'a zeh ts'ah'un na'a yinkak uzdóolts'i. Ndunnah tahatnai bulh cha'ts'oost'en, taznutnai 'et chah 'ustl'e' ts'ooneh, 'ink'ez ts'ekoo k'us dune bulh lubeshi 'uts'ulh'en, 'et chah 'ustl'e' ts'ooneh. Lhe'ts'údulh 'ink'ez 'uts'ool'nih 'et chah 'ustl'e' ts'ooneh. ¹⁴'Et whunts'ih 'ut'en ntsi', 'i buch'a 'uts'oot'e, 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ 'en zeh buk'úna'a 'uts'oot'e, 'ink'ez 'aw 'onus 'at neyust'e lubeshi ts'un chats'unoolht'uk.

---

^a 13:12 Ndi khunek newhunelhtan ho' 'utni, tsahólh'gus yuh 'ut'en netsudule be 'ut'en, dzenis 'ut'en, 'i Yak'usda be 'ut'en 'int'ah ni ho' 'utni.

Jesus Christ budune 'aw huba nats'uhooyeh huba cha'hóot'ah

14 'Et ndan dune ye be 'alha 'uhoont'ah, 'i be soo cha'iltus t'eh, whute bulh tenadoohdli, 'ink'ez benah 'udoohni gunih. ²Whunulh'en, bulunah Jesus Christ hunedulh, hiyé'alha' ninzun, 'i lait'ah huwa, huba 'álha 'uhoont'ah 'aw 'utsun chahús'al. 'Et bulunah ts'iyaitsuk ha'alh, 'et huba 'alha 'uhoont'ah.^a ³Ndan ts'iyai, 'i a'álh, ndan 'uyat chas'al, 'et hukwa yuts'u dootnik gunih. 'Ink'ez ndan 'uyat chas'al, ndan ts'iyai, 'i a'álh, 'en chah 'aw huba nahooyeh gunih. Yak'usda hóont'i hoh ts'iyawh hubílhchoot 'et huwa. ⁴Ndan na'dunúhdzun 'uyoon dune ba ne'út'en huba nahutehyeh nahzun? Bumoodih 'en zeh iduténilh, soo 'int'en k'us 'aw soo cha'zint'en. Dich'oh soo teyin, Yak'usda 'en yula'tet'ilh 'et huwa.

⁵Bulunah dune 'uhuninzun whulutah dzin 'onus nus whudézi, 'et bulunah 'uhuninzun, dzin totsuk ba lhulhugha zeh 'uhoont'ah. 'Et ts'iyannah nts'ena'a 'uhuninzun, 'et whuz na'a huba 'alha 'uhot'e. ⁶Ndan whulutah dzin 'onus nus whudézi ninzun, 'en 'et dzin neMoodihti yudóolhti ka, 'udun neóoni'ai huwa 'útni. Ndan dune dzin 'onus nus chahodíti ninzun, whuz na'a neMoodihti wheyúdelhti. Ndan ts'iyaintsuk a'álh Yak'usda chanailya yúlhni 'ink'ez yunalh 'et yu'alh. Ndan 'uyat chás'al, 'en chah Yak'usda chanailya yudáni. ⁷Yinkak uztedalh 'ink'ez dáztetsah, 'aw whenich'oh 'utáhats'uhó'alh ghaít'ah. 'Aw nuwhenich'oh duba moodih nachats'ídlah 'et huwa. ⁸Yinkak uzdelhts'i t'eh, neMoodihti k'úne' ts'oot'en huba' hoont'ah. 'Et dáztetsah t'eh, Jesus Christ yununúdelh k'una'a dats'óotsah. 'Et huwa nts'ena'a ts'ukhuna k'us daztét'sah t'eh, neMoodihti bube'ildzun ts'inli.

⁹Christ dazsai, 'ink'ez doocha nakhít'na hoh dinadija. 'Et 'i be ndunnah yinkak húdelhts'i 'ink'ez yahadla chah buMoodihti tele ka 'uja. ¹⁰'Et di ka Jesus Christ be nuhwhulhutsin hinli huba nahahyeh, k'us 'et di ka 'en hubuka cha'nuzáhzun? Nuwheni ts'iyawh Christ neba nahuteyeh ka bubut núzdotelya ho' hoont'ah. ¹¹Njan hubugha Yak'usda be' dustl'us 'uk'e'anguz 'et 'utni,

^a **14:2** 'Et hoh da 'udun yun k'ut whut'en buk'edélt'si hits'un tenahududli, 'I khunai hits'u delhk'un. Bulah kw'uzdai k'ut hidelhk'un, 'i 'onus 'un hiye'ooket. Bulunah Jesus Christ hunedulh 'uyat be 'ooket, 'I me 'int'ah hininzun. 'Et huwa 'aw hiyoo'alh ghait'ah. 'Ink'ez bulunah Liwif, ndan Jesus Christ hits'u nalhuya, hukw'elh'az Moses be' dustl'us gha 'aw goso yat hoo'alh hukwa cha'hunizun. Njan Christ be 'ut'en k'ah whebunelhtan, 'et 'aw whuz toosya hukwa cha'nuzúszun.

“NeMoodihti njan ndutni, khusna hukw'una'a,
ts'iyannah subut dugwutsi be hóoyin.

'Ink'ez ts'iyannah huba 'álha 'uhot'e Yak'usda usdli.”

¹²'Et huwa 'ilhunuh ts'inli hoh dats'ét'en, 'et Yak'usda uzdtúnih.

¹³'Et huwa k'andit whuts'un 'aw 'onus 'un 'uyoon ba nachats'uhosye.
'Aw 'onus 'at neyulhutsinkah Jesus Christ hich'a naóol'ah ka whuz
chaobuznoolht'uk, 'ink'ez huba dzuh 'uts'udooni gunih.

Nyun ngha t'eh nyulhutsin Jesus Christ ch'a naóol'ah gunih

¹⁴Jesus Christ 'en bugha t'ewhunúszun 'alha 'uhoont'ah 'aw 'ut'alh,
me ts'utni, 'i hoolah. 'Et whunts'ih bulunah 'uhuninzun 'i 'ut'al, me 'int'ah
uninzun t'eh, 'et t'eh 'en dune huba me yinli ho' 'int'ah. ¹⁵Ndai ah'alh
'ink'ez nuhwhulhutsinkah yuch'a' nenyoot ninzun t'eh, 'ink'ez bunalh
ah'alh t'eh, 'et sih be nék'ets'insi', 'i bu'et yinkak delhúts'i ho' aht'ah.
Ndai ah'alh, 'i bugha ndunnah Christ hububa dazsai, 'en tinta' bóolh'en
gunih. ¹⁶'Et huwa ndai nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez 'uyoon tink'us
na'a howu yahutelhtuk t'eh, 'et whuch'a huwahli. ¹⁷Njan whunulh'en,
Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha, 'aw ts'a'álh, 'ink'ez ts'utnai, 'i
bugha ílah 'uhoont'ah. Ndoni neyudélt'sut 'et huwa Yak'usda nalh ts'ah'un
'úts'ut'en, 'en bugha nedzi dóoghel, 'ink'ez ts'uhót'i. ¹⁸Ndan Christ ndez
na'a ba ne'hut'en t'eh, Yak'usda tube yúlh hoont'i 'ink'ez dune chah huba
hoonzoo 'uhut'en.

¹⁹'Et huwa 'ahoolhyez neba whudezghel ts'úznoot'uk 'ink'ez lhula'
ts'óodut'en. ²⁰'Ut'alh bugha Yak'usda be 'ut'en hoolah hólhtsilh gunih.
'Et 'alha 'uhoont'ah 'aw hoonliyaz me unli hoolah. 'Et whunts'ih ndan
yute'alh hoh buba náwh 'uhoont'ah 'ink'ez ya'alh t'eh, 'et sih buba dzuh
'uhoont'ah. ²¹'Uyat téh'alh, k'us mai too tehtnilh, k'us ndai 'ilh'en, 'i
bugha nuhwhulhutsin huba nawh 'uwhut'ih, k'us huba dzuh chah ulhah,
k'us ye 'alha' ninzun, 'i chah lait'ah 'ulhah t'eh, 'et ndaht'en, 'aw nuhwhuba
soo cha'hóot'ah.

²²Nts'oh teh ndaht'en, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndaht'en t'eh, nuhwheni
'ink'ez Yak'usda bulh zeh nuhwhuba 'uhoont'ah. Ndunnah njan dahút'en
'ink'ez 'aw hoonliyaz be k'enahot'alh hoolah t'eh, 'en dega nus hoonzoo
hubugha whults'ut. ²³'Et whunts'ih ndunnah 'uyat á'alh 'aw huba 'alha
cha'hóot'ah huninzun, 'et hiyu'alh t'eh, 'et dudzi yuh gha t'ehontézin tinta'

hunt'en, hiyé'alha 'uhoont'ah, 'i bugha 'et nduchahinil 'et huwa. 'Ink'ez ndai hoonli 'uts'ulh'en, 'i, be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha cha'ts'ulh'en t'eh, 'et neba lubeshi hoonli.

'Uyoon dzi wúlhzoo zeh hukwa'ooht'en

15 Nuwheni Jesus Christ ba ts'ilhtus, ndunnah lahít'ah, 'en hubudula'ts'oot'en huba 'uhoont'ah. 'Aw whenich'oh zeh nedzi ts'ilhdzoo hukwa cha'ts'oost'en. ²'Ilhunah ts'inli hoh nelh dune ba whutézoo ka hubudula'ts'oot'en, 'onus nus Jesus Christ ba hilhtus tele ka. ³Christ 'en 'aw dich'oh duba hoonzoo hukw'únucha'it'il 'et huwa. Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'úsduguz whuz na'a 'et'en. 'Et ndutni, “Ndan nch'a yáhalhtuk, ndai hiye nch'a yahalhtuk, 'i ts'iyawh si sts'e' hutni.” ⁴Ndet 'uda Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'e'éduguz bugha whúts'o dool'eh ka 'uk'e'éduguz. 'Et huwa soo neba nus whunilht'uk hoh ndet Yak'usda nets'u hoozi, 'i buba ts'ilh'i 'ink'ez 'i buka tsi ts'úhooli.

⁵Njan 'et nuhwhuba hukwa'nuszun, Christ Jesus 'en bugha Yak'usda soo nilyaz neba ulh'i, 'ink'ez nedzi wuzoo ka, whuz na'a uncha lhts'un 'aht'ah. ⁶Nduht'en t'eh, 'et sih lhugha zeh uznudzun 'ink'ez lhugha zeh lhulh yáts'ooltuk. 'Et 'ilho hoh Yak'usda Jesus Christ neMoodihti be'aBá uzdóolhti wule.

⁷'Et huwa nts'ena'a Christ nenilh'en, whuz na'a zeh lhunoolhú'en. 'Et ndaht'en t'eh, Yak'usda ts'udutélhti. ⁸Ndi nuhwhudúsní, Jesus Christ Lizwif huba ne'ut'en suli whunénoolhtun ka ndet hubutsuhda Yak'usda hubuts'uhoozi 'et 'alha 'uhoont'ah wule. ⁹'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'en hubugha Yak'usda ye te'ninzun, 'i yubúnelhtan, 'et huwa hidélhti. Yak'usda be' dustl'us k'ut njan ndutni,

“Et huwa 'udun yun k'ut whut'en hubutah, 'et ndan
inli nyulh yaóolhtuk,
'ink'ez nyoozi 'i dóolhti.”

¹⁰'Ink'ez doochah 'utni,

“Nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en 'ink'ez budune hubulh
ts'iyawh neMoodihti dóolhti.”

¹¹Njan chah 'et dutni,

“Udun yun k'ut whut'en ts'iyawh Moodihti délhti
'ink'ez nuhwheni ts'iyawh dóolhti.”

¹²Isaiah be' dustl'us k'ut doochah 'et ndutni,

“Jesse 'en yuts'u haínzut tele.

'En 'alha whusatéyalh 'ink'ez 'udun yun k'ut
whut'en hubuMoodih tele.

'Ink'ez ndet hubuts'uhoozi 'et hukwa tsi huhooli.”

¹³'Et nuhwhuba tenadusdli, ndet Yak'usda nuhts'u hoozi huba ulh'i whutah, 'en bugha 'et úncha nuhdzi sóo nedinzut, ndet nuhts'u hoozi nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah huwa. 'Et whuz na'a 'ilhuz bulh 'óoht'e, 'ink'ez ndet nuhts'u hoozi 'onus nus ulhtus hoh nuhwhuba whulh'i, Ndoni ye úlhtus, 'i be nuhyídan'ai 'et huwa.

**Paul dustl'us hubuts'un k'e'eduguz, 'i bugha 'aw
chaníljut hoh hubuts'un k'e'anguz**

¹⁴Sulhutsinkah nuhwheni nuhgha, 'alha t'éwhunúszun lhat hoonzoo 'uwulh'en, 'ink'ez lhat be t'ewhunudzun 'i chah t'éwhunúhzun, 'ink'ez soo hoonzoo whe dune whúntelhtun. ¹⁵Ndi dustl'us k'ut bulah 'i 'aw whechanuzulhújut hoh nuhts'ó k'e'usges, whunaoolhúnih ka Yak'usda ye únzoo 'et sughá whunt'ai 'i bugha 'ust'en. ¹⁶'Et t'eh Jesus Christ buba 'ust'en usdli, 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda bughunek bugha hubulh yaoolhtuk ka. 'Et ndust'en hoh Yak'usda ba huwa' dudulti li'hoont'ah, 'ink'ez Ndoni 'en Yak'usda ba 'udun nilya huzdli ka. 'Et whuz na'a Yak'usda hoont'i hubílhchoot wule.

¹⁷'Et huwa 'ust'ah hoonúst'i, ndai Yak'usda ba' uyulh'en, 'i be Jesus Christ délhti huwa. ¹⁸'Ink'ez ndet Christ dája si sugha 'udun yun k'ut whut'en hik'úne'oot'en ka, 'i zeh nohwhulh yátelhtuk. Dája hubudáni 'ink'ez huba dást'en, ts'iyawh si sugha Christ huba daja, 'et hubugha 'aw whechanuzulhújut hoh nohwhulh yátelhtuk. ¹⁹Ndoni ye ulhtus, 'i be hoolhtus 'ink'ez ba whe' whut'en túne'whut'en chah ne'zust'en, 'et huwa Jerusalem, Ilyricum yun k'ut nduhóolyez ts'ih, 'et ts'iyannah Christ bughunek unzoo, 'i ts'iyawh hubudáni. ²⁰Ndi khunek unzoo, 'i ndunnah dune cha'hudústs'o Christ bugha 'en tube hubudutésnilh hukwa'nuszun. 'Aw 'uyoon dune bukoo hukw'úwhuz'ai 'aw 'et buk'éhos'alh hukwa cha'núszun.

²¹'Et whunts'ih ndez na'a Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'e'edúguz,

“Ndunnah 'aw hubunalh nacha'dítnil,

'en huwhuté'ilh,

'ink'ez ndunnah hiyulh cha'díts'il, 'en t'ehontezeh.”

Paul 'ubulhni Rome ts'ih téyalh hukwa'tet'ilh

²² Lhat nuhts'u t'éyalh hukwa'nuszun inle, 'et whunts'ih Jesus Christ be 'ut'en 'ulh'en inle 'et huwa 'aw nuhts'ún chatúsyal.

²³ 'Et whunts'ih 'aw 'et Jesus Christ be 'ut'en 'ulh'en, 'i ndoh keyah ndulhcho hoh ts'iyawh lhadúsdla. 'Et lhat naooduzuk yus k'ut whuts'un nuhts'un t'éyalh hukwa'nuszun. ²⁴ Spain yun k'ut ts'ih teya t'eh, 'astl'iyaz wheni nuhts'un nutesya. Whuz lhgha díya t'eh, 'et hukwa'nahzun t'eh, 'et 'onus 'un tesyalh huba sula 'oohneh. ²⁵ 'Et whunts'ih k'an 'et 'aho Jerusalem ts'un t'esyalh. 'Et dune Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en hubula 'oosneh ka. ²⁶ Jesus Christ yunédulh, ndunnah Macedonia 'ink'ez Achaia whut'en huba hoonzoo hoh sooneya be ndunnah tehul'en, dune Yak'usda bube'ildzun Jerusalem húdelhts'i, 'en hubudula'hutenilh, 'et huwa whuz tesyalh. ²⁷ Huhóont'i hoh ndunnah Jerusalem whut'en sooneya hubugha híne'ai. Ndunnah Jerusalem whut'en hubuts'un húwhulh'ai li'hint'ah 'et huwa. Lizwif, 'en hubugha 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda huba 'ut'en, 'i be hoonzoo 'uhuja t'eh, 'et sih 'udun yun k'ut whut'en Lizwif hiye ndunidzit, 'i be budula'hooneh 'et huwa. ²⁸ Ndi 'ut'en lhadúsdla, 'ink'ez ndi hubughaíyulya, 'i ts'iyawh butl'a yála t'eh, 'et sih Spain ts'ih tesyalh. 'Et sih nuhk'osya. ²⁹ 'Et t'eeonúszun nuhghuníya t'eh, Christ bughunek unzoo, 'i ts'iyawh 'i bulh 'oosneh. 'Et t'ewhunóhzin ndi khunek unzoo, 'i dáldzoo.

³⁰ Sulhutsinkah neMoodihti Jesus Christ 'en bugha, 'ink'ez Ndoni bugha be lhk'ets'udusi' chah, 'et 'i bugha nuhts'un tedusdlih, Yak'usda tube cho súlh buts'un tenadoohdli. ³¹ 'Et ndunnah Judea whut'en ndan 'aw huba 'alha cha'hóot'ah dachasuhoósdle, 'ink'ez se' 'ut'en Jerusalem ts'ih, dune Yak'usda bube'ildzun, 'en bube 'ut'en 'úlh'en huba whutézoo. ³² 'Ink'ez Yak'usda hukwa'ninzun t'eh, hoonúst'i hoh nuhts'un tóosya. 'Et sih soo na'ulhts'udootni. ³³ 'Ink'ez ndi be whúdezghel, 'i Yak'usda huwa yú'aih, 'i ts'iyawh uncha nuhwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul, ndunnah Rome húdelhts'i dahooja hubúlhni

16 'Et Cenchrea keyah Jesus Christ bugha 'ilhuhowezdel hubutah 'ilhunuh ts'eke, Phoebe hiyúlhni, 'en 'ahoolhyez nuwheni nebane'ut'en. Ndan 'int'ah nt'ewhunoozhin. ²Nuhghuninya t'eh hoonáht'i hoh Jesus Christ boozu bugha koo daóolhtelh. Dune Yak'usda bube'ildzun ahli, whuz na'a ts'ah'un na'a nuhwhuba 'uhoont'ah 'utehnilh huba. Nda ye ndunidzit, 'i chah be hubula 'ooh't'en. Lhanah la'et'en ho' 'int'ah. Sichah sula 'et'en.

³Priscilla 'ink'ez Aquila suba dahooja hubudóohni. Christ Jesus ts'utni, 'en bugha sulh 'úhut'en inle.

⁴'En hiye khúna, 'i 'ants'i huba 'int'ah hoh suhúlhyih inle. 'Et ndahúja huwa, si 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en Jesus Christ huba 'ilhuhowezdel, ts'iyawh chanailya hubuts'útni.

⁵'Ink'ez ndunnah Christ huba bukoo 'ilhuhowezdel, 'en chah ts'iyawh suba dahooja hubudóohni.

Sulh dune Epaenetus 'en chah suba dahooja dóohni. 'En Achaia yun k'ut 'udechoo Christ buba 'alha' yint'ah suli.

⁶Mary 'en chah suba dahooja dóohni. 'En chah tube hooncha hoh nela'ut'en ínle.

⁷Andronicus 'ink'ez Junias 'en chah suba dahooja hubudóohni. Sunat dunekah 'uhint'ah, sulh tsak'ehudan'a ínle. Whel'a 'en hubutah dune ncha hinli 'ink'ez sutsuhda Christ hits'un nalhú'a inle.

⁸Amplias 'en chah Jesus Christ yunéyalh 'int'ah. Tube buk'esi', suba dahooja dóohni.

⁹Urbanus dune, 'en chah nelh 'ét'en Christ be 'ut'en 'uts'ulh'en hoh 'ink'ez sulh dune Stachys 'en chah suba dahooja budóohni.

¹⁰Christ yunéyalh, Apeles, ts'iyannah ba unzoo, 'ink'ez Aristobulus 'et bukoo húdelhts'i, 'en chah suba dahooja hubudóohni.

¹¹Snadun Herodion 'ink'ez ndunnah Narcisus bukoo húdelhts'i Jesus Christ yunédulh, 'en chah suba dahooja hubudóohni.

¹²Tryphaena 'ink'ez Tryphosa 'en chah Jesus Christ be 'ut'en 'uhulh'en, 'ink'ez sulh dune Persis tube hooncha, 'i be Jesus Christ be 'ut'en tube huwaghúna ínle, 'en chah suba dahooja budóohni.

¹³Rufus 'en degħa nus soo Jesus Christ ba 'ut'en, be'ama chah 'ants'i se'ama li'ínt'ah, 'en chah suba dahooja budóohni.

¹⁴Asyncritus, Phlegon, Hermas, Patrobas, Hermes, 'et 'onghoh nelhutsinkah hubulh 'út'en, 'en chah suba dahooja hubudóohni.

¹⁵Philologus 'ink'ez Julia chah, Nereus 'ink'ez bulhtus chah, 'ink'ez Olympas 'ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubulh 'út'en, ts'iyawh suba dahooja hubudóohni.

¹⁶'Et dahooja lhudáhni t'eh, 'et sih lubeshi bughuhoolah be nalhudunoohts'oos.^a

'Et ndunnah njan Christ bugħa 'ilhuhowezdel,
Rome whut'en dahooja nuhwhuts'útni.

**Paul ndobúlħni, ndunnah Yak'usda bugħunek 'ats'un
na'a wheyodulh'eh buka tsi hóhli**

¹⁷Sulhutsinkah njan hubugħa nuhwhugħa dúsni, k'us ndan nuhtah ndunnah nts'ena'a whenhodalh'i whuch'a yálhtuk, 'en bugħa lhch'a nidutehdulh 'ink'ez nuhwhuba hoontsi' tele. 'Et ndunt'ah buka huwolhle 'ink'ez buch'a naoolhú'ah. ¹⁸'Et ndunt'ah dune neMoodihti Jesus Christ hik'únucha'ust'en. Dich'oh k'una'a 'uhut'en, 'ink'ez nts'ena'a dich'oh hukwa'huninzun hukw'úne' 'uhut'en. Nanuhona'ah hoh khunek unzoo, 'i be nohwhulh yáhalhtuk, 'et ndunnah hukwa tsi chahuhóolih whuz na'a nabonte'ah. ¹⁹Nts'ena'a Jesus Christ be 'ut'en k'ah hik'une'aht'en ts'iyannah whulh 'údants'o. 'Et huwa tube nuhwhuba hoonúst'i. Whunih wahle nuhwhuba hukwa'nuszun 'ut'en unzoo, 'i bugħa, 'ink'ez lubeshi k'únucha'zooht'en.

²⁰Yak'usda 'en whudezghel negħawhu'aih, 'aw chatuszit hoh Satan nuhketl'ah hoolah yutelhtsilh. 'Aw 'et neMoodihti Jesus Christ ye únzoo, 'i nuhwhubulh 'óot'e ka.

²¹Timotheus, sulh 'út'en, dahooja nuhwhúlħni. 'Ink'ez snatneko Lucius, Jason, Sosipater, 'en chah dahooja nuhwhútni.

²²Terteus suhútni, si 'usja ndi dustl'us Paul ba 'uk'une'zíguz. Sichah dahooja nuhwhudúsnì.

---

^a 16:16 Whuz keyah 'et whuz na'a huhoont'i hoh 'ilhunahowudulh.

²³ Gaius, 'en bukoo dásunilhti, 'en chah dahooja nuhwhúlhni. 'En bukoo 'et Jesus Christ hunedulh 'iluhoweزدel. Erastus, 'et keyah whut'i sooneya ghundli, 'ink'ez nelhutsin Quartus, 'en chah dahooja nuhuwhútni.

²⁴ NeMoodihti Jesus Christ ye únzoo, 'i ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

²⁵ Yak'usda uzdóolhti. 'En 'int'ah ye ulhtus, 'i yít'i Jesus Christ buba ulhtus nuhoolhtselh ka. Nts'ena'a 'un whudáni whuz na'a 'utehnilh, ndet whehodah'i, Jesus Christ bughunek unzoo, 'i bugha. 'Uda 'aw dune ndi khunek unzoo, 'i highu t'ehonínzun. Hoh da Yak'usda ndi yun k'ut 'uyinla, 'et whuts'un njan whe' hoont'ah hooyah buch'a nónut'i inle. ²⁶ 'Et k'an 'et ts'iyawh nt'eoonedzin. 'Ink'ez Yak'usda bughunek nus be t'oonudzun, 'i dune hudédowh ts'iyannah t'ehinanzin. Yak'usda 'ilhuz wheni khuna, 'i khunek netl'aída'ai, 'i ndi yun k'ut dune ts'iyawh t'ehinanzin. 'Et t'ehonínzun Jesus Christ bughunek hiyóolhchoot hoh hik'úne'oot'en ka. ²⁷ Yak'usda 'en zeh whunih ho' 'int'ah. Jesus Christ 'en bugha 'ahoolhyez uzdóolhti 'ilhuz wheni. 'Et ndoh honeh.

Paul Corinth Whut'en 'Udechoo Hubuts'un Yuk'e'ánguz

(1 Corinthians)

**Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh keyah
Corinth ts'ih, Paul dahooja hubulhni**

1 Si, Paul Yak'usda hukwa'ninzun k'una'a, 'i be Jesus Christ 'en ba whél'a suhútni, 'ink'ez nelhutsin Sosthenes hiyulhni, 'en chah.

²Keyah Corinth ts'ih Yak'usda ba 'ilhunahuwédsel hinli, nuhwheni ndi dustl'us k'ut nuhts'o k'e'usges. Christ Jesus 'en bube'ildzun ahli 'et huwa 'et Yak'usda ba 'udun ninwhuninla. Dune Yak'usda bube'ildzun nuhowhútni. Nuhwheni 'ink'ez ndunnah neMoodihti Jesus Christ yoozi be yuts'u tedudlih, 'en chah dune Yak'usda bube'ildzun 'uhint'ah. 'En hubuMoodihti unli 'ink'ez nuwheni chah neMoodihti unli.

³Ne'aBá Yak'usda 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti ts'un nuhwhuba tenadusdli, 'et hoh nuhdzi dooghel 'ink'ez ye unzoo, 'i nohwhulh 'oot'e.

Yak'usda 'en bugha ts'iyaintsuk nuhghalts'ut

⁴Jesus Christ bube'ildzun ahli 'et huwa Yak'usda ye unzoo, 'i nuhghalts'ut. 'Et huwa suYak'usda ts'un 'ahoolhyez schanailya dusni.

⁵Yak'usda ye unzoo, 'i nuhghalts'ut. 'Et huwa 'en bugha nt'eoonehzin 'ink'ez nts'ena'a bughi yalhtuk, 'et whuz na'a 'en bugha ts'iyaintsuk hoh 'onus nus unzoo sahli. ⁶Nts'ena'a Christ bugha nuhwhudáni, 'i ts'ah'un na'a nuhdzi yudelts'ut. ⁷'Et huwa ndi nuhgha unt'ai, 'i 'aw nuhwhuba ndukw chailah ho' hoont'ah, 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ netah be hooduteltsilh, 'et huba ilh'i. ⁸'Et dek'elh'az dzin whuts'un, 'et 'en bugha be ts'ilhtus, 'i be nidutéhyalh 'et whuts'un. 'Ink'ez neMoodihti Jesus Christ budzin t'eh, 'et dzin 'aw be nuhk'eholts'it, 'i whutélah. ⁹Yak'usda 'aw

nuhla dootnih ghait'ah. 'Et huwa buYe' bulh 'ilho wahle ka nuhka' dani. NeMoodihti Jesus Christ 'en 'int'ah.

Lhch'a uzdetni 'et Christ neba hukwa'ninzun ih?

¹⁰ Sulhutsinkah, neMoodihti Jesus Christ 'en boozi bugha nuhts'un tédusdlíh, 'et nuhwhenich'oh nuhtah lhch'a natehdulh whuch'a, 'et huwa nuhwheni 'ilhuh k'una'a zeh nuni untehzut nuhts'un hukwa'nuszun. 'Et hoh 'ilhunah ahli hukw'una'a utehnilh 'ink'ez ts'iyaintsuk lhgha nuni untehdeh 'ink'ez lhk'una'a zeh 'uteht'ilh. ¹¹ Sulhutsinkah ndun Chloe bukoo húdelhts'i, bulunah, 'en bugha nuhwheni lhedahdulh, 'et whulh 'óozalhts'a. ¹² Njan 'et 'un whudusni, bulunah nuhtah njan duhutni, "Paul nésyalh 'ust'ah," k'us "Apollos nésyalh 'ust'ah," k'us "Cephas nésyalh 'ust'ah," k'us "Christ nésyalh 'ust'ah," 'et hukwa lhedahdulh.

¹³ 'Et daja nuhzun ih? Christ lhch'a ts'unult'uk ih? 'Awundooh! K'us Paul 'en ih lhdulalhgus k'ut nuhwhuba dazsai? 'Awundooh! K'us Paul boozi, 'en bugha ih nuhwheni too be' lhúya? 'Awundooh! ¹⁴ Yak'usda chanailya dusni hoh nuhwheni nuhtah 'aw 'ilhunuh whunts'ih too be cha'usdlil ho' hoont'ah. Crispus 'ink'ez Gaius 'en zeh too be' busdla, ¹⁵ dooka bulunah 'uhudooni, sich'oh soozi bugha dune too be 'úl'h'en hudooni tulih. ¹⁶ 'Ink'ez Stephanas bukoo húdelhts'i, 'en chah too be' busdla. 'Uyoon 'en chah tulih too be' usdla 'et 'aw whunachasulhúnik. ¹⁷ 'Aw dune too be' oolh'en huba ilah hoh Christ whuz de hasalh'a. Khunek unzoo, 'i be hubulh yatelhtuk huba 'usinla. 'Aw dune khunek whunih be ilah njan nohwhulh yalhtuk, dooka Christ bulh dulalhgus 'ants'i 'et 'int'ah wule.

Yak'usda ye ulhtus, 'i 'ink'ez ye whunih Christ 'en 'int'ah

¹⁸ Ndunnah tinta' hunesdel, 'en ndi khunek lhdulalhgus bugha, 'en 'ants'ih khunek zeh huba yinli. 'Et whunts'ih nuwheni k'us ndan 'i be uzdujih, ndi khunek 'i Yak'usda ye ulhtus, 'i neba' hoont'ah. ¹⁹ 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'uk'e'edúguz,

“Whunih na'hududil'i,

'en hiye whunih, hoolah telhsilh,

'ink'ez ndan ts'iyaintsuk t'ooninzun,

'en hiye t'eeoninzun, 'i hoolah telhsilh.”

²⁰Nts'e 'uhoont'ah huwhunih hoonli? 'Aw huholah. 'Ink'ez nts'e 'uhoont'ah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz hoonih? Huholah! 'Ink'ez nts'e 'uhoont'ah ndan ndi yun k'ut degha nus whunih na'hudunudzun 'uhint'ah? Huholah ho' hoont'ah! 'Et 'alha' hoont'ah ndai ndi yun k'ut whut'en ye whunih, 'i Yak'usda ts'iyawh be ts'uwhusnik yulhtsi? ²¹'Et Yak'usda ye whúnih njan nduhoont'ah, ndi yun k'ut whut'en, ndai hiye whunih 'i be 'en 'aw Yak'usda t'ehinízun. 'Et k'us ndi khunek unzoo, 'en huba 'ants'ih k'una'a be yats'ulhtuk li'hoont'ah, 'et whunts'ih 'i be Yak'usda hoont'i hoh ndun huba 'alha' hoont'ah, 'en hubulhyih. ²²'Et Lizwif huwa 'et'en zeh hukwanuta 'ink'ez ndunnah Greek, 'en hiye whunih 'i zeh hikunuta. ²³'Et whunts'ih nuwheni Christ lhdulalhghus k'ut dazsai, 'et zeh howu yats'ulhtuk. Lizwif 'ankw'us huba dzuh sulí, 'ink'ez ndunnah Greek, 'en ndi khunek 'ants'ih huba yuzdli. ²⁴'Et whunts'ih ndunnah hudutejih ka buka'dani, Lizwif hinli 'ink'ez Greek hinli chah, Christ 'en Yak'usda ye ulhtus, 'i huba unli, 'ink'ez ye whunih chah, huba unli. ²⁵Yak'usda ye whusnik, 'i dune ye whunih, 'i degha nus 'ultus, 'ink'ez ndai Yak'usda ye laít'ah, 'i dune ye ulhtus, 'i degha nus 'ultus 'et huwa.

NeMoodihti 'aw 'en zeh ts'udóolhti huba' hoont'ah

²⁶Sulhutsinkah nuwheni hoh da dutehjij ka nuhka' dani inle, 'et dant'ah ahli t'eeonahzun. Yun k'ut whut'en whuz na'a 'uhuninzun ts'iyawh, 'aw lhanah ilah nuhtah duba nahuwhútnih hinli, 'ink'ez 'aw lhanah ilah nuhtah dune be hoolhtus hinli, 'ink'ez 'aw lhanah ilah nuhtah dune ncha hinli. ²⁷'Et whunts'ih Yak'usda hukwa'ninzun, ndi yun k'ut ndan hiye whusnik, 'i be ndunnah duba nawhutnih, 'en yooya ubutelhtsilh. 'Ink'ez ndi yun k'ut ndai hiye lait'ah, 'i be duba nahultus, 'en yooya ubutelhtsilh. ²⁸'Et tel'en hoh whuzdli, 'ink'ez ndan yuch'a yuk ninelya, 'en Yak'usda 'utahaoobanla. 'Ink'ez doochah ndai 'ants'i unli whunts'ih, 'i chah 'utahayanla, 'i be ndai yun k'ut 'int'ah unli, 'i be hoolah yutelhtsilh. 'Et whuz na'a Yak'usda hukwa'ninzun. ²⁹'Et hoh 'aw 'ilhunuh whunts'ih Yak'usda nalh ncha na'dudool'i ghait'ah. ³⁰'Et huwa Yak'usda bugha Christ Jesus 'en buyudáhdá. 'En 'int'ah Yak'usda bugha be ts'uwhunih neba yulhtsi, 'ink'ez be ts'ah'un na'a 'uhoont'ah chah neba yulhtsi, 'en

bugha 'udun neníninla, 'ink'ez nenaonket chah 'uja. ³¹'Et 'uk'e'ánguz hoh ndutni,

“Ndan hidutéłhti, NeMoodihti 'aw 'en bugha zeh
uzdóolhti huba' hoont'ah.”

Jesus Christ lhdulalhgus k'ut neba dazsai, 'aw 'et zeh nohwhulh yatelhtuk

2 Sulhutsinkah ndet nuhwhuts'un whusáya hoh Yak'usda bugha nohwhulh yalhtuk, khunek dezti 'i be 'ink'ez ndi yun k'ut hiye whunih be chah 'aw nohwhulh yachalhtih. ²'Et huwa seni lhadusdla 'udechoo nuhtaníya hoh 'aw 'udun seni tah whudoo'a hukwa cha'nuszun. Jesus Christ bugha 'ink'ez 'en lhdulalhgus k'ut neba dazsai, 'et zeh seni tah whudoo'a hukwa'nuszun inle. ³Nuhtaníya da, 'et whenlhújut 'ink'ez suyust'e dulduz 'et hubugha chah 'ink'ez hooyasli. ⁴'Ink'ez sughunek be nohwhulh yalhtuk, 'aw ndi yun k'ut dune ye whunih khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yachalhtih. 'Et whunts'ih sughunek Ndoni ts'un hadelts'ut 'ink'ez díłhtus 'int'ah. ⁵'Et hoh Yak'usda nuhwhuba 'alha 'int'ah, Yak'usda ye ulhtus, 'aw dune ye whunih, 'i be ilah.

Yak'usda ye whunih, 'i be yats'ulhtuk

⁶'Et whunts'ih k'us ndan dune sulí, 'en ndi khunek whunih 'i be hubulh yats'ulhtuk. 'Et whunts'ih ndai yun k'ut be whutni, k'us ndi yun k'ut whumoodih, 'en hiye whunih, 'aw 'i be ilah be hubulh yats'ulhtuk. Ndunnah 'ants'i hoolah huteleh. ⁷'Et k'us Yak'usda ye whunih, 'i be yats'ulhtuk. Ndi khunek huba whe' hoont'ah hooyah 'ink'ez nunut'i bulh 'int'ah. Yak'usda ndi yun itelilh whutsuh 'et whuz na'a lhaoodinla. 'I neba dézti ho' 'int'ah. ⁸Ndi khunek neba whe' hoont'ah hooyah, 'i ndi yun whumoodih 'aw 'ilhunuh daja ni t'einizun huoolah. 'Et ndi khunek neba whe' hoont'ah hooyah t'ehinizun t'eh, 'et t'eh neMoodihti, ndun dezti, 'en 'aw da lhdulalhgus k'echahiyilhtil wule. ⁹'Et whunts'ih ndez na'a Yak'usda neba lhaoodinla. Nts'ena'a 'uk'e'éduguz, 'et huwa 'uhooja hoh ndutni,

“Ndunnah Yak'usda k'ensi', ndet Yak'usda huba lhaoodinla,
'i ts'iyawh duna be chahuhós'en,

'ink'ez dudzo be 'aw chahodíts'il,

whuz huba hooncha k'et 'aw howu nuni hunoozut ghait'ah.”

¹⁰'Et whunts'ih Yak'usda buyégha 'i be whunénelhtan. 'Et Yak'usda bugha Ndoni neba nahoole ts'iyawh newhuneílhtan, ndai yeyuk 'int'ah, 'i whunts'ih, 'i yunenulhtan.

¹¹'Et nuhtah nts'ena'a dune dahint'ah 'aw dune ts'ah'un t'ebuninzun huhoolah. Buyégha buyudin'ai, 'i bugha zeh t'eeonínzun. 'Et whuz na'a Yak'usda dant'ah 'aw t'eininzun hoolah, Ndoni 'en zeh t'einínzun. ¹²'Aw ndi yun k'ut ne'whut'en huwa ilah Yak'usda bugha t'ets'oninzun, Yak'usda buyégha neghaidé'ai. 'Et ndai Yak'usda 'aw buk'elhla chats'uhoolhtsil neghaíyanlih, 'i ts'iyawh t'ets'unoozeh ka. ¹³'Ink'ez ndi bughuyats'ulhtuk, 'i 'aw dune ye whunih ilah 'int'ah hoh whuneodulh'eh. Ndoni 'en bugha whuts'odul'eh. 'I zeh bughuyats'ulhtuk. 'Et whuz na'a nts'ena'a be 'alha' nudzun, 'i Ndoni ts'un hadúlts'it, 'i 'ink'ez nts'ena'a Ndoni ye yalhtuk, 'i ts'iyawh lhuzih niztelelh. 'Et whuz na'a Ndoni 'en whuneodulh'eh. ¹⁴'Et whunts'ih ndan Ndoni chait'ih, ndai Yak'usda buyégha buts'un haidults'it, 'i 'aw chayulhchoot, whusnik be hoonli k'una'a ba' yint'ah 'et huwa. Soo Ndoni 'en bugha zeh t'ehontezeh, 'et huwa Ndoni daja ni 'aw t'eeonoozeh ghait'ah. ¹⁵'Ink'ez Ndoni ye dinda unli, 'en ts'iyawh nt'eeoninzun. 'Aw 'uyoon dune yuba nahuhooyeh hoolah. ¹⁶'Et whuz na'a 'uk'e'eduguz hoh ndutni,

“Ndan t'eeoninzun neMoodihti daja ninzun,

k'us ndan whuyodulh'eh hoh hoonli t'ewhuntezeh?”

'Et whunts'ih nuwheni Christ beni neghu dez'ai, 'et huwa nuwheni t'ets'oninzun.

Ndoni buk'unucha'zaht'en ahli

3 'Ink'ez sulhutsinkah nuwheni Ndoni k'une'uhet'en k'una'a, 'et 'aw whuz na'a nohwhulh yaoolhtuk ghait'ah. 'Et whunts'ih nuhyust'e lubeshi buts'un hunint'uk k'una'a, 'et whuz na'a nohwhulh yalhtuk. Christ bube'ildzun ahli 'et whunts'ih 'ants'i 'awhuz 'uskeh ahli hukw'una'a aht'ah. 'Et whuz na'a nohwhulh yaoolhtuk huba' hoont'ah. ²'Uts'oo nuhgha lhdzoh. 'Ink'ez 'aw duts'un, 'i ilah nuhghas'aih, 'aw teh'ulh huba soo cha'ilcho 'et huwa. 'Ink'ez 'awhuz teh'alh huba soo cha'aht'ah. ³'Awhuz nuhyust'e lubeshi ts'un nint'uk. Nuhtah 'oolnih, 'i hooni, 'ink'ez

lhedádulh, 'ink'ez lhelhdowh ninahdel hukw'una'a ahja. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et 'alha 'awhuz nuhyust'e lubeshi ts'un nint'uk hoh aht'ah. Ndi yun k'ut whut'en k'una'a ne'áht'en. ⁴'Ilhunuh 'utni, “Si Paul nésyalh 'ust'ah,” 'ink'ez 'uyoon chah 'et ndutni, “Apollos nésyalh 'ust'ah.” 'Et whuz na'a ndudahni t'eh, 'et 'alha ih 'awhuz nuhyust'e lubeshi ts'un nint'uk?

Yak'usda 'en bugha zeh ts'unteyeh. Soo cho khahdli, ndet dzin whusawhélts'ut t'eh, 'et ts'iyawh 'ilho 'ut'en kwun be t'entedzeh

⁵'Et huwa sudutehnilh hukwa'nuszun, Paul ndan unli, k'us Apollos 'en chah ndan 'int'ah? 'Ants'i Yak'usda ba ne'hut'en zeh 'uhint'ah. 'En bugha nuhwheni huba 'alha' hoont'ah sahli. Nts'ena'a neMoodihti Yak'usda ba ne'ut'en 'ilho hubugha ooni'ai. ⁶'A'nusdle, Apollos too be nainulhtsul, Yak'usda hainulhyeh. ⁷'Et huwa ndan 'a'nanla, k'us ndan too be nainulhtsul, 'en 'ants'i 'uhint'ah. Yak'usda 'en bugha zeh hanteyeh. ⁸'Aw 'et 'a'nanla 'ink'ez too be nainelhtsul, 'en 'ilhunah zeh 'uhint'ah. 'Ink'ez nts'ena'a 'ilhunah hinli hoh dahét'en huwa, 'et whuz na'a huba 'uk'elhla whutele. ⁹'Et huwa nuwheni Yak'usda bulh 'úhut'en 'ink'ez 'en ba lhulh 'uts'ut'en ts'inli. 'Ink'ez nuhwheni Yak'usda buha'niiyeh k'et ahli 'ink'ez Yak'usda bukoo chah ahli.

¹⁰Yak'usda ye unzoo, 'i nts'ena'a sugha ini'ai, 'et 'i bugha si, koo 'uwuhulh'en be whunih k'una'a li'ust'ah, 'ink'ez ndi koo buk'oh whuz'ai, 'i lhadusdla. 'Ink'ez ndan nts'ena'a 'uwutelilh, soo cho huwolhle nts'ena'a koo 'uwuhulh'en hukw'una'a. ¹¹'Aw dune, 'udun koo buk'ehoolts'uk, 'i ooleh ghait'ah. 'I 'ilho 'uda 'uhooja, 'ink'ez ndi koo buk'oh whuz'ai, 'i Jesus Christ, 'en 'int'ah. ¹²'Et ndi koo buk'oh whuz'ai, 'i ndan nde na'a 'uwutelh'ilh hoh gold, silver, tse dézti, 'i k'us duchun, tl'o, tl'o zukw, 'et 'i be 'uhoolya t'eh, ¹³'et ndet dzin whusawhélts'ut t'eh, 'et ts'iyawh 'ilho 'ut'en kwun be t'entedzeh. Ndi be 'uhoolya, 'i kwun be t'enedzin hukw'una'a. ¹⁴Ndan ndi be 'uhoolya, 'i kwun be chadik'il t'eh, 'aw 'en zeh huba k'elhla whutele. ¹⁵'Et ndan ndi be 'uhoolya, 'i dank'un t'eh, 'et t'eh 'en ts'iyawh tintahotelelh. 'Et whunts'ih koo 'uhoonla kwun tah hanabanla hukw'una'a ubutelhyih.

¹⁶'Aw t'oonuzuhzun nuhwheni Yak'usda hubuluglez whucho ahli 'ink'ez Ndoni nuhyudínda? ¹⁷Ndan Yak'usda bukoo tinta'whunilh'en,

'en chah Yak'usda tinta'yutelh'ilh, Yak'usda hubuluglez whucho lubeshi huwu hoolah 'et huwa. 'Ink'ez nuhwheni ndi luglez whucho ahli.

Ndi yun k'ut be whutnih 'aw buk'unucha'ts'oost'en

¹⁸ Khun nuhwhenich'oh na'dunont'ah gunih. 'Et nuhtah 'ilhunuh ndi yun k'ut ye whunih be dune whunih na'dunúdzun t'eh, 'et t'eh dich'oh ndi yun k'ut whusnik hininzun, 'i whuz na'a na'dudooltsilh huba' hoont'ah. 'Et hoh ts'ah'un na'a whunih dune hutele. ¹⁹ Ndi yun k'ut ye whunih, 'i Yak'usda ba whusnik k'una'a 'int'ah. 'Et whuz na'a 'uk'e'éduguz, “Ndunnah whunih dich'oh hiye whúsnik, 'i be Yak'usda uboolhgooh.” ²⁰ Doo cha njan 'uk'e'éduguz hoh ndutni, “Ndunnah whunih nuni hunuzut, neMoodihti t'ooninzun, 'i 'ants'i gaih unli.” ²¹ Ts'iyawh nuhwhe'ildzun 'uhoont'ah. 'Et huwa 'aw 'ilhunuh dune 'onus nus unzoo uzdooni ghait'ah. ²² Paul, k'us Apollos, k'us Cephas, k'us ndi yun k'ut, k'us be ts'ukhuna, 'i k'us be yats'adlah, k'us k'an 'et ndai ts'ít'i, 'i k'us ndet whusawhútelts'ulh, 'i ts'iyawh nuhwhe'ildzun 'uhoont'ah. 'Et huwa 'aw 'ilhunuh dune 'onus nus unzoo uzdooni ghait'ah. ²³ Nuhwheni Christ bube'ildzun ahli, 'ink'ez Christ, 'en Yak'usda bube'ildzun unli.

Yak'usda bugha neba whe' hoont'ah hooyah, 'et netl'ahó'ai

4 'Aw 'et dune 'et ndez na'a neghu nuni hunoozut, nuwheni Christ be 'ut'en 'uts'int'ah, 'ink'ez Yak'usda bugha huba whe' hoont'ah hooyah, 'et whe nuwhuts'untelhtun ka netl'ahó'ai. ² 'Aw 'et zeh ilah, ndan yutl'aho'ai, 'et ndan dune hit'anínootan huba' hoont'ah. ³ 'Et nuhwheni suba nahuzúhya t'eh k'us 'uyoon chah but niniya, 'ink'ez suba nahuhezya t'eh, 'et whunts'ih ts'iyawh 'ants'i suba 'uhoont'ah. 'Aw sich'oh whunts'ih duba nahoosdeh ghait'ah. ⁴ 'Aw dahóont'ah suts'un ilah, 'aw t'oonuzúszun, 'et whunts'ih 'aw 'et huwa ilah ts'ah'un dune usdli. NeMoodihti 'en suba nahéyelh 'int'ah. ⁵ 'Et huwa ndet dzin whusawhútelts'ulh whuts'un, 'aw hoonliyaz huba nahoohyeh hoolah. NeMoodihti whusatayalh whuts'un whuba lh'i hoh ndi tsahólhgus yuh ts'ih nunúl'i, 'i ts'iyawh ts'et hanaítelelh. 'Ink'ez dune budzi yuh ts'ih 'uhuninzun, 'i ts'iyannah ndi ts'iyawh bunalhts'et haóotelelh. 'Et Yak'usda 'ilhunah hinli hoh hoonzoo hoh hubulh whudutelhti.

Lhanah dóolhti, k'us lhanah nuhwhuba 'ants'i wule gunih

⁶ Sulhutsinkah nuwheni si 'ink'ez Apollos bulh ndai bugha 'uts'ut'en, 'i k'una'a nuwheni nuhwhuba. 'Et hoh nuwheni negha 'onus nus hodoolh'eh. Ndi 'uk'e'éduguz, 'i 'onus 'un khunek butanaóodooh'alh gunih. 'Et hoh 'ilhunuh délhti, k'us 'ilhunuh nuhwhuba 'ants'i wule gunih. ⁷ Ndan 'un whinla 'uyoon ndulhút'ah nuhwhulhti? Hoolah! Di 'int'i ndai nghá chaíkulh? Hoolah! 'Et hoonli ngha ninkat t'eh, 'et di ka howindloh hoh 'aw hoonli sgha chaíkulh dutenilh?

⁸ 'Aw 'et lhai aht'i. 'Aw 'et soo deh'a aht'ah. Nuwheni nuhwhu'et whunts'ih, hubudayi cho k'una'a aht'ah. 'Et 'alha uncha 'et whuz na'a aht'ah. 'Et huwa nuwheni chah nohwhulh hubudayi cho ts'ooole. ⁹ 'Et ndunuszun nuwheni whel'a 'en 'udék'elh'az 'uts'int'ah 'et whuz na'a Yak'usda ne'inla. 'Ants'i ts'iyannah nalh dahutetsah hukw'una'a ne'inla. Ts'iyannah ndi yun k'ut whuniz nenininla hukw'una'a hoh nehunilh'en, lizas 'ink'ez dune chah 'en ts'iyawh. ¹⁰ Nuwheni Christ ba ts'uwhusnik ts'inli, 'et nuwheni Christ bulh whunih ahli. Nuwheni lats'ít'ah 'ink'ez nuwheni nulhtus. Nuhwheni dune ncha ahli, 'et nuwheni 'aw chats'udíti ts'inli. ¹¹ K'an 'et dzin whuts'un neye'ults'ilh 'ink'ez t'a'ts'óosde. Nenaih chah chaizoo 'ink'ez 'ants'i hoh nuts'iya koo chah chats'uhoot'ih, 'ink'ez dune ne'huzula. ¹² Nuwhenich'oh nela be 'uts'ut'en. Hoontsi, 'i khunek be neghu yahalhtuk 'et whunts'ih nuwheni khunek unzoo, 'i be hubulh yáts'ulhtuk. Dzuh nenúhulhdzut 'et whunts'ih soo whulh ts'uzyin. ¹³ Nech'a yahalhtuk 'et whunts'ih nuwheni nelh dunekah k'una'a be hubulh yats'ulhtuk. Ndi yun k'ut 'untulkat li'ts'uja. K'an 'et whuts'un ndi yun k'ut ntsi'yaz k'una'a 'uts'ínt'ah suli.

Suzkeh k'una'a nuhk'esi', 'et huwa khunek ulhtus, 'i be nuhwhulh yalhtuk

¹⁴ Ndi 'uk'une'zíguz, 'i 'aw be yooya nuhtelhsilh huba ilah usdla. Suzkeh k'una'a nuhk'esi', 'et huwa khunek ulhtus, 'i be nuhwhulh yalhtuk. ¹⁵ Soo degha nus dune lhanah hoh Christ bugha whenohodulh'eh hoonli t'eh, 'et whunts'ih 'aw lhanah ilah nuhwhe'abá k'una'a chanohonílh'en. Christ Jesus 'en bughunek unzoo, 'i be si sugha be ts'ukhuna, 'i ahti 'et huwa nuhwhuba síli. ¹⁶ 'Et huwa nuhts'u tedusdli si sk'una'a 'ooht'e.

¹⁷ 'Et huwa ndun Timothy nuhts'u whelh'a. 'En neMoodihti bugha suye' buk'esi', 'en 'unint'ah. 'Ink'ez Christ bugha 'i ts'iyawh 'aw yula dootnih ghait'ah. 'Et sk'una'a neMoodihti bulh be 'ut'en k'ah, 'et nuhwhuba nuwhunatelnih. 'Ink'ez ndulhcho hoh ndet Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, nts'ena'a whubodulh'eh, 'i ts'iyawh nuhwhuba whunatelnih.

¹⁸ 'Et nuhtah bulunah 'uhududelhúti, Paul 'aw whusachatesyal huninzun 'et huwa. ¹⁹ 'Et whunts'ih neMoodihti hukwa'ninzun t'eh, 'et sih 'aho nuhts'u tóosya. 'Et nuhghuníya t'eh, 'et ndunnah 'uhududelhúti, 'aw bughunek ilah k'us hiye ulhtus, 'i dant'ah, 'et naootes'alh. ²⁰ Yak'usda hubane'duni nuhtah, 'i 'aw khunek be ilah, 'et k'us ye ulhtus, 'i be 'int'ah 'et huwa. ²¹ 'Et ndet hukwa'nahzun hoh nuhts'u tésyalh? Tutsus tulih k'us be nék'ets'insi', 'i 'ink'ez nagoostl'íyaz ne'nohwhutelh'ilh?

'Ilhunahuwúdulh hubutah lubeshi tinta' 'obulh'ih

5 'Et ts'iyannah whulh 'uhudits'o, nuhtah dune ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en. 'Et duhut'en, hukwaya hoonli k'et 'onghun 'udun yun k'ut whut'en 'aw howu yahutoolhtih ghait'ah. Ts'iyannah whulh 'udits'o dune be'abá bu'at 'en yuzih usda. ² 'Ink'ez nuhwheni 'ududelhúti 'et whunts'ih soo cho huwuni wahle huba' hoont'ah, 'et ndun nduja, 'en nuhtahanaóolh'alh huba' hoont'ah. ³ Suyust'e be nuhtah cha'ust'ah 'et whunts'ih sich'oh suyéggha be nuhtah 'ust'ah 'ink'ez 'ants'i nuhzih sída li'ust'ah. 'Et huwa si ndun dune lubeshi 'ulh'en, 'en 'uda ba nahesda. ⁴ 'Et huwa Jesus Christ neMoodihti boozi bugha 'ilhunawéhdel t'eh, 'ink'ez sich'oh suyéggha chah, 'ink'ez Jesus Christ ye ulhtus, 'i be, ⁵ 'et 'ilhunahuwúdulh, 'et ndun nduja, 'en Satan butl'aitelhtel buyust'e tinta' yutelh'ilh 'et wheni. 'Et Jesus Christ neMoodihti budzin t'eh, 'et ndun dune buyéggha yutelhyih ho' hoont'ah.

⁶ Huwahdloh 'aw chahoozoh. 'Aw t'eeonuzuhzun ih 'ants'i ndi lhes ilhjut, 'i nelhútlus t'eh, li'tenilh unteldoh.^a ⁷ 'Et huwa ndi lhes ilhjut, 'i ts'iyawh 'ún telhdulh. 'I be 'et 'et nuhwheni k'an lhes únteldoh k'una'a 'ooht'e. Nuhwheni k'an lhes unteldoh k'una'a 'aht'ah 'et huwa. Christ, 'en Netus Lhusíya whunats'ulnih neba unli, 'et wheni neba hizelhghi 'et huwa. ⁸ 'Et huwa ndi netus lhusíya whunats'ulnih 'aw lhes ilhjut, 'i bulh ilah hoh whunats'oolnih. Ndi lhes ilhjut, 'i hoontsi' 'ink'ez lubeshi 'uts'ulh'en

^a 5:6 Whuz na'a ndun dune bulubeshi butaidudoh ni ho' 'utni.

'i k'una'a 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih ndi k'an 'et lhes chantéldoh 'i 'int'ah be ts'ah'un 'uhoont'ah 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah k'una'a 'uhoont'ah.

Ndunnah nelh 'int'ah, 'en zeh huba nats'oohooyeh huba' hoont'ah

⁹'Et 'uda dustl'us be ndun whudusni, ndun dune ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en 'en khun 'ilhuz wule bugha' dudoohdli. ¹⁰'Et whunts'ih ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'aw 'en ilah bugha' dudoohdli hoh dune ts'eke bulh lubeshi 'ulh'en, k'us 'uyoon be'ildzun ka' huninzun, k'us 'undunut'ih, k'us 'uk'e déltsi huba 'alha 'int'ah chah, 'aw 'en ilah bugha' dudoohdli ilah hoh nuhwhudúsní. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, 'ants'i ndi yun buch'a tehyalh hukw'una'a 'uteht'ilh li'hoont'ah, ts'iyannah ndi yun k'ut 'et nduhút'en 'et huwa. ¹¹'Aw 'et nuhts'un k'e'aguz ndun Jesus Christ bugha nelhutsinkah buts'útni, 'ink'ez dune ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en, k'us 'uyoon be'ildzun ka' ninzun chah, k'us 'uk'e déltsi huba 'alha 'int'ah, k'us 'uyoon dzuh ne'duni chah, k'us tanutnai, 'i chah, k'us 'undunut'ih chah, 'et ndun Jesus Christ bugha nelhutsinkah buts'útni, ndunt'ah dune, 'en 'et nduhút'en t'eh, 'aw 'en ubulh cha'zooht'en, 'aw hubulh 'uteh'alh 'et whunts'ih 'aw 'uhot'e ghait'ah.

¹²'Ink'ez ndunnah nelh cha'it'ah, 'en si suba cha'hoot'ah buba nahutesyeh huba. 'Et ndunnah nelh 'int'ah, 'en zeh huba nats'ateyeh huba' hoont'ah. ¹³'Et ndunnah ndune nelh cha'it'ah, 'en Yak'usda huba nahuteyeh. 'Et whunts'ih nelhutsin tink'us ne'út'en, 'en nuhwhenich'oh nuhtahanaóolh'alh.

Khun teh Yak'usda ba nelhutsin unli, 'en ndi yun k'ut naheyelh but nióolhtelh gunih

6 'Et k'us ndan nuhtah huba 'alha' hoont'ah, 'en 'uyoon bulh lhena'uhutni t'eh, 'et nts'ena'a 'uwhutet'ilh hoh huba 'alha cha'hoot'ah, 'en hububut nibutelhtelh huba nahoodeh ka? 'Aw nduhóot'en huba cha'hóot'ah! Nts'ena'a 'uwhutet'ilh hoh dune Yak'usda bube'ildzun, 'en 'aw hububut niyóolhtelh ghait'ah? ²'Aw t'eeonuzáhzun ih dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ndi yun k'ut whut'en huba 'alha cha'hoot'ah, 'en hubanahutedeh? 'Ink'ez nuhwheni ndi yun k'ut huba 'alha cha'hoot'ah, 'en huba nahutehyeh t'eh, 'et nts'ena'a ndi hoonliyaz lhena'uhutni 'int'ah, nuhwheni ba nahutehyeh

huba soo cha'aht'ah? ³Aw ih t'eeonuzáhzun, Lizas, 'en whunts'ih huba nats'ahuteyeh? 'Et 'alha 'uhoont'ah. 'Et huwa 'aw howa chahóolnah hoh njan ndi yun k'ut lhenah 'uts'utni hoontsol whunts'ih hubugha nats'ateyeh. ⁴'Et njan hoontsol ndi yun k'ut 'ut'en lhenah 'uts'utni 'int'ah hubugha huba nats'ateyeh t'eh, 'et sih nuhwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel tah, k'us ndan nuhwhuba soo cha'ildzooch huba 'alha 'uhoont'ah whunts'ih, 'aw 'en zeh nuhwhuba nahuteyeh ubuzílhtsi. ⁵Hooya wahle 'et huwa 'ún whudusni. 'Et 'alha 'un whudúsni, nuhwheni nuhtah 'aw ih 'ilhunuh whunts'ih dune whunih nuhwhuba nahuteyeh hoolah? ⁶'Et whunts'ih lhe'ahja! 'Ilhunuh dune dulhutsin ba nahutedeh ts'un wheyalhti. Ndunnah naheyelh huba 'alha cha'hoot'ah, 'et whunts'ih hububut ninilhti?

⁷'Ink'ez njan dune ba nahutedeh ts'un ninilhti, 'et 'uda nuhwhenich'oh ch'a'nulhde whuzdli. Dune 'ats'un na'a ne'nohulh'en t'eh, di ka whulachaduzahnik? K'us dune tink'us 'uhut'en t'eh, whute 'uhoont'ah. ⁸'Et whunts'ih nts'ena'a ndaht'en, 'et hoh tinta'aht'i 'ink'ez nuhulhutsinkah 'e'whulhtsit.

⁹Aw t'eeonuzahzun ih, k'us ndan 'aw ts'ah'un cha'it'ah, 'en nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw hubutl'achaóotes'al? Khun nuhwhenich'oh na'dunooh'tah gunih! K'us ndan dune ts'eke bulh lubeshi 'ulh'en, k'us 'uk'e déltsi huba 'alha 'int'ah, k'us ndunnah lhghu húdelhtsi 'en lubeshi ts'un hunint'uk hinli, k'us dudulh dune hoontsi' k'una'a bulh tinta'ut'ih 'ink'ez ts'ekoo dudulh ts'ekoo bulh tinta'ut'ih, ¹⁰undunut'ih, k'us 'uyoon be'ildzun ka' ninzun, k'us tanutnai, k'us 'uyoon dzuh ne'duni, k'us 'onus nus dáhatni chah, 'en ts'iyawh ndunt'ah nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, ndai Yak'usda bube'ildzun unli, 'i 'aw hiyóolhchoot ghait'ah. ¹¹'Ink'ez nuhwheni bulunah nuhtah 'et ndaht'en inle. 'Et whunts'ih toonanwhuzguz li'aht'ah. Yak'usda ba 'udun ninwhuninla chah, 'ink'ez ts'ah'un dune nuwhulhtsi. 'Et ndi ts'iyawh Jesus neMoodihti boozi bugha 'ink'ez neYak'usda buyégha bugha chah, 'et whuz na'a 'un whínla.

Neyust'e 'ink'ez neyégha chah, 'i be Yak'usda uzdóolhti

¹²'Et 'aw hoonliyaz be such'a' noojoot hoolah, 'et whunts'ih bulah suba chahóozooch. Hoonliyaz such'a' noojoot hoolah, 'et whunts'ih 'aw hoonli k'une'sool'en, 'i hoolah. ¹³Ts'uyi nebut ba 'int'ah 'ink'ez nebut 'i ts'uyi ba 'int'ah, 'et whunts'ih 'et ndi 'awhunelhtset 'i Yak'usda hoolah

yutelhtsilh. 'Et whuz na'a nduhoont'ah, neyust'e 'aw dune k'us ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en hukw'una'a be ts'oot'en huba cha'yilel. 'Et neyust'e neMoodihti ba 'ulya 'ink'ez neMoodihti neyust'e ba 'int'ah. ¹⁴'Et Yak'usda ye ulhtus, 'i be neMoodihti dinaidilhti, 'ink'ez nuwheni chah ye ulhtus, 'i be dinanedutelelh. ¹⁵'Aw ih t'oonuzáhzun, nuhyust'e Christ buyust'e bulah unli? Nts'ena'a 'uwhtet'ilh hoh Christ buyust'e bulah unli, 'i 'ul'en ts'eke buyust'e bulah tes'ilh? 'Aw whuz na'a cha'hoot'ah! ¹⁶'Aw ih t'oonuzáhzun, dune ts'eke 'ul'en bulh 'et 'ínt'ah t'eh, 'et buyust'e 'ilho suli hukw'una'a 'uhint'ah? 'Et whuz na'a 'uk'e'eduguz hoh ndutni, "Nanah, 'en 'ilho yust'e suli?" ¹⁷'Et ndan Jesus Christ ts'un na'ja, buyégha chah 'en bulh 'ilho suli ho' 'uhoont'ah.

¹⁸'Et huwa dune k'us ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en 'et whuch'a ne'ooht'en. 'Et 'uyoo lubeshi 'aw neyust'e bugha 'uchagesnak, 'et whunts'ih ndunnah dune k'us ts'eke bulh tinta' 'ant'en t'eh, 'et t'eh dich'oh buyust'e lubeshi be tinta' yulh'ih. ¹⁹Nuhyust'e 'i Ndoni hubuluglez whucho 'uhoont'ah 'ink'ez nuhyudínda, 'aw t'oonuzáhzun ih? 'En 'int'ah Yak'usda nuhgha ini'ai 'et huwa 'aw nuhwhenich'oh be'ilhdzun chahlah. ²⁰Lhe'hoolcho hoh 'un whinla! 'Et Yak'usda nenaonket, 'et huwa nuhyust'e be 'ink'ez nuhwhenich'oh nuhyégha be chah Yak'usda ba whudóolhti, bube'ildzun sahli 'et huwa.

Lhgho delhts'i 'i hubugha

7 'Aw 'et ndai sts'o k'e'éhguz, 'i bugha 'et ndun whudutesnilh, dune ts'eke bulh tintacha'hust'ih 'et hoonzoo. ²'Et whunts'ih dune k'us ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en 'et whuch'a 'et huwa dune 'ilhunah hinli hoh dich'oh bu'at hóle 'ink'ez ts'ekoo chah dich'oh buki hóle huba' hoont'ah. ³'Et dune du'at ts'ah'un na'a yuk'eootsi' yughusda huwa 'ink'ez ts'eke duki chah 'et whuz na'a zeh yuk'eootsi' huba' hoont'ah. ⁴Ts'eke buki hoonli, 'en 'aw buyust'e duba yumoodih chailah, buki 'en zeh yumoodih unli. 'Ink'ez whuz na'a zeh ndun dune bu'at hoonli, 'en cha 'aw buyust'e duba yumoodih chailah, bu'at 'en zeh yumoodih unli. ⁵'Aw lhch'a óoht'as hubacha'hoot'ah. 'Et whunts'ih 'astl'iyaz hoh sahá'delhuya 'ink'ez tenadutehdli hukwa'nuhzun t'eh, 'et 'anelhút'et hoh soo lhgha huhoont'i t'eh, 'et soo 'uwhtet'ilh. 'Et hukw'elh'az doochah lhk'eoohdutsi' 'ink'ez lhuzih ninaoht'as, dooka 'aw nuhyust'e bughutehle huba soo cha'aht'ah

t'eh, 'et Satan nuhootelhdzih, 'et whuch'a. ⁶'Aw nuhwhuba ne'dusni ilah, njan et ndóht'en hukwa'nuhzun t'eh, 'et huwa 'udusni. ⁷'Et ts'iyannah dune si sk'una'a zeh nduchah 'uhint'ah, 'et whuz na'a hukwa'nuszun. 'Et whunts'ih Yak'usda ts'iyannah 'ilhunah hinli hoh ndai huwa yu'aih, 'i bugha iní'ai. Ts'iyawh 'ilhunah hinli lhulhyoo dedowh, 'i hubugha ini'ai.

⁸'Aw 'et ndunnah suh nuhudelh, 'ink'ez tsandelh chah, 'en ndez na'a 'ubudúsní, si sk'una'a zeh 'uhint'ah t'eh, 'et huba whutezoo. ⁹'Et whunts'ih 'aw 'uhúdudodutun ghait'ah t'eh, lhghu hudóolts'i. Kwun k'una'a lhts'un hunint'uk t'eh, 'et lhghu hudélhts'i t'eh, 'et sih 'onus nus soo' hoont'ah.

Lhghu húdelhts'i 'aw lhch'a nahoodelh ghait'ah

¹⁰'Et lhghuhusduke, 'aw si ilah dusni, neMoodihti ndi khunek yutulhúhezya 'i 'int'ah, 'aw ts'eke duki ch'a naooja gunih. ¹¹'Et whunts'ih duki ch'a nasja t'eh, 'aw 'uyoon ghu naooda gunih. Hukwa'huninzun t'eh, huhoont'i hoh lhuzih ninahoot'as huba' hoont'ah. 'Ink'ez dune du'at 'en 'ún yutooneh gunih.

¹²'Aw 'et bulunah nuhtah, si ndun whudutesnilh, 'aw neMoodihti ilah 'utni. Ndan nelhutsin 'en bu'at buba 'alha 'uhoont'ah chailah t'eh, 'et whunts'ih duki 'ilhuz wule yuzih wuda hukwa'ninzun t'eh, 'et du'at 'ún yutooneh hubacha'hoot'ah. ¹³'Ink'ez ts'eke duki buba 'alha 'uhoont'ah chailah t'eh, 'ilhuz wheni yuzih tedalh hukwa'ninzun t'eh, 'et t'eh duki 'ún yutooneh gunih. ¹⁴'Et buki buba 'alha 'uhoont'ah chailah, bu'at bugha Yak'usda ba 'udun nilti ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a bu'at buba 'alha 'uhoont'ah chailah, 'et whunts'ih buki 'en bugha Yak'usda ba 'udun nilti ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a nduchá'hoot'ah t'eh, buzkehkah Yak'usda ba 'ats'un na'a 'uhutet'ilh ho' 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda ba 'udun nilti nahúsdli.

¹⁵'Et whunts'ih ndun buba 'alha 'uhoont'ah chailah whenája t'eh, whute natooja. 'Et whuz na'a nduhooja t'eh, 'et sih ndun nelhutsin k'us neulhtus hinli, 'aw 'ulhts'un nuwhunoolht'uk wule huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih nedzi dooghel, 'i be ndi yun k'ut uzdoolts'i, 'et huba Yak'usda neka' dani. ¹⁶'Et whunulh'en, nuhwheni nuhgha tulih nuhkikah hudoojih. 'Ink'ez nuhwheni nuhgha tulih nuh'atkah hudoojih, 'et huwa 'udusni.

**Daht'ah ahli hoh Jesus Christ ts'un
nasulhúya sahli, 'et whuz na'a zeh 'ooht'e**

¹⁷'Aw 'et nts'ena'a Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel hube' 'ut'en k'ah huba 'uwhusla, 'et nuhwheni chah 'et whuz na'a nuhwhuba whutet'ilh. 'Et nts'oh da Yak'usda nuhka' dani ndi yun k'ut doolhúts'i ka, 'et whuz na'a ndi yun k'ut delhúts'i. ¹⁸Ndan 'uda yuk'e dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us 'ink'ez 'utahayalhti t'eh, 'et t'eh chait'us hukw'una'a 'oot'e gunih. K'us ndan chait'us unli da, 'ink'ez 'utahayalhti t'eh, 'et t'eh yuk'e dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us hukw'una'a 'oot'e gunih. ¹⁹'Et yuk'e dune unli k'ut hiyúzt'us k'us chahiyít'us, 'et 'ants'i 'uhoont'ah. Yak'usda bughunek netl'aída'ai buk'une'ts'ut'en t'eh, 'et zeh neba hooncha ho' hoont'ah. ²⁰Nts'ena'a 'ilhunah hinli dahint'ah hoh 'utahabalhti, 'et whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah. ²¹Nyun 'ulhna inli hoh 'utahanyalhtih t'eh, 'et huwuni onle gunih. 'Et whunts'ih nyumoodih nladutetnih t'eh, 'et t'eh ndineh. ²²'Et ndunnah neMoodihti 'utahainyalhti 'ulhna unli hoh 'en neMoodihti yulanadetnik k'una'a 'int'ah 'et huwa. 'Et whuz na'a ndunnah neMoodihti dutejih ka yuka'dani, 'ulhna chailah whunts'ih, Jesus Christ ye 'ulhna unli. ²³Dahoolcho hoh nanohonket, 'et huwa 'aw dune be 'ulhna wahle gunih. ²⁴Sulhutsinkah nts'ena'a daht'ah dune ahli hoh Yak'usda 'utahanhonla, 'et whuz na'a zeh 'ooht'e huba' hoont'ah.

Ndan 'aw dune k'us ts'eke t'echahunízun, 'en bugha yatelhtuk

²⁵'Et ndun dune k'us ts'eke t'echahunízun, 'en bugha nohwhulh yatelhtuk. 'En bugha neMoodihti 'aw khunek st'l'achadi'al, 'et whunts'ih neMoodihti sugha te'ninzun hoh st'aninentan buba tesdleh, 'et huwa ndez na'a nohwhulh yálhtuk. ²⁶Ndi k'an 'et be dzuh nahdeh 'et huwa bugha ts'ih dune nts'ena'a 'uhint'ah, 'et whuz na'a zeh 'uhoot'e huba' hoont'ah nuszun. ²⁷Ts'eke ghu sinda t'eh, buch'a natandalh hukwa'ont'en gunih. 'Et bula nadintnih t'eh, 'et 'uyoon ka' nonzin gunih. ²⁸'Et whunts'ih lhghu sahke t'eh, 'aw lubeshi chahoolah. 'Ink'ez ts'eke 'aw dune t'echanusze ki yit'i t'eh, 'aw buba lubeshi chahoolah. 'Et whunts'ih ndunnah lhghu húdelhts'i, ndi yun k'ut dzuh nahutedeh, 'ink'ez 'et whuch'a whuz na'a nuhwhuba hukwa'nuszun.

²⁹ Sulhutsinkah k'an 'et ts'ah'un na'a 'un whudutesnilh, ndet nuhts'u whelhts'ulh, 'aw 'et nilhdukw ho' 'uhoont'ah. 'Et huwa njan whuts'un ndez na'a dune uzteleh ho' 'uhoont'ah. Ndan bu'at hooni, 'en whunts'ih bu'at hoolah k'una'a 'uhint'ah. ³⁰ Ndunnah 'uk'enudleh, 'aw 'uk'echanusdle k'una'a 'uhint'ah. 'Et ndunnah huhoont'i, 'aw chahuhoot'i k'una'a 'uhint'ah. 'Et ndunnah hoonli 'uhooket, 'aw bube'ildzun chailah li'hint'ah. ³¹ 'Ink'ez ndunnah ndi yun k'ut hube'íldzun, 'i hiyit'i t'eh, 'aw hube'íldzun chailah k'una'a 'uhint'ah. Nts'ena'a ndi yun k'ut uzdelhts'i hukw'una'a, 'i hoolah whutele 'et huwa.

³² Howuni ahli, 'et whuch'a nuhts'u hukwa'nuszun. Whunulh'en, ndan suh nuya, 'en neMoodihti be 'ut'en k'ah 'ink'ez nts'ena'a ba whutezoo, 'et zeh howu naninahzut. ³³ 'Et whunts'ih ndan bu'at hoonli 'en ndi yun k'ut uzdelhts'i hukw'una'a, 'ink'ez bu'at buba whutézoo ninzun, 'et zeh howu naninahzut. ³⁴ 'Et ndunnah buki hoonli 'ink'ez 'aw dune t'echanízun bulh lhelhts'un na'a 'uhint'ah. Ndan 'aw dune t'echanízun neMoodihti 'en zeh bugha nuninuzut. 'Et hoh 'en buyust'e 'ink'ez dich'oh buyégha bulh 'i chah lubeshi bughuhoolah unli. 'Et ndan buki hoonli, 'en ndi yun k'ut uzdelhts'i hukw'una'a, 'ink'ez buki ba whutezoo, 'et zeh howu nuninuzut. ³⁵ 'Ink'ez 'onus 'un nuhwhuba whutezoo, 'et huwa ndi khunek ndun whudusni. 'Aw k'ah nawhunulht'uk ilah ho' dusni. 'Et whunts'ih ndai nuhwhenich'oh be tehzoo, 'ink'ez 'aw whechahtsaz hoh nuhdzi ndulhcho 'i be neMoodihti bugha dunulhyeh.

³⁶ 'Et 'aw dune t'echanízun ndun dune yulh tinta' tet'ilh ninzun t'eh, 'ink'ez 'aw 'et k'éniyi hoh 'uda teninya ho' 'int'ah, 'et t'eh whute lhghu hooduke huba' hoont'ah, 'aw chahóotsi'. ³⁷ 'Et whunts'ih ndun dune dudzi ndulhcho 'i be dant'ah hoh dune tele, 'et t'eeoninzun t'eh, 'ink'ez 'et huwa 'aw 'at tet'ilh hukwa cha'ust'en hoh dich'oh hukwa'ninzun hukw'una'a 'int'ah t'eh, 'et ndez na'a dudzi be nahezya 'et hoh soo' tet'ilh. ³⁸ 'Et hoh ndan 'at tet'ilh 'et dúja t'eh, 'et hoonzoo ho' hoont'ah. 'Ink'ez ndan 'at chaít'il t'eh, 'et 'onus nus whutézoo.

³⁹ 'Et Moses be' dustl'us ndutni, “Ndan buki hoonli, 'et buki 'awhuz khuna t'eh, 'et 'ilhuz wule lhulh uhoot'e huba' hoont'ah. 'Et buki dazsai t'eh, ndan yuka'ninzun yughu natedalh, 'et whuz na'a 'oot'e, hukwa'ninzun t'eh.” 'Et whunts'ih Yak'usda buba 'alha' yint'ah, 'en zeh yughu naooda huba' hoont'ah. ⁴⁰ 'Et whunts'ih nts'ena'a hoont'i hoh dant'ah t'eh, whuz

na'a zeh 'oot'e. 'Et whuz na'a nahuzíya. 'Ink'ez sichah Yak'usda buyégha ust'i nuszun.

Nuhulhutsinkah hubugha te'noohzin

8 'Aw 'et ndi ts'uyi, 'i 'uk'e déltsi bugha yút'aih, 'et hubugha nohwhulh yátelhtuk. Soo t'ets'onínzun be t'oonudzun, 'i ts'it'i, 'ink'ez ndi be t'oonudzun, 'i 'et bulah chah 'uzdudelhúti neilh'i. 'Et whunts'ih be nek'edusi', 'i be 'onus nus Yak'usda ba ts'ilhtus neíl'h'i. ²Ndan ts'iyaintsuk duba t'enaonúdzun, 'en ndet t'eóonózin huba' hoont'ah, 'et 'aw t'oonúnzun. ³'Et whunts'ih ndunnah Yak'usda k'ensi', 'en Yak'usda t'eoobunínzun.

⁴'Et ndi ts'uyi 'uk'e déltsi bugha yút'aih uzte'alh, 'i bugha nohwhulh yatelhtuk. 'Et ndi yun k'ut nts'e 'uk'e déltsi 'int'ah 'et whunts'ih 'ants'i unli 'et t'ets'onínzun. 'Ink'ez 'uyoo Yak'usda chailah, 'ilhunuh zeh Yak'usda unli. ⁵Lhanah 'et nduhútni, yak'uz ts'ih yak'usda hulai. 'Ink'ez 'alha 'uhoont'ah ndunnah nduhutni yak'usda hulai 'ink'ez moodihti chah hulai hutni. ⁶'Et whunts'ih, nuwheni neba Yak'usda 'ilhunuh zeh unli, ne'aBá 'en 'int'ah. 'En ts'iyaintsuk buts'un hayúkat ho' hoont'ah. 'Ink'ez neMoodihti 'ilhunuh zeh unli, 'en Jesus Christ 'int'ah. 'En bugha ts'iyaintsuk 'ulya, 'ink'ez nuwheni chah 'en bugha zeh ts'ukhuna.

⁷'Et whunts'ih 'aw ts'iyannah ndi be t'oonudzun, 'i chahít'i. 'Ink'ez k'an 'et whuts'un ndi ts'uyi, 'uk'e déltsi bugha yút'aih 'i hiya'alh hoh nyoo 'uk'e déltsi bube'ildzun huninzun 'ink'ez 'awhuz huba 'alha 'uhoont'ah. 'Et huwa 'et ndi hiya'alh 'et buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun^a lait'ah 'i be ntsi' yulhtsi. ⁸'Et whunts'ih 'ants'i ts'uyi, 'aw 'i be Yak'usda nalh ts'inzoo chats'ílah. Ts'an'al t'eh, 'et sih 'aw 'onus nus soo ts'inzoo ts'ooole ghait'ah. 'Et 'aw chats'i'ulh t'eh, 'et sih 'aw 'onus nus neba whutét'ilh le cha'ts'it'ah.

⁹Nuhwhenich'oh khahdli, dooka ndi khunek nuhtl'aida'ai, 'i bugha ndunnah lahít'ah tink'us hunoot'uk. ¹⁰Soo cho whunilh'en, nyun be t'oonudzun, 'i 'int'i, 'ink'ez nyulhutsin buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i lait'ah t'eh, 'en 'uk'e déltsi luglez 'et higha hiya'ai, 'et sinda hoh nyunilh'en ts'uyi 'uk'e déltsi bugha yút'aih, 'i in'alh t'eh, 'et 'alha 'en chah whuz nilht'uk ndi ts'uyi, 'uk'e déltsi bugha yút'aih, 'ute'ulh ih? A, 'alha 'en chah whuz ntalht'uk yute'alh wheni. ¹¹'Et huwa nyulhutsin 'uk'e déltsi bugha

^a 8:7 Ndi khunek "Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun", 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

beni tah dez'ai, 'i lait'ah unli, 'en 'et njan be t'oonudzun, 'i int'i, 'i be tinta' whutélh'ilh, Christ yuba dazsai whunts'ih. ¹²'Et nuhwulhutsinkah nuwheni nuhgha lubeshi 'uhulh'en t'eh, buyah ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i chah undólhдах. 'Et whuz na'a nduteht'ilh t'eh, 'et sih Christ buch'a lubeshi itélhcholh. ¹³'Et huwa ndi ts'uyi huwat'aih, 'i bugha sulhutsin tink'us 'ut'ih't'eh 'aw 'onus 'at 'uyat wús'alh ghait'ah, si sugha sulhutsin tink'us 'óoneh 'et whuch'a.

Paul dich'oh khunayaltuk nts'ena'a Jesus Christ ba whel'a unli

9 'Alha ih si whel'a usdli? 'Alha ih ndi Yak'usda ba 'utes'ilh, 'i ts'iyawh stl'aho'ai? 'Alha ih neMoodihti Jesus Christ nalh'en? 'Ink'ez 'alha ih ndi 'ut'en neMoodihti 'en ba 'ust'en, 'i be buba 'alha 'uhoont'ah sahli? 'Et 'alha 'uhoont'ah. ²'Et 'onghoh huba whel'a chausdlah t'eh, 'et whunts'ih 'alha nuwheni nuwhuba whel'a usdli. 'Ink'ez ts'iyannah t'ehinozin si whel'a 'ust'ah, 'et neMoodihti nuhyudínda 'et huwa suba be hóodel'en k'ah ts'ih aht'ah.

³'Et ndunnah such'a detni, 'en 'et ndez na'a 'ubudutesnilh, ⁴'et 'alha ih hukwa'uzninzun totsuk 'uzte'ulh 'ink'ez 'uztetnilh? ⁵Nuwheni zeh ih netl'achahoo'al hoh Jesus Christ bugha neulhtuskah buts'utni, 'en hukwa'uzninzun t'eh, 'en bughuts'ooda huba' hoont'ah? 'Et 'onghun whel'a, neMoodihti bulhutsin, 'ink'ez Cephas, 'en chah ts'iyawh bu'at hoonli. 'Et 'alha 'uhoont'ah, 'en buk'una'a 'uts'oot'e ka netl'ahó'ai. ⁶'Et si 'ink'ez Barnabas, 'aw nuwheni zeh ih nela be uzte't'ilh uzte'alh huba? 'Awundooh!

⁷'Et ndan lhudugan unli hoh ndai ye ndunidzit, 'i dich'oh yuk'elhla chahoolh'ih ih? K'us ndan soo ha'nulhyeh, 'en ndai hainulhyeh, 'i yulah te'alh ih? K'us ndan musdus yughundli unli hoh buts'oo yulai tetnai ih? ⁸'Et njan nohwulh yalhtuk dune k'una'a ilah 'un whudusni. Moses be' dustl'us 'i k'una'a chah 'un whudusni. ⁹'Et ndutni, “Ndet musdus dune tl'o mai 'uzte'alh wheni 'uyulh'en, 'aw 'ute'alh whuch'a 'uts'oolhdzin ghait'ah,” ni. ¹⁰Yak'usda musdus dune yughu ni unli k'us nuwheni neba 'et ndi ts'iyawh utni ih? 'Et 'alha nuwheni neba ndi 'uk'une'uzguz. 'Et ndan hanियeh k'et 'et whulh ch'ul, 'ink'ez ndan tl'o mai nalhdzooch 'en bulah buts'un natoonúkat huninzun. ¹¹'Ink'ez nuwheni nuhtah Yak'usda bughunek nuhnat ha'nule li'ts'uja t'eh, 'et t'eh nuwhuba hooncha ih hoh

nuhts'un ndai be uzdunidzit, 'i bulah be neghaóohlelh huba' hoont'ah? ¹²'Et 'onghun nuhghunli, 'en hoonli bughahle, di ka nuwheni negha cha'zahlah? 'Et whunts'ih ndai Yak'usda neghaooninla 'aw 'et whuz na'a nducha'ts'it'il inle. 'Et k'us ts'iyawh whulh ts'uzyin khunek unzoo, 'i Christ bugha tinta' ts'uholh'en 'et whuch'a.

¹³'Aw t'oonuzáhzun ndunnah Lizwif hubuluglez whucho tuz ts'ih 'uhut'en, 'en ndi luglez whucho huwat'aih buluh oo'alh huba' hoont'ah. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda bukw'uzdai nat 'uhut'en, 'en ndi Yak'usda bukw'uzdai k'ut huwat'aih 'en chah 'et whuz na'a zeh. ¹⁴'Et whuz na'a ndunnah khunek unzoo, 'i be yalhtuk hinli, ndai hiye ndunidzit, khunek unzoo bugha, 'i bughá yunkat. 'Et whuz na'a neMoodihti nets'u hukwa'dani.

¹⁵'Et whunts'ih neMoodihti nets'u hukwa'dani, 'et 'i be whunts'ih 'aw hoonli nducha'ust'en. 'Ink'ez 'aw 'et whuz na'a ilah nuhts'o k'echa'usgus. Whunulh'en, soo hoonust'i njan nduhoont'ah, 'et howu yalhtuk teh, 'i 'ants'i hóle hukwa cha'nuzúszun. 'Et whunts'ih 'et ndudútesnilh t'eh, 'et whutsuh unducha datésah choo, 'et t'eh sich'oh 'onus nus suba whutezoo. ¹⁶'Aw 'ududelhúti ilah hoh ndi khunek unzoo, 'i be nuwhulh yalhtuk. Ndi khunek stl'adélts'ut, 'i 'ants'i 'ustl'e' oostl'eh ghait'ah. 'Et ndi khunek unzoo, 'i be yachasulhtuk t'eh, dawhultsi' 'et whuch'a ootelhdoh! ¹⁷Ndi 'ulh'en, 'i sudzi ndulhcho 'i be 'ulh'en t'eh, 'et t'eh suba 'uk'elhla whutele. 'Et whunts'ih ndi 'ulh'en wúsdleh huba' hoont'ah 'ink'ez 'et huwa 'ulh'en t'eh, 'et sih 'ants'i 'ut'en stl'alts'ut, 'i k'una'a 'ulh'en hukw'una'a 'uwhutet'ilh. ¹⁸'Et di zeh suba k'elhla tele? Ndi khunek unzoo, 'i Christ bugha, 'i be nuwhulh yatelhtuk, 'aw 'uk'elhla ilah be nuwhulh yatelhtuk. Whel'a 'ust'ah 'et huwa stl'awhélts'ut hoh ndi 'ut'en 'ulh'en, 'i ka nuwheni suba k'elhla hoolhtsilh huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih 'aw nducha'ust'ah. 'Et sughunek ulhchoot t'eh, 'aw 'et 'i zeh suba k'elhla whuzdli ho' 'uhoont'ah.

Ts'iyannah ba 'ulhna na'duzulhúsi, ni Paul

¹⁹'Et 'aw 'ulhna chasdlah 'et whunts'ih ts'iyannah ba 'ulhna na'duzulhúsi, 'et sih 'onus nus 'ahuneltsuk huboolhyih. ²⁰Lizwif bulh 'ust'ah t'eh, 'et Lizwif k'una'a na'duzulhúsi, 'et tulih Lizwif 'onus nus lhanah huboolhyih. 'Ink'ez Moses be' dustl'us yuk'une'uhut'en, 'en buk'una'a 'ust'ah na'duzulhúsi, 'et tulih ndunnah 'onus nus lhanah huboolhyih. ²¹'Et ndunnah Moses

be' dustl'us be 'et 'uhint'ah, 'en buk'una'a 'ust'ah na'duzulhúsi. 'Et tulih ndunnah Moses be' dustl'us be 'et 'int'ah, 'en chah huboolhyih. 'Et whunts'ih ndet Yak'usda neba lhuhezya 'et 'aw whu'et cha'duzusni, et Christ ndet neba 'utni hukw'una'a 'ust'ah 'et huwa. ²²'Ink'ez ndan lahit'ah 'en chah hubuk'una'a sichah last'ah na'duzulhúsi, 'et huwa tulih huboolhyih. 'I be whuch'a whunoolhyeh. 'Et huwa njan 'et ndust'en, niz de haoodanzut ndai 'ulh'en, 'i 'et bulunah tulih huboolhyih. ²³'Et huwa ndi khunek unzoo, 'i bugha 'ust'en. 'Et t'eh ndai unzoo, 'i negháñinla, 'i 'inla ts'óolhchoot.

Whuch'a' telhdoh hukwa'nuszun, ni Paul

²⁴'Aw nt'eonuzáhzun ndan lhghu natulwus hubutah, 'en 'ilhunuh zeh whuch'a 'alhdoh. Nuhwheni chah 'et whuz na'a whuch'a nilhde k'una'a 'utehnilh. ²⁵Ndan soo hoolhdzih dich'oh khudli. 'Et lhghu nahutelwus, ndi whuch'a itelhdoh, 'i 'untsi' tele. 'Et whunts'ih nuwheni be whuch'a ts'otelhdoh, 'aw 'untsi' wule ghait'ah. ²⁶'Et huwa sichah whuz na'a ndoh 'ulhúgih. 'Ants'i hoh nduhoolcho nulhúgaih ilah hoh 'ust'en. 'Ink'ez ndai be 'ukatusnih 'aw 'ants'i hoh nudulhúchus ilah ho' 'ust'en. ²⁷Sich'oh suyust'e be suyah 'et hoh suk'une' tet'en. 'Et 'aw nduchasust'en t'eh, lhenyoo khunek unzoo, 'i be hubulh yalhtuk whunts'ih, sich'oh suba dah nahódle.

Netsuhda, 'en bugha whuts'odul'eh

10 'Aw 'et sulhutsinkah netsuhda, 'en hubunats'odoolnah hukwa cha'ts'unízun. Soo kw'us yuh ts'ih 'uhint'ah, yatoo tah lhuhúzdel. ²'Et netsuhda kw'us 'ink'ez yatoo 'i bulh ts'iyawh Moses ts'un too be' hulya. ³Ts'iyawh ts'uyi yak'uz hainkat, 'i ndunnah ts'iyawh hiya'al. ⁴'Ink'ez ts'iyawh ndai huyetnai yak'uz ts'ih hahiyana, 'i 'ilho hiyetnai. Ndi yak'uz whutse 'i buwhusaínelts'ut, 'et huwa 'i buts'uhayejul, 'i ts'iyawh 'ilho hiyetnai. 'Ink'ez ndi tse 'i Christ unli 'int'ah. ⁵'Et whunts'ih k'us lhanah Yak'usda ba 'aw चाहízoo. 'Et huwa dune chahoot'ih ts'ih hubuyust'e ndulhcho hoh nudelhúti suli.

⁶'Et ndi ts'iyawh bugha t'ets'oninzun, 'i hukw'una'a 'uhooja. 'Et huwa 'aw 'en hubuk'una'a lubeshi uztehl'ilh hukwa'uznoozin ghait'ah. ⁷'Ink'ez

bulunah, 'en hubuk'una'a 'uk'e déltsi nuhwhuba 'alha 'oot'e gunih. 'Et whuz na'a 'uk'une'úsduzuguz hoh ndutni, “Dune húdelhts'i, na'het'al 'ink'ez 'uhetnai cha 'uhuja. 'Et dihudindel 'ink'ez degha nus hoontsi' k'una'a nohowhulhúya.”⁸ 'En hubuk'una'a ts'ekoo bulh lubeshi wulhchoot gunih! Bulunah 'et whuz na'a lubeshi 'uhinla. 'Et huwa 'ilhudzin 23,000 'et unelts'uk yahadla.⁹ 'En hubuk'una'a Christ ts'oolhdzih li'ts'oot'en gunih. Bulunah hiyóolhdzai 'et huwa tl'ughus be hedughan.¹⁰ 'Ink'ez 'en hubuk'una'a yuh yaooltuk gunih! Bulunah 'et whuz na'a nduhuja, 'et huwa ndan hoolah 'ulhtsih ndunnah hiyahultuk, 'en ts'iyawh hoolah hubulhtsi.

¹¹ 'Et ndi 'i ts'iyawh huba 'et 'úhooja 'i ts'iyawh bughá t'ets'onozin ka ndúhooja, 'ink'ez neba 'uk'e'anguz hoh neundulhni. Nuwheni 'uts'int'ah ndi yun k'ut 'uzdelhts'i hukw'una'a, nuwheni neba 'aw 'et whulatah suli.¹² 'Et huwa ndan soo siyin unli na'dunúdzun, 'en soo cho howole naoolts'it 'et whuch'a.¹³ 'Et ndet hoh netsudule dune 'ubóolhdzih, whuz na'a zeh nuhwheni chah nuhóolhdzih. 'Et whunts'ih Yak'usda 'aw neladootnih ghait'ah. Ndet hoh netsudule neóolhdzih, 'et dáwhultus hoh Yak'usda nuhtl'ahó'ai hoh whulh sáhyin. 'Ink'ez nuhóolhdzih t'eh, 'et sih whuch'a natehdulh, whuz na'a Yak'usda nuhba 'uwhtelilh, 'ink'ez soo whulh téhyin.

¹⁴ 'Et huwa nuhwhuk'esi' 'uk'e déltsi nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'i buch'a ne'ooht'en.

'Uk'e déltsi ts'un teni'noolhdzin gunih

¹⁵ Whunih k'una'a nuhwhulh yalhtuk. Nuhwhenich'oh daja dusni.¹⁶ 'Et ndi lubot 'i be chanailya ts'utni, 'et 'alha Christ buzkai bulh 'úts'int'ah nuhzún ih? A! 'Ink'ez ndi lhes lhts'ezdalhkut, 'et 'alha Christ buyust'e bulh 'uts'int'ah nuhzun ih? A!¹⁷ 'Et dazneltsuk ts'inli whunts'ih, lhes 'ilho zeh 'uts'int'ah 'ink'ez yust'e 'ilho zeh unli. Ndi lhes 'ilho nuwheni ts'iyawh bulh 'uts'int'ah 'et huwa.

¹⁸ Israel budune k'ah ts'ih t'eóonúhzun ih? Whunulh'en, ndan Yak'usda bukw'uzdai bugha t'aih hiya'al, 'en ndi Yak'usda bukw'uzdai bulh 'úhint'ah.¹⁹ Njan ndez na'a whunwhunulhtun, 'uk'e déltsi hoonli 'int'ah ih? K'us 'uk'e déltsi bugha t'aih, 'i chah ih hoonli unli? 'Awundooh!²⁰ 'Et 'udun yun k'ut whut'en ndai 'uk'e déltsi bugha hiya'aih, 'i ntsi' nududeh, 'en

buts'uhitoolhdelh, 'aw Yak'usda ts'un ilah. 'Ink'ez nuhwheni ntsi' nududeh bulh 'uteht'ilh nuhwhuba hukwa cha'nuzúszun 'et huwa. ²¹NeMoodihti bulubot 'ink'ez ntsi' nududeh bulubot bulh 'aw lhtahts'ootnai huba cha'hóot'ah. 'Et neMoodihti buk'w'uzdai 'ink'ez ntsi' nududeh buk'w'uzdai chah 'aw 'anelht'et buk'ut 'uts'oo'alh huba cha'hóot'ah. 'Aw whuz na'a 'uhóneh ghaít'ah! ²²'Et neMoodihti 'ootelnih uztehtsilh ih? 'Aw 'et nduts'óot'en huba cha'hóot'ah. 'En buch'a 'onus nus 'uts'iltus nahzun ih? 'Awundooh!

Yak'usda délhti, 'et whuz na'a dune wahle huba' hoont'ah

²³'Et 'aw hoonliyaz whuch'a nelhjoot hoolah, 'et whunts'ih whulutah suba chahóozoo. Hoonliyaz whuch'a noosjoot hoolah, 'et whunts'ih whulutah ndutest'ilh t'eh, 'aw dune la' whudóneh ghait'ah. ²⁴Nuwheni zeh neba unzoo, 'i ka' ts'oot'en ghaít'ah. 'Et whunts'ih 'uyoon ba unzoo, 'i zeh ka' ts'oot'en.

²⁵'Et ndai 'ilhunahuwúdulh hiye 'óoket, 'i ts'iyawh ah'alh. 'Ink'ez nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, buka 'oodolhkut gunih. ²⁶Ndi yun k'ut 'ink'ez ndai hoonli, 'i ts'iyawh neMoodihti bube'ildzun 'et huwa.

²⁷'Et huba 'alha cha'hoot'ah, ndet nuhghu nuhúzya 'ink'ez whuz tanyalh t'eh, ndai nuhbut nihíninla, 'i ooh'alh 'ink'ez nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i whunts'ih buka 'oodolhkut gunih. ²⁸'Et whunts'ih dune njan ndun whudutenilh, “Ndi 'uk'e déltsi bugha it'aih, 'int'ah,” 'et t'eh 'aw cha'zoo'al. Ndun nuhwhudutenilh 'ink'ez buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'et huwa 'et 'aw cha'zoo'al. 'Et whunts'ih ndi yun k'ut 'ink'ez ndai hoonli, 'i ts'iyawh neMoodihti 'en bube'ildzun 'int'ah. ²⁹Neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i bughuyalhtuk, 'aw nuhwheni nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'et ilah howu yalhtuk. Ndun buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i yughi yalhtuk ho' dusni. 'Et di ka 'uyoon buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i be 'aw hoonli hoh whuch'a nelhjoot, nts'ena'a 'uyoon beni taodez'ai 'i suba nahuteyelh? ³⁰'Et ts'uyi ka chanailya dusni hoh us'alh, 'et whunts'ih sughu yahalhtuk. 'Et di ka sughu yahalhtuk chanailya dusni 'et whunts'ih?

³¹'Et huwa ndet ah'alh, 'ink'ez ahtnai totsuk, k'us nts'oh daht'en chah, 'et ts'iyawh 'i be 'et Yak'usda whé delhti, 'et whuz na'a zeh dune wahle huba' hoont'ah. ³²'Et huwa Lizwif, 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'ink'ez

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah, ndan hinli whunts'ih, 'et 'aw hoonliyaz huba dzuh 'oohneh gunih. ³³Sichah whuz na'a 'et ts'iyannah ts'un wuszoo hukwa'ust'en. Sich'oh hootést'i hukwa cha'zust'en. K'us ndet ts'iyannah ba hoonzoo túne'ust'en, 'et huwa 'en sih hudoojih.

11 Nts'ena'a Christ k'una'a 'ust'ah, 'et nuhwheni chah si sk'una'a 'ooht'e.

Netsi gha'weznik 'i hoh tenazdudli hubugha

²'Aw 'et sulhutsinkah njan dudurni soo 'aht'en. Ts'iyaintsuk bugha sunalhúnih, 'ink'ez whunohodalh'ih, 'i ts'iyawh hoohtun.

³'Et njan t'eeonóhzin hukwa'nuszun, Christ 'en zeh dune ts'iyawh gha ndoh 'int'ah. Dune, 'en zeh ts'ekoo gha ndoh 'úhint'ah. 'Ink'ez Yak'usda 'en zeh Christ yugha ndoh 'int'ah. ⁴K'us ndan dune butsi gha'weznik hoh tenadudli k'us nus whunóolh'en t'eh, 'et t'eh ndun dune yugha ndoh 'int'ah, 'en hooya yutelhtsilh. ⁵K'us ndan ts'eke butsi gha cha'winik hoh tenadudli k'us nus whunilh'en t'eh, 'et t'eh ndun ts'eke yugha ndoh 'int'ah, 'en hooya yutelhtsilh. 'Ants'i butsigaha hoolah li'tet'ilh 'et huwa. ⁶'Aw butsi gha'weznik hukwa cha'nizun t'eh, 'et t'eh butsi nahinoozo. 'Et whunts'ih hukwaya unli butsigaha dune k'una'a hanedut'az, k'us nedzo t'eh, 'et t'eh butsi gha'woonik huba' hoont'ah. ⁷'Et 'alha dune, 'en Yak'usda k'una'a dant'ah 'int'ah, whuz k'una'a 'uhint'ah, 'ink'ez ye dézti, 'i k'una'a 'uhint'ah. 'Et huwa butsi gha cha'winik huba cha'hóot'ah. 'Et ts'ekoo 'en dune yedezti 'uhint'ah. ⁸Dune, 'en 'aw ts'eke ts'un hachaizulh, 'ink'ez ts'eke 'en dune ts'un hainzut 'et huwa. ⁹'Ink'ez Yak'usda dune 'aw ts'eke ba cha'yilil, 'ink'ez ts'eke 'en dune ba 'uyinla. ¹⁰'Et huwa Lizas, 'en bula sih ts'ih ndet ts'ekoo hubugha óoni'ai, 'i butsi gha'woonik huba' hoont'ah.

¹¹'Ink'ez neMoodihti bube'ildzun 'uts'int'ah. 'Et huwa dune, 'en ts'ekoo hubu'et 'uhoot'e ghait'ah, 'ink'ez ts'ekoo chah 'en dune hubu'et 'uhoot'e ghait'ah. ¹²'Et ts'eke dune ts'un hainzut 'ink'ez dune ts'eke bugha whuzdli, 'ink'ez ts'iyawh Yak'usda ts'un hainde, ho' 'uhoont'ah. ¹³Nuhwhenich'oh ts'ah'un na'a hoh duba nahutehdeh. K'us ndan ts'ekoo 'en tenahududli 'ink'ez 'aw dutsi gha cha'winik t'eh, 'et nuhwhuba ts'ah'un 'uhoont'ah ih? 'Et nuhwhuba dahoont'ah? ¹⁴Njan ndet zeh whuts'odul'eh ndi yun k'ut? Soo cho whunulh'en, dune butsigaha dinyez t'eh, 'et buba hukwaya hoonli ho' hoont'ah. ¹⁵'Et whunts'ih ts'eke butsigaha dinyez t'eh, 'en ba

hoonzoo, 'et butsigha dinyez, 'et bughá whunt'ai butsi gha'weznik li'oot'e ka. ¹⁶ K'us ndan njan lhenah 'uhudutenilh hukwa'huninzun t'eh, 'et ndez na'a zeh njan dudusni, 'et ndez na'a zeh neba' hoont'ah ho' hoont'ah. Nuwheni chah 'ink'ez yun k'ut dune ts'iyawh ndunnah Yak'usda hunedulh 'ilhunahuwudulh totsuk.

NeMoodihti hulgha na'ut'alh huba

¹⁷ 'Aw 'et ndi be nahodulh'eh, ulhtus hoh be nohwhulh yalhtuk. Ts'iyawh 'ilhunawuzéhdel t'eh, 'aw soo 'áht'en chaduzusnih. 'Et k'us 'uts'un na'a aht'en nuhwhudúsní. ¹⁸ 'Udechoo khunek dusts'o, 'i ndet Yak'usda ba 'ilhunawáhdulh totsuk, ndet 'ilhunawuzehdel t'eh, 'et whunts'ih bulunah nuhtah lhenah 'udahni, 'et whulh 'údsts'o. 'Ink'ez suba 'alha 'uhoont'ah. ¹⁹ 'Et nuhtah lhelhts'un hudédowh hinli, 'et whuz na'a ndótenilh. 'Et ndunnah nuhtah Yak'usda ba hinzoo, 'en ts'iyannah t'ebuntezeh ho' hoont'ah. ²⁰ 'Et huwa ndet 'ilhunawuzéhdel hoh 'et hulgha neMoodihti na'ut'alh huba, 'aw 'et huba ilah whusahdel. ²¹ Lhe'ahja nuhwhenich'oh ahli hoh 'onghoh hubutsuhda ts'uyi ah'al. 'Et huwa bulunah buye'élts'ul 'ink'ez bulunah tahanésnai. ²² 'Aw koo chawhaht'i 'uteh'alh 'ink'ez tatehtnilh whuba hoh aht'en? K'us ndi Yak'usda ba 'ilhunawuzehdel t'eh 'ants'i nuhwhuba hoonli ih? 'Ink'ez ndan hoonliyaz chait'ih be yooya ubutelhtsilh. Daja chah nuhwhudoosni? Soo 'aht'en nuhwhudoosni ih? 'Awundooh! 'Aw soo 'aht'en nuhwhudoosni ghait'ah!

NeMoodihti whusanatedalh whuts'un, ndi lhes ts'oo'alh 'ink'ez ndi lubot be ts'ootnai, 'et whuz na'a neba dazsai bunaztelnih

²³ 'Et neMoodihti khunek stl'aida'ai 'ink'ez 'i 'int'ah nuhtl'ada'ai 'et ndutni, neMoodihti Jesus Christ 'ulh'ek da ndet da butl'a ihitelhtelh whutsuh, 'et lhes yilhchoot. ²⁴ 'Udechoo chanailya ni 'ink'ez lhts'eyalhkut. 'Et ndó bulhni, “Ndi lhes ulhchoot 'ink'ez ah'alh. Ndi suyust'e 'int'ah. 'I nuhwheni nuhwhuba lhts'edalhkut. 'Et ndulh'en hoh sunaoolhunih.” ²⁵ 'Ink'ez ndi lubot 'et whuz na'a zeh 'uja. 'Uha'al hukw'elh'az ndó budani, “Ndi lubot 'i k'andit khunek nuhwhuba lhadúsdlá 'int'ah. Suzkai be nuhwhuba usdla. 'Et ahnai totsuk, 'et ndaht'en hoh sunaoolhúnih.” ²⁶ 'Et huwa ndi lhes teh'alh 'ink'ez ndi lubot tehnilh t'eh, 'et ndutelh'ilh totsuk,

neMoodihti whusanatedalh whuts'un, 'et ndólh'en. 'Et 'i be neba dazsai whebuznoolhtun.

**Jesus neba dazsai bunaztelnih whutsuh, na'uzdunool'en,
'awhuz tulih lubeshi bulh 'uts'int'ah**

²⁷ 'Et huwa k'us ndan ndi lhes yute'alh 'ink'ez neMoodihti bulubot yutetnelh hoh hiba soo cha'hildzoo hoh hiyilhchoot t'eh, 'en neMoodihti buyust'e 'ink'ez buzkai bulh 'i bugha lubeshi yilhchoot. ²⁸ 'Et dune dich'oh na'dunul'en 'et hukw'elh'az ndi lhes hiyoo'alh 'ink'ez ndi lubot hiyootnai. ²⁹ 'Et ndan soo cha'hildzoo hoh ndi yu'alh 'ink'ez yutnai t'eh, 'et Yak'usda yuba nahuteyeh, 'et dich'oh khanáwhunt'ai. Dich'oh 'aw ts'ah'un na'a hoh neMoodihti buyust'e 'i bugha t'ewhunúszun 'et huwa. ³⁰ 'Et huwa lhanah nuhtah laihít'ah sulí, bulunah hunduda chah sulí, 'ink'ez lhanah 'ilhuz nahunestez.^a ³¹ 'Et t'ena'ts'udunudzun hoh nuwhenich'oh na'ts'udunul'en t'eh, 'et sih neMoodihti 'aw neba nahooyeh ghait'ah. ³² 'Ink'ez neMoodihti neba naheyeh t'eh, 'et neoolhtsas. 'Et hoh 'aw ndi yun k'ut whudune bulh neba nahodeh ghait'ah.

³³ 'Et huwa sulhutsinkah, nket'ah 'uteh'alh huba 'ilhunawuzehdel t'eh, lhba lhu'i. ³⁴ Ndunnah buye'élts'ul, koo ts'ih hubélh'alh. 'Et hoh nket'ah 'ilhunawuzehdel t'eh, 'aw nuhwhuba nahodeh ghait'ah. 'Ink'ez 'udun chah whenhodutelh'eh, ndet nuhghuniya t'eh, 'et ts'iyawh ts'ah'un na'a nuhwhuba neotes'alh.

**Lhelhyoo Yak'usda be ts'odólhti neghá whunkat, 'et whunts'ih
'ilhunuh zeh Ndoni 'en zeh ts'iyawh neghayúnle**

12 'Aw 'et sulhutsinkah dant'i Ndoni neghayú'aih, 'i bugha 'et chah t'eóonóhzin nuhwhuba hukwa'nuszun. ² T'eóonúhzun nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en hoh da 'aw nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah cháhlah inle. 'Et huwa ndi 'uk'e déltsi yachálhtuk, 'i bukúne'aht'en ínle. ³ 'Et huwa nuhwheni taóodutelts'ulh hukwa'nuszun. 'Aw 'ilhunuh dune Yak'usda buyégha bugha, “Jesus Christ 'en untsi',” dooni ghait'ah. 'Ink'ez 'aw 'ilhunuh dune ndutni t'eh, “Jesus Christ 'en neMoodihti 'int'ah,” Ndoni 'en bugha zeh ndudutenilh ho' hoont'ah.

^a 11:30 Ndi khunek nahunestez ni, 'et yahadlah ni ho 'utni.

⁴'Et lhelhyoo neghá nkat, 'et whunts'ih 'ilhunuh zeh Ndoni 'en ts'iyawh neghayúnle. ⁵'Ink'ez lhat lhelhts'un Yak'usda huba ne'ts'ut'en, 'et whunts'ih 'ilhunuh neMoodihti zeh 'int'ah. ⁶Lhat hoh Yak'usda ba'ts'oot'en huba' hoont'ah 'et whunts'ih 'ilhunuh Yak'usda unli hoh ts'iyawh ye 'út'en lhaídulh'ih.

⁷'Et 'ilhunuh ts'inli hoh Ndoni be wheóodiltsih ho' hoont'ah nuwheni ts'iyawh neba hoonzoo tele 'et huwa. ⁸'Et 'ilhunuh dune, 'en Ndoni bugha khunek be whunih, 'i yugha iní'ai. 'Et 'uyoon dune, 'en chah, Ndoni, 'en zeh, khunek be t'eeonudzun, 'i yugha íni'ai. ⁹'Et 'uyoon chah Ndoni, 'en be 'alha 'uhoont'ah yugha inínla 'ink'ez 'uyoon, 'en Ndoni, 'en ndi ye úlhtus, 'i dune soo na'bulh'en, 'et yugha ooní'ai. ¹⁰'Et 'uyoon 'en ndi huwa 'ét'en tuné'tet'en 'et yutl'ahó'ai. 'Et 'uyoon buba nus whunilh'en, 'et yugha óoni'ai. 'Et 'uyoon 'et nahooté'alh nts'ena'a buyégha lhelhts'un na'a 'int'ah, 'et yugha óoni'ai. 'Et 'uyoon lhelhts'un na'a yahútelhtuk yutl'ahó'ai. 'Et 'uyoon chah lhelhts'un na'a yahulhtuk, 'et t'ewhuntezin 'et yutl'ahó'ai. ¹¹'Ink'ez ndi ndunt'i, 'i ts'iyawh 'i Ndoni zeh nts'ena'a hukwa'ninzun k'una'a, 'et whuz na'a huba lkh'ehónla. 'Ink'ez 'et ndet hubtaoonínla, 'i Ndoni dich'oh 'en be zeh 'uwhut'en.

Christ buyust'e lhawh 'ulya, 'et whunts'ih buyust'e 'ilhunuh zeh 'int'ah

¹²Ndez na'a njan dúhoont'ah, dune yust'e 'ilho zeh unli. Neyust'e lhat lhelhts'un na'a neoodinla wheni ho' 'int'ah, 'et whunts'ih 'ilho zeh unli. Christ, 'en chah 'et whuz na'a 'int'ah. ¹³'Ink'ez 'ilho Ndoni 'en bugha nuwheni ts'iyawh too be' ts'ulya hoh 'ilho yust'e ts'uzdli. 'Et Lizwif ts'inli, k'us 'udun yun k'ut whut'en ts'inli, k'us 'ulhna ts'inli, k'us 'ulhna whuch'a hubula nadutetnih ts'inli, nts'oh dats'ínt'ah ts'inli whunts'ih, 'ilho Ndoni 'en ts'un 'ilho ts'etnai nesulhtsi.

¹⁴Nulh'en neyust'e 'ilho zeh unli, 'et whunts'ih lhat neoodinla ho' 'int'ah. ¹⁵'Et dune ke 'i utni, "Aw 'ula chasdlah, 'et huwa yust'e bube'ildzun cha'ust'ah." 'Et whuz na'a yalhtuk t'eh, 'et yust'e bube'ildzun chailah ih? 'Awundooh! ¹⁶'Ink'ez dune dzo 'i utni, "Aw 'una chasdlah, 'et huwa yust'e bube'ildzun cha'ust'ah." 'Et whuz na'a yalhtuk t'eh, 'et ndi yust'e bube'ildzun chailah ih? 'Awundooh! ¹⁷'Et dune yust'e ts'iyawh 'una unli t'eh, 'et t'eh nts'ena'a simba hoonliyaz whudóots'o? K'us yust'e ts'iyawh 'udzo unli t'eh, 'et t'eh nts'ena'a simba hoonliyaz whuza hólhtsun? 'Aw

'uhót'e ghait'ah! ¹⁸'Et huwa Yak'usda neyust'e lhat neoodinla yulhtsi, 'et whuz na'a hukwa'ninzun 'et huwa 'et ndúyinla. ¹⁹Nts'ena'a simba 'ilho zeh wule? 'Et 'úja t'eh, 'et nts'ena'a simba yust'e wule? 'Aw 'uhót'e ghait'ah! ²⁰'Et hoh yust'e lhat neoodinla unli 'et whunts'ih 'ilho zeh unli.

²¹'Ink'ez 'una, 'ula, “Aw nka' nooszin ghaít'ah,” dooní ghait'ah. 'Ink'ez chah 'utsi, 'uke, “Aw nka' nooszin ghaít'ah,” dooni ghait'ah. ²²'Et k'us ndi yust'e whulutah tube lait'ah unli uzninzun, 'et whunts'ih 'i be 'et 'aw 'uts'oot'e ghaít'ah. ²³'Ink'ez ndi yust'e bulah ndai 'aw chadíti uzninzun, 'i 'int'ah 'onus nus unzoo 'ink'ez só ne'ts'oolh'en huba' hoont'ah. 'Ink'ez ndi yust'e whulutah ndet 'aw dune nalhts'et huba cha'hóozoo, 'i degha nus só ne'ool'en huba' hoont'ah. ²⁴Ndet buyust'e soo 'oonent'en t'eh, 'et soo 'int'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda ts'iyawh lhkanaídanla. 'Et huwa ndai buyust'e bulah hubutah hoolah, 'i ba 'onus nus buba idézti k'una'a 'uyínla. ²⁵'Et ndez na'a buyust'e 'aw lkh'eookat ghaít'ah. 'Et whunts'ih ndai buyust'e bulah ts'iyawh lhgha hudli. ²⁶'Et buyust'e bulah 'ilho whunts'ih dzuh nuzut t'eh, ts'iyawh dzuh nudeh. 'Et 'ilho buyust'e bulah hidélhti t'eh, ts'iyawh lhba hóont'i.

²⁷'Et whuz na'a zeh nuhwheni chah Christ buyust'e 'aht'ah. 'Ilhunah ahli hoh 'i buyust'e bulah 'aht'ah. ²⁸'Ink'ez 'ilhunahuwúdulh hubutah, Yak'usda 'utahábanla hoh whél'a, 'en 'udechoo nébuninla. 'Et nus whunilh'en, 'en whulh nat nébuninla. 'Et dune hoodulh'eh whulh tat nébuninla. 'Et 'onus 'at huwa 'ét'en túne'ut'en nébuninla. 'Et 'onus 'at hubutl'ahó'ai hoh dune soo na'bulh'en, 'en nébuninla. 'Et 'onus 'at 'uyoon la'ut'en nébuninla. 'Et 'onus 'at dune moodih nébuninla, 'ink'ez bulunah lhelhts'un na'a yahulhtuk nébuninla. ²⁹'Et nuwheni ts'iyawh ih whél'a ts'inli? Nuwheni ts'iyawh ih nus whunilh'en ts'inli? 'Et nuwheni ts'iyawh ih dune hoodulh'eh ts'inli? Nuwheni ts'iyawh ih huwa 'ét'en túne'uztet'ilh? ³⁰'Et nuwheni ts'iyawh ih netl'awhélts'ut dune soo ná'ts'ulh'en? Nuwheni ts'iyawh ih lhelhts'un na'a yats'utelhtuk? Nuwheni ts'iyawh ih lhelhyoo khunek t'ets'unuzih netl'awhélts'ut? 'Awundooh! ³¹'Et degha nus unzoo, 'i neghant'ai, 'i soo cho hukwa'nuzun, 'et whunts'ih 'onus nus hoonzoo, 'et whewhuntehtun.

Be nék'ets'intsi, 'i degha nus dézti ho' hoont'ah

13 'Et dune bughunek hiye yalhtuk, 'i 'ink'ez lizas hiye yalhtuk, 'i chah be yalhtuk, 'et whunts'ih be nék'ets'insi' chást'ih t'eh,

'et t'eh lhendunuts'o cho 'ink'ez lhendunuts'oyaz 'ilho lhendunuts'o li'dutesnilh. ²'Et dune ba nus whunilh'en t'eh, 'ink'ez huba whé' hoont'ah hooyah ts'iyawh t'eóonúszun t'eh, 'ink'ez khunek be t'eóonudzun, 'i 'et chah t'eeoniszin t'eh, 'ink'ez ts'iyawh be 'alha 'uhoont'ah 'ust'i t'eh hoh dzulh whunts'ih 'udun nités'alh t'eh, whuz na'a 'et whunts'ih be nék'ets'insi', 'i chást'ih t'eh, 'et t'eh 'aw hoonli chaslah. ³Ndai buk'e dune ts'inli ts'iyawh howa níla t'eh, 'ink'ez suyust'e chah duték'un huba nech'ahudetni hubut'l'ayálhti t'eh, 'ink'ez be nék'ets'insi', 'i bu'et 'ust'ah t'eh, 'et t'eh 'aw suba k'elhla hole ghaít'ah.

⁴Be nék'ets'insi', 'i bugha hoonli tacha'dinik. 'I bugha nedzi unzoo hukw'una'a 'uts'int'ah. 'I bugha 'aw howu cha'ts'oolhúnih, 'ink'ez 'aw dune 'uzdudil'i howu yachats'ulhtuk chah, 'ink'ez 'aw ts'incha nacha'uzdudíl'i. ⁵Ndi be nék'ets'intsi', 'i bugha 'aw 'uyoon hoontsi' k'una'a hubulh 'úts'oot'e ghaít'ah. 'Aw nuwhenich'oh hukwa'uts'uninzun tuné'ts'oot'en ghaít'ah. 'I bugha 'aw khun ts'uhunóolch'e ghaít'ah 'ink'ez 'aw hoontsi' hubugha nuní uznoot' ghaít'ah. ⁶'Aw ts'ah'un na'a cha'ít'ah t'eh, 'aw ts'uhót'i ghaít'ah. 'Et whunts'ih ndai khunek 'alha 'int'ah, 'i be ts'uhóont'i. ⁷Be nék'ets'intsi', 'aw 'ustl'e 'uts'ooneh ghaít'ah. Ts'iyaintsuk neba 'alha 'uhoont'ah. Nts'oh dáhoont'ah hoh hukwa ts'ih ts'úhooli, 'ink'ez 'et ts'iyaintsuk whechats'ítsaz.

⁸Be nék'ets'insi', 'i 'aw bula tah hoolah. 'Et whunts'ih ndi be nus t'eeonudzun, 'i 'et 'ustl'e 'uwhuténilh. 'Et lhelhts'un na'a yatuk, 'et chah hoolah whutele. 'Ink'ez ndi be t'eóonudzun, 'i chah 'ustl'e 'udutenilh. ⁹K'an 'et be t'eóonudzun, 'i bulah zeh ts'it'i 'ink'ez be nus t'eeonudzun, 'i chah bulah zeh ts'it'i 'et huwa. ¹⁰'Et whunts'ih ndet whulatah suli, 'et whusawhélt'sut t'eh, 'et ndet bulah zeh unli, 'i ts'iyawh 'ustl'e' 'uwhuténilh. ¹¹'Et 'uski usdli da, 'et 'uski k'una'a yalhtuk, 'uski k'una'a nuní nuszut, 'ink'ez 'uski k'una'a lhtahawhúsdle. 'Et dune sidúdli, 'et ndai be 'uski k'úne' zust'en, ts'iyawh 'udun niooníla. ¹²'Et ndai be ná'uzdunul'en, 'i be 'aw soo nacha'ts'udunil'en. 'Et ndet whusawhélt'sut t'eh, 'et soo ts'ah'un nts'ena'a ts'unul'en, 'et whuz na'a zeh ts'uwhe'en suli. K'an 'et bulah zeh t'eóonúszun, 'et whunts'ih ndet whusawhélt'sut t'eh, 'et t'eh nts'ena'a Yak'usda t'esunínzun, 'et sichah whuz na'a ts'iyaintsuk t'ewhuteszeh.

¹³'Et ndi tawh dedowh, be 'alha 'uhoont'ah, be hukwa'tsi hóodli, 'ink'ez be nék'ets'insi', 'i 'et njan whuzdla. 'Ink'ez degha nus dézti, 'i bé lhk'ets'udusi', 'i 'int'ah.

Bé nus whét'en, 'i degha nus buka'noohzin huba' hoont'ah

14 'Et ndi be nék'ets'insi', 'i ts'un naht'uk. 'Ink'ez ndai Ndoni neghaíninla, 'i buka'noohzin. 'Et ndi be nus whét'en, 'i degha nus buka'noohzin huba' hoont'ah. ²'Et ndan lhelhyoo khunek be yahulhtuk, 'en Yak'usda ts'un yálhtuk, 'aw dune ts'un yalhtuk ilah hoh 'utni, daja ni 'aw dune t'ehonízun 'et huwa. 'Ants'i huba whe' hoont'ah hooyah, buyéggha buggha yálhtuk 'et huwa. ³'Et whunts'ih ndan nus whúnilh'en, 'en dune ts'un yalhtuk. 'Et 'onus nus Yak'usda ba hilhtus wule, hubudziyuh hoolhtus 'ulheh, 'ink'ez hubudzi nduk óot'e ka. ⁴'Et lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, dich'oh 'onus nus Yak'usda ba ulhtus na'dudulhtsi. 'Et whunts'ih ndan nus whunilh'en, 'en ndunnah 'ilhunahuwúdulh 'onus nus Yak'usda ba hilhtus wule hubulhtsi. ⁵Ts'iyawh unducha lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk 'et whunts'ih nus whunilh'en wahle, 'et 'onus nus nuhwhuba hukwa'nuszun. Ndan nus whunóolh'en, 'en nuhwheni nuhwhuba lhelhts'un na'a yalhtuk 'onus nus ncha ho' 'int'ah. Ndan lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, ndet 'uwhúlhni, 'aw t'ets'onízun. 'Et daja ni t'ooniszin t'eh, 'et t'eh zeh ts'ah'un na'a daja ni t'ets'ontezeh. 'Et sih 'ilhunahuwúdulh Yak'usda ba hilhtus hútele.

Ndan lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, 'et 'uyoo khunek ye yátelhtuk, 'i daja ni hoh 'utni t'einoozeh

⁶'Aw 'et sulhutsinkah nuhghu nusya t'eh lhelhts'un na'a be yatak, 'i be nohwhulh yálhtuk t'eh, 'et nts'ena'a simba nuhwhuba hózoo? 'Et whunts'ih ndai nuhwhuba whé 'utni hooyah, k'us be t'eóonudzun, k'us bé nus whét'en, k'us be whúnhots'odulh'eh, 'et whuz na'a nohwhulh yalhtuk t'eh, 'aw 'et zeh nuhwhuba whútezoo. ⁷Ndai 'i 'aw chakhínah, 'i 'ants'i ndai bulaz dunul'ai hoh be ts'ujun, 'i k'us 'ult'o, 'i be duzíts'ai 'ink'ez 'ilhuh k'una'a zeh dusts'o t'eh, 'et nts'ena'a simba shun t'ets'unoozeh? ⁸'Ink'ez be ts'ujun hiye jih 'uts'un na'a be duzíts'ai t'eh, 'et t'eh nts'ena'a simba luhutedughan lhahádootneh ih? ⁹Nuhwheni chah 'et whuz na'a zeh lhelhts'un na'a yalhtuk t'eh, 'et nts'ena'a simba daja dahni t'ets'onoozeh? 'Ants'ih yaz ts'un yalhtuk li'dutehnilh. ¹⁰'Et lhat ndi yun k'ut lhelhts'un na'a khunek be yats'ulhtuk. 'I ts'iyawh 'ilho hoh hoonli 'uwhúlhni. ¹¹'Et huwa daja ni 'aw t'eóonuzúszun t'eh, 'et sih ndan lhelhts'un na'a khunek

be yalhtuk, 'en lhelhyoo dedowh suba li'hoont'ah 'ink'ez sichah lhelhts'un dedowh huba lí'ust'ah. ¹²'Ink'ez ndai Ndoni neghaooní'ai nuhwheni chah tube buka'nahzun 'ilhunahuwúdulh hilhtus huboolhtsilh ka. 'Et huwa 'et zeh buka'nahzun, 'onus nus hoolhtus wahle.

¹³Njan howa ndan lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, 'et 'uyoo khunek ye yátelhtuk, 'i daja ni hoh 'utni t'einoozeh 'et huba soo cho tenadoodli. 'Et sih daja ni t'ehonoozeh. ¹⁴'Et lhelhts'un na'a khunek be tenadusdli t'eh, 'et t'eh sich'oh suyégghah 'i be tenadutesdli 'et huwa. 'Et whunts'ih sich'oh seni ba 'et 'ants'i whutéle. ¹⁵Nts'ena'a dega nus neba whutézoo? Ndez na'a 'onus nus soo 'uhoont'ah, 'et sich'oh suyéggha chah 'ink'ez sich'oh seni be chah tenadutesdli. 'Et sich'oh suyéggha chah 'ink'ez sich'oh seni shun be chah tesjun. ¹⁶'Et nyunch'oh nyéggha 'i be zeh khunek be yailhtuk, 'et Yak'usda délhti hoh yailhtuk t'eh, 'et 'ilhunuh t'oonuszun hubutah usda, ndi khunek dézti, 'i be yailhtuk, 'ink'ez nyudits'o t'eh, 'et sih nts'ena'a ndoh honeh dooni, daja dini 'aw t'ewhunuszun 'et huwa. ¹⁷'Et 'alha nghunek dézti, 'i tube únzoo. 'Et whunts'ih ndan t'echanusze, 'et huwa Yak'usda ba 'aw ulhtus wule ghaít'ah.

¹⁸Yak'usda suchanailya dusni ndi lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, si nuhghanus lhat hoh lhelhts'un na'a yalhtuk. ¹⁹'Et whunts'ih 'ilhunahuwésdel hubutah, skwunlai khunek be whunts'ih nohwhulh yátelhtuk t'eh, 'et lhai cho lhelhyoo khunek be nohwhulh yátelhtuk, 'et 'onus nus hoonzoo. 'Et hukwa'nuszun.

**Lhelhyoo khunek be yatuk, 'i huba 'alha cha'hóot'ah,
'en zeh hubugha 'utni ho' hoont'ah**

²⁰Sulhutsinkah nuwhubeni be 'uskeh k'una'a 'ooht'e gunih nuhwhubeni be. 'Et 'uskehyaz dahínt'ah 'aw hoontsi' t'ehonízun, 'et whuz na'a 'ooht'e. 'Et whunts'ih dune suli k'una'a nuní noohzut. ²¹'Et Yak'usda bughunek k'ut 'uk'une'úzguz 'et ndutni,

“Lhanah lhelhyoo khunek be yalhtuk,
    'ink'ez dune 'ats'un keyah whut'en,
    'en hubugha ndunnah Lizwif hubulh yátelhtuk,
    'et whunts'ih 'aw sodóots'o hukwa cha'hunízun.”

²²'Et sih ndi lhelhyoo khunek 'i be Lizwif, 'en hubugha 'útni ho' hoont'ah. Ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah ba cha'ít'ah. Huba 'alha

cha'hóot'ah, 'aw 'en zeh buba 'int'ah. 'Et whunts'ih dune Yak'usda huba nus whunilh'en, ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah 'en huba 'uhoont'ah, huba 'alha cha'hóot'ah, 'en huba cha'hóot'ah. ²³'Et huwa Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en ts'iyawh 'ilho 'ilhunahuwutédulh, 'ink'ez ts'iyawh 'ilhunah lhelhyoo khunek be yahutelhtuk t'eh, 'et whuz na'a nduhóoja whulhuhodul'eh k'us ndunnah huba 'alha cha'hóot'ah, 'en nuhgha nindel 'ink'ez nuhzih húdelhts'i t'eh, 'et 'alha tulih nuhwheni whusnik ahli nuhóduténilh ih? ²⁴'Et whunts'ih ts'iyawh Yak'usda ba nus huhó'en t'eh, 'ink'ez 'ilhunuh 'aw soo cho whechaoodulhú'e k'us 'aw buba 'alha cha'hóot'ah, 'en nuhghuninya 'ink'ez nuhzih usda t'eh, 'et ndunnah nus ho'en, 'en hubugha ndet hoh tinta' 'ut'ih unli, 'et nahooté'alh. 'Et huboozélhts'ai huwa ts'iyannah hiba nahezya. ²⁵'Et sih dudzi yuh untelh'i, 'i ts'iyannah nalhts'et hawhútelts'ulh ho' hoont'ah. 'Et huwa nachánitno, Yak'usda ts'un teni'untelhdzilh, 'ink'ez 'alha Yak'usda nuhwhutah 'int'ah hidutenilh.

Yak'usda ba 'ilhunahowesdel t'eh, ndez na'a ndadutenilh

²⁶'Et sulhutsinkah, daja dutehnilh? Ndet 'ilhunawahdulh teh, 'ilhunah ahli hoh 'onus nus ntehyeh 'ink'ez lhat lhula'daht'en. 'Et sih nus lhúnlhut'uk lí'aht'ah. 'Ilhunuh ahli hoh Ndoni nuhgha ooni'ai, whuz na'a 'ooht'en. 'Et 'ilhunuh Yak'usda bushun aht'i, k'us 'ilhunuh whebodutelh'eh aht'i, k'us 'ilhunuh 'uyoo khunek bé nuhtah yatelhtuk aht'i, k'us 'ilhunuh ndai Yak'usda ts'un be hóoduteltsih aht'i, k'us 'ilhunuh bughunek daja dutenelh aht'i. ²⁷Ndan nuhtah 'uyoo khunek bé yatelhtuk t'eh, 'et nanah k'us tanah k'us degha nus tahult'ah, 'en 'ilhunah zeh huba yaooltuk. 'Ink'ez 'ilhunah daja hutni, 'et ndun whudóoni. ²⁸'Et whunts'ih nuhk'una'a yuba yatelhtuk hoolah t'eh, 'et t'eh 'ilhunahuwésdel hubutah t'edoosnih. Dich'oh dudzi yuh hoh 'ink'ez Yak'usda ts'un yaoolhtuk.

²⁹'Et ndan nus hó'en nanah k'us tanah, 'en zeh Yak'usda bughunek be yahoolhtuk. 'Et ndai hiye yaflhtuk, 'i 'et 'onghoh, 'en daja hutni, 'uyoon hububa ts'ah'un na'a 'int'ah tulih k'us 'ats'un na'a tulih 'int'ah. ³⁰'Ink'ez hubutah 'ilhunuh hoonliyaz benghuh níwhults'ut, 'et howu yatelhtuk t'eh, 'et 'udechoo yatelhtuk, 'en t'edoosnih. ³¹'Et whuz na'a 'ilho ahli hoh nus hóh'en t'eh, 'et sih ts'iyawh 'onus nus soo t'ewhunoohzeh, 'ink'ez ts'iyawh huba nus whúnulht'uk hoh bula 'ooht'en. ³²'Ink'ez dich'oh buyégha 'i

be ndet nus whunóolh'en, dich'oh zeh k'úne' whul'en. ³³Yak'usda 'en be nédzi dezghel, 'en buts'un hayúkat. 'Et whunts'ih dune ye lhanah 'uhudutni, 'i 'aw 'en buts'un hachayuskat. 'Et whuz na'a nts'oh tulih dune Yak'usda bube'ildzun 'ilhunahuwudulh, 'en nedzi dezghel, 'i 'et dez'ai.

³⁴'Et 'ilhunawuzehdel t'eh, 'et nuhts'ekoo 'en t'ehudoosnih huba' hoont'ah. 'En yahutelhtuk huba cha'hóot'ah, dune ghanyo 'uhint'ah 'et huwa. Moses be' dustl'us k'ut 'i chah 'et whuz na'a zeh 'et ndutni. ³⁵'Et ts'ekoo hoonli hodutel'eh hukwa'huninzun t'eh, bukoo ts'ih dukikah 'en hubuhoodolhkut. Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hubutah, ts'eke yatelhtuk t'eh, nuhwhuba hukwaya hoonli ho' hoont'ah.

³⁶Daja nuhzun, Yak'usda bughunek nuhwheni ih nuhts'un hadélt'sut? 'Ink'ez nuhwheni zeh ih nuhts'u hadúkat? ³⁷'Et ndunnah nus whunílh'en na'dunúdzun, k'us Ndoni hoonliyaz 'en hubugha íni'ai, 'et whuz na'a ndonínzun t'eh, 'et ndez na'a chah ndunóozin, ndai bugha nuhts'o k'e'águz, 'i Yak'usda khunek netl'aída'ai, 'i zeh 'int'ah. ³⁸'Et whunts'ih ndunnah hoonli t'eóonínzun na'dunúdzun, 'en chah whute whuz na'a 'uhoot'e.

³⁹'Et sulhutsinkah nus ho'en tehle, soo cho hukwa'noohzun, 'ink'ez ndunnah lhelhyoo khunek be yá hulhtuk, 'en chah whuch'a hubunóohyoot gunih. ⁴⁰Ts'iyawh hoonzoo hukw'una'a 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uhót'e.

Christ dinadíja 'alha 'uhoont'ah

15 'Aw 'et sulhutsinkah ndi khunek unzoo, 'i be nohwhulh yálhtuk. Soo cho t'entehzeh hukwa'nuszun. 'Uda úlchhoot 'ink'ez 'et huwa 'i be yun k'ut delhúts'i. ²'Ink'ez ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i soo cho oohtun t'eh, 'et 'i be dahjih. 'Et whunts'ih 'ants'i nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'aw buk'e dóohjih ghaít'ah.

³'Et 'udechoo da nuhwheni nuhtl'aho'ai ndet stl'awhélt'sut, nts'ena'a Christ nelubeshi k'elhla dazsai. 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'et ndutni. ⁴'Ink'ez wheyihyalhti. 'Et whulh tat dzin dinadíja. 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'et ndutni. ⁵'Ink'ez Cephas yunalhts'et hainya, 'et hukw'elh'az lanezi 'onus 'at nanah, 'en hubunalhts'et hainya. ⁶'Et hukw'elh'az 500 neyulhutsinkah 'en ts'iyawh 'ilho hubunalhts'et hainya. 'Ink'ez lhanah 'awhuz hukhuna, 'et whunts'ih bulunah nahunestez. ⁷'Et James 'en chah yunalhts'et hainya, 'ink'ez whél'a, 'en ts'iyawh hubunalhts'et hainya.

⁸'Ink'ez degha nus, sichah, 'aw whughah whudezulh hoh whuzíli ilah, 'et whunts'ih sunalhts'et hainya.

⁹Whel'a 'en hubutah si degha nus hubuk'elh'ih 'ust'ah na'dunúsdzun. 'Et Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en dzuh nobulhdeh inle, 'et huwa 'aw whél'a saduténilh 'et huba soo cha'lhúdzoo. ¹⁰'Et whunts'ih Yak'usda ye unzoo, 'i bugha nts'ena'a dast'ah, 'et whuz na'a zeh 'ust'ah. 'Ink'ez Yak'usda suts'un únzoo, 'et 'aw 'ants'i cha'hóot'ah. 'Et whel'a 'en hubutah huba nus 'ultus, 'i be 'ést'en. 'Aw si ilah, Yak'usda ye unzoo, 'i sulh 'int'ah, 'i be 'úst'en. ¹¹'Et huwa si sgha k'us 'onghoh hubugha, Yak'usda bughunek be nohwhulh yáts'ulhtuk, 'et whuz na'a zeh neghunek nuhwhuba 'alha 'int'ah.

T'ets'oninzun Christ yahadla tah dinadija

¹²T'eóonúhzun Christ yahadla tah dinadija. 'Et nuwheni nelatah ts'ih whudáhts'o. 'Ink'ez dahínt'ah bulunah nuhwheni yahadla 'aw dinahudóodelh ghaít'ah dahni? ¹³Yahadla 'aw dinahudóodelh ghaít'ah t'eh, 'et sih Christ 'aw dinachadídal. ¹⁴'Ink'ez Christ 'aw dinachadidal t'eh, 'et sih 'en bugha neghunek 'aw hoonli chailah ho' 'int'ah, 'ink'ez be nuhwhuba 'alha 'uwhutét'ilh, 'i chah 'ants'i 'et 'uwhutét'ilh. ¹⁵'Et yahadla dinachahúdidulh t'eh, Christ 'en chah 'aw dinachadidal. 'Et nduhooja t'eh, nuwheni chah Yak'usda bugha whuts'it be yats'ulhtuk li'hoont'ah. Njan lhe'ts'utni, Yak'usda 'en bugha Christ nakhítna hoh dinadija 'et huwa. ¹⁶'Et yahadla dinachahúdidulh t'eh, Christ 'en chah 'aw dinachadídal ho' hoont'ah. ¹⁷'Ink'ez Christ 'aw dinachadídal t'eh, 'et sih be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah 'aw hoonliyaz chailah ho' 'int'ah 'ink'ez 'awhuz nuhwhulubeshi bulh 'áht'ah. ¹⁸'Ink'ez ndunnah Christ bube'ildzun hinli hoh yahadla, 'en ts'iyawh 'ilhuz wheni tinta' huminkat hinli. ¹⁹'Et Christ ts'un buka tsi ts'úhooli, 'et ndi yun k'ut uzdelhts'i huba zeh 'int'ah t'eh, 'et sih ts'iyannah tah nuwheni degha nus tets'ul'en wule.

Ndi be yats'adla, 'i soo degha nus buch'a detni unli, 'i hoolah tele

²⁰'Et whunts'ih 'alha yahadla tah, Christ 'en dinadija. 'Ilhuz nanestez tah 'en 'udechoo dinadija whuzdli. ²¹Dune, 'en bugha dune yahadlah 'ink'ez dune, 'en bugha nahakhítnah 'et huwa. ²²'Et Adam 'en bugha

ts'iyannah yaídla, 'et whuz na'a Christ, 'en zeh nahukhutetnah. ²³'Et whunts'ih 'ilhunah hinli hoh nts'oh huwa buba whezulh hubugha óoni'ai, 'et whuz na'a 'uhutet'ilh. Christ 'en choo nakhitnah suli. 'Et hukw'elh'az ndunnah Christ bube'ildzun hinli hoh huba whusanátedalh, 'et t'eh 'en chah. ²⁴'Et whulatah suli t'eh, ndoh ts'iyawh 'uda 'uhooja tele. 'Et hoh t'eh bula tah whutéle t'eh, nek'úne'whul'en, ndi yun k'ut neba ye úlhtus chah, ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut chah, 'i ts'iyawh 'ilho hoolah yutelhtsilh. 'Et hukw'elh'az ndai Jesus Christ dich'oh zeh yugha hubudayi cho unli, 'i ts'iyawh Yak'usda ne'aBá, 'en yutl'aítelelh. 'Et whuz na'a degha nus dzin whutéle ho' hoont'ah. ²⁵'Et whuts'un buYe' hich'a ne'ut'en, 'en be'aBá duketl'ah nibutelelh 'ink'ez hubuk'edit'ez t'eh, 'et whuts'un ts'iyaintsuk k'une'butelilh huba' hoont'ah. ²⁶'Ink'ez ndi be yats'adla, 'i soo degha nus buch'a detni unli, 'i hoolah tele. ²⁷'Et huwa njan ndutni, "Ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yulhtsi." 'Et whunts'ih hoh da 'uk'e'ánguz hoh ndutni, "Ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yulhtsi," 'et whunts'ih 'aw Yak'usda buYe' Jesus Christ degha nyoh ni'dudooltelh ghait'ah ni hoh 'utni. ²⁸'Et nket'ah ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yutelhtsilh t'eh, 'et sih buYe', 'en chah, be'aBá degha nyoh 'int'ah 'uduteltsilh. 'En 'int'ah ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yulhtsi. 'Et sih Yak'usda dich'oh ts'iyaintsuk gha ndoh tele.

Bulunah Jesus Christ dinadija 'awhuz huba 'alha cha'hoot'ah

²⁹'Et yahadla dinachahúdidulh t'eh, 'ink'ez ndunnah yahadla 'uyoon, 'en huba too be' hubuhulh'en, 'ink'ez 'et t'eh dahútenilh? 'Et di ka ndunnah yahadla 'uyoon, 'en huba too be' hubuhulh'en? Hoolah 'ants'i 'et 'uhut'en. ³⁰'Ink'ez di ka nuwheni chah dzin totsuk 'ahoolhyez neba wheóonujut? ³¹'Ink'ez hooteht'i, sichah 'et whuz na'a Christ neMoodihti, Jesus, 'en bugha hootést'i. 'Ink'ez soo ts'ih'un 'un whudusni, ndi khunek be yalhtuk, 'i bugha dzin totsuk dásah. ³²'Et keyah Ephesus ts'ih nts'ena'a ndi yun k'ut dune howu nuninuzut hoh, 'et sichah khunaiti be núsya t'eh, nts'ena'a 'uhoont'ah suba whutézoo? 'Et yahadla dinachahúdidulh t'eh, whute 'uts'oo'alh, tats'ootnai, bundada yasztádlah 'et huwa. ³³Nanooh't'ah gunih! Ntsi' hubulh 'áht'en t'eh, 'et sih nuhwhe'ut'en k'ah hoonzoo ts'iyawh tinta' tet'ilh. ³⁴Ndai ts'ah'un 'int'ah, 'i doochah zeh nuwheni tánadeh'ai hukwa 'ulh'en. Lubeshi 'ulh'en 'ustl'e 'ahneh! Bulunah 'awhuz Yak'usda bugha ts'ah'un t'ehonízun. Yooya wahle ka 'un whudúsní.

**Yahadla dinahudutéduh t'eh, hubuyust'e
dant'ah be whusanáhuteduh?**

³⁵ 'Et bulunah nduhútni, “Nts'ena'a yahadla dinahudutéduh? Dahínt'ah hoh hubuyust'e be whusanáhuteduh?” ³⁶ Tube whuzahník! Di whuyínanla, 'i dazsai t'eh zeh, 'et whuz na'a zeh nakhutétnalh. ³⁷ 'Ink'ez ndai 'ílh'en whuyínanla, 'et ndai tele hanányi t'eh, 'et whuyínanla, 'i ilah 'int'ah 'ants'i bumai zeh 'int'ah. ³⁸ 'Et whunts'ih Yak'usda nts'ena'a hukwa'ninzun, 'et whuz na'a 'uyulh'ih. 'Ink'ez ndi bumai ts'iyawh lhelhts'un dedowh 'i 'int'ah. ³⁹ 'Ink'ez khunai buyat ts'iyawh 'aw lkh'una'a cha'ít'ah. Dune buyat 'i uyoo 'int'ah. Khunai buyat 'i chah 'uyoo 'int'ah. 'Et lhook buyat 'i chah 'uyoo 'int'ah. 'Et dut'ai buyat 'i chah 'uyoo 'int'ah. ⁴⁰ 'Et yak'uz whut'en hubuyust'e hoonli 'ink'ez ndi yun k'ut whut'en, 'en chah hubuyust'e hoonli. 'Et whunts'ih yak'uz whut'en hubuyust'e hiyéDézti, 'i 'ink'ez yun k'ut whut'en hubuyust'e hiyéDézti, lhelhyoo 'int'ah. ⁴¹ 'Et sa, 'i chah be yedezti, 'i hoonli. 'Ulh'ek ooza' 'i chah be yedezti, 'i hoonli. Sum 'i chah be yedezti, 'i hoonli. 'Et ndi sum ts'iyawh be yedezti, 'i lhelhyoo unli.

⁴² 'Et yahadla dinahudutéduh t'eh, 'en chah lhelhts'un na'a 'uhint'ah. Nts'ena'a buyust'e whuyínanla, 'i k'una'a, 'i telhjut ho' 'int'ah. 'Et dinahududidel t'eh, 'aw hubuyust'e oolhjut ghait'ah. ⁴³ 'Et buyust'e chadíti hoh whuyíhiyalhti. 'Et whunts'ih dézti hoh dinádutéduh. Lait'ah hoh whuyíhiyalhti, 'et whunts'ih ulhtus hoh dinadutéduh. ⁴⁴ Yinkak dune buyust'e unli hoh whuyíhiyalhti. 'Et dinahudutéduh t'eh, 'et yak'uz huba 'uyoo buyust'e natedle. 'Et ndi yun k'ut uzdelhts'i huba, neyust'e ts'it'i. 'Et nduk yak'uz whuba 'uyoo neyust'e natédele.

⁴⁵ 'Et whuz na'a 'uk'e'edúguz hoh ndutni, “Et 'udechoo dune Adam 'et buzul khuna suli.” 'Et degha nus Adam 'en bugha neyéghah khuna, 'et whuz na'a ne'ínla. ⁴⁶ 'Et whunts'ih neyust'e 'aw yak'uz huba cha'ít'ah. Neyust'e ndi yun k'ut be'ilhdzun 'int'ah. 'Et dats'uzsai hukw'elh'az yak'uz huba 'uyoo neyust'e natédele. ⁴⁷ 'Et Yak'usda 'udechoo dune ndi yun k'ut whutl'us 'i be dune yulhtsi. 'Et whulh nat dune, 'en neMoodihti, 'en yak'uz ts'ih hainzut hoh 'int'ah. ⁴⁸ 'Et dune whutl'us be 'ulya, 'et ndunnah whutl'us be 'uhulya, 'en k'una'a 'uhint'ah. 'Et whuz na'a ndun yak'uz ts'ih haínzut, dant'ah unli, 'et yak'uz huba 'int'ah, 'en k'una'a 'uhint'ah. ⁴⁹ 'Et ndun whutl'us be 'ulya, 'et nuwheni chah 'en bundúts'últ'ah. 'Et

whuz na'a ndun yak'uz ts'ih hainzut, 'en dant'ah dune unli 'et whuz na'a nuwheni chah 'en bunduts'últ'ah uztele.

Bé dats'utsah 'i chah hoolah tele

⁵⁰ 'Et sulhutsinkah njan ndun whudusni, Yak'usda hoh hubudayi cho unli, 'et yun k'ut neyust'e 'i be ilah. Yak'usda ndai yit'i, 'i 'aw ts'óolhchoot ghait'ah. Ndi yun k'ut neyust'e telhjut, ndai chateljhut, 'i be ilah ts'otélhchulh 'et huwa. ⁵¹ 'Et soozélhts'ai. Ba whé' hoont'ah hooyah, 'i bugha nohwhulh yatélhtuk. Bulunah 'aw 'ilhuz nachats'untustus, 'et whunts'ih ts'iyawh lhelhts'un na'a na'uztetnilh. ⁵² Tube khun 'uwhuténilh, 'ants'i ts'unilts'ilh hukw'una'a 'uwhuténilh. Hoh t'eh degha nus be ts'újun hiye jih be' dests'ai t'eh, 'et whuz na'a 'uwhtutenilh. 'Et yahadla, hubuyust'e 'aw chailjhut hoh dinahudutéduh, 'ink'ez nuwheni ts'iyawh lhelhts'un na'a na'uztetnilh. ⁵³ 'Et ilhjut, 'i 'aw chailjhut natedle huba 'uhoont'ah. 'Ink'ez ndi bé daztésah, 'i 'aw be dachaztesa, 'i naootedle. ⁵⁴ 'Et nket'ah ilhjut, 'i, 'aw chailjhut nasdli t'eh, 'ink'ez bé dats'utsah, 'i chah hoolah sulit'eh, 'et hoh whuya whudezuhl t'eh, 'uk'e'éduguz ts'iyawh 'et lhaóodutenilh. 'Et njan ndutni, “Bé dats'utsah, buch'a' ninde ho' 'int'ah.”

⁵⁵ 'Et huwa 'uts'utni, bé dats'utsah 'aw 'onus 'at be dats'ootsah ghaít'ah.

'Ink'ez ndet yahadla húdelhts'i, 'aw nehotun ghait'ah.

⁵⁶ Ndi bé dats'utsah, 'i lubeshi 'i gha 'uhooja. 'Ink'ez Moses bughunek k'uzninyuz, 'i be t'ets'onanzin lubeshi dáltus ho' 'int'ah. ⁵⁷ 'Et whunts'ih neMoodihti Jesus Christ, 'en bugha Yak'usda whuch'a ts'ulhdeh nets'ulhtsi. 'Et huwa tube cho nechanailya uzninzun.

⁵⁸ 'Et huwa sulhutsinkah, ulhtus wahle. Khun nawh hunoozin gunih! 'Ahoohlhez neMoodihti be 'ut'en k'ah soo cho 'uwulh'en. T'eóonúhzun k'an 'et neMoodihti ba 'aht'en, 'aw 'ants'i ilah 'aht'en ho' hoont'ah.

Yak'usda bube'ildzun sooneya huba 'ilhunanuts'owéz'ai

16 'Aw 'et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ndi sooneya huba 'ilhunanuts'owéz'ai, 'i bughuyatelhtuk. 'Et yun k'ut Galatia 'ilhunahuwudulh, nts'ena'a hubutah budáni da, 'et nuwheni chah 'et whuz na'a ndóht'en. ² 'Et 'ilhunah ahli hoh daltsuk bat'en be hoonzoo

'ahja, 'et k'enilghel 'udechoo dzin, 'i bulah lhadáhle. 'Et t'eh nuhghuniya t'eh, 'et hoh whuya whudezulh 'ilhuna'naghóoh'alh huba cha'hóot'ah. ³Ndet nuhts'uniya t'eh, 'et naotés'alh nuwhe'dustl'us 'i be ndunnah nuhwhuba unzoo hinli, 'en ndi sooneya dune Yak'usda bube'ildzun, 'en huba hubugha íneh'ai, 'i bulh Jerusalem ts'ih hubutelh'alh. ⁴'Et sichah whuz tesyalh huba hootézoo t'eh, 'et sih 'en cha sulh hútedulh.

Paul datenilh

⁵'Et yun k'ut Macedonia 'et whegha lhutesyalh. 'Et whegha lhusíya t'eh, 'et nuhts'u t'ésyalh. ⁶'Astl'iyaz whuba tulih wusda k'us khi nduwhulyez tulih nuhwuzih wusda. 'Et hoh nts'e tesyalh ts'un, nuwheni sula 'ohten ka. ⁷Hoh whegha usyalh t'eh, 'aw nuhghah lhutesyalh. 'Et huwa 'aw k'an 'et nuhwhunoolh'en ghait'ah. 'Et whunts'ih sMoodihti 'usunínzun t'eh, 'et 'astl'iyaz nduchah nuhzih wusda. ⁸'Et whunts'ih ndet dzin 'uhoont'ah, Pentecost huwhútni, 'et whuts'un keyah Ephesus 'et tesdahl. ⁹'Et ndati k'us úncha, 'i suba da'duteztan li'hooja, 'ink'ez lhanah such'a detni hinli.

¹⁰'Et Timothy nuhghuninya t'eh, 'aw hoonli whe chaníljut hoh nuhzih wuda. 'Et ts'iyawh nuwheni nuhwhuba 'uhoont'ah. Si sk'una'a neMoodihti be 'ut'en k'ah ne'ut'en 'et huwa. ¹¹'Et huwa nuwheni nuhtah 'en 'ants'i nuhwhuba wule gunih. 'Et whunts'ih budzi dezghel hoh suts'un nátoolh'a. Si 'ink'ez lhulhutsinkah nuwheni ts'iyawh huba ts'ilh'i.

¹²'Et nelhutsin Apollos 'en bugha 'unohdutésnilh. K'an 'et nelhutsinkah bulh nuhts'u tóoya 'et huba hukwa'nuszun, 'et whunts'ih 'aw hukwa cha'nizun. 'Et huwa sa howu bulh yálhtuk. 'Et whunts'ih nts'oh whugha whudezulh 'et ndet buba hoonzoo t'eh, 'et sih nuhwhuts'u tóoya.

Soo cho huwahli

¹³'Et soo cho huwahli. Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be whuduts'o hoh sahyin. Nuwheni nuhdzi hóoni hoh 'et nudoolhúya. Ulhtus wahle. ¹⁴Ndai be ne'aht'en, 'i ts'iyawh be nék'ets'insi', 'i bulh 'oolh'en.

¹⁵'Et sulhutsinkah khunek ulhtus, 'i be nuhdutésnilh. Nt'eóonáhzun Stephanas 'ink'ez bukoo húdelhts'i, 'en yun k'ut Achaia 'et 'udechoo buba 'alha 'uhoont'ah huzdli. 'Ink'ez t'eóonáhzun nts'ena'a dune Yak'usda bube'ildzun, 'en huba né'hutet'en huwa' hududúlya. ¹⁶'Et huwa ndun

whudutésnilh, ndunt'ah 'ink'ez ndunnah soo cho hoolhtus hoh nelh 'út'en, 'en nuhwhenich'oh butl'á' dudulye. ¹⁷ Nkeda Stephanas, Fortunatus, 'ink'ez Achaicus, 'en sugha hunindel da, 'et huwa hoonúst'i. Ndai sughá chaikulh, 'en bugha sgha nínkat. ¹⁸ 'Et huwa sich'oh suyéggha 'ink'ez nuhwhenich'oh nuhyéggha chah 'en bugha nduk na'uja. 'Et huwa ndunt'ah, 'en ts'ah'un na'a ne'boolh'en.

Yak'usda yé unzoo, 'i nohwhulh óot'e

¹⁹ 'Et yun k'ut Asia dunnah 'ilhunahuwudulh, 'en chah ts'iyawh dahooja nuhwhútni. Aquila, Priscilla, 'ink'ez hubukoo Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah soo cho dahooja nuhwhútni. ²⁰ Ts'iyawh nelhutsinkah, 'en chah dahooja nuhwhútni. Lubeshi bu'et nalhudunahts'oos. 'I be dahooja lhudahtni.

²¹ Si Paul sich'oh sula be 'uk'une'zíguz. 'I be dahooja nuhwhudúsni.

²² NeMoodihti Jesus Christ ndunnah 'en yuk'echaísi', 'en Yak'usda ye whúske be hubuk'eóotelts'ulh. O sMoodihti 'a cho nets'ínyalh!

²³ NeMoodihti Jesus Christ ye unzoo nohwhulh 'óot'e 'et zeh nuhwhuba hukwa'nuszun.

²⁴ Be nuwhuk'esi', 'i Christ, Jesus 'en bugha, 'i ts'iyawh nohwhulh 'óot'e hukwa'nuszun. 'Et ndoh honeh.

Paul Corinth Whut'en Whulh Nat Hubuts'un Yuk'e'ánguz

(2 Corinthians)

**Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, keyah
Corinth 'et, 'en Paul dahooja hubulhni**

1 Si, Paul, Yak'usda bugha nts'ena'a hukwa'ninzun, 'i be Jesus Christ ba whel'a 'ust'ah. 'Ink'ez nelhutsin Timothy, 'en chah sulh 'ut'en. 'Et ndunnah keyah Corinth 'et Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hinli, 'ink'ez yun k'ut Achaia húdelhts'i, ndunnah nohwhulh dune Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en nuhwheni ts'iyawh ndi dustl'us k'ut nuhts'o k'e'usges.

²Ne'aBá Yak'usda 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti ts'un nuhwhuba tenadusdli 'i ye unzoo, 'ink'ez nuhdzi dóoghel nohwhulh óot'e.

Yak'usda nuwheni ts'iyai, 'i be k'enanwhunoo'ah

³Yak'usda, Jesus Christ neMoodihti bu'aBá 'int'ah, 'en zeh ts'udélhti. Ne'aBá 'en bugha be négha té'nedze, Yak'usda 'en zeh 'int'ah ts'iyai, 'i be neghawhuna'ah. ⁴Ndet hoontsi' neghaoninkat 'et whuch'a k'enánenoo'ah. 'Et huwa whuz na'a 'uyoon hoontsi' hubugha oonínkat t'eh, 'et t'eh nuwheni chah Yak'usda ye nek'enana'ah, 'i bugha k'enábuznoo'ah huba' hoont'ah. ⁵'Et Christ dzuh nusúzut, 'et nuwheni chah 'en bugha dzuh nuts'uzde. 'Et whuz na'a nuwheni chah Christ ye nek'enana'ah, 'et neghawhultsuk k'enánena'ah. ⁶'Et whunts'ih ndet hoontsi' nets'u whélts'ulh t'eh, 'et 'i bugha k'enabuts'unoo'ah. Ndi hoontsi' nuhts'u whélts'ulh hoh dzuh nahde 'et whunts'ih ndi k'enánut'ah, 'i be nuwheni 'ink'ez nuhwheni chah ts'iyawh whechats'ítsaz. 'Et whuz na'a 'uw'hút'en. 'Ink'ez ndet k'enáneni'ah t'eh, 'et nuhwheni zeh nuhwhuba 'uhoont'ah. 'Et 'i be k'enánohuznu'ah. ⁷'Ink'ez t'ets'onínzun nts'ena'a nuhwheni dzuh nuts'udeh hoh nets'un nidehdel, 'et 'uw'hultus 'i be zeh ndi ye nek'enana'ah, 'i be nets'un nidehdel.

Daztétshah, Yak'usda whuch'a neúlhyis

⁸Sulhutsinkah 'et whunulh'en, nyan, 'i Asia yun k'ut ndi hoontsi' neghaóninkat, 'et nelh dahooja t'ewhunoozhah hukwa'nuszun. Whuz ts'ih nelh dahooja tube hoontsi' k'et 'aw uzdooni ghait'ah. 'Onus nus neba hoondaz k'et 'aw whúlh nuzdoolya ghait'ah. Neba hoontsi' k'et yaztádla 'uznanzin neba li'hooja. ⁹'Ahoohlhyez daztétshah hukwa tsi ts'úhoolih. 'Et whuz na'a nelh ndúhooja t'eh, 'et huwa 'aw whenich'oh whut'aníznootan huba cha'hóot'ah. Yak'usda zeh whut'aníznootan, 'en zeh yahadla dinabudutéleh 'int'ah. ¹⁰'En ndi tube hoontsi' daztétshah, 'et whuch'a neúlhyih, 'ink'ez 'ahoolhyez 'et zeh ndutét'ilh. 'Ink'ez lha'un teh nendutelilh tet'ilh, 'et whuz na'a 'ahoolhyez hukwa tsi ts'uholi. ¹¹Nuhwheni chah tenadudli be 'ilho nela 'aht'en hoh nela tenadoohdli. Lhanah neba tenadudli 'et hoh hoonliyaz neghá whunkat. 'Et huwa nelh dáhooja lhanah Yak'usda ts'un chanailya neba hutni.

Ndet neyuh ts'ih bugha nt'ets'onínzun, 'i ndi whunénulhtun, 'et bugheh ts'uhóont'i

¹²'Et neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i ndi whunénulhtun, 'et zeh ts'uhóont'i hoh 'i bugha yats'oolhtuk. 'Et hoh whunénulhtun ndi yun k'ut uzdelhts'i. Yak'usda bubé 'alha' nudzun, 'i, 'ink'ez 'aw nankoh khunek be yachats'ulhtuk, 'et whuz na'a zeh dega nus nuhtah uzdelhts'i. Ndi yun k'ut whut'en be whútnih, 'i be cha'tsilil. Yak'usda ye unzoo, 'i bugha 'uts'út'en. 'Et whuz na'a neni tah whudez'ai, 'i be newhúnulhtan. ¹³'Et ndi buk'eyalhtuk, 'i, 'ink'ez ndet t'eoonehzin, 'et whuz na'a zeh nuhts'o k'e'usges. 'Et whulatah whuts'un 'i t'ewhuntehze nuhwhuba hukwa'nuszun. ¹⁴'Et whuz na'a hoonliyaz dats'int'ah, 'et neghat'ewhunehszin. 'Et huwa Jesus Christ neMoodihti budzin whusawhélt'sut t'eh, 'et t'eh nuhwheni neba hoónaht'i, 'ink'ez nuhwheni chah nuhba ts'uhootet'i.

'Aw nuwhundóolhdah hukwa cha'nuszun

¹⁵'Et huwa soo 'alha' nuszun hoh nuhts'u t'ésyalh inle. 'Et whulh nat hoonzoo nuhgha whúlts'ut. ¹⁶'Ink'ez Macedonia yun k'ut ts'ih 'et nuhwhigha nuhts'ún tesyalh inle. 'Et Macedonia ts'ih hanásja t'eh, doochah

nuhk'unatesdadh inle. 'Et whuz k'ah násdadh hoh Judea yun k'ut ndai be ndunusdzit, 'i be sula tehnilh inle. ¹⁷'Ants'i hoh ne'dusni nuhzun ih? K'us nts'ena'a neyust'e ts'ih nín't'uk, 'et whuz na'a seni be lhaóodusdla nuhzún ih? 'Et whuz na'a ndust'ah t'eh, 'et t'eh si khun teh, “A” doosni, 'ink'ez khun teh, “Awundooh” doosni t'ah.

¹⁸'Et whunts'ih Yak'usda 'aw neladootnih ghait'ah. 'Et neghunek 'aw, “A” 'ink'ez, “Awundooh” chailah! 'Aw nawh yachats'ulhtuk. ¹⁹'Et Jesus Christ Yak'usda buYe' 'int'ah. 'Et hoh da Sylvanus, Timothy, 'ink'ez sichah 'en bugha 'i be nohwhulh yáts'ulhtuk da, 'aw, “A” 'ink'ez, “Awundooh” chats'udínil inle, 'en be, “A” zeh 'int'ah 'et huwa. ²⁰'Et Yak'usda yé nets'unahezya, 'i ts'iyawh, “A” ni, 'ink'ez 'en be, “Ndoh honeh” ts'utni. 'Et nuwheni negha Yak'usda uzdóolhti. ²¹'Et ndun Christ bulh soo cho 'ilhuz nohwhulh nuzdelhúya nesulh'tsi, 'en Yak'usda 'int'ah. 'Ink'ez Yak'usda 'en zeh ne'inla, Ndoni ye ulhtus, 'et neghaoní'ai ho' 'int'ah. ²²'Ink'ez 'en chah be hóodel'en, 'i be nuwheni chah neye hóodel'en nesulh'tsi. 'Ink'ez Ndoni nedzi yida'ai. 'I be bulah neba 'uk'elhla whulh'tsi.

²³'Ink'ez 'onus 'un cha Yak'usda bunalh hoh suzul buch'a sut'ak teyin huba, njan nuhwhúndoolhdah hukwa cha'núszun. 'Et huwa 'awhuz Corinth ts'ih nachatúsdal. ²⁴'Aw nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah whumoodih uzteleh hukwa cha'ts'ust'en. 'Et k'us ndet hoonáht'i hukw'una'a 'un whuts'oolhzin. Bé 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda ba nudelhúya 'et huwa.

2 'Ink'ez sichah seni lhadúsdla 'aw tso bulh nuhts'u t'ésyalh hukwa cha'núszun. ²'Et si sugha nuhdzi tso sulí t'eh, ndan simba hoonust'i hoh sughá ho'alh? Nts'ena'a simba nuhwheni tso ahli t'eh, hoonúst'i sugháhoh'alh? 'Aw 'uhót'e ghait'ah!

Ndun tinta' 'ant'en, buba whunats'odoolnah huba' hoont'ah

³'Ink'ez njan 'et nuhwhudúsní 'i bugha zeh 'uda nuhts'ó t'l'a'aguz inle. 'Et nuhghuníya t'eh, dooka nuhwheni nuhgha tso wusdle. 'Et whunts'ih nuhwheni nuhgha hoonúst'i sughá holts'it, 'et zeh hukwa'nuszun. 'Et huwa 'awhuz nuhts'úchatuzesyal. Be hoonust'i, 'i ts'iyawh nuhwheni chah be whúnoolhnik hukwa'nuszun. 'Et ndaht'ah t'eh, 'et suba 'alha 'uhoont'ah. ⁴'Et sudzi tso be dzuh nuzut inle, 'et whuz na'a ndust'ah hoh 'i be sunatsul too hoonli hoh nuhts'ó t'l'a'aguz. 'Aw nuhdzi tso wulhsilh huba

ilah nuhts'ó t'l'a'aguz. 'Et nts'ena'a be nek'ets'insi', 'i ncha, 'i nuhwhuba ust'i, 'et t'ewhuntehzeh hukwa'nuhzun, 'et huwa nuhts'ó t'l'a'aguz.

⁵'Et whunts'ih 'aw si zeh tso chásdlah, nuhwheni chah ts'iyawh 'et hubugha 'en daja 'et huwa tso ahli. 'Et huwa k'an 'et nuhwhudúsní, dooka 'aw tube cho nuhwhuba dzuh 'udoosni gunih. ⁶Nuhwheni 'ankw'us ts'iyawh ndun nuhwhudúsní, 'en 'aw 'et soo hoolcho whe dzuh nus sulhdzut, 'aw 'et soo' hoont'ah. ⁷'Et nuhwheni ts'iyawh buba whunats'odoolnah, 'ink'ez k'enáznoo'ah, dooka 'onus nus budzi tso unli t'eh, 'et hoh buch'a'oodeh. ⁸'Et huwa khunek ulhtus, 'i be nuhwhudúsní, ndunnah dune buba whunaoodelnah, 'en whunaoobunteltun ts'ah'un na'a buk'ehtesi'. ⁹'Et ndez un'a nuhts'un t'l'a'aguz, ts'iyawh tulih hukw'une'zaht'en. 'Et 'i be t'ewhuntehzeh danáht'ah dune ahli. ¹⁰'Ink'ez ndun hoonli buba whunaoodélnah t'eh, sichah buba whunaoodutelhúnah. Hoonli buba whunaoodélnah, ndun buba whunaoodélnah, 'en Christ bunalh nuhwheni chah nuhwhuba whunaoodutelnah 'et huwa. ¹¹'Et whuz na'a 'uts'ut'en t'eh, 'et Satan 'aw nech'a 'oolhdeh ghait'ah. Ndet whe nech'a' telhdoh hukwa'ut'en, 'et ts'iyawh t'ets'onínzun.

'Et neMoodihti dáti suba da'duteztan li'uja

¹²'Et keyah Troas, 'et nusya, Christ bughunek unzoo, 'i be hubulh yatelhtuk, 'et wheni whuz lhughadiya. 'Et Moodihti dáti suba da'duteztan li'uja. ¹³'Et sulhutsin Titus 'en bukaités'en, 'et whunts'ih 'aw nachálhtel. 'Et hoh suyégghah be suba ts'ah'un cha'hóot'ah li'ust'ah. 'Et huwa hubugho whenásja, 'et Macedonia yun k'ut ts'ih lhughadíya.

¹⁴'Et Yak'usda ts'un chanailya dusni. 'En bugha Christ 'en be 'ahoolhyez whuch'a' ts'úlhdeh. 'Ink'ez ndi 'en bugha be t'ets'oninzun, sooltsun, 'i k'una'a nuwheni negha 'un 'ílcho whedándi li'ínt'ah. ¹⁵'Ink'ez ndan hudujih 'ink'ez ndan kwuncho yuh ts'ih hutedulh, 'en hubutah Christ 'en ba Yak'usda ts'un buba sooltsun li'ts'int'ah. ¹⁶Bulunah dahútetsah whuzahiltsun, 'i be kwuncho yuh hutedulh. 'Et 'onghun chah be ts'ukhuna, 'i zahiltsun, 'i be 'ilhuz wheni hukhutenalh, 'et whuz na'a buba li'ts'int'ah. 'Ink'ez dune ndan 'int'ah ndi 'ut'en 'et huba soo 'úldzoo? 'Aw huhoolah! ¹⁷'Et whunulh'en, lhanah Yak'usda bughunek 'uts'un na'a ne'hiyulh'en. 'Et hoh sooneya 'uhulh'en. 'Et whunts'ih 'aw hubulh ndúchats'it'ah. Yak'usda

nehailh'a. 'Et ts'ah'un na'a Yak'usda ba yats'ulhtuk ho' ts'utni, 'et whuz na'a Yak'usda bunalh hoh Christ 'en be yats'ulhtuk.

Nuhwheni Christ nuhwhuts'un yuk'e'ánguz 'i lí'ah't'ah

3 Doochah zeh 'uztet'ilh ts'ah'un dune ts'inli nuhwhuts'u duténilh ih? 'Awundoo! 'Et bulunah ndez na'a njan nduhut'en, nuhwheni nuhwhuba dustl'us k'ut nuhwhuba na'dudóosdzi. 'Ink'ez nuhwheni nuhts'un dustl'us k'ut, 'i chah huba na'dutésdzi. 'Et nuwheni 'aw nduchá'ts'ust'en. ²Nedzi k'ut 'uk'e'éduguz hoh ts'iyannah hukw'uyahalhtuk. 'Et whuz na'a ts'iyannah dune t'enhonánzin. ³Nts'ena'a nuhwhuba ne'úzninla hoh nuhla ts'út'en, 'et huwa Christ nuhwhuts'un yuk'e'ánguz, 'i lí'ah't'ah. Ts'iyannah t'éoonínzun 'et hubugha. Ndai 'uk'e'éduguz, 'i 'aw bé 'uk'une'usduguz be lí'inil, ndun Yak'usda khuna, 'en buyégha, 'en be 'uk'e'éduguz ho' 'int'ah. 'Aw tse k'ut 'uk'echa'ídugus, dune budzi k'ut 'uk'e'éduguz ho' 'int'ah.

'Uda khunek 'uk'e'éduguz, 'i bugha dune yahadlah, 'et whunts'ih Yak'usda buyégha be dune hukhuna

⁴Christ 'en bugha Yak'usda 'en zeh but'anízmentan, 'et huwa whuz na'a yats'ulhtuk. ⁵'Et whunts'ih ndi 'ut'en huba whenich'oh duba sóo uzdutneh hoh ndi 'ut'en 'uts'ulh'ih, 'et 'aw whuz na'a chats'unízun. 'Et k'us Yak'usda 'en bugha zeh neghalts'ut hoh ndi 'ut'en huba sóo uzdutneh 'et huwa. ⁶'En bugha neghalts'ut hoh nuwheni chah huba soo uzdúja. Ndi k'andit khunek nuwhuba lhadúsdla neba neóni'ai, 'et huba Yak'usda ba nets'út'en ts'inli. Njan ndi k'an 'et nets'úyoozi, dich'oh buyégha gha 'útni. 'Aw 'uda khunek 'uk'e'éduguz, 'i 'aw 'i bugha ilah. 'Et ndi 'uda khunek 'uk'e'éduguz, 'i bugha dune yahadlah, 'et whunts'ih Yak'usda buyégha be dune hukhuna nasdli 'et huwa.

⁷'Et ndi 'uda khunek yuk'e'ánguz, 'i tse k'ut buk'e'éduguz. Ndi khunek 'i bugha yahadlah suli. 'Et ndi ye dézti, 'i be 'uyinla. 'Et huwa Moses bunen k'ut buts'un hayánduz suli. 'Et buts'uhanáwheoondunide, 'et whunts'ih Israel buzkehkah 'onus nus huba hoolhtus, 'aw hinoolh'en ghait'ah. ⁸'Et whunts'ih Yak'usda buyégha, nts'ena'a nela'ut'en, 'et 'onus nus neba ye dézti, 'i 'int'ah. ⁹'Et ndi 'uda khunek yuk'e'ánguz, 'i bugha yahadlah suli, 'i dézti t'eh, 'et t'eh ndi k'an 'et 'i be nela 'uwhudut'en, 'i ts'ah'un dune

ts'inli, 'i 'onus nus dézti ho' 'int'ah. ¹⁰'Et 'uda ndi yedezti, 'i 'aw 'onus nus dega nus ye dézti, chañlah. 'Et ndi 'uda yedezti, 'i k'an yedezti, 'i 'on nus ye dézti 'int'ah 'et huwa. ¹¹'Et ndi 'uda 'int'ah, 'i dézti whunts'ih, 'i hoolah wheninle t'eh, 'et ndi k'an dezti, 'i 'ilhuz wheni 'int'ah. 'Et huwa 'i dega nus dézti hó' 'int'ah.

¹²'Et huwa ndai Yak'usda ts'un hukwa tsi ts'uhooli, 'et hooncha. 'Et huwa tube cho hoh nohwhulh yáts'oolhtuk. ¹³'Aw Moses k'una'a cha'ts'ust'en. Ndi ndai buts'un hayánduz, 'i hoolah whéninle, 'et whuch'a dunen yegha' welhnik. 'Et whulatah wule whuch'a, Israel buzkehkah 'aw 'ahoolhyez hinoolh'en ghait'ah. ¹⁴'Et whunts'ih hubeni duts'o suli. 'Et k'an 'et dzin whuts'un ndi ndai 'uda khunek huba lhadúsdla hik'eyalhtuk, 'i buts'oh gha' weznik, 'i, 'ahoolhyez 'et zeh ndunt'ah. Christ 'en zeh yuts'ú hanaitelhchos 'et huwa. ¹⁵'Et whunts'ih k'an 'et dzin whuts'un ndi Moses yuk'uneúzguz, 'i huk'eyalhtuk t'eh, budzi 'awhuz bugha' weznik li'hint'ah. ¹⁶'Et whunts'ih 'ilhunuh neMoodihti ts'un nalhú'a t'eh, 'et t'eh ndi bugha' weznik 'i hubuts'a hanaitelhchos. ¹⁷'Et neMoodihti 'en Yak'usda buyégha 'int'ah. 'Ink'ez neMoodihti buyégha nts'e dez'ai, 'et huwa ndi neba yuladetnik. ¹⁸'Et nuwheni chah nenen yuts'á hana'allhchooz hoh nts'ena'a be na'uzdunul'en 'i be ts'onilh'en, 'et whuz na'a neMoodihti ye dézti, 'i, 'ahoolhyez uznilh'en. 'Ink'ez ndi 'uk'e'éduguz, 'i uznilh'en, 'et 'i k'una'a 'uts'uja. NeMoodihti ye dézti, 'i 'onus nus ye dézti, 'i k'una'a 'uts'int'ah. Dzin totsuk nusyaz zeh 'uts'et'ilh. 'Ink'ez neMoodihti buyégha, 'en bugha whuz na'a 'uhója.

Christ bughunek unzoo, 'i neba be whét'en, 'i unli

4 'Et huwa ndi Yak'usda ba be ne'ts'út'en, 'et whuz na'a Yak'usda ye te'ninzun. Nts'ena'a neghalts'ut, 'et hoh 'aw 'ustl'e' 'uts'ooneh ghait'ah. ²'Et whunts'ih dune nunúl'i tube hukwaya hoonli tune'hut'en, 'et huwa nuwheni ts'iyawh 'et whuch'a dah ts'utni. Dune ts'una'ah, 'et nuwheni 'aw nduchá'ts'ust'en. 'Ink'ez Yak'usda bughunek 'aw whuts'it bulh chats'úsdloh. 'Et whunts'ih khunek 'alha 'int'ah, hubúznulhtun. 'Et whuz na'a Yak'usda nalh ts'iyannah hubuyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i ts'un huba nats'oodútedzi. ³'Et ndi khunek unzoo, 'i be yats'ulhtuk, 'i bugha' weznik t'eh, ndunnah kwuncho yuh ts'ih hutédulh, 'en bugha' weznik ho' 'int'ah. ⁴Ndunnah 'en ndi yun k'ut whuyak'usda dudeni be chawhes'en

ubulh'tsi. 'Et huwa Christ bughunek unzoo ye dézti, Christ, 'en Yak'usda yunduw'whut'en, ndai but's'un háyanduz, 'i dudeni be chahuw'hés'en 'aw hube yudoodi ghaít'ah. ⁵ 'Aw nuwhenich'oh khuyanats'ultuk ilah. 'Et k'us Christ, 'en Jesus neMoodihti, 'en bug'ha 'un whuts'útni. 'Ink'ez nuwheni, Jesus 'en ba 'ul'hna ts'inli. ⁶ 'Et Yak'usda tsahólh'gus be whét'en, 'i yuka'dani ibulh whét'en sulí, 'et whuz na'a 'uhó'ja. 'Et Yak'usda ye dézti, 'i bug'ha t'ezninzun, 'i neba be whét'en, 'i ho' 'int'ah. 'Et 'i nedzi be dendi. 'Ink'ez ndi ye dézti, 'i Jesus Christ bunen but's'un hayánduz ho' 'int'ah.

Ts'iyaintsuk hoontsi' nets'ó tukat, 'et whunts'ih 'aw nech'a 'oodeh ghait'ah

⁷ Neyust'e 'i whut'l'us be 'ulya, 'i li'tsint'ah. 'Ink'ez ndi ye soode'a be' 'uts'int'ah, 'i Yak'usda neghaininla. 'Et ndi deg'ha nus ye úlhtus, 'i Yak'usda but's'un há'yankat, 'aw nuwheni nets'u há'inkat ilah. ⁸ Ts'iyaintsuk hoonli whe yuk neznílh't'uk, 'et whunts'ih 'aw nech'a 'oodeh ghait'ah. Tube whets'íntsaz 'et whunts'ih 'awhuz uznint'uk ze' ts'int'ah. ⁹ Whulah teh nech'a ne'whut'en 'et whunts'ih Yak'usda 'en 'aw neladootnih ghait'ah. Khunek be nena'hulhdeh t'eh, 'et whunts'ih 'aw nech'a 'oodeh ghait'ah. ¹⁰ Jesus neMoodihti neba dazsai, 'et 'ilhuz neyuh whudez'ai. 'Et 'i be ts'iyannah t'ewhuntezeh Jesus ye khuna, 'i neyust'e hubutah 'uyint'ah. ¹¹ Nuwheni 'ilhuz be ts'uk'huna 'i ts'it'i, nuwheni ts'iyawh Jesus 'en buba dazt'étsah, 'et wheni but'l'a'úzdudelya 'et huwa. 'Et neyust'e, 'i be Jesus ye khúna, 'i ts'iyannah t'ehontezeh. ¹² 'Et njan nuwheni be dazt'étsah, 'i neyust'e ghu hoonli. 'Et whunts'ih nuhwheni njan 'ilhuz be ts'uk'huna, 'i nuhwheni nuhghu hoonli.

¹³ 'Ink'ez nuhwheni be nuhwhuba 'al'ha 'uhoont'ah 'ink'ez nuwheni chah be neba 'al'ha 'uhoont'ah 'i bulh lhulhug'ha zeh 'int'ah. 'Et huwa 'uda 'uk'e'éduguz, 'i ndet 'uw'hulhni, 'et ndez na'a njan ndutni hoh ndutni, "Et suba 'al'ha 'int'ah 'et huwa 'i khunek be yalhtuk." 'Et nuwheni chah 'i ts'iyawh neba 'al'ha 'int'ah, 'et huwa 'i khunek be yats'ulhtuk. ¹⁴ 'Et huwa njan t'ets'oninzun, ndun Jesus neMoodihti dinaidilhti, 'en zeh nuwheni chah Jesus 'en bulh dinánedutélelh. 'Et nuwheni 'ink'ez nuhwheni chah ts'iyawh 'ilhunaneowezdla hoh dubut neninatelelh. ¹⁵ Nduhoolcho nelh ne'whut'en nuhwhuba whútezoo 'et huwa. 'Et ndi deg'ha nus ye únzoo, 'i,

nuhtah hoonli, 'et nuhwheni nuhgha 'onus nus Yak'usda ts'un chanailya ts'utni wule. 'Et huwa hiba whudelhti.

Ndai chats'es'en, 'i whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah 'i be uznilh'en

¹⁶'Ants'i dooka 'uts'ut'en ts'unoozin gunih. Neyust'e whénilhjut 'et whunts'ih ndai neyéghah unli, 'i dzin totsuk k'andit nadleh. ¹⁷'Et ndet hóontsi' neghá honkat, 'et 'astl'iyaz zeh neba 'uwhut'ih 'et huwa. 'Et neba 'ants'i li'uhoont'ah. 'Et k'us njan be hóontsi' neghá honkat, 'i be 'onus nus neba be whudezti, 'i neba yulhtsi. 'Ink'ez ndi be whudezti, 'i, 'ilhuz nuwheni 'uyínla. ¹⁸Ts'a'en, 'i neba 'ants'i unli. 'Aw chats'és'en, 'i zeh neba ts'ah'un 'int'ah. Ts'a'en, 'i, 'et 'astl'iyaz neba whutét'ilh 'et huwa. 'Et whunts'ih chast'en, 'i 'ilhuz wheni 'int'ah.

'Aw ts'a'en, 'i bé ilah hoh ndi yun k'ut uzdelhts'i, be 'alha 'uhoont'ah 'et 'i be zeh ndi yun k'ut uzdelhts'i

5 'Et t'ets'oninzun neyust'e unli, 'i bun k'una'a hoh ndi yun k'ut uzdelhts'i. 'Et whenílhjut t'eh, 'et ch'a Yak'usda 'udun koo neba whulh'ai. 'Aw dune dula be 'uhóonla ilah, 'et 'ilhuz nduk yak'uz 'et 'úhoont'ah. ²'Et huwa 'alha ndi bun be ts'uwhut'i hoh khudutso li'ts'utni. 'Ink'ez nekoo yak'uz whuz'ai 'et buk'ézntai. 'Et huwa nek'eyútelhbilh buts'un tube hukwa'uzninzun. ³Nek'éyilhun 'i be soo nenadinla li'ne'ínla, 'et zeh 'aw 'ust'et chats'ílah li'ts'int'ah. ⁴Nuwheni ndi bun be huwhut'i, nuwheni lhat hoontsi' nek'ut whuz'ai, 'et huwa khuts'udutso. 'Aw nenaih be 'et hukwa cha'uznínun. 'Et k'us 'onus nus 'uyoo lhai be' 'uts'oot'e hukwa'uzninzun. 'Et whuz na'a be ts'ukhuna, 'i be daztét'sah, 'ants'i whélno li'tet'ilh. ⁵'Et ndun nuwheni njan huba lhanédinla, Yak'usda 'en 'int'ah. 'Uda Ndoni be lhanédinla, 'et 'i be bulah neba 'uk'elhla whulhtsi.

⁶'Et huwa 'aohoolyey whéchants'uniljut. T'ets'onínzun neyust'e be nduts'int'ah t'eh, 'aw neMoodihti bulh cha'ts'it'ah. ⁷'Aw ts'onilh'en, 'i be ílah hoh ndi yun k'ut uzdelhts'i, be 'alha 'uhoont'ah 'et 'i be zeh ndi yun k'ut uzdelhts'i. ⁸'Et whunts'ih 'onus nus nedzi ulhtus hoh neyust'e koo chats'uhoot'ih t'eh, 'ink'ez neMoodihti bulh uzdelhts'i, 'et hoh 'onus nus soo ts'uhootét'i.

Dune Yak'usda bube'ildzun, Christ neba naheyelh, 'en bubut nízteyalh

⁹'Et huwa ndi yun k'ut uzdelhts'i k'us yak'uz uzdelhts'i, Yak'usda nets'o hukwa'ninzun, 'et 'ahoolhyez buba 'uts'uwhulh'en whuz uznint'uk. ¹⁰'Et 'ilhunah ts'inli hoh Christ 'en neba naheyelh bukw'usuda bubut nízteyalh. 'Et huwa nts'ena'a ndi yun k'ut dats'úłtsi', k'us dats'úldzoo, 'et whuz na'a neba k'elhla whutele.

¹¹'Ink'ez neMoodihti bé whunutjut, 'et hubugha 'et t'ets'onínzun. 'Et huwa ts'iyannah dune whúz ubuznilht'uk. 'Et Yak'usda 'ilhunah ts'inli hoh nuwheni net'enínzun. 'Ink'ez 'et uncha nuwheni chah nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'et hoh net'enahzun.

Yak'usda, Christ yudinda hoh yinkak dune ts'iyawh ts'un ninábudelya

¹²Nuwheni doochah nuhwhuba nats'ududoodzi ghait'ah. 'Et k'us nuwheni negha'uwhudelhti, 'et nuhts'u hukwa'ts'uninzun. 'Et huwa 'onghoh dune duna be hinilh'en zeh huhoont'i 'et whunts'ih dahínt'ah hubudzi be 'aw howu nuni chaoonusde, 'et ndunnah dats'ínt'ah soo ts'ah'un na'a ubudutéhnilh ho' hoont'ah. ¹³'Et ne-eni hoolah li'ts'int'ah t'eh, 'et Yak'usda buba' hoont'ah. 'Et ts'ah'un nuníznudeh ts'inli t'eh, 'et nuwheni nuhwhuba 'uhoont'ah. ¹⁴'Et huwa Christ ye nek'ensi', 'i be 'onus nus 'uzdunult'uk. Whunulh'en, 'ilhunuh dune ts'iyannah ba dazsai t'eh, 'et t'eh ts'iyannah yahadlah. ¹⁵'Ink'ez ts'iyannah ba dazsai 'et huwa nuwheni ndan ts'ukhuna, 'aw whenich'oh neba zeh ilah hoh ndi yun k'ut uzdelhts'i. 'Et k'us ndun neba dazsai 'ink'ez dinadija, 'en ba zeh ndi yun k'ut uzdóolts'i.

¹⁶'Et huwa k'an 'et dzin whuts'un ndi yun k'ut dune nena be uznilh'en dahínt'ah, 'et 'aw whuz na'a ilah hoh dune t'ebuznínzun. 'Et 'alha whutsuh da 'et whuz na'a Christ 'en bugha t'ezninzun. 'Et whunts'ih k'an 'et 'aw whuz na'a zeh 'en bugha t'ets'onínzun. ¹⁷'Et huwa ndan Christ yudínda, 'en chah nduhóolcho k'ahoondit nawhúsdli. 'Et whutsuh da 'int'ah hukw'una'a, 'et ts'iyawh buba hoolah whuzdli. 'Et k'us ts'iyaintsuk buba k'andit nawhúsdli. ¹⁸Ndi Yak'usda ts'un 'int'ah. Yak'usda dich'oh Jesus Christ 'en bugha ts'un dune nawhulh soo ninawhunt'ai. 'Ink'ez ndi Yak'usda ts'un dune nuwhulh soo ninawhunt'ai, 'et hubugha dune bulh yáztelhtuk, 'et Yak'usda neghaooní'ai. ¹⁹'Et whuz na'a, Yak'usda Christ

yudinda hoh yinkak dune ts'iyawh ts'un nuwhulh soo ninawhunt'ai. Ts'iyaintsuk hoh hich'a ne'ust'en, 'et 'aw 'onus 'un hubuk'echahoo'al. 'Ink'ez ndi khunek Yak'usda ts'un dune nuwhulh soo ninawhunt'ai, 'i neghainí'ai. ²⁰'Et huwa Christ 'en ba khunek na'a ts'inli. Yak'usda nuwheni nebe nohwhulh yálhtuk li'utni. 'Et hoh nuhts'un tézdudli, k'an 'et whuts'un soo Yak'usda ts'un naoolhúyeh! ²¹Christ, ndun lubeshi bughuhoolah, 'en Yak'usda nuwheni neba lubeshi suli 'et huwa. 'En bugha Yak'usda ye ts'ah'un na'a 'int'ah k'una'a 'uts'int'ah ka.

Yak'usda ba ne'ts'ut'en

6 'Et 'ink'ez nuwheni Yak'usda 'en bugha ndi lhulh 'uts'ut'en ts'inli hoh khunek ulhtus, 'i be ndun whuts'út'ni, Yak'usda ye unzoo, 'i 'ants'i 'et wulhchoot gunih. ²'Et njan ndutni,

“Soo 'et neóninzut, 'et nyoozálhts'a.

Ndet dzin dinjih, hoh wheghah whezulh 'et nla 'usja,” ni.

Njan whunulh'en, 'ilhudzin 'aw 'et nela 'ewhuduténih, 'aw 'et neóninzut. Njan whunulh'en, hoh teh uzdutejih neóninzut, 'aw 'et nduhooja.

³'Aw nuhwhuba dzuh nuhghá ts'uho'alh hukwa cha'ts'unízun. 'Et huwa Yak'usda ba ne'ts'ut'en ts'inli, 'aw hoh hukw'éholt's'it hoolah. ⁴'Et whunts'ih ndúhoolcho hoh ts'ah'un na'a Yak'usda ba ne'ut'en 'uts'int'ah. 'Et 'uts'oot'e ghait'ah, 'et whunts'ih whulh ts'ooyin. Nek'éhoot'ah nets'u whélt's'ulh, hoonli ka 'ezdunidzut, whulutah neba howa whúl'na, ⁵'ink'ez nehoolhtsas, tsak'ezdi'ai, dzuh nenahulhdzut, 'ut'en howa whúl'na, chats'itez, 'ink'ez sahá'ts'udelya 'et chah. ⁶Lubeshi ch'a khuts'udli, be t'oonudzun, tacha'ts'udinik, 'uyoon ts'un ts'inzoo, 'ink'ez Ndoni be ts'ukhuna, 'ink'ez ts'ah'un na'a be nék'ets'insi', 'et chah. ⁷Khunek be 'alha 'int'ah, be yats'ulhtuk, Yak'usda ye ulhtus, 'i be 'uts'ut'en, be lhts'udúghan, 'i ts'it'i hoh ts'ah'un na'a 'et lhel'hch'a ts'ih nela be nuts'úle. Whuz na'a Yak'usda ba ne'ts'ut'en ts'inli. ⁸Ndet huba uzdézti k'us huba chats'udíti, hoontsi' k'una'a neghu yahalhtuk, k'us hoonzoo k'una'a neghu yahalhtuk, 'ink'ez dune uzna'ah nehutni, ts'ah'un na'a khunek be 'uts'ut'ni 'et whunts'ih. ⁹Dune t'enehunínzun huninzun, 'et whunts'ih ts'iyannah net'ehunínzun. Nts'ena'a hukw'édazt'étsah li'ts'int'ah 'et whunts'ih dáhooja, 'et whulh ts'úkhuna. Nehutuzelghel'h hukw'una'a nehoolhtsas t'eh, 'et whunts'ih whulh ts'úkhuna. ¹⁰Dats'ínt'ah huwa tso ts'inli, 'et whunts'ih

nedzi be ts'uhóont'i. Dats'ínt'ah huwa tets'ul'en 'et whunts'ih ndai be soo 'uts'oot'e, 'i lhanah hubugha ts'íyu'aih. Hoonli be téts'ul'en 'ink'ez chats'ít'i, 'et whunts'ih ts'iyaintsuk ts'ít'i.

Yak'usda buba dutsun unli, 'i but'aghóohnalh gunih

¹¹ Nuhwheni Corinth whut'en ts'et whucho nuhwhuzdáni. Nedzi ndulhcho 'i be nuhk'ets'intsi' ts'ulhtsi. ¹² 'Aw nuwheni neghá ilah k'ah náht'uk. Nts'ena'a nets'un daht'ah, 'et whuz na'a 'aht'ah. ¹³ 'Uzkehka ahli hukw'una'a nohwhulh yáhtuk. Nuhts'un 'úts'int'ah, nuhwheni chah 'et whuz na'a nets'un 'óht'e.

¹⁴ Huba 'alha cha'hoot'ah, 'en hubuts'únidoohdelh gunih. Nts'ena'a simba ts'ah'un na'a ne'ut'en 'ink'ez ts'ah'un na'a nucha'ust'en, 'en 'aw lhulh 'uhoot'en ghait'ah. 'Aw whuz na'a 'uhót'e ghait'ah! Nts'ena'a simba whét'en 'et usda 'ink'ez tsahólhgus yuh usda bulh, lhuzih hooduke? ¹⁵ Nts'ena'a simba Christ, 'en Beliar 'en bulh 'ilho 'uhoot'e? 'Et nts'ena'a simba buba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez buba 'alha cha'hóot'ah, bube 'ut'en k'ah lhgha 'uw'hútet'ilh? ¹⁶ Nts'ena'a simba Yak'usda hubuluglez whucho 'ink'ez 'uk'e déltsi bulh lhgha' tet'ilh? Soo cho whunulh'en Yak'usda khúna, 'en hubuluglez whucho ahli. 'Et Yak'usda ndutni,

“Hubudziyuh 'ust'ah 'ink'ez hubutunusya.

HubuYak'usda tesdle 'ink'ez 'en sudune hutele.”

¹⁷ 'Et huwa neMoodihti nets'unáhezya hoh ndutni,

“Nuhwheni 'en hubutah ts'ih hanáhdelh

'ink'ez hubuch'a 'aht'ah.

Dutsun unli, 'i but'aghóohnalh gunih,

'et sih nanhoolhúchoot.

¹⁸ 'Et Si nuhwhe'aBá whúsdle,

'et nuhwheni suye'kah 'ink'ez sutse'kah tehle.

NeMoodihti ts'iyaintsuk hoh ulhtus, 'en 'utni.”

7 'Et huwa nuhwhuk'esi' soozélhts'ai, ndi yé nets'unahezya, 'i neghun hoonli. 'Et huwa neyust'e 'ink'ez neyéghah 'i ndai lubeshi be dutsun suli, 'i ts'iyawh buna'ts'oolhdeh. Yak'usda 'en bé uznuljut huwa 'et 'i be ndi lubeshi bughuhoolah, soo ts'ah'un na'a lhats'ódooleh.

'Aw 'ilhunah whunts'ih buch'a núcha'ts'ust'en

²Nuhdzi neba da'dútahtih. 'Aw 'ilhunah whunts'ih buch'a núcha'ts'ust'en. 'Aw 'ilhunah whunts'ih tinta cha'ts'ust'ih. 'Aw 'ilhunah whunts'ih bugha hacha'ts'undunest'a. ³'Aw nuhk'ehos'alh hukwa ilah 'udusnih. Hoh da nuhwhudáni nedzi yuh ahli hoh nohwhulh yáts'utadlah k'us nohwhulh ts'ukhutena. ⁴Tube cho 'aw whechasaz hoh 'et hubugha nohwhulh yátelhtuk. Tube cho nuhwhudélhti hoh nuhghu yalhtuk. Bé k'enaznut'a, sudzi dezibun. Hoontsi', 'i sk'uz nínt'uk, 'et whunts'ih tube cho be ts'úhoont'i, 'i sudzi dezibun.

⁵Soo ts'ah'un na'a whunulh'en, Macedonia yun k'ut néznindel hoh ts'iyaintsuk be nech'a dzuh né'whut'en. 'Et bulunah neghu lhenah 'uhudutni. Ts'iyaintsuk hoh wheznuljut, 'et huwa 'aw nats'oolyis ghait'ah. ⁶'Et whunts'ih ndan hubudzi nduda, 'en Yak'usda k'ena'bune'a. 'Et Titus neghu ninya, 'et hoh nuwheni chah nek'e nane'a. ⁷'Aw 'et zeh ilah, nuhwheni ts'iyawh sk'eni sahli. 'Et huwa ahtso ahli nióonah'ai. 'Et tube ncha, 'i be si ba hukw'úne' teht'en hukwa'nahzun. Titus ts'iyawh 'et hukw'a nelh nawhelnuk, 'et huwa 'onus nus whunélnik suli.

⁸Soo cho nulh'en, ndi dustl'us nuhts'o t'l'ai'ai 'et hubugha tso ahli ínle. 'Aw sba dachahóot'ah dusni, 'et whunts'ih sudzi únduda hoh 'uk'úne'zíguz. 'Et whunts'ih 'aw sudzi chándidah. T'éoonúszun ndi dustl'us be nuhdzi dúnteda, 'et whunts'ih 'astl'iyaz huba zeh nuhdzi ndúnteda. ⁹'Et k'an 'aw 'et whunélnik. Tso ahli 'aw 'et huwa ilah. Ndi tso bugha lubeshi whuch'a nuhbeni nahadunehla. Yak'usda hukwa'ninzun k'una'a tso ahli inle 'et huwa. 'Et hubugha tso ahli hoonliyaz hubugha nuwheni neghatinta chawháh'al. ¹⁰Yak'usda hukwa'ninzun k'una'a tso ts'inli t'eh, 'et 'i gha lubeshi whuch'a ne-eni lht'anaznoolelh uzdoojih ka, whuz na'a 'aw nedzi úndooda ghait'ah 'et huwa. 'Et whunts'ih ndi yun k'ut hiye tso hinli, 'i be yaztádlah. ¹¹Howu nuní nuhzut, Yak'usda hukwa'ninzun k'una'a tso ahli inle. 'Et dahooja ts'iyawh 'a tsih ndutéhnih hukwa'nahzun. Yak'usda 'en bulh dunekah dutehnih hukwa'nahzun. 'Et nuhwhuba dzuh whuzdli. 'Et hubugha whenulhujut lí'ah't'ah, 'et hoh sk'enehtai. Tube cho ts'ah'un nenaóoteh'alh hukwa'nahzun. Nuhwhuba dzuh 'uhoont'ah, 'et chah ts'iyawh nenaóoteh'alh hukwa'nahzun. 'Et huwa ndúhoolcho hoh lubeshi nuhghu hoolah suli. ¹²Dustl'us nuhts'ó k'e'aguz, 'i be, ndun tinta 'ant'en 'ink'ez ndun bulh tinta' 'ant'en 'aw 'en bugha ilah nuhts'ó t'l'a'aguz.

'Et whunts'ih Yak'usda nalh ts'ah'un na'a nuhwhuts'unulhtun, 'et huwa nuhts'ó tl'a'aguz.

Titus da nedani, 'i bugha tube hoonúst'i

¹³'I bula gha ts'ih k'enáneht'a. 'Et 'i be zeh nuwheni chah k'enáznet'a. 'Et 'onus 'un chah, Titus buyégha nuhwheni nuhgha 'et k'andit nasdli lí'uja. 'Et huwa 'onus nus ts'onélnik.

¹⁴'Et nts'oh tulih Titus ts'un nuhoonust'i hoh zeh nuhghu yalhtuk, 'aw 'et hukwayáchasdlah. 'Et k'us ndi khunek be 'alha 'int'ah be yats'ulhtuk, 'i be zeh nuhwhubúlh yats'ulhtuk. 'Ink'ez 'et whuz na'a nts'oh Titus ts'un nuhoonúst'i zeh nuhghu yalhtuk, 'et chah 'alha 'uhoont'ah Titus nehoni'ai. ¹⁵'Et whunalnih khunek k'une'aht'en. 'Et nuhyust'e dulduz 'ink'ez nuhwhuba wheóonujut hoh n'az de nuhts'un úyalh nulh'en. 'Et huwa 'onus nus nuhk'esi' suli. ¹⁶'Et ts'iyaintsuk ne'aht'en ts'ah'un na'a ne'aht'en, 'et huwa 'i be tube cho whunélnik.

Ts'iyaintsuk ilh'en, 'i degha nus hoonzoo k'una'a 'uhóonla

8 Sulhutsinkah, 'et Macedonia yun k'ut Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, Yak'usda ye unzoo, 'i 'et butl'a whélt'sut, 'et hubugha ts'iyawh 'et t'ewhuntehzeh hukwa'uzninzun. ²Tube te'hul'en hubutah 'et hoont'i tube huhóont'i. 'Et whunts'ih hubula hoonli hoh 'onghoh budula'huja. ³'Ink'ez chah dahínt'ah hoh daoneltsuk hubugha húnle, 'et whunts'ih 'et 'onus nus 'uwhuneltsuk, 'et zeh hubugha hutelelh, whuz na'a hukwa'huninzun 'ink'ez 'et whuz na'a nduhuja. 'Et t'ewhunészin 'et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. ⁴Ndi ye unzoo, 'i, 'et butl'a h'ó'ai, 'et huwa dune Yak'usda bube'ildzun, 'en lhulh 'uhint'ah hukw'una'a hoh bula hutenilh. 'Et hukwa soo cho nehoodulh'kut 'et dune Yak'usda bube'ildzun 'en huba ts'óolhchoot. ⁵'Et ndahúja, 'aw hukwa tsi chats'uhooli h k'una'a ne'hinla. 'Udechoo dich'oh neMoodihti gha' hududulya. 'Ink'ez Yak'usda hukwa'ninzun k'una'a, 'i gha negha' hududulya. ⁶'Et huwa Titus khunek ulhtus, 'i be uzdáni, ndi ye unzoo, 'i nuhwheni 'udechoo nohwhulh whe' 'idilh'en, 'et ts'iyawh lhaóodooleh ka. ⁷'Et whunts'ih ts'iyaintsuk ndai ilh'en, 'i degha nus hoonzoo k'una'a 'uhóonla. Be 'alha 'uhoont'ah 'i be, nuhghunek, be t'éoonudzun, 'a tsih ndutehnilh, 'ink'ez be nek'ehsi', 'i chah. 'I ts'iyawh

degħa nus hoonzoo hukw'una'a 'uhóonla. 'Et whuz na'a ndi ye unzoo, 'i be hoonzoo whuzúlhtsi.

Christ 'en k'una'a 'uts'oot'en

⁸'Aw 'et ndahneh nuhwhudusni ilah. 'Et whunts'ih 'uyoon 'en 'a tsih 'uhudutenilh, 'ink'ez be nék'ehtsi', 'i whunéuntelhtun, 'et whuz na'a 'un whudusni. ⁹NeMoodihti Jesus Christ, 'en ye unzoo, 'i bughut'eeonáhzun 'et huwa. Dalcho 'i be soode'a 'int'ah, 'et whunts'ih nuhwheni nuhwhuba tel'en suli. 'Et ndai ye tel'en, 'i nuhwheni be soo deh'a wahle.

¹⁰Ndi daja nuszun 'et ts'ah'un nuhwhudutesnilh, 'et degħa nus nuhwhuba whutézoo. 'Ugha da nuhwheni hukwa'nahzun 'ink'ez hoonáht'i hoh ndaht'en, 'et 'awhuz 'et ndaht'en. ¹¹K'an 'et lhaóodoohleh huba' hoont'ah. 'Et nuhwhubeni lhadáhla, whuz na'a lhaóodoohleh. ¹²'Et dune dudenilhaídinla hoh sooneya daltsuk huwa yúte'alh, 'i 'aw 'et soo 'úneltsuk ho' 'int'ah. Huwa yúte'alh, 'onus'unyaz huwa yúte'alh hukwa'ninzun whunts'ih, 'aw 'ooneh ghait'ah, 'et soo' hoont'ah.

¹³Njan nuhwheni nuhwhuba howa whulna 'ink'ez 'onghun 'aw hoonliyaz cha'hust'en, 'aw 'et 'uwhudúsní ilah. ¹⁴'Et k'us ts'iyannah ba lhugħa 'ahot'e. 'Et nuhwheni lhai aht'i t'eh, ndunnah cha'ít'ih, 'en be bulah bughah'aih. 'Et whuz na'a lhula' ts'oodut'en huba' hoont'ah. ¹⁵'Et whutsuh da 'uk'e'anguz hoh ndutni, “Et ndan k'us lhai hílhchoot, 'en 'aw ditézkát, 'i whunts'ih 'aw chaít'i, 'ink'ez ndan dune hukw'elh'ih ilhchoot, 'aw hoonliyaz ye ndunidzit, 'i whutélah.”

Yun k'ut Judea 'et Christ bube'ildzun, 'en huba sooneya 'ilhunats'un tuwé'alh

¹⁶Yak'usda ts'un chanailya ts'utni. 'En 'uja Titus ba hoolhtus whulhtsi, 'en soo cho nuhla tet'ilh 'et hukwa'ninzun. ¹⁷Negħunek ulhtus, 'i ilhchoot, 'aw 'et zeh ilah, dich'oh hukwa'ninzun hukwa nuhts'u whénya. ¹⁸'Ink'ez 'uyoon nelhutsin, ndunnah khunek unzoo, 'i be yalhtuk, 'et huwa Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en ts'iyawh hiba budélhti. 'En chah Titus bulh whuz nuhts'ún whe buts'alh'a. ¹⁹'Et zeh ilah, ndunnah 'en Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh neba 'utaháyalhti nelh té'us 'ink'ez nela tet'ilh whuba. 'Et ndi 'ut'en unzoo, 'i 'onghoh huba ne'hut'enah ts'inli. 'I be

neMoodihti dich'oh ye dézti, 'i t'ehinoozeh. 'Ink'ez 'i be nuhwhubeni lhadínt'ah t'ets'onózin. ²⁰Ndi huwant'ai, 'i hubutaztelelh, 'aw hukwa nek'éholts'it gunih. 'Et whuch'a ne'ts'ut'en. ²¹'Et neMoodihti nalh 'ink'ez ts'iyannah chah nalh soo ts'ah'un na'a 'uts'oteliilh.

²²'Ink'ez nelhutsin, 'en chah, bulh whets'alh'a. Ndun lhat ts'óolhdzai 'et huwa t'ets'onínzun, 'ahoolhyez huba ilh'i tube cho 'et nduténilh huba. 'En zeh nohwhulh budzi hoonli hoh nuhwheni 'a tsih nuhts'utéyalh hukwa'ninzun.

²³'Et k'us ndan Titus hika' 'oodulhkut t'eh, 'en sulh 'ut'en nuhwheni nuhwhuba sulh 'ut'en 'int'ah, budóohni. 'Et ndunnah nelhutsinkah ká' 'oodulhkut, 'en Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh khunek huba na'a 'ink'ez Christ yedezti 'uhint'ah, budóohni. ²⁴'Et huwa Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hubunalh, ndunnah nuhts'u hunindel be nek'ets'insi', 'i aht'i, 'ink'ez nts'ena'a nuhwhuba ts'odelhti, 'et ts'iyawh bunalhts'et haootehlelh.

Lhadóoh't'e ndi sooneya huwa teh'alh

9 'Et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubudula'tehnilh, 'aw 'uyoo khunek nuhts'o k'e'óosges hubacha'hoot'ah. ²'Et ndutéhnilh hukwa'nahzun t'oonuszun. 'Et huwa ndunnah Macedonia whut'en ts'un nuhwhudélhti hoh nuhghu yalhtuk. Achaia yun k'ut nuhwhenghah whut'en lhahóduteleh, 'et 'ugha da lhahódinla hubudáni 'et huwa. 'A tsih 'uwhuténilh hukwa'nahzun, 'et t'éoonúszun. 'Et huwa nuhwheni nuhgha ndunnah Macedonia whut'en k'us lhanah sooneya howa híte'alh 'et huhóost'et. ³'Ink'ez njan be nuhódelhti, 'aw t'eduzoosnih ghait'ah, 'et huwa nelhutsinkah nuhts'un whebalh'a. 'Et whutsuh da nuhwhudáni, 'et huwa nuhzooneya be lhadóoh't'e. ⁴'Et bulunah Macedonia whut'en, khun teh sulh hútooya, 'et nuhwheni 'aw lhachadaht'ah t'eh, be nóhwhudélhti, 'i nuwheni bukahooyasli uzteleh. 'Ink'ez nuhwheni, 'et do, nuhwhuba dáhoont'ah? ⁵'Et ndunúszun huwa nelhutsinkah 'uda sutsuh nuhts'ó toodelh hubudúzni. 'Et hoonáht'i hoh howa téh'alh, 'et t'eh k'udada huwa teh'alh lhaoodóoleh. 'Et whuz na'a ndi huwa tét'alh, hoonáht'i hoh huwa téh'alh, 'et t'eh 'aw soo 'a tsih ndahneh nuhts'udóoni ghait'ah.

**Hoonáht'i hoh sooneya huwa óoh'alh. Whuz
na'a Yak'usda nuhts'u húkwa'ninzun**

⁶'Et njan ndudusni, ndan hoontsol, 'i 'ainule, 'en hoontsol, 'i haíntelelh. 'Ink'ez ndan lhai 'ainanla, 'en lhai haíntelelh. ⁷'Ilhunah hinli hoh dudzi be hukwa'huninzun huwa híte'alh, 'et unelts'uk, 'i huwa hoo'alh. 'Aw hukw'edutsi' ilah k'us whuz hinilht'uk huwa ilah. Ndan hoont'i hoh huwa 'á'aih, 'en Yak'usda hubuk'ensi' 'et huwa. ⁸Yak'usda soo 'últus hoh ye unzoo, 'i 'onus nus unelts'uk, 'i negha natedukulh. 'Et hoh be ndunahdzit, 'i 'onus 'un lhai teht'i. 'Et 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en, 'i, ts'iyaintsuk nuhghanus unelts'uk, 'i nuht'lanatedukulh. ⁹'Et khunek 'uk'e'éduguz, 'et ndutni,

“Nduhóolhcho whe dune tehul'en, 'en chah hubula 'uja.

Ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'ilhuz wheni 'int'ah.”

¹⁰'Et nuhghaíyunte, 'en 'onus nus úncha lhai nuhghanle. 'Et hoh nuhwhe'ut'en ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i 'onus nus lhai tele. ¹¹'Et nduhóolcho hoh soo deh'a 'et ndet lhts'un nahzoo, 'i be 'onghoh hubuts'un nuhla hoonli. 'Et huwa Yak'usda chanailya ts'utni.

¹²'Et dahoont'ah huwa nuhsooneya bugha nuh'e'ut'en be ne'hut'en ahli, 'et hoh dune Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en hiye ndunidzit, 'i huba soo unelts'uk. 'I bugha lhanah Yak'usda ts'un tube cho chanailya hutni. ¹³'Ink'ez ndet 'uyoon nuh'e'ut'en k'ah whebuntelhtun, 'i be, 'et ndúwhulcho 'onghoh Yak'usda 'onus nus huba whudélhti. Christ bughunek unzoo, 'i daja dahni, 'et hukw'úne' aht'en. 'Et huwa nuhla hoonli hoh Jerusalem whut'en, 'en bula 'aht'en, 'ink'ez 'un whut'en, 'en chah hubula 'ahja. ¹⁴Yak'usda ye unzoo, 'i, hóont'i hoh nuhyé yuda'ai, 'et huwa nuhk'e ni hinli 'ink'ez nuhwhuba tenahududli. ¹⁵Yak'usda ndi 'aw buk'elhla chats'uhoolhtsil hoh neghaín'ai, 'i unzoo k'et, 'aw uzdooni ghait'ah. 'Et huwa tube cho chanailya ts'utni.

Be lhts'udughan, 'i, 'aw ndi yun k'ut whuts'u haínzut, 'i ilah 'int'ah

10 Si, Paul, nuhghu tédusdlih. Christ yeyuh 'ududaldzin, 'ink'ez yé soo nilyaz ne'bulh'en, 'i be' dusni. Dast'ah hoh nuhtah sída da, 'aw whe chaníljut hoh naheyelh chásdlah. 'Et whunts'ih lhe'hutni, nuhwhuch'a 'ust'ah t'eh, 'et chaníljut hoh naheyelh 'i be nuhwhuts'un 'ust'ah. ²'Et neyust'e whuts'u nínt'uk hukw'una'a, 'et whuz na'a zeh

'uts'ut'en huninzun. 'Et nuhtah ndunt'ah, wheóonujut hoh hububut ninátesdalh. 'Et huwa nuhts'u te'dusdli ndet nohwhulh 'ust'ah t'eh, 'aw nuhts'un chaníljut hoh naheyelh hukwa cha'núszun. ³'Et ndi yun k'ut uzdelhts'i, neyust'e whuts'unint'uk, whuz na'a ilah nuts'íya. ⁴Whunulh'en ndi be lhts'udughan, 'i, 'aw ndi yun k'ut whuts'u haínzut, 'i ilah 'int'ah. 'Et Yak'usda be ts'ílhtus, 'i be lhts'udughan, 'i 'int'ah. 'Et ndai be néch'a whudetni, 'i ts'iyawh náninezyuz. ⁵Lhutah 'ilho howa yahalhtuk, 'i chah ts'iyawh hoolah whé nilhtsi. Yak'usda ye whunih, 'i chah higha ndoh 'oot'e hukwa'hut'en, 'i chah ts'iyawh hoolah yutelhtsilh. 'Ink'ez dune daja huninzun, 'et chah nahuhootélchulh, 'et hoh Christ hik'ah ts'ih ne'hoot'en. ⁶'Aw 'et ts'iyaintsuk hukw'une'zaht'en t'eh, 'et ndunnah hukw'ú nucha'hit'il, ts'iyaintsuk dzuh notedeh hubugha ts'óte'alh.

Nuwheni chah Christ bube'ildzun 'uts'int'ah

⁷Ndet hóh'en, 'et zeh ih whunulh'en? Ndunnah Christ bube'ildzun na'hudunúdzun, dáhoont'ah Christ bube'ildzun 'uhint'ah, 'et whuz na'a zeh, nuwheni chah Christ bube'ildzun 'uts'int'ah. Doochah soo cho howu nuní noohzut! ⁸'Et neMoodihti dune gha ndoh 'uts'int'ah neghaóoni'ai, 'i bugha 'onus nus ulhtus nuhwhuts'utelhtsilh, 'aw hoolah tehleh k'una'a ilah 'un whuts'uleh. Ndet neghaóoni'ai, hóont'i be howu yalhtuk, 'et 'aw hukwayáchasdlah. ⁹Njan ndun whudusni, 'aw nuhwe'oonulhjoot ilah ho' dusni. ¹⁰'Et huwa njan bulunah 'uhútni, “Paul dust'l'us yuk'une'úzguz, 'i tube be óonujut 'ink'ez ulhtus. 'Et whunts'ih netah usda t'eh, buyust'e lait'ah 'ink'ez ye yalhtuk, 'i 'ants'i 'int'ah,” hutni. ¹¹'Et whunts'ih ndan 'et ndez na'a howu yahalhtuk, soo cho howu nihoole, ndi ne'e'dust'l'us, 'i be neghunek daja ni, 'et nket'ah nuwheni nuhtah 'uts'int'ah t'eh, whuz na'a zeh uztet'ilh.

Ndai 'ut'en neghaíni'ai, 'i zeh 'uts'oolh'en huba' hoont'ah

¹²'Et bulunah dich'oh ts'ah'un dune na'hududútni, 'aw nuwheni ndúchats'oost'en. Hedich'oh hubutah dahínt'ah, 'et 'en hubuk'una'a nducháts'oost'en. 'Et whunts'ih hedich'oh hubutah duba nahududzoo, 'et ndunt'ah 'aw huwhunih ilah ho' hint'ah. ¹³'Et whunts'ih 'ut'en, 'i Yak'usda neba yoozi, 'aw 'i zeh ts'uhóont'i howu yats'ulhtuk. 'Ink'ez ndi

'ut'en neba yoozi, nuhwheni chah soo nohwhulh 'utni. 'Et 'uyoo 'ut'en bughuyats'oolhtuk huba cha'hóot'ah. ¹⁴'Et ndet 'ut'en 'uts'oolh'en neba hoozi, 'et 'onus 'un ka' ts'oot'en ghait'ah. 'Et huwa nuhwheni chah Christ bughunek unzoo, 'i bulh nuhghuznindel. ¹⁵'Uyoon dune Yak'usda 'ut'en hububa yoozi, 'i 'et ts'uhóont'i hoh bughuyats'oolhtuk ghait'ah. 'Et nket'ah 'uwhténilh hoh nuhwhuba 'alha 'int'ah 'onus nus 'uhoolcho nuhwhuba tele, 'et nuwheni chah nuhtah 'onus nus nuhwhuba ts'incha tele. Ndaí 'ut'en neba yoozi, be nuhwheni nuhwhuba ts'incha tele. ¹⁶'Et 'onus 'un yun k'ut ndi khunek unzoo, 'i be yats'oolhtuk. 'Ink'ez 'uyoon 'ut'en buba yoozi, 'i 'aw ts'uhóont'i be yats'oolhtuk ghait'ah. ¹⁷'Et whunts'ih ndunnah 'ududálti, 'en neMoodihti, 'en be 'ududóolti huba' hoont'ah. ¹⁸Ndan dich'oh duba na'hoodudzi, 'en ndunt'ah, 'et 'aw soo hiyulh nechahoo'al hinle. Ndan neMoodihti yoozi, 'en zeh ts'ózi huba' hoont'ah 'et huwa.

Paul, Corinth whut'en, 'en hubughuni unli

11 Ndi khunek 'ants'ih be nuhwhulh yalhtuk nuhzun, 'et whunts'ih 'astli'iyaz nduchah 'onus 'un lih sugha óonah'aih. 'Ink'ez 'alha 'i be whuz na'a soozéhts'ai. ²'Et Yak'usda be 'oolnih, 'i be sichah nuhwhuba 'oolhunih. Nuhwhuba nahuzíya 'ilhunuh dune bughutehdalh, Christ 'en 'int'ah. Nuhwheni 'aw dune yut'achagesnak nuhtsun hoolah li'aht'ah hoh Christ bughanwhunila. ³'Et whunts'ih hoh da ndi tl'ughus ye 'uts'un 'uninzun, 'i be Eve naina'a, 'et whenlhújut nuhwheni chah 'et whuz na'a nuhwhubeni tintaitelh'ilh. 'Et ndúhooja t'eh, nuhwhubeni Christ ts'un 'aw 'ilho wule ghait'ah. ⁴'Ink'ez lhe'ahja whunulh'en, 'ilhunuh dune nuhghuninya hoh 'uyoon Jesus bugha nohwhulh yalhtuk, 'aw 'en whuz na'a Jesus nuhyulh yachats'ilhdih. K'us 'uyoo yéghah úlhchoot t'eh, 'aw nuwheni neghá ilah úlhchoot. K'us 'uyoo khunek unzoo, 'i úlhchoot t'eh, 'aw nuwheni neghá ilah úlhchoot. 'Et 'alha 'uhoont'ah nahzún ih?

Bulunah Christ ba whel'a na'hududil'i

⁵'Ink'ez whel'a hinja, 'en 'aw hubugha ndoh nacha'udunuzúszun. ⁶'Et yalhtuk soo t'echanuzúszun, 'et whunts'ih lhat nt'éoonuszun hoh 'ust'ah. 'Ink'ez ts'iyawh t'éoonáhzun nuhwhuzílhsi.

⁷Yak'usda bughunek unzoo, 'i 'aw 'uk'elhla ilah bé nohwhulh yalhtuk. Te'dudulhú'en 'et hoh 'i be ncha tehle. 'I be lubeshi 'ulhchoot nahzun ih? ⁸'Uyoon Yak'usda ba 'ilhuhowezdel 'en buzooneya suba 'uk'elhla huhoolh'i. 'Et whunts'ih bughu ndunust'ih li'ust'en, 'et nuhwheni nuhwhuba ne'úst'en whutah. ⁹Hoh da nuhtah sída hoh hoonliyaz be whendunidzit, 'et whunts'ih 'aw nuhts'un de' chaduzusnih. 'Et sulhutsinkah Macedonia ts'ih haháandel hoh ts'iyaintsuk be sula' het'en. 'Et huwa nuhts'un de' dusni whuch'a' dudulhúdzun. 'Et whuz na'a zeh ndutest'ilh nduhoolyez hoh. ¹⁰Christ khunek yé 'alha 'int'ah 'i be désbun. 'Et huwa njan Achaia yun k'ut ndulhcho hoh bé 'oonust'i, 'i, 'aw 'ustl'e' dóosnih ghait'ah. ¹¹Di ka njan dudúzni? 'Aw nuhk'echási' nahzún tulih? Yak'usda t'éoonínzun nuhwhuk'esi'. ¹²Ndai 'ut'en 'ulh'en, 'i k'elhla nuhts'un dé' doosni ghait'ah, 'et zeh ndutést'ilh. 'Et ndunnah nuwheni nek'una'a huhóolhdzih hukwa'hut'en 'ink'ez huhóont'i be howu yahulhtuk t'eh, 'et 'ustl'e' 'ahuduténilh ubutelhsilh.

¹³'En nduhint'ah 'aw ts'ah'un whel'a 'en ilah 'uhint'ah. Dich'oh dude 'ut'en k'ah hukw'una'a 'uyoon nahuna'ah. Christ buwhel'a na'hududil'i. ¹⁴Khun teh nuhwhuba hooncha wule gunih! Satan 'en lizas be whét'en na'dudil'i 'et huwa. ¹⁵'Et huwa hila 'uhut'en, 'en dich'oh ndunnah ts'ah'un na'a ne'hút'en na'hududil'i. 'Et whunts'ih 'aw chahóocha 'uhoont'ah. 'Et nduhut'en hedich'oh hube 'ut'en k'ah hukw'una'a huba k'elhla whutéle!

Si whuzusnik usdli noohzin gunih

¹⁶'Et doochah zeh ndun whudusni, 'aw dune whusnik 'int'ah sunóohzin gunih. 'Et whunts'ih whuz na'a zeh 'unahzun t'eh, whute, whuzusnik k'una'a nisunulhti, 'et hoh hoontsolyaz hoonúst'i be yatelhtuk. ¹⁷Daja nuhwhudúzni, 'aw neMoodihti yalhtuk hukw'una'a ilah, si yalhtuk. 'Ants'i whuzusnik k'una'a 'unohdusni. Sudzi hooni hoh ye hóont'i sughu dez'ai. ¹⁸Lhanah buyust'e ts'ih nínt'uk hukw'una'a hóont'i be yahalhtuk. 'Et sichah whuz na'a hoonúst'i be 'et yatelhtuk. ¹⁹Nuhwhubeni hoonli 'et whunts'ih ndunnah dune 'aw cha'hoot'ah k'una'a dune hinli nuhtah húdelhts'i, 'et whunts'ih 'aw nuhwhuba dacháhoot'ah. ²⁰Lhe'aht'en, 'ilhunuh nuhtah usda hoh buba 'ustl'enah nuhwhulhtsi, k'us 'ilhunuh nuhwhúlhgooh, k'us 'ilhunuh aht'i, 'i nuhghu yílhchoot, k'us 'ilhunuh nuhtah ncha na'dudulhtsi, k'us 'ilhunuh nuhóonúkat, 'et ndúwhulcho

nuhwhuba dachahoot'ah. ²¹ Hooya usdli hoh nohwhulh yatelhtuk. Hoh da nuhtah 'uzdélhts'i da, 'ants'i lats'ít'ah lí'ts'int'ah. 'Et whunts'ih ndan hubugha lhoojah, 'en buk'una'a, sichah lhóosjah hoh yatelhtuk. 'Ants'i whuzúsnik k'una'a 'udusni.

Christ 'en ba dzuh nusízut

²² Ndunnah Hebrew bughunek yahalhtuk na'hududútni, 'et sichah 'ilhunuh 'ust'ah. Israel whudune na'hududutni, 'et sichah 'ilhunuh 'ust'ah. Abraham hits'uhaínde ih, 'et sichah 'ilhunuh 'ust'ah. ²³ Ndunnah Christ ba ne'hut'en ih 'uhint'ah? 'Ants'i seni hoolah hukw'una'a yalhtuk, 'et whunts'ih si 'onus nus 'ust'ah. Si 'onus nus 'ut'en huba nus 'ultus 'i be 'ust'en. 'Onus nus lhat suhólhtsus k'et 'aw uzdooni ghait'ah. 'Onus nus lhat hoh tsak'esá'ai, 'ink'ez k'us lhat hoh 'ankw'us dásaih. ²⁴ Ndunnah Lizwif skwunlat suholhtsus. 'Ilhuh suhoolhtsas totsuk, tat lanezi 'onus 'at lhuk'i hoolah (39) suts'e 'uhulhtsus. ²⁵ Tat tuz be suholht'o. 'Ilhuh tse be suzoolhghelh hukwa'suhalh'en. Tat hoh ts'i sulh nádezghuz. 'Ilhuh yatoo k'ut lhulcho 'et nusdlat, 'ilhuh 'úlh'ek 'ink'ez 'ilhudzin whuts'un. ²⁶ 'Ahoohyez lhelhts'un kédeszulh. 'Et took'oh chah tube suba wheoonujut. 'Undunut'ih 'en chah but's'un suba howa 'óodli. Sulh hudedowh, 'en whunts'ih, but's'utsi hoosli. 'Udun yun k'ut whut'en, 'en chah but's'utsi hoosdli. Keyah sída, suba howa 'óodli. Dune hoolah sída t'eh, 'et whunts'ih suba howa 'óodli. Yatoo k'ut 'et chah suba howa 'óodli. 'Ink'ez ndunnah sulh dedowh na'hududil'i, 'en hubutah chah suba howa 'óodli. ²⁷ 'Ut'en ulhtus, 'i be 'ust'en. 'Et huwa whulutah tube nenúsih. Lhat 'aw chástah. Lhat hoh suye'últs'ilh 'ink'ez ta'óosde. Lhat hoh sahá'delhúya k'us lhat hukw'uz yuh nusíya dzuh 'et dune usdli hoh. ²⁸ 'Aw 'et zeh ilah, Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bughusdli, 'et chah 'ants'i nisunílhts'ut li'ust'ah. ²⁹ 'Aw t'eeonuzáhzun ih 'ilhunuh budzi lait'ah suli t'eh, sichah sudzi lait'ah 'ulhih. 'Ink'ez ndan nelh dune 'onghoh lubeshi be nalts'uk li'ut'ih 'et hubugha whuske 'ink'ez 'ants'i desk'un li'ust'ah.

³⁰ Hoonli hubugha hootest'i t'eh, 'et dast'ah hoh lait'ah 'et whé 'oost'e. ³¹ Yak'usda, Jesus Christ 'en neMoodihti be'aBá, 'en zeh 'ilhuz wheni uzdelhti, 'en t'eeonínzun 'aw chaozúst'sit. ³² 'Et hubudayi cho Aretas hiyulhni, bukeyah Damascus, 'et humoodih dune, 'en sutélhcholh

hukwa'ninzun. ³³'Ink'ez ndi be 'uzdla cho, 'i be súhalhti 'ink'ez windah k'et, 'et nasuhálhbalh hoh hubula k'éhanasja.

Yak'usda dune yunalhts'et haho'ai

12 'Alha ndi 'udelhúti khunek be yalhtuk, 'aw suba chahóozooch ho' dusnih. NeMoodihti benghun newhúkat 'ink'ez ba be wheóodiltsih, 'i bugha nohwhulh yátelhtuk hukwa'nuszun. ²'Ilhunuh Christ yunéyalh, 'en t'enuszun. 'Et ndun hoh da lanezi 'onus 'at dit naooduzuk inle hoh 'en whulh tat yak'uz 'et khun be' dúzgooh li'uja. Buyust'e bulh k'us be 'et, si 'aw t'éoonuzúszun, Yak'usda 'en t'éoonínzun. ³'Et ndun 'en t'enuszun. Buyust'e bulh k'us be 'et, si 'aw t'éoonuzúszun, Yak'usda 'en t'éoonínzun.

Yak'usda 'int'ah hoh nuwheni ts'iyai, 'i be k'enána'ah

⁴K'us hoonzoo ni'dudulti lí'uja, 'et khun be' dúzgooch hukw'una'a 'int'ah. 'Et whuts'un ndai khunek 'aw ye yátoolhtih ghait'ah, 'et hubuduzts'ai. 'Aw ye yátelhtuk yutl'acháwhus'ai 'et huwa. ⁵'Et ndunt'ah dune, 'en bé hoonust'i hoh bughuyatelhtuk. 'Et whunts'ih 'aw se' 'ut'en k'ah huwa ho' hoonust'i k'una'a howu yaooltuk ghait'ah. Dast'ah last'ah, 'et zeh hoonust'i hoh howu yalhtuk. ⁶'Et be hoonúst'i k'una'a yatelhtuk hukwa'nuszun t'eh, 'et whunts'ih 'aw whuzusnik tesdle hukwa cha'núszun. 'Et huwa ndai khunek 'alha 'int'ah, 'i bugha zeh yatelhtuk. Be hóotest'i whuch'a whuz na'a 'utest'ilh. Dooka n'awh dune suhunilh'en 'ink'ez chasadits'o t'eh, 'et whuz na'a zeh dune unli suhúntezin.

Ntsi' nududeh, 'i Satan bugha 'ust'en dzuh nuszut

⁷'Et njan ndet senghuh niooninkat, 'et whulagha 'uzdudelhúti whuch'a 'ink'ez ncha na'duteltsilh 'et whuch'a, 'et huwa whuscho soo dunat li'ust'en. Satan, bugha ndi ntsi' nududeh, 'en bugha 'ust'en dzuh nuszut. 'Et whuz na'a 'aw 'ududoolhúti ghait'ah. ⁸Tat neMoodihti buts'un tédesdlih, khun teh whuscho suts'ahanadoodúkat. ⁹'Ink'ez 'usúlhni, “Be úszoo, 'i 'aw 'et 'i mba soo 'int'ah. Be úlhtus, 'i be lait'ah, 'i ts'iyawh lhaóodija 'et huwa.” 'Et huwa hoonúst'i hoh ndi be last'ah, 'i bugha 'et hoonust'i. 'Et Christ ye 'ulhtus, 'i sulh 'óot'e. ¹⁰'Et huwa ndet suba last'ah, sghuhudloh,

hoonli suba howa whúlna, ndet dzuh nusahalhdzut, 'ink'ez hoontsi' sughá honinla, 'i ts'iyawh 'ilho, Christ 'en bugha suba 'uhóoja t'eh, 'et hoonúst'i. 'Et whuz na'a be last'ah 'i be úlhtus nasdleh.

Whel'a 'en hube 'ut'en k'ah

¹¹Njan hoonust'i, 'et 'i be whuzusnik li'ust'ah. Nuhwheni whuz sunulht'uk 'et dóosni ka. 'Et nuhwheni nuhgha huba na'óodudoosdzi huba' hoont'ah. Whél'a hinchá, 'aw hoonli hubuk'elh'ih cha'úst'ah, 'ants'i 'ust'ah 'et whunts'ih. ¹²'Et 'alhá whél'a be hoh hóodel'en, 'i ts'iyawh si sughá lhawhúdint'ah nuhwhuba whuzílhsi. Dzuh nuszut whulh síyin, huwa ét'en, 'ink'ez hoonchá túne'zust'en chah, hoolhtus chah túne'ust'en, 'et ts'iyawh nuhtah 'awhúsdla. ¹³'Onghoh Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel, nuhwheni nts'ena'a hukw'elh'ih 'uteht'ilh? 'Et 'aw hoonli nuhts'un húkwa cha'duzusnih. 'Et huwa ih tinta' ust'ih nahzún ih? Ndi 'uts'un na'a be ne'zust'en, 'i ts'iyawh suba whunawhudoonah!

Dahoont'ah huwa hubuk'entsi'

¹⁴'Aw 'et lháduja hoh whulh tat nuhts'un nátesdálh. 'Aw ndai aht'i buka'cha'núszun, nuhwheni zeh nuhka' nuszun. 'Et huwa nuhts'un dáteso ka ílah. Whunulh'en, 'uskehyaz 'aw dudusnekah hubonoolhyeh huba cha'hóot'ah. K'us budusnekah buzkeh 'en hubonoolhyeh huba' hoont'ah. ¹⁵'Ink'ez degá nus be nuhk'esi', nuhwheni hukw'elh'ih sk'ehsi', 'et whunts'ih suba 'uts'un na'a cha'hóot'ah. Nuhzul 'i ba hoonúst'i hoh buk'elhla whutelhsilh. Be khusná, 'i whunts'ih k'elhla yutelhtsilh. ¹⁶Nts'oh dája nahzun 'et whunts'ih hoonliyaz nuhch'a nuchá'zust'en, nuhwhenich'oh t'éoonúhzun. 'Et whunts'ih lhe'usja, nunúl'i hukw'una'a whuts'it bulh nuwhílhchoot lí'usja. ¹⁷Ndan nuhts'ú haho'ai, 'en bugá 'et hoh nuhgha há'dunest'ah nahzun tulih? ¹⁸'Et Titus khunek ulhtus, 'i be dání hoh ndun nelhutsin 'en bulh nuhts'ó whebalh'a. 'En chah ih nuhgha há'dunent'ah? 'Awundooh! Ts'uhóont'i hoh lhgha hoh nuhtah 'uts'ut'en? Lhk'una'a zeh ih uzdet'us?

¹⁹'Et doochah nuhoodutelhkut, nuwheni nuhts'un k'úzdutetnilh nahzun ih? 'Awundooh! Yak'usda nalh Christ 'en bugá 'uts'útni, buk'ensi' ndai hoonliyaz nuhtah 'uts'alh'en, 'et ndúwhulcho hoh nuhwheni zeh nuhba

'uts'ut'en. 'Et nus zeh lhé'teltus hoh nuhwhuba 'uts'ut'en. ²⁰'Et tube whesaz hoh doochah nuhts'un nátesdadh. Khun 'et ndusja t'eh, 'et sih ndez na'a tulih nahós'alh. 'Et ndet nuhts'o húkwa' nuszun, 'et 'aw whuz na'a tulih chahzoo. Nuhwheni chah sts'o hukwa'nahzun, 'aw whuz na'a cha'ust'ah tulih nahóh'alh. Nuhghuniya t'eh, 'et ndez na'a tulih 'ooht'e, ts'iyawh lhédahdulh 'ink'ez lhughe' 'oolhunih. 'Et lhulh húnulhúch'oh 'ink'ez lhch'a nidahdulh. Lahoot'ah hoh lhch'á dehni. Ts'iyawh lhch'a ne'dahni. Ncha na'dudulhú'i 'ink'ez ts'iyaintsuk hoontsi' nuhwhuba lht'a'whúnt'en. ²¹'Et huwa whesaz hoh doochah nuhts'un nátesdadh. K'us lhanah nuhtah lubeshi 'uhalh'en 'ink'ez 'aw lubeshi whuch'a hubeni lht'anachahundunusle. 'Awhuz tulih chahóozoo tune'hut'en. Dune ts'eke bulh tinta' hunt'en. 'Ink'ez lubeshi dutsun, 'i 'uhulh'en. 'Et whuz na'a 'et ndúhoont'ah t'eh, 'et howa sudzi yuk 'utenilh 'ink'ez howuni tesdle. 'En hubugha Yak'usda 'et yuh 'usutelilh.

**Paul bugha ndoh 'int'ah, 'i Yak'usda
yutl'ahó'ai, 'et whuz na'a hubuts'un teyalh**

13 'Et 'aw 'et whulh tat nuhts'un natésdadh. Nanah k'us tanah 'en hubunalh ne'whut'en, ts'iyaintsuk nuhwheni nuhtah, ndai be 'uk'ehoot'aih 'en hubughunek bugha ts'iyaintsuk lhaóodutenilh. ²Whutsuh da nuhwhudani whusdlah 'et whunts'ih nuhzih sída hukw'una'a whulh nat nuhts'o k'e'aguz 'ink'ez ndun whudúsní, ndunnah lubeshi 'alh'en 'ink'ez 'onghoh tubulh ndun whudúsní hoh dzuh nutehzut, 'aw hukw'ut dihudóoya ghait'ah ho' hoont'ah. ³Si sugha Christ yalhtuk t'ewhúntézhin hukwa'nuhzun, 'et huwa whuz na'a nuhwhudáni. 'Ink'ez 'alha 'en 'int'ah nuhwhuts'un lait'ah chaílah, 'ink'ez nuhtah dega nus úlhtus 'int'ah. ⁴Christ 'en ye lait'ah, 'i be lhdulalhgus k'ehíyilhti, 'et whunts'ih Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha khuna. 'Ink'ez nuwheni chah, s'et whuz na'a zeh buyuzdúls'i whunts'ih lats'ít'ah. 'Et whunts'ih ndi Yak'usda yé ulhtus nohwhulh 'uhoont'ah, 'i be ts'ukhuna. 'Et huwa Christ 'en bulh ts'ukhutena. ⁵Na'oodulhúdzih! Ndi bé 'alha 'uhoont'ah, 'i bulh áht'ah k'us bu'et áht'ah, 'et 'i be nuhwheni'oh whuná'dunulhútun. Jesus Christ nuhyuh 'int'ah, 'aw t'éoonuzáhzun ih? 'Aw soo cho nt'éoonuzáhzun t'eh, 'et tulih n'ún hutezkat ahli. ⁶'Et whunts'ih 'aw n'ún hutezkat 'aw 'en ilah 'uts'int'ah. Soo cho nduchah t'éoonáhzun.

**Nuhwheni soo ts'ah'un na'a lhadínt'ah tehle,
'et whuz na'a nuhwhuba tenazdudli**

⁷'Et whunts'ih hoontsi' 'uteht'ilh, 'et whuch'a, Yak'usda ts'un nuhwhuba tenadusdli. 'Aw nuwhenich'oh nats'oodududzi hukw'una'a ilah. 'Et whunts'ih nuhwheni hoonzoo k'ah ts'ih 'uteht'ilh, 'et whuz na'a nuhwhuba tenadusdli, 'et whunts'ih 'ants'i 'ún hutezkat hukw'una'a nuhwhuba 'uts'int'ah tulih. ⁸'Et ndai 'alha' be 'uhoont'ah 'i 'aw buch'a' 'uts'oot'e ghait'ah. 'Et k'us ndai 'alha' be 'uhoont'ah 'aw 'i zeh howu yats'ulhtuk. ⁹'Et nuwheni lats'ít'ah 'ink'ez nuhwheni ulhtus ahli t'eh, nuwheni ts'uhóont'i. 'Ink'ez soo ts'ah'un na'a lhadínt'ah tehle, 'et whuz na'a nuhwhuba tenazdudli. ¹⁰'Et huwa nuhch'a 'úst'ah hoh whuz na'a nuhts'ó k'e'usges. 'Et nohwhulh 'úst'ah t'eh, ndet hoh dune hubugha ndoh 'ust'ah 'et neMoodihti stl'ahó'ai, 'i be 'aw nuhdách'e ne'doosni ghait'ah. Ndi be dega ndoh 'ust'ah, 'i be Yak'usda ba ulhtus tehle. 'I 'aw be nuhwhundóolhdah ghait'ah.

Nohwhulh 'úhot'e

¹¹Sulhutsinkah dega nus 'ún whudusni. Whunoolhnik! Soo ts'ah'un na'a lhadulya tehleh. Yak'usda k'enaíne'a tehleh. 'Ilho zeh nuhwhubeni tehle. Whudezghel, 'i be ndi yun k'ut delhúts'i. 'Ink'ez Yak'usda, ndun nek'ensi, 'ink'ez nedzi bé dezghel, 'i neghaíni'ai, 'en nohwhulh 'óot'e.

¹²'Et lubeshi bughuhoolah be nalhadunoohts'oos. ¹³Dune Yak'usda bube'ildzun nezih húdelhts'i, 'en chah ts'iyawh dahooja nuhowhútni.

¹⁴Jesus Christ neMoodihti ye unzoo, 'ink'ez Yak'usda ye nek'ensi', 'ink'ez Ndoni bulh 'ilho ts'inli chah, 'et 'i ts'iyawh nohwhulh 'úhot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Galatia Whut'en Hubuts'un K'e'anguz (Galatians)

**Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, Galatia yun k'ut
húdelhts'i Paul dahooja hubulhni**

1 Si Paul whel'a usdli. 'Aw lhanah dune, k'us 'ilhunuh whúnts'i ilah bugha 'usja. 'Et whunts'ih Jesus Christ 'ink'ez Yak'usda ne'aBá, 'en 'int'ah Jesus yahadla hubutah dinaidilhti, 'en bugha whel'a 'ust'ah. ²'Ink'ez nelhutsinkah ndunnah suzih húdelhts'i, 'en ts'iyawh nuhwheni yun k'ut Galatia ts'ih Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ahli, nuhwheni ts'iyawh dahooja nuhwhuts'útni.

³Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti, 'en ye unzoo, 'i 'ink'ez budzi dinghel, nuhgha óoni'ai, 'i bulh 'óoht'e. ⁴'En 'uja nelubeshi bugha huwa' dudulti. 'Et hoh ndi yun k'ut ntsi' yuch'a naneuzdla. Yak'usda ne'aBá, 'et whuz na'a hukwa'ninzun. ⁵'Ilhuz wheni buba ts'odélhti, 'et ndoh honeh.

'Aw 'uyoo khunek unzoo 'i be yats'oolhtuk hoolah

⁶Christ ye unzoo, 'i be dutehjij ka nuhka' dani, 'et whunts'ih 'en 'ahoh buch'a nasulhúya 'ink'ez 'uyoo khunek unzoo, 'i nahzun, 'i ts'un nasulhúya. Tube suba hooncha hoh aht'en. ⁷'Et whunts'ih 'aw 'uyoo khunek unzoo, 'i hoolah. Bulunah dune nuhwhuba lhtanahuhólelh hukwa'hut'en. Christ bughunek unzoo, 'i 'uts'un na'a nuhwhuba na'huyooleh hukwa'hut'en. ⁸'Et whunts'ih nuwheni k'us yak'uz whulizas 'en whunts'ih, 'uyoo khunek unzoo, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk t'eh, 'et t'eh ndan whunts'ih 'utni, Yak'usda hoontsi' ts'ih bulh niuntezulh wule da. ⁹Nts'ena'a nuhts'udáni, 'et doochah zeh nuhwhuts'útni, ndi khunek unzoo, 'i 'uda ulhchoot, 'ink'ez

ndan 'uts'un na'a 'un nuhwhulhni t'eh, ndan whunts'ih 'utni, Yak'usda hoontsi' ts'ih yulh niuntezulh.

¹⁰Daja nuhzun? Yak'usda tulih k'us dune tulih ba whudóolhti? Soo cho whunulh'en, dune ba uszoo na'dudulhú'i t'eh, 'et t'eh Christ be 'ulhna tesdle, 'aw oosdle ghait'ah.

Yak'usda 'utahásalhti 'en ba whel'a tesdle

¹¹'Et sulhutsinkah njan ndun whudúsní t'eeonóhzní ka ndi khunek unzoo, 'i be nohwhulh yalhtuk, 'aw dune khunek be cha'duzusnih. ¹²'Et 'aw ndi dune ts'un ilhchoot ilah, 'ink'ez 'aw dune whusodalh'i chah ilah, Jesus Christ 'en bugha whusúnelhtan.

¹³'Et hoh da nts'ena'a si Lizwif hube 'ut'en k'ah huwaghusna inle, 'et ts'iyawh whulh 'udahts'o. Nts'ena'a ndunnah Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en tube dzuh nobulhdeh 'ink'ez hoolah huboolhsilh hukwa'ust'en. ¹⁴'Ink'ez sutsuhda dahánt'e 'et ts'iyawh soo cho hostun hukwa'est'en. 'Et hoh ndi Lizwif hube 'ut'en k'ah hubugha, ndunnah sulh hudedowh, ndunnah sunduhult'ah, 'et whunts'ih ts'iyawh huba 'onus nus unzoo síli. ¹⁵'Et 'awhuz chadusdah hoh, 'et Yak'usda ba hoonzoo hoh 'utahasálhti 'ink'ez ye unzoo, 'i be dutesjih ka ska' dani, ¹⁶'ink'ez buYe' yusunelhtan. 'Et 'en bugha 'udun yun k'ut whut'en, 'en ndi khunek unzoo, 'i be hubulh yátelhtuk ka. 'Et hoh da sulh 'et dúhooja hoh 'et 'awhuz 'uyoon dune ts'un huwu yachalhtih hoh ¹⁷ndoh Jerusalem ts'ih whunts'ih chatúsyal hoh ndunnah sutsuh whel'a hinli, 'en hubulh yachalhtih. 'Et whunts'ih yun k'ut Arabia whuz whéya. 'Et hukw'elh'az doochah zeh keyah Damascus ts'ih lhghu nadusja.

Dat'en keyah whuti Jerusalem ts'ih

¹⁸'Et tat naooduzuk hukw'elh'az, 'et nde Jerusalem ts'ih whéya. Peter 'en buzih tesdalah hukwa'nuszun 'ink'ez 'et lanezi 'onus 'at skwunlat dzin buzih ída. ¹⁹'Et 'onghoh whel'a 'en 'aw chabus'il. NeMoodihti bulhutsin James, 'en zeh nalh'en. ²⁰'Ink'ez ndi nuhts'o k'e'águz, 'i, Yak'usda nalh 'un whudúsní, 'aw chaoozústst'it. ²¹'Et hukw'elh'az yun k'ut Syria 'ink'ez Cilicia, 'ahoh hoh nusíya. ²²Judea yun k'ut 'et, ndunnah Christ ba 'ilhunahuwúdulh, 'en 'awhuz chasuhes'en. ²³'Ants'i ndez na'a zeh sulh

'uhudants'o, “Whuts'o da dzuh nunenulhdzut inle, 'en 'aw 'et ndi be 'alha 'uhoont'ah bugha, ts'iyannah khunek unzoo, 'i be hubulh yalhtuk suli, khunek unzoo 'uda hoolah yoolhtsilh hukwa'yalh'en whunts'ih.” ²⁴ 'Ink'ez si sugha Yak'usda hudélhti.

Khunek unzoo, 'i ts'ah'un na'a bughyaoolhtuk

2 'Et lanezi 'onus 'at dit naooduzuk hukw'elh'az, Barnabas bulh doochah ndoh Jerusalem ts'ih nahutest'az. Titus 'en chah nayílchoot 'ink'ez nelh tez'az. ² Senen hawhélt'sut, 'et huwa doochah Jerusalem ts'ih nunásusja hoh Jerusalem 'et nduhoolcho 'obudáni. Ndi khunek unzoo, 'i be ndunnah 'udun yun k'ut whut'en hubulh yalhtuk, 'et nduhoolcho ndo budáni. 'Ink'ez ndunnah ncha hinli, 'en whu'iz 'et hubulh yalhtuk. 'Et hoh 'aw 'ants'i 'et cha'úst'il whuzdli. ³ 'Et whunts'ih Titus, sulh 'ut'en, 'en Greek whut'en unli, 'et whunts'ih 'aw yuka dune unli, 'i hitet'us whuts'un chahinilht'uk. ⁴ Bulunah, 'en nelhutsinkah na'hududil'i. 'En nunút'i be netabonínla. Neghu hoole ka dats'int'ah hoh dune ts'inli. 'Et Christ Jesus 'en bugha Moses be' dustl'us whuch'a whulazdetnik. Nuwheni doochah Moses be' dustl'us k'ut 'i be 'ulhna k'una'a nehoollhtsilh hukwa ne'hulh'en 'et huwa. ⁵ 'Et whunts'ih ndunt'ah dune, 'aw 'ilhuh hukw'e'huntet'oh buk'ah 'ahuntét'oh whunts'ih hubutl'a' dudoolhútelh ghait'ah. 'Et huwa ndi khunek unzoo, 'i be 'alha 'uhoont'ah 'i be whuz na'a zeh 'ooht'e.

⁶ 'Et ndunnah hinchá unli hubuts'utni, 'en lhugha zeh 'obulh'en. Ndunnah hinli dahint'ah, 'et whunts'ih suba dachahit'ah. Yak'usda nalh lhulhúgha zeh 'uts'int'ah 'et huwa. ⁷ 'Et whunts'ih Peter ndi khunek unzoo, 'i yutl'aidá'ai hoh 'i be ndunnah dune yuka dune unli, 'i k'ut hiyuzt'us hiyúlhni, 'en hubulh yatelhtuk ka, 'et whuz na'a sichah ndi khunek unzoo, 'i stl'aidá'ai, 'i be 'udun yun k'ut whut'en hubulh yaóolhtuk ka. 'Et ndunnah ncha, 'en ts'iyawh ts'ah'un na'a t'ehonanzin. ⁸ Nts'ena'a Yak'usda, 'en Peter ndunnah Lizwif huba whel'a yulhtsi, 'et whuz na'a sichah 'udun yun k'ut whut'en huba whel'a sulhtsi 'et huwa. ⁹ 'Et huwa James, Cephas, 'ink'ez John, 'en buts'utni keyah whuduchun hinli, 'et ts'ah'un na'a t'ehonanzin, ndi ye unzoo 'et stl'ahó'ai, 'et huwa Barnabas 'ink'ez sichah nela nahúz'ai. 'Et 'i be ts'iyannah whenéhuntelhtan, nuwheni 'ink'ez James, Cephas 'ink'ez John chah lhulh 'uts'int'ah zeh hubúznedulh. Nuwheni 'udun yun k'ut whut'en hubuts'úztedulh, 'ink'ez ndunnah 'en Lizwif hubuts'á tedulh.

¹⁰Ndan tehel'en, 'en hubunaztelnih, 'et zeh hukwa'huninzun, 'ink'ez sichah whuz na'a hukwa'nuszun.

Moses be' dustl'us 'aw doochah buk'une'ts'oot'en huba cha'hóot'ah

¹¹'Et Peter hoh da keyah Antioch nusiya hoh tink'us 'uja. 'Et huwa bunen ts'un 'ídani. ¹²James 'en ndunnah hiyulh 'uhut'en, keyah Antioch nehútedulh whutsuh, 'et Peter 'ahoolhyez 'udun yun k'ut whut'en hubula 'a'alh. 'Et whunts'ih James hiyulh 'uhut'en whusahándel hoh, 'et Peter hubuch'a nasja, ndunnah Lizwif hube nuljut 'et huwa. ¹³'Ink'ez 'onghoh Lizwif, duba nahududzoo, 'en chah Peter bulh hubuch'a nahusdel. 'Ink'ez Barnabas, 'en whunts'ih, hinalh nduhút'en 'ink'ez 'en chah hubundul'en suli.

¹⁴Ndi khunek unzoo, 'i 'alha 'int'ah 'i daja ni, ndunnah Lizwif 'aw ts'ah'un hik'únucha'ust'en. 'Et nahoo'ai hoh, ts'iyannah nalh 'et hukwa Peter njan ndúduzni, “Nyun Lizwif 'unint'ah 'et whunts'ih 'udun yun k'ut whut'en k'una'a ndi yun k'ut inda. 'Ink'ez di ka 'udun yun k'ut whut'en Lizwif k'una'a dune hoole hukwa'bilh'en?

¹⁵Nuwheni Lizwif ts'inli hoh ts'uwhuzdli. 'Aw 'udun yun k'ut whut'en lubeshi 'uts'uleh k'una'a cha'ts'ít'ah. ¹⁶T'ets'onínzun Moses be' dustl'us 'i bugha 'uts'ut'en t'eh, 'aw ts'ah'un dune chats'ilah. Jesus Christ neba 'alha 'int'ah 'et huwa whuz na'a zeh ts'ah'un dune ts'inli 'et t'ets'oninzun. 'Ink'ez nuwheni Christ Jesus 'en neba 'alha 'int'ah unli 'et hoh Christ neba 'alha 'int'ah, 'et 'i be ts'ah'un dune ts'uzdli. Moses be' dustl'us k'une'ts'ut'en t'eh, 'aw 'et huwa ilah ts'ah'un dune ts'uzdli. Moses be' dustl'us k'une'uhut'en, 'et 'aw 'ilhunuh whunts'ih ts'ah'un na'a cha'hínil 'et huwa.

¹⁷'Et whunts'ih nuwheni Lizwif, Christ 'en bugha ts'ah'un dune ts'oole 'et hukwa'uzninzun t'eh, 'ink'ez nats'uhoo'ai 'awhuz lubeshi 'uts'ulh'en ts'inli t'eh, 'et Christ 'en chah ih lubeshi ts'un nuhwhúnilht'uk unli? 'Et 'aw 'uhót'e ghait'ah! ¹⁸'Et ndi Moses be' dustl'us k'ut 'udun niníla 'ink'ez doochah zeh nalhúchoot 'ink'ez buk'une'test'en t'eh, 'et t'eh khunek lkh'uníyuz ho' test'ilh. ¹⁹Moses be' dustl'us k'ut, 'i be dasítsai li'ust'ah, 'aw 'onus 'at buk'únucha'tuzest'il. 'Et whuz na'a Yak'usda ba khutesna. ²⁰Christ lhdulalhghus k'ut bulh dasítsai li'ust'ah, 'et 'aw 'onus 'un chakhúsnah li'ust'ah, 'et whunts'ih Christ syudinda. 'Ink'ez ye khuna,

'i be khusna. Yak'usda buYe' suba 'alha 'int'ah, 'et 'i bugha yun k'ut khusna. 'En 'uja sk'ens'i' k'et suba whut'l'a'dudelti. ²¹Ndi Yak'usda ye unzoo, 'i 'aw 'udun nioos'alh ghait'ah! 'Alha Moses be' dustl'us k'ut, 'i be ts'ah'un dune ts'ooole ghait'ah. 'Et whuz na'a 'uhoont'ah t'eh, 'et Christ 'ants'et hoh neba dazsai li'whutet'ilh," Peter 'et ndudúsní.

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be zeh Yak'usda nalh ts'ah'un dune ts'uzdli

3 O Galatia whut'en whuzahnik! Ndan duyun nest'i hoh nuhnan'a ndi khunek 'alha 'int'ah buk'unucha'zooht'en ka? Nuhwhenich'oh Christ lhdulalhgus k'ut neba dazsai, 'ants'i whunulh'en li'hoont'ah. 'Et whuz na'a nuhwhuba be hóodet'en. ²Ndi 'aw 'i zeh nts'un nt'ewhuntehzeh hukwa'nuszun. Nts'ena'a Ndoni nuhyudélts'ut? Moses be' dustl'us buk'une'uht'en, k'us be 'alha 'uhoont'ah nuhwhuba whulhúdahts'o tulih? ³Whuz na'a stabe whuzahnik! Ndoni 'en be whe' daht'en. 'Ink'ez k'an 'et nuhyust'e dálh'en, 'et whuz na'a ts'ah'un lhadulhúya tehleh, nahzún ih? 'Awundooh! ⁴Nuhwheni lhat hoh dzuh nusahde ho' hoont'ah. 'Et ndúwhulcho hoh 'ants'i 'uhoont'ah nahzun ih? 'Et 'alha 'ants'i nuhwhuba 'uwhtét'ilh nahzun ih? ⁵'Et huwa Yak'usda Ndoni nuhyeída'ai 'ink'ez nuhtah huwa 'et 'en tune'ut'en. Nts'ena'a 'uhoonla? Moses be' dustl'us buk'une'uht'en k'us ndet whudáhts'o nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah?

⁶Abraham Yak'usda yuba 'alha 'int'ah hoh Yak'usda 'en Abraham ts'ah'un dune unli yúlhni, ⁷'Et t'ewhunoohzeh, ndan be 'alha 'uhoont'ah hit'i, 'aw 'en zeh Abraham buzkeh hinli. ⁸Yak'usda bughunek ndet nus de dawhútenilh, 'et whunénulhtun. Be 'alha 'uhoont'ah 'i be Yak'usda ndunnah 'udun yun k'ut whut'en ts'ah'un 'int'ah hubutelhtsilh. 'Et whutsuh 'uwhténilh, 'et Yak'usda 'en Abraham njan ndúyulhni, “Nyun ngha ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, ts'iyawh dáwhulzoo hubugha whútelts'ulh.” ⁹'Et huwa Abraham, 'en Yak'usda yuba 'alha 'int'ah 'et huwa deggha nus hoonzoo hubugha whults'ut. 'Ink'ez ndan Yak'usda buba 'alha yint'ah, 'en chah whuz na'a zeh njan deggha nus hoonzoo hubugha whútelts'ulh.

Moses be' dustl'us, 'i be 'aw dune Yak'usda nalh ts'ah'un wule ghait'ah

¹⁰'Et ndan Moses be' dustl'us yut'anahunintan, 'ink'ez ndi khunek k'uhíninyuz t'eh, 'et t'eh Yak'usda hoolah hubutelhtsilh. 'Et whuz na'a 'uk'e'edúguz hoh ndutni, “Moses be' dustl'us yuk'e'ánguz, 'i ts'iyawh hik'une'oot'en huba 'uhoont'ah. Ndunnah ts'iyawh hik'unucha'ust'en t'eh, 'et t'eh ndet hoolah ubutelhtsilh, ts'iyannah hote'ilh.” ¹¹'Ink'ez soo ts'ih'un 'uhoont'ah, ndi Moses be' dustl'us, 'i be 'aw dune Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhoot'e ghait'ah. 'Et Yak'usda bughunek njan ndutni, “Ndunnah ts'ah'un na'huja, 'en be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hukhutena.” ¹²'Et whunts'ih ndi Moses be' dustl'us, 'i, be neba 'alha 'uhoont'ah 'aw 'i bugha ilah. 'Et whunts'ih ndan dune Moses be' dustl'us yuk'une'ut'en t'eh, 'i be whuz na'a ndi yun k'ut hukhutenalh. ¹³Ndan Moses be' dustl'us k'ahunyis, hoolah wule huba' hoont'ah. 'Ink'ez 'et whuch'a Christ nenaonket. Ndet hoolah netelhtsilh dich'oh neba k'éhoot'ai. 'Et whuz na'a 'uk'e'edúguz hoh ndutni, “Ndun duchun yundunilt'o, 'en hoolah tele ho' 'int'ah,” ni. ¹⁴'Et huwa Abraham dawhuldzoo bughá whults'ut, 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah Christ Jesus bugha húbugha whútelts'ulh. 'Et neba 'alha 'uhoont'ah, Ndoni 'en nets'u yoozi, 'i be neyudoolts'it ka.

**Yak'usda ndi khunek neba lhaidínla, 'i,
'aw 'ats'un na'a na'hótneh ghait'ah**

¹⁵Sulhutsinkah ndi yun k'ut dune buk'una'a 'et hubugha nohwhulh yalhtuk. Ndan dune khunek yutl'aída'ai, 'i 'aw 'uyoo khunek yutaoodoo'alh k'us yutahanaho'alh ghait'ah. ¹⁶'Et Yak'usda Abraham 'ink'ez buts'un hayánzut, ndai ye yuts'u náhezya, 'aw 'en zeh 'ink'ez buts'un hayánzut, 'en zeh buts'úyoozi. 'Aw Abraham ts'uhaínde, 'en ilah 'ubudusni. 'Aw lhanah ilah 'ulhni. 'Et whunts'ih Yak'usda 'ilhunuh dune zeh yughu yalhtuk ho' 'utni. 'Et whuz na'a 'udéja hoh Abraham, “Nts'u hainzut,” yúlhni. 'Ink'ez ndun Christ 'en Abraham ts'un hainzut 'int'ah. ¹⁷Daja nuhwhudusni, 'et ndi khunek yutlaída'ai, 'uda Yak'usda Christ bulh lhahódinla ho' hoont'ah. 'Et 430 be naooduzuk hukw'elh'az 'et Moses dustl'us 'uk'une'usdúguz. 'Et whunts'ih Yak'usda njan Abraham khunek yutl'aída'ai, 'i, ndi khunek ye yuts'u náhezya, 'aw hoolah nahoolhsilh ghait'ah. ¹⁸'Et whuz na'a ndi Yak'usda yit'i, 'i, 'et Moses be' dustl'us bugha

ilah hoh dune hubughaítelelh. 'Et nduhoont'ah t'eh, 'aw ye nets'unahezuya 'i bugha ilah dune hubughaítelelh. 'Et whunts'ih Yak'usda ndi yit'i, ye nets'unáhezuya 'i be Abraham 'i yugha ooni'ai.

Moses be' dustl'us 'i ndet huba unzoo?

¹⁹'Et Moses be' dustl'us ndet huba unzoo nahzun? Tinta 'uts'ut'ih 'et whuch'a neba 'uhóonla. 'Ink'ez nket'ah 'uwhuténilh hoh whusawhútelts'ulh, Abraham buts'un hayánzut whusatayalh, 'et whuts'un ndi Moses be' dustl'us neba 'uhóonla. 'Ink'ez ndun yuts'u haínzut, ndi yé nets'unahezuya, 'i, 'en gha 'uhoont'ah. 'Ink'ez 'et ndun dune yeguz unli, 'et lizas daja hidáni, 'en chah 'onus 'un ndo búdani. ²⁰'Et ndan dune yeguz unli, 'aw 'ilhunuh zeh ba cha'ít'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda 'en 'ilhunuh zeh unli.

²¹Daja nahzun? Moses be' dustl'us 'ink'ez Yak'usda Abraham ndi ye yuts'u nahezuya, 'et lhghe 'uts'un na'a ih 'int'ah? 'Awundooh! 'Et whunts'ih Moses be' dustl'us daja ni, 'et butl'a hó'ai, 'et 'i be dune 'ilhuz wheni hukhutena t'eh, 'et t'eh 'alha Moses be' dustl'us 'i be dune ts'ah'un na'a 'uhint'ah hutele inle. ²²'Et whunts'ih Yak'usda bughunek ndutni, ts'iyannah dune lubeshi bulh 'uhint'ah. 'Et huwa ndi ye hubuts'unáhezuya, 'i be ndunnah Jesus Christ buba 'alha' yint'ah, 'aw 'en zeh hubugha whútekuh.

²³'Et whunts'ih ndi be neba 'alha 'uhoont'ah uzdet'ilh whutsuh da, 'et Moses be' dustl'us 'i be ts'ak'ezdanla li'ts'ant'e. 'I be duts'o nehulh'tsi, nket'ah be neba 'alha 'uhoont'ah buneunteltun 'et whuts'un. ²⁴'Et huwa Moses be' dustl'us nehodalh'i inle, 'ink'ez Christ ts'un netezdla. 'Et huwa be neba 'alha 'uhoont'ah 'i be ts'ah'un dune ts'oole ka. ²⁵'Aw 'et be 'alha 'uhoont'ah ts'it'i. 'Et huwa ndi whuneodalh'i 'i 'aw 'onus 'un buk'une'ts'oot'en huba cha'ít'ah.

Nuhwheni ts'iyawh Christ Jesus 'en bugha Yak'usda buzkeh ahli

²⁶'Et nuhwheni ts'iyawh Christ Jesus 'en bugha 'et be neba 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda buzkeh ahli. ²⁷'Et nuhwheni nuhtah ndunnah Christ ba too be 'ulya, bulh 'áht'ah sahli. ²⁸'Et huwa 'aw 'onus 'un Lizwif k'us 'udun yun k'ut whut'en hoolah. 'Ink'ez 'aw 'onus 'un 'ulhna k'us 'ulhna ch'a hubulanahudetnik chah hoolah. 'Ink'ez 'aw 'onus 'un dune k'us

ts'ekoo chah hoolah. Nuhwheni ts'iyawh Christ Jesus 'en bulh 'ilhunuh 'aht'ah. ²⁹'Et Jesus Christ budune ahli t'eh, 'et Abraham ts'un hainde chah ahli. 'Ink'ez ndi Yak'usda Abraham ye yuts'u náhezya, 'i bugha ts'iyawh nuhts'un whutekulh.

**Dune 'awhuz 'uski unli t'eh, 'ants'i 'ulhna unli
li'int'ah, 'et whunts'ih 'ilhudzin t'eh moodih tele**

4 'Et ndez na'a 'ún whudusni, ndan lkh'echaniyel, 'en 'awhuz 'uski unli t'eh, 'ants'i 'ulhna unli li'int'ah, 'et whunts'ih 'ilhudzin t'eh moodih tele. ²'Et nket'ah ba'abá yuba hoozi whusawhútelts'ulh 'et whuts'un, highunli 'ink'ez koo huwuhindli, 'awhuz highunli. ³Nuwheni chah whuz na'a zeh 'et nduts'ánt'e. 'Uskeh nduts'ínt'ah hoh nduts'ant'e. Ndi yun k'ut hube 'ut'en k'ah ne'ts'ust'en. 'Et huwa ndi yun k'ut 'ulhna ts'anle. ⁴'Et whunts'ih whusawhélts'ut hoh Yak'usda buYe' whusayálh'a. Ts'eke bugha whuzdli, Moses be' dustl'us yuk'úne'tet'en ka. ⁵'Et whuz na'a 'en ndunnah Moses be' dustl'us k'úne' 'uhut'en, 'en ts'iyawh naobonket. 'Et whuz na'a nuwheni neba tl'ananets'anla hoh Yak'usda buzkeh ts'oole ka. ⁶'Ink'ez Yak'usda buzkeh sahli. 'Et huwa Yak'usda buYe' buyégha, 'en nuhts'un whusayálh'a, nuhdzi yuh wuda ka. Tube cho “Abba” ni. Ne'aBá ni hoh 'utni. ⁷'Et huwa 'aw 'onus 'un 'ulhna cháhlah, 'en buzkeh sahli. 'Ink'ez buzkeh sahli t'eh, 'et t'eh Christ 'en bugha Yak'usda yit'i, 'i nuhwhe'ildzun tele.

**Paul Galatia whut'en ubulhni, “Et nuhwhuba whénlhujut! Ndet hoh
da nuhwhuba 'uwhúsdla, 'et 'ants'i 'est'en whutele”**

⁸'Et whunts'ih niz de whudezulh da 'aw Yak'usda t'echanuzahzun inle. Bulunah 'ants'i Yak'usda la'dadil'i, 'et whunts'ih 'aw Yak'usda चाहलह, 'en whunts'ih buba 'ulhna aht'ah inle. ⁹'Ink'ez k'an 'aw 'et Yak'usda t'enehzin, k'us ndez na'a tulih 'udoosni, Yak'usda nuhwheni ts'iyawh soo cho t'enwhunanzin. 'Et di ka nuhwheni doochah ndai ndi yun ye lait'ah 'i, 'ink'ez ndai cháízooh, 'i ts'iyawh buts'un naoolhúyeh hukwa'aht'en? Ndi doochah zeh be 'ulhna tehleh hukwa'nahzun ih? ¹⁰Lhe'aht'en! Whulutah dzin, sanun teh, 'ink'ez nts'oh whegha whudezulh, k'us nts'oh naodezulh

chah, 'i ts'iyawh nuhwhuba whudézti duhni! ¹¹'Ants'i 'et tulih tube nuhwhuba 'est'en, 'et huwa nuhwhuba whénlhujut.

¹²Sulhutsinkah nuhwheni nuhts'u tedusdlih sk'una'a 'ooht'e ka. Nuhwheni si nuhk'una'a 'ust'ah 'et huwa. 'Aw chasúndulhdal. ¹³T'eeonahzun bé suyust'e lait'ah, 'et huwa soo 'udechoo ndi khunek unzoo, 'i be nohwhulh yalhtuk inle. ¹⁴'Ink'ez nts'ena'a suyust'e be dzuh nusízut, 'et whunts'ih nuhwhuba dachahoot'ah. 'Et huwa 'aw tichasunahyulh. 'Et whunts'ih Yak'usda bulizas usdli nuhwhuba li'ust'ah. 'Et whuz na'a nuhkoo ts'ih dasunulhti. Christ Jesus 'en nuhwhuba li'ust'ah, 'et huwa 'anih sudahni. ¹⁵Ndet hoh ndi 'uk'enus hoonzoo nuhwhugha whults'ut? 'Et dáhooja? Ts'ah'un na'a 'un whudusni, 'et whuz na'a da 'oohneh, nuhna hanéhla 'ink'ez da sugha nóohlelh wule da. ¹⁶'Et dahooja? Ts'ah'un 'ún whudusni. 'Et huwa nuhch'a nideya nahzun ih?

¹⁷'Et 'uyoon nunút'i be kxanhonoot'ah hukwa'hut'en, hubuts'un nenádoohdelh ka. 'Et hoh nuhwheni nuhwhuba hinchá na'hudutel'i 'et hukwa'hut'en. ¹⁸'Et ts'ah'un 'uhoont'ah, 'et soo cho hukwa'aht'en nohwhulh 'ust'en k'us 'aw nohwhulh cha'zust'en 'et whunts'ih. ¹⁹Suzkehka nket'ah whusaootelts'ulh soo ts'ah'un na'a Christ nohwhulh 'utet'ilh 'et whuts'un, 'ants'i ski ka sulh 'ults'ulh nuhwhuba li'ust'ah. ²⁰K'an 'et 'aho nohwhulh 'utest'ilh hukwa'nuszun. 'Et khunek be 'onus nus hoonzoo hukw'una'a nohwhulh yaoolhtuk. Nohwhulh nawh 'unuszun 'et huwa.

Nanah ts'ekoo, Sarah 'ink'ez Hagar, 'en nawh hukw'una'a khunek neba tl'aída'ai, 'i hinli li'hint'ah

²¹Nuhwheni ndan ahli Moses be' dustl'us buk'une'teht'en hukwa'nuhzun ka, 'et 'usudúhni, ndi Moses be' dustl'us daja ni, soo ts'ah'un na'a t'eeonúhzun ih? ²²Ndez na'a 'uk'e'anguz 'et njan ndutni, Abraham nanah buzkeh buyekah, 'ilhunuh, 'en ts'eke hubunane'út'en, 'en buyaz. 'Ink'ez 'ilhunuh ts'eke 'aw hubunane'út'en cháilah, 'en buyaz. ²³'Et whunts'ih ndun ts'eke hubunane'út'en buyaz, 'en neyust'e k'ah ts'ih whuzdli. 'Et whunts'ih ts'eke hubunane'út'en chailah buyaz, 'en Yak'usda 'en Abraham yuts'ú hoozi, 'et hukw'una'a whuzdli.

²⁴'Et ndi 'i ts'iyawh bugha ne'ts'ut'en, 'i neba unli. Njan dahoont'ah hoh ndunnah ts'ekoo 'en nawh hukw'una'a khunek neba tl'aída'ai, 'i hinli li'hint'ah. 'Et 'udechoo ndi khunek neba tl'aída'ai, 'i dzulh Sinai

ts'un hadelts'ut, 'i 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah 'et huwhuzdli, ts'iyawh 'ulhna hinli. 'I ndun ts'eke hubunane'út'en Hagar hiyulhni, 'en k'una'a 'int'ah, ni ho 'utni. ²⁵ Ndez na'a njan dúhoont'ah, ndun ts'eke Hagar, 'en ndi dzulh Sinai, yun k'ut Arabia ts'uwhutni, 'et whuz na'a 'int'ah. 'Ink'ez njan keyah Jerusalem, 'et ndun Hagar k'una'a 'uhoont'ah. Njan keyah, 'et 'ulhna keyah 'uhoont'ah. 'Ink'ez ndunnah 'et huwhuzdli, 'en ts'iyawh 'ulhna 'uhint'ah. ²⁶ 'Et whunts'ih 'udun keyah ts'ih 'et chah Jerusalem ts'uwhutni. 'Et nduk yak'uz 'uhoont'ah. 'Et 'ulhna keyah cha'hoot'ah 'ink'ez nuwheni ts'iyawh njan keyah newhe'ama 'uhoont'ah li'hoont'ah. ²⁷ Et hoh Yak'usda be dustl'us k'ut 'et ndutni,

“Whunélnik ts'eke!

Nuwhúzekh hoolah.

Nyun 'int'ah 'aw nuwhúzekh hóle ghait'ah.

'Aw nyaz whutele hukw'una'a whé Chadintnih.

'Aw 'et 'et hotánt'i! Tube cho hoonínt'i!

Ndun ts'eke buzkeh hoolah, 'en buzkeh hooni,
degga nus buzkeh lhai tele 'et huwa,” ni.

²⁸ 'Et sulhutsinkah, nuwheni Isaac k'una'a 'uts'int'ah. Nuwheni chah ndet Yak'usda Abraham yuts'u hoozi, 'i bugha buzkeh ts'inli. ²⁹ 'Et whunts'ih hoh da ndun ts'eke Hagar, 'en buye' neyust'e k'ah ts'ih whuzdli, 'en ndun Sarah buye', 'en Ndoni ye ulhtus, 'i be whuzdli, 'et ndet huwa dzuh nuyulhdzut, 'et k'an 'et dzin 'awhuz 'et zeh neba ndúhoont'ah. ³⁰ 'Et whunts'ih Yak'usda be dustl'us daja ni? 'Et Sarah Abraham njan yulhni, “Et ts'eke hubunane'út'en, buye' bulh tenabunenyoot. 'Alha ndun ts'eke hubunane'út'en buye', 'aw butse'tookat ghait'ah. Ts'eke hubunane'út'en chasdlah, Suye' 'en zeh butse'tookat wule,” yulhni. ³¹ Sulhutsinkah 'aw 'et njan nuwheni 'aw ts'eke hubunane'út'en buzkeh chats'ilah. 'Et ts'eke hubunane'út'en chaílah, 'en buzkeh 'uts'int'ah.

Christ 'en bugha 'ulhna buch'a nelaoodetnik 'i be whulh nudoolhúya

5 'Et huwa Christ 'en bugha 'ulhna hubuch'a nelaoodetnik, 'i be soo cho whulh nudoolhúya. 'Aw 'onus 'at 'ulhna k'una'a walhúghel gunih.

² Soo zelhts'ai. Si Paul njan ndun whudusni, 'et nuwheni buka dune ahli, 'i k'ut nuhotet'us t'eh, ndet Christ nuwhuba 'uhoonla, 'aw hoonli nuwhuba hole ghaít'ah. ³ Doochah zeh whenwhuntelhtun. Ndan dune

yuka dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us t'eh, 'et ndunt'ah dune, 'en Moses be' dustl'us, 'i ts'iyawh yuk'une'oot'en huba' hoont'ah. ⁴Nuhwheni ndi Moses be' dustl'us 'i be Yak'usda nalh ts'ah'un na'a 'ooht'e hukwa'aht'en t'eh, 'et t'eh Christ buch'a nasulhúye hoh aht'en. Ye unzoo, 'i chah buch'a náhkat hoh 'ahja. ⁵Ndoni bugha ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i be zeh nuwheni buka tsi ts'úhooli hoh ts'ah'un na'a dune ts'oole ka, 'et huba ts'ilh'i 'et huwa. ⁶'Et nuwheni ts'iyawh Christ Jesus 'en bulh 'uts'int'ah t'eh, 'et t'eh yuka dune unli, 'i k'ut hiyuzt'us, k'us 'aw chahiyít'us, 'et 'aw 'ants'i 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih be neba 'alha 'uhoont'ah 'et zeh hooncha ho' hoont'ah. 'I bugha 'onus nus lkh'ets'oodúsi'.

⁷Soo ulhúwus inle! Ndan bugha njan khunek 'alha 'int'ah buch'a nasahdel? ⁸Ndan nuhwhulhgooh, 'et Yak'usda 'anilh nuhwhulhni, 'aw 'en buts'un ilah 'int'ah. ⁹Ntsolyaz lhes untuldoh, 'i bugha ndulhcho untuldoh. ¹⁰NeMoodihti suba 'alha 'int'ah 'aw 'uts'un na'a 'unoohzin ghait'ah. Ndan dune tink'us nuhnilt'uk, 'en ndan unli whunts'ih, Yak'usda yuba nahuteyeh. ¹¹'Et sulhutsinkah ndi buka dune ulhli, 'i 'awhuz hiyoot'as dusni t'eh, 'et di ka 'awhuz hukwa dzuh nusulhdzut? Nk'a cha whuz na'a howu yalhtuk t'eh, 'et Jesus Christ lhdulalhghus k'ut dazsai howu yalhtuk, 'aw da buba dzuh cha'duzoosnih wule. ¹²Ndunnah tink'us nuhnilt'uk, 'en dich'oh únchah na'hududoodut'us.

¹³Sulhutsinkah Moses be' dustl'us hik'úne'ust'en whula nahudutetnih ahli ho' aht'ah. Ndi hoh whula nadetnik 'et whaht'i, 'et whunts'ih soo cho khohdle. Nuhyust'e tinta' tet'ilh, 'et whuts'u nint'uk t'eh, 'et hólhchoot gunih! 'Et whunts'ih be nék'ets'insi', 'i be lhuba ne'óoht'en. ¹⁴Moses be' dustl'us 'et nduhóolcho 'ilho khunek be lhaooduja, 'et ndutni, "Nts'ena'a nyunch'oh k'enaindusi', whuz na'a nyulh dune chah hubuk'eoonsi'," ni. ¹⁵'Et whunts'ih 'ants'i lhika k'una'a lhedulh t'eh, dooka sih tinta' lhoolhú'en. 'Et whuch'a huwohle!

Ndoni 'en be ndi yun k'ut delhúts'i

¹⁶'Et njan 'ún whudusni, Ndoni 'en be ndi yun k'ut delhúts'i. 'Et nduht'en teh, nuhyust'e 'uts'un nóot'uk ghait'ah. ¹⁷'Et neyust'e whuts'un nint'uk, 'i Ndoni buch'a ts'unínt'uk. 'Et doochah Ndoni nets'un nint'uk, 'i neyust'e whuts'un nint'uk ho' 'int'ah. 'Et hoh lhch'a húhool'i. 'Et huwa hukwa'nahzun, 'et whunts'ih 'aw whuz na'a ndohneh ghait'ah. ¹⁸'Et

Ndoni 'en zeh k'une'nuwhul'en t'eh, 'et t'eh Moses be' dustl'us daja ni, 'aw 'onus 'un k'úne' nuhool'en ghait'ah.

¹⁹'Et neyust'e be 'ut'en k'ah, 'et nduhoolhcho t'ets'oninzun. 'Ink'ez ndez na'a njan nduhoont'ah. 'Uyoon 'at bulh tinta' ts'ut'ih, k'us lhghu chahídukah, 'en hubulh tinta' ts'ut'ih, k'us lubeshi dutsun, 'i 'uts'ulh'ih. 'Ink'ez 'ahoolhyez dune k'us ts'ekoo bulh lubeshi 'uztelilh whuts'un ts'unint'uk. ²⁰'Et 'uk'e déłtsi neba 'alha 'int'ah chah, 'ink'ez dune dezduh chah. Lhts'uzdutnik, 'ink'ez lhch'a ts'onel'i. 'Ink'ez lhghe' ts'oolnih 'et whé neba dzuh. Whenich'oh nek'una'a zeh 'uts'et'ilh. 'Et lhelhts'un 'uts'int'ah hoh 'ilho hudédowh, nuwheni ts'iyawh whenich'oh nek'una'a 'onghoh whubuts'odulh'eh t'eh. ²¹'Uyoon dune yit'i ka' uzninzun 'ink'ez dune ts'ughan. Taznutnai 'ink'ez ts'iyaintsuk hoh hoontsi' tune'ts'ut'en. Ndi ndunt'ah, 'ink'ez ndet tink'us neyust'e whuts'unint'uk, 'et whutsuh 'un whudusni, 'uda chah ndun whudani. Ndunnah 'et ndúhoont'ah tune'út'en, 'aw Yak'usda whuhubudayi cho unli, 'et 'aw butl'a hólts'it ghait'ah.

²²'Et whunts'ih ndi 'ut'en Ndoni be 'uts'ulh'en, 'i 'int'ah, be lhk'ets'udusi, 'i be ts'onélnik, 'i chah, be nédzi dezghel 'i chah. 'Ink'ez sa hoh hoonli tachats'odinik, 'ink'ez 'uyoon ts'un ts'ínzoo 'i chah. 'Et ndai ts'iyaintsuk unzoo, 'i 'uts'ulh'en, Yak'usda neba 'alha 'int'ah chah. ²³'Uyoon gha nagoostl'íyaz, 'ink'ez k'ah 'uzdunult'uk. 'Et nduts'int'ah, 'et t'eh 'aw hoonli nek'eholts'it hoolah. ²⁴'Ink'ez nuwheni Christ bube'ildzun ts'inli, 'et nduhóont'ah neyust'e lubeshi ts'un nint'uk, 'ink'ez 'ants'i lubeshi 'uts'oolh'en hukwa'uzninzun, 'et ts'iyawh lhdulalhgus whe uzdunilht'o. ²⁵Ndoni 'en be ts'ukhuna t'eh, 'et t'eh Ndoni 'en be zeh bulh úztodelh huba' hoont'ah. ²⁶Khun teh 'uzdudoolti gunih. Khun teh ts'uhoske gunih. 'Ink'ez khun teh 'uyoon yit'i 'i ka 'uznoozin gunih.

Ndet huwa whúlna lhula dáht'en

6 Sulhutsinkah nuwheni Ndoni k'une'aht'en, 'ink'ez ndan nuhtah lubeshi be lhúgooh, 'en nalhúchoot. Nagoostl'íyaz ts'ah'un ninanulhtih. Nuhwhenich'oh na'dunlhu'en, dooka sih nuwheni chah tink'us nóht'uk. ²'Ilho ahli ndet nuhwhuba howa whulna whunts'ih lhula 'oohdut'en. 'Et t'eh Christ bughunek netl'adéłts'ut, 'i, buk'une'teht'en ho' hoont'ah. ³Ndan hoonli 'ust'ah na'dunúdzun, 'en dich'oh na'dunut'ah. 'Aw hoonli chailah ho' 'int'ah 'et huwa. ⁴'Et 'ilhunuh ahli hoh nuwhé 'ut'en k'ah

soo cho whunóolh'en. 'Et 'ut'en unzoo, 'i 'inla t'eh, 'et dich'oh duba hót'i, 'ink'ez 'aw 'uyoon ba ilah. ⁵'Ilhunuh ts'inli hoh nuwhenich'oh ne'ut'en 'uts'oolh'en huba' hoont'ah.

Tube cho dune za'ahli 'ink'ez hoonzoo tune'aht'en

⁶'Et ndan Yak'usda bughunek hodulh'eh, 'en ndan whuyoodalh'i, 'en ndai unzoo, 'i yít'i, 'i bulah ye yula 'oot'en huba' hoont'ah.

⁷Khun nanooh't'ah gunih. 'Aw Yak'usda bughohdloh ghait'ah. 'Et ndai dune 'ainulih, 'i zeh hayuntelelh ho' 'int'ah. ⁸'Et nts'e dune buyust'e nint'uk ts'ih, 'et buyust'e whuts'unint'uk, whuz na'a datetsah. 'Et whunts'ih ndan Ndoni yunilht'uk k'una'a ne'ut'en, 'en Ndoni bugha 'ilhuz khutena. ⁹'Et hoonzoo 'uts'uwhulh'en 'et huwa niznootsilh gunih. 'Et 'aw whulachats'udustnik t'eh, whusawhélts'ut t'eh, 'et t'eh ka há'uznoolelh. ¹⁰'Et huwa neghawhults'ut t'eh, 'uyoon la' ts'oot'en. Ndunnah be 'alha 'uhoont'ah hinli, 'en degha nus budula'ts'oot'en huba' hoont'ah.

Jesus Christ lhdulalhgus k'ut dazsai, 'et zeh ts'uhót'i

¹¹Ndi nulh'en sich'oh nuhts'o k'e'aguz, 'i 'int'ah. Lhe'ilhcho sílhsi hoh buk'une'zíguz.

¹²'Et ndunnah hubuyust'e 'et huba soo 'uldzoo, 'en 'et hukwa'hut'en, 'en 'uhint'ah, nuhwheni buka dune ahli, 'i k'ut nuhotet'us whuts'un nahonilht'uk. 'Et njan huwa' hut'en, Christ lhdulalhgus k'ut neba dazsai howu yats'ulhtuk, 'et huwa dzuh nunéhulhdzut, 'et whuch'a ne'hoot'en hukwa'hut'en. ¹³'Et ndunnah yuka dune unli, 'i k'ut ts'ant'az, 'en whunts'ih Moses be' dustl'us 'aw hik'unucha'ust'en. 'Et whunts'ih whuz na'a buka dune ahli, 'i k'ut nuhotet'us whuz nuhonilht'uk. 'Et ndunwhuhinla t'eh, 'et whuz na'a hoh nuhwughu yahulhtuk wule da. ¹⁴'Et NeMoodihti Jesus Christ bulhdulalhgus, 'i bugha zeh sudzi whudóoti. 'En bulh dasítsai li'ust'ah. 'Et huwa ndi yun k'ut 'ants'i suba whuzdli. 'Ink'ez sichah 'ants'i whuba usdli suli. ¹⁵Nuwheni ts'iyawh Christ Jesus 'en bulh 'uts'int'ah t'eh, 'et t'eh yuka dune unli, 'i k'ut 'uts'ant'az, k'us dune chats'ít'us, 'et 'ants'i 'uhoont'ah 'et huwa. 'Et whunts'ih njan hooncha ho' hoont'ah, nuwheni ndunnah Christ Jesus 'en bulh 'int'ah, doochah zeh ts'uwhuzdli ho' ts'int'ah. ¹⁶'Ink'ez ndunnah ndi khunek 'i bugha yuk'úne'úst'en t'eh,

'et t'eh be nedzi dezghel, 'i 'ink'ez be neghate'nedzeh, 'i ndi hiyulh 'oot'e. Israel hits'uhainzut, ndunnah Yak'usda budune hinli, 'en chah.

Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

¹⁷ K'an 'et whuts'un 'aw 'onus 'un dune dzuh nusoolhdzut gunih! Jesus Christ ba 'ust'en da dzuh nusízut, 'et huwa suyust'e ndulhcho be hóodet'en ho' 'int'ah.

¹⁸ Sulhutsinkah, neMoodihti ye unzoo, 'i nohyeghah bulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Ephesus Whut'en Hubuts'un K'e'anguz (*Ephesians*)

Ephesus whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Si Paul Jesus Christ 'en bugha whel'a usdli. 'Et Yak'usda sts'u hukwa'ninzun.

Nuhwheni dune Yak'usda bube'ildzun, 'en keyah Ephesus whut'en, nuhwheni Jesus Christ 'aw bula doohtni ghait'ah, ndet nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, nuhwheni ts'iyawh dahooja nuhwhudusni.

²Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti, 'en ts'un ye unzoo, 'ink'ez nuhdzi dezghel nuhwhugha óoni'ai, nohwhulh óot'e.

Christ, 'en 'uja nenaonket

³Yak'usda, Jesus Christ neMoodihti be'aBá, 'en uzdelhti. 'En 'int'ah Jesus Christ be yak'ut whudézi, 'et nduhóolcho Ndoni bugha ndi neghant'ai. ⁴Ne'aBá ndi yun 'utelilh whutsuh 'utahanhonla Jesus Christ buyúzdutelts'ilh whuba. 'Et hoh lubeshi bughuhoolah ts'oole sih, 'ink'ez 'aw nek'eootelts'ulh hoolah. Ndi be lhk'ets'udusi, 'i be ne'aBá bubut 'et whuz na'a 'uts'oot'e huba' hoont'ah. ⁵'Et hoh ne'aBá 'uda neba lhaóodinla, nuwheni Jesus Christ 'en be dich'oh buzkehkah uztele ka. Ne'aBá 'en buba hoonzoo, 'ink'ez nts'ena'a dich'oh hukwa'ninzun, 'et whuz na'a 'uhoonla. ⁶'I bugha ye unzoo dézi, 'i uzdoolhti. 'Et whuz na'a buYe' yuk'ensi, 'en buba soo' ts'uldzoo nesulhsti. ⁷Jesus Christ 'en buzkai be nenaonket. 'Ink'ez tinta' ts'unt'en neba whuna'dalhde. Ye unzoo, 'i be whudezti, 'i bugha neba 'uhóonla. ⁸Ye unzoo, 'i be lha'un teh ye whunih, 'ink'ez be t'eeonudzun, 'i ts'iyawh 'i be 'et whuz na'a neba 'uhóonla. ⁹Ndet ne'aBá dich'oh hukwa'ninzun, 'i neba whe' hoont'ah hooyah, 'et chah newhúnelhtan. Dich'oh dudeni lhaidínla, 'et hoont'i, duYe', 'en bugha

'uhóoja. ¹⁰ 'Et hoh nts'oh whugha whezulh huwhuwhusawhélt'sut t'eh, 'et ndan yak'uz húdelhts'i, ndi yun k'ut húdelhts'i chah, 'en ts'iyawh Christ 'en bugha 'ilho ubutelhtsilh.

¹¹ Ne'aBá dich'oh dudení lhaídinla, 'et whuz na'a 'uw'whut'en 'et huwa. 'Et 'uda neba lhaoodinla hoh Jesus Christ 'en be nets'ó tekulh ne'ilhdzun whuzdli. ¹² 'Et nuwheni Lizwif 'udechoo Christ, 'en buka tsi ts'uhooli. 'Et huwa nuwheni negha Yak'usda ye dézti, 'i ndót'e. ¹³ 'En be khunek 'alha 'int'ah dáhts'o. 'Et Jesus Christ nuhwhuba 'alha 'uja. Ndi khunek, 'i bugha duhjih. Jesus Christ hukw'elh'az nuhwhuba 'alha 'uja, 'et Ndoni, nets'úyoozi, 'en be nuhwheoodet'en Yak'usda bube'ildzun sahli. ¹⁴ Ne'aBá yít'i, 'i nets'un whutekulh, ne'aBá, Ndoni neghaidé'ai. 'I be 'et bulah neba 'et nilts'ut, ndunnah Yak'usda dich'oh bube'ildzun hubulhtsi, 'en nabootekulh 'et whuts'un. 'Et hoh ne'aBá ye dézti, 'i dutéti.

Yak'usda ye whunih nuhghaidoo'alh, 'et huba tenadáhdli

¹⁵ 'Et Jesus Christ neMoodihti nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ts'iyawh hubuk'ehsi, 'et nohwhulh 'údusts'o. ¹⁶ 'Et huwa sichah nuhwhuba tenadusdli hoh nuhwhuba chanailya dusni, 'aw 'ustl'e' 'udóosneh ghait'ah. 'Ahoohyez stenadudli tah 'i be nuhwhunalhúnih. ¹⁷ NeMoodihti Jesus Christ buYak'usda, 'en be'aBá ye dézti, 'i bulh 'int'ah, 'en ts'un nuhwhuba tenadusdli hoh Ndoni 'en be whutnih, 'ink'ez nuhwhubeni taoodutekulh, 'et nuhtl'ahó'ai. 'Et hoh Yak'usda dant'ah unli, 'onus nus t'entehzeh. ¹⁸ 'Et nuhwhubeni be whunul'en k'una'a 'onus nus hooh'en hoh soo ts'ah'un na'a lhat whuntelh'ilh. 'Et whuz na'a njan uzdoojih ka neka' dani neghaóoni'ai, 'et hukwa itóoh'en, 'et t'ewhuntehzeh. 'Ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun, 'en bulh ndi yit'i, 'i nets'ú whutekulh ts'otet'i, dáwhulzoo ho' hoont'ah, 'et t'ewhuntehzeh. ¹⁹ Nuwheni ndan buba 'alha 'uhoont'ah, Yak'usda ye ulhtus, 'i daltus hoh nets'un 'int'ah, ndi hooncha hoh ye úlhtus, 'i be 'ut'en. 'Et whuz na'a nuhwhuba tenadusdli. ²⁰ Hoh da Christ, 'en yahadla tah dinaidilhti. 'Ink'ez nduk yak'uz dughu nalhnihi ts'ih natl'aídalhda. ²¹ Christ, 'en ts'iyawh hubugha ndoh 'int'ah. Ndunnah nek'úne'hul'en, 'ink'ez ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut, 'ink'ez negha ndoh ye úlhtus, 'ink'ez ndunnah neba moodih hinli chah, 'en ts'iyawh. K'an 'et 'aho 'ink'ez whuz de whudezulh, 'et whunts'ih ndunnah boozi ncha, 'en ts'iyawh Christ

bugha ndoh 'int'ah. ²² 'Ink'ez ne'aBá degha nus ye ulhtus, 'i be ts'iyaintsuk Christ duket'ah níninla. 'Ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ts'iyai be 'en ts'iyawh hubutsuh whudélhdzulh 'int'ah. ²³ Yak'usda ba 'ilhunahuwéedel, 'en ts'iyawh Christ buyust'e 'uts'int'ah. Buyust'e lhadúlya ts'inli. 'En ts'it'i t'eh, 'aw 'uts'un na'a 'uts'oot'e hukwa cha'ts'untesi.

Ye unzoo, 'i be dahjih

2 'Ink'ez nuhwheni tinta' naht'en 'ink'ez nuhwhulubeshi be dasáhsai, 'et nakhúhna nanwhúlhtsi. ² 'Et hoh da ndi yun k'ut 'ut'en k'una'a yinkak delhúts'i inle. Ndun tazai k'uz ye úlhtus, 'i moodih tele, 'et yutl'ahó'ai, 'en netsudule 'en k'une'un whul'en inle. Ndunnah 'awhuz Yak'usda yuk'unucha'hust'en, 'en ye yúdinda. ³ Hoh da nuwheni chah whuz na'a zeh buk'una'a 'uts'int'ah inle. Neyust'e lubeshi ts'un nint'uk, 'et whuz na'a zeh neyust'e 'utet'ilh hukwa'ninzun, 'ink'ez neni chah, 'et ts'iyawh 'uts'uwhulh'en inle. 'Ink'ez Yak'usda ndet hoh hubulh hunilch'e, 'et chah neba whusaóotekulh ínle, ndunnah hubuk'una'a. ⁴ 'Et whunts'ih Yak'usda dahóolcho 'i be nek'ensi', 'et huwa tube cho neghate'nanzin. ⁵ Hoh da tinta' ts'unt'en 'et huwa yats'adla, 'et whunts'ih Christ 'en be Yak'usda ts'ukhuna nesulhtsi. Ye unzoo, 'i be dahjih. ⁶ 'Ink'ez yak'uz ts'ih Christ Jesus 'en bulh ne'aBá nedinadinla. Lhelhdun nduk yak'uz ts'ih, 'en yuzih nitl'azdelts'i. ⁷ 'Et whuz na'a ne'aBá dalcho ye unzoo, 'i nus de whudezulh whusawhútelts'ulh, nduwhulyez Christ Jesus 'en be ne'aBá whunéuntelhtun. 'I be nets'un tézoo ho' hoont'ah. ⁸ Ye unzoo, 'i be, be neba 'alha 'uhoont'ah bugha uzdujih 'et huwa. 'Aw whenich'oh neghailah hoh uzdujih. Yak'usda 'en neghaóoni'ai. ⁹ 'Aw 'ut'en 'uts'ulh'en, 'i bugha ilah uzdujih. Dooka bulunah hundunoolti. ¹⁰ Nuwheni Yak'usda 'un whinla 'uts'int'ah. Christ Jesus 'en buyúzdults'i hoh 'en be k'andit nats'usdli, 'ut'en unzoo, 'i 'uztelh'ilh ka. 'Et hoh whutsuh Yak'usda neba lhaóodinla. 'Et buk'ah nuts'óodelh ka.

Christ buz kai 'i be Yak'usda benghah ninwhuninla

¹¹ 'Et huwa whunalhúnih, nuhyust'e be 'udun yun k'ut whut'en aht'ah. Ndunnah Lizwif, ndan dune dula be hika dune unli, 'i k'ut 'usdút'us, 'en buka dune hinli, 'i k'ut 'aw chánwhuts'ít'us nuwhuhútni. ¹² Hoh da nuhwheni

Christ bu'et 'aht'ah inle. Israel hits'uhaínde 'aw hubutah cha'áht'ah inle. Ndai Yak'usda budune khunek huba lhaídinla, 'i hubuts'úyoozi hubuts'un whusaootekulh, 'aw hoontsolyaz whunts'ih hoh'en ghait'ah inle. 'Aw hukwa itooh'en hoolah 'ink'ez Yak'usda bu'et 'aht'ah inle. ¹³ K'an 'et Christ Jesus 'en bulh 'aht'ah. Hoh da Yak'usda bughunilhdza 'aht'ah inle, 'et whunts'ih Christ, 'en buzkai, 'i be k'an 'et beggah 'aht'ah suli.

Christ 'en bugha nedzi dezghel

¹⁴ Christ 'en bugha nedzi dezghel. Ndi sih li'int'ah 'i ne-éguz, 'i be lhelhdun uzdelhts'i inle. 'En bugha ndi sih 'i neba hoolah yulhtsi, 'ink'ez 'ilho hudedowh nats'usdli 'et huwa. ¹⁵ Moses be' dustl'us yuk'e'ánguz, 'i be Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en lhch'a uzdetni inle, 'et ne'aBá, Jesus Christ buyust'e be neba hoolah whulhtsi. 'Et huwa nuwheni whutsuh da nawh uzdedowh inle, k'an 'et Jesus Christ bulh 'uts'int'ah. 'Et whuz na'a nawh hudedowh 'ilho uzdedowh zeh nenasulhtsi. 'Et huwa netah whudezghel whulhtsi. ¹⁶ 'Ink'ez dulhdulalhgus 'i bugha nawh hudedowh 'ilho zeh nesulhtsi. 'Et hoh neul dunekah nabalhtsi. 'Et whuz na'a Yak'usda ts'un nenainínla. Ndi lhch'a uzdetni, dulhdulalhgus bugha 'et ts'iyawh neba hoolah whulhtsi. ¹⁷ 'Ink'ez nuhwheni Yak'usda bughunilhza 'aht'ah inle, 'ink'ez ndunnah Yak'usda beggah 'uhint'ah, 'en chah Jesus Christ whusainya 'ink'ez 'en ts'iyawh khunek unzoo, 'i be nuhwhulh yaíltuk dáhoont'ah ts'ah'un na'a lhts'un 'uhoot'e. ¹⁸ 'Et huwa Jesus Christ 'en be nuwheni nats'ult'oh, 'ilhunuh Ndoni, 'en be ne'aBá netl'ahó'ai hoh ts'iyawh buts'uztoodelh ka.

Christ 'en tse koo buk'uwhuz'ai unli

¹⁹ 'Et huwa 'uts'un whut'en 'ink'ez 'uts'un keyah whut'en ahli inle, k'an 'et 'aw nducháht'ah. 'Et k'us dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubulh hudedowh sahli. Yak'usda koo húdelhts'i hubutah 'aht'ah sahli. ²⁰ Nuhwheni Yak'usda koo lí'aht'ah. Whel'a 'ink'ez Yak'usda be nus whunilh'en, ts'iyawh koo buk'uwhuz'ai hinli. 'Ink'ez nuhwheni whunohodalh'i, 'et huwa hubulh 'áht'ah. Christ 'en dich'oh degga nus tse koo buk'uwhuz'ai unli ho' 'int'ah. ²¹ Jesus Christ 'en be koo ts'iyawh whuduts'o hoh 'uhóolya. 'Et 'i be

neMoodihti koo 'onus nus whudézti suli. ²²Nuhwheni chah 'en be lhadúlya ahli. 'Et Yak'usda Ndoni be nuhyudínda.

Whe' hoont'ah hooyah ts'et hawhélts'ut

3 'Et ndi bugha si, Paul nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en nuhwhuba Christ Jesus 'en ba 'ust'en. 'Et huwa tsak'esída usdli.

²'Et Yak'usda dich'oh ye unzoo, 'i nuhwheni nuhwhuba sugbant'ai, 'et whulhúdahts'o t'eh. ³Dahóont'ah suba wheóodiltsai, 'et 'i be Yak'usda sut'eoonalhdzin, ndi huba whe' hoont'ah hooyah hubugha. Whutsuh da khunek ntsolyaz be nuhts'ó k'e'aguz. ⁴'Et buk'eyalhtuk t'eh, 'et sih Christ 'en bugha buba whe' hoont'ah hooyah t'eoonúszun, nuhwheni chah whuz na'a t'ewhuntehzeh. ⁵'Uda niz dak'ez ndi yun k'ut whut'en ndet 'uwhúlhni, 'aw t'echahonízil inle. 'Et k'an dzin ts'iyawh t'ets'onanzin. Ndoni be ndunnah Yak'usda ba whel'a, 'ink'ez Yak'usda be nus whunilh'en chah, ts'iyawh hubunalh nt'eoonedzin. ⁶'Udun yun k'ut whut'en 'ink'ez Lizwif, 'en chah 'ilho yust'e hoole huba' hoont'ah. 'Ink'ez ne'aBá, Christ 'en be ndi khunek unzoo, 'i be nets'u hooszi. Nuwheni ts'iyawh neba' hoont'ah ho' hoont'ah.

⁷Khunek unzoo, 'i be ne'úsle síli. Dahoont'ah hukw'una'a Yak'usda ye ulhtus, 'i be 'uwhut'en, 'et whuz na'a ye unzoo, 'i be stl'awhélts'ut.

Whe' hoont'ah hooyah ts'et hawhélts'ut 'et hubugha

⁸Si whunts'ih, dune Yak'usda bube'ildzun hubutah, 'en hubuk'élh'ih 'ust'ah hukw'una'a 'udulhúdzun. 'Et whunts'ih ndi ye unzoo, 'i sugháts'ut. 'Et 'i be 'udun yun k'ut whut'en, khunek unzoo, 'i be nduhóolhcho hubudutésnilh. Christ ye dézti, 'i hooncha k'et, 'aw whulatah hoolah, 'et hubugha hubudutésnilh. ⁹'Et hoh buba whe' hoont'ah hooyah, 'et 'i be ts'iyannah 'ilho hudedowh ts'oole. Soo 'udechoo da whuts'un, Yak'usda ts'iyannah hubuch'á whuntez'i. 'Ink'ez ts'iyannah dune honilh'en hubutelhtsilh ka. 'En 'uja Jesus Christ 'en be ts'iyaintsuk inla. ¹⁰'Et hoh yak'uz ts'ih ndunnah k'une'buhul'en, 'ink'ez ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut, 'en ts'iyawh Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel hubugha ndunnah nduk yak'uz húdelhts'i, Yak'usda ye whunih ts'iyawh ndet 'uwhúlhni hububut nt'eoonedzin. ¹¹'Udechoo whuts'un ne'aBá nduninzun,

whuz na'a Christ Jesus neMoodihti, 'en bugha 'uhóonla. ¹²'En be 'aw whécharts'oojah hoh be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha 'aw whecharts'uniljut hoh ne'aBá bubut nézteyalh. ¹³'Et huwa nuhts'u tedusdli, nuhwhuba dzuh nusuzut huwa, nuhdzi k'ah 'ooneh gunih, 'et nuhts'u hukwa'dusni. 'Et hoh whunoolhnik.

Whe' hoont'ah hooyah ts'et hawhélts'ut neba hooncha

¹⁴'Et huwa Jesus Christ neMoodihti be'aBá, 'en bubut sugwutsi be niníya. ¹⁵Boozu bugha ndunnah yak'uz húdelhts'i 'ink'ez ndi yun k'ut hukhuna chah, 'en ts'iyawh buzkehkah hoodzi. ¹⁶'En ts'un nuhwhuba tenadusdli, Ye dézti, 'i hooncha k'et 'aw uzdooni ghait'ah, 'et 'uwहुलtsuk Ndoni bugha ye úlhtus, 'i nuhgha íte'alh. 'Et hoh nuhyégha unli, 'i be ulhtus tehle. ¹⁷Be nebe 'alha 'uhoont'ah 'i be Christ nuhdzi yuh nidoolts'it. 'Ink'ez be nek'ets'insi', 'i be koo buk'uwhuz'ai, 'i bughih hoonli k'una'a duts'o. ¹⁸'Et hoh dune Yak'usda bube'ildzun, 'en bulh nuhwheni chah Jesus Christ be nek'ets'intsi', 'i soo cho be t'éwhuntehzeh, dádeltel 'ink'ez dadelyez, dádeltai 'ink'ez nduk dawhuldzuh ts'ih chah, 'et 'uhoolcho, 'i be. ¹⁹Christ ye nék'ensi', 'i hooncha k'et, 'aw t'ets'onózin ghait'ah, 'i be t'oonoozhéh. 'Ink'ez ndai Yak'usda yé dezbun, 'i be dóohbun.

²⁰'Et ne'aBá ndet buts'un hukwa'ts'utni 'ink'ez howu nuni uznuzut chah, 'et 'onus nus 'ultsuk, 'i neghайтеlelh ho' 'int'ah. Ndai Ndoni ye ulhtus, 'i neyuh 'int'ah, 'et 'i be' whut'en. ²¹'Et huwa ndi yun 'ustl'e' 'utenelh whuts'un 'ink'ez hukw'elh'az 'ilhuz wheni, 'et Christ Jesus 'en ba 'ilhunahuwúdulh ne'aBá uzdóolhti huba' hoont'ah. 'Et ndoh honeh.

'Ilho wahle

4 Si, neMoodihti buba tsak'esída 'ust'ah. Njan dutehjij ka Yak'usda nuhka' dani, 'et huba soo 'ulhúdzoo hoh whuz toohdelh, 'et nuhts'u hukwa'dusni. ²'Ahoohlhyez yuh 'udulhúdzun, 'ink'ez nagoostl'íyaz né'boolh'en. Dzuh nahdeh whuts'udoohtnik gunih. Lhk'edahsi' hoh 'ilho dune wahle. ³Ndoni 'en be ts'iyawh lhulh dune wahle. Ts'ah'un na'a lhts'un 'ooht'e, 'i be 'ilho wahle. 'Et 'i be nuhdzi ndulhcho, 'i be whuz na'a zeh hukwa'ooht'en. ⁴'Ilho yust'e ts'uzdli 'ink'ez 'ilho Ndoni neyudinda. Nts'ena'a Yak'usda dutehjij ka nuhka' dani 'et hukwa tsi hóhli. ⁵'Ilhunuh

neMoodihti 'ink'ez be néba 'alha 'uhoont'ah, 'i chah 'ilho zeh. 'Ink'ez 'ilho zeh be too be' ts'ul'ih hoonli. ⁶'Et 'ilhunuh Yak'usda, 'en buba 'alha 'uhoont'ah, ts'iyawh be'aBá unli. Ts'iyai gha ndoh 'int'ah 'ink'ez nuwheni ts'iyawh netah 'ut'en. 'Ink'ez nuhwheni ts'iyawh, 'ilhunuh ahli hoh nuhyudánda.

Ndai Christ neghaíninla

⁷'Et Christ, 'ilho ts'inli hoh ndi yun k'ut lhelhdun huwa ts'ughuna, ye unzoo, 'i be neghaóoninla. ⁸'Et huwa Yak'usda bughunek ndutni,

“Hoh da Christ nduk whenya hoh ndunnah naobilchukw,
whuz whenaooabanla.

'Ink'ez dune bugha' ninla.”

⁹K'an 'et nuhwhudutésnilh daja ni hoh 'utni. Lhdulalhgus k'ut dazsai hoh yahadla tuz whenya, 'et 'uwhúlhni. ¹⁰Ndun nyuk whenya, 'en zeh degha ndoh yak'uz whenája. Whuz ts'iyaintsuk lhaoodútelilh ka. ¹¹'En zeh 'ut'en, bulunah chah whel'a 'en butl'a hó'ai. Bulunah nus whunilh'en butl'a hó'ai. Bulunah khunek unzoo, 'i be yahutelhtuk, 'et butl'a hó'ai. Bulunah Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel bughutele 'ink'ez dune hoodutelh'eh, 'et chah butl'a hó'ai ho' hut'en. ¹²Dune Yak'usda bube'ildzun, 'en lhadúlya nabalhtsi 'et wheni. 'Et whuz na'a Jesus Christ ba ne'úsle 'ut'en 'uhiyulh'en 'ink'ez Christ buyust'e nus zeh lhe'eltus, 'et wheni 'uhut'en. ¹³'Et whuts'un ndet be neba 'alha 'uhoont'ah chah, 'ink'ez ndet t'ets'oninzun Yak'usda buYe' bugha, 'et whuts'un ts'iyawh 'ilho 'uztele. 'Et whuz na'a soo lhadúlya uztele. 'Ink'ez Christ 'et ndunt'ah, 'en buk'ah ts'ih hukw'una'a 'uztenilh.

¹⁴'Aw 'onus 'un 'uskehyazkah k'una'a cha'ts'oost'e 'et huwa. Dune buka hóodelhts'i nabante'ah ka. Lhelhts'un na'a dune wheoobohodulh'eh, 'i be 'ants'i nilhts'i k'una'a lhelhts'un náhutukuk li'hut'en. ¹⁵K'us khunek 'alha 'int'ah be lhk'ets'udusi', 'i be yats'ulhtuk, 'ink'ez Christ netsuh whudéldhzulh, 'en ts'un soo cho uznooyeh hukwa'ts'oot'en. ¹⁶'En be buyust'e ndulcho lhk'eyánla. Whuz na'a ye ulhtus, 'i be hóotun. 'Et ts'iyawh lhghu naodelhúghun 'i be' whut'en. 'Et whuz na'a zeh 'uwhut'en t'eh, 'et t'eh buyust'e be lhk'ets'udusi', 'i be 'onus nus ulhtus 'ink'ez unzoo tele.

K'an dune, dant'ah dune tele

¹⁷'Et huwa njan hubugha ndun whudutesnilh, neMoodihti nalh 'udusni, 'udun yun k'ut whut'en hubeni lait'ah hukw'una'a nuni hunudeh. 'Aw 'onus 'un 'en buk'una'a 'ooht'e gunih. ¹⁸Hubeni tsahólhgus yuh 'int'ah, 'et huwa Yak'usda ye khuna, 'i be 'et 'uhint'ah. 'Aw hoonli t'echahonízun, budzi duts'un sulí 'et huwa. ¹⁹'Aw ts'iyaintsuk hukw'ununí chanulhdzut. Ts'iyaintsuk whulahudetnik. Buyust'e whuts'unint'uk, 'et zeh hukwa'huninzun. Soo 'ut'en dutsun, 'i 'uhutelh'ilh, 'et zeh whuts'unint'uk.

²⁰'Et whunts'ih nuhwheni Christ, 'en 'aw ndoohoont'ah be whuchaoodulhú'il. ²¹'Alha tulih, 'en bugha whulh 'údahts'o 'ink'ez 'en be hoodelhú'i, nts'ena'a hoh Jesus 'en bugha be 'alha' nudzun, 'en unli 'et huwa. ²²'Et 'uda dats'int'ah inle, 'et ts'iyawh 'ustl'e' 'uwahleh 'ink'ez whuch'a whúnulht'uk. 'Et nduhoont'ah, 'et ts'iyawh tube hoontsi' ho' hoont'ah. Ndet whuts'u náht'uk, 'et hoh nanáht'ah. ²³'Ink'ez nuhwhubeni be howu nuní nahzut, 'et nduhóolcho 'et k'andit nahoolhtsilh. ²⁴'Et k'an hukw'una'a yun k'enahdelh, 'et whuz na'a whulhchoot. 'Et Yak'usda be 'ut'en k'ah 'uhoont'ah. Ndet be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'ink'ez be 'alha 'int'ah, 'i lubeshi bughuhoolah, 'et whuz na'a Yak'usda neba 'uhóonla.

Ndoni khun butso wahle gunih

²⁵'Et huwa 'ilhunah ahli whahts'it 'ustl'e' 'udóohneh! 'Ink'ez k'an 'et whuts'un 'ilhunah ahli hoh nuhwehghah huwhut'i 'en chah khunek 'alha 'int'ah, 'i be hubulh yaoolhtuk, ts'iyawh 'ilho uzdedowh ts'inli, 'et huwa. ²⁶Nuhwhuske be lubeshi wulhchoot gunih. Khun teh nk'a chah hunlhúch'e hoh sa yuk tóo'alh gunih. ²⁷Khun teh netsudule hukwa'ninzun tune'nuhóolh'en gunih. ²⁸Ndunnah 'udunut'ih, 'en ts'iyawh 'ustl'e' 'uhooneh, 'et hubula be 'uhoot'en, 'et sih huba 'uk'elhlá hole. Dula be hoonzoo huwa ghóona. 'Et sih dune hoonli whedunidzit hoonliyaz be bula 'ooneh.

²⁹Khunek ntsi' be yaoolhtuk gunih. 'Et khunek unzoo, 'i hiye yalhtuk, 'i be 'onus nus hilhtus hutele. 'Et t'eh ndunnah nuhoozélhts'ai, 'en huba whútezoo. ³⁰Yak'usda buyégha lubeshi bughuhoolah, 'en khun butso wahle gunih. 'En nuhbe hóodet'en nuhwhulhtsi ndet dzin nanhootekulh 'et wheni. ³¹Ndet nuhwhuba dzuh 'uhoont'ah, 'ink'ez whúske k'et 'ants'i nuhdzi

dézk'un li'aht'ah, 'ink'ez whúske 'i be 'ahoolhyez lhulh whuzahke, 'ink'ez 'ahoolhyez lhughí yalhútuk, 'ink'ez dune hubuch'a dahni chah, 'i ts'iyawh buch'a naoolhúye. ³² 'Ink'ez ts'iyawh lhts'un wahzoo, 'ink'ez ts'iyaintsuk nuhdzi wúlhdzoo hoh lhugha te'untehdzin, 'ink'ez nts'ena'a Christ, 'en be Yak'usda nuhwhulubeshi nuhwhuba yuna'alhde, 'et nuhwheni chah whuz na'a zeh 'ilho ahli hoh lhba 'un whutoolhdelh.

Be lhk'ets'udutsi', 'i be ndi yun k'ut ts'udelhts'i

5 'Et nuhwheni Yak'usda nuhk'entsi' aht'ah, 'ink'ez 'en buzkeh aht'ah, 'et huwa buk'ah ne'óht'en. ² Nts'ena'a Christ nék'ensi' hoh dulhdulalhgus k'ut neba butl'a' dudelti, 'ink'ez Yak'usda 'en ts'un bukw'uzdai k'ut ba ts'idalhk'un lí'uja 'ink'ez ndi huwat'aih, 'i ye khuna 'int'ah, 'i chah bukw'uzdai k'ut butl'a' dudelti li'uja, ndi yoo ba soo yíltsun li'hoont'ah, 'et nuhwheni chah whuz na'a zeh hoh ts'iyannah buk'eohsi'.

³ 'Et whunts'ih ndet hoh tinta'aht'ih, 'ink'ez 'ut'en dutsun, k'us 'uyoon dune yít'i ka' nahzun, 'aw hoontsolyaz whunts'ih nuhwheni nuhtah 'et ndunt'i, 'i nuhtah hóle gunih. Nuhwheni dune Yak'usda bube'ildzun ahli 'et huwa whuz na'a ndi yun k'udoolhúts'i huba' hoont'ah. ⁴ 'Et ndai dutsun 'ink'ez lahoot'ah be yats'ulhtuk. Hoontsi' hoh dlo k'une'uzduni chah, ndi ts'iyawh 'aw whuz na'a nuhwhuba cha'hóot'ah. 'Et k'us tube cho Yak'usda ts'un chanailya dahni. ⁵ Ndi t'oonahzun, ndunnah tinta' 'ut'ih, k'us 'ut'en dutsun, 'i 'ulh'en, k'us 'uyoon dune yít'i ka' huninzun, 'en 'uk'e déltsi ts'un tenahududli bubúlh lhulhugha 'uhint'ah, 'et 'en ts'iyawh, Yak'usda 'ink'ez Christ, nts'e hubudayi cho unli, 'aw hoontsolyaz whunts'ih 'aw bughá hokat ghait'ah. ⁶ Khun dune khunek hubutah huhoolah be nuhwhunoo'ah gunih. Ndunt'ah Yak'usda yé whúske, 'i, Yak'usda hik'unucha'hust'en buk'eóodutelts'ulh ho' hoont'ah. ⁷ 'Et huwa buts'ún nidóohdelh gunih.

Whét'en, 'i niz náhdelh

⁸ Whunulh'en, hoh da tsahólhgus yuh delhúts'i inle. K'an 'et neMoodihti, 'en be whét'en, 'i nuhwhuba suli. 'Et huwa 'uskehyaz k'una'a be whét'en, 'i niz nuhdelh 'et ndóht'e huba' hoont'ah. ⁹ Ndoni be 'ut'en k'ah, ts'iyaintsuk ndet hoonzoo, ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i chah ts'iyawh Ndoni búlh buts'un hawhúkat 'úhoont'ah ho' hoont'ah 'et

huwa. ¹⁰'Et ndaht'en t'eh, 'et whuz na'a neMoodihti hoont'i telhtsilh. ¹¹Tsahólhghus yuh húdeelhts'i hube 'ut'en k'ah ndúhoolcho hoh 'aw cha'hóozooh. Khun buts'un nidoohdelh gunih, 'et k'us njan nduhut'en ts'ih'un whunaobuts'unultun. ¹²Ndet whunest'i hoh ne'hut'en, 'et hukwaya hoonli k'et, 'aw howu yats'oolhtuk huba cha'hóot'ah. ¹³'Et whunts'ih ndi Yak'usda be whét'en, 'i be ts'iyannah hiye t'ewhunilhdzun. 'Et ts'iyannah t'ehonanzin, ndi Yak'usda be whét'en, 'i be 'uwhut'ih. ¹⁴'Et huwa njan ndutni,

“Ndan usti, 'en ts'enindzit!

Yaidla tah dinadindaih.

'Et Christ buts'uhayánduz,

'i nk'édoodi.”

Ye whúnih 'i be yinkak delhúts'i

¹⁵'Et huwa soo cho khahdli. Ye whúnih 'i be yinkak delhúts'i. Huwhusnik hubuk'una'a ilah. K'us huwhunih k'una'a 'ooht'e. ¹⁶K'an 'et dzin whudezulh 'ahoolhyez dune tink'us 'uhet'ilh ze' hut'en. 'Et huwa njan yun nadalhdukw sulí, 'et hoolah whutele whutsuh, soo cho ts'ah'un na'a 'uts'uholeh hukwa'ts'oot'en. ¹⁷'Et huwa khun ilah tune'ooht'en gunih. K'us neMoodihti 'en nuhts'o hukwa'ninzun, 'et zeh t'eeonohzeh hukwa'aht'en. ¹⁸Khun tanoohntnai gunih. 'I be khahna, 'i tinta' 'ulh'ih. 'Et k'us Ndoni be doohbun huba' hoont'ah. ¹⁹Yak'usda bughunek be ahjun. Shun teni'uznilhzun, 'i be chah ahjun, 'ink'ez Ndoni shun be ahjun. Nuhdzi yuh hoh nuhMoodihti shun be délhti, 'et whuz na'a lhulh yalhútuk. ²⁰Jesus Christ neMoodihti, 'en boozi be Yak'usda ne'aBá, 'en ts'un ts'iyaintsuk hubugha 'ahoolhyez chanailya dahni.

²¹Yak'usda be niljut ts'un te'nahzun 'i gha lhtl'a'dulhúye hoh nuhwheni 'ilho dune wahle.

Ndi yun k'ut lhghuzdelhts'i, 'i Christ 'ink'ez hubuluglez nduwhult'ah

²²Nuh'atkah neMootihti butl'a'dudelhúya, whuz na'a nuhwhukikah butl'a' dudoolhúyelh. ²³Nuhkikah 'en nuhtsuh hudelhdzulh 'et huwa. Christ, Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh butsuh unli, 'et whúz na'a 'et ndúhoont'ah. 'Ink'ez Christ, nuwheni buyust'e 'uts'int'ah, 'en neulhyis

'int'ah. ²⁴Et huwa nuwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, nts'ena'a Christ negha ndoh 'int'ah buk'une'ts'ut'en, 'et whuz na'a ts'ekoo chah dukikah ts'iyaintsuk bukúne'hóot'en.

²⁵Nuhkikah, nts'ena'a Christ nuwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh nek'ensi' 'ink'ez neba huwá' dudulti, 'et whuz na'a nuhwhenich'oh nuh'atkah buk'eohsi'. ²⁶Et Christ neba daja, nuwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh Yak'usda ba 'udun neníninla. Too zai, 'i k'una'a bughunek be netsun hoolah nenasulhtsi. ²⁷Et hoh nuwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh soo degha nus lhadint'ah ts'inle hoh Christ dich'oh dubut nenítelelh. 'Aw tsunyaz whunts'ih nek'ut be chaóodest'en. 'Ink'ez 'uts'un na'ayaz whunts'ih cha'ts'ít'ah. 'Ink'ez lubeshi bu'et uztet'ilh, 'aw whuz na'a nek'eho'alh chaootélah. ²⁸Et whuz na'a dune du'atkah buk'ehoosi'. 'Et dahint'ah dich'oh k'enahudusi', whuz na'a zeh du'atkah buk'ehoosi' huba' hoont'ah. ²⁹Et 'aw 'ilhunuh dune dich'oh buyust'e ts'udutnik hoolah, k'us dich'oh buyust'e soo né'yulh'en. 'Et whuz na'a zeh neMoodihti Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ts'iyawh hubughunli. ³⁰Christ buyust'e ndulhcho hoh nuwheni ts'iyawh bulah ts'inli 'et huwa. ³¹Njan 'et huwa, dune be'abá, be'ama chah buch'a ooya 'ink'ez du'at zeh yulh 'oot'e, 'et nahúlt'ah 'en 'ilho zeh hoole. ³²Ndi huba whe' hoont'ah hooyah, 'et hooncha ho' hoont'ah. 'Et njan 'udusni, 'i Christ ts'utni, 'en 'ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'et 'udúsní. ³³Njan 'et doochah zeh nuhwhudutesnilh, dáhoont'ah hoh ts'iyawh nuhwhenich'oh k'enahdusi', 'et whuz na'a zeh nuh'atkah buk'eohsi' huba' hoont'ah. 'Ink'ez nuhwheni ts'ekoo nuhkikah soo cho hubudóolhti.

'Uskehyaz nuhwhe'abá 'ink'ez nuhwhe'ama 'en hubadóolhti huba' hoont'ah

6 Nuhwheni 'uskehyaz neMoodihti 'en bugha nuhwhe'abá 'ink'ez nuhwhe'ama hubuk'une'ooht'en. 'Et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. ²Nuh'abá nuh'ama bulh hubudóolhti. Ndi khunek 'i 'udechoo netl'aída'ai 'i bulh nets'u yoozi ho' 'int'ah. ³Et huwa 'i be sa ndi yun k'ut khutehnalh 'ink'ez ts'iyaintsuk sóo' teht'ilh.

⁴'Ink'ez nuhwheni ndan dune buzkeh hooni, nuhwhuzkeh khun hubunóolhch'eh gunih. 'Et whunts'ih neMoodihti whuneoodulh'eh, 'et 'i be soo cho hubugha dahni, 'et whuz na'a hubunoolhyeh.

'Ulhna 'ink'ez moodih chah soo cho ne'lhuhul'en

⁵'Ulhna ahli nuhwheni chah, Christ nuhdzi ndulhcho, 'i be buk'une'aht'en, 'et ndunnah ndi yun k'ut nuhmoodih hinli, 'en chah whuz na'a zeh nujut be dulhúduz hoh hubuk'une'ooht'en. ⁶Nuhmoodih nuhwhunilh'en ncha na'dudulhú'i t'eh, 'et whuz na'a ndaht'en ilah, k'us Christ be 'ulhna sahli hoh ndet Yak'usda nuhts'u hukwa'ninzun, 'et hukw'una'a 'ooht'en. ⁷Nuhbeni hoonáht'i hoh neMoodihti ba 'ulhna ahli, 'aw dune ba 'ulhna cháhlah. ⁸T'eeonáhzun, dune 'ulhna k'us 'ulhna hubulanahudetnik whunts'ih, 'ut'en unzoo, 'i ahla, 'et whuz na'a neMoodihti ts'un nuhwhuba 'uk'elhla whutéle.

⁹'Ink'ez nuhmoodih ahli, nuhwheni chah nuhwhudutesnilh, nuhwhe'ulhna hoontsi' ne'boolh'en gunih. T'eeonuhzun nuhwhenich'oh nuhMoodihti, 'en nduk yak'uz usda 'ink'ez 'en bunalh ts'iyannah lhulh hulhgha 'uts'int'ah ho' ts'int'ah.

Nts'ena'a netsudule buch'a' ts'ulhdeh

¹⁰Sulhutsinkah, ndi khunek degha nus 'int'ah 'i be nohwhulh yatelhtuk. NeMoodihti, 'en bé ts'ilhtus. Ye úlhtus, 'i be ts'ilhtus. ¹¹Lhts'utedúghan wheni be sóo nazdutetnilh hukwa, Yak'usda neghaininla, 'i be soo nadahtneh. 'Et t'eh netsudule ye 'uyoo unli, 'i, 'aw nuhch'a' oolhdeh ghait'ah. ¹²'I ilah ndi yun k'ut dune bulh hube chats'úsdulh. 'Et whunts'ih nek'une'whuhul'en, 'ink'ez ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut, 'ink'ez ndi yun k'ut tsahólhgus yuh whumoodih, ntsi' nududeh ndus de haíndel chah, 'en ts'iyawh hubulh lhets'údulh ho' ts'ut'en. ¹³'Et huwa lhts'utedughan wheni be sóo nazdutetnilh ka, 'et Yak'usda neghaíninla, 'i ts'iyawh be soo nadoohtneh huba' hoont'ah. 'Et hoontsi' whusawhélt's'ut t'eh, 'aw nuhch'a' 'oodeh ghait'ah. Ts'iyawh lhadáhja t'eh, 'et sih nudoolhúya! ¹⁴'Et huwa didahdelh 'ink'ez nuhwhuts'i tah ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i be soo cho sunadulhú'oo. Nuhyust'e ndi be ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'i chah be náhdelh. ¹⁵'Ink'ez lhadóoht'e ndi khunek unzoo, 'i nedzi ba be soo' hoont'ah, 'i be óoh'es li'oohneh. ¹⁶'Et ndi neba be 'alha 'uhoont'ah, 'i 'ants'i nebut ústan li'int'ah wulhchoot. 'I be k'aza kwun li'int'ah, 'i ndun ntsi' 'en nets'ítutsoh t'eh, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be nanoolhneh. ¹⁷'Ink'ez be uzdujih, 'i be uznelhú'ai li'ts'int'ah. 'Ink'ez Ndoni butes cho,

'i wulhchoot. 'I Yak'usda bughunek 'int'ah. ¹⁸Tenadudli, 'ink'ez Yak'usda ts'un teni'uznilhzun, 'i chah, 'et whuz na'a tenadahdli. Ndoni 'en be 'ahoolhyez 'ustl'e' cha'duzéhne hoh tenadahdli. 'Ink'ez nts'oh dawhut'en 'et whunts'ih, huwahli hoh dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ts'iyawh huba tenadahdli.

¹⁹'Ink'ez sichah suba tenadahdli. 'I be khunek unzoo, 'i sugha tékulh 'ink'ez 'aw whechasaz hoh yayelhtuk. 'Et huwa be whe' hoont'ah hooyah 'i bugha 'onghoh daja ni, 'et ts'iyawh whebuntelhtun. ²⁰'Et Yak'usda ba síyin 'ust'ah, tsak'esída whunts'ih. 'Et huwa soo cho suba tenadahdli. 'Et 'aw whechasaz hoh 'uyoon chah hubulh yatelhtuk, 'ink'ez si ts'ah'un na'a 'uwhtesdlilh.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

²¹Si nts'ena'a dast'en 'ink'ez sts'un sulh dahooja, 'et Tychicus 'en ts'iyaintsuk nuhduténilh. 'En 'int'ah nelhutsin buk'ets'insi', ndun neMoodihti 'en ts'ah'un na'a ba ne'út'en, 'en 'int'ah. ²²'Et huwa ndun nuhts'ú telh'a. 'Et sih dats'út'en t'eoonohzeh, 'ink'ez soo cho nuhdzi hoont'i yoolhtsilh.

²³Nuhwheni sulhutsinkah ts'iyawh be nédzi dezghel, 'i nuhgha tékulh. Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Christ neMoodihti be nék'ets'insi', 'i 'ink'ez be 'alha 'uhoont'ah, 'i bulh nuhgha tet'alh. ²⁴Ndunnah Christ neMoodihti soo 'alha 'i be yuk'ensi', 'en ye unzoo, 'i bulh 'utet'ilh. 'Et ndoh honeh.

Paul Philippi Whut'en Hubuts'un K'e'anguz (*Philippians*)

Paul, Philippi whut'en, dahooja, hubulhni

1 Paul 'ink'ez Timothy 'et Jesus Christ be 'ulhna ts'inli. Nuhwheni keyah Philippi whut'en Christ Jesus 'en bugha dune Yak'usda bube'ildzun 'aht'ah, 'ink'ez ndunnah huwunli 'ink'ez yula'ut'en chah, nuhwheni ts'iyawh dahooja nuhwhuts'útni.

²Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti, 'en ts'un ye unzoo, 'i 'ink'ez be nedzi dezghel, 'i nuhghaíni'ai, 'i ts'iyawh nohwhulh 'óot'e nuhwhuba hukwa'nuszun.

Nuhnalhúnih totsuk 'et huwa Yak'usda ts'un chanailya dusni

³Nuhwhunalhúnih totsuk, 'et huwa Yak'usda ts'un chanailya dusni.

⁴Tenadusdli totsuk hoonúst'i hoh nuhwheni ts'iyawh nuhwhuba tenadusdli.

⁵Udechoo dzin 'ink'ez k'an 'et whuts'un ts'iyannah khunek unzoo, 'i be yalhtuk, 'et sula 'aht'en. ⁶Njan 'et suba nawh cha'hoot'ah, nuhwheni nohwhulh 'ut'en unzoo, 'i whe' yudílh'en, Jesus Christ budzin, 'et t'eh lhaídutelilh.

⁷Ts'ah'un 'uhoont'ah hukw'una'a hubugha nuni nuszut. 'Et huwa sudzi yuh 'un whunusdzun. Nts'ena'a dast'ah njan 'utes tl'ool be whédust'uk, 'et whunts'ih khunek unzoo, 'i ba síyin 'ink'ez ts'iyannah t'ehontézin 'et 'alha 'uhoont'ah. 'Et whuz na'a nuhwheni chah ye unzoo, 'i ts'iyawh lhundúneltsuk hoh lhtats'úlya. ⁸Yak'usda nalh 'ún whudusni, nts'ena'a Jesus Christ dudzi ndulhcho, 'i be nek'entsi, 'et whuz na'a sichah tube nuhwhuk'enúsdli.

⁹Nuhwhuba tenadusdli, be t'éoonudzun, 'i be 'ink'ez ye whunih chah ts'iyawh 'i be, 'et whuz na'a be nek'ets'insi', 'et lhat lhuk'uz teh nuhwhuba

whutéle. ¹⁰ 'Et degha nus hoonzoo, 'et t'ewhuntehzeh. 'Et huwa Christ budzin ndet whusawhutélts'ulh, 'et nuhtsun hoolah 'ink'ez 'aw hoonliyaz nuhk'éholts'it whutélah. ¹¹ 'Ink'ez Jesus Christ 'en bugha 'ut'en ts'ah'un 'int'ah, 'i be dóohbun. 'Et Yak'usda ba ts'odóolhti 'ink'ez 'onus nus uzdóolhti.

Christ 'en bughuyatuk

¹² Sulhutsinkah sulh dahooja, 'et whulagha ts'ih 'onus nus lhanah dune ndi khunek unzoo, 'i hiyoozélhts'ai suli. 'Et t'ewhuntehzin hukwa'nuszun. ¹³ 'Et huwa hubudayi cho bukoo whucho, ndunnah lhahudughan 'ink'ez 'onghoh, 'et ts'iyannah t'ehoninzun, Christ 'en bugha 'utes tl'ool be whédust'uk. ¹⁴ 'Ink'ez ndunnah neMoodihti be lhulhutsinkah hinli, 'en ndi 'utes tl'ool 'i bugha 'en 'onus nus 'uhoolcho, 'i be whéchaniljut Yak'usda bughunek unzoo, 'i ye yatelhtuk ka.

¹⁵ 'Alha bulunah sughe' hoolnih, 'ink'ez suhundóolhdah hukwa'hut'en. 'Et whunts'ih bulunah si sts'un hubudzi unzoo. 'Et whuz na'a Christ 'en highu yailhtuk. ¹⁶ Ndunnah sughe' hoolnih, dich'oh 'ahuninzun hukw'una'a, Christ 'en highu yailhtuk. 'Aw ts'ah'un na'a ilah 'uhut'en. Njan tsak'esída 'et 'onus nus suba hoontsi' huhoolhtsilh hukwa'hut'en. ¹⁷ 'Et whunts'ih bulunah 'en be nek'ets'insi', 'i be Christ 'en highu yailhtuk. T'ehonínzun ndi khunek unzoo, 'i ba njan siyin, 'et hukwa tsak'esahulh'ai. ¹⁸ 'Et nts'ena'a yahalhtuk 'et nduhóolcho suba 'ants'i 'uhoont'ah. Dich'oh duk'una'a tulih yahalhtuk k'us khunek 'alha 'int'ah tulih 'uhutni. Christ 'en highu yalhtuk 'et huwa hoonust'i. Et whuz na'a hootést'i.

Ts'ukhuna-un, 'et Christ 'int'ah

¹⁹ T'enwhunuszun, ndunnah suba tenahududli, 'ink'ez Jesus Christ buyégha 'i be sula' whudíja, 'et 'i be 'et huwa sula nahudutetnih. ²⁰ Ndet hukwa tsi hoosdli, 'et daoodulhúne nts'oh ne'ust'en, 'et whunts'ih 'aw hukwaya oosdle ghait'ah. 'Et k'an 'et whuz na'a zeh 'utest'ilh, 'et huwa 'aw hukwaya chatesdle. Khusna k'us dasítsai 'et whuz na'a zeh be khusna, 'i be Christ 'et hoh délhti. ²¹ Suba njan nduhoont'ah, 'awhuz khusna zeh 'ust'ah t'eh, Christ, 'en zeh 'int'ah. K'us dasítsai, 'et t'eh whuch'a ootélhdoh. ²² 'Et 'awhuz khusna zeh 'ust'ah t'eh, se' 'ut'en 'i mai li'tenilh. Nts'ena'a

'utahaootes'alh 'aw t'eoonuzúszun. ²³'Et suba nawh 'uhooja 'et whéguz ninlhúts'ut. Nts'e suba hoolhtus wule, 'et whuz na'a 'oosneh. Nduk Christ buts'un 'ink'ez buzih tesda hukwa'nuszun. 'Et degha nus whutézoo ho'hoont'ah. ²⁴'Et whunts'ih dachásal t'eh, 'et 'onus nus nuhwheni nuhwhuba whutézoo. ²⁵'Et whuz na'a degha nus soo' hoont'ah, 'et 'alha 'uhoont'ah. 'Et huwa t'eoonuszun dachásal t'eh, 'ink'ez njan tesdahl 'ink'ez nuhwheni ts'iyawh nohwhulh zeh test'ilh. 'Et be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah 'onus nus nteyeh, 'ink'ez 'onus nus hootéht'i. 'Et whuz na'a 'uwhutét'ilh. ²⁶'Et whuz na'a nuhghu nanúsja t'eh, 'et sih si sugha lhk'uz teh Jesus Christ dutélhti.

Christ ba soo uznoot'uk 'ink'ez 'en ba dzuh nuts'oozut

²⁷Nts'oh dahooja whunts'ih, Christ bughunek unzoo, nuhwhuba hukwa'ninzun, whuz na'a zeh yun k'ut delhúts'i. Khun nohwhulh 'ust'ah, k'us nuhch'a 'ust'ah t'eh, ts'iyaintsuk nohwhulh údutests'o nuhyéggha 'ink'ez nuhzul bulh 'ilho zeh wahyin. Ndi khunek unzoo, 'i be, be 'alha 'uhoont'ah ts'ít'ih, 'i be 'ilho zeh hukwa'aht'en. ²⁸'Ink'ez ndunnah nuhch'a detni, 'en hube noolhújut gunih. 'Et ndaht'ah t'eh, 'et soo ts'et whucho wheóobunulhtun, 'en hoolah tele 'uhint'ah. 'Et whunts'ih nuhwheni dujih ahli. Yak'usda 'en nuhwhuba 'uhoonla. ²⁹Christ 'en ba ndez na'a nuhtl'awhéts'ut, 'aw nuhwhuba 'alha 'int'ah zeh ilah, buba dzuh nahdeh chah. ³⁰'Et huwa ndet dzuh nuszut, 'et whunulh'en 'ink'ez whudahts'o.

Te'uzdudil'en hoh 'ilho zeh ts'oole

2 'Et huwa Christ 'en nohwhulh 'int'ah nuhla' tenilh ka ih? Christ ye nuhwhuk'ensi', 'i be ih k'enanwhuna'ah? Ndoni 'ilho ih nohwhulh 'int'ah? 'Ink'ez nuhts'un únzoo ih? 'Ink'ez nuhgha te'ninzun ih? ²'Et whuz na'a 'uhoont'ah t'eh, 'et be hóonust'i, 'i ts'iyawh lhadáhla. 'Et nuhwhubeni ts'iyawh 'ilho 'ooht'e. Be lhk'edahsi', 'i chah 'ilho zeh 'uteht'ilh. Nuhzul bulh 'ilho sahli li'ooht'e. 'Et hoh daja nahzun, 'et 'ilho zeh wahle. ³'Et nuhwhenich'oh hukwa'nahzun zeh ne'óoht'en, 'ink'ez ahcha na'dudoolhú'i gunih. 'Et whuch'a yuk 'ududulhúdzun 'ink'ez 'uyoon nuhghanus hinzoo noohzin. ⁴Nuhwhenich'oh zeh khun nuni noohzut gunih. 'Et k'us 'uyoon chah hubughununí nahzut hubula teht'ilh ka.

Christ, Yak'usda unli, 'et whunts'ih te'dudil'en hoh ndi yun k'ut inda

⁵Et ndet Christ Jesus 'en howu nuninuzut, nuhwheni chah 'et zeh howu nuni noohdeh. ⁶Yak'usda dant'ah, whuz na'a zeh 'int'ah. 'Ink'ez Yak'usda yundult'ah ho' 'int'ah. 'Et dich'oh Yak'usda yulh lhúgha 'int'ah 'aw hoh cha'dudílti. 'Et huwa 'aw Yak'usda gho tez'ai chanízun. ⁷'Et k'us ts'iyawh whuladetnik hoh be 'ulhna dahint'ah, 'et hóolhchoot, 'ink'ez dune nduwhút'en suli. ⁸'Ink'ez dune nduwhút'en hoh hinilh'en 'ink'ez dich'oh ts'iyannah hubughan yuk 'int'ah na'dudulhútsi. Datétsah whuts'un de'aBá yuk'une'ut'en lhdulalhghus k'ut datétsah 'et whunts'ih. ⁹Et huwa Yak'usda ts'iyaintsuk gha ndoh yudálhti 'ink'ez boozi dega nus hooncha hukw'una'a yoozi whulhtsi. ¹⁰'Et huwa Jesus boozi, 'i bugha ts'iyannah dugwutsi be hits'un nuhudútelya ho' hoont'ah. Yak'uz whut'en 'ink'ez ndi yun k'ut whut'en, 'ink'ez yun t'ah 'int'ah, 'en chah ts'iyawh. ¹¹'Et ts'iyawh lhelhyoo khunek be yahalhtuk, 'en ts'iyawh njan dawhúdutenilh, Jesus Christ neMoodihti 'int'ah. 'Et Yak'usda ne'aBá, 'en hidutélhti ho' hutni.

Ndi khunek be ts'ukhuna, 'i zeh soo cho oohtun

¹²'Et huwa nuhwhuk'esi' nts'ena'a daht'ah nohwhulh 'ust'en inle hoh Yak'usda k'une'aht'en. K'an 'et 'aho 'aw nohwhulh cha'ust'ah, 'et whunts'ih 'onus nus buk'une'aht'en tehle. 'Et huwa soo ts'ah'un na'a 'un whudúsní, nts'ena'a dahjih inle, 'et whénlhujut 'ink'ez nuhwhuyust'e dulduz hoh 'et whuz na'a lhaoodáhleh hukwa'aht'en. ¹³Yak'usda 'en 'un whulh'en. Ndai yuka'ninzun 'ink'ez hoont'i hoh nts'ena'a hukwa'ninzun, hoh tuné'nohulh'en.

¹⁴Ts'iyaintsuk hoh hiyenah 'udoohni gunih. 'Ink'ez khun teh lhch'a whunoolhú'i gunih. ¹⁵Nuhk'ehóotelts'ulh, 'et whu'et 'uht'ah 'ink'ez nahtsun hoolah wahle, 'et whuz na'a Yak'usda buzkeh tehle, 'et hoh 'aw nuhk'eholts'it ghait'ah. Nduunnah tink'us 'uhint'ah 'ink'ez lubeshi dega nus ntsi' 'ooleh hukwa'hut'en, 'en hubutah 'ulh'ek be whét'en, 'i k'una'a 'ooht'e. ¹⁶Ndi khunek be ts'ukhuna, 'i zeh soo cho óhtun. 'Et whuz na'a Christ budzin t'eh, dahóolcho 'i be hootést'i. Hoh t'eh, whusúntelhtun niz de ndet hukwa'est'en 'ink'ez ndai 'álh'en, 'i ts'iyawh 'aw 'ants'i 'et cha'úst'il. ¹⁷'Et whunts'ih be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez Yak'usda ba'aht'en, ndi Yak'usda bugha t'aih, li'int'ah. 'I k'ut be khusna, 'i nadésjul

li'ust'ah, 'et huwa hoonúst'i, 'ink'ez ts'iyawh nohwhulh whúnelhnik. ¹⁸'Et hubugha zeh nuhwheni chah hoonáht'i 'ink'ez sulh whunelhnik.

Paul, Timothy yughu yalhtuk

¹⁹'Et Jesus neMoodihti 'en but'anínestan hoh Timothy 'aho nuhts'un telh'alh. 'Et whusanája t'eh, daht'ah sudáni, 'et sih hóst'i. ²⁰'Aw dune yulh ndult'ah hoolah. 'En soo cho nuhghutele. ²¹'Uyoon ts'iyawh dich'oh dude 'ut'en k'ah zeh hukwa hunuta, 'aw Jesus Christ be 'ut'en k'ah ilah. ²²'Et whunts'ih Timothy nts'ena'a dune unli, nuhwheni ts'iyawh t'eeonúhzun. Dune buye' nts'ena'a de'abá yula'ut'en, 'et whuz na'a zeh 'ulhna k'una'a ndi khunek unzoo, 'i be sula 'ut'en. ²³'Et huwa 'et njan nts'ena'a sulh dawhútenilh, 'et nahóo'ai t'eh, 'aw 'et sih nuhts'ún tóolh'a. ²⁴'Et whunts'ih neMoodihti 'en but'anínestan sichah 'aho nuhts'un tesyalh nuszun.

Paul, Epaphroditus yudálhti

²⁵'Et howu nuni nuszut, Epaphroditus 'en nuhts'un tóolh'a huba' hoont'ah. 'En nelhutsin 'int'ah. Sulh 'ut'en chah 'int'ah 'ink'ez 'iluh sulh lhudúghan idúdli. 'Et nuhwheni nuhwhuba khunek na'á chah unli. 'En 'int'ah ndet hukwa'nuszun, 'et nduhóolcho hoh sula 'ut'en. ²⁶Hoh da ndun bulh údahts'o nduda inle. 'En hubugha budzi nduda 'ink'ez nuhwheni nuhk'éninli. ²⁷'Ink'ez 'alha tube nduda. 'Ankw'us dazsai, 'et whunts'ih Yak'usda yugha té'nanzin. 'Aw 'en zeh ilah, sichah sugha té'nanzin. 'Et huwa 'onus 'un lha'un tehtso chásdlah. ²⁸'Et huwa 'aooduneh be nuhts'un whelh'a. Ah'en t'eh, 'et sih hóht'i. 'Ink'ez 'aw tube sudzi chandoosdah. ²⁹'Et huwa neMoodihti 'en bugha hoonáht'i hoh koo danúlhti. 'Et ndunt'ah, hubudélhti. ³⁰Christ 'en be 'ut'en k'ah huwa, 'ut'en buba lhai k'et, 'ankw'us dazsai. Dich'oh ye khuna, 'i whunts'ih buba 'ants'i yint'ah. 'Et huwa ndet hoh sula' tehnilh inle, ndai be sula cha'áhnli, 'i ts'iyawh dich'oh ye sula 'uja.

Jesus Christ 'En zeh ba ts'oot'en

3 Sulhutsinkah degha nus 'uhoont'ah, 'et ndun whudusni. NeMoodihti 'en bulh ts'ónilhnik! Nuhts'ó k'e'aguz, 'i zeh 'int'ah. 'Et whunts'ih suba 'ants'i hoonli, 'ink'ez bé dóohjih sih.

²Ndunnah dune lhikah li'hint'ah buch'a huwahli. 'Ink'ez 'ut'en ntsi' 'ulh'en, 'en chah buch'a huwahli. 'Ink'ez hika dune unli 'i ka hubuhut'az chah buch'a huwahli. ³'Et nuwheni ts'ah'un na'a nets'ant'az 'et huwa. 'Ink'ez Ndoni 'en be Yak'usda ts'un teni'uznilhzun. 'Ink'ez Christ Jesus 'en ba ts'odelhti. 'Ink'ez neyust'e k'ah ts'ih 'et 'aw whut'ananichats'unítan. ⁴'Et whunts'ih sichah hukwa'nuszun t'eh, suyust'e k'ah ts'ih, 'et zeh whut'anínustan, 'et whunts'ih hukwa cha'núszun. 'Et 'uyoon buyust'e k'ah ts'ih 'uhint'ah, 'et si 'onus nus whuz na'a 'ust'ah.

⁵Whuzíli whuts'un lkh'udit dzin 'et buka dune ts'inli k'ut nehoot'as, 'et ndus'hinla. Israel buts'uhaizut usdli. Benjamin bulh hudedowh, 'ilhunuh 'ust'ah, 'ink'ez Hebrew bughunek k'ah ts'ih 'ust'ah. 'Ink'ez Pharsee, dahoont'ah hoh Moses be' dustl'us k'une'hut'en, 'et sichah hubulh désdowh 'ust'ah. ⁶Tube hoolhtus hoh 'ust'en. 'Ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en dzuh nobulhdeh inle. 'Ink'ez dune Moses be' dustl'us be ts'ah'un 'int'ah tele t'eh, 'et huwa 'aw hoh sk'eóotelts'ulh hootélah hoh 'ust'ah.

⁷'Et whunts'ih nduhoolcho hoh suba hoonzoo sutelhtsilh inle, 'et Christ 'en ba 'ants'i 'et 'ést'en whuzdli 'et nahoo'ai. ⁸'Aw 'et zeh ilah 'un whudusni, Christ Jesus 'en suMoodihti dant'ah t'ezninzun, 'et hooncha k'et 'aw uzdooni ghait'ah. 'Ink'ez ndai niz de nts'oh tune'zust'en hoh, dáhoont'ah bughut'eeonúszun, 'i bugha sghuhóolhchoot t'eh, 'et nduhóolcho whuladesnik. 'I ts'iyawh 'un tukat, 'i suba 'unli 'et huwa 'onus nus Christ t'enooszeh ka. ⁹'Ink'ez 'en buyudúsdá. Moses be' dustl'us, 'aw 'i bugha ts'ah'un dune chásdlah inle. 'Et k'us Christ suba 'alha 'int'ah 'et huwa ts'ah'un dune síli. Be ts'ah'un na'a be dune ts'inli, 'i, be 'alha 'uhoont'ah 'i be Yak'usda ts'un hawhúlt'suk. ¹⁰'Et Jesus Christ 'en t'enteszeh hukwa'nuszun. Ye ulhtus, 'i be dinaidilhti, 'ink'ez dahoont'ah hoh dzuh nusuzut, 'et chah t'ewhuteszeh. 'Et dazsai, sichah whuz na'a zeh 'utesnilh. ¹¹'Et 'alha 'uhoont'ah, sichah yahadla tah ye dinadija, 'et sichah nduchah ndúsja.

Nduk whuz zeh hukwa'ts'oot'en

¹²'Awhuz 'aw nduhoolcho huba soo cha'ust'ah. 'Ink'ez soo 'et lhadúlya síli. 'Et whunts'ih nust'uk zeh 'ust'ah. Di ka Christ Jesus 'en silhchoot, 'et whuz na'a sichah itélhcholh. ¹³Sulhutsinkah sich'oh ndi 'awhuz wúlhchoot chanuzúszun, 'et whunts'ih 'ilhunuh huba zeh 'et ndust'en. Ndi niz sulh ne'whust'en, 'i ts'iyawh bunasulhúnah, 'ink'ez sutsuh 'uwhet'ilh, 'i zeh wúlhchoot hukwa'ust'en. ¹⁴Christ Jesus 'en be yak'usda ndai nduk neghawhúte'alh, 'et whuts'un zeh hukwa'ust'en.

¹⁵'Et huwa lhadulya, 'en chah whuz na'a zeh nuni hunoodeh, 'ink'ez nuhwheni 'uts'un na'a 'unahzun t'eh, 'et whunts'ih ts'iyawh Yak'usda t'enohwhuntelhdzeh. ¹⁶'Et whunts'ih ndet 'uda neghá whults'ut, whuz na'a zeh nuts'óodelh 'ink'ez lhk'una'a zeh nuni uznoodeh.

'Aw 'et yun k'ut uzdelhts'i 'et whunts'ih yak'uz nekeyah ho' hoont'ah

¹⁷Sulhutsinkah sk'una'a 'aht'en. 'Ink'ez 'uyoon si sk'una'a neMoodihti ba yinkak húdelhts'i, 'en chah bunulh'en. Nuwheni nek'ah ts'ih 'ooh't'e ka 'uts'int'ah. ¹⁸'Et whunulh'en lhanah ndi yun k'ut húdelhts'i hoh 'en Christ bulhdulalhgus ch'a detni 'uhint'ah. Ndunnah tso bulh lhat 'un whudáni. Doochah zeh snatsul too hoonli hoh 'un whudúzni. ¹⁹'Et ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah tinta' hutet'ilh. Hubut'i buba Yak'usda unli. Ndi yun k'ut hooya ts'iyawh hiyulh 'int'ah 'ink'ez 'i zeh hiba whudélhti. Ndi yun k'ut hoonli, 'i zeh ghu nuni hunudeh. ²⁰Nuwheni 'et yak'uz nekeyah ho' hoont'ah 'et huwa. 'Et whuts'un neulhyis nets'u teyalh, 'et huba nízndel. Jesus Christ neMoodihti, 'en 'int'ah. ²¹'Ink'ez neyust'e tel'en, 'i buyust'e dézti, 'i k'una'a 'int'ah yutelhtsilh. Ye ulhtus, 'i be ts'iyaintsuk buk'une'whut'en, 'i be 'uyoo neyust'e neba itelhsilh.

4 'Et huwa sulhutsinkah nuhwhuk'esi', nuhk'énisli chah 'ust'ah. Nuhwheni nuhgha hoonúst'i, 'ink'ez nuhwheni suba be whuch'a whundeh ahli. Nuhwhuk'esi', neMoodihti 'en ba soo cho nudelhúya.

²Nuhwheni ts'ekoo Euodia 'ink'ez Syntyche, nuhts'u tedusdli, neMoodihti 'en be lhk'una'a zeh nuni nuhzut.

'Ilhuh zeh 'uts'oot'e', 'ilho ts'uhót'e', 'ink'ez tenazdoodli

³Ink'ez nyun ts'ah'un sulh dune inli, nts'u tedusdli, ndunnah ts'ekoo, khunek unzoo, 'i be sula 'ét'en, 'en bula 'oneh. Clement, 'en chah, 'ink'ez 'onghoh chah sula 'uhét'en, 'en ts'iyawh ndi dustl'us be ts'ukhuna huboozi k'e'usdúguz, 'i k'ut 'en chah huboozi 'uk'une'úsduzuguz.

⁴NeMoodihti 'ahoolhyez 'en be whunélnhnik! Doochah zeh 'udusni, whunélnhnik! ⁵Ts'iyannah dune soo ne'bulh'en. NeMoodihti whusanátedalh 'aw 'et wheghah 'úhoont'ah. ⁶Hoonli huwuni wahle gunih! 'Et k'us ts'iyaintsuk huba tenadahdli. 'Ink'ez tedahdlih, 'ink'ez chanailya dóohni. Be ndunuhdzit, 'i ts'iyawh Yak'usda ts'un buka'dahni. ⁷'Ink'ez Yak'usda be nedzi dezghel, 'i hooncha k'et 'aw t'eznoozeh ghait'ah. 'Et Christ Jesus 'en be nedzi dezghel, 'i nuhdzi yuh 'ink'ez nuhwhubeni chah 'et ts'iyawh yughu tele.

Ts'iyawh nuhwhuba whudéhti, 'et howu nuni noohzut

⁸Sulhutsinkah 'udek'elh'az nuhwhudusni. Ndai 'alha 'int'ah, ndai k'us hóoncha, ndet ts'ah'un 'uhoont'ah, ndai netsun hoolah, ndai unzoo, ndet 'et hoonzoo howu yats'ulhtuk, ndi ts'iyawh nuhwhuba whudéhti t'eh, 'et zeh howu nuni nahdeh. ⁹Ndet si sugha hoodelhú'i, ndai sughunek ulhchoot, whudáhts'o, nuhnal' 'ést'en, 'et sih, whuz na'a ne'ooht'en. 'Ink'ez Yak'usda be whudezghel, 'en sih nohwhulh 'óot'e.

Philippi whut'en dahúdzoo

¹⁰'Et sa inle hoh doochah sughu nuní nahzut 'ink'ez 'ahoolhyez sunalhúnih, 'et whunts'ih sula' teht'ilh 'aw nuhgha chawhulhts'it. 'Et huwa neMoodihti 'en be tube hoonúst'i. ¹¹'Aw be ndunusdzit, 'i bughi yachasúlhtuk. Nts'ena'a dast'ah, 'et whunts'ih hoonúst'i. 'Et whuz na'a hodelhú'i. ¹²T'eeonuszun nts'ena'a hoonliyaz whezdunidzit, 'ink'ez lhai ust'i, 'et chah t'eeonuszun. 'Et huwa nts'oh dahoont'ah whunts'ih suye'últ'silh, 'ink'ez unusdai, 'ink'ez 'ulhúdlai, 'ink'ez 'endunúsdzit, 'i ts'iyawh nt'eeonuszun. ¹³Christ ye úlhtus, 'i sugha ooní'ai, 'et huwa 'en be ts'iyaintsuk 'uwhulh'en.

¹⁴ 'Et whunts'ih dzuh nusízut huwa, 'et hoonzoo hoh 'ahja sula 'eht'en.
¹⁵ Philippi whut'en, nuhwheni zeh sula 'áhja. 'Udechoo khunek unzoo, 'i be yawhenilhtuk hoh, 'ink'ez hukw'elh'az yun k'ut Macedonia howu natésja, ndunnah Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ts'iyawh, 'aw 'ilhunuh whunts'ih hoonliyaz sgha cha'í'al. Nuhwheni zeh 'et ndúsahla. ¹⁶ Keyah Thessalonica 'et sída hoh, ndai chást'i inle, nat lhk'élh'az suts'ó tl'ah'ai.
¹⁷ 'Aw hoonliyaz sugha' teh'alh, 'i 'aw nuwhuts'o hukwa'nuszun ilah. Nus de nuhwhuba 'uk'elhla tele, 'i zeh nuhwhuba buka'nuszun. ¹⁸ 'Alha ts'iyai lhai ust'i. Epaphroditus 'en be ndi sutsuh tl'ahla, 'i ts'iyawh ílhchoot, 'ink'ez 'unésdai. Sooltsun, 'i ndulhcho hoh buzahooltsun li'int'ah. 'I huwat'aih 'int'ah. 'I be Yak'usda tube cho hoont'i. ¹⁹ 'Ink'ez Christ Jesus ye dézti, 'i bugha suYak'usda be ndunáhdzit, 'i ts'iyawh nuhghaítelelh.
²⁰ 'Et neYak'usda 'ink'ez ne'aBá, 'en ts'un 'ilhuz wheni tube cho uzdelhti. 'Et ndoh honeh.

Ts'iyannah dune Yak'usda bube'ildzun, ts'iyawh dahooja hubudóohni

²¹ Ndunnah Christ Jesus 'en be dune Yak'usda bube'ildzun, ts'iyawh dahooja suba hubudóohni. 'Et sulhutsinkah suzih húdelhts'i, 'en chah dahooja nuhowhútni. ²² 'Ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun, 'en njan húdelhts'i, 'en ts'iyawh dahooja nuhowhútni. Ndunnah Ceasar bukoo húdelhts'i, 'en soo dahooja hutni.
²³ NeMoodihti Jesus Christ ye unzoo, 'i, nuhwheni ts'iyawh nohwhulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Colossia Whut'en Hubuts'un K'e'anguz (*Colossians*)

Clossia whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Si Paul Jesus Christ 'en be whel'a 'ust'ah. Yak'usda whuz na'a suba hukwa'ninzun. 'Ink'ez nelhutsin Timothy bulh, ²nuhwheni Colossia whut'en ndunnah Christ bulh dahooja nuhwhuts'útni. Christ 'en buyudelhúts'i. Yak'usda bube'ildzun ahli. Nuhwheni nelhutsinkah huba 'alha 'uhoont'ah ahli. Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti, 'en ts'un nuhdzi dóoghel 'ink'ez ye unzoo, 'i chah nohwhulh óot'e ka, 'et whuz na'a zeh 'ooht'e hukwa'nuszun.

Dahoont'ah hoh Christ Jesus 'en nuhwhuba 'alha 'int'ah

³Et Yak'usda Jesus Christ neMoodihti be'aBá, 'en ts'un chanailya ts'utni, 'ink'ez 'ahoolhyez nuhwheni nuhwhuba tenazdudli. ⁴Nuhwheni nohwhulh uzdits'o dahoont'ah hoh Christ Jesus 'en nuhwhuba 'alha 'int'ah 'ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun unli, 'en ts'iyawh buk'ehsi'. ⁵Ndai yak'uz ts'ih nuhwhuba 'ilhowezkat, 'i buka tsi hóhli. 'Et huwa buk'eohtsi', 'ink'ez khunek unzoo, 'i whutsuh da whulhúdahts'o. ⁶Ndi khunek unzoo, 'i ndi yun k'ut ndulhcho hoh núdelhts'ut 'ink'ez 'i be 'uznesdai li'hint'ah. Nuhwheni chah whuz na'a zeh nuhghu delts'ut. Ndet dzin 'udechoo whudáhts'o hoh khunek 'alha 'int'ah 'i bugha Yak'usda ye unzoo, 'i t'ewhnehzin, 'ink'ez 'onus nus soo náhyeh. ⁷Epaphras 'en 'ilhunuh be ne'úst'en, 'en nelh 'ut'en 'int'ah 'ink'ez buk'ets'intsi'. 'En bugha ye unzoo, 'i bodulhú'eh. 'En nuhwheni nuhwhuba Christ 'en yuba 'ulhna unli 'int'ah, 'ink'ez 'aw nuhla dootnih ghait'ah. ⁸'Ink'ez Ndoni be ts'iyannah k'ehsi', nuwhúlhni.

Christ 'aw 'en zeh ts'iyaintsuk ch'a dezti 'int'ah

⁹Et whulagha ts'ih ndet dzin whulh 'úzdants'o da, 'et whuts'un nuhwhuba tenazdudli, 'aw 'ustl'e' cha'ts'udésni. Whuz na'a Yak'usda nuhwhuba ts'oodulhkut nuhts'o hukwa'ninzun, soo ts'ah'un na'a t'ewhunoohzeh. 'Et hoh Ndoni 'en be, be whutnih, 'ink'ez be t'eeonudzun, 'i ts'iyawh be dutéhbun. ¹⁰Et neMoodihti 'en ba ts'ah'un na'a ndi yun k'ut delhúts'i. Ndai 'ulh'en, 'i ts'iyawh yé hot'i. 'Ut'en unzoo, 'i buts'un hayóokat, 'ink'ez Yak'usda 'onus nus t'entehzeh. ¹¹Ye ulhtus, 'i dézti, 'i ts'iyawh 'i be 'onus nus ulhtus wáhle. 'Ink'ez hoonáht'i soo hoonli tachaoodahtnik 'ink'ez dzuh nahdeh whulh nudelhúya. ¹²'Ink'ez ne'aBá chanailya dahni. Dune Yak'usda bube'ildzun, 'en be whét'en, 'i buniz nudelhúya, 'en yit'i, 'i hubughaítelelh 'i bulah neghatekulh, 'et nuwheni soo ts'uldzoo nesulhtsi. ¹³Ne'aBá ndi tsahólhgus yuh ulhtus, 'i ts'un hanánhonla, 'ink'ez buYe' yuk'ensi', nts'e whuhubudayi cho unli, 'et nenáneninla. ¹⁴'En duduzkai be nenaonket. 'Et hoh nelubeshi ts'iyawh neba 'un yutelhdel.

¹⁵Yak'usda 'aw chast'en ho' 'int'ah 'et whunts'ih buYe' 'en yundult'ah ho' 'int'ah t'ets'oninzun. Ndi ts'iyaintsuk 'ulya, 'i 'udechoo whuzdli unli, 'et huwa ts'iyawh whumoodih unli. ¹⁶'En be ts'iyaintsuk 'ulya 'et huwa. Ndai yak'uz 'ink'ez ndi yun k'ut, ndai uznilh'en, 'ink'ez chats'és'en chah. Ndunnah yak'uz ts'eh kw'uts'uzda cho dézti, 'i k'uhudelhts'i, 'ink'ez nududeh wheúlhtus. Ndet neba moodih unli 'ink'ez be nek'úne'whul'en chah. Ndi ts'iyaintsuk, 'en bugha 'úhoolya 'ink'ez buba 'uhóolya. ¹⁷'En 'int'ah ts'iyai 'et whutsuh da unli, 'ink'ez 'en bugha ts'iyai lhube'whudilhtun. ¹⁸'Ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, buyust'e hinli, 'en butsuh whudéldhzulh 'int'ah. Ndun 'udechoo whe' whudílh'en, 'en 'int'ah. 'Ink'ez yahadla hubutah, 'en 'udechoo whuzdli 'int'ah. 'Et whuz 'aw 'en zeh ts'iyaintsuk ch'a dezti 'int'ah ho' hoont'ah.

Christ, 'en bugha be'aBá duts'un nelh soo ninawhunt'ai

¹⁹Yak'usda hoont'i hoh nts'ena'a dant'ah, buYe' yulh lhulhgha 'int'ah ho' 'int'ah. ²⁰'En bugha ts'iyaintsuk 'ink'ez nuwheni chah be'aBá duts'un dune bulh soo ninawhunt'ai. Ts'iyaintsuk ndi yun k'ut 'int'ah 'ink'ez

yak'uz chah 'et whunts'ih, lhdulalhqus k'ut buzakai yun nadélt'ik, 'i be whudezghel neba whulhtsi.

²¹ 'Ink'ez hoh da nuhwheni chah Yak'usda buch'a nisinzut 'aht'ah inle. Nuhwhubeni be buch'a dehtni ahli inle, 'ink'ez hoontsi' tune'zaht'en. 'Et whunts'ih duts'un dune bulh soo ninawhunt'ai. ²² BuYe' ndi yun k'einya hoh nuwheni nek'una'a buyust'e whuzdli, 'ink'ez 'i be neba dazsai. 'Et huwa 'aw 'onus 'un nelh chahiskah. 'Et hoh nuhtsun hoolah tele. Nuhk'éholts'it chah ghait'ah. 'Ink'ez 'aw 'onus 'un nuhch'a yaootuk ghait'ah. 'Et whuz na'a be'aBá ts'un nuhwhutelilh. ²³ Be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah soo duts'o, 'i be óhtun. 'Ink'ez whuduts'o koo buk'uwhuz'ai, 'i li'aht'ah. 'Ink'ez khunek unzoo, 'i bulh udahts'o, ndi khunek buka tsi hóohli khun bula doohtnih gunih. Ndi yun k'ut nduhóolcho hoh ndi khunek unzoo, 'i bugha ídelts'ut. 'Et huba si, Paul, Christ ba ne'ust'en síli.

Soo hooltus hoh 'ust'en

²⁴ K'an 'et Christ 'en bugha nuhwhuba dzuh nuszut hoonúst'i. 'Et ndai suyust'e k'ah 'uhoont'ah 'i be 'en buyust'e ba lhaoodutesdlelh. Ndi buyust'e, 'i Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'et 'uwhúlhni ²⁵ 'Et huba ne'ut'en síli. Yak'usda ye soo whulh'en, 'i nuhwheni nuhgha sugha whunt'ai, 'et hoh nuhwhuba bula 'ust'en síli. 'Et Yak'usda bughunek ts'ah'un na'a lhaoodutesdlilh. ²⁶ Ndi whe' hoont'ah hooyah, 'aw niz de haodanzut whuts'un, ts'iyannah buch'a whunest'i. 'Et whunts'ih 'aw 'et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en nuwheni ts'iyawh ts'et gaih newhunénelhtan. ²⁷ Ndi whe' hoont'ah hooyah, 'et t'ets'ontezeh 'et Yak'usda nets'u hukwa'ninzun. Dawhuldzoo 'ink'ez dahoolcho 'uhoont'ah 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'en buba' hoont'ah. Christ 'en nuhyudínda, 'et 'uhoont'ah. 'En 'int'ah ndi Yak'usda ye dézti, 'en bugha 'i buka tsi hoohli.

²⁸ 'En bugha ts'iyannah bulh yats'ulhtuk. Be whutnih, 'i be ts'iyannah bugha ts'útni, 'ink'ez ts'iyawh whubuts'odulh'eh. 'Et sih ts'iyannah Christ Jesus 'en be lhadulya 'uhoot'e. 'Et whuz na'a zeh 'uhint'ah hoh ne'aBá buts'un buztelelh. ²⁹ 'Et huba soo hoolhtus hoh 'ust'en. Nts'ena'a ye úlhtus, 'i be nulhtus 'ust'en, 'et 'uwhultus hoh 'ust'en.

Ndi njan yun k'ut hubughunek, 'i 'aw Christ yulh nduchaílt'ah

2 'Et nuhwheni Laodicea whut'en, 'ink'ez ndunnah 'aw chasu'h'il, nuhwheni ts'iyawh t'ewhuntehzeh 'et nuhts'u hukwa'nuszun, dahoolcho, 'i be hoolhtus hoh nuhwhuba hukwa'ust'en. ²'Et budzi nduk na'ootneh 'ink'ez be lhk'ets'udusi', 'i be 'ilho nahoodle. 'Et whuz na'a ndi Yak'usda be whe' hoont'ah hooyah, daooneltsuk hoonzoo, 'i be 'uhoont'ah, 'i ts'iyawh soo ts'ah'un na'a t'ewhundeszeh. Ne'aBá 'ink'ez Christ chah, 'en bugha 'uhoont'ah. ³Dawhuldzoo, 'i be ts'uwhuni, 'ink'ez daldzoo, 'i be t'oonúdzun chah, 'i ts'iyawh 'en buyuh ts'ih neba nonulh'i. ⁴Njan 'et 'un whudusni khun 'uyoon soo yahulhtuk 'et nanwhunoo'ah gunih. ⁵'Aw suyust'e be nohwhulh cha'ust'ah. 'Et whunts'ih suyéghah 'i be nohwhulh 'ust'ah. 'Ink'ez hoonust'i hoh ts'ah'un na'a ne'aht'en 'ink'ez Christ ye úlhtus, 'i be nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'et ts'iyawh t'oonúszun.

⁶'Et huwa nts'ena'a neMoodihti, Christ Jesus 'en úlhchoot, 'et whuz na'a ndi yun k'ut delhúts'i. ⁷'En be nuhghih whuzdli li'aht'ah, 'ink'ez 'en be ulhtus sáhli. 'Et whuz na'a nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'en bulh 'ilho wahle ka. 'Et whunanohodalh'i, 'et hoh 'onus nus ulhtus tehle. 'Et huwa lhk'uz teh chanailya dáhtni.

⁸Soo cho khohdle dooka 'uyoon nanwhunoo'ah buk'úne'ooht'en ka. Dune dich'oh duk'una'a nuní hunuzut, k'us 'ants'i khunek be yáhalhtuk, k'us dune dich'oh duk'ah ts'ih 'uhutni, k'us ndi yun k'ut hubuk'úna'a hoh dune hohodalh'i chah, 'aw njan Christ buk'una'a ilah.

⁹Yak'usda dant'ah unli, 'et Christ 'en ts'iyawh 'ilho buyust'e zeh yudinda 'et huwa. ¹⁰'Ink'ez nuhwheni chah buyudelhúts'i, 'et huwa lhadáhja sahli. Njan ndet neba moodih unli 'ink'ez be nek'úne'whul'en chah, Christ 'aw 'en zeh ts'iyaintsuk k'une'whul'en.

Moses be' dustl'us buk'une'ts'ut'en, Christ ts'iyawh neba hoolah whulhtsi

¹¹'Ink'ez 'en bugha nuhwhúzt'us li'aht'ah. 'Aw dune bula be cha'hóonil. Lubeshi nuhyust'e be 'ulh'en, 'i, ts'iyawh nuhyust'e yuch'a nayuzdla. Whuz na'a Christ nuhwhúzt'us li'aht'ah. ¹²Too be 'ulhúneh hoh 'et hiyulh 'anwhalhti lí'aht'ih. 'Ink'ez Yak'usda be 'ut'en, 'i be yahadla tah Christ

dinabudinla, 'et nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah. 'Et 'i be dinabudinla, 'et whuz na'a nuhwheni chah hiyulh dinanwhudinla ho' hoont'ah.

¹³ 'Ink'ez nuhwheni tinta'aht'ih 'ink'ez nuhyust'e k'ut 'aw chanwhuhít'us, 'et huwa dasáhsai hoh aht'ah. 'Et whunts'ih k'an 'et 'en bulh nakhúhna hoh aht'ah. Ts'iyawh hoh tink'us 'úts'et'en neba whuladetnik. ¹⁴ Dune ne'hutet'en Moses bughunek 'uk'une'úsduzuguz, 'i nech'a 'uhoont'ah, 'et ts'iyawh neba whusanáho'ai. Ndi yuk'e'ánguz, 'et neba nets'oh 'uhoont'ah. 'Et huwa 'aw whenghut ts'óoya ghait'ah. 'Et Jesus ndi khunek yílhchoot 'ink'ez lhdulalhgus k'ut wheyundunilht'o hoh ts'iyawh neba hoolah whulhtsi. ¹⁵ Ndunnah neba moodih unli 'ink'ez be nek'úne'whul'en chah, 'et ts'iyawh bughunahóolchoot, 'ink'ez ts'iyannah nalh hooya ubulhtsi. 'Et huwa buch'a' nilhde.

¹⁶ 'Et huwa ndai ah'alh, ndai ahtnai, k'us budzenis whudézi, k'an 'ulh'ek oozá, 'ink'ez Lizwif nahulyis dzin chah, ndi 'i ts'iyawh 'et hubugha nuhwhudoolhtsi' gunih. ¹⁷ 'Et ndi 'ants'i tsagwusts'it li'hoont'ah. 'Et whunts'ih nus de whusawhutelts'ulh, Christ bube'ildzun 'uhoont'ah, 'et zeh ts'ah'un 'uhoont'ah. ¹⁸ Ndet whuch'a oonúlhde nuhghá whults'ut, khun 'uyoon nuhghu haóoduntet'ah t'eh, khun hubuk'ah ts'ih 'oohneh gunih. Ndut'en huhoont'i hoh huwhuts'it dudzi yuh 'uhilhdzun na'hududil'i. 'Ink'ez lizas ts'un tenahududli. Ndet 'aw chahuhóo'il chah t'ehonínzun na'hududil'i. 'Ink'ez buyust'e whuts'unint'uk, 'et whuz na'a 'uhuninzun. 'I be 'ants'i nahudúchun li'hut'en. ¹⁹ 'Ink'ez Jesus netsuh whudéldzulh, 'en buyust'e 'uts'int'ah. 'En 'aw soo cho chahiyootun. 'Et 'en bugha 'onus nus ts'ilhtus 'ulheh. 'Ink'ez 'en bugha ts'iyawh 'ilho uzteleh. 'Et whuz na'a buyust'e nuyeh. Ndaí nuyeh, 'i Yak'usda 'en 'uhóonla.

²⁰ 'Udak'ez ndi yun k'ut nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'et whuch'a Christ 'en bulh dasáhsai li'ahja. 'Ink'ez k'an 'et dzin 'et di ka 'awhuz hukw'une' aht'en? ²¹ But'aghóohnal gunih! Khun ólhkah gunih! Nóhle gunih! 'Et zeh whenhóodalh'i. ²² Ndi ndunt'ah, 'i ts'iyawh hoolah whulhih. Khunek netl'adet'ai, 'ink'ez dune whunhodalh'i, 'et whuz na'a zeh 'uhoont'ah. ²³ 'Et ts'iyawh be ts'uwhunih bulh 'int'ah li'int'ah. 'Et hoh dune dich'oh duk'una'a tenahududli huwhulhtsi. Te'hududil'en na'hududil'i. 'Ink'ez buyust'e dzuh nehuyulhdzut. 'Et whunts'ih ndi ts'iyawh 'aw hoonli chahoolah. 'Et ndúhoont'ah ts'iyawh 'aw neyust'e lubeshi whuts'unint'uk, 'aw 'et whuch'a nela 'ewhudoneh ghait'ah.

**Neyust'e lubeshi whuts'unint'uk whulazdootni 'ink'ez Christ
nets'u hukwa'ninzun, 'et zeh hukwa'uznoozin**

3 'Et huwa Christ 'en bulh dinadahdel t'eh, 'et nduk yak'uz ts'ih dahoont'ah 'et zeh hukwa 'untehzilh. 'Et Christ Yak'usda nalhnih ts'ih usda. ²Nduk yak'uz ts'ih dahoont'ah 'et zeh nuhwhubeni tah whudóh'a, ndi yun k'ut 'uhoont'ah, 'et huwununi cha nusóohzut. ³Dasáhsai li'aht'ah 'ink'ez 'ilhuz be kháhna, 'i Christ 'en bulh Yak'usda bulh 'ilho sahli. ⁴Christ be ts'úkhuna, 'en 'int'ah. 'Ilhudzin be hooduteltsilh, et nuhwheni chah ye dézti, 'i be 'en bulh whuz na'a 'utehnilh.

⁵'Et huwa ndi yun k'ut nuhyust'e daootsah howa núlhtih. Tinta cha'zooht'en, tinta' ts'ut'ih, 'ink'ez whudutsun tune'ooht'en gunih, 'ink'ez tinta' uztet'ilh, 'et hukwa cha'uznooszin, hoontsi' tune'uteht'en hukwa'noohzin gunih, 'ink'ez 'uyoon yit'i ka' noohzin gunih, 'et 'uk'e déltsi neba 'alha 'int'áh li'hoont'ah. ⁶'Et bula gha ts'ih, ndunnah nduhut'en, 'en hubugha Yak'usda ye hunilch'oh, hik'unucha'ust'en, 'en ts'iyawh hubuts'uwhélt'sulh. ⁷Hoh da nuhwheni chah 'et zeh ndáht'en inle. ⁸'Et whunts'ih k'an 'et njan ndaht'en ts'iyawh whuladoohtnih huba' hoont'ah. Huzahke, hunlhúch'oh chah, k'udáht'en, Yak'usda ch'a yalhtuk, khunek untsi', 'i bé yalhtuk, ⁹'ink'ez nalhunooht'ah gunih. 'Et 'uda dats'int'ah inle, 'un whutulhdelh 'et huwa. ¹⁰'Ink'ez k'an 'et 'uyoon nasahdli. 'Et ndan whuz na'a 'un whínla, ndet bugha t'ets'oninzun, 'et 'i be 'onus nus ulhtus nats'usdli. 'Et hoh nts'ena'a Christ unli, 'en buk'una'a 'uts'oot'e ka. ¹¹Ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah, 'en ts'iyawh lhunduhúlt'ah. 'Aw Greek k'eyahalhtuk k'us Lizwif whut'en hoolah. 'Aw yuka dune unli, 'i k'ut ts'ut'us, k'us 'aw chahídut'us chah, nts'iz de hainde k'us Scythia whut'en chah, 'ulhna k'us hubulanahudetnik dune chah, 'en ts'iyawh. 'Et whunts'ih Christ 'en zeh ts'iyai unli 'ink'ez ts'iyawh nelh 'int'ah.

Dant'ah k'an dune nasdli

¹²Yak'usda 'utahanhónla 'et hoh bube'ildzun ahli, 'ink'ez nuhk'ensi'. 'Et huwa ndez na'a 'óoht'e. 'Uyoon hubugha te'noohzin, 'uyoon ts'un wahzoo, yuh 'ududoolhúdzin, 'uyoon soo nilyaz ne'boolh'en. 'Ink'ez ts'iyaintsuk sa hoh dzuh nutehzut 'et chah whulh wahyin. ¹³Lhulh soo' ts'int'ah, 'ink'ez ts'iyaintsuk lhuba whunaoodulhúnah. Nuhtah 'ilhunuh 'uyoon

k'ehoo'ai t'eh, nts'ena'a Christ nuhwhuba whunaoodelhúnah, nuhwheni chah whuz na'a zeh huba whunaoodoolhúnah. ¹⁴ Be l'k'ets'udusi', 'i 'udetsuh nets'óo'alh. 'I be dega nus hoonzoo hoh 'ilho 'uts'int'ah.

¹⁵ 'Ink'ez Yak'usda be nedzi dezghel, 'i be nuhdzi yuh k'une'hool'en 'utahanhónla 'ilho yust'e wule ka. 'Ink'ez chanailya noohzin. ¹⁶ Christ bughunek be whutnih soo cho nuhdzi yuh hóle. Yak'usda bughunek be ahjun. Shun be teni'uznilhzun, 'ink'ez Ndoni be ahjun. Lhodulhú'eh 'ink'ez lhgha dáhtni. Be hoonzoo, 'i be nuhdzi yuh hóle, 'ink'ez neMoodihti ts'un ahjun. ¹⁷ 'Ink'ez daht'en nuhghunek 'ink'ez nuhwhe'ut'en 'et chah, Jesus neMoodihti boozí, 'i be ndaht'en. 'Ink'ez 'en be Yak'usda ne'aBá, 'en ts'un chanailya dahni.

Nts'ena'a nuhwhukoo 'et Jesus Christ ba ne'ooht'en

¹⁸ Nuhwheni ts'ekoo nuhkikah hubutl'a' dudoolhútelh, 'et neMoodihti ba hoonzoo ho' hoont'ah.

¹⁹ Dune nuhwhu'atkah hubuk'eoohsi'. 'Ink'ez hube' zóohla gunih.

²⁰ 'Uskehyaz ts'iyaintsuk hoh nuhwhe'abá 'ink'ez nuhwhe'ama hubuk'une'oohten. 'Et ndaht'en t'eh, neMoodihti hoont'i.

²¹ 'Ink'ez dune nuhwhuzkeh hubunóolhch'eh gunih! Dooka si ilah tune'hut'en hole.

²² Nuhwheni 'ulhna ahli, ndi yun k'ut nuhmoodih hinli, 'en ts'iyawh hubuk'une'ooht'en. Nuhmoodih nuhwhunilh'en 'et zeh 'ooht'en gunih. 'Et whunts'ih nuhdzi ts'ah'un na'a Yak'usda bé noolhújut, 'ink'ez nuhmoodih hubuk'une'ooht'en. ²³ 'Ink'ez daht'en nuhdzi ndulhcho, 'i be ndóht'en. Ndaht'en neMoodihti zeh ba 'aht'en 'aw dune ba ilah 'aht'en. ²⁴ T'eeonúhzun neMoodihti nuhts'u yoozi, 'i nuhghaítelelh. Christ neMoodihti 'en be 'ulhna ahli 'et huwa. ²⁵ 'Et whunts'ih tink'us 'ahét'ilh, 'en whuz na'a huba k'elhla whutele. 'Ink'ez ne'aBá nalh ts'iyawh lhgha zeh 'uts'int'ah 'et huwa.

4 'Ink'ez nuhwheni moodih ahli, nuhwhe'ustlen ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez lhgha 'int'ah, 'i huba k'elhla yulh'ih. T'eeonuhzun nuhwheni chah nduk yak'uz ts'ih nuhMoodihti hoonli.

Ye unzoo, 'i bulh Christ ba ts'oot'en

²'Ahoohlheyz tenadahdli. 'Ink'ez chanailya dahni. ³Nuwheni chah neba tenadoohdli. Yak'usda neba dá'dutootan bughunek be yats'oolhtuk ka. 'Et Christ bugha whe' hoont'ah hooyah, 'et ts'iyannah ts'un howu yats'oolhtuk. K'an 'et, 'et huwa tsak'esída. ⁴'Ink'ez suba tenadoohdli, 'et hoh nts'ena'a yatelhtuk whuba 'et ts'ah'un newhútes'alh. ⁵Huba 'alha cha'hoot'ah, 'en huwahli hoh hubulh yalhtuk. Ndet k'an 'et nuhghá whults'ut, whunih be 'uhoolh'en. ⁶'Ahoohlheyz nuhwhughunek unzoo, 'i be hubulh yaoolhtuk. 'Et huwa t'eeonóhzin huba whutézoo k'una'a, 'et 'ilhunuh hinli hoh hubulh yátelhtuk.

Dek'elh'az khunek butl'a naidet'ai

⁷Ndun Tychicus, 'en nelhutsin buk'ets'insi', 'ink'ez neMoodihti 'en ba ts'ah'un na'a nela'ut'en, 'ink'ez Jesus Christ ba sulh 'ulhna unli. 'En si sugha ts'iyawh nuhduténilh. ⁸'Et huwa njan nuhts'ú télh'a. 'Et nts'ena'a daht'ah t'ewhuntezeh, 'ink'ez nuhdzi nduk na'yooleh. ⁹Onesimus 'en yulh te'us. 'En chah ts'ah'un na'a nelhutsin 'ink'ez nuwheni ts'iyawh buk'etsinsi', nohwhulh 'ilhunuh 'int'ah. 'En bugha njan ts'iyawh dawhut'en t'ewhuntezeh.

¹⁰Aristarchus, 'en chah sulh tsak'esda 'ink'ez dahooja nuhwhúlhni. 'Et Barnabas bunat, Mark, 'en chah dahooja nuhwhúlhni. Nts'ena'a datét'ilh, 'et 'uda t'eeonáhzun. Nuhghuninya t'eh, soo cho hoonáht'i hoh nuhghoya. ¹¹'Et ndun Jesus, Joosta chah hiyulhni, 'en chah dahooja nuhwhúlhni. Ndunnah, 'en ts'iyawh yuka dune unli, 'i k'ut ust'us 'úhint'ah. Ndunnah 'en zeh Yak'usda dune k'úne' bul'en, 'et huba sula' hut'en, 'ink'ez sóo ne'suhulh'en. ¹²Epaphras 'en chah nohwhulh 'ilhunuh 'int'ah, 'ink'ez dahooja nuhwhúlhni. Christ buba 'ulhna 'int'ah. Soo k'us hooncha hoh nuhwhuba tenadudli. 'Et hoh Yak'usda nuhts'u hukwa'ninzun, 'et 'i be ts'ah'un na'a 'en ba nudutelhúya 'ink'ez lhadúlya chah tehle. ¹³'En buba 'alha ts'ah'un na'a 'udusni, hooncha hoh nuhwhuba nint'uk. 'Aw nuwheni zeh ilah, ndunnah Laodicea whut'en 'ink'ez ndunnah Hierapolis whut'en, 'en chah. ¹⁴Luke, 'en yoo be duyun unli, 'en nuwheni ts'iyawh buk'ets'insi' 'ink'ez Demas 'en chah dahooja nuhwhúlhni. ¹⁵Ndunnah Laodicea whut'en, ndunnah nelhutsinkah, 'en ts'iyawh dahooja neba hubudóohni. 'Ink'ez

Nymphas, 'ink'ez ndunnah bukoo Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah dahooja suba hubudóohni.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

¹⁶Nuhwhenich'oh nuhtah ndi dustl'us buk'eyalhtuk t'eh, ndunnah Laodicea Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah hik'eyaoolhtuk huba' hoont'ah. 'Et ndai dustl'us hubuts'o t'l'aiya'ai, 'i nuhwheni chah buk'eyaoolhtuk.

¹⁷'Ink'ez Archippus 'en dóohni, “NeMoodihti ndet yutl'ahón'ai, ts'iyawh lhaoodooleh. 'Et whuz na'a 'en ba ne'ut'en tele”.

¹⁸Sich'oh sula be dahooja dusni hoh 'uk'une'zíguz, 'i, “Paul”. Ndi tes t'l'oolh be tsak'esída bunaoodoolhúnah gunih. Ye unzoo, 'i nuhwhulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Thessalonica Whut'en 'Udechoo Hubuts'un Yuk'e'ánguz (1 Thessalonians)

Thessalonica whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Nuwheni tanah ts'inli Paul, Silvanus, 'ink'ez Timothy, nuwheni keyah Thessalonica ts'ih Yak'usda ne'aBá 'en ba 'ilhunahuwúdulh, dahooja nuhwhuts'útni. Ne'aBá Yak'usda 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti ts'un nuhwhuba tenazdudli, 'et hoh ye unzoo, 'ink'ez nuhdzi dooghel nohwhulh 'oot'e.

Hoonzoo k'una'a ne'hut'en

²Ahoolhyez nuwheni nuhwhugha Yak'usda ts'un chanailya ts'utni. Ndet tenazdudli totsuk 'aw 'et nuhwhunats'ulnih. ³Nuhwhunats'ulnih 'aw 'ustl'e cha'susne, be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha nuhwe'ut'en, nts'ena'a be nék'ets'insi', 'i be soo cho 'aht'en, 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ 'en bugha hukwa tsi hooqli, 'aw whulachaduzahnik. Yak'usda ne'aBá 'en bunalh 'et ndaht'en.

⁴Nelhutsinkah nt'ets'oninzun Yak'usda nuhk'ensi' 'ink'ez 'utáhanóhonla. ⁵'Et neghunek unzoo, 'i 'aw khunek zeh ilah unli hoh nuhtl'adélts'ut. 'Et whunts'ih be hoolhtus, 'i be Ndoni bugha chah, 'et whuz na'a nuhtl'adélts'ut. Nts'ena'a nuhtl'adélts'ut 'et nt'eonuhzun ndi khunek 'i ts'ah'un na'a 'int'ah. 'Et huwa hoh da nuhtah uzdelhts'i, nuwheni nuhwhuba dant'ah dune ts'inli, 'et ts'iyawh nt'eoonáhzun. ⁶'Et nuwheni 'ink'ez neMoodihti chah, nek'una'a aht'ah sahli. Tube dzuh nusuhde hoh Ndoni ye whunelhnik, 'i be Yak'usda bughunek unzoo, 'i hoonáht'i hoh ulhchoot. ⁷'Et huwa nuwheni nuhgha nts'oh tune'aht'en, 'et ndunnah Macedonia 'ink'ez Achaia yun k'ut chah, ndunnah Jesus Christ buba 'alha' 'int'ah, 'en nuhk'una'a 'uhint'ah huzdli. ⁸'Et Macedonia whut'en 'ink'ez

Achaia whut'en chah, 'en neMoodihtih bughunek, 'i ts'iyawh nuhwheni nuhgha hiyulh uduzts'ai. 'Aw 'et zeh ilah, Yak'usda ts'un nuhwhuba 'alha' 'int'ah, 'ilhuz nduhoolcho hoh t'ehinanzin, 'et huwa nuwheni 'aw 'onus 'un daja uzdooni ghait'ah. ⁹'Et hedich'oh nuhwheni nuhwhugha nelh nahuwulnuk nts'ena'a nuhkoo danwhunulhla inle. 'Ink'ez nts'ena'a 'uk'e déltsi nuhwhuba 'alha' 'int'ah, 'et whuch'a nasahdel 'et Yak'usda ts'un nasulhúya. Yak'usda 'en khuna, 'ink'ez 'alha unli, 'en zeh buba 'ulhna sahli. ¹⁰'Ink'ez buYe', yak'uz ts'ih hainya, 'en chah buba ilh'i. Jesus 'en 'int'ah, 'en yahadla hubutah dinadulhti 'ink'ez Yak'usda ye nelh hunilch'e neghaitekulh, 'i whuch'a neulhyis.

Paul 'en Jesus Christ ba bube 'ut'en k'ah 'int'ah

2 Nelhutsinkah nuhwhenich'oh nt'eeonahzun 'aw 'ants'i 'et nuhwhuts'un nachats'utedulh. ²'Et keyah Philippi whut'en, 'en hubugha tube dzuh nuts'uzde, 'et ts'iyawh t'eeonuhzun. 'Et whunts'ih hukw'elh'az Yak'usda 'en bugha 'aw whechats'itsaz hoh bughunek unzoo, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk, lhat hoh nehienah 'uhant'e 'et whunts'ih. ³'Et ndi khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yatak inle, 'aw tink'us cha'it'ah, k'us dutsun, 'i bulh cha'it'ah, 'aw ntsi' 'i chah hubutah hoolah. ⁴'Et whunts'ih Yak'usda nelh soo neooni'ai hoh bughunek unzoo, 'i be netl'ahó'ai, 'et zeh ts'iyawh 'ilho yats'ulhtuk. 'Et whunts'ih dune hodutéts'o 'et hukwa'huninzun, 'i khunek 'aw whuz na'a ilah yats'ulhtuk. 'Et whunts'ih Yak'usda nets'u hukwa'ninzun, 'et zeh howu yats'oolhtuk. Yak'usda 'en nedzi yoolhdzih. ⁵T'eeonahzun 'aw khunek 'uyoo unli, 'i be ilah nohwhulh yats'ulhtuk. 'Aw hoonli aht'i, 'i neghaóohlelh, 'et whuz na'a ilah nohwhulh yats'ulhtuk. 'Et Yak'usda nalh ts'ah'un na'a 'ún whudusni. ⁶Nuhwheni k'us 'uyoon chah nedutelhti hukwa chats'ití'en, Christ buba whel'a 'en ts'inli 'ink'ez netl'ahó'ai 'et huwa be hóolhtus, 'i be nuhgha ndoh 'uts'int'ah.

⁷'Et whunts'ih nuhtah uzdelhts'i da, nuhts'un ts'inzoo. Nts'ena'a ts'ekoo hubuzkeh nulhyeh 'ink'ez hubuk'ehintsi, 'et whuz na'a nagoostlíyaz ne'unwhuts'ulh'en. ⁸Nuhk'enits'inli, 'et huwa ts'uhoont'i hoh Yak'usda bughunek unzoo, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk. Be ts'ukhuna, 'i whunts'ih nuhwheni nuhgha huwázte'alh, nuhk'ets'intsi' 'et huwa. ⁹Nelhutsinkah soo cho whunalhúnih, hoh da nts'oh tune'ts'ut'en 'ulh'ek 'ink'ez dzin 'i bulh lhula' ts'óodut'en! Tube neba howa whulna t'eeonahzun. Dooka

nuhwhuba howa whulna ts'uhoolhtselh 'et whuch'a. 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek unzoo, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk.

¹⁰ Nuhwheni nuhnalh 'uts'ut'en, Yak'usda bunalh chah, dalcho 'i be soo cho buk'une'ts'ut'en 'ink'ez ts'ah'un na'a ne'ts'ust'en, nuhwheni huba 'alha' hoont'ah nuhtah nek'éholts'it whuch'a. ¹¹ T'oonuhzun nts'ena'a nuhbákah nuhk'entsi' hoh nuhgha hanle, 'et whuz na'a nohwhulh 'uts'int'ah. 'Et huwa khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk, 'ink'ez k'enánohwhuts'une'a. Dateht'ilh, 'et whunohuznulhtun. ¹² Ink'ez Yak'usda ba soo whuldzoo, k'una'a toohdelh. 'En 'int'ah nts'e usda, 'et hubudayi cho unli, 'et hoh ts'iyaintsuk k'une'whut'en unli, 'ink'ez ye dézti, 'i chah bulh 'int'ah. 'Et whuz de 'anih nuhwhúlhni.

Jesus Christ hits'u nalhúya

¹³ 'Et huwa nuwheni negha Yak'usda bughunek dáhts'o 'et ts'iyawh hoonáht'i hoh ulhchoot. Yinkak dune khunek ilah k'una'a úlhchoot. 'Alha' hoont'ah Yak'usda bughunek 'int'ah. Nuhwheni huba 'alha' yint'ah, 'i be 'onus nus ulhtus nuhwhulhtsi. 'Et huwa 'aw 'ustl'e cha'ts'udésnik hoh Yak'usda chanailya ts'utni. ¹⁴ Nelhutsinkah ndunnah Christ Jesus 'en bube'ildzun hinli, ndunnah Judea yun k'ut Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en hubuk'una'a aht'ah. 'Et ndunnah Judea húdelhts'i, 'en 'onghoh Lizwif dzuh nubuhulhdeh, 'en hubuk'una'a zeh nohwhulh keyah whut'en, 'en dzuh nunóhohulhde. ¹⁵ Lizwif, 'en 'uhuja neMoodihti Jesus Christ hizelghhi. 'Ink'ez ndunnah huba Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en chah hubuhangan. 'Ink'ez nuwheni chah hubuyun k'ut hukw'unanehuntézyoot. Ts'iyannah ch'a hudetni, 'et huwa 'aw Yak'usda hoont'i hukw'una'a nuchá'hust'en. ¹⁶ Uduun yun k'ut whut'en hudoojih ka hubulh yazelhtuk, 'et whuch'a nehúnenyoot. Ndunnah Lizwif ndai 'uhiyulh'en, 'i bugha lubeshi be hudezbun. 'Et huwa Yak'usda ye hubulh hunilch'e, 'i 'ilhuz wheni hiyulh utet'ilh.

Thessolanica whut'en hubuk'eninli

¹⁷ 'Et nelhutsinkah, 'astl'iyaz wheni nuhwhuch'a nehunézyoot, 'et whunts'ih nedzi be nohwhulh 'uts'int'ah. Tube cho nanwhuts'utet'ilh, 'et 'onus nus hukwa ts'uninzun. ¹⁸ 'Et huwa tube nuhts'uztedulh

hukwa'uznanzin. 'Alha si, Paul, nat hoh nuhts'u toosya hukwa'est'en, 'et whunts'ih Satan 'en nedádenya. ¹⁹'Et ndet 'uhoont'ah hukwa tsi ts'uhooli, k'us ndai be ts'uhooont'i? Ndai neba k'elhla tele, 'i be ih ts'ótet'i? NeMoodihti Jesus Christ nket'ah whusanatedalh 'ink'ez nuhwheni chah ts'iyawh hubuhubulh 'uteht'ilh, 'et zeh 'uhoont'ah! ²⁰Nuhwheni be uzdzéti 'ink'ez be ts'úhoont'i, 'i ahli 'et huwa.

Be 'alha' hoont'ah, 'i 'aw huba chayíhtus tulih, 'et huwa Paul hubughuni unli

3 'Et 'aw 'onus 'un whulh ts'ooyin ghait'ah suli. 'Et neba hoonzoo nidúdzun hoh whenich'oh keyah Athens íduke. ²'Et huwa nelhutsin, Timothy, 'en Yak'usda ba ne'ut'en, 'en nuhts'u whets'alh'a. 'En 'int'ah Christ bughunek unzoo, 'i be nela'ut'en. 'En bugha nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'et 'ilhuz wule hukw'una'a zeh 'uteht'ilh, 'ink'ez bughunek be nus nuhwhunilht'uk.

³'Et njan dune dzuh nunwhulhdeh hoh nuhwhuba dzuh wule gunih. Nuhwhenich'oh t'eeonahzin njan neba 'uhóolya ho' hoont'ah. ⁴'Et nuhzih íduke da dzuh nuztedeh ho' hoont'ah nuhwhuts'udáni inle. 'Et whuz na'a 'uhooja 'ink'ez k'an 'et nt'eeonehzin. ⁵'Et huwa sichah 'aw 'onus 'un whulh wusyin ghait'ah. 'Et huwa Timothy, 'en nuhts'u whelh'a hoh be 'alha 'uhoont'ah bugha daht'ah ts'iyawh neba naote'alh. Dooka sih ndun neóolhdzih, nuhwheni chah tulih nuhóolhdzai t'eh, 'et sih ne'ut'en, 'i 'ants'i 'et tele.

Timothy daja nedani, 'et huwa nedzi hoont'i

⁶'Et k'andit Timothy nuhts'u hanája. 'Ink'ez daht'ah 'et hukw'un nelh nawhelnuk. Ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez be nek'ets'insi', 'i chah, 'et ts'iyawh nahoo'ai. 'Et nets'un ahzoo 'ink'ez nuwheni neteh'ilh hukwa'nahzun, 'et chah hukw'un nelh nawhelnuk. 'Ink'ez nuwheni chah whuz na'a zeh nanwhuts'untel'ilh hukwa'uzninzun. ⁷'Et huwa nelhutsinkah 'uyoon bugha dzuh nuts'udeh 'ink'ez dzuh nelh 'uhoont'ah, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah aht'i, 'i be nedzi nduk na'uja. ⁸NeMoodihti 'en buba ulhtus hoh nudelhúya t'eh, ts'uhooont'i k'et ts'ukhuna. ⁹Nts'ena'a simba soo 'uhoolcho, 'i be Yak'usda nuhwhuba chanailya uzdoóni? Ndai be

simba ts'uhootet'i, 'i be ts'iyawh Yak'usda nalh nuhwhuba ts'uhootet'i?
¹⁰ Nuhts'ute'ilh hukwa'ts'uninzun. Be 'alha 'uhootet'ah aht'i, ndet ts'ah'un
 t'oonuzahzun 'et ts'iyawh nuhwhuba lhats'odutelilh. 'Et hukwa 'ulh'ek
 'ink'ez dzenis 'i bulh tube Yak'usda ts'un hukwa'ts'utni.

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh huba tenahududli

¹¹ 'Et tenazdudli, Yak'usda 'en dich'oh ne'aBá, 'ink'ez neMoodihti Jesus
 Christ, 'en nuhts'un nétoolh'a wule. ¹² 'Ink'ez nts'ena'a hoh nuhk'ets'insi',
 'et whuz na'a neMoodihti 'en bugha tube cho lkh'uz teh lkh'ets'oodusi'.
 'Ink'ez 'uyoon chah 'en ts'iyawh nduchah hubuk'ehsi'. ¹³ 'Et huwa
 neMoodihti Jesus Christ 'ink'ez dune bube'ildzun hinli, 'en bulh ts'iyawh
 whusanahedel t'eh, 'et ne'aBá, Yak'usda bunalh, 'aw nuhdzi lubeshi bu'et
 hoh be ye nuhk'e ho'alh hootelah.

Lubeshi hubughuoolah 'et hubuts'uhukwa'ninzun

4 'Et huwa nelhutsinkah, ndi dek'elh'az khunek be nohwhulh yáts'ulhtuk,
 'i neghunek úlchoot hoh Yak'usda hóont'i ka tóohdelh nuhwhuts'útni
 inle. 'Et doochah whuz na'a zeh Jesus neMoodihti, 'en be khunek ulhtus,
 'i be 'un whuts'útni, tube cho lha'un teh wahzoo, 'ink'ez whuz na'a zeh
 'ooht'e. ² Nt'oonahzun neMoodihti Jesus khunek net'l'aída'ai, 'i ts'iyawh
 nuhwhuts'údani.

³ 'Et Yak'usda ba 'udun ninwhuninla, 'et lhghudelhúts'i k'us 'awhuz
 lhghudelhúts'i hoh lhulh tinta' 'ooht'en gunih, 'et whuz na'a Yak'usda
 nuhwhuba hukwa'ninzun. ⁴ Ts'iyawh 'ilhunuh ahli nuhyust'e 'i Yak'usda
 ba 'udun neóolhtelh huba' hoont'ah 'ink'ez soo cho bughohle. ⁵ Nuhyust'e
 ulhtus hoh lubeshi ts'un nint'uk, 'et 'aw whuz na'a aht'ah ilah! 'Udun yun
 k'ut whut'en, ndan Yak'usda t'ehinízun, 'aw 'en buk'una'a ilah aht'ah.
⁶ Khun teh nelhutsin hinli neghá' whunesdút'en hoh bu'at bulh tinta'
 ts'oot'en gunih. 'Et whuz na'a whutsuh da nuhwhudáni. 'Ink'ez doochah
 ndun nuwhudusni, neMoodihti 'en zeh ndóohoot'ah hubugha k'útneh
 'int'ah. ⁷ Yak'usda 'aw 'ut'en untsi', 'i 'uztelh'ilh huba ilah uzdoojih ka
 neka' dani 'et huwa. 'En ba lubeshi bughuoolah uztelilh ka neka' dani.
⁸ 'Et huwa ndan ndi khunek hidoots'o hukwa cha'hunizun, 'aw dune ch'a

nult'uk chahilah. Yak'usda ch'a hunint'uk zeh 'uhint'ah. 'Ink'ez Yak'usda 'en 'int'ah Ndoni 'en neghainí'ai.

Ndi yun k'ut whut'en, 'en hubunalh ts'ah'un na'a toohya

⁹Lhulhutsinkah yé lkh'edusi', 'i bugha 'aw nuhts'o k'e'oosges hubacha'hoot'ah, Yak'usda dich'oh whunohodalh'i lkh'eoohdusi' ka. ¹⁰'Et whuz na'a ndaht'en ts'iyawh nelhutsinkah Macedonia yun k'ut húdelhts'i, 'en hubuts'un. Nelhutsinkah khunek ulhtus, 'i be nuhwhuts'útni, lha'un hoh lkh'eoohdutsi'.

¹¹'Ink'ez whunistl'íyaz yun k'ut doolhúts'i hukwa'ooht'en, 'ink'ez nuhwhe'ut'en zeh noolh'en. Nuhwhenich'oh nuhla be 'ooht'en. 'Et whuz na'a ndóht'en nuhts'udáni. ¹²'Et whuz na'a ndaht'ah t'eh, 'et t'eh ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'en hubunalh soo ts'ah'un na'a toohya. 'Et 'aw hoonliyaz whendunonli ghait'ah.

Jesus Christ whusanatedalh, 'et whut'aníznintan

¹³'Aw 'et sulhutsinkah, ndunnah 'uda nahunestez,^a 'en hubughut'ewhuntehzeh nuhwhuba hukwa'nuszun. Huba 'alha cha'hoot'ah 'aw huba whulanachahóo'ah hukw'una'a tso hinli, dooka sih whuz na'a ndoht'e. ¹⁴Jesus dazsai 'ink'ez dinadija, 'et neba 'alha' hoont'ah t'eh, 'et whuz na'a zeh ndunnah Jesus huba 'alha' yint'ah hoh yahadla, 'en ts'iyawh Yak'usda, Jesus 'en dulh 'ubutelilh. ¹⁵'Ink'ez neMoodihti bughunek be njan ndun whudusni, neMoodihti neka whusanatedalh, nts'ena'a dawhútenilh, ndunnah 'awhuz hukhuna, 'ink'ez ndunnah nahunestez, 'en 'aw hubutsuh 'uztoodelh ghait'ah. ¹⁶'Et neMoodihti dich'oh soo 'ultus 'aw 'et 'udutenilh, 'ink'ez lizas degha nus dezti, 'en 'udutenilh, 'ink'ez Yak'usda ba be ts'ujih, 'i chah 'udutenilh. 'Et whuz na'a Jesus Christ yak'uz ts'ih whusanatedalh. 'Ink'ez ndunnah Jesus Christ huba 'alha' yint'ah, 'et whuz na'a yahadla, 'en choo dinahudutédulh. ¹⁷'Et hukw'elh'az nuwheni 'awhuz ts'ukhuna, 'ink'ez ndunnah, 'en 'ilho 'aw chats'odutélh'il khun ne'eduzgooh li'ts'uja hoh nduk kw'us tah 'ilho neMoodihti yazai buduzdutédulh. 'Et whuz na'a 'ilhuz nuwheni neMoodihti bulh 'úztet'ilh. ¹⁸'Et huwa ndi khunek 'i be ts'iyawh k'unulhunóoht'ah.

^a 4:13 Yahadla ni ho 'utni.

NeMoodihti budzin dawhútenilh

5 Nelhutsinkah nket'ah 'uwhtutenilh 'ink'ez nts'oh huwa whezulh hoh 'uwhtutenilh, 'aw 'et huwun nuhts'o k'eoosges ghait'ah. ²Nuhwhenich'oh soo ts'ah'un na'a nt'oonahzun, nts'ena'a 'undunut'ih 'en k'una'a 'ulh'ek whusanúl'ih, whuz na'a neMoodihti budzin neba whusawhútelts'ulh. ³Njan nduhútni t'eh dachahoot'ah 'ink'ez 'aw howa cha'oodli, 'et khunyaz hubulh haoodutelts'ulh. Nts'ena'a ts'ekoo ulchan bubulh 'útelhúts'ul, 'et whuz na'a 'et nduwhtútenilh, 'et 'aw wheghah hóoya ghait'ah.

⁴'Et whunts'ih nuhwheni sulhutsinkah 'aw tsahólhgus yuh chadulhúts'ih. 'Et huwa njan dzin whusawhélt's'ut t'eh, 'aw 'undunut'ih k'una'a nuhgha húnool'ih ghait'ah. ⁵Nuhwheni be whét'en, 'ink'ez dzenis be whét'en, 'i buniz delhúts'i. 'Aw nuwheni 'ulh'ek 'ink'ez tsahólhgus yuh chats'udílt's'ih. ⁶'Et huwa 'uyoon k'una'a chats'oostez, whenich'oh khuts'oodle. ⁷Whunulh'en, ndunnah huztez, 'en 'ulh'ek 'uhoot'e. 'Ink'ez ndunnah tahatnai, 'en 'ulh'ek tahunutnih. ⁸'Et whunts'ih nuwheni soo whunih be 'uts'oot'e huba' hoont'ah. Neba 'alha' 'int'ah, 'ink'ez be lhk'ets'udusi', 'i 'utes dzoot k'una'a nuhwhuba li'tet'ilh. 'Ink'ez be uzdujih, buka tsi ts'uhooli, 'i 'utes ts'ah, 'i k'una'a nízdool'a. ⁹'Aw Yak'usda ye whúske, 'i be neotelhtus, 'et huba ilah 'udun nenininla 'et huwa. 'Et whunts'ih neMoodihti Jesus Christ 'en bugha be úzdutejih, 'i ts'utélhchulh. ¹⁰Neba dazsai. 'Et huwa nts'oh dahooja whunts'ih, 'awhuz ts'ukhuna k'us yats'adla, nuwheni ts'iyawh 'en bulh 'uts'oot'e huba' hoont'ah. ¹¹'Et huwa 'ilhunah ahli hoh k'unulhunáht'ah 'ink'ez lhba nus lhúnulht'uk. K'an hoh ndaht'en, whuz na'a zeh 'et ndoht'en.

Lhelhts'un na'a ndi yun k'ut uzdóolts'i

¹²Nelhutsinkah nuwheni soo cho nuhts'un tezdudlih, ndunnah nuhtah Jesus Christ ba 'uhut'en, 'en neMoodihti bugha nuhghu hinli 'ink'ez nuhwhuba huwhunih hoh nuhghunaneke hulye, 'en 'uhint'ah nuhwhuba hinchá hubulh'i. ¹³'Ink'ez hubube 'ut'en bugha degha nus be nek'edusi', 'i bugha ndaht'en. Ts'iyawh wunistl'iyaz hoh lhutah dune ahli. ¹⁴'Ink'ez nelhutsinkah khunek ulhtus, 'i be njan ndun whudusni, ndunnah nuhtah tsihudutnik soo cho bugha dahtni. Ndunnah hubudzi yuk 'int'ah, soo

nenabuneh'ah. Hunuljut 'en chah hubula'aht'en. Ts'iyannah nagoostl'íyaz né'boolh'en. ¹⁵Ndan hoontsi' nuhts'un 'uja, khun teh hoontsi', 'i be huba k'elhla hoolhtsilh gunih! 'Et k'us nuhwhenich'oh chah 'ink'ez 'uyoon ba chah, ndai unzoo, 'i ts'unóoht'uk, 'i zeh nehduh.

¹⁶Ahoolhyez whunélnik. ¹⁷Tenadahdli, 'ustl'e 'udóohneh gunih. ¹⁸Ts'iyaintsuk hoh chanailya dahni. Jesus Christ 'en bugha 'et whuz na'a Yak'usda nuhts'un hukwa'ninzun 'et huwa.

¹⁹Ndoni 'en ch'a ne'doolhú'en gunih. ²⁰Khunek be nuhwhuba nus whét'en, 'i khun teh 'ants'i 'uhoont'ah noohzin gunih. ²¹Ts'iyaintsuk naoodúlhdzih. Ndaí unzoo, 'i soo cho óhtun. ²²Ndaí untsi', 'i ts'iyawh buch'a 'aht'ah.

Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

²³'Aw 'et Yak'usda 'en be nedzi dezghel, 'i neghaíni'ai, 'en nuhwheni dich'oh duba 'udun nenínla. 'Ink'ez nuhyust'e, nuhzul, nuhyéghah, 'ilho 'aw hoonli hoh nuhk'éholts'it hoolah neMoodihti Jesus Christ whusanatedalh whuts'un, 'et whuz na'a Yak'usda nuhwhuba 'uhooleh hukwa'nuszun. ²⁴Ndan dutejih ka nuhka' dani, 'en 'aw neladootnih ghait'ah, 'ink'ez 'en nuhwhuba 'uwhutelih.

²⁵Nelhutsinkah neba tenadoohdli. ²⁶'Et lhulhutsinkah nalhatul'ih teh soo cho dushih be' lhoolhtun hoh lubeshi bughuhoolah be nalhadunuhts'oos.^a ²⁷NeMoodihti nalh 'unohdusni, nelhutsinkah 'en Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en ts'iyawh ndi dustl'us huba buk'eyaoohlhtuk.

²⁸NeMoodihti Jesus Christ, 'en ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

---

^a 5:26 Whuz keyah 'et lhula nunahut'a.

Paul Thessalonica Whut'en Whulh Nat Hubuts'un Yuk'e'ánguz (2 Thessalonians)

Thessalonica whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Nuwheni tanah ts'inli Paul, Sylvanus, Timothy, nuhwheni keyah Thessalonica ts'ih Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti ba 'ilhunahuwúdulh, dahooja nuhwhuts'útni.

²Ye unzoo, 'i 'ink'ez nuhdzi dóoghel, 'et Yak'usda ne'aBá 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ buts'un hayúkat, 'i nohwhulh 'óot'e.

Yak'usda degha nus neba nahuteyeh 'ink'ez ye dézti, 'i bugha

³Huba 'alha' hoont'ah 'i lhk'uz teh aht'i 'ink'ez 'ilhunuh ahli lha'un teh lhk'ehdusi'. 'Et huwa nelhutsinkah 'ahoolhyez Yak'usda ts'un nuhwhuba chanailya 'uzdooni huba' hoont'ah. ⁴'Et huwa 'onghoh Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'et hubugha degha nus nuhwhuba ts'uhóont'i nuhwheni nuhwhugha. Dune dzuh nunwhuhulhdeh 'ink'ez howa whulna nuhwhughá whunkat, 'et whunts'ih nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i be tachahudinik 'ink'ez whecháhtsaz.

⁵'Et huwa ts'iyannah t'ehininzun Yak'usda 'en ts'ah'un naheyelh 'int'ah. 'Et huwa nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et soo unzoo wule ndai bube'ildzun 'i nuhtl'aóote'alh. 'Et huba k'an dzuh nahde. ⁶Ndan dzuh nunwhahulhdeh, 'en whuz na'a Yak'usda hubuk'elhla ootelhtsilh. 'Et ts'ah'un na'a ho' hoont'ah. ⁷'Ink'ez nuhwheni dzuh nudeh nelh natelhúyis. Whuz na'a neba k'elhla whutelhtsilh. Ndet neMoodihti Jesus Christ 'ink'ez bulizas ulhtus bulh, 'et yak'uz ts'un hube hóodutelhtsilh. ⁸'Et t'eh ndunnah Yak'usda t'einízun 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ bughunek unzoo, 'i k'únucha'ust'en, 'en kwun dullhuk be huba k'elhla whutele. 'Et whuz na'a 'en hubuts'un k'utetnilh. ⁹NeMoodihti 'ink'ez degha nus ye dézti, 'i 'ilhuz

wheni yuch'a nabutélelh. 'Et 'ilhuz wheni hiye dzuh nutedeh 'ink'ez 'aw huba bula tah nachahóo'ah. 'Et whuz na'a huba k'elhla whutelhtsilh. ¹⁰'Et dzin whusanája t'eh, 'et ndoh whutenilh. Dune Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en ts'iyawh huba whudutelhti. 'Ink'ez ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en huba hooncha tele. Nuwheni neghunek bugha nuhwhuba 'alha' hoont'ah, nuhwheni chah hubulh 'úteht'ilh.

¹¹'Et huwa 'alchoolhyiz Yak'usda ts'un nuhwhuba tenazdudli. Yak'usda dutehjij ka nuhka' dani, 'et soo unzoo nuhwhulhtsi. Ts'iyaintsuk unzoo, 'i bughunli, 'ink'ez 'ut'en 'ulh'en, 'i be 'alha 'uhoont'ah be 'ulh'ih, 'i ts'iyawh ye úlhtus, 'i bulh 'int'ah, 'et ts'iyawh lhaóodutehlilh. ¹²'Et whuz na'a neMoodihti Jesus Christ boozi, nuhwheni nuhgha dutéti. 'Ink'ez nuhwheni chah 'en bugha dutéhti tele. Yak'usda 'ink'ez Jesus Christ ye unzoo, 'i bugha ndoh whútenilh.

Whuch'a nahusdel whutéle

2 'Et nelhutsinkah, neMoodihti Jesus Christ whusanátedalh 'ink'ez 'en ts'un huba 'ilhunats'owutédulh, 'et hubugha soo cho neozéhts'ai. ²Dune Ndoni bugha nohwhulh yalhtuk na'dudil'i hoh 'ún whulhni Christ budzin, 'et dzin 'uda whusawhélt'sut. K'us dune dich'oh bughunek be nohwhulh yálhtuk, k'us 'uyoon nuhts'o k'e'anguz 'ink'ez si 'usdla li'ínt'ah t'eh, 'et nduhúja t'eh, khun hubugha khunantóohdelh gunih, 'et nuhts'un tezdudlih. ³Khun teh dune nanwhunoo'ah gunih. Jesus Christ budzin whusawhútelts'ulh 'et whutsuh, 'et 'udechoo whuch'a nahusdel whutéle, 'ink'ez ndun lubeshi 'ulh'en, 'en ts'iyannah nalh be hooduteltsilh. Ndun lubeshi 'ulh'en, 'en ts'iyaintsuk hoolah yulhtsi, 'en buye' 'int'ah. 'Et hukw'elh'az 'et zeh njan dzin whusawhútelts'ulh. ⁴Yak'usda ch'a detni, 'ink'ez yugha ndoh 'int'ah na'dudil'i, 'en ts'iyannah hubudutenilh, “Si zeh Yak'usda usdli. 'Uyoon Yak'usda ts'un tenadoohdli gunih!” 'Et whuz na'a Yak'usda hubuluglez whucho 'et dayih 'ink'ez 'et Yak'usda buba na'dudil'i.

⁵'Aw ih whunachasulhúnik? Nohwhulh 'ust'en hoh da ndun nuhwhudáni. ⁶'Aw 'et ndai k'ah whúnilt'uk, 'i nuhwheni nt'enahzun. 'Et hoh t'eh ndun lubeshi 'ulh'en ts'iyannah ba be hoodet'en tele. ⁷'Et ndi dune hukw'un nuchá'ust'en hubulhtsih, 'et whe' hoont'ah hooyah, 'et 'uda k'an 'et nduwhút'en ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndun k'ah

nenilht'uk, 'et zeh ndutet'ilh whusanáteltelh whuts'un. ⁸'Ink'ez 'et t'eh ndun yuk'unucha'ust'en, 'en be hóoduteltsilh. 'En itelilh neMoodihti dich'oh ye usjiz, 'i be ndun yuch'a 'utelhdoh. 'Et whuz na'a neMoodihti whusanátedalh, ndi buts'un hayánduz, 'i be ndun yuk'unucha'ust'en, 'en 'ilhuz wheni be 'ut'en hoolah yutelhtsilh. ⁹Ndun yuk'únucha'ust'en whusateyalh, 'en be 'ut'en k'ah, nts'ena'a Satan 'ut'en, 'et whuz na'a zeh 'utet'ilh. Hoolhtus tuné'tet'en, 'ink'ez hooncha tuné'tet'en chah 'utet'ilh. 'Ink'ez dega nus whuts'it, 'et huba hooncha tele. ¹⁰Ndunnah kwuncho yuh ts'ih hutudelh, 'en ts'iyawh ts'ah'un na'a cha'hoot'ah, 'i be nabuna'ah. Khunek 'alha' 'int'ah, 'i hik'echaísi, 'et huwa 'aw hudoojih ghait'ah. ¹¹'Et huwa hoonli nabuna'ah 'et Yak'usda whuz na'a whute hubula dutetnih. 'Et ndi whuts'it, 'i zeh huba 'alha' 'utét'ilh. ¹²'Et ndunnah khunek 'alha' 'int'ah huba 'alha cha'yit'ah, 'et ndunt'ah, 'en ndet ts'ah'un cha'hóot'ah, 'et zeh 'et huhoont'i tuné'hut'en, 'en ts'iyawh Yak'usda huba nahuteyeh ho' hoont'ah.

Yak'usda bughunek 'i soo cho bulh nudoolhúya

¹³'Et whunts'ih nelhutsinkah neMoodihti nuhk'ensi'. 'Et 'udechoo whuts'un 'utáhanóhanla dutehjij ka. 'Et huwa Yak'usda 'ahoolhyez chanailya nuhwhuba ts'utni. Ndoni be Yak'usda ba 'udun ninwhuninla, ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'i nuhwhuba 'alha' 'oot'e. ¹⁴'Et whuz na'a neghunek unzoo, 'i be Yak'usda dutehjij ka nuhka' dani. 'Et neMoodihti Jesus Christ ye dézti, 'i nuhgha tékulh. ¹⁵'Et huwa nelhutsinkah, soo cho nudelhúya. 'Ink'ez nts'ena'a ndi be hoodulh'eh, 'et nuwheni negha hoodulhú'eh, 'i neghunek buga, k'us ne'dust'l'us buga chah, 'i ts'iyawh soo cho óohtun.

¹⁶'Et neMoodihti Jesus Christ dich'oh, 'ink'ez Yak'usda ne'aBá, 'en nek'ensi'. 'En ye unzoo, 'i be 'ilhuz wheni whuz nenilht'uk hoh 'et buka tsi ts'uhooli. ¹⁷Nuhdzi wúzoo, 'ink'ez khunek unzoo, 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i hubutah ninhoolelh.

Nelhutsinkah neba tenadoohdli

3 Sulhutsinkah dega nus 'ún whudusni, neba tenadoohdli. NeMoodihti bughunek 'a tsih nuhtadookat 'ink'ez nuhwhuba dóoti nuhwheni

dáhja, whuz na'a. ²Ndunnah tink'us ne'hut'en 'ink'ez dune hintsi', hubuch'a ninaneznoolelh. 'Aw ts'iyawh ilah huba 'alha' hoont'ah 'et huwa. ³'Et whunts'ih neMoodihti but'aníuznootan huba' hoont'ah. 'En ulhtus, 'i be nudelhúya nuhwhulh'tsi. 'Ink'ez ndun ntsi', 'en buch'a nuhghunli. ⁴'Ink'ez nuhwheni nuhwhugha neMoodihti but'aníuznitan ndi khunek be nuhwhugha uzdani, 'et ndaht'en 'ink'ez 'et zeh ndóht'en. ⁵Yak'usda ye nék'ensi', 'i 'ink'ez nts'ena'a dune Christ hoolhtus be síyin, 'et whuz na'a nduchah neMoodihti nuhdzi whefnulhtun.

Tsi'doohtnik gunih

⁶'Aw 'et nelhutsinkah, neMoodihti Jesus Christ boozi bugha njan ndun whúts'utni, ndunnah huba 'alha' hoont'ah nelhutsinkah hinli, tsi'udutnik 'ink'ez 'ants'i hubughaítekulh zeh yubalh'i t'eh, 'et ndunt'ah, 'en ts'iyawh hubuch'a nahdelh, 'ink'ez hubu'et 'aht'ah. Ndi Yak'usda bughunek whebuts'odel'i, 'aw chahuhóotun 'et huwa' hint'ah. ⁷'Et nuwheni nohwhulh 'uts'ut'en inle 'aw tsicha'ts'uditnik. 'Et t'eeoníhzin nuwheni nek'una'a 'ooht'e huba' hoont'ah. ⁸'Uyoon dune hubuts'uyi 'i 'aw chats'i'al. Neba howa whulna hoh 'ulh'ek 'ink'ez dzenis 'i bulh 'uts'ut'en. 'Et huwa 'aw nuwheni naht'aznínootan whuch'a. ⁹Ts'iyai be nela 'ooht'en huba' hoont'ah 'et whunts'ih 'aw nduchá'ts'ust'en. Nohgha ndoh huwa 'uts'int'ah ilah, nek'una'a 'ooht'e ka whuz na'a 'uts'int'ah 'et huwa. ¹⁰Hoh da nohwhulh 'uts'int'ah, ndi nuhwhuba nuts'úhezya, 'et bulunah 'aw 'uhutet'ilh hukwa cha'hunízun t'eh, 'aw 'uhoo'alh huba cha'hóot'ah.

¹¹'Et nuhwheni nuhtah whulh 'úzdits'o, tsi'hudutnik chah hoonli 'ink'ez 'aw cha'hust'en. 'Et whunts'ih 'uyoon e'ut'en k'ah huwuhinli. ¹²'Et ndunt'ah neMoodihti Jesus Christ boozi bugha khunek ulhtus, 'i be ndun whúts'utni, nagoostl'íyaz 'uhoot'en hoh hedich'oh 'uha'alh nahoodle. ¹³'Et nuhwheni nelhutsinkah, 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en, khun 'ustl'e' 'oohneh gunih.

¹⁴'Ink'ez ne'e'dustl'us be, neghunek yuk'unucha'ust'en, 'en t'enoohzeh 'ink'ez bulh cha'zooht'en. 'Et t'eh sih hooya wule. ¹⁵Khun nuhwhulhutsinkah 'uts'un na'a ne'hut'en t'eh, 'aw nuhch'a detni nóohzin gunih. Nuhwhulhútsin k'una'a hubugha dóohni.

Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

¹⁶ Nedzi whúdezghel whuMoodihti, 'en dich'oh 'ahoolhyez 'ink'ez ts'iyaintsuk nuhdzi whudóoghel nuhghá holelh. 'Et nuhwheni ts'iyawh neMoodihti nohwhulh 'óot'e.

¹⁷ Si, Paul, sich'oh sula be 'uk'une'úsguz, 'i be dahooja nuhwhudúsní. Ndet k'e'águz totsuk 'et whuz na'a 'uk'e'aguz.

¹⁸ NeMoodihti Jesus Christ ye unzoo, 'i nuhwheni ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul 'Udechoo Dustl'us 'I Timothy Yuts'un K'e'anguz (1 Timothy)

Paul, 'en Timothy dahooja yúlhni

1 Si, Paul, Jesus Christ ba whel'a 'ust'ah. Yak'usda, neulhyis, 'en bughunek bugha whel'a sili. 'Ink'ez neMoodihti Jesus Christ but'aníuznentan, 'en bughunek bugha whel'a sili.

²Timothy ts'un, ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha soo suye' inli. 'Ink'ez ndi dustl'us nts'o tl'ai'ai, Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti, 'en bugha ye unzoo, be ugha te'nudzun, 'ink'ez be nedzi dooghel, 'i chah, 'i ónt'i hukwa'nuszun.

Khunek whuts'it, 'i whuch'a khondle

³Macedonia yun k'ut ts'ih téya hoh keyah Ephesus 'et nenyunilhti. Soo cho mba nust'uk hoh 'ut'en 'utalh'ilh. Whute, 'et zeh sinda. Daja nyudani, 'et doochah 'inyudutesnilh, khunek ulhtus, 'i be bulunah dune whuts'it be dune hubohodoolh'eh 'et whuch'a. ⁴'En 'udada huba 'alha' yint'ah, 'ink'ez lhelhdun butsuhda huba 'alha' hoont'ah. Ndoohoont'ah huwa hukwa lhenah 'uhudutni. 'Aw Yak'usda be 'ut'en k'ah ilah 'uhoont'ah. Be 'alha 'uhoont'ah Yak'usda neghaini'ai, 'i bugha 'onus nus ts'inzoo 'et huwa. ⁵Hubudzi chaditsun, 'ink'ez buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun^a unzoo, 'ink'ez huba 'alha' hot'e chah, 'et whuz na'a lhk'ets'oodusi'. 'Et nuwheni ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai. ⁶'Et bulunah ilah ts'ih whehandel. 'Et huwa tink'us 'uhuja 'ink'ez lahoot'ah 'et howu yahalhtuk. ⁷Ndunnah Moses be' dustl'us k'ut 'uk'une'uzguz, 'i hubodutelh'eh hukwa'huninzun 'ink'ez daja hutni 'aw nt'ehonízun, 'et whunts'ih 'alha' hoont'ah hutni.

---

^a **1:5** Ndi khunek “Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun”, 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

⁸Et t'ets'oninzun, Moses be' dustl'us 'uk'une'uzguz, 'i ndunnah soo ts'ah'un na'a hiye 'ut'en t'eh, 'en huba yinzoo. ⁹Moses be' dustl'us 'uk'une'uzguz, 'aw dune ts'ah'un 'int'ah ba cha'it'ah 'et t'ets'oninzun. 'Et nduhint'ah, 'en huba' yilya. Ndunnah ndi khunek netl'adélts'ut, 'i k'uniyuzyuz, 'ink'ez 'aw hik'unucha'it'il, budzi dutsun, lubeshi 'ulh'en, k'us ndan Yak'usda ghudloh, buzek hoontsi', be'ama, be'ubákah hubanghan, 'ink'ez dune hughan chah, ¹⁰ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ut'ih, 'en ts'iyawh, bulunah dune dudulh dune bulh tinta na'dut'ih, dune 'ulhna be 'ahóoket, huwhuts'it, dich'oh bughunek k'uneyuz chah, 'et ndunt'ah dune, 'en Moses be' dustl'us buba' yilya. Yak'usda bughunek unzoo, 'i ts'iyaintsuk unzoo hoh dune whubodulh'eh. 'Et 'udun huwa ts'ah'un khunek hiyoodel'i, 'i hich'a detni t'eh, 'en chah buba' yilya. ¹¹Ndi khunek unzoo, 'i degha nus dézti, 'ink'ez Yak'usda zeh unzoo, 'en bugha zeh 'int'ah. 'Et st'aninintan hoh stl'aida'ai.

Yak'usda ye unzoo, 'i ts'udóolhti

¹²Christ Jesus neMoodihti 'en st'aninintan hoh 'ulhtus sulhtsi 'ink'ez de'ut'en k'ah buba' test'ilh, 'et stl'aho'ai, 'et huwa 'en ts'un schanailya dusni. ¹³Niz de haoodanzut Yak'usda ch'a desni inle 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah, 'en dzuh nohbuzilhde. 'En ts'iyannah ba dzuh 'udusni inle. 'Et whunts'ih 'aw t'eoonuzuszun, suba 'alha cha'hoot'ah 'et huwa 'est'en, 'et whunts'ih sugha te'ninzin. ¹⁴'Et neMoodihti ye suts'un unzoo, 'i tube lhai ho' 'int'ah, 'ink'ez Christ Jesus 'en ye sk'ensi', 'i be 'alha 'uhoont'ah, 'i chah 'en bulh 'uhoont'ah.

¹⁵Ndi khunek be nyulh yalhtuk, 'i 'alha' 'int'ah 'ink'ez soo ts'iyawh but'anínontan, 'et ndutni: Christ Jesus 'en ndi yun k'uz nusiya lubeshi be né'hut'en hubutelhyih 'et wheni, 'ink'ez si degha nus dune untsi' usdli inle. ¹⁶'Et whulagha ts'ih sugha te'nanzin. 'I be dune tah si 'udechoo sili hoh ts'iyannah hobuntelhtun, nts'ena'a Jesus Christ sa whuts'un subailh'i sugha te'nanzin. 'Et sugha ndez na'a ndunnah 'aw 'et nilhdukw 'en huba 'alha' yint'ah, 'ilhuz hukhutenalh ho' hutet'ilh. ¹⁷K'an 'et ndun 'ilhuz wheni whuhubudayi cho unli, 'en ba ts'odélhti. 'En degha nus dezti unli. 'En 'int'ah dachátesa 'ink'ez 'aw ts'oo'en ghait'ah. 'En Yak'usda whunih unli. 'En 'ilhuz wheni ba ts'odélhti. 'Et ndoh honeh.

Be neba 'alha 'uhoont'ah, 'i soo cho bulh onyin

¹⁸ Timothy suye', ndi khunek ncha 'i ntl'ada'ai. 'I Yak'usda be nus whunólh'en, 'uda nghu yahalhtuk inle, 'et sichah whuz na'a ntl'aho'ai. Ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i soo cho be netsudule buch'a but'ayonya. ¹⁹ Be 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez nyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i ndi 'ut'en wheni, 'i be soo ubontun. Bulunah ndai hubeni tah yudez'ai, 'i ts'iyawh hukwa cha'hunizun. 'Et huwa be 'alha' 'uhoont'ah, 'i tinta' honilh'en. ²⁰ Ndunnah Hymenaeus 'ink'ez Alexander 'en nduhínt'ah. 'En Yak'usda ch'a yahalhtuk. 'Et huwa Satan^a tl'aobalhti inle. 'I be Yak'usda ch'a yahalhtuk 'et nduchah hudoosneh wule ka.

2 'Et huwa soo cho 'un nyudusni, 'udechoo Yak'usda ts'un ts'iyannah huba buts'un tedindli, 'et bula 'ooneh. 'Et whuz na'a budula'tet'ilh, 'ink'ez Yak'usda ts'un chanailya dini. ² Hubudayi cho 'ink'ez ts'iyawh negha ndoh 'ududildzun, 'en chah huba tenadindli. 'Et t'eh t'ezdusnih 'ink'ez nedzi dooghel hoh ndi yun k'ut uzdoolts'i. 'Et Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoolts'i 'ink'ez ts'iyannah ba ts'inzoo wule. ³ 'Et whuz na'a yinkak uzdelhts'i, 'et hoonzoo ho' hoont'ah 'ink'ez Yak'usda neulhyis whuz na'a neba hukwa'ninzun. ⁴ 'En ts'iyannah butelhyih hukwa'ninzun 'ink'ez ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'i t'ehinoozeh ka. ⁵ Yak'usda 'ilhunuh ze' 'int'ah. Yak'usda 'ink'ez ndi yun k'ut húdelhts'i hubéguz 'ilhunuh huba yalhtuk ze' 'int'ah, ndun dune Christ Jesus 'en 'int'ah. ⁶ Nuwheni ts'iyawh nenaotekulh ka butl'a' dudelti. Ndet whusawhélt'sut soo 'et 'uja, ts'iyannah whunilhtan 'et whuz na'a. ⁷ 'Et wheni Yak'usda 'utahásalhti whel'a tesdle ka 'ink'ez buba yatélhtuk. Si 'utesnilh 'udun yun k'ut whut'en be 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, 'i chah be whubuntélhtun ka. 'Et Christ bunalh daja dusni 'alha' 'int'ah be' dusni, 'aw chaozúst'sit.

Dune 'ink'ez ts'ekoo huba 'alha' hoont'ah, Yak'usda ba 'ilhunahuwudulh dahutet'ilh

⁸ 'Et huwa ndi yun k'ut nduhoolcho hoh dune tenahudoodli. 'Et bula lubeshi bughuhoolah hoh dihudoolnih. 'Aw whúske hubeni tah hoolah

---

^a **1:20** Ndunnah Satan 'en netsudule cha hiyulhni. 'Et whunts'ih 'aw 'en bugha ilah. Ne'aBá 'en zeh neba nahuteyeh.

'ink'ez huba nawh cha'host'e hoh tenahudoodli. 'Et whuz na'a huba hukwa'nuszun.

⁹'Ink'ez whuz na'a ts'ekoo chah ts'ah'un na'a hoh soo nahudootneh. Huwhunih hukw'una'a soo 'uhoot'e, buyust'e ts'iyawh buk'e 'uzdla hukw'una'a. Dutsi gha lhat teh cho nahídoolhtsi gunih. K'us gold, k'us kw'usul nehídelya, 'i k'us naih 'onus nus dézti, 'i 'et ndóohoont'ah. ¹⁰'Et whunts'ih ts'ekoo, 'ut'en unzoo, 'i 'uhitelh'ilh. 'Et whuz na'a whubuntelhtun ndunnah Yak'usda ts'un teni'hunilhdzun 'uhint'ah.

¹¹'Et ts'ekoo dune butl'a' hududoolyelh 'ink'ez t'ehudoosnih hoh Yak'usda bughunek hiyoodol'eh. ¹²'Et ts'eke 'aw dune hoodolh'eh ka, 'ink'ez yumoodih wule ka butl'achawhus'al. 'Ink'ez t'edoosnih huba' hoont'ah. ¹³Yak'usda Adam 'en choo 'uyinla, 'et hukw'elh'az Eve 'uyínla 'et huwa. ¹⁴'Ink'ez Adam 'aw nachanit'ah, k'us ndun ts'eke 'en naina'a 'ink'ez tink'us 'uja. ¹⁵'Et whunts'ih ts'ekoo ts'ah'un na'a dudeni be khuhudli hoh be 'alha 'uhoont'ah hit'i, Yak'usda k'ehinsi', 'ink'ez buyust'e lubeshi bughuhoolah, 'et nduhint'ah t'eh, buyaz whulhah teh hudutejih.

Yak'usda ba huwunli, 'en ndez na'a dune wule huba' hoont'ah

3Ndi khunek but'anízntentan, 'i 'et ndutni: Ndan dune Yak'usda ba huwunli tele hukwa'ninzun t'eh, 'en 'ut'en unzoo, 'i 'itelh'ilh hukwa'ninzun ho' 'int'ah. ²'Ink'ez Yak'usda ba huwunli, 'aw dune hoonli hoh tink'us cha'oost'e. 'Ilhunuh zeh bu'at wule. Duba whutnih. Ts'ah'un ni nezulh. Dune bukoo dalih. Soo dune hodulh'eh unli, ³'ink'ez mai too ka dáchasni. 'Aw khun chahunlhuts'e 'int'ah. 'Aw sooneya ka datne. Dune ch'a nucha'ust'en. Dune yenah cha'dusnih. 'Uyoon dune be'ildzun ka cha'nizun. ⁴Ts'ah'un na'a bukoo húdelhts'i bughole 'ink'ez duduzkeh chah hube'abá hubutl'a'dudoolyelh hoh budzi k'ah hik'une'ut'en huboolhtsilh. ⁵'Et ts'ah'un na'a bukoo húdelhts'i bughunli 'aw t'eeonízun t'eh, nts'ena'a Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bughutele? ⁶K'an 'et buba 'alha' hooja ilah 'oot'e. Dooka sih ut'udelhúti wule, 'ink'ez netsudule be buba nahesda, 'et didut chah sih whuz na'a 'ooneh. ⁷'Ink'ez ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'en chah soo highu yaoolhtuk, dooka sih tink'us 'uja 'ink'ez netsudule yoolhgooh.

Yak'usda ba ne'út'en, 'et nts'ena'a dune tele

⁸Whuz na'a zeh Yak'usda ba ne'út'en hukwa'hut'en: 'en Yak'usda buba dóoti. 'Aw nankoh bughunek chailah. 'Aw mai too ka datne ilah, 'ink'ez 'aw sooneya chah ka datne ilah. ⁹'Et whe' hoont'ah hooyah, be neba 'alha' whutet'ilh 'i bulh, buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i soo netsun hoolah 'et hahotun. ¹⁰'Et whunts'ih ndunnah Yak'usda ba ne'hút'en, 'udechoo soo cho dune t'ebunoozeh 'ink'ez 'aw hoonliyaz hik'eho'alh hoolah t'eh, 'en Yak'usda ba né'tet'en.

¹¹Whuz na'a zeh ts'ekoo 'en chah Yak'usda buba dóoti, 'uyoon ch'a yachahoolhtuk, duba whutnih hoole, ts'iyaintsuk hoh but'aníuznootan ka.

¹²'Ink'ez ndunnah Yak'usda ba ne'hút'en, 'ilhunuh zeh bu'at wule. Duduzkeh 'ink'ez bukoo húdelhts'i chah ts'iyawh ts'ah'un na'a bughole huba' hoont'ah. ¹³Ndan soo Yak'usda ba ne'hust'en, ndunnah dune hinzoo hubuhútni, 'ink'ez Christ Jesus ye 'alha' 'int'ah, 'aw whechaniljut hoh 'i be 'uyoon bulh yaoolhtuk.

Hooncha whe' hoont'ah hooyah

¹⁴'Aw 'et nilhdukw nts'un tesyalh hukwa'nuszun 'et whunts'ih nts'un k'e'usges. ¹⁵'Et whunts'ih sayaz ne'zúst'en t'eh, 'et ndi dustl'us 'i bugha t'eeononzin Yak'usda bukoo dahutet'ilh. 'Et ndan Yak'usda bugha 'ilhunahuwúdulh, 'en Yak'usda khuna bukoo hinli ho' hint'ah. Ndunnah 'ilhunahuwúdulh ndi khunek 'alha' 'int'ah be highunli 'ink'ez ts'ah'un na'a highu yalhtuk. ¹⁶'Ink'ez 'aw hubugha lhenah cha'hudusnih, njan whe' hoont'ah hooyah 'et hooncha ho' hoont'ah:

Yak'usda ba ndi yun k'ut 'uzdoolts'i ka.

Yak'usda dich'oh dune suli 'et whubunelhtan.

Ndoni ts'ah'un 'int'ah unli yulhni.

Lizas hiya'en.

'Udun yun k'ut whut'en,

'en hubugha whulh 'uhudants'o.

Ndi yun k'ut whut'en,

'en hubugha hiba 'alha' 'int'ah huzdli.

Yak'uz ts'ih huhoont'i hoh danahinilhti.

Jesus Christ whubodulh'eh dune whuch'a nahusdelh whutéleh

4 'Aw 'et Ndoni soo ts'ah'un na'a ts'et gaih yalhtuk hoh ndutni, k'at lih ntsi' nududeh bulunah dune nabunte'ah. 'Et huwa ndet whubodutelh'eh, 'aw 'et zeh 'uhootuzelhts'ilh. 'Ink'ez ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i hila dutetnih ho' hoont'ah, ²duba nahududzoo 'en whuts'it, 'i be yahalhtuk. 'Et buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i kwun be hubuk'eyíduguz li'hut'ih, ³lhghu dutelhts'ilh, 'et whuch'a honenyoot, 'ink'ez buluh ts'uyi 'i chah hich'a buntéyoot. 'Et whunts'ih huba 'alha' hoont'ah 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, t'ehininzun, 'en hika' ninzun, 'i ts'iyawh hiyoo'alh huba' hoont'ah, Yak'usda 'uyinla 'et huwa. 'Et ndi ts'uyi ka Yak'usda ts'un chanailya hudooni 'ink'ez hiyoo'alh. ⁴Yak'usda 'uyinla, 'i ts'iyawh unzoo ho' 'int'ah, 'ink'ez buka cha'ts'unooszin gunih. 'Et huwa Yak'usda ts'un chanailya ts'utni 'ink'ez ts'oo'alh. ⁵Yak'usda bughunek 'ink'ez tenadudli bulh 'i be neba unzoo unli hoh ts'u'alh.

Jesus Christ ba soo ne'ut'en onle

⁶Ndunnah lhulhutsinkah hinli, 'en Yak'usda bugha hubodilh'eh t'eh, 'et sih Jesus Christ ba soo ne'ínt'en tanle. 'Ink'ez ndi khunek be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha t'eeonanzin, 'ink'ez 'i soo cho buk'une'zint'en. ⁷'Et whunts'ih khunek chaizoo, 'i 'ink'ez 'ants'ih khunek, 'i oozólhts'a gunih! 'Et Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoolts'i ka, 'i be íltus onle. ⁸'Et neyust'e ba ne'uzdunuldze, 'et astl'iyaz zeh neba whutézoo, 'et whunts'ih Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoolts'i ka, 'et ts'iyaintsuk whudézi. 'I bugha ndi yun k'ut uzdelhts'i nela' 'uwhutet'ilh 'ink'ez yak'uz nizeyalh, 'et chah nela' 'uwhudutenilh.

⁹Ndi khunek be nyulh yalhtuk, 'i but'ainínontan 'ink'ez tálhchulh huba soo 'uldzoo ho' 'int'ah. ¹⁰'Et nuwheni 'uts'ut'en 'ink'ez dzúh nuts'udeh. Yak'usda khuna, 'en but'aníuznentan 'et huwa. 'En ts'iyannah hubulhyis 'int'ah ndunnah yuba 'alha' yint'ah, 'en soo hubulhyis.

Yak'usda ba ne'int'en, soo cho howinli

¹¹'Et ndi khunek ntl'ada'ai, 'i be 'uyoon hoodutalh'eh. ¹²Chilh inli whunts'ih, 'uyoon ba 'ants'i onle gunih. 'Et huba 'alha' hoont'ah, nyun

nyanilh'en t'eh, 'et huwa huhodool'eh. Ndaí khunek be yailhtuk, 'i be nts'ena'a ndi yun k'ut sinda, nts'ena'a 'uyoon k'einsi', 'i nyegha be, mba 'alha' hoont'ah, 'ink'ez nts'ena'a lubeshi ch'a 'utdunelt'uk chah. 'Et ndi ts'iyawh 'i be huba dobuntaltun. ¹³'Et ndet nts'un tesyalh whuts'un, khun ndi Yak'usda bughunek buba hukw'e yailhtuk, 'et 'ustl'e cha'duzoneh. Khunek be hoolhtus ka 'i be hubulh yailhtuk, 'ink'ez 'onus 'un chah wheoobunilhtun. ¹⁴'Et hoh da ndunnah 'utsuh whudélhdzulh bula be ntsi k'ut hudalnik. 'Et mba nus huho'en 'ink'ez 'i nghant'ai, 'i 'ants'i mba wule gunih.

¹⁵'Et njan howun nuni ninzut 'ink'ez whutl'a' dudiltih. 'Et t'eh but'az ninyeh, 'et ts'iyannah hinoohl'en. ¹⁶Nyunch'oh soo cho khinli 'ink'ez khunek be whuts'odul'eh chah, 'i bulh zeh 'ont'e. 'Et ndint'ah t'eh, 'et sih nyunch'oh 'uduzilyih 'ink'ez ndan nyuhudits'o, 'en chah hubalhyiz ho' 'int'ah.

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, soo cho né'bilh'en

5 Dune nghanus whudélhdzulh, hoonliyaz né'doni gunih. 'Et nyu'abá k'una'a bulh yailhtuk. Dune nk'ah whudélhdzulh, 'en nyulhutsinkah k'una'a hubulh yailhtuk. ²Ts'ekoo nghanus whudélhdzulh, nyu'ama k'una'a hubulh yailhtuk. 'Ink'ez ts'ekoo nk'ah whudélhdzulh, nyulhtuskah k'una'a khunek netsun hoolah be hubulh yaoolhtuk.

Ndunnah soo tsandelh hinli hubuzdólhti

³Ndunnah soo ts'ah'un tsandelh hinli, 'en chah hubudólhti. ⁴'Et whunts'ih ndunnah tsandelh buzkeh hoonli, k'us buchaikah hoonli, ndunnah tsandelh hits'u hainde, 'en be'ama ts'ah'un na'a highole. 'Et hoh Yak'usda be 'ut'en k'ah whutele. 'Et 'udechoo bukoo húdelhts'i hubudoolhti, 'ink'ez dudusnekah budula'hóot'en. 'Et hoonzoo ho' hoont'ah 'ink'ez Yak'usda, whuz na'a huba hukwa'ninzun. ⁵Ndan soo ts'ah'un tsandelh unli 'ink'ez bunat 'e'hoolah t'eh, Yak'usda 'en zeh t'anintan yula'tet'ilh huba. 'Et dzin 'ink'ez 'ulh'ek, 'i bulh Yak'usda ts'un teni'nilhdzun hoh tenadoodli. ⁶'Et whunts'ih tsandelh, ndan lubeshi ts'un dene'dut'en hoh ndi yun k'ut usda, ndunt'ah hukhuna hoh dahuzsai ho' hint'ah. ⁷Daja nyudáni 'i khunek ulhtus 'i be ts'iyannah hubulh yailhtuk. 'Et hoh buk'eholts'it

hoolah. ⁸'Et whunts'ih ndunnah 'aw dunatnekah bughuchailah, 'ink'ez bukoo húdelhts'i, 'en cha bughuchailah t'eh, 'et ndunt'ah ndi be 'alha 'uhoont'ah yuch'a nal'alh, 'ink'ez huba 'alha cha'hoot'ah ba nus chaizoooh ho' 'int'ah.

⁹Tsandelh lhk'utai lanezi 'onus 'at naodezut be naooduzuk (60), 'ink'ez 'ilhunuh zeh ghinda t'eh, 'en zeh buboozi buk'e'ooduguz huba' hoont'ah. ¹⁰Unzoo, 'i zeh 'uhulh'en huwa t'ehunoodzin. 'Uskehyaz nelhyi t'eh, dune t'eoobunízun, 'en whunts'ih bukoo dabulih, dune Yak'usda bube'ildzun, 'en buke toonagus, dzuh nuhuzut 'ut'en t'eh, 'et ndi 'ut'en unzoo, 'i soo cho ts'iyawh 'uyoolh'en.

¹¹'Et whunts'ih k'us ndan k'an hezulh tsandelh hinli, 'en huboozi buk'e'onges gunih. Nts'un na'a ne'hoot'en 'ink'ez Christ ch'a nahulhú'a t'eh, ki ka hudutedut'ilh hukwa'huninzun. ¹²'Ink'ez 'udechoo hubughunek hiye nahezya, 'i k'uhinínyuz t'eh, 'et t'eh hubanahutedeh. ¹³'Ink'ez tsehudutnik chah huhodel'i 'ink'ez kwun tah nuhuya. 'Aw tsihudutnik zeh 'uhint'ah, 'ughuyahulhtuk 'ink'ez 'uyoon 'e'ut'en k'ah huwuhinli cha'hint'ah. 'Aw ne'hudooni hubacha'hoot'ah, hoh teh ne'huduni. ¹⁴'Et huwa ndez na'a buts'uhukwa' nuszun, ndunnah tsandelhyaz, 'en ki náhoot'i 'ink'ez bubuzkeh hole, 'ink'ez bukoo chah huwo hoole. 'Et njan nduhut'en t'eh, 'aw nech'a detni nelh yatelhtuk bughá holts'it ghait'ah. ¹⁵Bulunah 'uda Jesus Christ hich'a nalhú'a hoh Satan hik'une'ut'en 'et huwa.

¹⁶Ndan dune k'us ts'eke 'en huba 'alha' hoont'ah unli, 'ink'ez be'ama tsandelh unli t'eh, 'et sih ndai ye ndunidzit, 'i be budula'hóot'en. 'Et whuz na'a 'onghoh Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hoonliyaz hubugha hoo'alh ghait'ah. 'Et nduhut'en t'eh, 'et soo ts'ah'un tsandelh hinli, ndai hiye ndunidzit, 'i be bughuhoole.

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, ndunnah netsuh whudélhdzulh hubuzdóolhti

¹⁷Netsuh whudélhdzulh soo dune tsuh nuya, 'en soo hubuzdóolhti 'ink'ez nawh 'ultsuk, 'i be bughonle. Ndan 'ut'en ulhtus, 'i be 'ut'en hoh Yak'usda be 'ut'en k'ah dune hodulh'eh 'ink'ez Yak'usda bughunek be yahulhtuk, 'en dega nus soo ne'boolh'en. ¹⁸Yak'usda bughunek 'et chah ndutni, “Ndet musdus dune tl'o mai 'uzte'ilh wheni, 'uyulh'en t'eh, 'aw 'ute'alh whuch'a 'enool'a hubacha'hoot'ah.” 'Ink'ez 'et chah

ndutni, “Dune 'ut'en be 'ut'en buba 'uk'elhla whutele ho' hoont'ah.”
¹⁹Ndunnah 'utsuh whudélhdzulh hoonli hubugha hik'eoote'alh t'eh, 'et nanah k'us tanah, 'en hiyulh t'ewhuninzun t'eh, 'et zeh huwu yahoolhtuk huba' hoont'ah. ²⁰Ndunnah lubeshi hilhchukw, ts'iyannah nalh hoh tinta' hunt'en hukwa'bodóni huba' hoont'ah. 'Et sih 'onghoh 'en whe hunooljut.

²¹Yak'usda, Jesus Christ neMoodihti, 'ink'ez lizas 'utahalya chah, 'en ts'iyawh bunalh soo ts'ah'un na'a 'un dusni, ndi khunek be daja nyudáni 'et huwa 'ilhuz wule ontun. Ndai 'utalh'ilh, 'i ts'iyawh dune ch'a wule hukw'una'a 'oneh gunih. 'Ink'ez 'aw 'ilhunuh zeh k'entsi' 'ink'ez hoonli whuts'un nolht'uk gunih.

²²Khunyaz dune k'edolnih gunih. 'Ink'ez 'uyoon lubeshi 'ulh'en 'e'ut'en k'ah ts'ih tonya gunih! Nyunch'oh lubeshi 'et 'ududoldzin.

²³'Et lhat hoh mbut bugha ndinda, 'et huwa 'aw too zeh ontnai gunih, mai too ntsolyaz buk'ei'ontnai.

²⁴Bulunah bulubeshi ts'iyannah yunilh'en, 'et huwa ndai ye hubanahutedeh whutsuh, 'i dahaja, ts'iyannah t'ehontezin. 'Ink'ez bulunah bulubeshi nahinulh'i, 'et hukw'elh'az ndai ye nahezya, 'i dahaja, ts'iyannah t'eyuntezeh ho' hoont'ah. ²⁵'Ink'ez whuz na'a zeh ndan 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en, ts'iyannah t'ewhuntezeh 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i nahinulh'i t'eh, 'i whunts'ih ts'iyannah t'ewhuntezeh.

'Ulhna hinli, 'en chah hubumoodih hidóolhti

6 Ndunnah 'ulhna hinli, 'en chah hubumoodih ts'ah'un na'a bughununi hunoodeh, soo cho hidóolhti. 'Et nduhut'en t'eh, Yak'usda boozi 'ink'ez ye whubodalh'i, 'i chah 'aw 'uyoon yuch'a dootni ghait'ah. ²'Et 'ulhna bumoodih huba 'alha' hoont'ah hinli, 'en hubuts'uhudootni gunih, lhulhutsinkah hinli 'et huwa. 'Et ndunnah 'ulhna, 'en 'onus nus 'ulhtus, 'i be huba' hut'en. Ndunnah bumoodih, 'en Jesus Christ bugha huba 'alha' yint'ah hinli 'ink'ez hubuk'ensi'. 'Et huwa 'onus nus 'ulhtus, 'i be huba' hut'en hoh hube' 'ut'en be hubudula'hut'en ho' hut'en. 'Et ndi khunek be nyulh yalhtuk, 'i 'uyoon soo cho hubodulh'eh 'ink'ez hubudzi nduk na'inleh.

Sooneya nuhyak'usda wule gunih

³Et dune whuts'it be dune hodulh'eh, 'en Jesus Christ neMoodihti bughunek unzoo, 'i yutélhchulh hukwa cha'nizun. 'Ink'ez nts'ena'a Yak'usda ba ndi yun k'ut 'uzdoolts'i ka hukw'una'a huboodutelh'eh hukwa cha'nizun t'eh, ⁴'en dune 'ududélhúti ho' 'int'ah. Hoonliyaz nt'eeonízun. 'Et huwa 'ahoolhyez dune yenah zeh 'udenilh 'ink'ez lkh'enahudidzuk 'utni. Ndunt'ah dune 'oolnih bughudez'ai hinli 'uhint'ah. 'Uyoon chah lkh'enahudidzuk hutni, khunek ntsi' be 'uyoon chah ghu yahalhtuk. 'Et 'uyoon lubeshi e'ut'en zeh ghu nuni hunudeh. ⁵Ndunnah hubeni ntsi' suli hoh 'ahoolhyez lkh'enahudidzuk huninzun. Khunek 'alha' 'int'ah chahit'ih. Ndunt'ah 'uhuninzun ndan Yak'usda be 'ut'en k'ah hukw'une'ut'en, 'en dune soode'a 'utenilh. Nduhint'ah 'en hubuch'a naónja.

⁶'Et nedzi soo ts'uhoot'i hoh Yak'usda be 'ut'en k'ah 'uts'uwhulh'en t'eh, 'et hooncha 'otanolih ho' hoont'ah. ⁷Ts'uwhuzdli da, 'aw hoonliyaz whusachats'ilel, 'ink'ez 'alha neba dzin whulatah suli t'eh, 'aw hoonliyaz 'uztoola ghait'ah. ⁸'Et huwa ts'uyi, 'ink'ez be dune ts'inli, 'i ts'ít'i t'eh, 'et neba soo' hot'e. ⁹'Et whunts'ih bulunah soode'a 'uhutenilh hukwa'huninzun, 'en tinta' tet'ilh ka hubóolhdzi. 'I be hubutelhgooh. 'Et huwa yuk hubunilht'uk, 'et hoh ndi yun k'ut húdelhts'i tinta' whutet'ilh 'ink'ez hoontsi' ts'ih huteyalh. ¹⁰Sooneya huba dézti, 'i lhat hoontsi' bugha whe' whudit'ih. 'I bugha bulunah dahatni k'et, be 'alha 'uhoont'ah ch'a hedulh 'ink'ez lhat budzi unduda khanáhuwhut'aih.

Dune hodelh'i 'ink'ez nyunch'oh chah soo cho khondle

¹¹Timothy, nyun Yak'usda budune inli. 'Et huwa ndi be hoontsi' nyudáni, 'i ts'iyawh buch'a ilgih, 'ink'ez be ts'ah'un 'uhoont'ah, be Yak'usda k'une'whut'en, be 'alha 'uhoont'ah, be nek'ets'insi', be whulh ts'uzyin, 'ink'ez be yuk uzdudildzun chah, ndi 'i ts'iyawh whunanyalh hukwa'int'en. ¹²Neba 'alha 'int'ah 'i bugha 'onus 'un 'uts'ooneh ghait'ah 'et whunts'ih hukwa'ts'ut'en. Nyun chah 'onus 'un oneh ghait'ah 'et whunts'ih hukwa'ont'en. 'Ilhuz be ts'ukhuna, 'i duts'o cho óntun, nyun chah dutanjih ka nka hesda 'et huwa. 'Ink'ez lhanah nalh soo hoonzoo hoh hubudáni. ¹³Njan soo cho 'indusni, Yak'usda, 'en bugha ts'iyaits'uk khuna, 'ink'ez 'et whutsuh da Christ Jesus bunalh hoh Pontius Pilate soo cho hoh

yuts'un khunawhelnuK, ¹⁴nyun chah khunek netl'aída'ai, 'i buk'une'ont'en. Ndai dune be dutsun tele, 'ink'ez hoonliyaz nk'eootelts'ulh, 'i ts'iyawh buch'a huwonle. 'Et neMoodihti Jesus Christ whusatayalh whuts'un, 'et zeh ndont'e. ¹⁵Jesus Christ whuz hanátedalh, ndet 'uwhtenilh t'eh, 'et neMoodihti 'en hukwa'ninzun, 'et 'uwhtenilh. 'En degha nus unzoo 'ink'ez neMoodihti 'en zeh k'une'ut'enunli. Hubudayi cho ts'iyawh buhubudayi cho unli 'ink'ez moodih chah ts'iyawh bumoodihti unli. ¹⁶'Aw 'en zeh be dachats'usa, 'i yit'i. Nts'e usda, 'et ndi buts'un hayanduz, 'i 'aw dune yuzih neooya ghait'ah. 'Aw dune chayes'en, 'ink'ez 'aw dune yoo'en hoolah. 'Aw 'en zeh 'ilhuz be hoolhtus, 'i yit'i. 'Et huwa uzdelhti. 'Et ndoh honeh.

Soode'a t'eh 'aw cha'duzoolhúti

¹⁷Ndan ndi yun k'ut soo hude'a 'uhint'ah, 'en khunek 'ulhtus, 'i be hubudóni, 'aw ndi yun k'ut be soode'a 'i 'aw di chaílah. 'Et huwa 'aw 'i but'anínoohtan hubacha'hoot'ah. 'Et ndun Yak'usda khuna, 'aw 'en zeh but'anínoohtan. Yak'usda 'en 'ut'en 'aw hukw'edutsi' ilah hoh ts'iyaintsuk be soo 'ats'oot'e ka neghayunleh. ¹⁸Ts'ah'un na'a 'uhoot'en hubudoni. Hukw'edutsi' ilah hoh 'ut'en unzoo, 'i 'uhoolh'en. 'Ahoohlhyez 'uyoon hiye ndunidzit, 'i be budula'hutet'ilh huba lhahúdoot'e. Soo ts'uhoot'i hoh lhata'ts'oolyelh. ¹⁹'Et nduhut'en t'eh, 'i be nduk yak'uz dézti, 'i dich'oh duba 'ilho'howesdle, whusaootelts'ulh wheni. 'Et 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i hitélhchulh ho' hoont'ah.

Khunek be 'alha 'uhoont'ah, 'i soo cho bughonle

²⁰Suye' Timothy ndi khunek ntl'ada'a, 'i soo cho buk'une'ont'en, 'et wheni 'usdla. Ndunnah dune 'ants'i howi yahalhtuk 'ink'ez Yak'usda ch'a yahalhtuk, khun buzih nioonya gunih. Ndunnah whuz na'a yahalhtuk, t'ehoninzun huninzun whunts'ih, 'en nech'a detni hinli. ²¹Ndi howi yahalhtuk ndi neba 'alha' hoont'ah, 'en bulunah, 'en tink'us hedulh ho' hutni.

'Et Yak'usda ye unzoo, 'i nyulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Whulh Nat Dustl'us 'I Timothy Yuts'un K'e'anguz (2 Timothy)

Paul, 'en Timothy dahooja yulhni

1 Si Paul, Jesus Christ ba whél'a usdli. Ndi 'ilhuz be ts'úkhuna, 'i Christ Jesus 'en yit'i 'ink'ez 'ilhuz wheni 'int'ah nedáni. 'I bugha Yak'usda ndet suts'u hukwa'ninzun 'et huwa whél'a síli.

²Timothy suye' nk'esi' inli ndi dustl'us nts'o t'l'ai'ai. Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Christ Jesus 'en neMoodihti, 'en bugha ye unzoo, be 'úgha te'nudzun, 'ink'ez be nedzi dezghel, 'i chah, 'i be 'ónt'e hukwa'nuszun.

Paul 'en Timothy yuba whunalnih Jesus Christ ts'un nalhú'a

³'Et Yak'usda ts'un schanailya dusni. Sutsuhda hukw'una'a, suyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i, lubeshi bughuhoolah hoh Yak'usda buba ne'ust'en. Dzin 'ink'ez 'ulh'ek, 'i bulh, tenadusdli totsuk 'aw 'et nyunalhúnih. ⁴Nyunats'ultoo' nulh'en 'et whunalhúnih 'ink'ez tube nyuntel'h'ilh hukwa'nuszun, 'et sih sudzi hót'i. ⁵Ndi soo be 'alha 'uhoont'ah, 'i nyulh 'int'ah, 'i bunalhúnih. Ntsoo Lois, 'en 'udechoo ndi be 'alha 'uhoont'ah yulh 'int'ah inle, hukw'elh'az nyu'ama, Eunice, 'en chah. 'Ink'ez nyun chah 'et whuz na'a zeh 'unint'ah, 'et suba 'alha' hoont'ah. ⁶'Et huwa mba whunalhúnih ndet ntsi k'ut delhúnik hoh Yak'usda huwa yú'aih, 'i ntl'aída'ai. 'I 'ants'i bulh nughilhnaah li'ilh'en. ⁷Yak'usda, Ndoni neyída'ai hoh 'aw chats'unooljut. 'Ink'ez Ndoni bugha be ts'ílhtus be lhk'ets'udusi', 'i ts'utet'i, 'ink'ez ne-eni be whunih ts'inli chah.

Khunek unzoo, 'i 'aw buka hooya onle gunih

⁸'Et huwa 'uyoon neMoodihti bugha hubulh yailhtuk t'eh, khun 'aw buka hooya onle gunih. Sichah tsak'esida 'et khun 'aw buka hooya onle gunih. 'Et 'uyoon khunek unzoo, 'i be hubulh yaílhtuk dzuh ninzut t'eh, 'et Yak'usda ye ulhtus, 'i bugha 'ínt'en. ⁹'En 'uja nélhyih. Nedzi lubeshi bughuwhtélah, 'et whuz na'a neba hukwa'ninzun. 'Aw ne-e'ut'en k'ah bugha ilah neka' dani. Dich'oh ye unzoo, 'i bugha uzdutejih ka neka' dani, 'et whuz na'a hukwa'ninzun. 'Ink'ez ye unzoo, 'i Christ Jesus 'en buts'un hayélts'ut hoh neghalts'ut. 'Et 'udechoo whe' whudutét'ilh, 'et whutsuh da 'uhoonla. ¹⁰'Aw 'et Jesus Christ nenalhts'et hainya. 'Et whuz na'a Yak'usda dich'oh hukwa'ninzun 'ink'ez ye unzoo, 'i chah, 'i yunenélhtan. Nuwheni be dázetsah 'i Jesus Christ neba hoolah yulhtsi 'ink'ez khunek unzoo, 'i be 'ilhuz be ts'úkhuna, 'i neghaíni'ai. Ndi 'aw dáchats'utesa, 'et neba whusahó'ai, 'et hoh whunénelhtan. ¹¹'Et wheni si 'udun yun k'ut whut'en, 'en hubuts'utesyalh. 'En hubutah húbulh yátelhtuk, 'ink'ez whubodutelh'eh, 'et whuba hubuts'uwhel'a síli. ¹²'Et huwa sichah dzuh nuszut, 'et whunts'ih 'aw hooya cha'usdlah. Ndun suba 'alha' 'int'ah, 'en t'enuszun 'et huwa. 'Ink'ez ndet butl'a hó'ai, dega nus dzin whuts'un soo 'ultus hoh suba hootetun, 'et suba 'alha' hoont'ah.

Ndi khunek unzoo, 'i soo cho ontun

¹³Ndi khunek 'ulhtus, 'i bugha 'uts'ut'en, 'i li'int'ah si sts'un dánt's'o, 'i duts'o cho ontun. Ndi be 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez be lhk'ets'udusi', 'i Christ Jesus 'en yulh 'int'ah. ¹⁴Ndai unzoo, 'i ntl'álya, 'i ts'iyawh Ndoni be ulhtus, 'i be soo cho ontun. 'En 'int'ah neyudínda.

¹⁵Njan t'ooninzun ts'iyannah Asia whut'en such'a nahulhúya. Phygellus 'ink'ez Hermogenes 'en chah.

¹⁶Onesiphorus 'en lhat sudzi nduk yilh'i. 'Ink'ez ndi tse tl'ool be whe dust'uk, 'i, 'aw yooya chailah hoh sunalh'en. 'Et huwa 'en bukoo húdehlts'i neMoodihti bugha te'nonzeh nt'úcha. ¹⁷'Et keyah Rome lhgha dínya hoh soo cho skunúta hoh nasilhti. ¹⁸'Et njan dzin whusawhútelts'ulh t'eh, 'et neMoodihti^a ye únzoo, 'i unchah ndun Onesiphorus yulh 'int'ah, 'ink'ez

^a **1:18** 'Et ndi boozí "NeMoodihti", 'i 'ilhunuh ne'aBá 'int'ah, 'ink'ez 'ilhunuh Jesus Christ 'int'ah, ni ho 'utni.

neMoodihti yugha te'noozeh. 'Ink'ez keyah Ephesus ts'ih lhat hoh sula 'uja ínle, 'et chah soo t'eeoninzun.

Ndi Jesus Christ ye unzoo, 'i be soo 'iltus onle

2 'Et huwa suye' nyun Jesus Christ ye unzoo, 'i be soo 'iltus onle. ²'Ink'ez lhanah nalh daja sugha nyudáni, ndi khunek whulh 'údants'o, 'i 'uyoon ts'ah'un dune, 'en butl'a ída'ai, ndan Jesus Christ hit'anínintan, 'en soo ts'ah'un hoh 'onus 'un 'uyoon hóbodolh'eh ka. ³'Et huwa Jesus Christ hiba lhahudughan unzoo k'una'a, howu whúlna whunts'ih whechántsaz. ⁴Dune lhahudughan unli t'eh, 'et nts'ena'a sooneya ka ndi yun k'ut uzdelhts'i, 'aw whuz 'udunolt'uk ghait'ah. 'En dumoodih ndun lhahudughan hubane'duni, 'en yulh hootét'i, 'et hukwa 'en zeh yuba 'ut'en. ⁵'Ink'ez chah, ndan nuwhújuh tah whuch'a 'ulhdeh, ts'ah'un na'a whuch'a nilhde t'eh, 'et zeh hiba k'elhlá whulhtsih. ⁶Ndan dune tube 'ut'en hoh ha'nulhyeh, 'en haínalhyi, 'en choo yulah wulhchoot huba' hoont'ah. ⁷Ndet ndi nyudúsni howu nini ninzut. 'Ink'ez neMoodihti, 'en nla 'ut'en hoh ts'iyaintsuk t'eeononzeh.

⁸Whunailnih, Jesus Christ yahadla hubutah dinadija. David yuts'u haínzut chah 'int'ah. 'Et ndi sughunek unzoo, 'i 'int'ah hoh nyudáni. ⁹'Et huwa si dune untsi' k'una'a tsak'esída hoh dzuh nuszut. 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek 'i 'aw chailghel ho' 'int'ah. ¹⁰'Et huwa ndunnah 'utahálya, 'en huba hubugha whechástsaz. 'Et 'utahálya, 'en chah Christ Jesus 'en ndi ye néulhyis, 'i hiyóolhchoot 'ink'ez 'ilhuz whuts'un ts'odólhti.

¹¹Ndi khunek 'i soo cho but'aneznootan 'et ndutni,

“En bulh dats'uzsai t'eh,
'et 'ilhuz wheni bulh 'úztet'ilh.

¹²Nts'oh dawhut'en whunts'ih whulh ts'úzyin t'eh,
'et 'en bulh dune k'une'ts'ul'en uztele.

Buch'a nats'ul'ah t'eh,
didut chah nech'a nátel'a.

¹³Bulazdetnik t'eh,
'et whunts'ih 'aw didut neladootnih ghait'ah,
'ink'ez 'aw 'ats'un na'a na'ootneh ghait'ah 'et huwa.”

**Jesus Christ ba ne'ut'en, 'en bulunah
hinzoo 'ink'ez bulunah chah hintsi'**

¹⁴'Et ndi khunek 'i huba bunailnih. NeMoodihti nalh hubuduténilh, 'et khun 'i khunek bugha hukwa lhenah 'ahudootni gunih. Ts'iyawh huba chayízooh. Ndan yudánts'o 'en ts'iyawh tinta' hubutélh'ilh. ¹⁵'Et Yak'usda ba ts'ih'un dune onle, whuz na'a hukwa'int'en. Nye'ut'en 'aw hukwa yachasonle. Ndi khunek 'alha' 'int'ah ts'ah'un na'a nt'eeononzeh. ¹⁶'Et whunts'ih 'ants'i nts'oh howi yahalhtuk 'ink'ez Yak'usda ghuhedloh, 'en hubuzih nioonya gunih. Nduhínt'ah, 'en 'uyoon 'onus nus Yak'usda ch'a yahalhtuk hubuhutelhtsilh. ¹⁷Hubughunek, dada k'una'a hubutaidoozit. Ndunnah Hymenaeus 'ink'ez Philetus chah, nduhínt'ah hinli. ¹⁸'En njan nduhint'ah dune ndi khunek 'alha' 'int'ah tink'us 'uhint'ah 'et huwa hich'a súdel. 'En 'uhutni, ndi dinahudutédulh, 'uda 'uhooja hutni. 'Et huwa bulunah nebe 'alha' hoont'ah, 'i huba hoolah suli. ¹⁹'Et whunts'ih Yak'usda bukoo buk'uwhez'ai, 'i whuduts'o. 'Aw hoolah wúle ghait'ah. 'I k'ut ndi khunek yuk'e'ánguz, 'i ndutni, “Ndunnah neMoodihti bube'ildzun hinli, 'en ts'iyawh t'ebunínzun.” 'Ink'ez chah, “Ndunnah 'uhutni, Christ ts'inli t'eh, 'en 'ut'en untsi', 'i ts'un nint'uk, 'et ndoohoont'ah, 'et ts'iyawh whuch'a náhoolyeh.”

²⁰Nts'e bukoo whucho whubez ts'ih ts'iyaintsuk 'et sula. Be' ts'utnai, bé 'uts'u'alh, buluh 'i gold, 'ink'ez silver chah, 'i be 'ulya. Buluh 'i duchun 'ink'ez whut'l'us be 'ulya, 'i chah 'et sula. Buluh 'i unzoo 'ink'ez buluh 'i 'aw chaízooh. ²¹'Et huwa ndan dich'oh lubeshi yuch'a nalhú'a t'eh, 'et t'eh duMoodihti ba 'udune'ududulti 'ink'ez buMoodihti ye' tet'ilh, 'ut'en unzoo, 'i ts'iyawh yeni lhadínt'ah ho' 'int'ah.

²²'Ink'ez nts'ena'a chilkah ntsi' buyust'e buts'un nint'uk, 'i buch'a telgai. 'Et ts'ah'un 'uhoont'ah, be 'alha 'uhoont'ah, be lkh'ets'udusi', 'i be nedzi soo 'óot'e, 'i chah, ts'iyawh bunanyalh. 'Ink'ez ndunnah budzi yuh lubeshi bughuhoolah hoh neMoodihti ts'un tedudlih, 'en hubulh ín'us. ²³'Et whunts'ih whusnik khunek 'ink'ez khunek t'enusdzun, 'i whunts'ih be yáhalhtuk, 'i ts'iyawh buch'a huwonle. T'eeonínzun ndi khunek ndunt'ah, 'i dune hiye lhta'dutnih 'utni, 'i 'int'ah. ²⁴'Et k'us ndan neMoodihti be 'ulhna, 'en 'aw dune yédooyih huba chahóot'ah, 'et whunts'ih ts'iyannah dune nagóosdliyaz ne'boolh'en, 'ink'ez soo dune hodulh'eh tele. Ts'iyannah soo nilyaz ne'boolh'en. ²⁵Yuh 'údudildzun

'ink'ez buch'a detni ts'ah'un hubulh nenáhoho'alh. 'Et tulih Yak'usda lubeshi whuch'a dudeni nahundunezdla huboolhtsilh. 'Et sih khunek 'alha' 'int'ah t'ehinoozeh. ²⁶'Ink'ez 'et sih hubeni bugha nádoalts'it, 'ink'ez netsudule hubilhchoot inle hik'une'oot'en ka, 'et nts'oh teh hoh tink'us hunint'uk whuch'a nahooja.

**'Et 'udek'elh'az dzin wheghah t'eh, tube
whewhuntejut whutele ho' hoont'ah**

3 'Et njan t'eeononzin, 'et 'udek'elh'az dzin wheghah t'eh, tube whuwhuntejut whutele ho' hoont'ah. ²'Et dune dich'oh lhk'enahudutesi', sooneya ka dahútni, ts'iyaintsuk hoh 'ahududelhúti, tube lhóok'a' hinli, Yak'usda 'ink'ez budune, buch'a yahatelhtuk, hube'ama 'ink'ez hube'abá chah k'únucha'hutest'en, 'aw chanailya chahunteszin, 'ink'ez Yak'usda ghuhedloh chah hutele. ³Dudulh dune k'echahítsi', 'aw hoonli lhba whunachahodulhunah. Dudulh dune dzuh ne'huduni hukwa'huninzun teh zeh ne'hut'en. 'Antsi' 'et 'uyoon dzuh nuhulhdeh, 'ink'ez ndet hoonzoo hukwa cha'hunteszil. ⁴'Uyoon k'ehints' lahoohoolh'i 'ink'ez yooya 'i be dune hundulhda, 'ink'ez butsi dunuts'un. Duba na'hutedzoo, Yak'usda k'echahísi', 'ink'ez ndet whunénik, 'et zeh hukwa'huntezilh. ⁵'Et Yak'usda ba ndi yun k'ut hudélhts'i na'hududil'i, 'et whunts'ih Yak'usda yé ulhtus, 'i hits'oodedlai. Timothy, nduhínt'ah, 'en hubuch'a naónja.

⁶Ndunt'ah 'uyoon koo ts'ih dahánul'ih 'ink'ez ts'ekoo huwhusnik, lubeshi be dezibun, 'en 'ilhuz hubihilhchukw. Lhelhts'un 'ut'en dutsun, 'aw 'i zeh hits'u nint'uk. ⁷'Ahoohlhyez hohodul'eh 'et whunts'ih khunek 'alha' 'int'ah daja ni 'aw t'ehonoozeh ghait'ah. ⁸'Et ndunnah Jannes 'ink'ez Jambres bulh Moses hich'a hoonelh'i inle. 'Et whuz na'a ndunnah khunek 'alha' 'int'ah, hich'a hoonelh'i. 'En hubeni soo dega nus untsi' sulí. 'Ink'ez ndi be 'alha' 'uhoont'ah buga huba 'ants'i 'uhoont'ah sulí. ⁹'Et whunts'ih 'aw 'onus 'un hutooya ghait'ah. Hoh tinta' hunt'en ts'iyannah t'ewhuntezin. Nts'ena'a Jannes 'ink'ez Jambres hubulh dahooja, 'en buk'una'a hiye whusnik, 'i ts'iyannah hubugha t'ewhuntezilh.

K'us ndan Yak'usda yunéyalh, 'en 'aw dune hube túzelalh

¹⁰'Et whunts'ih huwa 'óonli hoh khunek bunyodalh'i, 'i buk'una'a 'ant'en. Timothy nyunch'oh njan t'ewhunínzun. Nts'ena'a dune usdli, nts'e hukwa'ust'en, 'ink'ez Yak'usda suba 'alha' 'int'ah. Howa whúlna whulh síyin, 'ink'ez ts'iyannah be k'ési' 'i chah, 'aw hoonliyaz cha'duzusnih. ¹¹Dune se'zula inle, 'ink'ez dzuh nusuhulhdzut. 'Et whuz yun k'ut Antioch, Iconium, 'ink'ez Lystra, whuz sulh 'et 'úhooja inle, 'i ts'iyawh t'eeonanzin. Dune se'zula 'aw whechástsaz, 'ink'ez neMoodihti ts'iyawh whuch'a sula 'uja. ¹²A, 'Alha' hoont'ah, k'us ndan Christ Jesus 'en bugha Yak'usda ba khutena hukwa'ut'en, 'en dune hube híye' tuzela ho' hoont'ah. ¹³'Et dune hintsi', 'uyoon na'dudil'i, 'en 'onus nus hintsi' tele 'ink'ez 'onus 'un chah hintsi' hutele. 'Et 'uyoon nahunte'ah 'ink'ez dich'oh chah na'hunduntet'ah. ¹⁴'Et whunts'ih nyun ndet hoodal'i hoh 'i ts'iyawh 'alha' 'int'ah t'enínzun whuz na'a zeh 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah bugha hoodal'i t'ebuninzun. ¹⁵'Et nyun ski inli da whuts'un ndi Yak'usda bughunek lubeshi bughuhoolah hoh 'uk'e'éduguz, 'i nt'enzin. 'I bugha be whutnih int'i hoh dinjih. Christ Jesus 'en mba 'alha' 'int'ah 'et huwa. ¹⁶Yak'usda bughunek 'i ts'iyawh Yak'usda ye sjiz, 'i bulh 'int'ah. 'Ink'ez bugha whúts'odul'eh huba unzoo, tinta' ts'ut'ih whunénulhtun, neba ts'ah'un niwhu'aih, 'ink'ez 'et whuneodulh'eh ts'ah'un na'a yinkak uzdóolts'i ka. ¹⁷'I be Yak'usda budune lhadúlya hutele, ts'iyaini 'ut'en unzoo, 'i wheni lhadint'ah.

Yak'usda bughunek bé hubulh yaílhtuk

4 'Et huwa Yak'usda 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ 'en bunalh soo ts'ah'un na'a 'un yudutésnilh, 'en 'utenilh ts'iyannah nalh be wheóoduteltsilh, ndai k'úne' yul'en, 'i bulh. Hoh t'eh hukhuna 'ink'ez yahadla chah, 'en huba nahuteyeh. ²Ahoolhyez lhadínt'ah Yak'usda bughunek be dune hubulh yaílhtuk. Wheóobunilhtun ndet hoh tinta' hut'ih, 'ink'ez tink'us 'uhut'en hukwa'budíni, 'ink'ez budzi nduk ná'inleh. Howa whúlna whulh sinyin, 'ink'ez dune hodilh'eh. ³Whuz de whúdezulh hoh, ndi khunek ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i 'aw hiyodool'eh hukwa cha'hunteszin. 'Et dich'oh hukwa'huninzun k'una'a, 'et zeh hodutets'o hukwa'huninzun. Ndunnah dich'oh hukwa'huninzun 'et zeh dune hodulh'eh, 'en zeh hubuhootuzélhts'ilh hukwa'huntezilh. ⁴'Ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, 'i

'aw hidóots'o hukwa cha'hunteszil. 'Et huwa khunek 'ants'i unli, 'aw 'i zeh hika 'untezilh. ⁵'Et whunts'ih nyun ts'iyaintsuk whuch'a soo cho khinli. Yak'usda be 'ut'en k'ah bulah mba howa whulna 'et whunts'ih 'aw whechaínsaz zeh 'ilhdzun. 'Ink'ez Yak'usda bughunek be yailhtuk hoh dune ilhyis, 'et zeh ndónt'en. 'Ink'ez Yak'usda be huba 'int'en, 'i ts'iyawh lhadónleh.

Paul datétsah da howu yalhtuk

⁶Si 'aw 'et be khusna, 'i Yak'usda ba huwat'aih k'una'a nadusyulh li'usneh. ^a'Ink'ez nduk tesyalh 'aw 'et nilhdukw suli. ⁷Hoonzoo hoh ts'ah'un na'a lhesdughan. 'Aw 'et Yak'usda be 'ut'en k'ah 'uwuhulh'en, ts'iyaintsuk lhaoodusdla. Ts'ah'un na'a be neba 'alha' hoont'ah, 'i óntun. ⁸'Aw 'et ndet ts'ah'un na'a 'uhoont'ah hoh whuch'a whunilhde, 'et suba sú'ai. NeMoodihti ts'ah'un naheyelh, 'en yutelhtsilh. Ndet dzin whusawhútelts'ulh, 'et dzin sugha íte'alh. 'Ink'ez 'aw si zeh ilah. Ndan dudzi ndulhcho, 'i be bunalh be hóoduteltsilh 'ink'ez yute'ilh hukwa'huninzun, 'en 'ilhunuh hinli hoh ts'iyawh si sk'una'a zeh 'úbutelilh.

Ts'iyannah sula detnik

⁹'A cho sts'u tónya. ¹⁰Demas sula detnik. Ndi yun k'ut núkat, 'i 'onus nus yuka'ninzun. 'Et huwa keyah Thessalonica whuz whinya. Crescens 'en yun k'ut Galatia ts'ih whinya 'ink'ez Titus 'en chah yun k'ut Dalmatia whuz whinya. ¹¹Luke 'en zeh suzih usda. Mark 'en bukunainda 'ink'ez ndez nyulh tóo'as, 'en suba 'ut'en huba unzoo 'et huwa. ¹²'Ink'ez Tychicus 'en keyah Ephesus ts'ih wheíl'h'a. ¹³Ndez tanyalh t'eh, sudzoot suba tolhchoos. 'I Carpus keyah Troas ts'ih 'en da buzih neinílhchooz. Nyoo khunek 'úk'e'éduguz, 'i chah to'a, 'ink'ez khunai zuz 'i buk'une'úsduz, 'i bunaoodolnah gunih. 'I soo buka'nuszun. ^b

¹⁴Ndunnah 'utes 'útl'us be 'ut'en, Alexander hiyulhni, 'en tube lhat hoh sundálhda. Be 'ut'en k'ah huwa uncha neMoodihti yuba 'uk'elhla

---

^a 4:6 Ndai mai too dehti, 'I kw'uzdai zih nahideyulh inle, 'i Lizwif hube 'ut'en 'int'ah. 'Ink'ez ndi nahideyulh, 'i Paul khuna li'int'ah ni ho' 'utni. ^b 4:13 Paul khuna hoh da, khunai zuz lhahidulh'ih lhts'enahiyut'as, 'i hik'une'uguz inle.

holhtsilh. ¹⁵Nyun chah 'en bughonle. 'En dune ulhtus, 'i be neghunek buch'a 'et'ilh 'int'ah 'et huwa.

NeMoodihti 'aw neladootnih ghait'ah

¹⁶'Et 'udechoo soo whe suhudunílhkut da, 'aw 'ilhunuh whunts'ih sut'ak níchaiyal. 'Et ts'iyannah sula hudetnik, 'et whunts'ih 'aw buk'ehoolts'it hukwa cha'núszun úncha. ¹⁷'Et whunts'ih neMoodihti suzih inyin 'ink'ez 'en ye ulhtus, 'i bugha ulhtus íle. 'Et ndi ulhtus, 'i be si sugha ndi Yak'usda be ba yatuk, 'i ts'iyawh ts'ah'un na'a hiyoozólhst'a. 'Et t'eh 'uyoon 'udun yun k'ut whut'en chah ts'iyawh hiyoozólhst'a. 'Ink'ez chah neMoodihti 'en khunaiti sutuzelghel, yuch'a sulhyih. ¹⁸'Ink'ez yak'uz neMoodihti 'en hubudayi cho unli, 'et wheni sughunli, 'ink'ez buzih tesdalh whuts'un, 'ut'en untsi', 'i ts'iyawh yuch'a sutelhtelh. 'Et huwa 'en 'ilhuz wheni 'ink'ez 'onus 'un chah 'uzdóolhti. 'Et ndoh honeh.

Khi whutsuh whusaóonya

¹⁹Ndunnah Prisca 'ink'ez Aquila, 'ink'ez Onesiphorus bukoo húdelhts'i chah, 'en ts'iyawh dahooja suba hubudóni. ²⁰Erastus 'en keyah Corinth 'et usda. Trophimus 'en nduda 'et huwa keyah Miletus ts'uwhútni, 'et ninílhti. ²¹'Et khi tele whuts'un, 'et soo 'unint'ah hoh sts'u tonya. Eubulus, 'en chah dahooja nyulhni, 'ink'ez Pudens, Linus, Claudia, 'ink'ez ts'iyawh lhulhutsinkah, 'en chah dahooja nyuhútni.

Ye unzoo, 'i nyulh 'óot'e

²²NeMoodihti Jesus Christ 'en ndzi yuh wúda 'ink'ez ye unzoo, ye unzoo, 'i nuhwheni ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Ndi Dust'us 'I Titus

Yuts'un K'e'anguz

(Titus)

Paul 'en Titus dahooja yulhni

1 Si Paul Yak'usda be 'ulhna 'ink'ez Jesus Christ ba whel'a usdli. Ndunnah Yak'usda buba 'alha' yint'ah, 'et wheni 'utahábanla. 'Ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, t'ehontezin Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoolts'i ka. ²Ilhuz be ts'ukhuna, 'i buka tsi hoodli, 'i Yak'usda 'aw chawhusts'it 'ink'ez soo 'udechoo da whuts'un 'i nets'u yoozi. ³'Aw 'et nts'oh huwa whudezulh Yak'usda hukwa'ninzun, 'et whusawhélt's'ut. Ndi Yak'usda be ba yatuk, 'i yubunilhtan. 'Et Yak'usda, neulhyis, ndi khunek 'i stl'aida'ai. ⁴Titus ndi be neba 'alha' hoont'ah 'i bugha suye' sinli. 'I bugha nts'oh k'e'usges. Yak'usda 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ, neulhyis, 'en bugha ye unzoo, 'i be neghate'nudzun, 'ink'ez be nedzi dezghel, 'i ts'iyawh nyulh 'oot'e.

Yak'usda ba 'utsuh whudélhdzulh, whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah

⁵'Et wheni Crete 'et ninyunilhti, ndi khunek ntl'ada'ai, 'i be ndet lhaoodint'ah ts'iyawh ts'ah'un na'a lhaoodutanlelh 'ink'ez lhelhdun keyah 'utsuh whudélhdzulh 'utahaóobutanlelh. ⁶'Et ndez na'a dune hoole huba' hoont'ah. Dune buk'éhot'alh bughuhoolah. 'Ilhunah zeh bu'at unli. Buzkeh chah hubuk'ah na'a 'uhoot'e, 'aw huwhusnik cháflah, 'ink'ez khunek k'une'uhut'en hoole. ⁷Dune huwunli unli t'eh, 'en Yak'usda be 'ut'en k'ah yutl'áwhulh'ai, 'et huwa buk'ehóotelts'ulh whu'et 'oot'e. 'Aw dich'oh duk'una'a zeh hukwa'noozin huba cha'hóot'ah. 'Aw khun chahunlhúch'e, mai too ka dáchasni. 'Et dune yédulh cháflah wule, 'ink'ez 'aw sooneya chah ka cha'dusnih. ⁸'Et k'us dune bukoo daliw wule. Ndet hoonzoo ts'iyawh hóont'i. Ts'ah'un ni nezulh, 'ink'ez ts'ah'un dune unli.

'Et budzi lubeshi bughuhoolah, 'ink'ez dich'oh ts'ah'un na'a khudli chah wule. ⁹Ndi khunek 'i be Yak'usda neba 'alha' 'int'ah, nts'ena'a hiyoodel'i, 'i ts'iyawh yotun. 'Et sih ndi ts'ah'un na'a be whuts'odel'i, 'i be 'uyoon 'onus nus budzi ulhtus hitelhtsilh. 'Ink'ez ndunnah ndi be whuts'odel'i, 'i yuch'a yahalhtuk, 'en ndi khunek 'i be tinta' hut'ih 'et whubuntelhtun.

'Utsuh whudélhdzulh hube 'ut'en

¹⁰Tube lhanah ndi khunek hik'úne'tet'en hukwa cha'hunizun 'ink'ez 'ants'i lahóot'ah hoh ne'huduni. 'Ink'ez 'uyoon nahuna'a, hubutah Lizwif hinli, 'en dega nus hintsi'. ¹¹Ndunt'ah yahalhtuk whuch'a bonteyulh. Ndut'en 'en tink'us na'a dune huhoodul'eh. 'I be 'uyoon dune bukoo húdelhts'i tinta' 'ubuhulh'ih. 'En tink'us na'a dune hubodalh'i, sooneya hininzun 'et huwa. ¹²'Et Crete whut'en hubutah, 'ilhunuh dune nus whunílh'en 'en 'utni, “Crete whut'en 'ahoolhyez howhuts'it, khunai untsi', 'i nduhult'ah, tsi'hudutnik cha 'uhint'ah, 'ink'ez bucha hooncha cha 'uhint'ah.” ¹³'Et daja hubulhni, 'alha' 'utni. 'Et huwa tube cho hubugha 'utni. 'Et t'eh be neba 'alha' hoont'ah, 'i be 'onus nus hilhtus wule. ¹⁴Lizwif be 'udada 'aw huba 'alha cha'yít'ah suli. 'Ink'ez ndunnah khunek 'alha' 'int'ah ch'a nahulhúya, 'en hubughunek uboozólhts'a gunih. ¹⁵'Et ndunnah hubuyuh ts'ih chaooditsun, 'en ts'iyaintsuk huba me chailah. 'Et whunts'ih ndunnah hubudzi dutsun suli, 'ink'ez huba 'alha cha'hóot'ah, ts'iyai huba me yinli. 'En hubeni 'ink'ez hubuyuh ts'ih 'i bugha t'ets'oninzun, 'i ts'iyawh dutsun ho' 'int'ah. ¹⁶Nduhínt'ah, “Yak'usda t'ets'uninzun,” hutni, 'et whunts'ih hube 'ut'en be hich'a detni. 'En hubuts'uhooontsi' hinli, 'ink'ez hedich'oh k'une'hutet'en 'et zeh hukwa'huninzun. 'Et 'ut'en unzoo, 'i 'uhutelh'ilh, 'aw huba soo cha'hildzooch ho' hint'ah.

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hube 'ut'en k'ah

2'Et whunts'ih Titus ndi ts'ah'un na'a be whuts'odul'eh, 'et hubududóni. ²Ndunnah dune ye'un uzulh, tachanoosnai huba' hoont'ah, teni'hunoolhdzin, 'ink'ez ts'ah'un ni hunoodeh. Whuduts'o hoh huba 'alha' hot'e. Be lhk'ets'udusi', 'i 'ink'ez 'aw tachahudinik, 'et whuz na'a 'úhoot'e.

³Ts'ekoo ye'un uzulh, 'en chah whuz na'a 'uhoot'e. 'En teni'hinilhdzun hoole. 'Uyoon hoontsi' k'una'a bughi yachahoolhtuk. Mai too 'i lhai hiyootnai hukwa cha'hunooszin. 'Ink'ez hoonzoo zeh 'uyoon huhodoolh'eh. ⁴'Et t'eh t'etkeh hubukikah 'ink'ez hubuzkekkah chah buk'ehoosi', whuz na'a hubugha hudooni. ⁵Ts'ah'un ni hunedoh, Yak'usda ba 'udun nibuninla hutele. Bukoo chah ts'ah'un na'a howuhinli, budzi wúzo, 'ink'ez hubukikah hubuk'une'hoot'en. 'Et t'eh 'aw 'uyoon Yak'usda bughunek ch'a yahoolhtuk ghait'ah.

⁶'Et chilkkah hinli, 'en chah ts'ah'un ni hunedoh hoole. ⁷'Ink'ez Titus nyun chah ts'iyaintsuk hoh nye'ut'en unzoo, 'i 'uholh'en, whuz na'a 'ont'e. 'Et ndi be whuts'odul'eh, 'i ts'iyawh 'aw chadootsun, dóolhti, 'ink'ez 'aw hoonliyaz hoh 'ats'un na'a 'oot'e gunih. ⁸Khunek ts'ah'un ye yailhtuk, 'i buba nahoodoh ghait'ah, 'i 'et nch'a detni hooya wule. 'Aw khunek ntsi', 'i be nghu yaootuk ghait'ah.

⁹K'us ndan 'ulhna 'en chah dumoodih buk'une'hoot'en budini. Nts'ena'a budzi wúzo hoh zeh ne'hoot'en. 'Ink'ez 'aw hiyena cha'hudoosnih. ¹⁰'Aw bughuchá'hundunoost'ih. 'Et whunts'ih dumoodih ts'un ts'ah'un na'a 'uhoot'e, hoonzoo k'una'a whéobunelhtan, 'et whut'az 'uhoot'e. 'Et sih Yak'usda neulhyis bughunek be whuts'odul'eh, ts'iyaintsuk hoh 'onus nus hoonzoo wule.

Yak'usda ye unzoo, 'i ts'iyannah nalhts'et haholts'it

¹¹'Et Yak'usda ye unzoo, 'i be uzdujih, 'i ts'iyannah nalhts'et haholts'it. ¹²'Et whuneoodulh'eh, ndet Yak'usda be 'ut'en chahoolah, 'ink'ez whenich'oh ndi yun k'ut hukwa'uzninzun, 'et ts'iyawh dah uzdooni. 'Et whunts'ih ts'ah'un ni uznezulh, ts'ah'un dune ts'inli, 'i chah, 'ink'ez Yak'usda ts'un teni'uznilhzun k'ah ts'ih ts'oot'e, k'an 'et whuz na'a zeh 'uts'oot'e, ¹³'et neYak'usda dega nus uzdóolhti, Jesus Christ neulhyis, 'en 'int'ah buts'un hayánduz, 'et nenalhts'et haóotelts'ulh whuts'un, njan dega nus hoonzoo huba ts'ilh'i. ¹⁴Jesus Christ neba huwa' dudulti nelubeshi ch'a nenaootekulh ka. 'Ink'ez nuwheni dich'oh dune 'ut'en unzoo, 'i zeh 'uts'oolh'en huba' hoont'ah.

¹⁵Titus ndúhoont'ah hubugha hubulh yailhtuk, huba nus whunilht'uk, 'ink'ez mba' hoont'ah, 'et huwa hoh t'inta' hut'ih hukwa'budini. 'Aw 'ilhunuh dune whunts'ih 'ants'i nyuhóolh'i gunih.

Ye unzoo, 'i be ndi yun k'ut 'uzdóolts'i

3 'Et ndunnah Crete whut'en 'en huba whunalnih ndunnah keyah huwunli 'ink'ez hubumoodih 'uhinli, 'en hubuk'une'whút'en. 'Ahoodhyez 'ut'en unzoo, 'uhutelh'ilh wheni lhahúdoot'e. ²'Uyoon hoontsi' k'una'a bughuyahoolhtuk gunih, 'ink'ez 'aw lhenah 'uhudootni gunih. 'Et whunts'ih ts'iyannah nagoostl'íyaz né'boohoolh'en 'ink'ez 'uyoon ts'un yuk 'uhududooldzin.

³Nuwheni chah whuz na'a zeh ts'uwhusnik ínle. Khunek k'unucha'ts'ust'en. Naznut'ah. Lhelhdun ts'uhóont'i hoh hoontsi' tune'ts'ust'en. Ts'intsi' hoh ndi yun k'ut uzdálts'i, 'ink'ez 'uts'oolnih bulh chah 'uts'ant'e. 'Uyoon ts'uzdutnik 'ink'ez ts'iyawh lhuts'uzdutnik. ⁴'Et whunts'ih hoh da 'uja neYak'usda nesulhyis, 'en nets'un yé nek'ensi', 'ink'ez yé nets'un unzoo bulh, 'i ts'iyannah nalh be wheóodiltsai, 'et hoh 'uzdujih, ⁵ts'ah'un na'a 'uts'ut'en ínle, 'aw 'et huwa ílah 'uzdujih. 'Et whunts'ih ye te'ninzun, 'i bugha, 'i be neulhyih. 'Et toonáts'uzguz li'yinla hoh doochah ts'uwhuzdli, 'ink'ez Ndoni be k'an 'et nats'usdli, ⁶whuz na'a Yak'usda nets'un bula hoonli hoh Ndoni nets'itelh'a. Jesus Christ neulhyis, 'en be 'uja, ⁷'et hoh ye unzoo, 'i bugha nelubeshi ts'iyawh neba hoolah yulhtsi. 'Ink'ez 'ilhuz whuts'un be ts'ukhuna, 'i be 'uts'int'ah. 'I bugha ndai ne'ildzun whutele, 'i hukwa tsi hoodli 'et huwa. ⁸Ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'ink'ez 'ahoolhyez 'et zeh ndudóoni nts'u hukwa'nuszun. Ndunnah Yak'usda huba 'alha' yint'ah, huwuhinli 'ut'en unzoo, 'i zeh 'ahoolhyez higha 'ooneh. Ndi khunek ts'iyannah huba unzoo 'ink'ez dune soo 'uhutet'ilh.

Lhenah 'uhudóoni gunih

⁹'Et whunts'ih Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha, whusnik khunek, lhelhyoo whutsuh da hiye yailhtuk, 'ink'ez lhenah 'uhudutni chah, 'et ts'iyawh hubuch'a 'ont'e. 'Aw ts'iyannah ba chahoozoo 'ink'ez 'ants'i hoonli ho' hoont'ah. ¹⁰Ndan dune lhch'a nilht'uk, 'en whulh nat dah dání, 'ink'ez 'aw chanyudúst's'o t'eh, tenaóolh'a. ¹¹T'eeonínzun ndunt'ah dune 'en dudeni be tink'us úninzun 'ink'ez lubeshi 'ulh'en 'et zeh hoont'i. 'Et huwa 'i be dich'oh tinta' dudulti ho' 'int'ah.

Dek'elh'az khunek yé bubulh yánaltuk

¹²'Et Artimas k'us Tychicus 'ilhunuh nts'u télh'alh t'eh, 'et 'aho ndez tonya, njan keyah Nicopolis ts'uwhútni, 'et khi wheni njan tesdalah lhaóodusdla 'et huwa. ¹³'Et (Zenas), 'en Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk unli, 'ink'ez Apollos, 'en khun nk'uhun'as t'eh, di hika' ninzun, 'i butl'a yónlelh, 'a cho hutoo'as. 'Ink'ez khun hoonli 'ehudunits'it hubuch'a yontun gunih. ¹⁴'Ink'ez nets'un detni, tehonoozeh 'ut'en unzoo, 'i zeh 'uhoolh'en. 'Uyoon hiye ndunidzit, 'i hiye búla' whét'en. 'Et t'eh ndi yun k'ut 'ants'i 'et chaduzoolhúts'i.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

¹⁵Ndunnah suzih húdelhts'i, 'en dahooja nyuhútni. Ndunnah huba 'alha' hoont'ah nek'ensi', 'en chah ts'iyawh neba dahooja hubudíni. 'Et Yak'usda ye unzoo, 'i nuhwheni ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Ndi Dustl'us 'I Philemon

Yuts'un K'e'anguz

(Philemon)

Paul 'en Philemon dahooja yúlhni

1 Si Paul 'ust'ah. 'Et Jesus Christ ba tsak'esída. 'Et Timothy nelhutsin, 'en chah sulh 'int'ah. Philemon nyun nts'un k'e'tesgus. Nelhutsin, buk'ets'insi' inli 'ink'ez nelh 'ut'en inli.

²'Et ndun Apphia 'en chah buk'ets'insi'. 'Ink'ez Archippus 'en chah ne'aBá ba nelh nehughan unli. 'Ink'ez nkoo Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en ts'iyawh dahooja hubuts'utni.

³Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti, 'en ye unzoo, 'i 'ink'ez nuhwhudzi dooghel, 'i nohwhulh 'óot'e.

Jesus Christ mba 'alha' 'int'ah 'ink'ez buk'entsi'

⁴SuYak'usda schanailya dusni. Tenadusdli totsuk nghu nuní nuszut. ⁵Whulh 'údusts'o Jesus Christ mba 'alha' 'int'ah 'ink'ez buk'ensi'. 'Et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en chah whuz na'a zeh hubuk'entsi'. ⁶'Et be mba 'alha' hoont'ah, 'i be whútnih wule. 'Et Christ Jesus 'en bugha 'ut'en unzoo, 'i bugha 'int'en, 'et t'eeonoodzeh. ⁷Sulhutsin nyun ngha dune Yak'usda bube'ildzun hubudzi nduk ná'uja. 'Et be nék'ets'insi', 'i ínt'i, 'i bugha tube ts'uhóont'i 'ink'ez sóo k'unuznut'ah cha'ts'int'ah.

Paul 'en Onesimus yuba tedudlih

⁸'Et huwa Christ 'en be khunekti be nts'un hukwa'dusni hoh tune'ont'en. 'Et whuz na'a ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. ⁹'Et huwa be nek'éts'insi', 'i bugha nts'un tedusdlih. Sunilh'en nts'ena'a dast'ah ye'un uzulh usdli. 'Ink'ez k'an 'et Jesus Christ 'en ba tsak'edsída. ¹⁰Suye' Onesimus 'en ba nts'un

tedusdli. 'En 'int'ah 'utis tl'ool be sulhghel hoh buba 'alha' hoont'ah sulhsi. ¹¹ Whuts'un da nyun nts'un 'aw hoonli huba unzoo hoolah inle. K'an 'et nyun 'ink'ez si suba chah unzoo suli.

¹² K'an 'et 'en nts'un natélh'alh 'ink'ez naóolchoot. 'Et 'ants'i sich'oh sudzi ilhchoot li'tanilh. ¹³ Njan suzih tedalh hukwa'nuszun inle, njan khunek unzoo, 'i bugha sulhghel. 'Et da nyun ngha sunat ne'óot'en wule da. ¹⁴ 'Et whunts'ih nyun, "A," chaduzinih t'eh zeh, 'aw hoonli 'uwhteslilh hukwa cha'nuszun. 'Et whuz na'a nyunch'oh hoonínt'i t'eh zeh. ¹⁵ 'Et huwa tulih 'astl'iyaz nghu whinya inle. 'Et sih 'ilhuz wheni naóolchoot t'eh, 'ilhuz nzih wúda, ¹⁶ 'aw 'onus 'un nye'ulhna chatesdle. 'Et k'an 'et 'ulhna unli degha nus 'int'ah. Nelhutsin buk'ets'insi' unli. Si tube suba dézti 'et whunts'ih dalcho 'i be suba nyun 'onus nus mba dézti. 'Et náwhult'ah, ndi yun k'ut huba chah 'ink'ez neMoodihti ba chah.

Si sk'una'a nailchoot

¹⁷ Si nyulh 'úst'en suninzun t'eh, si nasilchoot hukw'una'a naóolchoot. ¹⁸ 'Et ndun hoonliyaz hoh nts'un tínta' 'ant'en t'eh, k'us nts'un whulh'ai t'eh, si suba 'uk'une'onguz. ¹⁹ Si, Paul, sich'oh sula be nts'o k'e'usges. Si buk'elhla hólhsilh. 'Et whunts'ih hoonliyaz mba whunatelhúnih, nyunch'oh be khina, 'i be whunts'ih, 'i be ntse' 'ust'i li'hoont'ah. ²⁰ A, sulhutsin neMoodihti be nyun ngha 'onus nus hoonzoo nts'oh hukwa'nuszun. Nts'ena'a suyuh ts'ih ho' dusni, 'et neMoodihti be sudzi soo na'inleh. ²¹ Nts'ó k'e'usges, 'i buk'una'a 'utenilh suba 'alha' hoont'ah. Daja dusni, 'i be 'onus nus 'utant'ilh nuszun.

²² 'Et whunts'ih nts'e tesdadh suba lhaóodonleh. Nuhtenadudli bugha 'et ndoh honeh. 'Ink'ez nts'un sula nahudootnih.

Ye unzoo, 'i nyulh 'óot'e

²³ Epaphras, Jesus Christ bugha sulh tsak'esda, 'en chah dahooja nyulhni. ²⁴ Mark, Aristarchus, Demas, 'ink'ez Luke chah, sulh 'uhut'en, 'en ts'iyawh dahooja nyuhútni.

²⁵ NeMoodihti Jesus Christ 'en ye unzoo, 'i nyégha bulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Hebrew Bughunek K'eyahalhtuk Hubuts'un K'e'éduguz (Hebrews)

**'Aw 'et njan dek'elh'az dzin
hoh Yak'usda buYe' 'en be newhulh yalhtuk**

1 Hoh da lhat 'ink'ez lhelhts'un na'a, niz haóodanzut, Yak'usda ba nus whunilh'en, 'en hubugha netsuhda hezulh, 'en Yak'usda hubulh yaílhuk. ²'Aw 'et njan dek'elh'az dzin hoh Yak'usda buYe' 'en be nelh yaílhuk. 'En be'aBá ndai yit'i, 'i ts'iyawh bube'ildzun tele, 'et whuz na'a be'aBá yutl'ahó'ai. BuYe' 'en be 'uja ts'iyaintsuk 'uhóonla. ³'En zeh 'int'ah be'aBá ye dézti, 'i newhunelhtan. 'Ink'ez be'aBá dant'ah, 'et buYe' 'en soo ts'ah'un yundult'ah. Ndai 'uhóonla, bughunek ulhtus, 'i be yalhtuk, 'i be ndulhcho hoontun. 'En dich'oh 'uja, nelubeshi 'i ts'iyawh neba yuna'dalhde. 'Et hukw'elh'az yak'uz ts'ih ndun degha nus ncha, 'en nalhnih ts'ih yughu nátl'adeda. ⁴'Et ndunnah lizas huba 'onus nus ncha 'int'ah. Ndi boozi bughá ídelts'ut, 'i lizas buboozi ba 'onus nus dézti ho' 'int'ah. 'Et nduhóolcho hoh bughá ndoh 'int'ah.

Yak'usda buYe' 'en lizas hubugha ndoh 'int'ah

⁵Njan ndúhoont'ah, Yak'usda 'aw 'ilhunuh lizas 'et nduchaoobudíníl,
“Nyun suYe' 'unint'ah.

'Et huwa k'an 'et dzin suYe' sinli, whuz na'a nyoozízi.”

'Ink'ez njan chah Yak'usda 'utni,

“En ba 'aBá tesdle

'ink'ez si suba 'uYe' tele.”

⁶'Ink'ez 'udechoo whuzdli, Yak'usda doochah ndi yun k'ut nítelhtelh
hoh 'et ndutni,

“Yak'usda bulizas,

'en ts'iyawh hits'u teni'noolhdzin.”

7 'Et dulizas bughuyalhtuk hoh njan ndutni,

“Bulizas nilhts'i k'una'a 'obinla.

'En hiba 'uhut'en 'uhint'ah 'ink'ez kwun nudúnat,

'i k'una'a hubulhtsi.”

8 'Et whunts'ih buYe' yughu yalhtuk hoh 'et ndutni,

“O Yak'usda nts'e hoh hubudayi cho inli, 'et 'i 'ilhuz wheni 'int'ah.

'Ink'ez ts'ah'un na'a k'une'whutel'en.

9 Ts'ah'un 'uhoont'ah zeh hukw'ensi'.

'Uk'únucha'ust'en, 'i buts'un ndíntnik.

'Et huwa O Yak'usda, nYak'usda ndi khe,

'i dune be ba ts'odelhti,

'i bugha budzi hoont'i,

'i nyulh dune ba nus lhái be nyúlhlho.”

10 'Ink'ez 'udun chah bughunek 'i 'uk'e'edúguz hoh 'et ndutni,

“Moodihti nyun 'udechoo whe'whudit'en 'et whuts'un, ndi yun inla.

Nyula be yaz chah 'uhóonla.

11 'I ts'iyawh hoolah whutéleh, 'et whunts'ih nyun

'ilhuz wheni 'int'ah.

Ndai inla, 'i 'ants'i naih jut 'ulhih teh whuz na'a 'uwhtenilh.

12 'Ink'ez nahiyits'uz, 'i k'una'a lhenántetelh,

'ink'ez 'uyoo natedle.

'Et whunts'ih nyun whuz na'a zeh 'et ndint'ah.

Nye naooduzuk 'et 'aw whulátahchahóolah.”

13 'Et whunts'ih Yak'usda bulizas 'aw 'ilhunuh whunts'ih njan nduchaoobudínil,

“Nch'ahudetni ts'iyawh nke hubuk'ut natelyis mba hubutelhtsilh.

'Et whuts'un 'et duhóoja t'eh,

nalhnih ts'ih suzih tanda.”

14 'Et ndez na'a njan dúhoont'ah, ndunnah lizas, 'en nudúdeh 'ink'ez be ne'úst'en 'uhint'ah. Yak'usda whébalh'a 'et t'eh ndunnah ndi bé uzdujih, 'i nuhts'ite'alh, 'et huba neba ne'hut'en 'uhint'ah.

Ndi 'ilhuz be ts'ukhutena, 'i bulazdootnih gunih

2 'Et huwa Yak'usda bughunek ndet whulh úzdants'o, 'et soo ts'ah'un na'a ts'uhotun 'ink'ez nedzi yuh nits'ú ho'alh. 'Et nduchats'inil t'eh, 'et sih bulazdootni. ²'Et hoh da ndai khunek lizas, 'en be Yak'usda ba yahálhtuk, 'i khunek ts'iyawh 'ilhuz wheni 'utni. 'Ink'ez ndunnah ndi khunek hidutéts'o hukwa cha'nízun 'ink'ez k'uhiyeyus, 'en hoontsi' k'una'a huba k'elhla whuzdli. ³'Ink'ez ndi whe uzdujih, 'et hooncha ho' hoont'ah. 'Et ts'iyawh neba 'ants'i 'uhoont'ah t'eh, 'et t'eh 'en buk'una'a neba k'elhla whutele. Nemoodihti ndi yun k'ut nuséya, 'et whuts'un ndi whe uzdujih howu yalhtuk, 'ink'ez ndunnah ndan hidants'o, 'en ndi khunek ts'iyawh whunehunelhtan 'et ts'ah'un 'uhoont'ah. ⁴'En lhat hoolhtus huwa 'ét'en tune'hust'en, 'ink'ez nts'ena'a Ndoni hukwa'ninzun k'una'a hubutl'ahó'ai, whuz na'a ndunnah 'i be neyulh yahalhtuk, 'en Yak'usda hubulh 'ut'en hoh whunéhunelhtan daja nehudáni 'et ts'ah'un 'uhoont'ah.

Yak'usda buYe' 'en lizas 'astl'iyaz degha nyoh 'ant'e

⁵'Et njan howu yats'ulhtuk ndi k'an 'et, 'i yun 'i buk'uzdutélhts'i huwa, neba whuz de whélts'ulh, 'et Yak'usda 'aw lizas dune k'une'hool'en 'uhoot'e chaoobudínil. ⁶'Et whunts'ih 'udun chah 'uk'e'éduguz hoh 'et ndutni,

“Dune di hinli ho' hint'ah?

Yak'usda di ka bughununí ninzut?

K'us dune ye' di ka bughuni tanle?

⁷Lizas degha nyoh 'int'ah silhtsi inle.

Degha nus ncha silhtsi 'ink'ez hoh dezti,

'et hubutl'aho'ai.

Ndai nyula be 'inla,

'i ts'iyawh huwandoh 'int'ah butl'a ooní'ai.

⁸Ts'iyaintsuk bukeyah ninínla yuMoodihti wule ka.”

'Ink'ez ndi bukeyah nenínla, 'i 'aw hoonliyaz be 'et cha'ínel. 'Et whunts'ih t'ets'oninzun 'awhuz ts'iyaintsuk bukeyah nicháskat.

⁹'Et whunts'ih ndun 'astl'iyaz huba lizas hubugha nyoh 'int'ah yulhtsi, 'en uznilh'en. Jesus 'en 'int'ah. Dzuh nusuzut hoh dazsai, 'et huwa degha

nus ncha yulhtsi 'ink'ez hoh dezti, 'et chah yutl'ahó'ai. 'Et whuz na'a Yak'usda ye unzoo, 'i be ts'iyannah ba dazsai.

Yak'usda buYe' 'en bugha lhanah Yak'usda ba 'uduní' dudulya huzdli

¹⁰'Et be'aBá 'en bugha ts'iyaintsuk 'uhoont'ah, 'ink'ez ts'iyaintsuk buts'un hahonkat. Lhanah hubuzkeh, 'en Jesus whudézi, 'et hubutl'a óote'alh hukwa'ninzun. Jesus 'en whezdutejih 'et neba netsuh nusíya 'int'ah. 'Et huwa Yak'usda 'en buba ts'ah'un 'uhoont'ah hoh Jesus dzuh nusuzut, 'et 'i bugha ts'ah'un 'ulya suli yulhtsi. ¹¹'Et ndun Yak'usda buba 'uduní' dudulti, 'ink'ez ndunnah Yak'usda ba 'uduní' dudulya chah nuwheni ts'iyawh lhulhuga zeh 'uts'int'ah. 'Et Jesus 'aw hukwaya chailah hoh sulhutsinkah nélni. ¹²'Et be'aBá ndi yúlhni hoh njan ndutni,

“Nyoozi 'uwhulhni,

'i bugha sulhutsinkah hubudutésnilh.

Yak'usda buba 'ilhunahuwúdulh hubutah,

mba whudutélhti hoh mba tesjun.”

¹³'Ink'ez doochah ndutni,

“Si, but'aníuntestan.”

'Ink'ez doochah zeh ndez na'a chah ndutni,

“Njan si 'ust'ah.

Ndunnah 'uskehkah Yak'usda sugha óobuninla,

'en chah ts'iyawh sulh 'úhint'ah.”

¹⁴'Et nuwheni yinkak dune ts'inli neyust'e 'i 'uskai bulh 'úlya. 'Et huwa Jesus Christ buyust'e nuwheni nek'una'a 'int'ah. 'Et hoh lhdulalhgus k'ut neba dazsai, 'i be ndun yé datetsah, ye ulhtus, 'i yít'i, 'en yuch'a' nilhde, 'en netsudule 'int'ah. ¹⁵'Ink'ez ndunnah ndi yun k'ut hukhuna, 'en dzin totsuk dahútetsah whehúnuljut, 'et huwa netsudule dude 'ulhna ubulhtsi, 'en ts'iyawh Jesus Christ lhdulalhgus k'ut huba dazsai, 'et 'en bugha whuch'a neba whuladetnik. ¹⁶'Ink'ez 'aw Jesus Christ lizas hubudula'tet'ilh huwa ilah whusainya, 'et whunts'ih Abraham ts'uhaínde, 'en hubudula'tet'ilh, 'et huwa whusainya. ¹⁷'Et huwa dudulhutsinkah k'una'a ts'iyaintsuk whuz na'a dune k'una'a 'oolneh huba' hoont'ah. 'En huba náwhulnuk degha nus dezti tele, 'et hoh Yak'usda ba hubugha te'ninzun 'ink'ez 'aw hubula dootnih ghait'ah. 'Et whuz na'a Yak'usda huba ne'ut'en. 'Et huba dazsai huwa lubeshi 'ulh'en Yak'usda huba 'un whutoolhdelh, 'et t'eh soo cho

hubuka naítet'ilh. ¹⁸'Et neMoodihti Jesus Christ, lhat hoh 'óolhdzai, 'et huwa dzuh nusuzut. 'Et huwa ndunnah óolhdzai, 'en hubudula'tet'ilh t'ewhuninzun.

Christ, 'uYe' k'una'a hoh be'aBá bukoo huwole

3 'Et huwa sulhutsinkah, nuhwheni Yak'usda bube'ildzun ahli, 'et yak'uz ts'un ndi khunek ts'un whúlhni soo ts'ah'un hukw'una'a ndi yun k'ut doolhúts'i ka, 'et nuhwheni cha hubugha whutelhchulh. 'Et huwa nuhwheni ts'iyawh Christ Jesus 'en zeh bughunek ghéhtan 'ink'ez 'en buk'una'a 'ooht'e. 'En whel'a 'int'ah, 'ink'ez be neba 'alha 'uhoont'ah, 'et huba neba náwhulnuk deggha nus dezti unli. ²'Et Yak'usda 'utaháyalhti. 'Et huwa nts'ena'a yuts'u hukwa'utni, 'et ts'iyawh lhaóodinla. Yak'usda Moses bukoo datet'ilh 'et yuts'u hukwa'ninzun, ts'iyawh lhaóodinla. Jesus Christ 'en chah Moses k'una'a 'int'ah. ³Ndan bukoo 'uwuhulh'en, 'en koo huwa nus dezti 'int'ah, 'et whuz na'a Jesus Christ Moses deggha nus dezti 'int'ah. ⁴'Et koo totsuk lhelhyoo 'uhóonla, 'et whunts'ih Yak'usda 'en zeh ts'iyaintsuk 'uhóonla. ⁵'Ink'ez Yak'usda bukoo ts'ih Moses 'en huba ne'úst'en unli, 'ink'ez Moses ts'iyawh lhaóodinla. 'Et whuz na'a 'en buggha ts'iyaintsuk lhaóodutetneh, 'et t'eh Moses dat'en inle, whunenulhtun Yak'usda dawhútenilh t'ets'ontezeh. ⁶'Et whunts'ih Christ, 'uYe' k'una'a hoh be'aBá bukoo huwunli. 'Et ndai buka tsi ts'úhooli, 'i nedzi nduk soo cho 'uts'udóolhti, 'ink'ez but'aníuznootan, 'ink'ez deggha nus dzin whuts'un soo cho ts'oontun t'eh, 'et sih bukoo whut'i ts'inli hoh 'uts'int'ah.

Nuwheni chah whulachats'udoosnih ts'oole

⁷'Et huwa Ndoni 'alha 'utni hoh njan ndutni,
 “K'an 'et dzin Yak'usda bughunek dahts'o t'eh,
⁸khun nuhdzi doolhts'un gunih!
 'Et whuz na'a 'uhóoja hoh da ndunnah sch'a detni,
 'aw skacha'hunízun.
 'Et huwa ndi dzin dune Yak'usda 'en hiyóolhdzai, 'i hiyúlhni.
 'Et nts'e dune chahóot'ih,
 'et whuz na'a 'uhóoja.
 Khun nuhdzi 'aw 'en buk'ah ts'ih 'oohleh gunih!

⁹Et whuz na'a nuhtsuhda suhóolhdzai inle.

Dit lanezi (40) naooduzuk, 'et ndúwhulyez hoh
se' 'ut'en k'ah honalh'en.

¹⁰Et huwa ndunnah, 'en hubulh hunlhuch'e,

'ink'ez njan dudúsni,

'ahoolhyez hubudziyuh tinta' huwhulh'ih 'ink'ez se'
'ut'en k'ah 'aw t'ehonízun.

¹¹Et huwa hubulh hunlhuch'e hoh but's'unahuzíya 'et njan dudúsni,

'Dune nalyis huba 'aw dahóodelh ghait'ah,'" ni.

¹²Sulhutsinkah nuhwhenich'oh soo cho huwahli! Nuhwheni nuhtah
bulunah tulih nuhdzi tink'us 'int'ah 'et 'aw nuhwhuba 'alha' cha'hóot'ah.
'Et huwa Yak'usda ndun 'ilhuz wheni 'int'ah, dooka sih 'en buch'a
naoolhú'ah. ¹³Et whunts'ih dzin totsuk, 'awhuz khahna da, 'et ts'iyawh
lhba nus whunoolht'uk hoh lhula 'oohdut'en. Dooka sih lubeshi be naniht'a
t'eh, nuhdzi duts'un wule. ¹⁴Et 'udechoo whuts'un Christ bukúne'ts'ut'en,
'et whulatah whuts'un whulh ts'uzyin t'eh, 'et sih Christ be 'ut'en k'ah 'i
chah nuwheni be ne'ut'en ts'uzdli. ¹⁵Et whuz na'a 'uk'une'úzguz hoh 'et
ndutni,

“K'an 'et dzin Yak'usda bughunek dahts'o t'eh,

khun nuhdzi doolhts'un gunih!

Ndunnah Yak'usda ch'a yahalhtuk 'aw 'en buk'una'a

'ooht'en gunih.”

Dune chahoot'i ts'ih húdelhts'i, huba 'alha cha'hóot'ah, 'et huwa ndet Yak'usda but's'uhoozi, 'aw dahóoya ghait'ah

¹⁶Et bulunah ndunnah Yak'usda bughunek dánt's'o 'ink'ez 'et whunts'ih
hich'a detni. Moses yun k'ut Egypt ts'ih hanaóobanla, 'en 'uhint'ah.

¹⁷Ndunnah nduhut'en, 'en dit lanezi (40) naooduzuk nduhóolhyez hoh
Yak'usda hubulh whúske. Ndunnah 'en dune chahóot'ih ts'ih lubeshi
hílhchoot, 'et huwa whuz yahadla. ¹⁸En 'uhint'ah Yak'usda bughunek
hik'unucha'it'il, 'et huwa ndez na'a Yak'usda but's'uhoozi, ndet hoh Yak'usda
nalyis, 'aw dahóoya ghait'ah. ¹⁹Et huwa ndez na'a whuts'odul'eh, ndunnah
ndan huba 'alha cha'hóot'ah, 'et huwa ndet Yak'usda but's'uhoozi, 'aw
dahóoya ghait'ah.

Yak'usda yunéyalh 'en 'et nahutelyis 'et huba whuz'ai

4 Nuwheni njan Yak'usda nalyis nets'u hoozi, nuwheni nuhtah 'aw tulih chawhulhchulh. 'Aw nuwheni ts'iyawh whéznooljut huba' hoont'ah. ²'Alha 'en buk'una'a nuwheni chah ndi khunek unzoo, 'i be nelh yaintuk. 'Et whunts'ih ndi khunek be nelh yaintuk, 'i 'aw chahidits'il, 'aw huba 'alha cha'hóonil 'et huwa. 'Aw bubeni tachaoodikulh. 'Et huwa 'aw bula cha'whudínil. ³'Et nuwheni ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah, nuwheni njan Yak'usda nalyis nets'u hoozi neghawhútelts'ulh. 'Et whunts'ih ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'en ndez na'a 'et Yak'usda ndobúlhni,

“Hubulh hunlhuch'e hoh hubuts'unahuzíya,
ndet nalhúyis, 'aw dahóodelh ghait'ah.”

'Et whunts'ih nts'e 'udechoo whe'whudit'en ndi yun 'ulya da, hoh da 'et dude 'ut'en lháidinla.

⁴'Et 'ilhun Yak'usda bughunek 'uk'une'usduguz, 'et skwunlai 'onus 'at whulh nat dzin (7) whuneodalh'i hoh ndez na'a njan ndutni, “Yak'usda ts'iyawh dude 'ut'en lhaidinla 'ink'ez skwunlai 'onus 'at whulh nat dzin (7) 'et nalyiz.” ⁵'Ink'ez ndi dustl'us 'et whuz na'a ndutni, “Nts'ena'a buts'unahuzíya dune nahutelyis, 'aw dahóoya ghait'ah.”

⁶Ndunnah ndi khunek unzoo, 'i 'udechoo yudánt's'o, 'en 'aw hoh da hik'únucha'it'il. 'Et huwa ndet nalyis, 'et 'aw dachahiyal. 'Et whunts'ih bulunah, 'en 'awhuz hubugha whútelts'ulh ho' hoont'ah. ⁷'Et huwa Yak'usda 'et 'ilhut dzin 'uhoont'ah neba 'udun nióoni'ai. 'Et sa hukw'elh'az 'et Yak'usda David be yailhtuk hoh njan ndutni,

“K'an dzin 'et bughunek dahts'o t'eh,
khun teh nuhdzi doolhts'un gunih!”

⁸'Et Joshua hiyúlhni, 'en Moses k'edanya, 'en Israel ts'un hainzut Yak'usda nalyis, 'et hubugha óote'alh t'eh, 'et Yak'usda hukw'elh'az 'udun dzin nalyis 'aw doochah 'onus 'un howu yaoolhtuk ghait'ah. ⁹'Et huwa t'ets'onínzun Yak'usda 'awhuz nahutelyis, 'et huba whuz'ai. ¹⁰Ndez na'a njan dúhoont'ah, ndan Yak'usda nalyis bugha whults'ut, Yak'usda be 'ut'en lhaidinla, 'en chah whuz na'a zeh be 'ut'en lhadinla.

'Et Yak'usda bughunek khuna ho' 'int'ah, 'ink'ez hoolhtus túne'ut'en

¹¹ 'Et huwa Yak'usda budune nahulyis, nedzi ndulhcho 'i be whuz na'a ts'uhólhchoot. 'Et 'aw ndúchats'ust'en t'eh, 'et t'eh ndunnah 'uk'unucha'ust'en whuz na'a nuwheni chah 'en buk'una'a zeh tinta' ts'ote'alh ho' hoont'ah.

¹² 'Et Yak'usda bughunek khuna ho' 'int'ah 'ink'ez ulhtus ho' hoont'ah. 'I ndi 'utes cho lhch'az buk'a hoonli, 'i whunts'ih 'on nus huba nus khundenyin ho' 'int'ah. 'Utes cho nets'un lhghu nunádez'a 'ink'ez neghe 'i ndi chaztet'us, 'et whuz na'a Yak'usda bughunek nezul 'ink'ez neyégha lhk'éítelelh. Nedzi yuh hoh daja uzninzun 'ink'ez nts'ena'a dáztet'ilh hukwa'ts'ut'en, 'et ts'iyawh whunénulhtun. ¹³ 'Ink'ez ndai ndi yun k'ut 'uts'ulh'en, 'i 'aw 'ilhuk'i Yak'usda buch'a ntest'i, 'i hoolah. Ts'iyaintsuk whunilh'en, 'ink'ez 'i k'una'a ts'et niooninkat li'int'ah. Yak'usda 'en dats'ét'en, 'et ts'iyawh nduzduténilh ho' hoont'ah.

Nenáwhulnuk degha nus dezti neghate'ninzun

¹⁴ 'Et huwa 'ilhunuh náwhulnuk degha nus dezti neba 'int'ah. 'En 'uja yaz nduhoolcho whutuh lhuséya. Jesus, Yak'usda buYe' 'en 'int'ah. 'Et huwa neba 'alha 'uhoont'ah, ts'iyawh duts'o cho ts'uhotun. ¹⁵ Nenáwhulnuk degha nus dezti, 'en ndai be laits'it'ah 'i bulh 'ilho neghate'ninzun dats'int'ah t'eeoninzun. 'En lubeshi bu'et 'int'ah, 'et whunts'ih 'en chah nuwheni nek'una'a ts'iyaintsuk tink'us óoneh hukwa 'óoldzih inle. ¹⁶ 'Et huwa Yak'usda buk'usúda cho dézti, 'i whuz de ye únzoo, 'i neghayú'aih. 'Et huwa 'aw whechats'uniljut hoh whuz uztooya. 'Et whuz de neghate'ninzun, 'ink'ez whé nets'un unzoo, 'et nduwulcho hoh ts'otélhchulh. 'Et whuz na'a 'en ba ndi yun k'ut uzdelhts'i, ndet nela 'ewhuduténilh 'et neghaóotelts'ulh.

Nawhulnuk degha nus dézti dant'ah tele

5 'Et ts'iyannah náwhulnuk degha nus dezti hubulh dedowh hubutahayálhti, Yak'usda but huba nitéyalh ka. 'Et huwa 'uyoon hubulubeshi bugha 'et huba Yak'usda buk'uzdai k'ut huwat'aih hidutélhk'un 'ink'ez ndai Yak'usda higha hiya'aih huba Yak'usda buk'uzdai ts'un wheyúlih. ² Yak'usda yuk'una'a t'echahonízun 'ink'ez

tink'us 'ahét'ilh, 'en bugha nagoostl'íyaz ne'bulh'en, dich'oh chah lhat hoh lait'ah 'et huwa. ³'Et huwa 'onghoh hubulubeshi k'elhla huwa íte'alh, whuz huba wheyú'aih, 'et whuz na'a 'en whunts'ih dich'oh dulubeshi ba huwa íte'alh, 'i chah whuz wheyá'aih. 'Et ndót'en huba' hoont'ah.

⁴'Et náwhulnuk degha nus dezti hulhíh, 'aw dune dich'oh 'et nduhóoneh ghait'ah. 'Et whunts'ih nts'ena'a Yak'usda Aaron 'ut'ahayalhti, 'en k'una'a zeh náwhulnuk degha nus dezti 'utahaóoltelh huba' hoont'ah.

Christ 'en 'ilhuz wheni náwhulnuk degha nus dezti 'int'ah

⁵'Et whuz na'a zeh Christ, 'en chah 'aw náwhulnuk degha nus dezti 'ududooltsilh ghait'ah. 'Et whunts'ih ndun yadáni, 'en 'et ndi yúlhni,

“Nyun SuYe' 'unint'ah.

K'an dzin SuYe' nyuzílhsi.”

⁶'Ink'ez 'udun chah 'uk'e'éduzuguz hoh ndutni,

“Melchizedek, nts'ena'a náwhulnuk inle,

nyun chah 'en k'una'a 'ilhuz wheni náwhulnuk inli.”

⁷Hoh da Jesus Christ ndi yun k'ut nuseya, 'et be'aBá 'en ye ulhtus, 'i yít'i, 'et hukwa'ninzun t'eh datétsah whuch'a yutelhyih, ndez na'a Jesus Christ yuts'u tenadédli. Tube budzi tel'en 'ink'ez bunatsultoo hoonli hoh Yak'usda yuts'u téduelih yula 'ooneh ka. Be'aBá yudélhti, 'et huwa yudánts'o daja ni 'et. ⁸BuYe' yinli 'et whunts'ih ndet dzuh nusúzut, 'et hoh yuk'úne'ut'en hodel'i. ⁹'Ink'ez ts'ah'un 'ulya suli. 'Et huwa ndunnah hi'úne' 'ut'en, 'en 'ilhuz wheni hudujih, 'et hubugha óoni'ai. ¹⁰'Et whuz na'a Yak'usda ndi boozi yugha idé'ai hoh ndi dáni, “Melchizedek nts'ena'a náwhulnuk degha nus dezti 'int'ah, nyun chah 'en k'una'a 'ilhuz wheni náwhulnuk degha nus dezti inli.”

¹¹'Et lhat ndun whuzduténilh, 'et whunts'ih nedutéhts'o nuhwhuba 'ants'i hoonli. 'Et huwa neba howa whúlna hoh ndi khunek ts'ah'un na'a t'ewhunoozhzeh k'una'a nuhwhuts'útni.

Ndunnah Yak'usda bughunek hiyoozélhts'ai tahodeznih 'ants'i 'uskehyaz nduhúlt'ah

¹²'Et k'an 'et dune hoodulh'eh wahle huba' hoont'ah, 'et whunts'ih soo 'udechoo be whuts'odul'eh, 'i Yak'usda khunek daja ni, 'et bulunah, 'en

doochah zeh nduhóolcho hoh whunanohodutelh'eh huba' hoont'ah. K'an 'et 'uskehyaz k'una'a 'uts'oo 'i zeh buk'e khahna, 'aw ts'iyi duts'un, 'i ilah. 'Et whuz na'a 'ahja. ¹³ Ndunnah 'uts'oo zeh k'e dune hinli, 'en ndi Yak'usda bughunek ts'ah'un 'int'ah, 'et dzuh nt'ehoninzun. 'Awhuz 'uskehyaz hinli 'et huwa. ¹⁴ 'Et whunts'ih ts'iyi duts'un, 'i hinchah huba' yint'ah. Ndunnah hoodul'eh howun nuni hunuzut, 'en 'ink'ez hik'une'ut'en 'et hubeni ulhtus 'ulheh, 'en 'uhint'ah. 'En unzoo 'ink'ez ntsi' bulh t'ehinínzun.

**Yak'usda bughunek buts'odool'eh. Hukwachats'unízun
t'eh tube howa 'óodli ho' hoont'ah**

6 'Et huwa ndi 'udechoo Christ bugha hodulhú'eh, 'et zeh hodoolhú'eh gunih, 'et 'onus 'un chah hodoolhú'eh. 'Et sih soo ts'ah'un na'a lhadulya k'una'a 'ooh'te. Ndi 'udechoo whuts'odel'i, 'et koo bukw'uwhuz'ai, 'i ndúlt'ah, 'ink'ez 'i nuwhenich'oh 'aw 'uyoo na'ts'ooleh hukwa cha'uznínzun. Ndi 'udechoo whuts'odel'i, 'et ndez na'a njan dúhoont'ah, ndai 'uts'ahl'en, 'i 'ants'i 'et 'uhoont'ah, 'aw nela ooneh ghait'ah, 'i ts'iyawh buch'a náts'ool'ah. 'Et nts'ena'a 'uhoont'ah Yak'usda neba 'alha 'int'ah, 'et chah. ² 'Ink'ez nts'ena'a dune too be 'úl'en. Nts'ena'a 'uyoon dune k'ehúdílnih chah, 'ink'ez 'et nts'ena'a 'uhutenilh dune yahadla tah dinahudutédalh. 'Ink'ez nts'ena'a 'ilhuz neba nahutedeh whuz uztedulh, ³ 'ink'ez Yak'usda netl'ahó'ai t'eh, 'et sih soo ts'ah'un na'a lhadulya uzteleh.

⁴ 'Et ndunnah Christ bugha hohudul'eh 'ink'ez t'ehonínzun, ndi yak'uz howat'aih, 'i hiyílhchoot 'ink'ez Ndoni chah buyídinda, ⁵ 'ink'ez Yak'usda bughunek 'et daldzoo, 'i chah hiyílhchoot, 'ink'ez ndet ye úlhtus, 'i whuz de whélt'sulh, 'et chah t'ehonínzun. ⁶ 'Et ndunnah ndunt'ah 'et Yak'usda ch'a nahusdel t'eh, 'en nts'oh dahoont'ah whunts'ih, 'aw doochah whuz na'a dudzi nahodunoolelh ghait'ah. Ndunt'ah dich'oh Yak'usda buYe' lhdulalhgus k'enáhiyilhti li'hiyulh'en, 'ink'ez ts'iyannah nalh highudloh.

⁷ Whunulh'en, 'et nawhúlhtih t'eh, haníyeh ba hoonzoo. 'Ink'ez ts'iyaintsuk ts'uyi, neba hanúlhyeh. 'Et whuz na'a Yak'usda nets'un unzoo. ⁸ 'Et whunts'ih, 'i yun whus 'ink'ez 'ut'an untsi', 'i zeh haníyeh t'eh, 'et t'eh 'aw hoonli chailah ho' 'int'ah. 'Et huwa bukacha'ts'unízun. K'at lih ts'iyawh uzdutélhk'un. 'Et soo cho howuni óohtan!

Yak'usda buba ne'ts'ut'en 'aw whunaoodoolnah ghait'ah

⁹Nuhk'ets'insi', nuhwheni ndi khunekti be ndun wuhuts'utni, 'et whunts'ih Yak'usda ch'a nasahdel chahlah, 'et neba 'alha 'uhoont'ah. 'Et k'us be uzdujih, 'i bugha 'onus nus hoonzoo hukw'una'a 'uteht'ilh, 'et neba 'alha 'uhoont'ah. ¹⁰Dune Yak'usda bube'ildzun, 'en nuhwheni buba ne'hút'en ahli ínle, 'ink'ez 'awhuz 'et zeh nduht'en. Nuhbe 'ut'en 'ink'ez Yak'usda buk'ehsi' hoh aht'en, 'et ts'iyawh Yak'usda whunilh'en. Yak'usda ts'ah'un na'a 'int'ah, 'et huwa 'aw whunaoodoolnah ghait'ah. ¹¹'Et 'ilhunah ahli hoh 'et whulatah whuts'un, nuhdzi ndulhcho, 'i be whuz na'a 'et ndóht'en, 'et nuhwhuba hukwa'uzninzun. 'Et whuz na'a ndet hukwa tsi hooqli, 'et nawh cha'hoot'ah nuhts'un whutekulh. ¹²'Ink'ez tsi'dahtnik wahle gunih. 'Et ndai Yak'usda ye nets'unáhezya, 'et ndunnah bé 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez sa huba whulh huzyin, 'en hubugha íte'alh whuts'un, 'et nuhwheni chah 'en buk'una'a 'ooht'en.

Yak'usda dich'oh nets'u hoozi Christ buka tsi ts'uholi, 'en 'int'ah

¹³'Aw dune Yak'usda gha ndoh 'int'ah hoolah. 'Et huwa hoh da 'et Yak'usda Abraham ye yuts'un náhezya, 'i dich'oh dudoozi be yuts'un náhezya, ¹⁴'ink'ez Yak'usda Abraham yudáni, “Tube nats'un tézoo. Si sugha nts'u háinde hutelai.” ¹⁵'Ink'ez 'et whuz na'a 'uhooja. Yak'usda Abraham daja yudáni sa hoh whechaítsaz, 'et whunts'ih ye yuts'u náhezya bughá whults'ut.

¹⁶'Et ndet dune hoonliyaz hubugha 'uyoon dune yuts'un nahuteyeh t'eh, 'et ts'ah'un néhote'alh hukwa'huninzun, 'et ndan yugha ndoh 'int'ah, 'en boozi be ts'ah'un nehoho'alh huba' hoont'ah. ¹⁷'Et Yak'usda nduja. Ndai hubuts'uyoozi, 'i bugha íte'alh. Ndai hubuts'uyoozi, 'i 'aw 'ats'un na'a na'hótneh ghait'ah. Soo ts'ah'un na'a t'ehonoozeh ba hukwa'ninzun, 'et huwa dich'oh buboozi be hubuts'un náhezya. ¹⁸Yak'usda 'aw hots'it ghait'ah. 'Et huwa ndet howu yalhtuk 'ink'ez buts'un náhezya, 'et náwhult'ah 'aw 'ats'un na'a na'hotneh ghait'ah. 'Et huwa t'ets'oninzun Yak'usda 'aw neladootnih ghait'ah. Nuwheni chah ndet hukwa tsi ts'úhooli, 'et ts'ohótun huba' hoont'ah. 'I bugha nedzi nduk ná'ut'ih. ¹⁹Ndai hukwa tsi ts'úhooli, 'i nezul, neba bulh tat tsedez'ai li'int'ah. 'Et 'ilhuz duts'o 'ink'ez 'aw naghóotnah ghait'ah. 'Et njan hukwa tsi ts'úhooli, 'et huwa

whúlh nat whuts'oh hukwadelhchooz 'et hukwuz tedulh. ²⁰ 'Et Jesus Christ 'uda 'uja netsuh nusíya, 'en whuz danínya. Melchizedek 'en k'una'a 'ilhuz wheni náwhulnuk dega nus dezti sulí.

Melchizedek hubudayi cho dega nus ts'ah'un ne'ut'en

7 'Et ndun Melchizedek 'ilhun keyah Salem huwhútni whuhubudayi cho unli. Yak'usda ts'iyaintsuk huwhandoh 'int'ah, 'en bunáwhulnuk unli. Hoh da Abraham 'en lhanah hubudayi cho bulh lhedúghan 'ink'ez lhanah hángghan. 'Et hukw'elh'az dukeyah ts'ih náhutesdel hoh Melchizedek, 'en Abraham yududezya hoh 'et ndez na'a Yak'usda ts'un yuba tenadédli, dega nus hoonzoo yugha hó'alh ka. ² 'Ink'ez ndunnah hubuhanghan ndai hiye 'ánt'e, 'i ts'iyawh huyílhchoot. 'Et ndi bulah, 'i 10% k'ah, 'i Abraham, 'en ndunnah Melchizedek tl'áyanla. 'Et Melchizedek boozí, 'i ndi 'int'ah, ts'ah'un na'a hubudayi cho unli ni, ni ho' 'utni. 'Ink'ez keyah Salem whuhubudayi cho chah unli. 'I be nedzi whudooghel hubudayi cho unli ni ho' 'utni. ³ Be'abá, 'ink'ez be'ama chah chahoolah. Ndun yuts'u háinzut, 'en chah chahoolah. Nkeda hooni, 'ink'ez nkeda dazsai hoolah. Yak'usda buYe' k'una'a 'ulya hoh 'ilhuz wheni náwhulnuk unli.

⁴ Ndun 'en Melchizedek nts'ena'a dune ncha unli, 'et howu nuní nuhzut. Netsuhda 'int'ah Abraham 'en lhanah yé dinzut, 'et whunts'ih ndai dune hikabuhanghan, 'i 10% k'ah, Melchizedek tl'áyanla. ⁵ 'Ink'ez 'alha 'uhoont'ah, Levi hits'uhainde, 'en zeh náwhulnuk hulhih. Yak'usda hubutl'ahó'ai hoh dune 10% k'ah hiyít'i, 'i nawhulnuk hitl'anáhiyoo'alh huba' hoont'ah. 'En Abraham ts'uh hahánde 'uhint'ah 'ink'ez bubulhutsinkah hinli, 'et whunts'ih 'en whuz na'a 'et nduhút'en inle. ⁶ 'Et Melchizedek 'aw Levi yuts'u hachaizulh, 'et whunts'ih Yak'usda, Abraham ye yuts'u náhezya, 'i yugha óoni'ai, 'ink'ez Abraham 10% k'ah yutl'áyanla. 'Ink'ez Melchizedek, Yak'usda ts'un yuba tenadédli dega nus hoonzoo yugháho'alh ka. ⁷ 'Et nawh cha'hoot'ah ndan dega ndoh 'int'ah unli, 'en duk'elh'ih 'int'ah, 'en ba tenadédli. ⁸ 'Et dez na'a 'et 'úhoont'ah, ndunnah Levi, 'en chah 'ants'i yinkak dune zeh 'uhint'ah, 'ink'ez yahadlah, 'et whunts'ih ndi 10% k'ah, 'i chah whuz na'a zeh nahiyulhdzoo. 'Et Melchizedek 'ilhuz wheni khuna hiyúlhni, 'en 'uyinla Abraham 10% k'ah yugha yú'aih. ⁹ 'Et ndez na'a njan dúzdutenilh, Levi 'en 10% k'ah nalhdzoo 'int'ah, 'en whunts'ih Abraham buga Melchizedek 10% k'ah

yugha yú'aih. ¹⁰Whunulh'en, whutsuh da Melchizedek, 'en Abraham ghu ninya hoh, 'et Levi 'awhuz chawhusdle hoh.

'Uyoon náwhulnuk whusatéyalh

¹¹'Et huwa ndunnah Levi ts'uh hahánde, 'aw 'en zeh dune ba náwhulnuk hulhih 'ink'ez 'en hubugha Yak'usda bughunek hubutl'aída'ai, 'et whunts'ih 'en hubugha ndet Yak'usda nets'u hukwa'ninzun, 'et ts'iyaintsuk lhachaóodusneh. 'Et whuz na'a ts'iyannah t'ehonózin huba' hoont'ah, 'uyoon náwhulnuk whusatéyalh. Ndun náwhulnuk whusatéyalh, 'aw Aaron nduchailt'ah. 'Ink'ez Melchizedek k'una'a ootedzi. ¹²'Et ndet howa ndunnah zeh náwhulnuk hulhih, 'et Yak'usda lhk'enaóoda'ai t'eh, 'et bughunek butl'aída'ai, 'et chah 'uts'un na'a na'whuténilh huba' hoont'ah. ¹³'Et ndun bughuyats'ulhtuk, 'en neMoodihti 'int'ah, 'en 'udoohdédowh hubuts'uháinzut 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah 'udoohdédowh 'aw náwhulnuk hoole ghait'ah. 'En Yak'usda buk'w'uzdai k'ut 'aw hoonli hudóolk'un huba cha'hit'ah. ¹⁴'Et neMoodihti 'en Judah dedowh ts'ih háinzut 'int'ah, 'et ts'iyannah t'ehonínzun. 'Ink'ez 'en náwhulnuk huteleh hubugha, Moses 'aw howu yacháilhtih. ¹⁵Njan 'onus nus soo t'ewhuntehzeh, Melchizedek k'una'a 'uyoon náwhulnuk whusatéyalh t'eh, ¹⁶ye khuna, 'i be 'aw hoolah hiyoolhtsilh ghait'ah, whuz na'a Jesus Christ náwhulnuk suli. 'Et whunts'ih nts'ena'a Yak'usda bughunek be dune Levi ts'ah hainzut hoh náwhulnuk tele, 'aw 'et huwa ilah. ¹⁷Jesus Christ bugha Yak'usda bughunek njan ndutni,

“Ndun Melchizedek, nts'ena'a hoh náwhulnuk unli,
nyun chah 'ilhuz wheni náwhulnuk inli.”

¹⁸'Et ndez na'a njan dúhoont'ah, 'udechoo khunek butl'aidélt'sut da, 'aw dune la'oot'en ghait'ah. 'Et huwa Yak'usda 'udun niwhuní'ai. ¹⁹'Et ndai 'udechoo Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i be 'aw dune soo lhadúlya hoole ghait'ah. 'Et whunts'ih hoonli hoh 'et 'onus nus hoonzoo hukwa tsi ts'úholi. 'Et t'eh 'onus nus Yak'usda begbah uztet'ilh.

Njan 'et ndez na'a Jesus Christ náwhulnuk dega nus dezti neba unli

²⁰Yak'usda dich'oh bughunek be Jesus Christ yuts'un náhezya 'et ndi dání, “Nyun 'ilhuz wheni náwhulnuk inli.” ²¹'Et whunts'ih ndunnah Aaron

nawhulnuk Yak'usda 'aw whuz na'a buba nachahíyel hoh náwhulnuk huzdli. 'Et whunts'ih dich'oh yuts'un náhezya, 'et huwa Jesus Christ náwhulnuk unli. 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'et ndutni,

“Moodihti bughunek yutl'aída'ai,

dudeni 'aw 'ats'un na'a na'yooleh ghait'ah.

Melchizedek k'una'a nyun chah 'ilhuz wheni náwhulnuk inli.”

²² 'Et whuz na'a ndi k'an khunek nets'un lhaidinla, 'i, Jesus Christ neba dazsai, 'i be nets'un whutekulh ho' hoont'ah.

²³ Ndunnah náwhulnuk lhanah hinli 'et whunts'ih 'ilhunuh hinli hoh ts'iyawh yahadla. 'Et huwa 'aw 'ilhunuh 'ilhuz wheni náwhulnuk wule ghait'ah. ²⁴ 'Et whunts'ih Jesus Christ 'ilhuz wheni khuna, 'et huwa neba náwhulnuk unli, 'aw 'uyoon dune yuk'édooya hoolah. ²⁵ 'Et huwa ts'iyannah, 'en be bughah Yak'usda hiyeghah hutet'ilh, ts'iyawh 'en huba ye ulhtus, 'i yít'i hoh soo ts'ah'un na'a hubutelhyih ka. 'En 'ilhuz wheni khuna 'ink'ez neba tenadudli 'et huwa.

²⁶ Jesus Christ náwhulnuk degha nus dezti neba unli. Lubeshi bughuhoolah, 'aw buk'eholts'it chah hoolah. 'Ink'ez tink'us 'uhoont'ah 'aw hoontsolyaz whunts'ih buk'uz chawhést'en. Lubeshi 'ulh'en hubulh 'ut'en inle, 'et whunts'ih 'aw 'en buk'una'a ndi yun k'ut chaidal. Buch'a nasja, 'ink'ez 'en yak'uz whanus dézti suli. ²⁷ 'Aw Lizwif huba náwhulnuk degha nus dezti hubunduchaílt'ah. Ndunnah nawhulnuk dzin totsuk hedich'oh hubulubeshi ba Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'uhudélhk'un. 'Et hukw'elh'az dudulh dune ba Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'uhudélhk'un. 'Et whunts'ih k'an 'et Jesus Christ ts'iyannah ba dich'oh 'et 'ilhuh zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni nelubeshi k'elhla dazsai. ²⁸ Dune bulubeshi bugha lahít'ah 'et whunts'ih ndai hoh da Yak'usda khunek netl'aída'ai, 'i be dune náwhulnuk degha nus dezti nahutedle. Yak'usda bughunek Moses yuk'une'úzguz, 'i buk'elh'az, Yak'usda buYe' 'en bugha nets'un nahezya náwhulnuk degha nus dezti tele. 'En 'int'ah, buYe' 'en 'ilhuz wheni soo 'et lhadulya suli.

**Jesus k'an 'et náwhulnuk degha nus dézti unli
hoh dude 'ut'en k'ah huwaghúna**

8 'Aw 'et njan daja uzdani, soo ts'ah'un na'a t'ewhunoohzeh nuhts'u húkwa 'uzninzun, nuwheni neba náwhulnuk degha nus dezti ts'it'i, ndun yak'uz k'us úncha, 'en bukw'usúda cho dézti, 'i nalhnih ts'ih

yughu nátl'adedá. ²Ndi ndai bun cho neMoodihti nené'ai, 'i ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. 'I 'aw dune ilah neni'ai. 'Et huwa 'udéni bun bet whubez, 'et dega nus whudézti ts'ih, 'et Jesus Christ nebane'ut'en.

³'Et ndunnah náwhulnuk dega nus dézti hinli, 'en Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'udelhk'un 'ink'ez Yak'usda buga hoo'alh huba' hoont'ah. 'Et whuz na'a ndun dune bughuyats'ulhtuk, 'en chah hoonli huwa óo'alh huba' hoont'ah. ⁴'Et lhanah nawhulnuk ndi yun k'ut, 'en Moses bughunek k'una'a, 'et whuz na'a 'et nduhút'en. 'Et huwa Jesus Christ 'awhuz ndi yun k'ut usda t'eh, 'aw da náwhulnuk chailah wule. ⁵Ndunnah bun cho t'ah ts'ih dune huba ne'hut'en t'eh, 'et ndi bun cho 'et yak'uz whuz'ai, 'et whunduhúl'en ho' hut'en. 'I yak'uz dahoont'ah 'et whunduhúl'en li'hut'en. Hoh da Moses bun cho nité'alh hoh, Yak'usda yudáni, “Dzulh k'ut bun cho nitélts'ulh whunyunelhtan, 'et wheni bughá ne'tant'en, 'i mba 'usdla, 'i k'una'a 'onleh.” ⁶'Et whunts'ih Jesus Christ ndunnah 'onus nus soo huba ne'út'en suli. Ndi dega nus hoonzoo khunek nets'un lhaídinla, 'i, 'et huwa Jesus Christ 'en hubéguz unli. Yak'usda 'onus nus hoonzoo k'una'a nets'úhoozi, 'et whuz na'a neba 'uhóonla.

K'andit khunek lhaídinla

⁷'Et khunek 'udechoo khunek hubuts'ulhaídinla, 'i huba hoolhtus, 'aw hik'uncha'ít'il. 'Et huwa 'i buga dune Yak'usda nalh ts'ah'un cha'hit'ah. 'Et huwa doochah whulh nat nets'unahezya. ⁸'Ink'ez Yak'usda, ts'iyawh hukwa'hubudáni hoh njan ndutni,

“Sih soozélhts'ai, 'ilhudzin whuz de whélts'ulh,
whusawhélts'ut t'eh,
'et Israel hubuyun k'ut húdelhts'i cha,
'ink'ez Judah hubuyun k'ut húdelhts'i, 'en chah
njan k'andit khunek hubulh lhadutesdlilh.

⁹Hoh da dunnah 'udechoo khunek huba lhaíduzdla,
'et whulh nat 'aw hukw'una'a cha'whutést'il.

Hoh da hubula ílhchoot

'ink'ez Egypt yun k'ut hukw'unabutéla.

'Et whunts'ih sughunek 'aw chahiyílhchulh,

'et huwa hubula desnik.

¹⁰Et hukw'elh'az Israel buzkehkah k'andit,

'i khunek huba lhaíduesdlilh.

Ndez na'a ndótet'ilh, suk'ah ts'ih 'et hubeni taóodutesdlelh,
'ink'ez hubudzi k'ut chah 'uk'e'tesgus.

'Ink'ez si hubuYak'usda tesdleh,
'ink'ez 'en sudune hutele.

¹¹Hoh t'eh ts'iyawh 'ilhunuh hinli hoh 'uskehyaz
'ink'ez ye'un hudedoh bulh 'ilho, Si t'esontezeh.

'Et datést'ilh,
'et huwa hubéghah whut'i,
k'us dudulhutsinkah 'aw 'ilhunuh whunts'ih,
doochah zeh 'neMoodihti bugha hoodulh'eh'
hudooni hubacha'hoot'ah.

¹²Dáhoont'ah 'aw ts'ah'un cha'hust'en t'eh,
bugha té'untsezeh.

'Ink'ez hubulubeshi 'ink'ez sk'unúcha'ust'en,
'et 'i ts'iyawh 'onus 'un 'aw whunaoolhunih ghait'ah.”

¹³Yak'usda ndi soo k'andit khunek neba lhaídinla, 'i howu yailhtuk,
'et dája ni hoh ndutni, 'i bugha njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i
'aw hoh cha'hoot'ah sulí, Yak'usda neba lkh'enaooda'ai, 'ink'ez 'udechoo
khunek huba lhaídinla 'aw 'onus 'un buk'une'ts'oot'en ghait'ah.

Hoh da bun cho 'ulya

9 'Ink'ez njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i be wheóobunelhtan
nts'ena'a nawhulnuk Yak'usda ba ne'hóot'en huba' hoont'ah. 'Ink'ez
ndet bun cho 'uhuhóonla, 'et Yak'usda ts'un teni'hunalhdzin 'uhoont'ah.
²'Ink'ez bun cho be 'uhóolya. 'Udechoo whabez ts'ih, 'et skwunlai 'onus
'at nankoh (7) kwun buk'udezk'un, 'i 'et sukai. 'Ink'ez kw'uzdai lhes
buk'úyuzdla, 'i nul'en, 'i chah 'et sukai. 'Et 'udechoo whabez ts'ih, 'et
whudéztí 'uhoont'ah. ³'Et 'onus ni whulh nat whuts'uh hukwa'delhchooz,
'et degha nus whudéztí ho' 'uhoont'ah. ⁴Whabez ts'ih kw'uzdai 'i ndulhcho
'i bunat gold be 'ulya, 'i 'et sukai. 'Ink'ez 'i k'ut bulut sooltsun, 'i hidélhk'un.
'Ink'ez ndi chunkhelh cho, 'i chah bez ts'ih 'ink'ez yoo'az ts'ih, 'i bunat
ndulhcho gold be 'ulya, 'i chah 'et sukai. 'Ink'ez Yak'usda khunek huba
lhaídinla, 'i buchunkhelh 'int'ah. 'I bez ts'ih gold 'oosa' chah be sa'ai.
Ndi gold 'oosa', lhes manna hiyulhni, 'i bé yuz'ai. Aaron butuz, 'ut'an

but's'un haínalhyi inle, 'i chah be ídeztan. 'Ink'ez ndi lanezi khunek netl'aída'ai, tse k'ut 'uk'une'úsdugez, 'i chah be ídez'ai. ⁵'Ink'ez ndi chunkhelh cho k'ut, ndunnah Cherubim hubuts'útni, 'en hube Yak'usda yé dezti t'ets'oninzun. But'agha whutus lht'aghútnaih hiyulhtsi, 'i t'ah, 'et 'i k'ut 'uskai yuk'unédelht'ik hoh Yak'usda soo cho nets'u naftoot'en ka ts'uwhútni. 'Aw k'andit howu yats'oolhtuk ghait'ah.

'Udechoo bun cho 'ulya, 'i buyah Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidelhk'un, 'i 'aw 'et hoh tinta' ts'unt'en neba 'un whutookat ghait'ah

⁶'Et ndi ts'iyawh nts'e hubula huba' hoont'ah, 'et nihíninla. 'Et 'udechoo whabez ts'ih 'et ndunnah nawhulnuk, 'en dzin totsuk ne'hut'en. ⁷'Et whunts'ih náwhulnuk deggha nus dezti, 'en 'ilhuh naooduzuk totsuk 'ilhuh zeh 'onus ni whulh nat ts'ih nuyih. 'Uskai bu'et t'eh, 'aw whuz tooya ghait'ah. 'Et 'uskai dich'oh duba chah 'ink'ez ndunnah 'aw t'ehonízun hoh lubeshi hihlchukw, 'en huba chah, ts'iyawh hubulubeshi huwa whuz Yak'usda nalh wheyúkaih. ⁸Ndez na'a Ndoni whuneoodulh'eh, ndi bun cho 'awhuz 'et su'ai t'eh, 'et deggha nus whudéztí ts'ih, nts'e Yak'usda 'int'ah, 'aw whuz dats'óoya ghait'ah. ⁹'Et ndúhoont'ah, 'et huwa hoonli whuts'odul'eh huba' hoont'ah. Ndan Yak'usda ba huwa íte'alh, 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut yudutélhk'un, 'en 'i be Yak'usda ba ne'tet'en, 'et whunts'ih 'awhuz buyuh ts'ih buggha nt'ets'onínzun^a 'aw ts'ihnus lhadulya ho' hoont'ah. ¹⁰'Ants'i ndai hite'alh, hitetnilh, lhelhts'un na'a toonahuwhúgus, 'ink'ez ndai buyust'e ba ts'ah'un 'int'ah, ndi 'i ts'iyawh nus de k'an 'et Yak'usda ba ne'hutet'en, hoh t'eh huba whusawhútelts'ulh, 'et whuts'un, whuz na'a 'uhoot'en whuba' hoont'ah inle.

Jesus Christ dich'oh buzkai be tinta' ts'unt'en neba hoolah whulhtsi

¹¹'Et whunts'ih Christ náwhulnuk deggha nus dezti unli hoh whusainya. Hoonzoo whusaóotekulh, 'en 'et neghawhútelelh. Ndi bun cho deggha nus ncha, 'i 'ink'ez 'onus nus ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'et hoh nebane'ut'en. 'Aw dune ilah 'uyinla. 'Aw ndi yun k'ut ilah 'uhóolya. ¹²Sheep 'ink'ez musdusyaz bubzkai, ndi deggha nus whudéztí ts'ih 'aw whuz whechayikal.

^a 9:9 Ndi khunek “Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun”, 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

K'us dich'oh duduzkai, 'i be degha nus whudézti ts'ih whuz whinya. 'Ilhuh zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni, whuz whinya. Ndúja hoh 'ilhuz wheni nenaneonket. ¹³Moses be' dustl'us bugha dahúja 'et huwa 'aw bun cho su'ai ts'ih 'aw whuz hutoodelh ghait'ah, ndunt'ah musdus dune 'ink'ez sheep buzkai buk'ehídutelht'ih. 'Ink'ez musdus hidéllhk'un, 'i bulez 'i buk'unuhítédzih, 'et whuz na'a Yak'usda nalh buyust'e 'aw chaditsun nahúdlíh. 'Et nduhúja t'eh bun cho su'ai, 'i whuz hutedulh. ¹⁴'Et whunts'ih Christ 'en dich'oh duduzkai, 'i be 'onus nus dahóolcho hoh neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'et ts'iyawh neba whuna'alhde. 'Uts'ulh'en, 'i 'aw nela 'oot'en ghait'ah, 'ants'i 'et 'uhoont'ah. 'Et huwa Yak'usda, 'en buba né'ts'oot'en huba' hoont'ah. Christ 'en 'uja 'aw hoonliyaz bulh chadí'ah hoh Ndoni ndun 'ilhuz whuts'un khuna, 'en be Yak'usda yutl'a'dudelti, neba datétsah ka.

¹⁵'Et huwa ndi k'an khunek neba lhaídinla, 'i 'et Christ 'en hubéguz neba unli. Ndunnah njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i 'et hukw'úne' whút'en hukwa 'uhet'en, 'et whunts'ih lubeshi 'uhalh'en, 'en ts'iyawh lhdulalhgus k'ut huba dazsai 'et hoh njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i bugha lubeshi neba whulanaoodetnik huzdli. 'Et hoh ndunnah 'ilhuz wheni hudutejih ka hubuka'dani, 'en ndi k'an khunek huba lhaídinla, 'i hiyóolhchoot ka.

Dune hoonli khunek huba lhaidinla, 'en dune dazsai, 'et zeh but'si tékulh

¹⁶Dune hoonli khunek huba lhaidinla, 'en dune dazsai, 'et zeh but'si tékulh, whuz na'a 'uhoont'ah. ¹⁷'Et whunts'ih ndi khunek ba lhaidinla, 'i khuna whutah, 'et 'awhuz bube'ildzun unli ho' 'int'ah. ¹⁸'Et huwa hoh da 'udechoo hoh Yak'usda ndi 'udechoo khunek huba lhaidinla, Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'ink'ez dune buk'ut chah, Moses 'uskai be buk'eídilht'ik. ¹⁹'Et Yak'usda bughunek Moses yutl'aída'ai, 'i 'uw'húllhni, ts'iyawh Moses hubudáni. 'Et hukw'elh'az musdusyaz 'ink'ez sheep bubuzkai too bulh 'int'ah, 'i yílhchoot. Sbai bugha dúlk'un, 'i duchunyaz 'i hyssop hiyúllhni, 'i buzooschum, 'i yulaídalh'oo 'ink'ez 'uskai yé tunayuzsi 'ink'ez Yak'usda be' dustl'us yuk'uné'delht'ik 'ink'ez dune chah, ts'iyawh buk'uné'delht'ik. ²⁰'Et ndoh búllhni, "Njan ndi 'uskai 'i be Yak'usda khunek nuhwhuba lhaídinla," ni Moses. ²¹'Ink'ez bun cho, 'i chah, 'ink'ez tuz ts'ih ndai

Yak'usda bé ba 'uwwhut'en, 'i chah ts'iyawh, ndi 'uskai yuk'unídelht'ik. ²²'Et Moses be' dustl'us 'i be 'ankw'us ts'iyaintsuk 'et ndi 'uskai 'i be whuz na'a chaditsun nahudleh. 'Aw 'uskai buk'échadulht'ih t'eh, 'aw hubulubeshi ba hubuna'oodeh ghait'ah.

Christ 'ilhuh zeh neba dazsai dáhoolcho ho' hoont'ah

²³'Et huwa ndi yun k'ut hoonli, 'i ndi ts'iyawh yak'uz sula, 'i ndult'ah ho' 'int'ah. Nts'ena'a Moses dát'en, 'et whuz na'a chaditsun suli. 'Et whunts'ih soo yak'uz ts'ah'un 'int'ah ndai 'et 'int'ah, dutsun wule whuch'a, 'i 'onus nus hoonzoo be huwat'aih, hóle huba' hoont'ah. ²⁴Christ 'en ndi yun k'ut njan bun cho bet, ndet k'us whúdezti, dune bula be 'uhuhóonla, 'aw 'et dachayal. Njan yak'uz whunduwhut'en huwhulhtsi 'et huwa. 'Et k'us nduk yak'uz ts'ih whuz whenya. 'Et whuz na'a Yak'usda but neba nenínya. ²⁵'Et njan náwhulnuk degha nus dezti, 'en khunai buzkai be, naodezulh totsuk, njan degha nus whudézti, whuz k'unádaih. 'Et whunts'ih Christ 'aw dich'oh lhat cho huwá dudóltelh huba cha'hóot'ah. ²⁶'Et ndúja t'eh, ndi yun 'ulya da whuts'un, k'an 'et whuts'un, 'et t'eh tube lhat da daootsah wule. 'Et k'an 'aw 'et ndi yun 'ustl'e' 'utenilh nilhdukwh whuzdli, 'et 'ilhuh zeh ndi yun k'ut nusíya, 'ink'ez neba huwa' dudulti. Whuz na'a nelubeshi neba yunaoodelhúnah. ²⁷'Ink'ez dune 'ilhuh zeh dahútetsah, whuz na'a 'uhóolya, dahúzsai hukw'elh'az 'et t'eh hubanahutedeh. ²⁸Whuz na'a Christ, 'en 'ilhuh zeh huwá' dudulti, lhanah hubulubeshi hubughuyílhchoot 'i yuk'elhla dazsai. 'Et whunts'ih whulh nat, 'aw lubeshi bugha ilah whusanatedalh. 'Et k'us ts'iyannah ndunnah tube buka tsi hooli, 'en hubunalhts'et be hóoduteltsilh, 'et hudutejih.

Khunai Yak'usda bukw'uzdai k'ut hídelhk'un, 'i be 'aw hubulubeshi hubuna'doodeh ghait'ah

10 'Et Moses yuk'e'ánguz daldzoo, 'i whuz hatekulh, 'et 'aw soo cho nduchanedinil. Ndunnah ndi khunek yuk'une'ust'en, 'en naooduzuk totsuk ndai huwat'aih Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidutélhk'un, 'et whunts'ih 'aw Yak'usda nalh lhadulya uboolhtsilh ghait'ah. ²Lhadulya hubutelhtsilh t'eh, ndai huwat'aih, 'ustl'e' hiyooleh huba' hoont'ah. 'Et doochah hubulubeshi ba hubuna'dede t'eh, 'et sih buyuh ts'ih bugha

t'ets'oninzun, 'i be t'ewhuntezeh. ³ 'Et whunts'ih naodezulh totsuk, ndai huwat'aih, 'i be 'et hoh ts'iyawh t'ehonínzun 'awhuz lubeshi hit'i. ⁴ Musdus dune 'ink'ez sheep buzkai, 'i nts'oh dáhoont'ah 'et whunts'ih hubulubeshi 'aw 'i be hubuna'doodeh ghait'ah 'et huwa.

Christ buzkai 'i be zeh nelubeshi yuna'alhde

⁵ 'Et huwa nkeda Jesus Christ ndi yun k'eínya hoh, 'et njan ndutni,

“O Yak'usda ndai huwat'aih

'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidélhk'un,

'i ts'iyawh buka cha'nínzun.

'Et whunts'ih 'ilho yust'e 'i suba lhadinla.

⁶ Yak'usda bukw'uzdai k'ut lubeshi ba dézk'un,

'ink'ez 'uyoo huwa hiyulih chah,

'i 'aw mba soo cha'ildzoo.

⁷ 'Et huwa njan dúdusni,

‘O Yak'usda ndi dustl'us sugha 'uk'une'zínuz 'et 'alha 'uhoont'ah.

Nyun hukwa'ninzun k'una'a tune'test'en, 'et huwa whusaíya.”

⁸ 'Udechoo ndutni, “Ndai Yak'usda bukw'uzdai k'ut lubeshi ba dézk'un, 'i 'ink'ez 'uyoo huwa hiyuli inle chah, ts'iyawh 'aw mba soo cha'ildzoo,” 'et whunts'ih Moses be' dustl'us 'i bugha 'et nduwhut'en inle. ⁹ 'Ink'ez Jesus Christ njan chah ndutni, “O Yak'usda nyun hukwa'ninzun k'una'a tune'test'en huwa whusaíya.” 'Et whuz na'a Yak'usda ndi 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i hoolah yulhtsi. 'Ink'ez bulh nankoh khunek huba lhaídinla, 'i yuk'enaída'ai. ¹⁰ 'Ink'ez Yak'usda ndet hukwa'ninzun, 'et hoh 'ilhuh 'ink'ez 'ilhuz wheni Jesus Christ buyust'e be neba huwa' dudulti. 'Et whuz na'a 'uda bube'ildzun ts'uzdli.

Christ neba dazsai, 'i be ndunnah 'utahalya, en ts'iyannah lhahúdulya hubulhtsi

¹¹ 'Ink'ez ndi Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidélhk'un, 'et dzin totsuk 'i zeh ndunnah náwhulnuk whusayulih. 'Ink'ez whuz na'a zeh dune huba ne'hut'en. 'Et whunts'ih 'et nduhút'en 'aw hubulubeshi hubuna'doodeh ghait'ah. ¹² 'Et whunts'ih Jesus Christ nelubeshi k'elhla 'ilhuh zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni 'uja dich'oh huwá' dudulti. Hukw'elh'az Yak'usda nalhni

ts'ih yughu nátl'adeda. ¹³K'an 'et usda nket'ah 'uwhutenilh hoh yuch'a detni, 'en 'ants'i neke buk'ut nályis, 'i k'una'a duke yuh nébutelelh, 'et huba ulh'i. ¹⁴Ndunnah Yak'usda ba 'udun nibuninla, 'en huba Jesus Christ 'ilhuh zeh huwa dudulti, 'i be 'ilhuh wheni lhadúlya huzdli.

¹⁵Ndoni 'en chah whuz na'a ndunélni. Hoh da 'et ndutni,

¹⁶“NeMoodihti njan ndutni,

'Et dzin hukw'elh'az ndi khunek hubuts'un lhadusdleh,

'i 'uyoo 'int'ah. Sk'ah ts'ih budzi yuh chah newhudutes'alh

'ink'ez bubeni tah chah 'uk'e'tesgus.’”

¹⁷“Hubulubeshi 'ink'ez 'uk'únuchá'hust'en,

'i ts'iyawh 'onus 'un huba whunaoolhúnih ghait'ah.’”

¹⁸'Aw 'et ndai nelubeshi ts'iyawh neba whunaoodelhúnah, 'ink'ez 'aw 'onus 'un nelubeshi ba 'udóolk'un ghait'ah.

Jesus Christ neba daja, khun teh neba nawh 'uhot'e gunih 'ink'ez soo cho ts'uhotun

¹⁹'Et huwa sulhutsinkah, Jesus buz kai bugha tube nedzi hoonli hoh ndet degha nus whudézti ts'ih 'ahoolhyez whuz uztedulh, 'et netl'ahó'ai. ²⁰'Et ndi ti, 'i k'ahoondit, 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, neba whulhtsi. 'Et dich'oh neba dazsai, 'et hoh whuts'oh hukwadelhchooz, 'i neba lhch'a yilhchoot buyust'e be. ²¹'Ink'ez Yak'usda bukoo húdelhts'i, 'en huba, 'en náwhulnuk degha nus dezti unli. ²²'Et huwa nuwheni chah soo cho neba 'alha 'oot'e 'ink'ez nedzi ts'ah'un 'int'ah hoh butts'úztooya. 'Ink'ez buz kai be 'uda nedzi k'únidelht'ik. 'I be ndet neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i whudutsun neba whuna'alhde. 'Ink'ez neyust'e too unzoo, 'i be toonáyuzguz li'ts'oot'e. ²³Buka tsi ts'úhooli, 'et neba 'alha 'uhoont'ah ts'utni, khun teh neba nawh huhot'e gunih 'ink'ez soo cho ts'uhotun. Ndun nets'úhoozi, 'en 'aw neladootnih ghait'ah 'et huwa. ²⁴'Ink'ez ts'iyawh lhghu nuní uznootut 'et t'eh nus lhts'un noolt'uk, 'et t'eh ts'iyannah hubuk'ets'oosi' 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i be hubudula'ts'oot'en. ²⁵Nts'ena'a 'ahoolhyez 'ilhunats'owúdulh khun teh whulazdootnih gunih! Bulunah 'ustl'e' hut'ih. 'Et whunts'ih 'aw 'et degha nus dzin whuz de whélt'sulh 'aw 'et neba nilhdukw suli. 'Et huwa 'onus nus soo cho nus lhts'unoolt'uk hoh 'ahoolhyez Yak'usda ba 'ilhunats'owódelh huba' hoont'ah.

**Ts'ah'un na'a 'int'ah, 'en be 'alha
'uhoont'ah, 'i be ndi yun k'ut hudóolts'i**

²⁶ 'Et huwa khunek 'alha 'int'ah t'ezninzun hoh ts'iyawh ts'ilhchoot, 'ink'ez hukw'elh'az ts'ah'un na'a t'ets'onanzin t'eh, 'et whunts'ih 'aonilhka lubeshi ts'ilhchoot t'eh, 'et nduts'út'en, 'aw be huwá t'aih, 'i neba cha'ít'ah suli. ²⁷ K'us njan ndet neba nahutedeh, wheoonujut k'et 'aw uzdooni ghait'ah, Yak'usda ye hunilch'oh, 'i be neba nahutedeh. Ndi ye hunilch'oh, 'i kwun ulhtus k'et 'i be dulk'us li'utni, 'i k'una'a ndunnah Yak'usda ch'a detni, ts'iyawh 'i be huduték'un. ²⁸ Ndi Moses be' dustl'us k'ut 'uk'e'éduguz, 'i ndan n'un whutulhdelh, 'en nanah k'us tanah nalh 'et duhút'en t'eh, 'et t'eh be 'ugha te'nidzeh, 'i bu'et dahútetsah inle. ²⁹ 'Et 'onus nus whutétsi'. Ndunnah Yak'usda buYe' 'ants'i yuba unli hoh yuk'unuya t'eh, 'ink'ez Jesus buz kai be k'an 'et khunek huba lhaídinla, 'i huwhut'i, 'et Yak'usda 'udun nioobuninla, 'et whunts'ih buz kai 'aw hoonliyaz huba chaílah t'eh, 'et Ndoni 'en chah, ye unzoo, 'i buts'un haídults'uk, hich'a yalhtuk t'eh, ts'iyawh ndunnah whuz na'a nduhut'en, 'onus nus whéoonujut hoh hubanahutedeh. ³⁰ 'Et neMoodihti, 'en buk'ah ts'ih t'ets'oninzun. 'En 'utni, "Ndi be k'uz nudzun, 'i si zeh hukw'elha whutelhsilh." 'Ink'ez chah 'utni, "NeMoodihti dudune, huba nahuteyeh." ³¹ Yak'usda khuna, 'en ndunnah hubuzkeh hinli 'et whunts'ih hich'a nalhúya t'eh, 'en wheoonujut hoh huba nahuteyeh.

³² 'Et whunts'ih nuhwheni whunalhúnih ndi khunek niz dakez daja hutni, soo cho t'eeonáhzun 'ink'ez ulhchoot. Hukw'elh'az dzuh nusahdeh 'et whunts'ih 'aw nuhwhuch'a cha'ílhdoh. 'Et ts'iyawh 'aw whecháhtsaz hoh whutah lhusáhdel. ³³ Whulutah Yak'usda bugha ts'iyannah nalh dzuh nunóhuhulhdeh 'ink'ez nuhch'a yahalhtuk. Whulutah ndan whuz na'a Yak'usda dzuh nuhudeh, 'en buts'únidahyih. ³⁴ Hoh da tsak'esuhan'ai hoh sugha te'nahzun 'ink'ez sula 'aht'en inle. 'Et ndai aht'i, 'i 'ants'i nuhghu hiyílhchoot 'et whunts'ih hoonáht'i. T'eeonáhzun nuhwhenich'oh 'onus nus hoonzoo 'ink'ez 'ilhuz 'uhoont'ah, 'et yak'uz nuhwhuba whuzdla 'et huwa.

³⁵ Be nuhdzi ulhtus khun whuladoohtnih gúnih! 'I bugha hooncha nuhgha whutelts'ulh 'et huwa. ³⁶ 'Et njan 'et ts'iyawh bula doohtnih gúnih! 'Et Yak'usda nuhts'u hukwa'ninzun, lhaoodahla t'eh, 'et nuhts'u nahezya, 'et nuhgha óotekulh. ³⁷ 'Uda khunek 'et njan ndutni,

“Et ndun whusatéyalh, 'aw sa ilah whusatéyalh.

³⁸Et ts'ah'un na'huja,
 'en be 'alha 'uhoont'ah,
 'i be hukhutena huba' hoont'ah.
 'Et whunts'ih k'ah na'huja t'eh,
 'aw si huba hóst'i ghait'ah.”

³⁹Ndunnah dune Yak'usda huba 'alha' yint'ah 'ink'ez k'ah na'huja t'eh, 'en ndai Yak'usda bugha whúte'alh, 'aw hiyóolhchoot ghait'ah. Nuwheni 'aw 'en hubuk'una'a cha'ts'ít'ah. 'Et k'us nuwheni Yak'usda buba 'alha' yint'ah ts'inli, 'et hoh 'uzdujih 'uts'int'ah.

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda be 'ut'en k'ah nt'ets'onínzun

11 'Et ndai buka tsi ts'uhóoli, 'i be 'alha 'uhoont'ah, 'i be t'ets'onínzun neba whusaootékulh. 'Ink'ez ndi ndet chats'uwhes'en, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah, 'i be t'ets'onínzun 'et whuzíla ho' hoont'ah. ²Ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndunnah Yak'usda ba 'utsuh whudéldzulh, 'en soo ts'ah'un na'a howu yahalhtuk.

³Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be zeh t'ets'onínzun Yak'usda daja ni, 'et hoh ts'iyaintsuk ndi yun k'ut 'ulya. Ndai chats'es'en, 'i whunts'ih, bughunek 'i be ts'iyawh 'uyinla, 'i 'int'ah.

Yak'usda ndi yun 'uyinla hoh da whuts'un be neba 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha zeh Yak'usda bunalh ts'ah'un 'uts'int'ah

⁴Abel, 'en Yak'usda buba 'alha' yint'ah. 'I be 'uja dulhutsin Cain 'en degha nus unzoo, 'i Yak'usda bukw'uzdai k'ut yuba 'údalhk'un. Ndi huwa íni'ai, 'et Yak'usda hoonzoo k'una'a yughu yalhtuk. Abel dazsai hukw'elh'az whunts'ih nts'ena'a daja, 'et bugha nelh yaintuk, Yak'usda nalh'en ts'ah'un dune 'int'ah hutni.

⁵Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Enoch Yak'usda yuts'u hukwa'ninzun, 'et 'uhóonla 'et whuz na'a bugha t'ewhunúdzun. 'Aw dachaitsal. Khuna hoh Yak'usda yak'uz wheyalhti. Yak'usda bughunek 'et ndutni, “Yak'usda yak'uz ts'ih whenáyalhti. Hoolah. 'Et huwa hiyulh 'uhut'en 'aw chahiyés'en suli.” ⁶Bé 'alha 'uhoont'ah, 'i bu'et t'eh, 'aw Yak'usda buba dzuh ts'oozoo ghait'ah. Ndunnah Yak'usda ts'un hutedulh hukwa'huninzun, Yak'usda

hoonli ho' hoont'ah, 'et huba 'alha' hot'e huba' hoont'ah. 'Ink'ez soo ts'ah'un dudzi huwa' hooli hoh hik'ah ts'ih hukwa hítes'en, 'en zeh 'uk'elhla whutelhtsilh.

⁷Noah 'en chah Yak'usda buba 'alha' yint'ah. 'I be ndet 'aw chawhes'en whúnts'i, ndet Yak'usda 'uyúlhni, “Huwonle 'aw 'et whuz de whélts'ulh.” Whenuljut hoh ts'i cho 'i 'uyínla. 'Et huwa Noah hikoo húdelhts'i, 'en ts'iyawh hubúlhyih. Ndi ts'i cho 'uyínla, 'i bugha ndi yun k'ut nduhóolcho hoh dune huba nahesda. Be 'alha 'uhoont'ah be ts'ah'un na'a 'int'ah ts'inli, Noah 'en chah whuz na'a Yak'usda buba 'alha' yint'ah sulí, 'i be ts'ah'un dune inle.

Abraham buba 'alha 'uhoont'ah

⁸Abraham, 'en chah Yak'usda ndi yúlhni, “Udun yun k'uz tonya. K'at lih t'eh njan yun k'ut 'et nye'hoolhdzun whutele.” 'Et be 'alha 'uhoont'ah be Abraham whuz na'a yuk'úne'ust'en. Nts'e teyalh 'aw nt'éoonízun 'et whunts'ih 'aw 'et tezya. ⁹Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndi yun yuts'u yoozi, 'i bube'hooldzun tele. 'Uts'un keyah whut'en unli, 'et whuz na'a njan yun k'ut usda. Bun bet zeh whut'i. Isaac 'ink'ez Jacob 'en chah 'en k'una'a bun be zeh huwhut'i. 'En chah Abraham ye yuts'u náhezya, 'en hububulh bube'ildzun whutele. ¹⁰'Et njan keyah 'ilhuz 'uwhutet'ilh, 'et Yak'usda, 'en 'uhóonla, Abraham huba ilh'i.

¹¹Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Sarah 'en chah Yak'usda ye ulhtus, 'i yutl'anaho'ai wulchan ka. Tube ye'un uzulh 'aw buyaz hóle buba cha'hóot'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda yuts'ú hoozi, Sarah nt'eooninzun Yak'usda 'aw yula dootnih ghait'ah. ¹²'Et huwa 'ilhunuh dune, hoonyan k'et 'ants'i dazsai li'int'ah, 'et whunts'ih yé dinde hulai. Nduk sum 'i bundíneltsuk 'ink'ez taba sai, 'i 'aw oodólto ghait'ah, 'et hiye ndunnah 'uhuneltsuk.

'Uda Yak'usda huba 'alha' yint'ah, 'en ts'iyawh 'awhuz huba 'alha 'uhoont'ah hoh whulh yahadla

¹³'Uda Yak'usda huba 'alha' yint'ah, 'en ts'iyawh huba 'alha 'uhoont'ah hoh whulh yahadla. 'Et ndai Yak'usda yé buts'únahezya, 'i 'aw butl'acháyizulh. 'Et whunts'ih ndai nus huho'en, 'et huwa 'aw nawh huba

cha'hóot'ah. Hubudzi hóont'i hoh huhoontun. 'Ink'ez ts'iyannah 'uhutni, 'aw ndi yun k'ut whut'en chahílah. 'Ants'i ndi yun k'ut whuk'uhundelh ho' hint'ah. ¹⁴'Et dahutetsah whutsuh ndunnah whuz na'a yalhtuk, 'en soo ts'et gaih hoh ts'iyannah wheobuhonulhtun, hedich'oh hubuyun k'ut zeh hukwa'huninzun. ¹⁵'Alha ndet yun k'ut whuch'a huzdel, 'et howu nuní hunudeh t'eh, 'et whuz nahutoodelh wule da. ¹⁶'Et whunts'ih 'onus nus keyah hoonzoo hukwa'huninzun. Njan keyah 'uw'húlhni, 'et yak'uz whuz'ai. 'Et huwa Yak'usda 'en neYak'usda hidáni. 'Ink'ez Yak'usda 'en neYak'usda hiyulhni, 'en 'aw hukwaya chailah, keyah whuti 'et huba lhaóodinla 'et huwa.

Israel hitsuh dedowh, 'en ndi be huba 'alha 'uhoont'ah

¹⁷Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hoh da Yak'usda Abraham yóolhdzai hoh 'aw 'ilhunuh buye' Isaac Yak'usda bukw'uzdai k'eyilhti 'ink'ez Yak'usda ba yutuzelghelkh ka. Ndet Yak'usda yuts'ú hoozi hoh buye' buts'ah hainde huteldlai, 'et ts'iyawh hóolhchoot. ¹⁸'Ink'ez whutsuh 'uja 'en Yak'usda Abraham yudáni, “Isaac 'en bugha nyédinde ts'iyawh whusahátedulh.” ¹⁹'Et whunts'ih Isaac, 'en Yak'usda bukw'uzdai k'eyítelhtelh whutsuh Abraham whunalnik Yak'usda daja yudáni. 'Et huwa 'et dunínzun, Yak'usda 'en soo 'últus hoh Isaac dazsai t'eh, 'et whunts'ih yahadla tah dinaidutéltih. 'Ink'ez 'alha 'uhoont'ah, yahadla hanáyalhti li'yinla.

²⁰'Ink'ez be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndet ts'iyaintsuk whusaóotekulh ka, Isaac, 'en Yak'usda yoodalhkut, ndunnah Jacob 'ink'ez Esau bulh buts'un wúzoo ka.

²¹Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Jacob dawhénintsai hoh Yak'usda yoodalhkut Joseph buye'kah buts'un wuzoo ka. Dutuz nichandunuti hoh Yak'usda ts'un teni'nalhdzin.

²²'Ink'ez be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Joseph 'aw 'et buyiz lait'ah whéninle hoh Israel whudune Egypt yun k'ut whuch'a nahutedulh hoh hubugha hubulh yaíltuk. 'Ink'ez buts'un 'i chah dahítelilh, 'et hubudáni.

Moses buba 'alha 'uhoont'ah

²³ Hoh da Moses whuzdli, 'en ski daldzoo, 'et huwa be 'alha 'uhoont'ah, 'i be be'abá 'ink'ez be'ama chah, hubudayi cho daja ni, 'aw hik'una'a cha'inil, k'us tat sanun nduhóolyez 'et be'abá 'ink'ez be'ama 'et nuhínulh'i.

²⁴ Moses k'enényi hoh Pharaoh butse', 'en buyaz hiyúlhni, 'et be 'alha 'uhoont'ah, 'i be nduhíyulhni 'ilhuz ch'a oobunésjoot. ²⁵ 'Et k'us Yak'usda, 'en bulh lhat hoontsi' dzuh nutezut, 'et whuz na'a Moses 'utahahó'ai. 'Astli'yaz lubeshi be hootét'i, 'aw 'et ilah 'utahahó'ai. ²⁶ Christ 'en bugha ndunnah Egypt whut'en, 'en Israel hits'uhainde hubuch'a yahalhtuk. 'Et Moses nduninzun ndi buch'a yahalhtuk, 'et Egypt whuhubudayi cho daneltsuk sooneya, 'i ts'iyawh ba nus yinzoo ho' 'int'ah. Yak'usda, 'en hube'ildzun huba k'elhla whutele, 'et huba neóni'ai, 'et huwa 'et ndúhoont'ah zeh Moses hukwaités'en. ²⁷ Yak'usda chast'en, 'en 'ants'i ya'en hukw'una'a 'uja, 'et huwa huba howa whulna whechaítsaz. 'Et huwa be 'alha 'uhoont'ah, 'i be yun k'ut Egypt whuch'a nasja. 'Aw hubudayi cho ye hunilch'oh, 'i Moses 'aw yé chaniljut. ²⁸ Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Moses ts'iyaintsuk Yak'usda k'une'ust'en. 'Et huwa ndet koo 'uskai be hoodel'en, 'et lizas whutus lhuseya. 'Et huwa 'udechoo huwhuzdli, 'en ndun lizas buzoolhghelh ghait'ah.

²⁹ Yatoo dulk'un, 'i Yak'usda huba lhch'a 'úyinla 'ink'ez yun whudezgi hoh be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hik'ut naníndel. Egypt ba nehughan, 'en chah huba huntezdel hoh ts'iyawh too hubanghan.

'Uda lhanah huba 'alha 'uhoont'ah, 'i be whuch'a' honílhde

³⁰ Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Jericho keyah 'et skwunlai 'onus 'at nat dzin whunahudedulh hoh khunyaz hukw'elh'az whunasá'a, 'i nanánkat.

³¹ Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndun ts'eke 'ul'en, Rahab hiyúlhni, 'en ndunnah Moses ba nunúl'i, 'en budula'tenilh ka bukoo dábuninla. 'Et huwa ndunnah Yak'usda k'unucha'ust'en, 'en 'aw hubulh dachaitsal.

³² 'Aw 'et lhe'whultsuk be 'alha 'uhoont'ah k'une'hust'en, ndunnah hulai k'et 'aw ts'iyawh hubugha nuhwhudóosni ghait'ah. Gideon ndet 'uhóonla. Barak 'en chah. Sampson, Jephthah, David, Samuel, 'ink'ez nus whunilh'en, 'en ts'iyawh, ³³ be 'alha 'uhoont'ah, lhelhdun keyah whut'en, ts'iyawh buch'a' hunilhde. Ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, be 'alha 'uhoont'ah,

'i be 'uhuhóonla. Ndet Yak'usda buts'úhoozi, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be bube'ildzun whutele t'ehoninzun. Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda ndi khunaiti, lion hiyúlhni, 'i hizek lhts'una' hoonla hubundóolhdah whuch'a. ³⁴ Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be kwun dez'k'un chah nahinelhno. Yak'usda ch'a hudetni, 'en tes cho be hubuhuteghan inle, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah, 'i be buch'a hudujih. Lahít'ah 'en chah 'i be ulhtus nahusdli. Lhuhutedúghan ts'ih hutezdel hoh 'et chah be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hilhtus suli. 'Ink'ez hubulh lhúhudughan, 'en chah hubube oonújut hiyida'ai 'et whuz na'a whenábuhunanyoot. ³⁵ Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be bulunah ts'ekoo bughuyahadla chah zeh dinahudidel 'ink'ez bughunahundel. 'Ink'ez 'uyoon chah dzuh nubuhulhdeh, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah, 'i be zeh hedich'oh 'aw hubula nahudutetnih hukwa cha'hunízun. 'Et 'onus nus hoonzoo hukw'una'a dinabudutélelh 'et nahohooté'alh. ³⁶ 'Uyoon cha 'en bughuhedlo 'ink'ez hubuhoolhtsas. 'Ink'ez bulunah tl'oolh be hubuhulhghel 'ink'ez tsak'ebuha'ai. ³⁷ Bulunah tse be hubuhanghan. Bulunah dugwut be buyust'e tánuhidezghut. Bulunah chah tinta' hutet'ilh whuts'un bonalht'uk. Bulunah tes cho be hubuhanghan. 'Ink'ez bulunah khunai zuz, sbai teh, sheep teh, 'i ts'iyawh lhelhyoo zuz 'i zeh be dune hinli. 'Ink'ez 'ants'i hoh nuhudelh. Hik'u khútena, 'i whunts'ih chahuyít'i inle. Dune dzuh nobuhulhdeh. Lhat hoh hoontsi' k'una'a ne'bahalh'en. ³⁸ 'Et ndunt'ah 'aw ndi yun 'i whunts'ih huba soo cha'yildzoo. 'Aw dune chahóot'ih 'ink'ez dzulh tah hoh lhelhts'un náhutudulh. Tse'an teh k'us yun 'an teh, 'et huwhut'i.

³⁹ 'Et ndunnah ts'iyawh be huba 'alha 'uhoont'ah, 'et huwa hoonzoo k'una'a bughi yaintuk. 'Et whunts'ih ndet hubuts'uhoozdzi, 'aw butl'acháhoozulh. ⁴⁰ Whuz na'a nuwheni ts'iyawh nús t'eh, Yak'usda 'onus nus hoonzoo neba' 'uhóonla. Ndunnah ts'iyawh nuwheni ts'uhoolah 'et huwa Yak'usda buts'uhoozi, ne'et 'aw ts'ah'un na'a lhadúlya hoole ghait'ah.

Neba 'alha 'uhoont'ah, 'i be lhghu naztoolghas

12 'Et huwa ndun whudutésnilh, ndunnah hubugha 'un whudani, 'en Yak'usda be 'ut'en k'ah whunéhunulhtun, 'en hulai k'et, nenat nduhóolcho 'ants'i kw'us li'hint'ah. 'Et huwa ndai neba ndaz, 'i k'ah nenilht'uk, 'i 'ink'ez lubeshi 'aw huwa chahoolna hoh nélhghel, 'i ts'iyawh

'un uztoolhdelh Yak'usda ba lhghu naztulwus, 'i neba níwhulsts'ut hoh howa wulnah whunts'ih soo cho whulh ts'ooyin hoh uztoolghas. ²Netsuh ts'ih Jesus Christ uznoolh'en. 'Aw 'en zeh neba bé 'alha 'uhoont'ah dant'ah, 'en ts'ah'un na'a whunénulhtun 'int'ah. 'Ink'ez ndi yun k'ut usda, 'et ye khuna, 'en nduhóolcho hoh neba 'alha 'uhoont'ah neba lhaoodulh'ih 'int'ah. Nus de ye whúntelhnik, buts'un yékulh, 'et whunts'ih lhdulalhgus yulh ínysin inle, yugha hooya suli, 'i huba 'ants'i 'uhoont'ah inle. 'Ink'ez Yak'usda bukw'usúda cho dezti, 'et nalhni ts'ih nátl'adedá.

Yak'usda khunek yé nelh yailhtuk, 'i khun teh 'ants'i nuhwhuba 'oot'e gunih

³Et Jesus daja soo cho hubugha nuní noohzut. Lubeshi 'ulh'en, 'en hich'a detni, 'et whunts'ih soo whechátsaz. Nuhwheni chah ts'iyawh 'en zeh bughununí nahdeh t'eh, 'et huwa 'aw ninoohsilh gunih 'ink'ez 'aw lait'ah wahle gunih.

⁴Nuhwheni lubeshi ch'a ne'aht'en, tube nuhwhuba huwa whúlna 'et whunts'ih 'aw hukw'e yachazahda. ⁵Yak'usda khunekti be buye'kah k'una'a nohwhulh 'et whunaoodelhúnah. Ndez na'a nuhMoodihti 'ún whúlhni,

“Suye'kah ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i 'ants'i wúlh'i gunih.

Tinta'ahtih hukwa'nuhwhúlhni t'eh,

khun teh nuhwhéyuh 'ustl'e' 'oohneh gunih.

⁶Ndunnah neMoodihti buk'ensi',

'en ts'iyawh khunekti be hubulh yalhtuk.

Ndunnah buzkehkah hinli,

'en ts'iyawh huboolhtsas.”

⁷Et Yak'usda khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yalhtuk, 'ink'ez whulh whechátsaz t'eh, 'et t'eh buzkehkah k'una'a nuhwhunulhyeh. Ndan dune simba 'int'ah buye' tink'us 'uja t'eh yuts'ahachahós'al? ⁸Et nuhwheni nehyelh hoh Yak'usda khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yalhtuk t'eh, 'ink'ez ts'iyawh whuz na'a 'ilhunuh ts'inli hoh uznezyi, 'aw buk'unucha'zaht'en t'eh, 'aw nuhwhé'abá hoolah, 'ink'ez Yak'usda buzkeh chahlah hoh 'aht'ah. ⁹Njan 'onus 'un chah 'ún whudusni, ndi yun k'ut ne'abákah 'en khunek ulhtus, 'i be neyulh yahalhtuk 'ink'ez bukúne'ts'ust'en. 'Ink'ez Yak'usda, 'en neyégha be'aBá ts'utni, 'en ne'aBá deggha nus dézti 'int'ah, 'en 'onus

nus butl'a'úzdudoolyelh ndi yun k'ut uzdutelts'ilh huba. ¹⁰Ndi yun k'ut ne'abákah 'astl'iyaz zeh hubulh 'uts'int'ah, ndet dega nus neba hoonzoo, 'et t'ehoninzun, whuz na'a khunek ulhtus, 'i be nehunelhyi. 'Et whunts'ih Yak'usda ne'aBá, 'en 'ilhuz wheni neba whutezoo k'una'a khunek ulhtus, 'i be nelh yailhtuk. 'En k'una'a 'onus 'un lubeshi neghu hoolah ts'oole ka. ¹¹Nts'ena'a ts'ah'un na'a khunek ulhtus, 'i be nelh yaintuk hoh uznezyi, whulutah teh whuts'uzdutnik, 'et whunts'ih hukw'elh'az whuz na'a uznezyi t'eh, 'et t'eh soo ts'ah'un 'int'ah dune uztele hoh Yak'usda nalh ts'ah'un na'a lhts'un uztet'ilh.

Yak'usda bughunek khun teh bula doohtnih gunih

¹²'Et huwa ninéhtsai li'aht'ah hoh nuhgan naintle 'ink'ez nuhwhugwut chah lait'ah sulí t'eh, soo 'onus 'un 'oohneh ghait'ah hoh ulhtus naoolhtsilh. ¹³'Ink'ez nuhke ba ti chah lkh'odez'a naholhtsilh. Ndunnah nuhtah lahít'ah 'en tinch'a hooya ghait'ah, 'et k'us soo hilhtus na'hutedle.

¹⁴Ts'iyannah hubuts'un ts'ah'un na'a lhts'un 'ooht'e hukwa'ooht'en. Lubeshi bughuhoolah dune wahle hukwa'ooht'en. 'Et whu'et, 'aw neMoodihti ts'oo'en ghait'ah. ¹⁵Soo cho nuhtah nuhwhenich'oh nuhwhulhutsinkah bughohle! Dooka sih Yak'usda ye unzoo, 'i hiye ghoya. 'Et whuz na'an nduhooja t'eh, 'et bulunah nuhwhutah ntsi' bulh nuni hunuzut wule. Ndihínt'ah t'eh, 'et 'en hubugha lhanah ntsi' bulh nuni hunuzut hutele ho' hoont'ah. ¹⁶Dooka sih nuhtah bulunah, 'uyoon ts'ekoo k'us dune bulh lubeshi wulhchoot whuts'u nooht'uk. K'us Esau k'una'a 'en Yak'usda bughohdloh. 'En 'udechoo whuzdli 'int'ah 'ink'ez ndai be'abá yuts'u yoozi, 'i bube'ildzun yutele, be'abá nahuyoosdzi, 'i didut buts'itekulh, 'i 'uyinla, 'ilhuh yute'alh zeh k'elhla yutez'ai. ¹⁷T'eeonáhzun hukw'elh'az dáhooja. Ndai hoonzoo yuk'eoote'alh hukwa'ninzun, 'et whunts'ih be'abá yuch'a nalhú'a. Lhat hoh huwintse, 'et whunts'ih 'aw be'abá dudeni nahundunoo'ah ghait'ah. Nts'oh dát'en whunts'ih, 'aw buba lkh'enaóodoo'alh ghait'ah.

Ndunnah yak'uz húdelhts'i, 'en hubuts'un ts'utelwus

¹⁸ 'Et ndunnah Israel buzkehkah, 'aw 'en buk'una'a ilah hoh dzulh Sinai^a dune yut'aghunah, 'aw whuz chatésyal. Ndi dzulh dez'kun, 'ink'ez tsahólh'gus cha'hoont'ah. 'Aw hoonli honoolh'en ghait'ah, 'ink'ez nilhts'i dus cho chah hoonli. ¹⁹ 'Et Yak'usda ba be ts'újih, 'i chah hidíts'o 'ink'ez Yak'usda yalhtuk, 'et chah hódants'o. Ndunnah yudánts'o, 'aw 'onus 'un hidóots'o hukwa cha'hunízun. 'Et whuz na'a hits'u tedudli 'aw 'onus 'at huwhudutés'o hukwa cha'hunizun 'et huwa. ²⁰ Yak'usda khunek butl'a ída'ai, 'aw whulh hooyen ghait'ah 'et huwa. Khunek njan ndutni, “Khunai whunts'ih ndi dzulh yut'agheznai t'eh, 'et t'eh tse be hizóolhghel, k'us k'aza be hiyooch'ih huba 'uhoont'ah.” ²¹ 'Ink'ez huho'en hoh tube whehunelhújoot. Moses 'en whunts'ih, “Whenlhujut k'et dulhúduz,” ni.

²² Ndi dzulh bugha nuhwhuzdáni, 'aw whuz chatahdulh. K'us ndi dzulh Zion ts'utni, 'i buts'un lhgha dahdel. Yak'usda khuna, 'en bukeyah whuti 'uhoont'ah. 'Ink'ez keyah whuti Jerusalem ts'uwhútni, 'et yak'uz whuz'ai. 'Et lizas hulai k'et, 'aw uzdooni ghait'ah. ²³ 'Ink'ez ndunnah Yak'usda huba 'al'ha' yint'ah, ts'iyannah 'ilhunahuwúdulh huba whuz'ai. Ndun 'udechoo whuzdli 'en oosdzi, 'en ndunnah bube'ildzun yinli, 'en yak'uz ts'ih huboozi 'uk'une'úsdu'guz, 'en chah 'et húdelhts'i. Yak'usda 'en ts'iyannah ba naheyelh, 'en chah 'et usda. 'Ink'ez ndunnah ts'ah'un na'a lhadúlya, 'en hubuyegha, 'i chah 'et 'int'ah. ²⁴ 'Ink'ez Jesus bughuchatahdulh, 'en ndi k'an khunek neba lhaíndinla, 'en neba hubéguz unli, 'en chah 'et usda. 'Ink'ez ndi 'uskai neba nadélt'ik, 'i be nelubeshi ts'iyawh neba hoolah sulí, 'et nts'ena'a Abel yuzelghí hoh buzkai yun nadélt'ik, 'i 'onus nus hoonzoo néwhunelhtan, 'et chah 'et whuz'ai.

Yak'uz whuts'un nelh yailhtuk ts'oozólhts'ai

²⁵ Yak'usda nohwhulh yálhtuk, 'et hubugha nohwhulh yalhtuk, khun dah dohtni gunih! Whunulh'en, yun k'ut 'et ndúbulhni, 'et whunts'ih 'aw hik'unucha'it'il, 'et huwa hoolhtus hoh huba nahezya. K'an 'et yak'uz whuts'un nelh yailhtuk, 'en buch'a nats'ulhúya t'eh, 'et 'onus nus dáwhultus hoh neba nahutedeh. ²⁶ Hoh da Yak'usda hubulh yáilhtuk hoh ndi yun

^a **12:18** 'Et 'udechoo khunek nuwhuba lhaidinla, 'i k'ut whunulh'en, Moses dzulh Sinai nusiya inle, ni ho' 'utni. Ex 19:21-22; 20:18-21; Dt 4:11-12; 5:22-27

dulduz. 'Ink'ez doochah zeh nets'úhoozi hoh njan ndútni, “Doochah zeh ndi yun dutelduz. 'Aw 'i zeh ilah, yaz chah ndúhoolcho hoh whudútelduz.”
²⁷ 'Ink'ez ndi khunek, “Doochah zeh,” 'utni, 'et néwhunulhtun, ts'iyai ndai 'ulya, 'i ts'iyawh dutelduz. 'Et whuz na'a dullhuk, 'i hoolah whutele. 'Et ndai 'aw ndoollhuk ghait'ah, 'i 'ilhuz wheni 'utet'ilh.

²⁸ Nts'oh huwa hoh nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et 'aw nughóotnah ghait'ah. 'Et nets'u whutekulh. 'Et huwa ye unzoo, 'i be ts'ah'un na'a hoh Yak'usda, 'en neba dézti 'ink'ez neba be óonujut, 'en huba ne'ts'oot'en.
²⁹ Nuwheni neYak'usda kwun ts'iyai delhk'un, 'i ndunt'ah ho' 'int'ah 'et huwa.

Ndi yun k'ut lubeshi buch'a nasulhúye

13 'Ahoohyez nuhwhulhutsinkah hubuk'eoohsi'. ² Ndunnah whutsuh da chabuzeh'en, hoonáht'i hoh nuhkoo dáboohlelh. Bulunah lizas tusih 'uhint'ah, 'aw t'oonuzahzun 'et huwa. ³ Ndunnah Jesus Christ hunedulh 'et huwa tsak'eoobaha'ai, bunalhúnih 'ink'ez bula 'ooht'en, 'en bulh tsak'edahla lí'ah't'ah. Ndunnah be dzuh neoobahalh'en, 'en chah whuz na'a nuhwhubeni tah 'obulhdzun. Ts'iyawh 'ilho yust'e zeh 'uts'int'ah 'et huwa.

⁴ Lhghuzdelhts'i, 'i ts'iyannah ba' hoont'ah, 'ink'ez whudézti. Lhghu húdelt'si whu'iz hoh dukw'usti k'ut dawhut'en, 'aw chahóotsi' ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndan 'uyoon ts'ekoo k'us 'uyoon dune bulh tinta' 'uhut'ih, 'en Yak'usda huba nahuteyeh ho' hoont'ah. ⁵ Ndi yun delhúts'i huwahli. Ndai k'an 'et aht'i, 'i 'onus nus 'uyoo ka daohtni gunih. 'Et huwa neMoodihti njan ndutni,

“Aw nuhghu toosya ghait'ah,
 'ink'ez nuhla doosnih ghait'ah.”

⁶ 'Et huwa nedzi ulhtus whé 'uzdooni,
 neMoodihti 'en nela'ut'en 'int'ah.

Dune danehulh'en 'et whunts'ih 'aw chats'unoolhújut.

Ndunnah lhelhts'un na'a nehóodulh'eh, 'en buk'une'ooht'en gunih

⁷ Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ndunnah nuhtsuh whudélhdzulh, 'en bunaoolhúnih. Yak'usda bughunek be nohwhulh yáhalhtuk. Nts'ena'a niz

dak'ez ndi yun k'ut hudélhts'i da hubulh dáhooja, 'et howu nuní noohzut. 'En hiye 'alha 'int'ah, 'en buk'una'a ne'ooht'en. ⁸ Jesus Christ 'en hulhda, k'an dzin, 'ink'ez 'ilhuz wheni chah, 'et zeh ndunt'ah.

⁹ Lhelhts'un na'a 'ink'ez hoontsi' hukw'una'a dune hohodulh'eh, 'en huboozólhst'a 'ink'ez buk'une'ooht'en gunih. Ndai Lizwif hiya'alh, 'i 'ants'i unli ho' 'int'ah. Ndunnah buk'una'a 'uhut'en, 'aw bula 'uwhudóneh ghait'ah. 'Et huwa ye unzoo, 'i be whuz na'a nedzi yuh dez'ai t'eh, 'aw 'et zeh ts'ah'un 'uhoont'ah. ¹⁰ Nuwheni Jesus Christ buba 'alha' yint'ah 'uyoo Yak'usda buk'uzdai ts'it'i. 'Ink'ez ndi Yak'usda buk'uzdai neba k'eínkat, 'i ts'oo'alh huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndunnah Lizwif ndi yun k'ut bun cho but'ah ne'hút'en, 'aw hiyoo'alh ghait'ah, 'aw whuz na'a butl'achahoolts'ulh.

¹¹ 'Et náwhulnuk deggha nus dezti khunai buz kai, ndet deggha nus whudé zti, lubeshi ba 'et whuz dainínkai. Ndi khunai buyust'e, dune whut'i, yoo'az ts'ih hidélhk'un. ¹² 'Et whuz na'a zeh Jesus keyah whuti whuanesdutl'oo dati 'onus 'az ts'ih 'et dzuh nuhiyulhdzut. 'Et hoh dich'oh duduzkai, 'i be Yak'usda ba 'udun nenínla. ¹³ 'Et huwa ts'uwhut'i 'onus 'az ts'ih, nts'e Jesus Christ 'int'ah, 'et nuwheni chah 'et 'uts'oot'e. 'Ink'ez hooya hiyulhtsi, nuwheni chah ts'uhóolhchoot. ¹⁴ Ndi yun k'ut 'aw keyah 'ilhuz 'uwhutet'ilh newhuba hoolah ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndet keyah 'ilhuz 'uwhutet'ilh, whuz de whélts'ulh, 'et zeh hukwa ts'ités'en.

¹⁵ 'Et huwa Jesus Christ booz i buggha 'ahoolhyez Yak'usda chanailya uzdoóni. Whuz na'a Yak'usda uzdoólhti. ¹⁶ 'Et hoonzoo 'uwulh'en 'ink'ez ts'iyawh 'ilho lhula'daht'en, 'et khun whunaoodoolhúnah gunih. 'Et whuz na'a Yak'usda buggha whut'aih, ts'iyawh 'et tube hóont'i.

¹⁷ Nuhtsuh whudélhdzulh, 'en hubuk'une'ooht'en 'ink'ez hubutl'á' dudoolhúyelh. 'En nuhzul nuhwhuba ghuhindli 'uhint'ah 'et huwa. 'Ink'ez nts'ena'a nuhwhuba highunli, 'et hube 'ut'en whuggha Yak'usda but huteyin. 'Et huwa soo ts'ah'un na'a niwhúnah'aih. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et ndunnah whutsuh whudélhdzulh huhót'i hoh Yak'usda ba nuhghú hoole huba' hoont'ah wule. Khun teh nuwheni nuhgha khunani wahle gunih. 'Et ndaht'en t'eh, 'et zeh nuhwhuba whuté zoo.

Neba tenadoohdli

¹⁸Neba tenadoohdli. Ts'ah'un na'a t'ets'oninzun neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'aw hoonliyaz hoontsi' bughah hoolah. Whuz na'a zeh ts'otétun hukwa'uzninzun. ¹⁹'Et 'onus 'un chah nuhts'u tédusdli, suba tenadoohdli, 'et sih 'aho Yak'usda nuhts'ó t'l'anasoolhtelh.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

²⁰'Aw 'et Yak'usda 'en be nedzi ts'ah'un 'oot'e neghaóoni'ai, 'en neMoodihti Jesus Christ buz kai be neba nadélt'ik, 'et huwa yahadla tah dinaidilhti. 'En sheep ghunli ncha 'int'ah. 'Ink'ez ndi 'uskai 'i be 'ilhuz wheni khunek neba lhaídínla, 'i ho' 'int'ah. ²¹Yak'usda soo ts'ah'un na'a lhadulya nuhtelhtsilh hoh nuhwhuba tenadutesdli. 'Et hoh Yak'usda nts'ena'a nuhts'u hukwa'ninzun, 'et ts'iyawh huba 'uwháhla. 'Ink'ez ndai Yak'usda Jesus Christ be 'et nuhwhuba 'uwwhulh'en, 'et 'uhóonla t'eh, 'et nduhóolhcho hoh hootét'i. 'En zeh 'ilhuz wheni buba ts'odóolhti. 'Et ndoh honeh.

²²'Et sulhutsinkah, soo cho nuhts'u tédusdlih ndi khunek 'i be nus nóoht'uk, 'i ts'iyawh soo cho óozelhts'ai 'ink'ez nuhwhuba 'alha 'oot'e. 'Et whunts'ih 'aw lhat 'uk'echá'iduguz.

²³Nelhutsin Timothy tsak'esda, 'en 'aw 'et tinánja, 'et t'ewhunoohzeh hukwa'nuszun. Whusanája t'eh, 'en bulh nuhts'un tadút'us.

²⁴Nuhtsuh whudélhdzulh chah, 'ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun, 'en chah suba dahooja budóohni. Yun k'ut Italy whut'en, 'en chah dahooja nuhuwhútni.

²⁵Nuhwheni ts'iyawh Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'oot'e nuhwhuba hukwa'nuszun. 'Et ndoh honeh.

James Dustl'us Yuk'e'ánguz

(James)

Ndunnah Lizwif huba 'alha' hoont'ah James dahooja hubulhni

1 Si James, Yak'usda 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ ba 'ulhna usdli. Nuhwheni Lizwif, ndunnah Jesus Christ huba 'alha' 'uhint'ah, nuhwhukeyah nuhwhuch'a nuhwhuts'unézyoot ahli, ndi dustl'us nuhts'ó k'e'ezges, 'i be dahooja nuhwhudúsní.

Dzuh nahudeh huwa hohóodul'eh

²Sulhutsinkah lhat hoh lhelhts'un na'a dzuh nahdeh t'eh, 'et whunts'ih hoonah't'i hoh whuz na'a zeh 'ooht'e. ³T'ewhunáhzun Yak'usda but'aninehtan hoh lhelhts'un na'a dzuh nahdeh, 'et whunts'ih soo ulhtus hoh nudoolhúya, 'et whuz na'a hodoohlú'eh. ⁴Yak'usda ba ulhtus sahli, ts'ah'un na'a ts'iyawh hodoohlú'eh. 'Et t'eh Yak'usda ba lhadúlya wahle. 'Ink'ez ts'ah'un na'a 'ut'en k'ah lhaóodahla. Yak'usda ba hoonliyaz whu'et cha'áhní. ⁵'Et nuhwheni bulah Yak'usda be whútnih 'aw chaht'ih t'eh, 'et sih Yak'usda hika hiyoodolhkut. 'Et ndan hika hiyoodulhkut, ye dinzoo 'i bugha íte'alh. 'Ink'ez 'aw hooya huboolhtsilh ghait'ah. ⁶Ndun hiyoodulhkut, bé 'alha' hoont'ah 'i be hiyoodolhkut. Khun teh huba nawh 'uhot'e gunih. Ndun ba nawh 'uhoont'ah, nilhts'i too hubulh nudutun li'hint'ah. ⁷Ndunt'ah dune khun teh neMoodihti 'aw hoonliyaz bugha óote'alh hunoozin gunih! ⁸Ndunt'ah, 'ahoolhyez nawh 'uhet'ilh hinli.

Hoonzoo 'int'ah 'ink'ez tehul'en chah Yak'usda ba lhgha zeh 'uhint'ah

⁹Nelhutsin tehul'en, 'en Yak'usda dune degha nus ncha yulhtsi teh, huhót'i huba' hoont'ah. ¹⁰'Et whunts'ih soode'a 'int'ah duzooneya be nduk 'ududildzun, 'en Yak'usda yuk na'yinla, 'et huwa hót'i huba' hoont'ah. 'Et whuntsli t'ewhunónzin nts'ena'a 'indakyaz dátsaih, whuz na'a zeh

ye soode'a 'int'ah, 'i bugha khoona ghait'ah. ¹¹'Et sa ha'aih teh 'i be tube whunizulh. 'I be 'indak chun dugih teh, bindak nakuk. Lhe'ildzoo nduwhút'en 'et whunts'ih hoolah 'ulh'ih. Whuz na'a zeh soode'a 'int'ah 'awhuz dude 'ut'en 'uhulh'en hoh dich'oh whunts'ih huhoolah hutele.

Dzuh nuts'uzut 'et whunts'ih Yak'usda buk'ets'ootsi'

¹²Ndan ts'óolhdzih, 'awhuz whechaítsaz, 'en degha nus hoonzoo hubugha whutelts'ulh. 'En 'int'ah 'ilhuz ye khútena bughá whunt'ai. Whuch'a' nílhde, 'et chah hubugha whútelts'ulh. Ndun neMoodihti yuk'ensi', whuz na'a but's'ún hoozi.

¹³'Ilhunuh lubeshi ts'unínt'uk t'eh, khun teh Yak'usda sóolhdzih dooni gunih. 'Aw Yak'usda ntsi' be ólhdzih ghait'ah. 'Ink'ez dich'oh chah whuz na'a zeh 'uyoon hoontsi' ts'ih bunoolht'uk ghait'ah. ¹⁴'Et whunts'ih nuwheni 'ilhunuh ts'inli hoh nuwhenich'oh hukwa'uzninzun, 'et huwa lubeshi 'uztelh'ilh ts'ih whuts'úznint'uk. ¹⁵Nduts'ut'en t'eh, 'et nts'ena'a hukwa'uzninzun k'una'a hoh lubeshi 'uts'ulh'ih, 'et lubeshi whe'whudit'en. Lubeshi 'uts'ulh'en t'eh, 'i bugha dats'útsaih.

¹⁶Sulhutsinkah nuwhuk'esi', nanooht'ah gunih! ¹⁷Ne'aBá, 'en yak'uz be whét'en, 'i ts'iyawh 'uyinla. Ndi be whét'en, 'i whulutah teh 'uts'un na'a na'ut'ih 'ink'ez tsakwúts'it li'whulh'ih. Ne'aBá 'aw nawh 'uninzun unli ilah. 'Et huwa ndai ndus de neghawhúninla, 'et unzoo 'ink'ez soo ts'ah'un 'unt'ah, 'i ts'iyawh 'en zeh but's'un hawhúkat ho' hoont'ah. ¹⁸Dich'oh hukwa'ninzun, 'et whuz na'a 'uja hoh ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'et 'i be doochah ts'uwhuzdli. 'Et whuz na'a ndúhooja ndai 'uyalh'en, 'i hubutah hoh nuwheni 'udechoo bube'ildzun ts'uzdli.

'Ilhunuh ahli hoh soo cho 'udoohs'o

¹⁹'Et huwa sulhutsinkah nuwhuk'esi', 'ilhunah ahli hoh Yak'usda bughunek soo cho doohs'o. Sayaz hukw'ununí nulhzut k'an zeh yatulhtih. Khun hunoolhúch'eh gunih. ²⁰Whuzáhke t'eh, Yak'usda ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'aw buk'une'ooht'en ghait'ah.

Yak'usda bughunek buk'une'aht'en 'ants'i oozélhts'ai ilah

²¹ 'Et huwa ts'iyai whudutsun k'una'a ne'aht'en, 'ink'ez lhat hoh tink'us na'a ne'aht'en, 'et 'i ts'iyawh whuladoohtnih. 'Ink'ez Yak'usda bughunek nuhyudánde, 'i nuhdzi yuk úlhdzun hoh wúlhchoot. Ndi khunek 'i be zeh nuhtelhyih.

²² Yak'usda bughunek daja ni, whuz na'a buk'une'ooht'en. 'Ants'i oozélhts'ai ilah. 'Et ndaht'en t'eh, nuhwhenich'oh na'dunaht'ah hoh aht'en. ²³ 'Et ndun ndi khunek 'ants'i hidits'o 'et whunts'ih chayúlhchoot, 'en ndunt'ah, 'en 'uhint'ah, ndai be na'uzdunul'en 'i be na'hundunul'en, whuk'ah ts'ih 'uhint'ah. ²⁴ Dich'oh na'dunul'en, 'ink'ez nts'ena'a nul'en, 'aw 'et whunaoodilnah. ²⁵ 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek lhaidinla, 'i be lubeshi ch'a nanenilhti, ndunnah soo cho hik'eyalhtuk 'ink'ez whunachahodulhúnah, 'ink'ez daja ni 'ahoolhyez hukw'úne' hut'en t'eh, nduhut'en, whuz na'a dude 'ut'en k'ah huwa degha nus hoonzoo hubugha whutelts'ulh.

²⁶ Ndun nuhtah Yak'usda ba ne'hut'en huninzun, 'et whunts'ih 'aw bughunek bugha cha'oolih, dich'oh na'hundunut'ah. 'Et 'ants'i 'et ndunt'ah Yak'usda ba hut'en, 'et 'aw hoonli chahóolah. ²⁷ 'Et ts'ah'un 'uhoont'ah, 'ink'ez 'alha' 'uhoont'ah hoh Yak'usda ne'aBá, 'en ba né'ts'ut'en, 'et njan dúhoont'ah: ts'unah 'ink'ez tsandelh, 'en dzuh nahudeh huwa buzih nuts'oodelh huba' hoont'ah bula ts'oot'en ka. 'Ink'ez ndi yun k'ut dawhút'en lubeshi 'ul'en, 'i bugha dutsun wahle gunih.

Khun teh 'ilhunuh, 'en 'uyoon 'onus nus unzoo ho' 'int'ah noohzun gunih

2 Sulhutsinkah, neMoodihti Jesus Christ dézti, 'en nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'et huwa khun teh 'ilhunuh 'uyoon 'onus nus unzoo noohzin gunih. ² Khunyaz tulih 'ilhunuh dune nuhluglez nuhwhughut danínya hoh lande'ai dézti, 'i nidelya, 'ink'ez naih unzoo, 'i be dune unli. 'Ink'ez 'et zeh 'uyoon dune, 'en chah yunéyalh. 'En tel'en 'int'ah, 'ink'ez bunaih untsi', 'i be dune unli. ³ 'Et ndan bunaih unzoo hoonáht'i hoh, “Njan hoonzoo sinda,” dahni, 'ink'ez tel'en, 'en 'udahni, “Njan yun neke zih sinda, k'us 'ants'i hoh sinyin.” ⁴ 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et 'alha nuhwheni

'ilhunuh 'en 'uyoon 'onus nus unzoo nahzun. 'Et nuhwheni untsi', 'i be 'uda huba nahuzáhya.

⁵ Sulhutsinkah nuhwhuk'esi', soo zúlhts'ai. Ndi yun k'ut t'ehul'en, Yak'usda k'ensi', 'en 'utahábanla huba 'alha' hoont'ah 'i be soo hude'a 'int'ah hubulhtsi. 'Aw ndi yun k'ut be 'uts'int'ah ilah. 'Ink'ez nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, ne'aBá yit'i, 'i hubughaítelelh 'et 'i hubughaítekulh. 'Et whuz na'a ndan yuk'ensi', 'en chah hubughaítelelh. ⁶ 'Et ndan tel'en nuhghuninya hoh but's'ududelhúti. 'Et whunts'ih soode'a 'int'ah, hoontsi' hukw'una'a ne'nohwhuhulh'en. 'Ahoohlhez nahéyelh but nenóhohugus. ⁷ Ndi boozi unzoo, 'i be nuhwhúlhni, 'alha 'i hich'a yalhtuk.

⁸ Yak'usda nehubudayi cho, ndi bughunek netl'aída'ai, 'i neba 'uk'e'ánguz, 'et njan ndutni, “Nts'ena'a nuhwhenich'oh k'enadahsi', whuz na'a zeh 'uyoon buk'eoohsi'.” 'Et nduht'en t'eh, 'et soo' hoont'ah. ⁹ 'Et whunts'ih 'ilhunuh 'uyoon 'onus nus unzoo nahzun t'eh, lubeshi 'ahla hoh 'aht'ah. 'Et whuz na'a ndi Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i whunówhunulhtun khunek k'unyis ahli. ¹⁰ 'Et ndi Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i ts'iyawh buk'une'ts'ut'en 'ink'ez hoontsolyaz k'uzninyuz t'eh, 'et ts'iyawh k'uzninyuz ho' hoont'ah. ¹¹ Ndun 'et nendulhni, “Dune k'us ts'eke bulh tinta' 'ooht'en gunih.” Njan chah 'et ndutni, “Dune soolhghelg gunih.” 'Et njan dúhoont'ah, 'uyoon 'at bulh tinta' cha'ínt'il t'eh, 'et whunts'ih dune sílhghih t'eh, 'et ndi Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i ts'iyawh k'uninyuz ho' hoont'ah.

¹² 'Et huwa Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i be lubeshi ch'a nenilhti, 'aw 'et nilhdukw hoh 'i be nuhwhuba nahutedeh noohzin. 'Et huwa 'et whuz na'a nuhwhenich'oh lhutah ts'ah'un na'a lhulh yaoolhútuk, 'ink'ez whuz na'a zeh ne'óoht'en. ¹³ 'Et huwa ndet dzin tele neba nahutedeh whusawhútelts'ulh, ndan 'ugha techa'nízun, 'en bugha techa'nídzun hoh Yak'usda yuba nahuteyeh. 'Et ndan 'uyoon bugha té'ninzun, 'en Yak'usda yugha te'untézeh hoh yuba nahuteyeh.

**Be 'alha 'uhoont'ah, 'i 'ut'en unzoo be 'et t'eh,
'aw hoonli cha'hóolah ho' hoont'ah**

¹⁴ Sulhutsinkah, ndan dune 'utni, “Be 'alha 'uhoont'ah 'ust'i,” 'et whunts'ih Yak'usda 'aw yuk'únucha'ust'en t'eh, 'i 'aw huba cha'hóozoooh ho' hoont'ah! Ndunt'ah be 'alha 'uhoont'ah soo butelhyih nahzun ih?

'Awundooh! ¹⁵'Et nelhutsinkah k'us neulhtuskah naih चाहít'i, k'us k'an 'et dzin huba whúnts'i, 'aw hiyoo'alh, चाहít'i t'eh, ¹⁶'et 'ilhunuh nuhwheni nuhtah ndobúlhni, “Soo óoht'e. Noohzul. Soo cho na'ooht'alh.” 'Ink'ez hoonli hiye ndunidzit, 'i 'aw hiye bula cha'áhníl t'eh, nts'ena'a nuhwhuba whutézoo? 'Aw khunek zeh hik'ekhóona ghait'ah. ¹⁷'Et whuz na'a zeh dune ndutni, “Be 'alha 'uhoont'ah ust'i,” 'et whunts'ih Yak'usda buba 'ut'en unzoo yit t'eh, 'aw hoonli chailah.

¹⁸'Et whunts'ih 'ilhunuh tulih ndez na'a njan ndúsudooni, “Nyun be 'alha 'uhoont'ah int'i, 'ink'ez si 'ut'en 'ust'i.” Ndint'en t'eh, nye'ut'en be 'et be, be mba 'alha' hoont'ah whusuníltun, 'et t'eh sichah se' 'ut'en be, 'i be suba 'alha' hoont'ah whunyunoolhtun.

¹⁹'Et chah sudóni, “Yak'usda 'ilhunuh zeh 'int'ah.” 'Et mba 'alha' hoont'ah, 'et huwa 'ut'en unzoo, 'i 'ilh'en. Ntsi' nudude 'en whunts'ih huba 'alha 'uhoont'ah hoh nujut bulh hudulduz.

²⁰'Et nyun tube whuzinik! 'Awhuz ih t'eóonuzínzun? 'Ut'en bu'et t'eh, be 'alha 'uhoont'ah, ndi yun k'ut 'aw hoonli chailah ho' hoont'ah.

²¹Netsuhda, Abraham, 'en buye', Isaac, 'en Yak'usda bukw'uzdai k'eyilhti, Yak'usda ba yutuzelghelh ka. 'Et huwa dude 'ut'en be ts'ah'un dune suli.

²²Whunulh'en i? Abraham be 'ut'en k'ah, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be 'uja. 'Et be 'ut'en k'ah huwa, be 'alha 'uhoont'ah soo ts'ah'un na'a lhadúlya suli.

²³Yak'usda bughunek daja ni 'en bugha, 'i ts'iyawh 'uhóonla. Njan ndutni, “Abraham 'en Yak'usda yuba 'alha' 'int'ah. 'Et huwa Yak'usda ts'ah'un dune inli,” yúlhni. 'Ink'ez Yak'usda bulh t'eke yudét'i suli, hiyúlhni. ²⁴Soo cho whunoolh'en, 'aw be 'alha 'uhoont'ah bugha zeh ilah hoh ts'ah'un dune ts'ulhlhíh. Ne'ut'en 'i bugha zeh chah.

²⁵Ndun lubeshi 'ul'en, Rahab hiyúlhni, 'en dich'oh dude 'ut'en k'ah huwa, dune nalh ts'ah'un 'int'ah suli. 'Et ndez na'a ndúja, ndunnah Joshua ba khunek na'a, 'en dabúninla hoh 'et hukw'el'h'az 'udun titi tinaóobuninla.

²⁶'Et huwa njan dúhoont'ah, neyust'e neyégha bughi yoolah t'eh, 'aw khoona ghait'ah. 'Et whuz na'a zeh be 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez ne'ut'en k'ah bughi yoolah t'eh, be 'alha 'uhoont'ah 'aw hoonli चाहóolah.

Neghunek bughuchats'ilah t'eh

3 Sulhutsinkah nuhtah khun teh stalhanah dune hodulh'eh wahle hukwa'ooht'en gunih. Nuwheni hodulhú'eh, 'onus nus hooncha hoh

neba nahutedeh 'et huwa. ²Lhat hoh lubeshi 'uts'ulh'en 'et huwa. Dune dich'oh bughunek be 'aw lubeshi chaílhchulh t'eh, 'en dune soo beni lhadúlya sulí. Buyust'e dulhcho hoh ts'ah'un na'a né'yulh'en 'et huwa.

³Njan howu nuní noohzut, ndi yeztli buza yant'uk, 'i buza ts'uyulih t'eh, nts'oh núznulht'i, buyust'e hoh túne'ut'en. ⁴Njan 'et chah howu nuní noohzut, ts'i cho ncha, 'i be ts'ekelh 'ink'ez tube nilhts'i t'eh, hoh teh nulhts'i. Nts'oh tatsi dalcho 'et whunts'ih niz chos lhe'íltsol, 'i 'et whunts'ih yuk'úne'ut'en. ⁵'Ink'ez netsoola lhe'ultsol, 'et whunts'ih hooncha howu yalhtuk. 'Ink'ez whunulh'en, kwunyaz dik'aih teh, dáwhulcho chuntah be whúduitek'un ho' 'uhoont'ah. ⁶Netsoola 'ants'i kwun li'int'ah. Ndai khunek ts'ah'un na'a cha'ít'ah be yats'ulhtuk, 'i be dubih. 'I be ndulcho neyust'e tinta' yulh'ih. Ndi yun k'ut neyust'e whuts'unint'uk, 'ants'i kwun k'una'a hoolhtus whulhtsih. 'Ink'ez netsoola 'i kwuncho yuh whumoodih, 'en be dik'aih.

⁷'Et ndi yun k'ut khunai lhelhyoo dedowh, dut'ai, ndai yun k'ut núlh'as, 'ink'ez ndai toot hoonli, 'i chah, nuwheni ndi yun k'ut dune, 'i ts'iyawh k'une'ts'ul'en. ⁸'Et whunts'ih 'aw 'ilhunuh netah, khunek be yats'oolhtuk, 'i 'aw k'une'ts'uhoon'en ghait'ah. 'Ahoohlhez bé hoontsi' tune'uzduni, 'aw 'ustl'e 'uzdóoneh ghait'ah. Neghunek poison li'int'ah, 'i be 'uyoon ts'ughan li'ts'ut'en.

⁹Nezek be Yak'usda ne'aBá tube cho buba ts'odélhti. 'Ink'ez 'i be zeh nelh dune hubézduyih, 'en Yak'usda duk'una'a 'obinla 'ink'ez. ¹⁰'Et whuz na'a zeh nawh k'una'a yats'ulhtuk. Whulutah hoonzoo k'una'a neuzduni. 'Ink'ez whulutah hoontsi' hoh tuné' uzduni. Sulhutsinkah 'et 'aw whuz na'a cha'hóst'e huba' hoont'ah. ¹¹Too unzoo, 'i 'ink'ez too ntsi' 'aw 'ilho haóoli ghait'ah. ¹²Sulhutsinkah, ndi duchun fig hiyulhni, 'i bumai olive chah butsuhaínooyeh ghait'ah. 'Ink'ez mai chun, 'i chah 'aw bumai, fig hiyulhni, butsuhaínooyeh ghait'ah. 'Et whuz na'a zeh yatoo, 'i 'ink'ez too unzoo, 'i bulh 'aw 'ilho haóoli ghait'ah.

Yak'usda ye whunih 'ink'ez netsudule ye whunih

¹³Ndan nuhtah whunih dune unli 'ink'ez lhat nt'eooninzun? 'Et ndunt'ah hoonzoo k'una'a nuhtah dune wule. Whuz na'a bube 'ut'en k'ah whunih be 'ink'ez yuh 'ududildzun 'i be 'utet'ilh ho' hoont'ah. ¹⁴'Et whunts'ih nuwheni deggha nus lhghe 'oolhúnih 'aht'ah, 'ink'ez 'ahoolhhez

'uk'une'dut'en hukwa'nahzun. 'Et whuz na'a nuhdzi yuh whudez'ai t'eh, 'i be 'óont'e' be howu yaoolhtuk gunih! Ndet khunek 'alha' 'int'ah, khun teh hubugha hóhts'it gunih. ¹⁵Ndi be whútnih, 'aw yak'uz ts'e hachadilts'ulh. K'us ndi yun k'ut hiye whunih, 'i 'int'ah. Nts'ena'a neyust'e whuts'unint'uk hukw'una'a 'úhoont'ah. Ntsi' nududeh, 'en ye whunih, 'i 'int'ah. ¹⁶Nts'e 'uhoont'ah dune lhghe' hoolnih 'ink'ez 'ahoolhyez dich'oh zeh k'ununi hunudzut, 'et whuz na'a ts'iyawh huba whe' hoont'ah hooyah dawhútenilh simba, 'ink'ez ts'iyaintsuk hoontsi' hoh 'uwahulh'en.

¹⁷'Et whunts'ih ndus de be whutni, 'udechoo, 'i netsun hoolah neilh'i, nedzi dezghel yulhtsi, 'ink'ez nagoosdiyaz né'ts'ut'en. 'Et hoh 'uyoon hukwa'huninzun k'una'a bugha ts'úwhunle. Be te'nudzun, 'i be uzdutébun, 'uyoon ba 'ut'en unzoo, 'i 'uts'oolh'en, ts'iyannah lhgha zeh nebut's'oolh'en, 'ink'ez 'aw nawh cha'ts'unizun hoh ne'ts'oot'en. ¹⁸Ndunnah 'uyoon bugha ts'ah'un 'uhoot'e 'et huba hukwa'huninzun, 'i bube 'ut'en bugha ts'ah'un na'a huba ne'hoot'en. 'Et sih lhanah ts'ah'un na'a lhts'un 'uhútet'ilh.

'Ududelhúti 'i be dune lhtah huwhulyih

4 Nuhwheni nuhtah di ka ts'iyawh lhenah lhutah 'udahnih, 'ink'ez lhéhdulh? Nts'ez de hawhélts'ut ho' hoont'ah? Ts'iyannah duk'una'a zeh hukwa'huninzun, 'et whuz de hawhélts'ut ho' hoont'ah. ²Tube hoonliyaz buka'nuhzun 'et whunts'ih 'aw chawháht'ih. 'Et huwa dune sulhghih. Dune ghe' 'oolhúnih 'et whunts'ih ndet hukwa'nahzun 'aw chawháht'ih. 'Et huwa ts'iyawh lhenah lhutah 'udahnih 'ink'ez lhedáhdulh, 'ink'ez Yak'usda but's'un 'aw buka cha'yooduzulhkut, 'et huwa 'aw chawháht'ih. ³Yak'usda buka yoodulhkut 'et whunts'ih 'aw nuhghá yo'alh ghait'ah. Hoontsi' hukw'una'a buka yoodulhkut 'et huwa. 'Ants'i nuhwhenich'oh nuhwhuba hoonzoo hukwa'nahzun teh, bé ne'teht'en, 'et huwa 'aw nuhgha yóo'alh ghait'ah.

⁴Nuhwheni dune 'ink'ez ts'ekoo lhulh tinta'aht'ih lí'aht'ah, soozélhts'ai, ndi yun k'ut hoontsi' túne'aht'en, 'et hoonáht'i t'eh, 'et 'alha' Yak'usda ch'a dehtni ahli. 'Et huwa ndunnah ndi yun k'ut hoontsi' tune'tet'en hukwa'huninzun, 'en Yak'usda ch'a detni na'hududulhtsi. ⁵Yak'usda bughunek 'ants'i cha'dusnih hoh njan ndutni, “Ndoni neyudinda, 'en tube cho 'uyoon neba ka cha'nizun.” ⁶'Et Yak'usda lha'un ye unzoo, 'i negháini'ai, 'et huwa bughunek njan ndutni,

“Ndunnah 'ududélti,
 'en Yak'usda ch'a detni 'int'ah.
 'Et whunts'ih yuh údudildzun,
 'en ye unzoo, 'i bugha yú'aih ho' 'int'ah.”

**Be yuh 'uzdudildzun, 'i ndi yun k'ut hoonli zeh ghu nuni uznuzut
 t'eh, 'aw netsudule nech'a 'oolhdeh ghait'ah**

⁷'Et huwa Yak'usda 'en zeh butl'a' uzdudooltelh. Netsudule, 'en buch'a uzdetni, 'et t'eh nuhghu nátsitelyalh. ⁸Yak'usda beggah ninahya t'eh, 'et t'eh Yak'usda didut chah nuhghah niteyalh. Nuhwheni tinta' 'uhut'ih, 'et whuch'a nuhla tóonahgus. Nuhwheni nawh nanínahdeh, nuhdzi butsun hoolah naoolhtsilh. ⁹'Et dáhja, 'et nuhwhenich'oh tube cho yuh 'ududoolhúdzin! 'Ink'ez howuni 'oohle! Ndet hoontsi' howahdloh, 'et 'ustl'e 'udoohneh, 'et huwohtso! Ndi nuhwhuba whunenik tune'aht'en, 'i ts'iyawh whuladoohtnih, 'ink'ez nuhdzi undooda. ¹⁰NeMoodihti bubut yuh 'ududoolhúdzin, 'et sih nawhudóolhti.

Newhulhutsin butsun nahonyeh gunih

¹¹Sulhutsinkah lhuch'a yaoolhtuk gunih! Ndan dulhutsin duch'a yalhtuk 'ink'ez yuba nahezya t'eh, 'en Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i yuch'a yalhtuk hoh 'utni. 'I 'onus nus unzoo na'dunúdzun. 'Et ndint'en t'eh, 'aw Yak'usda khunek netl'aída'ai, 'aw kw'unucha'zint'en, Yak'usda k'una'a naheyelh 'int'ah na'dunínzun. ¹²'Aw 'ilhunuh zeh 'int'ah ndi khunek netl'aída'ai. 'Aw 'ilhunuh zeh dune hubulhyis k'us kwuncho yuh ts'ih hubutelh'alh. 'Et huwa ndan inli na'duninzun hoh 'uyoon ba nahanyelh?

Bunt'ah nts'oh datánt'ilh 'et huwe' dudelti howu yaoolhtuk gunih

¹³Nuhwheni ts'iyawh sih soozélhts'ai. Bulunah ndez na'a tulih njan ndudóohtni, “K'an dzin k'us 'om bun tulih nts'un keyah ts'utedulh. Whuz 'ilhu naooduzuk 'et 'uzdutélts'ilh, whuz sih sooneya lhai 'uts'ooleh.” ¹⁴'Et whunts'ih bunt'ah 'aw dawhútenilh t'eóonuzáhzun. Be kháhna, 'i ndai ho' 'int'ah? 'Ants'i lhut li'int'ah. 'Astl'iyaz ndoh hoh nudúdeh, 'ink'ez hoolah 'ulhih. ¹⁵K'us ndez na'a njan ndudóohtni huba' hoont'ah, “NeMoodihti

hukwa'ninzun, 'ink'ez 'awhuz ts'ukhuna, 'et t'eh ndi k'us ndai, 'et whuz na'a njan dúzteniilh.” ¹⁶ Nuhwheni 'ududélti ndet 'ududelti be yalhtuk, 'et ndi ts'iyawh hoontsi' ho' hoont'ah. ¹⁷ 'Et huwa ndan t'ehoninzun ts'ah'un na'a ne'hoot'en huba' hoont'ah, 'ink'ez nduchahúst'en t'eh, 'et sih huba lubeshi hoont'ah.

**Nuhwheni soo deh'a, ndunnah tehul'en hube soo
de'at 'et huwa nuwhuba nahutedeh**

5 'Et nuhwheni soo deh'a 'aht'ah sih soo zúlhts'ai. Dawhulsi' nuhts'u whekulh, 'et huwa tube cho ahtso 'ink'ez 'alhúdzul. ² Be soo deh'a, ts'iyawh holhjut. Nuhnaih, 'i chah musdzoombai ts'iyawh ya'al. ³ Nuhwhugold 'ink'ez silver 'i bulh, ts'iyawh k'una'didutsan. 'Ink'ez ndi k'ena'didutsan, 'et hoh nahuhooté'alh dant'ah ahli. Ndi ndai kwun hoolah ilh'i, 'i, 'et whuz na'a ndaht'en tinta' nuhté'lh'ilh. Dek'elh'az dzin 'et huba 'uwháhla! ⁴ 'Et ndunnah t'l'o nuhwhuba nalhdzoo, 'en chah ts'iyawh hube whulhts'it. 'Et huwa nuhch'a tsó yahalhtuk. 'Ink'ez ndunnah nuhwhuba whut'as, 'en chah whuz na'a zeh 'ubulh'en. 'Ink'ez Yak'usda, ndun ts'iyaintsuk whuMoodih unli, 'en nuhch'a khunahudútso hoh ts'iyawh hubudánts'o. ⁵ Nuhwheni soode'a 'unaht'ah, ndi yun k'ut hoonah'ti zeh 'uwulh'en, 'ink'ez hoonzoo hukw'una'a zeh dune ahli. 'Et nuhwheni 'et ts'iyawh hukwa'nahzun tune'aht'en. Nts'ena'a musdus nats'utuzelghelth teh whutsuh 'et naznulhk'ah, 'et whuz na'a nuhwheni chah 'et ndaht'en. ⁶ Ndunnah ts'ah'un na'a 'uhut'en, 'en nuhwheni hubuk'éwhah'ai, 'ink'ez 'et ubahghan, 'et whunts'ih 'aw k'uhootneh chanizun.

Dzuh nahdeh nuhwhuba huwa whúlna, 'et whunts'ih whulh sahyin

⁷ 'Et huwa sulhutsinkah neMoodihti whusanátedalh whuts'un, 'et huba ilh'ih. Ndan dune haníyeh 'ulh'en, ndi haínulhyeh, 'i soo 'úlcho tele whuts'un, sa hoh yuba ilh'i. 'Olulh 'ink'ez dak'et naootelhtil, 'et huba ilh'i ho' hoont'ah. ⁸ Nuhwheni chah neMoodihti whusanatedalh, whuz na'a zeh huba ilh'i, 'ink'ez nuhdzi soo cho ulhtus wulh'i. 'Aw 'et neba nilhdukw suli 'et huwa. ⁹ Sulhutsinkah lhch'a ne'doohtni gunih, dooka sih nuhk'éholts'it. Nulh'en Yak'usda, naheyelh, 'en ndati 'et seyin 'et huwa.

¹⁰ Sulhutsinkah ndunnah nus whunílh'en, 'en ndunnah neMoodihti boozí be yahulhtuk, 'en dude 'ut'en k'ah huwa dzuh nuhúde t'eh, 'et whunts'ih neMoodihti datenilh, 'et huba hihl'i. 'En hubugha hodoohlhú'eh!

¹¹ Soo zúlhts'ai, ndunnah howa whúlna whunts'ih whechahítsaz, 'en degha nus hoonzoo hubulh 'úhooja hubuts'utni. 'Et ndun Job ts'utni, 'en chah nts'ena'a dzuh nusuzut, buba howa whúlna whunts'ih whulh ínyn. 'Ink'ez nts'ena'a neMoodihti tube yugha te'nanzin, 'ink'ez hukw'elh'az soode'a 'int'ah yutl'anáho'ai, 'et ts'iyawh whulh údahts'oh.

¹² 'Ink'ez sulhutsinkah ndi 'uhoont'ah 'un whudusni, hoonliyaz dune ts'un nahuzinya t'eh, khun yak'uz whunalh 'udúsní k'us ndi yun k'ut whunalh 'udusni, k'us 'uyoo khunek be, whuz na'a teh yatoohlthíh gunih. 'Et k'us, "A," dutehnilh t'eh hoh, "A," doohtni. 'Et, "Dah," dutehnilh t'eh, 'et chah, "Dah," doohtni! Dooka síh nuhwhuba nahoodéh.

Lhula ts'oodut'en

¹³ Nuhtah dzuh nuzut hoonli t'eh, 'en tenahudoodli. 'Ink'ez nuhtah hoont'i hoonli t'eh, 'en chah shun 'i be Yak'usda hudóolhti.

¹⁴ Nuhwheni nuhtah hubuyust'e soo cha'ít'ah t'eh, ndunnah Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh nuhtsuh whudéllhdzulh, 'en 'anih hubudóohni. 'Ink'ez ndi khe neMoodihti boozí be 'i ndan hubuyust'e soo cha'ít'ah, 'i hubuk'ut huboolhlho 'ink'ez hiba tenahudoodli.

¹⁵ Be 'alha 'uhoont'ah bulh tenahudoodli. 'Et síh ndan hubuyust'e soo cha'ít'ah soo na'tetnilh. 'Ink'ez neMoodihti duk ná'yooleh. 'Et lubeshi ut'i t'eh, 'i yuba whunawhudoolnah.

¹⁶ Lhts'un tink'us aht'en t'eh, ndulhudóohtni 'ink'ez lhuba tenadoohdli. 'Et ndaht'en t'eh, 'et t'eh soo na'oohneh. Ts'ah'un dune, 'en ts'ah'un na'a hoh tenadudli t'eh, 'et whuz na'a hubutenadudli bugha lhat hooncha túne'whutet'en 'et huwa.

¹⁷ Elijah 'en nuwheni nek'una'a dune unli inle. 'En 'uja soo chan ch'a tenadédli. 'Et tat naoodezuk 'onus 'at lhúhoolcho, 'et ndi yun k'ut 'aw nachahoolhtil. ¹⁸ 'Ink'ez doochah tenadédli hoh chan yak'uz ts'ih hájulh. 'Et yun doochah zeh mai buk'ut hananyi.

Tink'us hunínt'uk, 'en nahundunooya ka hubula'oohneh

¹⁹ Sulhutsinkah nuhtah 'ilhunuh khunek 'alha' 'int'ah, 'i yuch'a nasja t'eh, nuhtah 'ilhunuh neMoodihti ghu nainilhti t'eh, ²⁰'en 'et nduja, njan dudóohni, “Ndan lubeshi 'ulh'en, 'en be 'alha' nudzun yuch'a nasja t'eh, ndan ndúja neMoodihti ghu nainilhti t'eh, 'en ndi yun k'ut datétsah whuch'a nayulhti ho' 'int'ah. 'Ink'ez 'en hubugha lhat lubeshi hubuk'é'imbal li'tenilh.”

Peter 'Udechoo Dustl'us Yuk'e'ánguz

(1 Peter)

Lizwif lhelhdun keyah whut'en huzdli, 'en Peter dahooja hubulhni

1 Si Peter, Jesus Christ 'en bugha whel'a usdli. Nuhwheni Lizwif bukeyah whut'en ahli inle. 'Aw 'et lhelhdun keyah whut'en sahli. Yun k'ut Pontus, Galatia, Cappadocia, Asia, 'ink'ez Bithynia chah. 'Et 'onghoh ndulhcho hoh 'astl'iyaz whuba nináhtna. Yak'usda ba 'utahálya aht'ah. Nuhwheni nuhts'o k'e'usges.

²Yak'usda ne'aBá nus whudezulh ts'iyawh t'ooninzun. 'Et huwa 'utahálya aht'ah. Ndez na'a nuhwhuba 'et 'úhooja, Ndoni Yak'usda ba 'udun ninwhuninla Jesus Christ buk'une'teht'en ka, 'ink'ez buzkai nuhwhuba nadélt'ik 'i be nuhwhulubeshi ts'iyawh nuhwhuba hoolah suli. Ye unzoo, 'i 'ink'ez Yak'usda ts'un be ts'ah'un aht'ah, 'i lha'un teh nuhgha óokat.

Yak'uz ts'ih neba 'et sula

³Yak'usda, Jesus Christ neMoodihti be'aBá, 'en uzdelhti. Hooncha hoh neghate'nanzin hoh nenakhílhna. 'Et huwa hoonzoo hukwa tsi ts'úhóoli huba' hoont'ah. Jesus Christ 'en yahadla hubutah dinadija. 'Et huwa nuwheni chah 'ilhuz ts'ukhutena hukwa tsi ts'úhóle. ⁴K'an 'aw 'et ne'aBá yit'i, 'i neghaítelelh, 'i chah nuwheni neba 'int'ah. 'Aw wulhjut ghait'ah. 'Aw ntsi' chah wule ghait'ah, 'ink'ez dutoodeh ghait'ah. 'I 'uda yak'uz ts'ih nuhwhuba 'et whuzdla. ⁵Ndunnah Yak'usda ye ulhtus, 'i be búghudli, 'ink'ez hit'anínentan 'et hoh whéhudutejih 'et hotélhchulh. 'Et deke'lh'az dzin t'eh, yak'uz ts'ih 'et neba whuzdla, 'i ts'iyawh ts'et haóotekulh 'et wheni lhaóodint'ah. ⁶'I be nuhwhudzi ndulhcho hoonáht'i. 'Et whunts'ih k'an 'et 'astl'iyaz whuts'un nuhwhubeni lhelhdun tulih be dzuh nahzut, 'et huwa nuhóolhdzih. ⁷'Et whuz na'a nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'et nuhwhuba 'onus nus hoonzoo tele. Gold kwun 'i be lhtuhadúkat hiyulhtsih,

'et hoh soo ts'ah'un 'i zeh 'ulhih, 'et whunts'ih 'i chah hoolah tele. 'Et ndi ye nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'i gold ch'a dega nus whudézi ho' hooht'ah. 'Et whuz na'a zeh hoh t'eh ndet dzin Jesus Christ nenalhts'et be wheóodiltsai t'eh, 'et t'eh bé nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah huwa Jesus Christ nuhwhuba whudutéłhti, 'ink'ez huba hooncha tele. ⁸ Jesus Christ 'aw chaséh'en 'et whunts'ih buk'ehsi'. 'Aw chaséh'en 'et whunts'ih nuhwhuba 'alha 'int'ah. 'Ink'ez ndi be ts'uhoont'i, 'i ncha k'et 'aw uzdooni ghait'ah, 'ink'ez tube dézi ho' 'int'ah. 'Et huwa hoonáht'i. ⁹ Ndi ye nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah lhawhúdulyeh 'et hoh nuhzul dutejih ho' hooht'ah.

¹⁰ Ndunnah Yak'usda be nus whunilh'en, 'en ndi ye unzoo, 'i nuhts'u whéłts'ulh, 'et hubugha nus huho'en. Ndi whézdujih, 'et hubugha 'et soo ts'ah'un dega nus huwa' hooli hoh nahahooté'alh hukwa'hut'en. ¹¹ Hoh da Christ buyégha hubuyudinda 'ink'ez 'uwhtenilh whutsuh, 'en bughi yalhtuk nts'ena'a Christ dzuh nutezut, 'et hukw'elh'az huba hooncha tune'tet'en 'uwhtenilh. 'Et nduhoont'ah nket'ah njan 'et nduwhtenilh, 'ink'ez nts'ena'a 'uwhtenilh, ndunnah nus whunilh'en nahahooté'alh hukwa'hut'en. ¹² 'Ink'ez ndunnah nus whunilh'en, 'en Yak'usda wheóobunelhtan 'aw 'en hubacha'hoot'ah. 'Et k'us nuwheni zeh neba nus húho'en. 'Aw 'et ndunnah khunek unzoo, 'i be yahalhtuk, 'en Ndoni yak'uz ndus de hál'a, 'en be ndun hódani. 'Ink'ez nduhoont'ah, lizas, 'en whunts'ih nahahooté'alh hukwa'huninzun.

Yak'usda ne'aBá, 'en buk'una'a zeh 'uts'oot'e

¹³ 'Et huwa nuhwheni lhadáhleh. Nuhwhenich'oh duba naootéhtnih. 'Et whuz na'a ye unzoo, 'i nuhts'u tekulh, whulatah whuts'un buka tsi hóohli. Ndet dzin 'utenilh Jesus Christ nenalhts'et be hóoduteltsilh. Hoh t'eh njan whézdujih, 'et nuhgha whútelts'ulh. ¹⁴ 'Uskekah k'una'a 'uk'une'hut'en wahle. 'Aw niz de ndeht'en Yak'usda t'enuzahzun, 'et huwa hoontsi' ts'unáht'uk. 'Aw 'onus 'un ndóht'en gunih. ¹⁵ 'Et whunts'ih ndan dutejih ka nuhka' dani, 'en lubeshi bughuhoolah, nuhwheni chah ndaht'en 'en buk'una'a zeh toohdelh. ¹⁶ Whuz na'a 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni, “Si lubeshi bughuhoolah 'ust'ah. 'Et huwa nuhwheni chah 'et ndóht'e huba' hooht'ah.”

¹⁷ 'Ilhunuh ts'inli hoh nts'ena'a dats'ét'en, ne'aBá 'aw ndan ts'un chadítini hoh neba nahuteyeh. 'Et huwa 'en ts'un zeh tenadahdli t'eh, soo cho

khahdli. 'En benlhújut hoh ndi yun k'ut hukw'ut lhohdelh. ¹⁸ Hoh da ndet nuhwhudusnekah whunohodalh'i, whulutah teh 'aw hoonli chahoolah inle. Silver, gold ndunt'i, 'i be ilah Yak'usda nanhonket. 'I ts'iyawh hoolah tele 'et huwa. ¹⁹ 'Et whunts'ih Christ buzakai dézti, 'i be nanhónket. 'En sheeptyaz 'aw hoonliyaz buchaoodí'ah k'una'a 'int'ah. ²⁰ 'Uda ndi yun 'utelnilh whutsuh da, Yak'usda daóotenilh 'uda t'ewhunínzun. 'Et njan deggha nus dzin nuhwhuba whuz'ai, k'an Jesus Christ nuhwhuba ts'et hawhélt'sut. ²¹ 'En buggha Yak'usda but'anioonúhtan. 'En 'uja yahadla hubutah dinaidilhti 'ink'ez ye dézti, 'i chah yuggha ní'ai. 'Et Yak'usda but'aninahtan, 'ink'ez ndet hukwa tsi hoohli, 'et Yak'usda 'en buggha ts'iyawh whusaóotelts'ulh.

Khunek 'ilhuz 'int'ah,

²² Ndoni 'en be ndi khunek 'algha 'int'ah 'i buk'une'aht'en, 'i be nuhdzi 'aw lubeshi bughuhoolah sulhtsi. 'Et ndan huba 'algha 'uhoont'ah, 'en nuhdzi ndulhcho 'i be, buk'ehsi'. 'Aw nuhdzi chadít'sun hoh 'ilhunuh ahli soo cho lhk'eoohdusi'. ²³ Yak'usda bughunek 'i be doochah zeh nawhuzáhdli. Nedusnekah hubuggha 'ilhuz ts'ukhoona ghait'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek 'i be zeh 'ilhuz ts'ukhutena ho' hoont'ah. ²⁴ 'Et huwa ndi khunek njan ndutni,

“Ts'iyannah 'ants'i t'l'o li'hint'ah.

Ndi t'l'o 'astli'yaz 'int'ah.

'Ink'ez dune ye dézti,

'i bumai li'int'ah.

Tl'o bindak dugghih 'ink'ez nakuk.

²⁵ 'Et whunts'ih neMoodihti bughunek 'ilhuz wheni 'et dez'ai.”

Ndi khunek 'i khunek unzoo, 'i be nohwhulh yaintuk, 'i 'int'ah.

2 'Et huwa 'uyoon ts'un nuhwhubeni untsi', 'i, whuts'it be yalhtuk, duba nahzoo, 'uyoon ghe 'oolhúnih, 'ink'ez khunek untsi', 'i be yálhtuk chah, 'et ts'iyawh 'ilhuz wheni whuladoohtnih. ² K'an 'et 'uskehyaz huwhuzdli 'uts'oo 'i zeh hika dát'ni, nuhwheni chah 'en buk'una'a ndi khunek ts'ah'un 'int'ah, 'i zeh buka daóohtne, 'onus nus ulhtus wahle ka. ³ NeMoodihti daldzoo 'et nawhah'ai t'eh, 'et t'eh ndi khunek 'i zeh buka daóohtne.

Jesus Christ 'en 'utahayálhti, 'ink'ez nuwheni chah 'utaháhti 'uts'int'ah

⁴ Jesus 'en tse khuna, 'i ndult'ah. Lizwif, 'en lhanah 'un hitezno li'huja. 'Et whunts'ih Yak'usda 'utahayálhti 'ink'ez 'en tube dézti ho' 'int'ah. 'En zeh buts'un toohdelh. ⁵ 'Ink'ez nuwheni chah tse khuna, 'i k'una'a 'aht'ah. 'Et whuz na'a Ndoni 'en luglez whucho nuwheni nuhbé' whulneh. 'Ink'ez 'en be nuwheni Yak'usda ba nawhulnuk 'aht'ah. 'Et hoh ndai Ndoni nuhts'o hukwa'ninzun, 'en Jesus Christ 'en be ndai Yak'usda buba soo' yint'ah, 'i hubughaiyóohlelh. ⁶ 'Et huwa Yak'usda bughunek ndutni hoh 'uk'e'éduguz,

“Whunulh'en, nuwheni keyah Zion whut'en,
 'et koontl'at tse,
 soo degha nus buka dawhútni, 'i 'et níde'ai.^a
 'En 'utahaílhti, 'ink'ez dézti ho' 'int'ah.
 'Ink'ez ndunnah huba 'alha' yint'ah,
 'aw hooya hoole ghait'ah.”

⁷ 'Et huwa ndunnah nuwhuba 'alha 'uhoont'ah, nuwhuba dézti ho' 'int'ah. 'Et whunts'ih ndunnah hik'unucha'ust'en, 'en hubugha njan ndutni,
 “Ndunnah koo 'uwuhulh'en ndi tse 'un hidutelh'uz li'huja,
 ndi koontl'at tse degha nus buka dawhútni, 'i suli.”

⁸ 'Ink'ez bughunek ndutni,
 “Ndi tse hit'az nunúghalh
 'ink'ez 'i be 'ahoolhyez huba dzuh 'ulhih.”

Yak'usda bughunek hik'unucha'ust'en, 'i bugha nonúghalh. 'Et whuz na'a Yak'usda buba' hoonla.

⁹ 'Et whunts'ih nuwheni dune 'utahálya ahli. Yak'usda hubudayi cho bunawhulnuk ahli. Yak'usda bube'ildzun aht'ah. Nuwheni budune 'int'ah ahli. 'Onghoh, 'en ts'ah'un na'a daldzoo ho' 'int'ah, ts'iyawh budutéhnih ka. 'Awhuz tsahólhgus yuh delhúts'i hoh 'anih nuwhudáni, buts'un toohdelh ka. Bughi yet'en, 'i be whét'en, 'i 'et 'uhoont'ah. ¹⁰ 'Uda Yak'usda budune cháhlah inle. K'an 'et Yak'usda budune sahli. 'Uda 'aw bé nuhgha te'whunizeh chalhchulh inle. K'an 'aw 'et bé nuhgha te'whunezeh nuhghant'ai.

^a 2:6 Jesus ndi tse ndult'ah ho' 'int'ah.

'Udun yun k'ut whut'en tah ts'ah'un na'a yinkak doolhúts'i

¹¹ Nuhwheni nuhwhuk'esi' ahli, bukeyah hoolah k'una'a, 'astli'iyaz zeh ndi yun k'ut ahdulh. 'Et huwa nts'e nuhyust'e whuts'unint'uk, whu'et 'ooht'e, 'et hukwa nuhts'u tédusdli. ¹² 'Udun yun k'ut whut'en tah ts'ah'un na'a yinkak doolhúts'i. 'Et hoh nuhch'a hudetni, 'en hoontsi' tune'aht'en nuhohútni, 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i ahla 'et honilh'en t'eh, 'et t'eh nket'ah Yak'usda dune tah nuteyalh, 'et huwa 'onus nus hoonzoo k'una'a hidutéłhti.

Nts'ena'a dune ne'hutet'en 'uk'e'hanguz, 'et ts'iyawh hukw'úne' 'ooht'en

¹³ 'Et huwa neMoodihti, 'en bugha dune ne'hutet'en 'uk'e'hanguz, 'et ts'iyawh whuk'úne'ooht'en. Dant'ah dune hinli 'et whunts'ih, buk'une'ooht'en. Ndun hubudayi cho unli, soo 'udetsuh whudéłhdzulh, buk'une'ooht'en. ¹⁴ K'us ndi yun whumoodih, 'en chah. Hubudayi cho ba whel'a 'en 'uhint'ah. 'Et hoh ndunnah hoontsi' 'uwhulh'en, 'en hubudayi cho ba hube' whudutelhyah. 'Et hoonzoo 'uwhulh'en, 'en budutéłhti. ¹⁵ 'Et whuz na'a Yak'usda hukwa'ninzun, ts'ah'un na'a ne'aht'en t'eh, 'i be whusnik be yahalhtuk buzek whudána'dooh'alh. ¹⁶ Jesus bugha lubeshi ch'a nahusdel aht'ah. 'Et whunts'ih 'et whut'anínehtan hoh nuhwhuba 'ants'i hoonli hoh lubeshi 'oolh'en gunih! 'Et Yak'usda be 'ulhna k'una'a yinkak doolhúts'i. ¹⁷ 'Ink'ez ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah, ts'iyawh soo cho hubudóolhti 'ink'ez hubuk'eohsi'. Yak'usda be noolhújut 'ink'ez hubudayi cho 'en chah dóolhti.

Nuhwheni 'ulhna nuhmoodih hubenlhújut hoh hubutl'a' dudoolhúyelh huba' hoont'ah

¹⁸ 'Ulhna nuhmoodih hubenlhújut hoh butl'a' dudoolhúyelh huba' hoont'ah. Hinzoo 'ink'ez soo ne'hut'en, 'en zeh ilah buk'úne'ooht'en. 'Aw ts'ah'un cha'hit'ah, 'en whunts'ih hubukúne'ooht'en. ¹⁹ Ts'ah'un 'aht'ah 'et whunts'ih dzuh nunóhohulhdeh t'eh, 'ahoolhyez Yak'usda ghu nuni nahzut whecháhtsaz hoh dzuh nahdeh t'eh, 'et Yak'usda ba hoonzoo ho' hoont'ah. ²⁰ 'Et huwa tink'us na'a ahja, 'et hukwa yanohahulhtsus t'eh, t'ezahnih hoh whúlhchoot, 'ink'ez di simba nuhgha óokat? 'Et hoonzoo

'uwuhlh'en 'ink'ez 'ants'i nuhwhuba hoonli hoh hukw'elha dzuh nahzut t'eh, 'et Yak'usda ba hoonzoo ho' 'uhoont'ah. ²¹'Et ndez na'a zeh Yak'usda nuhts'un húkwa'ninzun. Christ 'en chah neba dzuh nusúzut. 'En buk'una'a ne'ts'óot'en ka whunénilhtan. 'Et huwa 'en zeh butts'un úztodelh huba' hoont'ah.

²²'En 'aw lubeshi cha'ilel,

'ink'ez 'aw whuts'it, 'i be yachalhtuk.

²³'Et ndi khunek untsi', 'i be hiyulh yalhtuk, 'et whunts'ih 'aw khunek untsi' be hubuts'un k'uchaitnil. Hoh da dzuh nusúzut hoh, 'et whunts'ih 'aw hubuts'un k'uchasne. Ndun soo ts'ah'un na'a naheyelh, 'en yutl'a'dudelti. ²⁴Nelubeshi dich'oh buyust'e be lhdulalhgus k'ut níninla, 'i be 'aw 'onus 'un nelubeshi nemoodih wule ghait'ah. 'Et sih ts'ah'un na'a ts'ukhoona, buka k'et 'et ts'iyawh soo ná'whulya 'et huwa. ²⁵'Ants'i sheepyaz tinta nilh'az, 'i li'aht'ah inle. K'an 'et ndun sheep ghunli 'ink'ez nezul ghúndli chah, Jesus 'en 'int'ah, 'en bughunanahdel.

Ts'ekoo nuhkikah huba nyuh 'udúdooldzin

3 Nuhwheni ts'ekoo ndez na'a nuhkikah huba nyuh 'udúdooldzin hoh hubutl'a' dudoolhúyelh. Bulunah Yak'usda bughunek hik'únucha'ust'en hoh hubu'atkah, nts'ena'a 'uhint'ah huwa 'et khunek bu'et whunts'ih hubeni náhondunoooleh. ²Dálhdzoo 'ink'ez Yak'usda ye nuljut, 'et whuz na'a nuhonilh'en t'eh, 'et huwa hubeni náhondunoooleh. ³Yoo'az ts'ih dawháht'en, whuz na'a zeh ilah. Nuhtsigha dalhdzun, gold nidelhúya, khusulhúya teh be 'ulhdzun, k'us naih unzoo, 'i be dune ahli t'eh, ndunt'i, 'i ts'iyawh 'et ndoht'e gunih. ⁴'Et whunts'ih be nahzoo 'ink'ez nuhdzi unzoo chah, 'i nuhyuh be 'adulhúdzun teh. 'Et ndi Yak'usda bunalh whudézti ho' hoont'ah. ⁵'Et niz t'eh haóodanzut ndunnah ts'ekoo Yak'usda bube'ildzun, 'en Yak'usda t'aníhonentan, 'en chah soo cho soo nahudut'ih. Dukikah hubutl'á' hududulyih. ⁶Whuz na'a Sarah, 'en Abraham yuk'une'ust'en hoh, “Smoodih” 'uyulhni. Nuhwheni chah 'aw whechanzulhújut hoh 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en t'eh, 'et sih nuhwheni chah Sarah k'una'a 'uteht'ilh. 'Et whuz na'a nuhkikah hubutl'a' dudoolhúyelh.

Nuhwheni dune nuh'atkah ts'ah'un na'a ne'boolh'en

⁷Nuhwheni chah dune nuh'atkah ts'ah'un na'a ne'boolh'en hoh hubuzih doolhúts'i, 'ink'ez hubudóolhti. Nilyaz ne'boolh'en, chahílhtus ho' hint'ah 'et huwa. Ndi 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i nuhghant'ai nanlhút'ah be 'áht'ah 'et huwa. Ndúchaht'ah t'eh nuhtenadudli, 'i Yak'usda 'aw yoozólhts'a ghait'ah.

'Uk'úznoodzin gunih

⁸Njan degha nus nuhdutésnilh. Nuhwheni ts'iyawh nuhwhubeni 'ilho zeh wahle. Lhugha te'noohdzin 'ink'ez lhulhutsinkah ts'iyawh lhk'eoohdusi'. Lhuts'un nuhdzi wuzoo 'ink'ez soo cho lhts'un dunekah wahle. ⁹'Uyoon nuhts'un tink'us 'uhuninzun t'eh, khun 'uk'unóohdzin gunih. 'Uyoon nuhch'a yáhalhtuk t'eh, nuhwheni chah khun hubuch'a yaóolhtuk gunih. 'Et whunts'ih khunek unzoo, 'i be hubulh yaóolhtuk. T'eeonáhzun whuz na'a Yak'usda nuhts'o húkwa'ninzun. 'I Yak'usda yit'i, 'i nuhgha óolts'it wule sih. ¹⁰Khunek 'uk'e'anguz hoh njan ndutni,

“Ndunnah k'an khuna 'et hóont'i 'ink'ez dzin totsuk ba hoonzoo,
ndunt'ah ndunnah 'et whuz na'a hukwa'huninzun,
'en hoontsi' túnucha'hudoosnih,
'ink'ez khunek whuts'it, 'i be yachahoolhtuk.

¹¹Hoontsi' tune'hut'en whuch'a naoolhúyeh 'ink'ez
'ut'en unzoo, 'i zeh 'oolh'en.

Ts'ah'un na'a lhts'un 'uts'oot'e, 'et zeh hukwa'ts'óot'en.

¹²'Et 'alha neMoodihti ndunnah ts'ah'un 'int'ah,
'ahoolhyez bughunli.

Hits'un tedudlih totsuk uboozélhts'ai.

'Et whunts'ih ndunnah lubeshi 'uhulh'en,
'en whúske be hubunilh'en.”

Ts'ah'un na'a 'aht'en hukw'elha dzuh nahzut t'eh, 'et t'eh degha nus hoonzoo nuhgha whútelts'ulh

¹³Ndet hoonzoo hukw'una'a 'aht'ah t'eh, 'et t'eh ndan 'utenelh nuhwhunduntéldah? ¹⁴'Et whunts'ih ts'ah'un na'a 'aht'en hukw'elha,

huwa dzuh nahdzut t'eh, 'et degha nus hoonzoo nuhgha whútelts'ulh. 'Ink'ez nuhwé' hoonulhjoot t'eh whenoolhújut gunih, k'us huwuni wahle gunih! ¹⁵'Et whunts'ih Yak'usda neMoodihti, nuhdzi be soo degha nus dóolhti. 'Et whuz na'a ndun nuhoodutelhkut ndet hukwa tsi hooqli, 'et huwa 'ahoolhyez khunek lhadóolhdzin. Soo ts'ah'un na'a hubunulh'en 'ink'ez soo cho ne'bulh'en hoh hubudóohni. ¹⁶'Et lubeshi nuhghu hoolah 'ink'ez 'uyoon hoontsi' k'una'a nuhch'a yáhalhtuk, 'et whunts'ih t'ehoninzun Christ, 'en be hoonzoo hukw'una'a hoh ndi yun delhúts'i, 'et sih hukwaya hoole. ¹⁷Khun teh 'ut'en unzoo, 'i bugha dzuh nahzut, 'ink'ez whuz na'a Yak'usda hukwa'ninzun t'eh, 'et nuhwuba hoonzoo. 'Et whunts'ih tink'us na'a aht'en huwa dzuh nahzut t'eh, 'et 'aw nuhwuba chahóozooh ho' hoont'ah.

Christ neba dzuh nusuzut, 'i be whuts'odul'eh

¹⁸Christ 'en chah dich'oh 'iluh zeh nelubeshi k'elhla dzuh nusuzut. 'En ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez nuwheni 'aw ts'ah'un cha'ts'it'ah. Whuz na'a neba 'et ndúja hoh Yak'usda ts'un néooteléh ka. Buyust'e hizelghí 'et whunts'ih Ndoni be buyust'e nakhítna. ¹⁹'En be nts'e nududeh tsak'edinla ts'ih, whuz hubuts'un whinya 'ink'ez ndet hubuts'uwhélt's'ulh hubugha ubulh yailhtuk. ²⁰Ndunnah hoh da 'aw hik'únucha'it'il inle. Noah ts'i cho 'uleh hoh, 'et nduhóolyez Yak'usda yubulh dzuh nuzut hoh buba ilh'i. 'Ink'ez bulunah lhk'udinah (8) 'aw 'en zeh, too hubuteghan whuch'a hudujih. ²¹'Et njan huwa t'ets'onanzin. 'Et njan too be' ts'ulya whézdujih dult'ah. 'Aw neyust'e dutsun buna'ts'ulhdeh, whuz na'a ilah. K'us Yak'usda ts'oodulhkut hoonzoo neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i whudoo'a, 'et whuz na'a uzdujih. Jesus Christ dinadija, 'et huwa. ²²Yak'uz whenaja 'ink'ez k'an 'et Yak'usda yughu nalnih ts'ih usda. Ndunnah lizas, 'ink'ez ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut, 'ink'ez ndunnah ye ulhtus, 'i hiyít'i, ndi ts'iyawh Jesus Christ hik'une'oot'en huba' 'obínla.

4 Christ, 'en buyust'e 'i be neba dzuh nusuzut. 'Et huwa nuwheni chah nuhwubeni ulhtus wahle 'ink'ez 'en k'una'a nuni noohzut. Ndunnah dich'oh hubuyust'e be dzuh nuhudeh, 'en ts'iyawh lubeshi hunedulh 'ustl'e' 'uhuja 'et huwa. ²'Et whuz na'a dahooldzah ndi yun k'ut neba whuz'ai, 'aw 'uyoon hubuk'ah ts'ih lubeshi ts'úznoot'uk huba' cha'hóot'ah. 'Et k'us Yak'usda nets'o hukwa'ninzun, 'et whuz na'a ts'ukhoona huba' hoont'ah.

³ Niz de haóodanzut whuts'un, 'udun yun k'ut whut'en hukwa'huninzun tune'hust'en, 'et nuwheni chah 'et whuz na'a zeh 'et nduts'ét'en. 'Aw 'et sóo' hooldzah 'et nduts'ét'en. 'Et hoh da 'ut'en dutsun, 'i 'uts'alh'en, neyust'e whuts'unint'uk, 'ink'ez nzoodil'i 'i be lhutah 'uts'ut'en, 'ink'ez 'ahoolhyez nutaznutnai inle, 'ink'ez 'uk'e déłtsi neba 'alha 'ant'e. ⁴ Ndunnah 'udun yun k'ut whut'en huba whe' hoont'ah hooyah dáhoont'ah huwa 'ustl'e' ahja. 'Aw 'onus 'un zoodil'i hubulh chá'tuzest'il. 'Ink'ez 'aw 'onus 'un lahoot'ah teh hubulh nucha'zaht'en. 'Et huwa hoontsi' k'una'a nuhghu yahalhtuk. ⁵ 'Et naheyelh 'aw 'et lhaduja. Ndunnah yahadla 'ink'ez hukhuna chah, hibus nitedulh huba nahuteyeh ka. Dahét'en, 'et ts'iyawh hiduténilh. ⁶ 'Et huwa ndunnah dahútetsah whutsuh 'en khunek unzoo, 'i be hubulh yailhtuk. Nts'ena'a hukhuna huba nahuteyeh, 'et whuz na'a zeh 'en chah huba nahuteyeh. 'Et nts'ena'a Yak'usda khuna, whuz na'a buyégha khutena.

Ne'ut'en be Yak'usda uzdóolhti

⁷ 'Aw 'et ndi yun nadalhdukw suli. 'Et huwa nuhwhenich'oh duba whahtnih 'ink'ez 'ahoolhyez khahdli. 'Et sih soo ts'ah'un na'a tenadoohdli. ⁸ Soo hoolhtus 'i be lkh'eohsi'. 'I soo degha nus hooncha ho' hoont'ah. 'Et 'alha 'uhoont'ah, lhat hoh dune nech'a lubeshi 'uhulh'en, 'et whunts'ih ndi be lkh'ets'udusi', 'i bugha lubeshi buch'a buka'delhchooz li'uja. ⁹ Nuhdzi hoont'i hoh dune nuhkoo bez ts'ih hubuts'udaóohzoo. ¹⁰ 'Ilhunah ahli hoh ndai Ndoni nuhgha iní'ai, 'i be lhula 'oohdut'en. Yak'usda ye unzoo, 'i lhat lhelhts'un na'a nuhghant'ai. 'Et sih 'uyoon soo cho whuz na'a huba ne'ooht'en. ¹¹ Ndunnah dune yatelhtuk, 'en Yak'usda bughunek be yahoolhtuk huba' hoont'ah. Ndunnah 'uyoon dune ba ne'hút'en, ndai ye ulhtus Yak'usda bugha iní'ai, whuz na'a 'uyoon huba né'hoot'en. 'Et nduhút'en, 'i bugha ts'iyannah Jesus Christ 'en be Yak'usda hidóolhti. Jesus Christ 'ilhuz wheni 'ink'ez 'ilhuz wheni, 'en 'onus nus uzdóolhti huba' hoont'ah. 'En ts'iyawh bube'ildzun 'ink'ez ye úlhtus bulh 'int'ah 'et huwa. 'Et ndoh honeh.

Dzuh nuts'uzut, 'i be Yak'usda dóoti

¹²Nuhwhuk'esi' khun 'uyoon hubugha dzuh nahzut, 'et hoh ólhdzih, 'ants'i kwun k'una'a be dáhtnih. Nohwhulh 'et ndúhooja t'eh, khun teh nohwhulh 'et duchaóotesnil noohzin gunih. ¹³Ndai Christ ye dzuh nusuzut, whuz na'a zeh dzuh nahzut t'eh, 'et soo cho hóht'i! Christ ye dézti, 'i nuhwhunalh ts'et hawhélt'sut t'eh, 'et tube cho whunoolhnik. ¹⁴'Et Christ bunehdulh ahli huwa nuhwhulh'tsi t'eh, 'et soo degha nus hoonzoo 'uda nohwhulh 'úhooja. Yak'usda buyégha ye dézti, 'i 'ilhuz wheni nohwhulh 'int'ah 'et huwa. Ndunnah, 'en hich'a yalhtuk, 'et whunts'ih nuhwheni délh'ti whuz na'a bughuyalhtuk. ¹⁵Dudulh dune hughán, 'undunut'ih, tink'us et'ilh, k'us 'uyoon 'ahoolhyez dahóot'en buhútni, 'en ts'iyawh 'et ndunt'ah, khun teh 'en buk'una'a ne'óoht'en gunih. Dooka sih buk'una'a dzuh nohzut. ¹⁶'Et whunts'ih ndun Christ budune hinli 'ink'ez 'et huwa dzuh nuhúzut t'eh, khun hukwaya hoole gunih! 'Et k'us njan huwa Yak'usda hidóolhti. ¹⁷'Aw 'et neba whusawhélt'sut, nuwheni Yak'usda bukoo ts'inli hoh neba nahuteyeh. 'Et nuwhenich'oh neba nahuteyeh t'eh, 'et ndunnah Yak'usda bughunek unzoo, 'i daja ni hukwa cha'nízun, 'en hubulh dawhútenilh simba? ¹⁸'Ink'ez njan ndutni,

“Ts'ah'un na'a 'int'ah huba howa whulna hoh hudutejih teh,
Ndunnah Yak'usda chahidílh'ti 'ink'ez lubeshi 'ulh'en,
'en dahútenilh nahzun?”

¹⁹'Et huwa ndunnah Yak'usda hik'úne'ut'en hukwa dzuh nuhuzut t'eh, 'ut'en unzoo, 'i 'uhoolh'en. 'Et whuz na'a Yak'usda hiye khuna, 'i buba ghóle. 'En 'uja ts'iyaintsuk inla 'ink'ez 'aw neladootnih ghait'ah.

Nuhwheni dune tsuh whudélhdzulh, Yak'usda hubusheep, 'en bughahli

5 Nuhwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, ndunnah nuhtah 'utsuh whudélhdzulh, sichah nohwhulh 'ilhunuh 'ust'ah. 'Ink'ez Christ, 'en dzuh nusuzut da, sichah 'et whunalh'en. 'Ink'ez ndi ye dézti, 'i 'aw 'et nilhdukw nenalhts'et haootel'tsulh, sichah sulh 'uwhtutenilh. 'Et huwa khunek ulhtus, 'i be njan nuhwhudutésnilh. ²Yak'usda busheep hubutah delhúts'i, 'en huba sheep ghundli wahle. 'Uyoon nunhoneyoot 'et huwa 'et ndóht'en gunih. Nuhwhenich'oh hukwa'nahzun huwa hughohle. Nuhwhuba

k'elhla whutele noohzin gunih, nuhwhenich'oh hoonáht'i huwa 'ooht'en.
³Ndunnah nuhtl'álya, 'en hubumoodih cho wahle gunih. Ndunnah 'ilhuh nuyeh, 'en bunalh ts'ah'un na'a 'ooht'en, 'en chah nuhk'una'a 'ahoot'e.
⁴'Ink'ez Jesus Christ, 'en hubusheep ghundli hubutsuh whudéldzuhl, 'en ndet nenalhts'et haínya t'eh, 'et ndi whudézti whuch'a oonúlhde, 'aw hoolah nahodle ghait'ah, 'et nuhgha óotelts'ulh.

Yak'usda butl'a' dudulhúye 'ink'ez netsudule buch'a dehtni

⁵'Et whuz na'a nuhwheni k'an nehyelh, 'et ndunnah ye'un hezulh, 'en butl'a' dudoolhyelh. 'Alha nuhwheni chah ts'iyawh whuz na'a lhutl'a' dudoolhúyelh. Be yuh úzdudildzun, 'i, 'ants'i naih k'una'a bé doolhúts'i. 'Uk'e'anguz hoh njan ndutni,

“Ndunnah 'ududélti, 'en Yak'usda buch'a detni.

'Et whunts'ih ndunnah yuh úzdudildzun, 'en ye unzoo, 'i bugha yú'aih.”

⁶'Et huwa Yak'usda soo cho bubut yuh 'údudoolhdzun. 'Et sih whusawhélt's'ut t'eh nuhwhudóolhti. ⁷Ndet huwuni ahli, ts'iyawh Yak'usda butl'awháhle. 'Ahoohyez nuhghunli 'et huwa.

⁸Duba whahtnih 'ink'ez soo cho huwahli! Netsudule, nuhch'a detni, 'en ndi khunaiti, lion ts'utni, 'i k'una'a nutuhnudúlghoo. Ndan tinta' butelh'ilh 'en bukunúta. ⁹Ndun buch'a déhtni 'en ndi be nohba 'alha 'uhoont'ah soo cho óhtun. Nt'eeonáhzun ndet dzuh nahdeh, ndunnah ndi yun k'ut nuhwhulhutsinkah ndulhcho hoh huba 'alha' yint'ah, 'en chah whuz na'a zeh dzuh nuhudeh.

¹⁰'Et Yak'usda, ye unzoo, 'i ts'iyawh yulh 'int'ah, 'i bugha Christ Jesus neba daja, 'et huwa uzdutejih ka neka' dani. 'Et huwa 'ilhuz wheni yak'uz whudézti ts'ih uzdutelts'ilh. 'Et whunts'ih 'astl'iyaz dzuh nutehdoh. 'Et hukw'elh'az dich'oh soo cho lhanwhudutelilh. Ulhtus nuhwhutelhtsilh 'ink'ez koo buk'uwhuz'ai, 'i k'una'a 'aw noghóotnah ghait'ah nuhwhutelhtsilh. ¹¹Yak'usda 'en ts'un ye dézti, 'ink'ez ye ulhtus, 'i ts'iyawh bube'ildzun 'int'ah. 'I 'ilhuz wheni 'ink'ez 'ilhuz wheni, 'et ndoh honeh.

Ts'iyawh nuhdzi unzoo nohwhulh 'uhot'e

¹²'Et nelhutsin, Silvanus, 'en but'aníwhunentan unli, daja nuhwhudáni, 'en hoontsolyaz be suba 'uk'une'uzguz. Ndi khunek 'i be nuhdzi 'ulhtus wule hoh ndi Yak'usda ye unzoo, 'i ts'ah'un na'a 'alha 'int'ah, 'ink'ez 'i bugha ndun whudáni. 'I be nudelhúya.

¹³Njan keyah Babylon, 'et ndun ts'eke, 'en nohwhulh 'utahálti 'int'ah, 'en dahooja nuhwhúlhni. Mark suye', 'en chah dahooja nuhwhúlhni. ¹⁴Lhk'ehdusi' be nalhudunáhts'oos, 'i be dahooja lhudahtni. Ndunnah Jesus Christ yulh 'int'ah, nuhwheni ts'iyawh nuhdzi unzoo nohwhulh 'uhot'e. 'Et ndoh honeh.

Peter Whulh Nat Dust'us Yuk'e'ánguz

(2 Peter)

Yak'usda soo hoolhtus hoh yulh súyin, Peter dahooja ubulhni

1 Si Simon Peter, Jesus Christ, 'en be 'ulhna 'ink'ez whel'a chah usdli. NeYak'usda neulhyis Jesus Christ, 'en ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i njan be 'alha 'uhoont'ah dézti, nuwheni chah 'ilho neghalts'ut. Hubugha nuhts'o k'e'usges.

²Yak'usda 'ink'ez Jesus neMoodihti, soo ts'ah'un na'a 'en bugha t'ets'oninzun, 'i be Yak'usda ye unzoo, 'ink'ez ye ts'ah'un 'int'ah, 'i lha'un teh nuhgha óokat.

³Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoalts'i ka, Yak'usda dich'oh whéulhtus, 'i be nduwulcho neghaóoni'ai. 'En bugha nt'ets'onínzun, 'i bugha neghá whults'ut. 'Et hoh ndai Yak'usda ye dézti, 'ink'ez 'aw 'onus 'un 'onus nus hoonzoo chahoolah, 'et 'uzdutejih hukwa neka' dani. ⁴'I be njan khunek k'us hooncha 'ink'ez khunek dezti, 'et whulh nets'un náhezya. Njan 'et huwa Yak'usda dant'ah, 'et nuhwheni chah whuz na'a zeh buk'una'a 'óoht'e. 'Et njan yun k'ut ntsi' netelhtsilh, 'i bugha ndi yun k'ut be' whut'en 'et zeh whuts'unint'uk, 'et nuhwheni 'uda ts'iyawh buch'a nasahdel.

Jesus Christ 'en bugha t'oonahzin, 'i be 'onus nus soo nóohyeh

⁵Njan 'et huwa, 'uda Yak'usda nuhwhuba 'alha 'int'ah, nuhdzi ndulcho 'i be ndez whuz na'a chah 'ooh't'e. Ts'ah'un na'a dune unzoo wahle, 'ink'ez 'onus nus chah Yak'usda t'enoohzeh. ⁶Hoon'tsi' whuch'a khóhdle, 'ink'ez howa whulna whunts'ih whulh wahyin. 'Ahoohlyez Yak'usda bughunúní noohzut, 'ink'ez buba whudóolhti. ⁷Ndunnah Yak'usda buba 'alha' yint'ah, 'en hubuk'eoohsi', 'ink'ez be lkh'ets'udutsi', 'i be lkh'eoohdutsi'. ⁸Ndi ts'iyawh 'et ndaht'en, 'ink'ez 'i be 'onus nus ulhtus 'ulheh t'eh, 'et sih ndi neMoodihti Jesus Christ 'en bugha t'eoonehzin, 'i be 'onus nus soo nóohyeh, 'ink'ez nuhwhe'ut'en soo ts'ah'un na'a 'ooh't'e. ⁹'Et ndunnah Jesus Christ

buba 'alha' yint'ah, 'en njan ducháhus't'en t'eh, 'en nilhdukwyaz zeh honilh'en li'hint'ah 'ink'ez 'ankw'us chahuwhés'en li'hint'ah. 'Ink'ez niz dak'ez bulubeshi 'uhiyalh'en, 'uda Yak'usda ts'iyawh yuna'alhde inle, 'et whunahodelhúnah.

¹⁰'Et huwa sulhutsinkah nuhdzi ndulhcho 'i be 'ink'ez 'onus 'un chah, 'et nts'ena'a dutehjij ka nuhka' dani, 'ink'ez 'utahalya 'ahli soo ts'ah'un na'a njan 'et whunaoodoolhúnah gunih. Ndi ts'iyawh 'i be whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et 'aw ntóohghalh ghait'ah. ¹¹Ndez na'a neMoodihti 'ink'ez neulhyis Jesus Christ, nts'e 'ilhuz wheni hubudayi cho unli, 'et hoonzoo hoh nuhwhuba da'dutekwus.

Peter 'aw 'et datétsah

¹²'Et huwa njan ts'iyawh t'eeonáhzun 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i chah úlhchoot hoh soo cho óhtun. 'Et whunts'ih 'ún whudáni 'ahoolhyez lkh'uz teh nuhnalhts'et hanáwhus'aih. ¹³'Et t'eeonúszun 'awhuz ts'ihun 'uhoont'ah khusna 'et whuts'un, 'ún whudani nuhwhuba whunalhúnih 'ink'ez nuhnalhts'et hawhús'aih. 'I be whahnih wahle. ¹⁴T'eeonúszun 'aw 'et nilhdukw hoh datésah. Nts'ena'a datésah, 'et neMoodihti Jesus Christ whusúnelhtan. ¹⁵'Et huwa 'onus 'un oosneh ghait'ah 'et hukwa'ust'en, 'et ndust'en 'et huwa dasítsai hukw'elh'az njan hodelhú'i 'i ts'iyawh whunaoolhúnih.

Ndunnah Yak'usda bube'ildzun, 'en nts'ena'a Ndoni hubunelhtan yahutelhtuk, 'et whuz na'a zeh yahalhtuk hoh 'uk'e'hanguz

¹⁶'Et neMoodihti Jesus Christ, 'en ye úlhtus, 'ink'ez whusanatedalh chah, 'et whúnwhuznelhtan. Ndunnah tube whunest'i be yahalhtuk, 'en whuz na'a bulunah ts'ah'un na'a khunek cha'it'ah 'uhulh'en. 'En buk'una'a ilah nuwheni whúnwhuznelhtun. 'Et whunts'ih hoh da nuwhenich'oh 'et nena be hooncha hoh butsu'uhayanduz, 'et ts'onalh'en. ¹⁷Nts'ena' ne'aBá Yak'usda, 'en buYe' yudélhti 'ink'ez deghunla dézti ho' 'int'ah, 'et newhunélhtan. K'us hooncha, 'en bube'ildzun 'uhoont'ah, 'et dich'oh buYe' yugha ooni'ai. Yak'uz ts'un degha nus hooncha, 'et Yak'usda bughunek ndus de hadéls'tut 'et ndutni, "Ndun 'en SuYe' buk'esi', 'en 'int'ah. 'En

bugha tube hoonúst'i." ¹⁸ Hoh da njan dzulh k'ut whudézti 'et, Jesus 'en bulh nuts'udelh hoh ndi bughunek, 'i yak'uz ts'un hadelts'ut, 'i 'uzdánt's'o.

¹⁹ 'Et huwa ndi Yak'usda be nus whunilh'en bughunek, 'i k'an 'onus nus but'az 'uhoont'ah. 'Et ndi khunek soo cho ulhchoot t'eh, 'et sih dega nus nuhwhuba whutézoo. Nts'ena'a tsahólhgus kwun be whét'en, 'et ndi khunek nuhwhuba 'et ndunt'ah. Christ, sum cho ts'utni, 'en nuhdzi be whet'en tele li'tehnilh, 'et whuts'un nuhdzi ndulhcho 'i be ndi khunek wúlhchoot. ²⁰ Ndi soo dega nus hooncha t'ewhunoozhze huba' hooont'ah. Yak'usda bughunek nus t'eznanzin, 'i, ndet 'uwhulhni, 'aw dune dich'oh duk'una'a na'huyooleh ghait'ah. ²¹ 'Et ndi khunek 'i be nus t'eznanzin, 'i, 'aw dune dich'oh hukwa'huninzun huwa ilah hoh neba 'uk'e'hanguz. 'Et k'us Yak'usda, ndunnah hube'ílh dzun, 'en nts'ena'a Ndoni wheóobunelhtan yahutelhtuk, 'et whuz na'a zeh yahalhtuk hoh 'uk'e'hanguz.

Khunek whuts'it, 'i be whenets'odulh'eh, 'i whuch'a khahdli

2 'Et hoh da ndunnah whuhuts'it hoh nus whunilh'en, 'en chah dune tah húdelhts'i inle. 'Ink'ez khunek whuts'it, 'i be whebodulh'eh, 'en chah nuhtah hudutélt's'ilh. Ndunnah whu'iz hoh khunek whuts'it, 'i be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'i hoolah hitelhtselh hukwa'hutet'ilh, 'et whuz na'a whunohodutelh'eh. NeMoodihti, ndun nenaónket, 'en whunts'ih hits'oodutéldai. Ndunnah whuz na'a dune hodulh'eh, 'en 'ilhudzin t'eh Yak'usda ye whúske, 'i khunyaz hubugha whútelts'ulh. ² 'Ink'ez khunek ts'uwhuts'it, 'i be lhanah nahuntet'ah hubuhuntoodelh ka. 'Et huwa 'en hubugha 'uyoon njan Yak'usda buznedulh, 'et ts'uwhuts'it hoh ts'ut'en, hudutenilh. ³ 'Uyoon hiyít'i ka' huninzun 'et huwa hubughunek whuts'it, 'i be nuhgha há'huduntet'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda ndun huba nahuteyeh, 'uda huba lhadint'ah. 'Ink'ez 'en 'int'ah ye whúske, 'i hubugha whúte'alh, 'en 'aw chaitah ho' 'int'ah.

Dune nahuna'a 'en Yak'usda dabutelilh

⁴ Hoh da ndunnah lizas lubeshi inla, njan dahét'en, 'et Yak'usda 'aw whulachadít'ni. 'Et huwa tsak'et whutl'ah hoolah, Tartarus ts'utni, 'en whuz whébalhdel. 'Ink'ez whuz tsahólhgus yuh huba nahuteyeh whuts'un 'utes tl'ool be whenábadezuguz. ⁵ 'Ink'ez yoo niz haóodanzut da whuts'un,

'uda yun k'ut whut'en, ndunnah Yak'usda highu nuni chahunízut 'ink'ez 'aw chahidílhti, Yak'usda 'en chah 'et 'aw whulachadítnih. 'En 'uja ndi yun k'ut ndulhcho hoh too hadambun 'ink'ez too hubanghan. Hoh da lhk'udinah (8) 'aw 'en zeh 'et whuch'a Yak'usda hubulhyih. Too hadutébilh whutsuh, Noah, 'en Yak'usda ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i be dune hubulh yailhtuk, 'en hubulh 'ilhunuh 'int'ah. ⁶'Ink'ez nat keyah Sodom 'ink'ez Gomorrah huwhútni, 'et nawhult'ah kwun nailhtan hoh whudálhk'un 'ink'ez lhez gaih zeh whulhtsi. 'Et whuz na'a hoolah hubulhtsi, 'et hoh huba nahezya. Nus de ndunnah Yak'usda highu numí chanteszut 'ink'ez 'aw chahidílhti, 'en huwa t'éhonozin ka 'et huwa 'uhóonla. ⁷'Ink'ez ndun ts'ah'un dune Lot, 'en keyah whuduték'un whutsuh, 'et whuch'a Yak'usda bulizas hiyúlhyih. Ndunnah hubutah inda, 'en hube 'ut'en k'ah whudutsun huwa ni unli. ⁸'En dune ts'ah'un 'int'ah, 'en hubutah inda inle, 'et 'ahoolhyez 'aw khunek k'únucha'hust'en hoh whunilh'en 'ink'ez whudits'o, ndóohoont'ah huwa dzuh nuzut. ⁹Ndunnah Yak'usda yé hunuljut, 'en lubeshi 'uhulh'en whuts'u hunint'uk, nts'ena'a whuch'a nabutélelh, 'et neMoodihti t'ooninzun. 'Ink'ez ts'ah'un cha'ít'ah, 'en chah ndet dzin huba nahuteyeh, 'et whuts'un hube' whudúyah, 'et huboontun. ¹⁰Ndunnah soo degha nus buyust'e whudutsun zeh whuts'uh hunint'uk 'ink'ez bumoodih huba 'ants'i hinli hoh hik'unucha'ust'en. 'En 'uhududelhúti 'ink'ez hukwa'huninzun tune'hut'en. Ndunnah ncha 'aw whechaniljut hoh hoontsi' hukw'una'a bughuyahalhtuk.

¹¹'Et whunts'ih lizas, ndunnah khunek whuts'it, 'i be dune hoodulh'eh, 'en huba nus hilhtus 'ink'ez huba 'onus nus hinchá ho' hint'ah. Ndunnah lizas, 'en whunts'ih ndunnah ncha nduhut'en, 'aw neMoodihti but hubodilhtsi' hoh hubuk'echahawhus'ai.

Ndunnah khunek whuts'it, 'i be dune hodulh'eh, dawhúltsi' ho' hint'ah

¹²'Et whunts'ih ndunnah khunek whuts'it, 'i be dune hodulh'eh, 'en tintah khunai yunduhúlt'ah. Hoh nduhint'ah 'aw t'ehonízun, 'et whunts'ih hoontsi' hukw'una'a howu yahalhtuk. 'Et huwa tintah khunai k'una'a dahutetsah, 'et ndi hiye untsi', 'i bulh Yak'usda but huteyin.

¹³Hubuyust'e whuts'u nint'uk dzin duhóolyez hoh 'et zeh 'uwhúwhulh'en. Ts'ah'un cha'hoot'ah tune'hust'en, 'et hukw'elha huba k'elhla whutele. Nuhtah bukaya hoonli. Tube huhoont'i hoh nanhona'ah

'et whulh lhulhúgha nuhla 'uha'alh. ¹⁴'Uyoon 'at bulh tinta' hut'ih, 'et zeh honilh'en. Lubeshi 'uhulh'en, 'aw 'ustl'e' 'uhooneh ghait'ah. Ndunnah buzul soo cha'íltus, 'en tink'us hubanilht'uk. 'Uyoon yit'i ka' huninzun, 'et whuz na'a hubudzi hodulh'eh. Ndunt'ah Yak'usda hubulh hunilch'e hoh 'uda huba nahezya ho' hint'ah. ¹⁵Ts'ah'un ti 'et tinch'u hunéssel. Balaam, Beor buye', 'en be 'ut'en k'ah huhóolhchoot. Dat'en inle 'et whuz na'a 'uhut'en. 'En ts'ah'un cha'hoot'ah tune'ut'en, hoont'i hoh 'et sooneya be buba k'elhla hoonli. ¹⁶'Et whunts'ih hoontsi' k'una'a et'ilh 'et huwa. Ndun nus whunilh'en, 'en whusnik k'una'a ne'ut'en hoh donkey dune k'una'a khuneki be yulh yalhtuk hoh Balaam, “Dah!” yulhni.

¹⁷'Et ndunnah ndunt'ah, 'en 'ants'i too k'et whuzdla, 'aw too hoolah whunduhúlt'ah. 'Et nduk kw'us búlh nodults'ut, li'uhint'ah. Soo nts'e tsahólhgus 'ink'ez 'aw whét'en chahoolah, 'et 'ilhuz wheni 'et huba 'udun whuz'ai.

Bulunah dune nana'ah

¹⁸K'us ndan huba 'alha 'uhoont'ah, 'en ndi yun k'ut tink'us 'et'ilh, 'en buch'a nahusdel. Ndi khunek whuts'it, 'i be hubodulh'eh, ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah hubuhoolhgooh hukwa'hubuhulh'en. Nts'ena'a hoolhtus hoh neyust'e lubeshi whuts'unint'uk, 'en whuts'it, 'i khunek ncha, 'i be hubulh yahalhtuk hoh tink'us húbanilht'uk hukwa'ba halh'en. ¹⁹Ts'iyaintsuk k'une'uhoot'en 'et buts'úhoozi. 'Et whunts'ih dich'oh whudutsun 'uhuwulh'en, 'et hoh netsudule be 'ulhna huzdli. 'Et nawh cha'hóot'ah, ndan whuch'a' bunílhde, 'en bube 'ulhna hinli. ²⁰'Et neMoodihti 'ink'ez neulhyis Jesus Christ, 'en soo ts'ah'un highu t'ewhunínzun, 'i be ndi yun k'ut hoontsi', 'et ts'iyawh whuch'a' hudujih, 'ink'ez doochah zeh hubuch'a' ninde, 'ink'ez ntsi' hubutanahandel t'eh, 'et whutsuh da Yak'usda t'ehunuszun da, dahét'en, 'et degha nus huba whutésti'. ²¹'Et ndunt'ah, 'en njan ts'ah'un ti 'aw t'ehonínzun t'eh, 'et sih da huba soo' hot'e wule. 'Et hukw'elh'az t'ehonanzin t'eh 'ink'ez butl'a hida'ai hoh 'i hich'a nalhúya, 'et whuz na'a dek'elh'az 'i 'udechoo degha nus hotésti'. ²²'Ink'ez hubulh dahooja, ndi khunek 'i bugha whuts'odul'eh, nts'ena'a daja ni, 'et whuz na'a 'uhooja hoh ndez na'a njan ndutni, “Lhi nahiyulkoo, doochah zeh nahiyudlat.” 'Ink'ez njan chah ndutni, “Goso too

be soo cho bubuna'hulhdoh, 'ink'ez hukw'elh'az whutl'us tanahalgok.” Ndunnah 'et whuz na'a nduhint'ah.

NeMoodihti nts'ena'a nets'unáhezya, 'aw sa nuchá'ust'en

3 Nuhwhuk'esi', ndi bulh nankoh dustl'us nuhts'o k'e'úsages. 'I be nuhwhubeni unzoo nuhwhuba whunalhúnih. ²'Et ndunnah nus whunilh'en Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en hoh da daja hudani. 'Ink'ez nuwheni whel'a 'en 'uts'int'ah, neMoodihti neulhyis bughunek, 'i be nohwhulh yats'alhtuk 'ink'ez nuhwhuzdáni, 'et huwa ts'iyawh whunaoolhúnih.

³Njan 'et 'udechoo soo cho t'ewhunoozhzeh huba' hoont'ah. Dek'elh'az dzin t'eh, 'et ndan Yak'usda ghudloh, 'en nts'ena'a buyust'e whuts'u nín'tuk, 'et whuz na'a zeh 'uhutet'ilh hukwa'huninzun, 'en chah nuhtah 'uhutet'ilh. ⁴'Ink'ez 'uhudutenilh, “Alha ih Jesus Christ nuhts'u nahezya doochah whusanatedalh. Ndan 'udáhni, 'en nts'é 'ut'en? Netsuhda ts'iyawh yahadla 'et whunts'ih 'awhuz whusanáchasdaih. Ndi yun 'ulya 'ink'ez k'an 'et dzin whuts'un, ts'iyaintsuk dawhút'en, 'et zeh nduwhút'en.” ⁵'Uda dahooja 'aw whunahoolnih hukwa cha'hunízun. Yak'usda bughunek, 'i be 'udechoo 'uda ndukyaz 'uhóolya inle. 'Ink'ez ndi yun bulah teh tl'ah 'int'ah 'ink'ez bulah yun unli inle. ⁶Yak'usda bughunek 'i be too hadambun. 'Et hoh ts'iyawh hoolah whulhtsi. ⁷Ndunnah Yak'usda yughu nuni chanizut 'ink'ez 'aw chahidílti, 'en huba nahuteyeh Yak'usda ye whúske, 'i hubugha whútelts'ulh ka, 'et ndet dek'elh'az dzin whuts'un bughunek be huba k'ah hoontun. 'Et k'an 'et yun 'ink'ez ndukyaz chah, hoh t'eh kwun be ts'iyawh whuduté'kun.

⁸'Et whunts'ih nuhwheni nuhwhuk'esi', njan 'ilhun 'et whunaoodoolhúnah gunih. NeMoodihti 'ilhudzin 'et 'ants'i 1,000 be naooduzuk ba lí'hoont'ah. K'us 1,000 be naooduzuk 'et 'ilhudzin ba lí'hoont'ah. ⁹NeMoodihti nts'ena'a nets'unáhezya, 'aw sa nuchá'ust'en. 'Et bulunah sa stla 'ut'en huninzun. 'Et whunts'ih tube sa neba ilh'i. 'Aw 'ilhunuh tinta oolts'it hukwa cha'nizun. 'Et ts'iyannah lubeshi ch'a hubeni nahadunóolelh 'et zeh hubuts'uhukwa'ninzun.

NeMoodihti budzin whusaóotelts'ulh

¹⁰ 'Et buka tsi cháhoodli hoh dune 'undunut'i 'ulh'ek whusayih, 'en k'una'a buka tsi cháhoodli hoh neMoodihti budzin whusaóotelts'ulh. Ndet ndúhooja t'eh, 'et ndukyaz 'ants'i kwun delhútulh hukw'una'a hoolah whutele. 'Ink'ez ndai 'ulya, 'i, ts'iyawh kwun ulhtus, 'i be ts'iyaintsuk natelgheh. Ndi yun 'ink'ez ndai buk'e yuzdla, 'i bulh ts'iyawh duték'un.

¹¹ 'Et whutsuh ndótenilh t'eh, ndez na'a dune unli wahle huba' hoont'ah, lubeshi bu'et 'ink'ez Yak'usda be 'ut'en k'ah 'et zeh hukw'une'ooht'en. ¹² Yak'usda budzin whuz de whélt's'ulh, 'ahoolhyez hukwa tsi hóhli 'ink'ez 'a cho whusahólts'it whuz na'a hukwa'holh'en. Nts'oh whégha whezulh hoh 'et nduwhútenilh, 'et t'eh ndukyaz ndulhcho hoh kwun be hoolah whutele. 'Et ndai ts'iyaintsuk 'ulya, 'i, kwun dullhuk 'i be ts'iyaintsuk natelgheh. ¹³ 'Et whunts'ih njan nets'u hoozi, ndi yun 'ink'ez yaz 'et k'ahoondit, 'et 'ahoolhyez hukwa tsi ts'úhole. Ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i 'et zeh 'ilhuz wheni 'et 'utet'ilh.

Soo ts'ah'un zeh 'ooht'e

¹⁴ 'Et huwa nuhwheni nuhwhuk'esi' ndi 'i ts'iyawh buka tsi hóhle. Soo ndet 'onus 'un 'oohneh ghait'ah hoh hóolhdzih. 'Et hoh 'aw hoonliyaz hukwaya chasóohle. 'Et t'eh hoonliyaz nuhk'echáholhts'it, 'ink'ez Yak'usda be ts'ah'un aht'ah, 'et whuz na'a 'en ba hóolhdzih. 'Et Jesus Christ whusanája t'eh, bulh ts'ah'un na'a 'ooht'e. ¹⁵ 'Ink'ez neMoodihti tube sa neba ilh'i, 'et lhanah hudoojih huba, 'et whuz na'a huwununi noohdeh huba' hoont'ah. 'Ink'ez nelhutsin buk'ets'insi', Paul, 'en ye whunih, 'i hubugha whults'ut, 'et 'i bugha Yak'usda bughunek nuhts'o k'e'anguz. ¹⁶ 'Et ts'iyawh be' dustl'us 'i k'ut 'et howu yalhtuk. Bulah khunek tube howa whúlna hoh t'eznezeh. 'Et ndunnah 'aw whechaoodíl'il, 'ink'ez 'aw soo cha'íltus chah, Yak'usda bughunek 'i dich'oh hukwa'huninzun k'una'a na'huyínla. 'Et whuz na'a zeh 'onghoh bughunek 'i chah 'et ndihíyinla. 'I bugha hoontsi', 'et dich'oh khanáhuwhunt'ai.

¹⁷ 'Et huwa nuhwheni nuhwhuk'esi', njan 'et nduwhútenilh whutsuh, 'uda t'oonáhzun. 'Et huwa howahli! Nts'ena'a 'aht'ah, whuz na'a zeh 'ooht'e. Dooka ndunnah hintsi', 'en tinta' hut'ih, 'en hubuk'una'a 'oohneh. 'Et hubuk'una'a 'ahja t'eh, 'et laht'ah tehle. ¹⁸ 'Et whunts'ih neMoodihti 'ink'ez

neulhyis Jesus Christ ye unzoo, daja ni 'ink'ez ndet bughut'ets'oninzun,
'i chah, 'onus nus bugha hodoohlú'eh. 'En ts'un ye dézti, 'i nawhult'ah
k'an 'et 'ink'ez 'ilhuz wheni. 'Et ndoh honeh.

John 'Udechoo Dustl'us Yuk'e'ánguz

(1 John)

Ndi khunek be ts'úkhuna, 'i bugha

1 Soo 'udechoo da whuts'un hoonli soo ts'ah'un na'a 'uts'udánts'o, nena be chah ts'onalh'en, 'ink'ez nela be chah but'ats'úgheznai khunek be ts'úkhuna, 'i bugha. ²Ndi be ts'ukhuna nenalh hawhéls'tut 'ink'ez ts'uhon'en 'ink'ez howu yats'alhtuk. Ndi 'ilhuz be ts'ukhuna ne'aBá bulh 'int'ah. 'Et nenalh hawhéls'tut, 'i hubugha nuhts'udáni. ³Ndet ts'uhó'en 'ink'ez 'uts'udánts'o, 'et bugha 'un whuts'útni. 'Et huwa lhulh 'uts'óot'e wule. 'Et 'alha ne'aBá 'ink'ez buYe' Jesus Christ 'en bulh 'ilho ts'udédowh. ⁴'Ink'ez ndi ts'iyawh huba nuhwhuts'un k'e'ts'anguz, 'et huwa tube cho whunoolhnik.

Ndi be whét'en, 'i buniz ts'edulh t'eh, 'et 'ilho 'uts'int'ah ts'inli

⁵Ndi khunek 'uts'udánts'o 'i 'int'ah, 'en buts'uhayéls'tut, 'i bugha ndun whuts'útni, Yak'usda be whét'en, 'i 'int'ah, 'ink'ez 'aw tsahólhgus 'i 'aw bughuchaíhoolah. ⁶'En bulh lhulh 'úts'int'ah ts'utni, 'ink'ez tsahólhgus yuh ts'ih ts'édulh t'eh, 'et ts'uwhuts'it ho' ts'utni, 'ink'ez 'aw khunek 'alha 'int'ah, 'i buk'uncha'ts'ust'en. ⁷'Et whunts'ih be whét'en, 'i bulh 'int'ah, 'i buniz ts'edulh t'eh, 'et 'ilho lhulh 'uts'int'ah ts'inli 'ink'ez buYe' Jesus Christ buzkai be nelubeshi ts'iyawh yuna'dalhdde.

⁸'Aw lubeshi chats'it'ih ts'utni t'eh, na'uzdunut'ah 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i neghu hoolah. ⁹Lubeshi 'uts'alh'en ts'utni t'eh, 'aw nelachadutesni 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah hoh nelubeshi neba yunaoodutélnah 'ink'ez tink'us na'a 'uhoont'ah, ts'iyawh whuch'a yuna'dutéldoh. ¹⁰'Aw lubeshi cha'ts'ílil ts'utni t'eh, Yak'usda whuts'it 'int'ah ts'utni ho' ts'utni, 'ink'ez bughunek, 'aw neghu hoolah.

2 Suzkehyaz, lubeshi 'utelh'ilh whuch'a 'et ndi khunek 'i be nuhwhuts'un k'e'usges. Ndunnah lubeshi 'ulh'en, 'en huba ne'aBá Yak'usda bubut

neba yatelhtuk, Jesus Christ, ts'ah'un na'a 'int'ah, 'en 'int'ah. ²'Ink'ez 'en 'int'ah nelubeshi k'elhla dazsai. 'Aw nuwheni zeh ilah. Yinkak nduhóolhcho hoh whulubeshi k'elhla chah. 'I be ne'aBá soo cho nets'u naitóot'en 'et hukwa.

Jesus Christ ndan unli, whuz na'a t'ezninzun

³Khunek netl'aída'ai, 'i buk'une'ts'ut'en t'eh, 'et whuz na'a t'ets'onínzun 'i bugha Jesus Christ t'ezninzun. ⁴Ndun 'en t'enuszun ni, 'ink'ez yughunek yuk'unucha'ust'en t'eh, 'en whuts'it 'int'ah 'ink'ez ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i 'aw chayít'ih ho' 'int'ah. ⁵'Et ndan yughunek k'une'ut'en, 'en 'alha Yak'usda ye nék'ensi', 'i be ts'ah'un na'a lhadúlya ho' 'int'ah. 'Et hoh t'ets'onínzun Jesus Christ buyúdelhts'i ho' ts'int'ah. ⁶Ndan ye yudínda ni t'eh, nts'ena'a nusíya, 'et whuz na'a zeh nóya huba' hoont'ah.

⁷Sulhutsinkah^a 'aw khunek k'andit, 'i netl'aída'ai, 'i bugha ilah nuhts'un k'e'usges. 'Udechoo whuts'un t'enahzun ndi khunek 'uda, 'i 'int'ah. Ndi khunek 'uda, 'i 'udechoo whuts'un déhts'o, 'i 'int'ah. ⁸Tsahólhgus yuh 'aw 'et whedúdeh 'ink'ez ts'ah'un be whét'en, 'i 'aw 'et be whét'en suli. 'Et huwa nuhts'un k'e'usges 'ink'ez doochah 'un whudúzni, k'an 'et khunek netl'aída'ai, 'i ndi 'alha khunek 'i yulh 'int'ah, 'ink'ez nuhwheni chah bulh 'áht'ah.

⁹Ndan be whét'en niz 'int'ah ni t'eh, 'ink'ez dulhutsin ts'udutnik, 'en 'awhuz tsahólhgus yuh usda ho' 'int'ah. ¹⁰Ndan dudulhutsin k'ensi', 'en be whét'en tah 'int'ah 'ink'ez 'aw tink'us 'utét'ilh whuts'u nóot'uk ghait'ah. ¹¹'Et whunts'ih ndan dudulhutsin ts'udutnik, 'en tsahólhgus yuh 'int'ah 'ink'ez tsahólhgus yuh núa. 'Ink'ez nts'e tezya 'aw t'echaoníszun, ndi tsahólhgus be chawhes'en suli 'et huwa.

Yak'usda ba hilhtus nahúsdli

¹²'Uskehyaz Jesus Christ boozi bugha nuhwhulubeshi
nuhwhuba buna'déde,
'et huwa nuhts'un k'e'usges.

¹³Nuhwheni 'ubákah yulh ndult'ah ndun 'udechoo whuts'un hoonli,

^a 2:7 Ndi khunek "sulhutsinkah", ndan Jesus Christ huba 'alha' yint'ah, 'en lhuzkehkeh hinli li'hint'ah. 'Et huwa lhulhutsin 'ink'ez lhulhtuskeh hudli ho' hint'ah.

'en t'enahzun, 'et huwa nuhts'un k'e'usges.
 Chílhkah ntsi' buch'a nulhde 'et huwa nuhts'un k'e'usges.
 'Uskehyaz ne'aBá t'enahzun, 'et huwa nuhts'un k'e'usges.
¹⁴Nuwheni 'ubákah ndun 'udechoo whuts'un 'int'ah t'enahzun,
 'et huwa nuhts'un k'e'isguz.
 Chilkhkah ulhtus 'ink'ez Yak'usda bughunek nuhyudín'ai,
 'ink'ez ntsi' buch'a nulhde,
 'et huwa nuhts'un k'e'águz.

Ndez na'a ndi yun k'ut uzdóolts'i

¹⁵Ndi yun k'ut tink'us 'uwhut'en 'ink'ez ndi yun k'ut hoonli, 'i chah, whuts'u nóoht'uk gunih. Ndan ndi yun k'ut tink'us ne'whut'en ndóohoont'ah whuts'unint'uk t'eh, 'aw ne'aBá ye nék'ensi', 'i bughi yoolah ho' 'int'ah. ¹⁶Neyust'e whuts'unint'uk, 'ink'ez nena chah whuts'unint'uk, 'ink'ez ndai aht'i be 'ududelhuti t'eh, ndi 'i ts'iyawh ndi yun k'ut huba 'int'ah, 'ink'ez 'aw ne'aBá ts'un hachahoolts'ut 'et huwa. ¹⁷Ndi yun 'aw 'et whewhúls'it 'ink'ez buts'úznint'uk, 'i chah, 'et whunts'ih Yak'usda hukwa'ninzun teh ne'út'en, 'en 'ilhuz khuténa.

Ndunnah Christ ch'a detni, 'en buch'a huwahli

¹⁸'Uskehyaz 'aw 'et dek'elh'az 'et né'hunent'o ho' hoont'ah. 'Ink'ez ndun Christ ch'a detni, 'en whuz de úyalh whulhúdahts'o. K'an 'et whunts'ih Christ ch'a hudetni hulai ho' hoont'ah. 'Et huwa nt'ets'onínzun 'aw 'et dek'elh'az 'et né'hunent'o ho' hoont'ah. ¹⁹Nets'u haháandel 'et whunts'ih 'aw nelh hudedowh ilah 'uhint'ah. Nelh hudidowh 'uhint'ah t'eh, nelh zeh da hoot'e wule. 'Et whunts'ih whehandel 'et huwa ts'iyannah t'ebunózin 'aw nelh hudedowh chahílah.

²⁰'Et whunts'ih ndun Christ lubeshi bughuhoolah, 'en Ndoni nuhyída'ai 'ink'ez ts'iyaintsuk t'oonáhzun. ²¹Ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i t'enuzahzun huwa ilah nuhts'un k'e'águz. Ndi khunek t'enahzun 'et huwa nuhts'un k'e'úsages 'ink'ez ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i whuts'it bughuhoolah. ²²Ndan Jesus 'en Christ 'unli 'et whuts'oodedlai, 'en whuts'it 'int'ah. 'En Christ ch'a détni 'int'ah. 'En 'int'ah ne'aBá 'ink'ez buYe' bulh whuts'oodedlai.

²³ Ndan ne'aBá buYe' ts'oodedlai, ne'aBá chah chayít'ih ho' 'int'ah. Ndan ne'aBá buYe' buba 'alha' yint'ah t'eh, be'aBá chah yit'i ho' 'int'ah.

'Udechoo whuts'un whudáhts'o 'ilhuz wheni bulh 'óht'e

²⁴ 'Et huwa 'udechoo whuts'un whudáhts'o 'ilhuz wheni bulh 'óht'e. 'Et 'udechoo whuts'un whudáhts'o nohwhulh 'úhoont'ah t'eh, 'et sih ne'aBá 'ink'ez buYe' chah bulh úteht'ilh. ²⁵ Njan nets'úhoozi, 'ilhuz ts'ukhutena, 'et 'uw'húlhni.

²⁶ Ndunnah nanohunte'ah hukwa'ut'en, 'en bugha ndi nuhts'un k'e'úsages. ²⁷ 'Ink'ez Ndoni ne'aBá nuhyída'ai, 'i 'ilhuz nohwhulh 'int'ah, 'ink'ez 'uyoon dune 'aw 'onus 'un whunohodoolh'eh huba cha'hóot'ah. 'Et k'us ndi nuhyudélts'ut, 'i ts'iyaintsuk whunohdulh'eh 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah, 'aw whuts'it, 'i ilah 'int'ah. 'Et soo nts'ena'a whunohdálh'i, whuz na'a zeh bulh 'óht'e.

Nuwheni Yak'usda buzkehkah 'aw hoonli hukwaya chats'ilah hoh bubut nuts'udóolya

²⁸ 'Uskehyaz ndun 'en zeh bulh 'óht'e. 'Et hoh nuhnalhts'et hainya, 'ink'ez whusanája t'eh, nedzi ulhtus unli 'ink'ez 'aw hoonli hukwaya chats'ilah hoh bubut núzdoolya.

²⁹ 'En ts'ah'un na'a 'int'ah t'eeonáhzun t'eh, t'eeonahzun ndun ts'ah'un ne'út'en 'en Yak'usda yé ulhtus, 'i be huwhuzdli ho' hín'tah.

3 Dalcho, 'i be ne'aBá nek'ensi' neghaóoni'ai, Yak'usda dich'oh nendúlhni buzkeh 'uts'int'ah soo cho whunulh'en. 'Et huwa ndi yun k'ut whut'en net'echahunízun, didut 'aw t'ehinízun 'et huwa. ² Nuhwhuk'esi' k'an 'et Yak'usda buzkeh ts'inli. Daztét'ilh 'awhuz nenalhts'et hachawhulhts'it. 'Et whunts'ih nt'ets'oninzun ts'a'en t'eh, soo bunduztel'ilh, soo nts'ena'a dantah, whuz na'a uztet'ilh 'et huwa. ³ 'Ink'ez ndunnah whuz na'a hits'un hukwa tsi hooli, dutsun hoolah na'huduteltsilh, dant'ah butsun hoolah, whuz na'a.

Lubeshi 'uts'ulh'en ts'iyawh whulazdootnih huba 'uhoont'ah

⁴Ndan lubeshi 'ulh'en, 'aw Yak'usda bughunek yuk'únucha'ust'en ho' 'int'ah. 'Et khunek k'uts'uyus t'eh, lubeshi 'uhoont'ah. ⁵'Ink'ez t'eeonáhzun nelubeshi neba 'ún yutoolhdelh ka ndi yun k'ut nuséya. 'Ink'ez didut 'aw lubeshi bughah hoolah ho' 'int'ah. ⁶Ndan ye yudinda, 'aw lubeshi oolh'en ghait'ah ho' 'int'ah. Ndan lubeshi 'ulh'en, 'aw chay'il 'ink'ez 'aw t'echainízun.

⁷'Uskeh 'uyoon nanwhunoo'ah gunih. Ndan ts'ah'un ne'ut'en, 'en ts'ah'un 'int'ah. Dant'ah Jesus Christ ts'ah'un 'int'ah, whuz na'a ndunt'ah ho' 'int'ah. ⁸'Udechoo whuts'un netsudule lubeshi 'ulh'en. Ndan lubeshi 'ulh'en, 'en netsudule yunéyalh 'int'ah. Njan 'et huwa Yak'usda buYe' ndi yun k'ut nuséya, 'et huwa netsudule be 'ut'en ts'iya yóolhtsilh 'et whuba. ⁹K'us ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bé whuzdli, 'en lubeshi cha'ulh'en. Ndi Yak'usda ts'un hainzut, 'i be 'ilhuz wheni ts'ukhuténa, 'ink'ez 'ilhuz wheni yulh 'int'ah. 'Et ndunnah 'i be whuzdli, 'en 'aw lubeshi 'uhoolh'en ghait'ah.

Nuwheni Jesus Christ uznedulh ts'iyawh lhk'ets'oodútsi'

¹⁰'Et ndez na'a Yak'usda buzkeh 'ink'ez netsudule buzkeh chah t'ehunudzun: ndan ts'ah'un nucha'ust'en, k'us dudulhutsin k'echaísi', 'en Yak'usda yuneyalh ilah ho' 'int'ah.

¹¹Soo 'udechoo whe'whudit'en whuts'un ndi khunek dahts'o njan ndutni, lhk'ets'oodusi', ni. ¹²Ndun dune Cain 'en k'una'a ilah. 'En ntsi' niyalh 'int'ah 'ink'ez dudulhutsin yuzilghí. 'Et di ka 'uyinla? Be 'ut'en untsi' 'ink'ez bulhutsin 'en ts'ah'un ne'ut'en, 'et hukwa'yinla. ¹³Sulhutsinkah ndi yun k'ut whut'en nuhts'u hudutnik t'eh, khun teh nuhwhuba hócha gunih. ¹⁴Nelhutsinkah hubuk'ets'insi', 'et huwa t'ets'oninzun dats'uzsai 'ink'ez nats'ukhítina ts'int'ah. Ndun dulhutsin k'echahisi', 'awhuz yahadla li'hint'ah. ¹⁵Ndan dulhutsin ts'udutnik, 'en néghan 'int'ah. 'Ink'ez t'eeonáhzun ndan néghan, 'en 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i bughi yoolah ho' 'int'ah.

Jesus Christ neba daja 'et huwa be lhk'ets'udutsi', 'i t'ezninzun

¹⁶ Jesus Christ 'en ye khuna, 'i neba yuladetnik, 'et huwa be lhk'ets'udusi' t'ezninzun. 'Ink'ez nuwheni chah nelhutsinkah be ts'úkhuna, 'i huba hubulazdootnih huba' hoont'ah. ¹⁷ 'Et whunts'ih ndan ndi yun k'ut hoonli ut'i hoh bulhutsin ye dunidzut, 'ink'ez dudzi be 'aw yugha techa'nizil t'eh, nts'ena'a Yak'usda ye nék'ensi', 'i yulh 'útet'ilh? 'Et ndut'en t'eh, nts'ena'a Yak'usda k'etetsi'? ¹⁸ 'Uskehyaz 'aw khunek be zeh ilah lhk'ets'udusi' uzdooni. Soo ts'ah'un na'a ne'e'ut'en be chah lhk'ets'oodutsi'. ¹⁹ Njan 'et huwa nt'ets'oninzun khunek 'alha 'int'ah, 'i bulh 'uts'int'ah. 'Et t'eh bubut nedzi ts'ah'un 'oot'e. ²⁰ Nedzi bughu neba nahezya t'eh, Yak'usda 'onus nus neghate'ninzun ho' 'int'ah, ts'iyaintsuk t'eeonínzun 'et huwa.

²¹ Nuhwhuk'esi' nedzi neba chahesye t'eh, whéchants'uniljut hoh Yak'usda bubut nuzdútelya. ²² Dant'i buts'un ka' ts'utni, 'i neghaíyunle, bughu 'i ts'oontun 'ink'ez hoonzoo hoh bunalh ne'ts'ut'en 'et huwa. ²³ Ndi bughunek netl'aída'ai, buYe' Jesus Christ, 'en ndan unli, 'et neba 'alha 'oot'e 'ink'ez lhk'ets'oodusi'. 'Et whuz na'a bughunek netl'aída'ai.

Soo cho huwohle, lhanah nus whunilh'en na'hududil'i, 'en 'uda netah 'uhut'en ho' hoont'ah

²⁴ Ndan yughunek oontun, 'en Yak'usda yudínda 'ink'ez Yak'usda yulh 'int'ah. Ndoni neyída'ai 'en be t'ets'onínzun neyuh ts'ih nelh 'int'ah.

4 Nuhwhuk'esi', nudúdeh, 'i ts'iyawh ilah nuhwhuba 'alha 'oot'e gunih. Ndi nududeh, 'i óolhdzih Yak'usda ba ts'ah'un 'int'ah tulih. Lhanah huwhuts'it hoh nus whunilh'en yun k'e hindel 'et huwa. ² Ndaí nududeh, 'i Jesus Christ buyust'e be ndi yun k'ut nuseya, ni t'eh, 'i Yak'usda ba ts'ah'un ho' 'int'ah. 'Et huwa Yak'usda buyégha ndan unli t'ets'onínzun. ³ Ts'iyai nududeh, 'i Jesus Christ buyust'e be ndi yun k'ut nuseya, 'aw nduchadusnih t'eh, 'aw Yak'usda bulh cha'it'ah ho' 'int'ah. Ndi nududeh, 'i Christ yuch'a détni, 'i 'int'ah. Whusateyalh whulh 'udahts'o 'ink'ez 'uda ndi yun k'ut hoonli ho' 'int'ah.

⁴ 'Uskehyaz, Yak'usda bulh 'áht'ah 'ink'ez ndunnah Christ ch'a hudetni 'uda hubuch'a' núlhde. Ndun nuhyudínda, 'en, ndi yun k'ut netsudule 'en buch'a deggha nus 'ultus ho' 'int'ah 'et huwa. ⁵ Ndunt'ah ndi yun k'ut humoodih hube'ílhdzun hinli. 'Et huwa yun k'ut whut'en hubuk'una'a

yahalhtuk 'ink'ez yun k'ut whut'en hubuhoozélhts'ai. ⁶Nuwheni Yak'usda bube'íldzun ts'inli. Ndunnah Yak'usda t'eninzun, 'en nehudits'o. Ndunnah Yak'usda hube'íldzun chailah, 'en 'aw chanehoozílhts'ai. 'Et huwa njan nududeh, 'i ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez tink'us 'int'ah nudúdeh, 'i t'ebuznínzun.

**Ts'iyannah lhk'edutsi', 'en Yak'usda yé ulhtus,
'i bé huwhuzdli 'ink'ez Yak'usda t'ehinínzun**

⁷Nuhwhuk'esi' ts'iyawh lhk'ets'oodusi'. Bé lhk'ets'udusi', 'i Yak'usda ts'un hált's'ut ho' 'int'ah. Ts'iyannah lhk'edusi', 'en Yak'usda yé ulhtus, 'i bé huwhuzdli 'ink'ez Yak'usda t'ehinínzun. ⁸Ndan, 'en 'aw 'ilhunah k'echaísi', 'en Yak'usda 'aw t'enízun ho' 'int'ah, Yak'usda 'en nek'ensi' 'int'ah 'et huwa. ⁹'Aw 'ilhunuh zeh buYe' 'en ndi yun k'uz yútelh'a. 'En be 'ilhuz wheni ts'ukhoona 'et whuba. 'Et whuz na'a Yak'usda ye nék'ensi', 'i yunénilhtan. ¹⁰Njan nduwhutni, nuwheni Yak'usda buk'echats'ísi' inle, 'et whunts'ih nek'ensi' 'ink'ez buYe' whusayálh'a nelubeshi k'elhla datetsah 'et whuba. 'I be soo cho nets'u naítat'en. ¹¹Nuhwhuk'esi', 'et whuz na'a Yak'usda nek'ensi' t'eh, nuwheni chah lhk'ets'oodusi' huba' hoont'ah.

Lhk'ets'udutsi' t'eh, Yak'usda neyudinda

¹²'Aw dune Yak'usda ya'en hoolah. Lhk'ets'udusi' t'eh, Yak'usda neyudinda 'ink'ez ye nék'ensi', 'i nedzi yuh soo ts'ah'un na'a lhadulya.

¹³Njan 'et huwa t'ets'oninzun Ndoni neghainí'ai 'et hoh Yak'usda bulh 'uts'int'ah 'ink'ez didut chah neyudínda. ¹⁴Ndi yun k'ut whut'en hubutélhyi huba ne'aBá buYe' whusayálh'a. 'Et ts'uwha'en 'ink'ez howu yats'ulhtuk. ¹⁵Ndan Jesus Yak'usda buYe' 'int'ah ni, 'en Yak'usda yuyudínda 'ink'ez didut chah Yak'usda bulh 'int'ah ho' 'int'ah. ¹⁶Yak'usda ye nék'ensi', 'i t'eznanzin 'ink'ez neba 'alha 'uhoont'ah. Yak'usda nek'ensi' 'int'ah. Ndan bé lhk'ets'udusi', 'i bulh 'int'ah, 'en Yak'usda bulh 'int'ah 'ink'ez Yak'usda yuyudínda ho' 'int'ah.

Ndez na'a be lhk'ets'udutsi', 'i soo ts'ah'un na'a neba lhadúlya suli

¹⁷Neba nahudeh dzin 'et sih nedzi wúlhtus huba, 'et whuz na'a be lhk'ets'udusi', 'i soo ts'ah'un na'a neba lhadúlya suli. Christ 'et

dunt'ah huwa, nuwheni chah ndi yun k'ut 'et nduts'ínt'ah 'et huwa. ¹⁸ Bé lhk'ets'udusi', 'i 'aw nujut bughuhoolah. 'Et whunts'ih bé lhk'ets'udusi' soo ts'ah'un na'a lhadúlya suli, 'i nujut 'un whenaínuyukw. Nujut dzuh nénulhdzut ho' 'int'ah. Ndan nuljut, 'en bé lhk'ets'udusi', 'i buyuh soo ts'ah'un na'a lháchadit'ah ho' 'int'ah.

¹⁹ Yak'usda didut 'udechoo nek'ensi' 'et huwa buk'ets'insi'.

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda buk'une'ts'oot'en

²⁰ Ndan Yak'usda buk'esi' ni t'eh, 'ink'ez dudulhutsin ts'udutnik, 'en whuts'it 'int'ah. Nts'ena'a dudulhutsin yunilh'en whunts'ih yuk'echaísi' t'eh, Yak'usda 'aw chayes'en, 'ink'ez nts'ena'a yuk'etesi'? ²¹ 'Ink'ez ndi khunek netl'aída'ai, 'i ndez na'a njan dúhoont'ah; ndan Yak'usda buk'ensi', dudulhutsin chah k'eoosi' huba' hoont'ah.

5 Ndan Jesus, 'en Christ 'int'ah, huba 'alha 'uhoont'ah, 'en Yak'usda yé ulhtus, 'i be whuzdli 'int'ah. Ndunnah ndan 'ilhuz be ts'ukhutena neghaóoni'ai, hik'ensi' t'eh, ndunnah 'en be yé ulhtus, 'i whuzdli, 'en chah buk'ehoosi' huba' hoont'ah. ² Yak'usda buk'ets'insi' 'ink'ez bughunek ts'oontun t'eh, 'et njan 'et huwa t'ets'oninzun Yak'usda buzkeh buk'ets'insi'. ³ Bughunek ts'oontun t'eh, 'et whuz na'a Yak'usda buk'ets'insi'. 'Ink'ez ndi bughunek 'aw bugha chahoolnah hoh buk'une'ts'oot'en. ⁴ Ndunnah Yak'usda yé ulhtus, 'i be whuzdli, 'en ndi yun k'ut 'ut'en ntsi' ch'a' nilhde. Bé neba 'alha 'uhoont'ah, 'i be whuch'a' nilhde. ⁵ Ndan Jesus 'en Yak'usda buYe' unli huba 'alha 'uhoont'ah, 'en ndi yun k'ut 'ut'en ntsi', 'i ch'a' 'ulhdeh.

Yak'usda buYe' dant'ah 'int'ah whunénulhtun

⁶ Jesus 'en Christ 'int'ah. 'En too 'ink'ez 'uskai be whusainya. 'Aw too be zeh ilah. Too 'ink'ez buzkai be whusainya. Ndoni ts'ah'un be' hoont'ah, 'i 'int'ah. 'Et huwa 'en 'uja bunalh 'úhooja. ⁷ 'Et tanah 'en yak'uz whuts'un bunalh 'úhooja. Ne'aBá, 'ink'ez ndun khunek, 'ink'ez Ndoni chah. Ndunnah tanah 'ilhunuh zeh hinli. ⁸ 'Et ndi tahált'ah, 'i ndi yun k'ut bunalh 'úhooja. Ndoni, too, 'ink'ez buzkai chah. Ndun tahált'ah 'i lhgha 'uhudéja. ⁹ Dune bunalh 'úhooja bughunek ts'ilhchoot t'eh, Yak'usda bunalh 'úhooja 'onus nus hooncha ho' hoont'ah, 'ink'ez ndi Yak'usda buYe' yughu yailhtuk,

'i 'int'ah. ¹⁰Ndan Yak'usda buYe' huba 'alha' yint'ah, Yak'usda daja ni, huba 'alha 'uhoont'ah whuzdli. Ndan Yak'usda huba 'alha cha'yit'ah, 'en Yak'usda whuts'it ninzun. Yak'usda buYe' yughu yailhtuk huba 'alha cha'yít'ah 'et huwa. ¹¹Ndi bunalh 'úhooja, 'i Yak'usda 'ilhuz ts'ukhutena neghaóoni'ai. Ndi 'ilhuz be ts'úkhuna, 'i buYe' bulh 'int'ah. ¹²Ndan buYe' ut'i 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i ut'i ho' 'int'ah. Ndan Yak'usda buYe' chait'ih, 'en 'aw 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i chait'ih ho' 'int'ah.

¹³Ndunnah Yak'usda buYe' boozi huba 'alha' yint'ah ndi nuhts'un k'e'anguz. 'Et hoh 'ilhuz khutehna whaht'i t'eoonóhzin, 'ink'ez Yak'usda buYe' boozi nuhwhuba 'alha 'oot'e zeh 'ooht'e.

Yak'usda yunéyalh, 'en ndet buts'un hukwa'hutni, ts'iyawh hubudits'o

¹⁴'Et whechats'uniljut hoh buts'un tezdudlih, 'et 'i 'int'ah, ndet hoonli buts'un hukwa'ts'utni, 'et whuz na'a hukwa'ninzun t'eh, nedits'o 'int'ah. ¹⁵'Ink'ez nedits'o t'ets'oninzun t'eh, ndet buts'un húkwa' ts'utni, ndi whutsuh da buts'un húkwa' ts'utni, 'et nawh cha'hoot'ah neghatékulh.

¹⁶Ndan bulhutsin lubeshi 'aw yuk'é dachatesah, 'i 'ulh'en, yunilh'en t'eh, Yak'usda yoodolhkut 'ink'ez 'et ndan lubeshi 'aw yuk'é dachatesah 'ulh'en, 'en khutena yugha óote'alh. 'Et lubeshi bughá daztétsh, 'i chah hoonli. 'Aw 'et huba tenadondli chaduzúsnih. ¹⁷Ts'ah'un be nucha'ts'ust'en, 'i ts'iyawh lubeshi 'int'ah. 'Ink'ez lubeshi bughá daztétsh ghait'ah, 'i chah hoonli.

Ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha whuzdli, 'aw lubeshi cha'ulh'en

¹⁸Ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha whuzdli, 'aw lubeshi cha'ulh'en, 'et t'ets'oninzun. 'Et whunts'ih ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha whuzdli dich'oh khudli ho' 'int'ah, 'ink'ez ndunnah ntsi', 'en 'aw yut'aóonalh ghait'ah. ¹⁹Nuwheni Yak'usda bulh 'úts'int'ah 'et nt'ets'oninzun. 'Ink'ez ndi yun k'ut whut'en, ndunnah ntsi', 'en ts'iyawh k'úne' bul'en. ²⁰Yak'usda buYe' whusainya 'ink'ez t'ets'onínzun njan t'ets'onózin, 'et neghaóoni'ai. 'Et hoh ndan 'alha 'int'ah t'eznoozeh 'et whuba. Ndan 'alha 'int'ah, 'en bulh 'uts'int'ah. BuYe' Jesus Christ 'en bulh 'uts'int'ah. Ndan 'en 'int'ah soo 'alha Yak'usda 'int'ah 'ink'ez 'ilhuz be ts'úkhuna, 'i unli ho' 'int'ah.

²¹'Uskehyaz 'uk'e déltsi, 'i buch'a khahtli. 'Et ndoh honeh.

John Whulh Nat Dustl'us Yuk'e'ánguz

(2 John)

Dahooja nuhwhudúsnì, ni John

1 Si dune netsuh whedelhdzulh, ts'eke 'utahálti 'ink'ez buzkeh chah hubuts'un k'e'usges. 'En hubuk'esi'. 'Aw si zeh ilah. Ndunnah khunek 'alha 'int'ah, 'i t'eninzun, 'en chah hubuk'ehinsi'.

²Ndi khunek 'alha 'int'ah neyúdezda, 'i 'ink'ez 'ilhuz wheni nelh utét'ilh, 'i bugha 'udusni.

³Yak'usda ne'aBá 'ink'ez neMoodihti Jesus Christ ne'aBá buYe', 'en hubuyeunzoo, 'i hubuye neghaté'ninzun, 'ink'ez nedzi whudezghel, 'i ts'iyawh 'ilhuz wheni nelh 'óot'e. Khunek 'alha 'int'ah, 'i 'ink'ez be lhk'ets'udusi', 'i bulh.

Ne'aBá khunek netl'aída'ai, 'i lhk'ets'oodutsi', ni

⁴Ne'aBá khunek netl'aída'ai, 'i ts'ilhchoot k'una'a, whuz na'a bulunah nuhwhuyuzkeh khunek 'alha 'int'ah, 'i bulh hédulh. 'Et nahoo'ai hoh tube hoonúst'i. ⁵'Ink'ez ts'eke nts'un tédusdlih. 'Aw ndi k'an 'i khunek 'i 'et netl'aóoda'ai ilah 'udusni. Ndi khunek 'i soo 'udechoo da 'i njan lhk'ets'oodusi', ni. ⁶Ndai khunek netl'aída'ai bugha nuts'óodelh huba' hoont'ah. Ndi 'i bé lhk'ets'udusi', 'i 'int'ah. Soo 'udechoo da dahts'o ndi khunek netl'aída'ai, 'i bughá nóhdelh huba' hoont'ah.

Lhanah dune nana'ah 'en yun k'éhindel, 'et huwa kháhdli

⁷Lhanah dune nana'ah 'en yun k'éhindel. 'Et huwa ndunt'ah 'aw Jesus Christ ndi yun k'ut buyust'e be nuséya chahudusnih. Ndan ndunt'ah, 'en dune nana'ah 'int'ah 'ink'ez Christ ch'a hudetni chah 'int'ah. ⁸Nuhwhenich'oh khahdli! Ndai 'ut'en be né'ts'ust'en, 'i tinta ts'ooolelh whuch'a. 'Et sih soo cho neba 'uk'elhla hóle. ⁹Ndan tinta'ut'ih 'ink'ez Christ khunek be

bughuyatuk, 'i 'aw chayóotun t'eh, 'aw Yak'usda chah chaít'ih. Ndan ndi Christ bughuyatuk, 'i yoontun t'eh, ne'aBá buYe' bulh nahúlt'ah hubit'i ho' 'int'ah. ¹⁰Ndan Christ khunek be bughuyatuk, 'i chayóotun hoh whenhodutélh'eh huba nuhghuninya t'eh, ndunt'ah 'aw nuhkoo daóoya gunih, k'us danínyih dóohtni gunih! ¹¹Ndan danínyih yúlhni, 'en chah tink'us ne'út'en yula'ut'en ho' 'int'ah 'et huwa.

John 'ubulhni, “Ilhudzin t'eh nuhts'un tésyalh hukwa'nuszun”

¹²Njan whulat nuhwhuts'un k'etésgus. 'Aw dustl'us too bulh k'une'úsduguz, 'i 'udutésni hukwa cha'nuzúszun. Nuhwhuts'un tésyalh 'ink'ez soo nuhwhunen ts'un nuhwhulh yatelhtuk 'et hukwa'nuszun. 'Et huwa tube cho ts'uhót'i.

¹³Nuhwhulhtus 'utahálti buzki, 'en dahooja nuhwhuhútni. 'Et ndoh honeh.

John Whulh Tat Dustl'us Yuk'e'ánguz

(3 John)

John, Gaius ts'iyannah yuk'ensi', 'en yuts'un k'e'anguz

1 Si John dune netsuh whedelhdzulh Gaius ts'iyannah yuk'ensi', 'en soo 'alha buk'esi', 'en buts'un k'e'usges.

²Nk'esi' nzul dáldzoo, 'et whuz na'a ts'iyaintsuk be soode'a 'ont'e 'ink'ez soo 'ónt'e, 'et whuz na'a mba tenadusdli. ³Daint'en ts'ah'un na'a inyalh, neyulhutsinkah whusahándel 'ink'ez ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i bulh 'int'ah, 'et hukw'un nahuwhulnuk. 'Et huwa tube cho hoonúst'i. ⁴Suzkehrkah unli, 'en khunek 'alha 'int'ah, 'i be ts'ah'un na'a hedulh whulh údusts'o t'eh, 'et dáhoolcho, 'i be hoonúst'i ho' hoont'ah.

Gaius 'ahoolhyez ts'iyannah hubula 'ut'en

⁵Nk'esi' neyulhutsinkah 'ink'ez 'uts'un whut'en 'ahoolhyez hubula 'int'en. ⁶'En 'uhint'ah nts'ena'a hubuk'ensi', Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en hubuts'un nk'unahuwhulnuk. Yak'usda hootét'i hukw'una'a hutedulh ts'ih whébilh'aih t'eh, 'et tube soo 'int'en hoh 'int'en. ⁷Yak'usda boozi bugha whehándel 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en hubula k'ez cha'hílhchulh 'et huwa. ⁸Nuwheni chah ndunt'ah nekoo dábut's'oolelh huba' hoont'ah. 'Et t'eh khunek 'alha 'int'ah, 'i ba 'ilho 'uts'ut'en ts'oolle.

**'Ilhunuh dune, 'en hoont'i hoh Yak'usda ba
'ilhunahuwúdulh hubutah dune 'int'ah na'dudil'i, 'ink'ez
'ilhunuh dune, 'en ts'iyannah soo híghu yalhtuk**

⁹'Et Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hubuts'un k'e'isguz. 'Et whunts'ih 'ilhunuh hubutah usda, Diotrephes hiyulhni, 'en hoont'i hoh hubughun nus dézti na'dudil'i hukwa'ninzun. 'En 'aw nekacha'nízun. ¹⁰'En khunek buk'e whúnduda 'i be 'ants'i ulgih li'utni nech'a yálhtuk. 'Et huwa nuhts'un

tésyalh t'eh, nts'oh tune'út'en ne'ut'en nuhwhunalh howu yatelhtuk. 'Aw 'et zeh ilah ndut'en, nelhutsinkah 'aw hubuka cha'nízun. 'Ink'ez ndunnah hubuka'ninzun, 'en tenazdudli bakoo 'et tenábulh'aih.

¹¹ Nk'esi' ndai ntsi', 'i be ne'ont'en gunih. Unzoo, 'i zeh ne'ont'en. Ndan 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en, 'en Yak'usda bulh 'int'ah. 'Et whunts'ih ndan tink'us 'ut'en, 'en 'aw Yak'usda chay'il ho' 'int'ah. ¹² Ts'iyannah Demetrius soo híghu yalhtuk. 'Ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i bugha whunénulhtun dant'ah unli. 'Ink'ez nuwheni chah soo bughuyats'ulhtuk. 'Ink'ez 'alha ts'utni t'eonáhzun.

Ts'iyannah hubudzi whudooghel, 'et hubuts'uhukwa'ninzun

¹³ Njan whulat nyuwwhuts'un k'etésguz, 'aw dustl'us too bulh k'enezduguz 'i 'udutésnilh hukwa cha'nuzúszun, ¹⁴ 'et whunts'ih 'a tsih nyutés'ilh hukwa tsi hóosdli. 'Et sih soo lhunídul'en hoh yatádultuk. Ts'ah'un na'a lhts'un 'óoht'e. Ndunnah nek'entsi' nezih hudélhts'i, 'en dahooja nyuhútni. Nek'entsi' nzih hudélhts'i, 'en 'ilhunuh hinli hoh dahooja hubudóni.

Jude Dustl'us Yuk'e'ánguz

(Jude)

Yak'usda 'utahábanla, Jude dahooja hubulhni

1 Si, Jude, Jesus Christ be 'ulhna 'ink'ez James bulhutsin 'ust'ah. Nuhwheni Yak'usda ne'aBá, 'en ba 'udun ninwhininla 'ink'ez Jesus Christ 'en be huboontun. 'Et ndunt'ah, 'en 'utáhalya 'uhint'ah.

²Ye té'ninzun 'ink'ez be nedzi dezghel, 'ink'ez be lhk'ets'udusi', 'i chah, 'i ts'iyawh nuhwhuba lhk'uz tookat ka nuhwhuba tenadusdli.

Neba 'alha' hoont'ah, soo cho whulh nudoolhúya

³Nuwhuk'esi' ndet hoh whézdújih, 'et hubugha da nuhwhuts'un k'e'tesgus, 'et whunts'ih be neba 'alha' hoont'ah, 'et hubugha 'onus nus nuhts'o k'eosges huba' hoont'ah. Ndi neba 'alha' 'int'ah, 'iluh zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni dune Yak'usda bube'ildzun, 'en Yak'usda hubutl'ahónla, 'i ba soo cho nudoolhúya, 'et ndun whudutesnilh ka nuhts'o k'e'águz.

⁴'Et bulunah dune tube nunul'i hinli hoh nuhtáh hunindel. Niz t'eh whudezulh sa inle, 'et whuts'un nts'ena'a huba nahuteyeh, 'et ts'iyawh 'uk'e'whusduguz. 'En dune Yak'usda bu'et 'uhint'ah. NeYak'usda ye unzoo, 'i 'uts'un na'a na'huyulh'ih hoh 'et nduhútni, ndai ts'iyawh 'ut'en dutsun, 'i 'uts'ulh'en t'eh, 'et soo' hoont'ah nehútni. Yak'usda 'en zeh k'une'hiyul'en, 'ink'ez Jesus Christ neMoodihti, 'en chah hits'oodedlai.

'Uda 'ink'ez k'an 'et Yak'usda ladetnik

⁵'Et hoonliyaz nuhwhuba whunatelhúnih, 'uda t'eeonáhzun 'et whunts'ih. Egypt yun k'ut 'et whuch'a neMoodihti hubudune, 'en ts'iyawh 'ubulhyih. 'Et hukw'elh'az ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'en ts'iyawh hoolah hubulhntsi. ⁶'Et ndunnah lizas, 'en chah Yak'usda huba'hoonla, 'et whulahudetnik. 'Ink'ez ndunnah neMoodihti tsahólhgyus yuh ts'ih, 'en

huboontun. Tl'oolh 'ilhuz 'int'ah, 'i be whénobudezguz, dzin hooncha whuz de whélt's'ulh hoh t'eh huba nahuteyeh. ⁷'Et whuz na'a ndunnah Sodom 'ink'ez Gomorrah whut'en, whunat whudune, 'en chah, 'et whuz na'a zeh hubuk'ah ts'ih 'uhut'en. 'Ut'en dutsun, 'i 'uhiyulh'en, 'et wheni hedich'oh whut'l'a' hududelya. Ts'iyai hudedowh bulh tinta' hutet'ilh ndi kwun 'aw nachanusne, 'i be dzuh nuhudeh ho' hoont'ah. 'En hubugha t'ets'onanzin.

⁸'Et whuz na'a zeh ndunnah 'et nduhutenilh huninzun, 'en hubuyust'e lubeshi be dutsun hiyilh'i. 'Ink'ez ndai hik'úne'oot'en huba gha ndoh 'int'ah hubuk'unucha'hust'en. 'Ink'ez ndunnah buts'uha'ánduz lizas, 'en whunts'ih hukw'una'a bughuyahalhtuk. ⁹'Et whunts'ih Michael 'en dega ndoh lizas 'int'ah, 'et hoh da netsudule 'en Moses dazsai hoh hukw'elh'az buyust'e 'i bugha lhenah 'uhudutni hoh yahalhtuk. 'Aw dich'oh buba' hoont'ah chanízun hoh yuch'a detni be yalhtuk 'ink'ez yuba nahuteyeh. 'Et whunts'ih Michael ndez na'a netsudule ndi yúlhni, “NeMoodihti hukwa'nyudóoni!” ¹⁰'Et whunts'ih ndunnah ndet t'ehonízun, 'et whunts'ih hukw'una'a howu yáhalhtuk. 'Ink'ez nts'ena'a neyust'e hukwa'ninzun, 'et whuz na'a zeh 'ants'i khunai ne'út'en, 'et whuz na'a buyust'e tinta' hiyulh'ih.

¹¹Dawhulsi' hubuts'uwhélt's'ulh! 'En chah Cain hiyundul'en. 'Et huwa dawhulsi' hubuts'uwhélt's'ulh! 'Et ndun Balaam nanet'a hukw'una'a 'uja. 'En chah whuz na'a zeh tube sooneya ghu dahóodit'ah. 'Et ndun Korah dahoont'ah huwa Moses ch'a nedinja, 'en chah 'en k'una'a yahadla.

Yak'usda lanahudetnik, 'en tube hintsi' suli 'ink'ez huba nahesda

¹²Lhk'ehdusi' hoh lhulana'aht'alh, 'et whunts'ih ndunnah hubughuyalhtuk 'aw whechaniljut hoh nuhwhula'ha'alh. 'En 'ants'i huwa'óodli, 'i teh noo duhúlt'ah. Dich'oh zeh soo ne'hududul'en. 'Ants'i kw'us too bughuhoolah li'hint'ah. 'Et kw'us k'una'a nduwhúlcho bubúlh nuts'i. 'Ants'i dak'et mai chun mai bughuhoolah li'hint'ah. 'Ink'ez bughih bulh 'ants'i hánahuyulhch'ulh li'hint'ah. Nat daházσαι li'hint'ah. ¹³'Ants'i ndulhcho tatsi nudútun li'hint'ah. Ndai dune huba hukwaya hoonlí, 'i huwus 'et dunt'ah. Sum k'una'a lhtanahekulh li'hut'en. 'Et ndunt'ah dune, 'en soo tsahólhgus t'es li'int'ah, 'i 'ilhuz wheni 'et Yak'usda huba 'udun whulh'ai.

¹⁴'Et Enoch 'en whulh skwunlai 'onus 'at nankoh Adam ts'uhainzut 'int'ah, 'en ndunnah dune, 'en bughunus hó'en hoh ndutni, “Whunulh'en neMoodihti 'aw 'et whusáinya! 'en ts'iyawh dune bube'ildzun, lhanah k'et 'aw 'ubuts'oodólhto ghait'ah, 'en hubulh whusateyalh. ¹⁵'Ink'ez ndunnah Yak'usda bu'et 'uhint'ah, 'en ts'iyawh huba nahuteyeh. 'En Yak'usda bu'et 'uhint'ah, dahoont'ah hukw'una'a Yak'usda ch'a ne'hust'en whuz na'a hubuk'ehóote'alh. 'Et ndunnah Yak'usda bu'et 'uhint'ah, 'en lubeshi 'ulh'en 'uhint'ah. Nts'ena'a khunek duts'un, 'i be hiyena hoh yahalhtuk, 'et whuz na'a huba nahuteyeh!”

Yak'usda lanahudetnik, 'en njan dúhint'ah

¹⁶Ndunt'ah, 'en tsakhunek huldelh, 'ink'ez hanílh'oh hoh huba dzuh hinli. Hubuyust'e nint'uk ts'ih hedulh. Khunek ncha, 'i be yahalhtuk. 'Et hoh hoonzoo hukw'una'a dune ghu yahalhtuk 'et hoh whuch'a nahootéldoh hukw'a hutet'ilh.

¹⁷'Et whunts'ih nuhk'esi', neMoodihti Jesus Christ ba whel'a 'en ndai khunek hiye yailhtuk, 'i soo cho bunaoolhúnih. ¹⁸Nts'ena'a 'ún whudani dega nus whusawhútelts'ulh lhanah ne'aBá buk'ah ts'ih huwudloh whutele. Yak'usda ch'a nint'uk ts'un, 'et whuz na'a zeh hutedulh. ¹⁹Ndunnah, 'en ndi yun k'ut whuba zeh 'uhint'ah. 'En dune lhch'a hunilht'uk 'ink'ez Ndoni bu'et 'uhint'ah.

Soo cho Yak'usda bulh 'óoht'e

²⁰'Et whunts'ih nuhk'esi' be nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i be 'onus nus ulhtus 'ududulhtsi. Ndoni 'en be tenadahdli. ²¹Yak'usda ye nék'ensi', 'i zeh bulh 'óoht'e. NeMoodihti Jesus Christ ye te'ninzun, 'i be 'ilhuz ts'ukhoona ts'uwhut'i, 'et zeh hukwa itóoh'en.

²²Dune t'ebunoohzeh nts'ena'a hoh lhelhts'un na'a 'uhint'ah. Bulunah hubugha te'noohzin. ²³'Et whunts'ih 'onghoh huba whenlhujut hoh huboolhyih, kwun ch'a huboohgooh. Naih hubuyust'e t'aigheznai, 'i whunts'ih hubuts'udoohtnik.

Yak'usda 'uzdóolhti

²⁴'Aw 'et ndun Yak'usda ch'a nahútel'ah whuch'a neghundli, 'ink'ez buts'uhayanduz, 'i zih ninhotelilh, 'aw be 'uk'ehóotelts'ul bu'et. 'Et soo degħa nus hóont'i hoh whuz na'a nuhwhuba 'uwhtelilh. ²⁵'Aw 'en zeh Yak'usda whunih 'ink'ez neulhyis unli. 'Aw 'en zeh buts'un hayánduz, 'ink'ez k'us ncha 'int'ah. 'En zeh nék'une'ul'en 'int'ah. 'En zeh ts'iyaintsuk għa ndoh 'int'ah. K'an 'et whuts'un 'ink'ez 'ilhuz wheni, whuz na'a 'uwhtét'ilh. 'Et ndoh honeh.

Jesus Christ 'En Dune Ba Ts'et Hahónla

(Revelation)

1 Ndi khunek 'i Jesus Christ, 'en dune huba ts'et hahónla, 'i 'int'ah. Yak'usda yutl'aída'ai be 'ulhna bunalhts'et hahókat 'et huba. 'Aw 'et nilhdukw dawhútenilh, 'et hubugha 'int'ah. Dulizas 'en dude 'ulhna John 'en yughe nílh'a. ² John 'en Yak'usda bughunek yughu yailhtuk 'int'ah. Jesus Christ ndet howu yailhtuk hubugha 'et dune budáni, 'ink'ez ts'iyai ho'en, 'et chah ubudáni. ³ Ndan ndi dustl'us yuk'uyalhtuk 'ink'ez ndi nus be whét'en, 'i khunek hidánt's'o huyoontun t'eh, tube degha nus hoonzoo bughá whutelts'ulh, 'aw 'et nilhdukw suli 'et huwa.

Skwúnlai 'onus 'at nankoh dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, dahooja hubulhni

⁴ Yun k'ut Asia ts'ih Yak'usda ba skwúnlai 'onus 'at nankoh lhelhdun keyah dune 'ilhunahuwúdulh, nuhwheni si John nuhts'un k'e'usges hoh njan dudusni: k'us ndan 'int'ah, 'en ant'e, whuz de hatéyalh, 'en ye unzoo, 'i nedzi be whudezghel 'ink'ez skwúnlai 'onus 'at nankoh nududeh, 'i Yak'usda yuk'usda, 'i bubut 'int'ah, 'en chah ye unzoo 'ink'ez nedzi be whudoóghel nuhwhulh 'oot'e.

⁵ Jesus Christ 'en chah whuz na'a 'ún whulhni. 'En 'int'ah soo ts'ah'un na'a newhunulhtun unli. 'En 'uja 'udechoo whuzdli yahadla tah dinadíja 'int'ah. Ndi yun k'ut hubudayi cho k'une'bul'en. 'En nek'ensi' 'ink'ez duduzkai be nelubeshi tóonayuzguz.

⁶ Yak'usda ba'aBá, 'en ba nuwheni hubudayi cho 'ink'ez nawhulnuk nesulhtsi. 'En ts'un ts'odóolhti, 'ink'ez hoolhtus hoh k'une'ne'ool'en. 'Ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni 'et nduhóot'e, 'Et ndoh honeh.

⁷ Whunulh'en! Kw'us tah whuz de hatéyalh.
Ts'iyannah hite'ilh.

Ndan lugloo cho be hikunuhínelht'o, 'en chah hiyuntel'h'ilh.
'Ink'ez ndi yun k'ut lhelhts'un hudedowh, 'en ts'iyawh
hubugha khunahudutésto.

'Et ndó ténéh, 'et ndó honeh.

⁸NeMoodihti njan ndutni, “Si 'ust'ah Alpha 'ink'ez Omega usdli. 'Udechoo whe'whudit'en 'ink'ez 'ustl'e' 'uwwhuténilh, 'en 'ust'ah. K'us ndan usdli 'ink'ez est'e, 'ink'ez whusatéyalh 'ust'ah, 'ink'ez ts'iyai 'i wanus ulhtus, 'en 'ust'ah.”

John noo Patmos ts'utni, 'i k'ut tsak'esda hoh Jesus Christ in'en

⁹Si John nuhwhulhutsin 'ust'ah. Dzuh nahdeh teh sichah nohwhulh dzuh nuszut. Yak'usda hubudayi cho unli 'ink'ez Jesus Christ buba howa whúlna 'et whunts'ih neba whulh ínyin, sichah whuz na'a zeh nohwhulh síyin. Yak'usda bughunek be yálhtuk 'ink'ez Jesus Christ t'ehinoozeh huwa chah, 'et huwa ndi noo Patmos ts'utni, 'i k'ut 'ust'ah inle hoh, ¹⁰'et hoh da neMoodihti budzin, 'et Ndoni bulh sulh wheóodande lí'usja. 'Et sk'ah ts'ih dune tube yatelhtuk, be ts'udujih, 'i k'una'a, 'et whuduzíts'ai. ¹¹'Et njan ndutni, “Si Alpha 'ink'ez Omega usdli. 'Udetsoo 'ink'ez dek'elh'az, 'en 'ust'ah. Ndet whunilh'en dustl'us k'ut buk'e'ónges 'ink'ez skwúnlai 'onus 'at nat Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, yun k'ut Asia húdelhts'i, 'en ndi dustl'us buts'un tl'ayónlelh. Ndi hubukeyah boozi 'int'ah: Ephesus, Smyrna, Pergamos, Thyatira, Sardis, Philadelphia, 'ink'ez Laodicea whuz chah.”

¹²Ndi khunek sut'ak ts'ih be yátuk, 'i oozálhts'a hoh buts'un nasulhú'a. Whuz nasulhú'a hoh ndi skwúnlai 'onus 'at nankoh be whét'en, 'i gold be 'ulya, 'ink'ez 'et nandez'a, 'i télh'en. ¹³'Ink'ez njan skwúnlai 'onus 'at nankoh be whét'en, 'i nanusa'a, 'i tah, yinkak dune ye' ndult'ah 'et siyin. Bunaih buke t'ayughanaih, 'i be usda. Se gold bulh 'ulya, 'i be buts'i tah 'on doh ye sudelhú'oo. ¹⁴Butsi 'ink'ez butsigha bulh sheep bugha k'una'a lhéyul, 'ink'ez tsil k'una'a lheyul. Buna kwun k'una'a tezdí li'int'ah. ¹⁵Buke tse dulk'un tsáhazda'ai nduwhút'en. Bughunek too natéjilh lí'utni. ¹⁶Bula nalhnih ts'ih skwúnlai 'onus 'at nankoh sum 'i yoontun. 'Et soh cho 'i buzek haya'a. Lhch'az ts'ih buk'a hoonli. 'Ink'ez bunen sa ulhtus, 'i k'una'a be hóodet'en.

¹⁷Télh'en hoh bubut dasúsai hukw'un na'a nalhúts'ut. Dula nalhnih ts'ih 'i be sk'édilnik 'ink'ez 'usulhni, “Niljut ílah! 'Udechoo 'ink'ez dek'elh'az, 'en 'ust'ah. ¹⁸Khusna 'ust'ah. Dasítsai inle 'ink'ez sunilh'en, 'ilhuz 'ink'ez

'ilhuz wheni khusna. 'Et ndoh honeh! Hades 'ink'ez yats'adlah 'i be whuda'de'ai nusdle.

¹⁹Ndet whunalh'en 'et hukw'e'ónges. Hoonli 'int'ah, 'i 'ink'ez ndi hukw'elh'az nus dawhútenilh, 'et chah 'ukw'e'ónges. ²⁰Ndi skwúnlai 'onus 'at nankoh sum sunailhnih ts'ih sula k'et nalh'en, 'i 'ink'ez skwúnlai 'onus 'at nankoh nanusa'a, 'i gold be 'ulya be whét'en, 'i chah, 'i bugha whe' hoont'ah hooyah, 'et njan ndúhoont'ah: Skwúnlai 'onus 'at nankoh sum 'i skwúnlai 'onus 'at nat Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en bulizas 'int'ah. 'Ink'ez skwúnlai 'onus 'at nankoh be whét'en, 'i yunalh'en, 'i skwúnlai 'onus 'at nat Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh 'int'ah.”

**Keyah Ephesus dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh 'udechoo
hoh Jesus Christ 'ink'ez nohwulh dune chah
buk'ehtsi' inle, 'et whuladehtnik, suba hubudóni**

2 “Et keyah Ephesus dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en buts'un k'e'inges:

Ndun skwúnlai 'onus 'at nankoh sum nalhnih ts'ih bula k'et 'ink'ez skwúnlai 'onus 'at nankoh be whét'en, 'i tah nuya, 'en njan ndutni:

²Nuhwhe'ut'en k'ah t'eoonuszun, nuhwhe'ut'en ulhtus, 'i chah. Nuhwhuba howa whulna 'et whunts'ih whulh sahyin, 'ink'ez ndunnah ntsi' 'en 'aw hubulh 'óoht'e ghait'ah. Ndunnah whel'na 'adudil'i, 'et whunts'ih 'alha 'aw whel'a chahílah. 'En huboozélhts'ai 'ink'ez t'ebunanzin whuts'it 'uhint'ah.

³Soozi bugha soo cho whulh sáhyin 'ink'ez 'aw hoonliyaz cha'duzóohnih hoh tube 'éht'en 'et whunts'ih 'aw nichanahtsil.

⁴'Et whunts'ih njan 'ilhun 'et hoh 'uts'un na'a suba 'aht'ah. 'Udechoo Jesus Christ 'ink'ez nohwulh dune chah buk'ehtsi' inle, 'et whuladehtnik.

⁵'Et ndet nailhúts'ut 'et whunaoolhunih. Lubeshi whuch'a lht'ananahdaih 'ink'ez 'udechoo nuhe'ut'en, 'i nalhuchoot. 'Aw lht'anachanúhdulh t'eh, khunyaz nuhts'un tésyalh 'ink'ez nyoo nuhbe whét'en, 'i nuhghu natelhuchoh.

⁶Et whunts'ih 'ilhunuh hoonzoo, 'et whaht'i, Nicolas hinedulh bube 'ut'en but's'udahnik. Sichah tube whuts'u dusnik ho' hoont'ah.

⁷Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, daja hubúlhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah. Ndunnah 'ut'en ntsi', 'i yuch'a 'ulhdeh, ndi duchun bugha khutna, 'i bumai hiyoo'alh bugha óotes'alh. Ndi duchun 'i Yak'usda bukeyah dega nus hoonzoo, 'et whuniz ts'ih nadí'a.”

**Keyah Smyrna dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh,
nuhwhe'ut'en chah, be dzuh nahzut, 'ink'ez hoh
télh'en chah, ts'iyawh t'eeonúszun, suba hubudóni**

⁸“Et keyah Smyrna dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en but's'un k'e'inges, njan dudóni:

Ndun 'udechoo 'ink'ez dek'elh'az, 'en dazsai inle, 'ink'ez nakhítna, 'en njan ndutni:

⁹Nuhwhe'ut'en, be dzuh nahdeh, 'ink'ez hoh télh'en chah, ts'iyawh t'eeonúszun. 'Et whunts'ih 'alha soo deh'a 'aht'ah. Ndunnah nuhch'a detni nduhutni, 'Nuwheni Lizwif 'uts'int'ah,' 'et whunts'ih Lizwif chahilah. 'En ndun Satan hiyúlhni, 'en hubuluglez 'et be'ílh dzun hinli ho' hint'ah, 'et chah t'eeonúszun.

¹⁰Ndet hoh dzuh nutehzut, 'aw 'et nilhdukw nuhghu whutélts'ulh. Whenoohlújut gunih! Soozélhts'ai! 'aw 'et nilhdukw bulunah netsudule 'un whutélilh. 'Et hoh nohootéldzih. 'Et lanezi dzin 'et dzuh nutéhdeh. 'Et yatahdlah whuts'un 'et nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah zeh 'uhót'e. 'Et hukw'elha 'ilhuz khutehna nuhghá whutés'alh. 'Onus 'un whuch'a 'unúlhde, 'et chah nuhgha whutés'alh.

¹¹Ndunnah 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, daja hubulhni, 'en huyoozólhts'a. Ndunnah 'ut'en ntsi', 'i ch'a nilhde, 'et dune whúlh nat dahútetsah, 'i be 'aw hundóodah ghait'ah.”

**Keyah Pergamos dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh,
se'ut'en k'ah bulah buladehtnik, suba hubudóni**

¹²“Et keyah Pergamos dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en buts'un k'e'inges. Ndi ndudini:

Ndun soh cho lhch'az ts'ih khundenyin, 'i ut'i, 'en njan ndutni:

¹³Nuhwhe'ut'en k'ah 'ink'ez nts'e whaht'i t'oonuszun. Ndet Satan bukw'usúda cho dézti, 'i su'ai, 'et whaht'i. Soozí, 'i soo cho oohun. Nts'e Satan whut'i 'ink'ez hoh da ndun Antipas hiyúlhni, 'en soozí bugha nuhtah hizelghi. 'Et whunts'ih nuhwhuba 'alha 'ust'ah 'aw whuchaoodáhdai ilah.

¹⁴'Et whunts'ih bulah 'uts'un na'a suba aht'ah. Bulunah nuhtah Balaam bughunek 'i hiyoontun 'et huwa. 'En 'int'ah Balak hodalh'i. 'En 'uja Israel hits'uhainde 'en whubodalh'i but 'uk'e déltsi bugha t'aih, 'i hiyoo'alh 'ink'ez 'uyoon ts'ekoo 'ink'ez 'uyoon dune chah tinta' hoot'ih hoh huboolhgooh hukwa'ut'en.

¹⁵Nuhwheni nuhtah 'et chah Nicolas bughunek oontun hoonli. 'I tube buts'udusnik ho' 'int'ah.

¹⁶Lubeshi whuch'a lht'ananoohdelh! 'Et nduchahníl t'eh khunyaz nuhts'un tésyalh 'ink'ez soh cho suzah hai'a, 'i be ndunnah Nicolas hiyunedulh, 'en buch'a nidutésyalh.

¹⁷Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, daja ubulhni, hiyoozólhts'a huba' hoont'ah. Ndunnah 'ut'en ntsi 'i yuch'a 'ulhdeh, 'en ndi 'ut'alh manna hiyúlhni, 'i dune buch'a yuntélh'i, 'i bulah bughaités'alh. 'Ink'ez tse dulyul, 'i chah bugha yuntés'alh. 'Ink'ez ndi tse buk'ut k'an ndi boozí 'i buk'eitedúguz. 'Aw dune boozí t'ehinuszun. Ndan bugha ídelts'ut, 'en zeh t'eyuntézin.”

**Keyah Thyatira dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh,
bulunah tube tink'us ne'ut'en, 'en suba hubudóni**

¹⁸“Et Keyah Thyatira dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en buts'un k'e'inges. Njan ndudíni:

Yak'usda buYe' buna kwun k'una'a tezdi nduwhút'en 'ink'ez buke tse dulk'un tsáhazda'ai, 'i nduwhút'en, 'en 'utni:

¹⁹ Nuhwe'ut'en t'enuszun, ndi be lhk'ets'udusi', 'uyoon be hubula'aht'en, be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez hoonli cha'lhoduzahnih. 'I 'ut'en 'udechoo ho' daht'en k'an 'et 'onus nus soo 'aht'en. 'I chah ts'iyawh t'enuszun.

²⁰ 'Et whunts'ih hoontsolyaz hoh suba 'uts'un na'a 'aht'ah. Ndun ts'eke Jezebel nus whuníl'h'en na'dudútni. Hubodulh'eh 'ink'ez se' 'ulhna tink'us húbunilht'uk. 'Uyoon dune 'ink'ez 'uyoon ts'ekoo bulh tinta' hoot'ih. 'Ink'ez 'uk'e déltsi bugha t'aih, 'i hiyoo'alh hukwa'bulh'en. 'En ts'eke 'aw whuch'a chanuzáhyoot.

²¹ Ndun ts'eke 'uyoon dune bulh tinta' 'ut'ih, 'et 'ustl'e' 'ooneh dúsni, 'et 'aw bulubeshi whuch'a bubeni nachahudunilel.

²² Soo zúlhts'ai, kw'usti k'ut dunteda bugha ootés'alh. Ndan dune yulh tinta' 'ant'en, 'en chah nduhút'en, 'aw lht'anachahunídulh t'eh, dzuh notedoh hubugha ootés'alh.

²³ 'Ink'ez ndun ts'eke buzkeh chah hubutesghan. 'Ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, ts'iyawh t'ehontézin, si 'ust'ah dune hubeni tah 'ink'ez hubudzi bet chah hoonli hukwu nústa. 'Ink'ez 'ilhunah ahli hoh nuwhe'ut'en k'ah huwa nuhwhuba k'elhla whutelhsilh.

²⁴ 'Et whunts'ih nuhwheni 'ink'ez 'uyoon Thyatira whut'en, ndun ts'eke bughunek chahiyóotun t'eh, 'ink'ez Satan be 'ut'en degha nus whutl'ah 'int'ah, 'i whuz na'a nduhutni, 'i chah t'ehinízun t'eh, nuhwhudusni, 'aw 'onus 'un howa whúlna nuhgha chaootuzes'al.

²⁵ 'Et whunts'ih whusatésyalh whuts'un, ndai 'ut'en unzoo 'ulh'en, 'i soo cho ohtun.

²⁶ Ndan 'ut'en untsi', 'i yuch'a 'ulhdéh 'ink'ez degha nus whuts'un se' 'ut'en huyoontun t'eh, 'en lhelhdun keyah whut'en humoodih hutéle, 'et hubugha óotes'alh.

²⁷ Ndunt'ah 'ut'es tuz be susheep k'una'a butsuh nutéyalh 'ink'ez lheztl'us busa 'i k'una'a yanúbuduteyuz. Whuz na'a 'et bughutesle.

Su'aBá sichah whuz na'a stl'ahó'ai. ²⁸'Ink'ez bundada sum chah bugha yutés'alh.

²⁹Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, dája hubulhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

**Keyah Sardis dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh,
lhanah dune 'uhutni, khahna hoh aht'ah hutni, 'et
whunts'ih yahadla ahli hoh aht'ah, suba hubudóni**

3 “Et keyah Sardis dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas, 'en buts'un k'e'inges. Njan dudini:

Ndun Yak'usda skwúnlai 'onus 'at nankoh nududeh, 'i 'ink'ez skwúnlai 'onus 'at nankoh sum chah nule, 'en 'utni:

Nuhwhe'ut'en k'ah t'oonúszun. Lhanah dune chah 'uhutni, khahna hutni, 'et whunts'ih yahadla ahli hoh aht'ah.

²Yak'usda ba nuhwhe'ut'en 'aw soo cha'ildzooch, 'et nahóo'ai. 'Et huwa soo cho huwahli! Bulah 'ut'en unzoo 'i nohwhulh 'int'ah, 'aw 'et nilhdukw hoh hoolah tele. 'Et huwa 'ut'en unzoo 'i chah 'onus nus ulhtus ulhtsi.

³'Et huwa whunalhúnih nts'ena'a ndi khunek dáhts'o 'ink'ez úlhchoot. Soo cho oohtun 'ink'ez nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh! 'Et 'aw huwu cháhlah t'eh, soo 'undunut'ih k'una'a nuhgha hatésyalh, 'ink'ez nts'owhúya 'uhunet'oh nuhts'un tésyalh 'aw t'ewhuntutézhzin.

⁴Bulunah nyulh 'uhint'ah Sardis whut'en, 'en 'aw dunaih chahudílhtsun. 'En lheyul 'i be hudélhts'i hoh sulh nahútedulh. 'Et huba soo hínzoo 'et huwa.

⁵Ndunnah 'ut'en untsi' 'i ch'a 'ulhdeh, 'en naih lheyul 'i be hudutélt's'ilh. Ndi 'ilhuz ts'ukhuna 'i be dustl'us k'ut, 'aw buboozi 'uk'unatoosges ghait'ah. Se'aBá 'ink'ez bulizas bulh 'en bubut 'en se'ilhdzun hinli budutésnilh.

⁶Ndan 'udits'o, 'en Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, dája hubulhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

**Keyah Philadelphia dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh dzuh
nusahde soo whulh nudalhúya, suba hubudóni**

⁷“Et keyah Philadelphia dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas, 'en buts'un k'e'inges. Njan dudini:

Ndun lubeshi bughuhoolah, ts'ah'un 'int'ah chah, 'ink'ez hubudayi cho David be da'dutut'aih na'a. Ndun dahúduta'aih, 'aw dune dana'doo'alh ghait'ah. 'Ink'ez dána'dú'aih 'aw dune dahana'doo'alh ghait'ah. 'En 'utni:

⁸Nuhwe'ut'ent'enuszun. Whunulh'en ndati 'udun 'udéntan nuhbut níóni'ai. 'Ink'ez 'aw dune dána'dootan ghait'ah. Be ulhtus, 'i ntsolyaz áht'i, sughunek chah oohtun, 'ink'ez soozi hubuts'un 'aw whuchaoodáhdai ilah 'et huwa.

⁹Soo zulhts'ai, ndunnah Satan buluglez huwhut'en, 'en Lizwif hinli hutni 'et whunts'ih huwhuts'it ho' hutni, 'aw Lizwif chahílah. 'Aw nawh cha'hoot'ah, nuhghu buníla 'ink'ez nuhbut teni'hunilhdzun ubutélsilh. 'Et huwa t'ehonózin nuhk'esi' inle.

¹⁰Nuhwhudáni dzuh nusahde soo whulh nudalhúya. Whuz na'a sk'une' zaht'en. 'Et huwa ndi yun k'ut ndulhcho hoh dune dzuh nutedoh whusaóotelts'ulh hubootéldzih 'et whuba. 'Et whutsuh whuch'a nanohtédlelh.

¹¹Soo zúlhts'ai, khunyaz 'utesnilh whusatésyalh. Ts'ah'un aht'ah soo cho hoohtun. 'Et t'eh whuch'a' nílhde hukw'elha aht'en 'aw 'uyoon nuhgho hólhchoot ghait'ah.

¹²Ndunnah ndi 'ut'en untsi', 'i ch'a 'ulhdeh, ndunt'ah suYak'usda hubuluglez whucho whut'ah nain'a, 'i hubutelhsilh. 'Ink'ez 'aw tenáchahutésdulh. SuYak'usda boozi, 'i buk'ut buk'e'tesgus. 'Ink'ez suYak'usda bukeyah whuti boozi, k'an 'et Jerusalem huwhutni, 'i chah buk'ut buk'e'tesgus. Yak'uz ts'ih suYak'usda buts'un haootelst'ulh. 'Ink'ez k'an 'et 'i soozi, 'i chah buk'e'tesgus.

¹³Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, daja hubulhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

**Keyah Laodicea dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, bulunah
sughunek 'ants'i nuhwhuba 'int'ah, suba hubudóni**

¹⁴“Et keyah Laodicea dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas, 'en buts'un k'e'inges. Njan dudini:

Ndun ndóh honeh, bunalh 'úwhut'en, but'aníuznitan, ts'ah'un na'a 'int'ah chah, ndai Yak'usda 'uyinla, 'i 'en 'udechoo whé'whudilh'en 'int'ah, 'en 'utni:

¹⁵Nuhwe'ut'en k'ah ts'iyawh t'oonúszun. Nts'ena'a Yak'usda ba aht'en, 'aw tube chaník'uz 'ink'ez 'aw tube chah chanízul soo cho náhk'uz k'us nehzul 'et da nuhwhuba hukwa'nooszin wule.

¹⁶'Aw chaník'uz chah aht'ah 'ink'ez 'aw chanízul chah 'aht'ah. Nahzulyaz li'aht'ah. 'Et huwa suzek hoh n'un nuhwhutélhdzoh.

¹⁷Lhe'dahni, 'Soode'a 'uts'int'ah 'onus nus chah soode'a 'uts'uja. 'Aw 'uyoo hoonliyaz ka cha'uznízun,' dahni. 'Et ndahínt'ah dalhútsi' ts'iyaintsuk nuhwhuba nek'e' hoot'ah aht'ah. Telhú'en aht'ah. Chaozeh'en aht'ah, 'ink'ez ust'et aht'ah.

¹⁸Ndai gold kwun be 'onus nus 'uldzoo sulí, 'i si sts'un óohket nuhwhudusni. 'Et sih soo deh'a 'ooht'e. Naih lheyul, 'i chah sts'un óohket. 'Et sih 'et dune wahle, 'ink'ez 'ust'et ahli 'et 'aw hukwa yáchazoohle. Na yoo, 'i na k'et dulhúye, 'et sih soo hóh'en.

¹⁹Ndunnah hubuk'esi, 'en ts'iyawh khunek ulhtus 'i be hubulh yálhtuk 'ink'ez ts'ah'un na'a nenábusdlih. 'Et huwa nuhdzi ulhtus cho ulh'i 'ink'ez nuhwhulubeshi nuhwheni whuch'a náhandunoohlelh.

²⁰Soo zulhts'ai, ndati síyin 'ink'ez ndati whudúlghal. Ndan sudits'o 'ink'ez suba dahúduzetan, bughudatésyalh, bulh na'tést'ulh 'ink'ez didut chah sulh na'hutét'alh.

²¹Ndan ndi 'ut'en ntsi' 'i ch'a 'ulhdeh, sukw'usda cho k'ut suzih tedalh hubugha ootés'alh. Whuz na'a Sichah whuch'a nulhde 'ink'ez se'aBá bukw'usúda cho dézti, 'i k'ut buzih natl'adisda.

²²Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, dája hubulhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

John nduk yak'uz ndati 'udun 'udentan 'et whutélh'en

4 'Et hukw'elh'az whunulh'en 'ink'ez nduk yak'uz ndati 'udun 'udentan et whutélh'en. 'Et ndun 'udechoo yatelhduk duzít's'ai, be ts'ujih be yálhtuk li'utni. “Ndez suts'un dugha inyih, 'ink'ez k'an 'et hukw'elh'az daóótenilh whényuntélhtun,” sulhni. ²'Et 'aho Ndoni bulh sulh wheóodande lí'usja. 'Ink'ez yak'uz kw'uts'uzda cho dézti, 'i 'et su'ai 'i k'ut 'ilhunuh yuk'usda, 'et whutélh'en. ³'Ink'ez ndun hukw'usda tse dunézti, 'i jasper hiyulhni, 'ink'ez carnelian tse chah, 'et ndoonent'en. 'Ink'ez ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'i ditnik nayúgus, 'i bunayuzt'uk, tse, emerald hiyulhni, 'i ndoonent'en. ⁴Ndi kw'uts'uzda cho dézti bunat nat lanezi 'onus 'at dit kw'uts'uzda cho dézti, 'i bunaidelhúya. 'Ink'ez ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'i nat lanezi 'onus 'at dinah 'utsuh whudéldhzulh hik'udelhts'i. Naih lheyul, 'i be dune hinli. Gold nanezbaz 'i hubutsi k'éyuzdla. ⁵Ditnik oolhges, ditnik chah, 'ink'ez lhai yatuk 'i chah ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'i but's'un haídukat. 'Ink'ez ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'i bubut skwúnlai 'onus 'at nankoh be whét'en, 'i dezk'un. 'I ndi skwúnlai 'onus 'at nankoh Yak'usda bunududeh, 'i 'int'ah. ⁶'Et ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'i bubut 'et bun k'ut whucho dezghel k'et too 'i khe li'int'ah, 'et whuz'ai li'hoont'ah. Lhum dant'ah bukiyúnt'en, 'et nduwhút'en. Ndi kw'uts'uzda cho dézti buk'ut chah 'ink'ez bunat chah dink'i hoonliyaz usjiz, 'i 'una zeh unli, bubut ts'ih chah 'ink'ez but'a ts'ih chah 'una bughunezdla.

⁷'Udechoo usjiz, 'i khunaiti, lion, ndúwhut'en. Bulh nankoh usjiz, 'i musdusyaz ndúwhut'en. Bulh tak'i usjiz, 'i dune k'una'a bunen hoonli. Bulh dink'i usjiz, 'i sbalyan 'út'oh li'int'ah. ⁸'I nyoh dinah usjiz, 'ilhuk'i hoh lhk'utak'i ye nut'o, 'i bughuyuzdla. 'Ink'ez ndulhcho hoh 'una zeh unli buyuh ts'ih chah. 'Aw 'ulh'ek 'ink'ez dzenis ibulh nachahulhúyiz hoh njan nduhútni,

“Lubeshi bughuhoolah,
 lubeshi bughuhoolah,
 lubeshi bughuhoolah,
 Yak'usda neMoodihti,

'en ts'iyaitsuk bugha nus ulhtus 'int'ah.

Ndun 'ant'e, 'ink'ez 'int'ah,
'ink'ez whusatéyah,” hutni.

⁹Ndun 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, 'en kw'uts'uzda cho dézti 'i k'usda, 'en ndunnah hoonliyaz usjiz, soo cho ne'hiduni, hidélhti, 'ink'ez 'ahoolyiz nenachail'en hiyúlhni, ¹⁰'et ndunnah nat lanezi 'onus 'at dinah dune dune netsuh whedelhdzulh, ndun kw'uts'uzda cho dézti, 'i k'ut usda, 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, 'en hibut nacháhuneldel, hits'u téni' hunilhdzun ho' hut'en. 'Ink'ez butsi nanezbaz 'i hibut nihíninla, 'ink'ez 'uhutni,

¹¹“O neMoodihti nts'u habaínduz, dénti, 'ink'ez ilhtus chah 'int'ah. 'I ts'iyawh 'et ndan ts'idóni huba soo 'uldzoo, ts'iyaintsuk inla 'et huwa. Nyun inla 'et huwa 'int'ah, 'et whuz na'a hukwa'ninzun.”

Dustl'us buk'une'úsduguz, Yak'usda be busheepyaz, 'i yílhchoot

5 'Et whunulh'en, ndun kw'uts'uzda cho dézti yuk'usda, 'en nalhni ts'ih dula be dustl'us lhch'az ts'ih buk'une'usdúguz, 'i 'ink'ez dustl'us lhegha ndunenduz. 'Ink'ez skwúnlai 'onus 'at nankoh 'et bune'delhúdze. ²'Et 'ilhunuh lizas soo ulhtus, 'en télh'en. 'Ink'ez tube cho njan ndutni, “Ndan soo 'uldzoo, 'en ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh 'ink'ez lkh'etuwélelh?” ³Nduk yak'uz, k'us yun k'ut, k'us yun t'ah chah, 'aw 'ilhunuh soo cha'ildzoooh hoolah ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh k'us yuntelh'ilh huba. ⁴'Ink'ez 'aw 'ilhunuh soo cha'ildzoooh ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh, 'ink'ez yuk'uyatelhtuk k'us yuntelh'ilh. 'Aw nahiyóolhtelh ghait'ah, 'et huwa tube nasdutso. ⁵'Et 'ilhunuh dune netsuh whedelhdzulh, 'en 'usúlhni, “Intso ilah! Nilh'en Judah bulh hudédowh hubukhunai cho, lion hiyúlhni, ndun hubudayi cho David ts'ih haínzut, 'en 'uja ts'iyaintsuk whuch'a' nilhde. 'En zeh soo 'úldzoo ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh, 'ink'ez ndi skwúnlai 'onus 'at nankoh be lhúnedelhze, 'i yadáha' dutelhch'ulh.”

⁶'Ink'ez ndet whutéhl'en tube suba hooncha. Ndi kw'uts'uzda cho dézti 'ink'ez ndi dinah hoonliyaz 'usjiz, 'ink'ez dune netsuh whedelhdzulh hubutah, 'et sheepyaz 'ilhuk'i, 'i hizelhghi, 'i nduwhút'en 'et siyin. Bude skwúnlai 'onus 'at nankoh 'ink'ez skwúnlai 'onus 'at nankoh 'una chah unli. 'I buna 'i 'int'ah Yak'usda be'ílhhdzun unli skwúnlai 'onus 'at nankoh nududeh. 'I ndi yun k'ut nduhóolcho whél'a. ⁷'Et sheepyaz ndun

kw'uts'uzda cho dézti, 'i k'usda, 'en nalhnih ts'ih dustl'us yoontun, 'i yula k'ehíya'ai.

Yak'usda busheepyz 'aw 'en zeh soo 'uldzoo

⁸Et ndi dustl'us yílhchoot ibulh, ndunnah dinah 'usjiz, 'ink'ez nat lanezi 'onus 'at dinah dune netsuh whudelhdzulh chah, ndun sheepyz hibut nacháhuneldel. 'Ilhunuh hinli ts'iyawh nela be, be ts'ujun nuhúle, 'ink'ez tsets'ai gold unli, 'i dez'k'un sooltsun, 'i bet whudézbun. 'I ndi 'i 'int'ah dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hiye tenadudli 'int'ah. ⁹K'an 'et shun 'i hiyéwhenijun hoh njan nduhutni,

“Ndi dustl'us tálhcholh 'ink'ez buda' dutálhch'ulh
'et huba soo' nıldzoo.

Dune nyazelghí 'ink'ez nyuzkai be Yak'usda ba nenaonket.

'Ink'ez lhelhts'un hudedowh,

'ink'ez lhelhts'un na'a yahulhtuk,

'ink'ez 'uyoon dune, 'ink'ez lhelhdun keyah whut'en 'en chah.

¹⁰'Ink'ez neYak'usda ba hubudayi cho 'ink'ez nawhulnuk nesilhsi.

'Ink'ez ndi yun k'ut k'úne' ts'otel'ilh ka uzdutéls'ilh.”

¹¹Et njan whutélh'en 'ink'ez whudáts'o ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'ink'ez hoonli usjiz, 'i chah, 'utsuh whudéldzulh, 'en chah, 'en bunat lhanah lizas, 'en whuz hulai k'et 'aw whe hubuts'oodolhto ghait'ah, ¹²'en tube cho njan duhútni,

“Ndun sheepyz hizelghí, 'en ye ulhtus, hiye soode'a

'int'ah, be whútnih,

'ink'ez nut'uk chah, be ts'udézti,

'ink'ez be whét'en,

'ink'ez ba ts'odélhti,

'en 'int'ah ndi ts'iyawh huba soo 'úldzoo hoh uzdóolhti.”

¹³'Ink'ez ndai usjiz nduk yak'uz 'int'ah, 'i ndi yun k'ut chah, 'ink'ez ndi yun but'ah ts'ih chah, 'ink'ez k'us ndai yatoo k'ut hoonli, 'en ts'iyawh njan nduhútni hoh ubudusts'o,

“En ba ts'odélhti, be ts'udézti, be whét'en,

'ink'ez ts'iyaintsuk buk'une'whut'en, 'i chah,

ndun kw'uts'uzda cho dézti k'usda, 'ink'ez sheepyz

hizelghí chah,

'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni be'ilhdzun wule.”

¹⁴'Et nyoo dinah usjiz, 'i 'utni, “Et ndoh honeh!” 'Ink'ez nat lanezi 'onus 'at dinah 'utsuh whudélhdzulh, hibut nacháhuneldel 'ink'ez ndun 'ilhuz wheni khuna hits'u teni'nalhdzin.

'Udechoo dustl'us lhudildze

6 'Ink'ez nyoo dustl'us be lhídildze lhuk'i 'i ndun sheepyaz 'i yuts'u hayálhch'ul 'et whutélh'en 'ink'ez dinah usjiz hubutah 'ilhuk'i 'i duzít's'ai. Ditnik k'una'a 'utni 'ink'ez “Anih 'ink'ez whunilh'en!” ni. ²'Et whunalh'en 'ink'ez yeztli lheyul, 'i telh'en. Ndun yuk'usda k'aza nudútun. 'Ink'ez ndai netsi k'ustan nanezbaz, 'i butl'ayélt's'ut. Ts'iyannah ch'a telhdoh 'ink'ez whuch'a' butélhdoh ka, 'et whuz whinya.

Bulh nankoh dustl'us lhudildze

³'Et bulh nankoh dustl'us lhudildze, 'i yuda' dutelhch'ul. 'Ink'ez bulh nanah usjiz, 'i 'utni 'et 'oozálh's'a, “Anih 'ink'ez whunilh'en!” ni. ⁴'Ink'ez 'uyoo yeztli, kwun k'una'a dúlk'un, whuz whellhah. Ndun yuk'usda, 'en be ts'ah'un na'a lhts'un 'uts'int'ah, ndi yun k'ut whut'en bughuhootélhchulh, 'et yutl'aho'ai dune lhuhoodughan ka. 'Ink'ez soh cho 'i butl'ayánkez.

Bulh tat dustl'us lhudildze

⁵Ndet bulh tat dustl'us be lhídildze yuda' dutelhch'ul. Ndi bulh tanah usjiz 'et 'oozálh's'a 'ink'ez 'utni, “Anih, whunilh'en!” Whuz yuta'en 'ink'ez yeztli dulhk'us, 'i yutélh'en. Ndun yuk'usda, 'en bé ne'uldas, 'i bula k'ét yuzdla. ⁶'Ink'ez nyoo dinah usjiz hubutah ts'ih 'uwhutni, “Lhes haníyeh busa 'ilhuz dezibun, 'ilhuk'i sooneya denarius hiyúlhni, 'i k'elhla yutez'ai. 'Ink'ez tak'i busa ndultsuk t'l'o mai, barley hiyúlhni, 'ilhuk'i sooneya denarius, 'i k'elhla yutez'ai. 'Ink'ez khe be 'ut'es 'ink'ez mai too chah, ndi ts'iyaintsuk khun teh tinta' oolh'en gunih.”

Bulh dink'i dustl'us lhudildze

⁷'Et bulh dink'i dustl'us lhídildze, 'i yuda' dutelhch'ul hoh bulh dinah usjiz 'et ndutni, “Anih 'ink'ez whunilh'en!” ⁸Whunulh'en 'ink'ez yeztli bodande nduwhút'en. 'Ink'ez yuk'usda boozi, 'i be yáts'adlah hiyúlhni. 'Et niz t'eh yahadla delhts'i, Hades huwhútni, 'et buwhunelts'ulh. Ndi yun k'ut whut'en hoontsolyaz, nedo k'ah, (¹/₄) huwhutni, 'et 'uwulcho hubuhuteghan, 'et bughá whults'ut. Soh cho be, 'ink'ez dai, dada nudúzut, 'i chah, 'ink'ez chuntah khunai, ndi be dune yahutádlah.

Bulh skwúnlai dustl'us lhudildze

⁹'Et ndet bulh skwúnlai dustl'us be lhídildze yuda' dutelhch'ul hoh ndunnah Yak'usda bughunek bugha 'ink'ez highunek highi yalhtuk, dune hubanghan buzul, 'en Yak'usda bukw'uzdai t'ah hubutélh'en. ¹⁰'Et tube cho njan nduhútni, “Nek'une' 'ul'en nyun lubeshi nghu hoolah, 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah chah inli. Ndi yun k'ut ndunnah neanghan dawhuldzuh neuzkai bugha huba nahutanyeh 'ink'ez neba k'uténtnilh?” ¹¹'Ink'ez 'ilhunuh hinli hoh lheyul, 'i nahuyits'uz hubutl'a hínanla. 'Ink'ez hubuhútni, hubulh 'ulhna 'en 'ink'ez hubulh utsinkah 'en chah ts'iyawh 'en buk'una'a zeh hubuhuteghan, 'et lhaoodutenilh whuts'un, naoolhúyis.

Bulh lhk'utak'i dustl'us lhudildze

¹²'Et sheepyaz 'et bulh lhk'utak'i dustl'us be lhídildze yuda' dutelhch'ul hoh khunyaz tube yun nughésnai, 'ink'ez sa chah dulhk'us suli, naih dulhk'us nduwhút'en. 'Ink'ez 'ulh'ek ooza chah, 'uskai nduwhút'en suli. ¹³'Ink'ez sum 'i chah yun k'ut nainkat. Ndi duchun, figs, mai ntet'ai whutsuh nilhts'i ulhtus, 'i be yun nanukuk, 'et whuz na'a sum, yun k'ut nainkat. ¹⁴'Ink'ez nts'ena'a dustl'us lhenahinudus k'una'a, 'et whuz na'a yat'ah lhenáwhuneduduz 'ink'ez whuz na'a hoolah whuzdli. Dzulh chah 'ink'ez noo teh, ts'iyawh whuzdla 'udun neoninkat.

¹⁵Ndi yun hubudayi cho dune ncha, dune soode'a 'int'ah, nehughan bumoodih, dune ulhtus, 'ulhna ts'iyawh, 'ink'ez 'ulhna bula nadetnik, 'en chah, 'en ts'iyawh tse'an 'ink'ez dzulh tah tse t'ah, hoh huntelhu'i. ¹⁶'Ink'ez 'uhutni, “Tse 'ink'ez dzulh tubulh nek'oonóot'alh. 'Et t'eh

ndun kw'uts'uzda cho dézti k'usda, 'en bunen 'ink'ez ndun sheepyaz ye húnilch'e, 'i ch'a neúntoolh'i. ¹⁷'Alha ye nelh hunilch'e, 'i 'aw 'et whudzin whusawhéls'tut. 'Aw 'ilhunuh whunts'ih whulh wuyin ghait'ah.”

Israel ts'un hainde 144,000, 'en hubunintak hube hoodet'en téleh

7 'Et hukw'elh'az dinah lizas ndi yun k'ut dit nódelhúya hoh ubutélh'en. Ndi nilhts'i dink'i ndi yun k'ut 'ink'ez yatoo k'ut, 'ink'ez duchun chah, ndi buk'ut noolhts'i ka, 'et whuch'a k'ah hiyoontun. ²'Et 'uyoon lizas ndaz de yedoh út'oh hoh télh'en. Yak'usda khuna, 'en ye hóodalh'eh, 'i ye'alh. 'Et ndunnah dinah lizas soo 'ultus hoh 'en yun 'ink'ez yatoo bulh tinta 'otélh'ilh ka bughá whults'tut. ³'En 'ubulhni, “Ndunnah neYak'usda be 'ulhna hinli, 'en 'et Yak'usda ye hóodalh'en, 'i be hubunintak hube hóodet'en hubuts'utelhtsilh, 'et whutsuh ndi yun, yatoo, 'ink'ez duchun chah tinta oolh'en gunih!” ubúlhni. ⁴'Et danéltuk hubunintak hubube hóodet'en suli whudáts'o. Israel hits'ah haínde hubuzkeh, lhelhts'un hudedowh, 'en ts'iyawh 144,000 hinli. 'En ts'iyawh hubunintak hube hoodet'en hubuhulhtsi.

⁵Judah hudedowh ts'ih haínde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Reuben hudedowh ts'ih haínde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Gad hudedowh ts'ih hainde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

⁶Asher hudedowh ts'ih hainde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Naphtali hudedowh ts'ih hainde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Manasseh hudedowh ts'ih hainde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

⁷Simeon hudedowh ts'ih hainde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Levi hudedowh ts'ih hainde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Issachar hudedowh ts'ih hainde,
'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

⁸Zebulun hudedowh ts'ih hainde,
 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
 Joseph hudedowh ts'ih hainde,
 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
 Benjamin hudedowh ts'ih hainde,
 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Ndunnah lheyul, 'i be húdelhts'i

⁹Et hukw'elh'az whunilh'en 'ink'ez lhanah dune, hulai k'et 'aw hubuts'oodolhto ghait'ah, 'en hubunulh'en. Lhelhdun keyah whut'en, lhelhts'un hudedowh. Yinkak dune chah. Ts'iyawh lhelhts'un na'ayahúlhtuk 'uhint'ah. 'En ts'iyawh kw'uts'uzda cho dézti, 'i 'ink'ez ndun sheepyaz hibut nudelhúya. Ts'iyawh lheyul, 'i nahiyits'uz, 'i be dune hinli 'ink'ez 'ul tl'otel, 'i hídelelh. ¹⁰Et 'en tube cho 'uhutni

“NeYak'usda kw'uts'uzda cho dézti k'usda 'ink'ez
 ndun sheepyaz chah,
 be uzdujih, 'en buts'uhawhélts'ut!”

¹¹Utsuh whudélhdzulh, 'ink'ez dinah usjiz, lizas chah, 'en ts'iyawh ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'i hinat nudelhúya, hibut nacháhuneldel 'ink'ez Yak'usda hits'u teni'nalhdzin. ¹²'Ink'ez 'uhutni,

“Nдох honeh! Uzdóolhti.
 Ye dézti,
 be ts'uwhunih,
 be ts'ílhtus 'ink'ez nut'uk,
 be chanailya ts'utni,
 be uzdézti chah,
 ndi ts'iyawh neYak'usda be'ilhdzun wule 'ilhuz
 'ink'ez 'ilhuz wheni.

'Et ndoh honeh!”

¹³Aw 'et 'ilhunuh 'utsuh whudélhdzulh, 'en 'usúlhni, “Ndunnah lheyul, 'i be hudelhts'i, ndunnah ndan ho' hint'ah? 'Ink'ez nts'ez de haháandel?”

¹⁴Et 'udúsni, “SMoodih nyun t'eeonínzun.” 'Et 'usúlhni, “Hoh t'eh soo degha nus dune dzuh nuhutedoh, 'en 'uhuja hoh da whuz na'a dzuh nuhuzde. 'Ink'ez ndun sheepyaz buz kai be dunaih toonáhiyuzguz 'ink'ez lheyul sulí.

- 15 'Et huwa Yak'usda bukw'usúda cho dézti, 'i hinat nudelhúya.
 'Ink'ez dzin 'ink'ez 'ulh'ek ibulh hiluglez whucho hiba ne'ut'en.
 'Ink'ez ndun ndi kw'uts'uzda cho dézti yuk'ut usda,
 'en hubutah 'int'ah 'ink'ez bughutele.
- 16 'Aw 'onus 'un buyuh nucha'telhúts'ul
 'ink'ez 'aw 'onus 'un ta'óde ghait'ah.
 'Aw sa zul niz chah 'uhot'e ghait'ah,
 'ink'ez 'aw tube cho huba whunoozul ghait'ah.
- 17 'Et huwa 'ubinla, ndun sheepyaz kw'usúda cho
 dézti, 'i hubutah 'int'ah,
 'en bughutele hoh butsuh teyalh 'ink'ez ndi too 'ilhuz
 wheni bukw'uts'ukhuna, 'i ts'un úbutelilh.

'Ink'ez Yak'usda bunatsultoo ts'iyawh buna k'et whúna'idutelhdoh."

8 'Aw 'et ndunnah sheepyaz ndi búlh skwunlai 'onus 'at nankoh dustl'us
 be lhidildze yuda' dutelch'ul hoh lhulcho ($\frac{1}{2}$) hukw'e'hunint'o, 'et
 nduhoodzah bat'en, 'et yak'uz nt'eoodínil.

² Skwunlai 'onus 'at nanah lizas Yak'usda but nudelhúya hubutélh'en.
 'Ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh be ts'újih, 'i hubutl'a yáncat.

³ 'Et 'uyoon lizas kwun tsit be nut'a, gold be 'ulya, 'i na'a, whusainya
 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai but siyin. Bet yudutélhk'un sooltsun, 'i lhai
 hitl'a'inzai. 'I dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubutenadudli, 'i bulh
 Yak'usda bukw'uzdai gold be 'ulya, 'i k'ut néyooolelh ka. Ndi Yak'usda
 bukw'uzdai 'i kw'uts'uzda cho dézti but yuzkai. ⁴ Ndi kwun tsit be nut'o
 sooltsun bulut 'ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubutenadudli 'i
 bulh, ndun lizas bula k'et ts'ih Yak'usda ts'un whédukat. ⁵ 'Et ndun lizas
 kwun tsit be nut'o yílhchoot 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut kwun 'i
 be yudélhun. Yun k'éyilhkat hoh khunek lhai, 'i be taoodetnik, ditnik
 dutni, ditnik oolhges, 'ink'ez yun chah noghésnai.

⁶ 'Et ndunnah skwunlai 'onus 'at nanah lizas, skwunlai 'onus 'at nankoh
 be ts'ujih nuleh, hiye tejih wheni lhaháduja.

'Udechoo be ts'ujih, 'i yé' déja

⁷ 'Et 'udechoo lizas be ts'ujih, 'i yé' déja, 'ink'ez ooloo tsan 'ink'ez kwun
 'i 'uskai bulh 'int'ah, 'i yun k'e híyilhkat. 'Et ndi yun k'ut whuduchun ($\frac{1}{3}$)
 'i dánk'un. 'Ink'ez yun whut'an neyelh ts'iyawh chah dánk'un.

Be ts'ujih, 'i bulh nankoh, 'i yé' déja

⁸'Et lizas bulh nánah be ts'ujih, 'i be 'udéja. Dzulh cho ndulhcho kwun be dezk'un, 'i yatoo k'ut tahíyalh'uz. 'Et yatoo ($\frac{1}{3}$) 'i 'uskai zeh suli. ⁹Yatoo k'ut khunai ($\frac{1}{3}$) 'i yahadla. 'Ink'ez ts'i cho nukat ($\frac{1}{3}$) 'i chah hoolah suli.

Bulh tak'i be ts'ujih, 'i yé' déja

¹⁰'Et bulh tánah lizas be ts'ujih, 'i be 'udéja. 'Ink'ez sum cho yaz ts'ih halts'ut. Be nekwunult'a k'una'a dezk'un 'ink'ez 'ukoh ($\frac{1}{3}$) 'et 'uwhultsuk hukw'eífts'ut. 'Ink'ez too yun ts'ih hánusuli k'ut chah. ¹¹Ndi sum, 'i wormwood, 'i boozi. Ndi boozi ts'ulki', 'i hiyúlhni. 'Ink'ez too ($\frac{1}{3}$) 'i wormwood, 'i suli. 'Ink'ez dune lhanah ndi too hik'eyaídla, ts'iyawh ts'ulki' suli 'et huwa.

Bulh dink'i be ts'ujih, 'i yé' déja

¹²'Et lizas bulh dinah be ts'ujih, 'i be 'udéja hoh dzenis ooza, 'ulh'ek ooza, 'ink'ez sum chah ts'iyawh whenghaz ($\frac{1}{3}$) ndi ts'iyaintsuk but'agheznai. 'I ts'iyawh dulhghus suli. 'Et huwa dzenis whenghaz ($\frac{1}{3}$), 'ulh'ek chah ($\frac{1}{3}$) tsahólhghus suli.

¹³'Et yaz ts'ih 'ilhunuh lizas yedoh hut'oh, 'et nalh'en, 'ink'ez soo 'ultus hoh njan ndutni, “Nuhwheni ndi yun k'ut delhúts'i, degha nus hoontsi' nuhts'u whékulh, degha nus hoontsi' nuhts'u whékulh, degha nus hoontsi' nuhts'u whékulh, ndunnah tanah lizas be ts'ujih, 'i be 'aw 'et hiye téjih 'et huwa!”

Bulh skwunlai be ts'ujih, 'i yé' déja

9'Et bulh skwunlat lizas be ts'ujih, 'i be 'udéja, 'ink'ez sum ndus de yun k'éíts'ut, 'et whunalh'en. 'En ndi tsak'et whucho whutl'ah hoolah 'i be whuda'de'ai, 'en butl'ayéíts'ut. ²'Ink'ez njan tsak'et whucho whutl'ah hoolah whudá' dutéz'ai. 'Et 'ants'i koo tube whunezul cho k'una'a lhut nyus de hanéldo. 'I be dzenis ooza chah 'ink'ez yat'ah 'i bulh ndulhcho hoh tsahólhghus suli. ³'Et tulk'us cho lhut tuz haíndel 'ink'ez yun k'éíndel. Ndi tulk'us cho nts'ena'a hukwa'ninzun ne'tet'en, 'et bughá

whults'ut. Ndi scorpion ndi yun k'ut nts'ena'a hukwa'ninzun tune'ut'en 'i k'una'a. ⁴Ndi tulk'us cho 'i khunek hitl'adánla yun k'ut tl'o hanúyeh, k'us hanúyeh, duchun teh, ndi tinta' yóolh'en gunih hiyúlhni. Ndunnah dune Yak'usda ye 'ehóodalh'i hubunintak hubuk'uhoolah, 'en zeh hubundólhdah hubudáni. ⁵'Ink'ez hubuteghan hubugha chahoolts'ulh. 'Ants'i skwunlai sanun 'et tube cho dzuh nuboolhdzut. Ndi scorpion hiyulhni ubooget whuz na'a hukw'e húdunteda. ⁶Hoh dzin whusawhélt'sut t'eh, 'et dune hoh yahutadlah hukwa huntetalh 'et whunts'ih 'aw nahohó'alh ghait'ah. Yahutadlah tube hukwa'huntezilh 'et whunts'ih 'aw yahódlah ghait'ah.

⁷Ndi tulk'us cho yeztli dune lhutedugan ts'ih telh'az nduhóotet'en. Butsi nainzbaz gold nduwhút'en, 'i butsi nanezbaz. 'Ink'ez bunen 'i chah dune nen nduwhút'en. ⁸Butsigha, 'i chah ts'ekoo tsigha nduwhút'en. Bughoo, 'i chah khunaiti, lion hiyulhni, bughoo 'et nduwhút'en. ⁹'Ink'ez 'utes dzoot ni'delya hiye délhts'i. 'Ink'ez but'a 'i chah 'ants'i yeztli lhai 'elhbus dune nehughan ts'ih telhughaz 'et ndutni. ¹⁰'Ink'ez buche 'i scorpion che nduwhút'en. 'Ink'ez buche be neoget 'ink'ez buk'e whúnduda. 'Et dune skwunlai sanun whuts'un dune hubundoolhda, 'et hubughá whults'ut. ¹¹'Ink'ez tsak'et whucho whutl'ah hoolah whulizas 'en ba hubudayi cho unli. 'En Hebrew buk'una'a Abaddon hiyulhni, 'ink'ez Greek buk'una'a Apollyon be húyoozi.

¹²'Aw 'et 'udechoo dega nus hoontsi' hoh whélt'sut. Soozélhts'ai, nawh dega nus 'onus nus hoontsi' whuz de whélt'sulh.

Bulh lkh'utak'i be ts'ujih, 'i yé' déja

¹³'Aw 'et bulh lkh'utat lizas be ts'ujih, 'i be 'udeja. 'Ink'ez ndi Yak'usda bukw'uzdai gold be 'ulya, Yak'usda bubut yuz'ai, 'i Yak'usda bukw'uzdai dink'i bude yinli, 'i butuz 'uwhutni. ¹⁴Bulh lkh'utat lizas be ts'ujih nutun, 'en 'uts'utni, “Ndunnah dinah lizas lhughel 'ukoh whucho, Euphratis huwhútni, 'en bula nadontnih.” ¹⁵'Et ndunnah dinah lizas nts'oh huwa 'uhunet'oh, ndet dzin, ndet sanun, 'ink'ez ndet naooduzuk, 'et wheni lhahúdtint'ah ndi yun k'ut dune (1/3) 'en huboohooghan ka bula hudétnik. ¹⁶Ndunnah nehughan yeztli k'ahúdelhts'i, 200,000,000 hinli hutni, 'et 'uhuneltsuk huboozálhts'a.

¹⁷Njan ho'en, 'et yeztli chah í'en. Ndunnah hik'udelhts'i, t'es dzoot nihúdelya kwun lí'int'ah dulk'un, duldzan 'ankw'us dulghus lí'int'ah,

'ink'ez sulphur k'una'a dultl'uz 'i be húdelhts'i. 'Ink'ez yeztli butsi 'ants'i khunaiti, lion tsi dónet'en. 'Ink'ez buzek ts'ih kwun, lhut, 'ink'ez sulphur ndi buzáhaidukat. ¹⁸Ndi tak'i hiye dzuh nutédeh, 'i be ndi yun k'ut dune ($\frac{1}{3}$), 'en yahadla. Ndi kwun 'ink'ez lhut, 'ink'ez sulphur 'i yeztli buzáhaidankat, 'i hik'eyaídla. ¹⁹'Et yé ulhtus buzek chah, 'ink'ez buche chah, whuz de haidukat 'et huwa. Buche tl'ughus lí'int'ah 'ink'ez 'utsi bulanduni'ai. 'I be dune hundélhdaih.

²⁰'Onghunnah dune, ndi hiye dzuh nutedeh ye k'eyáchahadlal, 'en nduhút'en 'aw hubulubeshi whuch'a hubeni náchahudunílel. 'En 'awhuz ntsi' nududeh, 'i hits'u teni'nilhdzun 'et huwa. 'Ink'ez 'uk'e déltsi, gold, silver, dulk'un t'eh, tse, 'ink'ez duchun be 'ulya, ndi 'uk'e déltsi chawhes'en 'int'ah, cha'dúst'suk 'int'ah, 'ink'ez nuchásyah chah 'int'ah, ndi hits'un teni'nilhdzun, 'et 'ustl'e' cha'hinil. ²¹Dune hughan, 'ink'ez hudeyun, k'us dune 'ink'ez ts'ekoo bulh tinta' hút'ih, k'us 'uhundunut'ih, 'et ts'iyawh nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nachahadunílel.

'Uyoon lizas ncha dustl'usyaz 'i nuyúlhchoos

10 'Ink'ez 'uyoon lizas ncha ndus de yak'uz ts'ih hainya yutélh'en. Kw'us tah 'int'ah 'ink'ez ditnik na'nanguz, 'i butsi k'ut nanesdúguz. Bunen sa nduwhút'en 'ink'ez buke kwun nduwhút'en. ²'Ink'ez dustl'usyaz 'i nuyúlhchoos. Nalnhni ts'ih duke be yatoo k'edit'ez, 'ink'ez 'íntl'as ts'ih duke be yun k'edit'ez. ³'Ink'ez ndun lizas ncha soo khunaiti lion dulghoo, whuz na'a 'udeja. Soo hahuyih ibulh skwunlai 'onus 'at nankoh ditnik 'udéja. ⁴Skwunlai 'onus 'at nankoh ditnik 'udeja hoh, 'aw 'et 'uk'e'tesgus. 'Et ndus de yak'uz ts'ih sulh yáztelhtuk. 'Et 'usúlhni, “Skwunlai 'onus 'at nankoh ditnik daja déja, nyunch'oh zeh t'eeonónzin, 'aw 'uk'e'ónges gunih!”

⁵'Ink'ez ndun lizas ncha yatoo 'ink'ez yun k'ut siyin, 'en yak'uz ts'ih didilnik nalh'en. ⁶'Et yak'uz 'ink'ez ndai 'et hoonli, yun 'ink'ez ndai buk'ut hoonli, yatoo 'ink'ez ndai hubutah hoonli, ndun 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, 'en ts'iyawh 'uhoonla, 'en boozi be lizas ncha njan ndutni 'aw 'et neóodinzut! 'Aw 'onus 'un huba oolh'i ghait'ah. ⁷'Et whunts'ih ndun bulh skwunlai 'onus 'at nanah lizas 'aw 'et ndet dzin be ts'ujih, 'i be 'udutenilh hoh Yak'usda ho' hoont'ah wheyuh lhaóodutetnilh. 'Et whuz na'a Yak'usda hube 'ulhna nus whunílh'en, 'en 'et hubugha ubudáni inle.

Ndi dustl'usyaz 'i John ya'al

⁸'Et whutsuh da yak'uz ts'ih sulh yailhtuk whudáts'o, doochah sulh yatelhtuk 'ink'ez 'utni, “Ndun lizas yadoo 'ink'ez yun k'ut siyin buts'un yínyalh 'ink'ez dustl'us nuyúlhchoos, 'i ólhchoot.”

⁹'Ink'ez lizas bughuníya 'ink'ez 'udusni, “De' dustl'us sutl'ailhchoos.” 'Et 'usulhni, “Nah! Ilhchoot 'ink'ez í'alh! Mbut ba ts'ulki' tele, 'et whunts'ih nzek 'et honey k'una'a mba telki.” ¹⁰Lizas dustl'us bula k'e hayálhchooz 'ink'ez í'al. Sást'ai hoh honey k'una'a suba lhuki. 'Et whélhno hoh subut bet ts'uwhulki' suli. ¹¹'Ink'ez 'usulhni, “Lhanah dune, lhawh hudedowh, lhelhts'un na'a yahúlhtuk, 'ink'ez hubudayi cho chah, doochah 'en hubugha nus whunóolh'en hubudóoni huba' hoont'ah.”

Nanah bunalh 'uhooja

11 'Et doochah tl'oghazilh be 'ún de'ooldzih duchun li'int'ah, 'i stl'aidantan 'ink'ez lizas 'et siyin 'ink'ez 'utni, “Didinyih 'ink'ez Yak'usda hubuluglez whucho, Yak'usda bukw'uzdai chah ndi bunduná'olhdzih. 'Ink'ez nyooz luglez whucho Yak'usda ts'ih teni'nilhczun, 'en chah huboodolhto. ²'Et whunts'ih luglez whucho whuzih tse whunalhtun ba n'az ts'ih, 'et 'aw whunducha'zolhdzih. 'Et 'udun yun k'ut whut'en bughá whunt'ai ho' hoont'ah. 'Ink'ez ndi yun k'ut Yak'usda bukeyah whuti, 'et dit lanezi 'onus 'at nankoh sanun (42) 'et 'ants'i buba' hoonli hukw'una'a hoh ndulhcho nahutedulh ho' hoont'ah. ³'Et ndunnah nanah suba bunalh 'uhooja, doso dulhk'us, 'i be hízke, 'en 1,260 dzin 'et nus hontel'hil, 'et butl'a óotes'alh. ⁴Ndunnah nanah, 'en nankoh duchun, Olive hiyúlhni, 'ink'ez nankoh be whét'en, 'i neMoodihti, ndi yun k'ut whuYak'usda, 'en bubut nanídez'a, 'i hinli ho' hint'ah.” ⁵Ndunnah bunalh 'uhooja ubundólhдах hukwa'ut'en, kwun buzek haidutenolh 'ink'ez hubuch'a detni hoolah hubuhutelhtsilh. 'Ink'ez ndan hubundóolhdah hukwa'ninzun, 'en whuz na'a hizóolhghelh huba' hoont'ah. ⁶Ndunnah nanah, 'en ndukyaz chan ch'a whudána'hudute'alh huba' hoont'ah. Nus whuhunoolh'en whutah 'et 'aw nachaootelhtil 'et huwa. 'Ink'ez ndi too 'i chah 'uskai hitelhtsilh. Ndi yun k'ut hukwa'huninzun totsuk hiye dzuh nutedeh, 'i nudútezut, 'et nduhóot'en 'et hubutl'a whélts'ut.

Ndunnah nanah bunalh 'úhooja, 'en 'ubuhuzelghgi

⁷'Aw 'et ndunnah nanah bunalh 'úhooja dune hubulh yáhalhtuk, 'ustl'e' 'uhudéja t'eh, khunaiti ntsi', 'i tsak'et whucho whutl'ah hoolah halget, 'i hubulh hutedughan, hubuch'a' telhdoh, 'ink'ez hubutuzelghelgh. ⁸'Ink'ez hubuyust'e, keyah whuti, 'et ti yun nibanílhti. Njan keyah whuti 'et 'uts'uwhutni, keyah Sodom 'ink'ez yun k'ut Egypt ndúwhult'ah. 'Et neMoodihti lhdulalhgus k'ehíyilhti inle. ⁹'Et ndunnah dune, lhelhts'un hudedowh, lhelhts'un na'a yahúlhtuk, 'ink'ez lhelhdun keyah whut'en chah, ndunnah buyust'e tat dzin 'onus 'at lhuhoodcho dzin hubuhuntel'h'ilh. 'Ink'ez 'aw dune whuyihítelhtelh butl'a huhoo'alh ghait'ah. ¹⁰Ndi yun k'ut whut'en huhootét'i 'ink'ez hóntelhnik. 'Ink'ez lhts'e' hutéldulh. Ndunnah nanah nus whuníl'h'en dazsai, 'en dzuh nunéhulhde hutni 'et huwa.

Ndunnah bunalh 'uhooja dune hubanghan dinahudidel

¹¹Tat 'onus 'at lhuhoodcho dzin inle hoh Yak'usda buyiz be ts'ukhuna biye délts'ut 'ink'ez dinahudit'az. Ndunnah hubunalh'en tube hunel'hújoot. ¹²Ndus de yak'uz ts'ih tube cho 'uwhudeja, “Ndez áh'us!” ni. 'Ink'ez buch'a detni bunalh kw'us k'ut yak'uz ts'ih whehá'az.

¹³'Et whulhugha 'uhunet'oh hoh tube yun nughésnai. 'Ink'ez keyah whuti (10%) 'et nawhúnet'ai. 'Et yun nughésnai hoh 7,000 dune hedúghan. 'Et 'onghoh tube whéhunel'hújoot 'ink'ez yak'uz whuYak'usda, 'en hidálhti.

¹⁴'Et whúl'h nat degha nus hoontsi' whewhélts'ut. Soo zelhts'ai whulh tat 'onus nus degha nus hoontsi' 'ahoh whuz de whélts'ulh.

Bulh skwunlai 'onus 'at nankoh be ts'ujih, 'i yé' déja

¹⁵'Aw 'et whúl'h skwunlai 'onus 'at nanah lizas be ts'újih, 'i be 'udéja. 'Et yak'uz ts'ih lhanah tube njan duhutni,

“Ndi yun k'ut hubudayi cho bukeyah neMoodihti 'ink'ez buChrist, bube'ílhdzun whuzdli.

'Ink'ez 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni hubudayi cho tele.”

¹⁶'Et nat lanezi 'onus 'at dinah 'utsuh whudéldzulh Yak'usda but dukw'usuda cho dézti k'uhudelhts'i, 'en Yak'usda but nachahuneldel 'ink'ez hubuts'un teni'hunalhdzin. ¹⁷'Ink'ez 'uhutni,

“O Yak'usda neMoodihti degha nus ulhtus inli.

Ndan inli, 'ink'ez ndan ant'e,

'ink'ez ndan whuz de téyalh inli.

Ndai be ílhtus, 'i cho ílhchoot 'ink'ez hubudayi cho inle 'et huwa.

Chanailya nts'útni.

¹⁸'Udun yun k'ut whut'en huhunílch'e 'ink'ez be húnilch'e,

'i 'aw 'et whusawhélt'sut.

Yahadla huba na'dutédeh whusawhélt'sut.

Nye'ulhna nus whunílh'en 'ink'ez dune nye'ildzun,

ndunnah nyoozi ye nuljut,

ntsol 'ink'ez ncha, 'en chah,

'en ts'iyawh huba' k'elhla whutele.

'Ink'ez ndunnah ndi yun k'ut dune tinta' 'ant'en,

'en chah gak hubutelhtsilh.”

¹⁹'Et Yak'usda hubuluglez whucho yak'uz whuz'ai whudáha' dankez.

Nyoo chunkhelh dézti, 'i bet khunek neba lhaídinla, ndi nankoh tse k'ut 'uk'uné'uzguz, 'i bé dezdla, 'i nyo hubuluglez whucho nul'en. 'Ink'ez ditnik oolhges, tube tawhúdetnik, ditnik dutni cha'whutni. Yun nughútnah, 'ink'ez 'oondloo tsan nincha, 'i chah nanánkat.

12 'Aw 'et nduk yat'ah ts'ih huwa ít'en, 'et hoh wheóodiltsai, ts'eke bunaih sa ts'un hainduz nduwhút'en, 'i be dune unli. Buketl'ah 'et 'ulh'ek ooza 'us'ai. 'Ink'ez lanezi 'onus 'at nankoh sum 'i butsi náyuzt'uk.

²'Ink'ez ski bulh 'int'ah. Ka' dutni 'aw 'et ski whutéleh. ³'Ink'ez doochah 'uts'un na'a nduk yat'ah ts'ih huwa ít'en, 'et hoh wheóodiltsai. Whunulh'en tl'ughus cho khunai k'una'a núlget dulk'un, skwunlai 'onus 'at nankoh butsi 'ink'ez lanezi chah bude únli. 'Ink'ez skwunlai 'onus 'at nankoh butsi, 'i 'ilhuk'i hoh hubudayi cho butsi nayuzt'uk nduwhút'en, 'i butsi nayuzt'uk.

⁴Duche be nduk yat'ah sum ($\frac{1}{3}$) ndi ndus de hayálhdel 'ink'ez yun k'éyilhdel. Ndun ts'eke 'aw 'et buyaz whutéleh, 'en yubut siyin, soo ski whuzdli ibulh yutelhnoh 'et hukwa. ⁵'Ink'ez ts'eke duneyaz sulhtsi. 'En ndi yun k'ut lhelhts'un hudedowh, ts'iyawh 'ut'es tuz be k'une'butel'en. Buyaz 'en Yak'usda 'ink'ez bukw'usúda cho dézti, 'i whuz whehíyalhti.

⁶'Ink'ez ts'eke chuntah ts'ih whetsílhya. 'Et Yak'usda yuba lhaóodilhdzun, 'et usda. 'Et 1,260 dzin 'et 'uwhuldzah, 'et ya'al, 'i be bughutedleh.

Satan yak'uz tinahinino

⁷'Ink'ez yak'uz whelhónidughan. Michael 'ink'ez dulizas teh tl'ughus cho khunai k'una'a nulget ch'a nihúndedel. 'Ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a nulget, 'i dulizas teh huba nch'a nihúnindel. ⁸'Aw tl'ughus khunai k'una'a núlget 'ink'ez bulizas teh, 'aw whuch'a cha'hílhdoh. 'Ink'ez yak'uz húdelhts'i whuch'a hubuhúnézyoot. ⁹'Ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a núlget ncha, 'en téhinino. Ndi 'uda whutl'ughus, netsudule 'ink'ez Satan hiyulhni. Ndi yun k'ut ndulhcho hoh dune nana'ah, 'en 'int'ah. Bulizas tubulh ndi yun k'ébuhuninyoot.

¹⁰'Et nduk yak'uz ts'ih tube cho njan nduhudéja,

“Aw 'et be uzdujih, 'i 'ink'ez be ts'ilhtus, Yak'usda
hubudayi cho unli chah,

'et buChrist, 'en moodih tele whusawhélt's'ut.

Netsudule ndun nelhutsinkah hubuk'eho'alh,

'en ndi yun k'éhininyoot 'et huwa.

Netsudule 'en 'ut'en Yak'usda but seyin hoh dzin 'ink'ez

'ulh'ek ibulh nelhutsinkah hubuk'éhoo'aih.

¹¹Ndun sheepyaz buzkai be,

ndi khunek Yak'usda ghu yalhtuk chah,

'i ndi ts'iyawh hoh netsudule ch'a' hunilhde,

'ink'ez 'aw hukw'elha yahutadlah whechahuniljut.

¹²'Et huwa yak'uz whut'i 'ink'ez Yak'usda bubun

whucho t'ah húdelhts'i,

nuhwheni ts'iyawh whunélnik!

'Et ndunnah ndi yun k'ut húdelhts'i, yatoo k'ut chah nuhwheni

ts'iyawh degha nus hoontsi' nuhgha whutelts'ulh.

Netsudule ndus de nuhghuninya tube hunilch'e.

T'eeoninzun huba nilhdukw suli 'et huwa.”

Ts'eke dzuh niyulhdzut

¹³'Et nyoo tl'ughus cho khunai k'una'a nulget ndus de hahínanyoot t'ewhunanzin hoh, 'et ndun ts'eke duneyaz buyaz suli, 'en tube dzuh niyulhdzut. ¹⁴'Et whunts'ih ndun ts'eke sbalyan cho but'a nankoh butl'ayáankat. 'I be keyah dune chahóot'i ts'ih 'et tedalh whuz too t'ah

ka. 'Et tat naooduzuk 'onus 'at luhoolcho 'et ya'alh, 'i be bughudli hoh tl'ughus khunai k'una'a nulget, 'i ch'a 'et inda. ¹⁵'Ink'ez tl'ughus khunai k'una'a ts'eke ts'un too lhai buzá hayangoo. 'I be sih ndun ts'ekoo too bulh tóolat ninzun ka. ¹⁶'Et whunts'ih ndoh yun ts'eke yula 'uja. Yun lhch'az 'uja 'ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a nulget too buzá hayangoo, whuz 'ajul. ^{17–18}'Ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a nulget tube ts'eke bulh húnilch'e, 'ink'ez ndun ts'ekoo buts'un hainzut hubulh úteghan ka buts'úwhelget. Yak'usda ubudani hik'une'ut'en 'ink'ez Jesus Christ ghu yalhtuk, 'i chah hiyoontun, 'en 'uhint'ah.

Khunaiti ntsi', 'i tooz haduki

13 'Et yatoo k'ut taba síyin hoh khunaiti ntsi', 'i tooz haduki hoh télh'en. Skwunlai 'onus 'at nankoh butsi únli 'ink'ez lanezi bude únli. 'Ink'ez ndi bude lanezi hubudayi cho butsi nayuzt'uk nduwhút'en, 'i buk'e yuzdla. 'Ink'ez lhuk'i hoh butsi khunek Yak'usda ch'a yalhtuk, 'i buk'une'úsduzug.

²Ndi khunaiti ntsi' t'elh'en, 'i chuntah boos cho, leopard hiyúlhni, 'i nduwhút'en. Buke 'i chah sus ke nduwhút'en. 'Ink'ez buzek khunai cho lion, 'et nduwhút'en. 'Ink'ez nyoo tl'ughus cho khunai k'una'a nulget 'i úlhtus chah, kw'uts'uzda cho dézti, 'ink'ez ts'iyaintsuk k'une'oot'en ka, 'et ts'iyawh yutl'ahónla. ³Butsi lhuk'i, 'i tube nukai suli lí'int'ah. 'I bughá dazsai suba lí'int'ah. 'Et buka whuzdli nawhéje. 'Et ndi yun k'ut ndulhcho hoh huwa hoho'en 'ink'ez ndi khunaiti ntsi', 'i hiyuntezdel. ⁴Ndi tl'ughus cho khunai k'una'a nulget, khunaíti ntsi' k'une'oot'en ka yugha óoni'ai, 'en hits'un teni'nalhdzin. 'Ink'ez ndi khunaiti ntsi', 'i chah hits'un teni'nalhdzin 'ink'ez 'uhutni, “Ndi khunaiti ntsi' 'aw yundult'ah hoolah. 'Aw hiyooghan ghait'ah.”

⁵Ndi khunaiti ntsi' tooz haduki, 'i hooncha howu yalhtuk 'ink'ez Yak'usda ch'a yalhtuk, 'et wheni buzek bughá whulsts'ut. Dit lanezi 'onus 'at nankoh sanun (42) 'et ndúwhuldzah hoh k'une'oot'en ka bughá whulsts'ut. ⁶Yak'usda ch'a yawhénilhtuk. Bun cho whuch'a yawhénilhtuk, 'ink'ez ndunnah yak'uz húdelhts'i, 'en chah, 'et ts'iyawh hubuch'a yawhénilhtuk. ⁷Dune Yak'usda bube'ildzun 'en hubulh lhatedúghan 'ink'ez buch'a telhdoh, 'et bughá whulsts'ut. Lhelhts'un hudedowh, lhelhts'un na'a yahulhtuk, 'ink'ez lhelhdun keyah whut'en, 'en k'úne' butel'en ka bughá whunt'ai.

⁸'Ink'ez ndi yun k'ut húdelhts'i, 'en ts'iyawh ndi khunaiti ntsi' hits'un teni'huntelhdzilh. Ndun sheepyaz 'udechoo ndi yun 'uhóolya whuts'un 'uda lháoodint'ah hubuhangan, 'en ndi 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni ts'ukhuna be dustl'us k'ut huboozi hubuk'echa'iduguz, 'en 'uhint'ah.

⁹Ndan budzo hooni 'en 'uhoozólhts'a huba' hoont'ah.

¹⁰Ndan 'uyoon 'ulhna hubulhtsi,
dich'oh chah whuz na'a zeh 'ulhna tele.

Ndan soh cho be dune ghan t'eh,
dich'oh chah soh cho be datetsah ho' hont'ah.

'Et huwa dune Yak'usda bube'ildzun, ndi hiye 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez 'i be whulh huzyin, 'et 'uwhúlhni.

'Uyoo khunaiti ntsi', 'i yun ts'ih hálget

¹¹'Et doochah 'uyoo khunaiti ntsi' 'et yun k'ut nyus de úlgwulh hoh telh'en. Sheepyaz k'una'a nankoh 'ude hoonli 'ink'ez tl'ughus cho khunai k'una'a núlget, 'en k'una'a yalhtuk. ¹²Ndun 'udechoo khunaiti ntsi', 'i ye k'une'ut'enwhuz na'a ts'iyawh yubut 'et ndut'en. 'Ink'ez ndi yun 'ink'ez yuk'ut whut'i chah ndun khunaiti ntsi' dazsai inle 'ink'ez naje, 'i hits'u teni'noolhdzun hubulhtsi. ¹³'Ink'ez ndi bulh nanah khunaiti ntsi' hooncha whehóodet'en tune'út'en. Dune nalh ndus de kwun yun k'éyilhkuk 'et chah ndut'en. ¹⁴Ndi bulh nanah khunaiti ntsi', 'i 'udechoo khunaiti ntsi' nalh lhat teh huwa 'et'en tune'út'en bughá whunt'ai, 'et hoh ndi yun k'ut whut'en nabuna'ah. Nyoo khunaiti ntsi' soh cho be nukai suli inle 'ink'ez khana ndi yun k'ut whut'en, 'i buk'edéltsi 'uhooleh hubúlhni. ¹⁵'Ink'ez ndi 'uk'e déltsi usjiz yutelhtsilh, 'et bughá whults'ut. 'Et t'eh ndi khunaiti ntsi' buk'eyíltsi yalhtuk chah yulhtsi. 'Ink'ez ndunnah ndi 'uk'e déltsi 'aw hits'un teni'noolhdzin ghait'ah, 'en ts'iyawh hubuhooghan, ni. ¹⁶Ntsol 'ink'ez ncha, soo hude'a 'uhint'ah 'ink'ez tehul'en, 'ulhna 'ink'ez 'ulhna whuch'a bula nahudetnik chah, 'en ts'iyawh nalhnih ts'ih bula k'us bunintak hube hóodet'en hubulhtsi. ¹⁷Ndunnah hube hóodet'en, k'us khunaiti ntsi' boozii, ndi be 'oodulto boozii be 'i bunintak k'us bula nalhnih ts'ih 'aw hubuk'echa'iduguz t'eh, 'aw 'uhoket 'ink'ez whé'hoket ghait'ah.

¹⁸Ndi 'i be ts'úwhunih, ndan beni hooni, 'en ndi khunaiti ntsi' boozii yoodolhto huba' hoont'ah. Dune boozii 'int'ah. Ndi 'i lhk'utak'i lhk'utak'i lhk'utak'i ndi yúlhni (666).

**144,000 ne'aBá boozi bunintak buk'une'úsduguz, 'en
Yak'usda busheepyaz hizih nudelhúya**

14 Njan 'et ho'en, dzulh Zion hiyulhni, 'i buk'ut ndun sheepyaz 'et siyin télh'en. 144,000 ne'aBá boozi bunintak buk'une'úsduguz, 'en hizih nudelhúya. ²'Ink'ez ndus de 'uwhútni. Too najilh li'whutni. 'Ink'ez ditnik, tube dutni k'una'a li'utni. 'Ink'ez nela be, be ts'újun be 'ujun, 'i chah oozálhts'a. ³'Et kw'uts'uzda cho dézti, nyoo dinah usjiz, 'ink'ez 'utsuh whudélhdzulh chah, 'en bubut k'andit shun be hújun. Ndi shun yoodool'eh hoolah. Ndunnah 144,000 ndi yun k'ut nabuhonket, 'en zeh ndi shun hiyodutel'eh. ⁴Ndunnah, 'en ts'ekoo bulh tinta'ut'ih chahílah, but'acha'ughésnai 'uhint'ah 'et huwa. 'En 'uhint'ah ndun sheepyaz nuya teh totsuk nuhínudelh. Dune tah 'uhooket 'uhint'ah. Yak'usda 'ink'ez busheepyaz, Jesus hiyúlhni, 'en huba 'udechoo bube'ildzun hinli. ⁵'Ink'ez buzek 'aw whuts'it hoolah. 'Alha Yak'usda bukw'usda cho dézti yuk'usda 'en but 'aw hoh tink'us 'uhint'ah bughuhoolah.

Tanah lizas, 'en 'uhudéja

⁶'Et doochah 'uyoon lizas ndukyaz nut'o hoh whunulh'en. Ndi yun k'ut whut'en, lhelhdun keyah whut'en, lhelhts'un hudedowh, lhelhts'un na'a yahúlhtuk, 'ink'ez ts'iyannah, 'en ndi khunek unzoo 'ilhuz 'int'ah, 'i bugha buduténilh, 'et huba ndun lizas ndi khunek 'et yudelh'ai. ⁷Tube cho njan ndutni, “Yak'usda be nulhújut 'ink'ez délhti. Dune ba nahuteyeh 'aw 'et hoh wheghah 'uhunet'oh 'et huwa. Yaz 'ink'ez yun k'ut, yatoo 'ink'ez yun ts'ih hainli chah, ts'iyawh 'uhoonla, 'et huwa but'sun teni'nulhdzun.”

⁸'Ink'ez 'uyoon lizas yunet'oh 'ink'ez 'en chah njan ndutni, “Keyah whuti Babylon 'aw 'et hoolah whuzdli, hoolah whuzdli! Nyoh keyah whuti soo nint'uk hoh 'uyoon dune bulh tinta' 'ut'ih, mai too k'una'a lhelhdun keyah whut'en hube yulhnaí.”

⁹'Et bulh tanah lizas hubunet'oh. Dultul hoh njan ndutni, “Ndi khunaiti ntsi' 'ink'ez buk'edeltsi chah, ndunnah yuts'un teni'nilhdzun, 'ink'ez bunintak k'us bula k'ut bube hóódet'en t'eh, ¹⁰'et t'eh dich'oh Yak'usda ye húnilch'oh mai too k'una'a ulhtus, 'i hitetnilh. Ndi lubot mai too k'una'a ulhtus dezibun, 'i whuz na'a ndi Yak'usda ye húnilch'e, 'i be dézbun. 'Et ndunnah khunaiti ntsi' hits'un teni'nilhdzun, 'en Yak'usda bulizas 'ink'ez

busheepyaz bunalh kwun 'ink'ez sulphur hiyúlhni dezk'un, 'et 'i be dzuh natedeh. ¹¹Ndi hiye dzuh nudeh whulut, 'ilhuz wheni nduk whedújoot. Ndunnah ndi khunaiti ntsi' 'ink'ez buk'edéltsi hits'un teni'nilhdzun 'ink'ez bunintak k'us bula k'ut bube hóodet'en, ndunnah 'et nduhut'en, 'en dzenis 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh nachahutelhúyiz.” ¹²'Et whunts'ih ndunnah dune Yak'usda bube'ildzun. Yak'usda bughunek netl'aída'ai howa whulna whunts'ih whulh huzyin hoh Jesus Christ huba 'alha' yint'ah, 'en 'uhint'ah.

¹³'Et nduk yak'uz ts'ih 'usuhútni, “Ndi 'uk'e'ínges, k'an 'et whuts'un ndunnah neMoodihti t'einínzun hoh yahadla, 'en degha nus hoonzoo hubulh 'úhooja.” Ndoni, “A,” ni. “Ut'en 'uhalh'en, 'et huwa nahutelyis. 'Ink'ez dahét'en hube 'ut'en unzoo 'aw tinta hiyóolelh ghait'ah.”

Ndi yun k'ut ha'nukat 'aw 'et whusahónzut

¹⁴Njan 'et ho'en, kw'us lheyul, 'i télh'en. 'Ilhunuh dune ye nduwhút'en, 'en ndi kw'us yuk'usda. Butsi k'éyuztan, 'i gold 'int'ah, 'ink'ez tl'o be udút'as khundenyin, 'i niyútun. ¹⁵'Et 'uyoon lizas luglez whucho tenínya 'ink'ez soo 'ultus hoh kw'us k'usda díyulhni, “Nyoo be udút'as, 'i be 'int'as. 'Aw 'et 'utant'us whusawhélt'ut. Ndi yun k'ut ha'nukat 'aw 'et whusahónzut 'et huwa.” ¹⁶'Et huwa kw'us k'usda ndi be whudut'as yun k'ut ye whútet'us. 'Et ndi yun ndulhcho hoh 'ada hont'az.

Yak'usda ye húnilch'oh, 'i

¹⁷'Et yak'uz whuluglez whucho, 'et 'uyoon lizas tenínya. 'En chah be udút'as khundenyin 'i nutun. ¹⁸'Et doochah 'uyoon lizas 'en Yak'usda bukw'uzdai ts'ih haínya. 'En kwun k'une'ul'en unli. Ndun be whudút'as khundenyin nútun, 'en soo 'ultus hoh njan ndí yulhni, “Ndi be 'udút'as khundenyin, 'i be 'int'as 'ink'ez ndi yun k'ut mai nezt'ai buduchun bulh nailhdzook, 'aw 'et nezt'ai 'et huwa.” ¹⁹'Aw 'et ndun lizas dube whudút'as, 'i be ndi yun k'ut hont'az 'ink'ez mai nezt'ai buduchun bulh nayalhdzook. 'Ink'ez njan tse cho buk'ut hawhedúkai, 'et ndi mai 'ayalhkat, 'ink'ez ke 'et ndi mai yuk'unuya hoh butoo buts'un hayútsus 'et hukwa. 'Et ndi Yak'usda ye húnilch'oh 'int'ah. ²⁰'Et keyah whuti whan'az, 'et njan mai too 'ul'en whuz'ai, 'et mai hik'unúdelh 'ink'ez 'uskai buts'un hayíjul. Yeztli buzek yuzdla 'et 'uskai tadékhulh sulí. 'I 200 miles bat'en, 'et 'uwuhulyez.

**Skwúnlai 'onus 'at nankoh lhests'ai, 'i
Yak'usda ye húnilch'oh 'i be dezbun**

15 'Et doochah yat'ah 'udun whehóodet'en whutelh'en. Hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en. Skwúnlai 'onus 'at nanah lizas, 'en ndi skwúnlai 'onus 'at nankoh degha nus hiye dzuh nuzut, 'i be whunujut, 'i nihíyule. 'I be yak'usda ye húnilch'oh lhaóodutenilh. ²'Et doochah, bun k'ut whucho dezghel khe li'int'ah, kwun hubutah hoonli, 'i nduw'hút'en telh'en. Ndunnah ndi khunaiti ntsi' buk'edéltsi, 'ink'ez be hóodet'en, 'ink'ez ndi be 'oodulto boozi yuch'a' nilhde, ndi bun k'ut whucho dezghel k'ut nahudelhiya. Nela be ts'ujun, 'i Yak'usda be'ilhdzun, 'i nahíyule. ³Moses, 'en Yak'usda be 'ulhna, 'ink'ez ndun sheepyaz bulh buyun 'i be hújun. Ndi shun njan ndutni,

“NeMoodihti Yak'usda 'onus nus ulhtus inli.

Nye'ut'en uncha 'ink'ez bugha 'ét'en.

Ndi yun k'ut whut'en huba hubudayi cho inli.

Nye'ut'en k'ah ts'ah'un 'ink'ez 'alha 'uhoont'ah.

⁴O neMoodihti ndan nyechantelhújut 'ink'ez nyoozi ts'udutélhiti?

'Alha 'i be nyunch'oh zeh lubeshi bughuhoolah inli.

'Udun keyah whut'en ts'iyawh whusahatédulh 'ink'ez
mbut nts'un teni'huntelhdzin.

Ts'ah'un be né'int'en, 'i 'aw 'et hooltsai 'et huwa.”

⁵'Et hukw'elh'az whunulh'en 'aw 'et yak'uz ts'ih Yak'usda hubuluglez whucho whut'ah, Yak'usda bughunek chunkhelh be dezdla, 'i buk'ut bun k'ut whucho whuz'ai, 'et da' dutézkez. ⁶'Ink'ez ndunnah skwúnlai 'onus 'at nanah lizas skwúnlai 'onus 'at nankoh dune ye dzuh nudeh, 'i hiyelelh hoh luglez whucho tihúnindel. Naih dézti lheyul 'ink'ez be hóodet'en be húdeh'nts'i. 'Ink'ez but's'i tah 'on doh, se gold unli, 'i be tsuhudelhú'oo. ⁷'Et ndunnah dinah khunai usjiz, hubutah 'ilhuk'i skwúnlai 'onus 'at nankoh lhests'ai, gold unli, 'i Yak'usda 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, ye húnilch'oh, 'i be dezbun, 'i lizas skwúnlai 'onus 'at nanah hubutainínla. ⁸'Ink'ez Yak'usda but's'un hayánduz 'ink'ez yé ulhtus bulut 'i be luglez whucho whudezbun. Skwúnlai 'onus 'at nankoh dune ye dzuh nudeh skwúnlai 'onus 'at nanah lizas nihíyule, lhaóodutenilh whutsuh luglez whucho dune daóoya ghait'ah.

16 'Et oozálhts'a nyez de luglez whucho ts'ih 'uwhutni, tube 'uwhutni 'ink'ez skwúnlai 'onus 'at nanah lizas hubulh yatelhtuk 'et njan ndutni, “Ahdulh 'ink'ez ndi lhests'ai, 'i Yak'usda ye húnilch'oh, 'i be dezibun ndi yun buk'ut nadulhkuk!”

'Udechoo lhests'ai, 'i

²'Et huwa 'udechoo lizas ndi lhests'ai, 'i yun k'ut naidélhkat. Ndunnah dune ndi khunaiti ntsi' bé hoodet'en, 'i yit'i, 'ink'ez buk'edélti ts'un teni'nilhczun, 'en ndai yun k'ut naidélhkat, 'i be ntsi' 'ink'ez buba' whuninzun be ndunnah dune bukak wheoonílhjut.

Bulh nankoh lhests'ai, 'i

³'Et bulh nanah lizas, 'en dulhests'ai yatoo k'ut naidélhkat. 'Ink'ez ndi yatoo dune dazsai buzkai nduwhút'en suli. 'Ink'ez ndi toot khunai ts'iyawh yaídla.

Bulh tat lhests'ai, 'i

⁴'Et bulh tanah lizas dulhests'ai 'ukoh ts'iyawh 'ink'ez yun ts'ih hanusuli chah, ndi k'ut naidélhkat. 'Ink'ez too ts'iyawh 'uskai suli. ⁵'En lizas zeh njan ndutni hoh dústs'o,

“O neMoodihti ts'ah'un 'int'ah.

Nyun 'int'ah 'ink'ez nyun 'ant'e 'ink'ez lubeshi bughuhoolah inli. Whuz na'a huba nahuzínya 'et huwa.

⁶Dune Yak'usda bube'ildzun, 'en 'ink'ez ndan nus whunilh'en hububahangan.

'Et huwa khunaiti ntsi' hinedulh, 'en 'uskai hiyootnai ka huba 'iyínla.

Njan 'et whuch'a honílhde 'et huwa.”

⁷'Ink'ez Yak'usda bukw'uzdai ts'ih 'uyoon yatélhtuk whudusts'o hoh ndutni,

“Yak'usda neMoodihti, ts'iyawh whanus 'ultus inli.

'Alha 'uhoont'ah! Nyun ts'ah'un na'a 'ink'ez 'alha hukw'una'a dune ba nahinyeh.”

Bulh dit lhests'ai, 'i

⁸Et bulh dinah lizas dulhests'ai sa k'ut naidílhkat. 'Ink'ez dune kwun be buka nódutelk'un ka bughá whunt'ai. ⁹'Ink'ez kwun tube nezul, 'i be buka nódezk'an. 'Ink'ez Yak'usda boozi hiyenah yalhtuk. 'En ye úlhtus, 'i be ndi dune ye dzuh nudeh hoonli 'et huwa. 'Ink'ez 'aw hubulubeshi whuch'a hubeni nachahadunilel 'ink'ez 'aw chahidílhiti.

Bulh kwulai' lhests'ai, 'i

¹⁰Et bulh skwulanah lizas dulhests'ai khunaiti ntsi' bukw'usúda cho dézti, 'i yuk'usda, 'i k'ut naidílhkat. 'Ink'ez bukeyah hubudayi cho unli ndulhcho hoh tsahólhgus whuzdli. 'I bugha tube hukw'e húnduda k'et hubutsoola hiya'alh. ¹¹'Ink'ez Yak'usda yak'uz usda, 'en hiyenah yalhtuk. Stabe buka whunduda 'i be hubulh 'últ's'ulh 'et huwa. 'Ink'ez dahút'en 'aw whuch'a nachahídulh.

Bulh lkh'utak'i lhests'ai, 'i

¹²Et bulh skwúnlai 'onus 'at nanah lizas dulhests'ai 'ukoh whuti, Euphratis huwhútni, 'i k'ut tayálhkat. 'Ink'ez too hoolah suli. 'Et hoh ndunnah hubudayi cho ndaz de hahutédulh, hoh lhuhutedulh 'et wheni 'et huba 'uhóonla. ¹³'Ink'ez tl'ughus cho khunai k'una'a núlget, 'ink'ez khunaiti ntsi', 'ink'ez whuts'it hoh nus whunílh'en tahult'ah nudúdeh ntsi', 'i tsasli nduwhút'en, buzek hayánde 'et whutélh'en. ¹⁴Ndowh netsudule bunudúdeh, 'i 'int'ah, hoh huwa 'út'en tune'ut'en. Yun k'ut ndulhcho hoh whuhubudayi cho 'ilho hubutughélelh. Yak'usda ndun whanus ultus budzin, 'et dzin, 'en bulh lhatedúghan 'et wheni lhadútneh.

¹⁵“Soozélhts'ai, 'undunut'ih k'una'a whuz de nél'ilh. Ndunnah 'ahoolhyez khudli 'ink'ez bunaih chadidzun, 'en 'et nduhút'en t'eh, 'aw 'ust'et nuhooya ghait'ah 'ink'ez bube 'ust'et wút'en ghait'ah, 'en degha nus hoonzoo hubugha whutélt's'ulh.”

¹⁶'Et Hebrew bughunek k'una'a Armageddon huwhútni, 'et wheni netsudule bunudúdeh ndi yun k'ut whuhubudayi cho 'ilhobohowezdla.

Bulh skwúnlai 'onus 'at nankoh lhests'ai, 'i

¹⁷'Et bulh skwúnlai 'onus 'at nanah lizas dulhests'ai ndoh tazai k'uz naidílhkat. 'Ink'ez nduk yak'uz whuluglez whucho kw'uts'uzda cho dézti su'ai ts'ih, whuz tube cho njan 'uwhútni, “Aw 'et lhaoodíja!” ¹⁸'Ink'ez tawhudetnik, ditnik 'ink'ez ditnik chah oolhges, 'ink'ez hooncha hoh yun núghesnai. Ndi yun k'ut dune whúzdlí 'et whuts'un 'aw ndulhcho be whuz na'a yun nuchághesnai. ¹⁹'Ink'ez ndi keyah whuti tawh lhk'ehonkat. 'Ink'ez 'udun keyah whut'en bukeyah whuti, hoh chah nawhúnankat. 'Ink'ez nyoh keyah whuti Babylon, 'et chah Yak'usda whunalnik, 'ink'ez Yak'usda ye húnilch'oh, mai too k'una'a ulhtus, 'i yugha étalhdzoh 'et huwa. ²⁰'Et 'ink'ez noo ts'iyawh chah hoolah suli, 'ink'ez dzulh chah hoolah suli. ²¹'Ink'ez ndus de yak'uz ts'ih 'indloo tsan nincha cho, 'i dune k'ut naílhtan. 'Ilhuk'i 'indloo tsan 100 lbs 'et 'uldaz. Ndi 'indloo tsan be óonujut k'et 'i bughá dune Yak'usda hiye duyih.

Ts'eke 'ul'en khunaiti ntsi' soo dulk'un, 'i yuk'usda

17 'Aw 'et ndunnah skwúnlai 'onus 'at nanah lizas skwúnlai 'onus 'at nankoh lhests'ai nule, 'en hubulh 'ilhunuh sghuninya 'ink'ez 'usulhni, “Anih ndun dega nus 'ul'en, lhat too yuk'usda, huba nahezya whúnyuntelhtun. ²Ndi yun k'ut hubudayi cho hubulh tinta' 'ut'ih. 'Ink'ez ndi ye tinta' 'ut'ih 'ants'i mai too k'una'a, 'i be ndi yun k'ut whut'en hubínelhnai li'uja.”

³'Et Ndoni be dune chahóot'ih ts'ih sunilhti. 'Et njan whunulh'en, ts'eke khunaiti ntsi' soo dulk'un, 'i yuk'usda. Yak'usda yulh yeduyih khunek, 'i khunai ntsi' buyust'e ndulhcho hoh buk'e'úsduzuguz. Skwúnlai 'onus 'at nankoh butsi hoonli 'ink'ez lanezi bude hóoni. ⁴Dulk'un mai too nduwhút'en 'ink'ez soo dulk'un, 'i ndun ts'eke ye usda. 'Ink'ez gold 'ink'ez tseyaz dunezti, 'ink'ez kw'usul dunezti chah, ndi be nudelhútsi. Lubot gold unli, 'i nuyúka. Ndai ndi yun k'ut whut'en tink'us whudutsun tune'húst'en 'ink'ez hube 'ut'en buba' whuninzun, 'i be ndi lubot dézbun. ⁵Bunintak 'et boozi 'uk'e'úsduzuguz, 'ink'ez ndez na'a njan ndutni,

“Whe' hoont'ah hooyah Babylon uncha,
 'ul'en be'ama 'ink'ez ndi yun k'ut dega nus hoontsi' chah be'ama”, ni.
⁶Et ndun ts'eke télh'en. Ndunnah Jesus buga dune hubulh yálhtuk,
 'et hukwa hizelghi 'ink'ez k'us ndan Yak'usda bube'ildzun, 'en chah,
 hubuzkai 'i be ndun ts'eke tanésnai. Nalh'en hoh suba hooncha k'et 'aw
 suba 'alha cha'hóot'ah.

Ts'eke 'ul'en 'ink'ez khunaiti ntsi' daja ni hoh 'utni

⁷Et lizas 'usúlhni, “Di ka mba hooncha? Ndun ts'eke, 'ink'ez ndi
 khunaiti ntsi' skwúnlai 'onus 'at nankoh butsi unli 'ink'ez lanezi bude
 únli k'usda, 'et buga whe' hoont'ah hooyuh, 'et nyudutésnilh. ⁸Ndi
 khunaiti ntsi' nalh'en, 'i 'ant'e inle 'ink'ez k'an 'et hoolah, 'ink'ez tsak'et
 whucho whut'ah hoolah whuz de hatélgwulh 'ink'ez nts'e hoolah tele
 ts'ih telgwulh. 'Ink'ez ndi yun 'udechoo 'ulya whuts'un, ndunnah ndi yun
 k'ut whut'en, ndi 'ilhuz ts'ukhuna be dustl'us k'ut, 'i k'ut 'aw huboozi
 'uk'echa'iduguz, ndi khunaiti ntsi' 'ant'e inle, 'ink'ez k'an 'et hoolah, 'et
 whunts'ih hoonli 'int'ah, 'en ndet hiya'en t'eh huba whutécha.

⁹Ndan beni whúnih njan huwa nuni noozut. Ndi skwúnlai 'onus
 'at nankoh 'utsi, 'i skwúnlai 'onus 'at nankoh dzulhyaz 'int'ah. 'I k'ut
 ts'eke 'usda. ¹⁰'Ink'ez skwúnlai 'onus 'at nanah hubudayi cho hoonli.
 Skwunlatnah 'en huhoolah suli. 'Ilhunuh 'en 'awhuz hubudayi cho unli
 'ink'ez 'ilhunuh 'awhuz whusachásyak. Whusainya t'eh, 'astl'iyaz zeh
 hubudayi cho tele. ¹¹'Ink'ez ndi khunaiti ntsi' 'ant'e inle 'ink'ez 'aw k'an
 'et hoolah, 'en lkh'udínah hinli. 'Et whunts'ih ndunnah skwúnlai 'onus 'at
 nanah 'en hubulh 'ilhunuh 'int'ah 'ink'ez ndet hoolah tele ts'ih telgwulh.

¹²Ndi lanezi 'ude i'én, 'i lanezi hubudayi cho, 'awhuz hubudayi cho
 huteleh butl'acháwhuskat 'uhint'ah. 'Et whunts'ih 'ilhu hukw'e'hunint'o
 'uwuldzah, 'et ndi khunaiti ntsi' 'en bulh k'une'hutét'en hubuga
 óotelts'ulh. ¹³'En ts'iyawh lhgha 'uhuninzun. Hiye úlhtus 'ink'ez hiye
 k'une'ut'en, ndi khunaiti ntsi' 'et higha óotelelh. ¹⁴Ndunnah ndun sheeppaz
 bulh lhahutedughan. 'Ink'ez ndun sheeppaz 'en hubuch'a' telhdoh! 'En
 'int'ah ts'iyawh moodih, 'en ts'iyawh huba Moodihti unli 'ink'ez hubudayi
 cho chah unli, 'en ts'iyawh huba hubudayi cho unli 'et huwa. Ndunnah
 yulh 'int'ah, 'en 'utahálya 'ink'ez bughunusja, 'en 'aw Jesus hilachaditnil
 hinli.”

¹⁵ 'Et lizas 'usúlhni, “Nyo lhat too k'ut 'ul'en yuk'usda whunalh'en, ndi too, 'i lhanah dune, lhelhts'un hudedowh, 'ink'ez lhelhts'un na'a yahúlhtuk hoonli whuz na'a ndi too 'en 'uhint'ah. ¹⁶ Ndi khunaiti ntsi' bude lanezi i'en, ndun 'ul'en hits'u dutetnik. Ndai yit'i, 'i ts'iyawh higha hahitelyelh 'ink'ez 'ust'et gaih tele. Hiyust'e hite'ulh 'ink'ez kwun be hidutélhk'un. ¹⁷ Yak'usda nts'ena'a dawhútenilh hukwa'ninzun, 'et budzi yé danla soo lhk'una'a zeh nuni hunoozut ka. 'Ink'ez hubudayi cho hiye k'une'ut'en, ndi khunaiti ntsi' hiti'aóotelilh, ndet Yak'usda bughunek lhawhúdutenilh 'et whuts'un.

¹⁸ 'Ink'ez ndun ts'eke i'en, 'en njan keyah whuti unli ho' 'int'ah. Ndi yun k'ut hubudayi cho bumoodih unli.”

Njan keyah whuti Babylon 'aw 'et hoolah whuzdli

18 'Et ndoh hoh hukw'elh'az 'uyoon lizas yak'uz ndus de út'oh hoh télh'en. Soo ulhtus hoh k'úne' 'ut'en nduwhút'en. Buts'un hányuzdus ndi yun k'ut be whét'en. ² 'Ink'ez soo dultul hoh njan ndutni,

“Njan keyah whuti Babylon 'aw 'et hoolah whuzdli
hoolah whuzdli

'Ink'ez ntsi' nududeh lhai bukeyah whúzdli.

Nududeh dutsun ts'iyawh delhts'i whuzdli,
ndai dut'aiyaz dutsun 'ink'ez buts'uz dutnik,
'i chah 'et delhts'i.

³ Soo nint'uk hoh 'uyoon dune bulh tinta' 'ut'ih,
mai too k'una'a 'udun yun k'ut whut'en,
'et whuz na'a zeh hube yulhnai.

Ndi yun k'ut hubudayi cho chah hiyulh tinta'ut'ih inle.

'Ink'ez ndi yun k'ut 'uhóoket, 'en,
ndun ts'eke hoh soode'a 'int'ah 'ink'ez whélhtus,
'et huwa higha soode'a huzdli.”

⁴ 'Et doochah ndus de yak'uz ts'ih 'uwhutni whudáts'o hoh njan nduwhút'ni,

“Sudune buts'uhanáhdelh dooka sih 'en bulh lubeshi 'oolh'en.

'Ink'ez dooka sih ndi dune ye dzuh nudeh,
'i nuhghá doolts'it.

⁵ Bulubeshi nduk yat'ah ts'ih 'udéltai suli 'et huwa.

'Ink'ez yé tink'us 'int'ah, 'i ts'iyawh Yak'usda yunalnih.

⁶Danwhúhinla whuz na'a zeh huba 'uk'elhla hoolhtsilh.

'Ink'ez be 'ut'en nawh 'ultsuk huba 'uk'elhla hoolhtsi.

Ndi lubot mbez nuhwhuba lhtainílhde,

'i nawh 'et 'ultsuk 'i huba lhtanaoolhdzeh.

⁷Duba naducha 'ink'ez whudézti hukw'una'a zeh yinkak usda,
whuz na'a dzuh nuzut 'ink'ez tso unli bugha óonah'aih.

Dudzi yuh hoh njan ndutni,

'Hubudayi cho ts'eke k'una'a sída.

'Aw tsándelh chásdlah,

'ink'ez tso chah chasés'en.'

⁸Et huwa dune ye dzuh nudeh,

'ilhudzin zeh 'et ndi ts'iyawh bugha whútelts'ulh.

Bé dats'utsah, tso,

'ink'ez dai chah.

'Ink'ez kwun be soo ts'iyawh duték'un.

NeMoodihti Yak'usda yuba naheyelh, 'en ulhtus 'et huwa.”

Ndi yun k'ut whut'en, 'en Babylon hoolah whuzdli hukw'e hunudleh

⁹“Ndi yun k'ut whuhubudayi cho yulh tinta' 'ut'ih, 'en soo hiyulh soode'a 'uhánt'e ndun ts'eke dez'k'un bulut hinilh'en hoh, hik'e tetso 'ink'ez hik'e ni unteleh. ¹⁰Ye dzuh nadinzut hinilh'en 'ink'ez hiye nuljut 'et huwa ye'un cho nodelhúya 'ink'ez 'uhutni,

'Keyah whuti Babylon deg'ha nus hoontsi' huwá whults'ut,
deg'ha nus hoontsi' huwá whults'ut.

Nyo hoolhtus keyah whuti,

'ilhu' hukw'e'hunint'o, 'et mba nahez'ya, whusawhélt's'ut.’

¹¹'Ink'ez ndi yun k'ut 'uhóoket hik'e tetso, 'ink'ez 'en chah hik'e ntedleh. N'dai hiye ooket, 'aw dune chahuyoosket suli 'et huwa. ¹²Gold, silver, tse dunezti, kw'usul dunézti, naih dézti, naih dulk'un 'ankw'us dulhk'us, seluk soo dulk'un, khunai ncha bude, ivory hiyúl'hni, hoonliyaz hiyilh'i ts'iyai dézti duchun, dulk'un t'eh, iron, tse, marble hiyulhni, ts'iyai dézti, ¹³'ink'ez bulh buta'whut'en, cinnamon hiyulhni, 'ink'ez sooltsun dez'k'un, khe sooltsun, yoo, Frankincense hiyulhni, mai too, 'ink'ez khe, olive hiyulhni, lhes 'ink'ez lhes hanúyeh, musdus, sheep, yeztli 'ink'ez

nuyúlhas tubulh, dune hubuyust'e 'ink'ez hubuzul chah, ts'iyawh ye 'óoket.”

¹⁴ 'Et 'uhutni, “'Ink'ez mai unzoo zeh kúndunut'a, ndi tube hika' ninzun, 'i chah ts'iyawh nch'a hoolah suli. Ndai dézti 'ink'ez soo 'uwuhut'en, ndi ts'iyawh nch'a hoolah suli, 'aw naóonlelh ghait'ah.” ¹⁵ Ndunnah ndi be 'ooduket, 'en ndun ts'eke soode'a 'int'ah ubulh'tsi, ndun ts'eke ye dzuh nuzut, 'i hiyénu'ljut 'et huwa ye'un cho highu nudelhúya, tube cho hutso, 'ink'ez hukw'e ni hunudleh. ¹⁶ 'Ink'ez chah 'uhutni,

“'Iyuge! 'Iyuge!

Nyo keyah whut'i naih dulk'un 'ankwus dulhk'us,

'ink'ez dulk'un be húdelh'tsi,

gold, tseyaz duné'zti,

'ink'ez kw'usul dunezti be nahudelhúts'i.

¹⁷ 'Ilhuh hukw'e'hunint'o ndi be soo uzde'a whucho,

'i ts'iya whuzdli.”

'Ink'ez ndunnah ts'i cho be nuke, bumoodih chah, ndunnah whuz na'a 'uhooket 'ink'ez 'oohooket, 'en ts'iyawh ye'un cho nuhudelhúya.

¹⁸ 'Ink'ez nyoo dezk'un bulut, 'i hinalh'en hoh tube cho njan nduhútni, “Aw ndóohoont'ah keyah whuti 'aw 'udun whuz na'a keyah whuti hoolah!”

¹⁹ 'Ink'ez lhez hubutsi k'ehúyidzeh, 'ahúldzul, hutso, hukw'e ni hunudleh, 'ink'ez 'uhutni,

“Degha nus hoontsi' bughá whul'tsut!

Degha nus hoontsi' bughá whul'tsut!

Nyo keyah whuti ts'i yatoo k'ut núkat ts'iyawh

soo hude'a hubulh'tsi.

'Ilhuh hukw'e'hunint'o 'et ts'iya whuzdli.”

²⁰ “Nuhwheni yak'uz whut'en, nuhwheni Yak'usda

be'ildzun, whel'a cha,

'ink'ez nus whunilh'en chah ndun ts'eke 'ul'en bulh dahooja,

'et huwa soo cho whuné'lhnik!

nts'ena'a nuhwhuba nahezya whuz na'a Yak'usda nuhwhuba

yuk'elhla whulh'tsi 'et huwa.”

Keyah whuti Babylon 'aw 'et 'ilhuz 'ustl'e' 'uhóoja

²¹ 'Et lizas ulhtus tse cho buk'ut lhes dunutsut nduw'hút'en, 'i yílhchoot
'ink'ez yatoo k'ut taínalh'uz. 'Ink'ez 'utni,

“Soo wheóonujut hoh keyah whuti Babylon whuz na'a
Yak'usda nawhüntéyus

'ink'ez 'aw 'onus 'at dune nahó'alh ghait'ah.

²² Nela be ts'ujun, 'i 'ujun chah, buzek whé hiye ujun

'ink'ez be ts'újih be hújih,

'aw 'onus 'at dune hubuhudóts'o ghait'ah.

Ndunnah lhelhts'un dedowh 'ulh'en,

'en chah 'ilhuz huhoolah tele.

'Ink'ez tse k'ut lhes hundunutsut be duts'o 'et chah

'ilhuz 'uwhuduténilh,

'aw 'onus 'at dune 'uhudoots'o ghait'ah.

²³ 'Aw be whét'en, 'i chah chahootélah.

'Aw nyoh dune lhghu delhts'i,

'et chah 'ilhuz 'uwhuduténilh.

Ndunnah mba 'óoket ndi yun k'ut dune ncha 'uhant'e.

Duyun k'una'a ndi yun k'ut dune lhelhts'un hudedowh

nyun nabuna'a 'et huwa.

²⁴ 'Ink'ez ndunnah nus whunilh'en, dune Yak'usda

be'ilhdzun, 'en hubuzkai,

'ink'ez ndi yun k'ut dune hubanghan,

'en chah ts'iyawh 'en hubuzkai 'i 'int'ah!”

ni, lizas ulhtus.

**Keyah whuti Babylon ts'iya whuzdli, 'et huwa ndunnah
yak'uz húdelhts'i, 'en 'et hubugha howhunélnik**

19 'Et njan hukw'elh'az whudusts'o nduk yak'uz ts'ih tube lhanah
'uw'hultus njan nduhút'ni,

“Yak'usda uzdoólhti!

Be ts'udujih, 'ink'ez ye dézti,

'ink'ez ye úncha,

'ink'ez ye úlhtus,

ndi ts'iyawh neMoodihti Yak'usda buba' yint'ah.

²Ye nahéyelh ts'iyawh 'alha 'int'ah 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah 'et huwa.

Ndun degha nus 'ul'en hoontsi' tune'ut'en, 'et hoh ndi

yun k'ut dune tinta' hubunílh'en,

'ink'ez Yak'usda be 'ulhna hubuzkai whulhtsi,

'et hukw'elha Yak'usda yuba nahezya.”

³Doochah zeh 'uhutni,

“Yak'usda uzdóolhti!

Ndun ts'eke 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni bulut nduk whedújoot!”

⁴Et ndunnah nat lanezi 'onus 'at dinah 'utsuh whudéldzuhl, 'ink'ez

ndunnah dinah 'usjiz nacháhuneldel 'ink'ez Yak'usda bukw'usuda cho

dézti, 'i yuk'usda hoh, hibut dugwutsi be nachahuneldel 'ink'ez hits'u

teni'nalhdzin hoh nduhútni,

“Et ndoh honeh!

Yak'usda nts'udéllhti!”

⁵Et kw'usuda cho dézti ts'ih njan nduwhútni,

“Nuhwheni ts'iyawh Yak'usda be 'ulhna 'ink'ez hiye nuljut chah,

ntsol 'ink'ez ncha chah,

neYak'usda déllhti!”

⁶Et whudáts'o 'ants'i dune lhanah 'ilhuh yahatelhtuk li'hutni. 'Ants'i

too najilh k'una'a 'uwhutni. 'Ink'ez tube cho ditnik dutni lí'whutni, hoh

njan nduhútni,

“Yak'usda uzdóolhti!

NeMoodihti Yak'usda degha nus ulhtus,

'en ts'iyaintsuk k'une'whul'en 'et huwa.

⁷Ts'ohót'i 'ink'ez ts'onólnik 'ink'ez uzdóolhti.

Ndun sheepyz 'at tet'ilh huba whusahónzut 'ink'ez bu'at

yutéleh 'aw 'et dich'oh lhadúja.

⁸Nyoo naih dézti,

chadítsun 'ink'ez be hóodet'en,

'i ye t'edalh ka bughá whults'ut.”

Ndi naih dézti, 'i dune Yak'usda bube'ildzun hubube 'ut'en ts'ah'un 'int'ah,

'i 'int'ah.

⁹Et ndun yalhtuk, 'en 'usúlhni, “Njan 'uk'e'onges, ndun sheepyz 'at

'utet'ilh na'hutet'alh, ndunnah hubughunusja, 'en degha nus hoonzoo

hubugha whútelts'ulh.” 'Ink'ez 'usulhni, “Ndi 'i soo ts'ah'un Yak'usda bughunek 'utni.”

¹⁰ 'Ink'ez bubut nachánesno buts'un teni'untelhdzilh ka. 'Et 'usúlhni, “Et ndint'en ilah! Nyulh 'ulhna usdli. 'Ink'ez nyulhutsinkah, 'ink'ez Jesus bughunek bughuyalhtuk, 'en hubulh 'ulhna usdli hoh 'ust'ah. Yak'usda 'en zeh buts'un téni' nilhdzun! Whunilh'en, ndi khunek Jesus be ghúyatuk, 'i mba nus whunóolh'en ho' hoont'ah.”

Christ yeztli lheyul, 'i 'et yuk'usda

¹¹ 'Et yak'uz dáha'dankez 'et whutelh'en, 'ink'ez yeztli lheyul, 'i télh'en. Yuk'usda, 'en but'aníuznitan 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah hiyúlhni. Soo ts'ah'un na'a dune ba nehugan 'et whuz na'a zeh huba nahuyeh. ¹² Buna kwun k'una'a tezdi nduwhút'en. Butsi k'ut hubudayi cho butsi k'eyúzdla nduwhút'en, 'i lhai butsi k'usula. Boozi buk'e'usdúguz, 'i 'aw dune t'einízun, dich'oh zeh t'einínzun. ¹³ Nayits'uz 'uskai be toonalhuchooz, 'i be dune unli. 'Ink'ez boozi, 'i Yak'usda Bughunek ts'utni. ¹⁴ 'Ink'ez yak'uz nehugan, naih dézti lheyul 'ink'ez chadítsun, 'i be hudélhts'i. Yeztli lheyul, 'i k'ut delhts'i hoh huyunedulh. ¹⁵ 'Et soh cho, khundenyin buzá hayedúki. Ndi 'i be 'udun yun k'ut whut'en ye hubut ts'e' telht'oh ka. Dich'oh 'ut'es soh be k'une'hubutel'en. 'Ink'ez Yak'usda dega nus ulhtus, 'en ye whúske 'ink'ez ye húnilch'oh, 'et mai too 'ul'en whuz'ai k'una'a, 'i dich'oh yuk'unutéya. ¹⁶ Nayits'uz 'ink'ez buwuz k'ut 'et boozi 'uk'une'úsduzuguz hoh ndutni,

“Hubudayi 'en hubudayi cho 'ink'ez moodih hubuMoodihti,” ni.

Khunaiti ntsi', 'i 'ink'ez hiyulh lhúdugan tubulh hubuch'a ninde

¹⁷ 'Et doochah lizas sa niz séyin hoh télh'en. 'Ink'ez soo dultul hoh ndai dut'aiyaz ndoh núdelh, 'i ndi yúlhni, “Ndez 'ilhowéhdel Yak'usda ncha, ndi teh'alh nuhwhuba lhaídinla. ¹⁸ 'Et hubudayi cho hubuyust'e, nehugan hubumoodih hubuyust'e, dune ncha hubuyust'e, yeztli 'ink'ez yuk'udelhts'i, 'ink'ez ts'iyannah yust'e, 'ulhna 'ink'ez 'ulhna whuch'a bula whudetnik, ntsol 'ink'ez ncha chah, hubuyust'e, 'i ts'iyawh teh'alh.”

¹⁹ 'Et khunaiti ntsi' telh'en, ndi yun k'ut hubudayi cho nehugan tubulh 'ilhuhowezdel, ndun yeztli yuk'usda 'ink'ez yuba nehugan, 'en hubuch'a

nehúndel hubulh lhahutedughan ka. ²⁰ 'Et ndi khunaiti ntsi' hiyílhchoot. 'Ink'ez whuts'it hoh nus whunilh'en, 'en chah hiyílhchoot. 'En 'int'ah khunaiti ntsi' nalh huwa 'ét'en tune'úst'en. 'I be ndunnah khunaiti ntsi' 'i be hubuk'une'delhúk'an, 'ink'ez ndunnah buk'eyéltsi ts'ih teni'nalhdzin, 'en ts'iyawh nabuna'a. 'Et ndunnah nahúlt'ah hukhuna hoh kwun sulphur be dézk'un, bun k'ut dúwhulcho, 'et tsabadano. ²¹ 'Et 'onghun khunaiti ntsi' ba nehughan, 'en ndun yeztli yuk'usda, soh cho buzá hayedúki, ndi soh cho 'i be ts'iyawh 'ubanghan. 'Ink'ez dut'aiyaz ts'iyawh dune yust'e húnesdai.

Satan 1,000 naooduzuk 'et lhughel

20 'Et yak'uz ndus de ts'ih lizas ut'o hoh télh'en. T'es tl'oolh cho 'ink'ez nyo tsak'et whucho whutl'ah hoolah 'i be whuda'de'ai bulh 'i yelelh. ² 'Et ndun tl'ughus cho khunai k'una'a nulget, 'uda whútl'ughus, 'en netsudule hiyúlhni 'ink'ez Satan chah hiyúlhni. 'En yílhchoot 'ink'ez 1,000 naooduzuk 'et wheni yulhghel. ³ Tsak'et whucho whutl'ah hoolah, 'et wheyano 'ink'ez yuch'a dána'de'ai 'ink'ez whudána'delhdze. 'Et whuz na'a 1,000 naooduzuk lhaóodutenilh 'et whuts'un, ndi yun k'ut ndulhcho hoh lhelhts'un hudédowh dune 'aw 'onus 'un nabunoo'ah ghait'ah 'et huwa. 'Et whunts'ih 'et hukw'elh'az, 'astl'iyaz hila nadootnih huba' hoont'ah.

Christ be'ilhdzun, 'en 1,000 naooduzuk hiyulh hubudayi cho hanle

⁴ 'Et kw'uts'uzda cho dézti lhai télh'en. 'Ink'ez yuk'udelhts'i, 'en dune ba nahuteyeh, 'et bughá whunt'ai. 'Et ndunnah Jesus bughunek bughuyalhtuk, 'ink'ez Yak'usda bughunek chah, 'et huwa 'en hoh da butsi k'unónutselh. 'Ink'ez ndunnah nyuk khunaiti ntsi' k'us buk'edéltsi ts'un teni cha'nílh dzil, 'ink'ez ndunnah buk'une'delhúk'an be bunintak k'us bula k'ut buk'echa'íduguz, 'en ts'iyawh buzul nulh'en. 'En nahukhítina 'ink'ez 1,000 naooduzuk ndúwhulyez hoh Christ 'en bulh moodih hinli. ⁵ Njan 'et 'udechoo dinazdutédulh 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih 'onghoh yahadla, 'en 1,000 naooduzuk lhaóodija t'eh zeh dinahudutédulh. ⁶ K'us ndan njan 'udechoo dune dinadutédulh hubulh 'uhooja, 'en dega nus hoonzoo hubugha whutelts'ulh, 'ink'ez lubeshi bughuhootelah huteleh. 'Ink'ez

whulh nat dune yatádlah, 'aw 'en huba cha'hóot'ah. 'Et k'us Yak'usda 'ink'ez Christ bunáwhulnuk huteleh 'ink'ez 1,000 naooduzuk 'i hiyulh moodih huteleh.

**Netsudule ndi kwun, sulphur be dezk'un
bun k'ut dúwhulcho, 'et tsuh hídano**

⁷'Et 1,000 naodezuk 'i lhawhúduja t'eh, Satan tsak'et usda hila nadutetnih. ⁸'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en ndi yun k'ut ndulhcho hoh húdelhts'i, 'en nabunte'ah. Gog 'ink'ez Magog whut'en, 'en lhatedughan ka, Satan 'ilho hubuteghelelh. 'En yatoo taba sai 'et 'uhuneltsuk. ⁹'Et yun k'ut ndulhcho hoh whudune whusahátedulh 'ink'ez njan keyah whuti 'et dune Yak'usda bube'ildzun huwhut'i, 'et 'uhoont'ah keyah whuti Yak'usda hukw'ensi', Jerusalem huwhutni 'et whunat 'et 'ilhunahowetughédulh. 'Ink'ez nduk yak'uz Yak'usda usda whuz de kwun hatékulh. 'I be ntsi' ts'iyawh ts'iya hutele. ¹⁰'Et ndi kwun, sulphur be dezk'un bun k'ut dúwhulcho, 'et khunaiti ntsi' 'ink'ez whuts'it be nus whunílh'en 'et huzke, 'et netsudule, dune nana'ah, 'en chah 'et tsu hídano. 'Et dzenis 'ink'ez 'ulh'ek ibulh 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni dzuh nuhutedeh.

**Kw'uts'uzda cho lheyul, Yak'usda 'i k'ut usda
hoh, ndan yuk'unucha'it'el huba nahuteyeh**

¹¹'Aw 'et kw'uts'uzda degha nus ncha lheyul, 'ink'ez ndun yuk'usda 'en télh'en. Ndi yun k'ut 'ink'ez yat'ah chah Yak'usda usda, 'et buch'a oonínkat, 'i 'ink'ez ts'iyawh hoolah whuzdli. ¹²'Ink'ez yahadla ntsol, ncha chah Yak'usda but nahúdelhúya hubutélh'en. 'Ink'ez dustl'us lhai buk'une'úsduzuguz, 'i lkh'enankat. 'Ink'ez 'uyoo dustl'us buk'une'úsduzuguz, 'i ts'ukhuna ho' dustl'us, 'i chah lkh'enankat. 'Ink'ez yahadla bube 'ut'en k'ah huwa ndi dustl'us lhai 'uk'e'edúguz, 'i bugha huba nahesda. ¹³'Et yatoo k'ut yahadla, 'ink'ez be yats'adlah, 'i be yahadla 'ink'ez Hades húdelhts'i chah, 'en ts'iyawh whutl'ábahunla hubanahutedeh ka. 'Ink'ez 'ilhunuh hinli hoh bube 'ut'en hubugha huba nahesda. ¹⁴'Et be yáts'adlah 'ink'ez Hades bulh njan sulphur be dezk'un bun k'ut dúwhulcho tsuh bodalhdel. Njan 'et whulh nat yats'itádlah 'uhoont'ah. ¹⁵'Ink'ez ndunnah

ts'ukhuna dustl'us k'ut huboozi 'uk'echa'íduguz, 'en ts'iyawh ndi kwun bun k'ut ndulhcho 'et tsuh ba hudalhdel.

Ts'iyaintsuk k'an 'et nasdli

21 'Et k'ahoondit yat'ah 'ink'ez yun chah k'ahoondit, 'et whutélh'en. 'Udechoo yat'ah 'ink'ez 'udechoo yun 'et whehónkat 'et huwa. 'Ink'ez 'aw yatoo chah hoolah suli. ²'Et si, John, njan keyah whuti whulubeshi hoolah, k'an 'et Jerusalem huwhútni, 'et ndus de yak'uz ts'ih Yak'usda ts'un hawhélt'sut, 'et whutélh'en. Ts'ekeyaz ki tet'ilh ba soo naduja, 'et nduwhut'en. ³'Et ndus de yak'uz ts'ih tube cho 'uwhutni, njan nduwhútni, “Nilh'en 'et Yak'usda dune hubulh 'uwhutet'ilh, 'ink'ez hubulh dune tele, 'ink'ez hubudune tele. 'Ink'ez Yak'usda dich'oh hubulh útet'ilh 'ink'ez buYak'usda tele. ⁴'Ink'ez Yak'usda bunatsultoo buna k'et whuna'itelhdoh. Yats'adlah chah 'ustl'e' 'uwhtenilh. Tso ts'inli 'ink'ez ts'utso chah 'ustl'e' 'uwhtenilh. 'Aw 'onus 'un hukw'e ts'unduda chah hootélah. Whuts'un da 'uhoont'ah ts'iyawh ts'iya whuzdli 'et huwa.”

⁵'Et kw'uts'uzda cho dézti k'usda 'utni, “Soo zilhts'ai ts'iyaintsuk k'ahoondit 'uwhusdleh.” 'Ink'ez 'usúlhni, “Ndi khunek ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez but'aníwhunitan ho' 'int'ah, 'et huwa 'uk'e'inges.”

⁶'Ink'ez 'usulhni, “Aw 'et lhaóoduja! Si Alpha 'ink'ez Omega usdli. 'Udechoo whe'whudit'en 'ink'ez lhawhúdulya usdli. Ndan ta'óosde, 'en ndi too be ts'ukhuna hajilh whutoo 'i hubughaitéldzoh. ⁷Ndunnah 'ut'en ntsi' ch'a 'alhdéh ts'iyaintsuk buba' yuté't'ilh. HubuYak'usda tesdleh 'ink'ez suzkeh hutele. ⁸'Et whunts'ih ndunnah whénuljut, huba 'alha cha'hóot'ah, huba' whuninzun tune'hut'en, nehughan chah, hoontsi' túne'hut'en, duyun, 'uk'e délt'si ts'un tenahududli, 'ink'ez huwhuts'it chah, 'en ts'iyawh nyo bun k'ut dúwhulcho kwun sulphur be dezk'un, 'et 'uwhutet'ilh. 'Et whúlh nat yats'utádlah 'uhoont'ah.”

Keyah whuti Jerusalem k'ahoondit nawhusdli

⁹'Et ndun skwunlai 'onus 'at nanah lizas, skwunlai 'onus 'at nankoh lhests'ai hiye dzuh nutedeh, skwunlai 'onus 'at nanah hudedowh, 'i be dezibun, 'en hube 'ilhunuh lizas sghunininya 'ink'ez sulh yailhtuk. Njan ndúsulhni, “Anih ndun sheeypaz bu'at tele, 'en búnyuntelhtun.”

¹⁰'Et Ndoni be dzulh yedoh hadet'ai whuz whe salhti. 'Ink'ez keyah whuti Jerusalem 'aw whulubeshi hoolah, yak'uz ts'ih Yak'usda ts'un ndus de whélts'ulh, 'et whusúnelhtan. ¹¹Yak'usda buts'un hayánduz, 'i bulh 'úhoont'ah. 'Ink'ez buts'un hayánduz 'i tseyaz dunizti, jasper hiyulhni, 'i 'uyoo tse be nduwhut'en, crystal hiyulhni, 'aw 'i bundoh whut'en. ¹²Sih dutai 'ink'ez duts'o 'ink'ez yedoh 'int'ah. Lanezi 'onus 'at nankoh 'et ndati. 'Ink'ez lanezi 'onus 'at nanah lizas ndati nuhudelhúya. 'Et lanezi 'onus 'at nanah Israel hits'uhainde hudedowh, 'en huboozi ndati 'uk'e'usdúguz. ¹³Ndaz de ts'un tat ndati, 'ink'ez nyaz de ts'un tat ndati. 'Ink'ez nts'iz de ts'un tat ndati. 'Ink'ez nus de ts'un chah tat ndati. ¹⁴Nyoh keyah whuti sih whunasa'a, 'i lanezi 'onus 'at nankoh tse lhelhts'un hudedowh buk'uwhuz'ai. 'Ink'ez lanezi 'onus 'at nanah ndun sheeptyaz ba whel'a huboozi hukw'une'usduguz.

¹⁵Ndun sulh yalhtuk gold tl'ozelh ut'i, keyah whuti whudati 'ink'ez whusih chah whunduná'ootelhdzih ka. ¹⁶Keyah whuti busih ts'iyawh lhundúwhulcho. Dáhoolyez, 'et zeh 'uwuhultel. 'Ink'ez keyah whuti tl'ozelh be whunduna'oolhdzai. Dahoolyez, dahooltil, 'ink'ez nts'oh ndunaoodalhdzah nduwulcho hoh whunduna'oolhdzai. 12,000 furlongs 'uwuhulyez.^a 12,000 furlongs 'uwuhultel, 'ink'ez 12,000 furlongs ná'dalhzat. ¹⁷'Et sih doochah whunduna'oolhdzai. 'I, 144 cubits huyulhni.^b Dune whunduna'oolhdzih, whuz na'a lizas whunduna'oolhdzai. ¹⁸'Ink'ez sih jasper hiyulhni, tse 'i be 'uhoolya. 'Ink'ez nyoh keyah whuti soo dadint'az bukiúnt'en ndunt'ah, 'i soo gold gaih zeh keyah whuti be' hoolya 'uhoont'ah. ¹⁹'Ink'ez keyah sih whunasa'a, 'i but'ah soo ts'iyaintsuk tseyaz dunezti, 'i be nyoh keyah whusih whunasa'a buk'uwhuz'ai, 'i be buk'ut nodelhútsi. 'Udechoo tse whutl'ah dez'ai, 'i jasper 'int'ah. Bulh nankoh tse, 'i sappire hiyulhni, 'i 'int'ah. Bulh tak'i tse, 'i chalcedony hiyúlhni. Bulh dink'i tse, 'i emerald 'int'ah. ²⁰Bulh skwúnla tse, 'i sardonyx hiyúlhni. Bulh lhk'utak'i tse, 'i sardius hiyúlhni. Bulh skwunlat 'onus 'at nankoh tse, 'i chrysoliti hiyúlhni. Bulh lhk'udink'i tse, 'i beryl hiyúlhni. Bulh lhuk'i hoolah lanezi tse, 'i topaz hiyulhni. Bulh lanezi tse, 'i chrysopraxe hiyulhni. Bulh lanezi 'onus 'at lhuk'i tse, 'i jacinth hiyulhni. 'Ink'ez bulh lanezi 'onus 'at nankoh tse, 'i amethyst hiyúlhni. ²¹'Ink'ez lanezi 'onus 'at nankoh ndati, 'i lanezi 'onus 'at nankoh kw'usul dunézi 'int'ah, pearl hiyulhni, 'et 'ilho kw'usul

^a 21:16 'I 1,500 miles 'uwuhulyez. ^b 21:17 'I 216 feet bat'en.

dunezti cho, 'i 'ilho ndati unli. 'Ink'ez buti keyah whuti nówhuz'a, soo windah k'una'a bukiúnt'en, soo gold gaih zeh 'uhoont'ah.

Keyah Jerusalem k'ahoondit, 'i Yak'usda buts'un hayánduz be whét'en tele

²² 'Et whunts'ih 'aw luglez whucho chawhús'il. NeMoodihti Yak'usda dega nus ulhtus, 'ink'ez busheepyz bulh nyoh keyah whuluglez hinli 'et huwa. ²³ 'Aw 'ulh'ek ooza 'ink'ez sa chah 'aw nyoh keyah buka cha'whunízun Yak'usda buts'un hayánduz, 'i be whét'en. 'Ink'ez ndun sheepyz 'en hubuniz be whét'en. ²⁴ Ndunnah 'udun yun k'ut whut'en hubutah hudujih, 'en hiniz nutedulh. 'Ink'ez ndi yun k'ut hubudayi cho hiyéDézti 'ink'ez hiyéNcha, 'i hedich'oh hubudayi cho dahítelhtelh. ²⁵ Dzin ndúwhulyez hoh whudati 'aw dá'doola ghait'ah 'aw 'ulh'ek chawhutesdle 'et huwa. ²⁶ Lhelhts'un hudedowh hiyéDézti 'ink'ez hiyéúncha, 'i dahítelhtelh. ²⁷ 'Et whunts'ih hoonliyaz dutsun 'et daóolts'it ghait'ah. K'us ndan huba' whuninzun tune'ut'en, 'ink'ez whuts'it chah, 'aw dahóodelh ghait'ah. Ndunnah ndun sheepyz ts'ukhuna be' dustl'us k'ut 'uk'une'úsdugez, 'en zeh huba' hoont'ah 'et huwa.

'Ukoh bugha ts'úkhuna

22 'Ink'ez 'ukoh soo too unzoo, bugha ts'ukhuna, 'i soo unzoo k'et ndulhcho hoh whét'en, 'et whusúnelhtan. Yak'usda 'ink'ez ndun sheepyz bukw'usúda cho dézti, 'i 'ukoh buts'un hayánli. ² Ti soo whuniz hoh whúya lhusúli. 'Ukoh lhch'az ts'ih taba 'et duchun bugha ts'ukhuna nanúdez'a. 'I lanezi 'onus 'at nankoh bumai yinli. 'Ilho duchun 'i sanun totsuk bumai whulhlhlih. 'Ink'ez duchun but'an 'i lhelhdun yun k'ut whut'en hiye naóojeh ka 'int'ah. ³ 'Aw ndai Yak'usda yuk'e hanya, 'i hootélah. 'Et k'us Yak'usda 'ink'ez ndun sheepyz bukw'usúda cho dézti, 'et te'alh. 'Ink'ez be 'ulhna hinat né'tet'en 'ink'ez hiba ne'hutet'en hoh hits'u teni'untelhdzun. ⁴ Hinen hiyuntel'h'ilh, 'ink'ez boozi bunintak hukw'e dute'alh. ⁵ 'Ink'ez 'ulh'ek chah hootélah. 'Aw be whét'en, 'i k'us sa be whét'en, 'i chah hi'et 'utet'ilh. NeMoodihti Yak'usda buts'un hayánduz, 'i buniz 'uwhutét'ilh 'et huwa. 'Ink'ez 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni hiyulh dutéti.

'Aw 'et neba nilhdukw suli

⁶'Ink'ez lizas 'usúlhni, “Ndi khunek but'aníwhunentan 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah.” 'Ink'ez ndunnah buMoodihti Yak'usda be nus whunilh'en, daóotenilh, 'aw 'et nilhdukw suli. 'Et huwa, dude 'ulhna but'oonoolhdzeh ka bulizas but'súwheyalh'a.

⁷“Soozélhts'ai, nilhdukw whusatésyalh. Ndi dustl'us 'i k'ut khunek be nus whét'en, 'i ndunnah hiyoontun t'eh, tube degha nus hoonzoo hubugha whútelts'ulh.”

⁸'Ink'ez si, John, ndoh hoh whunalh'en 'ink'ez whudáts'o hoh lizas whusúnelhtan, 'et huwa 'en bubut nachánisno but's'un teni'untedzilh ka. ⁹'Et 'usúlhni, “Et ndint'en ilah! Nyulh 'ulhna usdli hoh 'ust'ah. 'Ink'ez nyulhutsinkah nus whunilh'en, 'ink'ez ndunnah ndi dustl'us bughunek óontun, 'en chah hubulh 'ulhna usdli hoh 'ust'ah. Yak'usda, 'aw 'en zeh ts'un teni'nilhdzun!”

¹⁰'Ink'ez 'usulhni, “Ndi dustl'us nus whunilh'en, 'i khunek budána'dolhdzeh gunih! 'Aw 'et nilhdukw suli 'et huwa. ¹¹Ndan ts'ah'un cha'it'ah, whute 'et zeh ndót'e. Ndan dutsun, whute 'et zeh ndót'e. 'Ink'ez ndan ts'ah'un 'int'ah, 'et zeh ndót'e. Ndan Yak'usda ba 'udun nibuninla, 'et zeh ndót'e,” ni lizas.

Jesus 'utni, “Ts'iyannah hube 'ut'en bugha huba 'uk'elhla yutelhtsilh, 'i núsdle”

¹²“Whunilh'en, 'aw 'et nilhdukw whusanátesdahl 'ink'ez ts'iyannah hube 'ut'en bugha whuz na'a huba 'uk'elhla yutelhtsilh, 'i nusdle. ¹³Si 'ust'ah Alpha 'ink'ez Omega usdli. 'Udechoo whe'whudit'en 'ink'ez 'ustl'e' 'uwhténilh, 'en 'ust'ah. 'Udetsuh 'ink'ez 'udék'elh'az 'ust'ah.”

¹⁴Ndunnah yughunek k'une'ut'en, 'en degha nus hoonzoo hubugha whútelts'ulh. Ndi duchun bugha khútna, 'i 'ink'ez njan keyah whuti whudati dahútedulh, 'en zeh bughá whunt'ai ho' hoont'ah. ¹⁵'Et whunts'ih njan keyah whuti ye'az ts'ih, 'et lhikah hiyulh ndult'ah, huduyun, dune k'us ts'ekoo bulh tína' hut'ih, nehughan, 'uk'e déltsi ts'un tenahududli, 'ink'ez ndunnah huhóont'i hoh huwhuts'it chah, 'en ts'iyawh yoo'az ts'ih 'uhint'ah.

¹⁶“Si, Jesus sulizas nuhwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en nuhts'ú whélh'a. Ndi khunek Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en hubudóohni ka

David hits'uháinde, 'en but's'uhaizut hoh 'ust'ah. Bundada sum tube be hóodet'en, 'i li'ust'ah!" ni Jesus.

¹⁷ 'Et Ndoni 'ink'ez Jesus bughutedalh bulh, "Anih!" hutni. 'Ink'ez ndan whudits'o, 'en chah, "Anih!" hudooni. Ndan ta'óosde chah dez tóoya 'ink'ez ndi be ts'úkhuna whutoo, ndet hukwa'ninzun totsuk, hiyootnai.

Ts'iyannah bugha 'utni

¹⁸ Ndi dustl'us be nus whét'en, 'i be dustl'us dits'o, huwahli nuhwhudúsní. Ndunnah dich'oh khunek 'uyoo chah inla, ndi dune ye dzuh nuzut ndi dustl'us k'ut bugha 'uk'une'úsduzuguz, 'i 'onus 'un chah ndi dune ye dzuh nuzut, 'i Yak'usda bugha óote'alh wule. ¹⁹ 'Ink'ez ndi dustl'us be nus whét'en, 'i ndunnah whulutah 'i khunek 'uk'una'itézguz, ndi be ts'úkhuna be dustl'us, njan keyah whuti whulubeshi bughuhoolah chah, 'ink'ez ndi duchun be ts'ukhuna, ndai be'ilhdzun yutele, ndi ts'iyawh Yak'usda bughunaootélchulh wule.

Khunyaz whusanátesdadh, ni Jesus

²⁰ Ndun ndi 'i nuhwhudáni, 'en 'utni, "Alha 'aw 'et nilhdukw whuz de úsyalh!" 'Et ndoh honeh! NeMoodihti Jesus, whuz na'a zeh dezínyalh!

²¹ NeMoodihti Jesus Christ ye unzoo, 'i ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.